

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

فهرست نگینی

ناهمید

کوردی - کوردی - فارسی

محمد دنا هید

هولیر ۲۰۱۱

بۆدابه زاندىنى جۆرما كىتىپ: سەردانى: (مُنَقْدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنَقْدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پراي دانلود كىتابهاى مختلف مراجعه: (منقدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ، عربى ، فارسى)

فرهنگی
ناپسند

فهرهنگی
ناهیید

کوردی- کوردی- فارسی

محمد د ناهیید

- * ناوی کتێب: فەرھەنگی ناھید
- * نووسەر: محەممەد ناھید
- * بەرگ و سەرپەرشتیاری ھونەری: عوسمان پێردلۆد .
- * وێنەی بەرگ: نامۆ
- * بلاکرووەی ئەکانیمیای کوردی، ژمارە (١٢٢).
- * چاپخانەی حاجی ھاشم – ھەولێر.
- * تیراژ: ٧٥٠ دانە.
- * لە بەرێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارە ١ سپاردنی (٨٩٦) ی سالی ٢٠١١ ی پێدرلۆد.

نووسینی ئەم بەرھەمە پیشکەش دەکەم بە ڕۆحی ئوستادی بی‌ۆه‌کی
نیگارگەری و موسیقای کوردی (فەیزولڵا خانی ناھید) باوکی دڵسۆز و
مامۆستا و ئاریکارم لە بوارەکانی سەغڵەتی تەنیاپی و ژيانمدا.

به‌ناوی خودای دلوقان

(ژیانم به‌کورتی)

سالی ۱۹۳۹ز (۱۳۱۸هه) هاتمه‌دونیا و ناویانام موحه‌ممه‌د، له عه‌شیره‌ی فه‌یزو‌ل‌ل‌ابه‌گیم سه‌ر به‌شاری سه‌قز، نگار‌کی‌شان و تار‌ژه‌ندن هه‌ر له سه‌ره‌ت‌ای مندا‌لی‌مه‌وه له خرمه‌ت فه‌یزو‌ل‌اخانی ناهید (باوکم) که نیگار‌کی‌ش و مو‌سی‌قاری‌کی به‌ناوبانگ و به‌توانا بوو فی‌ر‌بووم.

سالی ۱۹۶۱ز (ز) زانست‌گای نیزامیم له تاران ته‌واو‌کرد و هاتمه‌پیزی ئه‌رت‌ه‌ش و له‌تاران مامه‌وه و به‌هو‌ی خرمایه‌تی و دو‌ستایه‌تی له‌گه‌ل دو‌کتور هاشمی شیرازیدا، هاتو‌چو‌ی مالیانم ده‌کرد و هه‌رله‌و‌ی زور‌جار به‌خرمه‌ت ژین‌ال‌ئی‌حسان نووری‌پاشا (هه‌لو‌ی تارارات) ده‌گه‌بشتم که به‌زانایی و پاویژی شیرینی، در‌گای دونیایی‌کی نویی بو ئاواله‌کردم، هه‌تا پروژیک فسو‌سی‌کی-کوردی‌هاوشاریم به‌م چاو‌پیکه‌وتنه‌ی زانی و بووبه‌هو‌ی هه‌ل‌داشتم له تارانه‌وه بو‌شاری خو‌ی و پاش‌پنج‌سال گه‌رامه‌وه بو‌تاران.

خرمایه‌تی‌کی دوورم له‌گه‌ل مامو‌ستا موحه‌ممه‌دی‌قازی نووسه‌ر و وه‌ر‌گی‌ری به‌ناوبانگ هه‌-بوو، پاش دیداری‌ک به‌هو‌ی زانیی گو‌رانی و تار‌ژه‌ندن ئه‌و هه‌له‌م بو‌په‌خسا که زور به‌ساناهی پ‌یگه‌م بکه‌وته‌ کو‌ر و مه‌جلیسی شه‌وانه‌ی ئه‌دیب و شاعیر و نووسه‌ر و هونه‌روه‌رانی به‌توانای ئه‌و سه‌رده‌مه که له‌گه‌ل مامو‌ستا قازی و دو‌کتور شیرازی ده‌وره‌میوانیان هه‌بوو، سی‌سال له‌-کو‌ری شه‌وانه‌یاندا به‌شداری‌م کرد که باندو‌ری‌کی گرینگی له سه‌ر ژیانم دانا، ئه‌وه‌یش منه‌تباری مو‌سی‌قام ده‌نا ئه‌فسه‌ری‌کی لاو له‌کو‌ی و کو‌ری وها له‌کو‌ی؟

جاری‌ک مامو‌ستا مه‌زه‌ری‌خالقی پ‌یگای که‌وته ئه‌و کو‌ره و له‌ه‌و‌کاته‌دا له‌پ‌ادیو‌ئیران ئیشی‌ده‌کرد پاش ئاشنا بوون به‌پارماندا که چه‌ند ئاوازی‌ک له‌پ‌ادیو (به‌شی) کوردیی تاران تو‌مار بکه‌م؛ که بوو به‌هو‌ی به‌رده‌وامیم له‌کاری مو‌سی‌قا و له‌پاش بیست‌سال چه‌ند به‌ره‌مه‌ی مو‌سی‌قام تو‌مار‌کرد.

به‌لام ئستران‌بیژی‌کی پ‌روفیشینال نه‌بوومه و هه‌ر‌گی‌ز بو‌هیچ پ‌یشنیار و مونا‌سه‌به‌یی‌ک، یان له‌هیچ کو‌ر‌پ‌یکی غه‌یری خو‌مالیانه‌دا به‌شداری‌م نه‌کردووه و کاری مو‌سی‌قاییم له‌رادیو و ته‌له‌-فزیو‌ن و پر‌کردنه‌وی شری‌ت تی‌په‌رنه‌بووه. بو‌جاری دووهم (به‌پ‌ورتی هه‌ر ئه‌و سیخو‌ره) سه‌باره‌-ت به‌کو‌ری شه‌وانه‌مان، هه‌مدیسان هه‌له‌و‌دا بووم و هه‌لیانداشتمه‌وه بو‌شاری خو‌ی و له‌تاران دووریان خستمه‌وه، که تا دوو‌سال پاش سه‌رکه‌وتنی شو‌رشی گه‌لانی ئیران له‌پاریز‌گای ئازربایجان مامه‌وه، به‌راوه‌ژووی چاو‌ه‌روانی ئه‌وانه‌ی پ‌ییان وابوو له‌شاری خو‌ی زوو جار‌ز ده‌بم و وا‌ز له‌کاری عه‌سکه‌ری دینم، (به‌هو‌ی ئیشه‌که‌مه‌وه) به‌سانایی توانیم له‌گه‌ل زو‌ربه‌ی جه‌-

ماومری ئەو شارە دوستانەتیکی وەها پێکبێنم کە لەسەرەتای شوێش و دواتریش جەماوەری شاری خۆی و هاوکارەکانم، پێکخراوەی بەرپرسایەتی منیان بێمژەرت پاراست کە ئیستاش لەبەرچاومە و منەتباریانم.

سالی ٧٩ ز. پەلەی سەرگوردیم و مرگرت و بوومە بەرپرسی تەدارو کاتی مەراغە و مەباد و سالی ٨١ ز. کارکەنار بووم و هاتمەوێ سەقز و لە پال کاری فەرھەنگی و ئەدەبیدا و انەیی تە- پراچی و تار و نیگار کێشی و فێرکاریی دروستکردنی کەرەستەیی موسیقایشم دانا کە ئەمڕۆ شاگردەکانم زۆربەیان مامۆستان و خاوەنی وانەیی فێرکارین و زۆر جێی شانازیمن، دلشادم کە نەیانپێشت پەنج بەخساریم.

پاش کارکەناریم لە گەڵ مامۆستانیان عەزیز شاروخ، حەمە جەزا، پەشید فەیزنیزاد، ماملی، ئەحمەدی قازی و نووسەرانی گوواری سروە و هەزار، هیمن، ئەحمەدەردی و سووتاو و زۆربەیی مامۆستانیان ئەدیب و ھونەرورەر پێوەندیم ھەبوو، کە ھەموویان ھەقی ئوستادیان بە- سەرمەو ھەبە و بیرەوری شیرینی کات و ساتیک کە لە خزمەتیاندا بووم لە لاپەرە پێکدا ناگونجی، ئەگەر عومر مەودا بدا بە تیروتنە سەلی لەو باسە دەدویم و پێشکەشی دەکەم. ئێستە- ش بەر دموام لە سەرنووسینی وشەدانی (ناتەواویەکانی ھەنبانەبۆرینە) دیارە کە وشەدان لە- گەڵ فەرھەنگدا تەو فیری ھەبە بەلام چبکەم مامۆستا ھەزار ناوی فەرھەنگی لێناو، ئەم وشە- دانەش ناتەواویی ھەنبانەبۆرینە، منیش ھەر بەو شیوە ناوی فەرھەنگ لە سەر ڕوو پەرە کەیی دادە نیم.

ز. ٢٠١٠ ز. نووسەر.

چۆنیەتی دەستیپێکی ئەم وشەدانه:

سالی ۱۹۷۲ ز. پێش ئەوەی ئەلفووبی کوردی بزانم، دەستم کرد بە کوکردنەوهی وشە، سەرەتا بەرپێنووسی فارسی دەمنووسی، بەلام دواى ناسینی الفووبی کوردی هەموویانم گوێی و پاش ئەوەی کە هەنبانە بوڕینەم وەدەست کەوت، بو دووپات نەکردنەوه و پراگرتنی پێزی هەنبانە بوڕینە و پیشگری لە زیاده سەرفی پارەى کەپاران، وشەکانی هەنبانە بوڕینەم لێدە- رهاویشت، کەهیوادارم لەپال هەنبانە بوڕینەدا بتوانیت بەرمو تەواوترکردنی فەرەهنگی زمانی کوردی هەنگاوێک هەلپێنیت پاش ئەوەش فەرەهنگی مامۆستا(گیو. مو کریانی)م گەیشته دەست و زۆرم کەلک لیوەرگرت. بەلام زۆر وشەم بو پروون نەکرایەوه و نەمتوانی بەگشتی واتاکانیان لە ناوچەکاندا لە جەماوەر بیرسم، بڕیا زووتر بەدەستم گەییبا، چونکا زۆربەى وشە- کانی ئەم وشەدانه لە زمانی خەلکی ناوچەکان وەرگیراون کە دەبووا سی کەس لەسەری داگوکی بکەن.

وشەى بیانی کە لە ئاخفتن دا زۆر لە سەر زاری جەماوەرن، یان ناوَن یان کوژی پیشەیی و فە نین (دەستەواژە) ئامیتهی ئەم وشەدانهن، بەلام هەندى وشەى بیانی کە زیاتر لەبەلأفوک و گووارهکاندا بەر چاو دەکەون ئەگەرچی کوردی نین بەلام بە پێویستم زانی بە جودا لەزیر وشەکانی هەر پیتیکدا وشە بیانییهکانیش بنووسم.

زانستگای کوردستان لە سالی ۲۰۰۴ و ۲۰۰۵ ز. دا لێپرا بو دانانی فەرەهنگی سی جلدی (هاوتای وشەى فارسی بە کوردی) و منیش بەشیوەى کاتی و بى موقاییلە ماوهى شەش مانگیک بەشداریم کردن و بووبەهوێ ئەوه کە هەست بە پێویستیکی زیاتری ئەم وشەدانه- بکەم. ئیشکردنم لە بوارهکانی جوړبه جوړی وهک: تەرپراحى، موسیقا و ئاواز، نگارکیشان، وینەگەرى، وچیکردنی تار و سیتار و (نەجارى و موعەرەق و ناسککاری) و ئەکتەرى سینما و دموام کردن لە ئەرتهشدا، هوکاریک بوون کە ئەو وشە و کوژانه کە پێوهندیان بەو ئیشانهوه هەیه، بە تێپراډیوى شروقه یان بکەم و حەوجەم بە پرسین نهییت.

کەندوکۆسپی ژيان و تەنیابالى و بى هاوالى لەم بواره دژوارهدا نەبوونە لەمپەر و دلساردیم بەلام ئەرخیانەم ناوبەناو هەلە و گرتوگیریان پیکهیناوه بەتایبەت لەبارى پێنووسەوه، هیوادارم بە دلفراوانیهوه بپههژرین و هەلەکانی سەرپرست بکەنەوه و ئاریکار بن بو پیشکەوتى زمانە شیرینەکەمان (کە ناسنامەى هەرمیلەتیک زمانەکیەتى و هونەرەکەى). سەرکەوتووین

(فه رههنگ و نووسراوهی مامۆستایانیک که له م وشه دانهدا که لکیان لی وهر گیراوه)

هه ژار هه نهانه بوژینه
 گیو موکریانی فه رههنگی کوردستان.
 شیخ موحه ممه دی خال فه رههنگی خال.
 ئیبراهیم نهحمه کویره وه ری.
 هیمن تاریک و پروون، ناله ی جودایی
 رهحمان زه بیچی قامووسی کوردی.
 فهتاح نه میری هاواره به ره، میرزا
 نهحمه به حری فه رههنگی بالنده.
 حه مه ی حه مه باقی گوله کانی دۆزهخ، نهفسانه ی نه دونیس، کیشه ی کورد
 حه سه ن سه لاح سوژان شیعر، پهخشان، نو سراوه (سایتی ئیتیرنیّت).
 هیدی ئاوینه ی خه یال، ئاوینه ی شکاو
 عه بدولا په شیو بته ی شکاو، شه ونیه خه وتان پیوه نه بینم، پشت له نهوا و پروو له کپیوه
 مارف عومه رگول خوژی زیندان.
 رهحیم لوقمانی زامستان (شیعر).
 مه لا خه لیل مشه ختی فه رههنگا مه رگ و زی
 نه میر نه مینی فه رههنگی گیا.
 ئیبراهیم نهحمه دی فه رههنگی کینایه.
 عه لی سه دری فه رههنگی تهوفیق (فه پانسه، کوردی).
 عه بدولا حه سه ن زاده گول چینه وه
 نووری کاراکویون فه رههنگی تهگوچی (کوردی، تورکی)
 مهولهوی تاوه گوژی دیوانی مهولهوی.
 حه نه مین نهحمه فه رههنگی یاد (ئینگلیسی، ئارهوی، کوردی).
 فایه ق بیکهس دیوانی شیعر.
 شیرکو بیکهس کاوه ی ئاسنگهر، تهون، کوچ (شیعر، پرۆه)
 نه میر نه مینی فه رههنگی ئارام (ئینگلیزی، کوردی، فارسی).
 سواره ی ئیلخانیزاده خه وه به ردینه.
 نادر نیرومه ند (بوژان) جه غه تووی فرمیسک.

ئەحمەدی خانى مەم وزىن.
 عەبدوللا سەمەدى دەفتەرى دەسنووس.
 عەلى سەلىمى داوەتى گول، شىعر.
 سەجاد جەھانفەرد ناونا مەى كوردى
 ئەمىن گرديگلانى دەفتەرى دەسنووس
 مەجىد قوردوى مىلان فەرھەنگى كوردى، فارسى.
 دوكتور جەمشىد درەخشان و ئىبراھىم ئولفون فەرھەنگى توركى، فارسى
 فەرھەنگى پتر لە ۲۰۰ ژمارە گوڤارى سروە. زياتر لە ۱۲۰ ژمارە گوڤارى مەھاباد.
 ژمارەيىكى زوركتيى كوردى و پوليكويى زانستگاكان.
 جگە لەوانەش گەرەن، پشكنين و پرسين لە جەماوەرى شار و گوندی كوردەواری لە-
 كرماشانەو هەتا هەورامان و ماكو و ئەرزەرووم و هەولير و سلیمانی كە زۆربەى وشەكانى-
 گرتووەتە بەر.
 تيبينى : ئەگەر وشەيىك جگەلە واتای نووسراو لەهەنبانە بۆرينەدا، واتايىكى ديكەى هە-
 بيت نيشانەى (+) م بو داناوە و حەولم داوە لە نووسينەوہى واتاكانى هەنبانە بۆرينە خو بپاريژم.

(کورتکراوه‌ی هه‌ندی وشه)

هه‌ندی وشه‌ی زمانه‌کانی ئاره‌وی، فارسی، ئینگلیزی، فهره‌نسی، ئیتالیایی، تورکی، هه‌ر به‌و فونیتیک و ماناوه له‌ کوردیشدا هه‌یه، له‌ به‌ر ئه‌وه‌ په‌یداکردنی په‌چه‌له‌کی ئه‌و وشانه‌ کاریکی جیاوازه، بی ئه‌ وه‌ی له‌سه‌ر په‌گه‌ز و بنه‌مای وشه‌کان بدویم یان بلیم تاییه‌ت به‌ کام زمانه، ئاماژه‌م پیکردووه که له‌و زمانانه‌شدا ده‌لین وه‌ک :

فد؛ کورتکراوه‌ی فارسیش ده‌لی

تد؛ کورتکراوه‌ی تورکیش ده‌لی.

فرد؛ کورتکراوه‌ی فهره‌نسه‌یش ده‌لی

ئیتا د؛ کورتکراوه‌ی ئیتالیایش ده‌لی

اند؛ کورتکراوه‌ی ئینگلیزیش ده‌لی

روس د؛ کورتکراوه‌ی پرووسییش ده‌لی.

کورتکراوه‌ی ناوی هه‌ندی له‌ فهره‌هنگه‌کان و حاله‌تی وشه له‌بوا‌ری ده‌ستووری زمانه‌وانییه‌وه و نیشانی پ‌یوستی تر.

(ب)..... بریتی له

ف.هن.... فهره‌هنگی هه‌نبانه‌ بو‌رینه.

ف.مشه.... فهره‌هنگا مه‌رگ و ژی، مشه‌ختی.

ف.گیا.... فهره‌هنگی گیاشناسی.

ف.ب..... فهره‌هنگی بالنده.

ف.مان..... فهره‌هنگی مان

[ناوت].....ناوی تیکه‌لاو.

[ناوبک].....ناوی بکه‌ر.

[ناوبه‌ر].....ناوی به‌رکار.

[چاوگه‌ت].....چاوگه‌ی تیکه‌لاو.

< به‌روانه‌ بو

+ جگه له‌ واتای هه‌نبانه‌ بو‌رینه

رېڙ و سوپاس

ته گهر چی له سهره تاي نووسيندا ته نيا بال و بي هاوال بووم، به نام له بواری کاردا هم ماموستايانه هاندرم بوون و دلگه رميان کردم و به پيداچوونه وراستگردنه وهی چه وتیه کانی زور خویان ماندوو کرد، به پيوستی ده زانم رېڙ و سپاسی خوم آراستی تهو عزیزانه بکه م.

۱. کاک حه سمن سه لاج سوران، به داخه وه پيش چاپ بوونی هم کتیه چوه بهر په حمه- تی خودا . ۲. کاک فه تاح همیری ۳. کاک مسته فا ئیلخانی زاده . ۴. کاک په حیم لوقمانی . ۵. کاک جهانگیر هاشمی . ۶. کاک ئیرج ناهید . ۷. ته ندازیار کاک لوقمان فهیزولابه گی . ۸. کاک که یوان مهنسووری که (تهرکی سهرپه رشتی کاری کامپوته ری) وه نه ستو گرت.

سوپاس بو هاو کارانی به شی کامپوتهر که تهرکی پیت چینیان وه نه ستو گرت.
(۱) یای فروغ ناهید (پیتی تا) و ویراستاری (۲). یای، زینه ب عه بدولایی: (به شیک له پیتی ب) . (۳). یای، ثاره زوو مهنسووری خویندکاری زمانی ئینگلیزی له زانستگای سته که له بواری پیتچنی و ویراستاریه وه ئاریکاریکی زوری کردم. (۴). یای، هانا موحه مده دی قه سریان که به دلسوزیه وه تهرکی پیت چینی ۱۲ پیتی گرته نه ستو. (۵) نیما په رویزی (به شی به جیماوی پیتی ب) و ویراستاری (۵). یای، کهشین زه که ریایی به شیک له پیتی (پ)

پيوسته له به رېزان (۱) یای فه ریا ناهید دو کتوری (کار دوژ) (۲) مامستا نامو (ئوستادی زانستگا) ویای حه میده یوسفی (دیزاینر) وهونه رهنه ند. (۴) یای ستاره زوهره (سیت) (۵) یای کولسووم عوسمان پوور (شاعیر). که به دلسوزیه وه به تنگی هم کاره وه بوون یان به ته له فون یان ناردنی کتیب و فره هنگ، ئاریکاریان کردووم سپاس بکه م.

(شیوهی دانانی ریزی پسته کان)

نهمرو شیوهی ریزه‌بندی پست له نووسینی فهره‌نگدا گوڤاوه که بووی هه‌یه راستیش بییت، به‌لام نهم وشه‌دانه ناتواوی هه‌نبانه‌بوورینه‌یه و ههر له سهر نه‌وشیوازه نووسیومه له‌بهر شه‌وهی- که‌سانی که هه‌نبانه‌بوورینه‌یان هه‌یه، ههر له‌وجیگادا وشه‌ی پیوستیان بدوژنه‌وه. نهم وشه‌دانه به‌یی ۲۸ پیتی ژیره‌وه نووسراوه نه‌ک به‌یی ده‌نگ.

ا. ا. ب. پ. ت. ج. چ. ح. خ. د. (ر.ر.) ز. ژ. س. ش. ع. غ. ف. ق. ک. گ. (ل.ل.) م. ن. (و.و.) (ه.ه.) (ی.ی)

هه‌مزه ته‌غهر به‌ سهر چوار پیتی (ا، و، ه، ی) وه‌ده‌نیشی.

له‌(ئا)وه‌ه‌تا (ی) به‌شیوه‌ی ژیره‌وه نووسراون،

۱. ئا..ئو..ئه‌ئ.ئی..ئیی.....ده‌بیته پیتی(ب)

۲ پیتی(ب).باب.بپ.بت.....به‌بی.بیی...ده‌بیته پ.

۳. پا.پ.پپ.....پو.په‌.پی. پیی ..ده‌بیته پیتی(ت)

۴. تا.تب.تت.....ته‌.تی. تیی..... ده‌بیته پیتی(ج)

۵.جا.جب.چپ.جت.جج.جج.جج.....جه‌.جی. جیی... ده‌بیته پیتی(چ)

ع.چا.چب.چت.چچ.چج.چخ.....چه‌.چی.چییی...ده‌بیته پیتی(خ)

۷. هه‌روا به‌و ڤموته تاده‌گاته نون... ح.خ. د. (ر.ر.) ز. ژ. س. ش. ع. غ. ف. ق. ک. گ.

(ل.ل.) م..... ده‌بیته (ن) نا.نب.نپ.نت.....نل.نن. نونوو.نه‌نی، ده‌بیته پیتی (و،و)

۸. وا.وب.وپ.وت.....ول ون.وو. وه. وهه. وه‌ی،وی.وی.. ده‌بیته پیتی (ه‌ی)

۹.ها.هب.هپ.....هل.هه‌م.هه‌ن.هو...هوا...هون.هوو. هه‌.ه‌ی. - ده‌بیته پیتی(ی.ی)

۱۰.یا.یب.یپ.یت.....ین.یو.یون.یو.یه‌.یی. و یی. و یی و.....ییا.....ییه... ییی. ییی.

بو نموونه وشه‌ی (بووه‌یشک) له‌پیش وشه‌ی(بوهارتن) دایه . پیتی(ر.ر) ، (ل.ل)،

(و.و)هه‌رسیکیان یه‌کن، به‌لام به‌دوا‌ی یه‌کدا بین، وه‌ک پیتی سهر به‌خو به‌کار ده‌برین.

پیتی(ی-ی)وه‌ک واو هه‌رچه‌ند جار به‌دوا‌ی یه‌کدا بین هه‌موو جار سهر به‌خو. بر‌واننه-

به‌ندی ۱۰.پیتی(ی) وه‌ک دوو پیتی سهر به‌خو وایه که به‌ دوا‌ی یه‌کدا هات‌بییت. (پیوسته

بیدرکینم که کامپیوت‌ه‌ریش هه‌ربه‌و ڤه‌وته پسته‌کان ده‌چنیت

تیینی: له‌ ته‌شدیدا هه‌ردوو پیت ده‌بته پیتی‌ک وه‌ک: شه‌قعه‌ ته‌ڤرا، به‌لام له‌وشه‌ی وه‌ک:

به‌، پیتی (ب) دوو جار ده‌ وتریت، هه‌لبه‌ت ته‌شدید ته‌گه‌ر وه‌ک دوو پیتی سهر به‌خو ش

بنووسرین هه‌رده‌بی(وه‌ک چینی کامپیوت‌ه‌ر) که به‌ بر‌وا‌ی من دروستره و نه‌وه له‌گرفتوگیریه

سهره‌کیه‌کان نین هه‌رچه‌ند چاوه‌روانی چاره‌سهر کردنیشی هه‌ین.

(سه بارهت به نيشانه و پړنوس)

ته گهر سى دلهم ههبا ههركام دارمال تهژى له زاراوه ييک له سى زاراوه کاني کوردى، ههړ سيکم ده کړنه يه ک با ليک هه لنه پړن (۱)
له سى زاراوه جوانه، له سى گوله بوخوښه، گولويک بگيريت داخوم چ بوڼ و بهرامه ييکى ده بښت؟

بو هه موو ميلله تى دنيا له بارى فهن و هونهړ و پيشکه و ته وه، له يه ک گه يشتن به يه ک- گه يشتنه.

پړنوسى کوردى له زور بهى پړنوسه کاني دنيا له پيشتره هوکاره که شى ته وه يه که پاش نه- وان ده ستمان پيکړدوه و له هه له کاني ته وان خو مان پاراستوه، به لام چهنه خال له پړنوسماندا هه يه ته گهر چاره سهر بکړن تمنانه ت بو زمانه کاني دیکه ش که به تم ته لف و بښه دهنوسرڼ، جيگه ي ته لفويي (فوني تيک) ده گريته وه، خاله کانينش نه مانه ن.
۱. به يي ده ستورى په ژر ښندراوى ههړ زمانیک ده ي ساکار ترين ياسا بو زبان هه لېژ ږدر يت، به لام ئالوزى ده بښريت، بو نمونه دهنوسن (بياويک، دانه ييک) ته گهر يتي (ک) جيا بکه ينه وه ده بښته،

(بياوى، دانه يي) به هو ي پتي پيش (ک) که دهن گداره يان بيده نگه بو چى بيکه ينه بان يک و دوو هه وا؟ بو چى بنوسين (بياويک، دانه يه ک)

بو پاراستنى ساکارى زمان چاک وايه ههردو کيان وه کوو يه ک بنوسرڼ و يه کلایى بيته وه (وه ک زاراوه ي کورمانجى) مه به ست ته وه يه هه موويان (يک يان يه ک) بن ديسان، (دهره جه ييک) و اتا يه ک دهره جه، (سو با که دهره جه يي + ک = دهره جه ييک زياد که) يان (دهره جه يي کيان دا به ته فسر يک) به لام (دهره جه يه ک پياوه، يا هه ناره که م دهره جه يه- که) روونه چهنه جيا وازن. ههړ لهو بن زاراوه دا، به دانه ده يه ک ده لښ دانه ده ميک.

۲. وشه ي وه ک: بوون (چاو گه)، بوون (رابوورو)، بوون (رابووردووى دوور، بوو گن). بوون، و اتا، بن، (کارى نه مري) بي نيشانه يه.

۳. شنک، دنگ، منگ، سنگ، مانگا، نهو (ن گ) ي کمين گه يين و له ناو که پودا دهوترين بي- نيشانه يه.

۴. (ت و دالى) سوواو، وه ک: بم؟ هري، و اتا بمدهري. ده؟ کوژم و اتا ده ت کوژم، بي نيشانه يه. دوو نوون که حاله تى ته شدیدی ئاره ويى هه يه وه ک: باز نه و اتا دوړاو، به نه و اتا به نى، که له- هه ندى زاراوه دا ههردو (نون) مين گه يين، بي نيشانه يه. ته شيوه ئاخافتنه له فارسى سه نگله جى ده چي ت که جيا وازه له فارسى دهري، دياره ته م جوړه ويژه له ههړ زمانى کدا گه نجينه ييکى پر به- هايه.

(۱) له شپږيکى ماموستا شيرکو بيکس

سو پاس و پیزانین

دوستی زور خوشه ویست و له میژینه م پروفیسور د. مارف عومەر گول له زانستگای سلیمانی، پاش دیتنی بهرهمه که، پخوش بوونی خوئی دهربری و دواي پینموونی پیویست ئه که که ی به ماموستا عه بدولاً زنگه نه سپارد له هه ولیر و نهویش به پوچ سووکی و دلسوزیکی زیاتر له- چاوه پوانیه وه به تهنگی کاره که وه بوو، تهنا ته خوئی هات و به ئاکادیمیای زمانی کوردی ناساندم. به پیویستی ده زانم سو پاسی بی پرانه وهی خوم پیشکشی ئه به پیزانه بکه م.

ئا کادیمیای زمانی کوردی رووگهی ئه ویندارانی زمانه وانی

کاریکی هه ره پریاهه که له دوورگهی هیمنی هه ریمی کوردستاندا کراوه دامه زرانی ئاکادیمیای زمانی کوردیه له هه ولیر، که له داهاتو دا گرینگی خوئی زیاتر ده نوییت،

له پهنای پارکیکی به دیمه ندا کوشکیکی جوان و پازاوه، له ناو هه ساریکی ته ژێ له گول و رووه کدا، به وینه ی به هه شتیکی خه یالآوی، ده رکهی له سه رپشته و بووه ته رووگهی ئه ویندارانی زمانه وانی و فره هه نگ و ئه ده بی کورده واری.

به رپر سه کانی هه رکام سه مبول و تا پوئی خزمه ت گوزارین به زمان و که له تووره که مان. کاتیکی چووم بو چاپی کتیبه که م، له هه لسه و که وتیان گه شامه وه و تهنا ته لادیکی هه ستم به ناموویی نه کرد و خوم به میوان نه زانی.

له سه ر ویستی خو یان له درکاندنی ناوی ئازیزانی به رپرس خوم پاراست، ده یشزانم که نه به- گو یه و نه به قه له م ناتوانم ئه و جو ره که دلخوازه حقی پیویستی ئه و مه به سته به یان بکه م. ته نیا ده لیم، هیوادارم له م بهاره پیرو زه دا، سه رکه وتووین و سو پاس و پیزانینمیان ئاراسته ده که م. نووسه ر.

هممان باسکیشی سهر نیرن که داره دریژه
گه‌وره‌که‌ی که‌ره‌سته‌ی شیوپرین؛ واتا:
مووری دریژ وبلیند

(به‌لگه‌ی ۳) له بن‌زاراوه‌ی ئه‌رده‌لانییدا بو
رېژنان له برا و خوشکی گه‌وره ده‌لین ئلبرا یا
ئلاجی، دیاره ئا کورتکراوه‌ی ئاغایش هه‌یه
به‌لام بو وشه‌ی ئاباجی به کار ناهینریت و
ئاشکرایه به‌واتای: (گه‌وره باجی؛ براگه‌وره
و کاکه‌یه).

(به‌لگه‌ی ۴) وشه‌کانی ئارېژ به‌واتای: ته‌پو‌لکی
به‌رز و ئاراوه‌ند به‌واتای: بلیند به‌رز، و ئاری
به‌واتای: به‌رز، بلیند له زمانی کوردیدا هه‌یه
که باندۆری (ئا) به واتای گه‌وره به‌رز، بلیند،
له سهریان دیاره. (به‌لگه‌ی ۵) ئلجا: جه‌دد و
ئلجا: گه‌وره باوکان.

(به‌لگه‌ی ۶) ئلدا: خوشکی گه‌وره؛ داده‌ی
گه‌وره (بزرگ، محترم، بلند)

ئا: (۱) کورتکراوه‌ی ئاغا؛ ئا په‌حیم: ئاغا
په‌حیم. (مخفف آقا) (۲) پیشگر: بو دنده‌دان و
هاندان؛ ئاده‌ی: داده‌ی؛ ئابرو: دابرو؛ (تحریک
برای انجام کاری) (۳) پیشگر: به‌واتای:
مه‌که؛ ئاده‌نگ: داده‌نگ؛ دهن‌گ: مه‌که؛
بی‌ده‌نگ‌به: قوروقه‌پ. (به معنای نفی کاری)
(۴) پیشگر: بو پرسکردن، ئاخو و ئاخوم؛
ئایا: تو‌پلی. (گویی) (۵) نیشانه‌ی کوم‌کردن
له زاراوه‌ی کورمانجیدا: مروفا؛ سوارا؛ واتا:

هممه‌، له ئەلف و بی‌ی کوردیدا فونیمیکێ
سهر به‌خونیه و فونیمیکێ یاریده‌ده‌ره زیاتر به
سهر چواریتی (ئەلف؛ واو؛ هی، بی) وه یان به
ده‌گمهن به‌پیتی دیکه‌وه ده‌لکی و دهنگی
پیکدینی که‌هاوتای (ئەلف مه‌ددی یان ئەلفه)
له رېنووسی فارسیدا، به به‌روای هیندی له
تویژمرانی زمانی کوردی هممه‌زه‌کوردی نییه و
جیگه‌ی (ه)ی گرت‌وه‌ته‌وه، وه‌ک: ئاتر و
ئاوماڵ و ئاوشان که له پیشدا: هاتر و هاوماڵ
و هاوشان بوون، هه‌روها له به‌ینی وشه‌ی
لیکندراودا زورجار هممه‌زه نامینی وه‌ک: مال-
ئاوایی؛ ناوئاخن؛ بارئاش؛ که‌بوونه‌ته: مالاوایی
و ناواخن و باراش و زوروشه‌ی تر. (هممه‌)

ئا به‌هوی شه‌ش به‌لگه‌ی ژیره‌وه بو‌ی -
هه‌یه واتای گه‌وره؛ گرینگ؛ به‌رېژ؛ به‌رز؛
به‌پروومه‌ت؛ به‌نرخ؛ بدات. (به‌لگه‌ی ۱)
ئاهورئا که له ئاو‌یستاه وهرگېژدراوه‌ته سهر
زمانی پاله‌وی. (ئا-هور-ئا) واتا (گه‌وره
خو‌ری بلیند) یا (به‌رزه‌ نووری به‌رېژ) که
نووریکی به‌رز و جیگه‌ی رېژ و حورمه‌ت
بووه؛ (ب) خودا له ئایینی زمرده‌شتدا. (به‌لگه‌-
ی ۲) موور واتا کوته‌داری که‌رتکراو؛ داره‌که
موور مووریکه: داره‌که له‌ت له‌ت بکه؛
بیه‌ره‌وه؛ له وشه‌کانی وه‌ک ئاموورونیر و
ئاره‌ق و نیل و ثقیله و ماقیله‌دا که هه‌ر سیکیان
به‌واتای ئاراقن، ئاموور و ئاره‌ق و ئاقیله

پیاوه کان؛ سواره کان. (علامت جمع)

٤٤: پاشگریکه دهچه سپی به پاش پیشه ی
کار (فیعل) ه وه و دهیکا به (سیفه تی فاعیلی)
وه ک: خور؛ زانا؛ بینا. (پسوند)

ثالثی: [ناو] زورداری؛ مله وری. (زور گوئی)

ثاوتش: (ف. مشه) هیشتا؛ هیژ. (تاکنون)

ثامه سه: ثامه مه یه؛ خو به تی؛ به تیز
وتانه یشمه وه دوتریت. (این است)

ثایت: [بمندا] له ناو یستایشدا ثایت هاتووه، واتا:

ئیستا؛ ثلعان؛ نهو. (الان)

ثائیش: [ناو] کار؛ شول؛ که سب؛ ئیش؛

تیکو شان؛ خه بات. (کار؛ شغل)

ثائیل: [ناو] مندا؛ زارو. (بچه)

ثابا: گه وره باو کانی پی شو؛ جه ددی گه وره.
(اعلی جد)

ثاباجی: [ناو، ت]: تذ: خوشکی گه وره؛

باجیی گه وره؛ پوور. (خواهر بزرگ، عمه)

ثاباد: [ئاوه لئاو] ئاوا؛ ئاوه دان؛ پاشگر، به واتای

(ناوی بک) ئاوه دان که ره وه (آباد)

ثابادی: فد: [ناو] (۱) نامه ی چه پهر خانه. (نامه

پستی) (۲) ئاوه دانی. (آبادی)

ثابان: [ناو] فد: ناوی مانگی دووه می

پائیزی سالی هه تاوی. (آبان)

ئابرو بردنه سهر لقی دار: (ب) پرسوا کردن و

له قاودانی نه هیئی که سیک. (رسوا کردن)

ئابروو به که سیکه وه نه هیشتن: ئابروو بردن؛

پرسوا کردن بیوون به هو ی ئابروو چوونی

که سیک. (آبرو بردن، رسوا کردن)

ئابروودار: فد: [ئاوه لئاو] به شه رف؛

ئابروو مه ند. (باشرف؛ آبرومند)

ئابروو کپینه وه: [چاوه، ت] کاریک که له

پرسوا بوونی که سیک به رگری بکا. (آبروی-

کسی را خردن)

ئابروو مه ندانه: فد: شه رافه تمه ندانه؛ به-

شیوازی ئابروو مه ند. (شرافتمندانه؛ آبرومندانه)

ئابسال: فد: ته ره سال. (سال پر بارش)

+ ئابشار: فد: [ناوی تیکه لئاو] زیاتر سیه مه مین

زه ره ی توپی والیاله که به نه ییم ده دریت

به زه مینی حه رفدا.

(آبشار؛ اسپک)

ئابشو: [ناو، ت] دیکوری که ئاوی پیدا بیته

خوار زیاتر ده ستکرده له بینادا. (دکور منزل که

از آن آب سرازیر شود)

ئابله: [ناو، ت] (ف. مشه) هاو له؛ ئاو له؛

خوریک. (آبله)

ئابله کوت: [ناو، بک] (ف. مشه) هاو له کوت؛

خوریک قوت. (آبله کوب)

ئابنوس: [ناو، ت] فد: فرد؛ اند:

سه خته داریکی ره نگ قاوه یی توخه. (آبنوس)

ئابنوسی ره نگ: فد: ره نگ یی قاوه یی توخ.

(آبنوسی رنگ)

ئابووریناس: [ناو، بک] پسپو ری زانستی

ئابووری، ئیکو نو میست. (اقتصاددان)

ئابه وه ت: [ناو] ئهم وشه یه هه ورامیه و له-

ئاو یستایشدا هاتووه: ئاوات؛ تاره ورو. (آرزو)

ئابیده: [ناو] (۱) بینای گه وره؛ کوشک. (قصر)

(۲) ئاپو؛ کوته ل. (مجسمه)

ئاپا: [ناو] خوشکی ئاپو؛ پوور. (عمه)

ئاپارتی: [ئاوه لئاو] تذ: فد: ئاپاردی بی حه یا؛

هه لگیرو؛ ره دوو که وتوو؛ (به توریکی ئاپاردی-

واتا: بردی، هه‌لیگرت؛ له‌چاوه‌گی ناپارماخ).
(آپارتی)

ئاپاندیسیت: [ناو]فد؛ فرد؛ اند: نازاری
په‌نمین و چلک‌کردنی پ‌یخو‌له‌کویره.
(آپاندیسیت)

ئاپته‌م: [ناو،ئاوه‌لناو] شیت؛ دیوانه. (دیوانه)
ئاپته‌م‌ری: [ناو،بهره‌می چاوه‌گه] شپتی؛
شه‌یدایی. (دیوانگی)

ئاپ‌پ‌ژین: ناو پ‌ژین. (آب پاشیدن)
+ ئاپوره: (۱) [ئاوه‌لناو،ئاوت] مروقی سووک
و بی‌بایه‌خ، بو‌ره‌پی‌او. (انسان بی‌ارزش) (۲)
ده‌ربه‌ده‌ر؛ مشه‌خت؛ شتی بی‌بایه‌خ و چرووک.
(دربدر)

ئاپوژن: [ناوت] ماموژن. (زن عمو)
ئایی: [ناو] برای باب،ئاپو؛ مامه؛ مام. (عمو)
ئایی‌مووس: [ناوت] یارییکه. (اسم یک
بازی است)

ئایس: [ناو] هی‌ند؛ فد: (۱) ناوی گای
موباره‌کی هی‌ندیه‌کان که ده‌یانپه‌رست؛ ناوی
گاییک که بو‌جه‌ماوه‌ریک له‌هی‌ندوستان
موباره‌که. (۲) مه‌یمونی که شیوه‌ی ئینسان
ده‌دا. (آپیس)

ئاتاشه: [ناوت] فد؛ فرد؛ نه‌ندامی بالو‌یزخانه.
(عضو سفارت)
ئاتر: [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ له‌پیشینه‌دا هاتر بووه.
(آتش)

ئاتره‌ش: [ناو] ئاگادار و زپ‌هوانی ئاور له
تایینی زه‌مه‌ده‌شتدا. (نگهبان آتش درآئین
زردشت)

ئاتل: ناپه‌وا. (ناروا)

ئاتلای: [ناو] مو‌له‌ت. (مهلت)
ئاتل و باتل: [بەند] عاتل و باتل؛ بی‌کار؛ ماتل؛
فیرو؛ بی‌سوود. (عاطل و باطل)
ئاتولیه: [ناو] فرد؛ فد؛ اند: (۱) کارگای
هونه‌ری. (۲) کارگا و نو‌م‌ایشگای هونه‌ری؛
ئاتلیه. (آتلیه)

ئاتو به‌ده‌ست‌دان: به‌لگه‌یان بی‌هی‌زی له
به‌رانبه‌ر حه‌ریف‌دا نیشاندان و هه‌ستی
سه‌رکه‌وتوو‌یی به‌حه‌ریف‌دان بو‌ییانو و گرتن.
(آتو به‌دست کسی دادن)

ئاتوم؛ نه‌توم. [ناو] اند؛ فد؛ فرد؛ نه‌توم،
بجوو‌کت‌ترین به‌شی هه‌رماکیک، گه‌ردیله. (اتم)
+ ئاتوون: قات و ق‌ری. (قحطی)

ئاته‌شمار: [ناوت] ماریک که په‌نگی سووری
ئاته‌شییه. (مار آتشی رنگ)
ئاته‌شه: [ناو]فد؛ ئاته‌شه‌ک: (۱) ئاوره؛

زه‌رده‌برین. (زرده زخم) (۲) سووزاک.
(سوزاک)

ئاته‌شه‌ک: [ناو] نه‌خو‌شینی سووزاک.
(سوزاک)

+ ئاته‌گ: [ناو] (۱) ئاته‌کی‌زین؛ ئه‌و ته‌خته
چه‌رمه‌که ده‌که‌ویته‌ ژیر پانی
سوار. (چرم زیر ران سوارکار) (۲)

گوشتی لاتنه‌پ‌افه‌ی حه‌یوانی سه‌ر به‌راو.
(گوشت دنده) (۳) داوینی که‌وا؛ شاقه‌ل.

(دامن، تریج‌قبا)

ئاتیل: [ناو] ته‌وقه‌ییکه ده‌یکه‌نه‌مل بو‌که‌متر
جولانه‌وه‌ی گه‌ردن له‌کاتی‌ک‌دا ئازاریکی
پی‌گه‌یشتییت. (له‌پ‌زیکیدا) (آتل)

ئاتیوانن: [چاوه‌گه‌ت] ئاواندنه‌وه؛ ئاتیواندن.

(ذوب کردن)

تاج: [ناو] فد: (۱) ناژ؛ ددانه؛ قورنچ قورنچ؛ زبری به رده ناش، زبری و ددانه ی بره بند. (۲) ددانه ی زیر لاستیکی سه یاره. (ددانه)

تاجکاری: فد: [به ره می چاوه] دروست- کردنی ددانه به به رد یا تاسن، بیراز کردن؛ قورنچ قورنچ کردن؛ گرنج گرنج کردن. (ددانه ددانه کردن)

تاجو: [ئاوه لئاو] رهق؛ سهخت و سفت. (سفت) تاجو: [ناو] واتا خشت و که ره پوچی- سووره وه بوو. تبیینی: خشتی تاجو له خاکی تاییه ت که هه مان خاکی چیکردنی جه په یه، دروست ده کریت (خاکی پوس) گله سووره ی تاییه ته، به قالب لیدانه که ی ده لین خشت پیژی یا خشت برین و به سوور کردنه وه که ی ده لین تاجو ره یزی؛ وه ک: (ناشپه یزی و چاپه یزی)، و به کووره که ی ده لین کووره ی تاجو ره یزی؛ وه ک: کووره ی قسل و گه چ په یزی. (آجر)

تاجو ره یزی: [ناوی تیکه لای بک] فد: که سیک که خشت سوور ده کاته وه و ده یکاته تاجو. (آجر پز)

تاجو ره یزی: [به ره می چاوه] فد: (۱) کاری که سیک که خشت سوور ده کاته وه و ده یکاته تاجو. (۲.ب) کووره ی سووره وه کردنی تاجو. (آجر پزی)

تاجو پیژ: [ناو، ب] خشت بر بو تاجو. (خشت زن)

تاجو پیژی: [به ره می چاوه] کاری خشت پیژان بو تاجو. (خشت آجر زنی)

تاجو رچن: [ناو، ب] (۱) که سیک که دیوار به تاجو هه لده ستینی و دروستیده کا. (۲) که سیک که خشتی تاجو له ناو کووره دا به شیوه ی تاییه ت ده چنی بو سووره وه کردن. (آجر چین)

تاجو ره رش: [ناو، ت] فد: جیگاییک که به تاجو داپو شراییت، وه ک: شفق می به تاجو روو کیش کراو. (آجر فرش)

تاجو کار: [ناو، بک] فد: که سیک که به تاجو به نایی ده کا. (آجر کار)

تاجو کاری: فد: (۱) [به ره می چاوه] بیناییک که به تاجو دروستکراوه؛ دیواری تاجو کاری. (۲) [به ره می چاوه] کاری به ناییک که به تاجو دیوار دروست ده کات؛ به نایی به تاجو. (آجر کاری)

تاجو ی: [ئاوه لئاو] فد: (۱) له تاجو دروستکراو. (۲) [ناو] پهنگی خشت یا هیرباری سووره وه کراو. (آجر)

تاجو ی نه سفه نجی: [ناوی تیکه لائو] فد: تاجو ی کونکون و سووک؛ تاجو ی کفله. (آجر اسفنجی)

تاجو ی پاشکار: [ناو، ت] تاجو ی لای ژووره وه. (ناوه وه) له دیواردا. (آجر توکار)

تاجو ی پیشکار: [ناو، ت] تاجو ی لای دهره وه (پووی دهره وه) له دیواردا (آجر روکار) تاجو ی خه تایی: [ناوی تیکه لائو] فد: تاجو ی تهواو ۲۰ × ۲۰ سانتیم بو تاجو ره رش خیا بان له قه دیدمدا. (آجر ختایی)

تاجو ی فشاری: [ناو، ت] فد: تاجو ی نه زور باش بو دانانی سفت کاری. (آجر فشاری)

ئاجۆرى كاشى: [ناوت،] فذ: ئاجۆرىك كه
 يەك پووى كاشى-بى. (آجر كاشى)
 ئاجۆرى نوما: [ناوت] فذ: ئاجۆرىكى لووسى
 جوان يا نهخشەدار بو داپوشىنى نوماى بينا.
 كه ۳ يا ۵ سانيم بارستاي ههيه و به قەد
 نيوئمئاجۆر ياكەمتر پانايى ههيه و به
 دريژايەتى ئاجۆرى ئاسايە. (آجرنما)
 ئاجۆرى نه سووج: فذ: [ناوت،] ئاجۆرى كه له
 خاكى نه سووج چى بووبى. (آجرنسوز)
 ئاجەك: [ئاوئناو] پزڤد: چكووس، دەست
 قووچاو؛ بهئيرهى؛ بهرچاوتەنگ، قە-
 لس. (خسيس)
 ئاجى كەباب: [ناوت،] تد؛ فذ: ناوى
 لووله كەبايىكه كه له بهر ئىسيوهت و بيبارى
 زور تامى تالە، زياتر بو گوپىنى تامى شيرىنى
 گوشتى و شتره و جوړىك خاپاندنى موشتە-
 رىيە، له هەندى كەبابخانە كاندا. (آجى كباب)
 ئاجيل خورى: فذ: (۱) [ناو] دەفرى ئاجيل-
 تىكردن. (ظرف آجيل خورى) ۲. كارى
 خواردنى ئاجيل. (چەرەز). (خوردن آجيل)
 ئاجيل فروش: [ناوت،] چەرەز فروش. (آجيل
 فروش)
 ئاجيە: [ناو] دەورى كلاًش وگيوه. (گيوه)
 ئاچار: [ناو] كليل، كليل. (سوئج.
 كليل)
 (۲) كەرەستەى توند و شلكردى
 پىچ ومۆره و جەر. (آچار)
 ئاچار ئالين: [ناوت،] فذ: ئاچارىكى شەش
 گوشەيه بو توند و شلكردنهوى جەرپى ئالين
 كه سەرى جەرەكه چاللىكى شەش گوشەيه و
 ئاچار دەجى

بهسەرى جەرەكه دا. (آچار آلن)
 ئاچار بو كس: [ناوت،] فذ: چەند ئەندازە سەرە
 ئاچارى پىنگە كه ئەنیا دەسكىيان ههيه و
 به سەرە ئاچارە كان دەخوا. (آچار بو كس)
 ئاچار تەخت: [ناوت،] فذ: ئاسنىكى لاپانە
 هەر سەرىكى به ژمارە يىك پىچ دەخوا و
 شەش گوشەيه و سەرى شەش گوشى پىچ
 دەچىتە نيوپهوه. (آچار تەخت)
 ئاچار شىلاقى: فذ: [ناوت،] جوړىك لووله گر
 كه دەمەكهى ميزان دەكرى و به هيزى كه
 به سەريدا ديت چاكر لووله دەگرىت؛ زياتر بو
 لوولهى قەوى به تاييهت بو كردنه و بهستنه-
 وهى فيلتىرى پوئى سەيارە. (آچار شلاقى)
 ئاچار پىنگ: [ناوت،] فذ: ئاچارىكى ناوچالى
 شەش گوشەيه كه پىچ دەكه ويته نيوى.
 تاييهت بو جەرپى سەر پىنگى تەگەرى
 سەيارە. (آچار رىنگ)
 ئاچار فەرانسە: [ناوت،] فذ: ئاچارى
 جەر كردنهوه و جەر توند كردن كه دەمەكهى
 (زور تا كه م) ميزان دەكرىت؛ (ب) كه سىك
 كه هەموو كاريك بزائيت و ئەنجامى بدا و دا
 نەمىنيت له كردنى هيج كاريكدا؛ (كابرا لهو
 پىكخراوه دا ئاچار فەرانسەيه) (آچار فرانسە)
 ئاچار قوفلى: [ناوى تىكە لـاو] فذ: ئاچارىكه
 ئەندازەكهى ميزان دەكرىت و دواى گرتنى
 پىچ قوفل دەييت. (آچار قفلى)
 ئاچار كيشى: فذ: [بەر هەمى چاوگە]
 توند كردنهوى بهينا بهينى جەرگەلى سەيارە
 و هەر كەرەستەى جەرپدار بو ئەر خەيان بوون
 له وهى كه شل نەبوونەتەوه. (سفت كردن)

پیچه‌های ماشین. آچار کشی)

ناچمه‌ز: [تاوه‌لناو] تند؛ فندتم وشه‌یه له‌تور
کیمه‌هاتووِه واتا: نه‌کراوه؛ به‌ستراو. (۱) هه‌ر
گری، که نه‌کریته‌وه. (۲) هه‌ر پښگاییک
به‌سترابی و نه‌کریته‌وه. (۳) حاله‌تی له
شه‌تره‌نجدا که موّره‌یی‌ک (داسیک) نه‌توانیت
بگو‌یزریته‌وه له به‌ر نه‌وه له راستی شادایه و
به‌ری شای گرتووِه. (آچمز)

ناچی: [به‌ند] به‌ری‌چی؛ بوچی؛ نه
پاجی. (برای چه)

ناحیل: [ناو] ته‌مهنی به‌ینی جه‌حیلی و
پیری (میانسال)

ناحیلی: [ناو] ژبانی نیوه‌پاستی (به‌ینی)
جه‌حیلی و پیری. (میان سالی)
ناخال: [ناو] ناخال؛ ناشغال، کلیشی و
پسی. (آشغال)

ناخاندن: [چاوگه‌ت] ناخینه‌وه په‌ستاوتن و
په‌کردن. (په‌کردن)
ناخاوتن: [چاوگه،] ناخافتن؛ قسه‌کردن.
(حرف زدن)

+ ناخایوک: [ناو] جوړیک سه‌قرا. (نوعی باز)
ناخایه‌تی: ناغایه‌تی. (آقایی)

ناخیول: [ناوت] (۱) قور‌شیلان بو‌ه‌ه‌و.
(گل را آماده کردن برای سفالگری و بنایی)
(۲) خو‌له‌پوتی؛ یاری به‌خول. (خاک بازی) (۳)
قور‌مبان. (گل اندود کردن پشت بام)
ناختفی: [تاوه‌لناو] ته‌واو که چه‌ل. (به کلی
کچل)

ناخته: [تاوه‌لناو] (۱) ته‌خته؛ یه‌خته؛ گون-
ده‌ره‌ینراو؛ خه‌ساو. (اخته)

ناخچه‌واش: [ناو] گیاییکی خوارده‌مه‌نییه.
(آخچه واش)

ناخر‌جار: دوا‌ین جار. (آخرین مرتبه)

ناخر‌چوپ: دوا‌لوپ. (آخرین قطره)

+ ناخر‌خیر: [تاوه‌لناوت] عاقیبه‌ت به‌خیر؛

هه‌ر‌کاریک ده‌رته‌نجامی به‌خیر و خو‌شی
بگات. (عاقبت به‌خیر)

ناخر‌ده‌ست: [به‌ند] (۱) ده‌ستی ناخر؛ دوا‌ین
کایه له قوماردا. (آخرین دست)

(۲) [ناو] ناخر و عاقیبه‌ت؛ سه‌رته‌نجام.
(آخر دست)

+ ناخر‌زه‌مان: [ناوت] فد: (ب) دونیا
ناخر‌بوون. (آخر زمان)

+ ناخر‌شه‌پ: [تاوه‌لناوت] (۱) که‌سیک که
له پو‌ژانی دوا‌یی ژباندا خیر نه‌دیو‌بی‌ت. (آخر
شر) (۲) [به‌ند] ناخر شه‌پ، دوا‌همین کی‌شه.
(آخرین جنگ)

ناخرو‌ثاقیبه‌ت: سه‌رته‌نجام، ئاکام؛
ناخرو‌عاقیبه‌ت خیر بی. (آخر و عاقبت)
ناخره‌ه‌ناسه: دووا هه‌ناسه. (ب) مردن. (آخر
نفس)

ناخری: (ب) هه‌ر؛ ناخری راست پی نه‌وتین؛
هه‌رچی پی‌م گوتی ناخری به‌قسه‌ت نه‌کردم؛
[تاوه‌لناو] دووا همین؛ له ئاکامدا. (سرانجام)
ناخری‌کار: به‌انه‌وه؛ ته‌واو‌بوون؛ عاقیبه‌ت؛
ته‌واو‌بوونی‌کار. (آخر‌کار؛ عاقبت)

ناخرین: [تاوه‌لناو] فد: دوا‌همین (آخرین)
ناخرین جار: جاری ناخر؛ دوا‌همین که‌په‌ت.
(آخرین بار)

ناخرین قیমে‌ت: [ناوت] له‌و قیমে‌ته که‌متر

نایفروشم؛ لهو قیمة ته زیاتر نایکرم، ئاخیرین
قسه ی موعامه له. (آخرین قیمت)

ئاخفت: [ابووردووی ئاخفتن] قسه ی کرد،
گوتی. (حرف زد)

+ئاخفتن: [چاوه] (۱) ئاخه فتن، قسه کردن.
(حرف زدن) (۲) کرانه وهی برین؛
دهمکرده وهی برین؛ دهمکرده وهی برین.
(بازشدن زخم)

ئاخفین: [چاوه] (۱) دهمکرده وهی خونچه ی
گول. (باز شدن غنچه) (۲) قسه کردن. (حرف
زدن)

ئاخ کولان: [چاوه، ت] عهرزه لکولین.
(کندن زمین)

ئاخگه: [ناوت] ئاویلکه؛ قه یران؛ گیانه لآ؛
تنگانه. (دم مرگ؛ تنگنا)

ئاخل: [ناو] فدی؛ تدی؛ ئاخله، (۱) خه رمانه ی
مانگ. (هاله ماه) (۲) جیی داگردنی مه پ و
مالآت، جوړیک ته ویله ی مه پ و مالآت، هۆل.
(اغل)

+ ئاخله: [ناو] (۱) قه لاغه ته پآله؛ کۆشکه لانی
ته پآله. (دیوار تاپاله) (۲) قه یران. (قیران) (۳)
خه رمانه. (هاله) (۴)
پاپۆکه. (چنبهره)

ئاخله دان: [چاوه، ت] (۱) پاپۆکه خواردن.
(چنبهره) (۲) کۆزبه ستن به ده وردا و کۆبوونه وه
له دهوری شتیکی. (حلقه زدن دور چیزی)

ئاخ له وه پ: [ناو] ئاخسبات؛ کاتی سه رده -
رهینانی گیا و له وه پ له ژیر خاک؛ نیوه ی
ئاخری ره شه مه (نیمه آخرا سفند)

ئاخله وی: [ناو] تدی؛ یاغله وی، قابله مه ی

سه ر باز که له تاوه ده چی. (یاغله وی)
ئاخلیشینک: [ناو] تاوه؛ یاغلاوی. (تابه؛ یاغله -
وی)

+ ئاخن: (۱) [پاشگر] واتاکه سیکی که ده
ئاخنیته وه. (تپاننده) (۲) شاه و هه ناسه
هه لکیش. (کسی که آه می کشد) (۳)
پاشگر: ده ریووش و سه ریووش؛ گونجه ئاخن؛
روچن ئاخن. (دریوش. پوشاننده)

ئاخنه با: ئاخنه بات: <ئاخ له وه پ.
ئاخ وئوخ: (۱) [دهنگه ناو] ده ربپینی بیزاری. (۲)
ناز و قه مزه. (آخ و اوخ)

ئاخ وئوخ لیبرین: [چاوه، ت] (ب) له زمان
خستن به لیدان و دارکاری. (از ناله انداختن)
ئاخ وئوف: [دهنگه ناو] دهنگیکه بو ده

ربرپینی ئیش وئازار و ههروه ها که یف خووشی.
(آخ، آخیش)

ئاخ وئف: به دهنگ و سه داوه تف و به لغم
فریدان. (اخ و تف)

ئاخوئن: [چاوه، ت] ئاخوئن؛ دووان؛ قسه کردن.
(حرف زدن)

ئاخوپاو: [ناو] گولاو؛ ئاخوپری ئاو تیدا
خواردنه وه ی ئازل. (آبشخور)

ئاخوپه رز: [ئاوه لئاو] (ب) به فیز؛ لووت به رز و
زیاده خواز. (زیاده طلب)

ئاخوپ چه ور: [ئاوه لئاو] (ب) ساماندار و
خوش بزیوو؛ تیروته سه ل. (کنایه از پولدار)

ئاخوپ چی: [ناو] مه یته ر؛ ئاگاداری کاری ته ویله
و ئاخوپ. (مهتر)

ئاخوره: [ناو] ئاخرگه؛ میسوله کویره. (پشه
ریز)

ناخوم: [نامرازت] ناخو؛ داخو؛ ثایا؛ توپیژی.
 (توگویی؛ آيا)
 ناخوهوهند: [تاوهلناو+ناو] هونه رهنه؛ زانا له-
 هونه ردا. (هنرمند)
 ناخوین: [چاوگه] چاکبوونه وهی برین؛
 گوشته زوون هیئانه وهی برین. (التیام زخم)
 ناخه: [ناو] ناغا. (آقا)
 ناخه رهش: [ناوت] خوئی رهش؛ بوول؛
 خوله میس (خاکستر)
 ناخه فته: [ناوبیک] ویزه؛ قسه کهر. (گوینده)
 ناخه فتیار: [ناو، ویزه؛ کهسیک که له کوپ و
 مه جلیسدا قسه ده کات یان له لایهن کوپیکه
 وه قسه ده کات. (سخن گو)
 ناخه لیو کو تایی: [ناوت] ناخر و نوخری
 کار. (آخرهای کار)
 ناخیرهت: [ناو] (ب) قیامت. (قیامت)
 ناخیزا: [رابوردوو] ناخیزی کرد؛ هه لسا؛
 رابوو. (بلندشد)
 ناخیزگه: [ناو] جیی راپه رین و سه ره لسانی
 کهسیک یان بیر و باوه ریکی نوی. (مکان
 پیدایش. خاستگاه)
 ناخیفتن: [چاوگه] پواندن. (روبانندن)
 ناخیقینی: کولانه وهی برین. (به درد آوردن و
 دستکاری زخم)
 ناخیوتن: [چاوگه] گیرانی نه سب بو و شک
 بوونه وهی عاره قی له شی؛ ته راتین. (گرداندن
 اسب)
 ناخیومر: [ناوبیک] بیژمر. (گوینده)
 + نادا: (۱) [ناو] له زبانه کانی پروگرام
 نووسینی کامپیوتهر. (زبان برنامه نویسی)

کامپیوتر. (۲) خوشکی گه وره. (خواهر
 بزرگ)
 نادابتور: [ناو] آند؛ فد؛ له کوردیدا هم وشه یه
 نییه، که رهسته ی گوپینی کاره بای دوو
 ته رهفه به یه ک ته رهفه به و لتائیکی
 که مترموه. (آدابتور)
 ناداب ورسوم: [ناوت] کوئی داب و ده ستور؛
 دابونه ریت. (آداب و رسوم)
 + نادار: [ناو] شوینه وار. (جای بودن؛ نشانه)
 نادار به سه ر پاداره وه نمان: (ب) ویران بوون،
 ژبروژوور بوون؛ خاپوور بوون. (ویران شدن)
 + ناداروک: [ناو] جه ژنی سالی نوی مانگی
 خاکه لیوه؛ نه موروزی دابی کون. (عید نوروز
 قدیمی)
 ناداش: [ناو] نابرا؛ برای گه وره؛ ناوال؛
 دوست؛ هاوالی هاومه رامی رامیاری
 وحیزبی؛ منگه له تارکاداش ویولداشی
 تورکیه وه هاتبیت که هه ره بهو مانایه یه
 (آقاداتاش رفیق)
 ناداک: نادا؛ دوورگه؛ په لپییک وشکی له ناو
 زمریادا؛ (جزیره)
 نادامس: [ناو] فد؛ بنیشتی فه رهنگی. (آدامس؛
 سقر فرنگی)
 نادانی: به مو فابوون؛ به که لکبوون؛ به سوود
 بوون. (پرسودی)
 نادریس: [ناو] آند؛ فد؛ شوین، نیشانی؛
 دیاری کردنی جیگاییک به وته یان نووسین.
 (آدرس)
 نادگار: [ناو] روخسار؛ پوته راک؛ قه لافهت؛
 سیما؛ به ژن و بالا. (شمایل)

ټاډو: [ناو] خوښی؛ که یف؛ شادی (شادی)
 +ټاډوډه: [ناو] (۱) بزارچن؛ بیله کان. (بیلچه
 وچین) نیره ژهن؛ داری بهینی دوو لولپ له
 مهشکه دا. (چوب بین دو دسته مشک)
 + ټاده: [ناو] ټد (۱) دوورگه، به شی له
 وشکایی نه زور گه وره که ده ورانده وره که ی
 ټاوم. (جزیره) (۲) جیناو بو مبیننه. (ضمیر برای
 ماده) (۳) بزار. (وچین) (۴) ته له. (تله)
 ټادمر: [ناو] ټازمر، ټاگر، ټاور، ټاهیر. (آذر. آتش)
 ټادمر به رزین: [ناو، ت] ټازمر به رزین، ناوی په -
 رمستگه ییکی زه رده شتیانه. (نام
 پرستشگاهی است در دین زردشت.
 ټاده نگ: بیده نگ به، داده نگ، قور و قه پ.
 (ساکت شو)
 ټاده ی: داده ی، وشه ی هاندان (ها، زودباش)
 + ټادی: [بند] ټه ی، ټه دی، به لی،
 ټه ری. (بله)
 ټا دینده: [ناو] کولکه زېړینه، که سکه سوور،
 کولکه په نگینه، په لکه په نگینه، ټه ستوونه زېړ -
 ینه، که سکو سوور (قوس و قزح، رنگین کمان)
 + ټار: [ناو] (۱) په که ی ټه ندازه بو پیوانی
 زه وی و پانایی به ران به به ۱۰۰ میکاب. (آر.
 برابر ۱۰۰ متر مربع) (۲) پاشگر: دیدار،
 کړ یار، گرفتار، کردار، جوو تیار. (پسوند)
 + ټارا: فته ټد [پاشگر] رازینه ر، چه من ټارا،
 مه جلیس ټار اتد: به ین (پسوند: آرا، میانه)
 ټاراد: حاله تی تامه زرویی و خولای جنسی له
 همندی چه حیالندا (میل جنسی شدید در بعضی
 جوانان)
 ټارارات: ټاگر هات؛ ټاگر وهشان؛ گر کان؛

ناوی کیوی ټاگریداغ یان ټوغریداغ (آارات)
 ټاراس: (۱) ټه سر؛ فرمی سک (اشک) (۲) ناوی
 چومیکه له سنووری ټیران و دهوله تی ټازه -
 ربایجاندا (رود ارس)
 ټاراستن: (۱) خسته پشته گو ی. (پشت گوش
 انداختن) (۲) [چاوگه] خه ملاندن. (آراستن)
 + ټاراسته: ټد: (۱) [ټاوه لټاو] + ناو، به ر
 رازاوه؛ دهق دراو، پوشته، ټارایش کراو، رازاوه،
 ته پوشت. (آراسته) (۲) به ره و پروو
 ناردن؛ تیگرتن. (رو به کسی پر تکران)
 + ټاراف: [ناو] نیر و ټاموور، ټارهق و نیل،
 ټاقیله و ماقیله، ټاکیله و ماکیله، ټیرهق و
 نیل. (خیش)
 ټاراک: [ناو] ټاورگه، ټاته شگا. (آتشکده)
 + ټارام: [ټاوه لټاو] و [ناو] [بند] ټد:
 (۱) له چاوگه ی (ره م) ی ټاویستایه وه هاتووه
 به واتای بشووده رکردن و هسانه وه و
 بیهن وه دان (۲) کړ؛ ټه سپایی؛ هی دی؛ هیمن؛
 هیواش؛ زیر؛ ټوقره؛ بی جووله؛ ټاسووده؛
 له سه رخو؛ بیده نگ؛ ستار؛ شینه یی؛ ټه سپه که
 ټارامه: شه پروو ر نییه. (آرام) (۳) ناوی دهریای
 به رینی ټارام، له باکووره وه تا باشووری گو ی
 زه وی (دریای آرام) (۴) ناوه بو پیوان. (نام
 مردانه)
 ټارام بوون: [چاوگه، ت] هیواش بوون؛ بی -
 جووله بوون؛ هی دی بوون؛ ټوقره گرتن؛
 کړ بوون؛ له سه ر خو بوون؛ دامر کان؛
 داسه کنین؛ هیو ر بوون. (آرام شنن)
 ټارام بوونه وه: [چاوگه، ت] داسه کنین دوی
 توپه یی. هیمنایه تی دوی ناآرامی؛ زیر

بوونهوهی منډال^۲ له گریان؛ هه دادان. (آرام
گرفتن)

نارام گرتن: [چاوگه، ت] ثوقره گرتن،

داسه کښن؛ هیور بوون؛ هه دادان، ژیر بوونهوه؛

سرموتن؛ دامرکان. (آرام گرفتن)

نارام لی هه لگرتن: [چاوگه، ت] زور بو هینان؛

هه راسان کردن؛ بی ثوقره کردن؛ تهنگ پی-

هه لچنین. (بی قرار کردن)

نارامه منډ: (۱) نه رانه منډ؛ فقهیر؛ بی ثنوا.

(نیازمند) (۲) [ئاوه لئاو] تارا تورکی واتا به یین؛

مهند واتا ماو؛ نارامه منډ واتا تیاماو؛ که سیک

که له کاریکا دابمینی؛ ده سه وسان. (وامانده؛

درمانده)

نارامی: [ناو] (۱) نه سپایی. (۲) حاله تی

هیمنی؛ هیواشی؛ هیوری؛ پیډه نگی؛

له سه رخوی. (۳) نیوی قه ومیکمی میژوی.

(۴) لقی له زیانگه لی سامی له روژ هه لاتی

ناوه راست. (آرامی)

+ تاران: (۱) هان، (تحریک) (۲) ورد کردن؛

هاپین. (خورد کردن؛ سودن) (۳) [ئاوه لئاو]

تووړه. (عصبانی) (۴) [ناو] گهرمه سیر؛ ئالان.

(گرمسیر)

نارانجا: [ناو] شوینی گهرمین؛ ناوی پیښوی

که رکوک. (نام قبلی کرکوک)

ناراندن: [چاوگه، ت] (۱) هاپین؛ ورد کردن.

(خرد کردن. پودر کردن) (۲) کولاندنه وه. (به

درد آوردن و دستکاری زخم) (۳) هاندان.

(تحریک کردن)

نارا و قارا: [ناو، ت] نارام و قه رار؛ ثوقره؛

حه جمان. (آرام و قرار)

ناربابا: [ناو] کیویکه له باشووری شاری

باننه. (کوه آربابا؛

ناربه شک: [ناو، ت] چه خماخ؛ گیله نگیدهن که

به هاتن و چوونیک فیشه ک ده خاته بهر

خانی تفهنگ. (چقماق)

نارتاخ: نهو که سه یه به نه هینی شتی له

جیگاییک دهریینی. (کسی که یواشکی

چیزی را از جای درآورد)

نارتروژ: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ نه خوشینی بهینی

جومگه و ئیسکه کانی برپړه ی پشت و سووانی

کر کړاکه ی بهینی دوو ئیسک. (آرتروز)

نارتزیه ن: [ناو] اند؛ فد؛ فرد؛ بهرانبه ری نه م

وشه یه له کوریدیدا نییه. بیر ی زور قوول؛ بیر ی

نارتزیه ن؛ بیر ی قوول تا مابهینی دوو تو ی

سه ختی زهوی که ئاوه که ی هه لده قولی و

نیازی به مو تو پو مپ نییه. (آرتزین)

نارتوون: [ناو، ت] ئاته شخان؛ دوژه. (آتش

خانه؛ جهنم)

نارج: [ناو] جوړیک قامیشی گهرمه سیر.

حه یزه ران. (خیزران)

نارچهن: [ناو] چه ناکه. (چانه)

نارخته: [ناو] سهنگ سواربوون له خه ودا؛

موته که؛ نارختک؛ موته؛ به خته ک.

(بختک؛ کابوس)

نارخچن: [ناو، تیکه لئاو] ناره قچن؛ کلاوی ژیر

میژه ر. (عرق چین)

نارداف: [ئاوه لئاو] فیله باز؛ گزیکار؛ گزه ون؛

داوباز. (حیله گر)

ناردییز: [ناو] (۱) هیله ک. (الک) (۲) [ناوی

بکه ر] که سیک که نارد له هیله ک ده دا. (آرد

الک کن)

نارد ته قاندنه وه: [چاوگه، ت] نارد بیژتن. (آرد الک کردن)

ناردن: [چاوگه] هینان؛ هاوردن؛ ینان؛ هانین. (آوردن)

نارده مال: [ناوی تیکه لآو] بیلی ناردمالین لهناشدا. (آردروب)

ناردوو: [ناوت] (۱) ناوردوو. (گیاه نرم برای شعله ور کردن و گیراندن آتش) (۲) سووته مهنی وهک دار و چیلکه وچه ویل و ته پآله. (سوخت)

+ ناردمبا: [ناوت] نارد هوا، تراوی ناردی جو و ناو بو دباغی. (آرد جو آبکی برای دباغی)

نارده باره: [ناوت] مزی یاریده دان له بارکردنی باره ناشدا که ناشه وان له ناش- هیری دهستی. (مزد بار کردن بار آرد)

نارده برنج: [ناوت] هارپوهی برنج. (آرد برنج) نارده توو: [ناوت] توو شیرینی کوتراو. (آرد توت، توت کوبیده)

نارده ساوار: [ناوت] پیرخه نیله؛ ورده ساوار. (بلغور آسیاب شده)

نارده شان: نارد اوژ. (آردی که از کناره سنگ آسیاب می ریزد)

نارده شیل: [ناوت] تراوی نارد و ناو. (مخلوط آرد و آب آبکی)

+ نارده ل: [ناو] (۱) سه ربازی که ته سب دهبا بو بالآدهستی. (۲) پاسه وان؛ یاساول. (آردل) نارده لووکه: [ناوت] ناردی زور ورد که له ناو

قوولکه ی ناشدا ده مینیتته وه. (گرد آردمانده در گودال آسیاب)

نارده لاین: [ناوی تیکه لآو] ناردیژ؛ هیله ک. (الک)

نارده نوک: [ناوت] هارپوهی نوک. (آردنخود) ناردی ته قیاوه: [ناوبهر] ناردی بیژراوه؛ ناردی هیله ک کراو. (آرد الک شده)

ناردی هه شته رخان: [ناوی تیکه لآو] ناردی تایهت بو دروستکردنی تو شه و شیرینیات که سپوسه که ی ته و او گیرابی. (آردی سبوس)

نارزان: [ناو] نارد برپوش؛ ناردی- ساوار. (آرد بلغور) نارزه: تازه؛ نهو؛ جیناوی سپه م که سی می. (او، برای ماده)

نارزه ن: [ناو] نارگوشک؛ چنه؛ چنه که؛ چنه اوه؛ نه رزین؛ چنه که؛ نارزینگ. (آرواره) نارزی: [ناو] سه رمایه ی تایهت. (سرمایه) نارزی: [جیناوا] تازی؛ نه وان؛ بو نیرو می. (آنها برای نرمو ماده)

نارزینج: [ناو] نارووک؛ ناریک؛ میچ. (سقف) نارزین: تازین؛ ناو به ردانه وه سه رمه زرا یا زهوی به شینه یی و سه لیه. (هدایت آب به مزرعه)

نار شام: ناوی باوه گه وره ی داریووشی هه- خامه نشی. (اسم پدر بزرگ داریوش هخامنشی)

نارشتی: [ناو] تیر؛ تیری په یکاندار. (تیرپیکاندار)

نار شه: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ که مانی

وِيلوون و كه مانچه و وِيلوونسيِل ليْدان.
(اَرشه)

+ ئارقان: [ناو] بارئاش. (بار برای آسیاب)

+ ئارگوون: [ناو] تهنډور. (تنور)

ئارماز: [ناو] (۱) گزمووله. (تيله خاكى) (۲)
جهنجه پى ئاو هه لكيشان له بير؛ جهنجه پى
كاريزه هه لكهن كه خوْلى بيرى پى دهردينن.
(چرخ چاه)

ئارمانج خواز: [ئاوه لئاو + ناو، بك] هوگرى به
ئامانج گه يشتن. (آرمان گرا)

ئارمانج خوازى: [به رههمى چاوگه]
تاييه تمه ندى ئارمانج خواز. (آرمان گرايى)
ئارمين: ئه هوهن؛ هيمن؛ رام كراو؛ رام بوو.
(رام شده)

ئارن: [ناو] ئيسقانى شه ويلكه. (آرواره)
ئاروار: [ناو] وشترى يه كساله. (شتر يك
ساله)

ئاروان گرسكرن: [چاوگه، ت] بارئاش ليكردن؛
ئاروان هاپين؛ دانه ويله هووپ كردن
(ورد كردن) (آرد آسیاب كردن)

ئاروانلوک: [ناو، ت] لوک؛ وشترى نيړى
چوارساله. (شترنر چهار ساله)
+ ئاروانه: [ناو] ئارد؛ ئار. (آرد)

+ ئاروانه: [ناو] وشترى ميوى چوارساله.
(شتر ماده چهار ساله)

ئاروان هووپ كردن: [چاوگه، ت] بارئاش
ليكردن. (بار گندم را آسیاب كردن)

ئارايى: [ياشگر] رازينه رى؛ وهك: سفره ئارايى؛
سه فحه ئارايى؛ مه جليس ئارايى. (پيوازه ؛
آرايى)

ئاروده: [ئاوه لئاو +] ژنى مالانگه پ؛ تيوه تلاو.
(بدكاره)

ئاروك: [ناو] كفته ي به برپيش و گوشت
چيكراو. (كوخته با بغور و گوشت)
ئاروگوپ: [ناو، ت] ئال وگوپ؛ گوپينه وه.
(تعويض)

ئارونه: له ئاو يستادا (ئه وارونه) هه يه به-
واتاي: لاپى؛ له فارسيدا (وارونه) هه يه به-
واتاي سه ربه ره خووار يا به راوه ژوو؛ بوى هه يه-
له گهل ئارونه؛ به واتاي لاپى و كهچ پهوى له
پشه ييك بن. (وارونه)

ئاروو: [ناو] (۱) هاروى؛ خه يار. (خيار)

(۲) ئاسمانه ي دهم؛ مه لاشوو. (كام)

+ ئارووشك: [ناو] باو يشك؛ بايشك؛
باووشك، دهم كردنه وه خو نه خواز له كاتى
بيتاقتى و خه والوويدا. (خميازه)

ئارووشه: [ئاوه لئاو] (۱) بزوز؛ سه ربزبو؛ ئاتارام؛
بى ئوقره. (نا آرام) (۲) [ناو] ئاروشه؛ شه ويلكه؛
لاجانگ. (آرواره)

ئارووك: [ناو] ئاريك؛ (۱) ميچ. (سقف) (۲)

[ناو] كفته ي برپيش و گوشت. (شامى كباب)

ئارويس: [ناو] وريس؛ گوريس. (طناب
ضخيم از مو)

ئاروين: [ناو] تاقىكردنه وه؛ ئه زموون؛
ئيمتيحان. (آزمون)

ئاره: [ناو] ئارد. (آرد)

ئارهايى: [ناو] (۱) ژانيكى هه ميشه يى له
له شدا. (آزار) (۲) تووشى دهرديسه رى هاتن.
(دچار دردس شدن)

ئاره بانه: [ناو] ئه رابه؛ گارى. (ارابه)

+ ئاره زوو: [ناو] تاسه؛ بىر؛ دل بۆچۈن؛ قىين؛
 قىيان؛ حەز. (آرزو)
 ئارەزوو بەدل مان: (ب) نامورادى. (ناكامى)
 ئارەزوو بەگۈپ بىردن: بە نامورادى مەردن. (آرزو
 بە گۈر بىردن)
 ئارەزوو كىرگەن: [چاۋگەي تىكەلەۋ] ئىشتىيا كىرگەن؛
 ئارەزوۋى گە يىشتىن بە دلخەۋاز؛ مەيىل و
 تامەرزۇيى كىرگەن. (آرزو كىرگەن)
 ئارەزوو ھاتتەدى: بەراۋەردە بوۋى ئارە زوو؛
 بە ئارەزوو گە يىشتىن. (اجابت آرزو)
 ئارەزوۋى خەۋەرخە يالى خاۋ؛ ئارەزوۋى بېھوۋە.
 (آرزوى محال)
 ئارەزوۋى دوۋرودرىژ: ئارەزوۋى درىژ خايەن
 و دژوار. (آرزوى دور و دراز)
 ئارەسە: ئافەرىن. (آفرين)
 ئارەش: [ناو] ئارەقە. (عرق تن)
 + ئارەق: [ناو] ئاموور؛ ئاقىلە؛ باسكىش؛
 ئېرەقە؛ ئاموور؛ ئېلەقە؛ ئەمبۈور؛
 ئاكيلە. (قطعه دراز خيش)
 ئارەق پىكرىدەن: [چاۋگەت، (ب) ھىلاک-
 كىرگەن: (۲) خەجەلەت كىرگەن. (كنايه از خسته يا
 شرمندە كىرگەن)
 ئارەق جۈش: [ناۋەت] ئارەق سوۋت؛ زىپكەي
 ورد بە ھۆي تاۋلىدان و ئارەق كىرگەن پىستى
 لەشەۋە. (عرق سوز؛ جوش زدن بعلت عرق
 سوزشدن)
 ئارەقچىن: [ناۋەت] (۱) بەرۋولە دارىكە
 دەيگەن بەنپۈ كۈنى لوۋتى كەل يان وشتىردا
 بۆ ئارام كىرگەن ھەۋە و پاكىشەنى. (مھارشتىر) (۲)
 كىلۋى ژېر مەندىل. (شب كلاه)

ئارەق چىناۋ: [ناۋەبەر] [ئاۋەلناۋ] (۱) كە سىك
 ئارەق ۋىشك بوۋىتەۋە. (خشك شدن عرق)
 (۲) (ب) لە كاردەرھاتوۋ. (كار آزموده)
 ئارەق خۆر: [ئاۋەلناۋبىك] كە سىك كە ئارەق
 دەخواتەۋە؛ مەي خۆر. (عرق خور)
 ئارەق خۆرى: [ناۋ] كارى ئارەق خۆر؛ مەي-
 نۆشى. (عرق خورى)
 + ئارەق دەردان: [چاۋگەت، ئارەق كىرگەن؛
 (۱) لەگەرمادا يا بە ھىلاك بوۋى. (۲) لە شەرم
 و خەجەلەت دا عارەقى شەرم
 دەردان. (عرق كىرگەن)
 ئارەق پىرەندىن: [چاۋگەت، (ب) زەحمەتى زور
 لە پىناۋى كارىكا كىشان. (۲) ئارەق پىشتىن بە
 ھۆي ھىلاكىيەۋە. (عرق ريختن)
 ئارەق سوۋت: [ناۋەت] ئارەق سوۋز؛
 سوۋتەنەۋەي پىست بە ھۆي ئارەقى زور
 كىرگەن بە تايىتە لە ژېر باغەل و بەينى پان،
 لە ئىنسانى قەلەۋدا؛ ياسوۋتەنەي بەينى پاي
 مىندال؛ لە بېشكەدا بە ھۆي مىز كىرگەن بە
 خۇيدلا؛ (عرق سوز)
 ئارەق سەگى: [ناۋەت] فەد: (ب) ئارەقى-
 كىشمىش يا ئارەقى دەستەسازى ھەرزەن-
 بايى. (عرق سگى)
 ئارەق فروش: [ناۋەت] مەي فروش. (مى
 فروش)
 ئارەق كىشان: [چاۋگەت، ئارەق گىرتەن لە
 ھەلمى، كۈلەندى ھەندى گىيا يا لە مېۋەي
 گەپراۋە يا نىشاستەيىك كە بوۋە بە گۈلۈكۈز و
 پاشان بە ئەلگۈل. (عرق گىرى)
 ئارەق كىشى: [بەرھەمى چاۋگە] كارى

ئارەق دەرھېنان و ئارەق گرتن. (عرق
كشى)

ئارەق گرتن: [چاۋگەت] ئارەق كېشان.
(عرق گرتن)

+ ئارەق گير: [ناۋەت] (۱) ژېر كراس. (زير
پيراهن) (۲) جلى ژېر زين. (نمد زين)

(۳) كارى كەسپك كە ئارەق دروست
دەكا. (كسى كە عرق دروست مى كند)

ئارەقى جاترە: [ناۋەت] ئارەقى كە لە

نەعنای كېۋى دەگيرېت و بو زگىئىشە
باشە. (عرق نەنا)

ئارەقى دار: [ناۋەت] ئارەقى چېۋ: ئارەقى كە
ئەسیدئەستىك و ئەلكول مېتېلىكى تېدايە و

ژەراۋىيە و كەمى پارافىن و نەفتالین و
فىنولى تېدايە: خواردنى دەمېتە ھۋى مەرگ

يان كۈيرى. (الكل چوب)

ئارەقى پەشوشىن دەردان: [چاۋگەت] (ب)
زور ھىلاک بوون. (کنایە از خستگى بسیار)

ئارەقى پەشوشىن پشتن: [چاۋگەت]

ئارەقى پەشوشىن كرن: يا دەردان (ب) زور
ھىلاک بوون. (کنایە از خستگى بسیار)

ئارەقى شاتەرە: [ناۋەت] ئارەقى كە لە

شاتەرە دەگيرى و دموای ھەندى
نەخوشىنە (عرق شاتەرە)

ئارەگوژ: [ناۋەت] ئارەگوژ: ئال وگوژ.

(تعویض)

ئارەمووک: [ناۋەت] گامېشى نەئېر نەمىۋ.

(گامېش نەغز و نە مادە)

ئارەمەت: [ناۋەت] دارپۆزەر. (ريخته گر)

ئارەمو: [ناۋەت] عەرەب. (عرب)

ئارەمى: عەرەبى. (عربى)

+ ئارى: [ئاۋەلناۋ] گەۋرە: بەختيار؛ مەزن.
(بزرگ)

+ ئاريا: [ناۋەت] (۱) بەشى سەرە كېى مىلۇدىكى
ئوپېرئايە. (قسمت آهنگين اپرا) (۲) دەنگى

تاكە كەسى ئاۋاز لە ئوپېرا دا. (آواز تك نفره
اپرا) (۳) مەلەبەندى ئاگر (جايگاه آتش) (۴) نە-

تەۋەى نىشتەجى بوۋى كۈچەرى سېى
پېستەكانى ھېند و ئورويايى لە پەناى كېۋى

ئارارات (ئاگرېداغ) و باكوورى ئېراند. (نژاد آريا)
ئاريائي: [ئاۋەلناۋ + ناۋەت] تيرەكە

پەيۋەندىان بە نىژادى ئارياۋە ھەيە. (آريائي)
+ ئارىخ: [ناۋەت] دارتار: دارىكى دريژە لە ئەرەبە

دا. (چوب بلند ارابه)

+ ئارىز: [ناۋەت] (۱) تەپ: تەپۈلكى بەرز.

(تەپ) (۲) بەرېز: گەۋرە: مەزن. (بلند مرتبه)

ئارېش: [ناۋەت] ھۈش. (هوش)

ئارېشەن: (۱) [ناۋەت] لە ئاۋىستادا ھاتوۋە، ئارى:
ئاگر + شەن: ژيان [ئاۋورى ژيان (آتش و گرمى

زندگى) (۲) [ئاۋەلناۋ] بەھۈش: بەۋرە.
(باهوش)

ئارىك، ئارووک: مېچ. (سقف)

ئارىكارى كرن: [چاۋگەت] كۈمەك
كرن. (كمك كرن)

ئارىكارى ويستن: [چاۋگەت] كۈمەك
خواستن. (كمك خواستن)

ئارېن: ھارېن. (خرد كرن)

ئارېن دار: [ناۋەت] ئالۋودار: دەستەكى

خانۋو. (تير چوبى سقف)

ئارېنگ: [ناۋەت] مەلەشۋ: مەلەزە: ئاسمانەى دەم.

(سقف دهان)

ثاڤنهك: [ناو]ئاڭگادارى. (اڭاهى)

+ ئاز: [ئاوهلناو + ناو] (۱) هيژ؛ وزه؛ ساغ؛

قهوهت. (قېرت) (۲) پاست و دروست؛ ساده؛

گورج و گول. (درستكار) (۳) [ئاوهلناو] دژوار؛

چه توون؛ سهخت. (سخت؛ دشوار)

ئاز: [ناو] ف. مشه: (۱) ته ماح (۲) زېكهى

دهموچاو؛ جوانه زمه. (۱.۲. آز. جوش جوانى -

سروصورت)

+ ئازا: [ئاوهلناو] دلپېر؛ گه پناس؛ خورت؛

به جور ئهت؛ شيردل؛ خوشمير؛ گوستاخ؛

به جهرگ؛ چاف سوور؛ سهله حشور؛

جهنگاور؛ بيباك؛ بهزات؛ نه گيد؛ ميرخاس؛

پهند؛ به جور بوزه؛ مهرد؛ دل قايم؛ ليھاتوو؛

خير؛ ژيھاتي؛ زرينگ؛ گورج و گول له كارد؛

شوجاع. (تترس. شجاع. جنگاور؛ سلحشور؛

بيباك.) (۲) [ناو] له (ئه عزاي) ئارهويه وه هاتوه -

ته نيو زمانى كوردى واتا: ئه ندام؛ هه نديچار -

واتاي گشت، هه موو، دها وهك: ئازاي ئه -

ندامم ديشي؛ هه موو ئه ندامم ديشي. (اعضا؛

همه) (۳) ساغ؛ بي عيب؛ دژى پووج؛ گويزى

ئازا. (سالم؛ بي عيب)

+ ئازاجهوت: [ناوت] توپخلى ژپره وهى به پروو.

(پوسته داخلى بلوط)

+ ئازاد: [ناو، ئاوهلناو] فد: (۱) سيفهتى

سهول؛ (سهولى ئازاد) فهزاي ئازادى

پاميارى؛ سنورى ئازاد، دوو كاژير وه ختم

ئازاده؛ له غم ئازادم، شوغلى ئازاد؛ هه واي -

ئازاد؛ سهري ته ناهه كه ئازاده؛ چوونه ناو ئه و

هول له بو هه موو كهس ئازاده؛ له زيندان ئازاد

كرا؛ گهر دنم ئازادكه؛ نيوى پياوانه؛ ئازاده رى.

(آزاد) (۲) په ها؛ وپل؛ بهر له؛ سهربه خو. (ب)

ئافره تى كه خوئ دانه پوئى

وشهرم نهكات له پروو داپوشين. (آزاد)

- ئازادبيري: [ناو] شيوهى بير كردنه وه دوور له

باوه پرى سونته تى يان بهر چاوتهنگى. (آزاد

فكرى؛ آزاد انديشى)

- ئازادفكر: فد: [ئاوهلناو] ئازادبيري. (آزاد

اندیش)

ئازاد فكرى: [ناو] ئازادبيري. (آزاد انديشى)

ئازاده: فد: (۱) [ئاوهلناو] دوور له ههر

په يوه مندى و سهروشوپيهك له بهرانبهر ههر

جوړ ملهوپيكد. (۲) دوور له تهسك بينى؛

خاوهن په وشتيكى جواميرانه. (آزاده) (۳) سه -

ربهسته. (آزاداست)

ئازادى خوازي: [بهره مى چاوگه] (۱) ويستى

كه سانيك كه ئاواته خوازان ژير چه پوكه ي هيچ

ملهوپيك نه بن. (۲) ويستى ئازادى -

خواز. (آزادخواهى)

ئازادى كاتى: له زيندان بهردانى بهندى بو

ماوه ييكي دياريكراو. (آزادى موقت)

ئازادى مال و مهسكه ن: فد: مافى

هه لېژاردنى مال و خانوو، ههرموها مافى

بهرگرى له وه ژوور كه وتنى كه ساني ديكه.

(حق انتخاب خانه ومسكن داشتن)

+ ئازار: فد: [ناو] (۱) ئه شكه نجه؛ دهر؛ ژان؛

ئيش؛ پهنج؛ تالو؛ كوېره وه رى؛ عه زيهت.

(آزار) (۲) نه خوئى. (مرض)

ئازاردهر: [ئاوهلناو + ناوبيك] فد: (۱)

دلوخوازي ئازار پيگه يانندن؛ ساديست.

(آزارگر؛ سادیست) (۲) ئەشكەنجەگر.

(شكنجەگر)

ئازارەبارىكە: [ناو،] سىل. (سل)

ئازارەمريشك: [ناو، ت] دەر دەمريشك.

(مرض مرغ مانند نيو كاسل)

ئازاسەر: [ئاو، لئاو] سەر بەست و ئازاد؛

هەرزان. (آزاد؛ ارزان)

+ ئازايەتى: [ناو، بەرھەمى چاۋگە] بە جەرگى؛

خورتى؛ بى تىرسى؛ جوامىرى؛ چاقسوورى؛

پىر كىشى؛ زاتدارى؛ خىرايى؛ گورج و گولۇ

لە كاردا؛ لىھاتوويى. (دلبرى؛ شجاعت)

ئازتەك: زبان و ئەندامگەلى قەومى

سوور پىستانى مىكزىكى. (زبان و اعضاى

قوم سرخ پوست مكزىكى)

ئازرگان: شارى ئەرزىنجان. (ارزىنجان)

ئازرەنگ: [ناو] (۱) چەخماخە؛ بەرقى

ھەورە تىرشقە. (آذرخش) (۲) رەگى ئاورىن؛

شولەى درىزى ئاور. (رگە آتش)

ئازمەند: [ئاو، لئاو] قەت ف. مەشە: تەمەككار؛

تەماحكار (آزمند)

ئازىنج: [ناو] خانووى بەردى يەك قاتى.

(خانه يك طبقه سنگى)

+ ئازوبەزە: [ناو، ت] دەين؛ ئازوبەزەت وەئە-

ستۆم؛ دەينت وەئەستۆم. (دين. گناھ)

ئازوگوز: [ناو، ت] ئازوگوز؛ گوزپەنەھ؛

گوازتنەھ لە جىگايىك بۇ جىگايىكى تر.

(نقل مكان.)

ئازورە: [ئاو، لئاو] تەماحكار؛ زگبرسى؛

چاوبرسى؛ موحتاج. (آزمند)

ئازە: [جىناو] ئەو بۇ مى. (او برای جنس ماده)

ئازەر: قەت [ناو] (۱) ئاور ئاگر. (آتش) (۲)

ئاوى سىھەم مانگى پايزى سالى

ھەتاوى. (آذر ماه) (۳) ئاوە بۆ زنان. (نامى

زنانه)

ئازەربايجان: قەت قەت [ناو] دوو ھەرىمى

پوژ ئاواى باكوور لە ئىران كە كورد و

تورک نشينه. (آذربايجان)

ئازەرمە: [ئاو، لئاو] لاو؛ جەحیل؛ گەنج؛ عازە-

و. (جوان)

ئازەرھۆشەنگ: لەقەمى ئەوھەلین پىغەمبەرى

پارسىە كانە كەناوى (مەھاباد، مەئاباد) بوو.

(لقب اولين پيغمبر پارسيان است بنام مهاباد)

ئازەرى: قەت قەت (۱) [ئاو، لئاو] (ناو)

پىوھەندىدار بە ئازەربايجانەھ. (آذر

بايجانى) (۳) ئازەربايجانى؛ جەماوەرىكى كە-

ونارا بوون كە لە ناوچەى ئازربايجان نىشتە-

جى بوون و زمانىيان ئازەرى بوو لە زەمانى

مەغولدا زمانىيان تىكەل زەمانى ئورال ئالتايى

بوو و زەمانى توركىي لى

پەيدا بوو. (آذربايجانى)

ئازەرىن: قەت (۱) لە سەخەلە تابوون؛ لە

ئازاردابوون، (۲) [ئاو، لئاو] ئاورىن. (آذرىن)

ئازەو: [ئاو، لئاو] عازەو؛ عازەب؛ جەحیل.

(جوان)

ئازىن: [ناو] دەستوور؛ شىوہ. (مەتد؛ شىوہ)

+ ئازال: [ناو] (۱) ئاشغال. (آشغال) (۲) شتى

بەكەك نەھاتوو و جىگر. (اسباب بى

ارزش)

ئازك: [ناو] ئازنگ؛ بادامە كىويلە. (بادام

كوهى)

ناژ کردن: ناژ نکردن.

ناژ نکردن: [چاوگه، ت] (۱) ناژین کردن. (آب بستن به مزرعه) (۲) بیراز کردنی بهرد یان ههر شت. (آجکاری)

ناژنگ: [ناو] ناژک؛ بادامی کیوی. (بادام کوهی)

ناژنه: [ناو] (۱) بنچکیکی پرساقه ته بو ناخینی سهر پوچن. (پته پر شاخ و برگ) (۲) چیلکه ییکه بیخی ددانی بی پاک ده کهنه وه. (خلال دندان)

(۳) توپزی په پو یا خوری که زستانان له سهر کونی پوچن دایده نیی. (گلوله ای از پارچه برای سرپوش درب روزنه پشت بام)

+ ناژنن: ناژن کردن؛ ناژن چاوگه ی کورتکراوه ی (ناژنن). (خلانن؛ خلال کردن) ناژوان: [ناو؛ یک] (۱) لیخوپین. (رانسن) (۲) لیخوپر. (راننده)

ناژوتن: [چاوگه] (۱) پادان؛ بلاو بوونه وه ی ناژهل به دهشت و سه حرادا. (پخش کردن) (۲) ناژووتن؛ لیخوپین؛ ژه ندن. (رانسن و تکان دادن)

ناژوتی: زمویی کیلراو؛ شیوکراو. (زمین شخم زده)

ناژودان: (۱) هه لکوتانه سهر. (حمله بردن) (۲) شهو له وه پری ناژهل له کیو (در شب چرانن گله در صحرا)

ناژه لدار: [ئاوه لئاو، ناو] خاوه ن ناژه ل؛ حه یواندار. (گله دار)

ناژیپر: فد: (۱) [ناو] هوشیار کهر؛ دهنگی خه بهردار کردنه وه ی جه ماوه وه ک؛ ناژیپر

(خه تهر؛ نامبولانس؛ ناور کوژ) (صدای آژیر) (۲) [ناو] ناوی که رهسته ی هوشیار کهر و ناگاهدر له مه ترسی. (آژیر) (۳) [ئاوه لئاو] ژیر؛ زیره ک؛ تیگه یشتوو؛ عه قلدار. (عافل، فهمیم)

+ ناژین: به شیینه یی ناو کردنه ناو زموی. (آبیاری کردن)

+ ئاسا: (۱) نه وه خته؛ نه وکاته، نه وسا. (آنوقت) (۲) ئاش. (آسیاب) (۳) پاشگر، وه ک؛ مینا. (مانند)

+ ئاسار: [ناو] نه م وشه یه کو ی (نه سهر) ی فارسییه به واتای باندور به لام وه کوو (موفره - د) له کوردیدا که متر به کار دیت و به شیوه - ی (کو) له نارهوی و فارسییه وه وهر گیراوه به واتای شوینه وار و جی په نجه؛ کارگه لی هونه - ری که ده خولقییت یان له پاش که سیک به - جی ده مینن؛ ئاسه وار. (آثار)

ئاساره: [ناو] نه ستیرم. (ستاره) ئاساره زله [ناوت] نه ستیره ی پوژ. (ستاره صبحگاهی)

ئاسامی: فد: [ناو + ئاوه لئاو] (۱) خه لکی ئاسام له هیند. (اهل آسام) (۲) لقی له

زبانی هیند و ئوروپایی. (زبان هند و اروپایی) ئاسان بوون: [چاوگه، ت] ئاسانی؛ ساکار بوون؛ هیسان بوون؛ سانا هی. (آسان بودن)

ئاسان بژیو: [ئاوه لئاو + ناو یک] خاوه ن زبانی ساکار و ساده. (دارای زندگی ساده)

ئاسانتی: زبان و نه ندامانی قه ومیکی نه فریقایی په ش پوستان. (زبان و اعضای جماعتی از نژاد سیاه پوستان آفریقایی)

ئاسانسور: فد: فرد: [ناو] ئامیری کاره بایی بو

سه ره کوتن و چوونه خواره وه له خانووی
 بلیندا. (آسانسور)
 ئاسانسورچی: [ناو] بهرپرسی ئاسانسور.
 مسئول آسانسور
 ئاسانی: [به ره همی چاوه] سانه هی؛
 ساناهی، هاسانی؛ بارسو وکی؛ بی
 گیر و گرفتی. (آسانی)
 ئاساوبه تال: کناش به تال. (آسیاب خلوت)
 ئاسایش: [ناو] فند؛ پیک خراوی بهرپرسی
 هیمنی له هه ریمنی کوردستانی عیراقی
 فیدرال. ئاسایشست؛ هیمنی؛ ره هه تی؛
 ئاسوده یی. (آسایش)
 ئاسایش خواز: [ناوبیک] فند؛ ئاسوده خواز؛
 ره هه ته لهو؛ ئاسایش خواز؛ هیمنی
 خواز. (آسایش طلب)
 ئاسپرین: [ناو] اند؛ فند؛ فرد؛ تند (۱) ده
 رمانیکی نازار بهر و نازار شکین. (۲)
 تیزاوی (ئه سید) سالیلیک. (آسپرین)
 ئاست: (۱) ئاغا؛ جه ناب؛ ئه میر. (جناب) (۲)
 حاست؛ حاس؛ حان؛ حاند؛ رووبه روو؛ من له
 ئاستی تو هیج نیم؛ من له چاوتو (له حان تو)
 هیج نیم. (مقابل)
 ئاستانگ: [ناو] ئاسته نگ؛ زه حمه ت؛
 ده ردیسه؛ ته نگ وچه له مه؛ له ته نگ و
 ته نگانه دا بوون. (گرفتاری)
 ئاسته: [ناو] تو مار. (طومار)
 + ئاسته پ: [ناو] هه وه له رهنگی ژیر سازی تابلو
 بو نیگار کیشی. (رنگ آستر)
 ئاسته پ کیشان: فند؛ [چاوه هت] (۱) رهنگ
 پیاسا وینی هه وه له ده ست له ژیر رهنگی

ئه سلیدا. (آستر کشیدن) (۲) ژیر سازی. (زیر
 سازی)
 ئاسته پ کیشی: [ناوبه ره همی چاوه] کاری-
 ئاسته پ کیشان. (آستر کشی)
 ئاسته م بین: [ناو] هه ور بین؛ زه پ ه بین؛ گه رد بین.
 (ذره بین)
 ئاسته ی جیا: به جی هیشتن؛ لیگه پان؛ ده ست
 لی هه لگرتن. (جا گذاشتن)
 ئاسفالت: [ناو] ئیسفالت؛ قیر تاو. (آسفالت)
 ئاسکاریس: [ناو] کرمی ریخوله. (آسکاریس)
 ئاسکانی: [ناو] جوړیک هه له پهرین.
 (نوعی رقص)
 + ئاسکول: (۱) نیوی ئافره تانه. (نام زنانه) (۲)
 ئاسکی چکوله؛ ئاسکوله. (آهوی کوچک)
 ئاسکه زیڕینه: [ناو] ئاسکوله ی چیکراو له
 زهنگیانه. (آهوی بافته شده از منجوق)
 ئاسکه که تیره: [ناوت] ئاسکی می که شاخی
 هه بیست. (آهوی ماده شاخدار)
 ئاسکه نیڕ: [ناو] ئاسکی نیڕ؛ ئاهووی نیڕ.
 (آهوی نر)
 ئاسکی تاتار: [ناوت] ئاسکی موشکی. (آهوی
 مشک)
 ئاسکی خه تایی: [ناو] ئاسکی موشک دار؛
 ئاسکی مه له بھندی خه تاوخته ن. (آهوی ختا)
 ئاسکی موشکی: [ناو] ئاسکی که له ژیر
 زگیدا کیسه ییکی پر له عه تری بوون خوشی
 هه یه. (آهوی تاتار؛ آهوی مشکین)
 ئاسکی می: مامز. (آهوی ماده)
 ئاسم: [ناو] نه خوشینی نه فه س تهنگی؛ نازاری
 ته نگه نه فه سی. (آسم)

ئاسمان جل: [ئاوہلناو] لات و بیکارہ و فقیر
 و بیمال؛ ئاسمان لیفی زہوین دوشہ کہ (لات
 و بیکارہ و بیسامان)
 ئاسمان پروخان: [چاوگہ، ت] بو پرو داویکی
 سہیر و سہمہرہ دہلین، (آسمان خراب شدن)
 ئاسمان قلیش: [ناو] بینای زوربہ رز، (آسمان
 خراش)
 ئاسمان کولہ کہی دەوی: بو کاری زور سہیر
 و سہمہرہ یا دروی زور زل وەک ئەوہ وایی
 کہ ئاسمان بروخینی دہلین، (حیران ماندن)
 + ئاسمانی: [ئاوہلناو] عاسمانی، ہرچی
 گیردراو بہ ئاسمانہوہ ہبی، کئیسی ئاسمانی؛
 نہدای ئاسمانی (آسمانی)
 ئاسمی: [ئاوہلناو] تووشی ئازاری ئاسم ہاتوو.
 (آسمی)
 ئاسنپر: [ناوبک] ہەر شت کہ بتوانی ئاسن
 بپریت؛ مشاری ئاسنپر. (آہنبر)
 ئاسن پفین: [ناو] ئاسن کیش. (مغنطیس)
 ئاسن پفینی کارہ بایی: [ناو] میلہ ئاسنی بہ ناوی
 تہوہرہ؛ کہ بہ دەورییدا بہ سیمی تایہت
 سیم پیچی کرابیت و جہرہ یانی کارہ با لہ
 سیمہ کہدا ئەو ئاسنہ دەکاتہ ئاسن پفین.
 (آہنربای الکتریکی)
 ئاسن کوت: [ناو، ت] ئاسنگەر. (آہنگر)
 ئاسنگہری غد: (۱) [ناو، بہرہمی چاوگہ] کاری
 ئاسنگەر. (آہنگری) (۲) [ناو] کارگای
 ئاسنگہری؛ ئاسنگہرخانہ. (کارگاہ آہنگری)
 ئاسنوکہ: [ناو، ت] یارچہ ئاسنی بچوو کہ (آہن -
 کوچک)
 ئاسنہلن: [ناو] کانی ئاسن؛ زہوینی کہ ئاسنی

زور بیت. (معدن آہن)
 ئاسنی سارد کوتان: (ب) ئیشی بی موفا کردن؛
 ئیشی بی کہلک کردن. (آہن سرد کوید)
 ئاسنی گالوانیزہ: [ناو] ئاسنی کہ پروکیش
 کرابی بہ پوچ (فافون) و ژہنگ ناہینیت. (آہن -
 گالوانیزہ)
 + ئاسو: ناوہ بو پیوان. (اسم مردانہ)
 ئاسوری: [ئاوہلناو + ناو] پیومیندار بہ
 ئاسوریہوہ؛ قہومیکی سامی نیژادن کہ لہ
 پروژہلانی ناوہراست دہژین؛ خەت و زمان و
 ئەندامانی ئەو قہومہ. (شاخہ قوم سامی؛ خط
 و زبان و افراد آن قوم)
 ئاسوگا: [ناو، ت] جیی تہ ماشا کردن؛ کہل و
 بہرزایی پەراویزی عاسمان؛ بہرچاو؛ جیگای
 مانگ دوزینہوہ لہ ئەوہل و ناخری مانگی -
 پرمہ زاندا لہ دەم
 ئاسو. (دیدگاہ)
 ئاسون: [ئاوہلناو] ئاسان. (آسان)
 ئاسوودہ حال: [ئاوہلناو، ت] خاوەنی
 ژیانیکی ئاسوودہ؛ خاوەن حالەتی ہیمنی و
 بی گیر و گرفتگی؛ لەئارامشدا. (آسودہ حال)
 ئاسوودہ خە یال: [ئاوہلناو] (۱) خاترجہ م؛
 ئەرخە یان؛ دلیا. (مطمئن) (۲) بی خە م.
 (آسودہ خاطر)
 ئاسوودہ کردن: [چاوگہ، ت] لہ گیر و گرفتگی
 یان لہ ئازارنہ جاتدان؛ ہیمن کردن (آسودہ
 کردن)
 ئاسوودہ گہری: فد: [ناو، بہرہمی
 چاوگہ] حالەتی، لہ پەحەتی و ئاسایشدا بوون؛
 لہ ئارامیدا بوون. (آسودگی)

ئاسو و گە: [ناوت، تەپۆلگە و ئاسوگە ی
 پەراویزی عاسمان. (تپە. افق)
 ئاسوو: [ناو]روشنایی؛ ئاسو سووما پرووناکی.
 (روشنایی)
 ئاسوینە: [ناو]سورانی؛ فەقیانە. (سراستین
 بلند)
 ئاسەر: < ئاستەر. (آستر)
 ئاسەر لێف: [ناوت] ئاستەر ی لێفە؛ پروو لێفە.
 (آستر لحاف)
 ئاسە لیبوون: [چاوگە، ت] بە دیهاتن؛ پەیدا بوون؛
 خویا بوون. (پیدا آمدن)
 ئاسە نەرە ی: داھێشتن؛ روھێشتن؛ شوپ
 کردنەو. (اویزان کردن)
 ئاسەوان: ئاسەوان. (آسیابان)
 ئاسی: عە: (۱) [ناو+ ئاو+ ئاوا] زمانی تاقمی
 لە خەلکی قەوقاس. (زبان عده ای در
 قفقاز) (۲) وەرەز؛ ئاسی بوون؛ حالەتی بە تە-
 نگ هاتن؛ بە تەنگ هاتن. (عاصی)
 ئاسیاو ئەسپی: [ناوت] ئاشی که به ولاخ
 دەگەرێت. (آسیابی که با الاغ می چرخد)
 ئاسیاو بازی: [ناو] ئاشە بە تەنەورە؛
 (گەمەییکی مەندالانە). (آسیاب بازی)
 ئاسیایی: [ئاو+ ئاوا+ ناو] پە یوەندیدار بە
 ئاسیاو؛ خەلکی ئاسیا. (اهل آسیا)
 ئاسی بوون: [چاوگە، ت] [عاسی بوون؛ حاسی-
 بوون. (۱) حاسی یە ک هاتن؛ تووش یە ک-
 بوون. (برخورد ناگهانی) (۲) بە تەنگ هاتن؛
 وەرەز بوون. (عاصی شدن) (۳) سەربزێوی و
 کەڵەوێکیشی و نافەرمانی کردن. (نافرمانی-
 کردن)

+ ئاسیدە: [ناو] کووکی. (کوکو)
 ئاسیو: [ناو] ئاسیو؛ زەرەر؛ سەدەمە. (صدمة)
 ئاسیو دیتن: [چاوگە، ت] سەدەمە دیتن؛ زەرەر
 پیگە یشتن؛ تووشی خەسار بوون؛ زەرەری
 مالی و لەشی پیگە یشتن. (آسیب دیدن)
 ئاسیو لیدان: [چاوگە، ت] چەرە لیدان؛ زەرەر
 پیگە یاندن. (آسیب زدن)
 ئاسیو ناسی: [ناو، بەرھەمی چاوگە] زانیاری
 بەراوەردی زەرەر و زانی که لەش لە زام یا
 لە نەخۆشی پی دەگا و هوکارەکانی. (آسیب
 شناسی)
 + ئاشاخە: [ناو] تە ئاشاغە؛ لای خواریو؛ شتی
 پەست؛ نەوی؛ لە تورکییەو هاتوو. (پائین)
 ئاشاردن: [چاوگە، ت] داشاردن؛
 حەشاردان. (پنهان کردن)
 ئاشاریا: [ناو، بەر] شار دراو؛ پیواریو و گ؛
 داشاریا. (پنهان)
 ئاشام بە خێر؛ شەو بە خێر؛ لە ئاشام بە خێر؛ یان
 ئاشام بە خێری تورکییەو هاتوو واتا:
 ئیوارەییکی درەنگ بە خێر. (شب بخیر)
 ئاشباز: [ناوبەک] ئاشپەز. (آشپز)
 + ئاشبە تال: (۱) هاوارکردنی ئاشەوان بو
 مشتەری (ب) ئاش دانسی نییە وەرەن بو ئاش
 لیکردن. (مشتري صدازدن آسیابان) (۲)
 ئەندامی حیزبە کە بڵاوەیان کرد و بە جاریک
 ئاشبە تالیان کرد؛ دەستیان لەو کارە هەلگرت.
 (از هم پاشیدن)
 + ئاشپەزی: فە: [ناو، بەرھەمی
 چاوگە] زانیاری لە چێشت لێنان؛ هەروەها:
 هونەری ئاشپەزی؛ وانە ی ئاشپەزی؛

پیشه‌ی ناشپه‌زی؛ له هیندی ناوچه ده‌لین
ناشیژی که لام وایه هه‌له‌یه چونکا ناش یا
چیشت وه‌ک نان له قالب نادریت یان پان
ناکریته‌وه و ناپیژیت. (آشپزی)

ناشتکردنه‌وه: [چاوگه‌ت،] پیک‌خستن و پیک
هینانه‌وه‌ی دوو یا چند کهس که نیوانیان
ناخوش بووبی، (آشتی دادن)

ناشتیخوازی: [ناوبک] فد: (۱) مه‌یل

به ناشتی؛ مه‌یل به ناشتبوونه‌وه؛ مه‌یل به
ناشت کردنه‌وه. (۲) ویستنی سولج و مه‌سله-
ت و هیمنایه‌تی. (آشتی طلبی)

ناش چیکردن: [چاوگه‌ت،] (۱) چیشت
دروستکردن. (آش درست کردن) (۲) ناسیاو
چاک‌کردن؛ ناسیاو دروستکردن یا
دروستکردنه‌وه. (آسیاب درست کردن)

ناشخال: [ناو] زبل؛ (ب) پیای‌ئاکارخراپ؛
شتی خراپ و بی‌که‌لک. (آشغال)

ناشخالدان: [ناو] زیلدان. (زباله دان)
ناشخالی: [ناو] فد؛ کارگه‌ری شاره‌داری که
پروانه زبلی مالان به سه‌یاره یا عه‌پابه دمه‌اته
ده‌روه‌ی شار. (آشغالی)

ناش خوژی: فد: [ناو] (۱) ده‌فری گه‌وره‌ی
ناش تیگردن. (۲) کاسه یا پیشده‌ستیکی ناو
چاله بو‌ناش و گرار و چیشتی ناوه‌کی
خواردن. (کاسه آش خوری)

ناش خوژی: [ناو] کاری خواردنی ناش و گرار.
(آشخوری)

ناشدار: (۱) شو‌دار؛ نم‌دار. (مرطوب) (۲)

ده‌قدار؛ ناهار لیدراو. (آهار دار)

ناشدول: ناش‌به‌تال. (خالی بودن آسیاب)

ناشدوله: (۱) ناش‌به‌تال‌کردن. (۲) ناش چوله.
(آسیاب خالی است)

ناشقانی: [ناوبه‌ره‌می‌چاوگه] ناشه‌وانی.
(آسیابانی)

ناشقورت: (۱) [ئاوه‌لناو] بی‌تین؛ لاواز. (ناتوان؛
لاغر) (۲) گه‌رمای کهم. (کم حرارت)

+ ناشقه: [ناو] گولی لا‌ولاو. (نیلوفر)
+ ناشک: [ناو] جیقه‌ل‌دان؛ جیکه‌ل‌دان. (چینه‌

دان)

ناشکه‌را: [ئاوه‌لناو] ئاشکرا. (آشکار)
ناشکه: [ناو] چیشت‌خانه. (آشپزخانه. غذا

خوری)

ناش گه‌ران: (ب) کارکردنی ناش. کارکردن-
(آسیاب)

ناشگه‌رین: [ناوبک] ئاسیاوان؛ ناشه‌وان.

(آسیابان)

ناشم: خواردنه‌وه؛ وه‌خواردن. (آشامیدن)

ناشماست: فد: [ناو] تیکه‌لی ماست و

برنجی کول‌او؛ چیشتی تاییه‌ت بو‌نه‌خوش.
(آش ماست)

ناشمال: [ئاوه‌لناو] (ب) مروقی ماستاو کهر و
چاپلووس؛ جامه‌لووسکی کهر؛ خولته‌کهر.

(خایه‌مال)

ناش منال‌گه‌ل: [ناو] چیشته‌قوله؛ چه‌ندجور
چیشت که منالان تیکه‌لی ده‌که‌ن و

دابه‌شی ده‌که‌ن وه‌ک چیشتی مجبور.
(مخلوط چند غذا توسط بچه‌هاو تقسیم آن)

+ ناشنا: [ئاوه‌لناو] فد: به‌کاریک زانین و
سه‌ره‌ر کردن له‌کاریک؛ به‌له‌د. (آشنا)

ناشنا‌گرتن: [چاوگه‌ت،] [دوست-

په‌یدا کردن (دوست یابی)

ناشانه‌وه: [چاوه‌گه‌ت] (۱) دامه‌زرانی‌ناش.
(آسیاب درست کردن) (۲) (ب) ئا‌ژاوه
دروست کردن. (آشوب به پا کردن)

ناشناور و شننا: [ناوت] دوست و ناسیاو.
(آشنایان)

ناشنایانه: [ئاوه‌لناوت+ به‌ند] (۱) ناسیاوانه؛
له‌رووی به‌له‌دیه‌وه. (۲) دوستانه؛ وه‌ک
ناسیاو. (آشنا آسا)

+ ناشنایه‌تی: [ناو، به‌ره‌ه‌می
چاوه‌گه] سه‌رده‌ر کردن له‌کردنی کاریک؛
تیگه‌یشتن له‌کاریک؛ به‌له‌دی. (شناخت و
مه‌ارت)

ناشو: [ناو] چلکی برین. (چرک‌زخم)
ناش‌وماش: (۱) [ناو] گمه‌ی ده‌نگ له‌خو
برینی مندا‌لان. (یک نوع بازی کودکانه) (۲)
وته‌ی قسه‌برینه‌وه‌ی مندا‌لان له‌باتی
هیچمان له‌هیچ؛ بی‌حساب. (بی‌حساب)
ناشوو: [ئاوه‌لناو] پیس و چه‌هل. (آلوده)
ناشووت: [ناو] کلپله‌به‌فر؛ هه‌ره‌س؛
پ‌نوو. (بهمن)

ناشووری: [ناو+ ئاوه‌لناو] (۱) خه‌لکی ناشوور.
(مردم آشوری) (۲) جه‌ماوه‌ریک له‌نیزادی
سامی که له‌به‌ینی دوو چۆماندا ده‌ژین. (عه‌ده
ای از سامی‌ها در بین‌النهرین) (۳) شیوه‌ی
نووسینیان. (خط آشوری) (۴) زمانیان. (زبان
آشوری)

ناش‌وه‌ستایی: [ناوبه‌ره‌ه‌می چاوه‌گه]
وه‌ستایه‌تی‌ناش. کاری چیک‌کردن و
چیک‌کردنه‌وه‌ی‌ناش. (مه‌ارت در

آسیاب درست کردن یا تعمیر کردن)

ناشه‌ف: [ئاوه‌لناو، به‌ر] شیواو؛ شله‌ژاو؛ تی‌ک-
چوو؛ ئالۆز؛ شیویاگ؛ ئاشوفته؛ ئاشیو. (آشفته)
ناشه‌قان: [ناو] ئاشه‌وان. (آسیابان)

ناشه‌وپاشه: [ئاوه‌لناوت] ئالۆز؛ شیواو؛ تی‌که‌لاو؛
خه‌وی ئاشه‌وپاشه؛ خه‌وی تی‌که‌ل پی‌که‌ل.
(پیشان)

ناشی: [ناو] (ته‌قلیت؛ لاسایی؛ دمه‌ه
لاسکی) ی کوپ‌رانه و بی‌سه‌رنج‌دان.
(تقلید‌ک‌ور‌ک‌ورانه)

ناشی: [ناو] کو‌لو‌لی؛ جیی‌په‌حم‌پوون؛ م‌ال-
وی‌رانی؛ کوپ‌ره‌وه‌ری. (بدبختی)
ناشی‌ئاو: [ناوت] ناشی‌که به‌ئاو بگه‌ری‌ت.
(آسیاب آبی)

ناشی‌با: [ناوت] ناشی‌که به‌با بگه‌پ‌ت؛
شوبه‌ناندن به‌خول‌خواردنی زور توند، وه‌ک
ناشی‌با ده‌خولپته‌وه. (آسیاب‌بادی)

ناشی‌بی‌ئاو نانه‌وه: (ب) کاری بی‌سوود و
بی‌قازانج کردن. (کار بی‌هوده)
ناشی‌پیده‌گه‌پ‌ت: (ب) هه‌ر شت که زور بی،
ئه‌وه‌نده زوره ناشی‌پیده‌گه‌پ‌ت. (کنایه از هر
چیز زیاد)

ناشیت: [ناو] هه‌ره‌س؛ به‌لا، موسیبه‌ت.
(بلا؛ مصیبت)

ناشیت‌تی: [ناوبه‌ره‌ه‌می چاوه‌گه] ناشیت‌تی؛
هیمنی؛ ئاسایش؛ حاله‌تی‌ناشتی و نیوان-
خوشی. (آسایش)

ناشی‌جندو‌کان: [ناوت] زق‌ره‌ک؛ گیزاو.
(گرداب)

+ ناشیف: [ناو] په‌ریشانی. (آفتگی)

ناشی کاره‌با: ناشیک که به هی‌زی کاره‌با ده‌گه‌پَیت. (آسیاب برقی)
 ناشی ماتوڤ: [ناوِت] ناشی مه‌کینه. (آسیاب موتوری)
 ناشین: [ناو] (۱) قونیر؛ دومه‌ل. (دمل) (۲) ناخ هه‌لکیشان. (آه کشیدن)
 ناشی و لاغی: [ناوِت] ناشیک که به‌ئه‌سب یا کهر ده‌گه‌پَیت. (آسیاب اسبی)
 + ناغا: [ناو] (۱) ناغه؛ گه‌وره؛ سه‌یی؛ سه‌یید. (آقا) (۲) ناشی دامه که بگاته ئه‌وسه‌ری ته‌خته‌دامه ده‌بیته ناغا. (آقا در بازی دامه) (۳) شوان به ساحییی ران ده‌لی. (آقا)
 ناغابانی: [ناوِت] ناغه‌بانو. (نوعی دستار)
 ناغادی: [ناوِت] گه‌وره و خاوه‌نی دی. (مالک قریه)
 ناغازاده: [ناوِت] (۱) وشه‌ی ئیحتیرام بو کوپری که‌سیک؛ دویی ناغازاده‌م دی واتا کوپه‌که‌تم دی. (برای احترام آقا زاده) (۲) کوپری ناغا. (پسر آقا) (۳) بو پرسیار له جیاتی کوپری تویه ده‌لی ئه‌وه ناغازاده‌یه یانی کوپری تویه. (آقازاده)
 ناغاوات: کوئی ناغا؛ ناگاهل؛ که‌سیک که له هوژی ناغایه. (آقایان)
 ناغاوبانو: [ناوِت] ناغا و خانم؛ زن و می‌رد. (خانم و آقا)
 ناغایانه: (۱) [ئاوه‌لناو] وه‌ک ناغا؛ ناغا ئاسا. (آقا مانند) (۲) [ناو] به‌شی ناغا له داهاتی په‌عیه‌ت له قه‌دیما. (قسمت)
 اربابی از حاصل زارع (۳) کاریک که له ناغا دموه‌شیت‌ه‌وه. (مانند آقا. آقا آسا)

ناغایه‌تی: (ب) (۱) [ناو‌به‌ره‌مه‌می چاو‌گه] گه‌وره‌یی؛ خاوه‌ن په‌وشتی ناغایانه. (۲) کاری ناغا؛ ملک‌داری؛ خانیه‌تی. (آقای)
 ناغایی: (۱) [ئاوه‌لناو] گریدراو به‌ئاغاه؛ مالی-ناغایی. (۲) [ناو، به‌ره‌مه‌می چاو‌گه] جینتیمه‌نی؛ خاوه‌نی که‌سایه‌تی؛ گه‌وره‌یی؛ ملک‌داری. (آقای)
 ناغچیاوش [ناو] تده ناغجه‌واش. (نام گیاهی-است)
 ناغریداغ: تده [ناو] ئوغریداغ؛ وشه‌تورکیه: کیوی‌دز؛ ناگریداغ؛ کیوی ناغری (ناگری) له سنووری ئیران و تورکیا. (آارات) ناغلاغ: سه‌ربه‌تال؛ سه‌رئاواله. (روبار)
 ناغه‌برا: [ناوِت] (۱) ریزان له برای گه‌وره‌ئاغابرا. (آقا داداش) (۲) ناوه بو‌پیاوان. (نامی مردانه)
 ناغه‌لان: [ناوِت] هه‌وارگه. (جای اسکان بیلاق-نشین)
 ئافار: [ئاوه‌لناو] به‌رانبه‌ر. (روبرو)
 ئافاقه: [ناو] شادمانی. (شادمانی)
 ئافاندن: تاواندنه‌وه؛ تاتیواندن. (ذوب کردن)
 ئافتمات: [ناو] روس‌د؛ فده: (۱) جو‌ریک موسه‌لسه‌لی خو‌کار. (اسلحه خودکار) (۲) ناوی که‌ره‌سته‌ی خو‌کارکردنی کاره‌بای سه‌یاره. (وسیله خودکار کردن برق ماشین؛ آفتمات)
 ئافتاوله‌گهن: [ناوِت] که‌ره‌سته‌ی ده‌ست شتن؛ زیاتر پیش نان خواردن و دوا‌ی نان خواردن له قه‌دیم دا. (آفتابه لگن)
 ئافتاوه‌دار: [ناوِت] خزمه‌تکاری ئه‌فتاوه

هه لږ بو دهست شتن له ديوه خان.

(آفتابه دار)

ثافتاو ده دز: [ناوت، دزى ثافتاو ه. (ب) دزى
گه نده خوړ و گه نده لدز؛ دزى كه شتى بى -
قابيلته ده دزى. (آفتابه دزد)

ثافتوش: خوځېده لږ تان دښ؛ خوځو ووش
كاريك كړدن؛ گه يشتنه يه ك. (دخالت)

ثافر: [ناو] (۱) ژه ك. (آغوز) (۲) جېگه ي ټاو
خواردنى ټاژه ل؛ ټاخوړ. (آبشخور، آخور)

ثا فراد: [ناو] ثا فرته. (زن)

ثا فراز: [ناو] بلېندى؛ هه وراز؛ سه ره و ژوورى.
(فراز)

ثا فرانده: [ناو؛ بك و بهر] دروست كړاو؛
دروستكهر. (خلق؛ خالق)

ثا فراندې: [ناو بك و بهر] (۱) ثا فره رېده؛
دروستكړاو. (آفريده) (۲) دروستي كړد؛
خولقاندې. (خلق كړد)

ثا فرېتن: ټاوړ شتن. (آب ريختن)

ثا فريقا: [ناو] يه كى له پېنچ قوړ نه ي وشكى
دونيا. (آفريقا)

ثا فريقا يى: [ټاو له ټاو + ناو] (۱) خه لك ټا فريقا.
(آفريقا يى) (۲) گرېدراو به ټا فريقا وه.
(آفريقا يى)

ثا فريكان: ديارده زبانيك كه هوله نديه كان له
ټا فريقا كړديانه باو. (آفريكان)

ثا فرېنه ر: [ناو بك] چېكهر؛ دروستكهر. (خالق)
ثا فزېل: [ناو] هه سټېل؛ نه سټېر. (استخر)

ثا فسارك: [ناو] سه رداو؛ ژېړه مينى له بينا دا
بو سارد كړدنې ټاو. (سرداب)

ثا فسايد: فد: [ناو] تاوانېكى وه رزشى له

فوو ټبالد (ټوېى پا) و اټا پاس دان
به كايه كه رېك كه له پيش كايه كه رانې
حه ريف و نزيكتر به ده روازه بى. (آفسايد)

ثا فه ته: [ناو] بلفه ته. (طاعون)

ثا فگير: زه ناو. گول. (آبگير)

ثا فه جان: [ټاو له ناوت] شه يتان و نا ارام و
شلو ق. (نا ارام)

ثا فه روژ: بى به ش و بى به هره؛ بې پار. (بى -
نصيب)

ثا فه ريده كار: [ناوت، فد: يه زدان؛ داهينه ر؛
خودا. (آفريدگار)

+ ثا فه رين: فد: وشه ي ته عريف؛ وه ك ده ست
خوش؛ چاكت كړد. (آفرين)

ثا فېده: [ټاو له ناو] باقز؛ پاك؛ خاوېن. (تميز)
ثا فېر: [ناو] ته شتى ټاو خواردنه وه ي ټاژه ل.
(آبشخور)

+ ثا فېش: [ناو] فرد؛ فد: ټيټيلا عيه بو
هه لو اسين و ټا گاداري؛ زياتر به وينه وه؛
دهسته واژه ي سينه مايى (ټه كته رى حازر به كار
و ټاماده بو فيلم هه لگرتن. (آفېش)

+ ټا فا: ټاو؛ گوم بوون و له ټاسو چوونه خوار؛
نقوم بوون له ټاسو. (غروب كړدن)
ټا فا ترش: سر كه. (سر كه)

ټا فاني گه رپاى: [چاو گه، ت] ټاو تى زاو؛ ټاو
تى گه رپاو؛ ميوه ي دمه وه گه يشتن.

(آبدار شدن ميوه)

ټا فانيوه ردان: [چاو گه، ت] ټاو تيوه ردان. (آب
كشېدن)

+ ټا فار: [ناو] سنوور؛ بهر انېهر. (مرز؛ برابر)
ټا فار ه: [ټاو له ناو] (۱) ټاو اړه؛ سه رگه ردان.

(آواره) (۲)[ناو] گولچن؛ نهو که سانه له تاو
فقهیری له جاردا گوله گهنم ده چنه وه. (گل
گندم چین)

ثاقارهش: [ناو] نه خوشینی چاوه. (آب سیاه)
+ ثاقاری: [ثاوه لئاو] دهر به دهر؛ ثاواره؛
سهر گهر دان. (آواره)
ثاقا کرن: [چاوه گهت] ثاوه دان کردن. (آباد
کردن)

ثاقا گهر: [ناوبک] ثاوه دان گهر. (آباد گهر)
ثاقانندن: [چاوه گهت] تاوانندنه وه؛ ناتیاوانندن؛
قال کردن. (خوب کردن)
ثاقانی: [ناو] (۱) ثاوه نیا؛ ره پسته. (آبسته) (۲)
ثاوه دانی (آبادی)
+ ثاقاهی: به و جورّه؛ به وی ثاواهی؛ به و
جورّه. (اینطور)

ثاقاهی کاری: [به ره می چاوه] به ننیای؛
ثاوه دان کردن. (بنایی، آباد کردن)
ثاقپر: [ناو] (۱) به نند؛ (سد) (۲) [ناوبک]
که سیّک که پرنگای ثاو دهبه ستیت یا ثاو
له جوگه داده پریت بو شوینیکی دی؛ (۳) [ناو]
جوریک نه خوشینی حه یوانی ورده یه. (کسی
که راه آب را می بندد یا بجای دیگر هدایت
می کند؛ نوعی مرض بز و گوسفند)
+ ثاقه ننگ: [ناو] پونگاو؛ په نگاو. (آبی که
جلوی آن گرفته شده و جمع شده)

+ ثاقخیز: [ناو] جیگای کوپوونه وهی ثاوی
جوگه و پواری ههر هه ریمی؛ زنه؛ ثاوی که
هیواش دهر و؛ جوگه له ییک که بنه که ی زیخ
بی. (آبخیز)

ثاقخیز داری: [ناو] (۱) فهننی که لک

وه مرگرتن له ثاوی ثاو خیز. (۲) به رگری له
شور دنده وهی خاک به هوئی سیلاو وه.
(آبخیز داری)

ثاقدا: [ناو] (۱) جورّه داریکه. (نوعی درخت)
(۲) همودا؛ تال؛ داو. (رشته)

ثاقدار: [ثاوه لئاو] ثاودار؛ وهک میوهی
ثاو گرتووی خوش و به تام؛ ولاتی که خاوهن
ثاوی زوری. (آبدار)

ثاقدان: (۱) [ثاوه لئاو] ثاوه دان. (آباد) (۲) ثاودان.
(آبادن. آبیاری کردن)

ثاقدایی: [ناوبه] ثاودایی؛ ثاودراو. (آبیاری
شده)

ثاقدپر: [ناو] ثاودپر؛ کهنده لآن. (آب کند)

ثاقدپر که: [ناو] ثاودپر که؛ ثاودپر. (آب کند)

ثاقدّه: [ناو] ثاقدّا؛ همودا؛ تال؛ داو. (رشته)

ثاقدّه س: [ناوت] ثاوده ست؛ مهبال. (مستراح)
ثاقدّه ستخانه: [ناوت] ثاوده ستخانه. (مستراح)
ثاقدّه لیک: [ناوت] لیکه ده؛ ثاوی ده.
(آب دهان)

ثاقدّه م: [ناوت] ثاقدّه لیک؛ لیک. (آب دهان)
ثاقدیر: [ناوبک] که سیّک که کاری ثاوداشتنه
و ثاو دها به پرووه ک. (آبیار)

ثاقر: [ناو] ته شتی ثاو تیدا خوار دنده وهی ئازهل.
(تشت آبشخور گله)

ثاقر: [ناو] ثاور؛ ئاگر؛ ئاهیر؛ ئار. (آتش)

ثاقر از: ههوراز. (سربالا)

ثاقرانندن: [چاوه] ثاقرانندن؛ داهینان؛
هینانه دی. (آفریدن)

ثاقراننده: [ناوبک] داهینه؛ ثاقراننده.
(آفریننده)

ثاف پتن: [چا و گهت] تاو پستن. (آب ریختن)
ثاف پڑاندن: [چا و گهت] (۱) تاو پڑاندن؛ چوونه
سهرئاوی. (آب ریختن. دست به آب) (۲)
(ب) کردن به باو؛ سهرمه شق دادان؛ گهوره
تاو دهر پڑیت چکوله پای لیده خا. (بدعت
گذاری)

ثاقرمیش: [ناو] تاو مووش؛ تاو ریشم؛
هه وریشم. (ابریشم)

ثاقرپو: [ناو] (۱) پاشاو؛ زیاده تاوی نازین -
کراو که له زهوی دهرده چی. (آب زیادی که
در موقع آبیاری از زمین خارج می شود) (۲)
تاوهرپو؛ لیژیایی سهربان و زهوی که تاوی پیا
ده چیته خواره وه. (آبریز.) جیگای تاو
پیارویشتن و دهرچوون؛ گونجه. (مجرای آب)
(۴) سنووری دوو لیژیایی کیو یا دیره گ. (خط
الراس)

ثاقرپوو: [ناو] تاو پوو؛ تاو پوو؛ شهره ف. (آبرو)
ثاقرپو بهر: [ناو، بیک] تاو پوو بهر. (آبرو ریز)
ثاقرپو دار: [تاو، لئاو] تاو پو دار؛ به تاو پوو.
(آبرو دار)

ثاقرپوومه ند: [تاو، لئاو] فد تاو پووومه ند؛
به تاو پوو. (آبرومند)

+ ثاقرپیز: [ناو] تاو پیز؛ تاوی خو؛ ثا فگه؛
سهر او؛ تاو ده ستخانه؛ توالت. (آبشار؛ توالت)
ثاقرپیزن: [ناو] دژاو؛ لیژ. (سرازیری رودخانه؛
زمین سرازیر)

ثاقرزوونک: [ناو] ته لقه زوونه. (سگک)

ثاقره له لک: [ناو] (۱) گیلان؛ گیلان.

(گیلاس) (۲) کیسه تاو یک له ناو له شی
مرو قدا پهیدا ده بی. (کیسه آبی که در بدن

بوجود می آید)

ثاقری: زهناو؛ تاو مزی؛ زونگ. (باطلاق)

ثاقریزم: تاوی زیزم؛ تاو دانه وه به زیزم. (آب طلا)

ثاقریق: تاو دانه وه به زیو. (آب نقره کاری)

ثاقریل: [ناو] ثا فقه ک؛ ههوز؛ ته ستیز.

(حوض)

ثاقریمک: [ناو] (۱) ثاقرزونه ک؛ تاو روونه.

(سگک) (۲) لوته ر؛ مه ته لوک؛ هه لهین؛

قه وسه له. (متل)

ثاقره نی: [ناو] مه له وانی. (شنا)

ثاقرسارک: [ناو] سارداو؛ جیگهی سارد بو

فینک کردنی تاو. (سرداب)

ثاقرسیر: [ناو] شورباوی سیر؛ تاوی سیر؛

سیر تاو. (آب سیر. آش سیر)

+ ثاقرسین: [چا و گهت] آتیگه یشتن؛ حالییوون.

(درک کردن)

ثاقرشورک: [ناو] خوراک یکی فقیرانه. (خوراک

فقیرانه)

+ ثاقرشیل: [ناو] شیلای تری و میوه. (افشرد

میوه)

ثاقرکش: (۱) [تاو، لئاو] تاو کش؛ (ب)

خواردنی چهر و سویر. (۲) [تاو] کاری تاو

کیشانه؛ کاری که سیک که تاو ده با بو

جیگاییک. (آبکش)

ثاقرگوش: [ناو] شورباوی گوشت؛ گوشتاو.

(آبگوشت)

ثاقرگون: تاو سمانی؛ شینی کال. (رنگ آسمانی)

ثاقرگردان: [ناو] که وچکی زور گهوره بو تاو

هه لگو پیزتن. (آبگردان)

ثاقرگینه: [ناو] مسینه ی تاو؛ شووشه ی

گهوره‌ی جیی ناو. (آبگینه)
 ئاقلدنک: [ناو] پهره‌ول؛ ناوالمندال. (جفت زانو)
 ئاقور: [ناو] نیریه کیوی. (بز کوهی نر)
 ئافوک: [ناو] کووله که؛ کوودی. (کندو حلوایی)
 ئافی: [ناو] ناو. (آب)
 + ئافی: شینی کال؛ ناوی؛ په‌نگی ئاسمانی.
 (آبی آسمانی)
 + ئافیاری: [ناو] به‌ره‌می چاوه‌گه [ناو] یاری؛ په-
 وتی ئاودان. (آبیاری)
 ئافیزه: [ناو] زه‌ده‌قو‌په؛ جو‌ریک مارمی‌لی
 گه‌وره که به هو‌ی گو‌پینی جی‌گای ژبانی
 په‌نگ ده‌گو‌پیت و په‌نگی دهوروبه‌ری به
 خو‌په‌مه ده‌گریت. (نوعی سوسمار)
 ئافیزه: [ناو] ناو؛ پاک؛ خا‌وین؛ پا‌قز. (پاک)
 ئافیس‌تا: [ناو] کتیبه پی‌روژه‌که‌ی-
 زه‌په‌مشت. (اوستا)
 ئافین: [ناو] ئامیان؛ داری لی چه‌قابی. (زمین
 درخت کاری شده)
 ئافینک: [ناو] خونا‌ف؛ شه‌ونم؛ ئاونگ؛
 خونا‌وه. (شبنم)
 + ئاقار: [ناو] زه‌وی‌یک که داری لی چه‌قابی‌ت.
 (زمین درختکاری‌شده)
 ئاقاق: [ناو] داریکی جه‌نگه‌لییه آقا‌قا. (آقا‌قا)
 ئاقا‌قا: [ناو] فد؛ نه‌قاق؛ داریکی
 جه‌نگه‌لییه. (آقا‌قا)
 ئاقلانه: [ناو] ناو؛ به‌ندت؛ فد؛ له پرو‌ی
 نه‌قله‌وه؛ وه که سی‌کی تی‌گه‌یشتوو؛ زیرانه.
 (عاقلانه)
 ئاقل‌بوون: [چاوه‌گه، ت] (۱) زانا‌بوون؛

زیر‌بوون؛ بوونه دارای نه‌قل. (۲) (ب)
 تم‌بی‌بوون؛ وای لیدا بو عوم‌ریک ئاقل‌بوو.
 (عاقل شدن)
 ئاقل‌کردن: [چاوه‌گه، ت] (۱) (ب) ته ممی کردن؛
 وای لیدا بو بابی ئاقل‌کرد. (کنایه از تنبیه کردن)
 (۲) فی‌ری عه‌قل و فام کردن. (عاقل کردن)
 ئاقلی: [ناو] به‌ره‌می چاوه‌گه [تی‌گه‌یشتوو‌یی؛
 عاقلیت کرد نه‌چوو‌ی دمن‌ا په‌شیمان
 دمه‌ویه‌وه. (عاقلی)
 ئاقو‌وبات: [ناو] ناو؛ پاریز‌کار؛ خو‌پاریز. (پرهیز
 کار)
 ئاقیله: [ناو] ئامو‌ور؛ ئاره‌ق؛ یاره‌ق؛ ئاکیل
 به‌شی‌ک له‌که‌ره‌سته‌ی جو‌وت؛ باس‌کی‌ش؛
 باس‌که‌مژانه. (قسمتی از خیش) ئاقیله و ماقیله:
 [ناو] ت‌امو‌ور و نیر؛ یاره‌ق و نیل؛ ئاکیله و
 ماکیله؛ ئاره‌ق و نیل؛ ئاراف؛ ئاقیله و ماقیله.
 (خیش)
 ئاک: [ناو] (۱) ناوی پیا‌وانه؛ کور‌ت‌کرا‌وه‌ی
 ئاکو. (نام مردانه مختصر شده ئاکو) (۲)
 کور‌ت‌کرا‌وه‌ی ئاک‌به‌ند. (مخفف اک‌بند)
 ئاکارد‌ئون؛ اند؛ فد؛ فرد؛ [ناو] گار‌مو‌ن؛
 گه‌په‌مه‌شکه؛ جو‌ریک ئامرا‌زی مو‌سی‌قا‌ییه.
 (آکاردئون)
 ئاکارد‌ئون‌ی: فد؛ حاله‌تی ش‌تیک، که وه‌ک
 گه‌په‌مه‌شکه در‌یژ و کور‌ت بی‌ته‌وه.
 (آکاردئون‌ی)
 ئاکازو: [ناو] سه‌خته‌داریکی گه‌رمه‌ سیر‌به‌که
 داره‌که‌ی خو‌ش‌په‌نگ و جوانه‌له سه‌نه‌ته‌ی
 دار‌تاشیدا به‌کار ده‌بری‌ت. (آکازو)
 ئاکاسیا: [ناو] سه‌خته‌داریکی جه‌نگه‌لییه له

گه رمه سیر ده پویت؛ میوه که ی گری گریه
ولقه کانی بو سهو ته چیکردن به کاردیت.
(اکاسیا)

ئاگان: (۱) جه ماومریکن له شه فریقای رۆز
هه لات. (قوم آگان در آفریقا) (۲) هه ریه ک له
ئهمدامانی ئهو جه ماومره. (افراد آن قوم)
(۳) زبانی ئهو جه ماومره. (زبان آن قوم)
ئاگاو: [ئاوه لئاو] زرينگ: زیره ک؛ چابوک.
(زبرورنگ)

ئاگبه ند: [ناو + ئاوه لئاو] اند؛ فد: (۱) ئهو
به سه به ندیه که له فابریکا ده کریت. (۲) (ب)
تازمبوون و کاری نه کردوویی،
که ره سه ییک. (اکبند)
ئاگرولیک: [ناو] جوړیک په نگي وینه کیشی
که به ئاو شل ده بیته وه بو وینه کیشی له سه ر
قوماش. (اکریلیک)

ئاگسان: [ناو] فد؛ اند؛ فرد: (کوژ، ده سه ته واژه ی
موسیقیه) لیدانی نوژیکی تاییه ت له ناگاو و
پی داگری له سه ر ئهو نوته له ئور کیستردا.
(اگسان)

ئاگله: [ناو] فد: (۱) سفلیس؛ شانکر؛ ئاگیله. (۲)
سفلیسی. (۳) (ب) به زنی بی حه یای زمان
دریژ ده لئین؛ جوینه. (۴) له چه ندجی به
گولیش ده لئین. (سفلیسی)

ئاگو: [ناو] (۱) ناوی تیره و هوژیکی گه
وره ی کورده. (نام قبیله ایست) (۲) کیوی -
گه وره. (کوه بلند) (۳) ناوه بو پیاوان. (نامی
مردانه)

ئاگو: (ف. مان). له وشه ی (ئاگ) وه رگیراوه
واتا: که سیپ که به شهرم و خو پاریزییه وه

ده ناخفی (آنکه باشرم و احتیاط سخن بگوید)
+ ئاگاریوم: [ناو] فرد، فد؛ اند؛ ده فری شووشه بو
راگرتنی جانه وه ری ئاوه زی. (اگاریوم)

+ ئاکورد: [ناو] اند؛ فرد؛ فد؛ کوژی موسیقیه؛
چه ند نوتی موسیقایی هاو فپیکانس که
پیکه وه لیبدرین. (اکورد)

ئاگولاد: [ناو] فرد؛ فد؛ چه له مه؛ وه ک دوو
ئه بروی په یوه سی به رانه ر به یه ک که چه ند
په رانتیز ده گریته به ر و جیا یان ده کاته وه؛ بو
جیا کردنه وه ی وشه گهل و ره سه گهل به کار
دی؛ وه ک {} (اگولاد)

ئاگو یان: تیره ییکن له نزیکي ره واندوز
نیسته جین. (اگو یان)

ئاگو یی: [بهند] ره مه کی؛ گو تره؛ بی -
سه رنجدان؛ چه که ردا سی. قه زاو قورته کی.
(الکی؛ شانس؛ بدون تخمین)

ئاگه: [ئاوه لئاو] خراب؛ نا په سه ن. (بدل)
ئاگینجه: [ئاوه لئاو] جیگر؛ ساکین؛ نیسته جی؛
ئاگنجه. (مقیم)

ئاگینجه بوون: [چاو گه ت] جیگر بوون؛ سا
کین بوون؛ نیسته جی بوون. (مقیم شدن)

ئاگادار بوون: [چاو گه ت] خه به ردار بوون؛
هو شیار بوون. (آگاه شدن)

ئاگادار کردن: [چاو گه ت] ئاگ کردن؛ خه به ر
پیدان؛ تیگه یاندن؛ هو شیار کردن وه.
(خبردار کردن؛ فهماندن)

ئاگاداری: [ناو به ره مه می چاو گه] ئانگه شه؛
راگه یاندن؛ هو شیار. (آگاهی؛ هو شیار)

ئاگاداری تیلیفیزیونی. رادیوئی. سینه مائی:
راگه یاندن بو نیشان دانی چو نیه تی (مه به

ست) یا مه تاع و شت ومه ک به خه لک؛ له -
 رادیو و تیلیفیزیون و سینه مادا. (پیام بازرگانی)
 ناگاداری دیواری: ناگاداریک که له کووچه و
 بازار به دیوار موه ده چه سپی. (آگهی دیواری)
 ناگادهر: [ناوبک] خه بهر گه یین؛ هو شیار کهر.
 (آگاه کننده؛ خبر دهنده)
 ناگاکردن: [چاوگه، ت] وه خه بهر هیئان. پی را
 گه یانن؛ جا چان؛ و شیار کردن. (آگاه کردن)
 ناگال: [ناو] نه گال؛ عه گال. (عگال)
 ناگاله خو بران: [چاوگه، ت] بی هو ش بوون؛
 هو ش له سه ره پرین؛ چه یران بوون. (بی هو ش -
 شدن؛ حیران شدن)
 ناگا لی بوون: [چاوگه، ت] (۱) هو ش پیوه بوون؛
 زیر چاوه دیری خستن. (نگهبانی)
 (۲) خه بهر لی بوون. (آگاهی داشتن)
 ناگا لی هه بوون: [چاوگه، ت] (ب) ناگا لی بوون؛
 به خیو کردن؛ په روه رده کردن. (سرپرستی
 کردن. نگهداری کردن)
 ناگایانه: [ناوه لئاو + بهند] فد؛ له پرووی
 زانسته وه؛ شاره زایانه؛ ناگادارانه؛ به مانقه ست؛
 به دانسته. (از روی آگاهی؛ عمدی)
 ناگایی: [ناو، بهر هه می چاوگه] فد: (۱)
 ناگاداری؛ هو ش یاری. (اطلاع) (۲) [ناو] به شی له
 نیداره ی پولیس له تیران. (اداره آگاهی)
 ناگای له مه حموی بی زه واد نییه؛ بو ئینسانی
 بی خه بهر و گیز به کاردی. (برای انسان بی
 خبر و نا آگاه گویند)
 ناگایی: [ناو، بهر هه می چاوگه] (۱) پسپوری
 له کاریکدا؛ شاره زایی. (۲) تیگه یشتن؛ زانایی.
 (۳) خه بهر داری؛ هو ش یاری. (آگاهی)

ناگربارانندن: [چاوگه، ت] (ب) گولله بارانندن.
 (گلوله بارانندن)
 ناگربارانه: (۱) (ب) پشیوی و ناژاوه یه؛
 (هرج و مرج است) (۲) هه وای حه ریره و
 ناگر بارانه؛ ناوی گورانییکه. (آهنگی است)
 ناگرباز: [ناوه لئاو + ناوبک] یاریکه به ئاور.
 (آتش باز)
 + ناگر بر: [ناو، ت] (۱) ته ولو کوژاننده وهی ئاور
 و ئاور تیئدا نه هیشتن. (آتش
 خاموش کردن) (۲) (ب) کوژانه وهی شه و
 ناشووب. (خوابانیدن آشوب یا سرکوب
 آشوبگران)
 + ناگر بهر: [چاوگه، ت] (۱) ماکی کیمیاوی
 که زوو ئاوری تییه ربیت وه ک پیئزین. (ماده
 محترقه) (۲) چیلکه و چه ویلی وشک که
 زوو ئاوری تییه ربیت. (خاشاک
 خشک) (۳) که سی که ئاور راده گویزی و ده بیا
 بو شوینیکی تر. (کسیکه آتش میرد)
 ناگر بهر که: [ناو، ت] (۱) بلوق؛ پورگ.
 (تاول) (۲) ناگر بهر. (آماده آتش گرفتن.
 محترقه)
 ناگر بهس: [ناو] ویستانی ته قه و شه پ. (آتش
 بس)
 ناگر یاریز: نگابانی ئاور؛ پاریزه ری ئاور؛ که سی
 که ناگای له ئاوره. (آتشبان)
 ناگر بهر هه ستی: [ناو، بهر هه می چاوگه] ئاور به
 موباره ک زانین و په رستنی. (آتش پرستی)
 ناگر پیوه نان: (۱) [چاوگه، ت] ئاور تیخستن و
 ئاور دان. (آتش زدن) (۲) داخ کردن به ئاور.
 (داغ کردن با آتش)

ناگر تیچو: [ناوه‌لناو + ناو، به‌رایی ئوقره.

(آتش به جان) (۲) ئاور تئ که وتوو. (آتش در چیزی افتادن)

ناگر تیچوون: [چاوه‌ت، بئیی ئوقره‌بوون؛ (ب) ئیره‌یی و حه‌ساده‌ت کردن. (کنایه از حسادت) ئاگر خان: [ناو] ئاته‌شخان؛ ئاگردانی سه‌ماوهر و حه‌مام؛ توون. (آتشخان)

ناگر خوش: [ناوه‌لناو] مال خوش؛ میهره‌بان؛ میوان نه‌واز؛ شیرین زمان؛ پروو خوش؛ گالته‌چی. (مهمان نواز، شیرین زبان)

+ ئاگر دان: ئاگردان: [چاوه‌ت، (۱) ته‌قاندنی چه‌ک؛ ئاور دان. (شلیک اسلحه) (۲) [ناو، ت] مه‌نقه‌لی گه‌وره‌ی جیگه‌ی ئاور. (منقل) (۳) [ناو] کوانوو؛ کوچک‌ئاور. (شومینه) (۴) [چاوه‌ت، ئاور تیبه‌ردان. (آتش زدن)

ئاگردانگ: [ناو] کوچک‌ئاور؛ ئاوردان؛ جیی ئاور. (آشندان)

ئاگردوو: [ناو] (۱) ئاوردوو. (آتش روشن کن) (۲) دار و چیلکه‌ی سووته‌مه‌نی ئاور به‌ر. (چوب یا اشیاء سوختنی)

ئاگرده‌مین: (۱) [ناو،] ده‌مه‌ی مسگه‌ری. (دم مسگری) (۲) [ناوبک] ئه‌و که‌سه که ئه‌و ده‌مه ده‌ده‌مین. (دمه کار. دمنده به‌آتش) (۳) [ناوبک] که‌سی که به‌ فوو یا داوینی کراس یا به‌ هه‌ رشت با له ئاور ده‌دا. (کسی در آتش می دمد)

ئاگر سه‌ندن: [چاوه‌ت، په‌ره‌سه‌ندنی ئاور. (آتش گرفتن)

ئاگر فه‌کوژتن: ئاور کوژاندنه‌وه. (آتش خاموش کردن)

ئاگر فه‌کوژین: [ناوبک] (۱) ئه‌و که‌سه ئاور ده‌کوژیننه‌وه. (آتش خاموشکن) (۲) [ناو] که‌ره-سته‌ی ئاگر کوژاندنه‌وه. (کپسول آتشنشانی) ئاگر فه‌مر: [ناو،] ئاگر کوژینه‌وه. (آتش-خاموشکن)

ئاگر فه‌مراندن: [چاوه‌ت] ئاور کوژاندنه‌وه. (آتش خاموش کردن) ئاگر فئخ: [ئاوه‌لناو + ناو، بک] شو فئ؛ ئازوو تکار. (راننده)

ئاگر فئخستن: [چاوه‌ت، ئاور کردنه‌وه؛ ئاگر به‌ردانه‌وه. (آتش روشن کردن) ئاگر کردنه‌وه: [چاوه‌ت، (۱) ئاور

کردنه‌وه؛ ئاگر فئخستن. ئاگره‌ له‌ یسان. (آتش بپاکردن) (۲) (ب) شه‌په‌ه‌ له‌ یسان. (آشوب بپاکردن)

ئاگر کوژ: [ناوبک] ئاگر ته‌مرین؛ ئاور کوژین. (آتش خاموش کن)

ئاگر کوژانه‌وه: [چاوه‌ت، (۱) ئاور کوژانه‌وه. (خاموش کردن آتش) (۲) (ب) شه‌پ و گئچهل دامرکان. (آرام کردن آشوب) ئاگر که‌وته‌نه‌وه: [چاوه‌ت، (۱) ئاگر به‌ر بوونه‌وه. (آتش سوزی) (۲) فیتنه به‌ر یا بوون. (فتنه بپاشدن)

ئاگر کئیش: [ناو، ت] خاکه‌ ندازی ناو ته‌نوور؛ مه‌سی؛ ئاور کئیشی ئاسته‌گه‌ری. (خاک انداز) ئاگر گز: [ناوبه‌ر] (۱) ئاور گرتوو. (آتش گرفته) (۲) [ئاوه‌لناو،] مرو فقی زور به‌هه‌وه‌س. (انسان شه‌وانی)

+ ئاگر گرتن: [چاوه‌ت، ئاور گرتن؛ هه‌لبوون. (ب) توور به‌بوون؛ بی ئوقره‌بوون. (آتش گرفتن)

خشمگین شدن)

ناگر گروو شک: [ناوت، ئیسقانی چه ناکه.
(فک)

ناگر گره: [ناو] دهسته چيله؛ ناگر گیره؛ پووش و
پلاش که ده سووتی و خه لووزی نییه؛
گروپیکه. (افروزه)

ناگر گهرم: [ناوه لئاو] پرژدبون له سهر کاریک؛
ژن یا پیای زور به هه وهس. (با حرارت؛
شهوانی)

ناگر گهش که رموه: [ناو، بک] (۱) تاو له مه.
(آتش گردان) (۲) که سی که ناو خوشده کا و
دهیگه شینیته وه (کسیکه آتش شعله ور میکند)

ناگر گه شهو کهر: < ناگر گهش که رموه.

ناگر له مالا هه لئه بوون: (ب) فه قیر و بی
ئه نو؛ بی خورد و خوراکي ئاسایی. (اجاق
روشن نشدن؛ کنایه از بی سامانی)

ناگر لیبارین: [چاو گهت] (۱) توو په بوون.

(خشمگین شدن) (۲) (ب) به لا به سهر دا هاتن.

(مصیبت و بلا باریدن)

ناگر لیوونه وه: [چاو گهت] (۱) پریشکه

هاویشتن. (اخگر پرانن) (۲) (ب) زور توو په

و رق هه لساو. (خیلی خیلی عصبانی)

ناگر مه لووچک: [ناو] ئایله مه مند؛ خه زایی.

(سار ملخ خوار)

ناگر مه لیچ: [ناو] پریشوئی؛ گاوانی. (سار)

ناگر ناک: توو په. [ناوه لئاو] (خشمگین)

ناگر نانه وه: [چاو گهت] ناگر کر دنه وه؛

(ب) ئاشووب دروست کردن. (آتش

بیا کردن؛ آشوب بیا کردن)

ناگر واج: [ناو] ناگردان؛ کوانوو. (اجاق.

شومینه)

+ ناگر وک: (۱) (ب) مروقی ئاشووب گیر. (فتنه
انگیز) (۲) شه راییکه له زهر حات بدا وشکی-

ده کا؛ سه بوون. (باد سیون)

+ ناگر وک: [ناو] (۱) (ب) ئاوره؛ زهر ده برین.

(نوعی زخم دست و پا و صورت) (۲) ئاوری

چکوله ی مندالان. (آتش کوچک بچه ها)

ناگر وه ربوون: [چاو گهت] ناگر که و تنه وه؛

سووتمان؛ ناگر که و تنه ناو شتی؛ (ناگر

له مالت وه بی. (آتش روشن کردن. آتش

در چیزی افتادن)

+ ناگره: [ناو] ناگر وک؛ ئاوره؛ زهر ده برین.

(زرد زخم)

+ ناگره: [ناو] گیای سهره تان؛ له جنسی

که له یه و دریز ده بی و له گیای تر ده ئالی و

وشکی ده کا. (نوعی گیاه انگل)

+ ناگری: (۱) ئاوری؛ ئاورین. (آتشین)

(۲) چای ئاغری داغ له کوردستانی

تور کیا (کوه آرات) (۳) مروقی به هه وهس.

(شهوانی)

ئاگری بی ئامان: [ناوت] ئاوری که

به ره لهستی نه کریت؛ (ب) به لا و دهر دیسه ری

گه وه. (آتش بی امان)

ئاگری داغ: تد؛ فند: [ناو] ئوغری داغ؛ دوو

کیوی سنووری ئیران وتور کیا؛ کیوی دز.

(وشه له تور کییه وه هاتووه). (آغری داغ)

ئاگری قوورهت: [ناوت] ناگری قودرهت؛ (ب)

به لای خودایی؛ (ب) شو به اندنی پیای زور

نازا له شه دا بو گوشتی دوزمن. (بلای

آسمانی)

+ ناگرين: [ئاوہ لئاوت] ئاورين؛ ئاور ئاسا؛
(ب) مروقي زور به کار و ئازا. (آتئين). (۲)
به پهنگی ئاور؛ چه کی ناگرين؛ فرميسک و
شيعری ناگرين، سووئينهر. (آتشی رنگ؛
سوزاننده)

ئاگری نهوړوژ: [ناو] ئاوریک که روژی نهوہ لی
سال ده کریته وه و نه ریټکی کوئی
کورده واریه؛ و له زماني کاوه وه ماوه. (آتش
نوروز)

ئاگووتی: ناوی گیانداریکه که له
نه مریکای باشوور ده ژي به قهده که رویشکی
دهی. (اگووتی)

ئاگوست: فده؛ اند؛ فرد؛ ناوی مانگی
هه شتمی سالی زاینی. (اگوست)

ئاگوول: [ناو] فیل؛ گزی؛ گزه. (نیرنگ)
ئاگوول باز: [ئاوه لئاو] فیله باز؛ ته له که باز. (حقه
باز)

ئاگه: (۱) کاتی تهنگانه و سه خله تی
نه خوشی. (شدت مرض) (۲) نهوی؛ نهوجی؛
نهوجیکه. (انجا)

ئاگینهجه: [ناو] پولیس؛ پاسه بان. (پلیس)
+ ئال: [ناو] اروخ؛ کن؛ لا؛ رهخ؛ پال.

(پیش؛ بغلدست)

+ ئال: [ناو] (۱) ئالا؛ عه له م؛ په رچه م؛ دره وش؛
به بندیر؛ بهیرهق؛ به بیراق. (پرچم) (۲) پهنگی
سووری ئاچخ. (قرمز خیلی روشن؛ صورتی)
ئالتوت: هه ر کام له کهسانی خه لکی ئاداکانی
ئالتوشن له ئالاسکا و زبانیان که نزیکه
به زبانی ئیسکیموکان. (ئالتوت)

+ ئالا: ناوی شاری کاولیووی مه می ئالا.

(خرابه های شهرمه می ئالا)

+ ئالا: [ناو] (۱) تیپکی پشمه رگه ی ۴۰۰۰
که سی؛ ئالایی؛ به ندیر؛ تاقمی عه سکه ری
عوسمانی که له سی هه نگ پیکه تیبیت.
(یک تیپ سرباز ترک) (۲) ئالا و والّا؛
پهنگاوره نگ. (رنگارنگ)

ئالاجیق: فده؛ تند: [ناو] (ف.مشه) هه رزیل؛ که-
پروک؛ له زارواهی سورانیدا (چارداخ) ی پیده-
لین. (الاجیق)

ئالادار: [ناو] په رچه م هه لگر. (پرچمدار)
ئالادین: فده: [ناو] عه لادین؛ جوړیک
چرای ئاشپه زی. (علاء الدین)

ئالاستن: [چاوه] لستنه وه؛ زبان بیهانیان
(لیسلین)

ئالاف: [ناو] ئامراز؛ ئاموور ونیر. (وسيله خیش)
ئالاکهت: [ناو] بزارچن. (بیلچه وجین)

ئالاکهر: [ناو] بیک بزار که ر. (وجین کار)
ئالامود: [ناو] ت؛ مودی پروژ. (مد روز)

ئالامه تاوی: [ئاوه لئاو] هه لامه تدار. (زکامی)
ئالان: (۱) گهرمین؛ گهرمه سیر. (قشلاق)

(۲) قهومیکی ئیرانی که له قهوقاس

ده ژین. (قوم ایرانی ساکن قفقاز)
(۳) هه ریه ک له نه ندامانی ته وقه ومه. (۴)

زبانیان. (اعضا و زبان آن قوم)

ئالان: [ناو] شه و چه ره. (شب چره)

+ ئالان: [چاوه] (۱) پیچان به دموری
شتیکا؛ ئالوسکان. (پیچ)

ئالاندن: [چاوه] ت؛ (۱) پیچاندن؛
ئالوسکندن؛ پیچ پیدان؛ بادانی دوو یا چه ند
شت به یه که وم. (پیچیدن) (۲) هالاندن؛ پیچ-

دان؛ به ده وری شتیګدا پیچاندن. (۳) ناراسته -
 کردن؛ تیهه لکردن؛ به ردیکی تی ئالند. (پرت
 کردن. پیچاندن) (۴) که نووی ههنگ ئالوژاو
 گشت خویمان له سهه و چاوی من ئالند؛
 وروژان. (جمع شدن دور چیزی؛ مانند حمله
 دسته جمعی زنبور)

ئالان: [چاوگه، ت] ئالاندن. (پیچیدن)

ئالو: [ناو] ئالاف؛ نامراز؛ که مرسته. (وسایل)
 ئالو: [رابور دووی ئالان] (۱) تی ئالو؛ هالو؛
 پیچراو؛ ئالوژاو. (پیچیده) (۲) هالوای ئاگر؛
 هوپم و گهرمای ئاور. (شاره و گرمای آتش)
 ئالا و وال؛ [ئاوه لئاو] ئال و وال؛ ئالاهی؛
 پهنگاو پهنگ. (رنگارنگ)

ئالایی: تند [ناو] دهسته ییک عهسکه ره که

ییکهاتی له سی ههنگ له ئه ره ته شی

تورکیا. (تیپ در ارتش ترکیه)

ئالبانیایی: [ئاوه لئاو + ناو] (۱) زبانی هیند و
 ئوروپایی که خه لکی ئالبانی قسه ی -
 پیده کهن. (زبان آلبانیایی) (۲) خه لکی ئالبانی؛
 ئه نه نووت. (آلبانیایی)

ئال بر د نه وه: [چاوگه، ت] پیران کردن و له هووش
 چوونی مندال. (غش کردن)

ئالبوم؛ فد؛ فرد؛ اند [ناو] (۱)

ده فته ریکی مقه با بو راگرتنی وینه یا پاره ی
 قه دیمی یا تهمر یا قه وان. (۲) هه ر شت له
 ناو ئه و ده فته ره دا را بگیری ت. (۳) چه ند کاست
 له ناو ده فته ریکی جه عبه ئاسادا؛ (ئالبومی)
 کاسیتی عهزیز شاروخ (البوم)

ئالبویاغ: [ناو، ت] سوورای پروومه تی
 ژنان. (سرخاب)

+ ئال بوونه وه: [چاوگه، ت] چیر بوونه وه ی
 ددان؛ بو ی هه یه هال بوونه وه دروستتری.
 (چونکا هال یانی قوره)؛ ئال بوونه وه: ددان
 کول بوون به ترشی. (دندان کند شدن از ترشی)
 ئالیه: [ناو] قومید؛ هیوا. (امید)

ئالتاخ: [ناو] ئارتاخ؛ ئه و که سه یه که به نه هینی
 شتی له جیگا ییک ده ره خا. (کسی که
 دزدکی چیزی را بیرون آورد)

+ ئالتو؛ فرد؛ اند؛ فد [ناو] دهنگی زیلی ژنانه
 له ئاوازی کوژدا. (صدای زیر زنانه در کر)
 ئال خورمایی: ئالی توخ. (زرشکی)

ئالدار: (۱) [ئاوه لئاو] ئالوودار. (کسی که لوزه
 دارد) (۲) ئالاهه لگر؛ ئالادار. (پرچمدار)
 ئالووز کردن: [چاوگه، ت] ئالووز کاری؛

پوکیش کردن شتی به زیر یا زیو. (آب

طلا یا نقره کاری)

ئالزایمیر: [ناو] نه خوشینی فه رامووشی و چکوله
 بوونه وه ی می شک که مروف زیاتر دوا ی
 ته مه نی جه حیلی تووشی ده بی و عیلاجی
 دژواره. (آلزایمیر)

ئالفبرین: [چاوگه، ت] گیا دوورین و
 کو کردنه وه ی ساقه تی گیا و گهنم و جو
 بو تفاق؛ وه ک ئالف خستن (جمع آوری
 علوفه)

ئالفجار: [ناو] له وه ره گه. (چراگاه)

ئالقان: پیوه بوون و گیر خواردن؛ تی ئالان.
 (گیر افتادن؛ پیچیدن)

ئالقاندن: [چاوگه، ت] تیک ئالاندن؛ پیوه کردن.
 (پیچیدن)

+ ئالقه: [ناو] (۱) په پکه؛ جه غز؛ چه مبه ره؛

قهف؛ چه‌مه‌ره؛ پایوکه؛ ئاخله؛ خه‌له‌ک. (۲)
 نه‌نگوستیله‌ی هاوسه‌رداری. (۳) قولفه؛ بازنه؛
 جه‌غز؛ هه‌ر شت به‌وینه‌ی جه‌غز
 چه‌مایته‌وه. (۴) ده‌ست‌گرتن به‌ده‌وره؛
 کوپه‌ستن له‌ده‌وری شتی؛ چه‌مه‌رم (حلقه)
 ئالقه‌ئاخیه؛ گری‌کوپره؛ به‌نی‌تیک‌ه‌ال‌او. (گره
 کوره)

ئالقه‌ئالقه؛ قولفه قولفه. (حلقه حلقه)
 ئالقه‌به‌گوش؛ [ئاوه‌ل‌ناوت] ئالقه‌له‌گوی؛
 به‌نی؛ کوپله؛ به‌نده؛ به‌زپر‌کرد‌او. (ب‌له
 زپر‌نه‌م‌ری که‌سیکدا بوون؛ ئاماده‌ی-
 خ‌مه‌ت. له‌هه‌ورامیدا زور‌باوم (حلقه‌به‌گوش)
 ئالقه‌پیکان؛ [چاوگه‌ت] قه‌ف‌خواردن؛
 پایوکه‌خواردن. (چنبه)
 ئالقه‌تیز؛ [ناو] گیای خوزیلک؛ شیرکتک.

(گیاهیست)

ئالقه‌داغ؛ [ناوت] جوریک داغ پیا‌نان و‌دیاری
 کردنی ئازل. (داغ کردن حیوانات برای
 نشانه)

ئالقه‌دان؛ [چاوگه‌ت] (۱) کوپوونه‌وه و
 به‌ده‌وری شتی‌کا ه‌ال‌ان. (۲) پایوکه‌خواردن؛
 چه‌مه‌ره‌دان. (حلقه)

(زدن)

ئالقه‌دووگمه؛ [ناو] کونی جی‌گای داخستنی
 دووگمه‌ی لی‌یاس (جاتکمه)
 ئالقه‌پیزودوولایی؛ [ناوت] ئالقه‌ی سه‌ر
 زنجیریک‌ی چووکه‌له‌قولفه‌ی دوولایی
 ده‌خریت و ده‌رکه‌ی پی‌داده‌خه‌ن. (چفت و
 بست در)

ئال‌قین؛ [چاوگه] (۱) ئاو‌یزان؛ دارداکری؛

هه‌ل‌واسراو؛ (آویزان) (۲) گالته؛ شوخی کردن؛
 گالته‌کردن. (شوخی کردن)
 ئال‌کاندن؛ [چاوگه‌ت] ئال‌وز کردن؛ تیک-
 ه‌ال‌اندن. (درهم پیچیدن)

ئال‌کاو؛ [ر‌اب‌وردووی ئال‌کان] شی‌واو؛ شله‌زاو؛
 ئال‌وز‌بووگ (پ‌ریشان؛ سر‌در‌گم).

ئال‌کو‌میت‌ر؛ [ناوت] ئال‌کول‌پی‌و؛ که‌ره‌سته‌ی
 دیاری‌کردنی ر‌اده‌ی ئال‌کولی ناو تراوی ئال‌کول
 و ناوی هه‌لمه‌تکین. (الکل سنج)

ئال‌نگار؛ کوپوونه‌وه له‌خواردنیک. (جمع شدن
 دور یک خوراک)

ئال‌و‌چ‌نای؛ [چاوگه‌ت] هه‌ل‌واسراو؛ دارداکری؛
 دال‌قان. (آویزان شده)

ئال‌وزان؛ [چاوگه] تیک‌چوون؛ تیک‌ه‌ال‌ان؛
 شی‌وان. (آشوب شدن. سر در گم)

ئال‌وز‌کاوی؛ [ناوبه‌ره‌م‌می چاوگه] په‌شی‌وی؛
 شی‌واوی. (ب) ئال‌وزان و تیک‌چوونی ده‌ست‌وو‌ر
 و یاسای کار. (سر در گمی)

ئال‌وزی؛ [ناوبه‌ره‌م‌می چاوگه] (۱) شه‌ر و
 پشی‌وه؛ شی‌واوی؛ سه‌رده‌رگومی و شه‌ره‌یی.
 (آشوب) (۲) حاله‌تی هه‌ودای
 تیکه‌ل‌او‌بوو (سر‌در‌گم) (۳) ئوقره‌لی‌پ‌ران و

سه‌ر‌لی‌شی‌واوی (بی‌آرام و‌قرار)

ئال‌وشاوی؛ [ئاوه‌ل‌ناو‌به‌ر] (۱) خار‌شت‌داری؛
 مرو‌قی خورو‌شاوی. (۲) ناگر‌گه‌رم؛
 به‌خوروش. (خار‌شدار)

ئال‌وشدار؛ [ئاوه‌ل‌ناوت] به‌خوروو؛ خوروودار؛
 به‌خوروش. (خار‌شدار)

ئال‌وق؛ [ناو] بادامه؛ لووی له‌وزه‌ته‌ین. (گره
 لوزه)

ټالوگويز: [ناوت] گواستنه وه ليړه بو نه وي.

(جايجاى چيزى)

ټالوو: [ناو] (١) ټالك؛ ټالگ؛ ټالنگ. (لوزه) (٢)

وهك خړبوونه وهى بن ههنگل به بو نه وي
بريندارى پهنجه يا مووچى دهسته وه. (غده)

ټالوو بوخارا: [ناو] جوړيگ هه لووچه. (آلو
بخارا)

ټالووج: [ناو] هه لووچه. (آلوچه)

+ ټالوودار: كه سى كه قورگى پهنميبى.

(باد كردن لوزه)

ټالووز: < ټالووس. (غم و اندوه)

ټالووس: [ناو] ټالووز؛ خه م و كه سه ر. (غم-
واندوه)

ټالووشه: [ناو] ټيسكى لاي سه ره وهى
شه ويلكه. (فك بالا)

ټالووكه وتن: [چاوگه] ت، پهنمى گرو فه رى-
گه روو. (آماس لوزه)

+ ټالولوه: (١) [ناو] كو له كه؛ ويستون؛
هه ستوون؛ نه ستونده ك. (ستون) (٢) كو لاني

تهنگه بهر. (كوچه تنگ) (٣) [ټاو ه ل ناو] مروقى
سووك و چروك. (آدم بى آبرو)

ټالوينى: [ناو] قه يسى (شالنه) ي چه قاله
خوشه. (زرد آلودى كه هسته اش تلخ نباشد)

+ ټاله بيز: [ناو] چاوگه (١) داييزتن
به قوماشى تنك. (الك كردن با پارچه

تورى) (٢) زور ورد بووو؛ وهك تووزى نارد.
(مانند گرد آرد)

+ ټاله ت: [ناو] كه رهسته ي تاييه ت له دار تاشى
و گه چكارى ديوارى مالدا. (آلت)

ټاله ت كارى: [ناو] بهرهمى چاوگه [كه چكارى-

ديوار به (ټاله ت)، (كه رهسته ي تاييه ت). (گچ

برى ديوار بوسيله آلت)

ټاله تى: (١) شتى ټاله ت ليدراو. (٢) وهك ټاله ت.

(٣) (ب) تووړه و قه لس؛ ټاله تى مه زاج.
(فلقى. فلقى مزاج)

ټاله دين: [ټاو ه ل ناو] تووړه. (خشمگين)

ټاله كو كه ريخنه: [ناو] شه روا ل به كو ل. (گياهى
است بسيار ملين. پامچال)

ټاله كو كه مشكانه: [ناو] ټاله كو كى كه دارى
بنيكى خړه و له مشك ده كا. (پامچال پاكوتاه)

ټاله كه: [ناو] نه خوشينى چاو؛ ته راخوم. (تراخم)
ټالياو: ټالياگ؛ ټالاو؛ هالاو؛ پيچراو. (پيچيده)

ټاليز: [ناو] ټه ليز؛ هه ليز؛ مه شكه. (مشك)

ټاليسك: [ناو] ليسك؛ ټاسنيكى كه وچك-
ټاساى تيزه بو هه لكوليني كو وپه ي تار وكه-

وچك. (ليسه)

ټاليسكه: [ناو] زوقم؛ خووس؛ كه ره سيسه؛
گزنيزه. (بز)

ټاليشت: [ناو] خوروو؛ ټالوش. (خارش)

ټاليف: فد: [ناو] گياييكه پونه كه ي ده گرن و
له وينه گه ريدا كه لكى هه يه. (آليف)

ټاليقوق: [ناو] هه ل كو ك؛ ټاله كو ك. (نوعى
گياه خور دنى ملين؛ پامچال)

ټاليقولينگ: [ناو] ټالى پلينگ؛ زيو ان خوړه.
(حشره اى است)

ټاليبور: [ټاو ه ل ناو] ټالينگر؛ ټاليسه ر؛ هه وادار؛
لايه نگر. (طرفدار)

ټامات: هاتنت. (آمدنت)

ټاماده كه رده ي: [چاوگه] ت، ټاماده كردن؛
ساز كردن؛ ته يار كردن (اماده كردن)

نامارد: (۱) قه و میکی که و نارا که له ره خنی
 زمریای خه زه ردا نیشته جی بوون (بووگن)؛
 ته پی مارلیک به جی ماوی شارستانی ته و
 قه و مه یه. (۲) هه ریه له نه ندامانی ته و قه و مه.
 (آمارد)

ناماس: [ناو] فد پهنمین؛ باکردن؛ ماسین؛
 هه لئمان؛ هه لئماسین. (آماس)
 ناماسان: [چاوگه] هه لئمان؛ پهنمان.
 (آماس کردن)

ناماسیان: [چاوگه، ت] ناماسان؛ پهنمان؛
 هه لئمان؛ پهنمین؛ هه لئمسین. (آماس و باد
 کردن)

ناماسیاو: [رابوردووی ماسین] پهنمایو؛ ماسیو؛
 هه لئمایو؛ پهنمایگ. (آماس کرده)

+ نامان: (۱) ناوی ژنانه. (نامی زنانه) (۲)
 فرسه ت؛ وشه ی پهن و هیمنی ویستن؛
 ده خیل. (مهلت خواستن) (۳) نامان له دهس
 تو؛ هاوار له دهس تو. (امان ازدست تو) (۴)
 هاته وه؛ هاته وه. (آمد، برگشت)

نامان نامان: له ته نگانه و که سه ردا ده و تری ت؛
 نه لئمان؛ پهن و هیمنی ویستن. (امان امان)
 نامانگوری: [ناو] جوړیک مه قامه. (آهنگی است)
 نامان و زامان: [ناو، ت] به هیچ کلوجی؛
 به نامان و زامان دانا که وی. (به هیچ وجه)

نامان و شیان: [ناو، ت] هاتن و رویشتن؛
 هاتن و چوون؛ (ب) هاتو چو. (آمد و رفت)
 نامانه وه؛ هاته وه؛ زفرین. (مراجعت)

ناماو چوومر: [ناو، ت] که تن؛ وه ژوور که وتن؛
 چوونه ناوه وه؛ چوونه ژوور وه. (داخل شدن)
 ناماوه؛ هاته وه. (برگشت)

نامای بهر: دهر که وتن؛ هاته دهر. (بیرون آمدن)
 ناماینه: هاته وه بو سیه هم که سی میینه ی
 تاک. (آمده برای سوم شخص غایب ماده)
 نامبازد: [ناو، ت] نامباز؛ دهسته ویه خه بوون.
 (حمله)

نامبایی: [ناو] دوستانه تی؛ برایه تی؛ هامرایی؛
 هاوشانی. (همراهی؛ دوستی)

+ نامبولاس: [ناو] فد؛ اند؛ فرد سه یاره ی
 تایه تی راگو یزانی نه خوش و بریندار و
 مهیت. (آمبولانس)

+ نامبولی: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] ربی خوین له ناو
 ده مارا گیران، که به هو ی ده لمه بوونی خوین
 به (هه و یا گازی نیو دهمار) پیکی دی.
 (آمبولی)

نامبور: [ناو] نه مبور؛ نامور؛ ئیرقه؛ یاره ق؛
 باسکیش؛ ئیله قه؛ ئاقیله؛ ئاره ق؛ ئاکیله. (بلند
 ترین چوب خیش)

نامبیز: [ناو] نامیز؛ باوه ش. (بغل)

نامپلی فایر: اند؛ فد: [ناو] که ره سه ته ی به
 قوه و تکردنی هیزی کاره با. (آمپلی فایر)

نامپول: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] شووشه ی چکوله -
 ی سه ره ستراو، که تراوی دهرمانی تیدایه یا
 به شریقه ده کریته ناو له ش یا
 ده خوریته وه. (۲) تیکه لای گهردی دهرمان و
 ناوی خالیس که به شریقه ده کریته ناو له ش.
 (آمپول)

نامپول وه شاندن: [چاوگه، ت] دهرزی لیدان؛
 نامپول لیدان. (آمپول زدن)

نامپول وه شین: [ناو، بک] نه زریقا تچی؛
 دهرزی وه شین؛ که سیک که کاری نامپول -

وہشانندنہ. (آمپول زن)

ٹامپوولی خوراکى: [ناو] ٹامپوولی کہ تايہ تی
خواردنہ وہیہ. (آمپول خوراکى)

ٹامپوولی زبر پیست: [ناو] ٹامپوولی کہ لہ
زبر پیست دا دہوہ شیئریت. (آمپول زیر
پوستی)

ٹامپوولی نیودہ مار: [ناو] ٹامپوولی نیورہ گ;
ٹامپوولی کہ بہ شریقہ دہ کریٹہ نیو وهرید
(سورہ دہ مار) کہ لہ دلہوہ خوینی تازه دہ با
بو تہ واوی لہش؛ ہہ روا ٹامپوولی
ماسولکہ. (آمپول وریدی)

ٹامپیر: [ناو] یہ کہ ی پیوانی تہ زووی کارہ با.
(آمپر)

ٹامپیر میتر: فد؛ اند: [ناو، ت] ٹامپیر پیو؛
کہرہ ستہ ی دیار یکردنی پادہ ی زہر و
قووہ تی پہ تبوونی کارہ با لہ سیمیکدا.
(آمپر متر)

ٹامتا: [ناو، لٹاؤ] هاوتا؛ هاوشان؛ هاوولف.
(ہمٹا)

ٹامتایی: [ناو] هاوتایی؛ هاوشانی؛ هاوسہ نگى؛
بہرانبہ ری؛ هاوزور و قہوہ ت. (ہمٹایی)

ٹامر: [ناو] فہرماندہر؛ کہسی کہ فہرمان دہا؛
وہک: ٹامرہیز. (فرماندہ)

ٹامرای: [ناو] هاورپی؛ هاوالیہ تی. (ہمراہی)
ٹامریکایی: [ناو، ناو، لٹاؤ] ہہ رکہس خہ لکی
قورنہ ی ٹہ مرکا یا دہولہ تی ٹہ مرکا بی؛
ہہر شت گریدراو بہ ٹہ مرکا وہبی؛ وہک
پوتینی ٹہ مرکایی. (آمریکایی)

ٹامزہ: [ناو] دہمنہ؛ مودنہ. (چوب سیگار)
ٹامسای: [ناو] هاوسییہ تی؛ جیناری.

(ہمسایگی)

ٹامسہر: [ناو] هاوسہر؛ هاوژیانی ژن یا
میرد. (ہمسر)

ٹامسی: [ناو، لٹاؤ] جینار؛ هاوسی؛ دراوسی.
(ہمسایہ)

ٹامشو کردن: [چاوگہ، ت] ٹامووشو کردن؛
ها توچو کردن. (رفت و آمد کردن)

ٹاملکان: دامالران. (جداشدن، مانند پوست)
ٹاملکانن: [چاوگہ، ت] دامالینی ہہر شتی وہک
کہول. (پوست کندن)

ٹاموژ: [پیشگر] واتا ٹاموژ: ٹاموژ گاری؛
ٹاموژاری. (آموز)

ٹاموژاری: [ناو، ت] ٹاموژ گاری. (نصیحت
کردن)

ٹاموژگا: [ناو] آفیرگہ. (آموزشگاہ)
ٹاموودی: [ناو] دیلان؛ شایی لوغان؛
ہہ لپہرین. (رقص)

+ ٹاموور: [ناو] (۱) یارہ ق؛ باسکیش؛ ثاقیلہ؛
داری گہورہ ی نیر و ٹاموور؛ ٹارہ ق؛ ٹیرقہ؛
ٹیلہ قہ؛ ٹاکیلہ. (چوب بلند خیش) (۲) مووری
گہورہ؛ لہ تی گہورہ ی کوتہ دار. (قطعہ بلند
چوب)

ٹامووری پڑد: ٹامووری کہ زور لہ عہرز
دہ چہقی. (خیشی کہ زیاد در زمین فرو رود)
ٹامووری مال: ٹامووریک کہ کم لہ عہرز
بچہقی. (خیشی کہ کم در زمین فرو رود)
ٹامی: (۱) کورتکراوہ ی ٹامان. (خلاصہ

آمان) (۲) هاتن. (آمدن) (۳) ہہ میان؛
ہہوین. (مایہ ماست و پنیر...) (۴)
کورتکراوہ ی ٹامین. (تلخیص آمنہ)

نامیانی هەو مەنجەل^۱ شیرە: (ب) زۆر فیلەباز
و ئاواتتەچی. (کنایە از حقەباز و پشت ھەم
انداز)

نامیئەبوون: [چاوگەت، ئاویئەبوون؛ تیکەلاو-
بوون. (آمیختە شدن)

نامیئەکردن: [چاوگەت، ئاویئەکردن؛
تیکلاوکردن. (مخلوط کردن)

+ نامیژەن: [ناو] (۱) سالاد؛ سالاد؛ سەلاتە؛
زە لاتە. (سالاد) (۲) [ئاوھلناو] نامیژە؛ ھەوین؛
نامیان. (مایە)

نامیژەنکردن: [چاوگەت، تیکلاو؛ تیکەل-
کردنی شتیکی باش لە گەل شتی خراپتر ھەر
لەو جنسە بو چاکتر بوونی. (مخلوط کردن)

نامین: (۱) داوای دوْعا قەبوول بوون. (۲)
ھەریە ک لە بەدی ھاتوھکانی ئاموئیاک لە
شیمیدا. (۳) ناوھ بو ژنان؛ کور تکراوھ
(نامینە) یە. (آمین)

نامینی: ھاتن؛ بو گەلی نیرینە. (آمدن، ھێرایی-
مذکر)

+ نان: پاشگر بو گەل (کو بەستن). شاران،
بزنان، کیوان؛ لە کورمانجی ژوو روودا دەبیئە
(۱) سوارا؛ سواران؛ ھەسپا؛ ھەسپان، ئەسب
گەل. (پیشوند برای جمع بستن)

ناناشتایی: [ناو] ناشتایی؛ لە خوڕینی؛ بەرقلیان
نەخواردویی. (ناشتایی)

نانام: [ناو] ئەنام؛ ئەندام؛ لەش. (اندام)

ناناناس: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] (۱) داریکی گە-
رمە سیرێ. (درختی گرمسیری) (۲) میوھ
ئەو دارە، کە دەخوڕیت. (آناناس)

ناناھیتا: وشە ئاویستاییە بە واتای ئیلاھە

ئەوین و باران؛ ھەمان ئافرودیتی یونانییە (۲)
پەرەستشگە ییکە لە شاری کەنگاوەر لە
ئێران. (آناھیتا خدای عشق و باران؛ مەبەدست
در کنگاور)

ناناھید: (۱) ناوی ئەستێرە ییکە (نام ستارە-
ایست) (۲) بە باوھەری یارسانەکان ناوی
فریشتە ی ئاوھ (نام فرشتە آب)

نانتی بیوتیک: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] دەرمانی
نەخۆشین گەلی چلکی؛ دزی ھوورک. (انتی
بیوتیک)

نانتی تووروس: [ناو] ناوی کوئینە ی ولاتی
ھەکارییە. (اسم ایالت حکاری در قدیم)

نانتیک: فد؛ فرد؛ اند: [ئاوھلناو+ناو] ئەنتیکە؛
ئەنتیقە. (ب) شتی زۆر چاک و باش و نایاب.
(۱) شتی کەونارا و دیرینە ی زۆر بەقیمەت.
(۲) (ب) بەقیمەت. (انتیک)

نانتین: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] (۱) نامیری
و ھەرگرتی شەپۆل گەلی (فریکانس)
ئیلیکترومانیە تیک (میغنا تیس) و ھەک نانتینی
رادیو و تەلەویزیۆن. (۲) شاخە ک گەلی
قولا تچە. (انتن)

نانجاخ: [بەند] ئەودەم؛ ئەو جار. (این دفعه)
ناند: [پاشگر] بو کرداری تیبەر؛ ئاورە کە ی
تەمراند؛ دارە کە ی سوتاند؛ بەنە کە ی قرتاند.
(پسوند فاعلی در گذشته)

+ ناندانتە: فرد؛ فد: [ناو] زەرب و پرتمی
ھیواش لە موسیقادا لە بەینی ئالیکرتو و
ناداجیو دا. (آندانتە)

+ ناندو سکوپ: فرد؛ فد: [ناو] کەرەستە ی
پشکینی چال و چۆلی دەروونی لەش کە بە

گلویی تاییهت ناوزک وناخی لهش روشن
دهکا و دهیخته پیښ چاو به کهلک وهرگرتن
له دووربین. (جوړیک کامیرا). (اندوسکوپ)
ټانژین: فرد: فنډ [ناو] نه خوشینی سووتانهوه و
پهنمینی ناوډهم و گهرو و ههست به گوشار
و تمنگی نهففس کردن، (آنژین)

ټانژین سهدری: فنډ: [ناو] گیرانی دل بو
ماوه پیکي کهم به هوئی نه گه یشتنی خوینهوه
به دل. (آنژین صدی)

ټانفلوټانزا: فرد: فنډ: [ناو] نه خوشینی چلکی
(عفونی) گیروداری ویروسی که ده بیته هوئی
تهبی زور؛ زوکام و سوورموه بوونی لووت و
گهروو و ئیشی لهش. (آنفلوټانزا)

ټانفلوټانزای بالنده: [ناو،ت] نه خوشینی (گیر و
دار) که مروف له مریشک و ئینسانهوه
ده بگریټ. (آنفلوټانزای مرغی)

ټانفلوټانزای به رازی: [ناو،ت] نه خوشینی
گیروداری (ویرووسی) که مروف له به راز و
ئینسانهوه تووشی ده بی. (آنفلوټانزای خوکی)

ټانک: [ناو] شت؛ چت؛ وانیک؛ هین. (شیء)

ټانکوو: یان؛ ټان؛ یانی. (یعنی؛ یا لیکه)

ټانگ: [ناو] شت؛ چت؛ ټانک. (شیء)

ټانگره بوون: [چاوگه،ت] به گژداچوون؛
دهسته ویه خه بوون؛ ټامبازبوون. (عصبانی
شدن)

ټانگزابوون: [چاوگه،ت] تووړبوون؛ به گژدا
چوون. (عصبانی شدن)

ټانگلو ساکسون: [ناو] (۱) نیژادی خه لکی
ټینگلیزی که له ټانگله کان و ساکسونه کان
پیکهاتووه. (۲) جه ماوه ری ټینگلیزی زبان که

له بریتانیا و نامریکا و به شی له کانادا و
ټوسترالیا ده ژین. (آنکلو ساکسون)
ټانگلیکان: [ناو] مه زه پیکه. (انگلیکان)
ټانگو: [به ند] یانی؛ دنا؛ نهینا؛ ئیتر؛
ټیدی. (یعنی؛ وگرته)

ټانگور: [ناو] دوست؛ هاوال؛

هاوړی. (دوستویار)

ټان وټین: [ناو] ناز و نیوناز؛ نازونووز؛ دل بهری؛

عیشوه گه ری. (عشوه. ناز)

ټانورین: ناوی ویتامینی ب ۱. (آنورین)

ټانوفیل: ناوی میسوه له ی مالارپا؛ میسوه له پیک

که ده بیته هوئی نه خوشینی نو به تی. (آنوفل)

+ ټانه: (۱) [پاشگر] به ناو مووه ده چه سپی و ده-

یانکا به ټاو له ټاو یان به ند؛ وهک

ټه حمه قانه: ټه حمه ق ټاسا، و ههرومه ها،

ټا غایانه و مهردانه. (پسوند: مانند) (۲) هه ر

چهند وهختی تاییهت؛ سالانه؛ مانگانه؛ پوژانه.

(دوره های زمانی خاص) (۳) پاره دان بابه تی

کار یا شوغلی. شاگردانه؛ جه ژانه؛

مالیکانه. (پول دادن بابت کار یا مناسبتی) (۴)

من؛ ټه من؛ ټه ز. (من)

ټانه ت: ناوی جوړیک گیایه؛ به ری ټه و گیایه.

(نام گیاهی است و تخم گیاه)

ټانه شا: [جیناو] ټه وه یان. (آن یکی)

ټانه می: فرد فندانند: [ناو] ناوی نه خوشینی

کهم خوینی، دهسته واره ی پزیشکیه (آنمی)

ټانه نه: هوټه وه تا؛ هوټه وه. (آن است)

ټانه هی: (۱) ده ستوور؛ ئیجازه دان. (دستور)

(۲) ودم. (یمن)

ټانیسک: [ناو] (۱) ټانیسک. (آرنج) (۲)

هه‌نيسك، هه‌نيسكى دواى گريان.
 (سكسكه)
 ئانيسون: [ناو]گياڤيكه به‌ره‌كه‌ى ناوى ئالەت
 يا ئانيسونه. (گياه فلفل سياه)
 + ئانيشك: [ناو]ئانيسك؛ (پشت ئانيسك
 پشت ئه‌نيشك) هه‌ره‌ژنى؛ به‌مرگ؛ ئه‌نيزگ.
 (آرنج)
 + ئانيشكه: [ناو]په‌رده‌ى به‌ر ده‌رگاي حه‌سار.
 (پرده‌ جلوى در حياط)
 ئانين جى: به‌جى‌هينان. (جا‌آوردن)
 ئانين هه‌ف: [چاوگه‌ت] چه‌ماندنه‌وه و
 ويكه‌هينان. (خم كردن و به‌مرساندن دوسر
 چيزى)
 ناو ئازين كردن: [چاوگه‌ت] ئاوبه‌ردانه‌وه ناو
 زه‌وى‌وزار. (آب دادن مزرعه)
 ئاواڤه‌كه‌ن: فد: [ناوت] تراويكه‌ بو له به‌ين-
 بردنى مووى كه‌ول؛ ئاهه‌ك و ناو. (آب آهك)
 ناو ئوكسيژنه: [ناوت] تراويكى بېره‌نگه‌ بو له
 به‌ين‌بردنى ميكروپ (ه‌وورك)، دژى چلكه و
 بو‌كال‌كردنه‌وه‌ى په‌نگى موو به‌كار
 ديت. (آب اكسيژنه)
 ناو ئه‌سيد: [ناوت] تيزاو (ئه‌سيدى) تاواوه له
 ئاودا؛ وه‌ك ئاوى باترى سه‌ياره. (آب اسيد)
 ناو ئه‌نبار: [ناوت] عه‌مارى ناو؛ عه‌ماراو. (آب
 انبار)
 ئاوئه‌نگ‌وور: [ناوت] ئاوى تىرى؛ (ب)
 شه‌راب. (آب‌انگور)
 + ناو: (١) [ناو] ده‌نگ؛ (خوش‌ئاو: خوش
 ئاهه‌نگ: خوش‌ئاواز). (٢) [اوا] بيجم؛ شكل؛
 (به‌وى ئاواهى: به‌و جوړه). (شكل)

ئاوات هاتنه‌دى: به‌هياو گه‌يشتن. (آرزو
 برآورده شدن)
 + ئاواره: (١) [ناو] گه‌وه‌هه‌ر؛ جه‌واهيريكه.
 (گوهر) (٢) [ئاو]ئاو[سه‌رگه‌ردان]بوون به
 دواى كاريكدا؛ (بو‌گرتنى پاسپورت دوو
 مانگه ئاواره‌م به‌ئيداره‌كاندا). (آواره) (٣)
 [ناو]ئاڤاره؛ گولچن؛ كه‌سانى كه له جاره
 گه‌نمدا گولى په‌پيو كو ده‌كه‌نه‌وه له به‌ر
 ناچارى و فه‌قىرى. (خوشه چين)
 + ئاواز: [ناو] (١) به‌شى له موسيقاي كوردى،
 مه‌قام. (٢) ئاهه‌نگ. (٣) ده‌نگى بالنده. (آواز)
 ئاواز خوڤندن: [چاوگه‌ت] گوراني گوتن؛ ده‌نگ
 هه‌لبېرىنى مه‌ل. (آواز خواندن)
 ئاوازى كوژ: [ناوت] ئاوازيك كه‌ چه‌ند كه‌س
 به‌يه‌كه‌وه ده‌يلين. (آواز كر) ئاواسازى: [به-
 ره‌مه‌ى چاوگه‌]كار و ره‌وتى به‌هنابى؛
 مي‌عمارى؛ مال‌كردنه‌وه؛ ئاوه‌دان كردن. (خانه
 سازى)
 ئاواڤه‌كردن: [چاوگه‌ت] كردنه‌وه؛ باز‌كردنه‌وه؛
 وه‌ك. ده‌رگا خستنه‌ سه‌ر پشت؛ لا‌بردنى
 سه‌رى مه‌نجه‌ل و ده‌فر؛ سه‌ربه‌تال‌كردن.
 (باز كردن؛ خاليكردن)
 ئاوان: [ئاو]ئاو[په‌وشت گه‌نيو؛ فيتينه‌گه‌ر؛
 فيتينه‌كار؛ ئاشووب‌گيپ. (فتنه‌گر؛ خرابكار)
 ئاواناس: [ناو]كه‌سيك كه‌كارى ئاواناسيه،
 ده‌نگ‌ناس (آواشناس)
 ئاواناسى: [ناو]به‌ره‌مه‌ى چاوگه‌ [زانست و
 عيلمى فوئه‌تيك؛ عيلمى ده‌نگ‌ناسى
 (فوئه‌تيك)، زانستى ده‌نگ‌ناسى له‌هه‌ر
 زاراوه‌ييكدا. (فونتيك)

ئاواندولە: [ئاو] بەردی گۆلوان؛ چالی جیی
ئاوی سەر تاشە بەرد؛ دۆلە: سوینە: دەفری
هیرباری جیگای هەویرشیلان؛ دۆلە ی پر لە
ئاوی سەر تاشە بەرد. (جای جمع شدن آب
روی تخته سنگ)

ئاوانە: (١) [ئاو] نرخى ئاو؛ پوولی ئاو؛ ئاو
بەها. (آب بها) (٢) بەجوۆرە نە؛ بەوشیۆه نە.
(اینطور نه)

ئاوانیگاری: فذ: [ناوت] نووسینی وشە گەلی
زیانیك بە ئەلفو بیی ئاوی، (فۆنە تیک)
(آوانگاری)

ئاوای: [ئاو] لئاو ئاو لیکە وتوی تەر. (آلوده
به آب)

+ ئاوی: (١) گریدراو بە دەنگی پیتە کانه-
وهریا، لە قسە کردن دا؛ فۆنە تیک. (آوایی)
(٢) دی؛ گوند. (آبادی) (٣) ئاوه دانى. (جای-
آباد)

ئاوباب: [ئاو] هاوباب؛ دوو برا، لە یەك-
باوك (برادر تاتنی ازیک پدر)

ئاوباریكە: [ناوت] زنه ئاوی كه م؛ جوگە ی
باریک؛ (ب) رزق و پروزی كه م و دایمی وهك؛
مه عاشی كهمی كار كمناری. (آب باریكه)

+ ئاوپر: [ئاو] (١) شەلە گە (٢) نووکی تیژی
پاکلە ی پرد. (آب بر)

ئاو پر بوون: [چاوگەت] ئاژە لیک که تووشی
نازاری ئاو بر بووی. (حیوان دچار نوعی
مرض شدن)

ئاو بردن: (١) هەر شت که ئاو دایمائی و بییا.
(٢) ئاو بو جیگاییک بردن. (آب بردن)

ئاو بوون: [چاوگەت] (١) قال بوون؛

تاوانە وهی كانزا و سه هۆل و بوونه ئاو؛
ئاتیوان. (ذوب شدن یخ) (٢) (ب)
شەرمە زار بوون؛ تەریق بوون؛ عارەق دەردان
لە خەجالەت دا. (آب شدن از شرم)
ئاو بەئاو چوون: (١) بو تووک لی کردن.

(نوعی نفرین) (ب) چوونی که گەپانە وهی
نەبی. (رفتن بی مراجعت)

ئاو بە ئاورا کردن: [چاوگەت] کوژانە وهی
ئاور؛ (ب) توو پرەیی که سیک بەسەر چوون.
خاموش کردنی شەر و کیشە. (آب روی آتش
ریختن)

ئاو بە ئاو کهوتن: [چاوگەت] (١) گوپینی ئاو
و هەوا بە هۆی سەفەر وه. (تغییر آب و هوا
در سفر) (٢) نەخۆشی بە هۆی ئاو و هەوا
گوپینە وه. (دو هوا شدن)

ئاو بەیژنگ کیشان: (ب) کاری بیهووه
کردن. (با الک آب کشیدن، کنایه از کار
بیهوده کردن)

ئاو بە دەمه: [ئاو] چیشتی قبوولی که هیشتا
ئاوی نەچنراییت. (نوعی آش که آبش هنوز
بخار نشده باشد)

+ ئاو بەر: [ئاو] (١) هەنگی کیوی پاش ئاو
خواردنە وه هەلە فەرن بو سەرشانە ی ئاو
که ندووه که یان و راو که ران جیگا که یان بەو
چە شەنە دە دۆزە وه. (زنبور سیراب) (٢) [ئاو-
لئاو] (ب) چیشتی ئاو بەر و سویر و ئاو کیش.
(خوراک شور)

ئاو بەردان: (١) [چاوگەت] گونجە کردنە وه.
(راه آب باز کردن) (٢) شیر ی ئاو کردنە وه. آب-
باز کردن)

ټاو بهردانهوه: [چاوگه،ت]دووباره ټاو بهردان؛
 ټاو بهرهودان؛ ټاوبهردان و سهره و خوار ټاو
 پړاندن يا نازين كردن. (آب را باز كردن)
 ټاو بهرمودان: [چاوگه،ت]ټاو بهردان؛ ټاو
 بهردانهوه. (آب جاري كردن)
 ټاو بهستن: [چاوگه،ت] (١) گونجه ي ټه سټير
 ناخين. (بستن راه آب استخر)
 (٢) شير ي ټاو بهستن. (شير آب رابستن) (٣)
 ټاو به سهوول بوون له سهرمادا. (يخ بستن
 آب از سرما)
 ټاوبهن: [ناو] (١) دمريجه ي كردنهوه و
 بهستني ټاوي ټه سټير؛ گونجه. (دريچه بستن
 آب استخر) (٢) ټاوبهنده؛ ټيسقا. (بندامدن-
 ميزراه)
 + ټاوبهنده: [ناو] ټاوبهن؛ ديوازي بهرگري ټاو؛
 سهده. (سد)
 ټاوبهندي: [ناو] (١) گرتني كون و درز له
 لوله و دهفردا. (٢) ټارام كار پيكردي
 كه رهسته ي سوپايدار بو جيكه وتن و باستر
 جووت بووني سوپا په كان. (آب بندي)
 ټاو بينه و دهس بشوره: (ب) تهواو بووني
 ټيش؛ خاتيمه ي شت يا كاري هاتن؛ هيچي تر؛
 تهواو. (كنايه از اتمام كار يا هر چيز)
 ټاوپاچ: [ناوبك + ناو] ټاو پاش (١) كه سيك-
 كه ټاو پاشي ده كا. (٢) كه رهسته ي ټاوپاشي (آب
 پاش)
 ټاوپاشي: [ناوبه رهه مي چاوگه] (١) ټاودان به
 ټاوپاش. (٢) ټاو به سهر زهوي يا باغچه دا
 پړاندن. (آبپاشي)
 ټاوپرژاندن: [چاوگه،ت] ټاوپشتن و پړژاندني

ټاو به سهر شټيكد. (آب پاشي)
 ټاوپرژين: [ناو + ناوبك] (١) كه سيك كه ټاوده-
 پړژيني يان جيگاييك ټاوپرژين ده كا. (٢) په-
 وتي ټاو به سهر زهوي يا خو لدا كردن بو
 ټهوه ي له گسگ داندا توژ نه كات. (٣)
 [ناو] ياري شه پړټاو. (آب پاشي)
 ټاوپرژيني: [ناو] گه مهي شه پړټاو. (بازي آب
 پاشيدن روي همديگر)
 ټاوپرژيني دل كردن: (ب) زور خوشحال
 كردن؛ دل فينك كردنهوه نهوه. (كنايه از
 خيلي شاد كردن)
 ټاوپرژين: [ناوبك + ناو] ټاوپرژين؛ شه پړټاو؛
 ټاو به يه كدا كردن له سهرچوم و دهراوان بو
 ياري. (همديگر را آب پاشي كردن)
 ټاوپرگن: [ناو] ټاوپاش. (آب پاش)
 + ټاوپهر: [ناو] كاتي شيله بهستني ده غل.
 (وقتي غلات شيره مي بندد)
 ټاو پهز: [ټاوه ټاو] كولوا له ټاو. (آب پز)
 ټاوپهنگ: < پهنگاو؛ پونگاو. (برگشتن و راكد
 شدن آب)
 ټاو پيادان: [چاوگه،ت] ټاو تيوهردان؛
 ټاو كيشاني دهفري شوروا؛ به دوا ټاو
 شووشتن. (آب كشيده ظرف، آخرين آب
 كشي وشستن)
 ټاو پياكردن: [چاوگه،ت] (١) ټاو له كه سيك
 پړژاندن؛ (٢) ټاو تيوهردان. (٣)
 ټاو به سهر شټيك دا كردن. (آب ريختن و
 پاشيدن)
 ټاوپيبي: [ناو] مهنی؛ ټاوي بنيادهم؛
 شواوت. (آبمني)

ټاو تال: (ب) عارمق و شه ږاب. (آب تلخ)
 ټاو تال و سول: [ناوټ] ټاوی تال و سوږی
 خواردوتهوه: (ب) ږهنج و عهزایی ږوژگاری-
 چه شتوه؛ به مروقی شه زموون و هرگرتوو
 ده لین. (سرد و گرم چشیده)
 ټاو تراش کردن: [چاوگه، ت] کراندنی هه ندی
 میوه بو هاتنه دهرموهی ټاو؛ وه ک کراندنی
 ټاو له تی شووتی. (آب تراشی)
 ټاو ترسی: [ټاو] حاله تی، له ټاو ترسان به هووی
 کیسانی به نگ یا هاریه وه. (آب ترسی)
 ټاو ته لا: [ټاو] ټاوی زیر. (آب طلا)
 ټاو تی کردن: [چاوگه، ت] (۱) ږم کردنی ده فر له
 ټاو. (ږم کردن ظرف از آب) (۲) ټاو ږزاندنی
 کاتی جووت بوون. (آب منی ریختن در
 جماع)
 ټاو تیگه ږیای: [ټاوه، ټاو] (۱) ټاو تیگه ږاو؛ ټاو
 گرتنی دلای لوی تازه بالق؛ ټاو گرتنی میوه،
 ټال و ټول بوونی میوه. (آب دار شدن)
 ټاو تیومردان: [چاوگه، ت] ټاو پیدان؛ دوا
 ټاو کیشان پاش شتن. (آب کشیدن)
 ټاو جو سازی: [ناوټ] (۱) کاری دروست کردنی
 ټاو جو. (کار درست کردن آبیجو) (۲) کارگای
 دروست کردنی ټاو جو (بیهره). (کارخانه
 آبیجو سازی)
 ټاو جه: [ټاو] هیومرژن؛ ټاو جا. (جاری)
 ټاو جه ږ: [ناوټ] نشوست کردنی ټاوی زهریا به
 هووی گه ږانی زهوی به رانه به مانگ؛
 نیستاو؛ دژی به رزاو. (جذر)
 + ټاو چاوسه نندن: [چاوگه، ت] ټاوی چاو سه نندن
 ږام کردن به هووی ترساندنه وه؛ بو ږام کردنی

ورج به پیدانی خواردنی سوږ و ټاو پینه دان
 لاواز و ږامیان ده کرد. (آب چشم گرفتن)
 + ټاو چین: (۱) ټاوه چوپ کردن. (آب گرفتن)
 (۲) ټاوی پولا گرتن به گهرمای زور بو نهرم
 بوونه وه. (آب کشیدن) (۳) ټاوی میوه گرتن.
 (آب میوه گرفتن)
 ټاو چوون: [ټاو] (۱) چوونه ټاو؛ قوماشی که به
 شور دن کورت بیته وه. (آب رفتن) (۲) (ب)
 له ږ و لاواز بوون. (لاغر شدن)
 ټاو چوونه ژیر بیست: (ب) قه له و بوون. جوان
 بوون. (کنایه از چاق شدن)
 ټاو خاکی: [ټاو] انه فد؛ پاپو ږیک که له وشکی
 و به حرده که لکی لی و هر ده گیریت؛
 هاویر کرافت. (هاویر کرافت؛ آب خاکی)
 + ټاو خانه: [ناوټ] کاسه ی چکوله ی ژیر
 لانکه ی مندال. (آب ریز گاه گهواره)
 ټاو خوار دن: (۱) [چاوگه، ت] کاری ټاو
 خوار دنه وه. (آب خوردن) (۲) خه رج زور
 هه لگرتنی کاریک؛ بو من زور ټاوی
 خوار دمه وه؛ خه رجی زور بوو. (گران تمام شد)
 (۳) زور ټاسان ټاسانه وه ک ټاوی خوار دن
 وایه. (مانند آب خوردن) (۴) ټاوی تاییه ت
 بو خوار دنه وه؛ شه به بییک ټاو خوار دنم به پی.
 (آب نوشیدنی)
 + ټاو خوار دنه وه: (۱) [چاوگه، ت] خوار دنه وه ی
 ټاو. (۲) واتای قوول بو قسه ی ږه ق؛ شه م
 قسه زور ټاو ده خواته وه؛ زور به ری دریژه. (۳)
 ټاسانی کار (وه ک ټاو خوار دنه وه ټاسانه). (۴)
 خه رجی زور هه لگرتن. (آب خوردن)
 ټاو خواز: [ټاوه، ټاو] (۱) ټاو کیش. (ب)

خواردنه مهنی سویر. (خوردنی آب کش) (۲)
شت یا که سیک، که پیوستی به ناو هه یه؛
توونی؛ تینوو. (تشنه)

ناوخورگه: [ناوت] جیگای ناو خواردنی نازال.
(آبشخور)

+ ناوخوره: [ناو] ئاسنیکێ باریکه له له غاودا
که دهچته نیو زاری ئه سب؛ ده ماری دار.
(آبخوره؛ آوند)

ناوخورهی ئاوکیش: [ناوت] ده ماری دار و گیا
که شیلهی پهروه ده له گه لاهو ده بات بو
ساقهت و ئه ندای دار. (آوند آبی)

ناوخورهی چپوی: [ناوت] ده ماری دار و گیا
که له پشه وه ناو و ماکی پیوست ده گه یه -
نی به گه لای دار و گیا. (آوند چوبی)

ناوخری: [ناو] تاواوه یخری له ناودا. (آبنمک)
+ ناودار: [ئاوه لئاو + ناو] (۱) ته پ و پر له ناو (۲)
(ب) جه واهیر و تیخی جه وه هرداری
خوشه رنگ و به بریقه. (آبدار)

ناو داخستن: [چاوگه، ت] (۱) له شیله گه وه
به ری ناو به ردان. (۲) ناو به ردانه وه سه
مه زرا. (هدایت آب به مزرعه)

+ ناو دادان: ناو هاتنه ده ره ژیر گوژه و ده فر؛
ناو لی تکان؛ ناو ده لاندن؛ عه ززی بو ش که
زوو ناو هه لده مژیت. (نشت آب)

ناو دارخانه: [ناو] قاوه خانه ی تاییه تی؛ جای
خانه ی تاییه تی. (آبدارخانه)

ناو دارچی: [ناو] به پیوه به ری ناو دارخانه.
قاوه چی. (آبدارچی)

ناو داری: [ناو] ئافداری؛ حاله تی شتی ناو دار.
(آبداری)

ناو داگرتن: [چاوگه، ت] بوون به ژیر ئاوه وه؛ ناو
به سه ردان کشان؛ ئاوی لافاو هه موو
مه زرا که ی داگرتوو. (آب همه جا را گرفتن)
+ ناودان: [چاوگه، ت] به که ره سته ی کاره بایی
و تیزاو زیم یا زیو یا هه رچی به سه رکانزاییک
داکیشان. (آبکاری)

+ ناو دانه وه: [چاوگه، ت] (۱) تیخی سووره وه
بوو خسته ناو ناو یارو ن بو ره ق بوون. (۲)
پوکیش کردنی کانزا به زیم یا زیو. (آب
دانن)

+ ناو دانه وه: [چاوگه، ت] (۱) وه ک ناو ده ردانی
ماسه: [۲] ره حه تبوون. (آب دانن)
ناو ددان: [ئاوه لئاو] ناو دنان؛ هاوته مهن. (هم -
سن و سال)

ناو دل: [ناو] ئه ول؛ کور ته کراوه ی ناوی
عه بدو له؛ عه ودل. (عبدل)

+ ناو ده ردان: [چاوگه، ت] (۱) عاره قه کردن.
(عرق کردن) (۲) ناو هاتنه ده ره له هه ر شت
به هو ی گوشتین یا گه رم کردن. (آب پس
دانن) (۳) ئاوی چال یا سه وز خالی -
کردن. (تخلیه آب چاه یا حوض)

ناو ده رمانی: [ناو] عیلاجی نه خو شتی به
خواردنه وه ی ناوی زور. (آب درمانی)

ناو ده سته خانه: [ناو] مسته راج. (مستراح)

ناو ده لین: [ئاوه لئاو، ناو] (۱) هه ر شت که ناوی
لی بتکیته ده ره وه. (هه ر چیزی که آب آن
نشت کند) (۲) درزی ده فر. (شکاف
ظرف) (۳) کونی زور وردی ده فر. (سوراخ
بسیار کوچک)

ناو ده م: [ناو] (۱) هاو نشین؛ هاو ده م؛ دو ست؛

هاوال. (همنشين و همدم) (۲) ليک. (آب دهان)
 ٿاو دهماندن: ٿاو له زهويه که ٿاڙين که با تهاو بیده مینی؛ ٿاو مڙینی زهوی؛ ٿاوچه شتن.
 (آبیاری کامل، جذب آب)
 ٿاودمگی: [ٿاو،] ٿاودمگی؛ ٿاوبیری؛ ٿوستانه تی؛ نزیکی و ٿاودمی؛ ٿاوالی؛ ٿاو قسه یی. (هم دلی. هم آوایی)
 ٿاو دیان: [ٿاوه ٿناو] ٿاوتهمه من. (همسال)
 ٿاودیده: (۱) بار ٿاتوو؛ وه ک پوٿا ٿاودیده بوون. (بار آمده) (۲) ٿاو دید: ته پووگ. (خیس شده) (۳) ٿاو لیکه ووتوو.
 (آب پاشیده شده) (۴) [ٿاو] ٿاو چاو؛ ٿاوی چاو؛ فرمیسک؛ ٿه سرین. (آب دیده)
 ٿاوپ: [ٿاو] ٿاو خسار؛ ٿوو. (رخسار)
 ٿاوپدانه وه: [چاوگه، ت] ٿوو ٿیکردن؛ لا لیگردنه وه. (برگشتن و نظاره کردن) ٿاوپ: [ٿاو] ٿاوپ؛ ٿاوباوه؛ ٿاوعه قیده؛ ٿاوبیر؛ ٿاومه رام. (همراه؛ همفکر)
 ٿاوپایی: [ٿاو، بهرهمی چاوگه] ٿاوپایی؛ ٿاوپیی؛ ٿاوبیری؛ ٿاو ٿه ندیشی. (همراهی و همفکری)
 ٿاوپاران: [ٿاوت] (ب) تیر ٿه ندازی زور توند.
 (ب) گهرمای زوری ٿوژ. (آتش باران)
 ٿاوپاز: ٿاگرباز؛ که سیک که به ٿاور یاری ده کا. (آتش باز)
 ٿاوپر کردن: [چاوگه، ت] کوزانه وهی ٿاور به تهاووی. (بکلی خاموش کردن آتش)
 ٿاور به پشت دهسته وه نان: (ب) ٿوبه کردن له دووپا تکرده وهی کاریک؛ ده ست داخ کردن بو

نه کردنی کاریک. (پشت دست داغ کردن)
 ٿاور بهردانه وه: [چاوگه، ت] ٿاگربهردانه وه؛ کردنه وهی ٿاور و ٿاگر ٿیبهردان. (روشن کردن آتش)
 ٿاور ٿیبهربوون: [چاوگه، ت] (۱) گرگرتن. (آتش گرفتن) (۲) (ب) ٿوقره لی پرن. (بی قراری)
 ٿاور ٿیبهردان: [چاوگه، ت] گر ٿیخستن و ٿاور دان. (آتش زدن)
 ٿاورچه رخان: [ٿاو] ٿاولهمه. (آتش گردان)
 ٿاورخان: [ٿاو] ٿاگرخان؛ ٿارتوون. (آتشخان)
 ٿاوردن: [کار] ٿاوردن؛ ٿینان؛ ٿانین. (آوردن)
 ٿاورده مین: [ٿاو+ ناوی بک] (۱) مهشکه ی مسگه ری. (دمه مسگری) (۲) ٿاور دهمین که سیک که بهو مهشکه ٿاور ده دهمینی. (کسی که مشک را بکار می برد) (۳) ٿاور گهشین. (کسی که آتش را گیرا می کند)
 ٿاورده یویاگی: به جی ٿینانه وه؛ به جی ٿاوردن؛ به جی ٿانین. (به جا آوردن)
 ٿاو ٿزان: (۱) ٿزانی ٿاو. (۲) ٿوو تکان. (آب ریختن)
 ٿاو ٿزانن: [چاوگه، ت] (۱) بهردانه وهی ٿاو؛ ٿاو فریدانی یه کسمی می. (آب ریختن) (۲) (ب) باو کردنی کاریک؛ گه وره ٿاو ده ریژی و چکوله پای لیده خات. (مذکر کردن)
 ٿاور ژیرکا: [ٿاوت] (ب) نهرمه بره؛ که سیک که به نه هینی کاری خو ی ده کات. (آب زیر کاه؛ حیلہ باز)
 ٿاورژین: [ٿاو، بک] ٿه وهی که ٿاو ده-

کردن) (۲) هاو ته مهن بوون (هم سن)
 ئاوريشم باف: [ناوبک] که سيک که کاری
 چينی قوماشی ئاوريشمه. (ابريشم باف)
 ئاوريشم بافی: [چاوگهت] (۱) کاری ئاوريشم
 باف. (۲) [ناو] کارگای چينی قوماشی
 ئاوريشمی. (ابريشم بافی)
 ئاوريشم چن: [ناوبک] گولدوزی به ئاوريشم
 دهکا؛ کاری چين به ئاوريشم. (ابريشم دوز)
 ئاوريشم چين: [چاوگهت] گولدوزی به
 ئاوريشم. (ابريشم دوزی)
 ئاوريشمی: [ئاوه لئاو] هه وریشمین؛ له جنسی
 ئاوريشم. (ابريشمی)
 ئاوریل: [ناو] ئايریل؛ مانگی چواره می سالی
 زاینی. (آوریل)
 ئاورپیی: [ناوبه ره هه می چاوگه]
 هاوپپیی؛ بریه تی؛ کومه ک و یاری؛ ئاریکاری؛
 یارمه تی. هاومه پامی. (همراهی)
 ئاوا: (۱) هاوال؛ هاو ته مهن؛ (۲) ئاواچاوم؛
 چاوم پرپوو له ئاو؛ زا؛ راپووردووی (زاینه)
 به هه موو ماناییکه وه. زونگبوو؛ ئاوی تیزا.
 (همسن؛ پراشک شدن چشم)
 ئاوازینه چاو؛ چاو له نه سرين پرپوون؛ ئاو له
 چاوا قه تیس بوون (جمع شدن اشک در چشم)
 ئاوازینه دهه: به هووی دیتنی خوړاکیکی
 خوشه وه؛ ئاو له زارگه پان؛ (ب) تامه زرو بوون.
 (دهان آب افتادن)
 ئاوزهنگی ته قین: [بهندت] (ب) به خیرایی؛ له
 تاودانی و لاخ و چاره وا؛ چوارنال؛ تاودانی
 نه سب؛ رکيف کوت. (اشاره به چهار نعل
 تاختن)

ئاوزهنگی دار: [ئاوه لئاو] به پپی ئهو
 که سانه ده لاین که ژیر پایان چاله (کف پای-
 کسانیکه گود باشد)
 ئاوزهنگی کوت: [بهندت] رکيف کوت؛ (ب)
 چوارنال و به غار لیخوپینی نه سب. (چهار
 نعل)
 ئاوزهنگی لیدان: [چاوگهت] لیخوپینی و لاغی
 به زین و بهرگ به رکيف تی کوتان. (رکاب
 زدن)
 + ئاوزیاگ: [ئاوه لئاو] تیگه یشتوو؛ عاقل؛
 به ئاوه؛ ژیر. (عاقل)
 ئاوزینه: [ناو] ئافزوونه؛ ئالقه زوونه. (سگک)
 ئاوزینی: [ناو] هاوشانی؛ هاوالی؛ هاو ته مهنی؛
 هاوسهنگی. (هم شان)
 + ئاوس: [ئاوه لئاو] هاوس؛ دوو گیان؛ زگپر؛
 تلدار؛ تولدار؛ به زگ؛ زگدار؛ به تیشت. (آبستن)
 ئاوساندن: [چاوگهت] هه لماندن؛ په نماندن؛
 نه ستوو کردن؛ ماساندن؛ وهرماندن.
 (پر یاد کردن)
 ئاوسال؛ ته په سال. (آبسال)
 ئاوسانه: (۱) [ناو] نه وسانه؛ نه فسانه؛ چیروک؛
 حه کایهت. (افسانه. قصه) (۲) وه ک ئاوس؛
 ئاوس ئاسا؛ (بسان آبستن)
 ئاو سهرکه فتن: [چاوگهت] سهرکه وتنی ئاو؛
 ئاو به سهردا گه پان و داگرتنی زهوی یا
 جیگاییک؛ ئاو به سهر جیگاییکدا
 کشان. (بالا آمدن آب)
 ئاوسه رکه م: [ئاوه لئاو] هه زار؛ ده ستکورت؛
 فه قیر؛ بی نه نوا؛ هه ژیر. هاوسه رکه م؛
 که مده ست؛ زار؛ ئاتاج؛ محتاج؛ که متر له

ماله جیران و دراوسی. (محتاج)

ئاوسی: [ئاوه لئاو + ناو] جیران؛ جینار؛ دراوسی.
(همسایه)

ئاوشار: [ناو] تافکه. (أبشار)

ئاوشانی: [ناو] هاوکووفی؛ ئاو کووفی؛
هاوشانی؛ هاوسهنگی؛ بهرانبه ری. (هم شانی)
ئاوشور: [ناو] ئاو شوران؛ ناوی چوومی له
کرماشان. (رودخانه آبشوران)
ئاوشه: [ناو] شهونم؛ ئاونگ؛ خوو؛ خوناوه؛
(شبیم)

ئاو فپیدان: [چاوه، ت] ئاو فپیدانی مایین له
وهختی جووت خوازیدا. (ب) وهک جوین به
ئافره تی سووک دهوترا. (آب ریختن مادیان
در حال فعل)

+ ئاوقا: [ناو،] (۱) تووش؛ دووچار؛ نه
نه خوشینه م ئاوقا بووه. (دامنگیر) (۲)
هیرش؛ (پوژ باشم نه کرد له کولم و لیوی،
ئاوقایی ده م بوو سه بری گه ستم) «تووری»
(حمله)

ئاوقا کردن: [چاوه، ت] (۱) ئاراسته کردن؛
بوخستن؛ بهرد و گولله و دار تیگرتن.

(چیزی را رو به کسی انداختن) (۲)
تووش کردن؛ هه لامة تی گرت، ئاوقای (تووشی)
منیشی کرد. (مبتلا کردن) (۳) هاندان بو شه
یان هیرش پی بردن؛ سه گه که ی ئاوقا کرد.
(وادار به حمله)

ئاوقوره گرتن: [چاوه، ت] (۱) ئاو له قوره گرتن
به گوشین (گوشین) یا به ئاو
میوه گیری. (آبنوره گرفتن) (۲) فرمیسک
وه راندن. (اشک ریختن)

ئاوقه د: [ئاوه لئاو] هاوقه د؛ بهقه د؛ هاوته ندازه.
(هم قد)

ئاوقه را: [ئاوه لئاو] بهقه د یه ک؛ هاوتا؛ هاوپایه؛
هاوسهنگ؛ هاوشان. (همتا)

+ ئاو کردن: [چاوه، ت] (۱) تاواندنه وه؛ قال-
کردن؛ ئاتیواندن. (خوب کردن) (۲) (ب)
فروشی مالی خراب و له سه رده ست ماو؛
فروشتن؛ له بازار شته کانم ئاو کرد (فروختن)
ئاو کردنه ژیر: (ب) جیگای که سیک لیژ کردن و
بهره بهره دهر کردنی له شوینیک. (کنایه از
بیرون کردن)

ئاو کولتگ: [ناو، ت] ئاوی کولتوو؛ ئاوی داخ؛
ئاوی که داخ کرابی. (آب داغ)
ئاو کووف: [ئاوه لئاو] هاوشان؛ هاوته راز. (هم-
شان)

ئاوکه: [ناو] جوړیک تری. (نوعی انگور)
ئاوکیشان: [چاوه، ت] (۱) ئاو هه لگرتن و
بردن بو شوینیکی تر. (آب از جایی به جایی
بردن) (۲) ئاو دزینی برین. (آب آوردن زخم)
(۳) ئاوی جیگاییک یا چه وژیک دهر دان. (آب
حوض یا چاه کشیدن) (۴) ئاو تیوه ردان پاش
شتن. (آب کشیدن) به جوگه یان بوژی
ئاوکیشان بو شوینیک. (به وسیله جوی یا لوله
آب کشیدن)

+ ئاوکیشی: [ناو، بهره می چاوه] ئاو تیوه-
ردانی پاش شتن. (آبکشی)

ئاوگر: [ناو] (۱) جیگهی چال. (جای
پست) (۲) زه وینی بهر سیلاو. (زمین در
مسیر سیل) < ئاوگیر

+ ئاوگرتن: [چاوه، ت] (۱) کاری ئاوکیشان

له میوه به گوشین یان ټاو میوه گیری. (آب میوه گرفتن) (۲) ټال وېول بوونی میوه. (میوه نزدیک به رسیدن و آب گرفتن میوه) (۳) (ب) ټه وهلی لویه تی و دل ټاو گرتن. (کنایه از اوایل جوانی) (۴) گونجه ی ټه سټیر به ستن له لایه ن که سیکه وه که نوره ټاویه تی. (ستن آب استخراج) (۵) له قه دیمدا پاشه که وت کردن ټاو؛ عه مباراو پر کردن له ټاو. (پر کردن آب انبار)

ټاو گهرم: (۱) گړاو؛ کانیای گهرم. (چشمه آب گرم) (۲) ټاوی داخ و کول ټاوو. (آب داغ) ټاو گهرم که ر: [ټاو، بک] ټه وه ی ټاو گهرم ده کا؛ که ره سته ی گهرم کردن ټاو؛ دټو ټیږم. (آب گرمکن)

ټاو گمز: [ټاو ت] چر زانی ته په کال له باردا. (زده دار و خراب شلن میوه)

ټاو گه له: ټا زالی که بجیته ناو ههر میگه لیک، هه ست به نامویی نه کات. (بزوگوسفندیکه داخل هر گله ای بشود ټاو گه لی نازاد: [ټاو] ټه و به حرانه که له ژیر باندوړی ده سه لاتی دمو له تگه لیک ی تاییه تدان. (آبهای آزاد)

ټاولک: [ټاو] ټوقله ی ناو ده ست و پی به هو ی کاری زور پی کردن. (ټاول) ټاو لووت: [ټاو ت] ټاوی که پو؛ ټاوی لووت. (آبماخ)

ټاو له ناشی دوژمن کردن: (ب) به سوودی دوژمن کار کردن. (به سود دشمن کار کردن) ټاو له ناشی که سیک کردن: (ب) کومه ک پی کردن؛ کردن کاریک که به رژه وه ندیی که - سیک تری تیدابی. آب به آسیاب کسی ریختن)

ټاو له ټاواندا کوتان: (ب) کاری بی سوود کردن؛ (آب درهاون کوبیدن)

ټاو له ټاوه رو دهر کردن: (۱) (ب) زور بی حه یایی کردن. (بی حیایی) (۲) له حه د به دهر؛ له سنووری شهرم و حه یا دهر چوون. (از حد گذشتن)

ټاو له بهر رویشتن: (۱) ټاو لیچوون؛ ټاو ده - لاندن. (نشت) (۲) سه ر پیژی ټه سټیری لیپا ولیپ پر له ټاو. (سر ریز)

ټاو له جی مال دهر هیان: (ب) مالی که سی خاپوور کردن؛ به لای زور به سه ر هیان؛ نابوت کردن (ټاو له جی مال نان). (خانه کسی را ویران کردن)

ټاو له چاوانه لیل بوون: ټاو له سه ر چاوه لیل - بوون؛ (۱) (ب) ناله باری کاریک له بنه په تدا. (۲) (ب) سه ر چاوه و ټه ساسی کاریک له لایه ن گه وره ترین مه قامه وه گه نده ل - بوون. (آب از چشمه گل آلود بودن)

ټاو له دهس نه تکان: (ب) کاری مروقی پژد و خه سیس. (خسیس) ټاوله پروو: [ټاوه لټاو] گړوی؛ که سیک که دهمو چاوی چال و چولی هاو له ی پیوه دیاره. (آبله رو)

ټاوله فخر منگی: [ټاو] دوا پله ی نه خوشینی هاله، سفلیس. (سفلیس)

ټاوله مورغان: [ټاو] نه خوشینی دهر کردن زیکه ی سوور سوور؛ وشه ییکی فارسییه و ههر به و ناوه یش له کوردی دا ده و تری ت. (آبله مرغان)

ټاوله کوتان: [چاوه ت] سیرومی هاو له له

سه‌رپیست دانان و دهرزی ناژن کردن
و کړاندنی به نه‌شتهر بو به‌رگری له هاوله.
(آبله‌کوبی)

ټاو له‌کونه‌میړوله کردن: (ب) هه‌ژاندنی
جه‌ماور و پشیوه دروست کردن: وه‌ک چیلکه
له‌کونی هه‌نگه‌ژاله پوکړدن. (شورانندن
مردم)

ټاوله‌گایانه: [ناو] خوروکه‌ی گا؛ هاوله‌ییک که
له‌سه‌رگوانی مانگا په‌یدا ده‌یی. (آبله‌گای)
ټاو له‌گیلفان (گیرفان) وه‌ردان: (ب) گیلفان
خالیکړدن و پاره‌تیا نه‌هیشتن. (کنایه از
جیب خالی کردن)

ټاو له‌لچ هاتنه‌خوار: (۱) لیک‌چانندن. (۲) (ب)
زور به‌تامه‌زررو و به‌هوه‌س که‌وتن بو
خواردمه‌نییک. (آب از لب سرازیر شدن)
ټاو له‌مشتنه‌تکان: (ب) پژدی؛ چکووسی؛
خه‌سیسی؛ ده‌ست‌قوو‌چاوی؛ چاو‌چنوکی.
(کنایه از خسیس)

ټاولیل‌کردن: [چاو‌گه‌ت] (ب) ناژاوه
دروست‌کردن. (آب را گل آلود کردن)
ټاولیل‌نه‌کردن: [چاو‌گه‌ت] (ب) نه‌رخه‌یان
بوون و جیی‌باوه‌پ؛ به‌یه‌قین؛ نه‌ونده‌پیاوی
چاکه‌ټاولیل‌ناکات. (کنایه از جای اعتماد
واطمینان)

ټاولیمو: [ناو] ټاوی لیمو؛ (ب) ټاوی
لیمو‌ترش. (آب‌لیمو)

ټاومژین: [چاو‌گه‌ت] ټاو هه‌لمژین؛ کوتال ټاو
هه‌لده‌مژی؛ زه‌وی ټاوی هه‌لمژی؛ ټاوی نه‌و
هه‌ناره‌بمژه. (جذب آب؛ پارچه یازمین که آب
جذب کند)

+ ټاومل: [ټاوه‌لناو] هاوجووت؛ لفی‌گاجووت؛
هاونیر؛ وه‌ک دوو نه‌سپی دروشکه (جفت
حیوان برای کشیدن ارابه و درشکه)
ټاومیوه: < ټاوی میوه.

ټاومیوه‌گر: [ناوبک و ناو] (۱) کاری که‌سیک
که‌ټاوی میوه ده‌گریټ. (۲) [ناو] که‌ره‌سته‌ی
ټاوی میوه‌گرتن (آب میوه‌گیر)

ټاونگ و ده‌سته: [ناو] ټاوان و ده‌سته؛ که‌ره
سته‌ی کوتان و ورد‌کردن. (هاون و دسته)
ټاونگه: [ناو] (۱) ټاونگ؛ شه‌ونم. (شینم)
(۲) ټاونگی ژیر ده‌سته بو کوتانی شتی
ناشپه‌زخانه (مدبه‌ق). (هاون)

ټاونگی: [ناو] (۱) ټاونگ؛ تری‌ټوپیگ؛ میلاق.
(انگور‌آویزان شده‌باطناب) (۲) شه‌ونم. (شینم)
ټاونوما: [ناوت] (۱) ټافگه‌ی ده‌ست‌کرد. (آب
نما) (۲) چاوانه‌ی کاریز. (دهانه‌کاریز)
ټاونه‌بات: [ناو] شه‌کروکه؛ جوړیک‌نوقول.
(آبنبات)

ټاونه‌بات‌چیوی: [ناوت] ټاونه‌باتی که
کلکیکی چووکه‌ی چیوی پیوه‌یه و مندال
ده‌ی مژن. مژمژوکه. (آب نبات چوبی)

ټاونه‌باتی ترش‌وشیرین: [ناوت] ټاونه‌باتی
مه‌یخوش؛ ټاونه‌باتی که‌هه‌ندی ماک‌ی ترشی
لیدراوه (آب نبات میخوش)

ټاو نه‌باتی کیشار: [ناوت] ټاونه‌باتیک که
به‌ددان دا ده‌چه‌سپی و کیشی‌دی. (آب نبات
کشی)

ټاو نه‌چوونه‌ناوجوگه‌ییک: (ب) ناسازگاری؛
ییک نه‌هاتن. (آب توی یک جوی نرفتن.
کنایه از عدم توافق)

ناونه دیده: [ناو] شتی که ناوی لینه که وتبیست؛
 ناوه کی ناو نه دیده؛ قوماشی ناونه دیده؛ ناو
 نه دیتوو؛ ناو لینه که وتوو. (آب ندیده)
 ناو وئالف: [ناوت] (۱) (ب) پوزی و نیعمه؛
 مال و دارایی. (روزی) (۲) ناو و گیا. (آب و
 گیاه)
 ناو و خاک: [ناوت] سه رزه مین؛ (ب) وه تهن؛
 نیستمان. (آب و خاک)
 ناو وره نگ: [ناوت] (ب) دیمه نی جوانی ته و
 تازه ی پوخسار. (آب و رنگ)
 ناووش: [ناو] باوهش؛ نامیز. (آغوش)
 + ناوو گل: [ناوت] (۱) حه ری و قور. (گل و
 شل) (۲) (ب) کوره کان له ناو و گل
 ده رها تون و گه وره بوون (بووگن) و له خه م
 په خسیون. (بزرگ شدن بچه) (۳) نه سه ق،
 من له م شاره حه قی ناو و گل م هیه. (حق آب
 و گل داشتن) (۴) جیگه ی مردن و ناشتن و
 خاک به قسمت بوون، ناو و گل هه لی گرت م
 هینامی بو ئیره. (خاک قسمت شدن)
 ناو هاوئیز: [ناوبک] فواره؛ ناو هوپ شان. (فواره)
 ناو ه چوپ: [ناوت] (۱) چوپ اندنی ناو له شتی
 ته و تا دوا دلوپ. (۲) تکان و ته و او بوونی
 ناوی شتی ته و. (آب چلانندن)
 ناو ه چوپ بوون: [چاوگه ت] چوپایی هاتن؛ دوا
 دلوپ تکانی ناوی شتی ته و. (ریختن آخرین-
 قطره آب از چیز تر)
 ناو ه چوپ کردن: [چاوگه ت] ناو چین و چوپایی
 پی هینانی ناو له شتی ته و به هه لواسین یا
 گووشین. (آب گرفتن)
 ناو ه چه ما: [ناو] ناوی چاو؛ فرمی سک؛ روندک؛

نه سرین. (آب چشم)
 + ناو ه خانه: [ناو] ناو خانه؛ ده فریکی بچوک
 به بن بیسکه ی منداله وه بو تیچونی میزی
 مندل. (جای پیش آب بچه در گهواره)
 ناو ه دانکه ر: [ناو، بک] ناواکه ر؛ که سی که
 کاری ناو ه دان کردنه. (آبادگر)
 ناو ه: (۱) هاوهر؛ [پاشگر] ناو ناوهر؛ دارای ناو؛
 جه نگاوه ر؛ شه پانی؛ دلاوهر؛ پپر دل؛ (پسوند
 آور) (۲) که سی که ده هیئی؛ (نان ناوهر؛ نان-
 هاوهر؛ نان هیئهر) (آورنده)
 + ناو ه پو: [ناوت] به رزترین جیگه ی کیو و
 ته پولک که ناوی باران نیوه ی بهو لاو نیوه ی
 به م لادا پیته خوار؛ سه رووی دیره گ. (خط
 الراس) (۲) لیژیایی سه ربان پروو به پلووسک.
 (آبریز) (۳) جیگای دامه زرانندی پلووسک.
 (آبریز) (۴) گونجه ی پیکای ناو پیا رویشتن
 له حهوز یا نه ستیردا. (آبراهه)
 ناو ه پوگه: [ناو] ناو ه پو. (آبراهه)
 ناو ه زوو کردنه وه: [چاوگه ت] هه لگیژانه وه.
 سه ره و نخوون کردنه وه (برگرداندن و پشت و)
 رو کردن
 ناو ه ژی: [ناو ه لئاو] گیاندار ی ناوی. (آبری)
 ناو ه سستی: [ناو] مووچیچی قولی کراس؛
 جوړیک سورانی؛ مه چه که یچ؛ نه نگوچک؛
 فقه قیانه. (دنباله آستین)
 + ناو ه سوو: [ناو ه لئاو، به ر] (۱) ناو ه سوو؛
 جلکی که له ناو دا سووایی واتا زور مایته وه؛
 چلک مه رده (مرده). (چرکی که جذب شده)
 (۲) (ب) پروو دامالو. (بی حیا)
 + ناو ه شکینه: [ناو] شیله گه (جای تغییر مسیر

ئاو كېش، لوولەيىكى باريكەلەندەمى گيا و داردا كەشيرهى پەروەردە لە گەلاو دەبا بو ئەندامگەلى روو كە. (آوند آبكش)

ئاومندى چىۋى: [ناۋت] ناونىر، لولەلى
بارىكى ناۋ ئىندامى رۈۈك كە ماگەلى
پىۋىستى ژيان لە پىشەۋە دەگە يىنىتە گە-
لەي رۈۈك. (اۋندچوبى)

ئاۋەن و دەستە: [ناو] كەرەستەى كوتانى شتى
پيويستى ناشپەزخانە. (هاون و دستە)

ئاۋەن و پەۋەن: [ئاۋەت] ھاتۇچۇ زۆر؛ (ب)
مالى كە مېۋانى زۆرى بۇ بى. (آمد و رفت
زياد)

ٲاومٲووس: [ٲاو] ٲاری ٲاٲووس. (آٲووس)

ئاۋمەنە: [ناو] ئاۋىنە؛ قودىك. (ئاۋىنە؛ جام)

+ ئاۋەنيا: [ئاۋ] كۆرى ھاوسەر لە مېردى

پیشووی. (پسر همسر از شوهر قبلی)

ٺاڻو هورشان: [ٺاڻو] ٺاڻو هاويٽر؛ فوواره. (فوواره)

ٺاوهه لڇن: [ناوبڪ] ٺاوهه چن؛ وشڪ كه رهوه؛

ټاو هه لمز. (خشک کن)

ٺاوهه لڳويزان: [چاوگه،ت] (۱) ٺاوهه له ههوز

یان بیر دهرهینان. (۲) ئاوله دهفریا ههرشت

هه‌لینجان. (آب کشیدن)

ٲاوياري باراني: [ناو] ٲاوداستن به لوله

(بوڑی) و پرشاندنی به تھوڑم به سہر مہزرا دا

به شیوهی باران. (آبیاری بارانی)

ٺاوياري دلوپه يی: [ناو،ت] ټاوکردنه بن هر

دار و بنچکیک به بوړی و لووله به شیوهی

دلۆپە. (آبیاری قطره ای)

ٹاوی باتری: [ناوٹ] تراوی تیڑاوی

سولفوریک، نیلیکترولیتی باتری تھیں۔ (آب

+ ناوہشی: [ناو] بارِ پزہ؛ میوہی لہ دار کہ وتوو (وہریو). (میوہ نارس از درخت افتادہ)

+ ناوه کول: [ناو] (ب) ناخوښی؛ بیدره تانی؛
لیقه و ماوی؛ روژه رهشی. (سیه روزی)

ٲاوه ڪي ٻوون: < ٲاوه ڪي ڪهوتن
ٲاوه ڪي ڪهوتن: [ڇاوهه،ت] ٲاواره و
سه رگه ردان ٻوون له غور بهت. (آواره در
غربت)

ٲاوه گل: [ناو] گلاو؛ ٲيس؛ سيلوٲ. (نجس)

ټاوه گل کردن: [چاوه، ت]حه وت ټاو(حه وتاو)

کردنی شتی گلاو به گله سووره و ناو؛ جهوت

ثا و کردن. (نجسی در کردن)

ٹاوه گى: [ناو] ٹاوايى؛ دى؛ گوند. (آبادى).

(قریه)

+ ناوہل: [ناو] تھو گیایہ پیش بہ ہار لہ دم

جوگہ دہروی^۶. (اولین رویش گیاه لب جوی

آب در بهار)

ئاۋەلچىنە: [ناۋىك] ئاۋەلچىنە؛ كاغەزى

جہ وہہ رکیش۔ (جوہر خشک کن)

ئاۋەلدوۋانە: [ئاۋەلناۋ] لەفەدوۋانە. (دوقلو)

ٲاوهٲكار: بهند، (لهزانتى دهستورى

زباندا). (قید)

ٲاوه لٲندال: [ٲاوه] ٲه رهول؛ ٲزدان. (ٲرده

پوششی جنین هنگام تولد؛ جفت)

ٲاوهند: [ٲاو] (١) ٲاوهنگ؛ ٲاوهنگ؛ بهند و

پرِسمانی میلاق. (آونگ) (۲) به لگه و بورهان؛

حجہ ت. (دلیل؛ برهان) (۳) دوو جوڑ پہ گہ لہ

ساقه‌تی پرووه کدا. (آوند)

ٲاومندى ٲاوكيش: [ٲاوت] ٲاوخورهى

باطری)

ناوی بی'له غاو خوار دنه وه: (ب) بار هاتن به مه یلی خو؛ که سیک که سه رگری و به رگری لینه کرایت. (کنایه زندگی بدون سختگیری)

ناوی پاک: [ناوت] ناویک که شتی پیسی تیدا نه بیئت؛ ناوی پاکي به ده ستدا کردن: (ب) هومید له که سیک برین. (آب پاک)

ناوی پاکي: (۱) دوا هه مین ناوی ناو تیوه ردان و ناو کیسانی شتی شوراو. (۲) ناوی پاکي کردبه ده ستیدا (ب) نه رخه یانی کرد و یه کجاری ناهومیدی کرد؛ (آب پاکي)

ناوی پرز: [ناو] نافکه؛ سوولاف: (سوو) تور کییه وانا؛ ناو. (آبشار)

ناویی پیروزه یی: [ناوت] له تیکه ل کردنی پهنگی شینی زور ناخچ و سهوزی ناخچ و سبی، یان له سهی و شین و زهرد پیکدی. (آبی فیروزه ای)

ناوی تاجنو؛ ناو دده لینی. (آب نشت میکند) ناوی تال: [ناوت] ناوی که تال بی؛ (ب) شهراب و عارهق. (آب تلخ)

ناوی تال و سویر خوار دنه وه: (ب) پهنج و عه زاب کیشان؛ تالی و سویری ژیان چه شتن. (رنج و عذاب کشیدن)

ناوین سهر: [چاوگه ت] به سه رهینان؛ به سه ردا سه پاندن؛ به سه ردا ساخ کردنه وه. (بسر آوردن)

ناوی تو به: [ناوت] ناوی که به نیه تی تو به به سه ردا ده کریت؛ بو ژنی خراپه کار که تو به بکا ده گو تریت (له هه ندی مه زه بیدا). (آب توبه) + ناو تبه: (۱) ناو تبه؛ نامیته؛ تیکه لآو.

(آمیخته) (۲) نالین؛ فه غان؛ کالین؛ (نال و فغان) (۳) مه ساسه ی پاش نه قیزه ی شیف برین. بیلچه کوچک انتهای چوب دست شخم زنی) ناوی ته به پروک: [ناوت] ناوی که له سه ر پیر و چاکه وه هات بیت. (آب تبرک)

ناوی ته لآ: [ناوت] ناوی زیر؛ داپوشینی کانزاییک به ته لآ، به توواوه ی ته لآ له تیزاودا و که لک و هر گرتن له کاره با. (آب طلا)

ناوی چاوگرتن: [چاوگه ت] (۱) (ب) ترساندن. (زهر چشم یا نسق گرفتن) (۲) ورج به مندالی (پاکولی) به پیبدانی خوراکی سویر و ناو کیش و تونی پارکرتنی، ناوی چاوی ده چنرا و رام دمبوو. (آب چشم گرفتن)

ناوی چلاو: [ناوت] ناوی وشکه پلاو؛ ناوی - برنجی نیوه کول که به سه له دا ده کری بو چلاو یا پلاو. (آب چلو)

ناوی چیشت: [ناوت] به شتی تراوی چیشت؛ ناوی خورش. (آب آبگوشت و خورش) ناوی چیشت زیاد کردن: (ب) ته عارفی (خولکی) خومالیانه؛ نه هار و هره بو مالی نیمه ناوی ناوگوشته که زیاد ده که یین. (آب آبگوشت را زیاد کردن)

ناوی چه وز کیشی: (۱) کاری که سیک که ناوی چهوز دهر ددها. (۲) کاری دهر دانی ناوی چهوز. (آب حوضی؛ آب حوض کشی)

ناوی چه یات: [ناوت] ناوی ژیان؛ (ته فسانه ی ژیانی نه به دی) (ب) عارهق و شهراب. (آب حیات)

ناوی خالیس: [ناوت] (۱) هه لماو؛ ناوی که له هه لمی ناو به دلوپ گیرایی؛ ناوی

هه لئه تکين. (آب مقطر) (۲) ئاوی باران و بهفر، ئاوی که هیچ شتیکی تیدا نه توایته وه. (آب برف تمیز)

ئاوی خواردن ئاوی تاییهت بو خواردنه وه؛ (ب) ئاسانی کار. (آب خوردن)

ئاوی خوش له گهرونه چوونه خوار (ب) دائیمه له پهنج و عهزابدوون؛ ئاسایش و ئاسوودهیی به خووه نه دین. (آب خوش از گلو پائین نرفتن)

ئاوی دهریا به خشین: (ب) ته عاروف (خولک) به سه ر ئاوی حه مامه وه کردن؛ شتی که مالی غهیر بیته و بیه خشریت. (آب دریا بخشیدن)

ئاویر: [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ ئاهیر. (آتش) ئاویرگا: [ناو] جیی ئاگر؛ ئاته شگا. (جای آتش؛ آتشگاه)

ئاوی پهوان: [ناو، ت] ئاوی که له رویشته دایی وه ک ئاوی چۆم یا جوگه؛ (ب) بی گری و گول (دهرسه کهم وه ک ئاوی پهوان له بهره) (آب جاری؛ درس را روان بودن)

ئاوی زار: [ناو، ت] ئافدم؛ پینگاوی دهم؛ لیک؛ ئافده لیک. (آب دهن)

ئاویزان بوون: [چاوگه، ت] (۱) شوپ بوون؛ حاله تی شوپ بوونه وه؛ هه لواسران؛ دارداکری. (آویزان بودن) (۲) پووبه پروو پاره وستان و له - ئامیز گرتن (وه رگه پی ئاویزانته بيم) «فولکلور» (مقابل شدن و درآغوش گرفتن)

ئاویژتن: [چاوگه] هاویژتن؛ هاقیتن؛ تیگرتن؛ خستن؛ فڕیدن؛ په رت کردن. (انداختن)

+ ئاویژه: [ناو] ئافیه؛ دهنگدانه وه وه گه پانه وهی

دهنگ؛ گه پانه وهی تیشک. (انعکاس) + ئاویژه: [ناو] (۱) جوړیک تروژی (نوعی خیار چنبر) (۲) ئاوه نیا به راو پسته. (زمین آبی)

ئاویژیار: [ناو، بک] هاویژ؛ هاویژه؛ نه وه که سه - یه که فڕیده دا و تی هه لده کا. (کسی که می اندازد)

ئاوی ژیرزه مینی: ئاوی که له ژیر توژی زه ویدا قه تیس مایی. (آب زیر زمینی)

ئاوی سارد به سه ردا کردن: (ب) واق و پرمان؛ داچله کان. له وه خه به ره وه ک ئاوی سارد به - سه ردا بکه ن وام لیتهات. (آب سرد روی سر کسی ریختن)

ئاوی سپی: [ناو] ئاوی مرواری؛ ماشاو. (آب مروارید)

ئاوی سووک: [ناو] ئاوی خوش نوش، ئاویک که خوی و ماکی کانهزایی کهم - تیداییته. (آب سبک)

ئاوی سویر: [ناو] ئاوی خوی تیگراو. (آب شور) ئاوی سهنگین: [ناو] (۱) ئاوی خه نی کراو

(پیتیندراو) به دو ترپوم بو به کارهینان له پشاکتوری نه تو میدا. (۲) ئاوی که خویی - کانهزایی زو ربی. (آب سنگین)

ئاوی سیا: [ناو] ئاوی په ش؛ نه خوشینی سفت بوونی ئاوی ناو گوی چاو که هاو پیه له گه ل ئیشی زوردا. (آب سیاه)

ئاویش: [ناو] دهرمان؛ دهوا. (دوا)

ئاوی شیرین: (۱) شه کراو؛ شه ربهت. (۲) (ب) ئاوی که وه ک ئاوی دهریا سویر نه بیته. (۳)

ئاوی سووک بو خواردنه وه. (آب شیرین)

ټاوی عیماله: [ناوت] ټاوی سابوون یان
 تراوی دهرمانی که ده کریتته ناو عیماله وه؛ (ب)
 رانه وهستان و هاتن و چوونی زور؛ وهک
 ټاوی عیماله ههر دیت و دهچی. (آب عماله)
 ټاوی کوپ؛ [ناوت] ټاوی شهرعی له ئیسلامدا
 میکائیک پان و میتریک بهرزایی بییت؛ یهک
 ملیون سی سی. (آب کر)
 ټاوی کولتوو؛ [ناوت] ټاویک که ده کولی؛
 کولتوو؛ ټاوی داخ. ټاوی ۱۰۰ دهره جه ی
 ساتیگراد گرم. (آب جوش)
 ټاوی که لله ته زین؛ [ناو] (ب) ټاوی زور سارد؛
 سهو لالو. (کنایه از آب خیلی سرد)
 ټاوی گرم؛ [ناوت] (۱) ټاوی به تین. (۲)
 چاوانه ی ټاویک که نزیکه له کانگای گوگرد
 که به گرمی له عهرز هه لده قولی؛ ټاوی -
 گرمی کانزایی؛ گراو. (آب گرم)
 ټاوی گوی دادان؛ ناموزگاری کردن؛ موجیاری
 کردن. (نصیحت کردن)
 ټاوی لووله کیشی؛ ټاوی که به بوژی بو مالان
 دهچی. (آب لوله کشی)
 ټاوی موزاف؛ [ناو] له دینی ئیسلامدا [ټاویک که
 پاکه به لام بو شت پیشتن به که لک ناییت
 وهک ټاوی میوه یا گوللو. (آب مضاف)
 ټاوی میوه؛ [ناوت] ټاویک که له میوه ده -
 گیریت و به ناوی میوه که یه وه دهناسریت؛
 وهک ټاوی (ههنار؛ شووتی؛ گرکه؛ گیزهر؛
 سیو؛ پرتقال؛ نارنج؛ لیمو و...) (آب میوه)
 ټاویته؛ [ناو] نامرازیکه له مه کینه ی دروماندا.
 (قطعه ای در چرخ خیاطی)
 + ټاویته دار؛ [ناو] (۱) که سیک که ټاویته ی

هه یه؛ (۲) که سیک که ټاویته پرووه پرووی
 بووک یا که سیک راده گریت. (آینه دار)
 ټاویته کاری؛ [ناو] به ره می چاوگه
 [رازانده وه ی دیوار یا قوماش به کوته ټاویته.
 (آینه کاری)
 ټاویته ی بالاپوان؛ [ناوت] ټاویته ی بالانوین؛
 ټاویته ی به قعد بالای ئینسان که ته و اوقده
 بنوینی. (آینه قدی)
 ټاویته ی قه ددی؛ [ناوت] ټاویته ی بالاپوان.
 (آینه قدی)
 ټاویته ی کوور؛ [ناوت] ټاویته ییک که ههر
 شت گه و ره نیشاندده؛ دژی ټاویته ی چال.
 (آینه محدب)
 ټاویته ی ناو چال؛ [ناوت] موقه عهر؛
 ټاویته ییک که وینه چکوله تر نیشاندده. (آینه
 مقعر)
 + ټاویه؛ (۱) [ټاوه ټاوا] زه وینی به راو. (زمین
 آبی) (۲) [ټاوا] سواخ. (گچکاری؛ گل -
 اندود) (۳) [ټاوا] هاویه؛ که ره سته ی له حیم -
 کردن؛ چه کوشیکه دهم باریک که به ټاور یا
 کاره با گرمی ده کن بو له حیمکاری.
 (هویه)
 ټاویه دان؛ [چاوگه]، [سواخدان. (گچ یا گل
 اندود)
 ټاویه و؛ [ناو] بیره؛ ټاوچو؛ ټاوی جیه. (آبجو)
 ټاوی پرووس؛ فن [ټاوا] (ده سته وازه ی
 وینه کیشیه) پهنگی ټاوی بیپلین؛ شینی
 توخ. (آبی پروس)
 + ټاوی زه نگاری؛ [ټاوا] له تیکه لاور کردن
 پهنگی شینی توخ و قاوه یی توخ و (سه وزی

تَوَخ) یا زهردی که م پیک دیت. (ابی زنگاری)

ناه: نان؛ ده میکی کورت؛ هه ناسه؛ شاهیکی مابوو بمریت؛ که میکی مابوو بمریت. (لحظه)

+ ناه: [بمندا] به لی؛ وایه. (ها؛ بله)

ناهار: [ناو] فد؛ تند جوریک کول؛ تراویکه له نیشاسته و که تیره و جیهی گوله هیرو که پیش له ئوتوو کردن له پارچه و ملیوانی کراسی ددهن بو شق و پهق بوون. (آهار)

ناهاردار: [ناوه لئاو] فد؛ ناهار لیدراو. (آهار دار)

ناهار لیدان: [چاوه گهت] لیدان یا ساوینی ناهار به سهر شتیک یان کوتالیکدا. (آهار زدن)

ناهایی: فد؛ نه های؛ وشه ی بانگ کردن؛ هو ی؛ هی؛ ناهای له گهل تومه. (آی؛ هان)

ناه تیدا نه مان: [چاوه گهت] (۱) له که لک- که وتن؛ به رگه نه گرتووی؛ پرتوو کیاگ؛ ناهی تیدا نه ماوه به کارنا بیست. (رمق نماندن) (۲)

بی هیز بوون. (ناتوان شدن)

ناهرمه لووچ: [ناوت] ناینه مهل؛ عایله مهن؛ خه زایی. (نوعی پرنده)

ناه کی شای: [چاوه گهت] ناهه هه لکی شان. (آه کشیدن)

ناه کی شته ی: [چاوه گهت] ناهه هه لکی شان. (آه کشیدن)

ناه له بیساتانه مان. (ب) مروقی فه قیر که وتوو. (آه در بساط نماندن)

ناهن: [ناو] ناههن؛ ناسن. (آهن)

+ تاهو: (۱) هه یهو. (او هو ی) (۲) ئیش. نازار؛ نه خوشینی گیرو دار. (درد) (۳) تاهوو؛ عه یب و نهنگ؛ خراپ؛ ناپه سه ند. (عیب)

ناهون: [ناوه لئاو، به ند] نه هوهن؛ نارام؛ هی دی. (آرام)

ناهونزا: [ناوی چاوه گه] دوغا لی کردن به کپوزان و پارانه وه؛ تاهونزوله. (نفرین کردن)

ناهوو: (۱) هاهوو؛ زور دورو؛ زور له میزه؛ (خیلی وقت است) (۲) [ناو] عه یب. (عیب)

ناهوورا مه زدا: [ناوت] له ناویستاه وهر گیر دراوه ته سهر په هله وی، واتا به رزه نووری گه وره؛ [تا] به رز، گه وره، به پیز، + هوور؛ خوور. (ب) خودا له ئایینی زمرده شتدا. (اهورامزدا)

ناهوه ناسه: [ناوی، ت] (ب) تاهونزوله، (ناهوه ناسه م داوینت بگری). (آه و نفرین)

ناهووی خوته ن: [ناوت] ناسکی چوو که ی کیوه کانی خوته ن؛ تاهووی موشک؛ تاهووی- ناوچه کانی (سییریا و هیمالیا و کوره و ساخالین) که له ناوکیان عه تریک ده گیریت به ناوی موشک. (آهو ی ختن)

ناهه کی: [ناوه لئاو] فد؛ (۱) له ناهه ک هه لکی شراو؛ ناهه کاوی؛ یا ههر شتی پیوه ندیدار به ناهه که وه. (۲) زه وییک که ناهه کی زور بی. (۳) ناوی کاریز و کانی که دارای ناهه ک بیست؛ ناوی سه نگین بو خوار دنه وه. (آهکی)

ناهه کی زیندو: [ناوت] ناهه کی ناو نه دیتوو؛ ناهه کی نه پشکو وتوو. (آهک زنده)

ناهه کی مردوو: [ناوت] ناهه کی پشکو وتوو. ناهه کی ناو لیکه وتوو که زور بمینیته وه و تاماوه ییک بی شیوینن. (آهک مرده)

ناهه نگ دار: [ناوه لئاو] دارای ناهه نگ؛ دهنگی

مۆسیقایى؛ خاوهنسى پىتم و میلودى
مۆسیقایى. (آهنگ دار)

ناهنگ سازى: [ناوبه رههمى چاوگه]
دروستکردنى میلودى و ناهنگى تازه.
(آهنگسازى)

ناهنگ گرتن: [چاوگه، ت] به زم سازکردن و
کوکردنهوى خه لک بو شایى و هه لپه رکى
و کوپ و مه جلیسى به زم وشادى. (جشن
گرفتن)

ناهنگ گپ: [ناوبک] که سیک که به زم
خوش ده کات و گهرمى دها به شایى؛ (ب)
گورانى بیژى هه لپه رکى. (مطرب)
ناهنگى شاد: [ناوت،] ناهنگى هه لپه رین و
دارای پىتم (زهر ب ناهنگى) توند؛ (ب) بن
بزیوکه. (آهنگ شاد)

ناهنگى عازیه تی: [ناوت،] ناهنگى ماته م؛
دارای پىتمى هیدى و خهم هینه ر؛ وهک
چهمه رى و کوتله گپان. (آهنگ عزا)
ناهنگى موسیقا: [ناوت،] نه زمى موسیقا؛
میلودى و ناهنگ به شیوهى موسیقایى.
(آهنگ موسیقى)

ناهه لکیشان: [چاوگه، ت] ناخ هه لکیشان؛
ناهى جهسره ت و کهسه ر و خهم هه لکیشان.
(آه کشیدن)

ناهیه ته: [ناوه لئاوبه مند] خراب؛ کریت بهد. (بد)
ناهى سارد: [ناوى چاوگه] هه ناسه ی سارد؛
ناهى خهمبارى، ناهى ناهومیدى و پروژه
رهشى. (آه سرد)

ناهین: (۱) ناه کیشان؛ نالین. (آه کشیدن) (۲)
ناسن. (آهن)

+ نای: [دهنگه ناو] (۱) هه ی؛ نای بآلت
نه گه پیت، نای بمریت. (ای) (۲) تماشاکه؛ بو
سه رسوورمان؛ نای لهو دونیا بیوه فایه.
(آی) (۳) کهسه ر؛ نای حه یف بو تهو کوره.
(آخ) (۴) هاوار؛ نای دهستم شکا مه یگوو شه.
(آخ و درد) (۵) بو گهره یا عه جایببوون؛
نای لهو لووته چهن زله، نای لهو درو.
(واى)

+ نای نای: [دهنگه ناو] (۱) ناوى جوریک
گورانییه. (اسم آهنگى است) (۲) وشه ی
به رهنگارى؛ وا مه که نای نای. (دیهه)
(۳) [بهند] پیشاندانى سه رسوورمان، تماشاکه؛
نای نای لهو کابرا تهوه شیت بوووی؛ نای
نای خو هیشتا وه پى نه که وتووه (تماشاکن)
ناپرو؛ [ئامراز] ته یرو؛ ته یه پرو؛ ژنان بو
ده رپینى هاوار له ته نگانه دا ده یلین. (ای
واى)

نایره قوله: [ناوت،] ناوړوچکه ی مندالان.
(آتش اندک)

نای. سی: [ناو] کومیکى بچووک له
ئەندامانى ئیلیکترونیکی که له سه ر تیغه ییکى
بچووکى نیوه هادى (نیوه گه یین، نیوه په سانا)
ی کاره بایى دابه ستراییت له نیو که رهسته ی
کاره باییدا وهک رادیو و تله فزیون. (آی سی)
نایسین: [چاوگه] نایسان؛ گران؛ به شوله وه
سووتان؛ پى بوون. (سوختن با شعله)

+ نای. سی. یو: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ به شیکى
خهسته خانه بو ناگالییوونى تاییه تی نه خوش و
ئیجازه ی نزیک بوونه وه یا دیدارى که سو-
کارنه دان بو چوونه ژووره وه. (آی. سی. یو)

نايشوکی: [ناو] چه‌شنه‌گورانییکه. (اسم-
آهنگیست)

نايشه‌وان: [ناوت] ناشه‌وان. (آسیابان)
نايفت: [ناو] وشه‌ییکی ناوِیستاییه: هومید؛
هیوا؛ قازانج. (امید؛ سود؛ منفعت)
نایله‌مه‌ل: [ناو] خه‌زایی؛ نایله‌مه‌ن. (پرنده
ملخ خوار)

+ نایله‌مه‌ن: [ئاوه‌لناو] (۱) عایله‌مه‌ند؛
عه‌یالوار؛ دارای زن و منالی زور. (عایله‌مند)
(۲) [ناو] خه‌زایی. (پرنده‌ای است)

نایننه: [ناو] (۱) داهاتوو؛ نایه‌نده؛ ناتی. (آینده)
نایننه‌گه‌ل: [جیناو] که‌سانی که له داهاتوو دا
دین؛ داهاتوو‌گه‌ل. (آیندگان)

ناینوو: [ناو] (۱) ناوی قه‌ومیکی سپی پیست
که له باکووری ژاپون ده‌ژین. (قومی در
ژاپن) (۲) ههریه‌ک له نه‌ندامانی نه‌و قه‌ومه.
(اعضای آن قوم) (۳) زبانیان. (زبان آن قوم)
نای وای؛ فدی؛ تله‌دنگه‌ناو] هه‌ی هه‌وار؛ نه‌ی
هوار؛ نه‌ی داد. (ای داد)

+ نایه: [ناو] (۱) رسته‌ییکی ته‌واوی قورعانی؛
کورترکراوه‌ی نایه‌ت. (آیه) (۲) پوور. (عمه) (۳)
سوود؛ قازانج؛ له‌گه‌ل مایه‌به‌کار دمبریت؛
نایه‌ومايه. (سود و منفعت)

نایه‌تله‌ل کورسی: [ناو] چند نایه‌تیک که
له سووره‌ی نه‌لبه‌قه‌ره‌دایه. (آیت الکرسی)
نایه‌خته: [ئاوه‌لناو] پرووت و بی‌به‌رگ؛ زیاتر
بو‌ده‌رکیشانی شیر و خنجیر له کالان
ده‌وتریت. (آخته)

نایه‌رگا: [ناو] ناو‌رگه؛ ناو‌رگا. (آتشگاه)
نایه‌ره: [ناو] پیوانه‌ی دیاریکراو؛ نه‌ندازه؛

عه‌یاره. (پیمانه)

نایه‌خ: (۱) [ناو] ره‌ه‌ندی ئاوده‌س.
(فاضلاب) (۲) [ئاوه‌لناو] بی‌بایه‌خ. (بی
ارزش) (۳) جیا کردنه‌وه‌ی خراب له چاک.
(جداکردن و کنار گذاشتن بدازخوب)

نایه‌ندوره‌وه‌ند: [ناوت] هاموو شو؛ هات‌وچو؛
هه‌لس و که‌وتی زور. (آمد و رفت زیاد)

نایه‌وو: [نامراز] هه‌ی هو؛ نه‌ی هو؛ له کاتی
توو‌ره‌ بووندا ده‌گوتریت؛ ده‌نگدانی نه‌سپ له
سه‌ر ئاخو؛ یانی ته‌نیشست؛ یان ئارام‌به.
(زکیسه. برو کنار)

نایه‌وو نایه‌وو: [نامراز] هه‌یه‌حه‌ی. (به به همراه
نیشخند)

نایی: [جیناو] نه‌وان؛ (نایی وانا؛ نه‌وان وتیان).
(آنها)

نایی: [پاشگر] به‌دوای ناو و ئاوه‌لناومه‌ده-
لکیت و ناویکی دیکه (به‌ره‌ه‌می‌چاوگه‌ی)
لی‌دروست‌ده‌بی وه‌ک؛ به‌رد (به‌ردایی)
پان (پانایی) (پیواژه)

ناییسه: [ئاوه‌لناو] (۱) یاییسه؛ نه‌زوک؛
نه‌ستیور؛ (یائسه) (۲) [به‌ند] نه‌لعان؛ ئیستا.
(اینک)

+ ئایین: [ناو] (۱) ده‌ستووری دین و
مه‌زه‌ب؛ (۲) یاسا؛ ره‌سم؛ ئایینی به‌رپوه
بردنی جه‌ژن و زهماوه‌ند. (آئین)

ئایین و ره‌ومن: [ناوت] نایه‌ن و ره‌ومن؛ (ب)
میوانی زور هاتن؛ هاتوچوی زور. (رفت و آمد
زیاد)

نایینه: [ناو] ئاوینه؛ وی‌ده‌چی (ئاو وینه)
بوویت. (آینه)

ټايننه بنی: [ناو] ټاوینه بندۍ. (آینه بندۍ)

ټايننه دارۍ له شاري کويړان: (ب) هونه
نواندن به که سانی که لپی حالی نابن. (آینه
دارۍ در شهر کوران)

ټای. یو. دی: [ناو] که ره سته ییکی چکوله که
له نیو له شۍ ژاندا داهنریت بو شه وهی
ټاوس نه بن. (آی. یو. دی)

ټح: [ټامرازی دهنگ] و شۍ دهنگدان. (از ادات
صدا)

ټرمپی: [ناو] نه زمه پی؛ جوړیک تری. (نوعی
انگور)

ټسترانه: [ناو] جوړیک لاوک؛ جوړیک-
ټسترانی دلدارۍ. (نوعی آواز)

ټشک: [ناو] پۍ؛ دووسه ری ماسوولکه ی
به له ک که به پازنه وه چه سپاوه له کروژ
کروژه نه رمتره و په نگی سپیه له چهق ده کا
له پشت پازنه دایه. (پی پشت پاشنه)

ټه شکیل: [ناو] دهسه لات؛ هیژ؛ توانایی.
(توانایی)

ټلول: [ناو] هه لول؛ بوش؛ ناو خالی. (تو خالی)
ټله: [ناو] هه لول. (عقاب)

ټلهو [نا] هه لول. (عقاب)

ټلهه: دمبا؛ بیسه؛ جا؛ لیگه پی. (بگذار)

ټلیمی: [ناو] شالی ملیچ. (شال گردن)

ټوب: (۱) < هوښ؛ چه ند په شمال له په نای
یه کدا. (جمع چند چادر) (۲) هوښ (هوږ)
فرمانی پراوه ستانندی ماشین (سه یاره) که
شاگرد به شوق پی ده لی، له نیستوی
ټینگلیزه وه هاتووه. (هپ)

ټوژنک: [ناو] یژنگ. (غربال)

ټوبلیسک: [ناو] فرد؛ فد؛ مایل؛ به رانه به
۱۶۰۹ میتر. (مایل)

ټوبنه: [ناو] گری دار؛ قووندهر. (گره چوب؛
اوبنه)

ټوبو: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ که ره سته ییکی
موسیقی تورویه له زور نا ده کا. (ابوا)

ټوبهر: [ناو] بهرگه لیفه؛ پرووی لیفه. (رویه-
بالای لحاف)

ټوبه ری: [ناو] لیفه ی چکوله. (لحاف کوچک)
ټوپال: [ناو] عاقیقۍ مه شهوور به عاقیقۍ

سلیمانی. (عقیق سلیمانی)

ټوپپا: [ناو] (۱) جوړیک شانوگه ری هاوړی
له گه ل موسیقا دا. (۲) هو لی به جی هیانی نه و
کاره. (اپرا)

ټوتومیل: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ماشین؛
سه یاره؛ (باری، سواری، شکاری) (اتومیل)

ټوتوو: [ناو] تدا؛ فد؛ که ره سته ی سافکردنی
قوماش و لیباس؛ ټوتووی؛ {به رقی،

زوو خالی، بوخار ("هه لم") { (اتو)

ټوتووچی: [ناو] تدا؛ فد؛ ټوتوو کیش. (اتو کش)
ټوتوو کراو: [ناو] بهر لیباس و قوماشی سافو

سوف کراو؛ ټوتوو کیشراو. (اتو شده)

ټوتوو کردن: [چاوگه، ت] کاری ټوتوو لیدان؛
ټوتوو کیشان. (اتو کردن)

ټوتوو کیش: [ناو، بک] که سیک که پیشه ی
ټوتوو کردن و ټوتوو لیدانه. (اتو کش)

ټوتوو کیشی: فد؛ [ناو، به ره می چاوگه] پرموتی
ټوتوو کیشان. (۱) کاری ټوتوو کردن

لیباس. (۲) دووکان یا جیگای ټوتوو کردن. (اتو
کشی)

ئوتى: تىد [ناو] ئوتتوو. (اتو)

ئوجاخ: [ناو] تىد؛ فىد؛ كوانوو؛ وه جاخ. (اجاق)
ئوجاخكوپز: [ئاوه-ناو] (ب) كه سيك كه
مندالى نيرينه ي نيه؛ وه جاخكوپز. (اجاق
كور)

+ ئوخ: [ئامراز] (۱) ئاخ؛ ئوف. (آخ برى درد و
ناخوشى) (۲) ئوخه ي؛ ئوخه يش. (آخيش
برى خوشى)

ئوختاپووس: [ناو] يونان د؛ اند؛ فرد؛ فىد؛
هشت پاي دهريايى. (اختاپوس)
ئوخچى: [ئاوبىك] (۱) تيرهاويژ. (تير انداز)
(۲) تفنگچى. (تفنگچى)

ئوخرا: [ناو] (۱) خاكيكه ئوكسىدى ئاسنى هه-
يه. (۲) پهنكى قاوهيى زور ئاچخ (ئاجورى يا
زهردى مهيله و سوور؛ پهنكى ئوخرا). (اخري)
ئوخزن هاتن: كول و كو ي دل دامر كان؛
ئوقره گرتن. (دل آرام گرفتن)

ئوخين: [چاوه] خهم خورى. (غم خورى)
ئودوكلون: [ناو] فرد؛ اند؛ فىد؛ تراوى عهتر
گهلى جورا و جور كه ئالكل داره. (ادكلن)
ئورارتوريو: [ناو] ئاوازيكى چهند بهشى له
موسيقاي رور ئاوايدا كه بيژه ره كان بى شانو
گهري دهيلين. (اورارتوريو)

ئورارتويى: [ئاوه-ناو-ناو] (۱) خهلكى
مهمله كه تى له ميژينه ئورارتو، له داوينى
كيوى ئاراراته وه تا زهرياي وان. (۲) زباني
ئهو قه ومه. (۳) پيوهنديدار به ئورارتو وه.
(اورارتويى)

ئورال ئالتانى: [ناو] زيانگه لى كه وناراي توركى
و مه غولى. (زبانهاى تركى و مغولى)

ئورانيوم: [ناو] فرد؛ فىد؛ اند؛ تىد؛ كانزايى كه
داراي راديو نه كتيوه؛ بومى ئاتوم نه نجامى
شكاندى ئاتومى ئورانيوم. (اورانيوم)

ئورانووس: [ناو] فرد؛ فىد؛ حه وه مين
ئهستيره ي نزيك به گو ي زهوى. (اورانوس)
ئورتز: (۱) هه لپه ره. (برقص) (۲) [ناو]
قنچكه سلاو؛ سىتكه سه لام. (سند سه لام؛ كلمزه)
ئورتزيان: [چاوه] ت، هه لپه رين؛ هه لپه ركى.
(رقصيدن)

ئورتويىد: [ناو] فرد؛ فىد؛ اند؛ دوكتورى
نه شته ركارى ئيسك به ندى و شكسته به ندى.
(ارتوپد)

ئورتودوكس: [ناو] فرد؛ فىد؛ اند؛ (۱) لقى له
دينى مه سيحيه ت. (۲) كه سيك كه شوپگرى
كليساي ئورتودوكس و ئايىنى كوئى
مه سيحيه ته. (ارتدوكس)

ئورتودونسى: فرد؛ فىد؛ اند؛ [ناو] كارى-
پيكويپك كردنى ددانى خوار و خيچ
يان پيچ و ناله بار. (ارتدنسى)

+ ئوردوو: [ناو] تىد؛ فىد؛ (۱) سپا؛ هوردوو. (۲)
زبانى هيند و ئيرانى كه له هيندوستان و
پاكستان و نه فغانستان قسه ي پيده كهن. (۳)
تاقميك خه لك كه بو ماوه ييك له جيگاييكندا
كو بينه وه و بميننه وه. (۱ و ۲ اردو)

ئوردوكيشى: [ناو] له شكه ركيشى. (الشكر
كشى)

ئوردوگا: [ناو] فىد؛ ئوردووبه ز؛ جيگاي مانه وه ي
ئوردوو؛ ئوردو و گاي؛ (۱) فيركارى (۲) وه-
رزشى (۳) كارى ئيجبارى (۴) ئاواره گه ل (۵)
به نابه ران (۶) پيشاهه نكى (۷) خويندكاران (۸)

دیل گەل (۹) ھاوینی (۱۰) نیزامی (۱۱)
 جەنگی (۱۲) ئوردوگای خووگرتووان بە
 تریاک و هیروئین بو تەرک کردن و
 مالیجه بوون. (اردوگاه)
 ئۆردەک: [ناو] فەد: تە: پەلە وەرئیکی ئاویە،
 چکۆلە تر لە قاز. (اردک)
 ئۆردیبه هیش: فەد: [ناو] دووهمین مانگ لە
 سالی هەتاوی. (اردیبهشت)
 ئورز: [کاری ئەمری] هەلەسە: هەستە. (باشو)
 ئورشیان: [لەچاوەگی ئورشین] دل تیکچوون؛
 ئورتیکچوون؛ دل بەیە کداهاتن؛ پشانهو: فە-
 رشیان. (دل آشوب شدن)
 ئورفە: شارئیکی کوردنشین، نزیک بە دیار
 بەکر. (شهر اورفه)
 ئورکیستر: [ناو] فەد: اند: گروپیکی موسیقا
 زان که پیکهوه ئاهەنگی لێدەن. (ارکستر)
 ئورکیستراسیون: فەد: (۱) سازبەندی و
 تەنزیمی یەک ئاهەنگ بو چەند
 کەرەستە ی جوړاو جوړ. (۲) هونەری
 دروستکردنی ئاهەنگ بو ئورکیستر
 (ارکستراسیون)
 ئورکیسترسەمفونیک: فەد: [ناو، ت]
 گروپیکی زوری سازژەن که لە لێدانی هەر
 ئاهەنگیدا چەند نەفەر بو ژەندنی یەک جوړ
 ساز تەرخان بکری. (ارکستر سمفونیک)
 ئورکیستری فیلامونیک: فەد: فەد:
 ئورکیستریک که ئەندامی ئەنجومەنی
 فیلامونیک (کوپی موسیقارانان و شوپگرانی
 موسیقا) بی. (ارکستر فیلامونیک)
 ئورکیستری مەجلیسی: فەد: [ناو، ت] گروپی

بچوو کی چەندکەسی ساز ژەن. (ارکستر
 مجلسی)
 ئورگ: [ناو] فەد: فەد: کەرەستە ییکی
 موسیقاییە. (ارگ)
 ئورگیلان: [چاوەگە،] وەرگەپان؛ فەگەپان؛
 گەپانەو: وەرچەرخان؛ زفەپان.
 (برگشتن؛ بازگشتن)
 ئورمی: ورمی؛ شارئیکە لە ئازەربایجانی روژ
 ئاوا که کورد و تورک نشینە. (ارومیه)
 ئورناگ: [ناو] نمونە. سەنبول. (نمونه، الگو)
 ئورنج: هاوسەری زەردەشت پیغمبەر
 (همسر زرتشت پیغمبر)
 ئوروسی: [ناو] روس؛ فە: عوروسی؛ جوړیک
 پەنجیرە ی قەدیمی بە چاوانە و شووشە ی
 چکۆلە و پەنگینەو که بە شیوە ی کەشەوی
 هەلەدەدرایەو یان دادەدرایەو. (اروسی)
 ئوزالید: [ناو] فەد: جوړیک کوپیە گرتن لە وێنە
 و خەریتە لە سەر کاغەزی هەستۆک (بە
 هوئی هەلمی ئامونیاکەو). (ازالید)
 ئوزنگ: [ناو] زرائی؛ ئەژنۆ؛ ژنۆ. (زانو)
 ئوزۆر: [ناو] ئازار. (آزار)
 ئوزۆن: [ناو] فەد: گازئیکە لە قاتی
 سەرموه ی هەوای دهوری گو ی زهویدا. (ازن)
 ئوزەر: (ف. یاد) [ئاو، لئاو] بەناوبانگ؛ مەزن؛
 شکۆدار؛ دەمراست. (شکوهمند)
 ئوزیزە: دوینی. (دیروز)
 + ئوستاد: [ناو] ئاوەلئاو] فەد: (۱) ماموستا؛
 ناوی بالاترین مەقامی مودەپرسی زانستگا.
 (۲) سەر کارگەری کارنامەد و کارزان؛ ئوستاد
 کار: (۳) سوا؛ سواکار؛ وەستا؛ کارزان؛ کارامە.

(استاد)

ئوستاندار: [ناو] فەد: پارێزگار. والی: بەر پرس
وسەر کردە ی ھەرێم. (استاندار)

ئوستاندار: فەد: [ناو] (۱) بینایێک کە
ئوستاندار ئیشی تێدا دەکا. (۲) شوێلی
ئوستاندار. (استاندار)

ئوستەر الیایی: [ئاوێلناو + ناو] (۱) خەلکی
ئوستەر الیا. (۲) گرێدراو بە ئوستەر الیاوێ.
(استرالیایی)

ئوسقوف: [ناو] مەقامیک لە کلیسا دا بائتر لە
کەشیش. (اسقف)

ئوسلوواک: [ئاوێلناو + ناو] خەلکی ئوسلوواکی؛
قەومی ئوسلوواکی و زبانیان. (اسلواکی)

ئوش: تەد: [ئامراز، دەنگە ناو] ھوش و ھیش؛
کە کورتکراوە ی ھیشە ک یا ئیشە کە بە
تورکی یانی کەر، دەنگی بۆ پراوەستانی کەر.
(صدایی برای ایستادن الاغ)

ئوشت: [دەنگە ناو] ئوش؛ ھوش؛ ھوشش.
(هش)

ئووشن: دەبیژن؛ ئیژن؛ دەلین. (میگویند)
ئوغربی: تەد: لە زمانی تورکییە و ھاتووێ
(۱) بوکووی دەچی؛ سەفەر بە خێر. (کجا
میروی) (۲) سەر خێر چی؛ خێر لە پێتا
بیت. (سفر بخیر)

ئوغلانە کەم لەبی لەبی: کبابی بابی ۲
ئوغلەگ: گوندیکە لە ئازەربایجانی ئێران کە
زیاتر لە قەدیما زوێرناژەن و دەھۆل کۆت-
بوون و مەیموون و ورچیان پادەگرت و بە
دیھاتی کوردستاندا دەگەران و بەزمیان
دەگێپ. (قریه ای است)

ئوفاڵمی: [ناو] فەد: ناوی نەخۆشین

پەنمینی گووی چاو. (افتالمی)

ئوفسیت: فەد: (۱) چاپی ئوفسیت؛ (۲)
جوړیک مەکینە ی چاپ کە لە زینگ و کاغەز
کەلک وەر دەگریت. (افست)

ئوفلاز: [ئاوێلناو] لە بەردلان؛
خۆشەویست. (عزیز)

ئوکالیپتۆل: [ناو] عەتریکە لە داری ئوکا
لیپتووس دەگیرێ. (عطر درخت اکالیپتوس)
ئوکالیپتووس: [ناو] دارێکی جەنگەلییە،
بە تاییبەت لە ئوستەر الیا زۆرە. (اکالیپتوس)
+ ئوگر: [ئاوێلناو] (۱) ھوگر؛ لایەنگر.

(ھوادار) (۲) دەستەمۆ؛ ئارام گرتوو؛ گیرۆدەبوو؛
تۆنکە؛ ئوقرەگرتوو. (رام شده)

ئول: [ناو] بۆی ھەییە لە یوولی تورکییە و ھاتی
واتا پێ، پێیازگە، پێگا، بواری دینی. ئایین.
(راه)

ئولەمپاد: [ناو] فەد: فەد: (۱) وەرزشگەلی
جیھانی کە ھەر چوار سال جارێک لە
مەملە کە تیکدا بە پێوە دەچیت. (۲) ھەر جوړە
کی بەرکی جیھانی لە بواری زانستی و
لێھاتوویی و وەرزشییە. (المپاد)
ئولەمپیک: [ناو] گرێدراو بە ئولەمپادەوێ.
(المپیک)

ئولی: [بەند] زوور؛ ناوێ وە تاغ. (داخل
اتاق)

ئومەوی: عەد: فەد: پێوەندیدار بە ئومەویانەوێ
کە دوو زنجیرە لە فەرمانێ وایانی
مەملە کە تەکانی ئیسلامی بوون لە شام و
ئەندلوس. (اموی)

ئومىدەوار: [ئاۋەلئەۋ] قەد؛ بەھىۋا؛ ھىقىدار؛
بەئەۋات؛ ھىۋادار؛ بەھومىد؛ ھومىدەوار؛
بەھىقى. (امىدوار)

ئونجە: [ئاۋ] وىنجە؛ يۈنجە. (يۈنجە)

ئوندا: [ئاۋەلئەۋ] يىۋار؛ گوم؛ بەرپىۋار؛ بزر؛ وندا.
(گم)

ئونس: [ئاۋ] قەد؛ ئىد؛ سەنگى كىشانە يىكە
بەرانبەر بە ۲۸ گرەم. (اونس)

ئوو: [پىتى پىۋەندى] ۋە؛ ۋ؛ پىتى پىۋەندى
دوو رەستە. (ۋ)

ئوۋچك: [ئاۋ] تىل؛ قامك. (انگشت)

ئوۋد: [ئاۋ] پىز؛ قەدر. (احترام)

ئوۋدە: [ئاۋەلئەۋ] بەرپىز؛ بەقەدر. (محترم؛ با
احترام)

ئوۋر: [ئاۋ] سىك؛ زىك؛ ورگ. (شكم)

ئوۋرەلېشك: [ئاۋ] دوۋچەرخەي موتۇپى؛
موتۇپ سىكىلىت؛ كەرماشىنى ماتۇپى. (موتور
سىكىلت)

ئوۋرت: [ئاۋ] نىشتمان؛ مەزرايى نىزىكى گوند.
(مىھن؛ مزرعە نىزىك)

ئوۋرگ: [ئاۋ] ۋرگ؛ گەدە. (شكەبە)

ئوۋرىن: [جاۋگە] ۋوراندن. (زوزە)

ئوۋزۈن بىروون: [ئاۋ] (۱) لە توركى ۋەرگىراۋە.
(ئوۋزۈن بىرنى) ۋاتا ۋوت درىژ.

(دماغ دراز) (۲) جۆرپىك ماسى كە خاۋىياري
لى بە دەست دى. (ازون برون)

ئوۋزەر: [ئاۋ] جى؛ جىگا. (جا)

ئوۋسەر: [ئاۋ] كەندۈۋى ئارد. (كندۈۋى آرد)

ئوۋشى: (۱) ھېشۋو؛ بۆل. (خوشە) (۲)

ئىزى؛ دەلىي؛ دەبىزى. (گوبى)

ئوۋول: [ئاۋ] قەد؛ ئوقۇل توخمەك؛
جىگە يىك كە ئىسپىم لە ئاۋىدا دەگوروى و
دەبىتە ئاۋەلمە. (اوول)

ئوۋلا؛ ئەۋلا. (أنطرف)

ئوۋلى: [ئاۋ] ئەۋمى دوۋوھە مى خانوو (طبقە-
۲ خانە)

ئوۋىقت: بارى كەللا؛ ئافەرىن. (آفرین)

ئوۋپ كۆت: [ئاۋ] ئىد؛ قەد؛ قولە ئالتە؛ زىاتر لە
قوماشى ئاۋ نەدەلپىن چى دەبى و بەسەر
لىياسدا دەيگەنەبەر. (اوركت)

ئوۋىرەدە: بوۋردنەۋە؛ دل سىست بوون و
بىئال بوون. (بىئال شدن)

ئوۋپوۋىت: [ئاۋ] ئاۋەپوۋوت. (پىر كىندن با آب
گرم)

ئوۋەنای؛ ئوۋەي؛ ئوۋەيش. (آخيش)

ئوۋىزىنگ: [ئاۋ] بىزىنگ. (غربال)

ئوۋىژە: [ئاۋ] كىنجە؛ قايشى جۋوت. (چرم رابط
بىن يوغ و خيش)

+ ئوۋىن: [ئاۋ] ئىد؛ عوین؛ كايە؛ گالتە؛
ياري. نيوەي ماسپىك لەنەردىندا (بازى)

ئوۋىن باز؛ ئىد: [ئاۋەلئەۋ] (ب) ۱) عوین باز؛

گالتە چى؛ شوۋى باز؛ (شوۋ) (۲) كايە كەر؛

ياري كەر (بازىگر) (۳) [ئاۋەلئەۋ] قىلە باز؛
مە كىرباز. (حىلە گر)

+ ئە: (۱) ئامرازى ھىما بو جىناۋ؛ ئەۋ، ئەم،
ئەمن، ئەتۈ، ئەمانە، ئىمە. (حرف اشاره) (۲)

ئامرازى ھىما بو نىزىك و دوۋر؛ ئەمە، ئەۋانە،

ئەۋتەسپە. (اشارە بە نىزىك و دور) (۳) بە-

جىيى ئا بە كاردەبرى؛ ئەئىرە؛ ئائىرە (بە جاي ۱)

(۴) لە جىيى دە بە كاردەبرىت؛ ئەچم؛ دەچم؛

نه توانم : ده توانم. (به جای می در علامت مضارع)
نه تاوا؛ تاوا؛ بهوشیوه؛ بهوجوره؛ بوی تاواهی.
(اینطوری)

نه بابوز؛ [ناو] جهرده؛ ریگر؛ تهریده. (راهزن)
نه بابوزی؛ [ناو] جهردهیی؛ دزی؛ ریگری.
(دزدی؛ راهزنی)

نه بال؛ وشهییکه بو وه پالدانی قسه ی خراپ؛
نهو خرایه ی نه بال مه ده؛ چه سپاندن؛
وه پالدان. (نسبت دادن و چسپاندن)

نه بجه ده؛ ناوی چوار پیتی نه لف و بیی
عهره بییه؛ (نه لف، ب، ج، د) (ب) هر پیتی
نه بجه ده له نه لفو بییدا ژماره ییکی دیاری
کراوی هه یه. (ابجد)

نه بدال؛ [ناو، تاوه لئاو] عد؛ فد؛ (۱) سه وداسهر؛
دهرویش؛ (۲) نه ودال؛ عهدال. (درویش)
نه بدالان؛ [ناو] ریوایه ته حهوت سواره ی
عهدالان که بی موقابیله یاریده ری هه ژارانی
سهر گوی زهوی بوون. (ابدالان)

نه برپوه یوهس؛ [تاوه لئاو] خوو برو که له یه ک
جیا نه بوونه ته وه و پیکه وه لکابن. (ابرو
پیوست)

نه برپوه یتانی؛ [تاوه لئاو] (ب) نه بروی باریک.
(ابروی باریک)

نه بروکه وانی؛ [ناو، بهر ههمی چاوگه] نه بروی -
چه ماوه. (ابرو کمانی)

نه برو ناسک کردن؛ [چاوگه، ت] (ب)
ناز کردن. (ناز کردن)

نه برو هه لته کانندن؛ [چاوگه، ت] وه لآمی سه لبی
دانه وه به هیما ی برو. (ابرو بالا انداختن)

نه برو هه لگرتن؛ [چاوگه، ت] (ب) تارایشی
نه برو به هه لکه نندن و لا بردی مووی زیادیی
سهر و ژیری نه برو. (آرایش ابرو)
+ نه بره ش؛ [تاوه لئاو] هه بره ش؛ زور تینوو.
(تشنه)

+ نه بره ش؛ [ناو] فد؛ (۱) نه سپی شین بو ری
گول گول. (ابرش) (۲) میینه ییک که له
پاش زانی ژه کی نه بییت بو ییچوه که ی؛
بیژه ک. (زاغوی بی شیر)

نه بله پوه؛ < تابلوه. (محاصره)
نه بله ره نج؛ که سیک که له بهر بی عه قلی
ره نج به خه ساره. (رنج به با درفته)

نه بله مه زنج؛ زیاده رهوی. < نه بله ره نج. نه بووا؛
مه شیا؛ نه شیا؛ ده بوو؛ ده بوو اییت. (میایست)
نه بوو ته یاره؛ [ناو] ماشینی سی چه رخه؛ (ب)
سه یاره ی زور شر و شهویق و کوون. (ابو
طیاره)

نه بوو عه تا؛ [ناو] عد؛ فد؛ (۱) ناوی
گوشه ییک (کو پله ییک) کی موسیقا که له
ده زگای شوور دایه. (۲) باوکی عه تا. (ابو
عطا)

نه بوو له هول؛ ناوی په یکه ره ییک له میسر؛
(ب) ترس هینه ر. (ابوالهول)

نه بوو ید؛ [ناو] مورانه؛ نه سپی. (شپش)
نه به نووس؛ [ناو] داری ثابنووس؛ داریکی زور
به ناویه و جوان بو دار تاشی و نه چاری که
ره منگی قاوه می زور توخه. (آبنوس)

نه بی؛ ده بی؛ نه بی بروی؛ ده بی بروی؛ ناخر
وائه بی؛ ناخر واده بی. (باید؛ میشود)
نه بیال؛ [ناو] جاش؛ جاجم؛ په توو. (رختخواب -

پنج؛ پتو)

نمید: جوړه گهنمیکه. (نوعی گندم)

نمپراخ: [ناو] یونان؛ تند؛ پپراخ؛ دولمه. (دلمه)

نمپلوک: گیای هه پهلوک. (گیاهی است)

نمپرتەر: [ناو] لئاو، بهند؛ زیاتر؛ ته غمر.

(بیشتر)

نمپیون: [ناو] بووه ته نمفیونی نارووی و

گوپ دراوه. پینووسی نارووی (پ) ی نییه

(افیون)

نمت: (۱) [پیشگر] نیشانه ی داهاتوو، به

جیگای (دهت)؛ نه تکوژم؛ ده تکوژم. (علامت

مضارع) (۲) نات؛ خوشکی گه وره؛ داده.

(خواهر بزرگ)

نمتابه ک: فد؛ تد: [ناو] (۱) له ناتا بیوکی

تورکیه وه هاتوو؛ واتا؛ باوه گه وره؛ (ب) ناوی

چهند تیره ی فرمانروا بوون وه ک:

نمتابه کانی موسل؛ نمتابه کانی فارس. (سلسله

ای از فرمانروایان) (۲) له قه بی و مزیر له

میژینه دا؛ نمتابه کی نه عزمه؛ سه روک وه زیر.

(لقب وزیر؛ اتابک)

نمتانی: (۱) [جیناو] نه وه تانی. (اینست) (۲)

نمتوانی؛ له چاو گه ی تانین (توانین) (میتواند)

نمتهرمش: [ناو] (۱) زنده ق؛ زراو؛ زاور.

(کیسه صفرا) (۲) جور نه ت؛ زات. (جراث)

(۳) فریشته ی ناگاداری ناو له نایینی زه رده -

شتدا. (فرشته نگهبان آب)

نمتک لیبردن: [چاو گه ت] نابرو بردن؛

نمتک کردن؛ سووک کردن. (آبرو بردن)

نمتفک: [ناو] هی شووی چکوله؛ بولی چکوله.

(خوشه کوچک)

+ نمتله س: [ناو] فد؛ (۱) کتییی خه ریته ی

جو غرافیا. (۲) جوړیک ماشینی خاک

هه لکهن. (۳) ناوی زه ریاییکی به رینه،

نوقیانووسی (به حری) نمتله س (۴) جوړیک

قوماش. (اطلس)

+ نمتله سی: فد؛ (۱) [ناو] گولیکی که م

بالایه؛ (۲) [ناو] لئاو؛ به رنگی گولی

نمتله س. (۳) [ناو] جوړیک قوماشی ساف و

بريقه دار. (اطلسی)

نمتوران: (۱) زیر د مبون؛ ده توران. (قهر

میکردند) (۲) زه رده شتی. (زردوشتی)

نمتوم: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ چوو کترین به شی

هه رشت که له ئلیکتر و نو تر و ن یک

هاتوو. (اتم)

نمتومی: [ناو] لئاو؛ پیوه نیدار به نه توموه؛

بومی نه تومی؛ نیرو گای نه تومی. (اتمی)

نمتوون: [ناو] تارتوون؛ دوژه. (جهنم)

نمتهر: [ناو] (۱) نیشانه؛ جی شوین؛ ناسه وار؛

هه تهر. (نشانه) (۲) هه تهر؛ هیزی دیتن؛ هه تا

چاو هه تهر ده کا ده شته. (کارایی دید)

+ نمته ک: [ناو] پالوینه؛ پالیو. (صافی)

+ نمتهم: ته نین؛ تمونچنین. (بافتن)

نمتی: [نامراز] بانگ کردن ی باجی، خوشکی

گه وره؛ (صد کردن) خواهر بزرگ

نمتجاندن: [چاو گه ت] عه جیاندن به سهند

کردن؛ بهر گم کردن. (پسند کردن)

نمتجاندن: [چاو گه ت] (۱) پروو کاندن؛

نابووت کردن؛ له نیو بردن؛ چوواندن. (از بین

بردن) (۲) قمر تیخستن. (کشتار جمعی) (۳)

تفروتوونا کردن. (تارومار کردن)

نه جووړی: (۱) [له چا وگه ی (جووړان)] قسه ی
له دهمدا ټيکده چي، زمانې به هه له ده چي.
(تېق می زند) (۲) ده دوړېت به (سووکایه تیه-
وه) (می باز د)

نه جووړی: [ناو] جوړېک خه یار؛ هاروی.
(نوعی خیار)

+ نه جهل: عد: فد: [ناو] وهختی مهرگ (اجل)
نه جهل هاتن: وهختی مهرگ هاتن؛ بزن
نه جهلی بیت نانی شوان ده خوات (په ند). (اجل
رسیدن)

نه جیلوک: بهرگ گوړین. (تعویض لباس)
نه حمه دومه حموود کردن: به قهر زو قوله ژيان؛
ژيانی ده ساو دهس (ده ستاوده ست)؛ له
که سیك قهرز وهرگرتن و به که سیکی تر
دانه وه؛ (ب) ده ست و گوپیړی. (احمد و
محمود کردن؛ کنایه، با نسیه زندگي کردن)
نه حمه قانه: [بند] فد: له پرووی بی عه قلیه وه؛
[ناو] [ناو] وهک نه حمه ق. (احمقانه)

نه حمه قی: فد: [ناو، بهرهمی چا وگه] که وجی؛
نه فامی: بی عه قلی؛ که مژه بی. (احمقی)
+ نه حوالپرسی: [ناو بهرهمی چا وگه] (۱)
پرس و جو له حالی که سیك کردن. (۲) ره-
وتی سهردان له نه خوښ و لیپرسین. (۳) (ب)
چاک وخوښی کردن. (احوالپرسی)

نه حیا: عد: فد: (۱) بوژاننده وه؛ زیندو
کردنه وه. (زنده کردن) (۲) شهو بیداری؛ شهو
نخوونی؛ (ب) شهو که لی ۱۹ تا ۲۱ ی مانگی
په مه زان، به تاییه ت له مه زه بهی شیعه دا.
(شب بیداری)

نه خ: (۱) وشه ی دهنکه. (کلمه صداست)

(۲) پیس به زبانی مندالنه (پلشت بچگانه)
نه خباری: عد: فد: [ناو] مه که بیکی فیهی
شیعه یه که بو حه دیس و خه بهر زیاتر له
ده لیلی کرده وه یی پیز داده نی؛ دژی
نوسوولی. (اخباری)

نه خت و چار: [ناو] ت هه ول و ته قه لای زور.
(تقلای زیاد)

+ نه خته: (۱) [ناو] [ناو] یه خته؛ گون دهرهاتوو؛
خه ساو. (۲) (ب) پیایوی خوپیړی و بی جهرگ.
(۳) [ناو] یه خته؛ ده سه کی داری که له که نار
ناودا ده یچه قینن بو شین بوون. (اخته)

نه خته ر: [ناو] فد: (۱) هه ساره. (ستاره. اختر)
(۲) ناوی گوئیکه. (نام گلی است) (۳) [ناو] بو
ژنان. (نامی زنانه)

نه خته ژمار: [ناو] هه ساره ناس؛ هه ساره ژمار؛
نه ستیره ژمار. (منجم)

نه خته رسوئی: [ناو] [ناو] نه ستیره
سوئی؛ (ب) به دبه خت؛ بی تیقبال؛ پوژره ش؛
بی شانس (بی اقبال).

نه خره ب: [ناو] [ناو] قهره ب؛ دوو پشک؛ دوماره-
کول (عقرب)

+ نه خشال: [ناو] [ناو] شغال؛ ناشغال؛
زبل (اشغال)

نه خله خ: [ناو] [ناو] فد: سوخمه؛ سیخمه؛
کولونجه ی بیقول که قوشه و گو یا زیوهری
پیوه لکیند راییت. (دووراییت). (الخلخ)

نه خم کردن: فد: [چا وگه]، پروو ترش-
کردن (اخم کردن)

نه خموته خم: فد: [ناو]، پروو گرزی له گه ل
قسه ی توند و تیژدا. (اخم و تخم)

نهخ و تف: [ناوټ] ناخ و تف. (اخ تف)
 نهخيوار: نهغيار. (۱) [ناو] بيگانه؛ غه يرگه ل.
 (اغيار) (۲) هوښيار (هوشيار)
 نهخيوان: [ناو] شه قام. (خيابان)
 نهخي: [ناو] قد؛ ميخ تهويله؛ ميخ زنجيري
 تهويله؛ كول ميخي به ستنه وهی هه وساري
 نه سپ و حه يواني به رزه. (ميخ طويله)
 + نه دا: [له چاوگه ی دان] ده دا؛ که سيک که
 شتيک به که سيک نه دا؛ نان ده دا، پاره ده دا،
 جوين ده دا. (می دهد)
 نه دا: (ناو) (ف. ما) (۱) ناز و قه مزه (۲) دايک؛
 دالک (۱) کرشمه ۲. (مادر)
 نه دا دهره ينان: [چاوگه، ت] ده مه لاسکی-
 کردنه وه؛ لاسايی کردنه وه خو له جيی
 که سيک نيشان دان؛ تهقليت و گالته کردن.
 (ادا در آوردن)
 نه دا و نه توار: [ناوټ] عدټ قد: (۱) ټوپن
 دهره ينان؛ کرده وهی شانو گهر يانه بو شوخی و
 پيکه نين. (۲) پهفتاری ناپه سهند و ناشيرين.
 (ادا و اطوار)
 نه داوه کردن: [چاوگه، ت] (۱) دوو پات-
 کردنه وهی قسه. (بازگویی سخن) (۲) دانه وه؛
 قهرز دانه وه؛ قهرمبوو کردنه وه. (ادا کردن)
 + نه دمبيات: [ناوټ] قد: (ثات) پموتی (کو) ی
 ثاره ويه، (۱) نيشان دانی هونه ری هه ر
 ميله تيک له پړژه کی که لام و ويژه دا. (۲)
 کو ی نوسراوه گه لی که ناوړوکیان له لايه ن
 ميله تگه لی جوړاو جوړموه په سهند کرابی.
 (ادبيات)
 نه دمبياتي کلاسيک: قدټ نه دمبياتي که ونارا؛

هه روه ها شيمري کلاسيک: شيمري کوټ؛
 دارای وه زن و قافيه. (ادبيات کلاسيک)
 نه دی: مندالان ده لين؛ دايکه؛ دايه. (مادر)
 نه دی نه دی: به لی به لی. (بله بله)
 نه پ: [به ند] بو؛ به خاتر؛ له بهر؛ بوچی. (چرا)
 نه پابه: [ناو] قد؛ ثاره يانه؛ عه ربه يانه؛ گاری؛
 گاريه؛ عاره يانه. (ارابه)
 نه پابه ی دهستی: [ناو] (۱) فەرغوون. (فرغون)
 (۲) نه پابه ی ده سترووش. (ارابه دستی)
 نه پابه ی جهنگی: قدټ [نلو] ده بابه؛ تانگ (تانگ)
 نه پابه ی که لی: [ناو] نه پابه ی دوو ته گهره که
 جووټيک که ل گامپش پايده کيشن، زياتر بو
 کولو ش کيشان به کاری دينن. (ارابه بزرگ
 دو چرخ)
 نه پاجووی: بوچی. (برای چه)
 نه رارات: < ثارات. (ارات)
 + نه رامنه نه: قد: (۱) [ناو] کو ی نه رمه نی.
 (جمع ارمني) (۲) [تاوه لئاو] لانه واز و هه ژار؛
 له وانه يه له تور کييه وه هاتي (نه رارامه-
 نه) (تارامه نه؛ له ناودا گير خوار دوو؛
 دهسته وسان. (فقير؛ وامانده)
 نه رانه: [ناو] خه زيم؛ لوو ته وانه. (زينت دماغ)
 نه راومند: [تاوه لئاو] ثاراومند؛ بليند؛ به رز. (بلند)
 نه ربابانه: [تاوه لئاو] (۱) تاغايانه؛ وه که نه رباب.
 (ارباب اسا) (۲) [ناو] به هره ی مالیکانه. (بهره
 مالکانه)
 نه رباب و په عيه تی: [ناوټ] په وټيکی ژيانی
 کوټمه لايه تی بوو که نه رباب خاوه نی زهوی و
 زار بوو (ارباب ورعيتی)
 نه ربابی عيلم: قد: [ناو] خاوه نی زانياری؛ (ب)

زانایان؛ زانیاران. (ارباب علم)

ټهړیابی قه‌لهم: فند: [ناو] (ب) نووسهر؛ قه‌لهم به دهست. (ارباب قلم)

ټهړبووش: [ناو] ټه‌سپی شیئ سوور هوول. (کرنګ: سرخ رو)

ټه‌په: [ناو] په؛ بهرانپه به ۲/۵ کیلو دانه‌ویل؛ په؛ بهرانپه‌ری شه‌ش مشتی هه‌ردوو دهست دانه‌ویل. (۲/۵ کیلوغله)

ټه‌ریزه: [ناو] باوه‌شین؛ بارموشه. (بادبزین)

ټه‌رتک: [ناو] ټه‌تک؛ سووکایه‌تی. (توهین)

ټه‌رتش: [ناو] سوپا. هیڅی عه‌سکه‌ری له ده‌وله‌تیکدا. (ارتش)

ټه‌رتشه‌بود: فند: [ناو] بانه‌ترین دهره‌جه‌ی نیزامی له ټیراندا له پ‌اپووردوودا. (ارتشبد)

ټه‌رتشه‌س‌الاری: میلیتاریسم؛ حکومتی ټه‌رتشه‌یگه‌ل. (ارتش‌سالاری)

ټه‌رتشه‌شی: [تاوه‌لناو + ناو] (۱) پیوه‌ندیدار به ټه‌رتشه‌وه؛ پوتینی ټه‌رتشه‌شی؛ فروکه‌ی

ټه‌رتشه‌شی؛ سه‌یاره‌ی ټه‌رتشه‌شی. (۲) که‌سیک- که له ټه‌رتشه‌شدا (ده‌وام) شول ده‌کا. (ارتشی)

ټه‌رجووم: [ناو] ټه‌رجوو؛ تکا؛ پ‌اپانه‌وه؛ داخواز؛ داوخواز. (خواهش)

ټه‌رخ: چال؛ قوولکه. (چاله)

ټه‌رخاندن: [چاوگه‌ت] ماندوو کردن. (خسته کردن)

+ ټه‌رخه‌وان سوور: [ناو] (ب) ټه‌وه‌لی به‌هار کاتیک باران قوړاو له‌گه‌ل خویندا دهریژپته

ناو چوم و په‌نگی سوور ده‌کات. (اول بهار) ټه‌رخه‌وان سووری به‌هار: (ب) کاتی که چوم

هه‌په‌تی ټاو زورپه‌تی. (موسم بهار که

رودخانه گل آلودو پرآب است)

ټه‌رخین: ماندوو بوون. (خسته شدن)

ټه‌رده بیژ: [ناو] ټه‌ردناس؛ زه‌وی‌ناس؛ خاک ناس. (خاکشناس)

ټه‌رده‌شیر: (۱) رق و قینی شیر؛ مه‌لپه‌ند و سه‌رزه‌مینی شیر. (خشم شیر. سرزمین شیر)

(۲) ناوی ټه‌وه‌لین شای ساسانی که له‌هوژی کوردان بووه. (اولین شاه ساسانی که

کردبوده) (۳) ناوه بو پیاوان. (نام مردانه) (۴) نه‌په‌ری شیر؛ ټه‌رین (نمره شیر) (۵) ټه‌رد

واتا قسه‌پ‌است؛ شیرپ‌است و دروست. (حقیقت گو)

ټه‌رده‌ک: [ناو] ولأخی یه‌ده‌ک که سواری به دواي خویدا ده‌یکشی. (اسب یدک)

ټه‌رده‌ل: به‌جهرگ؛ دلدار و نه‌ترس به‌جهرگ؛ (شجاع)

ټه‌رده‌لان: (۱) کوئی ټه‌رده‌ل؛ دلیران؛ (دلیران) (۲) بن‌زاراوه‌ی سنه و دهر‌دو‌زی. (لهجه

سندجی) (۳) پنه مال‌ه‌ی ټه‌رده‌لان که حوکماتی سنه‌یان به‌دهست بوو. (خانواده

امیران اردلان در سندج) ټه‌رده‌وان: چاودیری زه‌وی؛ (نگهبان زمین)

ټه‌رده‌یژ: [ناو] بوومه‌لهرزه. (زلزله) ټه‌رپ: [ناو] مشار؛ ټه‌په. (اره)

ټه‌رپه‌ټه‌پ: [ناو] زه‌پینی که‌ر؛ عه‌پ عه‌پسه- پینی که‌ر؛ سه‌په‌سه‌پ؛ (عرعر)

+ ټه‌رز: [ناو] پوولی بیانی. (ارز) ټه‌رزان جان: [تاوه‌لناو] هه‌رزان فروش؛ دژی

گران فروش. (ارزان فروش) ټه‌رزان فروش: فند: (۱) [تاوه‌لناو] ټه‌رزان جان؛

کهسیک که شت هه‌رزان ده‌فروشی. (۲)
فروشی مال یا ملکی هه‌رزانتتر له قیمه‌تی
خوی؛ ماله کهم هه‌رزان فروش کرد. (ارزان
فروش)

هه‌رزان فروشی: فد: [ناوه‌به‌رهمی چاوگه]
هه‌رزان جانی؛ دزی گران فروشی. (ارزان
فروشی)

هه‌رزان قیمه‌ت: فد: [ناوه‌لناو + ناو] کهم
قیمه‌ت؛ کهم به‌ها؛ کهم نرخ. (ارزان قیمت)
هه‌رزانی: [ناو] هه‌رزانی؛ دزی گرانی. (ب)
فهراوانی و نیعمه‌ت. (ارزانی)

هه‌رزرووم: فد: تد: باژپریکی کورد نشینه
له‌تورکیا. (ارزرووم)

هه‌رزناس: [ناو، ت] هه‌ردیژ. (زمین شناس)
هه‌رزنج: [ناو] تانیسک؛ تانیسک. (آرنج)
هه‌رزو: ناوه بو ژنان. (اسم دخترانه)

هه‌رزمنجان: شاریکی کوردانه له‌تورکیا.
(ارزنجان)

هه‌رزیل: [ناو] هه‌رزال. (سکویی در اتاق یا
چادر)

هه‌رژن: [ناو] داریکی بیبه‌ره. (نام درختی
است)

هه‌رژه‌نگ: (۱) ناوی دیوی شانامه. (دیو
شاهنامه) (۲) شه‌یتان. (شیطان) (۳) کتییی
وینه‌ی مانی پیغه‌مبه‌ر. (کتاب نقاشی
مانی) (۴) ترس؛ وه‌خشه‌ت؛ خوف. (وحشت)
هه‌رژه‌نگی دیو: (۱) ناوی دیویکی هه‌فسانه‌یه.
(ارژنگ دیو) (۲) پیایوی

زبه‌لا‌حی پیده‌شوبه‌ینن. (گنده‌بک)
هه‌رس: [ناو] هه‌رس؛ هه‌سرین؛ هه‌سر؛ رۆندک؛

فرمیسک. (اشک)

هه‌رسیم: [ناو] مه‌سه؛ قه‌لانگ؛ مه‌سی؛ شیشی
سه‌رته‌نووور. (میله روی تنور)

هه‌رشه‌ک: [ناوه‌لناو] هه‌سوود؛ به‌خیل؛
چکووس. (بخیل)

هه‌رغه‌ن: ناوی شاریکی کوردانه له‌تورکیا.
(ارغن)

هه‌رغه‌نووون: [ناو] عد؛ فد؛ یونان؛ جوړیک
ئوړگی چووکه‌یه. (ارغنون)

هه‌رغه‌وان: [ناو] هه‌رخه‌وان. (ارغوان)
هه‌رغه‌وانی سوور: [ناو] په‌نگی هه‌رخه‌وانی

مه‌یلهو سوور؛ له‌ئامیته‌ کردنی په‌نگی شینی
که‌م و سووری زووتر و سیی پیکدی.
(ارغوانی قرمز)

هه‌رفای: [چاوگه] په‌فاندن؛ په‌راندن. (ربودن)
+ هه‌رکان: عد؛ فد: (۱) ناوه بو پیوان، زیاتر

له‌کوردستانی تورکیا. (۲) پینچ ریخه‌راوه‌ی
پادگانی نیزامی (روکنی ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵) که
هه‌ر یه‌ک هه‌رکی تاییه‌یان له‌سه‌رشانه.
(ارکان)

هه‌رپک: ئامرازی سه‌ر سوورپمانه. (کلمه‌ای
برای تعجب)

هه‌ره‌کدار: [ناوه‌لناو] که‌سیک که‌کار و
هه‌ردیسه‌ری زوړ بیت. (کار مشکل داشتن)

هه‌رکه: (۱) کاری‌گرینگ. (کاربزرگ) (۲)
ئاگردان. کوانونو. شو‌مینه. (شومینه)

+ هه‌رگ: [ناو] باره‌گای شاهان. (ارگ)
هه‌رمان: [ناوه‌لناو] به‌په‌حم؛ دلۆقان. (مهربان)

هه‌رمان: [چاوگه‌ت] رووخان؛ تی‌ک‌ته‌پین؛
پمان؛ که‌وتن؛ پمیان. (خراب‌شدن دیوار یا

خانه)

ئەرموود: [ناو] ئەمروود؛ ھەرمی: ھەمرو. (گلابی)

ئەرمەن: [ناو] ھەرمەن. (ارمن)

ئەرمەنستان: وڵاتی ھەرمەنستان. (ارمنستان)

ئەرمەنی: [ناو] (۱) ھەرمەنی؛ لقى له نيزادی
ھیند و ئوروپایی. (ارمنی) (۲) ئەندامی ئەو
قەومە. (ارامە) (۳) زبانیان. (زبان ارمنی)

ئەرمین: [ناو] ئەستێرە ی قبیله؛ ئەستێرە ییک
کە لای باشوورە ھەلدی. (ستارە جنوبی)

ئەرن: [ناو] (۱) ئەرد؛ نەرە. (نەرە) (۲)
قین؛ پک؛ کین. (کینە)

ئەرناف: [ناو] پق؛ کین؛ قین. (کینە)

ئەرناف لیچوون: [چاوگە، ت] پق نیشتنەو؛
ئارام بوون. (آرام شدن) ئەرناندن: [چاوگە-
ت] زوو پێ کردن؛ چڕوساندنەو؛ چەوساندنەو؛
ئازاردان؛ پق ھەلساندن. (آزار دادن؛ عصبانی-
کردن)

ئەرنایوت: [ناو] ئەرنەووت؛ ئەلبانی؛ ئالبانیایی؛
(کشور آلبانی؛ آلبانیائی)

ئەرنەبووت: [ناو] جوړیک مەیموون کە
شیوہ ی ئینسان دەدا. (میمون)

ئەرنەمووتە: [ناو] تېلا ناوہ راست؛ قامکی
نیوہ راست؛ ھەلمەقووتە. (انگشت وسطی)

ئەرنین: [چاوگە] تووڕەبوون؛ ئازار کێشان؛
ئەرنین. (عصبانی شدن)

ئەرو: [ئامراز] ھەرو؛ ئامرازی بانگ کردنی
پیاوانە؛ ئەری؛ ھەری. (صدا کردن مرد)

ئەروەند: [ناو] (۱) حیلە؛ فیل و فەرەج.
(حیلە) (۲) چۆمی ئەروەند لە باشووری ئێران.

(اروند رود)

ئەرەجی: شیوہ؛ لیچوون؛ لیکردن؛ ویچوون؛
وہک؛ شیوہ دان. (شیبە؛ پنداشتن)

ئەرەجیا: دەترانی؛ دەتگوت؛ وہک؛ شیوہ.
(شبیه؛ پنداری)

ئەرەجیای: [چاوگە] وازانین؛ پی وایوون.
(پنداشتن.)

ئەرەق: [ناو] (۱) عارەق؛ مەی. (می) (۲) خو؛
ئەرەقە. (عرق تن)

+ ئەرەقگیر: (۱) [ناو، بک] کەسیک کە
ھەلمەتکین دەکا. (عرق تقطیر کن) (۲) [ناو]
ژیرکراس. (زیر پیراهن) (۳) [ناو] نەرەزین.
(نمد زین)

ئەرەکوتهی: [چاوگە] کەوتن. (افتادن)

ئەرەمداری: [چاوگە] پراوہستان. (ایستادن)

ئەرەمەرزای: [چاوگە] ئەرەمەرزای؛
دامەزراندن؛ سەقامگرتن. (جایگیر کردن)

ئەرەمەنە: لە کارکەوتن و پراوہستان.
ئارامەندی؛ ئارامەنە؛ دەستەوسانی؛ تیامان.
(ایستادن؛ <ئەرەمەنە

ئەرەمیای: [چاوگە] دانان. (گذاشتن)

ئەرەنیشتهی: [چاوگە] دانیشتن. (نشستن)

ئەرەودە: [ناو، بەر] ئاروینکراو؛ تاقیکراو؛ جە-
پباندی. (آزمایش شده)

ئەرەوستە: [چاوگە] (۱) داخستن؛ پیوہ دان؛
بەستن. (بستن) (۲) پان کردنەوہی فەرش و
لباد. (پهن کردن)

+ ئەری: [دامرازی] بانگ کردن؛ ھەری
ئامرازی بانگ کردنی ژنان، بو پیاوان دەلین
ئەرو. (صدا کردن زن)

ئەرئىز: [ئاۋەلناۋ] بەرىن؛ پان وپۇر؛ لە عەرىزى
 ئارمويەھو ھاتوۋە. (عرىض)
 ئەرىقان: [ناۋ] مەلبەندى ئىرەۋان؛ لە پېشدا
 كورد نشين بوۋە ئىستا يېتەختى ئەر مەنستانە.
 (ايرۋان)
 ئەرئىن: (۱) نەپرە. (نەرە) (۲) ئەندازە كىرىن و
 پىۋانەى كووتال. (اندازە اى براى متر كىرىن
 پارچە)
 ئەرئىنى: [بەند] جوابى بەلى؛ ئەرى. (جواب آرى)
 ئەرى و نەرى: بەلى و نەخىر؛ (ب) دووشك
 بوون؛ دوودل بوون. (آرە و نە)
 ئەزا: [ئاۋەلناۋ] ئازا؛ خىرا. (شجاع)
 ئەزانى: (۱) دەزانى. (۲) دەستەۋاژە ۋەك ،
 پرسىنى قىمەتى بزى، ۋەلام بزى دەزانى واتا
 چۈننىيەتى و بارودۇخى بزى قىمەت دىارىدە-
 كا. (۱) مىداند. ۲. كىنايى، ۋەضىعت)
 ئەزايى: [ناۋ، بەرھەمى چاۋگە] ئازايى.
 (شجاعت)
 ئەزبە: [ناۋ] كەپسۈول. (كپسول)
 ئەزبەر: [ناۋ] بەمىشك سپاردن؛ لەبەر؛ خىفز
 كردن؛ دەر سەكەم ئەزبەر كرد؛ دەر سەكەم
 لەبەر كرد. (حفظ)
 ئەزبى كىۋىلە: [ناۋ] نەعنای كىۋى. (نعناى
 كۋهى)
 ئەزبىلە: [ناۋ] نەعنا؛ جاترە. (نعنا)
 ئەزبىيە: [ناۋ] ئەزبىلە؛ نەعنای كىۋى. (نعنا)
 ئەزبەر مەست: [ئاۋەلناۋ] خۇۋىست؛ خۇخۋاز؛
 خۇپە سەند. (خود خواه)
 ئەز دىن زەرى: [ناۋ] (۱) جۈرىك ھەلپەم كى.
 (نوعى رقص) (۲) جۈرىك قوماش. (نوعى پارچە)

ئەززا: [ناۋ] دايكە؛ دايە. (مادر)
 ئەزاتە: [ئاۋەلناۋ] نەزۈك؛ قىسر؛ ئەستېۋر؛
 ستېۋر. (نازا)
 ئەززاۋاتە: [ناۋ] دايك و باب. (پدر و مادر)
 ئەززى: [ناۋ] دايك و باب. (پدر و مادر)
 ئەزغەنى: شارىكى كوردانە نىزىكى دىار بەكر.
 (شەھرى نىزدىك دىار بىكر)
 ئەزمان: [ناۋ] زمان؛ ئاسمان؛ زبان. (زبان.
 آسمان)
 ئەزمان تال: [ئاۋەلناۋ] قىسە ناخۇش؛ زمان پىس.
 (بد زبان)
 ئەزمان تىز: [ئاۋەلناۋ] زمان تال؛ زمان درىز.
 (بد زبان)
 ئەزموۋ: [ناۋ] ئارۋىن؛ تاقىكردنە ۋە. (آزمون)
 ئەزمەپ: كىۋىكە لە پال شارى سلىمانىدا .
 (نام كۋەيست در كنار سلىمانىه)
 ئەزمىن: (۱) [ناۋ] زەۋى. (زمىن) (۲)
 [چاۋگە] تام تاقىكردنە ۋە. چەشتن؛ چىز كردن؛
 چىشتن. (چشىدن)
 ئەزەلىا: دەئالا؛ دەپچرا. (مى پىچىد)
 ئەزى: [ئامراز] (۱) چما؛ داخۇ؛ توبلىي.
 (تو گوئى) (۲) [جىناۋ] من؛ ئەمن؛ (من)
 (۳) دەزى؛ مندالى دەبى. (مى زايد)
 ئەزىچ: [جىناۋ] (۱) منىش. (منهم) (۲) لەۋ. (از
 او)
 ئەزىچ: [جىناۋ] ئەز زى؛ منىش. (منهم)
 ئەزىماندن: [چاۋگەت] عەزىماندن؛ پىز لىنان
 و مىۋانى كردن؛ حورمەت گرتن؛ خزمەت
 كردن. (تكرىم)
 ئەزىە تىكرىن: [چاۋگەت] عەزىەت دان؛ رەنج و

نازار پینگه یاندن؛ نه شکه نجه دان. (اذیت کردن)

نه زیه ت کیشان: [چاوگه، ت] زه حمه ت قبول کردن؛ پهنج و نازار کیشان. (زحمت کشیدن)

نهژ: له. (از)

نه ژدهر: [ناو] (۱) گولله ی نه سله حه ی ژیر ده ریاییه. (اژدر زیر دریایی) (۲) هه ژدیها؛ هه زیا؛ هه زیا؛ حه فی. (اژدها)

(۳) سه ره به یداخ. (سر پرچم) (۴) ناوه بو پیوان. (نام مردانه)

نه ژدهر نه ناز: [ناوبک] (۱) پاپوړ یا ژیر ده ریایی، که خامو نی که ره سته ی نه ژدهر خسته. (۲) نه سله حه ییک که نه ژدهر دهخا. (اژدر افکن)

نه ژگل: [ناو] (۱) هه ژگل؛ چروچیلکه؛ درک ودال. (خار و خاشاک) (ب) (۲) ناکار ناشیرین؛ خو پری؛ ناشخال. (بی ارزش و بیکار)

نه ژمار: [پاشگر، ناوی بک] شمیر؛ که سی که ده میړیت؛ نه ژمیر. (شمار)

نه ژماره: [ناوت] ژماره؛ پهقم. (شماره)

نه ژماردن: [چاوگه، ت] (۱) ژمارای؛ شماردن؛ بژاردن. (شمارش) (۲) بو تاوان دانه وه؛ تاوان بژاردن. (غرامت دادن)

نه ژمه ت: [ناو] حه ییه ت؛ هه ژمه ت؛ حه جمه ت؛ تاو. (هیبت؛ ترس)

نه ژمیر: [ناوبک] ژمیر؛ کاری ژماردن؛ که س یان که ره سته ییک که ژماره ده کا. (شمار)

نه ژمیراو: [ناو، بهر] ژمیراو؛ به حیساب هاتوو؛

(ب) پویته پیدراو. (شمرده شده)

نه ژناس: [ناو، ناوه لئاو] نه شناس؛ شناس؛ ناسیاو؛ ناسراو؛ ناس کری. (آشنا)

نه ژنو پی دادان: [چاوگه، ت] شکست پی- دان؛ کوّل پی دان؛ نه ژنو پیدادان؛ به نه ژنو پیداکوتان. (شکست دادن؛ بازانو ضربه زدن)

نه ژنو دادان: [چاوگه، ت] (۱) له سه ر چوک دانیشتن. (نشستن بر روی زانو) (۲) کوّل دان و تیّک شکان. (شکست خوردن) (۳) چوک دادان؛ نه ژنو دانانه نه رز. (زانو خم کردن)

نه ژنو شکان: [چاوگه، ت] (ب) به لای گه و ره به سه ر هاتن. (مصیبت بزرگ نازل شدن)

نه ژنو شل بوون: [چاوگه، ت] (ب) هیلاک بوون به هو ی راهوستان یا گه پانی زوره وه. (کنایه از خسته شدن)

نه ژنه وا: [ناوه لئاو] گوی پرایل؛ شنه وا؛ ژنه وا؛ گوی دهر؛ بیسه ر؛ به لیه له گوش. (شنوا)

نه ژنه وتن: [چاوگه، ت] شنه فتن؛ بیستن؛ نه ژنه فتن. (شنیدن)

نه ژمه سهری: [ناو] نیوه شهو؛ به ینی نیوه شهو و بهری به یان. (نیمه شب)

نه ژی: (۱) دینی؛ دهشی. (می ارزد) (۲) زیندوو. (زنده) (۳) مار. (مار)

نه س: [کار، کردار] هه یه؛ هه س؛ گه و ره س؛ گه و ره یه. (است)

نه سان: [ناوبک] کپیار؛ نه ستین. (خریدار)

نه سپا: [ناو] ماهین؛ مایین؛ له ناو یستادا نه سپ و نه سپا بوئیر ومیی نه سپ هاتوو. (مادیان) (۲) نه سپه کان. (اسبها)

نه سپاب کیشی: [ناوت] (۱) (ب) مال-

گوښته وه. (خانه عوض کردن) (۲) کیشانی
 سامان و کله و په لى مال یا (کومى که رسته)
 له جیگه یی که وه بو جیگه یی کی تر. (اسباب کشی)
 نه سپار: شیو کردنى زهوى به پیمهړه؛
 که سپیک که ده سپیریت یا راده سپیریت.
 (شخم زدن زمین یا بیل؛ کسی که می سپارد)
 نه سپاو خه جاله ت: هووى شهرمه زاری؛ نه و
 دوسته م بوو به نه سپاو خه جاله تم، بوو به
 هووى شهرمه زاریم. (اسباب خجالت)
 نه سپاو زه حمه ت: نه سپایی زه حمه ت؛ (ب)
 بوونه هووى زه حمه ت. (اسباب زحمت)
 نه سپاو سه فهر: [ناوت] که ل و په ل و تو شه ی
 پښگا. (اسباب سفر)
 نه سپاو کار: که رسته و نه سپایی کار؛ نامرازی
 کار جیبه جی کردن. (اسباب کار)
 نه سپ تاودان: [چا وگه ت] (ب) بال به نه سپ
 گر تنه وه؛ غاردانی نه سپ به پ کیف کوت و
 چوارنال. (اسب تاختن)
 نه سپرزه: [ناو] که په ک؛ سپوس. (سپوس)
 نه سپ پره س: مه یدان. (میدان) که نه سپه پړز.
 نه سپ سواری: (۱) سواری نه سپ بوون.
 (سواری) (۲) نه سپی سواری؛ نه سپی تاییه تی
 سواری. (اسب سواری)
 نه سپ گوړپنه وه به که ر: (ب) مامه له ی بی
 قازانچ کردن. (معامله بی سود)
 + نه سپهر: [ناو] متال. سپهر. (سپر)
 نه سپهر ده: [ناوی بهر] سپارده. (سپرده)
 نه سپهر ده کردن: [چا وگه ت] سپاردن؛ (ب)
 به خاک سپاردنی مردوو. (سپردن؛ دفن
 کردن)

نه سپهره دار: [ناو] دارای نه سپهره؛ بیلاسنی که
 له خوار دهسکه که یه وه جیگای پای-
 هیه. (دارای جای پا در بیل آهن)
 نه سپهره م: [ناو] ریخانه؛ ریون. (ریحان)
 نه سپه پړز: [ناو] مه یدانه نه سپیک؛ نه سپ پره س؛
 ماوه سپیک که نه سپ به یه ک غاریگاتی.
 (میدانی برای رسیدن بایک ایلغار)
 نه سپه زن: [ناو] زنی بالابه رز و شوخ. (زن قد
 بلند و ملنگ)
 + نه سپه ک: [ناو] پشه وه ی سه یاره ی ۱۸
 ته گهری باری (که فی) که پاشی سه یاره ی
 پیوه ده به ستری. (اسپک)
 نه سپه مار: [ناو] توله مار. (مار باریک)
 نه سپه نه ک: [ناو] نه سپه ک؛ نه خوشینی
 که و ته یی؛ گرانه تا. (تیفوس)
 نه سپ هه لگرتن: [چا وگه ت] سواری که
 نه سپی سه رکیش ده پرفینیت و سوار بووی
 ناو یستیت وه. (اسب برداشتن)
 + نه سپی: [ناو] اسپ؛ جانه وهریکه که له شی
 نینسان (به هووی پیس و پوخلیه وه) هه لیدنی
 دوو جوړه (۱) نه سپی سه ر که پهنکی پشه و
 نایته هووی گیرووی و پاگویزانی نه خوشینی
 نه سپه ک. (۲) نه سپی له ش که پهنکی سپیه و
 هوورگی نه سپه ک له که سپیکه وه بو که سپیکی
 تر راده گوړزی و ده یته هووی بلابوونه وه
 وپهره سندنن (ثیپیدیمی) تیفووس یا نه-
 سپه ک. (شپش)
 نه سپی ثاوی: [ناو] جانه وهریکی گیاخوری
 ده ست و پی کورتی ثاوییه له که رگه دهن
 ده کات، به لام شاخی نییه. (اسب آبی)

ئەسپى ئەبلىق: [ناو] ئەسپى دوو پەنگى گە
 پەلەي گەورەي سىي و پەش يان سىي و
 سوور لەشى داپوشىيى. (اسب ابلق)
 ئەسپى باري: [ناو] ئەسپى تايىهت بو بار
 كيشان. (يابو)

ئەسپى بوخار: [ناو] ئەسپى يەكەي پيوهرەي هيز
 لە مەكىنە كاندا بەرانبەر بە ۷۴۷/۸ وات.
 (اسب بخار)

ئەسپى بۆرە: [ناو] ئەسپىك گە پەنگى بۆر يىت.
 (اسب نيله)

ئەسپى بەدەم كىف: [ناو] ئەسپىك گە سواربوونى
 ناخوشە و بەد ئاۋزەنگىيە: ئەسپى سەرقورس
 و نافەرمان. (اسب بد ركاب)

ئەسپى تەعلیم (تالیم) دراۋ: ئەسپىك گە
 چاك بارھاتوۋە و فیزی سواری (دائن) كراۋە;
 (ب) خوش پەۋت. (اسب تعلیم دیده)

ئەسپى چەپ: [ناو] ئەسپىك گە لاقىكى
 سىي و سى لاقى پەش يىت. (اسب چپ)
 ئەسپى چەپەر خانە: ئەسپى پۈستخانە. (اسب
 چاپار)

ئەسپى چەخمور: [ناو] ئەسپىك گە پەشپەنەي
 چاۋىكى پەش و ھى چاۋەكەي دىكەي
 قاۋەيى يا پۈشتىرىي. (اسب چخمور)
 ئەسپى خوشبەز: [ناو] ئەسپى بەكار و ئازا گە
 درەنگ ھىلاک و ماندوۋ بى. (اسب با
 استقامت)

ئەسپى خوش پەۋت: ئەسپىك گە بى جىفەر ك و
 ھەلبەز و دابەزە و سواربوونى خوشە و سوار
 ھىلاک ناكات. (اسب خوش قدم)

ئەسپى خەزال: ئەسپىك گە پەنگى ۋەك

پەنگى ئاسك بى. (اسبى گە رەنگش مانند
 رەنگ آھو باشد)

ئەسپىدار: [ناو] اسپيدار؛ چنار. (سپيدار)

ئەسپى دوورەگ: ئەسپىك گە لە دوو نيزاد بى.
 (اسب دو رگە)

ئەسپى راست: ئەسپىك گە لاقىكى پەش و
 سى لاقى سىيىت. (اسب راست)

ئەسپى دراۋ: [ناۋى بەر] سپاردراۋ؛ شتى گە
 درايتە دەستى كەسيك؛ سفارش كراۋ؛
 ئەۋكۈرە بە تو ئەسپى دراۋە ئاگات لىي بى.
 (سپردە شدە)

ئەسپى پەسەن: (۱) (ب) ئەسپى چاك و
 كەچىل. (۲) داراي پەسەنى ناسراۋ؛ ۋەك
 ئەسپى عەرەبى؛ يا ئەسپى ئارىيەن گە
 نيزادى ئەسپى كورده } ئەسپى ئارىيەن
 ھەقى بەشداريشى لە كىيەركى كانى جىھانىدا
 نىيە، (بەداخە ۋە ھۆكەي نازانم) } (اسب
 اصیل)

ئەسپى پەۋەك: ئەۋ ئەسپىك گە لەغاۋى
 بەرييت دەتارى و ھەلدەيت. (اسب فرارى؛
 اسب رموك)

ئەسپى زىنكراۋ: (۱) ئەسپىك گە زىن كرايىت.
 (اسب زین کرده) (۲) (ب) ئامادە بوونى كە-
 سيك بو كوردنى كاريك؛ حازر بەدە ست.
 (آماده)

ئەسپى سىي: ئەسپى يەك دەست سىي پەنگ;
 سىپىلك. (اسب خنگ)

ئەسپى سرك: ئەسپى ترسەنۈك و سل.
 (اسب رموك و ناآرام)

ئەسپى سواری: ئەسپى تايىهت بو سوار

بوون. (اسب سواری)

ئەسپى سوورخون: ئەسپى سوورى ئاچخ بە
پەلەى سىپى و چكۆلە چكۆلەوه. (اسب قرمز
با گلەهای سفید)

ئەسپى سەرکیش: ئەسپى نافەرمان؛ ئەسپىك
كە بەزەحمەت بو سوار دەوێستیتەوه و بە
مەیلی خۆى سەر پیوهدهنى و دەروا. (اسب
سرکش)

ئەسپى سەمەند: ئەسپىك كە رەنگى زەردى
كال بى؛ رەنگى ئەسپىك كە سوهراب كورى
رۆستەم سواری بووه. (اسب سمند)

ئەسپى سەمەندى يال وکلک شوراو: ئەسپى
يەزىدى؛ رەنگى ئەسپى يەزىدى كورى
موعاوێه كە رەنگى زەردى كال بووه و يال و
کلکى سىپى بووه. (سمند يال ودم شسته)

ئەسپى شا: لە شەترەنجدا ئەسپىك كە
زىكتەر بە شا. (اسب شاه)

ئەسپى شەرور: ئەسپى چەمووش و بى ئوقرە
و تووش و گازگر و جووتە وەشپىن و بە-
هەلبەز و دابەز. (اسب چموش)

ئەسپى شى: ئەسپىك كە هەموو لەشى رەنگى
خورمايى ئاچخ بى. (اسب كرنک يا كرند)

ئەسپى شىن بۆر: ئەسپى بۆرەى رەنگ
مەيلەوشين. (اسب ابرش)

ئەسپى عەرەبى: لە رەسەنى ئەسپى ئارىەن
(نيزادى ئەسپى كورد) كە لە قەدىمەوه لە
عەرەبستان تەربىيەت كراوه و رَاهاتووہ و
ئەلغان بە ناوى ئەسپى تازى يا عەرەبى
دەناسریت و ئەسپىكى بە تاقەت و تابستە و
كورتەبالا و دیمەن جوانە. (اسب عربى)

ئەسپى فایتوون: ئەسپى دروشكە. (اسب
درشكه)

ئەسپى قەرەبۆرە: ئەسپى رەش بۆرە؛ ئەسپى
شىن بۆر كە گول گول خالى شينى توخى
تيدابى. (اسب نيله ابرش)

ئەسپى قەرەكویت: رەش كویت؛ ئەسپى
كویتى مەيلەو تاريك، كە رەشايیە كەى لە
دامپنەوه تا نزيك سەريشتى دە وامى هەبى.
(اسبقره كهر)

ئەسپى كویت: بەغەيرى رەنگى بۆرە و
شىن بۆرە و سىپى و رەش و سەمەند هەر
ئەسپى كە يال و کلکى مەيلەو رەشى توخ
يا رەش بىت، كویتە بەلام واباوہ، بە تايەت
هەر بە شى توخ دەوتریت. (اسب كهر)

ئەسپى كویتى دامپن تاريك: ئەسپى كویت كە
رەنگى دەست و پاى ڕوو بە خواروہ بەرە
بەرە رەشتر بىت. (لە هەر رەنگى بو ئەسپ
پەسندترە. (اسب كهر دست و پاسياه)

ئەسپى كیپەر كى: ئەسپى گریو: (ئەسپى
پەرش: (ئەسپى پەرىن و بازدان). (۲) ئەسپى
(كوورس) و توندەرە بە تايەت لە غارى تیز و
تونددا بو (گریوہ غار) گریوہ و لاخ. (اسب
مسابقه)

ئەسپى موراډ: سواری ئەسپى موراډ بوون (ب)
شانس و هات ڕووى كرديتە كەسپىك;
كامرەوايى؛ ژيانى خووش و بەدل و رۆزگار
بەدل چەر خان. (اسب مراد)

ئەسپى مەرى: ئەسپىك كە رەوتى رۆيشتنى
شيۆهى رۆيشتنى مەر دەدا و زۆر نەرم و
خووش دەروا. (اسب قدم تند)

ئەسپى نەگىراو: (۱) ئەسپى رام نەگراو؛ تور.
 (اسب رام نشده) (۲) ئەسپى كە فېرى سوارى
 نەگرايىت. (اسب رام نشده) (۳) ئەسپى
 وەحشى و ئازاد؛ ئەسپى كېۋى كە نەگىرابى.
 (اسب و حشى)

ئەسپى وەزىر: ئەسپى كە لە شەترەنجدا نىزىكى
 وەزىرە. (اسب وزير)

ئەسپى وېرغە: ئەسپى كە رەۋتى وېرغەيە و
 نوقسانى و نەخۇشىنى شان و مل زياتر لە
 ئەسپى وېرغەدا دەبىنرېت. (اسب يورغە)

ئەسپى يورتمە: ئەسپى كە بەرەۋتى
 گورگە لوق دەروا؛ ئەسپى قورتمە. (اسب
 يورتمە) < يورتمە، يورغە

ئەسپى برىنج: جورېك ئەسپىيە لە برىنج دەدا.
 (شېش برىنج)

ئەسپى گامېش: [ناو] جورېك ئەسپىيە رەش و
 گەورەيە لە جنسى ئەسپىيە سەر لە لەشى
 گامېش پەيدادەيىت. (شېش گامېش)

ئەسپىيە گەنم: جانەۋەرېك كە گەنمى كوۋن
 ھەلېدىنى. (شېش گندم)

ئەسپىيە مامر: جورېك سېيى وردى باريكە لە
 لەشى پەلەۋەردا پەيدادەيىت. (شېش پرنده)

ئەسپىيە مريشك و بزن: جورېك ئەسپىيە
 شىنە؛ شىنكە. (شېش بز و مرغ)

ئەسپىيە كەناس: ئەۋ ئەسپىيە كە تەنيا بە
 يەك كەس، (خاۋەنە كەي) ر كېف دەدا.
 (اسب يكران)

ئەستار: [ناو] ئەستەر؛ ئاستەر. (آستر)

ئەستارە: [ناو] ئەستېرە؛ ھەسارە. (ستاره)

ئەستان: [ناو] بەردەسماتە؛ ھەسان؛ ھەستان؛

بەردى تېز كوردنى تېخ. (فسان)

ئەستان: [ناو] جستان؛ جسان؛ زستان؛ زسان؛
 زمسان. (زمستان)

ئەستەر: [ناو] (۱) ھېستەر، ئېستەر. (آستر) (۲)
 دېروو. (خار)

ئەستېراو: [ناو] بەر سېراو؛ پاكەۋە كراو؛
 سېراو. (سترده)

+ ئەستېران: [چاۋگە] سېرىن؛ ئەستېرىن؛ پاك
 كوردنەۋە (ستردن)

+ ئەستېرى: [ناو] دارىكى دېكاۋىە دوو بالاپاۋ
 بەرز دەيىتەۋە. (درختيست خار دار)

ئەستېرى زەردكە: [ناو] دېروەزەردە. (نوعى خار)
 ئەستېرىشك: [ناو] سېرىش؛ لە ھارپىنى بنەگىيە
 خوژە دروستدە كرىت. (سرىش)

ئەستوبەند: [ناو] (۱) تەۋقەي مل؛ ملوانكە.
 ملوئىنك. (گردن بند) (۲) < ئاتىل. (آتل)

ئەستو كورد: [ناو] مەلەقۇچە؛ مەلەقۇۋە؛
 قۇجەملە. (گردن پرنده)

ئەستووركەن: [ناو] ت، [پىسى] ئەستوور؛ دژى
 بارىكان. (ريس ضخيم)

ئەستوونەزېرىنە: [ناو] ئەسوونەزېرىنە؛
 كۆلكەزېرىنە؛ كەسكەسوور؛ پەلكەزېرىنە؛

ئەستوونەزېرىنە؛ كۆلەكەزېرىنە؛ دۋاي باران
 كە خور لە ھەلمى چىرى ئاسمان دەدا بەھۋى

شكانەۋەي تىشكى خور ھەۋت رەنگ
 دروستدەيى كە دەيىتە كەۋانئىكى ھەۋ رەنگ

لە ئاسماندا. (رنگين كمان. قوس و قزح)

ئەستوورى: [ناو] قەۋايەتى؛ بارستا. (كلفتى)

ئەستەر: [ناو] ئاستەر؛ بەرە؛ بەر. (آستر)

ئەستەر ك: جورېك ھەرزالى چۈرپايەيە.

(نوعی سکو در دهات با چهار پایه)

نه‌سته‌ره: [ناو]ئه‌ستیره؛ (۱) گوئی‌ناسمانی که به‌روالته له مانگ چکوله ترن و شهوانه له ناسماندا ده‌دروشه‌ینه‌وه. (۲) نه‌ستیره‌ی په‌نج-په‌رو هه‌شت په‌ر: ده‌ره‌جه‌ی نه‌فسه‌ر له نه‌رته‌شی ئیراند. (۳) هه‌ر شتی په‌نج په‌ر دروستکراو به‌شکلی نه‌ستیره. (۴) نه‌کته‌ری پایه‌به‌رز و ئورناک و نموونه‌کار: نه‌ستیره‌ی سینه‌ما. (ستاره)

نه‌سته‌موولی: [ناو] (۱) جوړیک پلاو به‌قیمه و ییره‌لماسی و ته‌ماته‌وه. (نوعی پلوبا قیمه‌و سیبزمینی و گوجه‌فرنگی)

(۲) ده‌فری‌قوړ کیشان له به‌نناییدا. (ظرف-جابه‌جایی گل) (۳) [ئاوه‌لناو] په‌یوه‌ندیدار به‌ئه-سته‌مووله‌وه؛ خه‌لکی نه‌سته‌موول. (اهل استانبول)

نه‌ستیره‌شه‌له: [ناو]ئه‌ستیره‌ییکی کزه له کلکه‌ی حه‌وته‌وانان هه‌لدیت. (نام‌ستاره‌ایست) نه‌ستیره‌ی قبیله: [ناو]ئه‌ستیره‌ییکه له‌باشووری‌ناسمان و روو به‌قبیله هه‌لدیت. (ستاره‌ای رو به‌قبله)

نه‌ستیره‌ی کاروانکوژه: [ناو]‌ناوی نه‌ستیره‌ییکه. (نام ستاره‌ای است)

نه‌ستیره‌ی کلکدار: [ناو]ئه‌ستیره‌ییکه که‌ده‌خوشی؛ ستیرابدوڤ. (ستاره‌دنباله‌دار). نه‌ستیلک: [ناو]ئه‌ستیلک. (میله‌آهن‌روی-تنور)

نه‌ستیم: < نه‌ستیولک. (آهن‌روی‌تنور) نه‌ستیولک: [ناو] (۱) کارده‌کی‌پان بو پاک کردنه‌وه و رڼینی هه‌ویری قه‌راخ سوینه.

(کاردک پهن) (۲) ناسنیک‌ی دریزه به‌سه‌ر ته‌نووردا پرایده‌کیشن بو راکرتی مه‌نجه‌ل. (آهنی دراز که روی تنور می‌گذارند)

نه‌سراز: [ناو]‌تریاک. (تریاک)

نه‌سراز‌کیش: [ئاوه‌لناو + ناو]‌تریاک؛ تریاک کیش. (تریاک)

نه‌سروچلک: [ناو]‌که‌له‌شاخی روئی دروینه‌وانان. (روغندان از شاخ)

نه‌سروچلک: [ناو]‌که‌له‌شاخی روئ؛ نه‌سروچلک. (روغندان از شاخ‌گاو)

نه‌سره‌موک: [ناو]‌گلگیر که؛ گزنیزه؛ دهنکه به‌فری و شک و ورد و خر که له ته‌رزه‌ی چووک ده‌کا. (دانه گرد و کوچک برف. بژ)

نه‌سهرین: [چاوه‌گه]‌سهرین؛ پاک‌کردنه‌وه به‌ده‌ستمال یا شتی تر. (ستردن)

+ نه‌سکل: [ناو]‌ئیسکی‌پان. (استخوان ران) نه‌سکوند: [ناو] (۱) حالته‌ی پاره‌ستانی

جگ (قاپ) له سه‌ر که‌شه. (حالت ایستادن شتالنگ روی کله) (۲) به‌رزایی. (بلندی)

نه‌سکوکو: له کوپیه؛ ها له‌کوی. (کجاست) نه‌سکه: [به‌ند]‌ئه‌وکاته؛ نه‌وه‌خته. (آنوقت)

نه‌سکه‌رله‌تی: [ناو]‌جوړیک قوماشی چاک له قه‌دیمدا بو جل و به‌رگی پیاوان. (نوعی پارچه مرغوب مردانه قدیمی)

نه‌سکه‌ری: (۱) عه‌سکه‌ری. (سربازی) (۲) جوړیک تری بی‌ناوک. (انگور عسکری) (۳) پیوه‌ندیدار به‌عه‌سکه‌رموه. (نظامی)

+ نه‌سکه‌له: [ناو]‌دابه‌ست؛ چپوه‌ست؛ بو سواخدانی دیواری به‌رز دروستی ده‌که‌ن.

(داربست)

تاوان له سهرکه سیک ئیسپات نه بیټ بیتاوانه.
(اصل برائت)

نه سلیه: نه جداد هه خه لکی سه قز بوون
(بووون بووون) و منیش نه سلیه تم هه
سه قزییه. (اصلیت)

نه سمبلی: [ناو] زبانی پروگرام نوووسینی
کامپیوټیز. (زبان برنامه نویسی کامپیوتر)
نه سواران: [ناو] قند: گورھانی هیزی
عه سکه ریی نه سپسوار یا ژاندارمه ی
نه سپسوار، له سی دهسته ی ۲۷ که سی
پیکده هات: له رابووردوودا. (اسواران)
نه سوور: [ناو] سه وزه وات: گیا و گزی
خواردمه نی. (سبزی خوردن)

نه سوون: [ناو] چیلکه و داری دهرگی
قه فیزی دارین که دهرگی که ده کاته دوو
که رت و کهوی پیداناجیت (فرنده ی نیو قهقهه-
زی پیدانچی). (شاخه درخت قفس چوبی)

نه سوهن: نه سپهن؛ نه سپهنده ر (اسپند)
نه سه: [بهنده] هه رده بی؛ نه مه سه؛ نه مه یه. (باید
بشود؛ این است)

نه سه ده: [ناو] عده قند: (۱) پینجه مین مانگی
سالی مانگی بهرانیهر به مانگی مورداد له
سالی هه تاویدا. (مرداد) (۲) ناوه بو پیاوان.
(نامی مردانه)

نه سه ل: [ناو] (۱) نه سپ. (اسب) (۲) هو؛ مایه؛
بوئه. (بخاطر)

نه سه ی: [چاوگه] سه نندن؛ کهرین.
(گرفتن؛ خریدن)

نه سیتون: [ناو] ناوی تراویکی بیهرنگ، بو لا
بردن و تاوانه وهی لاکي که زنان له

نه سه که نهج: [ناو] نه سه که نهجه. (شکنجه)

نه سه که و سه ره: [ناو] که و چه که قوله. (نوزاد
قورباغه)

+ نه سل: [ناو] عده قند: (۱) عه سل؛ بنه ما؛
ماک؛ بنه رت؛ په گه ز؛ بناغه؛ نه ساس؛
په سه ن؛ په جه له ک؛ نیزاد؛ بنه جه قه؛
بنه جه ک. (۲) ده ستووری په ژیرد او وه ک:
نه سلی نه ره شمیدوس له هیندسه دا. (۳)
دزی به ده ل؛ وینه ی ناسنامه به کارنا بیټ
نه سلی ناسنامه که پیویسته، نه و یاقووته
نه سه لیا به ده له. (۴) بنه ما؛ نه ساس؛
گرینگترین؛ وه ک: نه سلی کار زاویه له شاییه
که دا. (۵) سه رتا؛ بناغه؛ من له نه سه لدا پیم
خوش نه بوو نه و کاره سه ربگریټ. (اصل)

نه سلان: تده عده قند: (۱) ناوه بو پیاو؛ (اسم
مردانه) (۲) نه و شهیه ئارهویه: شیر. (شیر
درنده)

نه سلی: [ناوه لئاو] (۱) پیوه نندار به عه سه له وه؛
بنه رته تی؛ بنچینه یی؛ سه ره کی (اصلی) (۲)
گرینگ؛ بنه مایی؛ نه ساسی؛ دزی فهرعی و
شاخ و بهرگ؛ لقی نه سلی چهند شاخه ی لی-
جیا بووه ته وه. (اصلی؛ مهم) (۳) راستی و
سه ره کی و بونیادی؛ شولی نه سلیت چیه؟
قه سی نه سلیت چیه؟ (اصلی)

نه سلی به قای ماک و ووزم ماک و ووزه دوو
بنه مان که هه تا هه تایه هه ده میئن و
نافه وتین؛ جیگوړکی ده که ن و ده بنه یه کهر
به لام له به یین ناچن؛ (نه سلی به ژیر دراو له
کیمیا دا). (اصل بقای ماده وانرژی)

نه سلی بیتاوانی: بنه مای بیسووچی: تا کاتیک

ناخوونیاڼی (نانووخ) ددهمن. (استون)
ټهسیخ: [ټاوهلناو] است؛ میزان؛ دروست؛
خه بهری ټهسیخم هه یه: خه بهری راستم هه-
یه. (دقیقا)

ټه سیر و عه بیر: فد: [ناوت] ماتل بوون و
گرفتار بوون و دهسته و سان بوون به دیار
شت یا که سیکه وه. (اسیر)

ټه شپا: [ټاوهلناو] به رزتر؛ چاکتر. (بهتر و بلند
تر)

ټه شتر: [ناو] شه تل بو چه قاندن. (نشا)

ټه شتوور: [ناو] و شتر؛ حیشت. (شتر)

ټه شته با: [ټاوهلناو، جیناو، بهند] هیچ؛ هیچ
شتیک. (هیچی)

ټه شرمه: [ناو، بهر] لووت بر او؛ که پوپر او. (دماغ
بریده)

ټه شرمف: عه؛ فد: وشه ټاره وییه، (۱)
شه ریفتترین؛ به پزترین؛ ماقولترین.
(الشرف) (۲) ناوه بو پیاوان و ژنان. (نام زنانه و
مردانه)

ټه شقونج: [ناو] ټه سکوند. (بلندی)

+ ټه شقه مه: [ناو] ورگ؛ ټه شکمه؛
ټه شکمه به؛ گه ده. (شکمه)

ټه شقه مه ماسای: [چاوگه، ت، زگ-
ماسیان باد کردن شکم]

+ ټه شک: [ناو] (۱) ټه سرین؛ فرمیسک.
(اشک) (۲) له کاری سهنگ چیندا به بهردی
چکوله دهلین که ده یخمه به ینی درزی دوو
بهردی گه وره بو قایم بوون. (سنگ کوچک
بین درز دو سنگ بزرگ) (۳) چه رمی شور
بووی ژیر زگی گا؛ کیره ول (پوست زیر شکم

گاو) (۴) جوړیک قوماش که له ته موورووی
بیره نگی شه و قدری پیوه لکایت له شیوه
دلپه ی فرمیسک؛ (نوعی پارچه) (۵) پرپره ی
شووشه ی چلچرا؛ ټاویزه که به شکلی دلپه
ټاو یا دهنکه فرمیسک بی. (اویزه لوستر) (۶)
مروقی دهست و لاق کورت. (دست و پا کوتاه)
ټه شکاف: [ناو] گه نجه؛ دولایی؛ کومودی
دیواری. (گنجه)

ټه شکانی، یانه شکانیان: [ناو] تایفه ییک له شا و
دهسه لاتدارانی ټیرانی بوون. (اشکانیان)

ټه شکه پوز: ټه شکه بووس؛ ناوی قاره مانیکی
شانامه یه. (اشکبوس)

ټه شکهر: [ټاوهلناو] ټه شکهره؛ ټاشکرا؛ دیار؛
خوویا؛ به رچاو. (آشکار)

ټه شکه فته: [ټاوهلناو] گیل؛ حول؛ نه زان؛ بی
ټاوهز؛ نه فام. (نفهم)

ټه شکه نجه: [ناو] ټازار؛ رهنج. (شکنجه)

ټه شکهنه: [ناو] مزارو یلکه؛ مزرکه (اشکنه)

ټه شکهو: [ناو] ټه به کی دارینی هه ویر؛ ته شتی
دارین بو راگرتی هه ویر یان نان. (طبق

چوبی جای خمیر)

ټه شکیم ک: [ناو] شلکینه (غذائی یا تخم مرغ و
روغن وارد)

+ ټه شکیل: [ناو] (۱) ټشکیل؛ دهسه لات؛
توانایی. (توانایی) (۲) فه رمان. (فرمان) (۳)

داریک که ده خریته پشت دهر که بو داخستی
دهر که. (چوب پشت در) (۴) ټازار دان و
پیسوا کردن. (رسوا کردن) (۵) قولفه و
ټالقه ی ده شمال (حلق چادر) (۶) سه مه ندوک
کردنی گیانله به رانی چوارپی و به سستی

دهست و پييان به شيوهی راست و چهپ.
(دست و پا بستن حیوانات) (۷) به ستنه وهی-
سپلوت یا زنجیری به ستنه وهی سهگ.
(قلاده)

نه شکیلکه: [ناو] شلکینه. (خوراکی باروغن و
تخم مرغ و آرد)
نه شکیلوک: [ناو] توکل؛ توخل؛ تیکول.
(پوسته)

نه شم: [ناو] که ری شین په نگ؛ که ری (شین-
که وه). (الاغ کبود تیره رنگ)

نه شناسای: [چاوگه] ناسین. (شناختن)
نه شناسنای: [چاوگه] ت[ناساندن. (شناساندن)
نه شنه: [ناو] گوژ؛ گیوژ. (زالزالک)

نه شنیا: [له چاوگه] شینان [ده شنایه وه؛
ده شنیاوه؛ وه ک: له رینه وهی په رچه م و گیا
به ده م باوه. (دراختراز بود)

نه شه دوو: کور تکراره ی نه شه دوو بیللا.
(مخفف اشهد بالله)

نه شه دو مه شه: بو تاريف کردنه؛ (ب)
نای لهو کاره چهن باشه. (به به)

نه شی: (۱) ده ژيیت؛ دینیت. (می ارزد) (۲)
دهبی؛ مه شیو؛ نه شی وابی؛ دهبی وابی. (باید)

نه شیا: [بفند] (۱) نه ژیا؛ ده پیهنا. (می ارزید)
(۲) مه شیا؛ ده بوو؛ نه شیا و ابو وایه. (می
بایست)

نه شیف: [ناو] بزار؛ گزو گیای زیادی ناو
زهر حات. (وجین، علف هرز)

نه فتمو: [ناو] وژ؛ خوژ. (خورشید)
نه فته و بهر: [ناو] (۱) چه تر. (چتر) (۲) سه یوان.

(سایه بان)

نه فتیار: [ناو] که متیار. (کفتار)

نه فچکاندن: [چاوگه] ت جیق دهر هینان؛
تلیقان دهنوه. (له کردن)

نه فچکین: [چاوگه] تلیقیان؛ تلیقان؛ جیق-
دهر هاتن. (له شدن)

نه فراسیاو: (۱) نه فراسیاب؛ پال هوانی توورانی
که دژی روسته م شهر ی کردوه. (افراسیاب)
(۲) ناوه بو پیاوان. (نام مردانه)

نه فراندن: [چاوگه] ت[ثا فراندن؛ خولقانندن؛
دروست کردن. (خلق کردن)

نه فریقا: قورنه ی ثا فریقا؛ که رتی له پینج
که رتی وشکایی گو ی زموی. (قاره آفریقا)
نه فریقائی: خه لکی ثا فریقا. (آفریقای)

نه فیری: [ناو] هیلیم؛ چه سپی دار تاشی؛ که له
پیست و خوین و ماسی چیده بیست. (سریشم)
نه ففسار: [ناو] فد: له ثاویستادا (نه ئیوسار)
هاتووه، هموسار؛ هه ففسار. (افسار)

نه ففسان: [ناو] هه سان؛ به رده سان؛
سان. (فسان)

نه ففسانه: [ناو] فد: (۱) ناوه بو ژن. (نام زنانه)
(۲) حه کایه ت؛ سه رگوزه شته ی ده ستردی
خه یالی و دوور له راستی؛ چیروکی خه یالی.
(افسانه)

نه ففسانه ساز: فد: [ناو] بک (۱) که سیک که
چیروک سازده کا. (۲) (ب) درو و بوختان ساز.
(افسانه ساز)

نه ففسانه یی: [ناو] فد: (۱) له باوه ردا
نه گونجاو؛ (۲) گری دراو به نه ففسانه وه؛
قارهمانی نه ففسانه یی. (افسانه یی)

+ نه فسوونگهر: [ناو] لئاوی بک، ناوی بک، فد:

جادوېاز: سيحرباز؛ چاوبهس؛ (ب)
 عيشوه گهر. (افسونگر)
 + نهفسهر: فد [ناو] (۱) خاوهن مه قام و
 پاڼه ي عهسكهري له سيتوانيار بهره و ژوور؛
 (افسر) (۲) ناوه بو ژنان. (نام زنانه) (۳) كلاو و
 تانجی پادشايان. (افسر. ديهم)
 نهفسهري: [ناو] فد (۱) كار و شولی
 نهفسهري. (۲) [ناوه لئاو] پيوه نديدار
 به نهفسهروه؛ وهك زانستگای نهفسهري،
 بهرگی نهفسهري. (افسری)
 نهفسهري جوز: فد (ب) سيتوان و
 سهروان. (افسر جزء)
 نهفسهري چينشين: نهفسهريک که له
 نهبوونی ثامر (فهريمانده) دا بريکاري به
 رپوهبردنی کاروباری پادگان دهبي بو ماوهي
 ۲۴ کاژير. (افسر جانشين)
 نهفسهري ستاد: فد؛ (۱) نهفسهريک که
 زانستگای شهري (جهنگی) ديييت. (۲)
 نهفسهريک که له رپخراوی ستاد دا شول
 دهکات. (افسر ستاد)
 نهفشار: [ناو] (۱) خانهي پينجهمي تهخته نهرد.
 (افشار) (۲) مهنته قهي هه و شار. (منطقه
 افشار) (۳) مه قامی ثاوازی نهفشار له
 موسيقادا. (دستگاه افشاری در
 موسیقی) (۴) تهوژم؛ زور (فشار)
 نهفشار بو هينان: زور بو هينان؛ تهنگ پيهه
 لچنين. (فشار آوردن)
 نهفشاري: [ناو] فد: مه قام و دمزگاييکی
 موسيقياييه. (افشاری)
 نهفشين: سهردار و ثامريکی موخته سه م

خهليفه ي عهباسي بووه؛ ناوه بو پياوان.
 (نام سردار سپاه معتصم خليفه عباسي. اسم
 مردانه)
 نهفشين: ف. مان. سنوورهوان؛ ناوه بو
 پياوان. (مرز دار؛ نام مردانه)
 نهفغان: [ناو] فد: خه لکی نهفغانستان. (افغان)
 نهفغانستان: فد: ولایتي نهفغانستان.
 (افغانستان)
 نهفغانی: [ناوه لئاو] ناو] فد (۱) يه که ي پوولي
 نهفغانستان. (واحد پول افغانستان) (۲) خه لکی
 نهفغانستان. (مردم افغانستان)
 نهفوايي: [ناوه لئاو، بهند] دهمي؛ قسه ي-
 نهفواهي؛ وته ي خه لک؛ وته ييکی بي به لکه و
 نهسه لمينراو. (افواهي)
 نهفهروژ: [ناو] (۱) ثافهروژ؛ بيجهيا؛ بيشهرم.
 (بی حيا) (۲) وه لائراو؛ به جيماو؛ بييهش؛ بي-
 وهري. (طرد)
 نهف: [جيناو] تهو؛ قی؛ تهو بو نيرينه؛ قی؛
 تهو بو می. (او)
 نهفان: [جيناو] تهوان. (آنها)
 نهفچه ند: [بهند] هينده؛ نهونه؛ نهوهنده؛ نهف
 قاس. (آنقدر؛ اينقدر)
 نهفدين: [ناو] توله. (تلافي)
 نهفرا: [ناوه لئاو] بليند؛ بهرز. (بلند)
 نهفراز: [ناو] هه وراز؛ بليندی؛ نهفرا ته پ؛
 سه رهو ژووري کهل. (سر بالایی)
 نهفم اختن: [چاوگه، ت] پيا هه لکوتن؛
 تاري فکردن؛ به شاخ و بالداهاتن و خویندن.
 (تعريف کردن)
 نهفئان دن: [چاوگه، ت] ثا فئان دن؛ دروستکردن؛

چیکردن؛ نافه‌ریده کردن؛ خولقاندن. (آفریدن)
نه‌فرست: [ناو] هه‌فرست؛ جوړه داریکه. (اسم
درختیست)

نه‌فرۆ: [ئاوه‌لناو، بناو، به‌ند] نه‌پوړۆ؛ نه‌مپوړۆ؛ ئیرۆ؛
هه‌فرۆ؛ (ب) له‌ئهم زهمانه‌دا. (امروز؛ امروزه)
نه‌فرم‌نگ: به‌وله‌ونه؛ به‌وپه‌نگه؛ به‌وجوړه.
(اینطوری)

نه‌فشئ: [ناو] ده‌وره دیواری کورتی ئا‌زال
تیکردن. (حیاط جای گوسفندان)
نه‌فشین: [چاو‌گه] وشک‌بوونی شیرئ ئا‌زال.
(خشک شدن شیر حیوانات)

نه‌فقا: [به‌ند] نه‌فقا‌س؛ نه‌وه‌نده؛ نه‌ونه؛ هینده؛
هیند. (اینقدر)

نه‌فک: [ناو] میتکه؛ قیتکه. (چوچوله)
نه‌فورۆ: [ناو] ئیریه‌کیوی. (بزکوهی نر)
نه‌فه: (١) که‌وه به‌هه‌موو ماناییکه‌وه. (نه‌وه
هه‌ل‌گه‌ره، هه‌ر نه‌وه به‌ته‌نیا). (آ‌نرا؛ او؛ آن) (٢)
نه‌وه بو نارۆی؟؛ نه‌ری بو نارۆی؟؛ به‌س بو
نارۆی؟ (دیگر؛ چرا؛ پس)

نه‌فه‌فه: نه‌وتا؛ نه‌وها. (اینست)
نه‌فه‌نده: [به‌ند، ت] نه‌وه‌نده؛ نه‌ونه؛ نه‌ف چه‌ند؛
نه‌فقا‌س. (آنقدر؛ اینقدر)
نه‌فه‌نده: [به‌ند، ت] نه‌فه‌ینده؛ نه‌وه‌نده‌هی.

(اینقدر)
نه‌فی: [جیناو] نه‌وی؛ نه‌وه‌ی. (نه‌وه‌ی و له
دواوه‌وه‌یه؛ نه‌وه‌ی نه‌یخوا په‌شیمان ده‌ییت‌هوه؛
نه‌وی نه‌یخوا په‌شیمانه) (کسیکه)
نه‌فیری: [به‌ند، جیناو] ئا‌ئیره؛ فی‌ری ئا‌ئیرانه؛
نه‌ئیره. (اینجا)

نه‌فیه‌ا: نه‌وتا؛ نه‌وها. (اینجاست)

نه‌فه‌یه‌انی: ئاوه‌تانی؛ نه‌وه‌های. (اینهاش)
نه‌فایا: [ناو] نه‌فایا؛ جوړیک داره. (افاقیا)
نه‌فچه‌م: [ناو] شه‌پول؛ پیل. (موج)
نه‌قره‌با: فد؛ له قوربی ئارمویی‌هوه هاتووه،
قه‌وم و خیش؛ نزیکانی ده‌ور و به‌ر. (اقربا)
نه‌قفئ: [ناو] خنج‌یری بچووک. (خنجر
کوچک)

نه‌قل‌پ‌کردن: [چاو‌گه، ت] تیگه‌یشتن؛ له
عه‌قل‌ن‌زیک؛ نه‌قل‌پ‌ی‌شکان. (فهمیدن)
نه‌قل‌پ‌ی‌شکان: [چاو‌گه، ت] سه‌ره‌نده‌ر کردن
له کاریک؛ لی‌زانین؛ تیگه‌یشتن له کاریک؛
کوړه که‌گه‌وره بووه عه‌قلئ به‌چاکه و خراپه
ده‌شکیت. (فهمیدن)

نه‌قل‌تی‌کچوون: [چاو‌گه، ت] گو‌پ‌انی عه‌قل؛
خه‌ره‌فان؛ شی‌وانی هه‌ستی تیگه‌یشتن. (ب)
شی‌ت بوون؛ خه‌ره‌فان؛ عه‌قل‌له‌ ده‌س‌دان.
(زایل شدن عقل)

نه‌قل‌گه‌بین: [چاو‌گه، ت] عه‌قل‌م نایگاتی پی‌م
وایه درو‌یه؛ تیگه‌یشتن؛ عه‌قل
پ‌کردن. (عقل رسیدن)

نه‌قل‌له‌ چاوا‌بوون: (ب) پ‌واله‌ت بین. (کنایه
از ظاهر بین)

نه‌قیق: [ناو] ئاقیق؛ عه‌قیق؛ ئاقیق. (عقیق)
نه‌کبه‌ر: عد؛ فد؛ ناوی پیاو. (نام مردانه)

نه‌کته‌ر: [ناو] کو‌زی سینمه‌ماییه. ئارتیست؛
هونه‌ریشه‌ی شانۆ‌گه‌ری و سینمه‌ا. (اکتور)
نه‌کتیول: [ناو] پ‌وماد؛ (جوړیک وازلین) بو
در‌گا‌کردنی دمه‌ل. (اکتیول)

نه‌کلیل: [ناو] گه‌ردیکه‌ره‌نگی کانه‌زای زیم و
زیوی به‌بریکه‌ی هه‌یه له‌گه‌ل رو‌نی ئالیف

تیکه لیده که ن: بۆ پەنگ کردن. (اکلیل)
ئە کلیل کاری: پەنگ کردن بە ئە کلیل. (اکلیل)
کاری)

ئە کوان: ناوی ئە کوانی دێو لە شانامەدا. (نام
دیوافسانە)

ئە کوودەک: ناخ و داخ بۆ لە دەس چوو.
(افسوس و دریغ)

ئە کەدی: ناوی قەومێک لە نێژادی سامی
کە ۲۰۰۰ سال پێش لە دایک بوونی مەسیح
لە بەینی دوو چۆماندا دەژیان. (اکدی)

ئە کید: [ئاو لئاو] عەد: (۱) ئە گید: مەزن;
بەرپوومەت: گەورە و پەش سپی. (بزرگان
قوم)

ئە گال: [ناو] عەگال: پەتیکە جوان و با
دراو ئارموان لە گەل چەفیه لە سەری
دەبەستن. (عگال)

ئە گرەنە: (۱) ئێرەنا، ئێرەنا. (اینجا نه)
(۲) لە گرەنە: لە ئێرەن: لە ئە گرەنە: ئێرە
نەن. (اینجا هستند)

ئە گرەبی: خەلکی ئە گرە: خەلکی ئێرە. (اینجایی)
ئە گومر: وشەییکی ئاوێستاییە (گەئوو، گیوو)
واتاگەورە: (بزرگ)

ئە گە: [بەند] هەگە: ئە گەر: هەرگا. (اگر)
ئە گەربو: [بەند، ئە گەر] بێتوو. (اگر
بشود: احتمال دارد)

ئە گەرەنە: [بەند، ئە گەر] فەد: ئە گەرنا: ئە گینا;
دەنا. (اگر نه ورنه)

ئە گەر و ئە گەر: (ب) کاری کە دەرئەنجامی
مەعلووم نییە. (پا در هوا)
ئە گەریک هەیه: بۆی هەیه: شایەد: پێی

تێدەچی. (احتمال دارد)

ئە گید: [ئاو لئاو] (۱) گەورە ی ئیل. (بزرگ)
(۲) ئازا: شوجاع: نەبەز. (شجاع) (۳)
پیاوماقوول: بە پوومەت. (محترم)

ئە گینە: [بەند] ئە گەرنا: ئە گینا: دەنا: ئەینا.
(اگر نه)

ئە لایەختە کی: عەد: فەد: [ناو] هەلکەوت;
شانسی: خو و بەختی: پەمەکی: تیریکم -
هاویشت ئە لایەختە کی لە ئامانج کەوت;
قەزاوقۆر تەکی: قەزاو قوورەتی: ئاکوویی.
(شانسی)

ئە لاجگر: ئە لاجگرد: شاریکی کوردنشینە. (نام
شهری است)

ئە لاجووقە: [ناو] اکایە ی حەقلی مەقوول. (الا
کلنگ)

ئە لالەت: [ناو] تاقم: دەستە: کۆمەل. (دستە)
ئە لاوە یسی: [ناو] مەقامیکی کۆنی کوردییە.
(دستگاه الله ویسی)

ئە لایانی: [ناو] ئالبانی: ناوی ولایتیکە نزیک
دوورگە ی بەلکان: ئە پناوایت: ئە پەنەووت;
(آلبانی)

ئە لایەت: عەد: فەد: [بەند] پاسەن: هەلەت;
هەر وایە: بێگومان. (البته)
ئە لایەتە: [بەند] پاسەن: هەلەت: هەر وایە;
هەلەتە: واسە. (البته)

ئە لایەکی: [ناو] مەنجەل: قازان: بەرۆش.
(دیگ)

ئە لایەر: [ئاو لئاو] ریاکار: دووروو: زەر قیاز;
فیله باز: (ریاکار)

ئە لایەشک: [ناو] بەردی پاشور: بەردەپی.

(سنگ پا)

نه لحه و نارينه: [ناو] گورانيکي چه له پايه.
(اسم آهنگي است)

نه لف له بي نه کرده وه: به قه ولي قانيع
قول به قول حاليوون. (ب) بيسه واد؛ نه قام؛
ههر له بر نه کرده وه. (الف از ب نشاختن)
نه لفوبيي بريل: [ناو] نه لفوبيي تاييه تي کوپر
که بيته کاني به رزه و به ده ست پياهيان
ده خو پريته وه. (الفباي بريل)

نه لفوبيي موپس: [ناو] هه ريه ک له دوو
دهسته عه لامه تي دريز و کورت بو ناردني
په يامي دوور به دهنگي بوقي دريز و کورت؛
يان به نوور يان شهوقي ماوه کورت و دريز.
(الفباي مورس)

نه لق: [ناو] هه لق؛ گه روو؛ قوپرگ؛ قوپروو؛
گه لوو. (حلق)

+ نه لقاويز: (۱) تالقه ريزي ده رکه؛ زريزه و
زنجيري ده رکه داخستن. (زنجیر چفت
در) (۲) له سيداره دان. (حلق اویز)

نه لقايي: [ناو] ده روازه ي گه وره ي گولميخي
پان ليدراو. (دروازه بزرگ)

نه لقه به گوي: [تاوه لئاو] تالقه ي غولامي له
گوي؛ به ني؛ به نده؛ (ب) حازر و تاماده

بو نه نجامي هر کاریک. (حلقه به گوش)
نه لقه پيکان: [چاوگه ت] وه ک په پکه خواردني
مار؛ خو تيک تالانن؛ چه ميره خواردن؛ پاپوکه
خواردني مار. (جنبره کردن)

نه لقه دان: [چاوگه مت] ده وره دان؛ پيچ خواردن
به ده ور خودا؛ وه ک پاپوکه خواردني مار. (حلقه
شدن)

نه لقه دوو گمه: [ناو] جيگاي دوو گمه داخستن؛
کوني جيگاي دوو گمه؛ قولفه ي دوو گمه
(قوپچه) داخستن. (جادگمه)

نه لقه پريز: [ناو ت] زنجيري داخستني
ده رکه. (چفت)

نه لقه پريز و دوو لايي: [ناو ت] تالقه و زنجيري
داخستني ده رکه که دوو لايي ده چي به
ناويدا. (چفت و بست در)

نه لقه مچي: [ناو] نه لقه قه مچي؛
نه نگوستيله يکه له باتي نقيم نه شره في يا
کانزاييک له باري قه مچ به سه ريه وه
دابه سترابي؛ قه مچ و اتا پرخي چکوله و پاني
قه مچان؛ نه ل تور کييه و اتا ده ست، په نجه.
(نوعي انگشتر)

نه لکاي: (۱) ده لکاي؛ ده چه سپاي. (می
چسبيدي) (۲) [ناو بهر] لکاو؛ چه سپاو؛
نووساو. (چسبيده)

نه لکول: [ناو] تراويکي ثاور به ره که دوو جوړه:
(۱) خوراكي، ئيتانول يان ئيتيلیک. (۲)
غه يري خوراكي ميتانول، ميتيلیک، که
زه که ريای پازي پايوري کرد. (الکل)

نه لکوميتر: [ناو] نه لکول پيو؛ که ره سته ي
نه ندازه گرنتي راده ي نه لکول له ناوي
هه لمه تکيندا. (الکل متر)

نه لکولي: [تاوه لئاو] (۱) هه رشت که تالووده
به نه لکول بي؛ نه لکولي. (آغشته به الکل) (۲)
که سيک که بو ماوه يکي زور خووي به
خواردنه وه ي تالکول گر تبيت. (الکلي) (۳)
نوشابه ي (خواردنه وه ي) تالکول دار؛ نوشابه ي
تالکولي. (الکل دار)

نه لولو: [ناو] هه لووژه؛ ئالوو؛ ئالووچه. (آلوجه)
 نه لمان: [ناو] دمه له تی ئالمان؛ ئالمانیا. (آلمان)
 نه لمانی: [ئاوه لئاو + ناو] (۱) میلهت و زبانی
 ئالمانی. (مردم و زبان آلمانی) (۲)
 گریدراو به ئالمانه وه. (آلمانی)
 + نه لماس: [ناو] که ربوئی خالیس؛ پرووژه؛
 جه واهیریکه بو شووشه برینه وه، یا له
 جه واهیر سازیدا به کار دیت. (الماس)
 نه لماس نیشان: [ئاوه لئاو] دابه ستراوی
 دهنکه گه لی نه لماس له سه ر شتی بو جوانی.
 (الماس نشان)
 + نه لماسه: فد: [ناو] جوړیک تیغه ی ئامرازی
 جوړ به جوړ و ده می برغووی که ربونداری
 سهخت و زوړ رهق و به دهوامه که له
 به ردبرین و ئاسنگه ری و نه جاریدا به کار
 دیت. (الماسه)
 نه لمه دین: [ناو] (۱) پارچه ی ئارمووش؛
 قوماشی هه وریشمی. (پارچه ابریشمی) (۲) دار
 دهست. (چوبدست)
 نه لند: [بهند، ناو] به ره به یان؛ سبه ی سألحان؛
 سوای سألحان. (صبخدم)
 نه لو: اند؛ فد: سلأوی ته له فوئی؛ هیلوی
 ئینگیزی. (الو)
 نه لوته لو: [ناو] عه له شیش؛ بو قله موونه؛
 بو قله مووته. (بو قلمون)
 نه لواتی: [ناو به ره می چاوگه] عد؛ فد:
 نه لواتی؛ کاری نه لوات؛ هه رزه گی و عه یاشی
 و به ره لایی و خویری ته تی و شه و گهردی و
 شه لاتی. (الواتی)
 نه لوار: فد: [ناو] (۱) مووری داری درژی

چوار پالوکراو. (۲) کوته داری برآوه به مووری
 درژ؛ ئالودار. (الوار)
 نه لوه دا [ناو] مالآوایی؛ خودا حافیزی. (خدا
 حافظی)
 نه لوه ن: (۱) ناوی چومیکه له قه سری
 شیرینه وه به رمو خانه قین دهروا (نام رودخانه -
 ایست) (۲) ناوی کیوئیکه له نزیکه هه مه دان.
 (کوه الوند)
 نه له: [ناو] ئه لو؛ هه لو. (عقاب)
 نه لها: (۱) که لکه له؛ ئاره زوو. (آرزو) (۲)
 ناوی خودا به زمانی عیبری. (الها)
 نه له زیز: [ناو] ئه له زیز؛ شاریکی کوردنشینی
 تورکییه. (نام شهری است)
 نه له فه: [ناو] ئه شکیل؛ قولفه ی خیوئه. (حلقه -
 چادر)
 نه له ک: [ناو] هیله ک. (الک)
 نه له گا: < ئیورگه؛ بو سه؛ په ناگا. (پناهگاه)
 نه له م: [ناو] عد؛ فد: عه له م؛ دهر د و په نج؛
 ئازار؛ نه خوشی؛ ئه و دهرمانه بخو عه له مت
 (نه له مت) تیدا نامینی. (الم)
 نه له مووت: ناوی قه لاییک له نزیکه شاری
 قه زوینی ئیران که حه سه نی سه بباح سه روکی
 فیرقه ی ئیسماعیلیه کان دروستیکرد (الموت)
 نه لی: ده لی؛ نه وش؛ ده بیژی؛ ده بیژه؛ ماچو
 (می گوید)
 نه لی سووردو: [ناو] شو ربای دان دار؛ دانووله؛
 شو ربای دانه ویله. (آش بنشن دار)
 نه لیف: [ناو] گیاییکه روئی ئه لیفی لینه گیریت
 و له وینه کیشانی په نگ و په وغه ندا که لکی
 لیوه ده گیریت. (الیف)

ئه‌لیک: [ناو] کولمه؛ پرومه‌ت. (لپ)

ئه‌لیمی: [ناو] شالگهردن؛ ملیچ. (شال گردن)
ئه‌لیی: [به‌ند] ئه‌وشی؛ ده‌بیژی؛ ئیژی؛ ده‌لیی؛
ماچی؛ وه‌کوو؛ ئه‌لیی مانگه ئه‌ونه جوانه.
(گوئی)

+ ئه‌م: (۱) [پیشگر] ئامرازی که‌سی یه‌که‌م
بو‌ پاور دووی به‌رده‌وام؛ ئه‌مخوارد؛ ئه‌مه‌پاری؛
ئه‌مشت؛ ئه‌منووسی. (پیشوند. ۲) به‌جیگی
ده‌م؛ ئه‌مخوارد؛ ده‌مخوارد؛ ئه‌منووسی؛
ده‌منووسی. (می در مضارع)

ئه‌مارات: عد؛ فد؛ کووی ئه‌ماره‌ت؛ کووی
ئه‌میرنشین؛ ئه‌و ولاتانه که جیی فهرانه‌وایی
ئه‌میرن. (امارات)

ئه‌ماراو: [ناو] هه‌ماراو؛ عه‌ماراو؛ جیگی ئاو
تیکردن و پاشه‌که‌وتکردنی ئاو له‌قه‌دیم دا.
(انبار آب)

ئه‌مارداری: [ناو] (۱) فه‌ن و زانستی به‌پروه
بردنی کاری ئه‌مبار و ئه‌مبارکردن. (۲)
شولی به‌پروه‌بردنی ئه‌مبار. (۳) کریی عه
مبارکردنی باری هاتوو له‌پوخته‌خانه یا گاراج
که ئه‌مباری ده‌که‌ن تا خاوه‌نه‌که‌ی بی‌ت و
بی‌باته‌وه. (انبار داری)

ئه‌مارقه‌رسینی: سه‌رحیسانی پیته‌وای ئه‌مار
بوون؛ ژماردنی که‌لوپه‌لی عه‌مبار و پیک‌گر
تینان له‌گه‌ل ده‌فته‌ری ئه‌مباردا.
(انبارگردانی).

ئه‌ماری: [ناو] عه‌مباری؛ ئه‌مباری؛ (ب)
شوینیکی بچووک له‌مالدا وه‌ک خه‌له‌وته‌ی؛
مه‌کووی ئامرازی زیادی و که‌لوپه‌لی مال.
(انباری) < ئه‌نباری

ئه‌ماری ئالف: کایه‌ن؛ شوینی عه‌مارکردنی
کاو وینجه و سه‌وزالف. (انبار علوفه)
ئه‌ماری دانه‌ویله: که‌نوو یان شوینی ئه‌مار
کردنی ده‌غلودان. (انبار غله)

+ ئه‌مان: [ناو] فرسه‌ت؛ ده‌رفه‌ت؛ مو‌له‌ت؛
به‌لام؛ ئه‌مما؛ ده‌خیل. (فرست؛ اما)
ئه‌مان پیدان: [چاوگه‌ت] په‌نا به‌که‌سیک دان
و پاراستنی له‌ناهیمنی و مه‌ترسی؛ فورسه‌ت
پیدان. (امان دادن)

ئه‌مان پینه‌دان: [چاوگه‌ت] په‌نا پینه‌دان؛
ده‌رفه‌ت نه‌دان؛ برست و فورسه‌ت لێسه‌ندن؛
به‌سه‌ردا نه‌چوون و لێنه‌بووردن؛ هه‌ر سه‌ری
له‌سه‌نگه‌ر ده‌رکه‌وت ئه‌مانی پینه‌دا
تفه‌نگیگی تیگرت. (امان ندادن)

ئه‌مان خواستن: [چاوگه‌ت] (۱) په‌نا به‌که‌سیک
بردن بو‌پارێزران له‌ناهیمنی و شه‌پو
کیشه‌و خه‌ته‌ر. (۲) داوای هه‌ل و مه‌رج و
فورسه‌ت و هیمنایه‌تی کردن.

(امان خواستن)

ئه‌مان لێسهرین: [چاوگه‌ت] ته‌نگ پیه‌ه
لچنین؛ زور بو‌هینان؛ هه‌راسان کردن. (امان
بریدن)

ئه‌ماننامه: فد؛ [ناو] نووسراوه‌ییکی په‌سمی
یان ده‌وله‌تی، بریتی له‌وه‌که‌ گیان و مالی
خاوه‌ن ئه‌ماننامه‌ بپارێزری‌ت. (امان نامه)

ئه‌مانه‌تخواز: [ناو] که‌سی که‌داوای شتی ده‌کا
به‌ئه‌مانه‌ت که‌دوایی بیداته‌وه. (امانت خواه)
ئه‌مانه‌تخوازی: [ناو، به‌ره‌می چاوگه‌] کاری
خواستن و داوا کردن شتی بو‌ماوه‌یی‌ک.
(امانت خواهی)

ئەمانەتدار: [ئاوئەلناو] [ناوت، فەند] (١) كەسەك
كە ئەمانەتە پەس سەپەر دراو. (٢) كەسەك كە
جەپە باوە پەس جەماوەرە؛ ئەمەن؛ (ب) ئەمەن
و دروستكار. (امانت دار)

ئەمانەتدارى: فەند [ناو، بەرھەمى چاوغە]
دەستپاكى و چاك پاكەرتى ئەمانەتە خەلك؛
ئەمەنى. (امانت دارى)

ئەمانەت فروشى: [ناو، بەرھەمى چاوغە]
دووكانى فروشتى كەلەپەلى خەلك؛ (ب)
دووكانى فروشتى كەلەپەلى كاركردو
(كۆن). (سەمسارى)

ئەمانەتە: (١) [ئاوئەلناو] مالى ئەمانەت؛ شتى
وەرگىراو بە ئەمانەت. (٢) بۆ ماوەيەك؛
بۆكاتەك؛ بۆ ماوەيەك بە ئەمانەتە لێرە
ماوەتەو سەمانگى تر دەپۆم. (امانتى)

ئەمانەتە پۆستى: [ناوت] شتەك كە بە
پۆست دا دیتە يان دەنێردریت؛ بەستەى
پۆستى. (امانت پستى)

ئەمبا: (١) [ئاوئەلناو] ھەمبا؛ ھاوشان. (ھەم
شان) (٢) دەمبا؛ لەگەڵ خۆى دەمبا. (ھەمراھ
خود مى برد)

ئەمبايى: [ناو] ھەمبايى؛ ھاوقەدى؛ ھاوقە-
رايى؛ ھەمشانى؛ ھاوقەدرى. (ھەم شانى)
ئەمبۆپ: [ناو] چۆرەك گاز بۆ گەرتنى شتە يان
دەر كێشەنى بزمار لە تەختە و شتە تر وەك
گاز ئەمبۆپ؛ ئەمبۆپ دەستى؛ دەمبارەك. پلاس.
(انبر)

ئەمجا: [بەند] ئەمجا؛ ئەو جار. (ايندفعه)
ئەمجارە: [ناو، بەند] ئەم دەفعە؛ ئەم كەپەتە.
(اينبار)

ئەم دەس بە دەس نەزانين: (ب) كارى
پەنامە كە كەردن بە تەپ دەستى. (كار سەرى
كەردن)

ئەم دەس و ئەو دەس كەردن: خۆ خاڤلانەن.
(دەست دەست كەردن)

ئەمدىو ئەودىو كەردن: (١) شانەوشان كەردن لە
پاكشانا. (غلطیدن در دراز كشیدن) (٢)
سەركێشان بۆ ھەموو وەتاغ و ژوورەك.
(سەرك كێشیدن) (٣) ھاوچۆى لە سنوور
پەپنەو. (آمد و رفت پيايى از مرز) (٤)
كۆنكەردن بە گولە و دەرچوونى لە لایىكى
دەكەو؛ ئەم دىو ئەو دىو سەمەن. (سوراخ
شدن سرتاسرى بدن با گوله)

ئەمراز: [ناو] ئامراز؛ كەرەستە. (وسيله)
ئەمراز: [ناو] ئامراز؛ ھامراز؛ ھاوقسە؛
ھاوئەشەن؛ ھەمراز. (ھەمراز)
+ ئەمرو: [ئاوئەلناو، بەند] ئىرو؛ (ب) لەم
پۆزگەرەدا؛ ئىستا؛ ئەمرو چەقو كێشى باوى
نەماو. (امروزه)

ئەمروكە: [بەند] ئەمروكە؛ لەو
پۆزگەرەدا؛ ئىمروكە؛ ئىمرو. (امروز)
ئەمرونىا: [ناوت، لە] ئەمرونىە (ئەمرونىە) ى فارسيەو
ھاوئەو، ئەمرو و نەھى؛ لە ئەمرو نىا
كەسەكدا بوون؛ لە ژێر فەرمان و گوپراڤى
كەسەكدا بوون. (تحت امر)
ئەمرو و سەھى: [بەند] (١) (ب) لەم پۆزەدا؛
بەم زووانە؛ ئەمرو و سەھى دیتەو. (٢) ئەمرو
نا سەھى؛ دەستاو دەست پێكەردن؛
ماتلەكەردن. (امروز و فردا)

ئەمرو و سەھى پێكەردن: خاڤلانەن و

دواختنی کاریک. (امروز و فردا)
ئەمڕۆیی: [ئاوەلناو] ئیمڕۆزی؛ مۆدی ئەمڕۆ؛
بابەتی ئەمڕۆ؛ پێوەندیدار بە کاتی ئیستاو.
(امروزی)

ئەمری خێر: کاری خێر؛ (ب) هاو سەر
مارە کردن: زەماوەندی ژن هێنان و
شووکردن. (امر خیر)

ئەمریکا: ئامریکا: ناوی قورنەیی ئەمریکا لە -
ناوی (ئامەریکو ویسپوچی) هاوایی
کریستۆف کۆلۆمب وەرگیراوە لەو کاتەدا کە
قورنەیی ئەمریکایان پاوێر کرد و ناویان لێنا.
(قارە آمریکا)

ئەمسا: [بەند] ئیسە؛ ئیساً؛ ئیسە؛ ئیسە. (حالا)
ئەم شاخ و ئەو شاخ کردن: (ب) قسە
دژبەیک کردن: قسە گوپین؛ پارا بوون. (از
این شاخه به آن شاخه پرین)

ئەمشاسپەند: ناوی هەریەک لە حەوت
فریشتەکانی دینی زەردەشت کە هەر کام بەر
پرس یان پاسباردەیی بە پێوەبردنی کاریک
بە ئیرادەی ئاهورا مەزدا. (امشاسپند)
ئەمشەوانە: [بەند، ناوت] ئەم چەند شەو.
(این شبها)

ئەمشەوگین: [ئاوەلناو] هی ئیمشەو؛
ئەمشەوین: پێوەندیدار بە ئەمشەو مەو؛ شامی
ئەمشەو گین: شامی ئەمشەو. (امشب)
ئەملا: [جیناوا] دژی ئەو؛ لای نزیکتر؛ لایە -
نی نزیکتر. (اینطرف)

ئەملا و ئەو لا: [جیناوا] (۱) شانە و شان؛ بەم -
لاو ئەو لا دا خۆی دە لەنگینی. (۲) لای ئەم
و ئەو چوون بو ئەتجامی کاریک. (۳) جیگای

جۆراو جۆر؛ لەم لا و ئەو لا باسی چاکەیی تو
دەکەن. (این ور و آنور)
ئەملک: [ناو] بەرخی ساوا. (نوزاد بره)
ئەملکن: [ناو] بەرخی کە تەمەنی لە دوو
مانگ کەمتری. (بره تا دو ماهه)
ئەممانیخستن: [چاوگەت] ئەگەر ئیخستن؛
(ب) بەهانه هێنانەو؛ بڕوو بیانوو تاشین. (اما
و اگر)

ئەمن و ئەمان: [ئاوەلناو] فەت ئارام و دوور لە
ترس و خۆف و ئازاوە و شەپۆشۆر؛ لە -
هێمانیەتیدا. (امن و امان)

ئەمنە: (۱) [بەند] ئەمنە؛ ئەمنە؛ ئەمنە؛ ئەمنە؛
هێندە. (۲) ئارامە؛ هێمنە. (اینقدر؛ آرم است)
ئەمنە سوورە کە: [ناو] پێخراوی
(ئێستیخبارات) و زیندان و شۆینی ئەشکە -
نجەیی سەر بە پێژیمی ملهۆری بەعس بوو لە
شاری سلیمانی کە لە سەرە تایی شۆرشدای بوو
گرتتی ئەو شۆینە خۆینی لاوانی کورد عە -
رزی سوور کرد. (سازمان امنیت رژیم صدام
در شهر سلیمانیه)

ئەمنیە: [ناو] ئاندازەیی قەدیم. (امنیه)
ئەموئەو: ئیشارە بە خەڵکی نادیار؛ تەواوی
مالە کەت دا بە ئەم و ئەو. (این و آن)
ئەمووس: [ناو] ئەنگوس؛ قامک؛ تیل؛ کلک.
(انگشت)
ئەمووستیلە: [ناو] ئەنگوستیلە؛ کلکەوانە.
(انگشت)

ئەمهاری: زبانی زۆر بەی خەڵکی ئیتوپی کە
لە رەچەلەکی زبانهگەلی سامییە. (امهاری)
ئەمەچەو: ئەمە چی بوو؛ ئەهوشە چی بوو؛

ئەمەچەو ھەموو پوژیک دیت. (این چیه)

ئەمەهای: ئەمەتا؛ ئەمە لیڤرەیه (اینست)

ئەمەك حەرام: [ئاوہ لئاو] (ب) ییوہ فا؛
بی ناخوون؛ سېلە. (بیوفا)

ئەمیان: (۱) [جیناو] ئەمەیان (این یکی)
(۲) [ئاو] کیسە ی پوول؛ ھەمیان؛ ھە-
مانە. (کیسە چرمی)

ئەمیر: [ئاو] عد؛ فد: (۱) پلە ی لە سەر
ھەنگی بەرەو ژوور تر لە ئەرتەشدا (لە سوپای
ئیراندا). (۲) ناوہ بو پیاوان. (۳) سەر کردە.
(امیر)

ئەمیرزادە: [ئاو] عد. فد. کوپی ئەمیر؛ لە بنە-
مالە ی ئەمیر. (امیرزادە)

ئەمیرە: عد؛ فد: لەقەبی ژنیک کە لە
بنەمالە ی پاشا و ئەمیر بوو. (امیرە)

+ ئەمین: [ئاو] [ئاوہ لئاو] (۱) ھەریە ک لە
ئەندامانی کوپی ئومەنا. (امنا) (۲) کە سیک کە
دادگا ھەلیدە بژیریت بو ئاگالیوونی مالی
ھەتیو یا کە سیک تر کە پیویتی بە ئەمین
ھەیە. (امین) (۳) ناوہ بو پیاوان. (نام مردانە)

ئەمین بوون: [چاوگەت] (۱) ئەرخەیان؛
ئەرخایەن؛ لەو شوینە ئەمین نیم: متمانە ی
پیناکەم: جیگای مە ترسیە. (امین بودن) (۲)
جیی باوہ بوون؛ دەست و چاو پاک بوون؛
دەست و چاو پاک. (امین بودن)

ئەمیندار: [ئاوہ لئاو ی یک + ناو ی یک] فد:
کارگیر و سەرکاری ئاغا بو بە پێوە بردنی کار و
خەرمان ھەلگرتن؛ دەست و چاوپاک و
جیگای متمانە. (امین دار)

ئەمینداری: [ئاو بەرھەمی چاوگە] فد: (۱)

دەست و چاو پاک؛ (۲) کاری ئەمیندار. (۳)
شوئی سەرکاری و خەرمان ھەلگرتن لە
گوندا. (امینداری)

ئەمین کردنەو: [چاوگەت] ترس پەواندەو،
بروون ئەو دزانە ئەمین کەنەو: ((ئارام کردنە
و، ئەرخایەنیان کەن))؛ گرتنەو ی بارگینی
بەرپەلا بوو. (مطمئن کردن؛ آرام کردن)
ئەن: [بەند] چەندە؛ چەند؛ ھەندی؛ ھیند؛
(چقدر)

ئەناب: [ئاو] شیلە؛ ددانی ییشەو ی پەشەولاخ
ئەگەر پکەویتی نیشانە ی ئەوہیە تەمەنی لە
چوار سال بەرەو ژوورە. (دندان جوانی گاو)
+ ئەناز: (۱) پاشگر: توو پەرە؛ ھاویژ؛ تیر
ئەنداز: تیر ئەناز، فرێدەر. (۲) پاشگر:
پانکەرەو؛ پاخەر؛ داخەر؛ پانکردنەو ی
فەرش و پراختنی بو پای ئەنداز؛ پا
ئەنداز: پایەناز. (انداز)

ئەناشتا: [ئاو] (۱) سبەنیان پیش بەر قلیان
خواردن؛ لە خوڕینی. (ناشتا) (۲) ناشتایی؛
چاشت؛ خواردنی بە یانی؛ سبجانە؛ بەر قلیان.
(ناشتایی)

ئەنام گیان: [ئاو] ئازای پیکھینەری لەش؛ ئازای
ئەنام؛ ئازای ئەندام. (اعضای بدن)

ئەنبارداری: [ئاو] عەمارداری: (۱) پیشە ی
ئاگاداری لە ھەمار و سەرھیسایی شتی ھەمار
کراو بوون. (۲) کرپی پراگرتی ھەر شت کە
لە ھەمارا پراگیری. (۳) زانستی ھەمار کردن
و بە پێوە بردنی کاری ھەمار. (انبار داری)

ئەنبار کردن: [چاوگەت] عەمار کردن؛ دانان لە
ئەنباردا. (لە پوانگە ی زانستییەو: کوکردنەو

و هه لچنين و ډاگرتن و پاراستنی هه -
 رکالایک له هه مارا. (انبار کردن)
 نه باری: [ناو+ئاوه لئاو] (۱) عه مباری؛
 وه تاغیکی بچوک بو دانانی که ل و په ل له
 مالد؛ هه ماری. (انباری) (۲) هه رشت ډاگیراو
 له هه ماردا؛ هه میوه یان خوارده مهنی که
 شیاوی هه مار کردن بیت؛ پیازی هه ماری؛
 پیړه لماسی نه باری. (انباری)
 نه باری تارد: که نوو؛ شوینی عه مبار کردنی
 تارد. (انبار آرد)
 نه بنان: [ناو] هه مبان؛ هه مانه؛ هه وان؛ هه فانه؛
 هه وان؛ هومبان؛ هه فان؛ هه بنانه؛ کیسه له
 پیستی خوشکراوی ورده هه یوان. (همیان)
 نه نبور: [ناو] مقاش؛ نه مبور؛ پوولووگر؛
 نامزای دوو شاخه ی کانزایی بو گرتنی
 سکل و پوولووی تاور. (انبر)
 نه نبور دهستی: [ناو] پلاس؛ جوریک گازی ده م
 پانه؛ بو بزمار دهره یان و قرتاندنی سیم؛ له
 کاری سیمکیشی کاره بادا له نه وعیکی که
 ده سکه که ی ږوو کیشی لاستیکیه که لک
 و مرده گرن. (انبر دست)
 نه نبوزه نی: [ئاوه لئاو] ماددی؛ سه ربه ماک؛
 (دژی پزونی). (مادی)
 نه نبه [ناو] هیندد؛ فد عه مبه؛ (۱) داریکه
 هه میشه سهوز له شوینی که مرندا ده روی؛ (۲)
 میوه ی نهو داره. (انبه)
 نه نتاری: [ناو] کهوا. (لیاس بالا تنه)
 نه نتوپه هت: [ناو] بهر گومان لیکراو؛ جیی
 شک. (جای شک و شبهه)
 نه نته: [ناو] عه نته؛ جوریک مه یموون.

(عنتر)
 نه نجام بوون: [چاوگه، ت] به گاتا مهی؛
 جیبه جی بوون؛ ته و او بوونی کار؛ هاتنه کرن.
 (انجام شدن)
 نه نجام دان: [چاوگه، ت] جیبه جی کردن؛
 پیکه یان؛ پیک ناین؛ ته و او کردنی کار؛ به گا
 تارده ی؛ قه داندن. (انجام شدن)
 نه نجوجه: [ناو] نه نجوجه ک؛ ناوکی هه رمی
 به برژاوی، که ده پتروکین. (تخم گلابی
 بوداده)
 نه نجومه ن تارا: [ئاوه لئاو] مه جلیس تارا؛
 که سیک که کوپ و مه جلیس ده پزایننه وه و
 که رمی ده کا. (مجلس آرا)
 نه نجومه نی نه ده بی: کوپی شاعیران و
 نوو سهران و ویزه وانان. (انجمن ادبی)
 نه نجومه نی به پړوه به ری: لیژنه ی هه لسووپ -
 اندن و کار پاپه پاندن. (انجمن اداره کردن)
 نه نجومه نی شار: کوپی شوپای شار و بهر -
 پرسانی شاره داری: شاره وانی. (انجمن شهر)
 نه نجومه نی لادی: کوپی نه ندامانی شوپای
 گوند. (انجمن ده)
 نه نجومه نی مال و مه دره سه: کوپ له گهل
 بهر پرسانی مه دره سه دا. (انجمن گرتنی
 دایک و بابی منداله مه دره سه خانه و مدرسه)
 نه نجه نه نجه: نه نجن نه نجن؛ له ت
 له ت؛ کوت کوت. (تکه تکه)
 نه نجیر: [ناو] هه نجیر. (انجیر)
 نه نجیر باوا: [ناو] مهوز. (موز)
 نه نداز: [پاشگر] (۱) توو ږدم؛ هاو یژ؛ فر پدم؛
 (۲) ږاخه؛ داخه؛ پانکه رموه،

وهك: پائەنداز. (پسوند)

+ ئەندازە: [ناو] ئەنازە؛ قاس؛ ھېند؛ ڤادە؛
میزان؛ ھەد؛ قەد؛ قەرا؛ ڤرپەڤر؛ نەزىاد نەكەم؛
نەشل نەتوند. (اندازه)

ئەندازەبوون: [چاوغەت] كەوشەكانى من
ئەندازەى پاى تون؛ بە قەدبوون؛ ڤرپەڤر بوون؛
بەقەرا بوون. (اندازه بودن)

ئەندازە ڤاگرتن: [چاوغەت] (ب) زىادە ڤە وى
نەكردن؛ ڤادە ڤاگرتن؛ لە ھەد نە چوونە دەر.
(اندازه نگهداشتن)

ئەندازەكردن: تاقي كردنەوى جل و بەرگ
وكەوش بو ئەندازەبوون؛ سەر ڤاستكردنى
زور و كەمى؛ ئەندازەگرتن. (پرو؛ اندازه كردن)
ئەندازەگر: [ناوى بك] فد: كەسيك كە شتيك
دەپيوت و سەنگيني (كيش) يان دريژايى و
پاتايى ديارى دەكات يان بە قەد دەگريت يا
پيك دەگريت. (اندازه گير)

ئەندازەگرتن: [چاوغەت] بەقەدگرتن؛
بەراوەردى شتيك لەگەل شتيكى تردا؛
پيگگرتن؛ پيوان و كيشان و گەزكردن.
(اندازه گرفتن)

ئەندوك: [ناو] دارى بەينى دوو لولەپ؛ ناو
دوك؛ نيرەژن؛ دارى نيو مەشكە؛
داردوژەنگ. (چوب زبانه دار بالای مشك)

ئەندونيزايى: [ئاوھلئاو + ناو] (۱) خەلكى
ئەندونيزى. (مردم اندونزی) زبانيان (زبان آنها)
ئەندەر: ئەناو؛ ژناقدا؛ ھوندور؛ جەدئەندەر جەد:
پشتا و پشت. (اندر)

+ ئەندەروون: [ناو] فد: ناخى ھەر
شت؛ ناو. (اندرون)

ئەندەروونى: [ناو] ئەندەروون؛ ھوندور؛ ژوورى
مالەو؛ خانووى تايبەت بو خيزانى مال؛ دژى
بيروونى. (اندرونى)

ئەندەك: [بەند] فد: (ف.مشە) ھەنەك؛
ھينديك؛ ھەندەك؛ توژى؛ كەمى؛ نەختى.
(اندك. كم)

ئەندەكو: [ناو] وينجە. (يونجه)
ئەندەن: [لە چاوغەى ئەنرېن] تووڤەكردن و
قەلس كردن. (عصبانى كردن)

ئەنەرۆك: [ئاوھلئاو] جنگز؛ تووڤە؛ قە-
لس. (عصبانى)
ئەنرېشە: [ناو] ھەندريشە؛ جورېك-
گيايە. (نوعى گياه)

ئەنرېن: [چاوغە] تووڤە و زويڤر بوون. (عصبانى
شدن)

ئەنەزلوك: [ناو] كولە؛ كوخت؛ كوڤ؛
خانوچكەى خراب. (كلبه)
ئەنفىە: [ناو] فد: تيكەلوايىك لە ئەجزا و

ھەندى گيا بو ھەلمژين و سەرخوش بوون؛
بېر نووتى؛ لە توركييەو ھاتووە؛ بىرى ئەوتى
واتا گياى لووت: گياى ھەلمژين. (انفيه)

ئەنفىەدان: [ناو] قوتوو يان كيسەى ئەنفىە
تيكردن. (انفيه دان)

ئەنگ: [ناو] ڤووپەڤيكي نووسراو كە
نووسراو كەى كون كرابى، و دروشم و
نیشانەى فابريكاي لە سەر جەبە (جەبە) و
تەليسى كالا پى دەنەخشين. (انگ)

ئەنگاو: [ناو] ھەنگاو. (قدم)
ئەنگر: [ئاوھلئاو] سل؛ تووڤە؛ قوشقى؛ زيز؛
توراو. (عصبانى)

نهنگ لیډان: [چاوگه،ت] (۱) مَوَر و نیشان
دانان له سهر بهسته و جهعبه و تهلیسی پر
له کالاً. (۲) تومته لیډان؛ ناوخته سهر
که سیږک. (انگ زدن)

نه نگوتهکه: [ناو] (۱) جوړیک تری. (نوعی
انگور) (۲) گونگ؛ نهنگوتک. (چونه)
نهنگوږ: [ناو] تام؛ چیژه. (طعم)

نه نگووس پیدانان: [چاوگه،ت] قامک پیدانان؛
له جیاتی واژو به سهری قامک مَوَر به
به لگه دانان. پهنجه مَوَر کردن. (انگشت
زدن) (ب) په ژراندن.

نه نگوست تیخستن: [چاوگه،ت] (ب)
شیواندن و ئاژاوه نانهوه؛ خوټیهه لقورتانندن؛
(ب) دهست له کاری وهردان. (آشوب پیا
کردن)

نهنگوسته گهوره: [ناو] که له نه مووست؛ تبلا
مهزن؛ تلیا مهزن؛ قامکه گهوره؛ بهرانی؛
قامکی هره قهویی دهست ویا. (انگشت
شصت)

نهنگوستیله ی بیكاسه: ئالقهی پهنجه؛
نهنگوستیله ی بی نقیم. (انگستر بی نگین)

نهنگوستیله ی درومانی: نهنگوسانه؛ قووچکه؛
کلکه وانه ی درومانی؛ سهرتلیک؛
هنگوستوک. (انگستانه)

نهنگوشت: [ناو] فند قامک؛ نهنگووس؛ تل؛
تیل؛ کلک. (انگشت)

نهنگوشت نیشان: [ناو] نهنگوشتنوما.
(انگشتنما)

نهنگوشته ری: فند [ناو] نهنگوستیله؛ کلکه-
وانه؛ (انگستر)

نهنگووس گه زین: (ب) په ژوان بوونهوه؛ له حه
سهرتدا قامک بردن به دهما و
گاز لیگرتن. (انگشت گزیدن)

نهنگووس له سهر دانان: (۱) دهست له سهر
شتیک دانان و دیاریکردنی شتی دلخواز. (۲)
هیما به کاریا باسیک کردن و دیاریکردنی
خالیک له باسیکدا. (انگشت روی چیزی
گذاشتن)

نهنگووس نیگاری: [چاوگه،ت] (۱) وینه
هه لگرتن له هیلی سهر قامک بو دوزینه وهی
خاومنه که ی. (۲) وینه هه لگرتن له جی
شوینی سهر پهنجه بو دوزینه وهی دز و خرابه
کار. (انگشت نگاری)

نهنگووسه براتووته له: تبلی په نای قامکه
تووته له. (انگشت چهارم)

نهنگووسه ناوگین: [ناو] تبلی ناوه پراست؛
زه نه قووته؛ بهرزه ملی؛ تلیا ناوین. (انگشت
وسطا)

نهنگووسی: قامکیک. (ب) که میک. (یک
انگشت)

نهنگووسی ئیشاره: نهنگووسی شاده؛ دوشاو
مژه. (انگشت سبابه)

نهنگه بین: [ناو] فند: (۱) ههنگوین. (عسل)
(۲) شیرهی گه زنه نگه بین. (گرانگین)

نهنگه چهری: بیجه یا بی شهرم. (بیشرم)
نهنگیر: [ناو] تری. ههنگور. (انگور)

نه نوش؛ نوش؛ (ب) نوشی گیانت بی به گیانت-
خوش و گه واریبی. (نوش)

نه نوخته: [ناو] یاشه کهوت. (اندوخته)
نه نوخته کار: [ناو] بیک یاشه کهوت کار.

(اندوخته گر)

ئه نووخته كـردن: [چاوگه،ت]

پاشه كه وتكردن. (اندوخته كردن)

ئه نيشه: [ناو] (۱) بير؛ هوش؛ فكر؛

خهيال. (اندیشه) (۲) ترس؛ خوف. (ترس)

ئه نى گهش: [ئاوه لئاو] (۱) پرووخوش، (۲)

جوان؛ قه شهنگ؛ خوشكوک؛ نيوجاو

كراوه. (بشاش؛ زيبا)

+ ئه نيماتوپ: فند: [ناوبك] كه سيك كه فيلمى

كارتون (ئهنيمه يشين) دروست ده كات.

(انيماتور)

+ ئهنيمه يشين: [ناو] اند؛ فند: فيلميك كه به

وينه گرتنى پەيتا پەيتا و له سەريەك له شتى

بيگيان وهك بووكه چينى و وينه ي

نيگار كيشى چيدهبى. (كارتون)

ئهنين: داد و هاوار و پوپو. (داد و هوار)

ئه واره: [ئاوه لئاو] ئاواره؛ ئه راكيل؛ دهر به دهر؛

سەرگەردان؛ بيئهنوا؛ دهر وه دهر؛ تهره؛

ههلوه؛ پهر موازه. (آواره)

ئه واره يى: [به رهه مى چاوگه] ئاواره يى؛

دهر به دهرى؛ بى ئه نوایى؛ بيچيگه و پيگه يى.

(آواره اى)

ئه وازين: [ناو] وازن؛ زريان. (باديکه از شمال -

ميوزد)

ئه وياش: [ناو] عد؛ فند: ئه لوات؛ هه تيومه تيو؛

به ره ل؛ ئه لوجه لو؛ لات و لووت؛ بي سه روپا؛

ويلگه رد؛ رووت وه پوووته؛ هه رزه؛ گه دمو گوده؛

سووک و چرووک؛ شه پ لاتان و شه پ فروش.

(اوباش)

ئه وياشى: فند: [به رهه مى چاوگه] په وشتى

ئه وياش؛ كاري ئه وياش؛ شه لاتى؛

شه پ فروشى؛ شه پ لاتانى. (اوباشى)

ئه وياشيگه رى: [ناوبه رهه مى چاوگه] لاتی؛

ئه لواتى؛ ئه لواتى؛ ويلگه ردی. (اوباشگری)

ئه به رى: [ناو] ليفه ي بچووک. (لحاف

کوچک)

ئه وپه پ: [ناو] ئه وسهر؛ ئه و به ر؛ نيهايه ت.

(نهایت)

+ ئه وت: [ناو] اند؛ فرد؛ فند: (۱) ئاوت؛ توپ

چوونه دهر له سنوورى کايه ي ولييال و

فووتبال و باسکيتبالدا. (۲) وه ده رنان؛ چوونه دهر

يان له کايه يان له کي به ر کى قرت (قت) بوون.

(اوت)

ئه وتا: [ئاوه لئاو] هاوتا؛ هاوتئندازه. (همتا)

ئه وتو: [به ندت] وا؛ وه ها؛ شياوى

باس؛ کاريکى ئه وتوئى نه کرد؛ کاريکى گرینگ و

شياو و به رچاوى نه کرد؛ به چه شنيک؛ به -

جوړيک. (مهم؛ شايدان گفتن؛ به نوعی)

ئه وته ئه وت: وه ره موه. (عوعو)

ئه وتين: [چاوگه] وه پرين. (عوعو کردن)

ئه و جاريش: ئه مجاريش؛ هه ميسانه كه؛ هه -

مديسان. (دوباره)

ئه و جن: [ناو] جوړيک سه خته داره. (نوعی

درخت)

ئه و دونيا: دونياى پاشمه رگ؛ ئاخيره ت؛ (آن

جهان) (۲) دونيا يک كه تيبداين؛ ئه و دونيا

چهند بيوه فايه؛ ئه م دونيا چهند بيوه فايه. (اين -

جهان)

ئه و ده م: [به ندت] ئه و وه خت؛ ئه و كات.

(آنوقت)

نه وراف: [ناو] هه وړیک که بارانیکی که می
 پیو می. (ابر کم باران)
 نه وراقچی: [ناو] که سیک که که ره سته ی کوڼ
 و نه وراقی ده فروښت. (اوراقچی)
 نه وراقی: [ئاوه لئاو] (۱) (ب) شق-
 وشړ. (۲) لیک هه لوه شاهه؛ له به ریه ک
 دهر هاتوو. (۳) شیاوی لیک هه لوه شانن.
 (۴) [ناو] دوو کانی فروښتنی که ره سته گه لی
 هه لوه شاهه. (اوراقی)
 نه ورام: [ناو] پوایی؛ ساز گاری؛ دروستی.
 (سازش)
 نه ورتړشکی: [ناو] هه وړه تریشقه. (رعد و برق؛
 آسمان قرمبه)
 نه وروکه: [بند] نه مړوکه؛ نیمړو؛ نه م
 روژ گاره؛ (امروزه)
 نه وروو: [ناو] مه لاشو. (سق)
 نه وره مه زدا: < ناهورا مه زدا. (اهورا مزدا)
 نه وړه نگ: [ناو] (۱) ته ختی شایه تی؛ شکو.
 (اورنگ) (۲) [ناو] تیگه یشتن؛ فامین.
 (فهمین)
 نه وړیشم: [ناو] ټاپ مووش؛ هه وړیشم. (ابریشم)
 نه وړه ل: له ناوې به واتای عه قله وه وه-
 رگیراوه. فره زان؛ زانا؛ (په یومندی به نه فزه لی
 نارمویه نه نییه) (دانا)
 نه وړشان: [ئاوه لئاو] هاوشان. (هم شان)
 نه وړشین: < نه وړشین.
 نه وړشو: یشه ف؛ نه مشه و؛ شه ویک که
 تییداین. (امشب)
 نه وړقاس: [بند] نه وړه نه؛ هینده؛ نه و نه ندازه.
 (انقدر)

نه وړقه: [ناو] ت ناوړه؛ شالو؛ هیرش؛
 توو شپوون. (حملة؛ برخورد)
 نه وړقه دیوون: ناوړه دیوون؛ هاو نه ندازه؛
 هاوشان. (هم قد)
 + نه وړک: کابرا؛ هین؛ وانیک؛ یارو. (یارو؛ چیز)
 نه وړکات: نه وړسا؛ نه وړخت. (آنوقت)
 نه وړکردنه وه: [چاو گه] ت کردنه وه؛ ناوړه لکردن؛
 درانه نه وړ که واتا دهر گاکه بکه وه. (باز کردن)
 نه وړکی: [جینا و ناو] نه وړک؛ کابرا؛ یارو؛
 وانیک؛ هین. (یارو؛ چیز)
 نه وړگار: [ئاوه لئاو] په ریشان؛ په شپو؛ دل به خه م؛
 زگار؛ کر. (مغموم)
 نه وړلاد: [ناو] عد؛ فد؛ زارو ک؛ مندال؛ فرزند ی
 کوړ وکچ؛ عه ولاد. (اولاد)
 نه وړولاو: [جینا و] نه ملاو نه وړا؛ نه یلاو نه وړا.
 (اینطرف و آنطرف)
 نه وړولو: [ناو] لا فاو؛ سیلاو؛ له هی. (سیلاب)
 نه وړله یی: [ناو] خاتر جه می؛ نه رخی می
 دلنیا یی؛ پړوایی؛ متمانیه؛ جیی ټیحتیار.
 (اطمینان)
 نه وړنه: (۱) قی قاس؛ هینده؛ نه وړنده؛ (اینقدر)
 (۲) نه وړکه سه نه. (او نه)
 نه وړه وخته: [بند] ت نه وړکاته؛ نه و
 زه مانه؛ نه وړ ده مه. (آنوقت)
 + نه وړه: [ناو] شه ونم؛ خوناوه. (شبنم)
 نه وړه ټامای: [چاو گه] ت هاتنه وه؛ گه رانه وه.
 (برگشتن)
 نه وړه ټیس: ټوژه رموه. (پیدا کننده)
 نه وړه ټیسته ی: ټیسته ی وه؛ ټوژینه وه. (پیدا
 کردن)

نهوه پرای: [چاوگه، ت] له بواردان؛ په رینه هوه.
 (گذشتن)
 + نه وه تا: [جیناو] ټیږی؛ نه فقهه؛ فاقایه؛ ها؛
 هانی؛ نه مه سا؛ نه مه تا؛ نه تا؛ تاتانی؛
 ټینه؛ نه وه تانی؛ خوږه تی. (اینه اش؛ خودشه)
 نه وه تاوای: [چاوگه، ت] قالبوون؛ تاوانه هوه؛
 تاتیوان؛ تاوانه وه (ذوب شدن)
 نه وه تانی؛ نه وه تا؛ نه وه ټیږی؛ فیه؛ نه یه سه؛
 یه سه؛ نه وه سه؛ خوږه تی؛ خوږه سی. (این
 است)
 نه وه تاهې؛ خوږه سی؛ نه وه ټیږی؛ خوږه تی.
 (خودش است)
 نه وه تی: نه وه تی توم دیوه هیچ که سم
 ومیر نایه؛ له وکاته هوه. له وه تی. (از آنوقت)
 نه وه ټیږی؛ نه وه تانی؛ خوږه سی. (اینست)
 نه وه سیای: (۱) حسانه هوه. (استراحت)
 (۲) حه په سان. (زبان بند آمدن)
 نه وه کان؛ هینه کان؛ نه وانی دی؛ شته کانی تر.
 (دیگران؛ چیزها)
 نه وه گوړی بی؛ (ب) نه وه دوردی بی؛ ده برو
 دهی حقی خوږه تی؛ مافی خوږه تی. (حقش
 همین بود)
 نه وه نده؛ نه وه هیڼده؛ نه ونه. (آنقدر)
 نه وه نده ی؛ [بهند] هیڼده ی؛ نه ونه ی؛ به قه د.
 (آن قدر؛ هر چقدر)
 نه وه ها: (۱) ناو؛ وا. (اینطور) (۲) [جیناو]
 نه وه ها؛ نه وه تا؛ نه وه های؛ نه وه تانی. (اینست)
 نه وه یه؛ نه وه سه؛ خوږه تی. (خودش است)
 + نه وی؛ [جیناو] تاکی می [نه وی] گوته من؛
 نه و ژنه به منی گوت. (او برای زن)

نه و یستای: (۱) زبانی که تاو یستای
 پینو وسراوه. (۲) پیوه نندیدار به تاو یستا کټیږی
 دینی زرده شته هوه. (اوستای)
 نه و یستی؛ [بهند] ټیستا؛ ټیسته؛ ټیسه. (حالا)
 نه و یستیکه؛ [بهند] ټیستاکه؛ ټیسته که. (حالا؛
 حالا که)
 نه و یسک: ناوی بالنده ییکه (نام پرنده ایست)
 نه و یشان: [جیناو] ټه وان. (ایشان)
 نه وی که: (۱) نه وی دیکه؛ نه وی دی؛ نه وی تر.
 (آن یکی) (۲) نه و که سه. هر که سیک؛
 نه وی که نه ییت به شی ده خوریت. (هر کسی)
 نه و یندر: [بهند] ټه قیندر؛ نه وی؛ نه و جیگا.
 (آنجا)
 نه و یندر ی؛ [بهند] ټه وی؛ نه قیندر ی؛
 نه و جیگایه. (آنجا)
 نه و یها؛ هو نه وه. (آنست)
 نه هالی: [ناو] قد؛ جه ماوهری دانیش تووی
 جیگاییک؛ ((نه و شاهي ماهی میسر نه هالی
 له ری سجوود)) «نالی» (اهالی)
 نه هرامی میسر: [ناو] قد؛ سی هیره می به
 ناوبانگی میسر. (اهرام مصر)
 + نه هل: [تاوه لئاو] مناله که ی زور ژیر و
 نه هله؛ تارام؛ ژیر. (آرام)
 نه هل و عه یال: [ناو] قد؛ (ب) زن و مندال؛
 خاوخیزان؛ عال و عه یال. (اهل و عیال)
 نه هلی: [تاوه لئاو] قد؛ رام؛ ده سته مو؛ که وی.
 (اهلی)
 نه هلی به قیه: [ناوت] (نه هلی باقیه. (ب)
 خه یات. (اهل بخیه)
 نه هلی ته سه نون: قد؛ [ناوت] (ب) سوننی

مهزهه ب. (اهل تسنن)

ئه هلی ته شه یووع: فد [ناوت] (ب) شیعه

مهزهه ب. (اهل تشیع)

ئه هلی ته قوا: فد [ناوت] (ب) ته وهی له

کاری دژی دین خووی ده پاریزیت. (اهل

تقوی)

ئه هلی حال: فد [ناوت] (۱) ته هلی زکر و

عیرفان و سو فیکه ری. (۲) (ب) باحال: خوش

گوزهران: خوش رابویر (اهل حال)

ئه هلی حه ق: فد [ناوت] (۱) لایه نگری

عه دالته و حه ق و راستی. (۲) په یه وهی

دینی حه ق. (اهل حق)

ئه هلی دل: فد [ناوت] (ب) خوشبار له

هه لسو که و تدا: که سیک که به دلی خووی

دهژی: زیاتر بو خوش رابواردن و دلداری به

هه موو ماناییکه وه: خاوه ن دل: ته هلی که یف.

(اهل دل)

ئه هلی عیبادت: فد [ناوت] (ب) که سیک که

ئه رک دینی خووی به ریوه ده بات. (اهل

عبادت)

ئه هلی قه لهم: فد [ناوت] (ب) نووسهر:

ئه دیب: قه لهم به ده ست. (اهل قلم)

ئه هلی قه ناعت: فد [ناوت] (بو ته هلی

قه ناعت له پلاو خوشتره داندوک) شیخ

رهزا. رازی و ده ست پیوه گر. (اهل قناعت)

ئه هلی کتیب: فد [ناوت] (۱) (ب)

په یه وانی په رتووی ئاسمانی. (۲) هوگری

موتالا و کتیب خویندنه وه. (اهل کتاب)

ئه هلی مه نقه ل: فد [ناوت] (ب) تلیاکی:

تریاکی: ته هلی بافوور: ته سرار کیش: بافووری:

وافووری. (اهل منقل)

ئه هلی نه زهر: [ناوت] (خواه ن پا. (ب) پسپو

له کاریکدا. (اهل نظر)

ئه هلی وه فا: (ب) وه فادار: ته مه کدار: باوه فا.

(اهل وفا)

ئه هووره: ئاهورا. (اهورا)

ئه هووره مه زد: [ناو] (۱) ئاهورامه زدا. (۲)

پوو ناکی به رزی گه وره: خودا له ئایینی زه-

پده شتدا. (اهورا مزدا)

ئه هوهن: [ئاوه لئاو] ئارام: له سه رخو: زیر:

هیور (آرام)

ئه هه ک: [ناو] تاهه ک: قسل: ته هاک. (آهک)

ئه ی ئه ی: ئای ئای: وشه ی سه رسوو پرمانه:

ئائای ته وه شیت بووگی. (آی آی)

ئه یا: [ناو] ئایه: دایه: دایک. (مادر)

ئه یته: هه یته: [ناو] پولیس: ژاندارمه.

(ژاندارم پولیس)

ئه ی چه: ئه ی چی: ئه دی چی. (پس چی)

ئه ی چی: ئه دی چی: ئه ی چه. (پس چه)

ئه ی دز: اند: فد: فرد [ناو] نه خوشینی له کار

که و تنی هیزی به رگری و چاره سه ری له

له شدا که ده بیته هووی چاک نه بوونه وهی

برین و نه خوشینگه لی تر، له کاری سه ر

جیی له گه ل نه خوشینداری نه ی دزیدا تووشی

مروف ده بیست یان له ریگای خوینی

ئه ی دزیه وه تووشی مروف ده بیست. (ایدز)

ئه ی دزی: [ئاوه لئاو] دوو چاری ته ی دز هاتوو.

(ایدزی)

ئه ی دمر: [بند] ئیره: ئیستا. (اینجا: حالا)

ئه ی دی: [ئامراز] ئه دی: ئه یتر: ئه تر: ئیدی:

تهیدی بهسمه: ئیتیر بهسمه. (دیگر)

تهیره: [بهند]ئیره؛ نهگه: قیری. (اینجا)

تهیرۆ: < تهیرۆ. (ای داد)

تهیزه: [ناو] خودا؛ یهزدان؛ پهروهردگار.

(ایزد)

تهیزه‌دی: [ناو] ئیزه‌دی؛ خودایی؛ خودا

پهره‌ست. (ایزدی)

ته یزه: [بهند] فند له (ته یزه‌ن) ی فارسی

ومرگیراوه، دیسان؛ دووباره؛ ههمدیسان؛

ههميسان. (ایضا؛ دوباره)

ته یزی: ده‌ییزی؛ ده‌لیی؛ چما؛ وابزانم. (ب)

واده‌زانی؛ وابزانم. (می‌گویی؛ گوئی)

ته‌ی سووتام برزام: ناوی گه‌مه‌ییکی مندالانه.

(نام بازی است)

ته‌یقه‌ز: [ئاوه‌ئاو] ئاماده. (آماده)

ته‌یقه‌زاندن: [چاوگه‌ت] ئاماده‌کردن؛

ته‌یارکردن. (آماده کردن)

ته‌یقه‌زین: [ناو] ئاماده‌یی؛ ته‌یاری؛ حازری.

(آمادگی)

ته‌یلا: ته‌ملا؛ ئیلا؛ لای نزیکتر؛ دزی ئوولا

و ته‌ولا. (اینطرف)

ته‌یلۆ: بۆبانگ‌کردنی کۆمه‌لی پیاو؛ گه‌لو.

(برای صداکردن جمعی مرد)

ته‌یلی: بۆبانگ‌کردنی کۆمه‌لیک زن. (برای -

صداکردن جمعی زن)

ته‌ین: [ناو] هه‌ین؛ هه‌ینی؛ جوعمه. (جمعه)

ته‌ینا: [بهند] ته‌گینا؛ ته‌گه‌رنا؛ دهنّا. (اگر نه)

ته‌ینوو: هه‌ینی. < ته‌ین. (جمعه)

+ ته‌یه: [بهند] (۱) ئایا؛ داخۆ؛ داخۆم؛ داخوا.

(آیا) (۲) ئه‌مه؛ یه؛ ته‌فه. (این)

ته‌ینی: [ناو] ته‌وینی؛ ته‌قینی؛ حه‌زلیکه‌ری؛

خۆشه‌ویستی؛ میهره‌بانی. (عشق)

ئیبلیس: [ناو] یواند؛ عد؛ فند؛ وشه‌ی یۆنایی

دیابولۆس؛ واتا دووزمان؛ درۆزن؛ شه‌یتان؛

(ب) شه‌یتان. (شیطان)

ئیتالیائی: (۱) پیوه‌مندیدار به ئیتالیاوه.

(۲) خه‌لکی ئیتالیا و زمانیان. (ایتالیایی)

ئیتانۆل: [ناو] فرد؛ فند؛ اند؛ جه‌وه‌ه‌ری شه‌رپ؛

ته‌لکۆلی خۆراکی؛ له‌هه‌لمه‌تکین کردنی

(ته‌قتیری) شه‌رپ به ده‌ست‌دیت. (اتانول)

ئیتراک: [ناو] ته‌تره‌ش؛ زراو؛ زمنده‌ق؛

زراور. (کیسه‌صفرا؛ زهره)

ئیتقات: [ناو] ئیتقاد؛ له‌ ئعتقادی ئاره‌ویه‌وه

هاتووه؛ باوه‌ر؛ عه‌قیده؛ ئیمان؛ برّوا. (اعتقاد)

ئیتوان: [ناو] هیتوان؛ جووتیار. (شخم زن)

+ ئیتۆد: اند؛ فرد؛ فند؛ [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی

نیگارگه‌رییه، موتالای سه‌ره‌تایی؛ گه‌لاله‌ی

ته‌رپ‌راحی سه‌ره‌تایی؛ مه‌شق له‌ بابته

نیگارکیشیه‌وه. (انۆد)

ئیتۆن: [ناو] کۆیر. (کور)

ئیتۆون: [ناو] دۆزه؛ جه‌ه‌نم. (جهنم)

ئیتیر: [ناو] تراویکی بیره‌نگه و هه‌لچۆک؛ بۆن

پیوه‌کردن و هه‌لمزینی ده‌بیته‌هۆی له‌ سه‌ر

خۆ چوون و بیهۆشی. (اتر)

ئیحاره‌دار: [ناو] فند که‌سیک که‌ شتیک بو

ماوه‌ییک به ئیحاره‌ ده‌گریّت. (اجاره‌دار)

ئیحاره‌داری: [ناو] فند بارو دۆخ و کاری

ئیحاره‌دار. (اجاره‌داری)

ئیحاره‌نامه: [ناو] فند نووسراوه‌ی شه‌رت و

شرووتی هه‌ر شتی ئیحاره‌یی. (اجاره‌نامه)

ٲيجاره نشين: [ناو] فد: دانيشٲوو له مالى به كړي گير او دا؛ ٲيښي: ٲيجاره و كړي ٲم به ٲم يه كنښن باغ و ٲيستان زياتر به ٲيجاره ده گير ٲټ نه به كړي، ٲياو به كړي ده گير ٲټ نه به ٲيجاره. (اجاره نشين)

ٲيجاره يي: [ٲاوه لټاو] فد: (١) دانراو بو ٲيجاره. (٢) ٲيجاره كراو (اجاره اى)

+ ٲيجازه: [ناو] فد: لږ گه ٲان؛ بواړ ٲيژن؛ (وه ك: ٲيجازه ي مه ره خه سي، ٲيجازه ي ٲوښتن، ٲيجازه ي دانيشتن). (اجازه)

ٲيجازه نامه: [ناو] فد: نوو سراوه ي ٲيژن ٲيدان؛ په روانه؛ جهواز؛ ٲمواديد؛ ويزا. (اجازه نامه)

ٲيجباري: [ٲاوه لټاو + ناو] فد: ټم وشه يه ټاره و ٲييه: له ٲووي ناچار يه وه؛ له ٲووي نا عيلاج يه وه؛ (ب) دوو سال ٲيجباري (سه ربازي) خزمه ٲي وه زيفه ي عه سكه ري. (اجباري)

ٲيجياروهر ي: [ناو] ٲيشكي خوړه ٲاو؛ ٲيريز؛ (اشعه خوړشيد)

ٲيچك: [ناو] دار ٲكي سهر به قول ٲه له سهر گوري سي ده به ستن. (حلقه چوبي كه به سر طناب مي بندند)

ٲيچ قه لا: [ناو] ٲوچ قه لا؛ له ٲوور كييه وه هاتووه، ناوي سي قه لا به ده م يه كه وه كه مير ي ٲمواندوز درووستي كړ دوه. (سه قعله)

ٲيحتياجي: ده سٲكور ٲي؛ ٲيويستي؛ ٲاتاجي؛ ٲاته و او ي؛ هه و جه يي. (محتاجي)

ٲيختيار: [ناو] عد: فد: (١) جي ٲاوه ٲ. قسه كه ٲ جي ٲيختيار. (٢) كه سايه ٲي مالى؛ به ٲيختياري ٲو بانگ قه رزي ٲيدام.

(٣) ٲاره ي ته رخاڼ كراو له ده وله ٲدا؛ ٲيختياري ده زگاي كار بها چه نده يه؟ (٤) ٲه و اچ؛ ٲم؛ ماوه؛ ٲيختياري ٲاسٲور ته كه م سبه يني ته و او ده يٲټ. (٥) به ٲزي و كه سايه ٲي؛ ٲياو ٲكي به ٲيختيار. (اعتبار)

ٲيختيار دار: فد: (١) به لگه يٲك كه ماوه ي به سهر نه چوو يٲټ. (٢) [ٲاوه لټاو] جي ٲاوه ٲ. (٣) موخته بهر و داراي كه سايه ٲي و ريز. (اعتبار دار)

ٲيختياري بانكي: به ٲي فور مگه لي بانكي و شيوه ي مو عامه له ي موشته ري، بانك ٲاده ي باوه ٲيكر او ي به كه س يان شه ري كه يٲك دياري ده كا. (اعتبار بانكي)

ٲيختي ٲام: [ناو] عد: فد: ريز؛ حورمه ٲ. (احترام)

ٲيختينا: [ناو] ٲاله ٲي به حيساب هينان؛ لا ليكر دنه وه؛ به راخوه دان؛ ٲاور لي دانه وه. (اعتنا) ٲيحسان: [ناو] عد: فد: (١) ناوه بو ٲياوان. (نام مردانه) (٢) ٲيسحان؛ خير و چاكه. (احسان)

ٲيخيا كړ دنه وه؛ وشه ټاره و ٲييه و زور جار له- ديواني مه وله ويدا هاتووه؛ ټه حيا كړ دنه وه؛ بوژاندننه وه؛ زينوو كړ دنه وه؛ هينانه وه حال؛ (احيا كړدن)

+ ٲيختيار: [ناو] عد: فد: ٲد: (١) ده سه لټات؛ سهر ٲشك بڼوون. (٢) هو ش؛ بي- ٲيختيار كه وټن؛ بي هو ش كه وټن. (اختيار)

ٲيختيار دار: [ٲاوه لټاو] خاوه ن؛ به ده سٲبڼوون؛ ده سه لټاتار؛ باوكم ٲيختيار دار مه هه رچي بلي وا ده كه م. (اختيار دار)

ئېخدان: [ناو] (۱) يەغدان؛ جېگای لیباس و شتوو مەك. (صندوق) (۲) جېگای سەھۆل. (يخدان).

ئېخدان: [چاۋگەت، چۆك پىدادان و خەواندنى وشتى؛ لە توركى را هاتوو؛ يخدان. (خواباندن شتر)

ئېخسىرى: [ناو] دىلى؛ كۆپلەتى؛ زىندانى؛ بەندى. (اسارت)

ئېخە: [ئامرازى دەنگ] بۆ دەنگ دانى مەپ و بزن. (صدایی برای دور کردن بز و گوسفند)
ئېخە: [ناو] يەخە؛ يېخە؛ بەرۆك. (يقه)

ئېخە و بەرك: [ناوت، يەخە و بەرۆك؛ سىنگ و بەرۆك. (يقه و سرسینه لباس)

ئېخە و بەرۆك: [ناوت، يەخە و بەر سىنگ؛ سىنگ و بەرۆك. (يقه و سینه)

ئىدارە جاتى: [ناو] كەسىك كە لە ئىدارە دا ئىش دەكات. (اداره اى)

ئىدارى: [ئاو] لئاو فە: (۱) كارى ئىدارى، سەيارەى ئىدارى؛ كەسىك كە لە ئىدارە دا دەوام دەكات؛ (۲) پەيوەندىدار بە ئىدارە وە. (ادارى)

ئىدز: [ناو] نەخوشىنى لە كار كە وتنى ھىزى بەرگرى لە وىرووس و ھوروك كە دەبىتە ھوى چاك نەبوونە ھوى زام لە لەشدا. (ايدز)

ئىدزى: [ئاو] لئاو كەسىك كە نەخوشىنى ئىدزى ھەيە. (ايدزى)

ئىدوون: [بەند] ناو ھەنووكە؛ ئەلمان؛ ئىستە؛ نەھۆ. (حالا)

ئىدەك: [ناو] يەدەك، ئامرازى پەچاۋگىراو بۆ جېگۆپكى لە گەل ئامرازى پەك كە وتوودا.

(يدك)

ئىدەك: [ناو] يەدەك؛ چارەوىى زىادى بەدوای سوارەو ھە بۆ جېگۆپكى و ھىلاک نەبوونى ئەسپى ژىر پەكىف. (يدك)

ئىدەن: ئەمەسە؛ ئەمەيە. (اين است)
+ ئىرادە: [ناو] ھىزى زال بەسەر دەرووندا.

(ارادە)

ئىرادە كردن: [چاۋگەت، ھىمەت كردن و لە خوېران؛ عەزم جەزم كردن بۆ كردنى كارىك. (ارادە كردن)

ئىرانى: [ناو + ئاوە] ناو خەلكى ئىران؛ پەيوەندىدار بە ئىرانە وە. (ايرانى)

ئىرخ: بە ھادار؛ بەنخ؛ (يارزش)
ئىردانە: [بەند] ئىرانە. (اينجا)

ئىردەك: [ناو] ئىدەك؛ يەدەك. (يدك)
ئىرش: [ناو] ھىرش؛ پەلامار. (حمله)

ئىرشت: [ناو] ھىرش؛ ھەلمەت. (يورش)
ئىرگا: [ناو] ئاگرگا؛ ھىرگا. (آتشگاه)

ئىرلەندى: [ناو + ئاوە] لئاو (۱) زبانى سەلتى. (۲) خەلكى ئىرلەند؛ پەيوەندىدار بە ئىرلەندە وە. (ايرلندى)

ئىرنگە: [بەند] ئەلمان؛ ئىستا. (حالا)
ئىروكووشن: [ناو، بك] ئاور كووزىن. (آتش خاموش كن)

ئىرەتى: [ئاو] لئاو بىتىن؛ بېھىز؛ خۆنەگر. (بى استحكام)

ئىرەل: [ناو] (ئىرەلماسى)؛ لە توور كىيە وە ھاتوو، (بىر زەوى + ئالما؛ سىو) يارەلماسى؛ سىوك؛ يەلماسى؛ كارتۆل؛ كارتۆپى؛ پەتاتە؛ سىف زەمىنى؛ سىب زەمىنى؛ كارتىنە؛

هیره لماسی؛ کرتۆپل؛ پۆتیه؛ کارتینک؛
 کرتۆفل؛ په تیه. (سیب زمینی)
 ئیره وان: ناوی پیتهختی ئهرمه نستان. (شهر
 ایروان)
 + ئیره یی: (۱) خه لکی ئیره. (اهل اینجا)
 (۲) [ناو، بهرهمی چاوگه] به خیلی؛ به غیلی؛
 به خیلی. (حسادت)
 ئیریس [ناو] سه روکی فه له کان. (رهبر
 عیسویها)
 ئیز [ناو] تد؛ فد؛ شوین؛ جییا. (رد)
 ئیز: [جیناوه] ئهمه. (این)
 ئیزافه: [ناو] فد؛ ئهم وشه یه فارسییه به لام
 زۆر باوه، زیادکردن؛ زۆر کردن؛ زۆتر له
 پۆیست؛ لیباسی ئیزافی، نانی ئیزافی،
 عه لاوه؛ زیاد؛ ئیزافه له حقه کهی خووی
 ده تمه نم پیدا؛ زیاتر له ئه ندازه ی دیاری
 کراو: ئیزافه بار؛ دوو به ئیزافه ی سی ده کاته
 پینج. (اضافه)
 ئیزافه کار: [ناو] کاری زیاتر له ماوه ی دیاری
 کراو. (له ئیدارات باوه). (اضافه کار)
 ئیزافه کاری: [ناو] (۱) کارکردنی زیاتر له
 پاده ی دیاری کراو. (۲) پاره یییک که بابته ی
 ئیزافه کار وهرده گیریت. (اضافه کاری)
 ئیزافه کردن: [چاوگه، ت] خسته سه ر؛
 زیادکردنه سه ر؛ له ماتماتیکدا دوو په قه م یا
 زیاتر کووم کردنه سه ریه ک؛ عه لاوه کردن.
 (اضافه کردن)
 ئیزدان: یه زدان. (یزدان)
 ئیزدی: [ئاوه لئاو] په یره ی دینی ئیزدی؛
 ئیزه دی؛ یه زیدی به هه له و تراوه. (ایزدی)

ئیزدین سه ری: [ناو] جوړیک بووزوو. (نوعی
 بافته از پشم بز مرغز)
 ئیزگومکردن: [چاوگه، ت] شوین گومکردن.
 (رد گم کردن)
 ئیزگه: [ناو] شوینی ویستان؛ ئیزگه؛ ئیستگا؛
 ویستگه. (ایستگاه)
 ئیزمک: [ناو] بیرو؛ نه خوشینیکی پیستییه.
 (اگرما)
 ئیزن خواستن: داوای ئیجازه کردن؛ داوی
 ئیجازه ی پوشتن و خودا حافیزی کردن
 له کاتی ده رکه وتن له کوپیکدا. (اجازه گرفتن)
 ئیزن دان: [چاوگه، ت] ئیجازه دان؛ (ب)
 مه ره خه س کردن؛ ئیختیار پیدان. (اجازه
 دادن)
 ئیزه د: [ناو] ئیزه د؛ خودا. (خدا)
 ئیزه دی [ئاوه لئاو]: (۱) خودایی. (۲) سه ر به
 دینی ئیزه دی که به هه له به یه زیدی
 به ناو بانگن؛ چوونکا زۆر له پیش یه زید دا ئه و
 ئائینه هه بووه. (ایزدی)
 ئیزه ن: [جیناوه] ئهمه سه. (اینست)
 ئیزیره: [ناو] به ند [دوینی]. (دیروز)
 ئیزینگ وان: [ناو] ئیزینگ فان؛ داربهر و دار
 کوکه رموه. (همه چوب جمع کن)
 ئیزهن: [ناو] چاچکه؛ بنیشت؛ به نووشت؛
 به نیشت. (سقر)
 ئیساکوونی: [به ند] ئیستا کوونی؛ ئه ویستا که.
 (الان)
 ئیساولا: [به ند] له ئیستا به ولاوه؛ له مه و دووا.
 (منبعد)
 ئیسیات کردن: [چاوگه، ت] عد؛ فد؛ ده ر خستن

و سه‌لماندنی راستی و دروستی مه‌به‌ستی به
سه‌نده و به‌لگه‌وه؛ چه‌سپاندن؛ سه‌لماندن؛
(بادلیل قبولاندن)

نیسپاگیتی: [ناو] ایتالیایی؛ فرد؛ اند؛ فد؛
خوراک‌ی که له هه‌رشته فه‌ره‌نگی دروست
ده‌بی. (اسپاگتی)

نیسپانیائی: [ئاوه‌لناو+ئاو] (۱) پیوه‌ندیدار
به نیسپانیاه. (۲) خه‌لکی نیسپانیا و
زمانیان. (اسپانیایی)

نیسپانیولی: [ئاوه‌لناو+ئاو] نیسپانیایی؛ خه‌لک
و زبانی دانیش‌توانی نیسپانیا. (اسپانیایی)

نیسپراتۆ: [ناو] زمانیکی ساکار که سالی
۱۹۱۷ (ز) له لایه‌ن (دوکتۆر زامینه‌وف) ی
له‌هیستاتییه‌وه دروست‌کرا، که له ساکارترین
وشه‌ی زمانگه‌لی دونیا پیک‌هاتوه. (اسپراتۆ)
نیسپیرم: [ناو] فرد؛ فد؛ تووی نیرینه که له‌گه‌ل
ئوول‌دا ده‌گوروی و له‌مندال‌دندا منداڵ
(ئاوه‌لمه) دروست‌ده‌کات. (اسپرم)

نیسپیرماتۆزۆئید: [ناو] فرد؛ فد؛ تووی نیرینه؛
نیسپیرم. (اسپیرماتۆزۆئید)

نیست: [ناو] فد؛ (۱) فه‌رمان بو وێستان؛
پاوه‌سته. (ایست) (۲) له کار که‌وتن؛ وێستان؛
نیستی‌قه‌لبی: پراوێستانی دل. (ایستان؛ از کار
افتادن)

نیستادیۆم: [ناو] اند؛ فد؛ سالۆن (هوولی)
وه‌رزشی. (استادیوم)

نیستارت: [ناو] اند؛ فرد؛ فد؛ تد؛ (۱) (ب)
ده‌ست پیک. (۲) سلف (کلیل) ی هه‌لکردنی
هه‌ر جوړ مه‌کینه یان موټۆر و سه‌یاره؛ سوپیچ
لێدان. (۳) که‌ره‌سته‌پیک له سه‌یاره‌دا. (۴)

هیندلی (قه‌دیمی). (استارت)

نیستالاگیت: [ناو] فرد؛ فد؛ نه‌ستوونی
ئاویزان له میچی نه‌شکه‌وتدا له به‌ردی
نه‌رمی ئاهه‌کی که به‌هووی دلۆپه‌کردن
پیکدی. (استالاگیت)

نیستالاگیت: [ناو] فرد؛ فد؛ نه‌ستوونی
به‌ردی ئاهه‌کی (له‌قسل) که له دلۆپه‌ی ئاو
له ته‌ختی عه‌رز ی نه‌شکه‌وت دا چیده‌بی.
(استالاگیت)

نیستامبولی: [ناو+ئاوه‌لناو] (۱) خه‌لکی
نیستانبولی تورکیا. (۲) ده‌فری قورکیشان له
به‌تنایدا. (۳) پیوه‌ندیدار به نیستانبوله‌وه. (۴)
جوړیک هیره‌لماسی چکۆله و درێژ و مه‌یله‌و
سه‌ی ره‌نگ. (استانبولی)

نیستانبولی‌پلاو: [ناو] خوراکیک که به‌برنج و
ته‌ماته و قیچه‌ی گوشت وهیره‌لماسی چی-
ده‌ییت. (استانبولی پلو)

نیستاندارد: [ناو] اند؛ فد؛ (۱) دیاریکردنی
نموونه‌ی (سه‌نعات و هه‌رجوړ به‌ره‌م) که
له دونیا یان له کیشه‌ره‌یکدا به‌دی دی بو
په‌ژراندنی گشتی. (۲) مه‌تاعیک که له‌گه‌ل‌ئه‌و
نموونه‌دا یه‌ک بگریته‌وه. (۳) سازمان یان
مه‌رزینگی به‌ر پرسی ئه‌و کاره. (استاندارد)
نیستردار: [ناو] هیسه‌ره‌وان؛ خاوه‌ن هیستر.
(چاروادر)

نیستره‌گیله: [ناو] نیستری باب‌ئه‌سپ
(بالانی). (استری که مادرش لاغ باشد)

نیستگا: [ناو] فد؛ (۱) نێزگه؛ وێستگه. (۲) جیی
تایه‌تی وێستانی سه‌یاره و قه‌تار. (۳)
ساختومانی فه‌نی بو‌گه‌یانندی هه‌ندی

خزمه‌ت. ئیستگای رادیو؛ ئیستگای کاره‌با.
 (۴) جیی راوه‌ستانی سپارده بو کاری
 تاییه‌ت. ئیستگای بازهرسی. (ایستگاه)
 ئیستوپ: فد؛ اند. له کوردستانی باشوور به
 تورمرزی سه یاره ده‌لین (استوپ؛ ترمز)
 ئیستوپا: ناوی زیاره‌تگای بووداییه‌کانه که
 زیاتر له بیجمی نیوه‌گو چیده‌بی. (استوپا)
 ئیسته‌پل: [ناو] فد؛ ته‌ویله‌ی ته‌سپ و هی‌سر.
 (اصطبل)
 ئیسته‌نسیل: [ناو] اند؛ فد؛ جوریک‌کاغه‌ز.
 (استنسیل)
 ئیسته‌یو: دوزینه‌وه. (پیدا کردن)
 ئیسته‌یو نه‌وه‌شی: [چاوگه‌ت] په‌یداکردنی
 چه‌شنی نه‌خو‌شی؛ شناسینی نه‌خو‌شی؛
 ناسینی چلونا‌یه‌تی نه‌خو‌شی. (تشخیص
 بیماری)
 ئیسته‌یه‌وه: [ناوبک] په‌یدا‌که‌ر؛ دۆزه‌روه.
 (پیداکننده)
 ئیستیی‌داد: [ناو] ئوتوکراسی؛ حکومه‌تی
 مله‌وپرانه و په‌چاو نه‌گرتنی ویستی خه‌لک و
 جه‌ماوه‌ر؛ دژی دیموکرات. (استبداد)
 ئیستیعاره: [ناو] عد؛ فد؛ ده‌سته‌واژه‌ی
 شی‌عریه؛ حاله‌تی دانانی وشه‌یی‌ک له
 په‌سته‌یی‌کدا که واتا و بو‌چوونیکی دیکه ده
 داته ده‌ست؛ ئیستیعاره‌ی نزیک وه‌ک؛ که‌وان
 و نه‌برو یان بالا و سه‌ول؛ ئیستیعاره‌ی دوور
 وه‌ک؛ کچی به‌یانی و پروژ؛ چاوم له دیمه‌نی
 کچی به‌یانیه، «سواره‌میلخانی زاده».
 (استعاره)
 ئیستی‌قه‌لبی: [ناو] راوه‌ستانی دل. (ایست

قلبی)

ئیستیلاح: [ناو] عد؛ فد؛ کوژ؛ ده‌سته‌واژه؛ (۱)
 وشه‌یی‌ک یا په‌سته‌یی‌که که له‌ناو هه‌ر گروپ یا
 سینفیکی تاییه‌تدا واتیکی تاییه‌تی هه‌یه؛
 وه‌ک ئیستیلاحی بازارپی، ئیستیلاحی
 پزیشکی، (اصطلاح) (۲) به‌ئیستیلاح توبه‌ی-
 کردوه. (به اصطلاح)
 ئیستیوار: [ناو] فد؛ ده‌ره‌جه‌ی نیزامی ئیران؛
 بالآتر له‌گرووه‌یان. (استوار)
 ئیستیوایی: [ئاوه‌لناو] فد؛ ته‌و سه‌رزه‌وینانه‌ی
 که نزیکی هیلی ئیستیوان. (استوایی)
 ئیستحالی خوینی: [ناوت] زه‌حیری به‌خوین و
 لیمان و زگ ئیشه‌وه؛ زه‌حیری باسیلی.
 (اسهال خونی)
 ئیسپراحت: پشوودان؛ ئیسپراحت؛ بیهن
 وه‌دان؛ ئاسووده‌یی. (استراحت)
 ئیسراییلی: [ناو+ئاوه‌لناو] خه‌لکی ئیسراییل؛
 پیوه‌ندیدار به‌ ئیسرایيله‌وه. (اسرائیلی)
 ئیسفالت: [ناو] (۱) قیرتاو؛ به‌تیکه‌لوه‌ی قیر و
 زیخی داخ، پو‌شانندی شه‌قام یان سه‌ریان. (۲)
 جاده‌یی‌ک که قیرتاو کرابی. (آسفالت)
 ئیسفالتی داخ: ئیسفالتی که تا ۱۶۰ ده‌ره‌جه‌ی
 سانتیگراد گهرم ده‌کریت. (آسفالت داخ)
 ئیسفالتی سارد: ئیسفالتی که به‌گهرمای
 که‌م و زیخی گه‌وره‌تر چیده‌کریت. (آسفا
 لت سرد)
 ئیسفالتی گهرم: ئیسفالتی‌ک که تا
 ۱۰۰ ده‌ره‌جه‌ی سانتیگراد گهرم ده‌کریت.
 (آسفالت گرم)
 ئیسفه‌ند: [ناو] مانگی ناخری سالی هه‌تاوی.

ئیسفه نچ: [ناو] گیائله به ریکی گیا ئاسایه؛ بی بزوه و جولیه له ژیر ئاوی ده ریادا ده زی و لاشه ده بیته کوگایکی گه و ره له جنسی وهک به ردی نه رم که جوړاوجوړه و ئاهه کی و سیلیسی و شاخی ههیه و له بهرده پاشوړه دهکا. (اسفنج)

ئیسفه هان: (۱) شاریکی ئیران. (شهر اصفهان) (۲) ئیسفه هان یا به یاتی ئیسفه هان؛ مه قامیکی موسیقیه که هندی له پسیو پانی موسیقا ده لاین له مه قامی شووردایه و هه ندیکیش بیان وایه سه ره خوویه. (مقام اصفهان)

ئیسقانی: [ئاوه لئاو] (۱) پیوه ندیدار به ئیسقانه وه؛ وهک: ئازاره باریکه ی ئیسقانی. (۲) له جنسی ئیسقان. (استخوانی)

ئیسقانی که شکه ک: [ناوت] ئیسقانی کاسه ی ئه ژنو؛ ئیسقانی سه زرانی؛ که شک ئه ژنو؛ (کشک زانو)

ئیسقای: [ئاوه لئاو] که سیک که نه خوشینی ئیسقای هه بی. (استقای)

ئیسکاتیف: [ناو] جوړیک روئی گیاییه له گه ل روئی به زره کدا تیکه لای ده که نه بو زووتر وشک بوونه وهی په نگی نیگار کیشی. (اسکاتیف)

ئیسکاچ: [ئاوه لئاو و ناو] (۱) پیوه ندیدار به ئیسکاتله ندموه؛ (۲) جوړیک چه سپ. (۳) جوړیک قاپ و قاچاخ شوړ. (اسکاچ)

ئیسکاندیناوی: [ناو] بریتیه له ولاته کانی سوئید و نوړوژ و دانیمارک و ئیسله ند و

ئیسکله: [ناو] (۱) سه کو و شه پول شکین و بار ئه نداز له په راوی ده ریادا. (۲) له نگه رگای پاپوړ. (اسکله)

ئیسکوکت: [ناو] هه نیسک. (حالت شبیه سکسکه بعد از گریه)

ئیسکوډو: [ناو] یه که ی پاره ی مه مله که تی پورته قال. (واحد پول پرتغال)

ئیسکووک: [ناو] که وچکی داری کلک دریژ. (قاشق چوبی دراز)

ئیسکه یت: فد؛ اند: [ناو] که وشیکی چه رخدار یا ساف بو روشتن یان خلیسکان به سه ر ئیسفالت یا سه ر سه هول یان به سه ر زهوی سافدا. (اسکیت)

ئیسکه یتی سه ر سه هول؛ پاتیناز؛ خلیسکین له سه ر سه هول به له پی کردنی که وشي تاییه ت. (پاتیناز)

ئیسکی: [ناو] (۱) وه رزشی خلیسکین و روشتن به سه ر به فردا به که وشي تاییه ت، که له ته خته ی دریژ و باریک چیده بیته. (۲) ناوی ئهو کایه وه رزشیه. (اسکی)

ئیسکی باز: [ناو] که سیک که ئیسکی - ده کات. (اسکی باز)

ئیسکی سه ر ئاو: جوړیک ئیسکی، به ده ست گرتن به ته نافی دوا ی قایقه وه و به که وشي پانی تاییه ته وه به سه ر ئاودا خلیسکان. (اسکی روی آب)

ئیسکیمو: [ناو] فد؛ (۱) قه ومیکی دانیش تووی باکوری کانادا و ئالاسکا و گروئینله ند و خوړ هه لاتی سبیری. (۲) هه ریه ک له ئه ندامانی

ئەو قەومە؛ (۳) چەشنى بەستەنى. (اسكىمو)
 ئىسلاخ: [ناو] لە ئارەبىيەو هاتوو و لە
 كوردىشدا جى كەوتوو: (۱) بەرھەمى راست
 كوردنەوھى چەوتى يا ھەلە؛ وەك : ئىسلاخى
 نووسراو. (۲) كارىك كەدەيىتە چاك تر بوونى
 حالەتى ھەر شت وەك ئىسلاخى نىژادى
 حەيوانات. (۳) كارى سەر و پىش پىكوپىك
 كردن يا تاشين يا كورت كوردنەوھى سەر.
 (اصلاح)

ئىسلاخى سەر: قرتاندن و پىكوپىك كردنى
 قژەسەر. (اصلاح سەر)

ئىسلاو: [ناو] چەند دەستە لە زبانهلى ھيىند و
 ئوروپايى وەك زباني ئوكراينى، رووسى،
 سىرب، كوڤرات، ئوسلەواكى، چىك،
 ئوسلونى، لەھىستانى و نىژادى جەماوهرى
 ئەو ولاتانە و بولغارستان و مولداوى. (اسلاو)
 ئىسلاید: [ناو] وىنە لە سەرفىلم بو نیشانندان
 بە پرىژىكتۆڤ. (اسلايد)

ئىسماعىلىيە: [ناو] تىرەيىك لە مەزھەبى
 شىعە، كە ئىسماعىلى كۆپى ئىمام جەعفەر بە
 ئىمامى ئاخى دەزانن. (اسماعىليە)

ئىسم لەسەر كەسى دانان: لەقەب لە
 سەر كەسىك دانان وەك: فاتى گاخور و
 مەجىد سەرەگا. (اسم روى كسى گداشتن)

ئىسم و پەسم: [ناوت] قەد: ناوبانگ؛ شوڤەت؛
 ناودارى. (اسم و رسم)

ئىسم و پەسمدار: [ئاو] بەناوبانگ؛
 مەشھور؛ ناو دەر كوردو؛ بەناو و دەنگ.
 (اسم و رسم دار)

ئىسمەن: [بەند] (۱) لەڤووى ناوہو؛ ئىسمەن

دەيناسم خويىم نەديوہ. (۲) بەقسە؛ لە
 روالەتدا؛ ئىسمەن نوکەريەتى: بەزاهير، لە
 روالەتدا نوکەريەتى. (اسما)

ئىسمى شەو: [ناو] دركاندى پەمزى شەو بو
 ھاتوچو و عەلامەتى خويى بوون؛ بە تايىت
 لە عەسكەريدا. (اسم شب) ئىسمى فاميل قەد:
 شوڤەت؛ ناوى گەورە (شەھرت)

ئىسنومبيل: اند؛ قەد: [ناو] ماشينى بە فرمالينى
 جادە و شەقام؛ سەيارەى سەر بەفر؛
 (انسومبيل)

ئىسوڤى: [ناو] ئىسيوہ؛ ئالەت (فلل سياه)
 ئيسو: بانەگر؛ پەنابا. (پناھگاہى كە از باد در
 امان باشد)

ئيسە: [بەند] ئيستە؛ ئىستا. (حالا)
 ئيسەرەم: [بەند] تە ئيستەرەم: دەمە وىت؛
 دەبى؛ وشەى پى داگرتن؛ حەتمەن و
 پيوست؛ لە ئىستەرەمى تور كپىەو ھاتووہ
 بەواتاى: دەخوام. (بايد)

ئيسەنى: [بەند] ئيستاكە. (ھم اکتون)
 ئيشارە: [ناو] قەد: ھيما و ئاشيرە تکردن بە
 دەس و چاو يا ھەر شتى تر؛ بە نووسين يا
 قسەى ناراستەوخو، سوو كە ئامازە پىكردن.
 (اشارە)

ئيشارەت: [ناو] ھيما؛ ئامازە؛ ئاشيرەت؛ (دەمى)
 تو نەينى شەو لە نيوى دەم، خودا بىپرست
 ئيشارەت بەچم. (اشارت)

ئيشارەت كردن: [چاوگەت] ھيما و ئامازە
 تىگەياندن؛ بەقامك نیشانندان و ئامازە
 كردن؛ سوو كە ناوبردى لە قسە يا نامەدا.
 (اشارە كردن)

ئیشازراق: [ناو] ئازارەباریکە؛ سیل (سل)
 + ئیشان: (۱) جیناو ئەوان. (ئەها) (۲) ژان؛
 گل؛ ژان کردن. (حردکشیدن)
 ئیشاندن: [چاوەگەت] وەئیش هینان؛ وەژان-
 هینان. (بە درد آوردن)
 ئیش بە دەست: [ئاو] ئاوە دەست؛
 کەسیکە لە سەر کاریکە. (کار بە دست)
 ئیشپیل: فرد؛ فەت [ناو] خشیپیل؛ تەلیکی دوو
 توکراو کە دووای بەستنی پیچ و مۆرە ی
 (تایبەتی کوندار) لەو کونە ی پۆدە کەن بو
 ئەوێ شل نەبێتەو پەرچی دەدەنەو؛ لە
 کور دەواریدا بوو بە خشیپیل. (اشپیل)
 ئیشپیل: فەت؛ [ناو] گەرای ناوسکی ماسی.
 (اشپل)
 ئیشتیا کردن: [چاوەگەت] ئارەزوو کردن؛ دل-
 پیو بوون. (اشتھا کردن)
 ئیشتیا کو پیر بوونەو؛ لە ئیشتیا کەوتن؛
 بەسەر چوونی مەیلی خواردن. (اشتھا کور
 شدن)
 ئیشتیالی بوون: [چاوەگەت] دل بە خۆراک یان
 شتی کەو بوون؛ تامە زرویی؛ مەیل لێبوون.
 (اشتھا داشتن)
 ئیشتیانە بردن: [چاوەگەت] (ب) تیر خواردن و
 دل نە بردن؛ ئارەزووی خواردنیک چوونە
 بەس؛ حەز بە خواردنیک نە کردن.
 (میل نداشتن)
 ئیشتیاهە لسان: [چاوەگەت] پەیدا بوونی
 مەیل و هەوێس بو خواردنی خۆراکێک یان
 کردنی کاریک. (هوس کردن)
 ئیشتیها: [ناو] ئیشتیا. (اشتھا)

ئیشدار: [ئاو] ئاوە ژان دار؛ ساحیب ئیش. (درد
 دار)
 ئیشدار: [ئاو] ئاوە کەسیک کە دارای کاریکە؛
 شوڵدار. (دارای کار)
 ئیشکاو هاتن: بڕانەوێ ئاو. (ب) هەر شت کە
 دووایی بی. (قطع شدن)
 + ئیشک کردن: [چاوەگەت] (۱) وشک کردن؛
 ئاو لێچنین. (۲) پێگای ئاو بڕین. (۳) کانپە کە
 ئیشکی کردووە: ئاوی لێناییت؛ تەواو بوونی
 ئاوی کانێ. (خشک کردن)
 ئیشک و بڕینگ: [ئاو] ئاوە [وشک و بڕینگ؛ هیچ
 تەپایی تیا دا نەبوون. (خشک خشک)
 ئیشکە بەند: وشکە سەرما. (سرمای سخت
 بدون برف و باران)
 ئیشکە پەر: [ناو] ت، پەر حەت بوونی بی-
 نزیکایەتی ژن و مێردی، زیاتر بو حەیانان
 بە کار دەبریت. (انزال بی جماع)
 ئیشکە جاو: [ناو] ت، ئیشکە جوو؛ نانی وشکی
 خواردن؛ نانی بی پیخوڕ خواردن. (نان خالی
 خوردن)
 ئیشکە چن: [ناو] دیواری بەردی بی مەلات و
 قور؛ دیواری بە بەردەه لچنراو. (دیوار سنگی
 بدون ملات)
 ئیشکە شیو: [ناو] ئیشکە شوور؛ (ب)
 هەلگە ران دەوێ لیباس بە دیوی تازە تریدا.
 (برگرداندن لباس بر رویه تازه تر)
 ئیشکە مەلە: [ناو] (ب) حەمام چوونی بە لەش
 پاکێ. (حمام بدون جماع)
 + ئیشکە لائن: [چاوەگەت] پەر ق بوونەو و لە
 سەرما وشکە لائن. (از سرما یخ بستن)

+ نیشکیل: [ناو] (۱) دهسه لات؛ حوکم؛
فرمان. (حکم) (۲) به دهست و پا به ستنه وهی
ولآخی به رزه و هر چوارپی دیکه. (دست و پا
بستن اسب و استر)

نیشکیل کردن: [چاوه، ت] دهست بهند و
پابه نکر دنی ولآخی به رزه (پابند و دستبند زدن
چهارپایان)

نیش لیّه تان: کار له دهس هاتن. (توانائی کار)
نیش لیّه اتوو: [ئاوه لئاو] کار لیّه اتوو؛ که سیک
که توانائی کردن کار هیه؛ (ب) کارزان؛
پسپور؛ کار نازمووده؛ سهرده رچوو. (کار آمد)
نیشن: ده لین؛ نووشن؛ ده بیژن؛ ئیژن. (می
گویند)

نیشوو: [ناو] هیشو؛ بول. (خوشه)
نیشهف: [ناو] بهند؛ نهوشو؛ نه مشه؛ نه مشو؛
نیمشه و. (امشب)

نیشی: نووشی؛ ده لئی؛ ئیژی. (میگویی)
نیعیادییه: له کوردستانی باشوور به واتای
(ناساییه) به کار ده بریت. (عادی)
نیعدامی: فذ: (۱) [ئاوه لئاو] نیعدام کراو. (۲)
مه حکووم بووه به نیعدام و چاوه پئی به-
رپوه چوونی حوکمه. (۳) (ب) زور بوی هیه
مه حکووم به نیعدام بکریّت. (اعدامی)
ئیف ئیف: [ناو] که رسته ی دهر که که ره وهی
کاره بایی. (آیفون)

ئیفاده فروشتن: به خو نازین و ده عیه و دهمار
به خه لک نیشان دان؛ لووت به رزی نوواندن.
(افاده فروختن)

ئیفاقه: [ناو] فایده؛ موف؛ حاله تی چاکتر
کردنه وه؛ دهرمانه که ئیفاقه ی نییه؛ واتا

که لکی نییه. (افاقه)

ئیفاقه کردن: [چاوه، ت] به له شت و موف
بوون؛ به که لک بوون؛ به هره دان. (افاقه
کردن)

ئیفت: [ناو] (۱) زایه بووگ؛ ئیفت لیّدر کردن؛
دهر هاویشتنی خوش و خال؛ (۲) که مکردنی-
کیشی دانه ویله له هماردا به هوئی وشک
بوونه وه؛ (۳) خوش و ناراستی و درو له
گیرانه وهی باسیکدا، قسه کانی گشتی وانیه
ئیفتی زوره. (۳) سووکی و که سری شان؛ (ئه و)
کاره بو تو ئیفتی هیه (افت)

+ ئیفتیخار: له قه می عه بدولا خانی ناهید،
نووسهر و ئوستادی تار و نیگار کیشی کورد که
بو ئه وه لین جار له سالی ۱۲۹۲ هه) تار ی-
شیرازی هینایه کوردستان (گوندی سلیمان
کهندی له ناوچه ی سه قز). (لقب استاد عبدالله
ناهید)

ئیفدار: دوز مندار؛ غه نیمدار. (دشمن دار)
ئیقنوّه: [ئاوه لئاو] ساغ و سه لیم؛ له ش ساغ.
(تندرست)

ئیقه ر: [ناو] وانیک؛ هین؛ شت. (چیز)
ئیقدانه وه: (۱) سهر ریژی نه ستیر؛ حیق
کردنه وه. (سرریز استخر) (۲) (ب)
جه ماوه ریکی زور که له جیگاییکه وه
دهر که ون. (یکباره جمعیت زیاد برافراشتن)
(۳) هه لهینانه وهی خو راک. (استفراغ)
ئیکبیر: [ئاوه لئاو] هاویر؛ یه ک هه لو یست.
(هم فکر)

ئیکران: فذ: (۱) که کران. (۲) [ناو] پهرده ی
سپی سینه ماکان که و ینه ی فیلمیان ده

کهوټه سر؛ (ب) نیشاندانی فیلم له سینه
ماکان؛ هیشتافیلمه کهمان ټیګران نه بووه.
(اګران)

ټیکس: [ناو] (۱) ناوی پیتیکی ته لفو بیی
فهراڼسه و ټینگلیزی. (ایکس) (۲) (ب) ټهو
پټه دروشمی بهر پیوار و نادیاره؛ تیشکی
ټیکس: تیشکی نادیار. (مجهول)

ټیکو: فرد؛ فد؛ [ناو] (۱) ټاوټزه و زایه له ی
ده نگ (۲) < ټه وتو؛ شایانی باس. (اګو؛ قابل؛
مهم)

ټیکی: [ناو] به کیه تی؛ به کیتی. (اتحاد)

+ ټیګره: [بهند] ټه ګره؛ ټیره. (اینجا)

ټیګروژ: اند؛ فرد؛ فد؛ تد؛ [ناو] بوپی جیی
دهرچوونی دوو که لی سه یاره؛ جیی دهرچوونی
دوو که لی موټوټ. (اګزوژ)

ټیګلوو: [ناو] سپیه یا مالی له بهر چیګراوی
ټیسکیموکانی ټالاسکا. (ایګلو)

ټیګو: فد؛ فرد؛ [ناو] (۱) کانګای نه وتی ژیر
زه وی. (۲) ټه مندی ټاوو ټوی پیساوی شار.
(اګو)

ټیګه: (۱) ټه مدانه؛ ټی ګله. (این یکی) (۲)
ټیستا. (حالا)

ټیلا: ټه ملا. (این طرف)

ټیلاغا: [ناو] ټاوی له وه ټه ګییکه له ماردین.
(نام علفچریست در ماردین)

ټیلامی: [ټاوه ټناو + ناو] (۱) په یوه ندیدار به
ټیلامه وه. (۲) خه لکی ټیلام (شاریکه له ټیران).
(۳) خه ت و زمانی قهومی که ونارای ټیلام.
(ایلامی)

ټیلاوټولا: [جیناو] ټه ملاوټه ولا (اینطرف و

آنطرف)

ټیلاوه: ناوی به کی له خوداکانی میوینه له
ټائینه که ونارا کاندا. (الاهه)

ټیلاهی: عد؛ فد؛ خودای من؛ خودایا؛ یاخودا؛
(الاهی)

ټیلچی: تد؛ فد؛ [ناو] (۱) سه فیر؛ بالوټز. (۲)
دهسته ی خوازینیکه ر. (ایلچی)

ټیلخان: تد؛ فد؛ (۱) سه روک عیل. (۲) له تایفه
و هوژی ټیلخانانی مه غوول. (۳) خاتوونی
عیل؛ خانمی عیل. (ایلخان)

ټیلخی: [ناو] (۱) ټه وه ټه سپ. (۲) جیګای
ټاګرتی ټه سپ. (۳) (ب) بیسه روبه ر و بی
ټه دهب له هه لسو که و تدا. (ایلخی)

ټیلدرم بیلدرم: تد؛ فد؛ [ناو] به هه ټه شه و
گوټه شه وه قسه کردن؛ هارت و پورت. (الدرم
بلدرم)

ټیلغار: تد؛ فد؛ [ناو] ټوشتن به ټکیف کوت
ټوو به دوژمن له شه ټدا و کوشتن و برین و
ټالان و ټرو. (ایلغار)

ټیلیم: [ناو] (۱) هیلم؛ چه سپی دارتاشی.
(سریشم) (۲) چیاییکه که بو کوردان ټیز داره
له جزیر و بوټان. (کوهی است که برای
کردها مقدس است)

ټیلیمه: [ناو] هیلمه؛ ګری ټه ټرش. (ګره فرش)
ټیلنج: [ناو] هیلنج؛ دل به یه کاهاتن؛

حاله تی ټشانه وه. (دل آشوب شدن)

ټیلوک: [ناو] هه لو. (عقاب)

ټیلهقه: [ناو] ټاموور؛ ټارهق؛ ټاقیله؛ باسکیش؛
ټیره قه. (چوب دراز خیش)

ټیلیان: [ناو] هیلانه. (آشیانه)

چهند وشه‌ی بیانی که له گووار و بلاقوکه کاندایه‌ر چاو ده‌که‌ون یان له‌په‌یقیندا به‌کارده‌برین، نه‌گهرچی کوردی نین، به‌لام به‌پیوستم زانی چهند لاپه‌ریان بوته‌رخان بکه‌م

ئابار: [ناو] تیزاوای سولفیتی قورقوشم؛ تاواوه‌ی تیزاوای سولفوریک و قورقوشم. (سولفیت سرب)

ئابازوور: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] سه‌ریوشی بو که‌م (مولایم) کردنی نووری چرا؛ به‌تایبته شه‌وقی گولویی کاره‌با. (آبازور)

ئاب نه‌بات: ئاو نه‌بات: [ناو، ت] فد؛ جوړیک - شیرینی. (آب نبات)

ئابوتاب: [ناو، ت] فد؛ رازاندنه‌وه له قسه‌گیرانه‌وه دا، لق و پوپ زیاد کردن له‌گیرانه‌وه‌ی قسه‌یکدا. (آب و تاب)

ئابیی: [ناو] فد؛ (ف. گیو) (۱) په‌نگی ئاسمانی. (آبی آسمانی) (۲) [ئاوه‌لناو] ئاوی؛ هه‌ر شتی که‌ په‌یوه‌ندی به‌ ئاوه‌وه بیی؛ حیوانی - ئاوی؛ زه‌وی ئاوی؛ ئاوه‌زی. (آبی)

ئابییایی: [ناو، ت] فد؛ (۱) کاری دوزینه‌وه‌ی ئاو له ژیر عه‌رز. (ردیایی آب زیر زمینی) (۲) کاری قومار بازیک که‌ بانکی په‌بووه و هه‌ر کایه به‌رده‌وام ده‌کا. (کارقمار بازی که‌ بانکش پر شده و ادامه می دهد آبیایی)

ئابارات: روسد؛ فد؛ تد: [ناو] (۱) ئامرازی نیشاناندانی فیلمی سینه‌مایی. (۲) ئامرازی گهرم کردن و په‌نچه‌رگرتنی تیویی ته‌گهری

سه‌یاره. (آبارات)

ئاباراتچی: تد؛ فد: [ناو] که‌سیکه له سه‌ر ئامیری ئابارات کارده‌کا. (آباراتچی)

ئابارتمان: فد؛ فرد؛ اند؛ تد؛ شوقه؛ بینای چهند قاتی بی‌حه‌سار زیاتر هه‌رقات

ملکی که‌سیک بیت؛ یا سه‌ربه‌خوبیت. (ساختمان چند طبقه مستقل)

ئابارتمانسازی: [ناو] کار و په‌وتی دروست - کردنی ئابارتمان. (آب ارتمان سازی)

ئابارتمان نشینی: فد: [ناو] نیشته‌جی بوون و ژیان له ئابارتماندا. (آب ارتمان نشینی)

ئابارتاید: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] حیواوایی نیژادی؛ په‌گه‌ز په‌ره‌ستی. (آب ارتاید)

ئاتو: [ناو] فرد؛ فد؛ اند: (۱) به‌لگی سه‌رکه‌وتوو له قوماردا. (۲) هو‌ی په‌لپو به‌هانه. (آتو)

ئاته‌ش: [ناو] فد؛ ئاور؛ ئاگر. (آتش)

ئاته‌شبار: [ناو، ت] فد؛ (۱) گورخانه‌ی توپخانه که‌ سی ده‌سته‌ی ۲۷ که‌سییه له ئه‌رتشه‌ش (سوپا) دا. (واحد توپخانه) (۲) یه‌که‌ی توپی شه‌ر؛ مه‌ترهلوس. (توپ)

+ ئاته‌شپاره: [ناو، ت] و [ئاوه‌لناو، ت] فد؛ ئاورپاره؛ سکلی ئاور (ب) زبر و زرینگ؛ زیت و وریا؛ هاروهاج؛ نه‌سه‌ره‌وت؛ کار له‌ده‌س هاتوو. (آتش پاره)

ئاته‌شپه‌ره‌ست: [ناو، بک] فد؛ ئاور په‌ره‌ست؛ (ب) گاور، زه‌رده‌شتی. (آتش پرست)

ئاتەش چەرخان: [ناوت] ئاتەشگەردان،
 تاولەمە. (آتش گردان)
 ئاتەش دان: [ناوت] فد: جیی ئاور؛ کوچک ئاور؛
 کوئوو؛ مەنقەل؛ ئاوردان؛ کوئنگ؛ کوورە؛
 کووری؛ مەنقەل؛ وەجاخ؛ ئوجاق. (آتشدان؛
 آتش زدن)
 ئاتەشکیش: [ناوت] خاکئەنداز؛ خاکەندازی
 بچووک کە دەمە کە ی کەمی نوشتاوە تەووە
 بو نزیك کردنەووەی سکل لە کوورەدا؛
 خاکەناز. (آتش کش)
 ئاتەشگەردان: [ناوت] فد: تاولەمە. (آتش
 گردان)
 ئاتەشگیر: فد: (ئاوئەلناوت) [۱] شتیك کە زوو
 ئاور بگریئ. (مواد محترقه) (۲) [ناوی تیکە-
 لو] مقاش. (منقاش)
 ئاتەشی مەزاج: [ئاوئەلناوت] فد: (ب) حالەتی
 کەسیك کە زوو تورە دەبیئ. (آتشی مزاج)
 ئاداب: [ناو] عد: فد: (۱) زووخواو؛ کیم.
 (خونابه) (۲) کوئی ئەدەب؛ ئاداو؛ پەسم گەل؛
 داب و نەریئ؛ کوئی یاسا و پێ و پەسم و
 نەریئ؛ داب. (آداب)
 ئاداب زانیئ: [چاوگەت] ئاگابوون لە چۆنیەتی
 پەسم و یاسا و داب و نەریئ. (آداب دانی)
 ئادابی موعاشیرەت: عد: فد: پەسم گەلی
 هەلس و کەوت، داب و نەریئ و یاساگەلی باو
 لە کوئمەلدا. (آداب معاشرت)
 ئادمیرال: فد: عد: [ناو] دەرەجە ی ژینرالی
 هیژی دەریایی. (درجه نظامی نیروی دریایی)
 ئادەم کوژ: [ئاوئەلناو] (ف مشه) مرووف کوژ،
 قاتل. (قاتل)

ئادینە: عد: فد: [ناو] هەینی؛ جومعه. (جمعه)
 ئارام بەخش: [ئاوئەلناو] فد: (۱) داسراکین؛
 هیدیکەر؛ سوکنایدەر؛ دامرکین؛ هیورکەر؛
 سەرەوینەر. (۲ب) [ناوی تیکە لاو] دەرمانی
 ئیش بەر. (آرام بخش)
 ئارام پەز: [ناوت] فد: مەنجەلی (کارەبایی)
 کەزور بە شینەیی (بە تینی کەم) چیشت
 دەکولینی. (آرام پز)
 ئارامش: [ناو] فد: (۱) هیمناهی تی و نەبوونی
 زەنازەنا و شەر و شوپ. (۲) سوکنایی؛ هیمنی.
 (آرامش)
 ئارامگا: [ناوت] فد: (۱) گومەز و بارەگای
 سەرگۆپ. (گنبد) (۲) گلکۆ، قەبر؛ گۆپ؛ مەزار.
 (قبر) (۳) جیی حەسانەووە. (جای آرام گرفتن)
 ئارامگای سەربازی ون: فد: ئارامگای
 سەربازی نەناسراو؛ مەزاریک کە بو پیز گرتن
 و بە یادی تەواوی شەهیدانی شەرپیک
 دروست دەکریئ؛ گۆپی سەربازی ون.
 (آرامگاه سرباز گمنام)
 ئارایشگەر: [ناوبک] فد: شانەکار؛ خەملین؛
 جوانکەر. (آرایشگر)
 ئارایشگەری: فد: [بەرەهەمی چاوگە] کاری
 ئارایشگەر؛ شانەکاری. (آرایشگری)
 ئارایشی جەنگی: فد: دابەشکردن و
 جیگیرکردن و چینی هیژەکان لە مەیدانی
 شەرپدا. (آرایش جنگی)
 ئارایی: [پاشگر] پازینەری؛ وەک: سفەرئاریی؛
 سەفحە ئارایی؛ مەجلیس ئارایی. (پیروازه ؛
 آرای)
 ئارتیست: فرد؛ اند: [ناو] شانۆکار؛

کایه که ری سینه‌ما و شانۆ؛ ئەکته‌ر. (آرتیست)
ئارتیست‌بازی: فەند؛ ئەند؛ فرد؛ [ناو] کاری
سە یرو سە مە پە کردن بو خۆنۆندن. (آرتیست
بازی)

ئارشیپتیکت: فەند؛ ئەند؛ [ناو] ئەندازیاری پەلان-
کیشی (نەخشە کیشی) پیناسازی (آرشیپتیکت)
ئارشیو: فرد؛ فەند؛ ئەند؛ [ناو] کو بەلگە؛ جیگای
پاگرتن و ئاگاداریکردن لە بەلگە و نوسراوە و
گۆڤار. (آرشیو. بایگانی)
ئارەق گیرى: [بەرەمەمی چاوە] ئارەق کیشی.
(عرق گیرى)

ئازارگەری: فەند؛ [ناو] کاری ئازارگەر؛ سادیسم،
ئەشکەنجە گەری. (آزار گری. سادیسم)
ئازمایش: فەند؛ [ناو] ئاروین؛ ئەزموون؛
تاقیکاری؛ جەپانەن؛ لە (ف. مشه) یشدا
هاتوو. (آزمایش)
ئازمایشگا: [ناو] فەند تاقیگە؛ ئەزموونگا.
(آزمایشگاه)

ئازمایشگەر: [ناوی یک] فەند تاقیکار؛
ئەزموونکار؛ (امتحان کننده. آزمایش کننده)
ئازمایشی: فەند بو تاقیکاری؛ بو ئازمایش؛
ئەوێل فرینی فرۆگە ئازما ییشی. (آزمایشی)
ئازموون: فەند؛ [ناو] ئەزموون؛ ئاروین؛
تاقیکاری؛ تە جروبە؛ لەوکارە ئەزموونم
وەرگرت. (تجربه)

ئاسایشگا: [ناو] فەند جیگای ئاسودەیی و
خەوتن و ئیسراحت؛ وەک ئاسایشگای
(بەسالا چووان؛ قوتابیان؛ ئیقلیجەکان؛
موعتادەکان؛ نەخۆشەکان لە (ف. مشه) یشدا
هاتوو. (آسایشگاه)

ئاسیستان: فرد؛ فەند؛ ئەند؛ [ناو] (۱) دووای
تەواو کردنی زانستگای پزیشکی کارکردن و
فێر بوون بە کردەوێ لە بەردەستی ئوستاد
دا. (۲) وەردەست؛ بەردەست؛ کومەک؛
یاریدەدەر. (آسیستان)

ئاشام: فەند پاشگەر؛ هەللووش؛ وەک خوین
ئاشام. (پیواژه: مانند خون آشام)
ئاشپەزیاشی: تەند؛ فەند؛ [ناو] سەرئاشپەز؛
سەرکردەى ئاشپەزگەل؛ باش لە تورکییەو
هاتوو بە واتای سەر؛ باشی؛ سەرکردە. (سر
آشپز. آشپز باشی)

ئاشپەزخانەى ئۆپین: ئەند؛ فەند؛ [ناو]
ئاشپەزخانەى ئاوالەى مۆدى تازە کە لە
لاییکەو دیواری نییە و زۆرتر پروو بە سالتوئی
مێھمانی ئاوالەیه. (آشپزخانه اپن)
ئاشووب: [ناو] فەند ئازاوە؛ شەر و کیشە؛
ئالۆزی؛ پشیو. (آشوب)

ئاشووبگەر: [ناوی یک] ئاشووبگەر؛
کەسیک کە ئاشووب بەرپا دەکا؛ خومشیوین؛
ئازاوەچی؛ پشیوچی؛ شەرپەلخەپین.
(آشوبگر)

ئاشووبگەر: [ئاوێلناو] فەند ئازاوەچی؛
پشیوین؛ گیرەشیوین؛ تیکدەر؛ شەرپەلخەپین؛
خومشیوین. (آشوبگر)

ئاشووبگەری: فەند؛ [ناو] بەرەمەمی چاوە [کاری
ئاشووب نەوێ؛ پشیو و ئازاوە دروستکردن؛
شەر دروست کردن. (آشوبگری)

ئاشووبگێر: [چاوەگەت] کیشەنەوێ و
شەرپەلایسان؛ ئازاوە دروستکردن؛
شەرپەلخەپین. (آشوب بپا کردن)

ناشووبناناموه: [چاگه، ت] کیشه
هه لایساندن، شه پ دروستکردن، ئازاوه
به ریاکردن. آشوب بیاکردن

ناشوفته: [ئاوه لئاو] (وشه فارسییه به لام زور
له سهر زمانانه) ناشفته: شیواو؛ شله ژاو؛ تیک-
چوو؛ ئالوز؛ شیویاک؛ هه لشیواو. (آشفته)
ناشوفته بازار: [ناو] که س له که س؛ شیواو؛ شلوق
و پلوق. (آشفته بازار)

ناشوفته حال: [ئاوه لئاو] فد حال شیواو؛ شهرزه
و شله ژاو؛ به شیو حال. (آشفته حال)
ناشوفته خه یال: [ئاوه لئاو] فد فکر شله ژاو؛
فکر په ریشان؛ خه یال بللو. (آشفته خیال)
ناشوفته دل: [ئاوه لئاو] فد دل نیگه ران؛ دل-
په شیو؛ دل په ریشان. (آشفته دل)
ناشوفته یی: [ناو] شیرزه یی؛ بی سهر و بهری؛
شیواوی؛ په ریشانی. (آشفته گی)

ناشیان: [ناو] فد له مهموزیندا هاتوووه:
ناشیانه؛ هیلانه؛ هیلوون. (ناشیانه)
ناشی پرشته: [ناو، ت] ناشی هه رشته؛ ناشیک که
به دانه ویله و سهوزی و هه رشته فه پهنگی
چی دهییّت و که شکی ساوارو له گهل نه عنا
داخی به سهردا ده کن. (آش رشته)

ناشی شوله قه له مکار: [ناو] (۱) ناشی
شله قه له مکار. (۲) (ب) شوبهاندن به کاری
ئالوز و تیکهل بیکهل؛ هه شتی دهره هم و
به ره هم. (کار شلوع پلوع)

(۳) ناوی چیشتیکی تراوه به هه رشته
فه پهنگی و دانه ویله و سهوزی چی دهییّت.
(آش شله قلم کار)

نافتابروو: فد [ئاوه لئاو] وه تاغی پروو به روژ؛

جیگاییک که تاو بیگریّت. (آفتابگیر)

+ ناftامات: روس د. فد. [ناو] (۱) جوریک
موسه لسه لی خودکار. (ئه سله حه ی خودکار)
(۲) ناوی که ره سته ی خودکار کردنی کاره بای
سه یاره. (وسيله)

خودکار کردن برق ماشین. آفتامات)
ناftاو: [ناو] خور؛ روژ؛ هه تاft؛ هه تاو ناوه
بوژنان؛ له (ناftاب) ی فارسی وه رگیراوه.
(آفتاب)

ناftاو په پ: [ناو، ت] روژ په پ؛ (غروب)
ناftاوی: [ئاوه لئاو] (۱) روژی بی هه ور؛ خوره-
تاو. (آفتابی) (۲) ناشکرا؛ ناftاوی بوون؛ خو
دهر خستن؛ دهر که وتن. (واضح)

ناftه: فد، عد: [ناو] (۱) به لای؛ وهی؛
نه خوشی. (۲) میمل. (آفت)

ناftه تی ئاسمانی: فد به لای ئاسمانی؛ وه ک:
بووممه لهرزه؛ قر که وتنه نیو مالت
وشکه سالی. (آفت آسمانی)

ناftه تی روخ: فد میملی روخ، به لای گیان.
(آفت روح)

ناftه تی عه نبار: ئهو جان هه وهرانه ن که شتی
عه نبار کراو له بهین دهبه ن وه ک؛ مشک؛ کرم؛
سپی؛ موریا نه. (آفت انبار)

ناftه تی گهنم: وه ک؛ هه ور بردن؛ سن؛ ژهنگ؛
بیبارانی بو دیم؛ سپیی گهنم؛ کولله؛ ئهو
شتانه که گهنم له بهین دهبه ن. (آفت گندم)

ناftه تی گیایی: فد میملی گیایی؛ به لای له
بهین بردنی باغ و زهرحات وه ک؛ سن؛
کولله؛ ژهنگ؛ کرم؛ بزار. (آفت گیاهی)

ناftیش: فرد؛ فد [ناو] تیتیلایه بو هه لواسین

و ناگاداری؛ زیاتر به وینه‌وه؛ دهسته‌واژه‌ی
سینه‌مای(ئه‌که‌ری‌حازر به‌کار و ناماده بو
فیلم به‌رداری. (آفیش)

ناکاردنوئی: [ئاوه‌لناو] فد: حاله‌تی شتی که
وه‌ک گه‌په‌مه‌شکه دریز و کورت بیته‌وه.
(اکاردنوئی)

ناکادیمی: [ناو] فرد: فد: جیگای فی‌ربوونی
فن یا زانستی به‌کرده‌وه و خویندن، له
ناوی باخی و مرگیراوه له یونان که
ئه‌فلاتوون ده‌رسی(وانه‌ی) فه‌لسه‌فه‌ی تیدا
گوته‌وه‌ته‌وه؛ کوپی زانیاری؛ ئه‌نجومه‌نی
عیلمی. (اکادمی)

ناکادیمیک: [ئاوه‌لناو] فرد: فد: اند:
زانستگایی؛ (ب) خویندنی زانستگایی.
(تحصیل دانشگاهی)

+ ئاکتور: فرد: اند: فد: [ناو] کایه‌که‌ری پیاو له
شانو و فیلمی سینه‌ماییدا. (اکتور)

ئاکتورئس: [ناو] زنی شانوگه‌ر؛ ئه‌که‌ری
زن. (زن بازیگر)

ئاکیف: اند: فد: پرکار؛ له‌کار؛ به‌کار؛ کار؛
له‌حه‌ره‌که‌تدا. (فعال)

ئاکسان: فد: اند: فر: لیدانی نو‌تیک‌ی تاییه‌ت
له‌ناکاو و پی‌داگری له‌سه‌ر ئه‌و نو‌ته‌له
ئور کیستردا. (اکسان)

ئاکواریوم: فرد: فد: اند: ده‌فری شووشه‌بو
راگرتی جانه‌وه‌ری ئاوه‌زی. (اکواریوم)

ئاکورډ: اند: فرد: فد: [ناو] چه‌ند نو‌تی موسیقایی
هاو فرپیکانس که پیکه‌وه لیڤرین. (اکورډ)

ئاکولاد: فرد: فد: [ناو] وه‌ک دوو ئه‌بروی
په‌یوه‌سی به‌رانبه‌ر به‌یه‌ک که چه‌ند په‌رانتیز

ده‌گرته‌به‌ر و جیایان ده‌کاته‌وه؛ بو‌جیا
کردنه‌وه‌ی وشه‌گه‌ل و په‌سته‌گه‌ل به‌کار
دیت، وه‌ک: {} (اکولاد)

ئاگراندیسمان: فد: فرد: اند: [ناو] (۱) گه‌وره
کردنه‌وه‌ی وینه. (۲) کاری گه‌وره کردنه‌وه‌ی
وینه. (۳) (ب) گه‌وره نیشان دانی پرووداویک
له‌گیراندنه‌وه‌دا. (۴) که‌ره‌سته‌ی گه‌وره
کردنه‌وه‌ی وینه. (اگراندیسمان)

ئاگنوستیسیسم: فد: اند: [ناو] مه‌که‌بی
نه‌زانین گه‌ری. (اگنوستیسیزم)

+ ئالایش: فد: [ناو] ئالایش؛ ئالوده‌یی؛ خوو
وخده‌ی ناپه‌سه‌ند؛ خه‌وش؛ تیکه‌لای.
(الایش)

ئالترناتیف: [ئاوه‌لناو] اند، فرد: فد: جی‌نشین؛
عه‌وه‌ز؛ یاکه‌گر؛ جیگر؛ په‌سندکراو و به‌رگه‌م
کراو بو‌دانانه‌جی. (الترناتیو)

ئالتو: فرد: اند: فد: [ناو] ده‌نگی زیلی زنانه‌له
ئاوازی کوڤدا. (صدای زیر زنانه در کر)

ئالومینیوم: [ناو] فافون. (آلومینیوم)
ئالومینیومی: [ئاوه‌لناو] هه‌رچی له‌فافون
چیکرابی؛ وه‌ک ده‌فری ئالومینیومی.
(الومینیومی)

+ ئالوده: [ئاوه‌لناو] فد: شت تیوه‌چوو؛ تیکه‌لاو
به‌شتی پیس بوو؛ گیرۆده‌بوو؛ تووشبوو به-
خراپه؛ خوو پیگرتوو. (آلوده)

ئالوده‌یی: [ناو] به‌ره‌می چاوه‌گه‌ (۱)
گیرۆده‌بووی؛ حاله‌تی تیوه‌تلیاوی. (۲) شتی
پیس تیچوویی؛ پیسبووی. (آلودگی)

ئالیرزی: فد: اند: [ناو] (۱) هه‌سته‌مه‌نی؛
هه‌ستوکی؛ هه‌ساسیه‌ت؛ خورووی له‌ش به

هووی بۆن پیوه کردن یا خواردنی شتیکه وه؛
(۲) بزوتنی ههستی خوشه ویستی یارق
لییوون به دیتنی که سیک یا ناو بردنی یان به
بیستنی بابه تیگ یا قسه ییکی به دل یا نابه دل.
(الژی)

ئاماتور: [ئاوه لئاو] اند؛ فرد؛ فد: کاریک بو
سه رگه رمی و سه رقالی. کاریکی هونه ری یا
وه رزشی یا هه رچی که بو بژیو نه بی و
نه بیته پیشه و شوئی سه ره کی. دزی
پرو فیشینال. (اماتور)

ئاماده کراو: [اِبوردووی ئاماده کردن
[ساز کراو؛ ته یار کراو؛ حازر کراو. (آماده شده)
ئاماده کردن: [چاوه ت] ساز کردن؛ حازر
کردن. (آماده کردن)

ئاماده کریاک: ئاماده کراو؛ ساز کراو؛ ته یار
وحازر کراو. (آماده شده)

ئاماده کهر: [ناو بیک] ته و که سه یه که کار
یاشتیک سازده کات و ته داروکی کاریک
دهینی. (آماده میکند)

ئاماده بی: [ناو] ته یاری؛ پیک و پیککی؛ سازی.
(آمادگی)

ئامار: [ناو] سه رزمیری له هه رشت؛ بژاردنی
جه ماوه؛ ئاماری نه خوشی؛ ئاماری مال و
مه سکه ن. (آمار)

ئامارگر: فد [ناو بیک] که سی که کاری
ئامارگرتن ده کا؛ که سیک که کاری سه ر
حیاسب کردنه؛ سه رزمیر. (آمار گیر)

ئامارگرتن: [چاوه ت] ئامارگری؛ کاری
ئامارگرتن. (آمارگیری)

ئاما و رهفت: [ناو ت] ئامه دو رهفت؛ هاتوچو.

(ب) هه لئس و کهوت و نزیکا یه تی. (آمد و
رفت)

ئامبولاس: فد؛ اند؛ فرد؛ [ناو] سه یاره ی
تایبه تی راگو یزانی نه خوش و بریندار و
مهیت. (آمبولانس)

ئامبولی: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] آری خوین له ناو
ده مارا گیران، که به هووی ده له مه بوونی
خوین به (ههوا یا گازی نیو ده مار) پیکدی.
(آمبولی)

ئامفی تیاتر: اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] هوئی
شانو گهری. (آمفی تئاتر)

ئاناتومی: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] زانستی له ش-
ناسی؛ زانستی شروقه کردنی له شی
گیاندارانی موغره دار به تایهت ئیسی له شی
ئینسان (دهسته واژه ی پزشکی و ته پراچیه له
نیگار کیشیدا. (آناتومی)

ئانارشیسم: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ئانارش؛
مه کته بی پشیوه خوازی. (هه رج و مه رج طلبی)
ئانارشیست: [ئاوه لئاو] پشیوه خواز.
(انارشیست)

+ ئانالیز: فرد؛ فد؛ [ناو] شیکاری؛ جه پانندن و
که ند و کاو؛ پشکین و به دوا دا گه پان و
لیکدانه وه ی پاژ گه لی هه رشت؛ به شی له
زانستی ماتماتیک و کیمیا. (آنالیز)

ئانتراکت: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] زه مانی پشوودان
له به یینی دوو په رده ی شانو گهری یا
سینه مادا؛ یا له به یینی دوو پرو گرامی
نور کیستری موسیقادا. (آنتراکت؛ فاصله بین
دو پرده نمایش یا دو برنامه موسیقی)

ئانتی بیوتیک: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] ده رمانی

نه خوشين گه لی چلکی؛ دژی هوورک. (آنتی بیوتیک)

ثانتیم: [ناوه لئاو] فرد؛ فد؛ ئەنتیم؛ گیانی گیانی؛ هاوړی و هاوالی نزیك و گه رموگور. (انتیم)

ئاندانته: فرد؛ فد: [ناو] زهر ب و پرتمی هیواش له موسیقادا له بهینی ئالیگرتو و ناداجیودا. (آندانته)

ئاندوسکوپ: فرد؛ فد: [ناو] که رسته ی پشکینی چال و چوولی دهروونی له ش که به گلویی تاییه ت نوزک و ناخی له ش روشن ده کات و ده یخاته پیش چاو به که لک وەر گرتن له دوورین. (جوری ک کامیرا). (آندوسکوپ)

ئاندوسکوپي: فرد؛ فد: [ناو] کاری موعاینه به دەر گای ئاندوسکوپ. (آندوسکوپي)

ئانژیوگرافي: [ناو] به که رسته ی ئانژیوگراف ږهگ و دهمار پشکین، یو دەر خستنی گیر و گرفت له ناو دهماردا. (آنژیو گرافي)

ئاوړ مال: فرد، فد، اند: [ناوه لئاو] غه یری نوړ مال؛ خیلافی قاعیده؛ خیلافی یاسا. (آنر مال)

ئانه می: فرد؛ فد؛ اند: ناوی نه خوشینی که م خوینی. (آنمی)

+ ثانی: (۱) [ناوه لئاو] فهوری؛ له ئانیکدا؛ بی- مالتی؛ زور زوو. (آنی) (۲) [ناو] ئەنیه؛ هه نییه؛ نیوچاوان. (پیشانی) (۳) ئیدی؛ دنا؛ ئەدی؛ ئەینا. (اگر نه) (۴) ئەمه؛ بو که سیکی میوینه و نزیك. (این) (۵) ئەمانه. (اینها)

+ ناوانس: فرد، فد، اند: [ناو] قان؛ کو مه ک؛ چاو پووشی له هه له؛ ئیمتياز ییدان. (آوانس)

+ ناو برده: [ناو، بهر، ناو بر دوو؛ شتی که

ناو ږای مالیی و بردیتی. (آب برده)

ناوری هيجران: ناوری دووری. آتش هيجران

+ ناو گیر: [ناو، ت] (۱) گول و نه ستیری

گه وره؛ هه ږمی که چال و نه وی بی. (۲) هه

شوینی ناوی تیدا کو بیته وه. (۳) کاری

که سیک که له شتیک ناو بگریت. (۴)

که سیک که نه ستیر بو نو به ناوی ناو داشتن

ده گریته وه. (آبگیر)

ناو گیری: [ناو، بهر همی چاو که] کاری ناوی

میوه گرتن؛ کاری ناو گرتن؛ سه ندنی (چینی)

ناوی پولل بو نهرم بوونه وه؛ پر کردن (خه-

زینه) ناوی حمام و عنبارو. (آبگیری)

ناهه که په زی: [ناو، بهر همی چاو که] فد: (۱)

کاری دروست کردن ناهه ک. (آهک پزی)

(۲) [ناو] کووره ی ناهه که په زی، (کووره ی

قسل په زی) (کوړه آهک پزی)

ثای. سی. یو: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] به شیکی

خه سته خانه بو ناگالیوونی تاییه تی نه خوش و

نیجازه ی نزیك بوونه وه یان دیداری که سو-

کار نه دان بو چوونه ژووره وه. (آی. سی. یو)

ثای. کی. یو: اند؛ فد: [ناو] اده به هره وه ی

هووشی؛ (ثای. کی. یو) له سه ره وه یه: به

هو شه. (آی. کی. یو)

نو پیر اتور: [ناو، بک] فرد؛ فد: که سیک که به

که رسته ی وه ک مه کینه ی حساب یا چاپ

یا هه ر که رسته ی ماشین کار ده کا. (اپراتور)

ئوتوباند: [ناو] المان د؛ فد؛ اند؛ فرد:

ئوتوبان؛ دوو جاده ی پان و به ک لایه نه له

پال یه کدا. (اتوبان)

ئوتۇكرات: [ئاۋەلناۋ-ئاۋ] دىكتاتور؛ خود
رايى، (استبداد)

ئوتۇكراسى: فرد؛ فذ: اند: [ناۋ] (۱) جورىك
ئىستىباد دزى ديموكراسى. (۲) كارى
كەسىك كە ھەر جور پىخوش بى بڑى: (اتو
كراسى)

ئوتومات: [ئاۋەلناۋ] (كور تىكراۋەى
ئوتوماتىك) ھەر دەستگايىك كە خو به خو
كار دەكا؛ خودكارى؛ ۋەك ئاقتامات كە چە-
شنى موسەلسەلى خوكارە. (اتوماتىك)

ئوتوماتىك: روس د؛ فرد؛ فذ: اند: [ئاۋەلناۋ]
دەزگاي خوكار؛ خوبزوين. (اتوماتىك)

ئوتوسرويس: فذ: [ناۋ] جىگاي راگە يشتن به
كارى سەيارە ۋەك: شورىن يان گوپرىنى
پونى مۆتور و ئاچار كىشى سەيارە. (اتو
سرويس)

ماشىن شورى. (۲) ھەلەى باۋە، به
ئوتووشويى: [ناۋت] فذ: (۱) كارگەى لىياس
شورىن و ئوتوكىشان و شوپنى شورىن و
ئوتوۋى لىياس دەلن ئوتووشويى، لە جياتى
ئوتو بوخار يان ئوتوكىشى. (اتو شويى)

ئورژانس: فرد؛ فذ: [ناۋ] بەشىك لە
نەخۇشخانە كان كە بى ماتلى دەرمانى
نەخۇشگەلى جىي مەترسى ۋەك تەسادوفى
و برىندارى جىي مەترسى دەكا. (اورژانس)

ئوستادى رانوما: مامۇستاي پىنوئىن؛

مامۇستاي زانستگا كە يارىدە دەرى ئەو
كەسانەن كە پاىان نامە (تېز) ى دواى
تەۋاۋ كرىنى زانستگا دەنۋوسن. (استادراھنما)
ئوسلووب: فذ؛ فرد؛ اند: [ناۋ] ئوسلووب؛ شيوە-

ى كار؛ تەرىقە؛ پەمۇشتى كار. (اسلوب)

ئوسوۋلى دىن: عد؛ فذ: [ناۋت] قاعىدە ۋە پەسمى
پەزراۋى دىن؛ لە سونىي دا؛ تەۋحيد، نبوۋەت،
مەعاد و لە شىعەدا عدل و ئىمامەتى لى زياد
بوۋە. (اصول دىن)

ئوكازيون: فرد؛ فذ: [ناۋ] ھەل و فورسەت
بۇ كرىنى كارىكى بەمۇفا و پەرسوود يا
كارىكى زور بەدل. (اكازيون)

ئوكىت: فرد؛ فذ: [ناۋ] بەشى لە مۇسىقا كە
بە ھەشت دەنگ يا ھەشت كەرەستەى
جوراۋ جورى مۇسىقايى لىدەدرىت. (اكت)

ئولتىماتوم: فرد؛ فذ: [ناۋ] لوا قسە؛ ئاخىر
برىار پىوتن؛ دوايىن ھەپەشە. (اولتىماتوم)

ئولگوۋ: فذ: [ناۋ] ئموۋنە؛ ئورناك؛ سە رمە شق؛
كردارى كەسىك كرىنە وىنە و سەرمەشق.
شكىل و وىنەيىك كە لە پەۋىيەۋە دروست
بەكەن يان بكىشەنەۋە. (الگو)

ئولمىت: [ناۋ] فرد؛ فذ: ھىلكەۋپون كە
تەماتەى تىكرابى. (املت)

ئومەر: عد؛ فذ: [كوى ئەمىر] ۋشە ئارمويە و
لە كوردىشدا باۋە؛ ئامرگەل؛

ئەمىران؛ كەسانىك كە فەرمان دەدەن؛
سەرۋك گەل. (امرا)

ئۇنىفورم: فرد؛ فذ: اند: [ناۋ] (۱) لىياسى يەك
پەنگ و يەكسان بۇ گروۋپىك؛ ۋەك

ئۇنىفورمى عەسگەرى. (۲) لىياسى تايبەت بۇ
ناساندنى شولى كەسىك ۋەك ئۇنىفورمى

خزمەتكارى ھۆپىل و كابارە و ھتە. (يونىفورم)
ئوۋېرتور: فرد؛ فذ: اند: [ناۋ] ئاھەنگى پىش

دەست پىكرىنى ئۇپىرا؛ يان ئاھەنگى پىش

دهست پیکردنی ټاهه نگی عه سلی. (اورتور)
 نه ده: عد: فد: (۱) [ټاو له ناو] ته نیا؛ یه کدانه.
 (یکه و تنها) (۲) ناوه بو پیاو. (نام مردانه)
 نه خته رناسی: [ناو به ره می چاوگه] زانستی
 نوجوم؛ نه ستیره ناسی. (ستاره شناسی)
 نه ده ب په روه: فد: [ټاو له ناو] لایه نگیری
 نه ده ب؛ خزمه تکاری نه ده بیات. (ادب پرور)
 نه دیب: [ناو] عد: فد: (۱) شاره زای نه ده بیات.
 (ادیب) (۲) شاعیر؛ نوسهر. (شاعر. نویسنده)
 (۳) ویزه وان. (سخنور)
 نه دیبانه: [ټاو له ناو] نه دیب ټاسا؛ وه ک نه دیب؛
 شاعیرانه. (ادیبانه)
 نه رج: ف. مشه: فد: مه زناتی؛ حورمه ت؛ ریز؛
 گه وره یی؛ بلیند پایه یی. (ارج)
 نه رج موند: (ف. مشه) فد: [ټاو له ناو] به حورمه ت؛
 ریزدار (ارجمند)
 نه ساسنامه: فد: [ناو] کووی قانون و
 ده ستووریک که بو به ریوه چوونی شه ریکه یان
 حیژی بیک دیاری ده کریت. (اساسنامه)
 نه سالت: عد: فد: [ناو] (ټم وشه یه ټاره ویه)
 حاله تی عه سل بوون. (۲) (ب) نه جابه ت؛
 نه سالتی عه شیره تی: نه سالتی
 خانه واده یی. (اصالت)
 نه سل ونه سه ب: عد: فد: [ناو] ټیل و ته بار؛ باو
 باییر؛ خانه واده و عه شیر و تایفه؛ بنه چه؛
 په چه له ک؛ نیژاد؛ په گه ز؛ ټاباو نه جداد؛ جده و
 ټابا. (اصل و نسب)
 نه سلحه: [ناو] فد: له (سلاح) ی ټاره ویه وه
 هاتووه، چه ک؛ ټامرازی ټاو و شه؛ له زمانی
 کور دینا جی که و تووه. (اسلحه)

نه سلحه خانه: [ناو] فد: جبه خانه؛ جیگای
 ټاگرتی نه سلحه به تاییه ت له ټادگانی
 نیزامیدا. (اسلحه خانه)
 نه سلحه دار: [ناو] فد: (۱) به رپر سی
 نه سلحه خانه. (۲) چه کدار. (اسلحه دار)
 نه سلحه دانانه عهرز: چه ک دانانه عهرز؛ (ب)
 دهس له شه ه لگرتن. (اسلحه زمین
 گذاشتن)
 نه سلحه سازی: فد: [ناو] (۱) کاری-
 دروستکردنی چه ک. (۲) فابریکای نه سلحه
 چیکردن. (اسلحه سازی)
 نه سلحه کیشان: [چاوگه ت] (۱) له
 جیکاییکه وه چه ک بردن بو جیگای یکی تر.
 (جابجایی اسلحه) (۲) خنجیر و شیر و
 ده مانچه ده رکیشان یان ه لکیشان له کالان
 و بهرگ؛ ټایه خته کردنی نه سلحه بو هه په شه
 یا کوشتن. (اسلحه کشیدن)
 نه سلحه ه لگرتن: [چاوگه ت] (۱) (ب)
 ته یاربوون بو شه؛ خو ټاماده کردن بو شه.
 (۲) (ب) یاخیوون و چه ک ه لگرتن بو
 بهرمنگاری. (اسلحه برداشتن)
 نه سلحه ی خوکار: [ناو ت] موسه لسه ل؛
 چه کی که به تیر نه ندازی دوو باره ټاماده ی تیر
 نه ندازی ده یته وه؛ وه ک ته ماتیر. (اسلحه
 خودکار)
 نه سلحه ی ټاو: چه کی ټاو؛ (ب) زیاتر تفه نگی
 دوو لولوئی ساچمه هاویز؛ چه کی ټاو نه پیچیر.
 (اسلحه شکاری)
 نه سلحه ی سارد: [ناو ت] چه کی که ته قه مهنی
 تیډا به کار نه بری وه ک شم شیر و کارد و

خنجیر. (اسلحه سرد)

ئەسلەحەى سەنگین: فەد: [ناوت] چەكى كە
تەقەمەنى زورى تیدا بەكار دەبریت؛ گوللەى
گەورەىە و خۆشى زور قورسە؛ وەك: توپ،
مەترەلۆس، یا موسەلسەلى سەنگین. (اسلحه
سنگین)

ئەسلەحەى كەمەرى: [ناوت] دەمانچە.
(اسلحه كمرى)

ئەسلەحەى گەرم: فەد: [ناو] چەكى گەرم. چە-
كێك كە تەقەمەنى تیدا بەكاربەرىت.
(اسلحه گرم)

ئەسیرگرتن: [چاوەگەت] دیلگرتن؛
یەخسیرگرتن. (اسیرگرتن) ئەسیرجەنگى
ئەسیریجەنگى: فەد: دیلى كە لە سەنگەر یا
لە شەردا بگیریت؛ كە بە پى یاسای ژنیف
دەبى پەفتاریكى تاییەتى لەگەلدا بكریت.
(اسیرجنگى) ئەشكەم دوپیدە: [ئاوەلناو]
سكەدراو؛ زكەدراو؛ گەدەدراو. (ب) زور خۆر.
(شكەم دریدە)

ئەشكى تەمساح: [ناوت] فرمیسكى بەدرو؛
گریانى بەپایى؛ وەك: كوشتنى كەسێك و
گریان و شیوەنکردن بوى. (اشك تەمساح)

ئەشكى خەسەرەت: فرمیسكى كە بەهوى
ناكامى و پەشیمانییە وەبیت؛ گریان بو
خۆشەویستی لە دەس چوو. (اشك خەسەرەت)

ئەشكى شەم: فەد: (ب) تەكەى مووم كە
وەختى سووتان لى دەتكیت. (اشك شەم)

ئەفسووس: فەد: [ناو] ئامراز داخ؛ مەخابەن؛
دریفا؛ حەیف؛ ئاخ و داخ بو لە دەس چوو.
(افسوس)

ئەفسوونگەرى: [ناو، بەرھەمى چاوەگە، ناو]
فەد: سیحربازى؛ چاوەبەسى جادووەگەرى؛ (ب)
عیشووەگەرى. (افسونگەرى)

ئەقسات: فەد: لە ئارموییە وەهاتوو، كووى-
قیست؛ دابەشکردنى قەرز (مانگانە یان
سالانە) بە چەندكەرت. (اقساط)

ئەكسیر: [ناو] (۱) ئیکسیر؛ نایاب. (۲) ماکیكى
ئەفسانەى كە پىیان وابوو بنەمای هەر
شتیک دەگوپیت وەك: ماکی كیمیایى كە
مس بکات بە زېر. (اكسیر)

ئەكشین: [ئاوەلناو] اند؛ فەد: پڕشەر و
شوپ؛ پەرلە جۆش و خوروش؛ پڕجم و جۆل؛
زیاتر بو فیلمى سینەمایى پەرلە كیشە و هەللا
بە كاردینریت. (اكشن)

ئەلباقى: عەد؛ فەد: [ناو] باقى؛ ئەوێ ماوەتەو؛
لە دەتمەن چوارتمەنم خەرجکرد، شەش
تمەن ئەلباقیە كەى ماوە. (الباقى)

ئەلكوئیزم: فەد؛ اند؛ فرد؛ [ناو] ئەلكوئیزم؛
پەوت و كاری عادەتگرتن بە خواردنەوێ
ئەلكوئل. (الكلیسم)

ئەمپیرسیونئیزم: فرد؛ فەد: [ئاوەلناو] شوپگری
ئەمپیرسیونئیزم؛ سەر بە ئەمپیرسیونئیزم.
(امپرسیونیست)

ئەمپیرسیونئیزم: فرد؛ اند؛ فەد: [ناو] پربازىكى
هونەرى و ئەدەبیە كە شوپگرانى
(هەوادارانى) وێستیان دەربەرین و نیشاندانى
بە تەواوى و گشتى هونەرەكەىە بى ئەو
سەرئەنج بەدەنە وردەكارى و پەراوێزى
هونەرەكە. (امپرسیونیسم)

ئەمپیرئالیست: [ئاوەلناو] خاوەنى دەم و دەزگا

و ره‌وشتی ته‌مپیږ یا لیسم. (امپریالیست)

ته‌مپیږ یالیستی: [ناوه‌لناو] فرد؛ فد؛ ره‌وت و شیوه‌ی کاری ته‌مپیږ یالیستی؛ گریډراو به ته‌مپیږ یالیستی‌وه. (امپریالیستی)

ته‌مپیږ یالیسم: [ناو] دوایین قوناغی پیښه‌وتی نیزامی سه‌رمایه‌داری به شیوه‌ی په‌یدا بوونی ته‌ک قورغ‌گه‌لی مه‌زن و ده‌سه‌لاتدارانی مالی و ناردنی سه‌رمایه بو ولتانی ژیر فرمان و چه‌وساندنه‌وه و گپروگرفتی دروستکردن بو ژال‌بوون به سه‌ریاندا. (امپریالیسم) ته‌مریه: [ناو] فد؛ (۱) ده‌ستوور و فره‌مانی بالاده‌ست به نووسراوه بو ریخراوی ژیر ده‌ست. (۲) نووسراوه‌ی ده‌ستووری گشتی. (امریه)

ته‌نتیږن: اند؛ فد؛ فرد؛ [ناو] ته‌له‌به‌ییک که کاری خویندنی پشته‌ی پزیشکیه و پاش ته‌واو کردنی زانستگا له‌خه‌سته‌خانه‌کان بو ماوه‌ییک له‌ به‌ر ده‌ستی پزیشکی ئوستاددا کار ده‌کات. (انترن)

ته‌نتیږ ناسیونال: فرد؛ فد؛ [ناو] جهانی؛ ریڅخراوه‌ی حیزبی یا شول‌لی له‌ سه‌رانسه‌ری دونیادا؛ وه‌ک ته‌نتیږ ناسیونالی کریکاران: ته‌نتیږ ناسیونال سوسیالیسم. (انترناسیونال) ته‌نتیږ ناسیونالیست: [ناوه‌لناو] فرد؛ فد؛ ده‌وادار و هوگری ته‌نتیږ ناسیونالیسم. (انترناسیونالیست)

ته‌نتیږ ناسیونالیسم: فرد؛ فد؛ [ناو] بېروا به یه‌کیه‌تی و به‌رزه‌وندی گشتی له‌ ناو ته‌واوی میله‌تگه‌لی دونیادا بو گروییک یا چینیک یا سینفیک له‌ جهاند؛ وه‌ک ته‌نتیږ

ناسیونالیسمی کریکاران. (انترناسونالیسم)

ته‌ندیکاتور: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ده‌فته‌ری سه‌بتی نامه‌ی (نیداری یا ریڅخراوه‌ییک) که بو ته‌و نیداره‌ دیت یا به‌پړی ده‌کریټ بو چیگاییکی تر و لیدانی ژماره و کات و نووسینی کورته‌ی نامه‌که له‌ ده‌فته‌ره‌که‌دا. (اندیکاتور)

ته‌نیماتور: فد؛ [ناو] که‌سیک که فیلمی کارتون (ته‌نیمه‌یشین) دروست ده‌کات. (انیماتور) ته‌نیمه‌یشین: اند؛ فد؛ [ناو] فیلمیک که به‌ وینه‌گرتنی په‌یتا په‌یتا و له‌ سه‌ریه‌ک له‌ شتی بیگیان وه‌ک بوو که چینی و وینه‌ی نیگارکشی چیده‌بی. (کارتون)

ته‌وراق: [ناو] عد؛ فد؛ (۱) کو‌ی وه‌ره‌ق و په‌ره. (اوراق) (۲) (ب) هه‌لوه‌شاهه؛ له‌ به‌ریه‌ک ده‌ره‌اتووی که‌ره‌سته‌گه‌لی وه‌ک سه‌یاره و موټوږ و هتد. (ورقه‌ ورقه)

ئی‌ئوسین: [ناو] دووه‌مه‌مین خول له‌ خولی سیپه‌می زه‌وی شناسی. (ائوسین) ئیپسیلون: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] (۱) پینجه‌مین پیتی ته‌لفوبی یونانی. (حرف پنجم الفبای یونانی) (۲) نزیک‌به‌هیچ. (ب) هیچ. (اپسیلون؛ یک سرسوزن)

ئیپول: [ناو] بالشته‌کیکی بچووک که‌ده‌خریته‌ ژیرشانی کوټ. (اپل)

ئیپیکورئاینی: [ناو] ریازیکی فه‌لسه‌فی یونانی که‌ نامانجی ژبان له‌ خوشی و نارامشی روچیدا ده‌زانی. (اپیکور آئینی) ئیپیکوری: [ناوه‌لناو] فد؛ اند؛ مه‌که‌بی ثاینی عه‌یش خوازی. (مکتب و آئین عشرت

(طلبی)

ئېيگورىسم: فـد؛ اـند: [ناو]ههوا داری
مه کتەبی ئېيگور ئایینی. (ایگوریسم)
ئۆتۆد: اند؛ فرد؛ فد: [ناو]موتالای سهره تایی؛
گه لاله؛ ته پراچی سهره تایی؛ مه شق له بابەت
نیگار کیشیهوه. (اتود)

ئېتیکیت: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] (۱) به لگی
چووکی قیمەت نووسین و به سهرکه ل-
وپهلهوه چه سپاندن له فروشگا و بازاردا. (۲)
کارتی نووسراوهی ناوی ههر کهس که
له سهرسینگی درایت. (۳) (اتیکت) (۴) که-
سایه تی؛ (شخصیت)

ئېختیار کردن: [چاوگەت] هه لێزاردن و به
ساحیب بوون. (اختیار کردن)
ئېختیاری: [بەند] فد؛ به مه یلی خو؛ به
ئیرادهی خو؛ (اختیاری)

ئیرادەت: فد: [ناو] بو ته عاروف به گه وره تر ده-
وتریت، سهر سپیری و دوستی و ئیمان و
باوه به که سیک هه بوون. (ارادت)

ئېستریتیز: اند؛ فد: [ناو] جوریک ره خسی
روژ ئاواپی که ره قس که ری ژن له کاتی-
ره خسیندا تیکه تیکه لیاسه کانی داده که نی تا
ته واو پروت ده بیتهوه. (استریتیز)

ئېستریس: اند؛ فد: [ناو] زهبری روچی؛
ته وژمیروچی. (استرس)

ئېستریل: [ئاوه لئاو] فرد؛ فد: (۱) حاله تی
بی میکروبی. (۲) نه زوک. (استریل)

ئېستیداد: [ناو] زورمەلی؛ ئۆتۆکراسی؛
حکومه تی خود سهرانه و ره چاو نه گرتهی
ویستی خەلک و جه ماوه؛ دژی دیموکرات.

(استبداد)

ئېستیدادی: [ئاوه لئاو] زورمەلانه؛
ملهووانه؛ (استبدادی)

ئېستیرلیزه: فرد؛ فد: [ئاوه لئاو] ئېستریل کراو؛
میکروب کوژراو؛ پاقر کراو. (استرلیزه)

ئېستیریوفونیک: اند؛ فد: [ناو] [ئاوه-
لئاو] که رهسته ی تۆمار کردن و بئاو کردن
دهنگ به شیوه ییک که دهنگه جیاوازه کان
هه رکام له بلیند گوپی که وه بئاو بینه وه؛ ره وتی
تۆمار کردن به شیوه ی ئېستیریوفونیک.
(استریو فونیک)

ئېستیسمار: عد؛ فد: [ناو] قازانچ وەرگرتن له
زحمه تی دیتران؛ به هره وەرگرتن له
به ره می کاری دیتران. (استعمار)

ئېستیعمار: عد؛ فد: [ناو] داگیر کردن
سهرزه مینیک له لایه ن هیزی بیانییه وه بو
به هره و قازانچ وەرگرتی ئابووری و
که له پووری و هیزی ئینسانی به ناوی
لایه نگری و پشتیوانیه وه. (استعمار)

ئیسکادران: ئیتاد؛ اند؛ فرد؛ فد: [ناو] هیزی
هه وایی و ده ریایی و عهرزی به رانه ر به ۳ تا
۶ پاپوری جهنگی. ۳ تا ۶ فروکه ی جهنگی.
۳ تا ۶ ده بابه. (اسکادران)

ئیسکلیت: فرد؛ فد: [ناو] (۱) ئېسقان به ندی
له ش. (۲) ریزه ک؛ چووارچیوه؛ قاپووپ و
گه لاله. (اسکلت)

ئیسکورت: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) به دره قه
(ره وانه کردن) و ئاگاداری و به ریکردن؛ چند
فروکه ئیسکورتی نه و پاپوهرن؛ (۲)
موراقه به ی چند یایه ک کهس له که سیکی

تر. (۳) ناوی ټهو چمند کهسه (اسکورټ)

ټیشارپ: فرد؛ فد: [ناو] قوماشیکي سی ګوښه-
یه که وهک کوټوانه زنان دهیدن به شانیندا
به تاییهت له نوروپا. (اشارپ)

ټیشانتیون: فرد؛ فد: اند: [ناو] نموونه ی مه تاع
یا دهرمانیک که به خوږایی دهریت به
موشته ری یا خه لک بو ناساندنی زیاتر و
کرپنی ټهو شته. (اشانتیون)

ټیشیل: فرد؛ فد: اند: [ناو] اده و میزان؛ پله و
پایه ی مووچه و حقوقی ټیداری. (اشل)

ټیعتیاد: عد؛ فد: [ناو] (۱) عاده تگرتوو. (۲)
خووگرتن و گیروډه بوون به کردنی کاریک.
(۳) به هو ی کردن یا خواردن یان هه لمژین
دووچار و گیروډه بوون که تهرک کردنی
دژواریت وهک ټیعتیاد به ټالکوول و سیفار و
ترياک و.... (اعتیاد)

ټیفیتیخار کردن: [چاوگه،ت] نازین؛ شانازی-
کردن. (افتخار کردن)

ټیفیتیخاری: [ناو+ئاوه+ناو] (۱) به لگه یان
بروانامه ی پیشکه شی بو شانازی، به بی
ټیپه کردن بواړی پیویست وهک: دیپلومی-
ټیفیتیخاری. (۲) به شداری کردن له کاریکدا
به بی موقایبله یان به شدار بوون له کوړیکدا
به بی موقایبله: ټه نندامی ټیفیتیخاری. ۳. کوډمهک-
کردن و به شداری کردن بو به پړیوه بردنی
کاریک به بی موقایبله: ټه کته ری ټیفیتیخاری؛
کاری هونه ری و خزمه تی به لاش کردن.
(افتخاری)

+ ټیفلیج: [ئاوه+ناو] حاله تی گوچی؛ گوچ بوون
یا دهستوبی کارنه کردن و بی جووله بوونی

هیندی ټه ندامی له ش. (افلیج)

ټیفلیجی: [ناو] حاله تی ټیفلیج بوون؛ جاری
وایش هه یه زگماکيه. (افلیجی)
ټیکسپړ سیو نیست: [ئاوه+ناو] هه واداری
ټیکسپړ سیو نیسم. (ا کسپر سیو نیست)
ټیکسپړ سیو نیسم: [ناو] شیوازیکه له هونه ردا
که زیاتر گرینگی به حاله تگه لی ههستی و
روچی ددها. (اکسپر سیو نیسم)

ټیکسیر: یونان؛ عد؛ فد: [ناو] ماک یان
گه وهه ریک که پینان و ابوو چو نییهت و مکی
هر شت ده گوړیت یان ته و او تر یان ده کات؛
وهک ټیکسیری جه وانی که پیری بکاته وه
لاو یا مس بکاته ټالټوون؛ (ب) شوبهاندن به
هر شت که به دژواری وه دهست بکه ویت.
(اکسیر)

ټیکوسیستم: فرد؛ فد: اند: [ناو] ژیان و جیی
ژیانی هه موو گیانداریک. (اکوسیستم)

ټیکو لوژی: فرد؛ فد: اند: [ناو] زانستی ناسینی
زمو ی و جیی ژیان گیانله به ران. (اکولوژی)
ټیکو لوژیست: فرد؛ فد: اند: [ناو] که سیک که
کاری ټیکو لوژی. (اکولوژیست)

ټیکو لوژیکی: [ئاوه+ناو] فرد؛ فد: اند: تیگه-
یشتووی له جیواری ژیان. (زیست محیطی؛
اکولوژی)

ټیکو نو می: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ټابوور. (اکونومی؛
اقتصاد)

ټیکو نو میک: [ئاوه+ناو] فرد؛ فد: اند: ټابووری.
(اکونومیک؛ اقتصاد)

ټیکو نو میست: فرد؛ فد: اند: [ناو] ټابوور زان؛
ټابوور ناس. (اکونومیست؛ اقتصاددان)

ټیگزستانسیالیست: [ټاوه لټاوه] هوگري
 ټیگزستانسیالیسم. (اگزستانسیالیست)
 ټیگزستانسیالیسم: فرد؛ ټند؛ فد: [ټاوه لټاوه] مه-
 کته بیکي چه رخی بیسته مه له نوروپا سهری
 هه لدا، که بروای وایه ټینسان له هه لس و
 کهوت و نزیکیه تی و مه رگدا حاله ټیکي
 سه ربه سستی هه یه و خوئی زیانی خوئی
 دیاریده کات. (اگزستانسالیزم)
 ټیگو: فد؛ فرد: [ټاوه] (١) کانگای نهوتی ژیر
 زه وی. (٢) په هه نندی ټاوه پوی پساوی شار.
 (اگو)
 ټیل و ته بار: فد: [ټاوت] تایفه به گشتی. (ایل و
 تبار)
 ټیلکتريک: فرد؛ فد: [ټاوه] ټله تریک؛ ټله م
 تریک؛ کارمبا. (الکتريک)
 ټیلکتريکی: فرد؛ فد: (١) دووکانی فروشتنی
 که ره سته ی کاره بایی. (مغازه الکتريکی) (٢)
 که سیک که پیشه ی دروستکردنه وه ی
 که ره سته ی کاره باییه. (برق کار) (٣)
 که ره سته گه لی که به کاره بایش ده که ن
 وه ک سه ماوهر ، پادیو، ټوټووی کاره بایی.
 (الکتريکی)
 ټیمپراتریس: فرد؛ ټند؛ فد: [ټاوه] (١) زنی که

فه رمانه وای ټیمپراتوری که. (٢) زن و هاو
 سهری ټیمپراتور. (امپراتریس)
 ټیمپراتور: فرد؛ ټند؛ ټند: شای چه ند
 مه مله که ت. (امپراطور)
 ټیمپراتوری: (١) مه قامی ټیمپراتور. (٢) چه ند
 مه مله که ت که له ژیر حوکماتی یه ک
 ټیمپراتور داییت. (امپراطوری)
 ټیمپرسیونیست: [ټاوه لټاوه] په یوه نیدار به
 ټیمپرسیونیسته وه. (امپرسیونیست)
 ټیمپرسیونیسم: [ټاوه] ټه مپرسیونیسم؛
 پښانځیکي هونه ریه که شوپگرانی پروایان
 به نیشاندانی ناوهر وکی هونه ریه که یه و بایه خ
 به ورده کاری و په راویز ناده ن. (امپرسیونیسم)
 ټیمپریال: [ټاوه] قوشه (سکه) ی کوټینه ی
 پاره ی پووسیا. (امپریال)
 ټیمپریالیست: [ټاوه لټاوه] په یوه نیدار و خاوه نی
 ده زگای ټیمپریالیسم (امپریالیست)
 ټیمتياز: فد. (١) سه ربوون؛ پیشتر بوونی
 ژماره ی سه رکه وتن له هه ر سرویسی
 والیبال دا. (٣) ټیجازه ی دامه زرانی بنکه یا
 پیکخراویک له لایه ن ده و له ته وه؛ خاونی -
 ټیمتياز ی روژنامه ؛ قان پیدان؛ مافی تاییه ت.
 (امتياز)

ئەمروپە: بابەتی ئەمروپە: مۆدە. (پدر؛ مد، باب)
 بابا پیارە: [ناو] باوە پیارە. (پدر خواندە)
 بابادەم: [ناو] حەزرەتی ئادەم. (آدم؛ شوهر حوا)
 باباگوپ گوپ: [ناو] باوە گوپ گوپ مەزاری چاکیکە؛
 ناوی ناوچەییەکە لە هەریمی کوردستانی-
 عێراق. (لەسەر سینگە نەوتاییەکی
 باوە گوپ گوپ، نزیک تاڤگەیی بەرەو ژووری
 زیڕینی گڕ (پەشیو) (اسم پیر و نام منطقه
 ایست)

بابان: [ناو] (١) میرسلیمان کەمیرنشینی بابانی
 لەسلیمانی دامەزراند، لەگەڵ تاقیەیی فەیزو
 لا بەگی (بەگزادە) دا کە لە بەینی دیواندەرە و
 سابلاندا دەژین لە نەتەوێ قەڵی ئەحمەدی
 دارەشمانەن؛ «میزووی ئەدەبی کورد،
 نووسینی عەلادین سەجادی، ل ٢٢٨ و
 گەشتی ریج بو کوردستان ل ٢٩٧ و-
 رگپ «محەممەد حەممە باقی» و شەجەرەنامە-
 ئیلی فەیزو لا بەگی، نووسینی «حەسەن سەلاح
 سوران» (بابان) (٢) باوان. (خانە پەدری) (٣)
 بنەمالەییکی دەسەڵاتدار بوون لە سنە و
 سلیمانی ئیمارەتی بابانیان لەو ناوچە دامە
 زراند. «میزووی ئەدەبی کورد». (بابان)
 بابان ئاوا: مالهەب ئاوەدان (ب) ئافەرەتی کە
 خواوەندی کە سوکارە، مالهەب ئاوەدان: بابانت
 ئاوەدان یی. (کسی کە خانە پەدری دارد)
 بابانویل: [ناو] پیرە پیاویک بە کلای گۆلینگدار

(ب) واتا بە؛ بچاوان: بە چاوان؛ بچارەکی:
 بە چارپکی؛ بەتەنی؛ بەتەنی. (ب)
 + با: [ناو] (١) هەوا؛ دهمار؛ فیز؛ خو
 هەلمساندن؛ لووت بەرزی؛ خو بەزل زانین؛
 بای کەللە؛ بای کەپو. (باد) (٢) دەسپیک و
 ئەوێ؛ لەبای بەیانییەو هاتووم: لەئەوێ
 بەیانییەو هاتووم؛ لەگەڵ؛ بە؛ باوجودی؛ با
 ئەم حالە؛ (با این حال)
 + با: [پیشگر] خامن؛ با ئەدەب؛ با
 فەرھەنگ. (پیشوند؛ دارای)
 بائورد: [ناو] یا ئاوەر؛ باھورد؛ ریوایەتە کە
 قەیسەر هەشت کووپە خەزینە باری پاپو
 دەکات کە لە شەپکدا کە لەگەڵ
 خەسەرە پەرەیز بوویتی دووری بختەوێ لە-
 مەیدانی شەپ، بەلام با دەپر فینیی
 بەرەو لەشکری خەسەرە، وشەیی باد ئورد،
 یا باھورد یا بائورد لە وێر بووێتە باو. (باد
 آورده)
 بائوردە: داھاتی بی رەنج و هەولدان.
 (باد آورده)
 بائەم: بائەم؛ بەئەم؛ بەم؛ بائەم حالە: بەم
 حالەو. (با این)
 بائەمە: [بەند] ئەگەر چی؛ لەگەڵ ئەمەدا؛ بائە
 مە کە نەخۆشبوووم هاتم: ئەگەر چی کە
 نەخۆش بووم هاتم. (با وجود)
 + باب: [ناو] باب؛ باو؛ رەواج؛ مۆد؛ بابی

و چه کمه و جلو بهرگی نا ئاساییه وه که هه-
 موو سالیک له شهوی له دایک بوونی عیسا
 مهسیحدا دیاری بو مندالان دهبا. (بابا نوئل)
 بابان ویران: [ئاوه ئاوه بهر] بابانکور؛ مالی دایک
 و باب ویران؛ بریتی له ژنی بی که س و کار و
 تهنیا کهوتوو. (کنایه از بی کس و کار شدن)
 بابانه: [ئاوه ئاوه] (۱) وه ک باب. (مانند پدر) (۲)
 بلوینی. (پدری)
 بابانی: جوړیک قوماشی به نرخه به ناوی
 عه شیرهی بابانه وه ناوی لئیراوه؛ هه رشت
 پیومندی به بابانه وه بی. (نوعی پارچه)
 باب برآ: [ئاوه] زپر؛ هاو باب. (برادر ناتنی)
 باب دهست: [ئاوه ئاوه] وه رشکست؛
 به رشکست، نابووت؛ موفلیس؛ مافیگی.
 (ورشکسته)
 بابردوو: [ئاوه ئاوه بهر] (۱) هه رشتی سووک
 که با رفاند بیتی. (اشیاء سبک باد برده) (۲)
 (ب) هه رشتی سووکی بووده له. (اشیاء
 سبک) (۳) (ب) له ناو چوو؛ له دهست چوو،
 مهچو به دواي کلاوی بابردوودا. «فولکلور»
 (از بین رفته)
 بابری: < بابردوو.
 بابزم: [ئاوه] باویشک. (خمیازه)
 بابک: [ئاوه] چه له ک؛ بهر باب. (ریشه؛ نژاد)
 باب کوشتی: [ئاوه] یک باب کوشتوو. (پدر کشته؛
 قاتل پدر)
 باب لمعه: عد؛ فد: [ئاوه] درگای گه ده؛
 جیگاییک که ریخوله به گه ده وه لکاوه. (باب-
 المعده)
 بابلوسک: [ئاوه] (ف. گیو) دهوران؛ سه رده م؛

سه ده. (دوران؛ عصر. سده)
 بابله کانی: [ئاوه] جوړی سه ما و هه لپه کی
 کوردی. (نوعی رقص کردی)
 بابلیسوک: [ئاوه] الووتی فیل؛ گیزه لوو که.
 (خرطوم. گردباد)
 + بابو: بون هه لگرتن؛ بون گیران؛ سه گ و
 تانجی که به بابو نیچیر ده دوزنه وه. (پیدا
 کردن به وسیله بو کشیدن)
 بابور: [ئاوه] ده ره لینگهی هه لیچراو (ورمالیدن
 پاچه)
 بابوره: [ئاوه] تیکه ی دریزی پیچراو؛ بابوله.
 (لقمه بزرگ و دراز؛ ساندویچ)
 بابونک: [ئاوه] بابوونه؛ گولی به بیوون. (بابونه)
 بابوون: [ئاوه] جوړیک عه تهره. (بابون)
 بابوهیز: بابویر؛ درز و که لینی دیوار؛ بادروخ.
 (منفذ باد)
 بابهللباب: (ب) جه دئه نده رجه د؛ زور له میژینه؛
 چه ندین بشت. (پدر درپدر)
 بابه راخ: ناوی شوپشگیر و شاعیری کورد له
 ئیلی داسنی که به فه رمانی خه لیفه
 مه نسوری عه بیاسی کوژرا. (بابرا.)
 بابه رو: باوکه رو؛ له وه ختی مردنی بابدا یان
 له وه ختی کاره ساتی دلته زین دا ده یلین. (بابام
 وای)
 بابه ژنی: [ئاوه] زپدایک. (زن پدر)
 بابه قوورته: [ئاوه ئاوه] چه نوک؛ مروقی
 بسته بالای تمه ن زور. (کوئوله)
 بابه ک: ناوی باوه گه وره ی ئه رده شیر
 بابه کان بووه. (پدر بزرگ اردشیر بابکان)
 بابه کی خوره مدین: ناوی شوپشگیری ده ورانی

خه لیفه‌ی عه‌بیاسی (موعته‌سه‌م) بووه، که
 سه‌ر کرده‌ی خو‌ره‌م دینان و خه‌لکی مه‌حالی
 خه‌لخالی نازه‌ربایجان بووه، که ده‌رته‌نجام
 خه‌لیفه‌ی عه‌بیاسی کوشتی. (بابک خرم‌دین)
 + بابهلێ: [ناوت،] باوه‌لی؛ پی‌اوی پیری ئایینی
 وه‌ک بابه‌ وه‌لی؛ پی‌اوی خوا. (بابا ولی)
 بابه‌ لیج: [ناو] قامکی نه‌نگوستیله‌ براتووته‌له.
 (انگشت چهارم دست)
 بابه‌ لیچک: [ناو] به‌سه‌ره‌هاتی سالانه. (وقایع
 سالانه؛ سالنامه)
 بابه‌ لیسک: [ناو] بابلیسک؛ گێژه‌لوکه؛ باگه‌ر؛
 گهرده‌لول؛ شایی جندوکان. (گردباد)
 بابه‌ لیشک: [ناو] بو‌ری گه‌لوو؛ لووله‌ی گه‌روو؛
 قو‌ر قو‌راچکه. (مری)
 با به‌یتر: با بو‌یر. < بابوه‌یتر. (منفذ باد)
 بابی: [ناو] په‌ی‌ه‌ه‌وانی ئایینی میرزا عه‌لی
 شیرازی، مه‌عروف به‌ باب. (بابی)
 بابی: (۱) بلایی؛ بیلا بابی. (بگزار بیاید) (۲)
 باوکه. (بابا)
 بابی بابی: [ناو] (۱) باوه‌گه‌وره‌ی نه‌و. (پدر
 بزرگ او) (۲) گه‌مه‌ی مندالانه؛ ئوغلانه‌که‌م
 له‌بی له‌بی سه‌رسووری من له‌مالی کی. واته‌:
 کو‌ره‌که‌م له‌وی له‌وی سه‌ر سو‌ری من (سه‌ر
 سو‌ر؛ شارواه) له‌ مالی کی؟ هیما به‌کام مال
 ده‌که‌م؟ ئوغلان؛ مندال، وشه‌ییکی تورکییه.
 (بازی کودکان)
 بابیت: [ناو] تیکه‌لاوی قورقوشم و قالایی که
 زو‌ر په‌قه و ناسوی یا‌تا‌غانی مو‌تو‌ری لی چی
 ده‌که‌ن. (بابیت)
 بابیتی: ۱. باوکی؛ ۲. < بابیه‌ت. (پدری)

بابی چا‌و‌یش: [ناو] پیری خیفزان و غه‌ییزان.
 (پیر غیب گو)
 بابی خیفزان: [ناو] (۱) پیری غه‌ییزان؛ ناوی
 پیری بووه له‌ ئایینی ئیزه‌دیاند. (۲) په‌لیکی-
 بالآ له‌ ئایینی زه‌رده‌شت‌دا. (پیرغیگو)
 بابیزو‌ک: [ناو] لافاو؛ سیلاو؛ له‌می. (سیلاب)
 بابیستانه: [ناو] حه‌قلی مه‌قو. (الاکلنگ)
 بابی کو‌چه‌ک: [ناو] په‌لیکی خو‌ارتر له‌بابی
 خیفزان له‌لای ئیزه‌دیان. (یک درجه کمتر از
 پیر غیب گو)
 بابیه‌ت: (۱) بابیه؛ په‌یازگه‌ی به‌ه‌ایه‌کان
 (بابی) (۲) باوکی. (پدری)
 بابالێو: فند: [ناو] (ب) جلی ناسک و کون-
 کون؛ فیلتی‌په‌ی هه‌وای سه‌یاره. (لباس نازک.
 فیلتر)
 بابزوو: [ناو] نه‌و به‌فره‌که‌ با بیمالی و له‌لا‌پا
 لان سو‌وانه‌ی پی‌بکا؛ کلێله‌ به‌فر؛
 په‌نوو. (بهمن)
 بابشکیو: [ناو] قنچه‌که‌ سلاو. < بویتان (گل
 مژه. سنده‌سلام)
 بابووسکه: [ناو] بابووسکه؛ خو‌له‌می‌ش؛
 سو‌وتکی کاغه‌ز و خو‌لی جگه‌ره و په‌رو.
 (خاکستر کاغذ و پارچه)
 بابووشکه: [ناو] چیلکه‌ و‌کای نه‌رم که‌ با
 هه‌لیده‌گری‌ت؛ با‌رده‌له. (خرده‌خاشاک)
 باپه‌ر: [ناو] په‌رونج؛ دوا‌ی هیلاک‌بوون-
 وعاره‌ق‌کردن له‌ به‌ربا دانیشن و تووشی باپه‌ر
 (په‌رونج) بووون. (سرماخوردگی از جلو باد
 نشستن بعد از عرق کردن)
 بابیچک: [ناو] سو‌ور هه‌لدانی با؛ بو‌ران؛

بادهف: بابلیسوک: گیزه لووکه. (طوفان)
 باپچهک: (۱) شه ته کدان. (محکم طناب پیچ
 کردن) (۲) ژان و پیچی که به هوئی-
 باکرده وه، له ناو زگدا هه ست ده کریت.
 (نفخ) (۳) با پیچه کی نان؛ تیروک. (وردنه)
 باپیران: باوک و باپیر گهل. (پدران)
 باپیره گه وره: [ناوت،] باوکی باپیر. (پدر پدر
 بزرگ)
 باپشتیوان: پشتیواندار؛ پالپشتدار. (پاښتیان
 باپشی: [ناو] پزشکی چاو. (دکتر چشم)
 باپیکردن: [چاوگه ت] مووش پیکردن؛
 سک ماساندن و سک په نماندن.
 (حرص کسی رادر آوردن. باد کردن
 به چیزی)
 باپلیک: [ناو] گهرده لولول؛ باگه پ؛
 گیزه با؛ با گیزه؛ شایی جندوکان؛ گه په پیچ؛
 گیزه لووکه؛ باگروکه؛ باگه پروک؛ باگه روکه.
 (گردباد)
 با پیو: [ناو] گهرده سته ی نه ندازه گرتنی توندیی
 و ته وژمی با. (بادسنج)
 باپیوان: [ناو] لئاو باپیقان؛ هه تیوچه؛ هه تیم-
 چهره ک؛ هه تیم. (یتیمچه).
 بات: بری؛ له باتی. (بجای)
 باتانی: [ناو] جاش؛ جاجم؛ به تانی؛ په توو.
 (جاجیم)
 باتری ته پ: [ناوت،] عه مباری کاره با که له
 ده فریکی (ئیلکترو لیز) و دوو ئیلکترو د
 پیکدی. (باطری تر)
 باتری ساز: [ناوبک] کاری دروست کردن یان شارژ
 کردن یا چاک کردنده وه ی باتریه. (باطری ساز)

باتری سازی: [ناو] (۱) کاری که سیک که ناوی
 باتری سه یاره ده گوریت یان شارژ (پر) ی
 ده کاته وه یان له کاروباری که مرسته ی
 کاره بایی سه یاره دا ئیش ده کا. (۲) شوینی
 کردنی نه وکاره. (باتری سازی)
 باتری وشک: [ناو] قووه؛ قه وه؛ قووه ی
 چراقووه. (باطری خشک)
 باتری هه تاوی: [ناو] قووه (بیلی) هه تاوی که
 به خور شارژ ده بیته وه. (باطری خورشیدی)
 باتسی: [ناو] جه ژنیکی له بیر چووی ئیزه دیانه
 نپیک به کاتی جه ژنی کریسمه س به پړوه
 ده چوو. (باتسی)
 باتک: [ناو] آوا گهردان؛ که وچکی گه وره ی
 ناو هه لگو یز تن. (آبگردان)
 باتلاغی: [ناو] لئاو] حاله تی زه وینیک که
 باتلاغ بی؛ حاله تی زه وینیک که قور او بیست و
 مروف تی هه ل چه قیت. (باتلا قی)
 باتمان: [ناو] قور سای ۲۶ کیلو. (باتمان)
 + باتوو: [ناو] عه شیره تیکه له بووتاندا.
 (عشیره باتو)
 با توو به ند: [ناوت،] ئامرازی به ستنی باتوو
 به تاییه ت بو که سیک که قور بیست. (خایه بند)
 باتوودان: [ناو] هه ویج؛ پیستی گون.
 (یوسته خایه)
 باتوون: فرد؛ فذ: [ناو] (۱) شوشکه؛ شیر ی
 کورت. (۲) باتوم؛ قوله دار یان لاستیکی
 دهستی پاسه بان و پولیسی قه دیدیم. (باتوون)
 باتوونی کاره بایی: [ناو] میله ی کاره بایی بو
 نه شکمه نجه ی به ندی. (باتون برقی)
 باته: پال تو؛ جه مته؛ کن تو؛ لای تو؛ بال ته.

(نزدتو)

باتهرییه: [ئاوهلئاو] بائهدهب؛ خاوهن
نزاگهت؛ خاوهن تهرییهت. (باتریت)

باته گبیر: [ئاوهلئاو] بهتگبیر؛ کارزان؛ بهمشوور.
(باتدبیر)

+ باتیدان: [چاوهگهت] باتیکردن به ناسووس
یان به قهلهمه فووکردنه ناو لاشه ی تازهل بو
جیا بوونه وه ی پیست له گوشت و باشتر
کهول بوون. (باد کردن)

باتیسک: [ناو] خوشکی شوو؛ دش. بالذر.
(خواهرشوهر)

باتیکردن: [چاوهگهت] (۱) فوتیکردن؛
پر کردن له با. (۲) (ب) دنه دان؛ شووتی وه بن
هنگل نان؛ هان دان (باد کردن و هندوانه زیر
بغل گذاشتن، ترغیب)

باج خوازی: ^۱باج؛ به زور هملی پاره یان
شتیک ویستن. (باج خواهی)

+ باجگر: [[ئاوهلئاو+ئاو، یک] له پابووردوودا
پیاوی لات و زوردار به زور باجیان له خه لک-
ده ستاند. (باجگیر)

باج لیگرتن: (ب) ناخوونه ک له ئەمانهت یان
له شتی که سییک دان. (کنایه ناخونک زدن)

باجووا: [ناو] باجی به باجی؛ ژنی که ژن به ژنی
پیکراییت. (زن گرفتن تواتری)

باجووج: [ئاوهلئاو] شوخی باز؛ گالته چی.
(شوخی)

باجه: [ناو] بوته که؛ گیسه؛ ده ککه؛ وه تاغه ک؛
وه تاغیکی بچوووک بو فروشوی
بلیتی (پسووله) ی سینه ما یان فروشوی
ورده واله. (باجه. گیسه)

باجه لان: ناوی خیل و مه لیه ندیکه له نزیک

خانه قین. (سرزمین باجلان)

باجه لاتی: خه لکی باجه لان. (اهل با جلان)

باجه ی بانگ: شوینی پاره سپاردن و پاره وه-
رگرتن له بانگ. (باجه بانگ)

باجه ی بلیت: وه تاغی چکوله ی فروشتنی
بلیت (پسووله). (باجه بلیت)

باجه ی تهله فون: [ناوت] کیوسکی تهله فون له
تهله فونخانه یان سه رشه قام. (باجه تلفن)

باجه ی پووست: [ناوت] شوینی نامه
پووستکردن له ئیداره ی پووست. (باجه پست)

+ باجی: [ناو] پله ی حه و نوته ی موسیقا.
(اندازه گام موسیقی)

+ باجی: [ناو] زردایک له هه ندی بن زارواه-
دا. (نامادری)

باجی پی: [ناوت] کریی ده رباز بوون له ریگا یان
ئوتوبان. (عوارض)

باجی سمیل: [ناوت] باجی مله پوری و
لاتیگه ری و سمیل قهویه تی که له قهه دیمدا
له خه لکی بینه واهه ستینرا. (باج سیل)

باجی سه ربار: [ناو] پیتاکی سه ربارانه. (باج
سربار)

باجوو: [وته] حه رف) کاری ئه مری [بلی]؛ باچه؛
بیژه؛ بووشه (بگو)

باجه: [کاری ئه مری] باجوو؛ بیژه؛ بلی. (بگو)

باجک: [ناو] (دی میله) دانه ویله بیکه له هه رزن
گه وهره تر، ساقه ته که ی ده که ن به گسک.
(دانه ایست ازارزن بزرگتر)

باحال: فد [ئاوهلئاو] (۱) سه ر زیندوو. (زیر و
زرنگ) (۲) خاوهن ئاکاری له به ردلان.

(باحال) (۳) له سه رحال؛ به که یف. (سرزنده. سرحال)
 باخېم: [ئاوه لئاو] [ناوی بک] هه رهس کار؛
 ته کمیشی باغ ده کات یان داری باخ دمه پټه-
 وه. (هرس کننده باغ)
 باخ پرین: [چاوگه، ت] (۱) ته کمیشی باغ.
 (۲) بریننی باغ؛ هه رسی باغ. (بریدن باغ)
 باخت: فند: [چاوگه ی کور تکر او] له کور دیدا
 هم وشه یه به ده گمن به ته نیا دمه تریت و له-
 گهل کار (فیعل) ی کردندا دمه تریت: په وتی
 دانان؛ دوپان؛ باخت کردن؛ به خت کردن؛ له ده-
 ستدان؛ دوپاندن؛ (مصدر مرخم باختن)
 باختر: له ناو یستادا به مانای (باکور) هاتوو.
 فند: [تاو] (ف. مشه) پروژ تاو؛ خوړنشین؛ (باختر)
 باخچه وان: [ناو] ناگاداری باغچه یه.
 (باغچه بان)
 باخچه ی مندالان: [ناو] جیگه ی ناگالیوونی
 مندالان، پیش له ته مهنی چوونه مه دره سه؛
 پارکی مندالان. (کودکستان؛ پارک کودک)
 باخدار: [ئاوه لئاو] پیشه ی باخداریه؛ خاوه-
 باخ؛ باخی هه یه. (باغدار)
 باخستن: باکه وتن؛ باکه ی خست.
 (بادخوایدن)
 باخله: [ناو] عه ماره شه تل؛ دوو کانه شه تل؛
 که رته زه وییک که تووی پیداده چینن بو
 شه تل؛ خه زانه. (انبار نشاء)
 باخوا: [ئاوه لئاو] (دیندار؛ خواناس؛ پیاو خاس.
 (باخدا)
 + باخواردن: (۱) هه لختنی جلی شور دراو بو
 وشک بوونه وه. (بادخوردن) (۲) پیچ خواردن؛

خول خواردن. (پیچ خوردن)
 + باخوش: [ئاوه لئاو] له بار؛ باوخوش.
 (خوشدست)
 باخوشه: [ناو] که وچک یا داریکی پان بو
 شیواندنی دوکولیو. (قاشق بهم زدن آش)
 باخوه: [کاری نه مری] باخفه؛ قسه بکه؛ (حرف
 بزن)
 + باخه: [ناو] باغه؛ ته زیجی باغه؛ جنسی
 جوړیک مووروو. (باغه)
 باخه خواز: [ناو] سوال که مری باخه گهنم و جو.
 (سائل باقه غلات)
 باخه فتن: [چاوگه، ت] یا که وتن؛ ویستانه وه ی
 با؛ (ب) له به ین چوونی لووت به رزی؛ له فیز
 و ثیفاده و ته که بور که وتن؛ باکه ت خه فت؛
 ثارام بوویه وه؟. (باد خوابیدن)
 باخه لېر: [ناو، بک] باغه لېر؛ گیرفان بر. (جیب
 بر)
 باخه له: [ناو] باغه ل؛ بن باغه ل؛ گیرفان. (بغل؛
 جیب)
 باخه وان: [ناو، ت] ناگاداری باخ؛ نهوی که کاری
 په روه رده کردنی گياو گول و داره له باخ دا.
 (باغبان)
 باخه وانی: (۱) زانستی کاری باخه وانی. (علم
 باغبانی) (۲) په وتی چاندن و په روه رده کردنی
 گول و دار و گیا له باخدا. (باغبانی) (۳) کاری
 باخه وان. (کار باغبان)
 باخی وه حش: [ناو] جیگای راگرتنی حه یوان-
 گهل بو پیشاندان به خه لک. (باغ وحش)
 باخی: [ناو] که وره ی فله. (بزرگ عیسوی ها)
 باخیر: [ناو بک] خه به ره یین؛ به رسه ف-

هين. (خبررسان)

باخيره: [ناو] باكر و قه؛ سوران؛ با و كرپوه
پيکه وه؛ بادهف. (بوران)

باخی گولان: [ناو] گولزار؛ گولستان؛ باخی پر
له گول. (گلستان)

+ باد: [ناو] با؛ ههوا؛ (به وهی بادیهه وایه ده لاین
کورته بالایه). (ب) ته که بور؛ فیز؛ لووت
به رزی. (باد)

+ باد: بی؛ زینده باد: بزی. (باد)

بادناورده: (۱) < بائاورده؛ شتیک که با له-
گه ل خوی بیه نیئت. (۲) [تاوه لئاو] (ب) مالی
بی تیکوشان هاتنه ده ست. < بائاورده (باد
آورده)

بادابادا: [ناو] گورانییکه له نیران بو زاول و
بووکی ده لاین. (بادابادا مبارک بادا)

باداروک: [ناو] ده سريله ی سهری مندالی ساوا؛
گوله سهر. (دستمال کوچک نوزاد؛ گل سر)
باداری؛ واداری؛ تووشی نه خوشینی په نمائی
چوک و جومگه (جومگه) ی له ش هاتوو
(رماتیسیم)

باداریتی: [به ره می چاوه] دوو چاری
په نمائی له ش بوون. (دچار اماس بودن)

بادام زمینی: [ناو] بهری داریکه توخلیکی
قهوی و کفله هی هیه و له ناوکی فه ندوق
ده کا و که میک دریزتره و ده خوریئت. (بادام
زمینی)

بادام هیندی: [ناو] بهری داریکه که له هیند
ده رویت؛ ده خوریئت و تیکه لاوی ناجیل (چه-
ره ز) ی ده کهن. (بادام هندی)

بادامی: [تاوه لئاو] (ب) له وینه ی بادام؛ وه-

ک: چاوبادامی؛ هه رشت به بادامه وه پیوندی
هه بی. (بادامی)

بادامی تال: [ناو] بادامیک که تامی تاله و روژ
بادامی لیده گرن. (بادام تلخ)

بادامی کاغه زی: پسته به هیف؛ بادامی توخل
ناسک. (بادام کاغذی)

بادامی کیوی: بادامه کیویله. (بادام وحشی)

بادایی: [پا بورو ووی بادان] هه ستوو؛ گرژ بوو؛
بادراو. (رسیده)

باده بان: [ناو] جوژی پهرده له قوماشیکی قایم
که به ده که لی پاپوره وه قایم ده کریت و به
هیزی با پاپور ده خاته ری. (بادبان)

بادرموش: [ناو] کون و که لینی خانو؛ بادرز؛
بابویر؛ (درز در و دیوار خانه)

بادروخ: [ناو] بادرز؛ باده لاین؛ بادرموش؛ بابویر.
(منفذ باد)

بادرنگبوو: [ناو] بادره شکبو؛ بادره نجبو؛
بادرنگبو؛ گیاییکه عاره قیکی بوئوخوشی
لیده گیریت. (بادرنج بو.)

بادرپزه: [ناو] بارپزه. (میوه باد انداخته)

بادرپسه: [ناو] (۱) سه لکه ته شی. سه ره دووخ.
(سردوک) (۲) فزفروکه؛ فزفره ی مندالان.
(فزفره) (۳) ده وار. (چادر) (۴) کومانج؛
هه وره بان. (کماج)

بادک: عه شیره تیکه له ولاتی بوتان.
(عشیره ایست)

بادکیش: [ناو] باکه ش؛ که له شاخ. (بادکش)
+ باد: (۱) مه ی؛ (می) (۲) بای بده، کرژی بکه.
(بریس. بیچان)

(۳) گشته، کرژه. (رسیده شده) ۴. هه وایه (باد

هواست): (وهره ساقی به کول^۱ بینه دلی که یلم به هوئی بادم به جامی^۲ مهی خه لاتم که و سه- ری تونگم له بو^۳ باده، شهرابی ثالی یا قووتی بده دمستم فهلک باده، تهپ و توژی خه یالات وخهفته تباریم وه بهر بادم) «حه سه سن سه لاج سورن» (می؛ بیج؛ ریس زیاد؛ باد؛ باده هواست، باده چی: [ناو^۴ لئاو] مه یفروش؛ مه یخانه دار. (میفروش)

باده: [ناو^۱] شتیک که بای لیدهر چی. (دارای منفذ باد) (۲) کرزده کا و بایددها. (ریسنده) (۳) جهربادهر. (بیج کوشتی) + بادمرچوون: [چاوگهت، یه نهچهری؛ ته گهر یان توپ کون بوون؛ (ب) با نیشتنه وه و له لووت بهرزی که وتن؛ (ب) له فیز و ته که بور که وتن. (پنچر)

بادهف: [ناو^۱ باده وه؛ بوران؛ با و به فر بارین ییکمه وه؛ بای توند که بهفر رامالی^۲. (طوفان) بادهک: [ناو^۱ ناچار؛ بیج کوشتی؛ جهرباده. (بیج کوشتی) بادمهک: [ناو^۱ لووی ژیریست؛ گروقه. (غده)

بادمنوشی: [ناو^۱ مهی خوار دنه وه. (باده نوشی) بادیان: [ناو^۱ باد یانه؛ رازیانه. (رازیانه) بادیل: [ناو^۱ جامی بچووک؛ دهفری چکو له. (ظرف کوچک)

بادین: [ناو^۱] گوئیکی گه وره یه له بهینی موسل^۲ و همولیردا. (دریاچه ای نزدیک هولیر) بادیناوا: ناوی گوندیکه له نزیک کیوی قهندیل. (اسم دهی است)

بادینی: [ئاو^۱ لئاو + ناو] زبان و خه لکی

بادینان. پیونه یدار به بادینه وه. (زبان و اهل بادینان)

بادی ههفا: [ئاو^۱ لئاو] له خودهرچوو. (متکبر) + بار: [پاشگر] بوئی هیه له وشه ی جو بار و پو باردا واتای (یوار) بدا و له پیشدا جو بار و پو بار بوو بیتن. (پسونده بار)

+ بار: [ناو^۱] ئیزنی چوونه باره گای سولتان و گهوران. (۲) باری کاره بایی. (۳) پیشخوانی مه یفروشی. (۴) گه نهجی تاییهت بو دانانی مهی. (۵) که رت. (دهبار، سه دبار). ده فعه، پات. (۶) ره ستورانی تاییهت بو پیاله- فروشی و خوار دنه وه؛ جیگای دانانی خوار دنه وهی جو راو جو. (بار)

بارئاسیلاو: [ناو^۱ باره ماش. (بار آسیاب) باره ماش لیگردن: [چاوگهت] بار بو تاش بردن و به نارد کردن (بردن بار به آسیاب و آسیاب کردن). (ب) چمنه دریزی. (کنایه و راجی) بارئه ناز: [ناو^۱] باره ناز؛ جیگای باردا گرتن. (۲) شوینی بار لیدان و باردا گرتن له ئیسکلهی به ندر. (بارانداز)

باراخودی: (ف. مشه). (ب) بهش یان پشکا خودی؛ زه کات. (زکات) باراف: عه شیره تیکی کورد له دیار بکر. (اسم عشیره ایست)

بارام: (۱) به هرام ناوی پیوان. (نام مردانه) (۲) ناوی ئه ستره ی میړیخ. (سیاره مریخ) + باران: [پاشگر] به ناوه وه ده لکی واتای رژاندنه خوار دها وه ک، توپ باران، بهرد باران، گولباران. (پیواژه؛ باریدن)

باران بارین: [چاوگهت] هاتنه خواره وهی

باران. (باران باریدن)

باران بیوی: [ناو] لقی له زانستی بووم ناسی که له چلونه تی و داده ی باران له شوینگه ل و وهرزگه لی جوراوجور دهویت. (باران سنجی) + باران دادان: [چاوه ت] ههر شت یان میچ یان په شمالي که ناوی باران دابدا. (نشت- باران بداخل چادر)

+ بپارندن: [چاوه ت] کاتیک مریشکیکی جووچکه له بهر جووچه له کانی له خووی دوور ده کاته وه به هووی گهوره بوونیا نه وه. (وقتی مرغ جووچه هايشرا از خود دور میکند)

باران دیده: < بالان دیده

باران کویت: [ناو] سفت بوون و کوترانی

جیگاییک به باران. (باران کوپ)

بارانگر: [ناو] ههر شوینیک که باران بیگریته وه.

(باران گیر)

باران لیدان: [چاوه ت] (۱) له بهر باراندا

مانه وه و ته ربوون. (۲) باران له ههر شتیک

بکهووی. (باران خوردن)

بارانه: (۱) کرپی یار. (کرایه بار) (۲) ههوا

و گورانییکه. (اسم ترانه ایست)

بارانه ی سهر به قه پوچکه: کلاو به سهر؛ بارانی

به خوهره و دمنک گهوره. (باران تند)

بارانه ی سهر به کلاوه: ریژنه بارانی

تونند؛ کلاو به سهر؛ شهسته بارانی به تهوژم.

(باران تند)

بارانه ی ورد: نهرمه باران. (باران نم نم)

بارانه ی وه شت: په یله باران؛ بارانی به خوهره و

دمنک گهوره. (باران بشدت)

+ بارانی: (۱) [ناوه ناو] ههر شت پیوندی به

بارانه وه بی؛ هه وری بارانی؛ هه وای بارانی.

(۲) [ناو] جووی بالته ی ناسک که باران

ناده لینی (دای نادا) (بارانی)

بارانی به له: به بارانی ده لین که به شه ندازه ی

پیویست بو شین بوونی ده غل بپاریت. (باران

کافی برای روئیدن غلات)

بارانی توند: شهسته باران. (باران تند)

بارانی ده سترد: بارانی که به گوپانی په موتی

هه ور ده بیاریین. (باران مصنوعی)

بارانی ناوه خت: بارانی بیواده که زهره له

کشت و کال ده دا. (باران بیموقع)

باریاج: [ناو] یاجی که له ههر کول و ههر

باریک ده ستییریت. (بارانه)

باربارانی: [ناو] یاره خوینی؛ کول کولینی.

(بازی نوجوانان)

باربارکی: [ناو] کول کولینی. (بازی نوجوانان)

باربه: [ناو] (۱) یاره بهر؛ بارگینی باری. (۲)

کول بهر؛ یاره بهر. (باربر)

باربه ری: [ناو] (۱) کولکیشی. (۲) بنکه ی

پا گو یزانی باری خه لک بهمز؛ بونگای

(نوو سینگه ی) باربه ری. (باربری)

باربه ژن: [ناو] ته لیسمی هه لواسراو

(ئاو یزاکرا) و به له ش دا. (طلسم آویزان بر

بدن)

+ باربه ستن: [چاوه ت] (۱) پیچانه وه و

به ستنی بار. (بستن بار) (۲) (ب) به پوول و

پاره گه یین و جیی خو قایم کردن له ژیاندا.

(به آلا ف و تولوف رسیدن)

+ باربه ند: [ناو] (۱) ههر شت که باری پی

به ستن. (۲) تهرک یا شوینی بار له سهر دانان

له سه رسه ياره ی سواری. (۳) که سیک که بار
 دمستی. (باربند)
 باربه نیش که رده ن: باری پیچاوه ته وه؛ بار
 بهندی کردوه. (بار بندی کرده)
 باربه ها: [ناو] نپشک؛ ته و کچه که براکه ی
 دایناوه ژن به زنی پی بکات؛ ره سمیکی کون و
 کریت بوو له قه دیدما (خواهری که برادرش
 برای عوض کردن با دختری دیگر و عروسی
 در نظر می گرفته)
 بارپیچ: [ناو، بک و بهر] (۱) که سیک که بار
 ده پیچیت هوه. (۲) شتیک که له باربه وه
 ده پیچن. (بار پیچ)
 بارچه وتی: [ناو] به ره می چاو که یار که -
 چی (لاری)؛ (ب) نا پاستی و نه گونجاوی.
 (بار کجی)
 + بارخانه: [ناو] (ب) سمت و ساتان؛ سمت و
 بارخانه. (کنایه از باسن بزرگ)
 باردا: [ناو] چومیکه له سوریا. (رود باردا)
 + باردار: [ناو] [ناو] (۱) ناوس. (۲) [ناو] زمانی
 باردار و تمم گرتوو یان (به لغ گرتوو). (باردار)
 باردان: [چاوگه] ت، اگر ژ کردن؛ بادان؛ پستن.
 (پیچ دادن)
 بارزانی: له قه می هه زه تی ما پ شال مسته فا
 بارزانی خه بات گپری نه مری کورد. (لقب
 حضرت ژنرال مصطفی بارزانی).
 بارزه: [ناو] جیوه ی دار. (صمغ درخت)
 باری ژیان: (۱) قورسایو و بارگرانی ژیان. (۲)
 چونه تی ژیان؛ په وتی ژیان (طرزو شیوه
 زندگی)
 بارسا: [ناو] بارست؛ بارستا؛ قیلله ت. (ضخامت)

بارسفق: [ناو] [ناو] که م بار؛ بارسووک؛
 (ب) پیخه م؛ پی په روش. (سبک بار؛ پی غم)
 بارسوویکی: [ناو] ت، که م بوونی که لوپه لی مال؛
 (ب) پی ته رک. (سبک بار)
 بارقه: [ناو] بوران؛ ره شه با. (بوران)
 باروفت: [ناو] زه وییک که با خوله که ی
 بردی؛ با و بوران؛ بارش. (بارفت؛ بوران)
 بارفیکس: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] که ره سته ی -
 وه رزشی ژیمناستیک. (بارفیکس)
 بارقورس: [ناو] [ناو] بارگران؛ (ب) وه زیر
 مهینه ت که وتوو. (بارسنگین)
 بارقوول: [ناو] [ناو] خوراکر؛ به پشو و بیهن
 دریژ. (مقاوم)
 + بار کردن: [چاوگه] ت، (۱) بارلیدن.
 (بارزدن) (۲) (ب) مال پویشتن له جیگاییکه وه
 بو جیگاییکی تر؛ مه پو بارمه -
 که. (کوچ کردن) (۳) (ب) قسه ی ناخوش
 خسته نه سر. (۳ بار کردن)
 بارکوله: [ناو] باری چکوله. (بار کوچک)
 بارکیشی: [ناو] به ره می چاوگه
 (۱) بارکیشان؛ همالی. (همالی) (۲)
 باره له سه نگانندن و به قه پان یان به
 ترازو کیشان. (توزین کردن بار) (۳) کاری
 که سیک که نه و نیشه ده کا. (بار کشی)
 بارگر: [ناو] حه ماله بو نه پوو خانی دیوار. (چوب
 حماله دیوار)
 + بارگه چی: [ناو] (۱) کاروانچی. (کاروانی)
 (۲) زنی کاره که که له گه ل بووک ده چی بو
 مالی زاوا و بو ماوه پییک ده مینیت هوه. (کلفت
 که با عروس میرود و میماند)

بارلیدان: [چاوه‌ت، باربارکردن؛ بار خسته
 سهر باره‌هر. (بار زدن)
 بارنج: رنج به‌با. (رنج به‌باد)
 + بارنه‌بردن: [چاوه‌ت] (ب) یاخیوون؛
 سهرکیشی؛ که‌له‌وه‌کیشی؛ نافه‌رمانی؛
 ژیربارنه‌چوون. (بار نبردن. زیر بار نرفتن)
 بارنه‌وه‌ری: [ناو] (ب) بارنه‌بردن و کو‌لنه‌دان.
 (نافرمانی)
 بارووسه‌رزمانی: [ناو] باری‌سهرزبان. (بار
 زبان)
 باروک: [ناو] شیوازیک موسیقای ثورووییه.
 (باروک)
 باروبنه: [ناو] مال‌کوچ؛ بارگه‌وبنه. (باروبنه)
 باروزگا: [ناو] بارنه‌نداز؛ باره‌ناز. (بارانداز)
 باروشه‌ی کاره‌بایی: په‌نکه؛ باوه‌شینی
 کاره‌بایی. (پنکه)
 باروم: به‌هینی. (بیاوردم)
 بارون: [ناو] له‌قیمی پی‌وی گه‌وره له‌ئورپا؛
 عینوانی پی‌وی گه‌وره‌ی ئه‌ر مهنی. (بارون)
 باروو: [ناو] (۱) بوج و باروو؛ دیواری به‌رز.
 (برج و بارو) (۲) بارووت. بارووت. (باروت)
 (۳) باربوو؛ یارمه‌تی زهرمر لیکه‌وتوو. (کمک
 به‌خسارت دیده)
 بارووت پیژ: [ناو] بیک بارووت چیکهر. (باروت
 ساز)
 بارووتخانه: [ناو] (۱) جیگای دروستکردنی
 بارووت. (کارخانه‌باروت) (۲) عه‌مباری
 بارووت. (انبار باروت)
 بارووت‌ساز: [ناو] بارووت چیکهر. (باروت ساز)
 بارووت‌کهر: [ناو] بارووت چیکهر. (باروت‌ساز)

بارووته: [ئاوه‌لناو] خو‌پ‌پی؛ له‌ش‌گران؛
 ته‌مه‌ل. (تنبل)
 بارووتی: بارووتی. [ناو+ ئاوه‌لناو] (۱) ناوی
 جو‌ریک چای وشک و ورده. (چای باروتی)
 (۲) ههر شت پی‌وندی به‌ بارووته‌وه‌ه‌بی‌ت.
 (باروتی)
 بارووتی بی‌کو‌که‌ل: [ناو، ت] جو‌ریک بارووت
 که‌له‌کاتی سوتاندندا دوو‌که‌لی‌نییه. (باروت‌بی-
 هود)
 بارووتی په‌ش: قهره‌بارووت؛ بارووتی ئا
 سای. (باروت سیاه)
 بارووتی لو‌که: [ناو] بارووتی په‌موو؛ ماکیکی
 لو‌که‌ئاسایه که‌ زوو ئاورده‌گری‌ت (باروت‌پنبه)
 باروود: تد: [ناو] بارووت. (باروت)
 بارووف: [ناو] گژه‌با. (باد تند)
 باروون: [ناو] له‌قیمی پی‌وی مووسایی.
 (بارون)
 باره: [ناو] واره؛ بابته؛ له‌ باره‌ی کی‌وه‌ قسه
 ده‌که‌ن. (باره)
 باره‌اوردن: [چاوه‌ت] (۱) بار ئانین؛
 هاوردنی بار. (آوردن بار) (۲) باره‌اوردن؛
 هاوردن وهر؛ په‌عه‌مه‌ل‌هینان. (بار آوردن)
 باره‌بی: (۱) [ناو، ت] کو‌لیک داربی؛ باریک
 داربی. (یک بار چوب بید) (۲) باربوو؛ باره‌بوو؛
 کو‌مه‌کی مالی (کمک مالی)
 باره‌بی‌کردن: [چاوه‌ت] باربوو‌کردن؛
 کو‌کردنه‌وه‌ی کو‌مه‌کی مالی بو‌که‌سیک.
 (جمع کردن کمک مالی برای کسی)
 باره‌خوی: (۱) باره‌خویی بارکراو. (۲) جه‌والی
 پر له‌خوی. (بار نمک) (۳) گه‌مه‌ییکه؛ بار

بارانی. (اسم بازی)

باره دار: (۱) [ناوټ]دارى له بار به ستر او؛ کولټیک دار. (بار هیزم) (۲) [ټاوو لټناو] ټاوس؛ تولدار؛ زکېږ. (آبستن. حامله) (۳) باره- دار؛ بهردار؛ بهمهړه دار. (بهره دار)

باره سیاو: [ناو] باره ماش. (بار آسیاب)

باره سیاوهار؛ [ناو] بک [پاراش] لیکه ر. (کسی که بار را آسیاب میکند)

باره که: [ناو] مړیشکی بار؛ باروکه. (جوجه مرغ یکساله)

باره لگرتن: [چاوگه مټ] (۱) کول ټوله لگرتن. (بار بردن) (۲) (ب) ژیرباری ژيان چوون و پهنج و زه حمه مټ کیشان. (زحمت کشیدن) (۳) ژیر بار چوون. (زیر بار رفتن)

باره ننگ: [ناو] ټووی گیای پکیشه بو قوڅه بانه. (بارهنګ)

باره ینان: [چاوگه مټ] (۱) په روه رده کردن. (بار آوردن) (۲) بار هینان. (وهک) له بانه وه، باریکي هینا بو سه قز. (حمل بار)

+ باری: (۱) هر شت تاييه ت به بار کيشی- يټ وهک ته سپی باری. (باری) (۲) هاتنه خواره وهی له سهریه ک له پابووردودا؛ وهک: باران باری. (بارید) (۳) یه که ی گوشار به رانه ر به ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ پاسکال له فیزیک دا. (باری) (۴) کورتکراوه ی باری تعالا: (تا که س نه لی به کوردی نه کراوه مه دحی باری) «حقیقی». (باری)

باری: (۱) ده ستاوده ستکردن؛ باری به هه ر حال، هه ر چوټیک بیټ. (۲) یه ک بار؛ یه ک کول (۳) یه ک جار؛ یه ک که پټ.

(باری)

باریتون: [ناو] ده نگی (پیاوانه) له به ینی باس و تینوردا له موسیقادا. (باریتن)

باری تهعالا: خوی گه ورم. (باریتعالی)

بارینوڅ: [ناو] بارو دوڅ. (وضع؛ موقعیت)

بارپړزان: گه لاپړزان؛ بریتی له پاییزی دره ننگ. (برگریزان)

بارپسه دوڅ: [ناو] سه لکه ته شی؛ سه رته شی. (سردوک)

باری سه رزمان: [ناو] به لعی سه رزمان. باروسه- رزمانی. (بار زیان)

باری سه ربار: [ناو] ناو بار. (ب) موزاحیم؛ باری که له سه ر کول وباری سه رشان داده نریت (بار سربار)

باری سه رشان: [ناو] (۱) وه زیفه؛ ټهرکی سه- رشان. (وظیفه) (۲) سه ربار بوون؛ زحمت و ده ردیسه ر. (سربار شدن)

باری عام: [ناو] ټیزنی به عام چوونه باره گای گهوران. (بار عام)

باری کاره بایی: [ناو] پراده و ټهن دازه ی هیزی کارمبا که له خه زینه یا (ژنر اتور) و مرده گیریت. (بار برقی)

باریکایی: [ناوټ] شوینی هه ره باریکی هه ر شت. (جای باریک هر چیز)

باریک بیز: [ټاوو لټناو] ورد بین؛ بیرتیز. (باریک بین)

باریک بیري: [ناو] چوټیه تی به ووردی تی فکرین؛ بیرتیزی. (باریک بینی)

باریک بین: [ټاوو لټناو] ورد بین؛ زور سه رنج ده ر. (باریک بین)

باریک‌بینی: [ناو] وردبینی؛ چوڼیه تی وردبین
 بوون. (باریک بینی)
 باریکه‌ر: [ناو] تووله‌رې؛ رېځگای ته‌نگه‌به‌ر؛
 رېځگای ته‌سک. (راه‌باریکه)
 باری‌لیو: [ناو] به‌لفی سه‌رلیو؛ لیوی بارگرتوو
 (لیو به‌بار و تازیه بارم) (قشر روی لب)
 بارین: پاشگر؛ هاتنه‌خوار. خو‌لبارین: گولله-
 بارین، باران‌بارین. (باریدن)
 بارپن: [چاوگه] باره؛ باراندنی ئا‌زال. (بع بع
 کردن)
 باریه: [ناو] بو‌ریا؛ حه‌سیر؛ پایه‌خی له جه‌گن
 چی‌بوو. (بوریا)
 + باز: (۱) ته‌سپی نیو‌چاوان‌سپی. (اسب
 پیشانی سفید) (۲) باز. (ف گیو) دیسان؛ هم؛
 دووباره؛ ژی. (باز)
 + بازار: پوزی، یاکاتیکی دیاریکراو له مانک
 یا حه‌وتوو‌دا بو‌کپن و فروشتی مآلت و
 ئا‌زال له شوینیکی دیاریکراودا؛ وه‌ک بازاری
 قه‌باخکه‌ندی. (بازار)
 بازار په‌سند: [ئاوه‌ل‌ناو-ئاو] قایلی فروش؛
 موشته‌ری په‌سند. (بازار پسند)
 بازارچه: [ناو] گوزهر و شوینیک که چند
 دووکانی تیدايت. (بازارچه) + بازارچه‌رمی:
 [به‌ره‌می‌چاوگه] تاریفی زور و به‌درو بو
 فروشتنی شتیک یان خوشیرین کردن. (بازار
 گرمی)
 بازاری: [ئاوه‌ل‌ناو] (۱) کاری‌بازاری: کاری‌هو-
 نه‌ری بو فروش و په‌چاو نه‌کردنی ورده‌کاری
 له هونه‌ره‌که‌دا. (۲) [ناو] نه‌وه‌ی له‌بازاردا
 موعامه‌له ده‌کا یا دووکانی‌هیه. (۳) (ب) کار

یا شتی بیبایه‌خ و سه‌رسه‌ری. (بازاری)
 بازاری ئازاد: کپن و فروشتنی بی‌گرفتوگیری
 و به‌بی‌کوپون؛ بازارپک که زیادی و که‌می
 قیمه‌ت به هو‌ی زور و که‌می کآلا یان زور و
 که‌می پیداو‌یستی موشته‌ری
 ده‌گو‌ردیت. (بازار آزاد)
 بازاری بو‌ورس: شوینی سه‌ودا و موعامه‌له‌ی
 وه‌ک جه‌واهیرات و نه‌وت؛ هند. (بورس)
 بازاری جیهانی: بازارپک که جنسگه‌لی له
 لایه‌ن ده‌وله‌تگه‌لی جوراو‌جور بو‌کپن و
 فروشتن دایین‌یکریت. (بازار جهانی)
 بازاری روز: پوزگه‌لی دیاریکراو بو‌کپن و
 فروشتن له شوینیکی تاییه‌تدا. (بازار روز)
 بازاری زېړینگه‌ران: شوینیک یا راسته
 بازارپک که زوربه‌ی دووکانه‌کان زېړینگه‌ر
 بن؛ هه‌روها بازاری ئاسنگه‌ران و مسکه‌ران
 و قوماشفروشان و ته‌نه‌که‌سازان. (بازار
 زرگران)
 بازاری سیا: [ناوت] په‌شه‌بازار؛ موعامه‌له‌ی
 پیداو‌یستی به‌گرانتر له‌نرخ و به‌دزی یاساوه.
 (بازار سیاه)
 بازاری شام: (ب) جیگای زورشلوق و تیکه‌ل
 و پیکه‌لی پنده‌شوبه‌ینن. (بازار شام)
 بازارپشکینی: کاری فروشتنی کآلاپک زور به
 هه‌رزان یابه‌نرخه‌ی کم بو زهره‌ر لیدان له‌و
 که‌سانه‌که‌مله (په‌قابه‌ت) ده‌که‌ن و له
 مه‌یدان ده‌رکردنیان. (بازار شکنی)
 بازاری عومده‌فروشی: شوینی که ورده
 فروشه‌کان سه‌رجه‌م شتی لی‌ده‌کپن و به
 ورده‌فروشی به‌گرانتر ده‌یفروشنه‌وه. (بازار

عمده فروشی)

بازاری کار: راکیشانی هیژی کاری ئینسان له لایهن داخوازانی نهو هیژه وه له کومه لدا؛ هه موو پوژ ژماره ییک خه لک ده چنه نیوبازاری کاره وه، شوڵ پهیدا ده کهن. (بازار کار)

بازاری گهرم: (ب) بهرمو. (بازار گرم)

بازاری مانگانه: بازاریک که مانگی جاریک له پوژیک دیاریکراودا پیکدی؛ ههروهه بازاری سالانه و ههفته یی. (بازار ماهانه)

بازاری ناوخو: بازاری پیشاندان و موعامه لهی کال له ناوخوی ولاتدا. (بازار داخلی)

بازار په بیون: بی بازاری؛ بازا که سادی؛ بازاری چول وهول و بی موشته ری؛ دژی بازاری تیژی و بازا گرمی. (بازار کساد)

بازبردن: [چاوگهت، په رین؛ به سهر شتی کدا بازدان. (پریدن)

باز بهر: (۱. ف. مهر). جیی ده باز بیون؛ شوینی ده باز بیون. (۲) باز ده. (راه گریز ۲. پرش کننده) باز بهند: [ناو] بازووبه ند؛ قول به ند؛ باز به بند. (بازو بند)

بازد: [ناو] باز. (پرش)

بازدایی: [ناو بک] ده رچوو؛ هه لاتوو. (فرار کرده)

بازد بازوکی: [ناوت] باز بازین؛ کایه ی بازدان. (پرش)

بازد دان: [چاوگهت، باز دان. (پرش کردن)

+ باز دی: [ناو] باز دید؛ دیدنی دانه وه. (بازدید) باز راقه: [ناو] باز رقه؛ باز راقه دان؛ له پر ده پرین. (جهش)

بازقه بان: [ناو] باشقه بان؛ تیژمار. (نوعی مار)

+ بازگ: [ناو] بازوو؛ بال. (بازو)

بازگو: دووباره وتنه وهی قسه ییک؛ گیرانه وه- ی قسه ییک. دووپات کردن. (بازگو)

بازمه له: [ناو] باسکه مه له. (شنای کراال)

بازنگ: [ناو] بازند؛ خپ خال؛ بازنه. (النگو)

بازنگه: [ئاوه لئاو] (پیتی گ منگه) باز نه؛ دوپاو. (بازنده)

باز نه: [ناو، بهر] بازنده؛ دوپاو له قوماردا؛ بوپردراو له زوړانبازی و وهرزش دا. (بازنده)

باز نوکه: [ناو] بهر بازن بو دانه که وتنی باز نه؛ باز نه ی چووک. (النگوی کوچک)

باز نه گاسن: [ناوت] ئالقه ی ئاسن که ده خرپته سهرگاسنی درزدار. (حلقه گاو آهن)

بازو: ناوی سترانیکی کوردیه. (نام ترانه ایست) بازو پا: [ناو] جوړیک زکر له ئایینی زه رده-

شتدا. (نوعی ستایش در ئاین زردشت) + بازوړ: [ناو] ره شه با؛ بای زوړتوند. (باد شدید)

بازو له: [ناو] باسک؛ (زیاتر بو باسک و قولی قهوی) ده وتریت، نه گهرچی (له) نیشانه ی

چوو ککر دنه وهیه. (بازو)

+ بازوو: [ناو] نهو چاره ویی که ئالقه ییک ی باریکی سپی له خوار چو که کانیه وه ییت؛ نه گهر

هر له ده ست یاپاییکی دایت، (چه په). < نه- سپی چه پ. > نه سپی پاست. (اسبی که در

پاین بخلق حلقه هایی سفید رنگ دارد) + بازو به ند: فند: [ناو] (۱) ئالقه ی بو جوانی

له قول به ستن. (۲) نوشته له قول کردن وه ک گولته به ند و تیغ به ند. (۳) بازو به ندی

پالّه‌وانی. (۴) بازووبه‌ندی پەش له‌عه‌زادا. (۵)
 بازوو به‌ندی کاپیتانی والییال یافووتبال. (۶)
 بازووبه‌ندی به‌رپرسی، وه‌ک بازووبه‌ندی
 دیزبان. (۷) بازووبه‌ندی هیلالی
 ئەحمەر. (بازویند)

بازووکا: فە: [ناو] چه‌کی شه‌ر دژی تانگ و
 زریپۆش که‌ لووله‌کی زیاتر له‌ میتریک
 دریزی هه‌یه و به‌شان هه‌لده‌گیریت. (بازووکا)
 بازووی باره‌ه‌لگری نوێل: له‌ خالی

پالگه‌ی نوێله‌وه‌یه تا ئەو جیگا که‌ هیزی باره‌-
 که‌ ده‌که‌وێته‌ سه‌ر نوێل، که‌ هه‌میشه‌ که‌متره
 له‌ بازووی زوڕپێده‌ر. (بازوی اهرم)

بازووی زوڕپێده‌ر: ماوه‌ی خالی زوڕ هینه‌ر تا
 پالگه‌ی نوێل، که‌ هه‌میشه‌ زوڕتره‌ له‌ بازووی
 باره‌ه‌لگر؛ (له‌ فیزیکا). (بازوی محرک)

بازومن: [ناو] بازووبه‌ند؛ قوڵبهند. (بازویند)
 بازوی: < بازوو: ئەسه‌یی که‌ چه‌ند ئالقه‌ی
 سه‌یی له‌ لاقه‌ کانیدا بێت؛ (اسبی که‌ در پایی
 بخلق پاها حلقه‌ی سفیدرنگ دارد)

بازووی درگا: [ناو] لاشیپان. (چوبه‌های دو
 طرف چهار چوب در)

+ بازه: [ناو] (۱) مه‌یت؛ جه‌نازه. (جنازه) (۲)
 ئەسه‌یی نیوچاوسپی. (اسب پیشانی سفید)
 + بازه: به‌له‌ک؛ ناوه‌ بو سه‌گی به‌له‌گ؛ (بو ره‌
 نه‌بی بازه‌بی، دانه‌یک ته‌ر و تازه‌بی)
 (فۆلکلۆر). (سگ‌دورنگ)

بازه‌م: (۱) به‌هه‌له‌؛ لیم‌گه‌ری. (بگذا ر) (۲)
 دیسان؛ دووباره‌. (بازهم)

بازه‌ند: [ناو] هه‌چه‌ که‌بهند؛ خه‌ر خال؛ بازنه. (النگو)
 بازه‌وان: [ناو] که‌سیک که‌ خزمه‌تی باز ده‌کا و

له‌ راودا باز به‌رده‌داته‌ نیجیر. (بازبان)
 بازه‌ی: (۱) [ناو] له‌ناو + به‌ند [به‌یوه؛ هه‌ندی؛
 بازی؛ به‌عزی؛ به‌ریک؛ (بعضی) (۲) دیسان.
 (بازهم) (۳) لێگه‌پێ. (ولش‌کن)

بازی: فە: [ناو] (۱) کایه؛ گالته؛ یاری؛ قومار؛
 پاشگر؛ کایه‌که‌ری؛ ته‌خته‌بازی، قومار بازی،
 توپ‌نا بازی، سیا بازی؛ که‌له‌شیربازی،
 کوژتربازی. (بازی) (۲) وه‌ردینه‌ی گونگ پان-

کردنه‌وه؛ تیروک. (غلطک‌پهن کردن خمیر)
 بازی‌سی: [ناو، ت] شاباز. (شه‌باز)

بازیگه‌ر: فە: [ناو] بک [کایه‌که‌ر؛ ئەکه‌ری
 شانۆ؛ ئاکتۆری سینهما و شانۆ. (بازیگر)

بازیلیک: [ناو] جوژریک مارمیلک که‌ به‌ پا له‌
 سه‌ر ئاو هه‌ل‌بێت. (بازیلیک)

بازی هه‌واایی: [ناو] به‌رزه‌هوااییله؛ به‌رزه
 هه‌واایی. کو‌لاره. (بادبادک)

باز: ف. مشه. باز؛ واتا: دیسان. (باز)
 باژارسازی: باژیرسازی. (شه‌ر سازی)

باژارگیری: له‌ کوردستانی خوره‌هلان:
 شاره‌داری؛ له‌ کوردستانی ئەودیو: شاره‌وانی.

(شه‌رداری)
 باژارپوک: [ناو] شاروچکه. (شه‌رک)

+ بازه‌له: [ناو] مووروییک که‌ ده‌یساونه‌وه‌ بو
 ده‌رمانی نه‌خۆشینی بازه‌له. (نوعی خرزه)

بازهن: [ناو] (۱) باوه‌شین. (بادبزن) (۲) نیریه
 کیوی. (بز کوهی)

بازنه: [ناو] پاژنه؛ پانی؛ پاشنه؛ باژنو. (پاشنه)
 باژیرگیر: [ناو] بک [شاره‌دار؛ له‌ ئیران؛

شاره‌وان؛ له‌ کوردستانی عێراق (شه‌رداری.
 شه‌ربانی)

+ باس: فرد؛ فده؛ اند؛ [ناو] (۱) دهنگی گر له سازی تور کیستر و توپیرادا؛ دهنگی گرم (بهه) له کوپله موزیکیدا، دهنگی نیو و پیوانه. (باس) (۲) خه بهر؛ بهه حس (ب) نزیك كه وتن؛ كارم بهه سهریه وه نییه باسی ناكه م؛ لیینادهم توخنی ناكه موم. نایدوینم. (كاریش ندارم) باسارك: [ناو] كۆلپز؛ كۆلپزی ناوی و گازی. (كولر آبی و گازی) باسییز: [ناو] حه كابه تییز؛ چیرو کییز. (داستان گو) باس پرس: فده [ناوی بك] باس كۆل؛ توپزه ره له باس؛ باسوخواسكه ره. (باز پرس) باسترغه: [ناو] تاودانی چه لئووك بو چه كه ره- كردن. (آب دادن چلتوك) باستووق: [ناو] باسلخ؛ باسووق. (باسلق) باسخوون: [ناو] په لاماری له پم و بی خه بهر له شهر دا به شهو. (شیخون) باسریز: [ناو] پروباگه نده چی؛ پیکلام چی؛ بالگاشه چی. (تبلیغات چی) باس زان: [ناو] میزووزان. (تاریخ دان) باسقول: [ناو] له پم ئابلوقه دان. (محاصره ناگهانی) + باسك: تیره ییكن كه دانیشتووی باسكن له باكووری ئیسپانیا؛ هه ركام له كهسانی ئهو عه شیرته و زمانیان. (باسك) باسكانه: دوو بهره کی؛ دوو قوڵی بوون؛ بهه- ره بهر كانی دوو فیرقه یی. (انشقاق و مخالفت؛ دودسته ای) باسك بهند: [ناو] قوڵ بهند؛ بازو بهند. (بازوبند) باسكراو: [جیناو] نیو براو؛ باس لیكراو؛ لیئاو.

(نامبرده) + باسكلاو: [ناو] ناوی مه لیكه (اسم پرنده ایست) باسكو: [ناو] قرتاندنی بالی بالنده. (قیچی كردن بال پرنده) باسكو باسكو: بال لیدانی فرنده؛ باله پمزی؛ باله فری. (بال زدن پرنده) باسكۆل: [ناو] (۱) قه پانی هه ره گه وه بو کیشانی باری قورس. (باسكول) (۲) باس كۆل؛ قه كۆلهر له باس؛ توپزه ره له باس. (باز پرس) باسكه باسكانی: دوو بهره کی؛ دهسته به ندی؛ دوو قوڵی؛ دوو دهسته یی (دسته بندی) باسكه دار: [ناو] دهسته ك؛ داری دارم (تیرك) باسكه مزانه: [ناو] باسكیش (بازوی دراز خیش) باسكهو باسك: [ناو] ت؛ ئهم یال و ئهو یال. (از این تهیه آن تهیه) باسكیتبال: اتد؛ فده فرد: [ناو] وه رزشیكه له بهینی دوو دهسته یی پهنج نه فه ریدا كه تیده كوشن توپیک بخه نه نیو توپیکی هه- لواسراوه وه. (بسكیتال) باسکی سیغار: [ناو] موڤنه؛ دهمنه. (چوب سیگار) باسلوق: [ناو] جورپك شیرینی نه رم و کیش- داره. (باسلق) + باس نه كردن: [چاوگه ت] كار بهه سهرمه وه نه بوون. ومه من باست ناكه م؛ كارم بهه سهرته وه نییه. (كار بهه کسی نداشتن)

+ باس و خواس: [ناوت] لپیرسینه‌وه؛ حساب و کیتاب لی‌کیشانه‌وه و پرسینه‌وه له خه‌رج کردن یا له چۆنیه‌تی کاریک. (پرسیدن از خرج و دخل. حسابرسی؛ بازخواست) باسوون: [ناو] سازیکێ نیزامیه که به‌فوو لیده‌دریت وه‌کوو کلارینیت وایه. (باسون) باسه‌ری: [ناو] بای که‌لله؛ به‌هه‌وایی؛ لووت به‌رزی. (مغور) باسه‌واد: [ئاوه‌لناو] (۱) سه‌واددار؛ خوینده‌وار؛ خوئه‌وار؛ خونده‌قان؛ خاوه‌نی توانایی خویندنه‌وه. (باسود) (۲) (ب) زانا. (دانا) باسی: [ناو] لاسایی؛ دمه‌لاسکی. (تقلید؛ ادا) باسی کرن: [چاوگه‌ت] ده‌مه‌لاسکی کردن؛ لاسایی کردن. (تقلید کردن؛ ادا درآوردن) + باش: تڤ: [پیشگر و پاشگر] وه‌ک‌باش مه‌للا و به‌ناباشی؛ سه‌روک؛ سه‌رده‌سته؛ نه‌فه‌ری- سه‌روو؛ که‌سی یه‌که‌م له‌یاریدا؛ باش مه‌للا؛ سه‌روه‌ستا؛ (دژی قره). (سر) • باشتی: (ف. مشه) میرات. (ماترک متوفی) باش‌روژ؛ روژ باش؛ روژ به‌خیر. (روزبخیر) باشقه: [ئاوه‌لناو] سه‌روو؛ زوور؛ سه‌رباشقه؛ هه‌لبژارده؛ له‌هه‌موو چاکتر؛ سه‌رتوڤ؛ هه‌لکه‌وته؛ له‌(باشقا) ی‌تورکیه‌وه هاتوو و اتا بان‌سه‌ر. (لایق؛ تک؛ بالا؛ برگزیده) باشقیر: خیلکی تورکن که له‌ئاسایی نیوه ر‌است نیشته‌جین؛ هه‌ر کام له‌ئەندامانی ئەو خیل. (باشقیر) باشکو: فڤ: (ف. مشه) شکودار؛ ریزدار؛ گه‌وره. (باشکوه) باشکین: [ناوبک] ریزیک دار که به‌ر با

بگریت؛ هو‌یان ده‌رمانی لابردنی بای سک. (بادشکن) باشگا: فڤ: [ناو] یانه. نادى؛ کلووب؛ ناوی جیگاییکه که چەند که‌سی هاو بیروڤا یا هاو شول لئی کو دهنه‌وه بو ر‌اواردن و سه‌رگرمی؛ وه‌ک باشگای ورزشی، باشگای ئەفسران، باشگای ماموستایان. (باشگاه) باشمه: [ناو] باسمه؛ شه‌قلی خه‌رمان؛ مو‌ری قوماش‌په‌نگاندن. (باسمه) باش مه‌للا: [ناو] باش (تورکیه: سه‌ر). که‌سی ئەوه‌ل یه‌یاریدا؛ سه‌روه‌ستا. (نفر اول بازی) + باش‌وېوش: [ئاوه‌لناو] چاک و پوشته؛ پوشته و به‌رداخ؛ خوش‌گوزهران. (خوش‌گذران) باشوو: [ناو] بالنده‌ییکه له‌ واشه‌ گه‌وره‌تره‌ و زوو که‌وی ده‌بیت. (نوعی شاهین) باش‌وه‌ستا: [ناو] سه‌روه‌ستا. (استاد کار) باشه‌باش: چاکه‌چاک؛ (ب) هه‌مووی دروسته. (درسته) باشه‌فار: ئی‌فارباش؛ ئی‌واره‌باش. (ئی‌واره‌به‌خیر) باشی: (۱) چاک‌(خوبی) (۲) پاشگر؛ سه‌رده‌سته؛ لو‌تی‌باشی، به‌ناباشی، چاپه‌زباشی، (باشی) باشیق: [ناو] باشوو؛ بالنده‌ییکه له‌ سه‌قر‌گه‌ و ره‌تره‌ و زوو که‌وی ده‌بی. (نوعی شاهین) باشیلا: [ئاوه‌لناو] باش (تورکیه: سه‌ر). سه‌رگه‌ردان. (سرگردان) باشیله: [ناو] باش؛ تورکی، له‌: نیشانه‌ی بچووک کردنه‌وه؛ ده‌ستمالی بچووکی سه‌ر؛ سه‌ربووشی چکۆله؛ به‌ره‌ه‌لیننه‌ و کو‌لوانه‌ی چووک. (روسی کوچک. پیشبند؛ رودوشی)

باشیم: [ناو]باشتی؛ میرات. (ماترک)
 باشیمگیر: [ناو]باشتیگر؛ کوتگر؛ بهش بهر؛
 (سهیم در ماترک)
 باعاندن: [چاوگهت]بالاندن؛ باراندن. (ناله
 گوسفند و بز)
 باعه باغ: [دمنگهناو] باعه‌ی له سهریه کی کار
 وناژهل. (بعبع)
 + باعیس: فد: [ناو]بایس؛ بوونه عیله تی-
 کاریک؛ هو. (ب) بوونه هو؛ خودا باعیس و
 بانیه که‌ی مال ویران کات. (سبب؛ علت)
 باغار: [ناو] به پرتاو. (چهار نعل)
 باغبین: [ناو] گیای دریژی باخه بهستن.
 (گیاه بلند مخصوص بستن باقه)
 باغچه‌ی ساوایان: (ب) شوینیک بو ناگا-
 لیوونی مندلان له تمه‌نی که متر له حوت
 سالیدا. (کودکستان)
 باغدار: فد: [ئاوه‌لناو + ناو]خواه‌نی باغ؛
 دارای باغ. (باغدار)
 باغداری: فد: [ناو]کاری باغدار؛ کاری توانین
 و زائینی به ریوه بردنی باغ.
 (باغداری)
 باغبودن: [چاوگهت] گه‌ورمبوون گه‌وره-
 بوون؛ له خوگورن؛ له خوده‌رچوون؛ غورور
 په‌یداکردن. (مغورور شدن)
 باغستان: فد: [ناو]دارستان؛ زیاتر بو داری
 بهر. (باغستان)
 باغه‌وانی: [به‌ره‌می چاوگه] باغه‌وانی؛ کاری
 سهرپه‌ر شتی کردنی باغ. (باغبانی)
 باغه‌وبه‌س: [ناو]باغبین. (گیاه‌دراز مخصوص
 بستن یک‌دسته گیاه)

باغی میلی: [ناو]ت پارکی میلی؛ باغی که
 ده‌ولت سهرپه‌رشتی ده‌کات بو گه‌شت و له-
 ناودا گه‌رانی خه‌لک. (باغ ملی)
 باغی میللت: [ناو]ت باغی میلی؛ پارکی میلی.
 (باغ ملت)
 باغی وه‌حش: [ناو]جیگای پراگرتنی حه‌یوانی
 جوړبه‌جوړ بو نیشانندان به خه‌لک. (باغ وحش)
 باف: چن؛ [پیشگر] وه‌ک؛ قالییاف، جاجم‌باف،
 به‌رم‌آلباف. (باف)
 بافالو: اند [ناو] بووفالو؛ گامیشی وه‌حشی. (بو
 فالو)
 باف‌پوک: [ناو]افرنده. (پرنده)
 + بافره: [ئاوه‌لناو] بادیه‌هوا. (مغرور)
 بافل: [ناو]تافگ؛ تاف. (آبشار)
 بافوور: فد: [ناو]وافوو؛ حوققه و ده‌سته‌که‌ی
 بو تریاک‌کیشان. (وافور)
 بافووری: [ئاوه‌لناو] فد: (وافووری؛ (ب)
 تریاک؛ نه سرار‌کیش. (تریاک)
 بافه‌دمنگ: [ئاوه‌لناو] بافیش که‌ر؛ خو‌هه-
 ل‌کیش. (خود پسند)
 بافه‌ده‌نگی: [ناو]خو‌هه‌ل‌کیشی؛ تاریف‌کردن له
 خو. (خود پسندی)
 بافی: فد: [باشگر]چنین؛ قالییافی، جاجم بافی؛
 به‌رم‌آلبافی. (بافی)
 بافین: [چاوگه]چنین؛ گوره‌وی بافین؛
 گوره‌وی چینین؛ کامو بافین؛ کامو چینین؛
 (باقتن)
 باف‌ماری: [ناو] زرباب. (ناپدري)
 بافی: [کاری نه‌مري] بهاوی؛ بهافی؛ بخه؛
 باوی. (بیانداز)

باقیژه: [کاری نه مری] بهاویژه؛ فریده؛ فرییده.
(بنزاز)

+ باقینی؛ باقیتی؛ باو کییتی. (پدری)

باق: [ناو] (۱) موچ؛ قولاپه؛ گری دهست و پا.

(مچ) (۲) سه لکه سیر و پیاز. (غده سیر و پیاز)

باقباق: [دهنگه ناو] باقه باق؛ دهنگی ریوی و
چه قل. (واق واق)

باقر: (۱) دهفوری مسینه که قالاییه کی
سیوراییب و سوورایی مسه که دهرکه و تبتیت.
(ظرف مسی قلع رفته)

(۲) روو دامالو. (بی آرم) (۳) [ناو] ژهنگی-
مس. (زنگ مس)

باقسمات: [ناو] بیسکویت. (بیسکویت)

+ باقل: چما؛ له رووی عه قلوه؛ پهنگه؛
وادیاره؛ باقل نه یزانییبت؛ پهنگه نه یزانییبت؛
باقل تو نازانی من خه لکی سابلغم؛ چما به نه
قل. (عقلا؛ شاید)

باقلا قاتق: [ناو] خواردنیکی زورمه شهوری
باکووری ئیرانه. (با قلا قاتق)

باقلاوا: [ناو] (۱) تیگو شینی رو و دوشاو.
(نوعی غذا است) (۲) جوریک شیرینیات.
(نوعی شیرینی) (۳) ناوی گوندیکه له باکووری
شاری سنه پهنگه باقرتاوا بوویبت. (نام دهی-
است.)

باقلک: [ناو] باقله؛ پاقله. (باقلا)

باقله پلاو: [ناو] پلاو به باقله و گوشته وه.
(باقلا پلو)

باقله کیوی: [ناو] بوقلی؛ جوریک باقله ی ورد.
(باقلا ی وحشی)

باقله وا: باقلاوا؛ جوریک شیرینیاته چوار گوشه

ده پیرن و بادام و پسته ی تیده خهن. (باقلاوا)
باقوته: [ناو] سه لکی پیازچه؛ نیرتکی پیاز و
سیر. (غده ریشه پیاز و سیر)

باقوشه: [ناو] میوه ی نه گه ییو؛ باپژه؛ باکوچه؛
(میو منارس؛ زیردرختی)

باقوله: [ناو] باقوره؛ کوده له ی بهراز؛ به چکه ی
بهراز. (بچه ی گراز)

باقوور: [ناو] کته مهر و پان. (رمه گوسفند)
باق وه س: [ناوی یک] باق وهز؛ باقه وه س؛ (۱)
که سیک که باخه دبه سستیت. (کسی
که دسته گیاه را می بندد) (۲) [ناو] باقبین؛ باغه-
بین؛ (گیاه دراز مخصوص بستن؛ باقه)

باقویی: [ناو] به له باقه؛ دهر دیک ی ناواله.
(ناخوشی بز و گوسفند)

باقه باق: [دهنگه ناو] دهنگی ریوی و بز و کار.
(واق واق)

باقه بزه: [ناو] به له باقه؛ نه خوشینی کوتوپری
نازال. (مرض گوسفند و بز)

+ باک: اند؛ فد؛ فرد: [ناو] عه مباری بینزین له
سه باره دا. (باک بنزین)

+ باکردن: [چاوه گهت] (۱) پهنمان. (۲) سک-
ماسین؛ توپه و قه لس بوون. (۳) فیز کردن.
(با دکردن). (۴) [کنایی] شتی فروشی به سهر
دهسته وه مان و نه فروشان. (با دکردن)

باکرن: باکردن. (با دکردن)

باکردنه قولاپه: بی جی تاریف کردن و هاندان
و دنه دان بو نه نجامی کاریک؛ شوتی و مین
هه نگل دان (تعریف و تحریک به انجام
کاری)

باکردگ: [ناو] بهر [باکردوو؛ په نماو. (با د کرده)

< باکردوو

باکردوو: (۱) [ناو بهر] په نـماو. (۲) [ناو] (ب)
شتی فروشی که به سه رده سستی فروشیاره وه
ماییتـه وه و نه فروشـریت. (باد کرده)

باکروقه: [ناو] بوړان؛ به فربارین به باوه. (بوران)
باکوت: [ناو] جیگایی که بای زور تیده که ویت.
(جایی که باد زیاد به آن میوزد)

باکوزک: [ناو] باکووسک؛ کز مـبا. (باد خلی
سرد)

+ باکش: [ناو] لولـه ی سو به
(بوغاری، کووره)، (لوله بخاری)

+ باکش گرتن: [چاوه ت] که له شاخ گرتن
بی نه شتمـر لیدن. (بادکش گرفتن)

+ باکـله: [ناو له ناو] (۱) که له دار. (۲) (ب)
عقل دار؛ هزردار. (باکله)

+ باکیـره: [ناو له ناو] کچی که مـبی هـیه. (باکـره)
+ باگا: [ناو له ناو] ناگدار؛ به خـبهـر؛ نه نوو ستوو؛
هو شیار. (اگاه)

+ باگار: [ناو] باغار؛ غاردانی ته سـپ
به پرتاو چهارنـل
باگر: جیگایی که زور بای تی بکه ویت. (در
مسیر باد)

+ باگرتن: (۱) بای ناو بوپی پر له تراو گرتن له
به نه تـقین. (۲) سه یاره ییک به توندی
به لاما هات لیینه دام، به لام باکـه ی گرتـمی
وهـری چه رخـاندـم، سوړانـدمیه وه. (بالیدن، با
گرتن). (باد گرفتن)

+ باگردان گیر: [ناوی یک] که سیک که بانگردین
ده گیریت له سه ربان. (بام غلطان کار)
باگو: [ناو] وه لام. (جواب)

+ باگوپ: [ناو] (۱) باگوپک؛ ثاریکاری؛ زبـاره؛ هـه-
رهـوز. (همیاری) (۲) ثابونه؛ به شداری کردن؛
نـندام بوون. (آبونه)

+ باگوړه: [ناو] مشار. (اره)

+ باگـرپـن: [ناو] بانگردین. (بام غلطان)

+ باگـهـف: (ف گیو) خشتیک که تهـواو سوور نه
بوو بیتـه وه. (خشت نیمیز)

+ باگیر: < باگر؛ شوینیک که با ده یگریت؛ سهـر
دایووشی کون کونی سهـر قلیـناوی. (جای باد
گیر؛ در پوش قلیان)

+ باگی یادی: (ف مشه) مانگی یادی خودا.
(ب) مانگی په مهـزان (ماه رمضان)

+ بال: [ناو] (۱) سه رنج؛ بالکیش؛ سه رنج
پاکیش؛ (توجه) (۲) پهـنگی خو ل. (رنگ
خاک) (۳) بال، له (تور کیه وه هاتو وه اتا هـه-
نگوین) (عسل)

+ بالآ: [ناو له ناو] بهـرز؛ سهـره وه؛ زوور؛
قیمه تی ئالتوون بالآیه؛ زور زیاد. (بالا)
بالآ بلند: [ناو له ناو] به ژن بهـرز. (قد بلند)
بالآ بلیندی: [ناو] بالآ بهـرز. (بالا بلندی)
بالآ بهـر: [ناوی] مه کینه ی باری قورس
هه لینان. (بالا بر)

+ بالآ بهـر: [ناو] که ره سته ی بردنه سهـره وه ی
باری زور قورس؛ ئاسانسور. (بالا بر؛ آسانسور)
+ بالآ به ژن: [ناو له ناو] به ژن بلیند؛ بالآ بهـرز. (قد
بلند)

+ بالآ پو ش: [ناو ت] هـر شـت تهـواوی له ش
دایووشی؛ «سفیده ی کفن بالآ پو شـمـبی»
(فو لکلوپ) (بالا پوش)
بالآ ته: [ناو] گیایی که به ره که ی له ناو گوله

کهیدا دیاربیت؛ وه کوو تووی گوله به پوژه.
(گلی که تخمه در داخل گلبرگش پیدا باشد)
بالا خوه دان: [چاوه گهت] سه رنج دان.
(توجه کردن)

بالا دار: [ناو] داری سه ره وهی دارته ون. (چوب
بالا در قالی بافی)

بالا سه ر: بانی سه ر؛ (۱) ژورور ناسمان؛
(۲) سه ره پرشت؛ چاودیز؛ ژنیکی ته لاق
دراوی بی بالا سه ر: ژنیکی ته لاق دراوی بی -
سه ره پرشت. (بالا سر)

بالا شیرین: [ناوه لئاو] (ب) به ژن جوان. (خوش
قد و بالا)

بالا عه ره: [ناوه لئاو] (ب) قه و بلیند؛ بالا به رز؛
قه دبلیند. (قد بلند)

بالا فروان: [ناو] بالا فروان؛ فرو که وان. (خلبان)
بالا فس: [ناوه لئاو] کورته بالا. (کوتاه قد)

بالا ف خوش: سیحه تی ناوی گهرم؛ حمام
کردنت خوش. (صحت حمام)

بالا فکه: [ناو] سه ره شورگه؛ گهرماو؛
گهرماف. (حمام)

بالا فیک: [ناو] ورده برپویش؛ ساواری ورد؛
سافاری هوور؛ سماییلوک. (ریز مبلغور)

بالا کورت: [ناوه لئاو] کورته بالا؛
کو تا بالا؛ قوله به نه. (کوتاه قد)

بالا لایکا: فد؛ اند؛ ناوی که ره سته ییکی
موسیقایه. (بالا لایکا)

+ بالان: [ناو] بالان. (۱) ته له گورگ. (تله ی
گرم) (۲) دالانی هه وایی؛ شوینی دیاری -

کراوی هات و چووی فرو که. (دالان هوایی)
(۳) راهروی نیو بینا. (دهلیز؛ راهرو)

بالاندن: [چاوه گهت] باراندن. (صدای بز)
بالاندیده: [ناوت] ته له دیتوو؛ وه ک: داودوز
(ب) به نه زموون؛ (کنایی، باتجربه)
بالانه وی: [ناوه لئاو] کورته بالا؛ کوله به نه.
(کوتاه قد)

بالا و داوین: [ناوت] سه ر و خواری کراسی -
ژنانه. (بالا و دامن)

بالباز: (۱) بال نه به ستراو. (باز و آزاد) (۲)
بالویر. (سفیر)

بالبالی: [ناو] هومایی؛ مه ره مه رشا. (چلوار)
بالبالوو که: [ناو] تا ژیلکه؛ تانجی کیویه؛
تانجی قولانج؛ خوشتر خوا. (آخوندک)

+ بالبه سته: [ناو] به ر؛ که سیک که دهستی
به ستراوه؛ (ب) که سیک که هیچ کاریکی
پی نه کریت. (دست بسته)

بال به سه ردا کیشان: [چاوه گهت] (۱)
خسته نه ژیر باندر؛ داگیر کردن.

(غصب کردن) (۲) بال به سه راگرتن؛ میهره بانی
و ناگاداری و به خپو کردن؛ هه روه ها

خسته نه ژیر بال؛ چاوه دیری و دهست دانه بال.
(مهربانی و نگهداری)

بال به سه راگرتن: [چاوه گهت] (۱) چاوه دیری
و به خپو کردن و ناگا لیسون. (۲) دهست به

سه ردا گرتن. (غصب کردن)
بال پووش: [ناو] قواوخی سه ربالی قالونچه و

خالخالو که و شتی تر. (بال پوش)
بالتان: [ناوه لئاو] (ف. مشه) نارام؛ هییدی؛ ژیر.

(آرام)
بالتو: [ناو] بالتو؛ پالتاو؛ بالته. (پالتو)
بالتوز: تند [ناو] بالدز؛ دش؛ خوشکی میرد.

(خواهر شوهر)

+ بالته: [ناو] (۱) بالته؛ بالاپوش. (پالتو) (۲)
تهور؛ بیور. (تبر) (۳) بالته؛ لای تو؛ کن
تو. (نزد تو) (۴) جه‌نجه‌ری گیره کردن.
(خرمنکوب)

+ بالدار: [ناوت] بالنده؛ هه‌رمه‌لیک که بالی
هه‌بیست (بفریست یا نه‌فریست) (ب) بالنده.
(بالدار)

بالداسوو که: [ناو] تهیره کویره. (پرنده‌ایست)
بالدریز: [ئاوه‌لناو] (ب) به پشوو؛ پشوو دریز؛
به‌تاقه‌ت؛ به‌سه‌بر. (صبور)

بالدوز: تذ [ناو] بالتوز؛ خوشک (خوشک) ی
میرد؛ دش؛ بالدز. (خواهر شوهر)

بال‌ده‌ره‌یئان: [چاوگه‌ت] (۱) به‌چکه مه‌ل
که خه‌ریکه په‌لی‌بال دهریئنی. (۲) له
خویشیان له‌وانه بوو بال دهریئیم. (۳)

قول له‌بندا دهریئان. (بال در آوردن)

بال‌پاکیش: [ئاوه‌لناو] زه‌ین پاکیش؛ سه‌رنج
پاکیش؛ بالکیش. (موردوجه؛ جذاب)

بال‌پاکیش: [ناو] قول‌پاکیش؛ (ب) چاوساگی
مروقی کویر. (راهبر انسان نابینا)

بالش: [ناو] سه‌رینی چکوله. (بالش)

بالشته‌ک: [ناو] (۱) بالشی چووک. (۲) جیگای
ساجمه‌ی بول‌برینگ. (بالستک)

بال‌شکان: [چاوگه‌ت] (۱) ئیسقانی بال و
قول‌شکان (۲) (ب) بی‌هیژیوون؛ بی‌یاوه‌ر
بوون. (بال شکستن)

بالفرم: [ناو] فرموکه. (هوایما)

بالفرم‌شکین: [ناوبیک] فرموکه شکین.
(هوایمای جنگی)

بال فشکردنه‌وه: [چاوگه‌ت] بال فشه‌و کردن.

(۱) با کردنه‌خو و خو به پالنه‌وان زانین. (۲)
باله شوپی؛ شوپ‌پونه‌وی بالی مریشکی
نه‌خوش. (بال آویزان کردن)

بالشه‌دان: بال لیدان. (بال زدن)

بال‌قرتاندن: [چاوگه‌ت] (۱) قول‌برین. (قطع
کردن) (۲) بال کردن؛ باسکو کردن. (قیچی
کردن)

بال‌کردن: [چاوگه‌ت] باسکو کردن؛ شاپه‌ر
قرتاندن بو هه‌لنه‌فین. (بال قیچی کردن)
بالکو: [ناو] (۱) تارمه‌ی به‌ر په‌نجه‌ره. (۲) <
بالکون. (بالکن)

بالکوک: [ناو] به‌لگه؛ قه‌باله؛ ئیور. (سند)

بالکیش نامه: [ناو] نامه‌ی دادگا بو ناگاه‌ی.
(اخطاریه)

بالگاش: [ناو] شاتو شوت؛ ری‌کلام. پرو
پاگانده. (تبلیغات)

بالگاشه: [ناو] بالگاش؛ بالگاشه؛ ری‌کلام؛ پرو
پاگانده. (تبلیغات)

بالگی: [ناو] بالگه؛ بالین؛ بالین؛ سه‌رین؛
بالیف؛ بالیفک؛ بالیک؛ بالینگ؛ بالنج. (بالش)

بالگیف: [ناو] بالش. (بالشت)

بالموم: [ناو] بالمه‌می؛ بالمومی؛ له‌تورکیه‌وه
هاتووه واتا مومی هه‌نگوین؛ هیژای وتنه‌که
موم واتا شهم و موم (میو) به‌لام شهم واتای
میوی هه‌نگوین نادا و ماکیکی پاترو‌لیه.
(موم)

بالنده‌ی که‌وی: بالنده‌ی ده‌سه‌مو. (پرنده رام)

بالنگی: [ناو] سه‌رینی ژیری. (بالش زیر پا)

بالوپال: رمواجی؛ فه‌راوانی. (فراوانی)

بالوپهږ: [ناوت] (۱) بالوپهږ؛ په پوبال. (بال و پر) (۲) (ب) قودرته؛ ده ست پرویشن؛ له بال و پهږ کهوتن: له ده سولات کهوتن (قدرت) بالور: [ناو] بالويز. (سفیر)

+ بالوره: [ناو] دنگ هه لئنان و نا هه نگیکی ریتیمیک (چه له پای) گوتن و به سه رپه نجه له گهروو دان. (نوعی ترانه)

بالوفک: [ناو] بالنجی چووک. (بالشتک)

بالول: [ناو] بوږی؛ لوله. (لوله)

+ بالون: [ناو] تونگی نازمایشگای کیمی. (بالن)

بالون: [ناو] (۱) گیانله بهریکی زور گه وړه دی ده ریایی (که شیر به به چکه دی ددا) له پرون و گوشتی که لک و ورده گیریت؛ نه هنگ؛ (بالن. نهنگ) توره که دی زور گه وړه دی پر له گازی سووک یا گه مرا که ده که ویتته حهوا (بالن)

بالووری: [ناو] مه پمه پشا؛ هومایی؛ بالبالی. (چلوار)

بالووک: [ناو] بالووکه. (زگیل)

بالووک رهش: [ناو] خال. (خال روی پوست)

بالووکي: [ناو] بالووکه. (زگیل)

+ باله: [ناو] لئاو [گهوج؛ حول. (گیج)

باله: [ناو] بالی ماسی. (باله ی پشت، باله ی سک، باله ی کلک، باله ی سینگ). (باله ماهی)

+ باله: [ناو] آجوریک ره قس و هه لپه رینه له نوروپا و نهمریکا. (رقص باله)

بال هاور دهنه وه؛ شاپهږ دهرهینانه وه. (بال در آوردن دوباره)

باله بال: [دهنگه ناو] باره بار. (صدای احشام)

+ باله بان: [ناو] بالبان؛ شه پیوری

زور گه وړه؛ که پنه، دارای کونی جیگه قامکه و به پیک کوک ده کریت (وهک زورنا). (بالبان)

باله خانه ی تاوسانی؛ کوشکی هاوینی. (ویلا)

باله شنه: [ناو] بالشت. (بالش)

باله فر که: [ناو] باله فری؛ باسکو باسکو. (پر زدن پرنده وقت اسارت)

باله فرتی: [ناو] باله فرتی په له وهر له کاتی سهر برین دا. (بال زدن پرندموقت سر برین)

باله کره: [ناو] بیله کرې. (بیل رابه زمین کشیدن برای جمع اشغال)

باله وان: [ناو] باله بان. (بالبان)

+ باله و بال: گوښه باله و بال سمیویه تی؛ (نهمدیو نه و دیوکردنی گوښه) (سوراخ شدن بدن با گلوله)

باله ی سهر سه هول: [ناو] ره قسی باله که له سهر سه هول ده کریت. (باله روی بخ)

بالیت: [ناو] ره قسی باله. (بالت)

بالیدان: (۱) حاله تیک که با له شتی بذا؛ باره- وشه کردن. (۲) با کردنه ناو ته گهر یا توپ یا تیوپ یا شتی تر. (باد زدن)

بالیف: [ناو] کیسه ییک که پری ده کهن له پهل یا شتی نهرم و بهرگی ده گرن بو له زیر سهر نان؛ سهرین. (متکا)

بالیفک: [ناو] سهرینی گچکه. (بالشتک)

بالیک: [ناو] بالووکه. (زگیل)

بالینه: [ناو] بالینه؛ جه غزیکی بجوکی له قوماش (عه گال ناسا) په له کاتیکا مهنجه ل یان ته بهق له سهر سهر دادمنریت له بهینی سهر و باره که دا دای ده نین. (بالشتک زیر باری که روی سهر حمل شود)

+ بالینه: [ناو] (۱) ژیر نیر. (بالشتک گردن گاو
در موقع شخم) (۲) کورتانی حمالی. (پالان
حمالی)

بالینه ک: [ناو] بالون؛ کیسه‌ی زهلامی پر له
گاز یا گهرما که به حوادا ده‌چی. (بالون)
بام: [ناو] لُناو [ره‌تاله؛ نه‌سمه‌ر؛ سه‌وزه‌روو.
(اسمر)

+ بام: بیم؛ بیم؛ من بام بولای تو فیدات بام؟
من بیم بولای تو فیدات بیم؟ (بیایم، بشوم)
بامال: جیگای به‌رزایی که با به‌فره‌کی یان
خوله‌کی بامالی. (برف‌روبی شده‌با باد)
بامبو: فند: [ناو] قامیشی هیندی. (بامبو)
بامجانا ره‌ش: [ناو] باده‌مجان. (بادمجان)
بامجانا سوور: [ناو] ته‌ماته. (گوجه‌فرنگی)
بامخه‌لتان: [ناو] (ف. مشه) بانه‌لتان؛ بانگلین؛
باگردین؛ بانگووش؛ بانگوش؛ باگور دین؛
بانگلان؛ مهنده‌روونه؛ تپانه؛ لوغ؛ گرده‌ل؛
باگوردان؛ بانگلیر بان تلیر. (بام غلطان)
با مرنی: [ناو] بای مردنی (ب) تا‌عوون. (تا‌عون)
با مره: [ناو] بانه‌بان؛ قوونه‌بان. (کنج بام)
بامشت: [ناو] باگر. (بادگیر)

بامهن: بیمهن؛ کورت‌کراوه‌ی ناوی به‌همهن.
(خلاصه‌شده اسم بهمن)

+ بامیه: [ناو] (۱) شیرینیاتی تاییه‌تی مانگی
په‌مه‌زان؛ زولبیا و بامیه. (بامیه) (۲) داهاتیکی
بیستانییه و له‌شاری بامیانی ته‌فغانستانه‌وه
هاتووم. (بامیه)

بان: وان: [پاشگر] به‌واتای چاودیر؛ نگهبان؛
زیرموان؛ باغه‌بان؛ باغه‌وان. (بیواژه، بان)
+ بان: کورت‌کراوه‌ی باند. (باند)

بان: [ناو] جوریک دازه له هیند که له
به‌ره‌که‌ی پونیک‌ی بوّ خوش ده‌گرن (بان)
+ بان: بوواین؛ بیونایه. (می بودند)
بانا: [ناو] بانوما. (باندما)

بانبز: [ناو] (ف. گیو) بزنه‌کیوی. (بز کوهی)
+ بان‌پوشین: [چاوغه‌ت] (۱) سه‌رنانه‌وه و
شاردنه‌وه‌ی مه‌به‌ستیک؛ دیزه‌به‌ده‌رخونه. (۲)
سه‌ری به‌تالی دهر فانه‌وه؛ سه‌ریوش به‌سه‌ر
ههر شتیکدا دان. (سر پوشیدن)

بان تلیر: [ناو] باگردین. (بام غلطان)
بانتوو: [ناو] (۱) جه‌ماوه‌ریکی زور له‌خه‌لکی
په‌ش پوشتالی ته‌فریقای ناوه‌راست و
باشووری ته‌فریقا. (۲) زبانیان. (باتو)
بانجو: بانژو: [ناو] که‌ره‌سته‌ییکی موسیقایه له
گیتار بچوو کتره. (بانجو)

+ بانه‌جیله: [ناو] (۱) تارمه؛ بالکونی به‌ریه-
نجیره؛ ته‌خته‌بندی به‌ریه‌نجیره. (بالکن)
جلوپنجره (۲) کو‌مانج؛ بانیجه. (کماج)
بان چاو: (ب) به‌سه‌ر چاو؛ به‌لی باش‌روی چشم).
بان چه‌وک: (ف. گیو) سه‌ر لانه‌که (روی گهواره)
بانخانی: [ناو] سه‌ریان؛ بانخانوو. (پشت‌بام)

باندان: [چاوغه‌ت] شاردنه‌وه؛ بان‌پوشین؛ بان
نانه‌وه؛ سه‌رنانه‌وه. (پوشش. قایم کردن)

باندیپچی: [ناو] پیچانی برین یا جیگای
کوتراو یان ههر شت به‌ته‌نزیف. (بانداز)
باندپول: [ناو] کاغه‌زی چه‌سب‌داری وه‌ک ته-
مر بو لکاندن به‌سه‌ر شوشه (بتری) تالکول
یاهر به‌ره‌همیک‌ی ده‌وله‌تی‌دا؛
یاباندی (شریتی‌بان) دریز بو‌سه‌ر به‌سته‌به-
ندی له‌فابریکادا. (باندرول)

باندې وُلدار: [ناو+ئاوه+ناو] (۱) دارای باندې وُل.
 (۲) بریتی له نه کراوه؛ تازه و کارنه کړدو؛
 ټاکه بند. (اکبند؛ باندړول دار)
 باندوړ: [ناو] (۱) ههریمې دهسه لانداری.
 (قلمرو) (۲) نه سهر دانان؛ کاردانه وه؛ شوین-
 دانان. (نقش و ایز بجاکذاشتن؛ عملکرد).
 باندوور: [ناو] نیر؛ نیله؛ نیریګ که نامووری
 پیوه ده به ستریت. (دنباله یوغ)
 باندەر: [ناو] باندۀف؛ باده وه؛ بادهف. (طوفان)
 باندۀو: [ناو] باده وه؛ بوړان. (بوران)
 بانژو: [ناو] بانجو؛ که ره سته ییګی موسیقایه.
 (بانجو)
 + بانسهر: سهر سهر؛ ته و قی سهر (ب) له
 جیاتی بان چاو؛ به لۍ. (بالای سر، روی سر)
 بانکداری: (۱) بهرهمی چاوه؛ [په وتی
 بهر یوه بردنی بانک؛ (۲) خاوه نی بانک بوون.
 (۳) شولی نیداره کړدی (بهر یوه بردنی) بانک.
 (بانکداری)
 بانکوت: (۱) شیلان و کوتانه وه ی بان بو بهر
 گری له دلویه. (۲) بانکلیږ. (پشت بامرا
 سفتکردن و کویدن)
 بان کوتانه وه: [چاوه ت] بانکوت کړدن.
 (کویدن پشت بام)
 بانکه: [ناو] پوښکه ی چکوله. (بشکه کوچک)
 بانک به گویدا خویندن: (ب) ناوان؛ ناو له -
 سهر دانانی منالی موسولمان. (اسم گذاری)
 بانک دان: [چاوه ت] بانک گوتن. (اذان
 گفتن)
 بانک دمر: [ناوی یک] که سیګ که بانک ده دا؛
 بانک ویز؛ (اذان گو)

بانګز ابوون: گرز بوون؛ نانګز ابوون؛ هیرش بردن
 بو یه ک. (عصبانی شدن)
 + بانک کړدن: [چاوه ت] (۱) لیګ پرانه وه؛
 بانګ پښتن؛ ده عوت کړدن. (دعوت کړدن) (۲)
 قوماری بانک کړدن. (بازی کړدن قمار بانک)
 (۳) قاو کړدن؛ هه را لیګ کړدن. (صدازدن)
 بانک کهر: [ناوی یک] چاپ چی؛ هاوار کهر؛
 که سیګ که بانک ده کا. (به هموو ماناییکه-
 وه) (چار چی)
 بانګلور: [ناو] بانګر دین. (بام غلطان)
 بانک لیګ کړدن: [چاوه ت] هه را لیګ کړدن؛ قاو
 لیګ کړدن. (صدازدن؛ فرا خواندن)
 بانک مهل: ناوازی بالنده. (آواز پرنده)
 بانګوله: [ناو] میتولکه. (نوزاد شیش)
 بانګو ویر: [ناو] شانه و شهنه ی کو کړنده وه ی
 کلو و بهردی نیو شیناوه رد. (شن کش)
 بانګه: [ناو] (۱) مناره ی جیی بانک و تن. (مناره)
 (۲) سییی تازه له رشک دهرهاتوو؛ میتولکه.
 (نوزاد شیش)
 بانګه پرا: [ناو] بانګلین. (بام غلطان)
 بانګه بانک: [ناو ت] هاوار هاوار. (هوار هوار)
 + بانګه شه: [ناو] پیکلام؛ بانګاش؛
 پروو پاګاند؛ (تبلیغات) (تهم وشه به جار دان
 و بانک واز نزیک تره، بالګه شه و بالګاشه
 کوردیتر ونزیک تره به (ریکلام) چوونکی بال،
 واتا؛ سهرنج یاسرنج. (تبلیغات)
 + بانک واز: [ناو ت] بریتی له راګه یانندی
 خه بهریک یان بو راګه یانندی شتی گوم بوو
 به خه لک؛ جار دان. (جارزدن)
 بانګی شیان: [ناو] (۱) بانګی مه غریب. (اذان-)

مغرب) (۲ب) وهختی خوراواى درهنگ؛
ئیوارهى درهنگ. (وقت غروب)

بانمک: [ئاوهلئاو] خوين شیرين؛ ئیسک
سووک؛ قسهخوش؛ بامهزم (بانمک)
بانناو: [ناو]بانهناو؛ قورهبان. (گل انسود کردن
بام)

بانوانک: [ناو] بانبانک؛ رزق؛ جوریک مشکی
گهورم (نوعى موش)

بانوانه: [بهند] خاتونانه؛ خانمانه. (خانمانه)
+ بانوک: [ناوى بک] له چاوگهى (باناندن):
قبول کردن؛ به بزن و مهریک دهلین که
شیر به بیچوو ددهن، و دهبانین. (حيوانى
که به نوزاد شیر می دهد)

بانوما: [ناوت] که رسته ی پیشاندهرى شوینی
هاتن و تهوژمى با. (بادنما)

بانوو: [ناو] (۱) خانمى مال؛ خاتوون. ۲. سهر
دیرهگى بهرز. (بانو. تپه)

بانووان: [ناو] به ردفه پرش؛ سهنگفه پرش.
(سنگفرش)

بانووچکه: [ناو] بانیزه؛ بانى چووکه؛ کوومانج؛
ههوره بان. (کماج)

بانهار: [ناو] سهرهوى ژیرهار؛ لهئاش
ودهستاردا. (سنگ روی آسیاب)

بانسههره: [ناوت] زنجیری بهندکردنى
لاره بیچ به سهرهوه. (زنجیر محکم کردن
دستار زنانه)

بانهک: [ناو] خوو؛ خده؛ رهوشت؛ رهفتار. (خو؛
عادت)

+ بانهوبان: [ناو] جهیللی که زور به بانانهوه
بگه ریت؛ کاتی به فر زوربى و کولان پریت له

بهفر بهسهر بهفردا لهو بان بو تهو بان چوون.
(جوانى که زیاد پشت بام ها را گز کند؛ از
روى بامى بهروى بام ديگر رفتن)
بان ههلبان: [ناو] باله خانه ی چند قاتى.
(ساختمان بلند)

بانيجه: [ناو] کوومانج؛ بانیزه. (کماج)

+ بانیزه: [ناو] کوومانج؛ بانيجه؛ شوینی به
پلیکان پرویشتن بو سهریان. (کماج)

با نیشتنهوه: (۱) نیشتنهوى ئاماس؛ تهواو
بوونى په نمین؛ (از بین رفتن آماس) (۲)
ویستانی با؛ (قطع شدن باد) له فیز و لئوت-
به رزی کهوتن. (نخوت و باد خوابیدن)

با نیک و دوو ههوا؛ (ب) قسه یا کارى دژ
بهیهک له یهک کاتدا. (یک بام و دو هوا)

+ بانین: [چاوگه] ناوجییی؛ بوونه هوى ئاشت
بوونهوه؛ بوونه هوى پیککهوتن و یه کترین
په ژراندن. (میانجی؛ آشتى دادن)

بانیو: [ناو] گهرماو؛ همام؛ شوژگه. (حمام)

+ باو: (۱) له گهل بهند دا دیت؛ بهندوباو؛
ئستران. (آواز) (۲) موډ؛ تازه تهو لییاسه باوى
نهماوه. (مد)

باوانه: [ناو] نیره چوله که؛
نیره پاسارى. گنجشک نر)

باوباران: [ناوت] بوران. (بوران)

باوبرا: [ناو] باوکبرا؛ زپ برای باوکى. (برادر نا
تنی)

باوخوش: [ئاوهلئاو] خوشباو؛ هه ل خوش.
(خوش دست)

باوره: [کارى ئه مری] بیینه؛ بیهینه. (بیاور)

+ باوسهندن: [چاوگه] ت؛ بوونه موډ

لهجه ماوهردا؛ په ره سه نندن. (مد شدن)
 باوشكانندن: [چاوگه، ت] باویشك هاتن. (حالت
 دهن دره)
 باوشكين: [چاوگه] باویشك هاتن. (دهن دره-
 كردن)
 باوكبر: [ناو] زربړا؛ باببر. (برادر ناتنی)
 باوگوپي: [ناو] ډاويز كاري؛ ډاویشكاري.
 (مشاوره)
 باوگهره: (ف. گيو) بابه گه ووره. (بابابزرگ)
 باولي: [ناو] صندوق دهسته داري كه ل وپهل؛
 يه غدان. (صندوق دسته دار)
 باو و نه ريت: [ناو، ت] داب و ده ستور؛ داب و
 نه ريت؛ ږي وشوین. (رسم و رسوم)
 باوويان: [ناو] (ف. مشه) ثاره زوو؛ هوميډ (اميد)
 باوه: (۱) باوكه؛ بابه. (پدر) (۲) موده؛ بابه ته.
 (مد) (۳) كه ردو؛ ډيراو. (كرت)
 باوه جوا؛ بائمه؛ بائمه محاله؛ جوداله موه. (بالين
 وجود)
 باوه خوله: [ناو، ت] باوه خولۍ. (بازی
 نوجوانان چرخين)
 باوه خوون: [ناو] پوهه وهل چار كه بووك ده-
 چي ته موه مالي بابي؛ باوه خوون. (اولين مهماني
 رفتن عروس به خانه پدری)
 باوه ريكردن: [چاوگه، ت] كار يا قسه ي
 كه سې به ږاست زانين و بړوا پيكردن. (باور
 كردن)
 باوه پيښان: [چاوگه، ت] باوه پيكردن. (۱)
 باوړ به كه سيك كردن. (۲) كاري كه سيك كه
 باوه به قسه ييك بكا. (باور كردن)
 باوه ډار: [ناو، ت] باوه ډار؛ باوه مه مند. (دارای

باور)
 باوه ډهرمانۍ: [ناو، ت] ماليجه به هوۍ زياد
 كردني باوه و ټيمان و عه قيده موه. (باور
 درماني)
 باوه ډگران: [ناو، ت] ډير باوه؛ گران باوه؛
 سهخت باومړ. (دير باور)
 باوه ډگراني: ډير باوه ږي؛ گران باوه ږي (دير
 باوري)
 باوه ډگومان: [ناو، ت] دووډل؛ دووشك. (دو
 دل)
 باوه ډمه نند: [ناو، ت] باوه ډكړي؛ به باوه ډ.
 (باورمند)
 باوه ډو: [كارې ټمري] بيهينه؛ باومره. (بياور)
 باوه ډوك: [ناو] پړوانامه. (ويزا)
 باوه ډرك: (ف. گيو) باي سهخت. (بادسخت)
 باوه ډيرك: [ناو] (ف. گيو) چزووي دووېشك و
 ههنگه ژاله و ټيتر. (نیش عقرب و ساير
 گزندگان)
 باوه ډو: [ناو، ت] ټاوره؛ سهرگه ردان. (آواره)
 باوه سير: [ناو] يو سيري. (بواسير)
 باوه ش پيدا كردن: [چاوگه، ت] له باخه ل گرتن؛
 له ټاميز گرتن؛ له زور انبازيده مچكه له كه-
 مهر قايم كردن. (بغل كردن)
 باوه شان: [چاوگه، ت] باوه شين كهر. باوه شين-
 كردن با ليدان. (بادزدن)
 باوه شي: [ناو] هه لو. (عقاب)
 باوه شين: [ناو] باوه شين. (باد بزن)
 باوه كو: [بند] نه گهر چي؛ هه رچهند. (اگر چه)
 باوه له: [ناو] باوه لي؛ چه مه دان؛
 يه غغان. (صندوق)

باوموه: [ناو] بایهوه؛ بادموه. (بوران)

باوی: [ئاوه لئاو] پوماتیزمی؛ باداری.
(روماتیزمی)

باویزه: [ناو] با و پیچی ناوزگ؛ بایچهک.
(نفخ)

باویژدان: [ئاوه لئاو] دارای ویژدان. (با وجدان)
باویژه: [کاری نهمری] بیخه؛ بیهاویژه. (بینداز)
باویشه: [ناو] (۱) بارپژه. (میوهی باد
ریخته) (۲) کاتی لاره سییه ری ئیواران.
(هنگام عصر دیر وقت)

باوین: بهره لست دروستکردن به گل. (با گل
جلو گرفتن جایی)

باوی نوی: مودی تازه؛ نهموویی. (مد نو)
باوینی: باوکیینی؛ شتی ماله باب؛ شتی باوک.
(پدري)

باهاوردن: [چاوگهت] (۱) باهینان؛ باکردن؛
پهنمین؛ ماسین. (اماس کردن) (۲) حاله تی
شتیک که با بیهینی. (چیزی که باد با خود
بیاورد)

باهر: [ناو] بایر؛ بایهر؛ چول. (بایر)
+باهو: [ناو] موور و ته لوار بو کاری نه جاپی؛
ته ختهی قهوی و دریژ؛ دار و کاریتیهی
قهوی. (چوب الوار)

باهوبه نند: [ناو] قو له بند؛ بازوبه نند. (بازو بند)
باهوس: [ناو] باهوژ؛ ره شه بای سهخت؛ توفان.
(طوفان)

باهوش: [ئاوه لئاو] وریا؛ زیرهک. (باهوش)
باهول: [ناو] باهوس؛ باهوژ؛ بای-
سهخت. (بادسخت)

باهول: [ناو] (ف.مشه) چانتته؛ توربه؛ جانتک.

(ساک)

باهینک: [ناو] (ف.مشه) روماتیسم؛ هینک،
دروستتره. ک باداری. (روماتیسم)
بایا: بیواییت؛ خوژگه دونیا به دلئی من بایا. (می
بود)

بای به هاری: [ناوت] بای دهمه و
نه ورور. (بادبهار)

بای به یانی: [ناوت] بای سه رسبح. (باد
صبح)

بایت: [ناو] چکوله ترین گروپی بیره وه ری له
کامپیوتېر دا. (بایت)

بای جومگه: [ناوت] اروماتیزم. (روماتیزم)
بای دارئاوس: بای واده که لهو کاته دا دار چرو
دهکا. (باد وقت بهار)

+ بایده: (۱) [کار نهمری] کرژیکه؛ گرژی
بکه؛ بای بده. (بیچ و بریس) (۲) [ناو] باییه؛
چهرخی؛ ده فری چووکه ی کانزا. (کاسه فلزی)
بای پوژئاوا: [ناوت] بای بیرین. (باد عصر)
بای زریان: [ناوت] باییکی ساردی پاییزانه
له لای باکووره وه دیت. (باد سرد موسم
پاییز)

بای زه مهن: [ناوت] بای توند بای
سهخت. (بادسخت)

بای سه با: [ناوت] شنه بای سه حهر. (باد صبا)
بای سه بوون: [ناوت] بای زور گهرم که باغ و
بیستان وشک دهکا و ده پیروکیینی. (بادسام)
بای سه حهر: [ناوت] شنه بای به یانی. (باد
سحر)

بای سه سه پ: [ناوت] بای زور توند. (باد
سرسر)

بای سهوا: [ناوت] بای سهبا. (باد صبا)
 بای شمال: [ناوت] بای باکوور (باد شمال)
 بایق: [ناو] بهقا. (باور)
 بای که پو: [ناوت] (ب) فیز و غورور؛ لووت
 به رزی (بادماغ؛ بادغبغب)
 بای که لله: [ناوت] (ب) غورور؛ خه یالائی -
 سیاسی (پامیاری). (کنایه. غورور)
 بای گه لوو: [ناو] قرقینه. (اروغ)
 بایلو: بالوئز؛ بالوئز (سفیر)
 باینجان سیاوه: [ناو] یاده مجانی -
 رهش (بادمجان)
 باینه: [ناو] بایه قووش؛ کوند مبوو. (بوف)
 بای نهرم: نهرمبا؛ شنه؛ سروه. (نسیم)
 بای واده: [ناو] بای به هاری؛ (به فری به فرانباره
 بی بای واده قهت ناچیته وه. «فولکلور»
 (بادبهری)
 بای وشک: [ناو] وشکه بای ساردیادی باران -
 (وسرد)
 بایه خدار: [ناو] له پیز؛ به نرخ، به قیمت.
 (بارزش)
 بایه دهس: [ناو] له خه رج؛ دهس بلاو.
 (ولخرج)
 بایه ر: [ناو] به یار؛ بایر. بووره؛ به تال؛ خالی.
 (بایر)
 بایه ف: [ناو] دهوه نپکه بو سوتاندن. (بته ایست
 برای بر افروختن)
 بایه کووش: [ناو] وه جاک کویر؛ دو عاکردن
 له زن که وه جاک کویر بیت؛ واته منال
 سهر کوشت نه چیت. (اجاق کور؛ بچه دار
 نشدن)

بایه وان: [ناو] یاده بان؛ باده وان له پاپوپی
 بایی دا (بادبان)
 بایی بیرین: [ناوت] زریان؛ بای پوژانه؛ بای
 ئیواران. (بادروزانه)
 بایی تووری: (ب) بیبایه خبوون؛ نرخ به قهده
 نرخ تووریکه. (کنایه از بی ارزشی)
 بایید: [ناو] له گهن؛ تهشت. (لگن)
 بایی زهر: [ناو] زهر دووی. (یرقان)
 باییس: (۱) [به ند] گهره که؛ ده بی واییت.
 (بایستی) (۲) [ناو] هو؛ باعیس. (سبب. علت)
 بایی کوور: [ناوت] بای شمال (باد شمال)
 بایی گور: [ناوت] بای توند. (باد سخت)
 باییه وه: [ناو] له بادیه وه؛ به فیز؛ لووت به رز
 (متکبر)
 باییه وایی: [ناو] به ره می چاوه [په وتی
 باییه و ابوون. (حالت متکبر شدن)
 بدهستین: [ناوت] تالش ویرش؛ گوپینه وه له
 موعامه له دا. (بدهستان). له (ف. مشه) یش دا به
 واتای گوشت و گو؛ هاتووه
 بدهرم: بدهری؛ پیم بده. (بدهمن)
 بدیکار: < بدیکار
 بدیکار: (ف. مشه) دهیندار؛ قهرزدار. (بدهکار)
 بران: (۱) له دایک و بایکن. (برادرند) (۲) ههر
 دوو به سهر بازی بران؛ بریان. (برندشان)
 بران: (۱) [پاوردووی چاوه گی برین بو که -
 سی سیه می کو] قرتیان؛ بران؛ له -
 تیانکردن. (بریدنشان) (۲) له یه ک بران؛
 دابران و جیا و مپوونه وه. (جدا شدند) (۳)
 [پاشگر] باران بران. (پسوند)
 براندوک: [ناو] براندوخ؛ دروینه وان. (دروگر)

برایی کانونوی: کاپییزه برا.

بردنه سه: (۱) داسه پاندن و جی که و تنی قسه و مهبه ست: ناخری قسه ی خو ی برده سه. (سخن بکرسی نشاندن) (۲) حه وانه وه و ژیان و ته و او کردن: چون له گه ل^۲ ته و بی^۲ ته مه- که ده ته و وانی پروژگار بیه یته سه: واده ی زیندانه که ی برده سه (بسر بردن) (۳) که- سایه تی پیدان: ته و منده ی تاریخ کرد و بردیه سه ر گه یان دیه عاسمان. (شخصیت بالا بردن) (۴) باره که زور سوک بوو به ئاسانی بردیه سه ر سه یاره که (بالا بردن)

برسیاتی: [ناو به ره می چاو گه] برسیاتی: برسی بوون. (گرسنگی)

برکدان: خستن: فر پیدان: هاو یستن (انداختن) برمه: [ناو] دیزه ی چیش ت پیدا کولاندن. (دیزی)

بروا: (۱) بچیت: (۲) پروانه: تماشا که. سه یر که. (۳) باوهر. (برود: تماشا کن: باور)

بروانه: تماشا که. کبروا. (نگاه کن) بروو کیای: [چاو گه ت] بروو سکیان بروو سکیان: تروو سکا نه وه: دره و شان وه. (درخشیدن) (۲) وه ک: چاودا گرتن: چاو قرتانندن. (چشمک زدن)

بریان: (۱) [ئاوه لئاو] برژیاو: برژاو. (بریان) (۲) بران، رابووردووی (بردن) بو که- سی سیه می کو. (بردنشان)

برپتک: [ناو] (۱) شهقه مشار: مشاری دوو ده- ستک. (اره دونفره) (۲) برینگ (دو کارد) برپن: گوپر ه ی با: خو پر ه ی ئاو: قو پر ه ی زک. (صدای آب و باد و نفخ)

برینه: [ناو] زانی مندال بوون. (درد زایمان)

+ بژ: [ناو] داسوو: پرژی سه ری گو له گه نم و جو: کاکو لی گه نمه شامی (کاکل ذرت. کاکل گندم)

بژارپ: [ناو] ناوی یک [بژارچن: ئالاچن: بژار لیپرین: بژار برم کرد: بژارم لیپر ی. (بیلچه و جین: تمام و جین کردن)

بژارتوو: [ناو بهر] ژمارده: بژارده: ژماره کراو: بژیر دراو: هه لیژیر دراو (شماره شده پاک شده. برگزیده)

بژارتی [ناو بهر] (۱) برژاو: برژیگ. (۲) بژیر دراو. دانه ویله ی پاک کراو. (۳) ژماره- کراو. هه لیژیر دراو. (بریان شده: پاک شده: شماره شده. انتخاب شده)

+ بژاره: [ناو] په رو بال^۲ پیک و پیک کردنی فپنده به ده ندو کی خو ی. (مرتب کردن پر ها با نوک)

+ بژانک: [ناو] که ره سته ی ئارایشی ژنان. (وسیله آرایش زنان)

بژانندن: ئیشتیا و هه وه سکردن. دل پیوه بوون. (هوس کردن)

بژن: ژن دار. (زن دار. متاهل)

بژنین: [چاو گه] هه لیژاردن: بهر گه م کردن. (انتخاب)

بژون: (۱) جوان خاس. (جوان) (۲) وره: توانا. (توانایی)

بژوولک: [ناو] برژوول: مژول. (مژه)

بژوون: (۱) پوشته و په رداخ: ته پووش. (شیک پوش) (۲) ئازا: جوامیر: گور جو گول. (جسور) + بژوین: [ئاوه لئاو] خاوین: تمیس. (تمیز)

بڙه: [ناو] (۱) هه نگوینیک که پاش پرینه وهی
 که ننوو بو ژيواری ههنگ ده مینیتته وه. (عسل
 جاماندمر کنلو) (۲) زورزان و عیار. (عیار)
 + بژی: (۱) ټیشکایی؛ به پی. (بر) (۲) په شی.
 (سیاهی) (۳) زیندوو به؛ بژیته؛ زیندوو بیت؛
 زیندوو بیت. (زنده باش؛ زنده باشی؛ زنده باشد)
 + بژیان؛ ثاره زوو کردن. ټیشتیاکردن. (آرزو)
 بژیړ: (۱) [ناو] بزار. (علف هرز) (۲) بزار
 کردن. (وجین) (۳) [ثاوه لئاو] زیره؛ وریا.
 (زیر که هوشیار)
 بژیړدراو: [پاوردووی چاوگه ی بزاردن، ناو،
 بهر] (۱) ژماره کړاو. (۲) [ناو بهر] بژیړاو؛ ده غلی
 پاک کړاو. (شماره شده؛ غله پاک شده)
 بژیړه ش: [ناو]؛ داسوو؛ گولی گهنم و جو.
 (سنبله گندم و جو)
 بژیړلیک: [ناو] برژول. (مژه)
 بژی و مهره: (ب) ژيانی زور ساکار و
 فقیرانه؛ خوراکي کهم. (بخور نمیر)
 بسات: فد؛ [ناو] بیسات؛ شتومه کی پیووست بو
 پڅختنی کاری میوانی یان زه ماوهند؛ دام و
 ده زگا؛ (په بیبی بیسات شوی) شتومه کی سهر
 عاره بانه ی چه رچی. (بساط)
 بساز: (۱) چیکه؛ دروست ده کا. (ساز
 نده) (۲) دزی ناسازگار؛ که سییک که
 ده حاو یته وه و ده سازیت. (سازشکار)
 بسام: (۱) [ثاوه لئاو] به سام؛ سامدار؛
 به هه بیته. (باهیت) (۲) [ناو] جاری گهنم و
 جو. (جای گندم درو شده)
 بسانیمه وه: بم سینره وه. (پسم بگیر)
 بستم: فد؛ مهرجان. (مهرجان)

+ بستوکه: [ناو] مه سی؛ ټه ستیولک؛ پارچه
 ټاسنی سهرته نوور. (آهن روی تنور)
 + بسته: [ثاوه لئاو] به فیز؛ به هه و؛ لئووت به رز.
 (متکبر)
 بسته: [ثاوه لئاو] برؤ له لایهن منه وه بسته به؛
 چیت پی خوشمیکه؛ نازاد؛ سهر به ست. (آزاد)
 بستین: [ناوی یک] بستینهر. وهرده گری؛
 وهرگر. (بستان) ۲. کپیار. (خریدار)
 + بسک: [ناو] کولانه ی مریشک؛ باله خانه؛
 کوشک. (لانم رغ. کاخ)
 بسکو: [ناو] مافووره. (فرش)
 بسکوکه: [ناو] له زانه؛ بسکوله. (زیور زانه)
 بسکه بسک: مشقه مشق. (۱) به خوشیه وه
 هاتن و چوونی تازه لاو به دمورو بهری -
 کیژاندا. (۲) ټیری به ده ور بنذا مر قانندن کاتی به
 ته گه بوون. (گشتن شاکبدر بز)
 بسکه گیا: [ناو] قولی گیا. (یک دسته گیاه)
 بسمارک: [ناو] بزماره ی دست وپا؛ میخه که.
 (میخچه)
 + بسه: پسته. (پسته)
 بسهرخوه: (ف. گیو) [ثاوه لئاو] نازا؛ جه سوور؛
 سهر به ست. (جسور؛ مستقل و آزاد)
 بسهرکه تن: (۱) سهرکهوتن؛ پیروژبوون.
 (پیروزی) (۲) که و تنه سهر؛ وهک؛ که و تنه
 سهر تاو. (بالا ماندن) (۳) وهک؛ له پلکان
 سهرکهوتن. (بالا رفتن)
 بسهر وهاتی: [ناو] سهر به هوری؛
 به سهر هات؛ سهر گوره شته. (سرگذشت)
 بسیلاک: [ناو] بسیلاک؛ لمدار؛ زیخه لئان؛
 زه وینیک که لم و زیخی زور بیت. (شنزار)

بشرین: [ناو]یزه؛ لیوکه‌ن. (لبخند)

+ بشکانن: [چاوگه‌ت]پشکنین؛ پشکانندن.
(جستجو)

+ بشکفاندن: [چاوگه‌ت]تروکانندن؛ له‌یه‌ک-
کردنه‌وه؛ کاردوژه‌ی‌گوئیز. (شکستن یا در
آوردن مغز گردو یا تخمه)

+ بشکفین: [چاوگه]سه‌رسووږمان. (تعجب)
+ بشکوفت: [ناو]بشکوژ؛ قوږچه؛ دووگمه.
(دگمه)

+ بشکول: برژول. (مژه)

+ بشیونه: (۱) [ناوبک] بشیوین؛ که‌سیک که
ده‌شیوینیت. (به‌هم زن) (۲) فه‌رمانی شیوانن.
نه‌و دوخوا بشیونه (بیشیوینه) با نه‌برووسقییت.
(مخلوط کن)

+ بغور: [ئاوه‌لناو] زور خور. (شکمو)
بف: [ئاوه‌لناو] ترکزه. توکز. خه‌ته‌ر؛ مه-
ترسی. (وه‌ک) تابلوی‌ئاگاداری له‌مه‌ترسی له-
سه‌ر شه‌قام: نیشانه‌ی بفه) (خطر)

بشار: [ناو]بوار. (گدار)

بثوک: [ناو]جه‌غزیکی‌توررداری چووک بو
ماسی‌مگرتن. (انبرک و تور کوچک دسته‌دار
ماهی گرفتن)

بفه: (۱) [ئاوه‌لناو] خه‌ته‌ر؛ (۲) جیی‌مه‌ترسی؛
وه‌ک: تابلوی عه‌لامه‌تی خه‌ته‌ر له‌سه‌ر جاده.
ترکزه. توکز. (خطر؛ علامت خطر)

بقلیقوک: [ناو]بلیقی‌ناو. (حباب آب)

بقه: (ف. گیو) پلته. (قرزدن)
بقه‌بق: فله‌فله‌ت؛ پلته‌پلته، بلمه‌بلم.
(یاوه‌گوئی؛ قرقر)

بکار: فد [ناو] (بیکار) دمنگی‌نوټیک له

حاله‌تی سروشتیدا؛ دمنگی‌ئه‌سلیی‌نوټ که
بیمول یان سوری یان کوږون یان دیز نه‌ییټ
له‌موسیقادا. (بکار)

بکارئانین: [چاوگه‌ت]به‌کارهینان. (به‌کار
بردن)

بکپ: [ئاوه‌لناو+ ناوبک]کپ‌یار؛ بسین.
(خریدار)

بکو: [ناو]بسکو؛ مافووره. (فرش)

بکوژبکوژ: [ناو، ت]کوشتو کوشتاری زور.

(بکش بکش)

بکوژوبپر: [ناو، ت]کوشتار و سه‌رپرین. (ب)
زمبر و زمگ خستنه‌سه‌ر. (بکش و ببر)

بکه‌ر: (۱) کارکه‌ر. (۲) بیکه. (۳) ئه‌وه‌ی
کاریکی لی‌پووده‌دا. ئه‌وه‌ی کاریک ده‌کا؛

(فاعیل) (۱. کنند ۲. بکن ۳. فاعل ۰)

بکیشو: بکیشی؛ به‌هم‌مو ماناوه. (بکشد)

بکیقوک: [ناو]بلیقی‌ناو. (حباب آب)

بکیلگه: [ناو]زه‌وی کیلراو؛ کیلگه. زمین-
شخمزده)

بگاردان: بواردان؛ ریگادان؛ بفاردان. (گدار
داشتن؛ با گدار)

بگرای‌بگر: [ناو، ت]گرتنی له‌سه‌ریه‌ک. (بگیر
بگیر)

بگریگر: [ناو، ت]ه‌ه‌راوه‌ریا؛
قالمه‌قالم؛ <بگرای‌بگر. (دادو هوار بگیریگیر)

+ بگردن: [چاوگه]بووردن؛ پابووردن؛
دابگردن؛ بگردن له‌م کوووجیه‌باریکه‌و سه‌خته.

(گذر کردن)

بگه‌پ: [ئاوه‌لناو+ ناو] ئه‌وه‌ی ده‌گه‌پی؛ خول-
خور. (چرخان؛ سیاح؛ دوار)

بَلّاس: [ناو] (۱) ناوی ئیلکی کورده. (نام
 عشیره‌ای کرد) (۲) نه‌لماس. (الماس)
 بلبال: [ناو] سه‌وزه‌واتی خواردن. (سبزی
 خوردن)
 بلبسین: [ئاوه‌لناو] سه‌رگه‌ردان؛ چه‌یران.
 (حیران. سرگردان)
 بلبله: [ئاوه‌لناو] (۱) زور بلی. (حراف) (۲)
 [ناو] پلپله؛ پرپره؛ پرپره‌ی گواره.
 (اویزه‌گوشواره)
 بل‌بوون: [چاوگه‌ت] زورگه‌بین؛ کاله‌کی‌بل؛
 گرکه‌ی بل؛ شل‌ونه‌رم بوونی میوه وه
 کاله‌ک و شووتی و گرکه به هو‌ی مانه‌وه‌ی
 زور‌روه. (نرم شدن میوه. زیاد رسیده)
 بل‌حات: [ناو] بی‌لعت؛ خراپه. (بلعت)
 بل‌خانه: [ئاوه‌لناو] به‌ند وه‌ک بلج؛ به‌شیوه‌ی
 بلج و ئاريله. (بد اطوار اسلا)
 بل‌ه‌روو: [ئاوه‌لناو] زنی حیز و ئاکار خراپ؛
 ه‌رزه و ده‌مه‌په‌یکه‌نین له‌گه‌ل ه‌مه‌واندا. (زن
 ه‌رزه)
 + بلسک: [ناو] قولانج. (پاز)
 بلسک: [ناو] پلوسک. (ناودان)
 بل‌قاس: [ئاوه‌لناو] خو به‌زل زان. (متکبر)
 بل‌قن: [ئاوه‌لناو] چلمن؛ بل‌قه‌ی دی؛ وه‌ک:
 بل‌قه‌ی لووتی دیت. (چلمن)
 بل‌قه: [ناو] تمارازی ده‌نگ [ده‌نگی هاتنه
 ده‌رمه‌وی با له ژیر تراوه‌وه. (صدای حباب‌از
 زیر آب بیرون آید)
 بلماندن: [چاوگه‌ت] بلمه‌بلم کردن. (غرو لند
 زیر لبی)
 بلمن: [ئاوه‌لناو] زور ده‌بلمینی و بوله و بلمه‌ی

بگپ: [ئاوه‌لناو + ناوی یک] (۱) کارگپ.
 (مدیر) (۲) که‌سیک که شتیک ده‌گیریت یا
 خولی پینه‌دا. (گرداننده)
 + بل: ناوی تاقگه‌ی بل له نزیکه‌ی ه‌ه‌ورامان؛
 گوندی بل له نزیکه‌ی ه‌ه‌ورامان؛ میوه‌ی -
 نه‌رم‌بووی زور گه‌یشتوو؛ وه‌ک: کاله‌کی‌بل.
 (آبشار بل. دهل. میوه‌نرم شده)
 بلاجووه‌ور: [ناو] ه‌ه‌وره‌تریشقه. (تندر)
 بلاچه: [ناو] برووسکه؛ تریشقه؛ ه‌ه‌وره-
 ترشکی؛ بلیسه؛ گر؛ شوله. (درخشنده. شعله)
 بلاف: [ئاوه‌لناو] دژی چم؛ بلاو؛ پرش و بلاو.
 (پخش)
 بلافوک: [ناو] ه‌هر شت که بلاو بیته‌وه (ب)
 گو‌فار و پروژنامه. (نشریه)
 بلالوو که کیویه: [ناو] داریکی کورته‌بنه‌یه که به-
 ریکی سووری توخی ه‌یه. (آلبالوی کوهی)
 بلام: [وته] بلام؛ بلمان. (اما؛ ولی)
 بلامکه‌ر: [ئاوه‌لناو] زورخور؛ بغور. (پرخور)
 بلمان: [وته] به‌لام. (اما)
 بلانه: [تامرازی نه‌مری] لیگه‌ری؛ بیلانه؛ بی-
 هیله؛ بیله. (بگذار)
 بلاو: [ناو] ددانه له‌غاو. (دهنه افسار)
 بلاو: [ئاوه‌لناو یک] لاوینهر؛ نه‌وکه‌سه‌یه که
 چه‌مه‌ری ده‌گیریت و مردوو ده‌لاوینینه‌وه
 (خواننده عزا)
 بلاوین: [ئاوه‌لناوی یک] که‌سیک که ده
 لاوینینه‌وه و دل‌داری ده‌داته‌وه؛ ناز و نه‌وازش-
 که‌ر؛ لاوینهر. (تسلی دهنده)
 بلاوی: [به‌ره‌مه‌ی چاوگه] په‌رت و بلاوی؛
 په‌خشانی؛ پژیگی. (پراکندگی)

دی. (غرغرو)

بَلَن: [ئاوهلناو] بَلیند؛ بهرز (بلند)

بَلَنایی: [ناو] بَلیندایی؛ بهرزی. (بلندا)

بلنداهی: [ناو] بَلیندی؛ بهرزی. (بلندی)

بلندبوون: [چاوگه، ت] (۱) وهحهوا کهوتن؛

بهرزبوون؛ پهنگزین. (بلند شدن). (۲) [ناو] بَلند

بوون؛ بهرز بوون؛ بهرزی. (مرتفع بودن)

بَلندی: [ناو، بهرهمی چاوگه] حاله تی بَلیند

بوون. (حالت بلندبودن)

بَلندین: [ناو] سهردهرانه؛ ئاسانه. (آستانه)

بَلنگو: [ناو] بَلیندگو، بهرز مواج. (بلند گو)

بلو: [کاری ئهمری له چاوگه ی لوین نرپویشن]

برو؛ بجو؛ ههپه. (برو)

بلوار: فرد؛ فد: [ناو] شهقامی بهرین و پان که

بوویته دوو کهرتی یه ک لایه نه بو هاتن و

چوونی سه یاره. (بلوار)

بلودان نزور کولان و بلق هه لدانی تراویک له

سهر ئاور و هه لچوونی. (سر رفتن مایع در

حال جوش)

بلور: [ناو] بللور؛ مینا؛ پیوک؛ هه ر شت که

له بلور چییوویته. (بلور)

بلوور: [ناو] (۱) بلوور؛ بلویر. (سازیس) (۲)

لوله ی نیولانکی مندالان.

(لوله ای در داخل گهواره) (۳) شوشه؛

کریستال؛ پیوک. (بلور؛ کریستال)

بلوور سازی: [ناو] (۱) کارخانه ی

بلور چیکردن؛ (۲) کاری بلور چیکردن. (۳)

کاری بلور ساز. (بلور سازی)

بلوور فان: [ناو] بلویرژهن. (نی زهن)

+ بلووری: (۱) [ناو] هومایی؛ بالایی؛ شاخ بزی؛

مه پر مه پشا. (چلوار) (۲) [ئاوهلناو] بلوورین؛

هه ر شتی چی کراو له بلوور. (بلوورین)

بلووک: [ناو] میگهل. (رمه گوسفند)

بلووک: [ناو] (۱) چهند مال له بیناییکدا، له ناو

(شوقه یان آپارتمانیکدا) چی بوویته. (بلوک)

(۲) ئاچووری له چیمه تنو چی بوو. (بلوک-

مصالح ساختمان)

بلووک: [ناو] (۱) کو ی چهند مهمله که تی

یه ک گرتوو دارای رپوورموشتیکی نزیک

به یه ک؛ وه ک (بلوکی غه رب) (بلوک) (۲)

جووری خشتی گه وره یه له چیمه تنو چی کراو.

(بلوک ساختمان)

بلووکه: [ناو] فش؛ بو ش؛ وه ک به فهره بلوکه.

(نرم و متخلخل)

بلوول ژهن: [ناو] بلویرچی؛ بلویرژهن (نی زن)

بلویرچی: [ناو] بلوولک بیج؛ پارچه په روپیکه له

بلوول ده بیجریته. (پارچه

ای که دور لوله داخل گهوارمی پیچند)

بله: (۱) [وته، کاری ئهمری] واجه؛ بی؛ بیژه؛

بوویش؛ بووشه؛ بل ی بیژه؛ (یگو) (۲) [ناو] شل

و نه رمه؛ ئه و شووتیه بله. (میوه ی

زیادرسیده)

بله خش: [ناو] جه واهیر. (جواهر)

بله زنده ر: [ئاوهلناو] پیای زل و له نده هوور.

(لندهور)

بله گاز: [ئاوهلناو] (ف. گیو) به له نگاز؛

بیچاره؛ داماو. (بیچاره)

بله وحه ز: [ئاوهلناو] بله زنده ر؛ له نده هوور.

(لندهور)

بله وه ز: [ئاوهلناو] زالم؛ مله ور. (مستبد)

بلندای: [ناو] به رزایی؛ تروپک. (هر که سیک
 به رز نه فری زوو نهمری، بای بلندای سهر و
 دل ده گری) «ماموستا هزار». (بلندا)
 بلند پایه: [ناو] بلند پایه؛ پایه به رز. (بلند
 پایه)
 بلندبیز: [ناو] بلندگو؛ بلندبیز به رز هواج.
 (بلندگو)
 بلیوار: [ناو] به که ی پاره ی وینیز وئلا. (بلیوار)
 بلین: [وته] نیمه بیزین، بوشین. (بگویم)
 بن به ست: [ناو] کولانیک که سهریک ی
 گیرابی. (بن بست)
 بن بیف: [ناو] خانووی ژیرعه رز. (خانه زیر
 زمین)
 بنپال: [به ند] تهنیشت؛ لا؛ کن؛ نک؛ په ناده-
 ست. (کنار؛ جنب)
 بنپزوو: [ناو] قوشقون؛ پالوینی بن کلکی و لآخی
 سواری. (پاردم)
 بنتان: [ناو] آیلک؛ سوخمه؛ سیخمه. (یلک)
 بنک: گه لای خواره وه ی ساقه تی توو تن.
 (برگهای پایین ساقه تو تن)
 بن که ن: (۱) بن که ند؛ له ریشه وه له کیشان؛
 له بیخ دهر هیئان. (از بیخ در آوردن) (۲) (ب)
 بنه بر؛ دواها توو. (به خاو و خیزانه وه له و شاره
 بن که ن بوون و هیچ که سیان نه ما).
 (به یکبار ه رفتن از جای)
 بن در پای: (۱) قهر زرداری؛ موفلیسی
 (ورشکستگی) (۲) هر دهر و هه بنانه ییک
 که بنه که ی در پاییت. (ته پاره) (۳) (ب) کچی
 بن پژاو. (بی بکارتی)
 بندیان: [ناو] (۱) ره چه له ک فله؛ بنه فله

بله وه س: [ناو] له ناو] هوه سباز؛ هوه س دار؛
 به هوه وس؛ که لکه له باز. (بلهوس)
 بلی: [به ند] جگه؛ بیجگه؛ جیا له وه. (غیراز)
 بلی: [به ره می چاو که] حاله تی زور گه یشتن و
 نه رم بوونی میوه. (حالت زیاد رسیدن و نرم
 شدن میوه)
 بلی: [وته ی نهمری] بیزه؛ وچه؛ بووشه؛ بییزه؛
 بله. (بگو)
 بلیارد: [ناو] بلیارد؛ یاری دوو که سی سهر میزه
 که به چو بلیارد له چه ند گو ده دهن و
 ده یخنه نیو کونیک ی دیاریکراو. (بلیارد)
 بلیاق: [ناو] گلینه ی چاو. (مردمک)
 بلیان: [چاو که] پیگه بین؛ زانین؛ پیگه بین.
 (دانستن)
 بلیتچی: [ناو] بلیت فروش؛ چه موه. (بلیط
 فروش. گیرندم بلیط)
 بلیسکه: [ناو] بلیسه؛ وه ک فیچه ی خوین و
 بلیسه ی ناو. (فوران. شراره)
 بلیسه بلیس: [ناو] ت] نیله نیل؛ کله کلب.
 گرپه گرپ. (زبان آتش پشت سر هم)
 بلیسه دار: [ناو] له ناو، آگر دار. (آتش زبانه دار)
 بلیک: [ناو] کرپوم (بارش برف)
 بلیمانه: [ناو] لیمان؛ خه سته کی کیش داره
 له گل مندل بووندا له زئی میوینه دیت. (مایع
 غلیظ که همراه بچه از رحم زانو بیرون می آید)
 بلیمه تیه تی: [ناو] به ره می چاو که] ره وتی
 بلیمه تی و زور زانی و زور زیره کی؛ هه لکه و
 تووی و پسپوپی. (نابغه)
 بلین: [وته ی نهمری] آئیوه بلین؛ بیژن؛ نه وان
 بلین؛ بووشن. (شماها بگوید، آنها بگویند)

(عیسوی) (۲) ژیرددان. (زیر دندان)

بنیشه: [ناو] بنه پت؛ بناغه. (اساس)

بوواجه: [وتهی ئه مری (حرف)] بیژه؛ بلی؛
بووشه؛ واجه. (بگو)

بوتانی: [ئاوه ئناو] پیوه نیدار به ولات و
زمانی بوتانه وه. (بوتانی)

بوچه: [ناو] پاره ی ته رخا کر او بو مه به
ستیک. (ف. مشه) بو دجه؛ مه سرف. (بودجه)

بوخاو: [ناو] بونی ناخوشی وه ک بونی ماسی
یا گوشتی کال. (بوی بد گوشت و ماهی خام)

بوخه: [ئاوه ئناو] گای دمه به؛ بوغه؛ ملقه وی.
(گاو گردن کلفت)

بو دله: [ئاوه ئناو] نه زان؛ گهوج؛ حوّل؛ گیژ.
(گیج؛ نفهم)

بوره: بومره؛ بخو. (بخور)

بوره: [ناو] پهنگی ئه سپی پهنک بورا (اسب
نیله)

بوره بور: [دهنگه ناو] دهنگی که پهنای له سه -
ریه ک؛ گریان و گابو پ؛ (صدای کرنا؛ صدای -

گریه با صدای بلند)

بوره خزم: [ناو] خزمی دوور؛ خزمایه تی به -
بونه ی زن و زن خواسته وه. (خزمی دووری

ژن یامیرد) (اقوام دور. اقوام سببی دور از طرف
زن یا شوهر)

بوره ژان: [ناو] به ره ژان؛ ده ستیکی ژانی -
مندال بوون؛ ژانه دروژنه (کرد کاذب قبل از

زایمان)

بوره مروف: < بوره پیاو

بوپی لاستیکی: لووله ی لاستیکی؛ شيله -
نگ. (شیلنگ)

بو پوه: [کاری ئه مری بو دووه م که سی

تاک] بوره وه؛ وه ره وه. (برگرد)

بوریزان: [ناو] بوریزان؛ که ره نازهن؛
شه پیوور ژهن. (شیپورچی)

بوزه: [ناو] بزن. (بزن)

بو سولی هه لئه سان: (ب) پروو تو قووت؛ بیخه یته
ته نوور بو سو ی لی ناییت. (کنایی، لغت و عور)

بولوله: [ناو] لووله ی ته نگی تونگی تراو
تیکردن. (لوله تنگ تنگ)

بوئچی: [ناو] تاجی؛ تازی؛ تانجی. (سگ تازی)
بوئسو: [ناو] بو سو (بوی سوختن پارچه)

بوو: (۱) بو. (بو) (۲) پابوردوی بوون، کی
له وی بوو؛ (بود)

بوواج: [وته] کاری ئه مری بو چاوگی
وتن بیژه؛ بلی؛ بووشه؛ باچه؛ نیشانه ی ده -

رخستی کاریکه، بوواج بزانه بو نه هاتی؟
(بگو)

بوواجو: ده لیم؛ ئیژم؛ ئووشم. (میگویم)

+ بووان: بخوینه. (بخوان)

بووبایه: (۱) ببوایه؛ بیا؛ ببواییت؛ (۲) که ره که
بووبایه؛ بو بایه، بوئیگرتووه. (می شد؛

بوگرفته)

بووبایی: ببوایی؛ بباییت. (می شد)

بوو بوو چک: [ناو] پوپه ی فرنده. (تاج پرندگان)
بووبه رانه: [ناو] پوپه ی پوهان و خوش؛ بوون

خوشی. (خوشبویی)

بوویش: [ناو] شوینی زه به ندی دیم؛ گیا
جاری دیم. (گیاه زار دیم)

بووچار: [ناوی بک] که سی که کاری بوو
چاریه. (بوچار)

بوو جاړی: [ناو] (۱) کاری پاک کړنه وه ی
دانه ویله به بیژنګی ګه وره، به باکړنی یان
به ده ست یان به که ره سته ی موتوړی و
مه کینه. (۲) ناوی ټهو مه کینه. (بوجاری)

بوو چکه و بوون: چکو له بونه وه: (ب) له
ده ستدانی حورمه ت؛ (بی په ستبوون). (کوچک
شدن)

بوو خاک: (ف. ګیو) فوو کړدن و ده ماندن
(فوت کړدن)

بوو خیر: [ناو] هیڅوی چووکه ی تر یی نه ګه یو
(قوره) (خوشه نرسیده انګور)

بوو دایی: [تاوه لټاو + ناو] په پره وی دینی بوودا.
(بودایی)

بوو داییه ت: [ناو] بوو دایسم؛ دینی که بوودا
له هیڼد دایمه رزاند؛ (دایمه رزاند). (بودائیت)
بووده له: [تاوه لټاو] پیاوی چکو له و نابووته.
(انسان خیلی کوتاه قد) ګیژوحو ل. (ګیج و
منګ)

بوور: [ناو] بوار. (ګدار)
+ بوور: (ف. ګیو) (۱) جوړه عه ره بانه یی که.
(نوعی ارايه) (۲) بیور. (تبر)

بوورا: (۱) ټیپه پری؛ (بوور د؛ رابورد؛ رابرد).
(گذشت) (۲) برای ژن. (برادر زن)

بووران دن: (۱) کاری به خشین و چاولی پوښین
(له چاو ګه ی بوور دن). (بخشیدن) ګوزه راندن؛
بهوران دن؛ رت (ره د) کړدن (ګذراندن)

بووراهی: (۱) [به ره می چاو ګه] بوړایی؛
حاله تی بوړبوون (۲) [ناو] اشته ی بوړ که له
دوور موه جوان دیاری نه کا؛ تارمایی. (کبودی)
بوور دن: [چاو ګه] (۱) رت تبوون؛ رابگردن؛

به وور دن: رابوور دن. (۲) له ګوناح
خوښوون؛ بوور دن. (گذشت کردن)
بوور ژان: [چاو ګه ت] ومنه وز؛ خه وه نوو چکه؛
پینکی (چرت)

بوور ژانه وه: [چاو ګه ت] چاو چوونه خه و؛ له
ومنه وزه وه چوون. (چرت زدن)

بووروو: [ناو] سووته کی ټاور که له ګه ل ګرو
دوو که لدا به حه وادا ده چی. (اشیاء
سوخته سبک که همراه دود به هوا می رود)
بووره دیږ: [ناوت] زه ویی بووره که ټاو بدری
بو نه رم بوونه وه و کیلان. (آب دادن زمین بایر)
بووری: وهره؛ پیرو؛ بی. (بیا)

بووریان: حاله تی بوور دن. [له چاو ګه ی
بوور دن] (۱) ټه وان رت بوون و پوښتن،
بووریان؛ ده ربا زبوون؛ ګوزه ریان؛ رت تبوون.
(رد شدند) (۲) له ګوناح خوښ بوون؛ بوور دن.
(گذشت کردن)

بوورین: [چاو ګه] (۱) ټیپه پرن؛ به ورتن؛
رابطور دن؛ ليوه بوور دن. (گذشتن) (۲)

به خشین؛ ليووور دن. (گذشتن)
بووزو: دابخات؛ رابخات؛ فه رش بووزو؛ فه رش
رابخات. (بگسترد)

بووزوو چریشکړ دن: (ب) کاری سهره سهری و
ناپوخته کړ دن؛ سهره مه بندی. (کار سرسری
کردن)

بووزه: بهاوی؛ بخه باو یژه. (بینداز)

بووزه له: [ناو] پارچه قوماشیک که له کاتی
مه شکه ژمنددا سنگو باسکی کابان
داده پوښیت. (نوعی پیشبند)

بووزی: [ناو] بووزو. (شال دستباف)

بووژان: (۱) گیای بیژان (۲) قه‌زیان؛ ژیانه-
 وه. ۳. خه‌وه‌نو و چکه؛ وه‌نه‌وز.
 (بومادران؛ احیا، چرت‌زدن)
 بووژاندنه‌وه: [چاوگه‌ت] ژياندنه‌وه؛ قه‌زياندن؛
 زيندو کردنه‌وه. (احیا کردن)
 بووس: [ناو] هه‌لم و بوُق؛ هال‌لوی گه‌رما؛
 تینی گه‌رما. (هورم گرما و بخار)
 بووسان: [چاوگه] خه‌وتن؛ نووستن؛ پازان.
 (خوابیدن)
 بووک‌وزاوا: [ناوت] گول‌آله؛ گول‌ه میلاقه. (گل
 لاله)
 بووکیئی: [ئاوه‌ل‌ناو + ناو] بووکی؛ پی‌وه‌ند یدار
 به بووکه‌وه؛ جلو به‌رگی بووکیئی؛ که‌وشی
 بووکیئی. (عروسی)
 بوول‌دان: [ناو] خول‌ه می‌شدان (جای خاکستر)
 بووم‌ریج: ئوست‌الیا؛ فد: [ناو] تخته‌یان
 کانزاییکی پانه که ده‌هاویژریت، ده‌وریک
 ده‌داتوه و به خول‌خواردن ده‌گه ریت‌هوه
 بولای هاویژه‌ره‌که‌ی (بوم‌ریج)
 بوونتاف: [ناو] هه‌وره‌تریشقه‌یی که له‌عه-
 رزه‌دا. (برق رعد که به‌زمین برخورد کند)
 بووه‌ره: (۱) کاری ئه‌مری، له‌چاوگه‌ی
 واردن [بخو]. (بخور) (۲) کاری ئه‌مری [وه‌ره؛
 بی. (بیا)
 بووه‌یشک: [ناو] گو‌یز؛ بلج. (زالزالک)
 بوهارتن: [له‌چاوگه‌ی به‌ورین] به‌ورتن؛
 تییه‌رین؛ په‌تبوون؛ ابرگردن. (گذشتن)
 بوه‌توم: [ناو] بوختان؛ تومه‌ت. (تهمت)
 بوهره‌ی: [کاری ئه‌مری] باوه‌ره‌ی؛ بییه؛
 بییه‌نه. (بیاورش)

بوهری: [کاری ئه‌مری] بیخو. (بخور)
 بوهرنه‌مووت: بو‌مچه‌وه. (بوگند)
 بوی‌ئاواهی: به‌وشکله؛ به‌وجوره؛ به‌و چه‌شنه.
 (اینطور)
 بو‌یاخکار: [ناوبک] بو‌یاخچی. په‌نگ کار.
 (واکسی. رنگ کار)
 بویتان: [ناو] بویتک؛ قنجکه‌سه‌لام؛ سیتکه
 سه‌لام؛ پاشکیو. (گل مژه. سنده سلام)
 بو‌ی دی: (۱) چاکی بو‌دی شانس‌ی هه‌یه (له
 قوماردا). (برایش می‌آید) (۲) سفارشی کردوه
 «منیش دامن‌اوه خو‌ی بو‌ی دی»
 ده‌ییا. (می‌آید برایش) (۳) بو‌نی لی‌دی؛ بو‌گه-
 نه. (بویش می‌آید) وا‌ه‌سه‌ست ده‌که‌م؛ بو‌ی دی
 بقه‌ومیت؛ وا‌دیاره بقه‌ومیت. (حس میکنم)
 بو‌یری: [ناو] به‌ره‌می چاوگه [به‌جهرگی؛ نه-
 ترسی؛ جه‌سارته. (جسارت)
 بو‌یژه: [کاری ئه‌مری] (۱) بی‌یژه؛ بی‌یژه؛
 بلی؛ بواچه. (بگو)
 بو‌یکردگه: (۱) بو‌یکردوه؛ بو‌نی کردگه.
 (گن‌یده‌است) (۲) هه‌ستی کردوه. بو‌برده
 است (۳) (من بوم نه‌نجام نه‌داوه ئه‌و بو‌ی-
 کردوه؛ ئه‌و بو‌ی کردگه) (برایش انجام داده)
 بو‌ینووت: بدینم؛ بتینم. (بینم)
 بو‌یه: له‌کوردستانی باشوور به‌په‌نگ ده‌لین
 (رنگ)
 بو‌یه‌مه: [ناو] می‌زه‌ری گولینگ‌دار. (دستار
 منگوله‌دار)
 بو‌ی‌هه‌نگه‌ل: بو‌ی ژیرباخه‌ل؛ بو‌کلیشه.
 (بوی زیربغل)
 بو‌یه‌ی نینوک: په‌نگی ناووخ په‌نگ کردن؛

رهنگی نینوک: (لاک ناخن)

بوئی: به و هوئه؛ له بهر شهوه؛ پوکی؛ نه پرا.
(باين علت)

به ئابرو: [ئاوه لئاو] ئابرو دار؛ به پرومته. (با آبرو)
به ئاخري خهت گه يشتن: (١) تا دوايي
كارتيك چوون. (٢) هيو ليران و نزيك
به مرزن. (به آخر خط رسيدن)

به ئارمانج: [ئاوه لئاو] خاوهن مه پام؛ به هيوای-
گه يشتن به مه پام؛ (هه فمندا)

به ئاره زوو: (١) [ئاوه لئاو] به هيوای؛ ئاواخواز؛
به هيشی؛ به هه ویا؛ ئاره زوومه ند؛ تامه زرو؛
ئوميده وار؛ (٢) به ئيشتيا؛ به ته وای؛
تيروته سه ل؛ به ئاره زووی دل ته ماشام کرد. (با
آرزو)

به ئاره زووی دل: به ئيشتيای دل؛ تا پادهی
پيخوش بوون؛ به ئاره زووی دل سه یرم کرد. (تا
دل بخواهد)

به ئازموون: [ئاوه لئاو] فد؛ به ته جروبه؛
ئه زموون وه رگرتوو. (ب) مروقی دونيادیده.
(دنیا دید)

به ئازين: به ده ستوور. (٢) (ب) خاوه نی پری و
شوینی تايهت بو ئه نجامی کاریکه (دارای-
سبک)

به ئاسته م و دووبه لا؛ [به ندت] ئه ندازه ييکی
زور که م؛ به حال و دووبه لا؛ به عاسته م و دووبه لا
(خیلی کم)

به ئاکار: [ئاوه لئاو] (١) به کردار؛
ههفتار چاک. (٢) (ب). ماقوول؛ ساحيبي-
که سایه تی و مه زنی. (نيك کردار)

به ئاگاهيان: [چاوگه، ت] وشيار کردن؛ بيداره و

کردن؛ له شه وه لساندن؛ له شه و شه به-
ر کردنه وه. (آگاه کردن بیدار کردن)

به ئالشت: [ئاوه لئاو] خوروو دار؛ ئالوشاوی.
(ب) زور نيرخواز يا ميخواز؛ به خوروو.
(حشری)

به ئاليقه دان: [چاوگه، ت] ترخاندن؛ هه لسه
نگاندن. (برآورد کردن)

به ئامانه ت: به ئه مانه ت؛ سپاردن بو چه ند
وه خت. (ب) بو ئاگاليبوون و چاوهديري-
ليکرن؛ ئه و تفه نگه به ئامانه ت لای تو
داده نيم بوم پراگه؛ (ب) بوکاتيکی دياريکراو،
بو ماوه ييک به ئه مانه ت ليره ماومه ته وه چه ند
پوژي تر ده پوم. (بطور امانت؛ موقتي)

به ئاواچوون: [چاوگه، ت] (١) نو قوم بوون له
ئاوا. (به آب رفتن) (٢) (ب) له ده ست دان و
گوم بوون؛ سه رتي داچوون. (از دست دادن)
به ئاو و ئاورا دان؛ پرسک؛ هه ولدانی بی
مه ترسی؛ بی ترس خوخته شه ته ر. (به آب
و آتش زدن)

به ئاوه دانی نه زانين: (ب) به چ حساب
نه کردن؛ پويته پينه دان؛ به هيج نه گرتن.
(بحساب نیاوردن)

به ئاهه نگ: [ئاوه لئاو] (١) خاوه نی ئاهه نگ و
ئاواز؛ ئاهه نگ دار. (٢) به پيی زه رب، يان
(پيتم) ی ئاهه نگي، جوو لانه وه؛ (به هه وای
پيتمی خاوی و کرزی). (آهنگين؛ با ضرب)
به ئجاننن: [چاوگه، ت] هاندان. (تير کردن)
به ئجين: [چاوگه، ت] سووپه يی دامرکان. (آرام-
کردن)

به ئوک: [ئاوه لئاو] ناشيرين (زشت)

به‌ئەدەب: [ئاوھلناو] بەنزاکەت؛ بەعەدەب؛
 بەعەوہب؛ ژیر. (بادب)
 بەئەرک: (۱) بارقورس؛ بەزحمەت. (بار
 سنگین) (۲) بەئەرکیخۆزانین؛ بەوہزیفەیی-
 خۆزانین. (بوظیفە) (۳) کەسیکەزەحمەتی-
 زۆریی بۆکەسیکی تر. (زحمەتدار)
 بەئەژمارە: بەبژاردە؛ بەدەسەندە. (باحساب و
 شمارە)
 بەئەم: بەم؛ بەئیمە. (بەاین؛ بمانە)
 بەمانە؛ بەم شتانە؛ مەن بەئەمانەپرازی
 نابم. (بالینچیزھا) (۲) لەدەست ئەواندا نییە
 بەئەمانە (پیش‌ئینھاست)
 بەئەمەدا؛ بەمەدا؛ بەئەمەدا دیارە، لەپرووی
 ئەمەوم (ازروی این؛ ازاین) (۲) بەئەمەدامەرۆ:
 بەم جیگادامەرۆ. (از اینجا)
 بەئەو: بەو؛ بەئەو نییە؛ لەدەسلاتی ئەودا
 نییە؛ بەئەوئەبێناکرێت. (پیش‌او؛ در دست او)
 (۲) بەئەو: لای ئەو، لای مەن نییە. (پیش‌او)
 (۳) بەئەو چەلی ناییت: بەئەوئەوشتە. بە-
 وشتە. (بآن)
 بەئەوانە: (۱) بەوانە؛ بەوانە، بەئیمە نییە؛ لای
 ئیمە نییە. (پیش‌ئینھاست) (۲) بەئەوانە
 ئەسپەکەناگیردرێت: بەوکەسانە (بالین
 افراد) (۳) بەوشتانە؛ بەوانەناکەوێت، بەوانە
 نامرێت. (بەآن چیزھا)
 بەئەوجۆرە: بەویئاواھی؛ بەویپەنگی؛ بوی-
 پەنگی؛ بەوجۆرە. (اینطور)
 بەئیسراحتە: (۱) بەئیسراحتە و خەوتن لە
 جێدا چاک دەبێتەوہ. (۲) بەشێنەیی؛ بە
 کاوہخۆ؛ بەئیسراحت کارەکەدەوام بەدە

زۆر پەلەمەکە. (بااستراحت؛ بەکندی)
 بەئیشتیا: (۱) دارای مەیلی خواردن. (با
 اشتها) (۲) (ب) تەواو؛ بەئەندازەیی پێویست؛
 بێلامەزراکە بەئیشتیا بخووسیت. (باندازە
 کافی) (۳) بەئیشتیای تو نییە؛ بەمەیلی تو
 نییە. (بەدلخواه)
 بەئیمان: [ئاوھلناو] (۱) خاوەنی باوہ و ئیتقاد.
 (۲) (ب). مروقی راست و دروست. (با ایمان)
 بەبادان: [چاوگەت] لەدەس دان؛ بەفیرو
 چوون. لەناو بردن (ب) خەرمان بەدەمباوہ
 دان؛ (بەباد دادن)
 بەبادریاک: [ناوہەر] (۱) بەبادراو؛ ئەوشتەیی
 دراوہ بەدەمباوہ؛ (بەباددادەشده) (۲) بە-
 فیرو لەدەس چوو. (بیاد رفته)
 بەبارە: (۱) بارکراوہ، لەژێر بارداہ؛ (بارگیری
 شده) (۲) بەسەمەر؛ بەبەھرە (۳) بەسەمە-
 رە؛ بەبەھرە (بەھرەدار؛ باہرەاست)
 بەباریکداخستن: [چاوگەت] بەلاییکدا
 خستن؛ (ب) کارپەرئەوہ؛ بیخە بەباریکدا یا
 چاک یا خراپ؛ یەکلایی کردنەوہی کاری.
 (کنایی. تکلیف روشن کردن)
 بەباسک و باھۆ: [ئاوھلناو] بەھیز؛ زەلام و
 شان و قول قەوی. (گردن کلفت)
 بەباف: بادراو؛ کرژ. (رسییده شده)
 بەباکردن: [چاوگەت] شت بەدەمباوہ دان
 بۆ پاک بوونەوہ؛ (ب) شەنکردن ولایتیل و
 خەرمان بەباکردن. (با باد تمیز کردن بنشن
 از گاه)
 بەبالبران: [چاوگەت] (۱) لی کالینەوہ؛ بە-
 نسیب بوون؛ ئەو کارەبابەتی تۆبەبەبالای

تو پراوه. (شایان)(۲) به نه‌اندازه بوون؛ شه
که‌وا هه ده‌لیی به بالای تو پراوه. (به‌اندازه
بودن)

به بالآ دا هه‌لگوتن: [چاوکه‌ت، تاریف له
که‌سیک کردن؛ به شان و بالدا هه‌لگوتن؛
په‌سن کردن. (از کسی تعریف کردن)
به‌بای‌بال؛ به‌باوی‌بال؛ له‌سه‌ره‌خو کار کردن؛
به‌کاوه‌خو؛ به‌هه‌وا‌ی‌شان. (بدون
عجله و بآرامی کار کردن)

به‌بای‌فنه‌نا چوون: (ب) نابووت بوون؛
فه‌وتان؛ (ب) ته‌فرو توونا بوون. (به‌باد فنا
رفتن)

به‌بر: فد: [ناو] به‌مور؛ درنده‌یی که خه‌ت
خه‌ت. (ببر)

به‌بر: (۱) [ناوه‌لناو] به‌زا‌کون؛ به‌بر‌شت.
(کاربر)(۳) بی‌پیوانه و دیاری کردن؛ دروینه
به‌بر هه‌لگرتن. (کنترات تخمینی)
به‌بلی‌به‌بان؛ به‌بله‌به‌بان؛ (ب) مندالی ساوا.
(نوزاد)

به‌بوق و که‌رنا؛ به‌هه‌را و هوریا. (ب)
به‌بالگاشه؛ به‌پیکلام و بانگه‌شهی زور.
(بوق و کرنا)

به‌بوون: (۱) بوئدار؛ (هه‌روه‌ک پ‌یحانه به‌بوونی)
(بودار) (۲) به‌هووی‌بوئنه‌وه؛ به‌بوونکردن؛
تانجی به‌بوون که‌رویشکه‌که‌ی دوزیه‌وه.
(بودار)

به‌به: [ناو] (۱) بیبیلله‌ی چاو؛ بیبیلله؛
په‌شکینه‌ی چاو. (مردمک چشم) (۲) مندالی
ساوا. (نوزاد)

به‌به‌ران: [ناوه‌لناو] مه‌ری به‌ران‌خواز. (گوسفند

جفتخواه)

به‌به‌رموه‌بوون: [چاوکه‌ت] (۱) ژنی که‌منالی
ساوای به‌به‌رموه‌یه، به‌باوشییه‌وه‌یه. (۲) هه-
بوونی کات و زه‌مان و شتی‌تر (شه‌و زوری
به‌به‌رموه‌یه). (کاره‌که زوری به‌به‌رموه‌یه)؛
یان زوری به‌ده‌مه‌وه‌یه؛ زوری ماوه‌ته-
واوبیت. (۳) ده‌وام؛ به‌په‌که زوری به‌به‌رموه
نه‌ماوه، کوئه. (مهلت داشتن؛ جاداشتن؛
ماندن؛ دوام)

به‌به‌ز: [ناوه‌لناو] به‌نه‌فه‌س؛ بیهن درپژ؛ به‌زدار؛
(ب) قه‌له‌و. (پرنفس. چاق)

به‌به‌غه: [ناو] به‌رخه‌به‌به؛ چه‌رمی شوپ بووی
ژپرملی‌گا یا هه‌رگیانله‌به‌ریک. (غیغب)

به‌به‌له: [ناو] (۱) به‌به‌له؛ مندالی ساوا. (۲)
کناچه‌ی چاو؛ کناچه‌ی چه‌می؛ بیبوک. که‌چکا
چاقی؛ بیبیلله‌ی چاو؛ (مردمک چشم)

به‌بیر‌نانین: [چاوگه‌ت] بیر‌هینانه‌وه؛ یاد
کردن؛ تاسه‌کردن. (یاداوری. بیاد آوردن)
به‌پا: (۱) [ناوه‌لناو] نازا و گورج و گول

له‌پ‌یگا رویشتندا؛ به‌له‌پا؛ خیرا و خوش
په‌موت. (سریع) (۲) [ناو] به‌سه‌ر دیم نه‌ک به‌پا؛
شعق به‌پا ده‌وه‌شیندپیت. (با پا)

+ به‌پشت: [ناوه‌لناو] ده‌غل و دانی پر و بی
خالیا‌یه‌تی. (پر پشت)

به‌پیچ و قه‌میچ: (۱) به‌خوب‌ادان و خو
هه‌لسوو‌ران. (باقرواطوار) (۲) چو‌مه‌که به
پیچ و قه‌میچ‌وه له‌شیوه‌کاندا ده‌روات. (پیچ
و تاب) (۳) (ب) ناز و غه‌مزه؛ فیل و ته‌له‌که.
(ادا؛ حيله)

به‌ت: [ناوه‌لناو] بی‌ته‌زموون؛ بی‌ته‌جروبه. (بی-

تجربه)

به تات: [ناو] درو؛ ریا. (ریا)

به تاز: (ف. گیو) (۱) به دبه خت؛ شووم. (بد

بخت) (۲) چه تال؛ بینایی چاو. (دید چشم)

به تارافک: [چاو که ت] نقوم بوونی پاپور و

گه می له ناودا؛ به ژیر ئاوه وه بوون. (غرق

شدن)

+ به تاره: [ناو] گولنگ؛ مهنگوله. (منگوله)

به تاک: (۱) [ئاوه لئاو] به تال؛ ئاواله. (تهی؛ باز)

(۲) به تاق؛ دژی به جووت. (مفرد)

به تالپا: [ئاوه لئاو] ویلگهرد؛ بیکار. (ولگرد)

به تال کردن: [چاو که ت] (۱) خالی کردن.

(خالی کردن) (۲) باطل کردن؛ پووج کردن.

(فسخ؛ باطل کردن)

به تالو که: به پهله؛ به لهر. (با عجله)

به تال و هه تال: [ئاوه لئاو] خالی وخوت؛ بیکار و

بی بار. (کاملاً خالی. بی کاره)

به تالیون: [ناو] به یک تیپ سهر بازی هزار که-

سی له نهر ته شی تور کیدا. (یک تیپ سرباز

در ترکیه)

به تان: [ناو] ئاستهر. (آستر)

به تانه: [ناو] تیکه لای میل و روئی به زره ک

بو شوشه پهنجیره دابهستن و پرکردنه وهی

درز و قلیشی تهختهی دار. (بتونه)

به تانه کاری: [ناو] کاری تیپه لساوینی به تانه به

سهر درز و برینی تهخته و شتی دیکه دا.

(بتونه کاری)

به تاو: به پرتاو. (۱) به تالو که؛ به پهله؛ به لهر.

(با عجله) (۲) به خوچ. (باتابش آفتاب)

به تاوار: [ناو] عاقیبهت و دهر نه نجام. (عاقبت)

به تخوو: [ئاوه لئاو] بهد رموشت. (بد خو)

به ترییز: [ناو] بهسر پییر. (پس پریروز)

به ترییزار: [ناو] بهسر پیزار. (پس پیزار)

به ترمه: (ف. مشه) به ترومه؛ په ترومه؛ په یوهند

لیدانی دار. (پیوند زدن درخت)

به ترمه یی: [ئاوه لئاو] به ترومه؛ به ترومه؛ تیکه ل

له چهند وشه یا چهند شت؛ دژی ساکار.

(مرکب)

به تری: [ناو] چاو ئیشه. (چشم درد)

به تفه: [ئاوه لئاو] به دفعه. (زشت)

به تکه بهش: [ناو] قوره به شه؛ چاله که.

(گورکن)

به تالاندن: [چاو که ت] ماندوو کردن؛ هیلاک-

کردن؛ له بهین بردن. (خسته کردن؛ از بین

بردن)

به تله: [ناو] ته پکه؛ داومووسک؛ ته له. (دام

به تلی پوژ: چهند کاتی له پوژ قسمتی از روز)

+ به تلین: [چاو گه] (۱) تیاچوون؛ به تلین؛

به تلان؛ (از بین رفتن) (۲) هیلاک بوون؛

شه که ت بوون. (خسته شدن)

به توره: [ئاوه لئاو] (۱) به شیواز. (به راه. بطریق)

(۲) خاوه نی تیگه یشتن؛ زانا؛ به نه دهب. (دانش.

با ادب)

به توّم: [ناو] (۱) جوریک سابوونه له پوئی

فستق ده گیری. (نوعی صابون) (۲) [ئاوه-

لئاو] خاوه نی توو؛ به ناوک. (دارای تخم)

به توون: (۱) به جه هه ندهم. (به جهنم)

(۲) [ئاوه لئاو] خویری؛ مروقی بی عار؛ مروقی

بی شه مه ک و خویری و په ست. (انسان

لابالی)

به تونونه: [ناو] (۱) به تانه. (بتونه) (۲) جوړی
 گول؛ باتوونه. (گل بابونه)
 به تهریبه ت: [ئاوه لئاو] (۱) به نه ده ب؛ ژیر. (با
 ادب) (۲) تهریبه ت کړاو؛ په عه مه ل هاتوو. (با
 تربیت)
 به ته ک: [ناو] کوږ کوږ. که په و آله؛ به د به ده. (با
 قرقره؛ باغقره)
 به ته گه: [ئاوه لئاو] به ته گ؛ بزنی نیرخواز.
 (حالت جفت خواهی نر)
 به تهما: [ئاوه لئاو] چاوه پروان؛ به هیوا. (منتظر)
 به تیشت: [ئاوه لئاو] تاوس؛ تولدار؛ زگېر.
 (آبستن)
 به جا: (۱) به جی؛ به وه خت؛ به جا:
 (۲) [ناو] له جیاتی؛ دووباره کړنده وه؛ حاله تی له
 پینگ پونگدا نه گهر توپ له تور بکه ویت و
 نه چیته دهر موه، دووباره سرویس لیده دریته-
 وه (بجا)
 به جا: [ناو] حاله تی مانه وه؛ مانه وه له جیگای
 خوی؛ به رهنده به جا: (ب) له یاریدا دوږاو
 لاده چی و یاری که ریکی تر له گه ل به رهنده دا
 یاری ده کا. (بجا)
 به جه ناین: [چاوه ت] به جی هینان؛
 نه داوه کړدن. (بجا آوردن)
 به جه م: [ئاوه لئاو] به بند پته و؛ توند؛ خوږاگر.
 (محکم)
 به جیگه: (۱) له جیاتی؛ له باتی. (بجای) (۲)
 به وه خت؛ په سه ند. (بجا)
 به جیماو: [ناو، بهر] (۱) که له پوور؛ میرات.
 (ماترک) (۲) دواکه وتوو؛ وه پاش که وتوو. (۳)
 (پروېشتن و ماله که یان لی به جیماوه). (بجا)

مانده)
 به جی هاوردن: [چاوه ت] (۱) به جی هینان؛
 جیبه جی کړدن؛ نه دا کړدن. (۲) ناسینه وه؛
 (بمبوروه به جیم نه هینايت): نه مناسیت (بجا
 آوردن)
 به چاودا دانه وه: [چاوه ت] چاکی له گه ل-
 که سیک کړدن و باس کړدن لای خوی؛
 کوآینه وه (ب) به پروودا دانه وه. (بروی کسی
 آوردن)
 به چاوه وه کړدن: [چاوه ت] چاو پیدا
 هه له هینان؛ به چاو پیکان؛ به چاوی پیس پیکان.
 (چشم زخم)
 به چک وو: [به ند] به شکم؛ به شکوو؛ به لکوو؛
 به لکم؛ به لکی؛ به لکین. (شاید)
 به چکه دانان: تره کین؛ زایینی گیانله به ری
 وه ک سه گ و پشيله و جر و جوو له وهر. (بچه
 گذاشتن)
 به چکه دهو له مهنه ند: [ئاوه لئاو + ناو] منالی ماله
 دهو له مهنه ند؛ مندالی مالی ساماندار. (ب) ده ست-
 بلاو؛ به هیممه ت؛ دلئاو. (بچه دارا)
 به چکه سوال که ر: [ناو] مناله فه قیر و سوال که ر
 (ب) [ئاوه لئاو] چاو چنوک. (بچه گدا)
 به چوک داهاتن: [چاوه ت] کو ل دان؛ به زین؛
 خوږانه گرتن؛ چوک دانانه سه رعه رز.
 (شکست خوردن؛ زانو زمین گذاشتن)
 به چه خستن: [چاوه ت] به رف پیدانی نازل.
 (بچه انداختن)
 به چه خوږ: نهو گیانله به ره وا به چکه ی خوی
 ده خوا. (جانوریکه بچه خود را میخورد)
 به چه سرکه: [ناو] جوړیک که پرووی سه ر

خوارده مهنی؛ میښووله ییک که سرکه هه
لیدینی؛ میښووله ییک که میوه ی کون وگهنیو
هه لیدینیټ. (قارچ روی خوراک. پشه سرکه.)
به حال و دووبه لآ: [ئاوه لئاو] به ئاسته م؛ زور کم؛
به حاسته م و دووبه لآ. (خیلی کم)
به حټ: [ئاوه لئاو] گیز؛ ور؛ گيج. (گيج)
به حری: [ئاوه لئاو] (۱) پیوندیدار به به حر
موه. (بحری) (۲) زه ربایي؛ ده ربایي. (دربایي)
به حسی سهر؛ باسی سهر؛ قسه یا کاری پر-
مه ترسی که سهر به مېا ده؛ توکز؛ بښه.
(خطرناک)
به حشینک: [ناو] (۱) ههناری نه گه یشتوو. (انار
نارس) (۲) (ب) به حهوت ئاو شوریا گه سهو:
بی شرم و حه یا؛ حه یا تکاو؛ بی ئا پروو؛ حه یا
نه ماو. (کنایه از بی حیایي)
به حه ق: (۱) بهمز (۲) له حه قیقه تدا؛ به راستی؛
به حه ق پیای چاکه. (در مقابل مزد؛ به حق)
به خ؛ فیز؛ ثیفاده؛ فیز کردن به سهر که سیکدا.
(به خ مه که به خ ده که ی). «فولکلور» (فخر؛
افاده)
به خاو که وتن: [چاوگه، ت] به جه مام که وتن به
هو ی شه که مت بوونی زوره وه له ناو
(ماسوله) و خوندا زه حر یک په یداده بی که
ماسوولکه ره ق ده کا و دیشیت، به و حال ته ده-
لین به خاو که وتن. (کوفتگی بعلت خستگی)
به خپوور: [ناو] به غپوور؛ له دوو وشه ییک
هاتووه، به خ؛ خودا؛ پوور؛ کور؛ واتا کوری
خودا؛ به فه خفوری پادشای چین و تراوه.
(به عقیده چینی ها پسر خدا) به خټ:
[ناو] (۱) ته و کچه چوووه مالی به خټ؛ به خټی-

کرایه وه شووی کرد. (ب) شوو کردن؛
(بخت) (۲) له حه رام گیران و دوراندنی مال و
پاره یه؛ له ئاو پستادا به خټه به واتای شانس
هاتووه؛ له فارسی و کوردیشدا ههر به و مانا
به کار ده ربیت، له پیښدا باختی (فارسی) بووه
که چاوگه ی کورتکراوی (باختن) به واتای
دوراندن. (شانس؛ دور ریختن مال)
به خټان؛ هات؛ ئامه و؛ ئامه د. (آمد) به تیز و
تانه وه دژواتایه (نه هاتی)
به خټ بلیند: [ئاوه لئاو] به خټه وه مر. (بخت بلند)
به خټ تا قیکردنه وه؛ تالا گرتنه وه. (ده چمه
سهری سولتانی شو دادی نا ییمه وه، به خټی
خوم و لیو ئالی به تا قی ده که مه وه. (ب) به رد
به کیلی قه بری زیاره تگاهو چه سپاندن
بو تا قیکردنه وه ی به خټ و شانس. (بخت
آزمایش کردن)
به خټ چوونه به س؛ به خټ به ستران؛ دژی
به خټ کرانه و؛ به دبه خټی و نه هامه تی. (بخت
بسته)
به خټ خه وتوو: [ئاوه لئاو] به دتالا؛ به دشانس؛
به دبه خټ؛ بی ثیقبال. (بخت خفته)
به خټ کرانه وه: [چاوگه، ت] به خټ پروو
تیکردن؛ (ب) شوو کردن. (بخت باز شدن)
به خټ که نوک: [ئاوه لئاو] به خټه وه مر؛
خوشبه خټ؛ (ب) لیو که ن لیدانی شانس به
پرووی که سیکدا؛ بزه هاتنه سهر لیوی به خټ.
(خوشبخت)
به خټ که نوکی؛ به خټه وه ری؛ نه وه ی شانس و
ثیقبال ی بزه ی له سهر لیوه. (خوشبختی)
به خټ له درگادان؛ پروو هینانی ثیقبال؛ شانس

پروو تیگردن؛ خوشبه ختی به رهو پرووهاتن.
 (بخت در کسی را کوبیدن)
 بهخت و نیوچاو: [ناوت] شانس و بهخت و
 تیقبال. (لانیوچاوی نهو خانه دانه لهی چونه
 پیتی بر او) «سوار میلخانیزاده». (شانس)
 بهخت و هرگه پرو: [تاوه لئاو] بهخت و هر سوو پرو؛
 بهخت هه لگه پرو. (ب) نه هاتی و نه دامه ت
 پروو تیگردن. (بخت برگشته)
 بهخت و هر کری: [تاوه لئاو] شانس دار؛ بهخت -
 کراوه؛ بهخته و هر. (شانس دار)
 بهخت نه مه نه: [تاوه لئاو] بهخت نه مه نه؛ بی -
 بهخت؛ بهد بهخت؛ شانس نه ماو. (بد بخت)
 بهخته باران: [ناوت] مانگی دوو هه می به هار؛
 بهخته واران؛ بارانی کاتی به هاران که له
 جیگاییک ده باری و له جیگاییک ناباری.
 (باران بهاری شانس در منطقه محدود)
 بهخته به ران: [ناوت] به رخی دوو ساله که
 دایه نین بو داشت تا بیته به ران. (نگهداری
 برده و ساله برای قوچ شدن)
 بهخته ک: [ناو] موته که؛ کابووس؛ سهنگ -
 سواریوون؛ به هوئی ته زینی لهش له خه ودا؛
 ههستی خنکان له خه ودا؛ (بختک)
 بهخته واران: [ناوت] بهخته باران. (بخت باران)
 بهخت یاری کردن: [چاوگه ت] باش هاتن؛
 بهخت به پیریوه هاتن؛ بهخت له گهل بوون؛
 شانس پروو تیگردن. (بخت یاری کردن)
 بهختی به ستراو: بهختی نووستوو؛ شانس
 گریدراو؛ به کچی ده لین خوازینی که ری
 نه بییت. (بخت بسته)
 بهختی نووستوو؛ نهوهی دایمه تیده شکئی و

سهر ناکه وی و ههر خراپه دیته ریگای؛ به -
 دبهخت. بهد تیقبال. (بخت خوابیده)
 بهخته وهری: [به ره هه می چاوگه]
 بهختیاری؛ کامه رانی. (بختیاری)
 بهخچه: [ناو] باخچه. (باغچه)
 به خشانندن: [چاوگه ت] (۱) به خشین. (۲)
 عه تا کردن. (۳) بهش کردن. (بخشیدن)
 به خشراو: [ناو، بهر] (۱) لیسووردار؛ عافوو کراو.
 (عفو شده) (۲) شتی که در اییت به که سیک
 یان به خشرابی. (چیزی که بخشیده شده)
 به خودا شکانه وه: [چاوگه ت] خه جاله ت بوون؛
 شهرمه زار بوون؛ ته ریق بوون وه.
 (شرمنده شدن)
 به خودان کردن: [چاوگه ت] یارهینان؛
 پهروهه کردن؛ خوبه ساحیب کردن.
 (پرونده کردن)
 به خو پراگه یشتن: [چاوگه ت] خه ریکی خو
 بوون؛ خو جوان کردن. (ب) چاک زیان؛
 خزمه تی خو کردن. (بخود رسیدن)
 به خو پرهم: به ته وژم هاتنه خواره وی چوم و
 سیلاو؛ بارانی توند و به خو پ. (سرعت آب
 سیلاب ورود خانه در حال پائین آمدن)
 به خو وه بوون: قه لهو بوون؛ زه لام و زه به لاح -
 بوون (چاقبوند؛ تنومند بودن)
 به خو یه وه: (۱) له خو یه وه؛ له خو پ. (خود بخود)
 (۲) له گهل خویدا؛ (به خو یه وه شهش
 نه فهرن). (با خودش)
 به خه بهر: [تاوه لئاو] ناگادار؛ خه به ردار؛
 نه خه و توو؛ هو شیار. (با خبر)
 به خیرچی: سهر خیرچی؛ (ب) بره به

سلامت. (ب) خودات له گهل. (خير پيش)

به خير هاتي: (۱) وه لامي به خير هاتي
كه سيك كه دپته ناو كوړ يان سلاو ده كا. (۲)
خوش هاتي: له كاتي خودا حافيزيدا. (خوش
آمدی)

به خير بهت: خيرى له گهل يى؛ به خير هوه. (خير
باشد)

به خيلى: [ناو بهر هه مى چاوگه] چكووسى؛
به غيلى؛ وه چم ته نكي؛ بهر چاوته نكي؛
پژدى؛ چرووكى؛ چاوچنوكي؛ ئيره يى.
(حسودى)

به خيو: [ناو] دژى بى خيو؛ خاوم دار (۲) به-
خيو كردن: به خاوم كردن؛ په روه رده كردن.
(صاحبدار؛ سرپرستى كردن)

به خيووون: [چاوگه ت] به پچوون؛ گوزه-
ران كردن. (اداره شدن؛ پرورش شدن) به-
خيو كار: [ناوبك] به خيو كهر؛ به پيره؛
په روه رده كهر؛ كه سيك كه به خيو ده كات.
(سرپرست؛ پرورش دهنده)

به دثاكار: [ناو لئاو] ناشيرين؛ ناهه ز؛ دژيو؛
خوين تال؛ به دغه پ. (زشت)

به دثاكار: [ناو لئاو] كردار خراب؛ كار خراب؛
كه سيك كه كرده وى خراپه؛ ثاكار خراب. (بد
عمل)

به دثاهه نك: [ناو لئاو] (۱) ده نك ناخوش؛
ثاهه نك ناخوش. (۲) پيتم و زهرى ناپه سهند
له موسيقادا. (بد آهنگ)

به دثوتوو: [ناو لئاو] كووتال و جل و بهرگى كه
ثوتوو (ثوتوو) هه لنه گرى. (بداتو)
به دثوغر: [ناو لئاو] به ديومن. شووم؛

نامو باره ك. (شوم)

به دته حوال: [ناو لئاو] فد: (۱) حال خراب. (۲)
ناساغ و ده ستكورت؛ ژيان تال؛ ژيوار ناخوش.
(بداحوال)

به دته سل: [ناو لئاو] فد: ناپه سهن؛ خراب (بد
اصل)

به دته نجام: [ناو لئاو] فد: عاقبه ت خراب؛
دواړو ژر هه ش؛ عاقبه ت شه پ. (بد انجام)
به دثيخلاق: [ناو لئاو] به دخوو؛ به دغه پ؛
به دكردار؛ په فتار خراب (بد اخلاق)
به دثيقبال: [ناو لئاو] به خت په ش؛ به دشانس؛
بيبه خت. (بد اقبال)

به دارفه كرن: [چاوگه ت] (۱) دارداكرى، هه-
لواسين؛ ثاويژان كردن به ديوار يان داردا.
(اويژان كردن) (۲) له سپداره دان. (دار زدن)
به دارى نه حله تاچوون: پازى نه بوون به هيچ
كلوچى؛ پاچه قاندين له مبه ستي.
(به هيچ وجه راضى نشدن. لڅ كردن)

به دانسته: (۱) له پوى ثمله وه. (۲) به
ثاگاداريه وه. (۳) به ثانقه س؛ ده س ثمنقه س. (از
روى عقل؛ با آگاهى؛ عمدى)

به د بدى: [ناو لئاو] (۱) كه سيك كه خراب
ده دا يان ده داته وه. (۲) (ب) قه رزكويز. (بد
بده)

به ديسين: [ناو لئاو] زور پژد له سهر
سهندنه وهى قهرز. (بلبستان)
به دبو: [ناو لئاو] بوگهن؛ بوډپن. (بد بو)
به دبې ختانه: فد: له به ختى خراپه وه (ب)
به داخه وه؛ مه خابه ن؛ له شانسى خراپه وه.
(متأسفانه)

به دبه ختی: [ناو، به ره می چاوه]
 (ب) چاره رده شی؛ خاک به سهری؛ قور به سهری؛
 کولولی؛ به له نگازی؛ پوژه رده شی؛ نه هامه تی؛
 نه دامه تی؛ دامای؛ هه زاری؛ به دچاره یی؛
 سیابه ختی. (بدبختی)

به دبیز: [ئاوه لئاو] خراپه ویز؛ قسه ناخوش؛ زبان
 ناخوش؛ قسه تال. (بدگو)

به دپه سهن: [ئاوه لئاو] بی سه لیه له به رگه م-
 کردن دا؛ گهن په سهند؛ شتی خراب
 په سهنه کهر. (بد پسند)

به دیوز: [ئاوه لئاو] خوبه زل زان؛ پوزو فیزی-
 بیجی. (متکبر)

به دتوخم: [ئاوه لئاو] (۱) نا په سهن. (۲) نیره ی
 گیانداریک که به چکه یا مندالی چاکی لی-
 نه که ویته وه. (بد تخم)

به دچاپ: فند نوو سراوه ییک که چاپه که ی
 باش نه بیست؛ که ره سته ی چاپ که باش چاپ
 نه کات. (بد چاپ)

به دچاو: [ئاوه لئاو] چاوپیس. (چشم شور)
 به دحال: فند [ئاوه لئاو] (۱) به د ژيوار. (۲)
 حال نه دار، نه خوش. (بد حال)

به دحساب: فند [ئاوه لئاو] خوو گرتوو به
 به دحسابی؛ حیساب کویر؛ قه رز کویر؛ (ب)
 مالی خه لک خوور (بد حساب)

به دخواز: [ئاوه لئاو] خراپه ثاره زوو
 ده کابو خه لکی تر. (ب) دوزمن. (بد خواه)
 به دخوراک: [ئاوه لئاو] (۱) خوو گرتن به
 خوارده منی خراب. (۲) هه موو خوراک
 نه خواردن و قیزو بیز کردن. (بد خوراک)

به دخوو کردن: [چاوه گهت] ئازهل یا مرووف

فیبری خوو و خده ی خراب کردن؛ پموشتی-
 خراب فیبر کردن. (بد خو کردن) به دخوویی؛
 [ناو به ره می چاوه گه] کاری به دخوو؛
 به دپه فتاری؛ به دپه موشتی؛ پلمه روویی؛
 لاساری؛ نه گونجاوی؛ ناو چاو گرژی.
 (بدخویی)

به دخهت: خهت ناخوش؛ خهت ناشیرین؛ دزی
 خوش خهت. (بد خطا)

به دخهو: [ئاوه لئاو] (۱) که سیک که درهنگ-
 خهوی لی ده که وی؛ (۲) که سیک که له خه و
 پاچه نی تیر خهوی لی نه که ویته وه و
 به دخهویی؛ خهو زراو. (بد خواب)

به دخه یال: [ئاوه لئاو] خه یال خراب. (ب) دل-
 بیس؛ به دگومان. (بد خیال)

به دده ست: [ئاوه لئاو] (۱) دهشت خراب؛ (ده-
 شت، هه وه لین پاره ییکه که دوو کاندار له
 موشته ری وه ری ده گری) هه رگا له دهستی
 که سیک وه ری بگریت که ودمی خراب بیست-
 ده لین به د دهسته یان به د دهشته. (۲) ده ست-
 قورس بو لیدان یا قهرز لی وه رگرتن.
 (بد دست)

به ددیمهن: [ئاوه لئاو] پوآلهت
 ناشیرین. (بد منظر)

به در: فند [ناو] دیار بوونی باز نه ی ته وای مانگ
 له شهوی چواره ده همدا. (بلر)

به درپا: [ئاوه لئاو] (۱) خاومنی بیرو باوه ری
 خراب. (۲) که سیک که ریگای خراپی-
 گرتیته بهر. (۳) لاری؛ ریگای خراب (۴)
 جیگاییک که ریگا که ی سه خله ته. (بد راه)
 به درایی: [ناو به ره می چاوه گه] (۱) به ریگه ی-

خرابدا پروښتن؛ (۲) خاوهنۍ بیر وړای -
 خراب. (۳) لارپیۍ کردن. (بدراهی)
 بهدرک: [ئاوهلناو] رځ هه ستوو؛ کهله رځ؛
 سهر سهخت؛ کینه یی. (کینه یی. سر سخت)
 به دروختنه وه: [چاوگه، ت] درو به پروودا
 دانه وه؛ دهرختنی درو؛ راستی وتی قسه ی
 دروژن. (نمایاندن دروغ)
 بهدروژ: [ئاوهلناو] کهسیک که بهروژ خراب و
 تووړه یو بهشهو چاکره. (بد روز)
 بهدرهفتاری: [ناو بهرهمی چاوگه] نیشاندانی -
 کردهوی دزیو؛ کردهوه خرابی و ټاکار خرابی
 لهگل څه لک. (بدرفتاری)
 بهدرهگ: [ئاوهلناو] لهشی کهسیک دهماری
 دیار نه بیټ و بهزحه مت دهماری بو دهرزی
 وه شانندن په دیاب بیټ (بلوژ ریته وه). (بدرگ)
 بهدرهنگ: [ئاوهلناو] رهنګ ناشیرین؛ ناحهز. (بد
 رنگ)
 به درهنگ خستن: [چاوگه، ت] وه درهنگ -
 خستن؛ کار راگرتن بو ماوه ییک؛ خستنه
 دوواوهی نه نجامی کاریک. (به تا خیر انداختن)
 بهدرهوش: [ئاوهلناو] بهدکردار؛ بهدرهفتار؛
 بهدخوو. (بد روش)
 بهدرهوشتی: [به رههمی چاوگه] کار و رهوتی
 بهدرهوشت؛ بهد خووی؛ ټاکار خرابی؛
 بهدرهفتاری. (بد روشی)
 بهدری بوون: [چاوگه، ت] لارپی بوون؛
 رموشت خراب بوون. (بدره شدن)
 بهدزمان: [ئاوهلناو] جنیو فروش؛ زمان پیس،
 بهدبیز؛ زمان شپ؛ دهم شپ. (بد زبان)
 بهدسروشت: [ئاوهلناو] بهدزات؛ بهدنه سل؛

بهدخوو. (بدرشت)
 بهدشاس: فذ: [ئاوهلناو] بهدثیق بال؛ بخت په -
 ش. (بدبخت)
 بهدشهو: [ئاوهلناو] کهسیک که بهشهو
 رهفتاری خراب بیټ و بهروژ چاکر بیټ
 (کسی که شب ها بد اخلاق باشد)
 بهدشیوه: [ئاوهلناو] ناشیرین؛ بهدقیافه؛
 نیسک گران؛ دزیو. (بد قیافه)
 بهدغه: [ئاوهلناو] شووم؛ بی ودم ناشیرین؛
 ناحهز؛ نیسک گران. (بد یمن)
 بهدغه رجام: فذ: (ف. مشه) پاشه پروژ خراب؛
 ټاخر شه. (بدر رجام)
 بهدقومار: [ئاوهلناو] له قوماردا -
 گزمون؛ کایه شیوین؛ (بد قمار)
 بهدقه دهم: [ئاوهلناو] قه دهم شه؛ کهسیک که
 نه ها مه تی بیټ، بجینه هه رچی ده بیته هو ی
 شه و ناخوشی؛ قه دهم شه. (بد قدم)
 بهدقهواره: [ئاوهلناو] قه لافه ت ناشیرین؛
 قه دوبالاً ناشیرین. (۲) زه وییک که نارپک و
 ناله بار و نارپزه بی بو دروست کردنی خانوو.
 (بد قواره)
 بهدکاره: فذ: [ناو] ژنی خراپه کار؛ ژنی کردهوه
 خراب. (بدکاره؛ فاحشه)
 بهدکردار: فذ: [ئاوهلناو] کردهوه ناشیرین؛
 کار ناشیرین؛ بهدرهوشت. (بد کردار)
 بهدگل: [ئاوهلناو] بهدگل؛ (ف. مشه) بهدخاک؛
 ناشیرین و کریت و نارپک (بدگل)
 بهدگوشت: [ئاوهلناو] (۱) خویتال؛
 ناشیرین. (۲) کهسیک که برینی درهنگ
 سارپژ ده بیټ. (بدگوشت)

به دگومان: [ئاوه لئاو] به دبين؛ دل پيس؛
 دووشك؛ دل چه پهل. (بد گمان)
 به دگوز: [ئاوه لئاو] په وشت خراب و تووړه؛
 بيانوو گر. (بد ادا)
 به دگويي: [ناو، بهرهمي چاوگه] به دييزي؛
 به دزياني؛ خراپه ييزي؛ خراپه ي كه سيك
 گوتن. (بد گويي)
 به دل: [بهند] (۱) په سه ند (به دلمه). (پسند) (۲)
 [ئاوه لئاو] به جهرگ؛ (به جورته)؛ بويز.
 (باجرت)
 به دل وداو: [بهندت] به داوخوازيكي له دلوه؛
 (ب) داخوازيك له كانگاي دلوه؛ به نيشتيای-
 دل. (از تهل)
 به دل وگيان: [بهند] به دل وداو؛ به گيان و دل
 داوخواز كردن؛ داوخواز كردن له ناخي دلوه.
 (از جان و دل)
 به دله غاوي: [ناو، بهرهمي چاوگه] سهرباداني
 ته سپله كاتي له غاو كردندا؛ كه له وه كيښي؛
 سهرپجي؛ نافرمانی (نافرمانی)
 به دله وه گرتن: [چاوگه، ت] له دلدا ماني
 باندوړي كرده وه يان قسه ي ناخوش و له بير
 نه برنده وه ي. (بدل گرفتن)
 به دله وه نووسان: (۱) گوشين به سينگه وه؛
 پي خوش بووني خوراك و خواردنه وه، نوشي
 گيان كردن؛ (نهت هيشت نانه كه م
 به دله وه بنووسي، ليت كردم به زه هري مار)
 (به سينه چسپانندن؛ نوش جان كردن)
 به دمو عامه له: [ئاوه لئاو] له موعامه له دا جپر و
 بيانوو گر؛ سه رسه خت له مامه له كردندا. (بد
 معامله)

به دمه زه: به دمه ززه. [ئاوه لئاو] تام ناخوش؛
 مه زه خراب؛ تام ناخوش. (بد مزه)
 به دمه زه ب: به دمه سسه و: خاوه ني دين و
 ثاين و مه زه به ي ناشايست و دزي ديني
 جه ماوه؛ زياتر بو جوينه (ب) بي دين؛ بي-
 ثوول. (بد مذهب)
 به دمه ست: [ئاوه لئاو] ناكار خراب له كاتي
 مه ستيدا؛ ناگا له خوېران له كاتي مه ستی دا. (بد
 مست)
 به دمه سه ب: به دمه زه ب؛ بو جوينه.
 (بد مذهب)
 به دمه وه دان: [چاوگه، ت] (۱) پرو پيدان؛ به
 دمه وه دان. (۲) شل كردن؛ گوريسه كه شوړ
 كه ره وه و كه م كه م بيده به دمه ميه وه. (۳) ماوه
 پيدان بو كردني كاري. (۴) شتي خسته
 سه رشتيكي تر له جنسي خوې؛ باغچه كه ده
 ده مه ده م سه ساره كه. (رودانن؛
 به سرانداختن؛ ميدان دادن. شل كردن)
 به دمينگتون: فد: [ناو] وه رز شيكه كه به پاكيت
 و توپي په ډار ده كريت. (بد ميتون)
 به دناو كردن: [چاوگه، ت] ناو به خراپه زړاندن؛
 ناوي په كي به خراپه خسته سه رزمانان. (بد
 نام كردن)
 به دنوما: [ئاوه لئاو] رواله ت ناشيرين. (بدنما)
 به د نيژاد: [ئاوه لئاو] به د په سه ن؛ به دته سل؛
 به د توخم؛ به د په گه ز. (بد نژاد)
 به دنيه ت: [ئاوه لئاو] ناره زوي خراپه ده-
 كا؛ به دخواز؛ به دنپهاد؛ نيته خراب؛ ده روون-
 خراب. (بدنيت)
 به دواډا چوون: [چاوگه، ت] (۱) چوون

به‌شویندا بو بانگکردن. (رفتن به‌دنبال کسی)
 (۲) له پشت‌سهرمه‌وه پوښتن. (پشت سر رفتن)
 (۳) پښکا و ټاکاری که سیګ هه لږگرتن؛
 (دنباله‌رو) (۴) وه شوین کاریک که‌وتن.
 (پیگیر بودن)

به‌دواداناردن: [چاوگه‌ت] (۱) به‌دوادا
 هه‌ناردن؛ ناردنی که سیګ بو بانگ‌کردنی
 که سیګی تر. (دنبال فرستادن) (۲) دوا به‌دوای
 که سیګ، په‌وانه‌کردنی که سیګی تر. (پشت سر
 کسی روانه کردن)

به‌دواداهاتن: [چاوگه‌ت] (۱) به‌ربوونه‌وه یا
 شل بوونه‌وه‌ی بار له سهرپشتی باره‌به‌ر بو
 پشته‌وه. (افتادن بار از عقب ستور) (۲)
 که سیګ که هاتوه به‌شوین که سیګدا که بییاته‌وه.
 (دنبال آمدن) (۳) له پشت‌سهر که سیګه‌وه
 پوښتن. (پشت سر آمدن) (۴) چه‌مین‌وه یان
 که‌وتن به‌پشتا. (ب) نوشوست هیئان.
 (به‌پشت افتادن؛ تنزل)

به‌دوور زانین: کاری که دوور له چاوهروانی
 بیت؛ دوور له خه‌یال؛ دوور له چاوهروانی؛
 دوور له باوه‌پ؛ (دور از انتظار)

به‌دهره‌تان: (۱) به‌موله‌ت؛ فورسه‌ت پی‌دهر.
 (دارای مهلت) (۲) [ئاوه‌لئاو] به‌رئاواله؛ به‌رنه-
 گیراو؛ پان و به‌رین. (جلوباز؛ وسیع؛ گسترده)
 به‌دهره‌ک: (ب) به‌توون؛ به‌جه‌حفندم.
 (به‌جهنم)

به‌دهست‌وبرد: [ئاوه‌لئاو] (ب) له‌کاردا خیرا-؛
 کارامه؛ دهست‌سفک؛ زیره‌ک. (سریع درکار)

به‌دهسته‌وام: به‌ههره‌وه؛ به‌گه‌ل کردن و به
 دسته‌واو؛ به‌کومه‌کی که قهره‌ووو بکریته‌وه

ههره‌وه جوړه‌کومه‌که؛ قهرزی کومه‌ک به-
 کومه‌ک. (کمک متقابل)

به‌دهسته‌وه‌بوون: [چاوگه‌ت] (۱) شتی که له
 ناو دهست دایه. (۲) نزدیکی ته‌واو‌بوونی-
 کاریک؛ به‌دهسته‌وه‌یه ته‌واو‌بییت، خه‌ریکه
 ته‌واو ده‌بییت. (۳) که‌ره‌سته‌یی که دایم له‌به‌ر
 دهست‌دا ئاماده‌بییت. (۴) که سیګ که دایم بو
 ئه‌نجام دانی کار و بار له به‌رده‌ست‌داییت. (۵)
 خه‌ریک‌بوون به‌ده‌سپییکی کاریک؛ کاریکم
 به‌دهسته‌وه‌یه. (در دست بودن)

به‌دهم ئاوه‌وه دان: [چاوگه‌ت] (۱) شتیک
 خسته‌نه ناو ئاویک که ده‌پوا. (به‌آب جاری
 انداختن) (۲) (ب) به‌فیرو له ده‌ست‌دان. (از
 دست دادن)

به‌دهم‌باوه‌دان: [چاوگه‌ت] (۱) سپاردن به‌با؛
 به‌بادان؛ توزه‌که‌ی دابه‌دم باوه. (۲)
 به‌وئلخه‌رجی سامانه‌که‌ی خو‌ی‌دا به‌دهم باوه؛
 (ب) له ناو‌بردن. (به‌دست باد سپردن)

به‌دهم دادان: [چاوگه‌ت] (۱) قسه‌لی‌پ‌رینه‌وه
 و پی‌دنگ‌کردن؛ له‌دهم پراکیشان و لیدان.
 (ساکت کردن) (۲) وه‌لامی په‌ق دانه‌وه.
 (تودهن زدن)

به‌دهم‌دا دانه‌وه: [چاوگه‌ت] به‌رپه‌رچ دانه‌وه‌ی
 قسه. (حرف کسی را قطع کردن)

به‌دهم‌دانان: [چاوگه‌ت] (۱) به‌دهم‌دا
 چه‌سپاندن؛ ئاوره‌که‌ی به‌دهم‌دا نا، چزان‌دنی به
 ده‌میا؛ (۲) رشان‌ه‌وه. (۳) (ب) شیوه‌دان؛ ئه و
 من‌داله‌چه‌ند له بابی ده‌چی ده‌لیی به‌دهم
 داین‌اوه. (گذاشتن روی دهان؛ با دهان
 گذاشتن)

به دهمدها هاتنه وه: [چاوه گهت] جوابه جه نگی؛
 شه ره دهن دوو کی. (جواب گوئی)
 به دهم ریگاو: له حال و له کاتی ریگه
 رویشتن دا؛ به دهم ریگاو گورانی ده لی.
 (ضمن راه)
 به دهم که سیکه وه چوون: [چاوه گهت] (۱) ب)
 به فریای که سیک که وتن؛ چوون بو ئاریکاری
 که سیک؛ (ب) به دهنگ و هاواری که سیکه وه
 چوون؛ (۲) پیشوازی کردن. (به کمک کسی
 شتافتن؛ به پیشواز رفتن)
 به دهم وه بوون: [چاوه گهت] (۱) شتیک که
 به دهم وه یه؛ سیوه که ی به دهم وه یه. (دردهان
 بودن) (۲) بوونی کات و مولت؛ زورم به
 دهم وه نییه پیربوومه. (مهلت) (۳) به به ره وه
 بوون؛ به رین بوون. (وسعت) (۴) له
 به رده ستدابوون و به دهم و پشت دا هاتن
 و خزمهت کردن. (خدمت کردن) (۵) نه و به ره
 زوری به دهم وه نه ماوه ده درپت؛ واتا به رگی
 نه ماوه. (استحکام)
 به دهم وه دان: [چاوه گهت] (۱) به دهمه -
 وه کردنی خوراک. (دهن گذاشتن) (۲) روو
 پیدان و روودار کردن. (رو دادن) (۳) ورده
 ورده شل کردنی تمنا. (شل کردن طناب)
 (۴) نه و قوماشه کورته بده به دهم له تیکی
 ترموه. (اضافه کردن)
 به دهم وه روین: [چاوه گهت] (۱) هه لکه وتن
 و به سه ره وه روین؛ سه رنگردان. (سکندری
 خوردن) (۲) نه و دیواره به روخینی زیاتری
 به دهم وه نه روات و نه یداته دهمی. (بیشتر
 شدن؛ اضافه شدن)

به دهم وه هاتن: [چاوه گهت] (۱) لاییک له
 دیواره که ده روخینی نه ولاکه ی تریشی
 به دهم وه دیت. (اضافه شدن و همراه) (۲)
 به فریای که سیکه وه هاتن. (۳) پیشوازی -
 لی کردن. (به کمک آمدن؛ به پیشواز رفتن)
 به دهم یه که وه بوون: [چاوه گهت] (۱)
 به هاواری یه ک گه یشتن. (به داد هم رسیدن)
 (۲) پیکه وه چه سپاو؛ یه کپارچه. (یکپارچه)
 به دهم ورا هاتن: [چاوه گهت] (۱)
 خولانه وه و گهران به دهم وری شتیکدا. (دور
 چیزی گشتن) (۲) له دهم و رگه ران و خو به
 قوربان کردن؛ (قربان صدقه رفتن) (۳) (ب)
 خزمهت کردن و ئاگالیبون و خه ملاندن و
 جوان به خیو کردن. (خدمت کردن)
 به دهم هن: [ئاوه لئاو] دلاوا؛ ده سبلاو؛ ده ههنده
 و به هیمهت. (بخشنده)
 به دیاره وه بوون: [چاوه گهت] (۱) به دیارو
 بوون؛ شتی که دیاریت؛ له به رچاو؛
 دیاربوون؛ خوبوون؛ (مرئی؛ پیدا بودن) (۲)
 به لاوه دانیشتن؛ ئاگا لیوون. (نگهداری)
 به دیاره وه دانیشتن: [۱] [چاوه گهت] (ب)
 چاوه روانی بو بی گه یشتن و هاوسه ری، تاگه -
 رانه وه و یه ک دیتن؛ وه ک، چاوه روانی -
 کچیک و شوو نه کردنی تا گهرانه وه ی ده -
 زگیرانه که ی له دوور و لئاتان. (در انتظار
 نشستن) (۲) ئاگا لیوونی نه خوش.
 (پرستاری)
 + بهر: (۱) به؛ دلشاده ر؛ دلشاده؛ (۲) له پ؛
 به ری ده ست؛ له پی ده ست. (باش؛ کف دست)
 + بهر: [ئاو] ده ره وه؛ بهر که رده ی؛ دهر کردنه -

دهرموه؛ ثامای بهر: هاته دهرهوه؛ (بیرون).

+ بهر: [ناو] (۱) ته و پاناییه که پاله له دروینه دا دیاری ده کا بو دوورینه وه < پاله. (انتخاب عرض درو) (۲) دوورینه وه ی که کهرت و بی وچان گرتن (درو یک عرض معین در یک بار) (مهودا؛ ماوه؛ بهر ی تهنگانه کورته. (چشم انداز؛ مدت)

بهر: [ناو] قهراغ؛ کهنار؛ لیو؛ لیوار. (کنار)

بهرثاف: [چاوگه، ت] پهراو؛ قهراغ زهریا. (کنار دریاساحل)

بهرثافیتن: [چاوگه، ت] بهر خستن؛ بهر فریدان؛ مندا ل له بارچوون. (سقط شدن بچه) بهرناگر: [چاوگه، ت] (۱) کوله وهژ. (چوب آتش بهم زن) (۲) بهر ناگر؛ پیشه وه و پرو به ناوړ. (رو به روی آتش) بهرثانین: [چاوگه، ت] (۱) پیشکesh کردن (پیشکeshی) (۲) بهر هیئان؛ سمه ره یئان. (بهرمدادن)

بهرثاو: گیای قناولی؛ بو چلکی سی باشه. (منداب)

بهرثاوه له: [ثاوه لئاو] پیش به تال؛ بهر نه گیراو؛ بهر فراوان. (وسیع)

بهرثه ندام: [ناو] خو دیاری کردن بو دهنگ - دان و بهر گهم بوون. (کاندینا)

بهرثه ندامی: کاری خو دیاری کردن بو هه لېژاردن و دهنگ دان و بهر گهم بوون. (کاندینایی)

بهر: [ناو] بېلا؛ با. (بگنار)

بهرابه ریټی: [ناو بهرهمی چاوگه] بهر اصبهری؛ پرو به پرو و ویستان؛ رموتی ملانی و بهر هنگاری و هاوهیزی. (حالت برابری و

رقابت)

+ بهرات: (۱) تاجری نامه یی کی ده نووسی بو تاجری کی دی که پاره ی دیاری کراو له نامه که دا بدا به ساحیبی نامه که (له قه دیم دا) نه مرو بانگ ههر بهو شیوه ټیش ده کا و بهو نامه ی بانکییه ده لین (بهرات) (۲) جه ژنی بهرات. (۳) مووچه (موچه) ی کریکار و نوکهر و رهنجبهر. (برات)

بهرات: (ف. مشه) به لگه؛ ثاوه ند؛ ده لیل؛ رهزا- یه تنامه ی گهوران. (رضایتنامه بزرگان)

+ بهرات: [ناو] به لگه یی که که له سونگه یه وه که سیک له که سیکی تری ده ویت که له کاتیکی دیاری کراودا پاره یی که بدا به که سیک یان شو یییک. (برات)

بهرات کیش: [ناوی یک] بهرات نووس؛ که سیک که دهره وهسته پاره ی بهرات له کاتی دیاری کراودا بدا به بهرات گر. (براتکش)

بهرات گر: [ناوی یک] (۱) که سیک که پاره ی- بهراته که له واده ی دیاری کراودا له برات کیش وهرده گری. (برات گیر)

بهرارو: دهر ییټ؛ دهر کی شیت. (درییاورد) بهراره وی: [به ند] بهر اگوزهری؛ به هه لکه هوت؛ له ناکاو. (اتفاقی)

+ بهرازه: [ناو] (۱) ته خته داری کورت و قهوی له بهینی کوله که و کاریته دا؛ سهر کوله که؛ تانج کوله که. (۲) ناغزوونه؛ ثافزوونه. (۱) سر ستون. ۲. سگک)

بهرازی می: مالوس. (خوک ماده) بهرازی نی: یه کانه. (گراز)

به‌راژو: [ئاوه‌لئاو] به‌ره‌وژوور؛ سه‌ره‌وژوور. (سر بالا)

به‌راژویی: [ناو] سه‌ره‌وژووری. (سر بالایی)
به‌راست: (۱) به‌لای راست‌دا. (بطرف راست)
(۲) به‌راستی و بی‌درو. (براستی) به‌راش:
[ناو] جوړیک چیشکه‌یه. (نوعی گنجشک)
به‌راشو: [ناو] به‌رشو؛ جل و به‌رگیک که بو
شووشتن داده‌نریت. (رخت برای شستن.
رخت چرک)

به‌راشه: [ناو] جوړیک بالنده‌یه. (نوعی پرنده)
به‌راف: په‌راو؛ قه‌راغ زه‌ریا. (کناردریاساحل)
به‌رافیتن: [چاوگه‌ت] به‌رهاوینتن؛ به‌رخستن؛
به‌رف‌پیدن. (انداختن جنین)
به‌رافیک: [ناو] به‌رهافیک؛ زی‌ره‌وشان.
(زرافشان)

به‌راکردن: به‌غار؛ به‌ه‌لتن. (با دویدن)
به‌راگر: (۱) به‌رتاگر. (۲) کو‌له‌وه‌ژ.

(۱) جلو‌آتش. (۲) چوب به‌مزدن آتش‌تنور)
به‌رامبه‌ری کردن: (۱) وه‌ک یه‌ک‌هاتنه‌وه و
یه‌کسانی. (یکسان بودن) (۲) به‌ربه‌ره‌کانی
کردن؛ و نه‌به‌زین. (رقابت)

به‌رامپیل: [ناو، ت] (۱) به‌رانپیل؛ به‌ره‌ه‌لینه.
(پیش‌بند) (۲) [چاوگه‌ت] به‌رانبه‌ری کردن؛
به‌رامبه‌ره‌کی. (۳) به‌رانپ. (برابری و رقابت؛
پیش افتادن و دور زدن)

به‌ران‌بازی: [ناو] شه‌ره‌به‌ران. (جنگ قوچ)
به‌رانبه‌ربوون: (۱) روو به‌رووی یه‌ک بوون.
(۲) هاوتابوون؛ هاوکیش بوون؛ هاو نه‌ندازه-
بوون؛ هاو قه‌دبوون. (۳) به‌ران به‌ر
بوون) (ب) کاتی به‌ران به‌ردان بو نیو می‌گه‌ل.

(روبه‌روی هم بودن؛ برابر بودن؛ زه‌اکردن
قوچ به‌میان گله)

به‌ران به‌ردان: (۱) به‌ران کردنه‌نیو می‌گه‌ل.
(تگه‌را با گله‌همراه کردن)
(۲) به‌رانبه‌ر دان. حاله‌تی به‌یه‌ک‌گرتن؛
هه‌ل‌سه‌نگانندن؛ پی‌ک‌گرتن؛ روو به‌روو دانان
(مقابله)

به‌رانبه‌ری نه‌کردن: به‌رگی شتیک نه‌گرتن؛
نه‌واندن؛ کو‌ل‌دان؛ به‌زین؛ هی‌ز پی‌نه‌شکان؛
هاوسه‌نگ نه‌بوون؛ هاوشان نه‌بوون.
(مقاومت نکردن. برابری نکردن)

به‌ران‌پوز: پوز به‌ران؛ لووت به‌ران؛ که‌پوی
کووری ده‌ره‌پرو. (دماغ عقابی) به‌رانکی؛
[ناو] به‌رانه‌ک؛ تلیامه‌زن؛ قامکه‌گه‌وره.
(انگشت شست)

به‌رانه‌جه‌نگی: (۱) به‌رانی تاییه‌ت بو
شه‌ر. (قوچ جنگی) (۲) شه‌ره‌به‌ران. (جنگ
قوچ)

به‌رانه‌ک: [ناو] قامکه‌گه‌وره‌ی ده‌ست؛ تلیا
مه‌زن. (انگشت شست)

+ به‌رانی: به‌سه‌ر له‌یه‌ک دانی‌که‌ل و
حه‌یواناتی دیکه؛ کشانه‌وه‌دواوه‌بو‌خو به
یه‌ک‌دادان. (ها‌ره‌ی گو و دوو قرانی، لیک
ده‌کشانو به‌رانی) (فولکلور). (شاخ به‌شاخ)

به‌رانی‌خودادان: (ب) په‌شیمان بوون و داخ و
حه‌سره‌ت ده‌ربرین بو له‌ده‌س چوو به‌ده‌ست
به‌سه‌ر راندا دان. (کنایه‌ی اظهار تأسف و
بادست به‌زانو کوبیدن)

به‌راوان: [ناوی‌یک] پار‌یزه‌ر؛ چاودیر. (محافظ)
به‌راوه‌به‌ر: [ناوی‌یک] پیره‌ر؛ به‌ره‌پوه‌به‌ر.

(مدیر)

به راوه رد: (۱) هه لسه نگاندن له گو تره. (برآورد)
 (۲) هاتنه دی؛ ئاواته کهم به راوه رد بوو.
 (رسیدن به آرزو) (۳) به راوه ردن؛ ده رهینان؛
 پیشهش به راورد؛ پیشهی ده رهینا. (درآوردن)
 به راویژ: [ناوی یک به راویژ؛ به رفپژدهر؛
 ئازملی که به رده خا. (بچه انداز)

به راویژ: [ئاوه لئاو] خاوه راویژ؛ به ته گیر. (با
 تدبیر)

به راویژ تن: [چاوه گهت] به رختن؛

له بارچوون؛ بهر هاویژ تن. (بچه انداختن و
 سقط شدن)

به راویژ توو: له بارچوو؛ بهر هاویژ توو؛ به-
 رختوو. (بچه انداخته)

به راویله که: [ئاو] بهر گایله که؛ بهر گایله؛
 جوژیک چوله که یه که کاتی شیو برینی زهوی
 له نزیک جوتیار کرم له زهویی تازه شیو برآو
 هه لده گری و دهی چنپته وه. (اسم
 پرندمايست)

به راهک: به راهی؛ به رای. (دیدگاه)

به رای: (۱) په ژراندن و فتوا دان؛ دلّم-
 قه بوول ناکا؛ دلّم به رای نادا. (قلبا قبول کردن)
 (۲) سه رده لیل؛ سهر کاروان؛ پیشهنگی کاروان؛
 پیشه وهی رانه مه؛ به رفراوانی. (پیشرو
 کاروان؛ وسعت) (۳) قوچه قانی؛ به رده هاویژک؛
 به ره قانی؛ به ره قان. (فلاخن)

به راییل: به رای. ۱ و ۲.

به ربات: [ئاوه لئاو] به رباد. (برباد)

به رباد بوون: [چاوه گهت] ته فر و توونا بوون؛
 لئاو چوون؛ به رفپروچوون (برباد رفتن)

به ربچاف: له بهر چاو؛ دیار؛ بهر چاو؛
 خویا. (جلو چشم)

+ به رباز: (۱) بهر پرس. (مستول) (۲) گوی له-
 مست. (گوش یفرمان) به ربازان: (۱) له
 ژیر باران دا. (زیر باران) (۲) چه تر؛ سه یوان.
 (چتر)

به ربازی: [(۱) بهر پرس. (مستول) (۲) گوی-
 رایله؛ گوی له مستی. (شنوا)

به ربای گوی که وتن: [چاوه گهت]
 سوو سه کردنی دهنگو باسی؛ هه ست-
 کردن. (حس کردن؛ باد به گوش رساندن)
 به ربایی: ئاشکرا بوون؛ خه بهری پرو داویک که
 بلاو بییته وه. (برملا)

به ربچاف: [ئاو] سه رکاز؛ (ئه میندار) (۱) ئه و
 که سه رادهی مافی ئاغا، یا دهو لهت له مالی
 کاسب و رهنجبه ران دیاری ده کا. (ممیز) (۲)
 دیار؛ خویا. (پیدا) (۳) گرینگ؛ له بهر چاو.
 (چشمگیر)

به ربچان: ئه وهی که ره فتار و ئاکاری له خه
 لک نه چی. (آنورمال؛ دارای رفتار غیر عادی)
 به ربخوار: (۱) سه رهو ژیر؛ پرو به خواره وه.
 (سراشیب؛ روبه پایین)

+ به ربز: [ئاوه لئاو] (۱) به ره بند؛ بهر لی-
 برپنه وه. (سد؛ مانع) (۲) بهر انبر دانه وه،
 پیشکه وتن و دهو دانه وه له رپگادا.
 (دورزدن) (۳) که سیک که بهر انبر ده داته وه یا
 پیش به کاریان که سیک ده گری. (حالت
 پیشی گرفتن) (۴)

هه رشت که بهر ده ربیت؛ که سیک که بهر د
 ده ربته وه. (سنگ بر)

به ربړنه وه: [چا وگه، ت] پيش يگر تن؛
نه هيشتن و ئي جازه نه دان؛ به ره لست دانان
له بهر پندا. (جلوگيري)

به ربړوور: سهر موژوور. (سربالا)

به ربړيژ: (۱) بهرده لېژاردن له دانه ويله و
زمو؛ نيسكه كه به ربړيژر بكه. (سنگ-
جدا كردن) (۲) [ناوت] به ربړيژر؛ بهر موخوار؛
سهر موخوار. (سراشيب) (۳) بهرد هه لېژيژر.
(كسى كه سنگ جدا مى كند)

به ربسك: [ناو] نه گريجه؛ قزى لاسهر. (گيس
طرفين صورت)

به ربلاو: [ناو] لېژيژر ناواله؛ پان وبهرين؛ به-
ر نه گيراو. (وسيع)

به ربړوژر: كه سيك كه تووشى گيجه لى بووه و
لىي پزگار نابيت. (گرفتار محصه لا علاج)

به ربړوار: [ناوت] (۱) به ربړوارد؛ سالى قسربوونى
ناژل. (يكسال نازايى) (۲) بهر بوار؛ له سهر پرې؛
له سهر بوار و بهر گه. (گذرگاه)

به ربړووز: [ناو] چوڅه؛ چوڅه؛ له بووزو وچيكر او.
(لباسى از شال دستباف محلى)

به ربړووق: [ناو] لېژيژر ښى به دكار و خوږووش؛
جننه؛ جوڼنه. (جنده)

به ربړوكانه: خه لاتی زاوا بو شاييگير له كاتى
گه يشتنى بووك دا. (خلعت داماد به مطرب)

به ربړوونه وه: [چا وگه، ت] (۱) ديسان به ربړوون؛
(دوباره شدن) (۲) كه وخته خوار؛ خلار
بوونه وه له سهر وه. (افتادن) (۳) تاوړ به ربړوونه-
وه. (سرايت)

به ربه ت: [ناو] امارازيكي موسيقايه؛ عوود.
(بربط؛ عود)

+ بهر بهر: [ناو] قه وميكي دوا كه وتوو له
شارسانيه ت له باكوورى نه فريقا. (ب)
وه حشى و بى قهرهنگ. (بربر)

به ربهر وژگ: [ناوت] بهر بهر پوچكه؛ شوينى-
بهره هتاو؛ خوړگر. (روبه افتاب)

بهر بهروو: [ناو] بهر بهروك. (يقه)
بهر بهره ل: [ناو] لېژيژر نه گيراو؛ بهر ناواله.

(ب) بى خاومن. (آزاد. بيمانع)
بهر بهرى: [ناو] (۱) دوژمنايه تى. (دشمنى) (۲)

چاوليكه رى. (هم چشمى)
بهر بهرې: [ناو] جوړى كوليره ي دريژ و قهوى.

(نان بربرى)
بهر بهزه: تالان كردنى مالى دوژمنان. (غارت
مال دشمنان)

بهر بهر سهر: بهر بهر وورقه؛ بهر بهر ويان؛ سهر و
ژوور. (روبه بالا)

بهر بهر سكر دن: [چا وگه، ت] (۱) پيشگرتن؛
بهر بهر ست كردن. (مانع شدن) (۲)

هه لكيشانى بهن له زاخاودا بو مانه وه و
بهر بهروامى پهنگ. (نخ را در مواد فرو كردن
براى دوام رنگ)

بهر بهر گوار: [ناو] تازه ليك كه گوشتيكي زيادى
وهك گولنيك له بهر ملي دايه. (گوسفندى
كه گردنش گوشتى گوشواره مانند دارد)

بهر بهر لا كردن: [چا وگه، ت] بهر لاگير كردن؛ به
قوربان كردن. (قربان و صدقه رفتن)

بهر بهر بند: [ناوت] (۱) سده؛ بهر بنداو؛ له مپهر؛
تاو بهر بند؛ (سد) (۲) ژيژر چمنه؛ خسلى ژيژر

چهنكه ي ژنان. (زيور زنانه)
به په نه پيوان: پويته پينه دان؛ بايه خ پينه دان؛

به چ نه گرتن. (اهمیت ندادن)
 بهر به هه ف: [بهند + ئاوه لئاو] به رانبهر؛
 پرو به پروو. (روبرو)
 بهر به یار: [ناو] بووره؛ وه ک چاندنی گهنم له
 زهویی نه کیلراودا. (زمین شخم نشده)
 بهر بیژ: [ناو] شوان. (چوپان)
 بهر بیژ: (۱) [ناو] پیش و تار و سه ره کی؛
 (دیباچه) (۲) [ئاوه لئاو] زوړ بلی؛ فره ویژ؛ چهنه
 در یژ؛ در یژ دادې؛ پر بیژ. (پر حرف) (۳) [ناوی -
 بک] مزگینی دهر؛ موژده هینه ر. (مژده آور.)
 بهر بیست: سه ره تای لاوی؛ تمهن له بیست
 سال که متر. له هاو تای (تین ئیجیر) ی
 ئینگیزی وه گیراوه. (کمتر از بیست سالگی)
 بهر بینده: [ناو] بهر بین؛ بهن که له وه. (نخ چنبر
 گاو)
 بهر پابوون: [چاوگه ت] پروو دان؛ قه ومان؛
 دروست بوون؛ ساز بوون. (شه پ بهر پابوو؛ شه پ
 هه لسا؛ شه پ هه لایسا. (برپا شدن)
 بهر پال: [ناو] قه دیال؛ داوینی کیو. (دامنه ی کوه)
 بهر پان: [ئاوه لئاو] بهرین؛ دوو بهر؛ قوماشی که
 بهری زوړ پان بیت. (برپهن)
 بهر پشت: [ناو] کورتانی سه ر پشتی کوْل
 هه لگر. (پالان حمالی)
 بهر پرسیه تی: خاله تی ده وه ست بوون. (ب)
 پموتی سه رو کایه تی. (حالت مسئولیت)
 بهر پیشین: [چاوگه ت] بهر پیشین؛ توو چاندن؛
 توو وه شانندن. توف هاوینتا په ریژی. (تخم
 پاشی)
 بهر یوژ: بهر لووت؛ بهر انبه ر؛ بهر دهم. (در برابر؛
 جلو دماغ)

بهر په رچ دانه وه: [چاوگه ت] (۱) قسه لی پین و
 جواب دانه وه. (صحبت قطع کردن) (۲)
 بهر انبه ر دانه وم. (راه سد کردن)
 بهر پیش کرن: [چاوگه ت] پیشکه شکر دن.
 (پیشکش کردن)
 بهر پین: [ناو] پاشقول؛ پی وه بهر پی دان.
 (لنگ)
 بهر پیوار: [ئاوه لئاو] گوم؛ نادیار؛ بزر. (گم)
 بهر تا؛ بهر ته تا: [ناو ت] گهنه تا؛ سوو که ته ب و
 له رزی پیش نوبه تی. (پیش تب)
 بهر تاسه: [ئاوه لئاو] به تاسه؛ ئاره زوو دار.
 (آرزو مند)
 بهر تاشت: [ناو ت] بهر چاشت؛ بهر تیش ت؛
 بهر چا؛ بهر قهنده؛ نانی به یانی؛ بهر قلیان؛
 ناشتایی. (صبحانه)
 بهر تر: [بهند] پیشتر؛ له مه و بهر؛ بهر له ئیستا.
 (قبلا؛ پیشتر)
 بهر تل: [ناو] مته؛ میته؛ میچکه؛ هه ر شت که
 له هه لمتیندا داده کری بو یاری میشین.
 (نشانه برای تیله بازی)
 بهر ته ر: [بهند] بهر تر؛ پیشتر؛ له مه و بهر. (قبلا)
 بهر ته سک: [ئاوه لئاو] که م پانایی؛ بهر ته نگ -
 کو لانی بهر ته سک؛ باریک؛ قوماشی
 بهر ته سک؛ که م بهر. (کم عرض)
 بهر ته ق: بارته قا؛ به قه د؛ هینده ی؛ نه ونده ی.
 (اینقدر)
 بهر ته لان: (۱) بهر تاشه بهر دان، (تهل)
 بهر زایی. بهر واتا: (سا، ژیر، بن، پال؛ په نا).
 په نای بهرد. (سایه؛ پناه سنگ) (۲) بهر
 په وه زی بهرز؛ بهر بهردی قیت و قووچی

بهرچینک: [ناو] بهرچیغ؛ نه ستونده کی چیغی -
 مهر و مالیات. (دیرک چادر)
 بهرچاو تاریک بوون: [چاوغهت] (۱) (ب) زور
 توورپه بوون و ناگا له خو بران له توورپه یی دا.
 (خیلی عصبانی شدن) (۲) هیچ نه دیتن له
 بهر بیستنی خه بهری ناخوش و دلته زین.
 (جلو چشم تاریک شدن)
 بهرچاوتیر: [ئاوه لئاو] دل ئاوا؛ دهست و دل باز؛
 دژی چکووس. (مستغنی)
 بهرچاوتیری: [ناو بهرهمی چاوغه] دل فراوانی؛
 دل ئاوا یی. (استغنا)
 بهرچاو و دهم که وتن: (ب) به چاوی پیسه وه-
 بوون؛ پیگران به چاوی پیس. (چشم زخم
 خوردن)
 بهرچچاک: [ناو] تریان؛ بهرچنوگ؛ بهرچن؛
 بهرچنه؛ قهرتالهی میوه چینین. (سبد
 میوه چیندن)
 بهرچو: کاریکی دژوار که همه وو کهس بووی
 نه کری. (کار سختی که از همه بر نیاید)
 بهرچوکنان: [چاوغهت] ژیرچوکنان؛
 زهوت کردن؛ داگیر کردن. (غضب کردن)
 بهرچوله مه: [ناو] بهر چیله؛ پیستی شوپره وه
 بووی ژیر ملی گا. (پوست زیر گردن گا)
 + بهرچه پ: [ئاوه لئاو + ناوت] میمل؛ دژ.
 (آفت)
 + بهرچه ق: [ناو] دهسته خنجیر و
 شمشیر؛ مشتووک. (دسته خنجر و شمشیر)
 بهرچهنگ: بهر دهست. (جلو دست)
 بهرچیت: که پرده؛ پرده یی جیا کردنه وه ی
 خانوو یان په شمال که پیاوان له ژنان

سه رکیوان. (پای دیواره ی سنگی)
 بهرتهنگ: [ئاوه لئاو] (۱) تهسک؛ بهرتهسک؛
 کوئلانی بهرتهنگ: کوئلانی باریک. (تنگ)
 (۲) [ناو] بهر تهنگه؛ قایشی ژیرسینگی ولاخ
 کاتیک که زین ده کریت. (تنگه زین)
 بهرته ونانه: [ناو] گورانی تاییهت له کاتی
 تهون کردندا. (آواز مخصوص فرش
 بافتن)
 بهر تیل خواردن: [چاوغهت] پریشووت
 وهرگرتن. (رشوه گرفتن)
 بهر تیلخور: [ناو بک] وهلیقه تخور؛
 پریشووتخور. (مرتشی)
 بهر تیل کردن: [چاوغهت] (ب) پاره و مال لی-
 کیشانه وه؛ موفته خوری و له سه رسکی
 کهسیک له وه پران. (سر کیسه کردن)
 بهر جا: [بهند] بیجگه له؛ جگه؛ جگه له؛ با
 بمینی. (بجز؛ بماند)
 + بهر جل: [ئاوه لئاو] بهرچاوتنهنگ. (تنگ نظر)
 بهر جلانه کی: [ناو] جولاتی؛ هه لورتک.
 (تابیازی)
 بهر جلییتی: بهرچاوتنهنگی؛ پرژدی؛ چکووسی.
 (تنگ نظری)
 بهرجهسته: [ئاوه لئاو] (۱) هه لکه وته؛ مومتاز.
 (۲) قوت؛ بهرز؛ زوپ. (برجسته)
 بهرجه و منگ: [ناو] بهرجه وهن؛ پروانگه؛ دیمهن؛
 بهرچاو. (منظره)
 بهر جی: [بهند] بهر جی؛ بهر جا؛ بیجگه له؛
 جگه له؛ بابوهستی. (بماند؛ بجز)
 بهر جیس: [ناو] ناوی ئه ستیره ی موشته ری.
 (ستاره مشتری)

جیاده کاته وه. (حائل؛ پرده میان چادر)

به رچیچک: [ناو] نژگهره. (سکسکه)

به رخورور: [بهند] لمبه رانبهر و له خزمه تا؛

له خزمه ت دا؛ له حوزووردا؛ له ږووبه روودا.

(در حضور)

به رحه ق: [تاوه لئاو] حه ق به ده ست؛ حه قدار؛ له

سه رحه ق؛ حه ق؛ ږاست. (برحق)

به رحه لینگ: [ناو] بوته؛ بوته ی به ردین؛

ده فری تاوندنه وه ی کانزا. (بوته)

به رخ ناھو: [ناو] کار مامز. (بره آھو)

به رخدان: [ناو] پزدان. منالذانی مه ږ. (رحم-

گوسفند)

به رختن: [چاوه ت] (۱) وه پیش خستن

بو ریز لیگرتن. (جلو انداختن) (۲) نان خستنه

به ر سه گ. (نان پرت کردن جلو سگ) (۳)

به رهاویشتنی تولدار. (بچه انداختن)

به رختن: [ناو] نه خوشینی به رختن،

تایه تی ئاژاله که بو ئینسانیش گیروی هه یه

به ناوی (یاوی مالت)؛ ناوی عیلمیه که ی (ږو

سلوزم) (تب مالت)

به رخ خنکینه: [ناو] گیاییکی (نووسه ک و

چه سپانه) له میړگدا ده ږوی. (نوعی

گیاه چسپناک)

به رخواز: [تاوه لئاو] پیش چهوت؛ زهوی-

لاره ولاز و ناپیک؛ قوماشی که لار بېر دری.

(کج)

به رخواردن: (۱) تووش بوون؛ گه یشتنه یه ک.

(بهم رسیدن) (۲) گران هاتن؛ پیم بهری

خوارد (برخوردن) (۳) به رخواردن؛ له سه مهر و

(بهر) خواردن. (از بهره خوردن)

به رخسوه دان: سرنج دان؛ تماشا کردن؛ ږوو

تیکردن؛ به راخوه دان. (نظر کردن)

به رخوه: به رخور؛ (۱) که لک؛ سوود؛ مفا.

(مفید) (۲) له سه مه رخور؛ به ره هم خور.

داهات خور. (از بهره خور) (۳) گران هاتن؛ قسه

یا هه رشت که ده پیته هو ی سوکایه تی و

ته وهین (برخواردن). (برخوردن) (۴) به ر ږوژ.

(رو به آفتاب)

به رحه به ران: [ناو] کاو ږ به ران؛ کاو ږی نیړ.

(برمنر)

به رحه فچ: موته که؛ به رحه فچ؛ سه نگ

سوار بوون له خه ودا. (کابووس)

به رحه که م: (۱) به رحه که ی من. (۲) شو

به اندنی مندا ل یا کیژوله به به رخ. (هه ی لاوه

لاوه به رحه که م لاوه). فولکلور. (بره کوچک)

به رخله وان: [ناو] شوانی به رخله ل. (چوپان-

بره)

به رحه می: [ناو] و مره ما؛ به رخی می.

(برمهاده)

به رخنیر: [ناو] و مره نیړ؛ به رحه به ران.

(برمنر)

به رحه ساوا: [ناو] نه ملک؛ به رخی تازه زاو.

(برهنوزاد)

به رداسی: [ناو] ده غلیک کاتی دروینه ی

هاتییت. (مزرعه غلات رسیدم برای درو)

به ر داس نه که وتن: ده غلی که م بالآ که به

داس نه درو پیته وم. (دم داس نیافتادن)

+ به ردان: (۱) وهختی ده ست لیک به ردان و

جیا بوونه وه. (جدا شدن) (۲) ئازاد کردن. (رها

کردن) (۳) به ر دان: سه مهر و فایده دان. (بهره

دادن) (۴) و بهر دان؛ داره‌ک‌ه‌ی به‌رده؛
و به‌رده با نه‌که‌وِیت. (حایل کردن) (۵) و-
به‌ردان: کردن به‌ژیرسه‌یاره‌وه. (زیرگرفتن)
به‌ردانک: به‌ردامین؛ دانگ: دانک: دامین،
خواروو؛ دانگی چیا؛ داوینی چیا. (دامنه)

+ به‌ردانه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) با له کونیکه‌وه
به‌تال کردن؛ بای ته‌گه‌ری سه‌یاره‌ک‌ه‌ی
به‌رداوه. (خالی کردن) (۲) خالارک‌ردنه‌وه‌ی له
سه‌ر بو خوار؛ توپه‌ک‌ه‌ی به‌رداوه: خالاری
کرده‌وه؛ که‌وته‌ن‌خوار؛ به‌ربوونه‌وه؛ ناوله شیله-
گه داخستن و به‌ردانه‌وه. (پائین
انداختن) (۳) بوَن به‌ردانه‌وه؛ بلاو ک‌ردنه‌وه .
(پخش کردن)

به‌رداوه‌تی: [ناو] گورانی داوه‌ت. (آواز عروسی)
به‌ردایی: [ناو] (۱) به‌رده‌ل‌ان؛
پرله به‌رد. (سنگلاخ) (۲) به‌ربووک؛ په‌ابوو؛
به‌ره‌ل‌ابووگ؛ به‌رداو؛ ویل‌ک‌راو. (رهاشده)
به‌رد باران: [ناو] به‌رد به سه‌ردا باراندن؛
سه‌نگه‌سار؛ چه‌شنی سزای شهرعیبه.
(سنگسار)

+ به‌ردبِر: [ئاوه‌ل‌ناو + ناو] (۱) هه‌ر شت توانای
برینی به‌ردی هه‌ییت. (۲) که‌ره‌سته‌ی
به‌ردبِرین. (۳) که‌سیک که‌کاری به‌رد برینه.
(سنگ بر)

به‌ردبِری: (۱) [ناو] کاری به‌رد برین و به‌ردبِر.
(۲) توانایی برینی به‌رد. (۳) کارخانه‌ی
برینی به‌رد (۴) مه‌ته و که‌ره‌سته‌ی به‌ردبِری؛
مه‌ته‌ی به‌رد برین. (سنگ بری)

به‌رد بژیر: (۱) ته‌وینسکه به‌رد بژیرکه؛
به‌رده‌ک‌ه‌ی جیا که‌وه. (جدا کردن سنگ)

(۲) زموه‌ک‌ه‌ی به‌ردبژیر کرده و پاکی
کرده ته‌وه له‌به‌رد. (چیدن سنگ زمین) (۳)
کاری به‌رد بژیر کردن. (کار جدا کردن سنگ)
به‌رد به‌ردانی: [ناو] (۱) قه‌مچین؛ بازه‌لین.
(بازی با سنگ؛ یک قول دو قول)

(۲) به‌رد به‌سه‌ر به‌ردموه به‌ند نه‌بوون؛
هیچ به‌سه‌ر هیچه‌وه نه‌مان. (ب) ویرانبوون؛
کاول بوون. (سنگ‌روی سنگ بند نبودن)
به‌ردتاواندنه‌وه: (ب) که‌سیک توانای خواردنی
هه‌موو خوراکیکی بییت و گرفتگی پی‌نه‌کا.
(سنگ هضم کردن)

به‌ردخستنه به‌ریا؛ چه‌ت خستنه کاری؛ به-
رگری له ته‌نجامی کاری؛ به‌ره‌ل‌ست
دروست کردن بو ته‌نجامی کاریک. (سنگ
جلو پا انداختن)

به‌ر دِر: [ناو] جل و به‌رگیک که بو پیشگیری
له درانی لییاسی چاک له به‌رده‌ک‌ریت؛ جل و
به‌رگی کار. (لباس کار)

به‌رد پِژ: [ناو] سه‌نگ‌فه‌رش؛ داپوشینی زه‌وی
یا شه‌قام به‌ به‌رد؛ بانوان. (سنگ فرش)

به‌ردپژ کردن: [چاوگه‌ت] جیگاییک به‌ به‌رد
داپوشین وه‌ک سه‌نگ‌فه‌رش. (سنگ فرش
کردن)

به‌ردشکین: [ئاوه‌ل‌ناو + ناوی‌بک] (۱) پیک یا
هه‌ر شت که به‌رد بشکینی. (۲) که‌سیک که
به‌رد ده‌شکینی. (۳) (ب) که‌سیک که‌به‌رد
پیک ده‌کات بو کاری ساختومان‌سازی.
(سنگ شکن)

به‌ردک‌ردنه ناو: (ب) پوحم و به‌زه‌یی پاکیشان
به‌لای خودا. (کنایی، رحم و شفقت کسی را

برانگیختن)

به رد کولاندن: [چاوگه، ت] (ب) کاری بی سوود و موفا کردن. (کنایی، کار بیهوده)

+ به ردل: تیکه ییکم له و بیسکویته خوارد به ردلی گرتم؛ له نیشتیاه کهوتم. (رفع گرسنگی)

به ردلک: [ناوه لئاو] ئوفلاز؛ نازنین؛ خوشه- ویست. (محبوب)

به رد له نه ژنو دان: [چاوگه، ت] (ب) به شیمانی له کار و کردموه. (سنگ به زانو زدن) به رد له سه ردنان: [چاوگه، ت] (ب) دیزه به دهر خونه؛ شاردنه وه و له بیر بردنه وه و باس نه کردنی مه به ستیک. (سرپوش گذاشتن)

به رد لیبارین: [چاوگه، ت] (ب) تووشی به لئا و موسییه ت بوون؛ به رد باران بوون؛ (کی ته فره ی داوی به ردی لیباری) (فولکلور). (دچار مصیبت شدن سنگسار شدن)

به ردوش: (۱) ته کان دان. هه ژاندن. (تکان دادن) (۲) به رهه لینه. (پیشبند)

به ردوولا قی: [ناو] هه واو به سته ییکه، ژنان له بهر خویانه وه، له کاتی خوری پستن و رایه خ چیکرندا ده یلین؛ به شیوه ی بهر ته و نانه. (آهنگی است)

+ به ردو لیان: [ناو] به رئاوی که له دو لیانی ناشه وه دیت و له ژیر په ره ی ناشه وه دهر ژ- یته دهر موه. (آبیکه از آسیاب بیرون میر یزد)

به ردوئه سی: [ناو، ت] نه سستی و به رد به ردوچه خماخ. (قطعه آهن و سنگ آتش زنه) به ردوو: [ناو، ت] بهر دووگ؛ شوینی بی

مووی ژیر دووگ. (زیر دنبه)

به ردووگ: [ناو، ت] نه و جیگا له دووگ که به پانی مه ره وه دهنوو سی و مووی نییه. (جای بی موی دنبه)

به رد: (۱) نه و تاپو به رد، ئاسن نییه؛ (سنگ است) (۲) شو به اندن به به رد؛ رهقه ده لیی به رد. (مانند سنگ است) (۳) په های که؛ به ریده. (ده پرو به روکم به رد). (رها کردن) (۴) بیده ده می؛ وه به ریده؛ چاره که شیو که بووره یشی به رد و اتا وه به ریده. (اضافه کن) (۵) داره که به ری زوره کوله که ی به رد، کوله که ی وه به رد؛ (حایل کردن) (۶) کوبله؛ خولام. (برده)

به رده ئاش: [ناو، ت] به رد ئاسیاو؛ به رد یکی سهخت و رهقه و (سیلیسیه) ده ی تاشن و ده- یکه ن به هاره بو هارینی دانه و یله؛ هاره ی ئاش. (سنگ آسیاب)

به رده بیل: [ناو] مه ری سی سآله. (گوسفند سه- ساله)

به رده خوی: [ناو] (۱) به رد یکه پان که خوی ده که ن به سه ریدا بو ئا ژال. (سنگ نمک پاشیدن برای حیوانات) (۲) به ردی خوی لین؛ به ردی خوی که له (سو دیوم و کولور) چی بووه؛ خویی مه عده ن (کانگا) که وه ک به رد وایه. (سنگ نمک)

به رده خوین: به ردی خوین: [ناو] جو ریگ به رده. (حجر الدم. سنگ خون)

به رده رکانه: [ناو] پاره ییک که له زاوا و ه رده گیری تا در گای مالی بووکی لی یکه نه وه. (پول گرفتن از داماد جلو خانه عروس).

به‌رده‌زورک: [ناو] به‌رده‌زورره؛ به‌رده‌زبره؛
به‌ردیکه له هه‌سان زبرتره بو تیزکردنی
دهمه‌تیخ. (سنگ خارا)

به‌رده‌سپيله: [ناو] به‌رده‌چه‌رمه‌له. (سنگ
سفید)

به‌رده‌ستک: [ناو] دسته که وشه؛ ده‌سته‌ندوو؛
ده‌سته‌مشته؛ جیگای ده‌ست پیوه‌گرتن له
سه‌رباسکیش له شیو به‌رین دا. (جای دست
گرفتن در خیش)

به‌رده‌سماته: [ناو] به‌رده‌ماته؛ به‌ردی
جه‌هه‌ندم؛ هه‌سان؛ به‌ردی تیخ تیزکردن.
(فسان)

به‌رده‌سمباده: [ناو] به‌رده‌چخماخ که به قالب
و چه‌سب ده‌بیته ته‌خته به‌ردیکی ناسک و
به‌جه‌غر ده‌پینه‌وه بو سه‌ر مه‌کینه‌ی
سومباده بو ساوینی کانزا و شتی دی. (سنگ
سمباده)

به‌رده‌سووری: تیره‌ییکی کوردن له ئیران، له
مه‌حالی به‌رده‌سوور. (اسم طایفه‌ایست)

به‌رده‌سه‌بر: [ناو] به‌ردیکی ته‌فسانه‌یی
که‌قسه‌ی بو ده‌گیرنه‌وه هه‌تا ده-
قه‌لشی. (سنگ صبور)

به‌رده‌فە‌کی: [ناو] (۱) به‌ردخستن بو‌نیشانه یان
بویه‌کترین؛ به‌رد هاویشتنی زور. (به‌هم سنگ
اندازی کردن) (۲) به‌رد فە‌یدانی له‌سه‌ریه‌ک.
(سنگ اندازی پیاپی)

به‌رده‌فروشی: [ناو] به‌ره‌همی چاوکه [کاری
فروشتنی کوپله. (برده‌فروشی)

به‌رده‌ف: [ناو] ده‌م‌است؛ نوینه‌ر؛ قسه‌زان.
(سخنگو؛ نماینده)

به‌رده‌فک: (۱) هاوده‌م؛ هاو‌راز. (همدم) (۲)
مونه؛ مودنه؛ ده‌منه. (چوب سیگار) (۳) له‌لایه-
ن که‌سیکی ترموه ناخافتن و دووان. (سخنگو
بجای کسی) (۴) سه‌رباز؛ موزاحیم. (مزامح)

به‌رده‌فکر: [ناو] قلیاندار. (قلیاندار)

به‌رده‌قسل: [ناو] به‌ردیک که له ناو ناوری
به‌تین دا ده‌بیته قسل؛ به‌رده‌ناهه‌ک. (سنگ
آهک)

به‌رده‌کو‌له‌که: [ناو] به‌ردی پانی ژیر
کو‌له‌که؛ به‌ردی ژیر ویستوون. (سنگ زیر
ستون)

به‌رده‌گونجه: [ناو] به‌ردیکی کونه ده‌یکه‌نه
گونجه‌ی حه‌وز و ته‌ستیر. (سنگ آب‌رفت)

به‌رده‌گیج: [ناو] به‌ردی که به‌گه‌رما پیدان
له‌کووره دا ده‌بیته گه‌ج (گیج). (سنگ گج)

به‌رده‌مانگ: [ناو] جو‌ریک به‌ردی به-
نرخه. (سنگ قمر. حجر القمر)

به‌رده‌مو‌ره: [ناو] خشتیکی چکو‌لانه‌یه که له
مه‌زه‌بی شیعه‌دا وا په‌سمه بو موباره‌کی له
سوجه‌ی نو‌یزدا نیو‌چاوان ده‌نینه‌سه‌ری.
(مهر نماز)

به‌رده‌مو‌وکه: [ناو] ده‌مامک؛ نیقاب؛ ده‌مو‌کانه؛
ده‌مکانه؛ ده‌م و لووت پیچ. (صورتک نیقاب)

به‌رده‌مه‌پمه‌پ: [ناو] (۱) به‌ردیکی جوان و
په‌نگاو‌په‌نگ بو‌نومای بینا به‌که‌لک‌دی. (۲)
به‌ردی که هه‌لماتی لی‌چی ده‌که‌ن. (سنگ
مرمر)

به‌رده‌نسک: [ناو] به‌ر پیسه‌ر؛ گو‌یگر.
(مخاطب)

به‌رده‌نما: [ناو] به‌رده‌نو‌یز. (سنگ نماز)

به‌رده‌نووس: [ناو] (۱) له‌وحی به‌ردین.
 (۲) نو سراوه‌ی سه‌ره‌رد. (سنگ نوشته)
 به‌رده‌وام: [بفند] بی‌پانه‌وه؛ همیشه؛ دایم؛
 بی‌پانه‌وم (مدام)
 به‌رده‌لکه‌ن: [ناوی‌بک] که‌سیک که له‌کان
 (مه‌عه‌ن) به‌رد هه‌لده‌کهنی؛ به‌رده‌لقه‌ن.
 (کسی که کارش در آوردن سنگ از کان
 است)
 به‌رده‌یی: [به‌ره‌همی چاو‌گه] حاله‌تی
 به‌رده‌بوون؛ کو‌یله‌تی؛ خولامی. (بردگی)
 به‌ردی‌پا: [ناو] سه‌نگی‌پا؛ به‌ردیکی
 (سیلیسیه) په‌ش و ناو کفه‌له بو شو‌ردنی زیر
 پی به‌کاری دینن له‌گه‌رماودا. (سنگپا)
 به‌ردی‌ترازو: [ناو] سه‌نگی‌ترازو؛ به‌ردی ثایه‌ره
 بو کیشان. (سنگ ترازو)
 به‌ردی‌چه‌خماخ: [ناو] به‌ردیکی په‌قه له
 جنسی سیلیس که له‌یه‌ک بدرین ثاوریان
 لیده‌بیته‌وه و بو چیکردنی کاغه‌ز په‌رداخ
 که‌لکی لی‌ومرده‌گرن؛ به‌رده‌سی. (سنگ
 چخماخ)
 به‌ردی سارد و گه‌رم وه‌به‌ر پی‌هاتن: (ب)
 تووشی به‌لا و موسیبه‌ت هاتن؛ (کنایی، دچار
 مصیبت و بلا شدن)
 به‌ردی سه‌رمه‌لو: کاتی‌گیا و درک و دال
 دووروا ده‌یکه‌نه مه‌لو و به‌ردیکی له‌سه‌ر
 داده‌نین که با نه‌ییا؛ (ب) ثامازه‌یه بو به‌لینی
 سه‌رزاره‌کی؛ به‌وه‌ق‌ه‌زاره ده‌لین که
 خوازی‌بینیکی سه‌رزاره‌کی له‌کچی‌یکری
 وجوابی نه‌رینیکی سه‌رزاره‌کی وه‌رگیرایی‌ت.
 (پیمان معامله‌نام‌محکم و آبکی)

به‌ردی قه‌بر: [ناو] (۱) به‌ردیک که له‌سه‌ر
 گوریچه‌ی قه‌بر داده‌نری‌ت؛ به‌ردی-
 نه‌لحه‌د. (سنگ‌الح‌د) (۲) کی‌ل. (سنگ-
 گور) به‌ردی کفته: [ناو] له‌پا بوور‌دوودا به‌ردی
 بوو که‌گوشتیان له‌سه‌ر ده‌کوتا بو که‌بابی
 لوول و کفته. (سنگ گوشت کوب)
 به‌ردی کومری: [ناو] به‌ردی په‌ژی؛
 سه‌نگه‌زوخال؛ (کومور) تور‌کییه. (ذغال سنگ)
 به‌ردی گورچیله: [ناو] به‌ردی که له‌ناو
 گورچیلدا چیده‌ییت و ئیم‌پوژه به‌تیشکی
 له‌یزپ چاره‌سه‌ری ده‌کهن. (سنگ کلیه)
 به‌ردی گنج: [ناو] به‌رده‌گه‌چ؛ به‌ردیک که له
 ناو کووره‌ی گهرمدا دا ده‌بیته‌گه‌چ. (سنگ
 گنج)
 به‌ردیک: [ئاوه‌ل‌ناو] هاو‌نرخ؛ هاوتا؛ هاوشان.
 (هم‌شان)
 به‌ردیلی: [ناو] (۱) زن به‌ژن. (زن درمقابل
 زن) (۲) گوپنه‌وه‌ی شت به‌شت. (معامله‌ی
 تهاتری)
 به‌ردی مه‌حه‌ک: [ناو] به‌ردیکی په‌ق و په‌شه
 که له‌تیژاودا ناتوو‌یته‌وه و بو دیاری کردنی
 پاده‌ی زیری خالیس له‌لیره یا شتی زیرین‌دا
 به‌کاردی. (سنگ محک)
 به‌ردی مه‌سانه: [ناو] به‌ردیک که له‌به‌ر
 میزه‌لدان‌دا دروست‌ده‌ییت و زور به‌ئیش و
 ئازاره، جار‌جار ده‌خزی و له‌گه‌ل می‌زدا
 دیته‌ده‌ر و جاریش هه‌یه که به‌دەرمان یا
 نه‌شته‌رکاری یا تیشکی له‌یزپ مالی‌جه‌ده‌ییت.
 (سنگ مثانه)
 به‌ر پادان: (۱) [چاو‌گه‌ت] به‌ر پیش مالین یا

[ئاوہلناو] چەنە باز؛ زۆربلى؛ ھەلەوم (حراف)
بەر زەبوون: [چاوغەت، گومبوون؛ بزرپوون؛
زايەبوون. (گم شدن)

بەر زەبى؛ تەواو پاستبوونەو و لە بەر ھە-
لسان. (تمام قد جلو پای کسی بلند شدن)
+ بەر زەحە يوان: [ناوت] ولاغى بەر زە؛ يەك-
سم؛ ئەسب، ئىستەر، و كەر. (مال سواری و
باری)

بەر زەخ: [ناو] (۱) بەر زەق؛ ماوہى سنوورى
جەھەندم تا بە ھەھەشت گەشتن. (برزخ)
(۲) [ئاوہلناو] توورە. (عصبانی)

بەر زەفت کردن: [چاوغەت، سەرپىگا ليگرتن؛
پيش پى گرتن. (جلوگیری کردن)

بەر زەفر: [ئاوہلناو] (۱) بىر لە کارى گەورە
دە کاتەو و ھىواى کردنى کارى گەورەى لە
دلدايە. (بلند پرواز) (۲) فەندەيىک کە زۆر بلىند
ھەلدەفەيت. (بلند پرواز)

بەر زەمقانى [ناو] قوچەقانى؛ قەلماسک.
(فلاخن)

بەر زە کرن: [چاوغەت، بەر زە کردن؛ بزر کردن؛
گوم کردن؛ دۆراندن؛ زايە کردن. (گم کردن)
بەر زە کوئل؛ پە کردنى دەفر لە شتى وەك
دانەوئلە، زياتر لە دارمال بە شيوەيىک کە لە
سەرەو قيت بىيەتەو. (زيادپر کردن غلەدر
ظرف)

بەر زە کەوہ: [ناوت] لقى دارى بە لق و پوپ
بو چيکردنى پەرژىن؛ لقى بەر زى سەوز.
(چوپ با شاخمو برگ)

بەر زە لنگ: [ناوت،] [زەنگولەگيا؛ گيايىکە دزى
کرمى پەخوئلە و تەوژمى خوینە. (يوشن؛

پاک کردنەوہ بە گسک يا بە بيل پادان. (جلو
جاروب کردن) (۲) کايە و يارى. (بازی کردن)
(۳) دۆراندن لە کايەدا. (باختن)

بەر پەتخستن؛ وە گيرخستن. (گير آوردن)
+ بەر زاخوڤ: [ئاوہلناو] ولاغى کە بە ئالفى
خوش فير بووييت و ئالفى ناخوش نەخوات.
(ب) ئينسانى بە فيز. (اسب و استری کە عادات
بە علف خوش خوراک گرفته؛ متکبر)

+ بەر زان: (۱) بەر زە کان؛ (بلنديها) (۲) بارزان؛
مەلبەندىکە لە بەين زييار و پەواندەدا کە
عەشیرەى بارزان لە و مەلبەندەدان
(سرزمین وعشیره بارزان)

بەر زاو: [ناو] بەراو؛ زەناو. (زمین آبی)
بەر زاو: [ناو] ھاتنە سەرەوہى ئاوى زەريا بە
ھوى باروئوخى مانگەوہ؛ دزى (نيشتاو يا
ئاوجەپ). (مد)

بەر زپە پين: [چاوغەت،] (۱) ھەلخستەوہ؛ زۆر
خو ھەوادان. (پرين بلند) (ب) ۲) ھالەتى لووت-
بەر زى و بە ھىواى گەشتن بە پلەو پايەى
بەر ز. (بلند پروازی) (۳) ھەلفەرىنى مەل بە ئا
سمان دا و زۆر بلىند بوونەوہى. (پرواز بلند)

بەر زگ: [ناوت،] (۱) خوارووى زگ. (پائين
شکم) (۲) پىستى ژير زگى ھەيوان. (پوستە-
زيرشکم حيوانات)

بەر زواج: [ناو] بەر زويژ؛ بلىندگو؛ توندبيژ.
(بلندگو)

بەر زوخە: [ناو] بەر زوئلە؛ منارە. (منارە)

بەر زوئلە: [ناو] بەر زوخە؛ منارە. (منارە)

بەر زە بليسه: [ناو] (۱) ئاورىک کە بليسهى
زۆر بە ھەوادا بچى. (آتش شعله بلند) (۲)

ورک؛ درمنه)

به‌رزه‌وکردن: [چاوه‌ت] هه‌لگرتن و له‌عه‌رز
برین؛ به‌رزکردنه‌وه. (ب) ژن و کچ
هه‌لگرتن (سازکردن). (بلند کردن)

به‌رزه‌یی: [به‌ند] به‌دزیه‌وه؛ شاراوه؛ نادیار؛
په‌نامه‌کی. (پنهانی)

به‌رزیه: [ناو] ئاته‌ک؛ شاقه‌ل. (تریج؛ تریز).
به‌رزیکان: ناوی ده‌سه‌لات‌داری کوردی
شاره‌زوور که ناوه‌نده‌کی دینه‌وه بوو (نام
امارت شهر زور با مرکزیت دینور)

به‌رزین: [ناو] (١) قه‌لتاخ؛ قالتاخ؛ قه‌ریوز؛
قه‌لپوز. (قالتاغ) (٢) جوانووی ئاماده‌ی گرتن
که وختی زین‌کردنی هاتبیت. (اسب سه‌ساله)
(٣) نهرمه‌زین؛ خلورت. (نمد زین)

به‌رژوور: [ناوت] سه‌رموژوور؛ به‌رمو ژوور؛
سه‌رمو ژووری. (سربالایی)

به‌رژهنه: [ناو] به‌رژه‌وه‌ند؛ په‌چاوگرتن و به-
راوه‌ردی چه‌خش و به‌هره و داهات و سوود و
قازانج و دهرفته‌ی به‌موف. (صلاح
و مصلحت)

به‌رژه‌وه‌ند: [ناو] به‌رژهنه؛ په‌چاوگرتنی
(چه‌خش و به‌هره و قازانج و دهرفته و موف
و هه‌ل و پیکه‌وتی‌خیر). (برآورد مصلحت و
منفعت)

به‌رژه‌وه‌ندی: چه‌خشی؛ به‌رژهنه‌ی؛ موفایی-
خودیتن؛ په‌چاوکردنی قازانج. (درراستی-
مصلحت بودن)

به‌رژه‌وه‌ندی په‌رست: سوود په‌رست؛ قازانج
په‌رست. (مصلحت پرست)
به‌رژیر: [ناوت] سه‌رمو‌خوار؛ به‌رمو ژیر.

(سراشیب)

به‌رستک: [ناو] به‌رستو؛ به‌رییخه؛ به‌ریه‌خه؛
(جلویقه)

به‌رستوک: [ناو] به‌رسکوور؛ به‌روک.
(جلوسینه)

به‌رسفکه: [ناو] هه‌یوان. (ایوان)
به‌رسکوور: [ناو] به‌رمل. (یقه)

به‌رسم: [ناو] گه‌لای دار؛ له‌ئاویستایش دا هه-
ربه‌و مانایه هاتووه. (برگ درخت)

به‌رسمیل کردن: [چاوه‌ت] سمیل-
کور تکرده‌وه. (ب) پروکه‌م کردنه‌وه؛ ئازار و
زه‌ره‌ر پیگه‌یاندن. (کنایی؛ ضرر زدن؛ روکم-
کردن)

به‌رسووج: [ناو] به‌رتاوان؛ توم‌ه‌ت لیدراو؛
تاوانبار. (متهم)

به‌رسوورکه: [ناو] قالونچه؛ سوورکه؛ (سوسک
قرمز)

به‌رسیجکه: [ناو] نرگهره. (سکسکه)
به‌رسیسانی: [ناو] ئامرازی مشتومال کردن.

(وسائل مشت و مال)
به‌رسیلک: [ناو] تهن‌دوور؛ تهن‌دووری

به‌رد. (تندرستی)
به‌رش: [ناو] به‌نگ. (بنگ)

به‌رشکسته: [ناو] ناپووت؛ وه‌رشکسته؛
مافینگ. (ورشکسته)

به‌رشو؛ دهرچیت. (فرارکند؛ بیرون شود)
به‌رشو؛ [ناو] به‌رشو؛ جلی که له‌کاتی شیو

و کول‌دا ده‌یکه‌نه به‌ر. (لباس تعویضی برای
کارشتشو)

به‌رشه: [کاری] ئه‌مری بو دووه‌م که‌سی

تاک[دەرچو؛ دەرکهوه. (دررو)

به رشنه نوښم: [ناو] [دەر هاوېشتن] حياکردنه ووه و
جياړاگرتنی گيانداري نه خوښ دوور و جياواز
له ساخ (له بهر نه وه) گيروده ي نه خوښی-
نهمېن. (قرنطینه)

به رشنيا: [بهووری له چاوه ي به رشین]
دهرهات: ده کهوت. (بيرون آمد)
به رشنیان: [چاوه] دهرهاتن؛ دهرکه-
وتن. (بيرون آمدن)

به رشیف: [ناو] عه سروژه. (عصرانه)
به رشین: [چاوه] چوونه دهر؛ دهرچوون؛
جه حه د به رشیه ن: له حه د دهرچووه. (بيرون
شدن)

به رغه به به: [ناوت] [ف. گيو] به رغه به به.
(غېغ)
به رغه موټ: [ناوت] جوړيک ميوه يه. (ميوه
ايست)

به رفرمان: فرمان بهر؛ تاماده بو به جي هينانی
فرمان. (حاضر به فرمان)
به رفره: [ئاوه لئاو] زور؛ گه ليک؛ زهحف؛
به رمرشه؛ به رفران؛ به رپان. (زياد؛ وسيع)
به رفمال: [ناو] به فرمال؛ ومورمال؛ ومروهه؛
به رفهلو. (پاروی برف روبی)

+ به رفکه: [ناو] (۱) تهو بارستا سه هو له که
ديواره ي به خچال (سه لاجه) له ناوموه
ده يگری. (۲) مه غشوش بوون و خهت خهت
بوونی شاشه ي تهلويزيون له کاتي روشن
بووندا. (۳) په له ی سپيايی (خوی) دهردانی دیوار
به هو ی ته په شووه. (برفک)
به رفهنده: [ناو] هه رسه ي به فر؛ شکانی کليله

به فر. (بهمن)

به رفی مالک: [ناو] ليلى به فرمالين؛ وهروهه.
(پاروی برف روبی)

به رفان: شوان. (چوپان)
به رفانهک: [ناو] به رهه لېينه؛ به روانکه ي
مندال؛ به رفانک. (پيش بند)

به رفه: (۱) قه د؛ دوو تو نووستانه وه. (تا؛ لايه)
(۲) به ربه؛ روويه. (روبه) (۳) به روهه؛ پيش؛
پيشموه. (روبه جلو)

به رفه کری: [ئاوه لئاو] گوشاد؛ به رئاواله؛
به رکراوه. (گشاد)

+ به رقی: فد؛ [ناو] (۱) کاره با؛ (سی) فاز، دوو فاز،
یهک ته رفه، دوو ته رفه، ساکین (۲)

دروشانموه؛ بریقه؛ شهوق. (برق)
به رقتین: [چاوه] ت قه لشین؛ له ت بوون.
(قطع شدن)

به رقی خستن: [چاوه] ت (۱) بریقه دان؛
به رقی خستنی ههور؛ ههوره تریشقه لیدان. (برق)
رعدوبرق (۲) ساوین ولووس کردن و
بریقه دار کردن. (ب) زور خاوین کردنه وه ي
سامانی مال. (برق انداختن)

به رقی گر: فد؛ [ناوی بک] تریشقه گر؛
برووسکه گر؛ میله يیک له کانزا له سه رخانوو
ده چه قیت و به سیمیک به عه رزموه ده ي-
لکینن که باری کاره بایی بو عه رز
پاگويزيت، هه روهه زنجيریکه له لوری و
تریلی نهوت کیشدا له پاشه وه له عه رز
ده خشی بو پاگويزانی باری کاره بایی بو عه رز.
(برق گیر)

به رقی گرتن: [چاوه] ت [کاره با که کیانله به-

ریک ده گریټ به هوئی هه ووره تریشقه یان
 كهوتن له سیمگه‌لی کارمبا. (برق گرفتن)
 به‌رق لیډان: (۱) دره و شانوه؛ بریقه خستن؛
 بریقه دان. (۲) به به‌رق سه‌ری كه‌چهل
 مالیجه كردن (كارمبا) (۳) بهر بروسكه‌ی
 هه‌وره‌تریشفه كهوتن. (۴) بروسكه دانسی
 هه‌وره‌تریشفه. (برق زدن)
 به‌رقه‌پ: [ناوه‌لناو] به‌رقه‌پ؛ داری پوووا؛
 پرتووکیاگ و نزیك به قریب بوون. (پوسیده)
 به‌رقه‌د: [ناو] (۱) ناوقه‌د؛ (کمر) (۲) قه‌دپال.
 (کمر کش کوه)
 به‌رقه‌دیڤر: [ناوی بک] پارێزمر. (محافظ)
 به‌رقه‌م: [ناو] جوړیک په‌نگی سوور. (رنگیست-
 سرخ)
 به‌رک: [ناو] به‌ره‌ی بچووک. (گلیم کوچک)
 + به‌رکار: (۱) نه‌وه‌ی کاریک به سه‌ریدا دیټ
 (دژی کریار و بکه‌ر) (مفعول) (۲) دانیشتن له
 پای کاریک وه‌ک جو‌لایی و قالی چینین.
 (پای کار) (۳) به‌رده‌ست. (وردست)
 به‌رکردن: [چاوگه‌ت] (۱) جل پو‌شین؛
 له‌به‌رکردن. (پوشیدن) (۲) به می‌شک سپاردنی
 نوو سراوه؛ نه‌زه‌رکردن؛ له‌به‌رکردن. (حفظ
 کردن)
 به‌رکرده‌ی: [چاوگه] دهرکردن. (بیرون کردن)
 به‌رکزه: [ناو] هاورده؛ دژی دهرکزه. کالای
 توجاری که دیته ناو ولاتی‌ک. (واردات)
 + به‌رکوت: [ناوت] له روی نیازوه به‌شیکی-
 کهم کلوش گیره ده‌گریټ بو‌نه‌وه‌ی
 گهنمه‌که‌ی زوو بگه‌یینن به‌ئاش یا زوو
 بیفروشن. (قسمت کم. غله‌کوبیدن)

به‌رکوپ: [ناو] جیقه‌لډان؛ قیسک. کول (چینه-
 دان)
 به‌رکوز: [ناوت] جیگای تفاق پیډانی نازهل له
 زستان دا. (جای علف دادن به‌گوسفندان)
 + به‌رکوزه: [ناوت] قه‌یتانی بو‌داخستنی
 یه‌خه‌ی کراس به‌گریډان؛ به‌ن‌یه‌خه. (بند یقه)
 به‌رکوسته: [ناو] به‌رکوسه‌ر؛ بن‌دیوار؛ پای-
 دیوار؛ سای‌دیوار. (پای دیوار)
 به‌رکوسه‌چ: [ناو] پی‌اوی بی‌پیش؛ پی‌اوی
 کوسه؛ پی‌اوی پیش‌ته‌نک یا بی‌پیش. (کوسه)
 به‌رکوشک: [ناوت] به‌رباله‌خانه؛ به‌رهه‌یوانی
 باله‌خانه. (بالکن)
 به‌رکوف: [ناوت] پنا به‌رد؛ پال به‌ردی که په‌نا
 و په‌سیو‌بیت. (درپناه‌سنگ)
 به‌رکول: [ناو] آشتی نه‌رم بو‌سه‌رپشت که بار
 نازاری نه‌دا. (روپشتی زیر بار)
 + به‌رکول‌کردن: [چاوگه‌ت] (ب) خواردنی
 که‌می‌ک خوراک پیش نه‌هار و شام؛ زور
 برسیم نییه به‌رکولیکم کردوه. (چند
 لقمه‌خوردن قبل از حاضر شدن غذا)
 به‌رکه: (۱) [ناو] چوار به‌رکه‌ی قورسی؛ چوار
 لاشانی قورسی که زستانان دایان دمنّا. (بغل
 کرسی؛ اطراف کرسی) (۲) لایکه‌وه. (تو
 گیانی کاکه‌ت به‌رکه به‌م لاوه). «فولکلوپ»
 (برگرد و نگاه‌کن)
 به‌رکه‌رده‌ی: [چاوگه] دهرکردن. (بیرون
 کردن)
 به‌رکه‌شوک: [ناو] که‌شه‌فی چکولانه. (سینی-
 کوچک)
 به‌رکه‌فتن: [چاوگه‌ت] (۱) به‌رکه‌وتن؛

به رخستی نازل. (بچه انداختن، افتادن)
 (۲) بهر که وتن؛ له پیش که سیکه وه روښتن.
 (جلو افتادن) (۳) بهش پیران له بهش-
 کردن دا. (قسمت شدن) (۴) پیکران؛
 نهنگیوران؛ وه بهر گولله که فتن. (اصابت
 کردن) (۵) دابران؛ هه وشه که مان بهر خیابان
 که وت. (جزو شدن)

بهر که ف؛ هه ل؛ ده رفه ت؛ (فرصت)

بهر که نار؛ (۱) قهر نه که وتوو؛ له که نار هوه؛ له
 ره خه وه؛ (برکنار) (۲) جیا؛ بیجگه؛ بهرجا؛
 بهرجی؛ (بجز) (۳) ده رکراو له کار؛ لابر او؛
 وه لاتراو. (رانده شده) (۴) خانه نشین؛ کار که نار.
 (باز نشسته)

بهر که ناری؛ (۱) دوور که وتویی؛ (فاصله گرفتن)
 (۲) حاله تی وه لا نراوی و لا براوی و
 ده رکراوی. (رانده شده) (۳) تیکه لی جه ماوه
 نه بوون و له پراویز دابوون. (گوشه گیری و
 برکناری)

بهر که وانسن؛ پیکان؛ له نیشانه دان. (زدن
 به هدف)

+ بهر که وتن؛ [چاوگه ت] (۱) بهردا خستن؛ له
 بار چوونی مندا ل. (جنین انداختن) (۲)
 ماله که م وه بهر خیابان که وت. (جزو شدن)
 (۳) بهش پی گه یشتن. (قسمت) [۴] وه پیش
 که وتن. (جلو انداختن)

بهر کیش؛ [ناوبیک + ناو] بهر د کیش. (۱) که سیک
 که بهرد ده کیشی. (سنگ کش) (۲) خه ره کی.
 (وسیله حمل سنگ).

بهر کیشک؛ [ناو ت] که شه وی میز؛ چه که مه جه.
 (کشوی میز)

+ بهرگ؛ [ناو] بهلگ؛ وه ره ق؛ لا په ره. (برگ)
 + بهرگ؛ [ناو] وو کیش؛ وه که بهرگی
 دوشه ک و لیفه و دمانچه و کتیب و سهرین
 و بالش و پشتی و زین و نوو شته و کیلانی
 خنجیر..... (روکش؛ برگ)

بهرگ پیداکرتن؛ [چاوگه ت] بهرگی لیفه و
 دوشه ک و کتیب دوورین... پیداکرتن؛
 بهرگ گرتن؛ (برگ گرفتن)

به رگ؛ پیش (گ) کورته بزوینه؛ [ناو] له ناوی بهر
 بهرگین؛ پیشوو؛ له مه و پیش. پیو مندیدار به
 پابور دوو موه. (قبلا)

+ بهرگاز؛ [ناو] خلیف و قوونووی میش
 ههنگوین. (کندوی عسل)

بهرگر؛ [ناوبیک + ناو] (۱) نه هیل؛ بهر به نند؛
 پیش پیگر؛ بهر به ست؛ کو سپ. (مانع) (۲) به-
 دهوام؛ بهر که گر. (مقاوم) (۳) داری ناو ته ون
 بو راست پاره وستان؛ بهر گرد. (چوب
 دستگاه قالیبافی)

بهرگ تیگر؛ [ناوی یک] (۱) که سیک که بهرگ
 ده گری بهرووی شتیکدا. (برگگیر)

بهرگ ساز؛ [ناوی یک] خه یات؛ روکیش ساز.
 که سیک که بهرگ دروست ده کا. (خیاط؛ جلد
 دوز)

بهرگ گر؛ [ناوی یک] بهرگ پیگر. (برگگیر)
 بهر گواره؛ [ناو] زنگه ته تری. (خوشه انگور)

بهرگ رگوز؛ [ناو] بهر رگوز؛ چوخه؛ چوخه. (لباسی
 که دستباف و از پشم ریسیده درست شده)

بهرگوه ک؛ [ناو ت] (۱) گوشه ته له فون؛
 بیستوک. (گوشی) (۲) گوی پوش. (گوش
 پوش)

به رگوي که وتن: [چاوه،ت] (ب) بيستن، به-
 سووسه بيستن. (شنیدن)
 + به رگه: [ناو] (۱) به لگه؛ سه نه د. (سند) (۲)
 وهرقه. (ورقه) (۳) تا بشت و توانا و قايمي و
 خوږاگري؛ له توانادابوون و پي و هستان؛
 (توان) (۴) زمانه چکوله؛ (زبان کوچک) (۵)
 ناسو؛ ديمه ن؛ به رگه. (منظره)
 به رگه شت: [ناوي چاوه،ت] (۱) زفرين؛
 گه پانه وه؛ (برگشت) (۲) په شيمان بوونه وه.
 (پشيمان) (۳) [ناو] له موسيقا دا دوو هيلی
 نه ستوونيه به دوو خاله وه له سهر پنج هيلی
 نوټ به واتای نهويه تا نه وچيگايه، نوټه کان
 دوويات بينه وه. (دوخط برگشت)
 به رگه گرتن: [چاوه،ت] (۱) وهرقه گرتن؛
 به رگه وهرگرتن؛ زياتر يوئيجه نامه ی هات-
 وچو يا ئيزنی مهره خه سی له سه ريزخانه.
 (برگه گرفتن) (۲) خوږاگري له کاريک دا؛
 دهوام هيټان. (دوام آوردن)
 به رگه گر: [تاوه، ناو] (۱) به دهوام؛ خوږاگر.
 (بادوام، مقاوم) (۲) [ناوي بک] که سيک که
 به رگه (به لگه) وهرده گري. (کسی
 که ورقه (برگه) بگيرد)
 به رگه گري: به دهوامی؛ خوږاگري؛ پاره ستاوی.
 (دوام آوردن)
 به رگي: (۱) بنا گوي. (بنا گوش) (۲) يه ک
 به رگ. (یک برگ)
 + به رگير: (۱) به رهه لست؛ کوټسپ؛ پيش
 پيگر؛ به رگر؛ ري به ست؛ نه هيل. (مانع) (۲)
 به رگه گر؛ خوږاگر. (مقاوم) (۳) حاله تی
 وده ده ستختن؛ به رچنگ؛ وه گيرهيټان؛

هيچم به رگير نه کهوت. (گير
 انداختن؛ بچنگ آوردن)
 به رگين: (۱) [ناو] برگ دار. (جلد دار) (۲) [بمند]
 پيشوو. (قبلي)
 به رگيو: ناو، بک [به رهه لست؛ کوټسپ؛ له مپهر؛
 به رگر؛ گلده رهوه؛ (مانع)
 به رلوعه: [ناو،ت] به رچيله؛ به رخه به به. (غيب)
 به رليکه: [ناو،ت] به رسينگه ی مندالان. (پيش
 بند بچه ها)
 به رمال به سهر ناواگه پان: (ب) پياو چاکي و
 دينداري. (تعريف برای خوبی و دينداری)
 به رمالان: [ناو] پيش مالان؛ خوار مالان زياتر
 له ديهات دا دموتری. (جلو روستا يا شهر)
 به رمالک: [ناو] (۱) به ورمالک؛ وه ور مالک.
 به فرمال؛ وهروره. (بيل برف روب) (۲)
 به رهه ليينه. (پيش بند) (۳) جاجم و جاش و
 مهوجی چکوله. (رختخواب پيچ)
 به رمالووسکه: [ناو،ت] خه وشوخال و کوټه لی
 خوار مالووسکه له خه رمانی ده غلدا. (خاشاک
 پائين ماسوله خرمن)
 به راما: (۱) هه لسا؛ به رزيووه وه. (بلند شد؛
 ايستاد) (۲) [ناو] ياريده ده ر و به رده ستی
 ماما؛ ژنيک که کوټه کی دوکټوري ژنان
 ده کات له مندال بوونی تاوسدا. (وردست ماما)
 به رماوه خوږ: [ناو، بک] پاشخوان خوږ؛ (ب)
 نوکه ر. (پسمانده خور)
 به رماوه خوږي: [ناو] پاشخوان خوږي. (ب)
 نوکه ري و چلکا خوږي. (خوردن مانده از
 خوراک سفره)
 به رمل: [ناو] يه خه؛ نهو خوريه که بو جوانی

له بهرملی مهردا دهمیخته وه و نایپر نه وه.
 (یقه؛ موی یقه گوسفند)
 به رموره؛ به رمور؛ [ناوت] (۱) ملوانکه. (۲)
 موروو یا قاشی گهره ی خوار ملوانکه؛ پای
 ملوانکه. (پائین گردنبد)
 بهرمیت: [ناو] میو؛ مؤم. (موم)
 بهرمیز: [ناو] کهمیله. (گال)
 بهرمیشک: [ناوت] جوریک قه زوان؛ جوریک
 وهنه تهق. (چاتالانقوش)
 بهرمیله: [ناو] بهرمیل؛ بوشکه. (بشکه)
 بهرمین: شتی خواهانی زورییت؛ بهرمو؛
 بهبازار؛ بهرمواج. (خواهان و رواج داشتن)
 بهرناخ: [ئاوه لئاو] فیلباز؛ زرینگ؛ باهوش؛
 شهیتان و سهریزو؛ مهردورپند؛ کهله کباز.
 (حقه باز؛ زرنگ)
 + بهرناف: [ناو] هه وه لی شیو و دهره. (اول
 دره)
 بهرناقان: [چاوگه، ت] ئامیته کردن؛ تیکه لاءو
 کردن. (مخلوط کردن)
 بهرنامه نووسین: [چاوگه، ت] (۱) دارشتنی
 بهرنامه و جیا کردنه وهی کاتی دهرسی
 ههریه ک له وانه کانی مهدرسه و
 دیاریکردنی ماموستای ههر ساتی، که
 مودیری مهدرسه دهی نووسییت. (۲) نویسی
 پروگرام بو ئه نجامی کاری که پله به پله
 دیاری ده کرییت. (برنامه نوشتن)
 بهرنانه وه: بنی بیستان و دار بوش کردن و
 خول دانه پالی. (خاک زیر به ریختن)
 بهرناو: ناوی گهره؛ له قه م؛ له قه ب؛ بهرناق؛
 شورته؛ (شهرت)

بهرندیر: [ناو] مه پری سی سآله. (گوسفندسه -
 ساله)
 بهرننه: (۱) [ئاوه لئاو] بهرنده؛ سهرکه وتوو.
 سهرکه وتوو له قومار و یاری دا. (۲)
 کهسیک که جایزه (خهلات) به ناویه وه دهردی.
 (۳) سهرکه وتوو له کییه رکیدا. (۴) کهسیک که
 شتیک دهباته وه. (برنده)
 بهرنووت: [ناو] وشه ییکی تورکییه؛ (برنو،
 برنی: لوت) ئه نفییه، که به لوت هه لی ده -
 مزن؛ توژی تووتن که پشمه دینی. (گرد توتون)
 بهرنه گر: (۱) داریک که بهر نه هیئی. (بی
 بر) (۲) کهسیک که بهر هه لستی له کاریک
 نه کات و بهرنگاری نه ییت. (حالت مانع
 نشدن)
 بهرنیا: [ناو] بهرنیان؛ ده مه زهرده؛ زیاتر بو
 گاسنه. (تعمیرگاوهن و داس)
 بهرنیر: [ناوت] (۱) گاییک که نیری له سهر
 مله. (گاو شخم زن) (۲) جوانه گاییک که
 وهختی جووت کردنی هاتییت. (گاو آماده ی
 شخمزنی)
 + بهرو: (۱) بهرموه؛ پیشه وه. (جلو) (۲)
 دهره وه. (بیرون) (۳) بیات. (ببرد) (۴) له بهرویه؛
 له بهرموهیه. (جلواست)
 بهروئیک: [ناو] هه نیه هه لگرتن؛ مووی
 زیادیی ئه برو و ناوچاوان دهرکیشان. (ابرو
 برداشتن)
 + بهرواز: (۱) میژوی مانگ و سال؛ تاریخ.
 (تاریخ) (۲) ریکه وتی کات. (مصادف) (۳)
 ئه ندازه ی پانایی زموی. (مساحت)
 بهروارک: [ناو] قه رتاله؛ قه رتاله ی میوه چین؛

تریان؛ بهرجن. (سبد کوچک)

بهروازی: [ئاوه‌لناو] (۱) ئاوه‌زوو؛ پیچه‌وانه.

(برعکس) (۲) بهروازی وی‌یه‌کی: بهو باری-

ئهوه‌دا؛ بهوباری دیکه‌دا. (برعکس این)

بهروباو: (۱) بهره‌جووت؛ داهاتی‌جووت وگا.

(حاصل کشت و زرع) (۲) کاره‌سات؛ گیچه‌ل.

(آشفگی)

به‌روخوار: [ئاوه‌لناو،] به‌ره‌وخوار؛ سه‌ره‌وخوار؛

سه‌رمولیز؛ (سراشیب)

به‌روپوو: (۱) پوآله‌ت؛ سه‌ر و سیمما؛ خووش

به‌روپوو: پوآله‌ت جوان؛ پشت و پوو. (سرو

سیمما؛ پشت ورو) (۲) به‌ره و پوو؛ حاله‌تی

پوو‌به‌پوو بوون. (روتر رو)

به‌پوژ: (۱) پوژانه؛ حیساب به پوژانه (روزانه)

(۲) پو‌به‌پوژ؛ به‌ره‌پوچکه. (روبه‌خورشید) (۳)

ناوی قه‌دیمی بانه؛ (اسم قدیم شهر بانه) (۴)

له‌کاتی پوژدا. (در روز)

به‌پوژ: (۱) به‌پیی پوژ، پوژانه باروخوخ‌ده-

گو‌پدری؛ وه‌ک، قیমে‌تی ئالتوون به‌پوژ؛ ده-

سته‌واژه‌ی بازاپیه. (روزانه) (۲) به‌پوژایه، به-

شه‌وانییه. (در روزاست)

به‌روک به‌ردان: [چاوگه‌ت] واز له‌که‌سیک

هینان؛ لی گه‌پان. (دست از کسی برداشتن)

به‌روک‌گرتن: [چاوگه‌ت] یه‌خه‌ی که‌سی گرتن

و شه‌پیفروشتن. (یقه‌کسی را گرفتن)

+ به‌روو: [ئاوه‌لناوی به‌ر] (۱) رابووردوو؛

به‌وری؛ پیشوو؛ به‌رگین. (گذشته) (۲) [ناو]

سینه و به‌روک. (سینه‌و پستان)

به‌روودا که‌وتن: [چاوگه‌ت] (۱) به‌روودا که-

وتن؛ به‌سه‌را که‌وتن. (سرزده دیدن مسئله یا

کاری) (۲) شهرم له‌پرووی که‌سیک‌داکردن.

(شرم کردن) (۳) له‌سه‌ر سک پالکه‌وتن.

(روی شکم افتادن) (۴) سه‌ره‌نگری‌بوون و

به‌دمه‌مه‌وه‌که‌وتن. (روبه‌جلو افتادن)

به‌پرووله‌خوژ: [ناوت] به‌پرووله‌خوژ؛ هه‌ر شت

که‌پیو‌یستی‌بی به‌پوله‌ی تیو‌به‌جی؛ جیگای

به‌پرووله؛ وه‌ک: کونی شیله‌یه که به‌پرووله‌ی

تی‌ده‌خری بو توندکردنی باسکیش. (سوراخی-

در وسایل و ماشین آلات که لازم باشد پیم یا

میله کوچکی در آن فرو کنند،)

به‌روون: بیه‌م؛ بیوهم؛ بوهم؛ به‌رم. (بیرم)

به‌روونکار: [ناوی چاوگه‌] به‌ره‌نگار؛ ئاست؛

هه‌مه‌هر. (مقابله و سد راه)

به‌پروه‌کووپه: [ناوت] جو‌ری به‌پوو که له

کووپه‌له‌ده‌کا. (نوعی دانه‌بلوط)

به‌روه: ده‌روه؛ پوو به: به‌ر به: به‌روه با: پوو

به با: به‌ران‌به‌ر به با. (بیرون‌روبرو)

به‌روه‌به‌ر: که‌م‌که‌م؛ نه‌خته نه‌خته؛ به‌ره به‌ره.

(کم کم)

به‌روه‌دان: [چاوگه‌ت] به‌رفه‌دان؛ به‌ردان؛

په‌هاکردن؛ به‌ره‌لا کردن؛ به‌رمودان؛ ئاوبه‌روه-

دان: ئاوبه‌ردانه وه. (آزاد کردن)

به‌روه‌ده: [ئاوه‌لناو] به‌رئاوه‌له؛ به‌ربلاو. (وسیع)

به‌روه‌ست: به‌رگه؛ تابشت؛ ده‌وام؛

تاقت. (دوام)

به‌روه‌ستن: [چاوگه‌ت] به‌رگه‌گرتن؛ ده‌وام-

هینان؛ له‌باراندا بوون. (با دوام)

به‌روه‌سیل: [ناوت] (۱) ئاووردان؛ ئاگردان؛

کووانوو. (آتش‌دان) (۲) به‌ربه‌سیل؛ خواردنیکی

کورد‌ه‌وارییه زیاتر به گوشتی گیسک و

ماسټ چی ډهییټ. (نوعی غذا)

بهروه شین: [ناوټ] ټه و توهه یه که پیش
کیلان دموه شیت به عهرزدا. (تخم قبل از
شخم)

بهرومنن: بهرخستن؛ لهبارچوون؛
بهرواویشتن. (سقط شدن)
بهروهنه: [ناوبک] بهرها ویژتوو؛ بهرخستوو.
(بچه سقط کرده)

بهروی: [ناو] بهروک. (سرسینه)

+ بهره: (۱) ئاستهر؛ وهک، بهره لیفه؛ (آستر)
(۲) فهران بو بردن؛ ئهم پاره بهره بو بانک.
(ببر) (۳) دزی هوژته له جووت کردن دا.
(ندا به گاوی که شخم می کند)

+ بهره: [ناوټ] دهسته؛ دوبه ره کی له جه بهه ی
شهړدا. (دو دسته یی)

بهره: [ناوټ] قایشی بهر سینگه ی زین و به-
رگ؛ (تسمه زین در جلوسینه)

بهرواویشته کردن: [چاوگهټ] (۱) زووتر له
موټهټ. (قبل از موعد) (۲) پیش خستن. (جلو
انداختن)

بهره باب: [ناوټ] ټه ته وه ی باب؛ تایفه ی باب؛
په چه ټه ک. (طایفه پدری)

به ره پو: [ناوټ] به ره؛ گلیم؛ مافووره ی
بیټووک؛ بهر؛ له ی. (گلیم)

به ره پاش: به ره موپاش؛ روو به دواوه؛ بو
دواوه (روبه عقب)

به ره پیش: (۱) به ره و پیش؛ بو به ره وه. (۲) بیبه
پیشه وه. (روبه جلو؛ ببر جلو)

به ره جو: [ناوټ] (۱) به ره جووتی جو. (حاصل
جو) (۲) چند کهرت زهوی که له بهر

جوگه له ییکداین و له و جوگه یه ټاو بدرین.
(چند قطعه زمین که از یکجوب آبیاری شوند)
به ره دار: (۱) به ره دار؛ مهودای به ینی دوو
کارټه له خانوو دا. (فاصله بین دو بالار)
(۲) به ره دار؛ سه مهری دار. (بر درخت) (۳)
به ره دار. (بهره دار)

به ره دووټ: [ناوټ] به ره دووگ؛ پیستی بنی
دووگی مهر. (پوست بیخ دنبه گوسفند)

به ره دی: [ناوټ] (۱) زهوی خوارووی دی و
نزیک به دی. (زمین پائین دمو نزدیک) (۲)
(ب) دی بهر؛ خواره وه ی گوند. (جلو ده)

به ره مټ: [ناوټ] به ره گه؛ سهر پرنگه و
شوینی رابوورن؛ به ره گه ی ریوی له راودا
دیره گاو دیره گه. (مسیر راه)

به ره ز: [ناوټ] به ره ز؛ ټه گیایه که به زولفی
جوانان ده ی شو بهینن. (اسم گیاه پر
سیاوشان)

به ره زفر: [ناوټ] به ره زووره؛ به ره زبره؛ به-
ردی تیژکردنی دمه ته تیخ؛ جوړیک به ره ده-
پاشور. (نوعی سنگ خارا)

به ره زوونه: [ناوټ] ټاغزونه. (سگک)
به ره زیف: < به ره زفر.

به ره سته: [ناوټ] به ره نه سته؛ به ره سته ی.
(سنگ آتش زنه)

به ره شکون: بو ی هه یه به ره نه شکوه وت بی؛
به ردی گه و ره ی سی به ردار بو دانیشن. (سنگ
بزرگ سایه دار)

به ره شور: [ناوټ] به ره شور؛ نیسکه شور. (جدا
کردن شن و ماسه از حبوبات با آب)
به ره شوړکه: جوو له وه ری که وه ک قولانچه.

(سوسک)

به ره‌فی: [ناو] مه‌جلیس؛ کوپ. (مجلس)

+ به ره‌ک: [ناو] (۱) به‌روک. (سرو سینه) (۲)

ته‌ستیره‌ی سیوه‌یل. (ستاره‌سهیل)

به‌ره‌کونار: [ناو] به‌ری کونار؛ به‌ری شیلان.

(میوه‌نسترن کوهی)

به‌ره‌که: [ناو] نو به‌ره. (نوبر)

به‌ره‌که به‌ره‌ک: وتوویز؛ گو‌فتوگو. (گفتگو)

به‌ره‌که‌ت: [ناو] (۱) موباره‌کی؛ بیت. (برکت)

((۲) (ب) دوشینی مه‌ر و مالات؛ به‌ره‌که‌ت‌ت

کردن؟ واتا دوشین؟ ده‌سته‌واژه بو‌ر‌یز‌گرتن

له‌مه‌رو مالات. (برکت؛ دوشیدن حیوان)

به‌ره‌ل‌بوون: [چاوگه‌ت] (۱) ره‌هابوون؛ ویل-

بوون. (آزاد شده) (۲) باغی یان زه‌وییک که

قه‌ده‌غه نه‌کراییت یان بی‌خاوه‌ن بیت. (باغ یا

زمینی که صاحب نداشته‌باشد)

به‌ره‌لا کریاک: [ئاوه‌ل‌ناوی به‌ره‌ + ناوبه‌ره‌] به‌ره‌لا

بوو؛ به‌ره‌لاکراو. (آزاد شده)

به‌ره‌لایی: [ناوناوبه‌ره‌همی چاوگه‌] (۱)

ئازادی؛ سه‌ره‌به‌ستی؛ ره‌هایی؛ ره‌هایی؛ ویلی.

(آزادی) (۲) بی‌کاری؛ بی‌کار سوو‌رانه‌وه.

(ولگردی)

به‌ره‌م: [ناو] عم‌بار؛ عم‌باری تفه‌نگ. (انبار)

به‌ره‌مه‌شکانه: [ناو] (۱) به‌خشینی که‌ره‌ی

ئه‌وه‌لین مه‌شکه‌ی سال. (بخشیدن اولین

که‌ره‌ی مشک) (۲) داهات و به‌ره‌همی که‌ره‌ی

یه‌ک جاری مه‌شکه‌ی ژندن. (فرآورده‌یکبار

مشک)

به‌ره‌نان: [ناو، ت] به‌نان کردن یه‌ک که‌ولی

پرله‌گونک. (پختن یکسری چونه‌حاضر شده)

به‌ره‌مگ: (۱) خاوه‌ن ره‌مگ. (رنگدار)

(۲) به‌ره‌رینگ. (آسادگی گوسفند برای پشم

چینی) (۳) وه‌ک: به‌ره‌مگی سوو‌ر

دایپوشه. (بوسيله رنگ)

به‌ره‌نیا: [ناو] بیراز. (آجدار کردن سنگ آسیاب)

به‌ره‌مو: (۱) پیش؛ پیشه‌وه؛ بی‌به‌ره‌مو؛ وه‌ره

پیشه‌وه. (جلو) (۲) پروبه؛ به‌ره‌مو خوشی

چوون: پرو به خوشی چوون؛ به‌ره‌ به خوشی

چوون. (روبه)

به‌ره‌وان: [ناو] به‌ره‌قان؛ نیو‌بزیکار؛ ناوجیی‌که‌ره‌.

(میانجیگر) به‌ره‌وان: [ئاوه‌ل‌ناو] لایه‌نگر؛

هه‌وادار.

(مدافع)

به‌ره‌وانی: [به‌ره‌همی چاوگه‌] ره‌وتی

لایه‌نگری؛ پاراستن؛ به‌ره‌قانی (دفاع)

به‌ره‌مو‌پر‌دانه‌وه: [چاوگه‌ت] به‌ران‌پر‌دانه‌وه.

(درحالت دویدن پیچیدن جلوی کسی)

به‌ره‌وه‌بوونه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) به‌ره‌بوونه‌وه؛

تی‌به‌ریوون؛ ئاور‌تی‌به‌ریوون. (افتادن؛

گرفتن) (۲) پر‌ژاندنی ئاوه‌کی؛ ئاوه‌که به‌ره‌وه

بوو: قلم بووموه (ریختن) (۳) به‌ره‌دانه‌وه و

که‌وته‌خوار؛ خلار‌بوونه‌وه له‌لیژی؛ که‌وته‌

خوار‌موه (قل خوردن؛ افتادن)

به‌ره‌مو‌پیش: به‌ره‌به‌پیش؛ بو‌پیشه‌وه؛ پروو

به‌پیشه‌وه. (روبه‌جلو)

به‌ره‌مو‌پیشه‌وه چوون: (۱) پیش‌چوونی‌کار.

(پیشرفت) (۲) بو‌پیشه‌وه‌ری‌پیان. (جلو‌رفتن)

به‌ره‌مو‌پیل: [ناو، ت] به‌ره‌مو‌پیر؛ پیشواز. (پیشواز)

به‌ره‌مودان: به‌ره‌دانه‌وه؛ به‌روه‌دان. (۱) بو‌ن

بلا‌و‌کردنه‌وه؛ بو‌ن به‌ره‌ودان. (پخش کردن)

(۲) ناوی ئهستیر بهرهدان؛ بهردانهوه؛ قلم-
کردنهوه. (آب استخر را باز کردن)
بهره‌و‌وایی: پو وله ته‌واو‌بوون؛ پوو له
ته‌واوی؛ نزیک به دواپی هاتن.
(روبه‌اتمام)

بهره‌فکار [ناوبک] کووه‌کەر؛ خر‌کهره‌وه.
ئاماده‌کار. (جمع‌کننده)
بهره‌وا: [ئاوه‌لناو] بی‌که‌لک؛ فیرو؛ بی‌فایده؛
بی‌سوود؛ بهرباد؛ بهربات. (برهوا)
بهره‌وا: [ئاوه‌لناو] بی‌موقا؛ بی‌مانا؛ بی‌واتا.
(بی‌معنی)

بهره‌ه‌ووت: [ئاوه‌لناو] فد؛ بیبانی چۆل و قافر
و چۆل‌هۆل. (برهوت)
بهره‌لدا: [ئاوه‌لناو] (۱) ئازاد؛ به‌ره‌لا. (آزاد)
(۲) (ب) خویری و بیکاره. (بیکاره)

بهری خو نه‌خستنه‌ژیر که‌س؛ ئیجازه به
که‌سیک نه‌دان بو‌خاپانن و مال‌خواردن؛
خو نه‌خستنه‌ژیر باری منه‌تی که‌سیک.
(اجازه‌سوو استفاده‌کردن بکسی ندادن)
بهری کار: [ناو] به‌رهمی کار؛ سه‌مهری کار.
(بهره‌کار)

بهری: (۱) وه‌ل‌ناو. (بری) (۲) بیبهری؛
بی‌ومری؛ بیبەش. ئافه‌روژ. (محروم؛ بی
قسمت) (۳) به‌روو؛ به‌رگ؛ پیشوو؛ له‌پیش.
(قبلاً)

+ به‌ری: [ناو] (۱) پیشی؛ پیشه‌وه؛ وهره به‌ری؛
واتا وهره پیشه‌وه. (جلو)

به‌پ‌خستن: به‌پ‌کردن [چاوگه‌ت] (۱) (ب)
کاری که‌سیک جیه‌جی‌کردن. (۲) پاره به-
کارگەر دان پاش ته‌واو بوونی کار و به‌پ‌

خستیان؛ (۳) به‌پ‌کردن؛ میوانداری بی‌که‌م
و کوپی سازدان؛ به‌پ‌وه‌بردن. (۴) ناردنی-
که‌سیک بو‌جیگایک؛ به‌پ‌کردن
(راه‌انداختن) به‌ری‌خوه‌دان: [چاوگه‌ت] پوو
تیکردن؛ سه‌ره‌نجان؛ ته‌ماش‌ا کردن؛ زه‌ین
پی‌دان. (نگاه‌کردن)

به‌ری ده‌ست: [ناوت] له‌پی ده‌ست؛ ناو له‌پی
ده‌س؛ (کف دست)
به‌پ‌یز: [ئاوه‌لناو] به‌رومه‌ت؛ به‌قه‌در؛
به‌حورمه‌ت؛ ماقول؛ سه‌نگین و گران.
(محترم)

به‌پ‌یش: [ناو] نه‌خوشینی ئازە له. (مرض-
بزوگوسفند)

به‌پ‌یشه‌وه به‌ستن: [چاوگه‌ت] خستنه‌مل؛
به‌سه‌ردا سه‌پانن. (به‌ریش بستن)
به‌ریگ: [ناو] تیر؛ گولشه. (تیر؛ گلوله)
به‌ریم‌ا: بنچینه‌یی؛ په‌چه‌له‌کی؛ نیزادی،
(نژادی)

به‌رینه: (۱) پیشینه؛ میژینه. (قدیمی) (۲)
پانه؛ مه‌ودای زوره. (پهن است)

به‌رینی: (۱) پانایی. (عرض) (۲) پیشویی (قبلی)
به‌ریواره: [ناوت] به‌رئیواره، دواپی نیوه‌رو؛
کاتی لاره سیبه‌ر؛ زهرده‌ی خوراوا. (عصر)
به‌پ‌یوه‌به‌ر: [ناوی‌بک] (۱) به‌رپ‌رس. (۲)
مودیر؛ راه‌بر. (مسئول) (اداره‌کننده)

+ به‌پ‌یوه‌چوون: [ناوت] (۱) به‌خوب‌بوون؛
به‌پ‌چوون. (اداره‌ه‌شن) (۲) به‌پ‌گادا پویشن.
(راه‌فتن)

به‌ریم‌می: [ناو] گیای کووزە له؛ فیتامین (ئا و
ئی) زورو، خواردنی بو‌ژنی تۆلدار باش نییه

جارنا منڊال لماردهبا. (بولاغ اوتی؛ شاهي
 آبی؛ علف چشمه)
 + بهزا: (۱) [رابووردوی بهزین] بهزی؛
 شکستی خوارد. (شکست خورد) (۲) [تاوه لئاو]
 نهو شته یا نهو کهسه که زور شکست دهخوا.
 (شکست خور) (۳) [تاوه لئاو] خوشبهر؛ نهسپی
 بهنهفهس. (راهوار)
 بهزبته: [تاوه لئاو] بههیهته؛ بهسام؛ بهتوانا؛
 (باقدرت)
 + بهزاخ: [تاوه لئاو] بهکار؛ نازا؛ بهدهستویرد؛
 خوشمیر؛ جوامیر. (کاری. کارا)
 بهزافته: [تاوه لئاو] بهزبته؛ بههیهته؛ بهسام؛
 (باهییت)
 بهزافیت: [تاوه لئاو] تاوبک [ثیرادگر] په خنه گر؛
 عهتهبگر. (عیب جو)
 بهزاندن: (۱) [چاوهگهت] بوژدان؛ شکست
 دان. (شکست دادن) (۲) [پاشگر] له گهل
 (ههل) و (دا دا دی، ههل به زاندن، دایزاندن،
 جهانندن، پیاده کردن) (۳) غاریی کردن.
 (دواندن)
 بهزاوا بوون: [چاوهگهت] (۱) ژن هینان. (۲)
 چوونه پرده له گهل تازه بووک بو نهو هل جار
 و دهست تیکه لآو کردن. (داماد شدن)
 بهزداخ: [ناوت] به پیوداخرندن؛ داخرندن
 قلیشی دهست و پا به دووک بو نهرم بوون و
 چا کهوه بوون. (پیه داغ)
 بهزدار: [تاوه لئاو] (ب) قهلهو. (کنایه. چاق)
 بهزدوک: [ناو] جیگای بازدان؛ پلیکانی تایهت
 له تهخته جیگای خو هاویشته ناو نهستیر بو
 مهله و کیهرکی. (جای پریدن. پله پرش)

بهزرهک: [ناو] گیاییکه پونه که ی دهگرن و له
 نهقاشی (وینه کیشی) پهنگ و پهوغه نندا
 کهلکی ههیه. (بزرک)
 بهزک: (۱) [ناو] قوماریکه به په په ده کری.
 (نوعی قمار) (۲) [تاوه لئاو] تاوس. (آبستن)
 بهزکه: [ناو] بهزهک؛ پازاندنهوه؛ تارایشت؛
 جوان کردن و خهملاندن. (بزرک؛ آرایش)
 بهزکه کهر: [ناوی بک] خهملین؛ پازین؛
 جوانکهک؛ شانه کار. (آرایشگر)
 بهزل: بهرانهر؛ ههقههر. (برابر)
 بهزمان: (۱) [تاوه لئاو] به قسه؛ قسه زان؛
 به ده موپل؛ (۲) به زبان؛ ههر به زمان پازیان-
 دهکا. (سروزیان دار؛ بازیان)
 بهزم پیگرتن: [چاوهگهت] توو په بوون و شلتاخ
 کردن به سه رکه سیکا؛ (ب) سه ر خسته سه-
 رکه سیک و گالته پیگردن. (از کسی عصبانی
 شدن و دری وری گفتن؛ سربسر گذاشتن)
 بهزمیگ: [ناو] (۱) بزمنزه؛ جوړیک مارمیلک.
 (بزمنجه) (۲) معج؛ گه نه. (کنه)
 بهزمشک: [تاوه لئاو] به ده موپل؛ به زبان.
 (حراف)
 بهزمگه: [ناوت] به زمگا؛ جیگای به زموپه زم.
 (بزمگاه)
 بهزم گیران: (۱) کیشه ساز کردن. (ناشوب
 درست کردن) (۲) شای و زه ماوه ند بهرپوه-
 بردن. (بزم درست کردن)
 بهزموپه زم: [ناوت] (۱) شادی و زه ماوه ند. (۲)
 (ب) شادی و شادمانی کردن به ههراوهور
 یاوه. (بزن بکوب)
 بهزوک: (۱) [تاوه لئاو] خوشبهر. (اسب راهوار)

[ناو]سه یاره. (ماشین)

به زوگه وان: [ناو]شوفیږ؛ ناژوان. (راننده)

به زهک: [ناو]بایی زهر؛ زهر دوویسی (مرض
یرقان) < به زکه

به زهوزو: زور سک و زا کهر؛ به زاوزوو؛ حاله تی
مندال بوونی زور. (ماده ای که زیاد بزیاید)

به زهویاچوون: [چاوه، ت] (۱) پوچوون به -
زهویدا (۲) (ب) خه حاله ت بوونی زور. (بزمین
فرورفتن)

به زهوی پیاها تن: (به زهی) [چاوه، ت] په حم
و دل سوو تاندن بو هر شت؛ به زهی
پیاها تن (دلسوزی)

به زهویدا دان: [چاوه، ت] به عه زردا دان؛
(ب) شکست دان؛ نکوول پی هینان. (بزمین
زدن)

به زهویدا کوتان: [چاوه، ت] به عه زردا دان؛
به زهوی دا دان. (ب) شکست پی دان. (بزمین
زدن)

به زهیی دار: [ئاوه لئاو] به په حم؛ میهره بان؛
دلسوز. (دارای رحم؛ دلسوز)

به زیاد کردن: [چاوه، ت] (۱) (ب) کو
کردنه وی سفره وخوان پاش نان خواردن.
(۲) (ب) شکور کردن؛ سپاس کردن. (جمع -
کردن سفره)

به زیاغ: [ناوی بهر] به زیو؛ شکست خواردوو؛
بوپ خواردوو؛ به زاو. (شکست خورده)

به زین: [له چاوه ی به زین] به زین؛
بوپ خواردن. (شکست خوردن)

به زپیک و زا کون: [ئاوه لئاو] میرخاس و
کارامه؛ به دیسیلین و نه زمونیزام؛ ری کوپکی

و لپها تووی له کاردا؛ به زابته؛ به سام. (بانظم و
کارآمد)

به زی چاو: [ناوت] چه وری و گوشتی زیادی
له سهر سپینه ی چاو؛ وه دینه؛ ناخونه ک.
(ناخنک)

به زیو: [ئاو بهر] بوپ خواردوو؛ شکاو له زوراند؛
تیشکاو له شه و کیبه رکیدا. (مغلوب)
به ژناق: [ناوت] وشکاو؛ زینده موری که له
وشکایی و تاودا ده زی. (ذو حیاتین)

به ژاف: [ناو] زه وینی دیمی و بی ئاو. (زمین
دیم)

به ژاقیت: [ئاوه لئاو + ناو] به ژاقیت؛ په خنه گر؛
عه تمب گر؛ به میانوو؛ به په لپ. (بهانه گیر؛
رخنه گیر)

به ژانه وه بوون: [چاوه، ت] (ب) ژنیک که له
حالی مندال بوونایه و ژان و ئیشی هه یه؛ به
ئیش و تا زار موه بوون. (در حال درد زایمان
بودن)

به ژگی: نا کوکی؛ ناته بایی؛ ناژاوه. (نابسامانی)
به ژمنیر: [ئاوه لئاو] خاوه شکو. (باشکوه)
به ژمیر؛ ژمیراو؛ به ژمارده؛ به حیساب هیئراو؛
شیاو؛ شایان. (به حساب آوردن)

به ژن شووش: [ئاوه لئاو] ناتله نگ زراو؛
قه دباریک؛ به له باریکه؛ (باریک اندام؛ کمر
باریک)

به ژن کورت: [ئاوه لئاو] کورته بنه؛ کورته بالآ؛
کوله بنه. (کوتاهه قد)

به ژنوبال: [ناوت] به ژنوبالآ. (قد و بالا)
به ژنه دار: [ناو] تنه ی دار؛ کوته ره؛ ساقه ته -
ههره قهویه که ی دار. (تنه درخت)

به ژن هورت: [ئاوه لئاو] به ژن کورت؛ کورته بالا؛
کوله مېنه. (کوتاهقد)

به ژوک: [ئاوه لئاو] زوړ بلی؛ پریژ. (پرچانه)
به زهک کهوتن: [ناوت، نه خوځی مندالی ساوا
به هووی زوړ خواردنی زه کهوه. (مريضی
بچه بعلت اغوز زیاد خوردن)
به زه وهند: [ئاوه لئاو + ناو] په سهند؛ بهرگم؛
هه لېژرده. (پسند؛ ممتاز)

به ژی: (۱) دیمي. (دیمی) (۲) ئیش و
نازاریک که به له شدا بل او ده بیته وه. (درد
پخش شده در بدن)

به ژیرادان: (۱) بهرز کردنه وه. (بلند کردن)
(۲) حاشا لیکردن. (حاشا کردن)

به ژیر لجه وه کردن: که به ژیر لیوه وه کردن:
(ب) نه در کاندنی نه هیڼی که سی؛ چاوپوځی -
کردن و شاردنه وهی هه له؛ دیزه به دهر خوڼه
کردن. (کنایه؛ چشم پوشی کردن)

+ به س: (۱) [پاشگر] که سیک که دبه سستی؛
چاوبه س؛ باغه به س. (اسم فاعل بستن) (۲)
کیفایه ت؛ ته واو؛ به سمه ئیدی نامه وهی.
(کافی) (۳) (ته نیا؛ قوتار) به س من ده چم؛
تویت و به س. (فقط) (۴) به ست؛ قفل و
به س. (بست)

به سالچوو: [ئاوه لئاو] پیر؛ به ته مهن؛ زوړ هان.
(پیر)

به سالدا چوون: [چاوگه ت] پیر بوون؛
گه یشته سنوری پیری؛ ته مهن زوړ بوون.
(پیر شدن)

به س پیژ: [ئاوه لئاو] زوړ بلی؛ چهنه باز. (حراف)
+ به ست: [ناو + ناوی یک] (۱) جیگای

داخستنی درگا به ئالقهریزود و لایی. (جای
قفل (۲) هه رچی که دوو شت پیکه وه به ند
بکا. (بست) (۳) به شی جاریک کیشانی تریاک
که به سهر وافوریه وه ده چه سپین. (چسپ)
به ست: [ناو] وهی؛ سهر او؛ ئیلهام؛
گه یشتن به مبه سستی له خه یالدا؛ خه یالی.
(الهام)

به ست: [پاشگر] دربه ست؛ مالی دهر به ست؛
سه یاره ی دهر به ست؛ چپو به ست؛ دار به ست؛
(بست)

به ست: رابووردووی به ستن؛ دهر که که ی به -
ست. (ماضی بستن)

+ به ست: [ناو] (۱) ده ست. (دشت) (۲)
به ستین. (مرز دو مزرعه)

به ستام: [ناو] (۱) شاری به ستام له ئیران.
(شهر بسطام) (۲) ناوی خالی نه رده شیري
بابه کان. (دائی اردشیر بابکان)

به ست دانیشتن: کاری دانیشتن و په نا بردنی
گوناجاران به مرقه د یان جیگایکی
موبارک بو خو پاراستن له سزادان، ریوايه ته
که ده ست و پایان به مزاره که وه به ستوه ته وه
(بست نشستن)

به ست لی رابوون: گه یشتن به هه سستیکی
دهرونی له به ریپواره وه؛ له نادیاره وه به دلدا
هاتن؛ سهر او هاتن. (الهام. سروش)

+ به ستن: [چاوگه] گریدان؛ دانانی قه رار و
په یمان و شهرت؛ شهرت بستن؛ په یمان -
به ستن (بستن)

به ستن: [چاوگه] به یستن؛ بیستن؛ شنه فتن.
(شنیدن)

بهستن به پشه وه: [چاوهگهت، اشتی داسه پاندن
به سهر دا؛ به کول دا دانی تومته. (بریش
بهستن)

بهستوو: [ئاوه لئاو] (۱) بهستراو؛ مه ییو.
(بهسته شده) (۲) ته زیو؛ چیاو؛ چیاگ؛
سرپووک؛ چوو؛ دهستم له سهرمادا به-
ستوو یه تی. (چائیده)

بهستوورک: [ناو] بهرستوورک؛ ملیوان و
یه خه ی کراس. (یقه پیرهن)

+ بهسته: گورانی و ئاههنگ که خاومنی زه-
رب و پیتمه (جیاوازه له مقام) بهسته (ته-
پانه) ی فارسیه گورانی که که جاران له
بهینی مه قامیکدا ئیجرا ده کرا و ئه مرؤ
له کوردوستاندا پیش یا دوا ی مقام (بهسته)
دهوتریت خو ی مقام نییه، به لام ههر له سهر
رهوتی موسیقایی ئه وه مقامه دا
دهوتریت، (په رده) و حاله تی نوته کانیشیان یه-
کیکه. (ترانه)

+ بهسته: بی ترس؛ بی پاک؛ ئازاد؛
بسته؛ (بیباک)

+ بهسته: هیل ی بهینی دوو مه زرا؛ هیل ی
دیاری کردنی سنوور. که به سه. (مرز)

بهسته بهندن: [ناوی بک] بهسته پیچ؛ کاری
بهسته پیچی ده کا. (بسته بند)

بهسته بهندی: رهمتی دهسته کردن و پیچانه وه
و بهستن؛ بهسته بهسته کردن؛ پریسکه و
پیا که دروست کردن؛ شت خستنه ناو قوتوو و
سهر چه سپاندن و پیچانه وه ی. (بسته بندی)

بهسته کار: [ناو بک] بهسته دانه ر؛ بهند
پیکخهر؛ هه وادانه ر؛ ئاههنگ ساز. (ترانه ساز)

بهسته کاری: بهسته دانان؛ بهند پیکخستن؛
رهمتی هه وادانان؛ ئاههنگ سازی. (ساختن
ترانه)

بهسته له: [ناو، ت] بهسته لوک؛ بهسته لهک. (بخ
بسته)

بهسته م: [ناو] ئهستی و بهرد (سنگ
چخماخ)

بهسته وانی: میز گیران. (بسته شدن میز راه)
+ بهستی: (۱) [ناو] چاوتیری؛ بهقنیات.
(قانعی) (۲) [ناو] باره که ویگ که فی ری راو
ده کریت. (کبک تعلیمی برای شکار)

+ بهستی: (۱) چاوتیری. (قانعی) (۲)
کووله که. (کلو) (۳) تهرم. (جنازه) (۴)
[راووردووی بهستن] دای خست؛ زهندی
گریدا. (بست)

بهستیار: بیستیار؛ [ناو بک] گوپرا ده ر؛ بیسه ر؛
بهیستیار. (شنونده) ناو ت

+ بهستین: [ناو] (۱) زمینه؛ بواری
هونه ری. (زمینه) (۲) خودود؛ مه رز. سنووری
بهینی دوو مه زرا. (مرز)

بهس پروین: که بهست چوون، په نابردن؛
بهست دانیشن، هانا بردن. (بست نشستن)

بهسکیتبال: [ناو] یاری دوو دهسته ی پنج
نفره ری له زمویی تاییه تدا. (بسکتبال)

بهسکیتبالیست: [ئاوه لئاو + ناو] که سیک که
کایه ی بهسکیتبال ده کا. (بسکتبالیست)

بهسلامهت: بی مزه پت؛ بی وه ی؛ به ساغی؛
جوابی خودا حافی زی؛ بهدوعا. (بسلامت)

بهسلامه تی: به له ش ساغی؛ به خیرهت؛
توسلامهت بیت؛ ته عاروفی پیش خواردنه وی-

مه‌ی. (بسلامتی)

به سلک: [ناو + ناوه‌لناو] (۱) سه‌هول. (یخ)

(۲) به‌سته‌نی؛ دوندرمه. (بستنی) (۳)

سه‌هول‌بندنان. (یخبندان)

به‌سلکه: به‌سلک: به‌سته‌له‌ک. (یخزده)

به‌سله‌مه: (مه‌له‌ماخ)ی تورکییه‌وه هاتووه.

دابه‌ستراو؛ دابه‌سته؛ ته‌غهر بو

دابه‌ستنی ئازاله که بو قه‌له‌و بوون دابه‌سته

ده‌کری. (بسته‌شده: پروار)

به‌سمین: [ناوت] لیوکه‌ن؛ بزه؛ که‌نین.

(لبخند)

به‌سه: [ناو] (۱) به‌سته. (بسته) (۲) خودودی

به‌ینی دوو مه‌زرا؛ به‌ستین. (مرز) (۳) قهراری

تاییه‌تی له قوماردا هه‌رکه‌س ئهو

ده‌سته‌ی (عوین) برده‌وه ئهو پاره‌هی

خو‌یه‌تی. (بسته‌در قمار)

+ به‌سه: (۱) کیفایه‌ته؛ ئه‌یترا؛ ئه‌وه‌م به‌سه.

(کافی است) (۲) به‌سته؛ به‌سراو؛ داخراو.

(بسته)

به‌سه‌ختی: [بند] به‌دژواری؛ به‌چه‌توونی؛

به‌سه‌خله‌ت. (بسختی)

به‌سه‌ر: (۱) [ئاوه‌لناو] حازر؛ ئاماده؛

خه‌رمانه‌که‌م به‌سه‌ره. (آماده) (۲) به‌فری به‌-

ستوو؛ به‌فره‌به‌سه‌ره ناچه‌قم. (یخ بسته)

به‌سه‌راچوون: [چاوگه‌ت] چوون به‌سه‌ر

که‌سیکدا له‌کاتی کردنی کاریکدا. (مچ

گرفتن)

به‌سه‌راکه‌وتن: [چاوگه‌ت] (۱) دوزینه‌وه.

(پیداکردن) (۲) که‌وتن به‌سه‌رشتیکدا. (افتادن

روی چیز) (۳) به‌سه‌رمیراتدا که‌وتن؛

به‌ده‌سته‌ینانی مالی موفته (مالی بدست

افتادن)

+ به‌سه‌راهاتن: [چاوگه‌ت] پرووداویک به‌

سه‌ردا قه‌ومان؛ ئاخ چیم به‌سه‌رهات. (به‌سر

آمدن)

به‌سه‌بردن: [چاوگه‌ت] راپواردن؛ زیان؛

زینگانی کردن؛ ته‌واو کردن. (بسر بردن)

به‌سه‌رپاییکه‌وه: سووکه سه‌ردان؛ چوون بو

ماوه‌ییکی کوورت. (کنایه. یک لحظه‌رفتن و

سرزدن)

به‌سه‌ره‌پرین: [چاوگه‌ت] (۱) نه‌سب سواری

مایین بوون. (جفتگیری اسب) (۲) پیاوی که به‌

سه‌ر ژنه‌وه بگیری. (کسی که بازنی گرفته

شود)

به‌سه‌رچوو: (۱) (ب) رویش و لی‌بووه‌وه؛ له

سه‌رلاچوو؛ ته‌واو بوو. (گذشت) (۲) به‌سه‌رچوو؛

فریوی خوارد؛ به‌سه‌ه‌وچوو؛ به‌ه‌له‌چوو.

(قریب خوردن)

به‌سه‌رخ‌ولانه‌وه: ئه‌وه‌نده‌سهرم دیشی به‌سه‌ر

ده‌خولیمه‌وه. (باسر چرخیدن)

به‌سه‌ردا‌پرین: [چاوگه‌ت] داسه‌پاندن به‌زور؛

کچی‌خوی به‌سه‌رشور‌شدا بری؛ خوی بری به‌

ملیا (تحمیل کردن)

به‌سه‌ردادان: [چاوگه‌ت] (۱) له‌سه‌ری که‌سیک

راکیشان و لیدان. (توی سرزدن) (۲) خو

داسه‌پاندن و به‌میوان بوون به‌ناوه‌خت و له

ناکاو. آوار کسی شلن) (۳) مه‌ده به‌سه‌ر

ماله‌که‌یدا قه‌لب و چرووکی مه‌که. (توی

سرمال زدن) (۴) هیرش‌بو‌بردن؛ هه‌لکو‌تانه‌-

سه‌ر. (حمله کردن)

به سهردا دانهوه: [چاوگه،ت]شتی وهرگپړاو یا
کرډراو که به دلیان نه بی و بییه نه وه بو
ساحیی پیښووی (پس دادن)

به سهردا قیزانندن: [چاوگه،ت] هه پره شه و
تووره بوون و سهرکونه به دهنگی بهرز؛ به
سهردا گورانندن؛ نه رانندن به سهردا، (هوار
کشیدن بر سر کسی)

به سهردا کردن: [چاوگه،ت] (۱) شتی له به-
ر کردن به سهر جلوه برگیکی ترډا؛ شتی کردن
به سهر شتیکی ترډا؛ (به تن کردن لباس بر روی-
لباس دیگر) (۲) به سهردا پړانندن، (ریختن
بروی)

به سهردا هاتن: [چاوگه،ت] له پړ؛ ناکاو؛
نشیقه؛ به سهردا که وتن؛ کاریک به سهردا قه-
ومان، (ناگاهانی)

به سهردا هاتن: [چاوگه،ت] (۱) سهرکونه کردن
سرزنش کردن (۲) بیروکه یان هه وه سی
کاریک که وتنه می شک، (به مغز خطور کردن)
به سهرزگه وه چوون: مردنی زن به دهم منډال
بوونه وه، (سرزا رفتن)

به سهر کردن: [چاوگه،ت] اړه وان کردن پیچ و
موره، (روان کردن پیچ و مهره)

به سهر کردن: [چاوگه،ت] بهرز پوښتنی گولله؛
(سر کردن گلوله)

به سهر کردن: [چاوگه،ت] اژماردن؛ سهرحساب
بوون، (حساب کردن)، (۲) سهرلیدان؛ هه وال
پرسین؛ نه حوال پرسین، (ملاقات رفتن)

به سهر کردنه وه: [چاوگه،ت] سهرلیدان؛
لیپرسین؛ لی توژینه وه، (بازدید پرسیدن
احوال)

به سهرگپړان: سهرلی شیواندن و پراگرتنی
کاری که سی، (دست بسر)

به سهر روبه ر: [ناوه لئان] پړیک و پوخت و پاراو؛
مالیکی به سهر روبه ر و موړه تبه؛ به نه زم و
نیزام، (منظم)

به سهر روبه روه: (۱) به یه کجاری،
(یکجا؛ با سرور) (۲) به خویوه و به سهرمه که-
یه وه، (باسرور)

به سهر روبه روه تیا چوون: (ب) دواپی هاتنی
بنه مال؛ قمرتی که وتنی بنه مال ییک؛ له به یین-
چوونی گیان و مال به یه کجاری، (از بین رفتن
جان و مال)

به سهر و زمان: [ناوه لئان] زیره ک و وریا و
قسه زان و خوړیک خهر، (زیرکوز بانبا)

به سهر هاتن: [چاوگه،ت] (۱) وه ختی شتی
ته و او بوون؛ وه ک به سهر چوونی ماوه،
(به اتمام رسیدن) (۲) (به سهر هاتن) تو ئیشاره
بکه به سهر دیم نه ک به پا، (با کله آمدن)
(۳) قومان؛ نازانی چه به سهر هات، (پیش-
آمد؛ بسر آمدن)

به سهره و پوین: [چاوگه،ت] سهره نگری بوون،
(باسر بجلو رفتن؛ سکندری)

به سهره هف: [ناو] (۱) سه له م، (پیش خرید)
(۲) به سهریه که وه؛ سهر جه م، (کلی؛ سرجمع)

به سه زمانی: [ناو] (ب) لیقه و ماوی؛ هه ژاری؛
به سه زمانی؛ بی سه روزمانی، (حالت زبان
بسته بودن)

به سی: [ناو] گوژه؛ جه ره، (کوزه) که سیک که له
به ست دابیټ؛ په نا بردوو؛ به ست نشین؛ هانا
بردوو؛ له به ست دا دانیشتوو، (به ستی)

به‌سی: ناوی ئافره‌تانه. (اسم زنانه)
 + به‌سیان: (۱) به‌سی‌دانه؛ به‌سی‌که‌س؛
 شه‌ره‌که‌یه‌ک به‌سیان‌بوو. (سه‌تایی)
 (۲) [چاوگه‌ت] به‌ستن؛ به‌سران؛ داخران.
 (بستن) (۳) به‌سیان‌کرد: ته‌واویان‌کرد. (تمام
 کردند) (۴) [پ‌ابوردووی به‌ستن] دوو‌کانه‌کان
 به‌سیان؛ داخریان؛ دایان‌خست. (بسته‌شدن)
 [چاوگه‌ت] به‌سران؛ داخران؛ به‌ستن. (بستن)
 به‌سی‌که: بی‌پ‌روه؛ ته‌واوی‌که. (بس‌کن)
 به‌ش‌پ‌راو: [ناوی‌به‌ر] بی‌ه‌ش؛ بی‌وه‌ری؛
 ئافه‌روژ. (بی‌بهره؛ عاق)
 به‌شبه‌ش‌کردن: [چاوگه‌ت] پ‌شک‌پ‌شک‌کردن؛
 پاژ‌پاژ‌کردن؛ پار‌پار‌کردن. (قسمت‌قسمت
 کردن)
 به‌شت: [ناو] کار‌بته‌ی خانوو. (بالار)
 به‌ش‌چوونه‌وه‌سه‌ر به‌شان: نزاو‌دوعای
 مه‌رگ بو‌که‌سی‌خواستن‌که‌پ‌یش‌ئه‌وه
 به‌شت‌پی‌ب‌پریت و میرات‌وه‌ر‌بگری، خوت
 بمری و به‌شه‌که‌ت میراتبه‌ره‌کانی‌تر‌بیبه‌ن؛
 یا‌ئه‌وه‌ی هه‌ته‌میراتبه‌ر‌بیبا. (آرزوی‌مرگ
 خواستن‌برای‌کسی)
 به‌ش‌خواردن: [چاوگه‌ت] (۱) خواردنی
 مالی‌که‌به‌ره‌که‌سیک‌که‌وتووو. (۲) به‌ناح‌ه‌ق
 مال یا‌حه‌قی‌که‌سیک‌داگیر‌کردن. (سه‌م
 خوردن)
 به‌ش‌خوران: [چاوگه‌ت] بی‌به‌هره‌بوون؛
 ئه‌وه‌ی دره‌نگ‌بچی‌به‌شی‌ده‌خوری؛ ماف
 خوران. (سه‌م‌خوردن)
 به‌ش‌خوراو: [ناوی‌به‌ر] که‌سیک‌مالی
 خورابیت‌یان‌لی‌داگیر‌کرا‌بیت: (زولم‌لیک‌راو،

ماف‌خوراو). (بی‌بهره‌شدن؛ مظلوم‌واقع-
 شدن و خورده‌شدن‌سه‌م)
 به‌ش‌خوراوی: [ناو] بی‌به‌شی؛ قسمه‌ت
 خوراوی؛ (ب) زولم‌لیک‌راوی. (بی‌بهره‌ای)
 به‌شداره‌کی: ئه‌ندام‌بوون؛ به‌شداری؛
 شه‌ریکی؛ هه‌قپایی (عضوشدن)
 به‌شداری: [ناو] هاو‌کاری؛ به‌شداره‌کی؛
 شه‌ریکی؛ هه‌قپایی. (عضویت؛ هم‌کاری)
 به‌شداری‌کردن: [چاوگه‌ت] شه‌ریک-
 بوون؛ هاو‌کاری‌کردن؛ ئه‌ندام‌بوون‌ه‌کاری
 کردن)
 به‌ششاندن: [چاوگه‌ت] داب‌ین‌کردن؛ قایل-
 کردن؛ پ‌از‌یک‌کردن. (رازی‌کردن)
 به‌شقم: [بهندت] به‌شقمه؛ به‌شکوو؛ به‌ل‌کوو؛
 ته‌قاو؛ هاتوو؛ به‌شکم؛ ویده‌چی؛ بو‌ی‌هه‌یه
 دوورنیه؛ شایه‌د. (بلکه)
 به‌ش‌کریاو: [ناوی‌به‌ر] به‌ش‌کریاگ؛ به‌ش-
 کراو. (قسمت‌شده)
 + به‌شکوو: (۱) [ئاوه‌ل‌ناو] خاوه‌ن‌شکوو؛
 به‌ژمنیر؛ گه‌وره. (شکوهمند) (۲) به‌شکوو؛ به
 شکه‌وه‌له‌گه‌ل‌دوو‌دلیدا. (باتر‌دید) (۳)
 [ناو] به‌ش‌کوو. شه‌ریکه؛ شیر‌که‌ت. (شرکت)
 به‌شگه: [بهندت] به‌شکه؛ به‌شکوو؛ شایه‌د؛
 به‌شکه‌م؛ بو‌ی‌هه‌یه؛ به‌ل‌کوو. (شاید)
 به‌شلانه: [ناو] فه‌قی‌فه‌له‌یان. (فقیه‌عیسوی)
 به‌شو: [ئاوه‌ل‌ناو] شیدار؛ شو‌دار. (نمدار؛ دارای
 ترشح)
 به‌شو‌نا‌رویین: [چاوگه‌ت] به‌دوا‌دا‌پ‌و‌یشتن؛
 به‌شوینا‌چوون؛ که‌وته‌دوا. (دنبال‌کردن)
 به‌شه‌رتی‌چه‌قو: فروشتنی‌میوه‌ی‌وه‌ک

شووتی بهو مهرچه له تی بکا ئه گهر چاک
 نه بوو نه یکرپیت. (به شرط چاقو)
 به شهردوست: [ئاوه لئاو] مرووف دوست؛
 ئینساندوست. (انساندوست)
 به شهردوستانه: به شیوه ی به شهر دوستی؛
 کومه کی به شهردوستانه ی گروپی موسیقا بو
 نه خوشخانه ی به سالچووان. (بشر دوستانه)
 به شهردوستی: [به رهممی چاوه] حاله تی
 خوش ویستنی مرووف و دلسوژی و هاوده رده ی
 بو خه لک. (بشر دوستی)
 به شهروه کری: [ئاوه لئاو] پرووخوش. (خوش
 رو)
 به شهر ی: [ئاوه لئاو] (۱) گریدراو به
 ئینسانه وه. (۲) ئینسانی. (بشری انسانی)
 به شن: [ئاو] قه لافه ت؛ هه یکه ل؛ له ش؛
 ئه ندام؛ دیمه ن. (جسم هیکل)
 به شن خوش: [ئاوه لئاو] دلگر؛ دیمه ن جوان؛
 دلرفین. (دلگیر)
 به شهنی: به دهنی؛ له شی؛ په یکه ری. (بنی)
 به شه وکردن: [چاوه گه ت] (۱) به ش کردنه وه؛
 دابه ش کردن. قسمت کردن (۲) به شه و
 کار کردن سه خته؛ به شه و کاری کردن
 سه خته. (شب کار کردن) (۳) (ب) خه وتن؛
 دره نگ وه خته با بیکه یه ن به شه و؛ واتا
 بخه وین. (کنایه خوابیدن)
 به شینه یی: [به ندت] به ئارامی؛ له سه ره خوویی؛
 بی له زو به ز. (آرام)
 به شینی خواردن: [چاوه گه ت] (ب) فروشتنی
 حاصلات پیش شه وه ی بگا؛ پیش فروشی
 حاصلات له بهر ده س ته نگی. (فروختن)

حاصل کشاورزی قبل از رسیدن)
 به عاسته م و دووبه لآ: [به ندت] به ئاسته م؛
 زور که م؛ به هیواشی. (خیلی کم)
 به عام: [به ندت] گشت؛ گشت پیکه وه؛
 به کومه ل؛ هه موو. (همگی)
 به عجی: [ئاوه لئاو] ترسه نوک. (ترسو)
 به عه ج: [ئاو] ترس؛ خوف. (ترس و بیم)
 به عه رز نه که وتن: [چاوه گه ت] (ب)
 کالاییک که به سه رده سته وه بیکرن و له
 عه رزدا نه میینه وه؛ پیویتی هه مووان.
 (کنایه کالای که روی دست ببرندش)
 به عیجین: توو په بوون؛ په ق هه لسان. توقین
 له ترسیکی زور. (عصبانی شدن. ترسیدن)
 به عیف ته پ: [ئاو] بادامی ته پ؛ چوله بادام؛
 (چقاله بادام)
 به غدا: [ئاو] به غداد؛ له وشه ی ئاو یستایی
 (به غوداته) واتا (خودای زانا) وه هاتووه.
 (بغداد)
 به غیلی پی بردن: [چاوه گه ت] ئیره یی پی-
 کردن؛ هه سوودی پی کردن. (حسودی
 کردن)
 به فتاچوون: [چاوه گه ت] توو په بوون و شه پ
 پی فروشتن؛ به گژداچوون. (گلاویز شدن)
 به فراو: [ئاو] به فراق؛ (۱) ئاوی به فری
 تواوه. (برف آب شده). (۲) (ب) ئاوی سارد؛
 سه هو لآو؛ ئاوی فره چاییک. (کنایه آب یخ)
 + به فرمال: [ئاو] بک؛ ئه و که سه به فر ده مالی.
 (کسی که بر فروبی می کند)
 به فر نیشتن: به فر که وتنه زموی؛ داپوشرانی
 زموی به بهر بارین. (برف نشستن)

به فروپشو: [ناوټ] شلیوه. (برف و باران باهم)

به فرو دوشاو: [ناوټ] زیاتر به فري دانار دانار له گهل دوشاودا ټيکه لى ده که ن بو خواردن. (برف و شیره)

به فرمه به سر: [ناوټ] به فري که به ستوويه تی و پای تی ناچه قى. (برف یخزده که پاداران فرو نرود)

به فرمه خوړه: [ناوټ] به فري بلوکه و که که به سهر به فردا بیاری زووتر ده تیو وینیته وه (برف برف خورک)

به فره شینه: [ناو] کاسه لکه شینه؛ کاسه له شینکه. (مرغ زنبور خوار)

به فرمه بار: [ناو] به فرانبار. (دی ماه)

به فري پیری: [ناوټ] (ب) سپی بوونی موی سهر. (برف پیری)

به فريک: [ناو] سه هو لدان؛ به فردان؛ جیگای به فرو سه هو ل. به فر مال. (یخدان پاروی برف روبیدن)

به فرینه: (۱) [ناو] به سته نی؛ دوندومه. (بستنی)

(۲) [ناو له ناو] هه ر شت گریندراو به به فرمونه. (هر چیزى وابسته به برف)

+ به فشک: [ناو] باریکایی ده ست و لاق. خوارموی لوو لاکى پی و مه چک؛ مووچی ده ست و پی. (مچ دست و پا)

به فر: [ناو] (۱) ته ور؛ بیور؛ بیفر؛ بیفر. (تیر) (۲) به ور؛ به بر. (بیر)

به فر: [ناو له ناو] دروژن؛ ناوانته چی. (دروغ گو)

به فرا: [بمندا] به هه فرا؛ پیکه وه. (باهم)

+ به قل: هاوپایه؛ هاوشان. (هم شان)

+ به قا: [ناو] فند: (۱) دهوام؛ باقی بوون؛ حاله تی ماندنه وه؛ سهرت سلامه ت، به قای عومری تو بیت. (باقی) (۲) پروا؛ به قات پیناکه م؛ باومرپت- پیناکه م. (باور)

به قالی: [ناو] دوکانی نازوڅه فروشی؛ کاری- نازوڅه فروشی. (بقالی)

به قانامه: [ناوټ] باوه پنامه؛ پروانامه. (اعتبار نامه)

به قبه قی: [ناو] گوزه له ی دم چکو له، کاتی که ناوه که ی برژی دهنگی بلقه بلقی لیوه دی. (کوزه دهان تنگ)

به قم: (۱) په نگ هه لکه راو؛ په نگ پروو سقاو. (رنگ باختن) (۲) به قوم کون و که لینی دیوار سوواخذان؛ ده رگا سوواخذان؛ به قوم گرتن؛ ویران کردن. (ویران کردن)

به قهستی: له قهستی؛ به شوخی و گالته. (از سر شوخی) ۲. به قهستی؛ به دانسته؛ ده س ئه نقه س؛ فیانی؛ خوازه کی؛ له پرووی ویسته وه. (از قصد)

به قهو: به قه؛ به قه ی. (باندازه)

+ به قه م: [ناو] گهنم و جو ی گه یشتوو بو درویننه. (گندم و جو رسیده)

به ک: اند؛ فند: [ناو] باریک هری دواوه له فوتبال دا له (توپی پا) دا. (بک)

+ به کار: (۱) [ناو له ناو] به که لک. (بدرد خور) (۲) حازر به کار؛ له کارا بوون؛ به کاردی؛ به که لک دی. (آماده کار) (۳)

[ناو له ناو] نازا؛ خیرا. (کاری)

به کارناین: [چاوگه ت] به کارهینان. (بکار گرفتن)

به کاری: [ناو] خیرایی؛ نازایی؛ زور کار که ر. (کاری)

به کاسه هاوسی ژیان: (ب) به سووال و سهدهقه و له سایه کی کوّمه کی خه لکه وه ژیان. (کنایی باگدایی زندگی کردن) به- کتاش: (ف.مشه)(۱) نازناوی خزمه تکاری میران. (۲) ناوی عارفیکه. (انام خدمتکارامیران: ۲ نام عارفی است)

به کر: [ئاوه لئاو] کاتی له سهر هیلکه کر کهوتنی بالنده. (کرچ بودن)

به کری گرتن: [چاوگه، ت] وه رگرتنی ههر شت بو پاره راندنی تیش و کار له به رانه ر پاره دا بو ماوه ی دیاریکراو. (کرایه گرفتن)

به کری گیراو: [ناوی بهر] (۱) ههر شت بو ماوه ییک له به رانه ر پاره دا به کری گیراییت. (کرایه) (۲) نهوه ی که به پاره خزمه تی که سیک یا ریخخراوی یا کوّمه لیک بکا. (اجیر) (۳) (ب) جاسوس و نیشتمان فروش. (کنایه جاسوس)

به کلک گوینر شکانن: (ب) زور به که یف و خوشحال. (بادم گردوشکستن)

به کو: [به ند] به کوّمه ل؛ به عام؛ تیکرایی. (دستجمعی)

به کوّمه ل: [به ند] به کو؛ به عام؛ به تیکرایی؛ به گهل. (دستجمعی)

به کونا کردن: [چاوگه، ت] (۱) (ب) به زانندن. (۲) به کونا کردن نیچیر له کاتی پودا. (کنایی شکست دادن؛ توی سوراخ راندن شکار)

به کیودا دان: [چاوگه، ت] (۱) (ب) یاخی بوون.

(یساغی شدن) (۲) (ب) شیت بوون. (دیوانه شدن)

به کیودا کردن: [چاوگه، ت] (ب) به شیت زانن؛ له وانه بوو بیکه ن به کیودا؛ چه پله لیکوتان و پرسوا کردن. (دیوانه پنداشتن)

+ به گ: ناوی خودای هه خامه نشیان. (خدا در زمان هخامنشیان)

+ به گا: [ئاوه لئاو] به جی؛ به جا؛ رهوا. (بجا)

به گانه: [ئاوه لئاو] ئاغانه؛ وه کوو به گ. (بیگ آسا)

به گرتن دان: [چاوگه، ت] بوونه هو ی گرتن. (سبب بازداشت کسی شدن)

به گزاده: [ناو، ت] دوو هو زوی گهوره ی کوردن. (۱) تایفه ی فیزیولا به گی که له گه- وره هو زه کانی کوردستانی ئیران و له بهینی (دیوانده ره هه تا بوکان) نیشته جین. (۲) عه شیره ی ناوداری به گزاده له ناوچه ی تهرگه وه و مهرگه وه پن. (دو طایفه بزرگ کرد)

به گشتی: [به ند] (۱) به بادراوی؛ به گرزی. (ساریس زیساد) (۲) به گشتی؛ به- هه مووان. تیکر؛ به ته واوی؛ ته فیر (همگی؛ بتمامی)

به گلک: له (به گلخ به گلک) ی تور کییه وه هاتووه، به گییه تی و به گییتی. (حالت بیگ- بوون)

به گوپ: [ئاوه لئاو] (۱) به هیژ؛ به تین. (زوردار)

به گوپه گوپ: به گوپانندن و هه راو هورای زور. (نمره زن زیاد)

به گوشت: [ئاوه لئاو] (۱) قه له و. (چاق) (۲)

زهوینی نهرمانی بی‌بهرد؛ گوشته زهوی. (زمین نرم و بون سنگ)

به‌گو‌شه‌ی چاو پروانین: (۱) (ب) ناز کردن؛ به‌نازه‌وه پروانین. (۲) به‌توورپه‌یه‌وه پروانین. (باگو‌شه‌چشم نگاه کردن)

+ به‌گون: (ئاوه‌لناو) (۱) (ب) پی‌او‌ی جه‌سوور و به‌جه‌رگ. (۲) نه‌خه‌ساو؛ زی‌اتر بو‌مال‌ت دمو‌تریت. (خایه‌دار)

به‌گوی: گوی‌پایه‌ل؛ قسه‌وه‌رگر؛ دژی بی‌گوی. (حرف شنو)

به‌گوی‌چکه‌دا‌هاوردن: < به‌گوی‌دا‌هاوردن. به‌گوی‌دا‌هاوردن: [چاو‌گه‌ت] تیگه‌یاندن و به‌گوی‌دا دان و ئیشاره‌یی کردن؛ به‌گوی‌چکه‌دا خویندن. (نصیحت کردن. حالی کردن)

به‌گویره: له‌وشه‌ی (گویره‌ماخ) ی‌تورکیسه‌وه هاتوو: (واتا: دیتن) له‌بوار؛ به‌هه‌لسه‌نگاندن؛ به‌به‌راوه‌رد؛ به‌دیتن؛ له‌پیک؛ به‌پیی. (برطبق؛ بنابه‌نظر)

به‌گه‌رووی شیر‌دا‌چوون: (ب) بویره و نازا بوون. (تو دهن شیر رفتن) به‌گه‌م: به‌که‌لک؛ به‌ده‌ردخوړ؛ به‌کاره‌توو؛ گرینگ. (بدربخور)

به‌گیان‌گه‌یشتن: له‌ده‌ست نار‌حه‌تی ته‌واو عاسی‌بوون؛ ئیتیر به‌گیانم گه‌ییوه ناتوانم قه‌بوولی‌که‌م؛ تا‌ق‌ه‌ت ته‌واو بوون. (بجان رسیدن)

به‌گییتی: حاله‌تی به‌گ‌بوون. (بیگی) به‌ل: (۱) ماسین؛ ئاووسان؛ هه‌لمسان؛ په‌نمان؛ (باد کردن) (۲) بزنی گوی‌لول. (بز گوش لوله‌ای)

به‌لادا: (۱) به‌ته‌ره‌فی‌کدا (یه‌کی‌له‌چووار ته‌رف). (۲) کراسه‌که‌ی کرد به‌لادا کراس-کردنی (ژنان) به‌به‌ر پشتویندا. (یک طرف) به‌لاشه: (۱) [ناو] جوړیک قوماشی‌هه‌رزان و خراپه. (۲) به‌خو‌پایه. (نوعی پارچه؛ مفت‌است) به‌لا‌فکه‌ر: [ناوی‌بک] په‌خشکه‌ر؛ بلاو‌که‌ر. (ناشر)

به‌لافی: (۱) بلاوی؛ پرش‌وبلاوی (پراکندگی). (۲) هه‌راشی؛ شاشی؛ وه‌ک: قوماشی‌هه‌راش و زیر چندراو، یان مه‌زرای دا‌چیندرای‌که‌م توو. (فاصله‌داری؛ کم‌پشتی)

به‌ل‌اکیش: [ناو، بک] ده‌رد‌کیش؛ زه‌جر‌کیش؛ مه‌ینه‌ت‌کیش. (بلاکش) به‌لالووی: [ناو] بلا‌لوک. (آبالو)

+ به‌لام: (۱) به‌لالیک که‌دیته‌خوار بو‌من؛ به‌لام لی‌ت‌دا؛ قه‌زاو‌به‌لای‌من له‌تو‌که‌وی (۲) وه‌لی؛ ئه‌مما؛ به‌لان؛ لی. (بلایم؛ ولی؛ اما)

+ به‌لان: [ئاوه‌لناو] وه‌ک: پی‌او‌ی توند و تول و نازا و چه‌له‌نگ. (چابک) به‌لاو: (۱) [ئاوه‌لناو] بلاو؛ پرژاو؛ به‌لاف؛ بلاو؛ پر‌اگه‌نده. (۲) به‌لات؛ به‌لای تو (به‌لاو له‌من). (۱) پراکنده؛ بلایت

به‌لاو‌کردن: [چاو‌گه‌ت] بلاو‌کردن؛ په‌خش-کردن. (پخش کردن)

به‌لاوه: (۱) [به‌ند] له‌پیشدا. من به‌لاوه گه‌یستم؛ من له‌پیشدا گیه‌شتم. (قبلا) (۲) تو‌م به‌لاوه‌یه: تو‌نزیکی‌منی، ناگاداری‌منی. (پیش‌نزد. کنار)

به‌لای‌خود‌اتاشین: [چاو‌گه‌ت] (ب) قازانج و

به رژه مهندي خو ره چاوگرتن. (نفع خود را در نظر گرفتن)
 به لبه لاسينگ: [ناو] په پړه پړوک. (پروانه)
 به لبه له شوانی: [ناو] جوړيک گيای خوړاکیه. (نوعی گیاه خورونی)
 به لبه ليتانگ: [ناو] په پووله. (پروانه)
 به لبه نی: [ناو] په لپينه؛ دوړاخ. (نوعی گیاه)
 به لچه م: [ناو] گه لآ؛ بهرگ؛ وه لگی دار. (برگ درخت)
 به لڅ کوچک: [ناو] خه نه گورگه؛ گله وهز؛ خه نه تیلکه؛ قریزه بهرد؛ کریزه بهرد؛ گه نمه بهردیله؛ بیرو بهرتک؛ خه نه بهردیله. (گل سنگ)
 به لشانندن: [چاوگه ت] هاندان بو دهسته و یه خه بوون و پیکدا هه لپړژانندن؛ ناوفا کردن. (تیر کردن)
 به لغوبو: [ناو] پيس و بوگن؛ چلکن و بوڼ ناخوش. (چرکین و بوگندو)
 به لغه: [ناو] به لڅ؛ به لڅ؛ دوو که ل و په شایی که له سهر شووشه ی چرا نه وتی دهنیشی؛ به لئی حهوز؛ قورم. (بلغ؛ دوده)
 به لئی: [ناو] سهره تاي چینی به پره و مافووره. (ابتدای بافتن قالی)
 به لفانندن: [چاوگه ت] خلا فانندن؛ فیل وته له که لی کردن؛ خاپانندن. (گول زدن)
 به لاف: [ناوی بک] خلا فینه ر؛ خاپینه ر. (گول- زن)
 به لقانندن: [چاوگه ت] بلقانندن؛ دهنگی- هه لقولینی ناو؛ بلق دان؛ بلقی ناوی که له زهوی هه لده قولی. (صدای آب که از چشمه جوشد)

به لقتانندن: [چاوگه ت] قه له شانندن؛ قه لآشتن. (شکافتن)
 به لقه تین: [چاوگه ت] قه له شان؛ قه له شیان. (شکافتن)
 + به لگ: [ناو] بهرگ؛ گه لآ؛ وه لگ. (برگ)
 به لگ چاو: [ناو] پیلووی چاو. (پلک چشم)
 + به لگه: [ناو] ومره قه؛ په پره. (ورقه)
 به لگی لووت: [ناو] ت یه پره ی لووت. (پره دماغ)
 به لمه پیشه: [ناو] لئاو (ب) پشی پانی تیگ- ئالاو. (ریش پهن آشفته)
 به لوتنه ک: [ناو] پیک؛ پیق؛ پیکی زوپنا؛ فیهقه نه. (زبانه سر سرنه)
 به لوق: تروسکه دار؛ به بریقه. (درخشنده)
 به لولو: [ناو] (۱) به پروو. (۲) دارگه زو. (درخت گز علفی؛ بلوط)
 به لووچ: [ناو] خه لکی به لووچستان. (بلوچ).
 به لووچکه: [ناو] (۱) به لووچه؛ به پرووله؛ خره داری چکو له و کورت که ده چی به نیو دوو داری کونکراودا بو توند کردن وهک به پرووله ی به یینی دمند و پاشباره له نامووردا، هه روا له کانزایش چی ده بیئت. (۲) به پرووله ی- بیستان. (بیم؛ میله مخروطی)
 به لووچی: [ناو] لئاو+ ناو] زمان و خه لکی به لووچستان؛ گریئراو به قهومی به لووچه وه. (بلوچی)
 به لوه مر: [گوزم. (کوزه)
 به لوه شین: [ناو] ته خوشینی گولی. (جذام)
 به له: [ناو] مه پری گوپیچکه دریژ و لوول. (گوسفند گوش دراز و پیچیده)
 به له بور: [ناو] مه پری پهنگ بوری گوی (است

و دریز) (گوسفند رنگ کبود)

به لهبوز: [ناو] (ب) گورگ. (کنایه از گرگ)

به لهبهش: [ناو] بزنی پرهشی نیوچاوان سپی. (بز
سیاه پیشانی سفید)

به لهه پا: [ئاوه لئاو] گور جوگول و نازا له
پویشتندا. (سریع در راه رفتن)

به له توور که: [ناو] نه خوشینی به له فیهره.
(ناخوشی حیوانات)

به له دی: [ناو به ره می چاوه] [شاره زایی.
(بلدی)

به له زوواد: [ناو] تاغزونه؛ تاغز وونه. (سگک)

به له سوور: [ناو] که له کیوی ئامال سوور. (بز
کوهی رنگ مایل به قرمز)

+ به له سه: [ناو بهر] گولکی به له سه بووه؛
تاراهه، به لام بو ئینسان هر (به له زه) به کارده
بری. (فراری؛ باعجله)

+ به له شین: [ناو] بز نه کیوی ئامال شین
(بز کوهی رنگ مایل به کبود)

+ به له ک: [ناو] گیای به له ک. (گیاه مجو؛
شیرین بیان)

به له ک: [ئاوه لئاو] له حه یوانگه لدا دوور هنگ؛
گولگولی؛ پلینگ پلینگ. پلنگ و (خال خالی
گه وره). (خال خال)

به له ک چاو: [ئاوه لئاو] خاوه نی چاوی پان که
په شکینه که ی زور رهش و سپینه که ی زور
سپی بیت. (چشم قرینه سیاه و سفید چشم
خیلی سفید باشد)

به له کناجی: [ئاوه لئاو] به زنانی؛ ئاریله؛ پساوی
ژنانیله. (مرد با اخلاق زنانه).

به له کی: (۱) [ناو] خال خال بوونی به فیری

کیوان؛ کاژو واژ (خال خال شدن برف
کوهستان) (۲) [ناو] نه خو شینی دوو په نگ-
بوونی پیست. (مرض برص)

به له گ: (۱) [ناو] سه رمایه. (سرمایه) (۳)
شیوه ی بهرگ پوشین. (شیوه پوشیدن لباس)

به له گهور: [ئاوه لئاو] (ب) به دبه خت؛ (به ختی
به له گهوره، به شهو سایه قه یه و به پوژ
هه وره). (بدبختی)

به له مرک: [ناو] ئانیسک؛ ئانیسک. (آرنج)
به له مکیش: [ناوی یک] پاپوپی موتوپی بو
کیشانی پاپوپی بی موتوپی. (یدک کش)

به له میسکه: [ناو] شوپراوه ی که می تراو.
(ریزش کم مایعات)

به له نذیر بر: [ناوت] کاتی برینه وه ی خوری له
کاوپه می دوو ساله (بره دو ساله که وقت
پشم چیدنش رسیده باشد)

به له نگازی: [ناو به ره می چاوه] [هه ژاری؛
نه داری؛ لیقه و ماوی؛ بینه وایی؛ ده سه و سانی.
(بیچارگی)

به له وا: [به ند] له پیشدا. (قبلا)
به له و بوون: [چاوگه ت] به له دبوون؛ زانین؛
شاره زایی. (بلد بودن)

به لی: [ئاوه لئاو] ئاشکرا؛ له بهر چاو؛ دیار؛ خویا.
(آشکار)

به لی بوور؛ ئارامی؛ حاله تی هی دی بوون؛ هیمنی.
(آرامی)

به لی تانک: [ناو] په پووله. (پروانه)
به لی ته: [ناو] ناوی گورانییکه. (اسم آهنگی است)

به لینا: ماسی گه وره. (ماهی بزرگ)
به لینی: [ناوت] قه ولی ئه رینی؛ په یمان؛ سوژ؛

نه هاتی گهرچی پیتد ابووم به لینی. «هیمن»
 (بیمن؛ قول)
 به مانه: < به نه مانه. (باینها)
 به مبا: [ناو] بومبا؛ بومب؛ بوم. (بمب)
 به مبوو: [ناو] جوړیک قامیشی هیندی. (بامبو.)
 به مجوره: ثاوا. بهم چه شنه. (اینطور)
 به مز: به کری؛ به پاره. (به کرایه)
 به مزدر: [ناو] بیک [به کری] دهر. (کرایه دهند)
 به مزدان: [چاوه] ت [به موزد دان؛ به کری]
 دان. (کرایه دادن)
 به ممووی مابوو: به موو به ندبوو؛ که میکی مابوو؛
 به ممووی مابوو بکه وی. (نزدیک بود)
 به مینه وه: به گریان و فینگه فینگه وه؛ به
 مینگه مینگه وه. (همراه صدای گریه)
 بهن: [< به ند ۲۱] (۱) به ند؛ پیوندهی؛
 به ستراو: (سیامه ند به داره به نیکه وه بهن-
 بوو)؛ (۲) گل: دوو روژه منت بهن کردووه بو
 ناهیلی برؤم. (مانع؛ معطل) (ب) مائل کردن.
 (۳) ریسمان؛ ریسراوی خوری و موو،
 (ریسمان) (۴) وهن؛ داره وهن؛ داره بهن.
 (درخت ون) به ناحق؛ فد: دوور له حه ق و
 ماف؛ دوور له حه حقیقت؛ دوور له راستی
 و دروستی. (بناحق)
 به نارومی: [ناو] گیای تاو لی؛ گزنیژ. (گشنیز)
 به ناشرمه: [ناو] ملوانکه ی پیاوانه. (گردنبند
 مردانه)
 + به ناف: (۱) [ناو] بناو؛ بناوچ؛ داریکی قورسه
 له ناو ثاودا ده که ویت به بن ثاو. (درخت زبان
 گنجشک) (۲) [ثاوه] ثاوا [به ناو و دمنگ؛ ناو
 دار. (نامدار)

به ناغ: [ناو] بناغه؛ بنچینه؛ نه ساس. (اساس)
 + به نان: [ثاوه] ثاوا (ب) به خشنده؛
 دلفراوان؛ دهس بلاو؛ نان بدی. (بخشنده)
 به نان هات و به ناو چوو: (ب) بیسه و شوین
 بوون؛ گوم بوون. (کنایه گم شدن)
 به ناو بانگ: [ثاوه] ثاوا [به نیو بانگ؛ ناو دار؛
 به ناو و دمنگ. (مشهور)
 به ناو کردن: ناوی که سیک له سه ر شتی دانان؛
 ماله کم به ناو کوره که موه کرد؛ به ناوی موه
 تا پوم کرد. (بنام کردن)
 بهن پرچ: [ناو] ت بهنی زولف پی به ستن. بهن
 جهله. بهن په لکه. (بند گیس)
 بهن پیلاو: بهن کهوش. (بند کفش)
 بهن تفهنگ: قایشی تفهنگ. (بند تفنگ)
 بهن تهرک: بهن سامو رته. (بند ترک؛ فتراک)
 بهن ته زیج: به نیک که ته زیجی پی
 ده هوننه وه. (بند تسبیح)
 به نهجه له: [ناو] (۱) بهنی جهله پیوه کردن و
 هوئینه وه. (بند ردیف کردن و نخ کردن
 چیزی) (۲) بهنی زولف به ستن؛ (بند زلف)
 + به ند: [ناو] (۱) بهن؛ ته ناف؛ هه ودا؛ په ت؛
 (طناب) (۲) بهندی سه عات؛ بهندی کهوش؛
 [پاشگر و پیشگر: به ند که له وه، گهردن-
 به ند، روو به ند؛ (۳) پابند؛ گیر خوار دوو؛
 (سه باره ت به توو له م شاربه ند) [(پاییند) (۴)
 [ناو] بهینی دوو ثا جوړ له بینا سازیدا؛ به
 ند کیشی؛ به نکیشی؛ سواخ دانی بهینی دوو
 ریزه ثا جوړ له دیوار دا. (بند) (۵) جومگه. (بند)
 (۶) [ناو] به ربه ست؛ به ند؛ به نداو. (سد) (۷)
 زیندان. (زند) (۸) گری ساقه تی گهنم و

قامیش. (بند) (۹) تهنافی هه‌لواسراوی
 ئاسوویی بو به‌ندبازی و تهنافبازی. (۱۰) سه‌د؛
 ئاوبه‌ند. (۱۱) وېستانه‌وه؛ خوین به‌ند
 هاتن (بند) (۱۲) به‌ند له پروانگه‌ی ده‌ستووری
 زمانه‌وانییه‌وه، قه‌ید. (قید)

+ به‌ند: ماتل؛ گرفتار؛ که‌سیک که له
 زیندان (له‌به‌ندابی) وه‌ک به‌ندکراو. (گرفتار؛
 تاخیر؛)

به‌ند: [ناو] به‌شیکی تاییه‌ت له زیندان وه‌ک:
 به‌ندی‌چوار؛ (بند)

+ به‌ندان: (۱) [پاشگر] به‌ستران، پێگاهه‌ندان،
 پێ‌به‌ندان، پێوه‌به‌ستن، وه‌ک خه‌نه‌به‌ندان،
 جه‌مدین: سه‌هول به‌ندان. (به‌ستن) (۲) کو‌ی به‌-
 ند؛ گو‌رانی و ستران. (به‌ندان ده‌لیم به‌ زاری)
 (فولکلور). (ترانه)

به‌ندار: [ئاوه‌لناو،] بو‌ندار؛ خاوه‌نی به‌ن.
 (بودار؛ بێنددار)

به‌نداو: [ناو] گول؛ ئه‌ستێر؛ سه‌د. (استخر)
 به‌ندباز: [ناوی‌یک] تهنافبازی سیرک؛ ئه‌وه‌ی
 له سه‌ر تهنافی هه‌لبه‌ستراو یاری ده‌کا.
 (بێندباز)

به‌ندبێ: به‌ن بێ؛ (ب) تیغ؛ تیغه؛ چه‌قو. (تیغه)
 به‌ندبێژ: [ناوی‌یک] گو‌رانی بێژ؛ ئه‌ستراو بێژ.
 (آواز خوان)

به‌ندبێژی: [ناو] شایه‌ری؛ گو‌رانی بێژی. (آواز
 خوانی)

به‌ندپساندن: < په‌ت برین > په‌ت بێ.
 به‌ندخستن: به‌ن خستن؛ پروومه‌ت هه‌لگرتن.
 (بند انداختن)

به‌ن‌دخوه‌دان: [چاوه‌ت،] یون له‌خودان؛

گو‌لو له‌ خو‌دان؛ عه‌تر له‌خو‌دان. (بخود عطر
 زدن)

به‌ندکران: زیندانی کران؛ گیران؛ گیران
 (۲) (زندان‌ی شدن) (۲) ماتل کران. (معطل
 شدن)

به‌ندکردن: [چاوه‌ت،] (۱) ماتل کردن؛ گل-
 دانه‌وه؛ به‌رگری له‌ پو‌یشن. (معطل کردن)
 (۲) زیندانی کردن؛ گرتن. (زندان‌ی کردن)

به‌ندکی دوو هه‌مبانی: به‌ندی دوو هه‌مانه؛
 (ب) مرو‌قی به‌کارنه‌هاتوو. (بی‌کفایت)

به‌ندگیرانه‌وه؛ گو‌رانی سه‌ندنه‌وه. (تکرار
 کردن آواز خواننده دیگه‌ر در مراسم)

به‌ندگیس: [ناو] (ف. گیو) به‌ن بێج. (بند زلف)
 به‌ندوبه‌س: [ناو] زیاتر بو‌ پهیمانی نه‌ینی و
 به‌دزی به‌کاردی. (ب) ساخت و پاخت. (بند و
 بست)

به‌ندوبه‌ستچی: [ئاوه‌لناو + ناو،] بک [کاری-
 که‌سیک که به‌ند و به‌ست ده‌کا. (ب)
 ده‌ست و گو‌یێر. (بند و بستچی)

به‌ن‌دوشک: [ناو] به‌ن به‌خه. (بند یقه)
 به‌نده: (۱) به‌نی؛ کو‌یله؛ واتا: من، به

ته‌وا‌زوعه‌وه؛ (۲) گیره؛ گیراوه؛ ده‌ستم به‌نده.
 (غلام؛ بنده؛ بند است)

به‌نده‌ری: [ئاوه‌لناو] فد؛ هه‌ر شت پێوه‌ندی به
 به‌نده‌روه بێ؛ گو‌رانی به‌نده‌ری؛ په‌قسی
 به‌نده‌ری. (بندری)

به‌نده‌فان: [ناو] به‌ندوان؛ زیندانه‌وان؛ زێمه‌وان
 (زندان‌بان)

به‌نده‌ک: [ناو] لنگه‌بار. (یک لنگه‌بار)
 به‌نده‌ک: [ناو] به‌ز و چه‌ورایی سه‌ر لاته-

ٲاهى ئاژال. (چربى روى دنده وشكم حيوان.
 بهنده مان: [ئاوه ئاوا] مه حتەل مان و له سه ر
 وستان؛ چاوورپى. (منتظر)
 بهنده مانى: [ناو] چاوهر وانى. چاوهر وارى. (انتظار)
 بهن ده ميئن: [ناو] بهنى به ستنى ده ميئىنى
 گاگره. (نخ بستن دهان بندگان)
 + بهنده وار: [ئاوه ئاوا] (١) چاوهرپى؛ به هيو اى
 كه سيك بوون. (منتظر) (٢) زيندانى؛ دىلى؛
 بهندى. (زيندانى) (٣) وهك كويله. (غلام آسا)
 بهنده لگرتن: [چاوگه ت] (١) جوگه كيشان
 له لاي ژوورموه ي چوم يان له چاوانه وه بو
 سه ر مه ز را. (جوى آب كشيدن) (٢) ٲوو مه ت
 هه لگرتن به بهن. (بند انداختن)
 بهنده هوئ: [ناوت] به نه خوئ، هوچه نه؛
 دوخين؛ بهن شه روال. (بند شلوار)
 بهنده يى: [ناو به ره مى چاوگه] بهنده گى؛
 خولامى؛ حاله تى بهنده بوون. (بندگى)
 + بهندى: [پاشگر] (١) ٲاگر او؛ زاوا بهندى؛
 (٢) دهسته كردن، بهش كردن، جيره بهندى؛
 دهسته بهندى؛ (٣) جى كه وتن؛ ئاو بهندى
 موٲوپ. (٤) كون گرتن؛ ئاو بهندى. (بندى)
 بهنديخانه وان: [ناوت] زيندانه وان؛ پاسه وانى
 بهنديخانه. (زندانبان)
 بهندى دل ٲچران: [چاوگه ت] بهندى دل ٲريان.
 (ب) دل ٲاكه وتن له خه به ريكي جه رگير يان
 داچله كانى زور. (بند دل ٲاره شدن)
 بهنديره: < بهندير.
 بهندى گواره: [ناو] زريزه يان قه يتانى كه
 گواره ي قورسى پيدا هه لده واسر يٲ كه گوى
 ئازار نه دا. (بند گوشواره)

بهندىل: (١) ٲياسكه؛ بوخچه ي چكو له.
 (بقچه كوچك) (٢) له گه ل (بار) دا دى.
 باروبه ندىل: كه لو ٲه لى كه ٲيچرا وه ته وه بو
 بار كردن. (بار و بندىل)
 بهندى مار كرنى: ٲه يمانى ژن ماره كردن.
 (عقدنكاح)
 بهندى ناوك: [ناو] نهو لووله كه بزيو
 ده كه يئىته ئاو هلمه كاتى له مندال دانه.
 (بند ناف)
 بهنديوار: ٲه يوه ند؛ بهنديوارى؛ ٲوه مندى،
 نزيكى. (بستگى)
 بهنزوتن: [ناو] ناوى عىلمى روئ يادامى تال.
 (بنزوتن)
 بهنزين: [ناو] يئىزين؛ تراو يكي ئاور به ره كه له
 زور به ي سه يار مو مه كينه دابه كارى ديئن بو
 سووتان دن له موٲوپ ياندا (بنزين)
 بهنزين: [ناو] باو يشك. (خميازه)
 بهن ساماته: [ناو] بهن سامورته؛ بهن ته رك.
 (فتراك)
 بهن سه عات: [ناوت] بهندى كاترمير؛ قايش يا
 زنجير يا ده سه بهندى كاترمير. (بند ساعت)
 بهنشتوك: [ناو] بنىشتوك؛ داره بهن؛ دار
 قه زوان؛ دار بنىشت. (درخت ون)
 بهن شه وال: [ناوت] بهن شه روال؛ دوخين؛
 هوچه نه. (بند شلوار)
 بهن قاده: [ناوت] بهن كه له وه. (بند چنبه ر)
 بهن كاله: [ناوت] به نيك كه كاله ي له ٲادا يى
 توند ده كن. (بندگاله)
 بهن كلا وه: [ناوت] بهن كه له وه. (بند
 چنبه ر گاو)

بهن که له مه: [ناوت] بهن که له وه. (بند
 چنبره گاو)
 بهن که وش: [ناوت] قه يتانی قوندهره؛ بهنی
 که وش. (بند کفش)
 بهنکه ی شاخ: [ناو] گری شاخی ئازهل
 (گره شاخ)
 بهنکی خستوک: [ناوت] گری پووچکه.
 (گره کور)
 بهنگالی: [ئاوه لئاو + ناو] زبان و خه لکی
 بهنگال. (بهنگالی)
 بهنگبوون: [چاوگه ت] (۱) بهندبوون. (بند
 شدن) (۲) بیهوش بوون و مهنگبوون.
 (معطل شدن. بیهوش شدن)
 بهنگ کیش: [ئاوه لئاو + ناوبیک] خووگرتوو به
 کیشانی بهنگ، فیری کیشانی بهنگه یا
 بهنگ ده کیشی. (بهنگی)
 بهنگوله: [ناو] میتولکه. (نوزاد پشی)
 بهنگه ژ: [ناو] پوخسار؛ دیم؛ دم و چاو.
 (صورت)
 بهنگه ی شاخ: [ناو] بهنکه ی شاخ؛ گری شاخی
 ئازهل. (گره شاخ حیوانات)
 بهنگه ی ناخوون: [ناو] جومگه ی قامک؛ به-
 کهمین گری سهر قامک (بند سر انگشت)
 + بهنگین: (۱) هاوار کردن؛ گازی کردن؛
 بانگ کردن. (هاوار) (۲) ناوی هاوالی مه، له-
 کیتی مه و زیندا. (دوست مم)
 + بهنگین: [ئاوه لئاو] عاشق. (عاشق)
 بهن مووتاوین: [ناو] مووی یادراو؛ بهندروو.
 (بند دوختن جوال)
 بهننه: [ناو] کوبله؛ بهنی؛ بهنده؛ [جیناو] به-

پیزه وه له جیانی من ده گوتری. (بنده؛ غلام)
 بهنوش: [ناو] گیای و منه وشه؛ (دزی یاوه).
 (بنفشه)
 بهنووک: [ناو] گولاو؛ خاوهن یون؛ بوندار.
 (گلاب؛ بودار)
 بهنوکه: [ناو] داره بهن؛ داره نوک؛ بهنیشتوک؛
 دارقه زوان. (درخت ون)
 بهنولیدان: عه تم لیدان. (عطر زدن)
 بهنووشت: [ناو] بنیشت؛ چاچکه. (سقز)
 بهنووکه: [ناو] بهنوکه؛ داره بهن. (درخت
 ون)
 بهن هاتن: [چاوگه ت] ویستانه وه ویستانه وه؛
 دووایی هاتن؛ خوینی لوتم بهر ببوو بهن هات،
 یا بهند بوو. برپاوه. (بند آمدن).
 بهنه فش: [ناو] بهنه وش. (بنفش)
 بهنه ک: [بهند] پشوویک؛ ده میک؛ به
 ینیک؛ هه ناسه ییک. (نفسی؛ دمی)
 بهنه وش: [ناو] بهنه فش؛ پهنگی (سوور و
 شین) ی تیکه لاو. (بنفش)
 بهن هه لکردن: [چاوگه ت] بهن کووه کردن و
 به گولوله کردن. (کلاف کردن ریسمان)
 بهن هه لگرتن: [چاوگه ت] (۱) جوگه کیشان
 بو ئاو پیدا چوون. (جوی آب کشیدن) (۲)
 مووی دهموچاو به ریسمان هه لکیشان.
 (بند انداختن)
 بهنی زاوا: [ناو] زاوا ریوی؛ زاوا بهندی. (داماد
 سر خانه)
 بهنیو: [ئاوه لئاو] به ناو؛ به ناوبانگ؛ نیودار.
 (مشهور)
 بهنیوان: [ناو] زیندانه وان؛ بهنده فان.

(زندانبان)

به نیوبانگ: [ئاوه لئاو] ناسراو؛ نیودار. (مشهور)

به نیه خه: [ناو] به رکۆژمه. (بنديقه)

بهو: (۱) [ئاوه لئاو] به؛ خراپ. (بد) (۲) بهئهو.

(باو) (۳) ومره (بیا)

بهوا: [ناو] بووا؛ بابه؛ باب؛ باوه؛ باوک؛ باوکه.

(بابا)

بهوا: (۱) [ئاوه لئاو] به بیا؛ (دیْل) ماسه گی

نیرخواز. (وقت جفت گیری سگ ماده) (۲)

بهوا؛ به ئهوا؛ بهئهو؛ بهوا؛ بوْم نییره.

(وسيله او)

بهوار: [ناو] چهوتی؛ چهفتی؛ خواری. (کجی)

بهواسی: [ناو] بیوه سیری. (بواسیر)

بهویئودانه: (ب) بهو رهوشته؛ بهو پیوانه؛ بهو

پیومه ره؛ بهو رهوته. (از روی این معیار)

بهو جوړه؛ بهو جووره؛ بهو چهشنه؛ بهوی

ئاواهی. (آنطور)

+ بهور: [ناو] یوار؛ گوزره. (گذار)

بهور: (۱) [ئاوه لئاو] بهوج؛ گهوج؛ گیل.

(احمق) (۲) [ناو] بهمر. (بیر)

بهووروو: [ناو] بووروو که له گهل شوْلهی ئاوردا

سهرده کهوئیت؛ سوو که بوول. (خاکستر

که به هوا بلند شود)

بهورهوه: [کاری ئهمری] بگه پئوه؛ ومهروه. (باز

گرد)

بهورین: [چاوه] رابووردن. (گذشتن)

بهوز: [ناو] بهقز؛ زقیرک؛ جوړی زهرگه ته و

زمردهواله. (نوعی زنبور)

بهوست: [ناو] بست؛ بنگووست. (وجب)

بهوشت: [ناو] بههشت. (بهشت)

بهوش مل: پشتمل. (پشت گردن)

به وناوی: [ناو، بهرهمی چاوه] به دناوی. (بد

نامی)

بهوون نیشته یه ره: زه حیری خوینی. (اسهال

خونی)

بهوه: (۱) لای ئهوه به من نییه. (پیش

اوست) (۲) خراوه؛ بهده؛ خراپه. (بد است) (۳)

بهئهوه؛ بهو شته؛ بهوه بادی ههوا یه ده لئین

کورته بالایه. (با این)

بهوهی که م: (ب) سوئند بهو که سه. (قسم

بهوا)

بهوی ئاواهی: بهوته رزه؛ بهوشیوه؛ ئاوا؛ بهو

جوړه. (با آن شکل)

بهوی پهنگی: بهورپهنکه؛ (ب) بهو ته رزه؛ بهو

جوړه. (آنطور)

به هادار: [ئاوه لئاو] فد؛ نرخ دار؛ به نرخ؛

بهقیمهت. (بهادار)

+ به هاران: فد: (۱) هه موو به هاریک. (۲)

وه رزی به هار. (بهاران خوشه زمیران).

(۳) ناوی شارو چکه ییکه له شاری سنه.

(بهاران)

به هاربه ن: [ناو] به هاربه ند؛ تهویله ی سهر به-

تال^۲ بویه ستنه وهی چاره وی له هه واخو شیدا.

(طویله سر گشاد)

به هارخه و: [ناو] وه تاغی (ژووری) له قاتی

سهره وهی باله خانه دا که دهوری نه گیرایی^۲ یا

لاییکی نه گیرایی. (بهار خواب)

به هارخیر: سهره تای شینایی گیای به هار.

(اولین سبزه بهاری)

به هار نارنج: فد: [ناو] په ره ی گولی نارنج؛

غونچه‌ی گول‌ی نارنج که له عه‌ترساز‌ی و
 موره‌با چیکردندا به‌که‌لکه. (بهار نارنج)
 + به‌هاره: [ناو] (۱) ناوی سترانیکه. (اسم
 آهنگی است) (۲) گنمی به‌هاره‌به‌هاروو؛
 به‌هاره کیل. (گندم بهاره)
 به‌هاره‌کانی: [ناو] کانیه دروژنه؛ کوپره‌کانی که
 هاوینان وشک ده‌کا. (چشمه‌ای که فقط بهار
 آب دارد)
 به‌هاری‌نازادی: فد: ناوی سکه‌ی زیری
 ئیران. (بهار آزادی)
 به‌هاز: [ئاوه‌لناو] به‌هیز؛ زوردار. (با قدرت)
 به‌هایی: فد: [ناو] په‌یره‌وی دینی به‌هایی.
 (بهایی)
 به‌هایی‌گیری: فد: به‌هاییه‌ت. (بهائیگری)
 به‌هاییه‌ت: فد: [ناو] دینی که
 سالی (۱۹۶۱ کوچی) حوسه‌ینعه‌لی نووری واته
 به‌هاتولا هینای وئیدیعی و ابوو که هه‌ر نه‌و
 که‌سه‌یه که عه‌لی موحه‌مه‌دی باب موژده‌ی
 هاتنی داوه. (بهائیت)
 به‌هتانندن: [چاوگه‌ت] ترسانندن؛ گیز کردن؛
 وپر کردن. (ترسانندن)
 + به‌هتین: [چاوگه‌ت] ترسان؛ واق و پرمان.
 (بوخت)
 به‌هچین: [چاوگه‌ت] به‌هچین. (۱) توپره‌بوون. (۲)
 توران؛ وه‌ره‌بوون؛ هیلاک‌بوون. (قهر
 کردن؛ خسته کردن)
 + به‌هه‌ر: تد: فد: [ناو] سووت؛ سوود؛ نزوول؛
 رپیا؛ (۱) سوودی بانگی. (۲) به‌هه‌ر و سوودی
 پولی به‌رپیا و نزوول دراو. (بهره)
 به‌هه‌ره‌چه: [ناو] سه‌مه‌ره؛ داهات. (درآمد)

به‌هه‌ره‌ک: [ناو] به‌ش؛ پشک. (سهم)
 + به‌هه‌ره‌مه: [ناو] (۱) درپیل؛ برغوو. (۲)
 سه‌ری درپیل، مه‌ته؛ به‌هه‌ره‌مه‌ی تاییه‌ت به
 دیوار و ئاسن و چپو. (دریل. مه‌ته)
 به‌هه‌ره‌وه‌ر: فد: [ئاوه‌لناو] به‌هه‌ره‌مه‌ند؛ به‌هه‌ره
 برغوو؛ به‌هه‌ره وه‌رگرتوو. (بهره‌ور)
 به‌هه‌ره‌وه‌ری: [ناو] حاله‌تی به‌هه‌ره وه‌رگرتوویی؛
 به‌هه‌ره‌مه‌ندی. (بهره‌وری)
 به‌هه‌من: [ناو] (۱) ناوی مانگی یازده‌هه‌می
 سالی هه‌تاوی. (۲) وه‌هه‌من؛ یه‌کی له
 نه‌مشاسپه‌ندان. (۳) کلله‌به‌فر؛ ره‌نیابه‌فر؛
 پرغوو. (۴) ناوی پیوانه. (بهمن) (۵) بیر و خه-
 یال چاک؛ (تیک اندیش)
 به‌هه‌ناف: ناوچاک؛ ناوه بو پیوان. (به‌نام)
 به‌هه‌وره: [ئاوه‌لناو] خاوه‌ن ئیراده؛ به‌وره. (با
 اراده)
 به‌هه‌وش‌هاتنه‌وه: [چاوگه‌ت] هه‌وش‌به
 به‌ردا‌هاتنه‌وه؛ دژی به‌هه‌وشی؛ وشیار بوونه‌وه؛
 ئاگادار بوونه. (به‌هوش آمدن)
 به‌هه‌وک: [ناو] به‌هی؛ بی؛ به‌ی. (به)
 به‌هه‌وورده: [ئاوه‌لناو] بلیمه‌ت؛ به‌سه‌لیقه. (با
 سلیقه)
 به‌هه‌ست‌وپیسته‌وه خواردن: خواردن به‌ناوک
 و پیسته‌وه؛ خواردن (به‌هه‌سته و پیسته‌وه)؛
 (ب) خواردن به‌یه‌کجاری. (یکجا بلعیدن)
 + به‌هه‌شت: فد: [ناو] له‌ئاوپیستادا وه‌هه‌شت
 هاتوو و اتا جه‌ننه‌ت؛ (ب) گولزار و جیگای
 خوش و به‌دیمه‌نی پی‌ده‌شو به‌ین. (بهشت)
 به‌هه‌ف: [به‌ند] پیکه‌وه. (با هم)
 به‌هه‌ف شابوون: [چاوگه‌ت] به‌یه‌ک گه‌یشتنی

دوو خوشه‌ویست و دلدار؛ به‌دیتنی یه‌ک شاد بوون. (بیدار هم شاد شدن)

به‌هه‌لم: (۱) به‌هه‌لم و بوغ. (دارای بخار) (۲) [ئاوه‌لناو] به‌هه‌لمه‌ت؛ خیرا. (تیز چنگ)

به‌هی: [ناو] (۱) ماته‌م؛ تازی‌ه‌تی؛ ره‌شپوشی؛ پرسه. (عزا؛ تعزیه) (۲) ژاکاو؛ چرمسی. (پژمرده).

به‌هی‌پوش: [ئاوه‌لناو] ره‌شپوش؛ عازیه‌تبار. (سیاه‌پوش)

به‌هیسانی: به‌ئاسانی. (به‌آسانی)

به‌هیفته‌ر: [ناو] چووله‌بادام؛ ته‌ره‌بادام. (چاقاله‌بادام).

به‌هین: (۱) هه‌لبه‌ز و دابه‌ز. (جست و خیز)

(۲) به‌هین؛ به‌وانیک؛ به‌شت. (به‌چیز)

چرمسین؛ سیس‌بوون؛ ژاکان. (پژمردن)

به‌هیندگرتن: گرینگی‌پیدان؛ به‌گرینگ‌زانین؛ پوئته‌پیدان. (اهمیت‌دادن)

به‌ی: به‌یی (۱) به‌دی؛ به‌لی؛ با. (آری)

(۲) بیی؛ (به‌قوربان‌کهرده‌ی ناله‌ی رهنگ نه‌ی، چیش مه‌بوئه‌ره‌ی وه‌ی په‌ی من نه‌ر نه‌ی). «مه‌وله‌وی» (بیایی)

به‌ی: (۱) به؛ به‌و؛ به‌ی جیلوه‌ی جه‌لایته‌وه؛ به‌و جیلوه‌ی جه‌لایته‌وه. (۲) به‌ی؛ نه‌توانی کتییی به‌ی به‌من؟ (بدهی)

(۳) وهره؛ بی (بیا) (۴) به‌ی. (به)

به‌یا: [ئاوه‌لناو] بیفایده. (بیفایده)

+ به‌یات: [ئاوه‌لناو] (۱) کوئن؛ ماوه؛ وه‌ک: نانی به‌یات. (بیات) (۲) [ناو] ناوی چهند مه‌قام (ده‌ستگاه) ی ئیرانی له‌موسیقادا وه‌ک به‌یاتی‌زه‌ند (تورک)، به‌یاتی‌ئیسفه‌هان،

به‌یاتی‌کورد، (کورد به‌یات). (نام چنددستگاه‌موسیقی ایرانی)

به‌یاتی‌کورد: [ناو] ناوی مه‌قامیکه له‌موسیقای ئیراندا. (کورد به‌یات) (دستگاه‌بیات کرد)

به‌یارب: [ناوی‌بک] بووره‌کیل. (کسی که زمین بایر را شخم می‌کند.)

به‌یاز: [ناو] (۱) ده‌فته‌ری شیعر. (دفتر شعر)

(۲) داشی دویمینه‌ی سپی (بی‌خال). (طرف سفید مهره‌دو مینه)

به‌یان به‌ری‌ووون: [چاوگه‌ت] [روژ بوونه‌وه] (آمدن سحر؛ صبح‌شدن)

به‌یانیان: [ناو، ت] (۱) سبه‌ینان. (۲) [به‌ند] هه‌موو به‌یانیک. (صبحها. هر روز صبح)

به‌یانی‌باش: به‌یانی به‌خیر. (صبح بخیر)

به‌یانی‌دا: روژ بووه‌وه؛ به‌یان به‌ری‌وو (له‌دوگمه‌ی سینه‌ی دوینی نوژی شیوان، به‌یانی-دا سپیده‌ی باغی شیوان) «ئالی» (سحر شد)

به‌یایی‌کردن: [چاوگه‌ت] یادکردن. (یاد کردن)

به‌یتار: [ناو] به‌یتال؛ دوکتوری‌ئاژهل. (دامپزشک)

به‌یتاک: [ناو] چوله‌که. (گنجشک)

به‌یتال: [ناو] به‌یتار. (دامپزشک)

به‌یتک: (۱) چوله‌که. (گنجشک) (۲) شتی بی-سود و بی‌که‌لک. (اشیاء بی‌فایده)

به‌یتوباو: [ناو، ت] (ب) دهنگو داخستن؛ قسه‌هه‌لبه‌ستن؛ توهمه‌ت و درو و ده‌له‌سه؛ به‌یتو بالوره‌(برای کسی حرف درست کردن)

+ به‌یته‌شه: (۱) [ئاوه‌لناو] سه‌رکیش؛ وه-ک: نه‌سپی سه‌رکیش؛ قاتری که بو سواری و بارلئیان رانه‌وه‌ستی. (اسب و قاطر سرکش)

(۲) دهمه‌راش و بیچه‌یا. (زن زبان دراز و بد دهن) (۳) بی چاو و ږوو. (ناسپاس و بی چشم و رو)

به‌یتی‌بله: (ب) دریژه پندان؛ نه‌برانه‌وه‌ی ږووداو یان قسه. (کنایه‌مانند خون‌سیاوش)
به‌یتی به‌شکر دنی‌ثاو: له‌هه‌ورامانی کوڼدا به‌وتنی به‌یت ثاویان به‌ش‌ده‌کرد؛ ږه‌نگه له جیاتی کاتر میږ بوو بیټ. (آهنگ سهمیه‌بندی آب)

به‌یدانه: [ناو] ناوکی به‌هی به‌برژاوه‌که‌ی ده‌لین؛ نه‌نجووجه‌ک یان به‌یجووجه‌ک. (دانه‌به)

به‌یدمالی: [ناو] داره‌نجیریک که به‌ری نه‌وه‌لی بوهری و چهند ده‌نکی پیوه بمینی. (درخت انجیر که میوه اش ریخته باشد)

به‌یر: [ناو] به‌هره؛ سمهر. (بهره)
به‌یستار: [ناوبک] بیسه‌ر؛ شنه‌وا؛ گویدهر. (شنوا)

به‌یستوک: [ناو] به‌یستوک؛ که‌ره‌سته‌ی بیستنی دمنگ وه‌ک گوشتی ته‌له‌فون. (اسباب صوتی و گوشی تلفن)

به‌لیسه: [ناو] سه‌هول؛ یه‌خ؛ چلووره. (یخ؛ دنگاله)

به‌یقر؛ به‌یقر؛ [به‌ند] به‌یه‌که‌وه؛ پیکه‌وه. (با هم)

به‌یه‌ک‌پیان: [به‌ند] به‌یه‌ک‌جیان؛ به‌یه‌ک‌جاری؛ تیکر؛ پیکر؛ به‌یه‌ک‌ر؛ به‌یه‌که‌وه؛ پیکه‌وه. (با هم)

به‌یه‌ک‌ر؛ [به‌ند] به‌جاری؛ تیکر؛ به‌یه‌که‌وه. پیکه‌وه؛ به‌یه‌ک‌جار. (با هم)

به‌یگه‌یشتن: (۱) پی‌گه‌یشتن. (باورسیدن) (۲) به‌هی‌گه‌بین (رسیدن به)

به‌ینه: [کاری‌نهمری له چاو‌گه‌ی هاوردن] بیته؛ باوه‌رو؛ بیر؛ (بیار)

+ به‌ین: [ناو] په‌یمان؛ (من دوور و تو دوور به‌ینی به‌یستین) (فولکلور) به‌ینه‌ت. (پیمان) له‌هه‌ندی جی به‌(دوور) مانا کراوه به‌لام له‌م شیعه‌دا واتای عه‌د و په‌یمان ده‌دا.

به‌ینه‌شه: < به‌یته‌شه؛ بی‌چاو و ږوو. (بی چشم و رو)

به‌ینی: به‌ینیک؛ ماوه‌یک؛ مه‌وداییک؛ په‌یمانی. (مدتی؛ عه‌دی؛ پیمانی)

به‌یو: بیټ. (بیاید)
به‌یواسستن: پیوستی؛ زهروری؛ خوازه. (ضروری)

به‌یه‌خه‌داکیشان: کردنه‌هی خو؛ وه‌ک: مندالی بیانی کردنه‌ مندالی خو؛ مال خود کردن)
+ به‌یه‌که‌و دان: (۱) پیکه‌وه‌نان؛ دانه

دهم یه‌ک (بهم چسباندن) (۲) داخستن؛ پیوه‌دان و جووت‌کردنی دهرکه. (بستن)
به‌ی هه‌لگه‌پان: [چاو‌گه‌ت] پیا هه‌لگه‌پان؛

پیا هه‌لچوون. (بالا رفتن از)
به‌ی: [ناو] (۱) به‌دی؛ به‌لی (بلی) (۲) خرابی؛

خرابی؛ به‌دی؛ به‌وی. (بدی)
به‌یجه: [ناو] په‌یژه؛ نیردیوان؛ په‌یبنجه.

(نزدبان)
به‌یین: ژاکاندن؛ وشک‌کردن. (خشک کردن)
+ بی: بی؛ بووی. (باش؛ باشی)

بی‌نابرووی: [ناو] بی‌ناو‌رووی؛ چرووکی؛ نابروو نهمان؛ نابروو‌تکاو؛ ږوو سیایی؛ به‌د

ناوی؛ ناو به خراپه زړاوی؛ پړسوايي. (بی
 آبرویی)
 بی‌نار: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌عیب؛ < بی‌مار. (بی
 عیب) (۲) که‌سیک که‌عیه‌ی لاتییه (ب)
 بی‌شهرم؛ که‌سیک که‌نزموونی له‌عیه
 وهر نه‌گرتووه و تممی‌نه‌بووه و عیه‌ی بی-
 عیب نییه. < بی‌عار (بی‌عار)
 بی‌تازار: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌درد و
 په‌نج؛ ساغ (سلامت) (۲) نه‌وی که‌عزیه
 و تازاری به‌که‌س ناگا. (بی‌آزار)
 بی‌ثاف: [ئاوه‌لناو] بی‌ثاؤ؛ وشک؛ ههر شت که
 ثاوی نه‌ییت. (بی‌آب).
 بی‌ثامان: [ئاوه‌لناو] بی‌درفه‌ت، بی‌موله‌ت.
 (بی‌امان)
 بی‌ثاوی: [ناو] باغه‌که له‌بهر بی‌ثاوی و شک
 بووه؛ (ب) وشکه‌سالی؛ که‌م‌ثاوی. (بی‌آبی)
 بی‌ثاین: [ئاوه‌لناو] بی‌دین؛ خودانه‌ناس. (بی
 آئین)
 بی‌ته‌ده‌ب: [ئاوه‌لناو] فد؛ فی‌ری نزاکه‌ت
 نه‌کړاو؛ بی‌نزاکه‌ت؛ بی‌ثاکار. (بی‌ادب)
 بی‌ته‌ده‌بانه؛ به‌شیوه‌ی دوور له‌نهریت و
 نزاکه‌ت. (بی‌ادبانه)
 بی‌ته‌ده‌بی: [ناو] بی‌عه‌ده‌بی؛ بی‌نزاکه‌تی؛
 کاری نه‌گونجاو کردن؛ (ب) بی‌تیحترامی-
 کردن. (بی‌ادبی)
 بی‌ته‌ندازه: [ئاوه‌لناو+ ناو] بی‌حه‌د؛ له
 ته‌ندازه‌ده‌در؛ بی‌ته‌ژمار؛ له‌حه‌ده‌ده‌مر؛ بی‌شو.
 (بی‌اندازه)
 بی‌تیح‌تیار: [ئاوه‌لناو] (۱) جیی‌باوه‌پنه‌بوون؛
 بی‌پړ. (۲) بی‌برمو؛ له‌پرواج‌که‌وتوو؛ بی‌که‌لک

که‌وتن و کات به‌سه‌رچوون؛ بلیته‌که‌م دوینی
 تیح‌تیار ته‌واو بوو. (بی‌اعتبار)
 بی‌تیساف: [ئاوه‌لناو] دوور له‌راستی و
 دروستی؛ که‌سیک که‌خاوه‌نی کرده‌وی په‌وا
 نییه؛ له‌عه‌سل‌دا وشه‌ثاره‌ویه و له‌سه‌ر
 زبانی خه‌لکیش وه‌ک کوردیی لی‌هاتووه. (بی
 انصاف)
 بی‌تیسافی: [ناوت] ناحه‌قی؛ حه‌ق کوژی؛ بی-
 عه‌داله‌تی؛ بی‌مروه‌تی؛ کرده‌وی نا‌په‌وا. (بی
 انصافی)
 بی‌تیشیا: [ئاوه‌لناو] بی‌مه‌یل؛ بی‌مه‌گیز؛
 حاله‌تی دل‌نه‌بردن. (بی‌اشتها)
 بی‌تیشیایی: [ناو] بی‌مه‌یلی؛ دل‌پیوه‌نه‌بوون؛
 حاله‌تی دل‌نه‌بردن و هه‌ز له‌خوراک نه‌کردن.
 (بی‌اشتهایی)
 بی‌تیمان: [ئاوه‌لناو] بی‌باوم؛ کافر؛ بی‌دین؛
 بی‌عاقیده و بړوا. (بی‌ایمان)
 بیابان‌گه‌رد: [ئاوه‌لناو] فد؛ بیابان‌گه‌رد؛ چول-
 گه‌رد. حاله‌تی کوچه‌ری‌بوون له‌ده‌شت و
 بیاباندا. (بیابانگرد)
 بیابان‌گیل: [ئاوه‌لناو] بیابان‌گه‌رد؛ چول‌گه-
 رد. (صحراگرد)
 بیابان‌نشینی: [ناو] چول‌نشینی؛ سه‌حرائشینی؛
 ژیان له‌چول و سه‌حرا. (بیابان‌نشین)
 بیانگه: بیانگ؛ بینک؛ په‌لپ؛ به‌هانه (بهانه)
 بیانی: [ناو] (۱) بیگانه. (بیگانه) (۲) بیانوو؛
 بیانک. (بهانه) (۳) به‌یانی؛ سبج؛ سبجا؛
 سبه‌ینی؛ شه‌وه‌کی. (صبح. فردا)
 بیوانی: [ئاوه‌لناو] سه‌حرایي؛ پیوندیدار به
 بیوانه‌وه؛ (غوولی‌بیوانی). (ب) دوور له

شارسانییته؛ وه حشی و ئاداب نه زان.
 (بیابانی)
 بیاوه: [کاری ئه مری] بگه؛ وه رموه. (برس).
 بیاوه شه ره: [کاری ئه مری] رابخه؛ به ره و
 رابخه رابخه. (یهن کن؛ بگستران)
 بیاوه م: [کاری ئه مری] بمگه ری، بمگه یه؛
 ییم بگه. (بهن برس)
 بیایی: [ناو] (ف. گیو) سه هول به ستنی ئاو؛
 سه هول به ستن. (یخ بستن)
 + بییا: (۱) بییوایه. (میداشت) (۲) جیگه ی
 بی؛ گلینه ی خوم ده هیئمه خزمه ت بو م
 تیکه تا بییا. «(ماموستا هیمن» (جا داشته
 باشد) (۳) لیگه ری له گه ل خوی بییا. (ببرد؛
 ببردش)
 + بی بار: (۱) [ناو، ت] که سیک که باری نییه.
 (بدون بار) (۲ ب). [ئاوه لئاو] ناله بار؛ به دئه دا.
 (ناراست) (۳) بی سه مه ر؛ بی به ر. (بی به ره)
 بی بارانی: [ناو] باران نه بارین؛ (ب)
 وشکه سالی. (بی بارانی)
 بیباکی: [ناو] پاویری؛ تازی؛ بویری؛ دلیری
 (بیباکی)
 بیبال: (ف. گیو) بی ده ست؛ دستکورت؛ بی
 هاوال؛ بی که س؛ فرنده ی بال قرتاو.
 (یکس، بیدست، بیبال)
 بی باوک: [ئاوه لئاو] (۱) هه تیو؛ سیوی؛ باب
 مردوو. (یتیم) (۲) (ب) بیژوو؛ زول؛ حه رام زا؛
 حه رام زاده. (حرامزاده)
 بی باومر: [ئاوه لئاو] بی ئیتقات؛ بی عه قیده؛
 رهش بین؛ ئه وه ی باومر به که س یا به
 شتی نه بی. (بی باور)

بی پرائه وه: [بهند] بی پسانه وه؛ له سه ریه ک و
 بی به ین که وتن. (لایق قطع)
 بی پرشت: [ئاوه لئاو] (۱) کول. (کند) (۲)
 زهوی یا هه ر شتی که حاسلی چاکی نه ییت.
 (بی حاصل) (۳) نه بوونی توانایی و زافته و
 برپایی له کار و فه رماندا. (بی قاطعیته)
 بی پروا: < بی باومر. (بی باور)
 بیبکه: (ف. گیو) بیبیله ی چاو. (قرنیه چشم)
 بی بنیات: < بی بونیاد.
 بی بنگه: [ئاوه لئاو] بی پرشه؛ بی عه سل و
 نه سه ب؛ بی په چه له ک. (بی ریشه)
 بی بو: [ئاوه لئاو] بی بو؛ بی بو؛ بی یین؛ بی-
 یهن. (بی بو)
 بیوک: (ف. گیو) بیبیله. (مردمک)
 بی بوار له ئاودان: (ب) بی تاقیکردنه وه ی پرگای
 چاره سه ری، کاریک کردن. (بی گذار به آب
 زدن)
 بی بوونیات: [ئاوه لئاو] بی ته ساس؛ بی پایه؛
 بی پرشه؛ (ب) دروئین. (بی اساس)
 بی به رقی: (۱) بی بریقه و تریفه. (۲) بی-
 کاره بایی. (بی درخشندگی؛ بی برقی)
 بی به ندوبار: [ئاوه لئاو] بی پرشووین؛ بی-
 ده روهستی؛ قه فان؛ به ره لا؛ بیعار. (بیند و بار)
 + بی بی: [ناو] (۱) خانم؛ خاتوون. (بی بی) (۲)
 پوور. (عمه)
 بی بیجان خانم: [ناو] هاوالی پاله وان که چه ل له
 به زمی چادر هه لدانی ده سته ی لوتیان له
 رابوو ردوودا. (عروسک لوتیهای عروسک
 گردان)
 بی بی چهو: [ناو] بیبیله ی چاو؛ گلینه ی چاو.

(قرینه چشم)

بی بی مه تو: [ناو] تووتی. (طوطی)

بی بین: [ناو] بی بین؛ پشتوین. (شال کمر)

بی بین: [ناو] [ناو] بی بین؛ بی سه بر؛ بی-

پشوو؛ بین تنگ؛ بی یون. (بی بو؛ بی صبر)

بی یار: [ناو] [ناو] بی به ش؛ بی یشک؛ بی وه ری؛

بی نسیب؛ نافه روز. (بی سهم)

بی یال: [ناو] [ناو] تهنیا بال؛ بی په نا؛ بی ساوه ر؛

بی پالپشت. (بی پناه)

بی پالپشت: [ناو] [ناو] بی لایه نگر؛ بی پناه؛-

لانهواز و بیکهس. (بدون حامی)

بی پشتوپه نا: [ناو] [ناو] لانهواز؛ بی پالپشت؛

بیکهس. (بی پشت و پناه)

بی په پروون: [چاوگهت، (۱)] هر شت که

په ری وهری بیت. (بی پر) (۲) (ب) په پوه رین

و فیز نیستنه وه. (از آفاده افتادن)

بی په رداخی: بی زه وقی؛ شیواوی؛ (دل نه

گهرده لوول بی په رداخیه ن) (مهوله وی). (بی

نشاطی)

بی په رده: (۱) [ناو] [ناو] قسه ی راست و

په وان و به ناشکرا؛ ریک و په وان. (بی پرده)

(۲) هر شت په رده ی نه بی. (۳) (ب) پزاو.

(بی پرده)

بی په رگ: (ف. گیو) به تالووکه؛ به له ز؛ به

په له. (با عجله)

بی په روا: [ناو] [ناو] فند. (ف. گیو) بیترس؛

بی پاک؛ جه سوور. (بی پروا)

بی په روایی: فند [ناو] پاویری؛ گوستاخی؛

پریلاسی؛ بویری؛ به جه رگی؛ نه ترسی. (بی

پروایی)

بی په روبا: [ناو] بی په لوپو؛ (ب) [ناو] [ناو]

بینهوا؛ هه ژار و بی قودرته؛ (ب) بی-

یاریده دهر و تهنیا بال. (بینوا)

بی په ر: (۱) بی وه ره ق؛ بی به رگ؛ بی لاپه رم.

(بی برگ) (۲) (ف. گیو) به فیرو؛ به خو پایی؛

موفته. (مفت)

بی په نا: [ناو] [ناو] بیکهس؛ بی پالپشت؛ بی-

یاریده دهر. (بی پناه)

بی پیر: (۱) جوړی جوین. (۲) بی گه وره و

پیری ده ستگیر. (بی پیر)

بی پیژهن: بی ده ست و پا وه شانندن؛ ئارام؛ له

سهره خو؛ هیدی. (آرام)

بی پیشگر: بی به ره له ست؛ بی کو سب؛ ئازاد؛

سهره ست. (آزاد؛ بدون مانع)

بی پیش و دووا: [ناو] [ناو] بی سه روبن؛ بی-

به رودوا. (بی سروته)

بی پیشه: (۱) [ناو] [ناو] بی شول؛ بی یش؛

بی کار. (بی کار) (۲) [ناو] په لپینه (گیاه خرفه)

بی پیشه: [ناو] (ب) گوشتنه رمه ی بی-

ئیسقان. (بدون استخوان)

بی پیله که ره؛ بی پیله که ره: (ف. گیو) مارمیلک.

مارمیلکه. (مارمولک)

+ بی پیوان: (۱) به بی پیوانه؛ له گو تره؛ له بر.

(با تخمین) (۲) به بی نه ندازه گرتن. (بی

اندازه گرفتن)

بی تا: (۱) [ناو] خه و منو و چکه؛ چورت؛ چورتم.

نقرو سک؛ پونژین؛ به یژین. (چرت) (۲) [ناو]-

[ناو] بیوه ک؛ بی لنگه؛ بی هاوتا. (بی همتا)

بی تاقه ت: [ناو] [ناو] بی تاب؛ بی توانا و

تابشت؛ بی تاو؛ بی حه و سه له. (بی طاقت)

بیٚتان: [ئاوهلټناو] ئاشکرا. (اشکرا)

بیٚتان وپو: [ئاوهلټناو] (ب) بیٚعه سل و نه سه ب؛
بیٚ ړایهل و پو. (بی اصل و
نسب؛ بی تارو پود)

+ بیٚتاو: (۱) [ئاوهلټناو] بیٚتین و گهرما. (بی
حرارت) (۲) یه کسمی ته پ، که نه توانی به
توندی غار بکات. (اسب کندرو) (۳) بیٚ-
خوره تاو؛ ړوژی بیٚخوړ. (ابری) (۴) [ئاوهلټناو]
بیٚ ئوقره؛ بیٚ تارام؛ بیٚ تاب. (نا آرام بیتاب)
بیٚ ناوی: [ناو] بیٚ تابي؛ بیٚ تاقه تی؛ بیٚ تارامی؛
بیٚ ئوقره یی؛ نیگه رانی. (بی آرامی)
بیٚ ترس: [ئاوهلټناو] بیٚ واهیمه؛ بیٚ پاک؛ بیٚ-
په روا. (بی پاک)

بیٚتک: [ناو] چوله که. (گنجشک)

بیٚتلشا: (ف. گیو) ولاخ. (الاغ)

بیٚتن: [چا وگه] (۱) بیٚرتن؛ بیٚزان؛ دایبزان.
(غربال کردن) (۲) گوتن؛ وتن. (گفتن)
+ بیٚتو: (۱) بیٚته؛ دنیام ناوی به بیٚتو
(فولکلور) (بی تو) (۲) بیٚتو؛ بیٚته وه؛ بگه ړټته وه؛
نه گهر کاکه مبیٚتو؛ نه گهر کاکه م بگه ړټته وه.
(بیاید بگردد)

بیٚتوافه: [ئاوهلټناو] بیٚته فاوه؛ بیٚجیاواز؛
بیٚته وفیر؛ وه کوویه ک. (بی تفاوت)
بیٚتوافه تی: [ناو] (۱) حاله تی یه کسان بوون؛
بیٚفه رق و جودایی. (۲) پوښته پښه دان؛ له لا
گرینگ نه بوون؛ بیٚ مشووری؛ که مته رخه-
می. (بی تفاوتی)

بیٚتور: [ئاوهلټناو] (ف. گیو) بیٚکار؛
دهسته وسان. (بی کار)
بیٚتوره: [ئاوهلټناو] بیٚته ده ب؛ بیٚپړوشوین. (بی

(ادب)

بیٚتوک: [ئاوهلټناو] (۱) بیٚتوخل. (بی پوسته) نه-
رمونیان. (کنائی نرم و نازک)
بیٚتون: فد: [ناو] تیٚکه لالوی زیخ و چیمه تنو
وئاو؛ سمینت. (بتون)

بیٚتوون نارمه: فد؛ اند: [ناو] میله ی ئاسن
(نارماتوړ) له ناو چیمه تنو دا بو موحه می که
له بیناسازی دا به کاردی. (بتن آرمه)
بیٚتون پړی: پړ کردن وه ی بنچینه ی دیوار به
بیٚتون؛ داکردن و فهرش کردنی شه قام و
سهریان به بیٚتون (بتن ریزی)

بیٚتونکاری: [ناو] سواخان به بیٚتون یان
بیٚتون پړی؛ کاری بیناسازی به بیٚتون. (بتن
کاری)

بیٚتونه بیٚت: بیٚونه بیٚ؛ ههړ؛ ئیسه ره م؛
بیٚونه بیٚ له لای نه وه؛ حه تمه ن له لای نه وه.
(باشد و نباشد)

بیٚتونۍ: [ئاوهلټناو] ههړ شت له بیٚتون چی-
کرایټ (بتنی)

+ بیٚتوو: (۱) بیٚتوو؛ تووی نییه؛ نه مسال
په حیم نان و تووی نییه. (بی تخم؛ بی بذر)
(۲) [بند] هاتوو بیٚ؛ نه گهر به راست
بگهړی؛ نه گهر بیٚتوو خودا بیٚکا... (اگر بشود)
+ بیٚتوک: (۱) [ئاوهلټناو] له ړولواوز. (لاغر)
(۲) بیٚگله یی؛ بیٚدوعاونزا. (بدون گله) (۳)
[ئاوهلټناو] ړووت و په جال. (ندار) (۴) [ئاوهلټناو]
مروږ یان ههړ شت که مووی پیٚوه نه بیٚ.
(بیمو)

بیٚته جروبه: [ئاوهلټناو] (۱) بیٚته زموون؛
که سیٚک که ته جروبه ی که م بیٚ. (۲) بیٚ-

جربانندن و تاقی کاری (۳) (ب) بی‌ئاوهز و
 دونیا نه دیتوو. (بی تجربه)
 بی‌تهریهت: [ئاوه‌لناو] فیری ته‌ریهت نه کراو؛
 (ب) دوور له زانستی نه‌دهب و په‌سمی
 کو‌مه‌لا یه‌تی؛ بارنه‌ها توو؛ بی‌نه‌دهب. (بی
 تربیت)
 بی‌ته‌رش: [ئاوه‌لناو] (ف. گیو) به‌دخوو؛
 به‌ده‌هفتار؛ که‌مته‌رخه‌م. (بد اخلاق)
 بیته‌قرو تیز؛ بیته‌وس و تیز؛ بی‌توانج. (بی کنایه و
 طعنه)
 بی‌تین: [ئاوه‌لناو] ۱) سارد؛ بی‌گه‌رما
 (بی‌حرارت) ۲) بی‌هیز؛ بی‌توانا؛ بی‌تابشت؛
 چله‌کی؛ ئیره‌تی. (ناتوان)
 + بیج: [ناو] په‌نگی بیژ: په‌نگی چیره‌یی
 مه‌یله‌و که‌وه. (بژ)
 + بیجا: ۱) [ناو] بیجی‌و‌پ‌ی. ۲) (ب) غه‌له‌ت؛
 بیجای کرد: غه‌له‌تی کرد. ۳) ناب‌ه‌جی؛ بی‌
 جیگا؛ نه له جیگه‌ی خویدا. (بیجا)
 بیجاده: [ناو] یاقوتی سوور. (بیجاده)
 بیجا کردن: [چاو‌گه‌ت] غه‌له‌ت کردن؛ شه‌که-
 رخ‌واردن؛ (بیجا کردن)
 بیجامه: [ناو] بیژامه؛ بیژامه؛ بیجامه. (لیباسی
 نه‌یایی و خه‌وتن)
 بیجیجان‌خانم: [ناو] جوړیک شانو‌گه‌ری بوو له
 ناو چادرکی چکو‌له‌دا. (نوعی خیمه‌شب بازی)
 بی‌جقه: [ئاوه‌لناو] بی‌نیشان و نه‌خس؛
 ساکار، ساده. (ساده)
 بیجه‌ک: [ناو] کاغه‌زی فاکتور؛ سیاهه و
 لیسته‌ی کرپنی که‌ل‌وپه‌ل و نه‌شیا که
 فروشیار ده‌یدا به‌مشته‌ری. (فاکتور خرید)

بیجی: < بی‌جیگه.

بی‌جیازی: (۱) بی‌جیایی؛ بی‌جیاو‌زی. (بی جدا
 یی) ۲) بووکی که‌جیازی نه‌بیټ. (بی جهاز)
 بی‌جیگه: (۱) بی‌جی‌و‌پ‌ی؛ بی‌شوینی مانه‌وه.
 (بی مکان) ۲) قه‌رزی که‌بو‌دانه‌وه‌ی سامانی
 له جیگایدا نه‌بی؛ (بیجا) ۳) که‌م(که-
 سر)هینانی‌پاره له لایه‌ن سندووق‌دار یا
 حیساب‌دارمه؛ سندووق‌داره که‌هه‌زارتمه‌ن‌بی-
 جیه. (کم آوردن) ۴) (ب) جیگه‌ی ته‌نگ و
 که‌م. (جانتگی)

بیچاره‌یی: [ناو] به‌رهمه‌ی چاو‌گه] (۱) بی
 ده‌ره‌تانی. ۲) (ب) چاره‌په‌شی؛ به‌ده‌ختی؛
 نه‌داری؛ فه‌قیری؛ هه‌ژاری؛ دست‌کورتی.
 (بیچارگی)
 بی‌چال‌و‌چول: صاف و بی‌گری؛ (ب) بی‌
 ده‌ست نه‌نداز. (صاف؛ بی دست انداز)
 بی‌چاوسوور: [ئاوه‌لناو] بی‌داشدار؛ بی‌
 سه‌ره‌رشت؛ بی‌چاو‌دیز. (بی سرپرست)
 بی‌چاوه‌روان: (۱) له ئینتیزاردانه‌بوون. ۲)
 که‌سیک که‌به هیوای وهرگرتنی حه‌ق یا پاره
 یا پاداش نییه؛ دوور له چاوه‌روانی و ئینتزار و
 هیوا. (بی انتظار؛ بی‌توقع)

بی‌چاوه‌روانی: (۱) بی‌هیوای پاداش و حه‌ق
 و مز. (بی توقع) ۲) به‌هیوای هاتنی
 که‌سیک نه‌بوون. (نا منتظر) ۳) بی
 ئینتیزاری. (بی چشم‌انتظاری)
 بی‌چرته: [ئاوه‌لناو] بی‌چرپه؛ بی‌چرکه؛ بی-
 ترپه؛ بی‌ده‌نگ؛ بی‌خوست. (بی صدا)
 بی‌چرکه: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌حه‌ره‌که‌ت؛ بی-
 جووله؛ بی‌جووله. (بی حرکت) ۲) بی‌ده‌نگ و

ٿارام و بيٰ خوشت. (بيٰ صدا)

بيچرو چاو: [ٿاوه ٿناو] (۱) چاو مژومور؛ چاو کز.
(ديد ضعيف) (۲) بيٰ ٿمه ک؛ نمه کنه ناس.
(ناسپاس)

بيچک: [ٿاوه ٿناو] بووچک؛ چکو له. (کوچک)
بيٰ چنه: بيٰ به لگه؛ بيٰ ده ليل؛ بيٰ هو؛ له خوږ؛
بيٰ سه به ب و عيلت. (بيٰ دليل)
+ بيٰ چوون: (۱) [ٿاوه ٿناو] بيٰ وه ک؛ بيٰ وينه.
(بيچون) (۲) بيٰ چوون؛ به بيٰ روښن. (بدون
رفتن)

بيچووه مامز: [ناوت، کار مامز؛ کار ٿيله؛
کار ٿيله ٿاهوو. (آهو بره)
بيچووه وان: [ناو] شوانی بهر غل؛ بهر خه وان؛
کاره وان؛ بيچ فان. (نگهدار بره ها)
بيٰ چهن و چوون: بيٰ چهن و چوون؛ بيٰ له سه ر
روښتن و چهنه ليدان؛ بيٰ شهرت و شرووت و
به هانه هيٺانه نوم. (بيٰ چند و چون)
بيٰ چيک: [ٿاوه ٿناو] حوٰل؛ گيژ. (گيج)
بيچ: [ناو] مامه له؛ بيچ؛ موعامه له. (ب) پاره ي
پيشه کي له موعامه له دا؛ چه شنيک بارمته له
سات و سمودا دا (بيچ)

بيٰ حال: [ٿاوه ٿناو] (۱) له هوڻش چوو. (۲) شه-
کهت؛ ماندو؛ هيلاک. (۳) تن به ل و بيکاره؛
سست و خاو. (۴) بيٰ حال و چه وسه له. (۵)
حال نه دار؛ نه خوش. (بيحال)
بيٰ حال ٻوون: [چاوگه ت، دل ٻوور دنه وه؛
له هوڻش چوون؛ له حالي نه خوشي و هيلاکه تدا
بوون. (بيحال شدن)

بيٰ خودود: [نه ند] [ٿاوه ٿناو] بيٰ مهرز؛
بيٰ سنوور؛ (ب) له ٿه ندازه به دهر. (بيٰ مرز؛

بيحد)

بيٰ حورمه ت: [ٿاوه ٿناو] بيٰ ٿريز؛ سوو کوچروک.
(بيحرم ت)

بيٰ چه لاب: له کايه ي ميشين يان ياري تر دا
وشه ييکه واتا، حيساب نييه؛ هه له يه، قه ٻوول-
نييه. (قبول نيست)

بيٰ چه مدی: [ناو] غه يري ٿيرادي؛ بيٰ ناگا
ٿيون؛ نه له ږووي قهسته وه؛ ويده چي له وشه-
ي (عهمد) ي ٿاره وي يافارسييه وه هاتبي. (غير
عمد)

بيٰ چه و: [ٿاوه ٿناو] بيٰ حه د؛ بيٰ ٿه ندازه؛ له
ٿه ندازه به دهر؛ بيٰ خودود. (بيحد)
بيٰ چه وسه له: [ٿاوه ٿناو] بيٰ تابشت؛ بيٰ ٿاقت.
جارز. (بيٰ حوصله)

بيٰ چه يا: [ٿاوه ٿناو] بيٰ ٿاورو؛ حه ياتکاو؛ ږوو
دامال او؛ بيٰ شهرم. (ب) شه پرانی و
شه پر فروش. (بيٰ حيا)

بيٰ حيساب: [ٿاوه ٿناو] (۱) له ژماره به دهر؛ بيٰ
هه ژمار؛ (ب) له ٿه ندازه به دهر. (بيشمار) (۲)
پاک له پاک. (بيٰ حساب)

بيٰ حيسابي: [ناوت، (۱) (ب) غه در؛ زولم؛ نا
حيسابي. (ظلم) (۲) حاله تي له به ين چوون يا
پاک کردني حه ساب و کيتاب؛ حاله تي نه ماني
قه رز و قول له. (بيٰ حسابي)

بيٰ حيل: [ٿاوه ٿناو] (۱) خه سته؛ بيٰ حال؛
نه خوش. (۲) ناتنه وان؛ بيٰ هيژ. (بيحال)

+ بيچ: [ناو] (۱) بيچ ديوار؛ بن ديوار. (۲) کونجي
لاي خواروو؛ له بيچ ماله که دا دانيشتوم. (بيچ)
(۳) بن؛ بيچ حه وزه که ږه له قور؛ چيښته که
بيخي گرتووه. (بيچ) (۴) ږيشه، گيژه لوو که

گیاکه ی له بیخهوه دهرکیشا. (ریشه)
 بیخال: (۱) [ئاوهلئاو] بی نیشانه؛ بی نوخته؛
 ساده و ساکار. (۲) بی خالو. (بیخال؛ بی نقطه؛
 بدون دانی)
 بیخاوخیزان: [ئاوهلئاو] بی زن و مندل؛
 سهلت. (بی زن و بچه)
 بیخاومن: [ئاوهلئاو] بی ساحیب؛ (ب)
 بهرهللا؛ وهک باغی بهرهللا. (بی صاحب.
 ول)
 بیخ بهستن: (۱) ریشه داکوتان. (محکم شدن
 ریشه) (۲) بیخ گرتنی چشت، له تاوه و تیانه دا.
 (بیخ گرفتن)
 بیخ په پیداکردن: به درپژه کیشانی کاری؛ لق و
 پوپ لی بوونهوه و دژواربوونی کاری؛ کاره که
 بیخی په پیداکردووه بهم زووانه ته واونابی.
 (بیخ پیدا کردن)
 بیخ دیان: بن دیان؛ پووک؛ ریشه ی ددان. (بیخ
 دندان)
 بیخ دیوار: فد؛ پای دیوار؛ بن دیوار. (بیخ دیوار)
 بیخ ریش: فد؛ (۱) بن ریش. (۲) مالی قه لب
 بیخی ریشی ساحیبی؛ داسه پاو؛ مانه وه
 به ریشه وه؛ به ریشه وه بوو. (ب) به سهر
 دهسته وه مان. (بیخ ریش)
 بیخ گرتن: [چاوگهت] (۱) سووتان یا لکانی
 چیشت به بنی تیانه و تاوه دا. (۲) نیشتنی
 خلته ی تراو. (بیخ گرفتن)
 بیخلته: ساف؛ تراوی روشن؛ بی لیت؛ تراوی
 پروون. (ساف)
 بیخ مل: [ناوت] بنامل؛ ژیرمل؛ بینه قاقا.
 (بیخ گلو)

بیخ ناخوون: [ناوت] ژیرناخوون؛ بنی ناخوون.
 (بیخ ناخن)
 بیخو: (۱) [ئاوهلئاو] نابه جی؛ بی خود؛ بی-
 خوی کرد؛ غه له تی کرد، بیجای-
 کرد. (غلط) (۲) [به ند] بی هو؛ بی جیهه ت؛ له
 خورایی؛ قسه ی موفت؛ بی دهلیل. (بیخود) (۳)
 (ب) [ئاوهلئاو] بی هوښ؛ بی حال؛ له حال-
 چوون؛ دلپوور دنه وه. (بی حال)
 بیخوبن: [ناوت] بنجوبناوان؛ بنه پرت؛ ریشه
 و دهمار؛ بنچینه. (بیخ و بن)
 بیخوبناوان: [ناوت] ریشه و په گهز؛ بنه ما؛
 بنچینه؛ وهک: سهره تا و چاوگه ی-
 خه به ریک. (بیخوبن)
 بیخوبنچ: [ناوت] بنجوبناوان؛ په گ و
 ریشه. (بیخ و بن)
 بیخودان: (۱) [ئاوهلئاو] بی ساحیب؛ بی خپو.
 (۲) بیخوان: خودایان نییه. (بیصاحب؛
 بیخدایند)
 + بیخولک: [ئاوهلئاو] (ب) ساردوسر؛ بی-
 ته عاروف. (ثیواره دیتم به جه لاله وه خولکی
 نه کردم. بیمه ماله وه). (فولکلور) (بی تعارف)
 بیخو: [ئاوهلئاو] (۱) حاله تی که سیک که
 خهوی زپاوه و خهوی لیناکه وی؛ خه و
 لینه که وتن. (۲) که سیک که مهرکه ز
 (ناوهندی) خهوی شیواوه و قهت خهوی
 لیناکه وی. (هوکه یشی زهره له سهرکه وتنه).
 (بی خواب)
 بیخهوش: [ئاوهلئاو] خالیس؛ بی تیکه لای؛
 بی گهرد؛ پاک؛ بی عیب. (بیغش. ناب)
 بیخهوی: [ناو] (۱) که سیک که خهوی زپاوه

و خه‌وی لَیناکه‌وی. (بیخوابی) (۲)
شه‌ونو‌خوونی. (۳) (ب) که م خه‌وی. (کم-
خوابی)

بی‌خه‌یال: [ئاوه‌لناو] (۱) که‌سیک که فکر و
خه‌یالی نییه؛ ئاسوده‌خه‌یال. (۲) سست و
مشوور نه‌خور و لاقه‌ید و که‌مته‌رخه‌م. (بی
خیال)

بی‌خه‌یالی: [ناو] (۱) بی‌خه‌م و خه‌یال‌بوون.
(۲) که‌مته‌رخه‌می؛ هیچ شت به‌گرینگ
نه‌گرتن. (۳) بی‌مشووری. (بی‌خیالی)

بی‌خَیر: [ئاوه‌لناو] بی‌سوود؛ بی‌که‌لک؛ بی-
قازانج؛ بی‌موفقا. (ب) بی‌بو و بی‌خاسیه‌ت. (بی
خیر)

بی‌خَیروبه‌ره‌که‌ت: [ئاوه‌لناو] بی‌سوود و
قازانج؛ بی‌که‌لک. (ب) بی‌به‌رگه‌گری و بی-
دهوامی و بی‌به‌ره‌که‌تی مال و سامان. (ب)
خَیر نه‌دانه‌وه. (بی‌خیر و برکت)

بی‌خَیو: <بی‌خودان
+ بی‌دا: [ناو] بی‌داد؛ زولم؛ دوور له‌دادگه‌ری؛ دوور
له‌عه‌داله‌ت. (بی‌داد)

بی‌داخ: (۱) [ناو] به‌یداخ؛ ئالاً؛ به‌رچه‌م؛ به‌یره‌ق؛
به‌ندیر. (پرچم) (۲) [ئاوه‌لناو] بی‌دهرد و
که‌سه‌ر؛ بی‌داخ و ده‌رد. (بیغم)

+ بی‌داد: [ناو] (۱) بی‌دا؛ زولم؛ ناعه‌داله‌تی؛ بی-
عه‌داله‌ت. (ب) بی‌عه‌داله‌تی. (بی‌داد) (۲)
گوشه‌یی‌که له‌ده‌ستگا) مه‌قامی هومایوندا.
(گوشه‌ای در دستگاه همایون)

+ بی‌داد: [ئاوه‌لناو] (ب) بی‌عه‌د؛ بی‌سنوور؛
بیژمار؛ جه‌ماوه‌ریکی بی‌داد پراوه-
ستا‌بوون. (بی‌جد)

+ بیدار: (۱) بی‌دار؛ شوینی که داری لی‌نه‌بی و
پووته‌ن‌بی. (بی درخت) (۲) [ئاوه‌لناو] به‌خه‌به‌ر؛
هو‌شیار. (بیدار)

بی‌دار‌خه‌و: (۱) سوو‌که‌خه‌و؛ وه‌نه‌وز. (۲)
حاله‌تی به‌ینی به‌خه‌به‌ری و نووستوویی. (۳)
حاله‌تی که‌سانی که له‌خه‌ودا هه‌لده‌ستن و
ده‌پون به‌پیدا. (بیدار خواب)

بی‌دارودره‌خت: زه‌وییک که‌پووه‌کی تیدانه‌بی.
پووته‌ن. (بی دار و درخت) بی‌دارومال: [ئاوه-
لناو] بی‌سه‌روسامان؛ هه‌زار؛ بی‌مال و
دارایی. (بی سرو سامان؛ بینوا)

بی‌دالده: (۱) [ئاوه‌لناو] بی‌پشتیوان؛ بی-
په‌نا. (۲) بی‌پناوان. (بی پناه؛ بی‌خانه دار).

بی‌دانه: (۱) [ئاوه‌لناو] بی‌ناوک؛ بی‌ده‌نک؛
بی‌توم. (بی هسته) (۲) [ناو] جو‌ریک‌ترییه
که‌ده‌نکی نییه. (انگور بیدانه) (۳) [ناو] ناوکی
بی؛ ده‌نکی به‌می. (دانه‌به)

بی‌داوی: [ئاوه‌لناو] له‌پران نه‌هاتوو. بی‌دوایی.
بی‌ته‌واو بوون. (بی‌پایان)

بی‌دایی: [ناو] بی‌دای؛ هاوار له‌زولم و بی-
ئینسافی و بی‌عه‌داله‌تی و بی‌دایی. (بی‌دای)

بی‌ددان: [ئاوه‌لناو] که‌ل؛ ته‌واو دیان که‌وتوو؛
بوونه‌وه‌ری بی‌دیان یا بی‌مینای دیان وه‌ک
ئارمادیلو یان میلووره‌خۆره. (بی‌دندان)

بی‌دل: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌جه‌رگ؛ ترسه‌نو‌ک.
(تر سو) (۲) (ب) : دل‌مردوو؛ بی‌هه‌وه‌س و ئاره-
زووی دل‌داری؛ بی‌دل‌وده‌ماخ و خه‌مبار.
(دل‌مرد)

بی‌دلخه: ناوی هه‌فته‌ی دووه‌می ئاخر
مانگی زستان. (نام هفته‌دوم اسفند ماه)

بیدمشک: [ناو] جوړی ږووه کی بون خوشه
 که له شیرینی سازیدا که لکی هه یه،
 عاره قه که یشی ده گرن. (بید مشک)
 بی دوا: بی پاش؛ بی دای؛ بی نه نجام؛ دوا براو.
 (بی انجام)
 بیدوړ: (ف. گیو) [ئاوه لئاو] (۱) به هیز؛
 به قووه ت. (زورمند) (۲) به پړیز؛ پړیزدار.
 (محترم)
 بی دو، ژمند: (۱) هه لپه رین بی دوت.
 (رقصیدن بدون دختر) (۲) (ب) به هه موو
 شت و هه موو بارودوخی رازیوون. (کنایه بهر
 چیز راضی بودن)
 بی دوندان: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) (ب) و جاخ-
 کوپړ؛ نه زوک؛ شوین براو. (اېتر. اجاق کور)
 بیدونده: (ف. گیو) منډال له دووا به جی
 نه ماو. (بی فرزند)
 بی دوو: [ئاوه لئاو] (۱) بی دوو که ل؛ (۲) (ب)
 بی که لک بی خاسیه ت؛ بی خیر. (بی دود؛ بی-
 خاصیت)
 بیده: فد: (۱) [ناو] فسوواره ی ئاوده س
 فهرنگی. (۲) [کاری ئه مری] بیده به نه-
 و بیده ری. (۱ و آیدیه بده)
 بی دهراف: بی دهراف؛ بی دهر فته؛ بی موله ت.
 (بی فرصت)
 بی دهر د: [ئاوه لئاو] (۱) بی غم؛ بی پرنج؛ بی
 نازار. (بیدرد) (۲) سست و بی خه یال و بی-
 مشوور؛ که مته رخه م. (بی درد)
 بی دهر دی: [ناو] بی ژانی؛ حاله تی بی پرنج-
 بوون؛ بی په روشی؛ بی هه سستی له ئاستی
 ږوودای دل ته زیندا؛ (ب) بی په گی؛ بی-

ده ماری؛ بی خه یالی. (بیدردی)
 بی دهر دیسه ر: [ئاوه لئاو] بی گرفتاری؛ بی-
 نه رک؛ بی کیشه؛ بی گرفتو گیری؛ بیسه ری شه.
 (بیدرد سر)
 بی دهر مان: [ئاوه لئاو] (۱) بی عیلاج؛ له عیلاج
 نه هاتوو؛ له چار نه هاتوو. (۲) (ب) دهر دی که
 چاره وده رمانی نییه. (بیدرمان)
 + بی دهر س: (۱) [ئاوه لئاو] بی دهر س لات. (بی
 قدرت) (۲) دستی نییه. (بیدست)
 بیده سته ر: ف اند؛ ناوی سه گی ئاوی.
 (بیدستر؛ سگ آبی)
 بیده سنو یز: که سیک که ده سنو یزی شکابی یان
 ده ستو یزی نه ییت. (بی وضو)
 بیده سوپا: [ئاوه لئاو] بیده ستوپا؛ (ب)
 سروسه پول؛ ده سه وسان؛ بیده سه لات؛
 کار لینه هاتوو. (بی دست و پا)
 بیده سه لات: [ئاوه لئاو] حاله تی ده ست
 نه پویشن و کار لینه هاتووی؛ بی قودره تی.
 (بی تسلط)
 + بی دهر م: (۱) خاوه خاو ده کا له خوار دنا؛ (۲)
 [ئاوه لئاو] تانجییک که له وهختی راودا درهنگ
 نچیر هه لده گری و ده مسارده. (کم و یواش
 خوردن؛ تازی که در گرفتن شکار فرزند نباشد.)
 بی دهموز مان: [ئاوه لئاو] سروسه پول و
 قسه نه زان؛ که م قسه. (بی سرو زبان)
 بی دهر می: [ناو] (۱) حاله تی حه یوانی که
 خاوه خاو ده خوا یا که م ده خوا؛ دهم ساردی.
 (حاله ت حیوانی که کم غذاست یا یواش غذا
 می خورد) (۲) قسه نه زانی؛ بی دهمو پلی. (کم
 حرفی. ناصیح)

بیدنگ کردن: [چاوه،ت] رازی کردن بُو
 ندرکاندنی نه هیئی و قسه نه گیرانه وه؛
 خاموش کردن وه ک: زادیو که بیدنگ که؛
 به ستنی دهم و دنگ لیبرین؛
 دهم کو تکر دن. (ساکت کردن)

بیدنگی: [ناو] (۱) حاله تی دنگ لیو نه هاتن
 په نه مووسی. (بی صدایی) (۲) ماتی و پیش
 خواردنه وه؛ نارامی. (خاموشی و افسردگی) (۳)
 باسی نه هیئی نه کردن؛ بیدنگی لی هیئان.
 (خاموشی)

بی دهم: (۱) [ناوه لئاو] شتی که قایم نه بی؛
 بهر که نه گر. (دزی پتهو) (۲) [ناوه لئاو] بی-
 داوی؛ بی نوایی؛ ناپایه دار. (زولمی زالم بی-
 دهمامه). (بی دوام)

+ بی: [ناو] زهوی وشک و بایر. (زمین-
 خشک و بایر)

+ بیرا: [کاری ثمیری] بیرا؛ بیرانه؛ بی هیینه؛
 باوره. (بیاور)

بی: [ناوه لئاو] بی ثابین؛ بی عه قیده؛ بی-
 په وش؛ بی نه زهر؛ بی پگه. (بی عقیده؛ بیراه)
 بیراخ: [ناو] پرچم؛ ئالا؛ به یداخ؛ به ندیر؛
 بهیره ق (پرچم)

+ بیرازتن: په ندلیدان بُو له بهین چوونی
 تهره شوئی و زوئگی له زمو یدا. (زه کشی)
 بیرافک: [ناو] سهول بیلی به له م؛ بیلاوک.
 (یارو)

بیراق: [ناو] بهیره ق؛ ئالا؛ به ندیر. (پرچم)
 بیراهی: له فکردا؛ له بیر کردنه وه؛ له نه-
 ندیشه دا. (دراندیشه بودن)

بیرایی: [ناو] لاپیی؛ که چ رهوی. (گمراهی)

بیربر: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) زیره ک؛ وشیار.
 (هوشیار)

بیربروک: [ناو] کرمیکی فوسفورپه به شه و
 دهره وش؛ گول ته ستیره. (کرم شب تاب)
 بیرته سکی: [ناو] می شک و شکی؛ مزی
 هسکی؛ (ب) نه زانی. (تنگ نظری نادانی)
 بیرتیز: [ئاوه لئاو] بیر قوول؛ زانا؛ زیره ک؛
 وشیار. (اندیشمند)

بیردوش: [ناو] بیر دوش؛ سه تلی دوشینی
 مالات؛ بیر. (سطل شیر دوشی؛ شیردوش)
 بیرقوول: [ئاوه لئاو] تیکه یشتوو؛ عقلدار؛ به فکر.
 (اندیشمند)

بیر کردن: [چاوه،ت] (۱) فکر کردن له کاری.
 (تفکر) (۲) تاسه کردن؛ تامه زرووی دیتن؛
 (مشقاق دیدار) (۳) ههروه ها له بیر کردن؛ فه-
 راموش کردن. (فراموش کردن)

بیر کردنه وه: [چاوه،ت] فکر کردنه وه؛ به دل
 ورد بوونه وه له مبه سستی. (اندیشیدن. تفکر)
 بیر کووپ: [ئاوه لئاو] بیر قوول؛ بیرتیز؛ به ئاوه ز.
 (با هوش اندیشمند)

بیر کووت: زیدی شاعیری رُوشنبیر عه بدولا
 په شیو. (اسم دهی دست)

بیر که ز: [ناو، یک] (۱) فکرده کاته وه. (فکور)
 (۲) بیر هه لکه ن. چاه کن)

بیر که فتن: [چاوه،ت] (۱) بیر که وتن؛
 بیر که وتن وه؛ هاتنه وه یاد. (یاد آمدن) (۲)
 که وتن وه یاد. وه بیر خو هیئان. (بیاد آوردن)
 بیر که وتن وه؛ هاتنه وه یاد. (یاد آمدن)

بیرگ: شوینی بیر کردن؛ بیرگه. (جای جمع
 شدن گله برای دوشیدن)

بیرگه: [ناو] (ب) میَشک. (نفر)

بیرگه ش: [ئاوه لئاو] پُوشنبیر؛ تیکه یشتوو؛
پیشکه و تووی هزری؛ دژی دواکه و ته.
(روشن فکر)

بیرم: (۱) [له چاوغه ی هینان] یینم؛ بهینم
(بیاورم) (۲) [ناو] بهنداڤ؛ بهنداو.
(سد) بیرمشک: [ناو] بیدمشک؛ داریکه له بی
ده چی؛ عاره قی بیدمشکی لیده گیری.
(بیدمشک)

بیرموک: [ناو] داری قه زوانی که به ره که ی
ورده؛ به نه وشووک. (درخت ون ریزدانه)

بیرنامه: [ناو] یادنامه. (یادنامه)
بیروبه رتک: [ناو] خه نه گورگه؛ خه نه تیلکه؛
قِرِژ به رده؛ گه نه به ردیله؛ به لَخ کوچک؛
گله وه زه؛ خه نه به ردیله؛ به لَغه کوچک؛
کرِژ به رده. (گل سنگ)

بیرو: [کاری نهمری] (۱) وه ره؛ بی. (بیا) (۲)
وه رموه؛ بیرموه. (برگرد)

بیروپا: [ناو، ت] (۱) پرس و مه سلحه ت (۲)
ثاقیده و بوچوون؛ نه ندیشه و پا. (اندیشه
ونظر)

بیرورد: [ئاوه لئاو] بیرهووپ؛ وردبین؛ زور
سه رنج دهر. (اندیشمند)

بی پوزی: [ئاوه لئاو] (ب) که م پزق؛ که م-
ده رامه؛ چوله که پروزی. (بی روزی)

+ بیروڤ: [ناو] تووکی به رزگ. (موی زهار)
بیروکه: خه یالی به میَشکداهاتن؛ گه لاله ی نه-
ندیشه یی و فکری. (خیال)

بیرووت: به یرووت؛ پیته ختی لوبنان.
(پایتخت لبنان)

بیرووک: [ناو] بهرک؛ گیرفان. (جیب)

بی پومته: [ئاوه لئاو] بی ئاپروو؛ بی بایه خ؛
بی پیز. (بی آبرو)

بی ره: (۱) بهینه. (بیاور) (۲) په وتی بی ری کردن؛
پانه بی ره. (کارشیردوشی در جای مخصوص)

بیرهاتن: وه بیره اته وه. (یاد افتادن)
بیره یا: [ناو، ت] به میل شه ن کردن و خه رمان

به باکردن؛ بیله با. (باییل خرمن راباد دادن)
تییینی: (ل) همندی جار دمیته (ر) وه ک بیل؛

بیر، مال؛ مار
بیرمیره: [ناو، ت] وازوای؛ پارایی. (وه ک

مه په کیوی بیرمیره خوُم). (فولکلور) (فرار
کردن و واپس نگرستن اهو؛ حالت تردید)

بی ره حم: [ئاوه لئاو] دل په ق؛ بی به زه (بیرحم)
بیره دا؛ به ئیره دا؛ ویقه؛ قیره پا؛ قیره دا.

(ازایتجا)
بیره زا: [ئاوه لئاو] (۱) په زاگران؛ ناشیرین.

(زشت) (۲) دپنده و بی نه مان؛ نه و سه گه
زور بی پ مزایه ئاوقه ی هه موو که س ده بی.

(درنده خو)
بیره و: [ک بیرو] (۱) وه ره؛ بی. (بیا) (۲) وه رموه؛

بگه پیوه. (برگرد و بیا)
بی په واج: فد؛ [ئاوه لئاو] بی ره و؛ قه لب.

(بیرواج)
بی ره واجی: [ناو، به ره می چاوغه] که سادی؛

بی ره وی. (بیرواجی) بیره وخه ر؛ [ناو، بک]
ئه وکه سه وه بیر ده خاته وه؛ به یادهینه ر؛

بیرخه رموه. (بیاد آورنده)
بیره و کردن: [چاوغه، ت] بیر کردنه وه؛ فکر

کردنه وه؛ چوونه نیو فکر موه (فکر کردن)

بیږه ونه ق: [ئاوه لئاو] (۱) بیږه واج. (۲) بی-
شه ووق. (۳) سیس؛ ژاکاو. (بی رونق) بیره وهر:
[ئاوه لئاو] خاومنی بیر و هوښ. (هوشمند)
+ بیره وهری: [ناو] له بیرماو؛ به یاد ماو؛
سه رگوره شته و پروداوی قه دیم؛ خاتره.
(خاطره)

بیره له نندن: [چاوه گهت] بیر هه لکه نندن؛
چالاو چیگردن. (چاه کنی)

بیږیا: [ئاوه لئاو] بیږی؛ راست؛ موخلیس؛
بیږی؛ بیږو؛ بیږیل سه میمی؛ دوستی
بیریا: دوستی گیانی. (بیریا)

بیږی بیږی: فد؛ اند؛ فرد؛ ناوی نه خوشینیکی
ماسوولکه و پوکه به هووی کهم بوونی
ویتامین بی وه توووشی ئینسان ده بی. (بری
بری)

بیږیږی: [ناوه بهرهمی چاوه گه] پيسوایی؛ بی-
حورمه تی. بی حرمتی)

بیږیش: (۱) [ئاوه لئاو] کوڤه؛ لووسکه؛ بی-
تووک. (کوسه) (۲) پيش تاشراو. (بی ریش)
بیږی کرن: (۱) کازال دوشین له بیږگه. (۲)
مهږهینانه وه بو بیږی. (گوسفندان را در جای
مخصوص دوشیدن بردن)

بیږیک: [ناو] بهرک؛ گیرفان. (جیب)
بیږ: [ناو] ئیشتیا؛ (۱) ته گهر بیږ له بیږاریه وه
هاتی و اتای ئیشتیا نادا. (۲) ته گهر وهانه-
بیټوو و اتای ئیشتیا بدا ده بی قیزیش به و اتای
ئیشتیایی دما (قیزو بیږ) ده بیته دوو وشه ی دژ
مانای لیكدراو، یاخو (قیز) یش ده بی و اتای
ئیشتیا بدا، که رهنکه ته مه له راستیه وه
نزیکتربی چونکی ده لیڤن: قیزم دهبا: بیږم

دهبا، به لام لیږه دا جیڭای (قیزو بیږ) بریک لیږ
ده بی. بروانینه قیزو بیږ له فهره نکه گانی
دیکه دا، که واتای دل هه لشیوان دهدا.
بیږاری: [ناو] (۱) هه راسانی؛ چارزی؛ وهرة
زی. (۲) بیږاری؛ بیږه می. (بیږاری؛
بیدهانی)

بیږاله: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) ترسه نوک؛ بیږزاو؛
بیږزاو. (ترسو)

بیږراف: [ئاوه لئاو] بیږزاو؛ ترسه نوک؛ بی-
زاله؛ دژ ی دل قاییم. (ترسو)

+ بیږزاو: [ناوبک و بهر] (۱) له
به رچاوکه و تووویی؛ له خواردنی قیز هه-
لشیوانه وه (زده شده) (۲) مه لی توږاو
له هیالنه؛ له هیالنه بیږزاو. (پرنده از آشیان
فراری) (۳) [ئاوه لئاو] بیږزاو؛ ترسه نوک؛
بیږاله. (ترسو)

بیږمان: (۱) زمانی نییه؛ (۲) [ئاوه لئاو] لال؛
(ب) خاموش؛ بیږسه. (ب) بیږه موپل. (بی
زبان)

بیږبو کردن: [چاوه گهت] قیزو بیږ کردن.
(احساس اشمئزاز بکسی دست دادن)

بیږوک: [ناو] بیږبو؛ تهو ژنه که هیزده بیټ؛
(ژنه ک کو مه هان ده بهت). (زنی که حیض
می شود)

بیږوک: ژن له کاتی ئاوس بووندا تا مندا ل
بوونی. (زن آبستن تاروز وضع حمل)

+ بیږه: [ناو] (۱) بیږگ؛ بیږوو؛ مه گیرانی.
(ویار) (۲) جوږیک دراوی بیږخه. (نوعی پول
بی ارزش)

بیږه: [ناو] سیراج؛ سیرپژ؛ ژازی. (کتخ. شیراز)

بیژهاتن: [چاوهگهت] قیزهاتن؛ دل‌هه‌لگرتن؛
 چوَن بیژت هات‌هه‌شته بخوئی؛
 (مشمئز نشلن از دینن یا خوردن چیزی)
 بی‌زه‌حمه‌ت: (۱) بی‌ته‌رک و ده‌ردیسه‌ری؛
 (۲) وشه‌بیکه بو‌ئی‌جازه‌گرتن یا پَیگه دان؛
 (ب) زه‌حمه‌ت نه‌بی. (بی زحمت)
 بی‌زه‌ر: [ناو] جووری داربی؛ بی‌زه‌رد. (نوعی بید)
 بی‌زه‌وق: [ناو‌لناو] (۱) بی‌شوق؛ سیس؛
 ژاکاو؛ بی‌که‌یف. (۲) بی‌سه‌لیقه؛ که‌چ
 سه‌لیقه. (بی‌ذوق)
 بی‌زه‌ره: (ف. گیو) رزیو؛ پیس؛
 قیزه‌لشیوین؛ چلگن؛ چه‌په‌ل؛ بی‌زه‌ینه‌ر.
 (فاسد؛ چرکین)
 بی‌زیان: (۱) <بی‌زیران. (۲) بی‌زیان؛ بی‌زه‌ره.
 ۲ (بی زیان)
 بی‌زما: بی‌زما؛ لیباسی ناسکی تاییه‌ت بو‌ناو
 مال و خه‌وتن. (بی‌زماه)
 بی‌ژان: (۱) گیای شابه‌نگ؛ بووژان؛ (بومادران)
 (۲) دابیژان؛ گولله بارانی به‌تونندی و کون
 کون کردنی نامانج؛ (تیرباراندن) (۳)
 ته‌قاندنه‌وه به‌هیله‌ک؛ بی‌ژانه‌وه و دابیژان.
 (الک کردن)
 بی‌ژاندن: [چاوهگه‌ت] (۱) دابیژاندن؛ وه‌به‌رگولله
 دان به‌موسه‌لسه‌ل یا به‌تیرنه‌ندازی له
 سه‌ریه‌ک. (گلوله باران) (۲) به‌هیله‌کدا کردن.
 (الک کردن)
 بی‌ژانه‌سیاوه: [ناو] گیای بووژانه‌سیاوه؛ په‌شه
 شابه‌نگ؛ بووژانه‌ی کیوی. (برنجاسف)
 + بی‌ژین: [له‌چاوه‌گی بی‌ژتن] (۱) بلیین؛
 بووشین؛ بی‌ژین؛ له‌بیژه و بی‌ژتن؛ گوتن و

وتن). (بگوئیم. گفتن)
 بیژگه: [وته] جگه؛ جیا له‌وه؛ بی‌جگه؛ به‌جگه؛
 ژبلی؛ بلی (بجز)
 بیژلک: [ناو] بیژلک؛ بیژوو؛ ویده‌چی (لک)
 له‌(لخ) وه‌هاتیو و تورکی‌بیّت. (حرامزاده)
 بیژموته: [ناو] بیژک؛ بیژوو؛ بیژلک؛ بیژی؛
 زوّل؛ هه‌رامزا؛ هه‌رامزاو؛ هه‌رامزاد. (حرامزاده)
 + بیژن: (۱) [ناو‌لناو] بی‌ژه‌ژن. (زن بی‌وه) (۲)
 [ناو‌لناو] بی‌ژن؛ پی‌او‌ی که‌ژنی نییه.
 (سه‌لت). (بی زن) (۳) [وته] بلین؛ بی‌ژن؛
 بووشن. (بگویند)
 بیژنده: [ناو، یک‌بیژه‌ر؛ قسه‌که‌ر. (گوینده)
 بی‌ژنی: [ناو] په‌به‌نی؛ سه‌لتی؛ حاله‌تی پی‌او‌ی
 بی‌هاوسه‌ر. (مجردی. بی زنی)
 بیژو: [ناو‌لناو] زو‌ربلی؛ پر‌بیژ. (وراج)
 بیژوک: [ناو] (ف. گیو) (۱) جیگای کو‌بوونه‌وه
 بو‌ئاخافتن. (جای تجمع‌برای حرف زدن) (۲)
 [ناو‌لناو] بیژوک چه‌نه‌باز؛ زو‌رویز؛ فرمو‌یز.
 (حراف)
 بیژوکه: [ناو] (۱) زو‌له‌ک؛ دهنکه‌گه‌رمه‌شانی
 نه‌توقیو له‌بر‌ژاندندا. (دانه‌ذرت نشکفته‌در
 چسفیل). (۲) به‌مندالی نه‌سره‌وت و شه-
 یتان و هارو‌ه‌اج؛ دملین. (بچه‌نا‌ارام) (۳)
 دانه‌ویله‌ی نه‌کول. (دانه‌بنشن دیر پخت)
 (۴) دهنکه‌دانه‌ویله‌ی نه‌کولیو له‌ناو‌گرار و
 چیشندا. (دانه‌بنشن نه‌پخته) (۵) دهنکه‌میوه‌ی
 نه‌گه‌یشتوی ناو‌کوگای میوه‌ی گه‌ییو. (دانه
 میوه‌نرسیده در انبوه‌میوه).
 + بیژه: (۱) [کار، ئه‌مری] بلی؛ بیژه؛ بووشه.
 (بگو) (۲) وته؛ قسه. (سخن)

بیژەر: [ناوبک] ویژەر؛ قسه کهر. (سخنگو)

بیژی: [ناو] بیژوو؛ غهیری عهسل؛ شاخه ولقی
زیادیی دار؛ زوله کی بریشکه. (حرامزادم)
بیژیار: [ناوبک] ویژەر. (گوینده)

بیژییتی: [ناوبه رههمی چاوگه] زولی؛ حه رام-
زایی؛ به فیلی. (حرامزادگی)

بیسات: [ناو] بسات؛ نه سپایی سه ر سفره ی
زماوه ند و میوانی؛ بیساتی سه ماوه ر؛ وه ک
ئیسکان و نالبه کی و قوری و که شه ف...
سفره یا گاریه ی ورده واله فروشی که نار
شه قام. (بسات)

بیسات شیواندن: [چاوگه ت] (ب) کاری
که سیک تیکدان؛ بیسات تیکدان؛ (ب)
مه جلیس شیواندن. (بساط بهم زدن)

بیسار: فد؛ فیسار؛ جیناوی که سی گوم
(نادیار)؛ له گهل فلاندا دی؛ فلان و بیسار؛ فلان-
وفیسار. (بیسار)

بی سام: [ئاوه لئاو] بی ترس؛ بی واهیمه؛
ترس هینه ر نییه؛ بی زافته. (بدون واهمه؛ بی-
ابهت)

بی سامانی: [ناو] بی سامان بوون؛ فه قیری و
هه زاری و بی نه نوایی. (بی سامانی)

بیسانچی: [ئاوه لئاو] بیستانه وان؛ بیستان
ده چینی و ناگای له بیستانه. (بوستانچی)

بیستانچایی: ند. [ناو] جای به تورکی؛ چوم،
بیستانی بهر چوم؛ بیستانی ناوی؛ بیستانی بهراو
که له چوم ناویدری. (بوستان لبرودخانه)

بیسترو؛ اند؛ فد [ناو] جیگای خوراک و نوشابه
فروشتنی هه رزان بایی که له هیندی
کیشوهر (ولات) دا تاییهت به چینی هه ژارانه.

(بیسترو)

بیستوک: [ناو] که رهسته ی یاریده دهری
گوی گرانه بو باشتربستن. (سمعک)
بیستوک: ثامیری دهنک هیهر و دهنک بهر له
ته له یفووندا. (گوشی)

بیستوون: (۱) به غستوون؛ به غستان،
ولاتی خودایان و گهوران؛ (سرزمین خدایان)
بی کوله که؛ (بدون ستون) (۳) کیویکه له
کرماشان. (کوهیست در کرمانشاه)

بیسته: [کاری نه مری له چاوگی
ویستان] بیسه؛ بویسته؛ راههسته. (بایست)
بیستیار: (۱) بیسه ر؛ گویگر؛ گویداته پین؛
گوهدار. (شنونده) (۲) (ب) سیخور؛ فسوس.
(جاسوس)

بیستیک: [ناو] نهستیولک؛ ئاسنی سه ر
ته نوور. (تکه آهنی روی تنور که دیگ رانگه
میدارد)

بیسته مین: [ئاوه لئاو] له پله و پایه ی
بیسته مدا؛ له ژماره ی بیسته مدا. (بیستمین)
بیسک: [ناو] ثان؛ دهمیکی کورت. (آن)
بیسکادن: ثانیکی تر؛ تاویکی تر. (لحظه دیگر)
بیسکار: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) جنیو فروش؛
نازار دهر. (بد دهن؛ آزارنده)

بیسکاری: [ناو] (ف. گیو) بیسکانی؛ جنیو فروشی؛
نازار دهری. (نا سزا)
بیسکانی: کیسکاری.

بیسکویت: فد [ناو] جوژی توشه له ئارد و
شه کر. (بیسکویت)

بی سمهت: [ئاوه لئاو] بی سمهت؛ بی ترس؛
بی ئیحتیات. (بی احتیاط)

بی سوو: نه مانی هیژی دیتن؛ کهم سوو. (کم سو و بی فروغ)
 بی سوو: (۱) [ناو] بی سو؛ بوسه؛ په بهت؛ کوله.
 (کمین) (۲) [بهند] بی سوو؛ بی گومان؛ بی شک. (بی گمان)
 بی سوود: [ئاوه لئاو] بی موفا؛ بی قازانج؛ بی سوود؛ بی قازانج؛ بی پریا؛ بی به هره. (بی سوود)
 بیسه: [کاری] نه مری له چاوگه ی ویستان بیسه؛ بوهسته؛ پارهسته. (بایست)
 بی سه بر: [ئاوه لئاو] بی موله؛ نا تارام؛ به له ز؛ بی تاقفت. (بی صبر)
 + بی سه ر: [ئاوه لئاو] هر شت که سه ری نه بی؛ بی که لک؛ بز؛ بی شوین. (بی سرگم)
 + بی سه روبن: [ئاوه لئاو] (۱) زور دوو و دریژ؛ بی نه ول و ناخر. (بی سروه) (۲) تی که ل پیکه ل. (بی سرو تهو آشفته)
 + بی سه ر و زمان: [ئاوه لئاو] (۱) نه خوشی که له زمان که وتبی. (مریض از حرف زدن عاجز. (۲) بی ده موپل وقسه نه زان. (بی سرو زبان)
 بی سه روسامان: فد: (۱) [ئاوه لئاو] بی سه روبه ره و شیواو؛ ئالوز. (۲) بی دار و مال و بی نه نو؛ بی مال و هاوسه ر. (بی سه روسامان)
 + بی سه ر و سه دا: (۱) [ئاوه لئاو] بی ده نگ؛ بی هه راو هوریا. (بی سه ر صدا) (۲) جیگای خه لوه ت و بی ده نگ؛ نه مه و تاغه زور بی سه ر و سه دا یه. (دنج) (۳) کردنی کاری به په نامه کی و به هیواشی و بی ده نگ. (بی سر و صدا)
 بی سه ره: [ئاوه لئاو] بی خاوه ن؛ ئالوز.

(بی صاحب، بینظم)
 بی سه ر هتا: [ئاوه لئاو] نه زه لی؛ بی چاوگه؛ بی چاوانه و بی سه ر چاو. (بی ابتدا)
 بی سه لیه: [ئاوه لئاو] (۱) بی زه وق. (بی ذوق) (۲) تینه گه ییو و بی عه قل. (بی شعور)
 بی سه مه ر: [ئاوه لئاو] بی موفا؛ بی به هره؛ بی سوود؛ بی بهر. (بی بهر)
 بی سه واد: [ئاوه لئاو] نه خوینده وار؛ که سی که نه توانیت بنووسیت و بخوینیت هوه. (ب) که سی که له باری زانستیه وه زور پر بار نه بی. (بی سواد)
 بی سه وادی: [ناو] نه وانی؛ بی سیواتی؛ نه خوینده واری؛ (ب) که م ناگایی له باری زانسته وه. (بی سوادی)
 بی سیره ت: [ئاوه لئاو] (۱) بی ته خلاق؛ بی نا کار. (بی اخلاق) (۲) نابرو و چوو؛ بی بن کراو به ناره وا؛ بن پړاو. (بی سیرت)
 بی سیک: [ناو] له زمانگه لی پروگرام نوو سینی کامپیو تیر. (از زبان های برنامه نویسی کامپیوتر)
 بی سیم چی: [ناو] له سه ری سیم (بیته ل) کارده کا؛ بی سیم هه لگر له نه رته شدا. (بی سیم چی)
 + بی ش: [ئاوه لئاو] بهند زیاد؛ که مو بی ش؛ که م تا بی ش؛ که م تا زور. (بی ش)
 بی شاتوشووت: بی هه راو هوریا و شیته شیت؛ (ب) [ناوت] بی پیکلام؛ بی ته بلیغات؛ بی بانگه شه؛ بی بالگاشه؛ بی پروپا گاند. (بی تبلیغات)
 بی شاخ: کول؛ هه ر خه یوانی شاخدار یک (وه)

ک بزن) که شاخی نمیت. (بی شاخ)
 بیشتر: فد: [ئاوهلناو + بهند] بیشتر؛ زیاتر؛
 فیشتهر. (بیشتر)
 بیشک: (۱) [ناو] لانکه؛ بیشکه (گهواره)
 (۲) [بهند] بی شک؛ بی گومان. (بی شک)
 بی شکست: [ئاوهلناو] (۱) کؤل نه ده؛ بی
 نکوول. (۲) ساغ؛ نه شکاو. (بی شکست)
 بی شوخی: راسته قینه؛ بی گالتیه؛ (ب) بو
 پرسکرده، بهراسته؟ شوخی ناکه ی. (جدی؟)
 بی شوو: [ئاوهلناو] (۱) بی شو؛ بیژمار؛ بی داد؛
 بی حده؛ (بیشمار) (۲) [ناو] بی میرد؛ (بیوه زن).
 (بی شوهر)
 بی شهرت: بی مهرج؛ بی دانانی مهرج؛ هیچ
 شهرتی له بهین دانه بی. (ب) [ئاوهلناو]
 شهرت شکین و بیوفا. (بی شرط؛ بی وفا)
 بی شه رت وشو: [ئاوهلناو] بی شهرت وشوین؛
 بی وفا؛ بی قهول؛ بی قهول وقه رار؛ بی بهلین.
 (بیوفا)
 بی شهرتوو شوین: کبی شهرت وشو.
 بی شهرتی: [ناو] شهرت نه بردنه سهر؛ شهرت
 بهجی نه هینان؛ بیوفایی به قه رار و په یمان.
 (بی شرطی)
 بی شهرعی: کاری دوور له نایین وشهرع؛
 کاری خیلاف؛ کاری خراپ وغهیری
 شهرعی. (بی شرعی)
 بی شریک: [ئاوهلناو] بی هاویه ش؛ (ب) ته
 نیا؛ ب. (خوای بی شریک) (بی شریک)
 بی شنگ: (۱) [ئاوهلناو] گرینوک؛ که سیک که
 زور بگری یا زوو دهستبکا به گریان؛ (۲) بی-
 شنگ شوهر بی

(همیشه گریان؛ بیدمجنون)
 بی شه هامه ت: [ئاوهلناو] بی جه رگ؛ بی
 جگه ر؛ قزه؛ ترسه نوک؛ بی غیره ت؛ بی زاله
 (بی شهامت)
 بی شی: بی شه؛ می شه. (بیشه)
 بی شیل: [ئاوهلناو] (ف. گیو) ناشیرین؛
 ناپوخت. (زشت)
 بی شیله ویله: [ئاوهلناو] بی ده غلی و فیلبازی؛
 پاک و ساده. «گوفاری مه باد ۱۱۲» (بی شیله-
 یله)
 + بیعار: فد: بوی هه یه له وشه ی (بیعار)
 فارسییه وه هاتبی عار و اتا عه یب و نهنگ
 له فارسیییدا ثم دژواتایه هه یه. (بیعار)
 بی عاره ق ده رچوون: [چاوگه ت] (ب) بی-
 دیتی تازار و عه زیته ده ر بازوون؛ (ب) له
 سزای تاوان ده ر بازوون. (معادل مفت در
 رفتن)
 بی عورزه: [ئاوهلناو] بی لیاقه ت؛ سووک و
 چروک؛ نالایق؛ (ب) کار لینه هاتوو. (بی عرضه)
 بی عوز روبه هانه: بی لامو جوومی؛ بی پربیانوو.
 (بی عذر و بهانه)
 بی عه جمان: [ئاوهلناو] بی حه جمان؛ نه سهره ت؛
 بی ئوقره؛ بی تارام و قه رار. (نا آرام)
 بی عه جه له: به کاوه خو؛ به تارامی؛ بی له زوبه ز.
 (بی عجله)
 بی عه مه ل: [ئاوهلناو] بی حه مه ل. (۱) بی
 کرده وه. (۲) (ب) کابرا پیاویکی بی عه مه له؛
 هیچ کاریکی خراپ ناکا. (بی عمل)
 بی عه یب: [ئاوهلناو] ساغ؛ دروست؛ بی ئیراد؛
 بی ئاهوو؛ (بی عیب)

بی غهرمز: [ئاوه لئاو] بی کینه؛ بی یوغز؛
 پاست و په وان؛ (ب) بی لایه نگرې یان دوزمنی؛
 بی نه زهر له قهزاوت کردندا. (بیغرض)
 بی غم: [ئاوه لئاو] غمی نییه؛ که مته رخه م.
 (ب) نه رخیه ن به، بی غم به؛ خه مت نه بی؛
 نیگه ران مهبه. (بی غم)
 بی غیرت: [ئاوه لئاو] نامووس فروش؛ (ب)
 نیشتمان فروش؛ ناپیاو؛ خو پړی؛ بی پړه گ.
 (ب) ترسه نوک؛ قزه؛ بی شه هامت. (بی
 غیرت)
 بی فرمان: [ئاوه لئاو] بیکار؛ نیش و فرمان بی-
 نه سپیر دراو؛ [ناو] بی فرمان؛ سه یاره ییک که
 رو لی نه بی یان؛ رو له که ی خه لاسی (بو شى)
 بی یان خراب بی. (بیکار؛ بی فرمان)
 بی قه پ: [ئاوه لئاو] به دغه ر؛ ناشیرین؛ و دم
 خراب؛ شووم. (شوم و بدیمن)
 بی قه ره ننگ: [ئاوه لئاو] بی که لتوور؛ بی
 نه ده ب. (ب) دوا که وتوو؛ ناداب نه زان؛ دوور له
 شارستانیته. (بی فرهنگ)
 بی قه هیئت: [ئاوه لئاو] بی شهرم؛ بی نابروو؛ بی-
 حه یا. (بی آبرو)
 بیقان: (۱) هین؛ وانیک؛ نهو کی. (چیز)
 بیقل: [ناو] بیقل؛ که پو؛ لووت. (بینی)
 بی قابیله ت: [ئاوه لئاو] سووک و چروک؛
 نالایه ق؛ ناقابیل؛ بی پړیز. (بیقابلیت نالایق)
 بیقاچ: (۱) دوور له په ژراندنی عه قل غه یری
 مه نتیقی؛ دوور له په سندی عه قل. (غیر
 منتقی) (۲) که سیک که پای نییه؛ بی پا. (بی پا)
 بیقاعیده: (۱) دوور له په سم و په سووم؛
 (۲) بیسه ره موبه ره. (۳) عه یب، ئیراد؛

بیقاعیده نییه من بچم بولای نه و دوسته ت؛
 واتا عه یب نییه؛ (بی قاعده دوزار رسم و
 رسوم)
 + بیقام: [ناو] حه وز یا گولی به قه د بالا پیاوی
 قوول بی؛ حه وز یا گومی په ی نه دا. (حوض یا
 استخر، در حلود دومتر گود)
 بی قانونی: (۱) [ناو] که س له که سی، بیسه ره و
 به ره بی. (۲) زولم؛ غه در؛ نا حه قی؛ دوور
 له یاسا. (بیقانونی؛ ظلم)
 بیقولاخ: [کنای] بیسه روشوین؛ له تور کییه وه
 هاتوو قولاخ و اتا گوی؛ و باو بوو نه گه ر
 مه پړیک گورگ زگی درپیا، شوان
 گو یچکه کانى ده هیناوه بو نیشانه ی نه وه که
 گوم نه بووه؛ بیسوراخ؛ وندا؛ بزر. (کنایه گم
 شدن)
 بی قه در: [ئاوه لئاو] سووک و چروک؛ بی پړیز؛
 بی حورمه ت. (بی ارزش)
 بی قه راری: [ناو] (۱) ناارامی؛ بی ئوقره یی. (۲)
 زهوت نه بوون و به ندنه بوون له جیگاییک.
 (۳) نیگه رانی. (بیقراری)
 بیقهواره: [ئاوه لئاو] ناقولا؛ ناشیرین؛ له
 نه ندازه و قهواره دا نه بوون؛ زهوی یان شتی
 پان که دارای که چ و کوو پی بی یان چوار
 گوشه نه بی و لار و خیج بیت. (بیقواره)
 بی قیমে ت: [دژ و اتا] (۱) بی به ها؛ هه رزان؛
 چروک؛ بی نه رزش؛ ناقابیل. (۲) به خو پای بی
 قیমে ت بو تو. (۳) (دژ و اتا) زور به قیमे ت و
 له قیमे ت نه هاتوو. (بی قیمت)
 + بیکاری: [ناو] به ره می چاو گه [۱] په وتی
 نه بوونی کار. (۲) به تالی و کاتی پشوودان و

سهر پهرژین؛ (۳) له سهر کار دهر کران و بیکار
مانه وه. (بیکاری)
بیکاری وهرزی: کهسانی که شوله کهیان وایه
که چند مانگ له سالد کاریان نه بی؛ وهک:
فهلاو درویننهوان که زستانان بیکارن.
(بیکاری فصلی)
بیکنج: پروت و بیلیاس؛ بیجل و بهرگ.
(بی لباس)
+ بیکوانه: [ناو] بنیشت؛ جاکچه؛ شیلای
قهزوان. (سقز)
بیکول: < بیکول.
بیگول: [ئاوهلناو] بی که سهر؛ بی دهر؛
بی آزار؛ ئاسوده. (آسوده)
بی کول: [ناو] کوله بی؛ بی زمر؛ بی زهر؛
بنجه بی که له میشه دا سهوز ده بی. (بته بید
کوتاه)
بی که س و کار: [ئاوهلناو] بی فقه کوفامیل؛ بی-
قهوم و خیش. (بیکس و کار)
بی که سی: [ناو] (۱) بی خزم و که سی؛
ته نیابالی. (۲) بی هاوده می؛ بی هاوالی؛
ته نیایی. (بیکسی)
بی که لک: [ئاوهلناو] بی که لک؛ بی سوود؛ به کار
نه هاتوو. (بدرندخور).
بی که لله: [ئاوهلناو] (ب) بی نیحتیات و سه پر
رو؛ که لله رهق؛ (ب) بی مه غز؛ بی عه قل. (بی
کله)
بی که موزیاد: (۱) به اندازه؛ نه که م نه زیاد.
(۲) (ب) ته و او و که مال. (بی کم و زیاد)
بی که م و که سر: [ئاوهلناو] ته و او که مال؛ بی
که مایه سی؛ بی که م و کووری. (بی کم و کسر)

بی که یف: بی حال؛ بی شهوق؛ په شیو؛ خه مبار؛
نه خو ش. (غمگین)
بی گیر: [ئاوهلناو] (ک) پلاوده وتری؛
به کار نه هاتوو؛ بی که لک. (بدرندخور)
+ بیگ: [ناو] پیاده ی شه ترمنج.
(پیاده شطرنج)
بیگا: [ناو + بهند] بیگاف؛ ناوخت. درهنگ وه-
خت. (بیگاه)
+ بیگافی: [ناو] (۱) ناوه ختی؛ درهنگ وه ختی.
(ناوختی) (۲) زور مملی. (زور گوئی)
بیگانه خوازی: [ناو، بهرهمی چاوگه]
(ب) نیشتمان فروشی؛ فسوسی بو
بیگانه کردن؛ کاری بیشه رهی و دوور له
نیشتمان پهروه ری کردن بو بیگانه.
(بیگانه خواهی)
بیگانه بی: [ناو] (۱) حاله تی خزم نه بوون و
دوور له خزمایه تی. (۲) نه ناسراوی و غه ربیی؛
نامویی؛ غه واره یی؛ ناس نه کری. (بیگانگی)
بی گری: [ئاوهلناو] راست و پره وان؛ (ب) بی
قور و خواری؛ سه ولی بی گری؛ سه ولی
راست و بی که چ و کووری؛ (ب) بی قیل (بی
گره)
بیگله بی: له وه ختی به ری کردن میواندا ده لین
واتا: هیوا دارم میوانداریمان جیی گله یی و
گازنده نه بووبی. (بی گلایه) بیگو: [ناو] بوژو.
(علف بو گرفته)
بیگومان: [بهند] بی شک؛ نه رخنه یان. (بی
گمان)
بی گوناج: [ئاوهلناو] بی سوچ؛ بیتاوان. (بیگناه)
بیگه ف: [ئاوهلناو] گهوج؛ سهر سه ری. (احمق)

بیل: [ناو] ناخ؛ خوَل؛ خاک. (خاک).

بیلا: (۱) دوو نهوَم. (دوطبقه) (۲) باران نه گر؛ په سیو. (جائیکه باران نخورد) (۳) لی گهړی؛ لی گهړی. (بگذار)

بیلاته شبی: (ب) دوور له پروت؛ ته شبیهاتی نه بی؛ دوور له شوبهاندن. (بلا تشبیه)

بیلاسن: [ناو] بیلی ئاسنی؛ پیمهړه. (بیل آهن)
بیلاسنی ته سپه ره دار: [ناو، ت] پیمهړه پیک که ته سپه ره ی خراو ته سهر بو جیگای پا. (بیل آهن ته سپه ردار)

بیلامانی: (۱) دوور له مانای شاراو. (بدون معنی دیگر) (۲) بیلامانېع؛ بی بهرگری و عیب و عار. (بلامانېع) (۳) (ب) دوور له پروت؛ بیلاته شبی. (دور از حضور)

بیلانه: [کاری] همری [لیگه پری؛ بلا. (بگذار)
بیلانیسبه ت: [بهند] به لا نیسبه ت؛ (ب) دوور بی له نیسبه ت به تو؛ بی پیوهندی له گهل توډا. (بلانسیب)

بیلایه ن: [ئاوه لئاو] حاله تی بی هوگری. (بی طرف)

بیلایه نی: [ناو] حاله تی که سیک که له حوکم کردندا لایه نی هیچکه س نه گری. (بی طرفی)

بیلته کرن: [چاوگه، ت] ته کمیش؛ بوش کردن و شی کردنه وهی بنی دار. (بیل زدن و نرم کردن زیر درختان)

بیلشا: (ف. گیو) لوی گیژ و خوَل و بی میشک و گهوج. (خول)

بیلکاری: [ناو] (۱) به بیل کار کردن (۲) زهوی شیو کردن به بیل. (۳) پیمهړه کاری. (بیل

کاری)

بیلوته: [ناو] داوه تی بی دو (دوت)؛ (داوه تی فقهیان) (جشن و سماع فقهها)

بیلوته: جوړیک هه رمی. (نوعی گلابی)
بی لوک: پوښتنی ئارام و بی لوکه کردن. (راه رفتن آرام)

بی لوت: (۱) بی ده ماخ؛ سه یاره پیک که مو تو پره که ی له پاشه و مبی و پیشه که ی ساف- بی. (۲) نوکه بیلوته: نوکه سیلکه (بیدماغ) بیله: [ناو] جوړی بیلاوی ژنان بوو له قه دیم- دا. (نوعی کفش قدیمی)

بیله با: [ناو] شه ن کردنی جه غزی دانه ویله به بیل. (باد دادن گندم و خرمن با بیل)
بیله کو: [ناو، ت] بوول؛ خو له میش. (خاکستر)
بی له نجی: [ناو] خوین گه رمی؛ بی مان گرتن؛ ته با. (خون گرم)

بیله وار: [ناو] مه حالیکه له نازر بایجانی پروژ هه لاتدا له ئیران. (بیله وار)

بیلیارد: اند؛ فذ: [ناو] (۱) جوړیک یاریه به چنده گووی دارین و داره دهستی ده کری (۲) کورسی میزی) ته ویاریه. (بیلیارد)

+ بی لیته: [ئاوه لئاو] ساف؛ بی قوم و لیته؛ تراوی بی خه وش و خال؛ تراوی بن نه گرتوو. (ساف و بی تهنشین)

بیلی میکانیکی: [ناو، ت] جوړیک مه کینه بو هه لکه ندنی زهوی که بیلیکی گه و ره ی به سهروه یه. (بیل مکانیکی)

بیلیون: فذ؛ اند؛ فرد: [ناو] له ئامریکا هه زار ملیون و له ئینگلیس به کمیلیون- ملیون. (بلیون)

بی‌ماتلی: [بەند] فەورەن؛ بی‌مەحتەلی: بی‌
 ڤاوەستان. (بی‌مەطلی)
 بیمار: [ئاوەلناو] نەخۆش؛ ناساز؛ نەساخت؛
 خەستە؛ (بیمار)
 بیمار یفت: [ئاوەلناو] لە فارسییەوه هاتوو
 بەلام واتاکە ی گوڤدراوە بێمە عریفەت. (ب)
 ئەمەک نەناس؛ بی‌پاوەتی؛ بی‌جوامیری؛
 (بی‌مەرفت)
 بی‌ماف: [ئاوەلناو] بی‌بەهرە؛ بی‌بەش؛ بی‌
 حەق. (بی‌بەرە)
 بی‌ماک: (۱) نیری کەهیلکە گونی نەبی.
 (نبری خایە) (۲) کار و بەرخس بی‌دایک.
 (بزغالەو برەبی مادر)
 بی‌مال: [ئاوەلناو] (۱) بی‌خانەولانە؛ کەسیک
 مالی نەبی. (۲) فەقیروبی ئەنوا. (۱) بی‌خانە. ۲
 فقیروبی چیز
 بی‌مانا: [ئاوەلناو] بی‌مەعنا؛ بی‌واتا؛ قسە ی پەر
 و پووچ و بی‌مانا. (بی‌معنی)
 بی‌مایە: [ئاوەلناو] (۱) بی‌پوول و پارە. (۲)
 زورشل و تراو. (۳) (ب) بی‌سەواد؛ بی‌زانست.
 (بی‌مایە)
 بی‌مەحەلی: [ناو] بی‌تەووەجوهی؛ بەچ نەزانین؛
 ریز لی نەگرتن؛ بەچ نەگرتن؛ خو
 تینە گەیاندن؛ پوینە پینەدان. (بی‌مەحلی)
 بێمرووس: [ئاوەلناو] (ف. گیو) غەمگین؛ ڤوو
 تال؛ مڤو مووچ؛ مڤو موچ. (غمگین؛ روترش)
 + بی‌مریس: [ئاوەلناو] (ف. گیو) بی‌ئیشتیا.
 (بی‌اشتھا)
 بی‌مزەرەت: [ئاوەلناو] ساغ و سەلامەت؛ بی‌وہی
 (بی‌ضرر).

بی‌مشوار: [ئاوەلناو] (۱) بی‌وڤدم؛ بی‌
 فریشک. (بیدیمن) (۲) نا پایە دار. (ناپایدار)
 بێمشوور: [ئاوەلناو] بی‌تەگبیر و بی‌سەلیقە لە
 بەرپووەبردنی کاریکدا. (بی‌تدییر)
 بی‌مشووری: [ناو] بی‌تەگبیری بەتەنگی
 کاریکەوہ نەبوون؛ حالەتی لێنەهاتوویی لە
 سەرپەرەشتی کردنی کار یان پێخراوێکدا. (بی
 تدییری)
 بی‌موخ: [ئاوەلناو] بی‌کەللە؛ بێمیشک. (ب)
 ئەوہی کردموہی لە ڤووی عەقلەوہ نییە
 (بیمخ)
 بێمول: [ناو] نشانە بیکە لە نوٲ نووسیدا کە
 دەنگی نوٲی ئەسلی نیو پەرە دەهینیتە
 خواروہ. (بمل)
 بی‌موو: (۱) [ئاوەلناو] ھەویژ؛ سەرتاس؛ بی‌
 تووک؛ (۲) ھەر شت کە مووی نەبی. (۳)
 لووسکە و موو دەرئەهاتوو. (۴) موو تاشراو.
 (بیمو)
 بی‌مە: فد: [ناو] مەختە؛ بەلام لە سەر زمانی
 خەلک ھەر بی‌مە دەوتری و لە کەسم نە
 بیستووہ کە بلێت مەختە ئەگەر چی وشە
 کوردیە کە مەختە یە. (بی‌مە)
 بی‌مەزە: [ئاوەلناو] بی‌تام؛ بی‌چێژ؛ ھەروھا.
 قسە ی بی‌مەزە؛ شوخی بی‌مەزە و بی‌نمەک
 و بیتام. (بی‌مەزە)
 بی‌مەزەیی: [ناو] بی‌تامی؛ کار و قسە ی بی
 نمەک و بیتام کردن. (بی‌مزگی)
 بی‌مە غز: [ئاوەلناو] (۱) بی‌میشک. (۲) بی‌
 ناوہ ڤوک. (۳) ڤووک؛ ڤووچەل. (۴) (ب) بی‌
 ناوہز. (بی‌مغز)

بی‌مه‌یلی: [ناو] پی‌خوش‌نه‌بوون؛ بی‌
عه‌لاقی‌یی؛ سارد و سری؛ بی‌فیشتیایی. (بی‌
میلی).

بی‌میر: [ناو] بی‌شوو؛ بی‌میرد. (بی‌شوهر).
بی‌میزی: (ف. گیو) گه‌وره‌یی؛ پانی. (بزرگی؛
وسعت).

بی‌میهری: [ناو] بی‌موحیبه‌تی؛ نه‌بوونی
میهره‌بانی و خوشه‌ویستی؛ بی‌مه‌یلی. (بی‌
مهری)

+ بین: [ناو] بین‌خواردنه‌وه‌ی زوپ‌ناژن و
شمشال‌ژهن. (عمل دم و بازدم در حین

زدن نی) (۲) پیران کردن و توند خولانه‌وه‌ی
مه‌زهرق و شیلّاق. (بسیار ب‌سرعت
چرخیدن) (۳) [باشگر] واتا بینا (ناوی‌کرداری -
ده‌به‌خشی) ئه‌وه‌ی که ده‌بینی‌وه‌ک دوور بین،
نزیك بین، هووپ‌بین. (بین) (۴) بینه‌قاقا.
قوپ‌گ. قوپ‌وو. (خرخره)

+ بینا: (۱) [ناو] ساختومان. (۲) [ناو] قه‌رار؛
به‌نا. مه‌گه‌ر بینا له‌سه‌ر ئه‌وه‌ نه‌بوو تو‌بچی.
(بنا) (۳) [ئاوه‌ل‌ناو] که‌سی‌که‌ ده‌بینی. (بینا)

بینافسوک: [ئاوه‌ل‌ناو] (ف. گیو) غه‌مگین؛
خه‌مناک؛ به‌په‌روش. (غمگین)
بیناف: [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌ناو؛ ناوان‌دیار؛ بی‌ناوک؛ بی‌
ناوکه. (بی‌نام؛ بی‌هسته)

بی‌نامووس: [ئاوه‌ل‌ناو] نایاو؛ بی‌غیره‌ت؛ <
بی‌شه‌ره‌ف. (بیشرف)

بیناندن: [جاوگه‌ت] بار بار کردن و به‌ستن.
(بستن)

بیناندنه‌وه: [جاوگه‌ت] (۱) دوزینه‌وه؛ دیتنه‌وه.
(۲) به‌ستنه‌وه. (پیدا کردن. بستن)

بینانه‌وه: به‌ستنه‌وه. (بستن)

بی‌ناوکه: [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌ناوک؛ بی‌ناوه

روک؛ بوئش؛ بادامی بی‌ناوکه؛ بادامی بی‌مه‌غز.

(بی‌مغز و تهی)

بینای: به‌ستن؛ به‌سه‌هول‌بوون؛ یه‌خ به‌ستنی
ئاو. (بخ بستن)

بین‌بین: [به‌ند] به‌ین به‌ین؛ به‌ینابه‌ین؛
ناوبه‌ناو؛ جار‌جار. (هراز‌گاهی؛ گاه‌گاه)

بین‌ته‌نگ: [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌ته‌نگ؛ پشووسوار؛
بی‌تاقه‌ت. (بی‌صبر)

بین‌خواردنه‌وه: [ناوت] شمشال‌یا زوپ‌نا ژهن
به‌یه‌کنه‌ففس و بی‌پ‌رانه‌وه و بی‌پشوودان.
(یک‌نفس در نی‌دمیدن)

بین‌دریژ: [ئاوه‌ل‌ناو] پشوو دریژ؛ به‌تاقه‌ت؛
خوپ‌اگر؛ بی‌ته‌دریژ. (صبور)

بیندن: < به‌ستن. (بستن)
بین‌ترین: [چاوگه] پشیمین. (عطسه‌کردن)

+ بینشک: (۱) باویشک. (۲) وه‌نه‌وز؛ پوئترین؛
خه‌مه‌نووچکه. (خواب‌آلودگی زیاد)
بین‌فه‌ره: [ئاوه‌ل‌ناو] به‌تأبشت؛ به‌تاقه‌ت؛
به‌سه‌بر. بین‌دریژ؛ بی‌ته‌دریژ؛ بی‌ته‌فه‌ره؛ به‌-
پشوو. (صبور)

بین‌فه‌دان: بی‌ته‌فه‌دان؛ وچان‌گرتن؛ هیلاکی
ده‌رکردن؛ هسه‌سانه‌وه. (خستگی در کردن)

+ بینگ: [ناو] (۱) به‌رقوپ‌وو؛ به‌ربین. (جلو‌گلو)
(۲) هه‌ناسه؛ بین؛ بی‌ته. (نفس)

بین‌گرتن: [جاوگه‌ت] (۱) پیران‌گرتن و توند
س‌وو‌رانه‌وه. (س‌ریع چرخیدن)

(۲) بین‌خواردنه‌وه‌ی زوپ‌ناژهن. (یک‌نفس
سرنا زدن) (۳) به‌ر بینه‌قاقای که‌سیک‌گرتن.

(بقه کسی را گرفتن)

بینه: [کاری نه مری] باره؛ باوه رو؛ بیره؛ باوره؛

بیرا؛ بیرانه؛ بیهینه. (بیار)

بینه ر: [تاوبک] (۱) تماشاچی. (۲) نه وهی که

ده بینی. (بیننده)

بی نه سیو: [ئاوه لئاو] بی پار بهش بر او؛ بی بهش؛

ثافه روژ. (بی نصیب)

+ بینی: [پاشگر] حاله تی دیتن؛ جیهان بینی،

تالا بینی، خوشبینی، به دبینی. (بیواژه. بینی)

+ بی نیازی: [ناو] (ب) تیرو ته سه لسی؛

ده وله مه ند؛ هیچ نه خوازی؛ بی حه وجه یی. (بی

نیازی)

بی نیشان: [ئاوه لئاو] (۱) یه کنده ست و بی خال.

(۲) بی شوین. (۳) بی میدال. (۴) گوم بوو؛

سهره لگرتوو؛ بی سه روشوین. (بی نشان)

بینین: چاوینکه وتن؛ دیتن؛ بهستن؛ جه

مدین؛ به سه هول بوون. (دین؛ بستن)

بینینه وه: [چاوگه ت] دوزینه وه؛ دیتنه وه. (پیدا

کردن)

بی نیوپر: [به ند] په یتا په یتا؛ له سهره ک؛ بی-

پسانه وه. (بلون وقفه)

بینیه: [کاری نه مری له چاوگه ی هینان]

بیهینه؛ نهو شته بینه؛ باوه ره ی؛ بیرانییه.

بیرای. (بیاورش)

بیو: [ناو] بیف؛ فورسه ت؛ دهر فته؛ بیف.

(فرست)

بیوا ده: [به ند] بیگاف؛ بی وه خت؛ ناوه خت؛ (ب)

درنگ وه خت. (بیموقع)

+ بی وار: [ئاوه لئاو] (۱) بی شوین. (بینشان) (۲)

وه جاخ کویر. (اجاق کور)

بی واری: [ناو] بی شوینی؛ وه جاخ کویری. (بی

نشانی. اجاق کوری)

بی واز: [ئاوه لئاو] بی حه وسه له؛ حال نه دار؛ بی-

تا قته؛ بی حال؛ جارس؛ جاپز؛ بیزار.

(بی حال) بی مال و سامان؛ هه زار؛ ژیان-

ناخوش. (بی وضع)

بی واسیته: [ئاوه لئاو + به ند] بی پیوه نده ر؛ بی-

ده لال؛ بی نیوجییی که ر؛ بی نیوپز؛ راسته وخو.

(بی واسطه)

بی و جوو: [ئاوه لئاو] بی و جوو؛ شتیک که

بوونی نییه. (ب) بی که سایه تی؛ بی قه در؛ بی-

بایه خ. (بی وجود)

بی و جان: [به ند] بی حه سانه وه؛ بی پراوه ستان؛

له سهره ک و په یتا په یتا. (بی وقفه)

بیوکه: [ناو] (۱) موریانه ی خوری و به ن. (۲)

مور که. (موریانه پشم)

بیوله ت: [ئاوه لئاو] نه گبه ت؛ نه هامه ت؛

ندامه ت؛ جو ری جوین؛ شووم. (بی یمن)

بیوم؛ بووم؛ بووگم. (بودام)

بی ونه بی؛ بی ونه بی؛ بیت ونه بیت؛ له

هر حالدا. (باشد و نباشد)

+ بی وه خت؛ تد؛ فد؛ [به ند] ناوه خت؛ زیاتر

بو دره نگ وه خت؛ به م ئیواره بیوه خته هاتی؟

(بیوقت)

بیوه سیری؛ مایه سیری؛ باواسیر؛ واسی.

(بواسیر)

بی وه فا: [ئاوه لئاو] بی به قا؛ بی قه ول وقفه رار؛ بی

شهرت وشو. (بی وفا)

بی وه ک: [ئاوه لئاو] بی هاوتا؛ دایکا بی وه کا

من؛ دایکی بی وینه ی من. (بی همتا)

بی ویری: [ناو] (۱) بیقری؛ بی دهر فته تی. (بی

مجال) (۲) نه خوش که وتوووی بی عیلاج و

چاره. (مریض لاعلاج)

بی ویزدان: [ئاوه لئاو] ویزدان خه وتوو؛

که سیک که ویزدانی نییه. (بی وجدان)

بی های: [ناو] بی ناگایی؛ ناگا له خو نه بوون.

(نا آگاهی)

بیّهش: [ئاوه لئاو] بیّهوش. (بیّهوش)

بیّهن: [ناو] (۱) نه فهس؛ هه ناسه. (نفس) (۲)
بوّن. (بو)

بیهن: (۱) بوون؛ بووه؛ بووگه. (۲) بووگن؛ (بوده؛
بوده اند)

بیّهناخوه بهردان: هه سانه وه؛ پشوودان. (تنفس
استراحت)

بیّهنام: ناوه بو پیاوان؛ ناوچاک؛ خوشناو.
(بهنام)

بیّهن پیکه تن: [چاوگه ت] بوّن گرتن؛ بوگه ن-
بوون. (بوگرفتن)

بیّهندار: [ئاوه لئاو] بوّندار. (بودار)

+ بیّهن دان: [چاوگه ت] (۱) پشوودان؛
هه سانه وه. (استراحت) (۲) بوّن دان؛ حاله تی
هه رشت که بوئی لی دی. (بو دادن)

بیّهنزین: [چاوگه] پشمین. (عطسه کردن.)

بیّهنشک: [ناو] پشمه. (عطسه)

بیّهن فه دان: [چاوگه ت] پشوودان.
(استراحت)

بیّهن لی چکاندن: [چاوگه ت] نه فهس لی-
برین. (نفس قطع کردن)

بیّهن لی چکین: نه فهس تهنگ بوون. (نفس
تهنگ شدن)

بیّهووده: فد: [ئاوه لئاو] (ف. مشه) بی سوود؛
به فیرو بی موفا. (بیّهوده)

بیّهوژک: [ناو] به هی؛ بی؛ بهی. (به)

بیّهوژکردن: [چاوگه ت] له سه رهوژش بردن؛
له هوژش بردن؛ زیاتر بو نه شتهر کاری.
(بیّهوژکردن)

بیّهوژشکه وتن: [چاوگه ت] بی هوژش بوون؛ له-
سه رخو چوون. (بیّهوژش شدن)

بیّهوژی: [ناو] (۱) حاله تی له سه رخو چوون و

هوژش له دهست دان. (۲) بی هوژی؛ کهم بیر
و هوژی؛ فه راموش کاری؛ گیزی. (بیّهوش)
بی هونه ر: [ئاوه لئاو] نه وهی هیچ هونه ریکی
نییه؛ (ب) بوّره پیاگ و بی جه وهه ر. (بی
هنر)

بیهوی و نهیه وی: بشی و نه قی. (ب)
مه جیوره؛ ناچاره. (خواهی نخواهی)
بی هه تک: [ئاوه لئاو] بی شه رم؛ بیحه یا؛
پروودار. (بیحیا)

بی هه ست: [ئاوه لئاو] بی خوست؛ بی خشه؛
بی دمنگ و ئارام؛ بی حیس. (یواش؛ بیحس)
بی هه قبه ر: [ئاوه لئاو] بی هه متا؛ بی-
هاوشان. (بی همتا)

بی هه مبه ر: [ئاوه لئاو] بی به رابه ر؛ بی هاوتا؛
بی هه قبه ر؛ بی په قیب؛ بی هاو ته راز. (بی
همتا)

بی هه مپائی: [ناو] بی هاوشانی؛ بی هه قبه ری؛
بی به انبه ری. (بی همتایی)

بی هه مدی: [ناو] بی هه مدی؛ غه یری ئیرادی؛
به ده ست خو نه بوون؛ بی ئاگایی. (غیر عمدی)
بی هه نا قی: [ناو] ترسه نوکی؛ بی جه رگی؛
بی زراقی. (ترسویی)

بی هیقی: [ناو] ناهومی دی؛ ناهومی د؛ ناهمی؛
بی هیوا؛ بی هیوایی. (نا امید. نا امیدی)

بی یارو یاور: [ئاوه لئاو] بی دوست و رفیق؛ بی-
پشت گر و یاریده دهر. (بی یار و یاور)

بی یاوهر: [ئاوه لئاو] بی یاریده دهر؛ بی ئاریکار؛
بی هاوال و پالپشت. (بی یاور)

بیی کو: بی نه وهی. (بدون اینکه)
بی یومن: [ئاوه لئاو] بی ودم؛ بهد قه ده م؛ بی-
یوم؛ ناموباره ک. (بی یمن)

پیتی (ب) بهشی وشه‌ی بیانی

بهنگی په‌رومرده ده‌کا بو‌شه‌وه‌ی به‌ژی‌ری و
سلامه‌تی بگه‌پنه‌وه ناو جه‌ماوهر و ژبانی
ئاسایی؛ دیسان په‌رومرده‌کردن. (بازپرور)
بازپه‌روری: فغل [ناو] کار و په‌وتی گه‌پاندنه‌وه‌ی
ژی‌ری یان له‌ش ساغی و پاهینانی (گیروده
بووان به‌ماکگه‌لی سږکه‌ر) به‌ره‌و ژبانیکی
ئاسایی. (بازپروری)

بازجو: [ناوبک] یاسوخواسکه‌ر؛ که‌سیک-
که‌کاری لی‌پرسینه‌وه‌ی سه‌ره‌تاییه له‌لایه‌ن
پیک‌خراوی ئینزییات (شاره‌بانی) یه‌وه بو
دروستکردن و ته‌کمیلی په‌روهنده‌ی تۆمه‌ت
لیدراو؛ پرسکه‌ری دادگا و به‌رپرسی
حکوممه‌ت. (بازجو)

بازخريد: فغل [ناو] که‌سیک که‌چهند سال له-
پیک‌خراو پکدا شول ده‌کا و له‌سه‌ر شه‌و کاره
بی‌کاری ده‌که‌ن و یه‌کجی بابه‌تی شه‌و سالانه
که‌خرمه‌تی کردوه پاره‌ییکی ده‌ده‌نی. (باز
خريد)

بازداشت: فغل [ناو] زیندانی‌کردنی کاتی
(موه‌قه‌ت) ی تۆمه‌ت لیدراو هه‌تا پوون
بوونه‌وه‌ی تۆمه‌ته‌که له‌لایه‌ن دادگاوه.
(بازداشت)

بازداشتی: [ناو، به‌ر] شه‌وه‌ی بازداشت-
کراوه. (بازداشتی)

بازدید: [ناو] دیده‌نی دانه‌وه؛ کاری بازپرسی له
پیک‌خراوی بو‌ئاگاداری له‌چلونايه‌تی
کاروباری شه‌و پیک‌خراوه. (بازدید)

بادی‌گارد: فغل [ناو] پارێزهری گیانی که
سیک له‌به‌رانه‌هر کوشتن یا هه‌ر چه‌شنه‌هه-
لمه‌تیکدا. (بادی‌گارد)

باته‌جروبه: [ئاوه‌لناو] به‌شه‌زموون. (ب)
دونیا‌دیده. (بات‌جربه)
باربکیو: فغل [ناو] که‌باب‌برژینیکی
مو‌دی‌پو‌ژه. (باربکیو)

باردار کردن: [چاوگه‌ت] ئاوس‌کردنی
گیانله‌به‌ر؛ په‌وتی به‌ره‌مه‌دارکردنی پرووک.
(باردار کردن)

بارداری: [ناو] تو‌لپه‌ری؛ تو‌لداری؛ زگپه‌ری؛
ئاوسی؛ دوو‌گیانی. (بارداری)

باجه: [ناو] بو‌تکه؛ گیشه؛ ده‌ککه؛ وه‌تاغه‌ک؛
وه‌تاغیکی بچوو‌ک بو‌فروشی بلیتی سینه‌ما
یا فروشی وردمواله. (باجه. گیشه)
باداباد: هه‌رچی دمبی بابیی. (باداباد)

بادگیر: [ناو] (۱) هه‌وره‌بان ئاسا له‌سه‌ر
سه‌ریان چی‌ده‌کری و بو‌ناو مال هه‌وای
سارد دینی له‌هاوینان دا. (۲) کراسی ناسکی
با نه‌بو‌یر که‌به‌سه‌ر لییاسدا له‌به‌ر ده‌کری.
(بادگیر)

بازپرس: [ناو] دادپه‌سیک که‌کاری لی‌پرسین له
تۆمه‌ت لیدراو و شاهیدانه بو‌پوون کردنه‌وی
چۆنیه‌تی گوناخ و حوکم دهر کردن له‌و
باره‌وه. (بازپرس)

بازپه‌روه: فغل [ناوبک] (۱) به‌خیو‌که‌ری باز.
(۲) کاری که‌سیک که‌به‌ندی و تریاکی و

بازرەس: فەد: [ناوی بک] پشکینەر؛ ئەو هی
 بازرەسی دەکا. (بازرس)
 بازرەسی: فەد: [ناو] (۱) پشکین؛ سەنگ-
 و سۆژن کردن. (۲) لیکۆلینەو و
 تووژینەو هی کاروباری پیکخراوی. (۳)
 تووژینەو لە چلوناوەتی روداوێک؛ سەرلێدان
 و سەرنجدان لە کاری ریکخراو یا کاریکی
 دی. (بازرسی)
 بازسازی: فەد: [ناو] (۱) دروستکردنەو هی شتی
 تیکدراو. (۲) تیکدان و لە سەرەنوی
 دروستکردنەو. (بازسازی)
 + بازگەشت: فەد: [ناو] گەڕانەو لە سەفەر؛
 زفریان. (بازگشت)
 بازگەشتی: فەد: [ناو] (۱) کەسییک کە
 بازگەشت بوو و پەشیمان بوو تەو. (۲)
 کالاییک کە بازەرگان بەدلی نییە و دەبێریتەو
 بو فابریکا (کارخانە). کالای بازگەشتی؛ کالای
 بەرگەشتی. (بازگشتی؛ برگشتی)
 بازنشوست: [ناو] کارکەنار؛ خانە نشین.
 (بازنشست)
 بازنشوستەیی: [ناو] (۱) کارکەناری. (۲)
 مووچە ی ئەو کارە؛ مووچە ی بازنشوستەیی
 (بازنشستگی)
 باستان: فەد: [ناو] لە میژینە؛ کەونا.
 (باستان)
 باستان ناس: [ناو] کۆنینه ناس. (باستان شناس)
 باستان ناسی: فەد: [ناو] کاری کۆنینه ناس؛
 کۆنینه ناسی. (باستان شناسی)
 باستانی: فەد: [ناو] هەر شتی زۆر کۆن؛
 هەر شت پێوەندی بێی بە باستانەو.

(باستانی)

باستانی کار: فەد: [ناو] وەرزشکاری
 زورخانه. (باستانی کار)
 باسمەیی: [ناو] بەر[شەقل] کراو؛ مۆرکراو؛
 قوماشی مۆرلێدراو. (ب) کاری سەر سەری
 و بی سەرنجدان. (باسمەای)
 باسەن: فەد: کەفەل؛ بەرزایی کە مەر لە
 پشتهو؛ سمت؛ ئەندازە ی دەوری ئەندام لە
 خوارکە مەرەو، (دەستەواژە زیاتر لە جل-
 درووندا). (باسن)
 + بافت: فەد: چن؛ چنراو؛ کاری چنن؛ بافتی
 شارە کە کۆنە یە؛ ئەو بەرە بەردی مسە،
 بافتە کە ی پەگ پەگاو یە؛ کومیک یاخە ی
 یە کسان بو ئەنجامی کاری ژیان لە لەشدا؛
 بافتی کروژ کروژە. (بافت)
 + بافتە: فەد: [ناو] بەر[چنراو]. (بافتە)
 بافتەنی: فەد: [ناو] هەر شت بە شیش یا قو
 لپ یا مەکیە لە بەن یا کاموا بچنری.
 (بافتنی)
 بالانس: فەد؛ فرد؛ اند: [ناو] (۱) میزان بوون؛ لە
 وەرزشی ژیمناستیکدا لە سەر دەست
 پوستان و یا سەر مەو قولانج لێدانی لاتیل.
 (بالانس) (۲) تراز؛ میزان سوو پانی تەگەر؛
 هاوسەنگ بوون؛ تەراز بوون؛ (بالانس)
 بالانس کردن: هاوسەنگ کردن؛ تەگەری کە
 واکە دەکا بالانس نییە. (بالانس)
 بالرین: اند؛ فرد؛ فەد: [ناو] پیاو لە پەقسی
 بالەدا. (مرد رقصندەبالە)
 بالرینا: اند؛ فرد؛ فەد: [ناو] ژن لە پەقسی
 بالەدا. (زن رقصندەبالە)

بالشویست: فد؛ روسد: رموتی بالشویک
 بوون. (بالشویست)
 بالشویسم: فد؛ روسد: [ناو] بالشویسم؛
 مهرامی بالشویکی ههوا داری خوگومه تی
 میلی. (بالشویسم)
 بالشویک: فد روسد: [ئاوه لئاو] بالشویک؛
 فراکسیونی حیزبی سوسیال دیموکراتی
 شوپروی قه دیم. (بالشویک).
 بالکون: فد: [ناو] (۱) قاتی سهروهی سالونی
 سینه ما. (۲) هه یوانی بهر پهنجیره؛ تارمه.
 (بالکن)
 بالیستیک: فد؛ اند: دارای سیفه تی بالیستیکی.
 (بالستیک)
 بالیستیکی: فد؛ اند: [ناو] مووشه کی بالیستیک
 دارای تاییه تمندی ئاراسته کردن بو مه ودا
 ییکی دوور. (بالستیکی)
 بامزه: [ئاوه لئاو] (۱) شتی تام دار و
 خوش. (۲) (ب) ئینسانی قسه خوش و
 مه جلیس ئارا و بانه مک. (بامزه)
 باند: [ناو] (۱) پارچه قوماشی باریک و دریز؛
 ته نزیف؛ باندی برین پیچان؛ باندی قز
 بهستن؛ پوبانی قز پیچان؛ (۲) دهسته و
 گروپ وهک: باندی تروریستی. (۳) جاده ی-
 پان؛ ئوتو باند؛ باندی فرودگا. (باند پارچه.
 دهسته؛ باند فرودگاه)
 باند: [ناو] شه پول (فریکانس)؛ (ب) شه پول
 له که رهسته ی وهک رادیو و بیتل دا شه پولی
 کورت و بلیند و ناوهندی؛ رادیو که م دوو
 باند. (باند)
 بانداز: [ناو] پیچانی برین به باند؛ باندپیچی.

(باند پیچی)
 باندبازی: [به رهه می چاوه] رموتی دهسته
 وگروپ سازکردن بو ئه نجامی کاری؛ دهسته
 وگروپ بازی. (باندبازی)
 بایگان: [ناوی بک] (ف. مشه) ئه وکه سه ی
 کاری بایگانی ده کا. (بایگان)
 بایه گان: [ناوبک] که سیک که نامه یا
 به لکه گه ل دهسته بهندی ده کاو رایدی گری.
 (بایگان)
 بایه گانی: [ناو] ئه وچییه بایه گان کاری
 هه لگرتن و دهسته بهندی به لکه و نامه ی
 لی ده کا. کاری بایه گان ئارشیو. (بایگانی)
 بلوف: اند؛ فد؛ تند: [ناو] توپوته شیری بی
 ناوه روک؛ توپوته شیری به درو؛ توپ لی دانی
 خاپینهر له قوماردا. (بلوف)
 بلوندور: اند؛ فرد؛ فد: [ناوبک] تراویکه له
 موو ده دری بو ئه وه پهنگی موو بلوند بکا
 (کالی بکاته وه) (بلوندور)
 بلووز: فد؛ فرد: [ناو] جوری کراس؛ کراسی
 ئه ستوور؛ بولیز؛ (بلوز) (بلوز)
 بلوکه: اند؛ فد؛ داگیرکردن و ده سه به سه ر
 پاره ی ده وله تی کدا گرتن له لایه ن
 دوله تیکی دیکه وه. (بلوکه)
 بورژوا: [ناو] ئه ندام یان هه واداری
 بورژوازی. (بورژوا)
 بورژوازی: [ناو] بورژوازی؛ شارستانیگه لی که
 سه رمایه و ئامیرگه لی به رهه م هینانیان به ده -
 سته وه یه (له ولانگه لی سه رمایه -
 داریدا. (بورژوازی)
 بورس: فرد؛ فد: [ناو] شوینی یه ککر دیتی

بازرگانان بو موعامه له ی کالاییک. (بوس)
 بورسی خویندکاری: [ناوت] فهرانه ییک
 یان پاره ییک که بو خویندن به
 خویندکاریک ده دری (زیاتر له لایه ن دمو له-
 ته وه).

بوروکرات: فرد؛ فد: [ئاوه لئاو] هوگری داموده-
 زگای مه رزینگه یی؛ مه رزینگه-
 وان. (بوروکرات)

بوروکراسی: فرد؛ فد: [ناو] یاسای
 مه رزینگه یی؛ (ب) نامه بازی؛ کاغه بازی.
 (بوروکراسی)

به ئیجرا دانان: [چاوگه ت] (۱) بردنی چه ک
 بو بانک و له بانگه وه بو دادگا بو ئیجرا.
 (به اجرا گذاشتن) (۲) به پیه بردن. (اجرا
 کردن)

به تالته: فد؛ عد: [ناو] وهخت به فیرو دان؛
 بی کار سووړانه وه. (بطالت)

به ته رتیب: فد: (۱) ریز کردن و ریز به ندی؛ له
 چووکه وه بو گه وه یا به و باردا. (۲) [ئاوه لئاو]
 به نه زم؛ موره تب. (به ترتیب؛ منظم)

به خش: فد: (۱) په خش؛ بلاو. (۲) پاشگر؛ به-
 خشنده؛ وه ک: ئارام به خش، ره های به خش.
 (بخش)

به خش: فد: [ناو] (۱) شاری گه وه که به
 چهند به شی دیاریکراو دابه ش کراوه و هه ر
 به شه به خشداریکی هه یه و به خشداره کان زیر
 دهستی فه رمانداریکن. (۲) چهند گوند له
 ناوچه ییکدا که گوندیک ده بیته ناوه ندی
 به خش و به خشدار و به خشداریی تیدایه.
 (بخش)

به خش: فد: [ناو] (۱) به ش؛ (۲) به شی له
 ریخ خراوی؛ (۳) به خش تاییه ت، به خش
 دمو له تی، به خش کاردوژه ی
 نه خوشخانه (جراحی)؛ (۳) چهند گوند که
 به خشداریکی هه یه. (۴) کاری دابه شکردن له
 ماتماتیک دا. (۵) به خش کریکارنشینی
 شار. (۶) به خش حیسابداریی ئیداره ی کاره با.
 (بخش)

به خشدار: مقامی هه ره گه وه له به خشد؛
 به رپرس و به پیه به ری شاروچکه یا به شیکی
 دیاریکراو له شارد باهناوی به خش. (بخشدار)
 به خشداری: [ناو] (۱) کاری به خشدار. (۲)
 هه ریمی که له زیر باندوژی به خشدار دایه.
 (۳) شاروچکه داری. (۴) جیگای کار تیدا
 کردن به خشدار. (بخشداری)

به خشکردن: [چاوگه ت] یاز کردن (بخش
 کردن)

به خشنامه: فد: [ناو] ناردنی ده ستووراتی
 گشتی بو ئیدارات و ریخ خراوه کلنی زیر دهست
 به نووسین (بخشنامه)

به دئه خته ر: فد: [ئاوه لئاو] به دئیقبال؛
 به دشانس؛ ناوچاوپه ش. (بد اختر)
 به دئه خم: فد: [ئاوه لئاو] خوینتال؛ پرووترش؛
 په زاگران؛ ناوچاوتال؛ ئیسک گران؛ مه و موچ؛
 ناوچاوگرز؛ گرزو موئن. (بد اخم)

به دئه ندام: [ئاوه لئاو] فد: قیافه ناشیرین؛
 له ش خییج و خوار. (بد اندام).
 به دئه ندیش: [ئاوه لئاو] نییه ت خراب؛
 بیرچه په ل؛ فکر چهوت؛ بیرچه وت؛ گومان-
 ره ش؛ دل پیس؛ (بد اندیش)

به دئه نیشی: [ناو، به ره می]

چاوگه [به دئه نیشی: فکر چه وتی؛ کاری
به دئه نیش: دل پیسی؛ کاری
که سیکه فکری خراب له سهری دایه. (بد
اندیشی)

به دجنس: [ئاوه لئاو] فد: ناره سه ن؛ جنس -
خراب؛ به دزات. (بدجنس)

به دجنسی: [ناو، به ره می چاوگه] فد:
ناره سه نی؛ به دپه سه نی؛ به دزاتی؛ خرابی. (بد
جنسی)

به رخورد: (۱) لیکه کوتن؛ له یه ک که وتی دوو
شت. (۲) چوئیه تی هه لئس و که وت. (۳) تووش
بوون؛ به یه ک که یشتی دوو نه فهر له پهر. (۴)
به ره هه لست و دژ پراوستان؛ به ره خوردي
پوئیس له گهل خراپه کاردا (نوع به رخورد.
برخورد)

به رقه رار: فد: [ئاوه لئاو] پراوه ستاو؛ پابه رجا؛
ماندگار؛ دامه زراو؛ به رده وام. (برقرار)

به رقراری: فد: [ناو] جیگر تووی؛ پراوه ستاوی؛
به رده وامی؛ دامه زراوی. (برقراری)

به رگوزیده: فد: [ئاوه لئاو] هه لژ پردراو؛
به رگه م کراو؛ په سه ن کراو؛ مومتاز. (برگزیده)

+ به رگه شته: فد: [ئاوه لئاو] سه رنخوون؛
سه روبن بوو؛ سه رنگوون هه لگه پراوه؛ هه له -
وگه پراگ؛ وهر گه پراو؛ به راوه ژوو؛ (برگشته)

+ به رگه شتی: فد: (۱) که سی که به رگه شت
بووه. (۲) [ئاوه لئاو] کالاییک که تاجری

کر یار به دلی نییه دهنیر یته وه بو
کومپانیاییک که لئی کر یوه. (اجناس برگشتی)
به رنامه پژی: [ناو] داپشتی پژی و شوینی

ته نجامی کاریک؛ به رنامه چنینه. (برنامه
ریزی).

به شاره ت: فد: عد: [ناو] موژده؛ مزگانی؛
(مژدگانی)

به فرخوړ: فد: [ناو، ت] جوړی که ره سته ی به فر
مالی شه قام و جاده یه. (ماشین برف روب)

به کالوړ یوس: فرد: [ناو] لیسانس (لیسانس)
به که هه ند: اند: فد: [ناو] زهر به به پشت

پاکیت لیدان له یاری پینگ پونگدا (بک هند)
به لادیده: [ئاوه لئاو + ناو، بهر] به لادیه؛

موسیبه ت دیده؛ به لآ به سهر هاتوو. (بلا
دیده)

به لغمی مه زاج: [ئاوه لئاو] مروقی به شینه یی و
ناو چاو تال و گرژو مون. (بلغمی مزاج)

به نده رگاه: [ناو] ته سکه له؛ جیگای بار گیری و
بار خالی کردنی پاپوړ. (اسکله)

به نده گهری: [ناو] نوکهری؛ کوپله تی.
(بندگی)

به نده گی: [ناو] کوپله تی. (ب) حاله تی چوو کایه -
تی. (بندگی)

به نده نه وازی: [ناو] (ب) ژیرده ست نه وازی؛
میهر مبان له گهل ژیرده ست. (بند نه وازی)

به ره بهرداری: فد: [ناو] په وتی به ده ست
هیئانی حاصل و مه نفعه عت؛ که لک وهر گرتن

له داهات. (بهر برداری)
به یانگهر: فد: [ناو بک] روشن که ره وه ی

مه بهستی؛ واده رده که وی؛ وادیاره؛
قسه کانی بابم به یانگهری ته وه بوو که کهوشم

بو ناکر پت. (بیانگر)
به یانییه: فد: [ناو] به یاننامه؛ پراگه یاندن به

نووسراوه. (بیانیه)

بهین شه که راو بوون: (ب) بهین ټیکچوون؛
له یه ک زیزوون یا توران. (میانه شکر آب)
بی ټه سل ونه سه ب: فد: [ټاوه ټناو] بی ټخانه واده و
بی ټیل و ته بار؛ بی ټنه چه ک و ټه چه له ک؛ بی
ټنه چه که؛ (ب) نا ټه سه ن. (بی اصل و نصب)
بی ټوخار: (له فارسیه وه هاتووه) (۱) بی
هه له. (بی بخار) (۲) [ټاوه ټناو] (ب) بی ټا ټته و
زا کوټ؛ خو ټری و بی ټخاسیه ت. (بی بخار)
بی ټه ترتیب: [ټاوه ټناو] نا ټیک شیواو؛ بی
سه روبه ر؛ بی ټه زمونیزام. (بی ترتیب)

بی ټداری: [ناو، بهرهمی چا وگه] به خه به ری؛
ټاگاداری. (ب) هو ټیاری. (بی ټداری)
+ بی ټده ماخ: [ټاوه ټناو] (۱) بی ټه یف. (بی حال)
(۲) بی ټووت؛ وه ک سه یاره ی بی ټده ماخ که
مو ټوره که ی له دواوه یه. (بی دماغ)
بی ټراهه: [ټاوت] بی ټرگه؛ کویره ټی؛ لا ټی
سه خله ت؛ (بی راهه)

بی ټشعور: فد؛ ند: [ټاوه ټناو] بی ټاوه ز؛ بی
عه قل؛ نه قام. بی ټه ست؛ گه وچ؛ ټینه گه
یشتوو. (بی شعور)

بی ټفته ک: فد: [ناو] ټیکه گوشتی سوره وه کراو
له گوشتی چه رخ نه کراو. (بی فتک)
بی گوشت: [ټاوه ټناو] بی گوټی؛ قسه نه بیس.
(حرف نشنو)

بی ټلان: فرد؛ اند؛ فد: [ټاوه] (۱) ته راز نامه؛
به راوه رد و سیایی گرتن له کاری یه ک یان
چه ند ټیکخراوی. (۲) حیسابی کارکردی
مو عامه له و خه رج و درامه ت و قازانج و زهره
له کاتیکی دیار یکراوی ټیکخراوی کدا.

(بی ټلان)

بی ټموبات: [ټاوه ټناو] بی ټه ندوبار؛ بی
ته وه جو؛ بی ټه ید. که م ته رخه م. (بی
موبات)

بی ټمولاخه زه: [ټاوه ټناو] به ند [بی ټه لاهه زه؛
ټه چاو نه کردنی داب و ده ستووری
سه لمیندراو له کو ټه لد؛ بی ټسرنج؛ بی
ټاوردانه وه و تماشا کردن؛ بی ټموبات؛ بی
ټووده ریاستی؛ به بی ټشهرمی حوزوور. (بی
ملاحظه)

بی ټمه کراو: (۱) مه خته کراو؛ مه خته بوونی گیان
یا مال له لای بی ټمه گهر. (۲) هه رشت که
بی ټمه کراوه؛ وه ک مال و سه یاره سو...
(بی ټمه گزار)

بی ټمه گهر: فد: [ناو، بک] که س یا ټیکخراوی که
که بی ټمه ده کا له به ران بهر وه رگرتنی پاره ی
دیاری کراودا، که له بی ټمه کراوی ده سینئ.
(بی ټمه گر)

بی ټمه نامه: [ناو] مه خته نامه؛ قه راردادیکی
نوسراوه له به ینی بی ټمه گهر و بی ټمه کراودا که
شه رت و شروتی هه ردوولایه نی ټیدا
نوسرابی. (بی ټمه نامه)

بی ټمه ی ټیجباری: مه خته ی ټیجباری جو ټیک
بی ټمه که بو گرو ټیک له شو لگه ل ټیویسته
وه ک بی ټمه ی که سی دووه م بو خاوه ن
سه یاره یا بی ټمه ی موسافیر. (بی ټمه اجباری)

بی ټمه ی باربه ری: بو ټه رخیه ن بوون له
زه رری زور نه کردن، کالای توچار ی یا هه ر
باریکی تر، به ټی قیমে ت بی ټمه ده کری.
(بی ټمه باربری)

بیمه‌ی (مخته‌ی) بیکاری: بیمه‌یک بو
 قهره‌بووی روزه‌کانی بیکازی؛ هه‌روه‌ها
 بیمه‌ی کارگه‌ری و کارمه‌ندی و دزی و
 سوتمان و بیمه‌ی سه‌یاره و بیمه‌ی عومر و
 بیمه‌ی دمو و ده‌رمان. (بیمه‌بیکاری)
 بی‌نه‌زم: فد: [تاوه‌لناو] بی‌نیزام؛ بی‌ته‌رتیب
 (بی‌نظم)
 بیوگرافی: فرد؛ فد: [ناو] نویسنی به‌سه‌ره‌ات
 و نه‌حوالات. (بیوگرافی)
 بیولوژی: فرد؛ اند: فد: [ناو] زیان‌ناسی.
 (بیولوژی)

بیولوژیست: اند؛ فرد؛ فد: [ناو] ژینه‌ور ناس؛
 زینه‌وه‌رناس. (بیولوژیست)
 بیهداری: فد: [ناو] پیک‌خراویکی پزشکیه
 ده‌روه‌ستی ساغی و سلّامه‌تی جه‌ماوه‌ره.
 (به‌داری)
 بیهداشت: فد: [ناو] باش راگرتن؛ ری و‌ره-
 وشت و کارگه‌لی که بو پاراستنی سلّامه‌تی و
 ساغی جه‌ماوه‌ر پیویسته. (به‌داشت)
 بیهداشتی رۆحی: فد: [ناو، ت] بیهداشتی
 ره‌وانی؛ پیشگرتن و پاراستن و مالیجه‌ی
 نه‌خوشینگه‌لی رۆحی. (به‌داشت روانی)

په رده ی پای مراوی و قاز. (پای پرده دار)
 پابه رجا: [ئاوه لئاو] پاومر جا؛ پابه رجی. (پا بر جا)
 پابه رجی: [ئاوه لئاو] پابه رجا؛ پاوه رجی؛
 پاوه ستاو؛ بهرقه رار له سهر شوینی خو؛ خوږاگر؛
 چیگر؛ دهوامدار. (پا بر جا)
 پابه ری: [ناو] شهر وال؛ شوال؛ ده ری. (شلوار
 زیر)
 پابه س: < پا به ست.

پابه سته: (۱) [ناو بهر] پی به ستراو. (پابسته) (۲)
 [ئاوه لئاو] گیر و ده؛ گیر خوار دوو؛ پابه سته ی
 ئه و دوو کانه م ناتوانم بو شوینی بجم. (پای بند)
 پابه سته ی: [ناو] پموتی پابه ست بوون؛
 گرفتاری؛ گیر و ده یی؛ گیر خوار دووی به ده ست
 ئیشیکه وه. (پای بندی)
 پا به عه رزا کوتان: (۱) له قه به عه رزدا دان
 (زمین لگد زدن) (۲) (ب) قین گرتن و تووږه-
 بوون (عصبانی شدن)
 پا به عه رز نه کهوتن: (ب) له خوشی و به
 ده ماخیدا پا به زه وی نه کهوتن؛ زیاتر به
 گه یشتنی خه به ری خوش. (روی پا بند
 نبودن)

پابه مانگ: [ئاوه لئاو] زنی تۆلدار له مانگی
 ئاخری دوو گیانی دا؛ (ب) له و مانگه دا
 ده زی. (پا به ماه)
 پابه ند: [ئاوه لئاو] (۱) ده روه ست؛ ده روه س.
 (متمهد) (۲) گیر و ده؛ ده سته به ر

پا: [ناو] یه که ی نه ندازه گرتنی
 در یژایی، پیوه ریکی ئوروو پییه به رانه به ۰۴۸/
 ۳۰ سانتیمتر (فوت)
 پا نه وشار: [ناو] ته خته ی ژیری یی جو لا.
 (تخته زیر پای جولا)
 پابازی: فلت: [ناو] گه مه کردن به پا (ب)
 گه مه کردنی دوو دلدار به پا، وه ک ده سبازی.
 (پابازی)

پا برین: [چاو گه ت] (۱) پاقر تانیدن یا
 بریندار کردن و برینی پا. (پا بریدن) (ب)
 دوو ری کردن و نه چوون بو شوینی؛ سهر
 لینه دان؛ تو خوا پام لی مه به زیاتر سهر م بده؛
 پات لی ره به ره قه ت مه یی. (پا بریدن)
 پابلقه: [ناو] قادر مه؛ نیر دیوان؛ پیلیکان
 نه ردیوان؛ په یژه؛ په ینجه پا پلیکان؛ (نزدبان)
 پا بوچ: [ئاوه لئاو + ناو] پی به ند؛ پابه ند. (پای بند)
 پا بو س: [ناو بیک] پا ماچ که ر. (پا بوس)
 پا بو سی: [ناو] پا ماچ کردن (ب) بو خزمه ت
 پیای زور گه و ره چوون. (پا بوسی)
 پا به پا: به یه ک پموت له گه ل که سیکا
 رو یشتن، شان به شان. (قدم به قدم؛ پا به پای
 کسی رفتن؛ شانه به شانه)
 پا به پا: [ناو] پا و پا؛ پاوه پا؛ لنگه به لنگه
 که وش کردنه پا. (لنگه به لنگه)
 پابه به رده: [ئاوه لئاو] په نجه ییک که به یینی
 قامکه کان، به په رده پیکه وه لکابن وه ک

(پایبند) (۳) [ناو] هر شت که پای پی به-
ستن (وسيله پابستن) (۴) [ناو] پاو مند؛ به-
ستنه وه به پا (پاباستن)

پابه نی: [ناو] پابه ندی؛ بارو وُخی پابه ندیوون.
(پایبندی)

پابه وی: [ناو] جیازی و موی؛ جیازی
بووک (جهاز)

پا به به کاهاتن: (۱) لاق تیکهالان. (پا بهم
پیچیدن) (۲) حالته تی وره بهردان له رویشتنند.
(پا بهم پیچیدن)

پاییل: [ناو] پیمه ره؛ بیلاسن؛ مه پیل. (بیل
آهن)

پاپ: [ناو] (۱) پیای گه و ره ی نایینی
مه سیحی گه و ره تر له که شیش. (پاپ) (۲)
ناوی جوژیک موسیقای روژ ناوایی و
نووروو پییه (موسیقی پاپ)

پاپره گ: [ناو] پاپره گ؛ گیای کولیره مارانه؛
سهوکا ماری. (اسم گیاهی)

پا پور نیای: (۱) پا پیدانان؛ ژیر پا خستن؛
پاشیل کردن؛ تلیقاندنه وه به پا؛ پا له سر دانان.
(زیر پا انداختن) (۲) (ب) ماف پی نه دان؛
حاشا کردن و پیشیلکردنی ماف. (زیر
پا گذاشتن)

پاپوش: [ناو] (۱) هر شت که لای
خوارووی لهش داده پوشتی؛ کهوش، پاتول،
دمرپی، گوره وی، به تاییهت به قونده ره
ده لئین (پاپوش. کفش) (۲) پیلان؛ داو؛ (ب) له
مه خمه سه خستن (پاپوش)

پاپوش دروست کردن: [چاوگهت] (۱) پا پوش
چنین؛ کهوش دوورین. (کفش دوختن) (۲)

گیچه ل ساز کردن؛ به ناپوما توووشی
مه خمه سه کردن؛ پیلان نانه وه و له
دهردیسه رخستن. (پاپوش دوختن)

پاپوکه: [ناو] ئالقه دان؛ چه مهره؛ خو
کوکر دنه وه و قهف خواردنی مار. (چمبره زدن)
پاپه جانی: [ناو] پیلاوی چووکهی مندا لان.
(کفش کودکان)

پاپه جینه: [ناو] په یژه؛ پاپه ینجه؛ پییه لیسک؛
نیردیوان. (نردبان)

پاپه پ: [ئاوه لئاو] فرنده ییک که تا سه ره نجه ی
په لی لی پروایی؛ وه ک کوتری پاپه ر. (پاپر)
پاپه ست: [ئاوه لئاو] پیخوست؛ پی په سترکراو؛
له ژیر پی نراو؛ پاپه ست بوو؛ به رپی خراو.
(لگد کوب؛ پایمال)

پاپه ستی: [ناو] حالته تی ژیر پا خراوی و
پیخوست بوون. (پایمالی)

پاپه ل: (۱) [ناو] لقه کانی خوارووی دار و گیا.
(برگ ساقه پائین گیاه) (۲) [ئاوه لئاو] پاپه پ؛
فرنده ی پا به په. (پرنده پر پا)

پاپه نچ: [ناو] سیخوپ؛ جوژی ژووژووی تیر
هاویژ. (نوعی خارپشت)

پاپه ی: (۱) به دوا ی مه به سستیکدا رویشتن؛
پاداگرتن و سووربوون له سر داوخوازی. (۲)
سوراخ گرتن و حهول و تهقه لا بو دوزینه وه ی
که سیک یان شتیک. (پیگیر)

پاپیاده: [ناوت] پیاده؛ سوار نییه؛ (ب) به پیاده
رویشتن. (پیاده)

پاپیچ: [ناوت] مووزیچ؛ به له ک پیچ؛ هر
شت که به دموری پا دا پیچ بخوا. (پا پیچ)
پاپیچ بوون: به پای که سیکا پیچان و پیلان

گېړان و بهانه پيگرتن؛ بهدوای چزه ليدان و
نازاري که سيکه وه بوون؛ به پادا ئالان. (پا پيچ
شدن)

پاپيرووس: ناوی گيايیکه که یه که مجار
کاغه زیان لی دروست کردوه. (پاپيروس)
پا پیژ: [ناوبهر] دهووی به پا پیژراو؛ گهمره.
(سرگین پا خورده وسفت شده)

پاپیلکه: [ناو] قادرمه؛ نیردیوان؛ پپیلیکان
نهردیوان؛ په یژه؛ په ینجه. : پاپلیکان؛
(نردبان)

پاپیو: [ناو] نه ندازه گرتن به هه نگاو؛ به پا
پیوان. (با پا متر کردن)

پاپیون: [ناو] جوړیک قهره ویته له شکلی
په پووله، به لام وهک بوین باخ شوړ ناپیته وه.
(پاپیون)

پات: (۱) حاله تیکه له شتره نجدا، به رابه
بوونی بی (برنده وه و دوړاندن). (پات)(۲)
پات؛ جار؛ دوو پات؛ دوو باره؛ تیکرار.
(مرته)(۳) هه ویر. (خمیر)

پاتار: [ناو] (۱) له هه ندی شوین (ل) ده بی
به (ر) یا به (غ) پاتال؛ ئازم لی وهک مهر و بز
و گا؛ پاتاغ؛ پاتال؛ پرو پاتال. (حيوانات اهلی)
(۲) له کارکه وتوو؛ پیرو پاتال (پیرو پاتال).

پاتاغ؛ < پاتال.

پاتاک؛ < پاتال.

پاتان: [ناو] جه ماوه ریکی سپی پیستی
نیشته جی ئه فغانستان و پاکستان. (پاتان)

پاتاوه: [ناو] (۱) پوو پیچ؛ موو پیچ؛ موو پیچ.
(موج پیچ (۲) کاله. (پاتاوه)

پاترو تیک: (۱) [ئاوه لئاو] پر زیو.

(پوسیده)(۲) [ناو] پر زول؛ تیتول؛ بزگور.
(رشته باریک پارچه کهنه)

پاتلاخ: [ناو] باتلاخ؛ زه وینی زونگ و شله قور؛
زه لکاو؛ زونگاو. (باتلاق)

پاتن: پات؛ هه ویر؛ هه ویر پاتن؛ هه ویر پیژان؛
هه ویر پانکرده وه و له بیچمی نان
دروستکردن؛ (ب) نان کردن. نان پیژان.
(خمیر را بشکل چونه درآوردن)

پاتور پاتور: [ئاوه لئاو] (۱) پترو پترو؛ پیشال-
پیشال؛ پر زول پر زول. (تکه تکه)(۲) شر و
کون کون و له کارکه وتوو. (سوراخ سوراخ)
پاتوره: [ناو] دهنکی به فر؛ کولووی به فر؛
(دانه برف)

پاتوره: دیاری؛ خه لات؛ (سوقات؛ خلعت)
پاتوس: [ناو] پاتوز؛ کو ماین؛ مه کینه ی
دروینه. (کمباین)

پاتوق: [ناو] جیگای رابواردنی کاتی پشوودان
و بیکاری؛ پاتوقی من مهیدانی هه لویه هه
وهخت پیئت خوش بوو له وی ده مبینی؛ مه کو
(پاتوق)

پاتولی: [ناو] پاتول؛ دهمه قوپان. (تنبان)
پاتووک: [ئاوه لئاو] پتروکاو؛ پرتووکاو؛
شر و کوئه. (پوسیده)
پاتهر و خ؛ < پاتال.
پاتهر و ک؛ پاتال.

پاتی: (۱) چیشتی له ناو پاتیلدا کوللو؛ کوللو؛
نیوه سووت. (آماده شده در پاتیل)(۲) له گه ل
قاتیدا دی، قاتی پاتی؛ تیکه ل پیکه ل. (قاتی
پاتی)

پاتیل: (۱) [ناو] مه نجه لی گچکه؛ تیانه ی

چکوله (دیگ کوچک) (۲) [ناو] سوینه ی دار؛
جیگای پات شیلان؛ جیگای ههویر شیلان.
(پاتیل خمیر) (۳) [ئاوه لئاو] زور مهست؛
ره شه مهست؛ قه ره مهست. (سیاه مست)

پاتیل بوون؛ سیاه مهست بوون؛ زور سه
خوش بوون؛ قه ره مهست بوون و ئاگا له
خونه مان. (پاتیل بودن)

پاتیلوک: [ناو] گوشتی پاتی؛ که بابی هل.
(کباب)

پاتینان؛ که وتنه ناوکاری؛ تیوه تلیان له کاری؛
زیاتر بوکاری خراب دهوتری. تیکه وتوووه:
پای تیناوه. (افتادن توی کاری)

پاجا؛ یه کسه؛ یه کجاری؛ تیکم؛ به جاری.
(یکجا)

پاجوربوون: [چاوگه، ت] له راده ی پیوستدا
حه ریفی یاری هه بوون. (پا
جور بودن)

پاجور کردن: [چاوگه، ت] پهیدا کردنی هه ریفی
یاری له راده ی پیوستدا. (پا جور کردن)
پاجووت کردن: [چاوگه، ت] پا چه سپاندن
(چه سپ لیدان) ی پله ی خوارتر بو پله ی بانتر
له سه ربازی (عه سکه ری) دا؛ (ب) مردن.
(پاچسپاندن؛ کنایه از مردن)

پاجه: [ناو] (۱) باجه؛ پهنجیره؛ پهنجهره.
(پنجره) (۲) دهر بیجه ی چکوله ی پسووله
فروشتن له سینه ما. (۳) دوکانچه؛ بوئکه.
(باجه)

پاجه چی؛ پهنجیره ساز. (پنجره ساز)
پاجی: [ناو] جی یا؛ پاجی؛ شوین پی؛ رچه.
(جای پا)

پاچرا: (۱) [ئاوه لئاو] (ب) مروقی زور
کورته بالآ. چله نوک؛ باوه عه مره؛ باوه قووره ت.
(کوتوله) (۲) [ناو] یاره ییک که قومار باز به
ساحیی قومار خانه ی دهدا. (شتیل)

پاچفه زان؛ پاچقان؛ وه رگیر. (مترجم)
پاچک: [ناو] (۱) پی؛ پا؛ قاچ؛ قول؛ لینگ.
(پالنگ) (۲) په رۆی له ت و شر؛ په رۆی
دهستگره؛ دهستگره ی ناشپه ز خانه.
(دستگیره آشپز خانه) (۳) پاچکه؛ پایه ی چرپا و
کورسی. (پایه)

پاچکه: (۱) له بن رانه وه هه تابه نجه ی-
پی. (از بیخ ران تا پنجه ی پا) (۲) پایه ی کورسی و
چرپا و قه ره ویله. (پایه میز) (۳) دهره لینگ.
(پاچه)

پاچکه به دم مبردن؛ وه ک قولایه بردن به ده-
ما؛ لی تووره بوون به شیشه شیت و شاتوشووته-
وه، شوپهانندن به سه گ. (پاچه کسی
را گاز گرفتن)

پاچکه هه لمالیاگ: [ئاوه لئاو] دهره لینگ هه-
لما لراو؛ (ب) بی حه یا و پروو دامالراو. (پاچه
ورمالیده)

پاچه به نند: [ناو] (۱) دهره لینگ به نند؛ پاچکه-
به نند؛ (۲) به نی دهره لینگ پییهستن. (پاچه بند)
پاچه سپاندن: [چاوگه، ت] چه سپ لیدان و
سلاوی سه رباز و عه سکه ر بو بالآ دهست.
(پاچسپاندن)

پاچین: (۱) [پاشگر] قرتانندن؛ هه لپاچین،
داپاچین. (پسوند چیدن) (۲) [ناو] نه وه لین
چینی خواره وه ی دیوار. (پاچین دیوار) (۳) [ناو]
لیوار و دامینی خواره وه ی کراسی ژنانه.

(پاچین)

پاچینه‌وه: (هه‌ل پاچین و برینه‌وه‌ی خوری له ئاژهل): برینه‌وه. (پشم چینی)

پاخ: [ناو] ترس؛ سام؛ باک؛ هه‌راس. (ترس؛ بیم)

پاخاف: [ئاوه‌ل‌ناو] گوێقول‌ناخ و ترساو؛ له سه‌ره‌هه‌ست؛ به‌ترسه‌وه. (گوش بزنگ و بیمناک)

پاخاو‌کردنه‌وه: [چاوگه‌ت] په‌وتی‌په‌وێشتن هه‌ی‌واش‌کردنه‌وه. (آرام‌تر راه‌رفتن)

پاخستن: [چاوگه‌ت] له‌پاکه‌وتن؛ هه‌یزی په‌وێشتن لێ‌په‌رانه‌وه‌ی ئازار و هه‌یلاکی زۆره‌-وه؛ (ب)‌حاله‌تی‌نه‌خۆشی‌که‌ نه‌توانی‌هه‌-ل‌سێته‌سه‌ریا. (ازیا‌افتادن)

پاخلیس‌کان: [چاوگه‌ت] (١) پاخزان. (لغزین) (٢) (ب) تووشی هه‌له و لا‌پی‌بوون. (اشتباه‌کردن)

پاخواردن: [چاوگه‌ت] (ب) کار‌کردنی ژێر‌په‌راخه‌ر، وه‌ک مافووره، زیاتر بو کۆن‌بوون و هه‌نارده، (ده‌رکزه) کردن واته‌ ناردن بو و‌لاتی ده‌روه‌ بو‌فروش (هه‌لبه‌ت له‌ به‌ر نه‌وه‌ مآلیاتی شتی کار‌کرده‌ که‌متره). (پا‌خوردن)

پاخوڤ: [ناو] پاشاخوڤ (پاش‌ئاخوڤ). چیلکه و چه‌وێلی به‌رماوه‌ی له‌و‌م‌له‌ ئاخوڤدا. (پسمانده‌‌خوڤ)

پاخمند: [ناو] یاکمند؛ یاقووت. (یاقوت) پاداشت خراوی: [ناو] (١) سزا؛ قه‌رمبووی

ئاکاری خراپه‌‌کردنه‌وه؛ خراو هاته‌ن‌پ‌ی. (٢) هه‌روا پاداش خاسی؛ چاکه‌ هاته‌ن‌پ‌ی و قه‌ره‌بووی چاکی‌کردنه‌وه‌ (پاداش‌بدی و

(خوبی)

پاداف: [ناو] (١) پاداو؛ ته‌پکه؛ داو مووسک. (دام) (٢) که‌وی بنه‌ (کبک داخل کمینگاه‌شکار)

پادان: [چاوگه‌ت] پاکه‌وتن؛ هه‌ل‌په‌خسین؛ لوان؛ نه‌گه‌ر پابدا بو‌م به‌هاردیم؛ واته‌ نه‌گر بو‌م بلوی به‌هاردیم. (پا‌افتادن)

پادای: [چاوگه‌ت] پالیدان؛ پا له‌پ‌کیفی که‌رماشین (بایسیکل) وه‌ردان؛ په‌کیف‌لیدان له‌سواری اسبد؛ پا جوولانه‌وه له‌مه‌له‌دا. (پا‌زدن)

پادزه: [بهنند] پی‌دزه؛ بی‌ده‌نگ هه‌نگاو هه‌ل‌گرتن؛ بی‌چرپه‌ په‌وێشتن. (پاو‌چین)

پادگان: فند: [ناو] یاگه‌ی‌سپا؛ سه‌رباز‌خانه؛ شوینی فیربوونی کاری عه‌سکه‌ری؛ جیگای ژیا‌نی سه‌رباز‌گه‌ل. (پادگان)

پاده‌ره‌وا: [ئاوه‌ل‌ناو] (ب) کاری‌که‌ دهر‌نه‌نجامی دیارنییه‌ دروست‌ببی‌یاخه‌ی‌ر، مو‌عامه‌له‌ که‌مان بو‌ی‌هه‌یه‌ پێکنه‌یی‌ت هه‌شتا پا دهر‌هه‌وايه‌ ته‌ق‌وله‌قه‌ (پادره‌وا)

پاده‌ری: فند: [ناو] په‌یه‌خیکه‌ له‌ به‌ر درگای ژوو‌ری‌پاده‌خ‌ری. (پا‌دری) پاده‌م: [ناو] دهمه‌ی ئاسنگه‌ری.

(دمه‌‌هنگری) پا‌په‌لوم: [ناو] جو‌ریک‌دهمانه‌چه‌یه‌ (پا‌په‌لوم)

پارازو: پاریزه‌ر و ئیش‌کچی؛ چاو‌ه‌دیر. (نگه‌بان)

پاراستن: [چاوگه‌ت] چاو‌ه‌دیری؛ مه‌لاحه‌زه‌کردن و به‌زه‌یی‌ پیاهاتن له‌لیداندا، ده‌ست‌پاراستن واته‌ په‌چاو‌گرتنی ده‌ست و پی‌شکان یا

کویرسوون له کاتی دارکاری و کوتهک
 لیداندا. (در نظر گرفتن و پر هیز کردن)
 پاراف: فرد؛ فند [ناو] پیش واژوو؛ پیش نیمزا؛
 نیمزای پیش نووس . (پاراف)
 پارافین: [ناو] جوریک روڼ که له نهوت به
 دهستدۍ له قه‌دیم‌ا ده‌یاند‌ا له سهر و قز بو
 جوانۍ؛ دوو جوړه (تراو و هق) (پارافین)
 پاراگراف: فرد؛ فند [ناو] به‌شی له نووسراوه
 که له باب‌ه‌تۍ ده‌دوۍ و به ده‌ستپیکۍ
 دپریکی تر بابه‌ت ده‌گوږی و له به‌شی پی‌شوو
 دادمبرېت. (پاراگراف)
 پارالیل: [ناو] که‌رمسته‌ییکۍ وهرزۍ
 ژیمناستیکه که له دوو میله پیکه‌اتوو که له
 راستۍ یه کدان و ههرکام به دوو پایه له سهر
 عهرز دابه‌ستراون (پارالل)
 پاراندن: < دملاندن. (نشت)
 پاراوی: [ناو] به‌ره‌می‌چاوه‌گه [۱] حاله‌تی
 پاراووون؛ تیرناوی؛ ږوه‌کی ناودار و ته‌ږ و
 تازه و به نه‌شه. (سیراب و شاداب) (۲) بی-
 نیازی و ژبان خوش‌ږاب‌ویری؛ (نه‌وانه‌ی
 که [پاراو] ی ناون بژارن). «سواره‌ی ټیلخانی
 زاده». (متنعم بودن)
 پارچ: [ناو] سوراخی؛ توڼگی ناو؛ توڼگه.
 (پارچ)
 پارچمک: [ناو] که‌وشی ده‌مپایی؛ سه‌ریایی؛
 مداس. (دمپایی)
 پارچه: فند [ناو] (۱) قوماش. (۲) له‌ت؛ کوت.
 (۳) یه‌که‌ی قه‌واره بو ژماردنی ملک و زموۍ؛
 سی پارچه‌ ناوایی؛ دوو پارچه زموۍ. (پارچه)
 پارچه‌پارچه: فند [ناو] که‌رت که‌رت؛ له‌ت

له‌ت؛ پاژ پاژ؛ پل پل. (پارچه‌پارچه)
 پارچه‌پارچه‌کردن: [چاوه‌گه‌ت] پل پل‌کردنی
 گوشت یا ههر شت تیکه تیکه‌کردن؛
 به‌لقه‌تین؛ به‌لقه‌تانندی زوړ.
 (پارچه‌پارچه‌کردن)
 پارچه‌چی: (۱) [ناو] ناوانته‌چی؛ دروژن؛
 لاف‌لیدنه؛ خو‌ه‌لک‌یش. (لاف
 زن) (۲) [ناو] به‌زاز؛ پارچه‌فروش؛ کووتال و
 قوماش فروش.بزاز)
 پارچه‌فروش: فند [ناو] کووتال و قوماش-
 فروش؛ به‌زاز. (بزاز)
 پارچه‌فروشی: فند [ناو] به‌ره‌می‌چاوه‌گه
 جیگای فروشتنی قوماش؛ دووکانی قوماش
 فروشتن. (پارچه‌فروشی)
 پارخان: [ناو] په‌راسوو. (دنده)
 پارخووان: [ناو] سمت؛ که‌فهل. (کپل)
 پارزنین: [چاوه‌گه] پالاوتن؛ پالافتن. (پالایش)
 پارزونک: [ناو] کوټلوانه؛ چاروکه‌ی ژنان.
 (روحوشی زنانه)
 پارس: [ناو] (۱) هوژیکۍ که‌ونارای ثاریایی
 که له‌ههریمی فارس (باشووری تیران) دا
 ده‌ژین؛ (۲) چه‌په؛ وږه؛ دمنگی سه‌گ. (۳)
 سه‌رزموینی هوژی پارس. (۴) هه‌ژار و
 گه‌دا. (پارس)
 پارستن: [چاوه‌گه] به‌شکرده؛ جیاکرده‌وه؛
 جیاوه‌کردنی به‌ش؛ پارقه‌کرن. (قسمت
 کردن)
 پارسکرن: [چاوه‌گه‌ت] سوال‌کردن؛ گه‌دایی-
 کردن؛ وږینی سه‌گ. (گدایی) پارسکه‌ر؛
 [ناوبیک] سوال‌که‌ر؛ گه‌دا. (گدا)

پارسون: [ناو] پارزون؛ پالۆینه؛ پالۆ. (پالا؛ صافی پالونه)

پارسه‌نگ خسته‌پال: [چاوگه‌ت] (ب) ناوینتکه و قسه‌ی سووک بو که سیک دروستکردن و دانه پال؛ ناو زړاندن له خوړایی له قه‌می کریت خسته‌پال. (بکسی- نسبت‌بد دادن)

پارسه‌نگ گرتنه‌وه: [چاوگه‌ت] قورسایي ده‌فری خالی دیاریکردن بوکیشانی هه‌ر شت که بکریته ناو ده‌فر و بکیشری؛ سه‌ر راستکردنی دوو تای ترازوو. (تعیین وزن- ظرف محتوی شیئ توزینی؛ پارسنگ)

پارسی: فند: [ئاوه‌لناو + ناو] (۱) خه‌لکی ولاتی پارس؛ زمانی پارسی یا فورسی. (۲) ئەندامانی هوژی پارس. (۳) زه‌رده‌شتیه‌گانی دانشتووی هیند. (پارسی)

پارقه‌کرن: [چاوگه‌ت] به‌شکردن؛ قیسمه‌ت- کردن؛ دابه‌شکردن. (قسمت کردن)

پارک: فرد؛ فند: [ناو] (۱) سه‌یرانگای خاوه‌ن دار و دره‌خت و گول و زیاتر جیگای یاری کردنی مندالان به که‌ره‌سته‌گه‌لی که له سه‌یرانگا که‌دا دامه‌زراوه. (۲) شوینی ږاگرتنی تاییه‌ت به سه‌یاره له شه‌قامدا؛ (ب) گاراجی سه‌یاره زیاتر له قاتی یه‌که‌م یا ژیر زویدا؛ به‌ده‌گه‌من له بینای گه‌وره‌دا له قاتی دووه‌هم و یا زیاتر چی‌ده‌کری. (پارک)

پارکار: اند؛ فند: [ناو] ناوی جوړیک بالته‌ی کلّاو داری قه‌وی و دریژه؛ زیاتر تاییه‌ت به‌ئه- ندامه‌کانی عه‌سکه‌رییه. (پارکا)

پارک‌کردن: [چاوگه‌ت] (۱) فه‌نی فی‌ر بوونی

ږاگرتنی سه‌یاره له شو‌فی‌ریدا. (۲) ږاگرتنی سه‌یاره له شوینی دیاریکراودا. (پارک کردن) پارکیت: فرد؛ فند: [ناو] چپوفه‌ږشی تاییه‌ت بو ناو مال که له ته‌خته و چپوی ناسک چپکراوه. (پارکیت)

پارکی جه‌نگه‌لی: [ناو،ت] (۱) لیر‌مواری تاییه‌تی سه‌یرانگا. (۲) لیر‌مواری پاوان کراو، (قورخ) بو ژبانی گیان له‌به‌رانی وه‌حشی و کیوی. (پارکی جنگلی)

پارکی‌شار: [ناو،ت] پارکی‌گشتی سه‌یرانگای- گشتی زیاتر له ناو شاره‌کاندا. (پارک شهر)

پارکی‌گشتی: پارکی‌شار. (پارک شهر) پارکی‌مو‌تو‌ږی: [ناو،ت] شوینی له پادگاندا که که‌ره‌سته‌گه‌لی وه‌ک سه‌یاره و ده‌بابه‌ی لی پارک ده‌که‌ن. (پارک موتوری)

پارکی‌میلی: [ناو،ت] (۱) شوینی بو پاراستنی گیان له‌به‌رانی نایاب. (پارک‌میلی) (۲) (ب) پارکی‌شار. (پارک شهر)

پارگین: [ئاوه‌لناو] پیوندیدار به پاره‌که‌وه. (پارینه)

پارلمان: فند؛ فرد؛ فند: [ناو] په‌رله‌مان شوینی کو بوونه‌وه‌ی نوینه‌ران بو کاری تاییه‌ت و ده‌ستووردانان. (پارلمان)

پارلمانی: [ئاوه‌لناو] په‌رله‌مانی؛ گریدراو به په‌رله‌مانه‌وه. (پارلمانی)

پاروا: بیستانی که دره‌نگ ده‌گا. (بوستان دیر رس)

پاروینکه: [ناو] جوگه‌له‌ی ده‌وری چیغ و چادر و خیومت بو به‌رگری له ناوی باران. (جوی- دورچادر)

پاروو: [ناو] (۱) بیل؛ بیللی داری؛ وهروره؛
به فرمال. (پارو) (۲) سهول؛ چپوی گهمی به-
پیوه برن؛ بیللی گهمی ئازووتن. (پارو)
پاروو کیشان؛ < پاروولیدان.

پاروگرتن: [چاوهگهت] تیکه گرتن بو خواردن.
(لقمه گرفتن)

پاروولیدان: [چاوهگهت] (۱) بیل لیدان؛ به بیل
پاک کردنه وهی شوینی؛ بیل مال. (بیل زدن)
(۲) به پاروو به فری سهربان خستنه خواره وه و
سهربان مالین به وهروره. (برف روبی) (۳)
گهمی ئازووتن به سهول؛ سهول لیدان. (پارو
زدن)

پارووی: [ناو] سهول؛ پارووی گهمی. (پارو)
پاره خشت: [ناو] له ته خشت؛ تیکه ییک خشت؛
خشتی شکاو؛ دهسته واژهی به نناپییه،
واتا؛ نیوه خشت. (پاره خشت)

پاره خور: [ئاوه لئاو] به رتیل خور؛ له ئاو پستادا
ههر به و واتا هاتوو؛ (رشوه خور)
پارهس: [ناو] (۱) بوار. (گذار) (۲) جیگای پی
له قهراخ بیردا، وهک پلیکانی چووک بو پا
دانان له سهر و خوار کردن له بیردا. (پله های
دیوار چاه)

پاره کردن: [چاوهگهت] دراندن؛ هه لدرین؛
دادرین؛ کو تکردن؛ له تکردن؛ بچراندن؛
بچکراندن؛ (میره وحت زولفه وکه بابیش جه-
رگی پارهی نالییه) «تالی» (پاره کردن)

پاره که: (۱) [ناو] سالی رابووردوو؛ له
ئاو پستادا ههر (پاره که) هاتوو.
(پارسال) (۲) [کاری ئه مری] بدرینه؛
بدره؛ (جه رگم به خنجیر پاره که) (پاره کن) (۳)

[ناوی ناسکری] درپاوه که: درپاوه که. (آن پاره
معلوم) (۴) [ناوی ناسکری] درپاوه که: پووله که.
(آن پول، اسم معرفه)

پارمگا: [ناو] پی میو؛ نهو داره که دهیده نه بهر
ته رزی میو. (ستون نگاهدارنده تاک)

پاپه و: [ناو] پیاده پهو؛ که ناری شه قام تاییهت
بو پیاسه. (پیاده رو)

پاریا: [ئاوه لئاو] خراب؛ که نهفت؛ کریت. (بد)
پاریزتن: [چاوهگه] پاراستن؛ چاوه دیبری؛
پارازتن. (نگهداری)

پاریز کهر: [ناوبک] ئه وهی که پاریز دهکا و
خو دوور پاده گری له ههر شت که به خراپی
بزانی؛ خو بویر. (پرهیز کننده)

پاریز که ردهی: [چاوهگهت] پاریز کردن؛
پاریز گاری. (حفاظت)

پاری زل: [ئاوه لئاو] (۱) (ب) به رتیل خوری
ته ماحکار؛ زالم. (رشوه خور ظالم) (۲) پارو زل؛
تیکه قهوی (ب) زورخور. (لقمه بزرگ؛ شکمو)
پاریف: [ناو] گوشتی برزاو. (گوشت برشته)

پاریک: < پاروو.
پارین: [ئاوه لئاو] پارگین؛ پیوه نیدار به
پاره که وه. (پارینه)

پارینه: [ناو] پارونه؛ مریشکی دووساله. (مرغ-
دوساله)

+ پاز: [ئاوه لئاو] (ف. مشه) ناسک؛ نه رم و
نین. (نازک)

پازاچ: [ناو] (ف. مشه) دایبرک؛ ماما. (ماما)
پازار: [ناو] پاژار؛ دژی ژار؛ دژی ژه حر.
(پادزهر)

پازهن: [ناو] نیریه کیوی. (بز کوهی نر)

پاژمله: پاش مله؛ پشت سهر. (پشت سر)
 پاژنه: [ناو] (۱) به شی دوواوهی پا له ژیر
 قولابه دا. (۲) نالچه؛ وه ک نالچهی کهوش. (۳)
 ریسمه؛ گریزه نه؛ پاژنه ی درگا. (۴) ته خته ی
 ژیره ی قوناخی تهننگ. (پاشنه قنداق)
 پاژنه به رز: [ناوت] کهوشی نالچه به رز.
 (پاشنه بلند)
 پاژنه تیگرته وه: [چاوگه ت] گوپینی پاژنه ی
 کهوش. (تعویض پاشنه)
 پاژنه میشووله: [ناوت] کهوشی نالچه بووچک
 که تایبعت به زنانه. (کفش پاشنه کوچک)
 + پاژنه هه لکیشان: [چاوگه ت] (ب) قول
 هه لمالین و خو ته یار کردن و ناماده
 بوون. (پاشنه ورمالیدن)
 پاژنه ی درگا هه لکیشان: [چاوگه ت] درگا له
 ریسمه بردن. (ب) هاتی په یتا په یتای
 کهسیک. (پاشنه دراز جا در آوردن)
 پاژه: [ناو] سه روییک. سه رویی. (کله پاچه)
 پاژه: [ناو] کوله که؛ نه ستون؛ ویستون؛ راگر.
 (ستون)
 پاژمه ش: [ناو] گه لای تازه دهر هاتووی
 دارگویز. (اولین برگ از تزه ی درخت گردو
 درآمده)
 پاس: [ناو] (۱) خستنی توپ بو هاوال له یاری
 توپی پا و باسکیٹ بال و والیبال و ههند بالدا.
 (۲) نیشک؛ کیشک. (۳) په تکردن و ته واو کردن
 و دهر چوون له نه زموونی دهر سی؛ نه ده بییاتم
 پاسکرد. (۴) هیشتا چه که کم پاس نه کردوه
 و اتا پاره که یم نه خستوه ته بانک. (۵)
 ناگادار کردن و وه پینی سه گ. (پاس)

+ پاسادان: [چاوگه ت] عافوو کردن؛
 به خشین؛ لیووردن؛ گوزه شت کردن؛
 چاوپوشی کردن؛ داپوشینی هه له و عیب.
 (گذشت و چشم پوشی)
 + پاسار: [ناو] که سهر؛ خه م؛ خه فته؛ کولو کو.
 (غم و اندوه)
 پاساردان: کولی دل دهر کردن؛ غه شی دل
 دهر کردن؛ غه شی دل پشتن. (دق دل خالی
 کردن)
 پاساودان: پیشگری له به دناوی به پاکانه؛
 حولدان بو شارنده وه ی تاوانی کهسیک.
 (جلوگیری از بدنامی کسی)
 پاس دان: [چاوگه ت] (۱) کیشک دان.
 (پاسداری) (۲) خستنی توپ له یاری توپیندا
 بو هاوال. (پاس دادن) (۳) شت یا کهسیک
 له سهر خو دامالین و هه واله ی کهسیکی
 تر کردن. (پاس دادن)
 پاستوپ: [ناو] لویی پاستوپ زانای فهره نسی
 که میکروبی پاپیر کرد و کاری میکروب
 کوژی (پاستوریزه کردن) به ناوی نه وه وهیه.
 (پاستور)
 پاستوریزه: فد؛ فرد؛ اند؛ [ئاوه لئاو] هه رماکی
 که میکروب (هوورک) و باکتریه کانی به
 شیوه ی پاستوپیزاسیون له به ین چووبی؛
 وه ک شیری پاستوپیزه. (پاستوریزه)
 پاستوپیزاسیون: فد؛ اند؛ فرد؛ [ناو] کاری له
 به ین بردنی (هوورک و باکتری)
 له خوارده مه نیه کاندا به شیوه ی گهرما پیدان بو
 ماوه ی دیاریکراو و تیکنیکی تایبعت.
 (پاستوریزاسیون)

پاستیل: فرد؛ فند: [ناو] جوړیک ته باشیر به
ږمگه لې جوړاو جوړ که له وینه کیشیدا
که لکی لې و مرده گرن. (پاستیل)

پاسست بوون: [چا وگه، ت] نه و قسم بیست
هه ردو پام سست بوو، نه ژنوم شکا؛ هیزی
پانه مان.. (پا سست شدن).

پاسکاری: [ناو] له سهریه ک و په یتا په یتا
پاس به یه کدان له یاری توپی پادا.
(پاسکاری) (ب) نازاردانی که سیک له
نیداره ییکی حکومه تیدا و جیهه جی نه کردنی
کاره که ی و ناردنی بولای هم و نه و.
(پاسکاری)

پاسکال: (۱) ناوی زانای ټینگلیسی که
دانه ری یاسای پاسکاله. (۲) یه که ی پیوه ری
ته وژم، به رانه به یه ک نیوتون له سهر
میکاییک (۳) یه کی له زمان که لې پروگرام
نووسینی کامپیوټر. (پاسکال)

پاس کردن: [چا وگه، ت] (۱) حاله تی سه گی که
دوهه ری. (پاس کردن) (۲) توپ خستن بو
هاوال یاری یا پاسکردنی توپ بو سهر توپی
والیال بو نیسپه ک لیدان. (پاس دادن) (۳)
پاره ی چه ک له بانگ هاویشن بو بهرگری
له گه رانه وه ی چه ک. (پاس کردن) (۴) له
سهر خو دامالین و به که سیکی دیکه حه واله
دان وه ک پاسکردن له م نیداره وه بو نه و
نیداره. (پاس کردن) (۵) وه پینی سه گ له
بیگانه. (پاس کردن)

پاسوور: [ناو] جوړیک یاری به په ری
په راتو. (پاسور)

پاسووکوون: [چا وگه، ت] ده لین له ده سټیکی

کاریکدا نه گهر که سیک پای سووک بیت و
رابورې به سهر کاره که دا زوو ته و او ده بی، له
ده سټیکی ته ون کردندا مندا لیکي خوین
شیرین بانگ ده کن که بی به سهر کاره که دا.
(پاسک بودن)

پاسه زانای: [چا وگه، ت] پی و ابوون؛ وا لې-
حالی بوون؛ وا زانین. (پنداشتن)

پاسه ن: به و جوړه سه؛ واسه؛
وايه. (اینطور است)

پاسه ننگ: [ناو] پارسه ننگ. (پارسنگ)
پاسه مه بو؛ وانابی؛ وانیه به و جوړه نابی.
(اینطوری نمی شود)

پاسه وانه: [ناو] خه رجی ټیشکچی؛ پاره ییک که
به جه زایه رچی دهری. (هزینه پاسداری)
پاسه یچه؛ وایچه؛ وایشه؛ ناوایشه؛ (پاسه یچه
نییه تو وینیت وه چه م)؛ وایش نییه تو به چاو
دیت. (اینطور هم)

پاسیاوان: [ناو] پاسه وان؛ زیره وان؛ زیره وان.
(پاسبان)

پاسین: [چا وگه] په سند کردن؛ تاریف کردن؛ بیا
هه ل خویندن. (تعریف و تمجید کردن)

پاشار؛ پاشار؛ دهره قهت؛ مشوور. (مقابله؛
بفکر بودن)

پاشا فر؛ پاشا خوړ.

پاشام: (۱) پادشای من. (شاه من) (۲) [ناو]
پارشو. (سحری)

پاشاو: [ناو] (۱) پانوا؛ ناویک که له کاتی ثاو
داشتنی زمو ی دا به فیرو ده چی و له خوار
زمویه که وه دهره ده چی؛ (قووناو) (پساب
آبیاری) (۲) پاشماوه ی ثاوی خورواوه له

شهریه‌دا. (پس مانده آب در لیوان)

پاشای: (۱) [چاوگه] شانای؛ پاشین؛ پرژاندن.
(پاشیدن) (۲) [پارودوی پاشین] پرژاندی؛
پاشاندی. (پاشید)

پاشایه تی: [ناو، بهرهمی چاوگه] حاله تی پاشا
بوون؛ شایه تی؛ میرایه تی. (پادشاهی)

پاشایی: (۱) [ناو] جوریک تری. (نوعی انگور)
(۲) [بهرهمی چاوگه] سولتانی؛ پادشایی؛
شایی. (پادشاهی)

پاشایی کسردن: [چاوگه، ت] (۱)
خوونکاریکردن؛ کار و پهوتی سولتانی.
(پادشاهی کردن)

پاشباره: داریکه له باسکیش (ناموور) چه قیوه
و دهسته که وشه ی له سهره. (پایه ی
دستگیره خیش)

پاشبهر: < پاشه بهر.

پاشبین: < پاشه پروژ بین.

پاشپاریز: [ناو، یک] یاساولی که ناگای له
دواوه ی له شکره؛ پاشدار؛ دواپاریز (نگهبان.
عقبه لشکر)

پاشتر: دوواتر. (عقب تر، بعدا)

پاشتن: [چاوگه] لوولدان و گریدان و هه لئه-
ستنی پریشوه ی شده و میژمر. (آویز
عمامه بستن)

پاشخستن: [چاوگه، ت] (۱) دوواخستن؛
وه پاش خستن؛ (عقب انداختن) (۲) سپلوت
پاکشاندن به عه رزدا. (به زمین خواباندن
سگ)

پاشخور [ناو] پاشاخوپ. (علف مانده در آخور)
پاشدر: (۱) سه گی که بیده نگ له دواوه گاز

ده گری. (سگی که پنهانی حمله میکند) (۲) (ب)
مروقی که به نه هیئی زهره ر و زیان
ده گه یینیت. (کسی که در خفا ضرر میزند)
پاشدوو: [ناوبک] له پاشمله غه ییه ت ده کا .
(پشت سر غیبت میکند)

پاشپروژ: [ناو] دواپروژ؛ داهاتوو؛ پاشه پروژ.
(آینده)

پاشپرویی: [ناو] زفرین و گه پانه وه؛ به دواوا
گه پانه وه؛ به پاشداگه پانه وه؛ پاشقه چوون.
(برگشتن)

پاشقه دان: (۱) خو خسته دواوه. (خود را
عقب انداختن) (۲) کشانه وه؛ گه پانه وه. (عقب
کشیدن)

پاشقه لیدان: [چاوگه، ت] هه لچه رخانندن؛
قه زفراندن. (برگرداندن)

پاشقاوه توون: [ناو] نان خواردنی به یینی (نانی
به یانی و نیمه پروقاوه توون و فراوین. (غذای
بین صبحانه و نهار)

+ پاشقول: [ناو] تاخرین قروش یا قهره یوول
یا میته یان دراوی که به قومار باز ده مینیت؛
و به قه ولی قومار بازان له قولیدا
دایشاردوو؛ که قانی پاشقول یان قانی
دواقولی پیده لین. (آخرین دینار قمار)
پاشکری: [ناو] دواکری؛ پاشماوه ی کری که
دوای گه یشتنی بار یا موسافیر ده دری به
شوفیر. (پسکرایه)

پاشگر: [ناو] ورده وشه و واژو که به دوای
وشه دا دی و واتای وشه که ده گوپریت وه ک
(پاشی) له وشه گه لی ناوپاشی، ژارپاشی، وتوم
پاشیدا. (پسوند)

پاشکه مه: [ناو] پاشکوم؛ خواره وهی قه فی
گوچان. (پایین خم عصا)
پاش که وتن: [چاوگه، ت] (۱) به جی مان له
رېگا رويشتندا؛ وه پاشکه وتن. (۲) دواکه وتن
له ژيان يا دهرس خويندندا. (عقب ماندن)
(۳) پاشکه وتن؛ پالکه وتنی سه گ و تانجی.
(خوابیدن سگ)
پاشکی: دهرنه نجام؛ له پاشان؛ دووایی؛
نه و جار؛ نه وسا. (بعدا)
پاشگو: [ناو، بک] پاشدوو؛ قسه ی پشتمله؛
قسه ی پشته سهر. (غیت)
پاشگوتن: [چاوگه، ت] پاشگوئی کردن؛ قسه
له پشته سهر کردن. دوا قسه، دوا گوتن.
(غیت کردن. آخرین حرف)
پاشماگ: [ناو] میرات؛ کهله پوور؛ به جیماو.
(بجامانده)
پاشماگ گر: [ناو، ت] میرات بهر؛ میراس-
گر. (سهم گیر از مال بجا مانده مرده)
پاشماوه خور: [ناو، بک] بهر ماوه خور. (ب)
چلکاو خور؛ نوکهر. (پس مانده خور)
پاشمه لالا: [ناو] دواي مه لالا؛ دواي
باشمه لالا؛ کهسی دووه هم له یاریدا. (نفر دوم
در بازی)
پاشمیر: [ناو، بک] پشتگر له شهردا؛ یاریده دهر
له شهرو کیشه دا. (کسی که در جنگ به کسی
کمک می کند)
پاشمیر: [ناو، بک] بهرگری دواوه له یاری
تویی پادا. (دفاع عقب)
پاشنوژ: (۱) دواي نوژ. (پس از نماز) (۲)
(ب) دواي نیوه رې. (بعد از ظهر) (۴) پاش-

نیقرو؛ پاش نیوه رې؛ دوانیمه رې. (بعد از ظهر)
پاش ویش: بهرودا؛ سهروبن؛ دووشت که
جیگای سهری به کیکیان له دواوه بی و
جیگای دواوهی له پشه وهی. (سروته)
پاشور: [ناو] (۱) پا دهشوا. (کسی که پا شوید)
(۲) ههر شت و ههر که رهسته که پای
پیده شو. (وسایل پا شستن)
(۳) (ب) بهردیکی رهشی کفه له (به رده
پاشور) (سنگ پا) (۴) شوینیکه له قهراخ
ههوز بو دسنوژ گرتن و پا شوردن. (پاشوره)
(۵) پاشوره کردن بو فینک بوونه وه یا بو
مالیجه ی نه خوشی. (پاشویه)
پاشوره کردن: [چاوگه، ت] پا شتن؛ پی
شووشتن؛ پاشوره به گه لا بی یا دهرمانای تر
بو له بهین بردنی یاو؛ پا شوردن بو فینک-
کردن وه. (پا شویه)
پاشه رېوژبین: [ئاوه لئاو] دوورنه ندیش
نایه ندمین. (آینده نگر)
پاشه سهر: [ناو، ت] پشته سهر؛ پشته سهره
، جوړی خشی ژانه که له دواوهی لاره پیچی
ده دن. (نوعی زیور زنانه)
پاشه کشه: < پاشه کشی. [ناو] (۱) گه پانه وه
به دواو؛ پاشه کشه. (عقب-
نشینی) (۲) (ب) په شیمانی؛ پاشگه زبوون.
(پشیمان شدن)
پاشه لپیس: [ئاوه لئاو] (ب) رابوور دوو خراب؛
رابوور دووی خراب وگه ندهل. (بد سابقه)
پاشه ننگ: [ناو] یاشدار؛ پاشمیر. (عقب دار)
پاشه وانه: [ناو] کهندووی زیادی که دهنری به
پاش کهندووی سهره کییه وه بو شانه به ستنی

ههنگ. (کندوی یدک.

کندوی دوم)

پاشه و پاش: پشتا و پشت: (ب) بی پرو و هر گیران و سووران ههنگاونان بو دواوه. (عقب عقب)

پاشی: (۱) له دواپی، له پاشان. (بعد)

پاشی: [پاشگر] واتا: پرشان، وهشان؛ تو و پاشی، نا و پاشی، خوی پاشی. (پیواژه)
(۳) [رابوردوی پاشین] پاشاندی؛ بلاوی کردهوه. (پاشید)

پاشیل: [ناو] (۱) پاشل؛ قافیهی شیعر. (قافیه شعر) (۲) پووز و پاژنه ی پا. (ساق پا)
(۳) فلان کهس پاشیلکی ته ره؛ واته: رابوردوی خراپه. (سابقه)

پاشین: (۱) لاق شین؛ پا بهرنگی شین. (پا آبی) (۲) [چاوگه] پرژاندن؛ پرژان. (پاشیدن) (۳) [ئاوه لئاو] دووا هه مین. ناخرین. (واپسین)

پاشینه ر: [ناو بک] هه رشت که ده پرژینی یا ده پاشینی؛ پرژینه ر. (پاشنده)

پاقژی: [ناو] ته میسی؛ ته میزی و پاکی. (پاکی)

پاقلوک: [ناو] ئیسکی قه له مه؛ ئیسقانی لوولاک؛ ئیسکی دریزی ده ست ویی. (قلم دست و پا)

پاقله ی کیوی: [ناو] پو لکه؛ جوړیک پاقله ی ده ست. (با قلا ی وحشی)

پاقله مارانه: [ناو] پاقله ی کیوی؛ پو لکه مارانه. (با قلا ی کوهی)

پا قلی ره: [ناو] گوژی که پیسته شینه که ی

دانه مالربیی. (گردو با پوست سبز)

پاقلیس: پاقر کردن؛ پاک کردن؛ ته میس کردن؛ دهفری خوړاک پاش تهواو کردنی خوړاک بهه - نان لسته وهوه. (پاک کردن)

پاقورس بوون: [چاوگه ت] دزی پاسووک - بوون. (پا سنگین بودن)

پاقولاخ: [ناو] اسمکول. (سم بر زمین کوبیدن)
پاکاسه: [ناو] له یاری رامیدا که سیک که دهستی ته وه لی بردووه ته وه پای کاسه یه و نه گهر دهستی دووه میس بهرته وه کاسه یش دهبا ته وه. (پای کاسه)

پاکایی: [ناو، بهرهمی چاوگه] (۱) جیگاییکی پاک له چاو دهوراند هوری؛ (۲) نه وهنده پیسه هه رچه ند دهیشوم پاکایی ناییت؛ واتا پاک بوونه وه؛ حاله تی به پاکی - گه یشتن. (ثایی، پاشگری که وهک ته - پایی بوشکایی، ساردایی). (حالت پاک شدن)
پاکاو کردن: [چاوگه ت] (۱) پاک کردنه وه؛

بزار کردن؛ کار و رهوتی ته میس کردنی شوینی له گه مار و پیسی و خراپی؛ جهربانندن و ئاوپین کاری و ناسینی نه ندامانی ناپه سه ند و وه ده رنانیان له ریک خراوییک. (۲) پاک - کردنه وه؛ له بین بردنی به لگه گه لی قاچاخ و کتیب و... که دهنه هوی گرفتاری و گیر که وتن؛ پاک کردنه وه. (پاکسازی)

پاکدامان: فد: [ئاوه لئاو] پاکداوین؛ ده هه من پاک؛ (ب) بی گوناخ. (پاک دامان)

پاکداو: [ئاوه لئاو] پاکدامین؛ یاریز کار؛ داوین - پاک. (پاک دامن)

پاکداوین: [ئاوه لئاو] پاکدامین؛ پاکداو. (پاک

دامن)

پاکدل: [ئاوہلناو] بیٺو ڦیل؛ ساکار؛ دلپاک؛
بیٺو غمرهز. (پاکدل)

پاکرن: [ئاوہلناو + ناو، یک] (۱) دروینہ وانیک
کہ لہ بنہوہ دهستی دهگری و بنبر
دهیدوریتہوہ و گول ناخا. (پاک درو کنندہ)
(۲) (ب) بہ سہر چاک و خراب یا جوان و
ناشیریندا نہ چوون. (ب) یا لہ خوارنددا گوی
نہ داتہ خوٺ و ناخوٺ و ہمووشت بخوا و
لہ سہر سفرہ ہیچ بہ جی نہ ہیلی.
(ہمہ چیز پسند)

پاک پھوشت: [ئاوہلناو] خوشخوو؛ پاک پھفتار؛
پاک کردار. (پاک روش)

پاکڑ: [ئاوہلناو] پاڦڑ؛ پاک. (پاک)

پاک کردن: [چاوگہ مت] (۱) قہرز دانہوہ و
قہرز پاک کردن. (تسویہ حساب) (۲) توپکل
لیکرنہوہی میوہ و دار و پیست دامالینی
لاشہی ناژہل. (۳) ئاوہ پروت کردن یا موو لہ
پیست کردنہوہ. (پوست کندن) (۴) پاڦڑ کردن؛
تھمیس کردن. (پاک کردن)

پاکنووسی: [ناو] نووسینی دووبارہ لہ پرووی
پیش نووسہوہ؛ نووسین لہ پرووی
چلکنووسہوہ. (پاکنووسی)

پاکنیزاد: قد: [ئاوہلناو] پاکنیزات؛
(ب) ئہ سلزادہ. (پاکنیزاد)

پاکنہاد: [ئاوہلناو] دل و دہروون پاک؛
پاک سروشت؛ (ب) ئہوہی بو ہمووان ئاواتہ
خوازی چاکہ دہکا. (پاک نہاد)

پاکوپاراو: [ئاوہلناو] پاکوپاریاو؛ تہر وتازہ؛
پاڦڑ؛ خاوپن. (تمیز و تر و تازہ)

پاکوپاریاو: [ئاوہلناو] پاکوپاراو؛ تہر وتازہ و
ئاودار؛ (تمیز؛ تر وتازہ)

پاکوتکی: (۱) بہ پا شیلان. (لگد کردن)

(۲) پا بہ عہرزدا کوتان و سمکول کردن. (سم
بزمین سائیدن و کوبیدن)

پاکول: [ناو] (۱) بہ چکھی ورچ.
(بجہ خرس) (۲) سمکول. (سم بزمین
سائیدن)

پاکول: (۱) کورت تربوونی پا لہ ژوورووی لہش.
(پاکوتاہ) (۲) پایہ کورت؛ ہر شتی پایہ
داری کورت. (پایہ کوتاہ)

پاکہ: (۱) [کاری ئہ مری] برنجہ کہ پاکہ؛
پاکی یکہ. (پاککن) (۲) تہ میزہ؛ بیٺو شہ.
(پاک است)

پاکہ تی: (۱) لہ بیجمی پاکہت. (۲) (ب)
جوینی پاکہتی جوینی سہریہ ستہ. (قسہ پی-
وتن) لہ توئی نزاکہتدا. (۳) لہ ناو پاکہتدا؛
ماستی پاکہتی، شیري پاکہتی، (پاکی)

پاکہ تی پوستی: [ناو، ت] (۱) پاکہ تی کہ لہ
ئیدارہی پوستمہوہ دی. (۲) پاکہ تی کہ نامہی
تیدہنن. (پاکت پستی)

پاکہرہ شیلہ: [ناو] گیلای (یاوز) بو درگا کردن
دومہل کہ لکی ہہیہ. (اسفرزہ)

پاکہ متار: [ناو] پاکہ متیار؛ گیاخہروو.
(گیاخوروو). بو نہ خوشینی گال (گہرولی) کہ
زور دہخوری باشہ. (خر نوب)

پاکہ ند: [ناو] پاخہ ند؛ یاکہ ند؛ یا قووت.
(یا قوت)

پاکہ و پاک: [ئاوہلناو] پاک لہ پاک؛ بیحساب.
(بیحساب)

پاکه و تن: [چاوگه، ت] هه ل په خسان پیکهاتنی
ده رفه ت و هه لومه رج؛ لوان؛ رپکه و تن. (پا
افتادن)

پاکه و کردن: [چاوگه، ت] (۱) پاک کردنه وه و
ده ستمال^۲ کیشان. (دستمال کشیدن) (۲)
گسک دانی مال^۳ و بهر دهر که. (آب و جارو)
(۳) دهر دانی خهوش و خال^۴ له چال^۵ یا خهوز.
(پاک کردن) (۴) له بزار پاک کردنه وه ی
دموری دار و باخچه. (وجین کردن) (۵)
هه ژگه لی دار قرتاندن. (هرس) (۶) شتن و
ته میس کردن و خاوپن کردن. (شستن و تمیز
کردن)

پاکه و کریاک: [ناو، بهر] ده ستمال کیشراو و پا
قژ کراو: ته میس کراو. (پاک شده)

پاک۱: (۱) [ناو، بهر] ده می چاوگه [ته میسی؛
پاکیتنی. (تمیزی) (۲) [بهند] سهر تاپای؛
گشتی؛ هه مووی؛ ته واوی. (پاک۱ با بیبا) و اتا؛
هه مووی با بیبا. (همه ماش)

پاکیتنی: [بهره می چاوگه] اړه وتی ته میسی؛
خاوپنی. (پاک۱)

پاکیشان: [چاوگه، ت] پای که سیک کیشانه
ناوکاری؛ (ب) له کاریکه وه تلاندن و توووشی
کیشه کردن. (پاکشیدن)

پاکیشانه دواوه: ده ست هه لگرتن له کاری؛ واز
له کاری هینان و خو کیشانه دواوه له کاری. (پا
بیرون کشیدن)

پاگر: (۱) پاگیر؛ گرفتار؛ پابه ند؛ دووچار؛ هو۱
پیش نه چوونی کار؛ ده ست و پیگر. (دست و پا
گیر)

پاگران: [ناو، لئاو] (۱) ناوس؛ (۲) پیقورس؛

دژی پاسووک. (پا سنگین)
پاگرتن: [چاوگه، ت] (۱) مندالی که فیری
رپگار و بشتن بی۱. (۲) که ووشی که له
شوینیکدا نازاری پا بدا له بهر ته نگی؛
که ووشه که م پام ده گری. (پا زدن) (۳) کاری-
گرتنی پا له زور انبازیدا. (زیر گرفتن)
پاگودا: ناوی پهره ستگه ییکی روژ هه لاتی
دووره. (پاگودا)

پاگوشادانه: [ناو] پیشکه شیکه، به میوانی
ده دری که بو هه وه لین جار به میوانی
هاتووه. < پا کردنه وه. (پیشکش مهمان)
پاگرد: فد: [ناو] جیگاییک بو دموردانه وه یا
وهرچه رخان له رپگه ی پلکانی بینای
چهند قاتیدا. (پاگرد)

پاگیر: (۱) هر شت بیینه له مپهر و بهر گر؛
گیروده. (۲) حاله تی دل بهستن به شتی یان
که سیک که بهر گری بکا له رویشتن و به جی
هیشتنی جیگاییک. (۳) هو۱ گرفتاری و ده-
ردیسه ری و ناره حه تی. (پاگیر)

پاگیر بوون: [چاوگه، ت] (۱) تیوه تلان به تاوانی
که سیکی دیکه وه. (پاگیر) (۲) پابه ند بوون؛
حاله تی دل بهستن به شتیکه وه؛ گیروده بوون.
(پاگیر شدن) (۳) حاله تی گیر خواردویی له
تهنگ و چه له مه ییکدا یا له سووچیک
(گوناجیک) دا. (پاگیر شدن؛ گیر افتادن)

پاگیره: [ناو] خهرمانی که به پا ورد ده کری.
(خرمن کوبی با پا)

+ پال: (۱) [ناو] سیستمیکی نیشاندانی رهنگ
له ته له ویزیوئی رهنگیدا؛ هاوتای سیکام.
(پال) (۲) (ب) حه مه خوشکی نه حه مدی له

پال^۱ دایه واتا ژنبیه تی. (کنایه همسری) (۳)
 (ب) ته جاوه؛ پیاویان کرده پالی واتا
 نه تکیان کرد. (کنایه هم خوابگی)
 پالاردانان: [چاوه، ت] (۱) (ب) هه له کردن؛
 لاپیکردن؛ کاری خراب کردن؛ کاری
 نااَسایی کردن. (۲) (ب) له نه مری گه وره تر و
 بالآده ست دهر چوون. (پا کج گذاشتن)
 پالادروو: [ناوه لئاو + ناو، بک] پیلآودروو؛
 کهوش دروو. (کفش دوز)
 پالاندروو: [ناوه لئاو + ناو، بک] کورتان دروو؛
 کوپان دروو. (پالاندوز)
 پالاندن: [چاوه، ت] پالآوتن؛ پالیوتن؛ پالافتن.
 (پالودن)
 پالانقه جه ری: [ناو] کورتانی قه جه ری؛ جو ری
 کوپان که له زه مانی قاجاردا دروست کراوه.
 (پالان قجری)
 پالآوشک: [ناو] جیگه ی پیلآو؛
 کهوشکن. (کفش کن)
 پال^۲ به پال: [به ند] شان به شانی یه که وه
 بوون؛ له تهنیشت یه کدا. (شانم به شانه)
 پال^۳ پیوه نه ر: [ناو، بک] (۱) پالنه ر؛ نه وه ی که
 پال^۴ به شتی که وه دهنی. (فشار دهنده) (۲) (ب)
 هانده ر. (محرك)
 پالئاو: [ناو] بالته؛ بالپوشی شور. (پالتو)
 پالچم: [ناو] په لچم؛ گزره له گه لای دار
 تاییه ت بو خوراکی بزن. (برگ درخت خشک
 خوراک بز)
 پال خریاک: [ناو، به ر] پال خراو؛ راکیشراو.
 (خوابانده شده)
 + پال خستن: [چاوه، ت] (ب) خه وانندن و

دریژ کردن له سهر عهرز. (خواباندن)
 پالْدانه پال: شان به شانی یه که وه نان بو
 نه نجامی کاری. (ب) کوْمه ککردن؛
 تاریکاری؛ گه له کوْمه کی. (کمک کردن)
 پالْدای: هه لَسپاردن؛ هه لی سپارد. (تکیه دادن؛
 تکیه داد)
 پالْدراو: [پاوردووی پالْدان] هه لَسپارده؛
 هه لَسپاردراو؛ هه ر شت که پالی دابیته وه.
 (تکیه داده)
 پال دیوار: [ناو، ت] پای دیوار؛ په نای دیوار.
 (جنب دیوار)
 پالْس: [ناو] یه که ی دیاری کردنی خه رج و
 پاره ی ته له فون و موْبايل. (پالس)
 پال سه نگ: [ناو] پارسه نگ که بو قه ره بووی
 تای ترازوی سووک له سهری داده نری. (پار
 سنگ)
 پالْکورسی: [ناو، ت] پالْقورسی؛ نزیک قورسی؛
 به ره که ی قورسی. (جنب کرسی)
 پالْکه فتگ: [پاوردووی پالْکه وتن] پالْکه وتوو؛
 راکشاو؛ دریژ بوو. (دراز شده)
 پالْکه وتن: [چاوه، ت] دریژ بوون؛ راکشان.
 (دراز کشیدن)
 پالْگان: [ناو] پالْگانه؛ بالْکون. (بالکن)
 پالْگه: [ناو] جیگای پال پیوه دان؛ بالنج؛
 پشتی؛ پالْپشت. (پشتی)
 پال لیدانه وه: [چاوه، ت] پال دانسه وه و
 بشووده ره کردن؛ بیهن وه دان دوا ی نه نجامی -
 کاری؛ (ب) تاسووده بوون؛ دلنیا بوون؛ نه ر
 خایهن بوون. (تکیه دادن. آسوده شدن)
 پالنگان: پلینگان؛ گوندیکی دیمهن جووانه له

پوژ تاوای باشوری شاری سنه. (پالنگان)
 پال نه گه ران: [چاوگه ت] بال نه گه ران؛ پالت
 نه گه پیت؛ (ب) خودا ده وامت نه د؛ جوژیک
 تووک لی کردن؛ هیوای خراپ خواستن بو
 که سیک (له) گهر پکه ویت (خواستاریدی
 برای کسی)

پالوش: [تاوه لئاو] پرش؛ تیکهل. (مخلوط)
 پالونه: [ناو] پالونه؛ که فگیر؛ که وگیری کون
 کون. (گفگیر)

پالووته: [ناو] (۱) گهل؛ گهله دروینه و گهله
 جووت. (۲) بیگار به گهل؛ کاری بی مز به گهل.
 (بیگار جمعی)

پالوو دان: [چاوگه ت] (۱) به ته نیسته وه
 پالکموتن؛ پاله و دان؛ پال وه دان؛ پالفه دان؛
 پالدانه وه. (تکیه دادن) (۲) که ژووی ژیرسکی
 باره بهر و تنگهی زین بهستن. (تنگ زین
 بستن)

پالوو ف: [ناو] (۱) لات ه رافه؛ ته نیشت. (پهلو
 (۲) تنگه و پالووی ژیر سکی و لاخ؛ پالوو.
 (تنگ زین)

پاله: [ناو] (۱) وشه ییکی تاو یستاییه واتا شار،
 پاله وان؛ چاو دیری شار. (۲) به ههله باوه که
 به هه موو دروینه وانی ده لین پاله، به لام پاله
 نه و دروینه وانه یه که له هاوالانی به کارتره و
 خه تی دروینه دیاری ده کا له پاله وه،
 و دروینه وانی تر له خوار ده ستیه وه دروینه
 ده که ن. (دروگر ممتاز)

پا له به ره دریژتر کردن: [کنایی] پای زیادی
 داکیشان؛ (ب) پروو داری و زیاده رویی؛ له
 نه ندازه به دهر کردن؛ تمهاح و ویستی زورتر

له نه ندازه؛ (ب) به ته مای نه نجامی کاری که
 له وزه دا نه بی. (پا را از گلیم دراز کردن)
 پاله په سیو: [ناو] (۱) گهمه ی پال له یه که وه-
 نان زیاتر له پال دیواردا؛ پاله پهستی؛ شانه-
 چرکی. (بازی هول دادن با فشار) (۲) به زور
 تاخینه وه؛ پاله پهستو. (با فشار آکندن)

پا له په ی دان: [چاوگه ت] پا قاو یژ؛ له-
 رو یشتندا پانییه له قولاپه ی پاکه و تن.
 (پاشنه زدن به قوزک پا موقع را رفتن)

پا له په بین دان: [چاوگه ت] (ب) بی کاری ویی
 باری؛ گه ران و سوورانه وه ی بی موفا. (بیکار)
 پا له حه ق خستن: [چاوگه ت] پا له سه ر حه ق-
 دانان؛ ماف و راستی پامال کردن؛ حه ق وه
 شاردن؛ حه ق کوژی. (حق را زیر پا گذاشتن)
 پا له ژیرده رچوون: [چاوگه ت] (ب) هه-
 لخلیسکان؛ (بالغزیدن)

پا له سه ر دانان: [چاوگه ت] پا لینیان؛ پا
 لینان؛ به ژیر پاوه کردن (ب) شاردنه وه ی مه
 بهستی. (لگد کردن)

پا له سه ر لیوی قه بریوون: (ب) سه ر له گوئی
 قه بر له رزین؛ پیری زورهان؛ به یه کی ده لین که
 عومری که مابی و زور پیر بووبی. (پا لب-
 گور بودن)

پاله موچه: [ناو] سه ر مه و قولات؛
 سه ر مه قولانج. (محل)

پاله قه: [ناو ت] (۱) له قه لینان؛ به ژیر پی به
 سه رشتیکدا دان، نه گهر به سه ر په نجه ی پایی
 (شوق). (۲) بو و لاخ نه گهر به یه ک پایی
 له قه و پاش له قه یه و نه گهر به هه ر دوو پا
 بی جوو ته یه. (لگد)

پالَه کی: قد: [ناو] دوو سندوقی دارین که بهینی تهخته کانی هه راشه (بالوه) و له سهر باره بهر دایده بهستن بو کیشانی بهرد و خشت. سهره کهیشی به تاله. (پالکی)
 پالَه میږ: [ئاوه لئاو] ئاخوه وهند؛ هونه رهنه؛
 زیره ک؛ وریا؛ زانا. (هنرمند. دانا)
 پالنگ ببوون: [چاوگهت] (۱) شه لبوون. (شل شلن) (۲) بارچهوت بوون. (بدیاری) ۳. که م بوونی پای یاری (پالنگ بودن درباری)
 + پالَه وان: (ناو) (۱) وشه ییکی ئاو پستاییه؛
 شاره وان؛ چاودیری شار. (۲) نه کته ری نه وهل له سینه مادا. (آرتیست)
 پالَه وان که چهل: [ناو] ئاوالی بیجیجان خانم له بهزمی لوتیاندا که له ناو چادریکی چوو کدا به ریوه ده چوو. (پهلوان کچل)
 پالَه وان ه: [ناو] پالَوانه؛ بالَداسووکه؛
 تهیره کویره؛ تهیره حهوا ییله. (پرستوی سیاه)
 پالهوی: (ناو) (۱) پیوه نندیدار به پالهویه وه،
 کلاوی پالهوی، زمانی کوئی پالهوی، (۲)
 بنه ماله ی شای ئیران له دهورانی قاجار هه تا دامه زرانی کوماری ئیسلامی. (پهلوی)
 پالی: زمانی نه دهبی و دینی تاقمی له بووداییه کانی هیند. (پالی)
 پالی برین: [چاوگهت] هاتوچو نه کردن؛
 سهر لی نه دان؛ نه حوال نه پرسین. (پا از کسی بریدن)
 پالیدان: [چاوگهت] (۱) به پا له شتیک دان.
 (۲) پا جولاندنمه له پامه له دا. (۳) پکیفی دووچه رخه سوورانن به پا. (۴) به رکیف له نه نیشتی نه سب کوتان. (۵) ناسووسی پایی

لیدان و با کردنه ناو توپ و تیوپ. (پا زدن)
 به تلمبه باد پازدن)
 پالینان: [چاوگهت] (۱) پانیان به سهرشتیکدا.
 (پا گذاشتن) (۲) راستی وتن؛ درکاندن
 نهینی و سووچ و گوناح؛ دان پیدانان.
 (اعتراف)
 پالیو: [ناوبک] نهوهی که ده پالیوی؛ ئامرازی
 پالوتن: (پالا)
 پالیوگا: [ناو] (۱) (ب) پالایشگاه؛ فابریکای
 پالوتنی پاترول (نهوت) و گاز و. (ب)
 فابریکای پالوتن و جیا کردنه وهی ماکگه لی
 که له نهوت به دهستدی.
 (پالایشگاه نفت) (۲) جیگه ی پالوتن. (جای-
 پالایش)
 پامال: [ئاوه لئاو] خسته ژیر پی؛ پیشیل؛
 پایه مال؛ له ژیر پی دا ورد کردن؛ پتیوار.
 (پامال)
 پامناچی: (ب) قهت ناچم؛ هه رگیز ناچم؛ پای
 تی نانییم. (پا نمی گذارم)
 پاموره: [ناو] (۱) پاماو؛ لووسکردنی گهچ له
 گهچکاریدا به قوماش یالوکه ی ته (صاف کردن
 گچ با پنبه تر) (۲) پاموره؛ پیمووره؛ پوانه له
 موورووی هونراوه. (زینت مچ پا)
 پاموزه: [ناو] پامز؛ حهقه ییلاو. (حق القدم)
 پاموره جوانی: گورانییه کی کوئه که به ریز
 میسباح دیوان، (ئه دب) به شیعی (نوسره تی-
 جوانی) دای ناوه و بو ی هیه که سانیکی دی
 که مه به ستیان نوسره نه بهو کردوو یانه به
 پاموره جوانی چونکا هه ردوو یه ک (میلودی)
 و یه ک (ناههنگ) و گورانیین. (اسم ترانه ای

است)

پامه‌س: [ناو] وتار؛ گوفتار؛ نوسراوه‌ی وتار.
(مقاله)

پا مهنه‌ری: [ناو] (۱) لاواندنه‌وه‌ی مردوو له
بوارى قسه‌ی ناخونددا له لایه‌ن دانیش‌توانی
دهوری مهنه‌روه. (۲) (ب) وته‌ی که‌سیک
به شی‌او زاین و سه‌لمانندی به خه‌لکی‌تر
به‌وتنی به‌لی و نه‌ری یا قسه و که‌لام
هاویشتن له بوارى قسه‌که‌دا. (پا منبری)

پامه‌نقه‌لی: [ناو] جوړیک ناوازی ئیرانی له را
بووردوودا تاییه‌ت بوو به نه‌سرار کیشانی
دهوری مهنه‌نقل که له‌بوارى هونه‌رییه‌وه
بایه‌خیکی نه‌و تو‌ی نه‌بوو، به‌لام به‌شیعره‌کانی
زیاتر بایه‌خ دهدرا. (پامنقلی)

پاناف: [تاوه‌ل‌ناو] پانتاو؛ پاناو؛ زه‌وینی ته‌خت؛
دهشتایی. (میدان؛ په‌نایی زمین)
پا نان به‌جهرگدا: (ب) زات‌کردن؛ نه‌ترسان؛
ویران؛ خو خستنه مه‌ترسی و خه‌ته‌ر.
(پاروی جگر‌گذاشتن)

پا نانه جیپا: (۱) که‌سیک‌کردن به نمونه بو
ژیان و حه‌ول دان بو نه‌وه‌ی وه‌ک نه‌و ژیان
به‌رنه‌ سه‌ر و جیگای نه‌و پر بکه‌نه‌وه. (پا
جای پای کسی گذاشتن) (۲) لاسایی
کردنه‌وه؛ دمه‌لا‌سکی کردن و وه‌ک که‌سیک
خو‌نیشان‌دن. (تقلید در آوردن)

پا نانه‌ناو؛ چوونه‌ناو؛ چوونه تیوی؛ پام‌ناوه‌ته
حه‌فتا سال. (پا گذاشتن)

پاناوک: [ناو] نه‌و جیگا که چوم پان و ته‌نک
ده‌ییته‌وه؛ ته‌نکاو؛ زیاتر بو بوارى چوم
ده‌وتری. (گدار)

پان‌بوونه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) خو پان‌کردنه‌وه
و خه‌وتن له عه‌رزدا. (۲) خو شل‌کردنی میوینه
بو جووت‌بوون و خو پال‌خستن. (پهن شدن)
پانتومیم: [ناو] لال‌بازی؛ نیشان‌دان و
گیرانه‌وه‌ی مبه‌ستی به جوولانه‌وی هه‌موو
نازای له‌ش جگه له زبان جار و بار
موسیقایشی له‌گه‌لدایه. (پانتومیم)

پانجاچی: [ناو] پانجاچن؛ گیاجن؛ گیای
خواردمه‌منی هه‌ل‌که‌ن. (سبزی جمع کن)
پانچ: اند؛ فد: [ناو] نامرازی که ناگاداری دده‌ا
به‌که‌ره‌سته‌گه‌لی کاره‌بایی و کامیو‌تیری، به
کون‌کون‌کردنی شریتی کاغه‌زگه‌لیک. (پانچ)
پاندا: فرد؛ فد: اند: [ناو] گیانله‌به‌ریکی ورج
ناسای چکوله‌یه زیاتر به په‌نگی به‌له‌کی
سپی و په‌ش، ده‌وری چاوشی په‌شه. (پاندا)
پانک: [ناو] مه‌ل‌شوو؛ مه‌ل‌اشک. (سقف دهان)
پانک: اند؛ فد: [ناو] تا‌قمی له لاوه‌کانی روژ
تاوایی که دژ به بیر و باوه‌ری کو‌مه‌ل‌گیانن.
(پانک)

+ پانکه: [ناو] جووجه؛ غه‌ریب سنجان؛
ته‌خته پی‌تی. (په‌نکه. (ساس)

پانکی: [ناو] شوپ‌گرانی پانک؛ که‌سانی که
وه‌ک پانک لی‌باس له به‌ر ده‌که‌ن و سه‌ر و
قزبان به شیوه‌ی نه‌وان ده‌پازینه‌وه. (پانکی)
پانگ: [ناو] قولانچ؛ در‌ژیایی به‌ئاندازه‌ی
کردنه‌وه‌ی قامکی گه‌وره و شاده. له بست
که‌متر. (باژ)

پانگولهن: [ناو] مروچه خو‌ر و میلووره خو‌ر،
گیانله‌به‌ریکه به‌قده‌ر پو‌ییک ده‌بی و لووتی
وه‌ک (بابلیس‌وک) خو‌رت‌وومی فیل وایه.

(پانگولن)

پانگهه: [ناو] پشتیر؛ هۆل؛ تهویل؛ گهوپ؛
پشتیر؛ ههمار؛ عهنباری گهنم و خهله.
(طویل؛ انبار)

پان وپوژ: [ئاوهلناو] (۱) مه کانی پان و بهرین.
(مکان وسیع) (۲) مروقی تهزه ی ناوشان
پان؛ تیک سمرای قهوی و قوولی ناوشان پان.
(گردن گلفت؛ شانه پهن)

پانوپاما؛ اند؛ فند: [ناو] وشه ی اینگیلیزی واتا؛
دیمه ن؛ جیهان نوما؛ به سینه ماییک دهلین که
وهک (سینه پاما) به چهند پروژیکتور فیلم
دهخاته سه ره دهی سینه ما و وینه کان پان
و بهرین. (پانوراما)

پانوله: [ئاوهلناو] قول و پان؛ تیک سمرای
کوله بنه؛ قوله بنه ی قهلهو. (چاق و قد کوتاه)
پانوما: [ئاوهلناو] گورموی ناسک که پا
دهنوینی وهک کایزه، له توپیکی ناسک چی.
بوو. (پانما)

پانهسته: [ناو] پیست؛ پوس. (پوست)
پا نیان به گیانا: (ب) زات کردن؛ جورته ت-
کردن؛ خوخته خهته ر. (از جان گذشتن)
پا نیانه پیش: (ب) ناماده بوون؛ حازر بوون؛
پیشقه دم بوون و داخوازی بو کردنی کاری.
(داوطلب)

پا نیانه جیا: به رچه ی که سیکا پوشتن
حهول دان بو گرته وهی جیگای که سیک له
جهماوه ردا؛ (ب) لاسایی کردنه وه که سیک
به نمونه و نورناگ کردن. (پا جای پای
کسی گذاشتن)
پانیه فه رشی: [ناو] کهوشی سه ریایی ناومال؛

دهمپایی ناومال. (دمپایی مخصوص منزل)
پانیه کیش: [ناو] پازنه کیش؛ پازنه هه لکیش؛
کوته کانزاییکی بچووکه له که وچک ده کا بو
هه لکیشانی پشت پازنه ی کهوش.
(پاشنه کش)

پاواندار: (۱) ئیشکچی و چاودیری قورغ و
پاوان. (نگهبان محوطه حفاظت شده) (۲) هه-
رجیگاییک که ئیشکچی بو دانرابی. (دارای
نگهبان)

پا و پا: تابه تا کهوش کردنه پا. (لنگه ب لنگه)
پا و پاکردن: [چاوهگهت] خو خافلاندن؛ شک
و گومان و دوودلی کردن؛ ماتل کردنی کار.
(تردید و دو دلی)

پاپوپوز: [ناوت] پی و بهله ک؛ (پاپوپوز دهلی
زیره پیومنه ی تیکراوه) فولکلور. (ساق پا)
پاودان: [ناوت] بارو دوخ؛ دوخ؛ حالت.
(موقعیت)

پاوقه دهه مه ریش: [ئاوهلناو] بی و دم؛ به دهقه دهه؛
بی یومن؛ شووم؛ پاش گوینز تنه وهی بووک
ئه گهر پروو داوییکی خراپ له مالی زاوا
بقهومی دهلین بووک پاوقه دهه می ره شه. (بد
قدم)

پاوند؛ اند؛ فند: [ناو] (۱) یه که ی کیشانه ی
ئه مریکایی و ثورویی به رانیه ره به ۴۵۴ گرام.
(۲) یه که ی پاره ی باوی ئینگلیز. (پاوند)
پاوه پا: لنگه کهوشی پای راست له پای چپ
کردن و لنگه کهوشی پای چپ له پای راست
کردن. (لنگه ب لنگه)

پاومر: پا به ری؛ به ریگه وه؛ که سیک که
خهریکه بکه وپته ری بو سه فهر. (پا براه)

پا وه مانگ: < پا به مانگ:

پاوه ره: [ناو] پا وه ری؛ پی وه ره؛ دهر پی؛ ناوه
لکراس؛ پاتول؛ شهروال؛ شوال؛ (زیر شلوار)
پاوه رجایی؛ پاور جیی؛ به ردهوامی؛ پراوه ستا
وی. (پابر جایی)

پاوه رجی: [ناوه لئاو] پراوه ستاو؛ پابه رجی؛ پتهو؛
قاییم؛ به ردهوام؛ پایه دار؛ پاوه جی. (پابر جا)
پاوه یو: [ناو] پیخه سوو؛ پاوه وی؛ پاخه
سوو. (ینگه)

پاویر: (۱) [ناوه لئاو] نه ترس؛ به جور نه ت.
(ترس) (۲) [ناو] دوزینه وه و په یداکردن و
ناساندن بو هه وه لین جار. (کشف کردن) (۳)
پالپشت؛ لایه نگر. (تکیه گاه)

پا هه لکه وتن: [چاوگه، ت] (۱) سه رهنگردان؛
شتی وه بهر پا که وتن؛ سه رسم دانی ته سب؛
سه رهنگری. (سکندری) (۲) (ب) هه له کردن.
(اشتباه کردن)

پای ئیمان: تو ئیمان؛ هه روها؛ پای شه را
فه ت، پای پیاوه تیت، پای مهردانه گیت، پای
دوستیمان. (به حساب ایمان)
پایتوون: [ناو] فایتوون؛ دروشکه؛ گالیسکه.
(درشکه)

پایزه: (۱) ناوی به یتیکی کوردیه. (نام آواز
کردی) (۲) هه رمیوه یتیک که درهنگ بگا.
(میوه پاییزی) (۳) [ناوه لئاو] پیوندیدار به پایزه -
وه. (منصوب به پاییز)

پایزه بر: [ناو] سه باره ت به ده سته کوتی
حاصلات له کاتی پاییزدا سه رلیدان و په یدا
بوون؛ (ب) دوستی نانی؛ به که سیکیش ده لین
که درهنگ درهنگ ده بیندری. (دوستی به

خاطر نفع مادی؛ کنایه از دیر ملاقات کردن)

پای زیادی داکیشان: [چاوگه، ت] (۱)
زیاده رموی؛ پروداری زیاده له هه د. (۲)
ویستی زیاده له نه ندازه. (۳) ده ست دانه کاریک
که له وزه دا نه ییت. (پا از گلیم دراز کردن)

پای سیداره: [ناو] (۱) له به ریه تی سیداره دا
پاگیراو بو له سیداره دان. (۲) به ندیک که
زور بووی هیه له سیداره بیری. (۳)
به ندیک که مه حکوم بووه به مهرگ و له
زیندانا ماتلی به پیره بردنی حوکه مه. (پای
اعدام)

پای که سیکنووسین: [چاوگه، ت] (ب)
خه تابار کردن و تاوان خسته سه رکه سیکن
گوناحه که ی پای من نییه پای خوته؛ خودا به
پای منی نه نووسی. (پای کسی نوشتن)
پای من نییه: (۱) لاقی من نییه. (۲) پای من -
نییه (ب) پیوندی به مننه وه نییه؛ به حیسابی
من نییه. (پای من نیست)

پای ویزدانت: (ب) تو و ویزدانت؛ بیعی -
ویزدانت؛ تو بیت و ویزدانت؛ بیجی ویزدانت؛
بو سویند دانه. (ترا وجدانت)

پایه: [ناو] (۱) ستوون؛ ویستوون؛ پاگر؛
کوله که؛ (پایه) (۲) بنچینه؛ بنه رت؛ هیم؛
بنه ما. (پایه) (۳) پاچکه؛ پایه ی -
کورسی؛ پاچکه ی کورسی. (پایه) (۴) دهره جه؛
پله و پایه. (پایه) (۵) پییه، ده ست نییه. (پا
است) (۶) نه ندانه؛ ته ویش پایه؛ پاییکی
یاریه. (پاست)

پایه بلیند: [ناوه لئاو] (۱) پایه بلن؛ پایه به رز. (۲)
هه ر شتیک خاومندی پاچکه ی دریژ بیت. (۳)

مهزن؛ پړېزار؛ خاوهن پله و پایه. (پایه بلند؛ بلندپایه)

پایه به رزی: [ناو] (ب) شان و شکوډاری؛ گهوره یی و مه زنی؛ پایه وه ری. (پایه بلندی)

پایه دار: [ئاوه لئاو] (۱) بنه پندار؛ هر شتی که پاچکه ی بی؛ خاوهنی پله و پایه و دهره جه و مه قام. (پایه دار؛ مقام دار) (۲) پاره ستاو؛ بی داوی؛ دمواسدار؛ بهر قرار؛ جیگرتوو؛ بهر دهوام؛ بی داوی. (پایدار)

پایه پړیژی: [ناو] (۱) بناغه دانان؛ بنه پرت دانان. (پایه ریزی) (۲) دار شتی پایه ی دیوار (خنده ک دار شتن). (پایه ریزی)

پای یاری: [ناو] هریه ک له نندامانی یاری؛ پای کایه؛ هاوکایه. (پای بازی)

پاییزی: [ئاوه لئاو] سهر به پاییز؛ پیوه نیدار به پاییزه وه؛ سهرمای پاییزی، بارانی پاییزی. (پاییزی)

پت: [ناو] (۱) تیل؛ قامک، نه نگووس؛ کلک؛ نه نگوست. (انگشت) (۲) [ئاوه لئاو] ژیکه له؛ خشیپله و جوان؛ نازدار. (قشنگ کوچولو) (۳) سووری توخ؛ پل؛ شوتیه که وه ک پتی خوین وایه واتا زور سووره. (قرمز تیره)

+ پتپوک: [ئاوه لئاو] خال خال؛ نوخته نوخته؛ پینوک. (نقطه نقطه)

پتدان: چل دان. (نبض زدن)

پترووکاو: [ئاوه لئاو] پترووکاو؛ دازاو له بهر کوئی؛ پوواو؛ پرتووکیاگ. (پوده)

پتری: (۱) زوری؛ پرانی؛ زورتری؛ فیشته ری. (بیشتر) (۲) پتری؛ خراب هینان له یاری و قوماردا. (بطر آوردن) پتک: [ناو] (۱) پت؛

قامک؛ تیل؛ تل؛ کلک. (انگشت) (۲) شه مچه؛ شقارته؛ گوگرد. (کبریت)

پتکو: [ئاوه لئاو] خشیپلانه؛ جوان؛ ناتله نگ- زراوی ژیکه له. (کمر باریک و قشنگ)

پتکه: [ناو] پرتکه؛ پتروکه. (تکه)

پتویازگ: [ناو، ت] بوخچه؛ پیاسکه؛ پریسکه. (بقچه)

پتوورکاو: [ئاوه لئاو] پترووکاو؛ پوواو؛ دازاو؛ زور کوون و دافه تراو. (پوده)

پتوون: [ئاوه لئاو] ته وواو؛ یه ک جی؛ «گوډقاری مه باباد ۱۱۲» (یکلی)

پته: [ناو] (۱) پلله؛ چه قه نه. (بشکن) (۲) پته لیدان؛ چه قه نه لیدان. (بشکن زدن) (۳) پلتوک؛ په له پیتکه. (تلنگر)

پتیوار: [ئاوه لئاو] پامال؛ ته فروتوونا؛ کاول. (پایمال)

پیچ: چک؛ توز؛ کهموکه. (کمی اندکی)

پچپچ: (۱) همویره کهم پچپچیه واتا هه ویره کهم ترشاهه و زور هه لآتوو. (ور آمدن زیاد خمیر) (۲) سرت هسرت. پیچ پیچ. (پیچ پیچ)

پچرانه وه: (۱) دووباره پچران. (بازیاره شدن)

(۲) پچران؛ ته زیچه که مت پچرانه وه واتا پچراندت. (قطع شدن)

پچراوه: (۱) [پابوردووی دووری پچران] له- میزه پچراوه ته وه (قبلا پاره شده) (۲) پچریاو؛ کون بووگه و پچراوه: (پچراو، پچریاگ) (۳) دیسان پچرایه وه. (پاره شده است؛ پاره شد؛ پاره شده)

+ پچر پچر: (ب) له ت کردن و پانیدن هه رکهس بو خوی؛ کهس له کهس؛ بر فین

برفین. هه رکهس فریا کهوت بهشی خوئی
 پچری. (معادل بخور بخور)
 + پچرینهوه: [چاوگهت] (۱) پچرانهوه.
 (پارهشدن) (۲) (ب) کیشانهوهی مال و پاره
 له کهسیک؛ وهک: رفانن یان دس کهوتنی
 شتی. (کتایی، سرکیسه کردن)
 پچوز: (۱) خاترخازی؛ بهدوعایی؛ خودا
 حافیزی. (خداحافظی) (۲) ژنی پهست و
 بی نابروو. (زن بی شرم)
 پچوو کاهی: [ناوبه رههمی چاوگه] چکوله یی؛
 چووی؛ مندالی؛ پچووی. (کوچکی)
 + پچوو ککردهوه: [چاوگهت] (ب) سووک و
 چرووک کردن له لای خه لک بهروو شکینی یا
 بایهخ پینه دان و پوینه پینه دان؛ پی به-
 ستکردن (چکوله کردهوه) (کوچک کردن)
 پچه ران: پچکران؛ پچران. پسان. پر چیان.
 (پارهشدن)
 پچه راندن: [چاوگهت] پساندن؛ چراندن؛
 پچراندن؛ پچکراندن. (پاره کردن)
 پچه رپچه: (۱) پچر پچر؛ تیکه تیکه؛ کوت
 کوت. (پاره پاره) (۲) برفین برفین. (ب)
 کهس له کهس؛ هه رکهس بو خو رفانن.
 (معادل بخور بخور)
 پچی: (۱) بروا؛ بچه. (برود) (۲) کهمی؛
 چکی؛ توژی. (کمی)
 + پچین: (۱) [داهاتی] (چوون) بوکو؛ برۆین.
 (برویم) (۲) [چاوگهت] تییه لدان؛ شق لیدان.
 (تیبا زدن)
 پچین: [ناوبک] وهشین؛ کهسی که توو
 دهچینی؛ توو وهشین. (پاشنده)

پخین: (۱) [ناو] هه لگلو فین و ختیکه دانی
 مندالان. (غلفک) (۲) بو دهنگدانی ناژال. (پخ
 پخ) (۳) هیما بو سه رپرین. (پخ پخ و هوپ؛
 [دهنگه ناو] پر خه ی زور به هیز؛ پر خوهوپ.
 (خرناسه بلند و زیاد)
 پخه پخ: [ناوت] پر خه پخ. (خرناسه زیاد)
 پخین: [چاوگه] پر خاندن. (خرناسه کشین)
 پدی: [ناو] پدوو. پدوو. پووک. گوشتی بن ددان.
 (لقه)
 + پر: [ناوه لئاو] دژی ته نک؛ تووی زور
 به زه ویدا کردن؛ چر؛ چناره کان زور پرن؛ زور
 له پال یه کدان. (تنگ هم)
 پر ئیش: زور به تازار. (در دناک)
 پر اکریت: [ناو] هه موو زمانه کوئه کانی هیند
 جگه له سانسکریت. (پراکرت)
 پرانی: گشتی؛ زوری؛ به پرانی؛ به گشتی؛
 به تعوایی. (تمامی)
 پراو: [ناوه لئاو] (۱) پراو؛ چومی که ئاوی زور
 بی. (پر آب) (۲) ئاودار. (آبدار)
 پر بوون: [چاوگهت] (۱) لییاویلیپ بوون؛ ته ژری
 بوون. (۲) بلاو بوونه وهی قسه له شاردا.
 داکه ووتنی قسه پر به شار. (پر شدن)
 + پر بوونه وه: [چاوگهت] وهک؛ توژ و خوژ
 چوونه چاو؛ چال پر بوونه وه. (چیزی در چشم-
 افتادن) پر شدن
 + پر به پر: [ناوه لئاو] به مند؛ به اندازه بوون؛
 به قهه؛ نه زیاد نه کهم؛ نهو پیچه پر به پری
 موژه که یه: (تواو به نه اندازه یه تی)؛ تهواو فیتی
 خو یه تی؛ (کیپ؛ فیت؛ به اندازه بودن)
 پر به پیست؛ به نه اندازه؛ تهواو پر به پر. (به اندازه))

+ پریاکردن: [چاوگه،ت] قهپ گرتنی
سهگ: نچیرگرتنی سېلوت. (گاز گرفتن
سگ)

پریچ: [ئاوهلناو] جاده که پریچ و پلووچه؛
پریچ و قهچ. (ب) مروقی فیلبازی ناراست.
(پریچ: کنایه از آدم حيله باز)
پرتاندن: [چاوگه،ت] له ژیر لیوهوه بولاندن.
(غرولند)

پرتاندن: [چاوگه،ت] په پرتاندن؛ په پرتاوتن؛
قرتاندن؛ دراندن. (قطع کردن؛ پاره کردن)
پرته: [ناو] (۱) پرته و بوله. (۲) پرتک؛ کوتی
چکوله؛ پرتک. (غرولند؛ تکه)

پرتهم: تهمی زور؛ مژی چر. (مه غلیظ)
پرچه کول: [ناو] گوپژه کیوی؛ گوپژه که زی؛
بلچه کیفی. (دژی شه که رمز و بهردی
گورچيله). (زالزالک کوهی)
پرخور: [ئاوهلناو] (ف.مشه) خور؛ زورخور. (پر
خور)

پرخوری: [ناوت] (۱) زورخوری (۲) نه خوشینی
نازال که زاوریان ده ماسی؛ ناوردل؛ کوله ش؛
زاله ماسه؛ ناو دور دل؛ ماخته؛ (مرض
کیسه صفراي حیوانات)

+ پرخه: هیمايه بو خه و لیکه و تن و خه وی
خوش؛ (گیانه له پرخه وی خه وی خامودا، پی-
بنی به سهر هردوو چاومدا) له پرخه وی
خه و دایه: له خه و نیکی گراندايه. (کنایه از خواب
رفتن)

پرخته تهر: [ئاوهلناو] پر مه ترسی؛ بقه. (پر خطر)
+ پردان: (۱) پریداکردن؛ له پرگرتن. (گرفتن)
(۲) [ئاوهلناو] گهنمه که پر دانه؛ دانی زورره.

(پردانه)

پردل: [ئاوهلناو] نازا؛ میرخاس؛ جوامیر؛
بهزات؛ نه ترس؛ به جورتهت. (پردل)

پردوکه: [ناو] (۱) پرده له؛ پردی چکوله. (پل
کوچک) (۲) دوو تهخته داره له که رهسته ی
جهنجه پردا. (دو قطعه چوب خرمکوب)

پردوو: [ناو] پردوو؛ کورته داره کانی بهینی
دهسته ک و هه لاش له سهر بانی خانوودا.

(پردوو)

پردووخیاک: [ئاوهلناو] هه لهر ووزاو؛
هه لهر ووزیاگ؛ (پشم و موی سوخته)

پردووخیان: [چاوگه] هه لهر ووزان. (سوختن -
پشم و مو)

پردهباز: [ناو] پردی پیدار ویشتن؛ بهرده باز؛
چهند بهرد که له ناو ته نکاوای ناودا به ریز
داده نری بو پا نانه سهر و په پینه وه. (پل از
روی سنگ پریدن و رفتن به طرف دیگر آب
یارودخانه)

+ پرده له: پردوکه. (پل کوچک)

پردی ناسنی: [ناوت] پردی چی بوو له ناسن؛
ههر وه ها پردی خستی، پردی بهردین،
پردی دارین. (پل آهنی)

پردی پیاده پرو: پردی تاییهت به په پینه وه ی
پیاده. (پل عابر پیاده)

پردی پشت سهر شکاندن: (ب) هومیدی
گه پانه وه برین. (ب) پیومندی له گه ل
رابووردوودا قرتاندن؛ ریگای گه پانه وه
تیکدان. (پل را پشت سر خراب کردن)

پردی ته نافی: [ناو] پردی هه لواسراو؛ پردی-
که به ته ناف یا به کابل (چهند رشته سیمی)

بادراو) کیشرای و ناوه که ی ته خته پوئش
کرای زیاتر بو سه رچومی بی سوار. (پل
اویزان طنابی)

پردی قه تار: [ناوت] پردی تاییه تبه قه تار که
هیلی ناسنی به سهردا کیشراوه بو رابووردنی
قه تار. (پل قطار) پردی که وانی: [ناو] پردی که
هیلالی و کوو دروستکرای. (پل قوسی)
پردی هه وایی: [ناو] (ب) هات وچوی فروکه
له بهین دوو شویندا. (۲) پردی بهرز له
سهرجاده بو په پینه وه. (پل هوایی)
پر پروو: [ئاوه لئاو] پروودار: پرووه له لار او;
بی شه رم: ریلاس. (پررو)

پر پرووی: [ناو به ره می چاوگه] پرووداری;
بی شه رمی: ساوازی; سه وازه کریاوه یی; بی -
حه یایی; پروه له لار او ی. (پرروی)
پر پرنگ: [ئاوه لئاو] پرنگی توخ;
پرنگی خهس و خول وه ک: چای پر پرنگ: (ب)
پرنگی دزی ناچخ. (پررنگ)
پر زوله: [ناو] پر زوله; پر پوله. (زواله)
پرزه: نه فهس; تا قهت; فورسه ت; برست هیز;
تین; هه ست; پرزه ی پریم: له هیزی خستم.
(توان; فرصت)

پرزه برین: [چاوگه ت] ده سه وسانکردن;
به یده سکردن; هیچ بو نه هیشتنه وه; مال -
ویرانکردن; برست لیبرین; له توانا خستن.
(توان بریدن)

پرزه کورت: [ئاوه لئاو] بیهن ته نگ; بی تا قهت و
توانا. (ناشکییا)

پرژ: [ناو] په پ; لقی ورد و باریکی دار; پرژوبال
واتا په روبال. (پر; ساقه نازک بالای درخت)

پرژوبلاو: [ئاوه لئاو] پرشوبلاو; په خش و
بلاو. (پخش ویلا)

پرژه: [ناو] (۱) پرشه; پرشه; ورده ی هه رشت
که بهرشی و بلاو بیته وه. (۲) پرشکه; وه ک
پرشکه ی ناو; پرشکه ی خومپاره; پرشکه ی
ناور. (پشنگ; ترکش)

پرسان پرسان: [بهند] به پرس کردن لهم و
لهو. (پرسان پرسان)

پرس ییکراو: پرس لیکراوه; پرس و پا لی -
خوازاراو; (ب) نیجازه لی وه رگیراو. (پرسش از
او شده)

پرس ییکردن: [چاوگه ت] بیروپا لیخواستن.
(ب) نیجازه خواستن; بی پرس ی باو کم شوو
ناکه م. (عقیده و اجازه خواستن از کسی)

پرسکار: [ناو] یک [پرسکار]; پرسکار (پرسنده)
پرس کردن: [چاوگه ت] پرسکرن; پرسین.
(پرسیدن) < پرسیار

پرسکار: [ناو] یک [پرسکار]; پرسیار; پرس -
ده کا و ده پرس ی. (پرسنده)

پرسوجو: [ناوت] پرسین و گه ران له
مه به ست; پرسین و جویابوون. (پرسوجو)

پرس ورا: [ناوت] پرسکردن و پا و بوچوونی
پرسلیکراو زانین; پرس و مه سله حه ت; ثاقیده
و پا له باره ی کاریکه وه پرسین; پرسین و
ریی چاره ویستن له که سی. (مشورت; عقیده
ورای خواستن)

پرسه خه سوو: [ناو] (ب) ته حوالپرسی نه
به راستی; لیبرسینی سهرزازه کی. (احوال)

پرسی سرسری
پرسه دار: [ئاوه لئاو] عازیه تبار; مردوو لی مردوو;

عزادار؛ سه ره خوشی دار. (عزادار)
 پرسه ک: نیشانه ی پرس له پاش پسته داداده-
 نریت وه ک؟ (علامت سوال)
 پرسه که ره [ناوبک] که سانی که ده چن بو
 سه ره خوشی. (کسانیکه به عزاداری میروند)
 پرسى: (۱) [پاشگر] ره وتى پرسین؛
 نه حواله پرسى، جواو پرسى. (۲) پرسیکرد؛
 [ر]اوور دووی پرسین. (پرسید)
 + پرسیار: [ناوبک] پرسکار؛ پرسکه ر. (سوال
 کننده). (به لام به هله به پرس ده وترى
 پرسیار، پرسیار واتا که سیک که پرس ده کات
 وه ک جووتیار، کرپار .
 پرسیار پیچ: کارى که سیک که به پرس کردنى
 جوراوجور به تایبته له کاتى بازجووى
 پوليسدا سه ره له گومانلیکراو ده سیوینى؛ به
 پرس لیکردنى زور، تمگ بی هه لچنین و زور
 بو هینان؛ حاله تى که سیک که که وتووه ته بهر
 ته ورمی پرس لیکردنى پرسکه ر. (سوال پیچ)
 پرسیاروکی: به پرس؛ زور پرسکه ر؛ که سى که
 زور پرس ده کا. (خیلی سوال کننده)
 پرسیارى: [ناوبه ره همى چاوگه] پرسته ی
 پرسینه وه له لایه ن پرسیاره وه؛ وهرقه ی
 پرسیارى؛ وهرقه ی نه زموون وهرگرتن
 به پرس کردن. (پرسی)
 پرشان: [چاوگه] پرژان. (پاشیدن)
 پرشانندن: [چاوگه ت] پرژانندن.
 (پاشیدن)
 پرسکه: < پرژه؛ پرسه؛ پرسه.
 پرسه پرس: [ناوبت] پرسه ی له سه ریه ک.
 (پاشیدن پشت سرهم)

پرشه لیکه وتن: [چاوگه ت] (۱) تراو به که
 سیکا پرژان؛ که وتنه بهر پرسکه. (با آب تر
 شدن) (۲) (ب) تاوان و خراپه ی که سى
 داوینگیر بوون؛ به دناو بوون به هو ی
 که سیکى دیکه وه. (بدنام شدن)
 پرسهنگ: (۱) زور شوخ و شهنگ. (خیلی
 قشنگ) (۲) چریسکه؛ پزیک؛ پرسنگ؛
 پزوسک؛ پزووسکه. پرسه. (شراره) (۳)
 پرسنگ؛ تیروز؛ تیشکی روز. (تابش آفتاب)
 پرسینه ر: [ناوبک] پرژینه ر. (پاشنده)
 پرق: تریقه؛ قاقا؛ پرقه ی پیکه نین: تریقه ی
 پیکه نین. (قهقهه)
 پرقووره ت: [ناوبه لئاو] به هیز؛ به قووه ت؛
 زوردار. (پر قدرت)
 پرقین: (۱) له تریقه و قاقای پیکه نین دان.
 (قاه قاه خندیدن) (۲) قرینه. (اروغ)
 پرک: (۱) پردی چکوله؛ پردوکه؛ پرده له. (پل
 کوچک) (۲) خلته؛ تلته. (درد)
 پرکانندن: [چاوگه ت] تروکاندنى چاو. (پلک
 زدن)
 + پرکردن: (۱) [چاوگه ت] لیپاو لیپ کردن؛
 ته زی کردن. (۲) پرکردنى ددانى هه لول. (۳)
 قاوداخستن؛ قوو داخستن له ناو شارد،
 شاره که ی پرکردوه له باسی من و تو. (۴) به
 قسه هه لفریواندن و قسه بو کردن و هاندان
 بوکاری؛ پرپان کردوه ته وه. (۵) نه واریکى
 پرکردوه؛ شریکی پرکردوه ته وه. (پر کردن)
 پرکردنه وه: [چاوگه ت] (۱) داگرتنه وه ی
 تفهنگى ره شوکی. (پر کردن) (۲)
 پرکردنه وه ی چال و چول. (پر کردن) (۳)

دووباره پرکردنی دهفر و هه رشتی خالی.
 (دوباره پر کردن) (۴) لاپه‌په‌پیکي پر کرده-
 تهوه. (پر کردن) (۵) هه‌ل‌فریواندن و دنده‌دان و
 هاندان به‌قسه و ناموژگاری بارودوخ په‌خسا-
 ندن بو ته‌نجامی‌کاری. (تیر کردن) (۶) ددان
 پر کرده‌وه؛ (۷) شاپ‌ژکردنی‌باتری؛ (دندان-
 پر کردن. شاپ‌ژ کردن باطری) (۸) وه‌لام
 نووسینه‌وه‌ی پرسنامه. (پر کردن پرسنامه)
 پرکه: [دهنگه‌ناو] تریقه؛ پریقه؛ قاقا. (قهقهه)
 پرکه‌رده‌ی: [چاوگه‌ت] په‌که‌رده‌ی؛ ته‌پنای؛
 پر کردن. (پر کردن)
 پرکیش: [ئاوه‌ل‌ناو] زاتدار؛ نازا؛ پر‌پروو. (پررو)
 + پر‌کیشی: [بهرهممی‌چاوگه] زات‌کردن؛ له
 پروو هه‌ل‌ل‌تن؛ جورته‌ت کردن؛ جه‌ساره‌ت کردن؛
 پر‌کیشیم نه‌کرد بیمه‌خزمه‌ت؛ جه‌ساره‌تم نه-
 کرد بیمه‌خزمه‌ت. (جسارت)
 پرمانن: [چاوگه‌ت] پرماندن. (صدای بینی
 اسب)
 پرماندن: [چاوگه‌ت] دهنگی لووتی چاره‌وی
 و یه‌کسمی‌تر. (صدای بینی اسب و استر)
 پرمايه: فند [ئاوه‌ل‌ناو] (۱) مایه‌دار؛ خه‌سو‌خول؛
 چاییه‌که مایه‌داره واتا زور پر‌ه‌نگه؛ (مایه‌دار)
 (۲) (ب) به‌که‌سیکی زانا و ناگا ده‌لین؛
 میسک پر؛ باسه‌واد و زانا. (پرمايه) (۳) (ب)
 دارا و پوول‌ل‌دار. (پول‌ل‌دار)
 پر‌موه‌وژ: [ناوت] (۱) پر‌مه‌پرمی زوری لووتی
 نه‌سپ. (صدای بینی اسب). (۲) له‌پرمه‌ی
 گریان دان و به‌ته‌وژم گریان. (زیر
 گریه‌زدن) < پر‌مه‌پرم
 + پر‌مه: [دهنگه‌ناو] (۱) دهنگی به‌ته‌وژمی

گریان. (صدای گریه‌و شیون) (۲) دهنگی
 لووتی چاره‌وه‌ی و هیستر. (صدای بینی اسب
 و استر) (۳) تریقه؛ پریقه. (قهقهه)
 پر‌مه‌پرم: [دهنگه‌ناو] پر‌موه‌وژ؛ دهنگی په‌یتا
 په‌یتای پرماندن. (صدای پیایی بینی اسب)
 پر‌مه‌ی گریان: [ناو] به‌ته‌وژم و نه‌هیم گریان.
 (زیر گریه‌زدن)
 پر‌مین: [چاوگه‌دهنگه‌ناو] (۱) پرمان؛ پرماندن؛
 دهنگی لووتی نه‌سپ. (صدای بینی اسب)
 (۲) دهنگی گریان به‌رز و له‌ناکو.
 (زیر گریه‌زدن)
 پر‌نا: [ناو] قاش؛ به‌قاش بر‌راو. (قاچ)
 پر‌نو: [ناو] به‌لگه؛ ده‌لیل؛ سه‌نهد. (برهان)
 پر‌نه: [ئاوه‌ل‌ناو] پر‌پیاکه‌ر؛ گورجو‌گول و نازا.
 (چابک)
 پر‌و: فرد؛ فند [ناو] پمن‌وژ؛ (پیکه‌وه‌چه-
 سپاندنی‌قوماشی بر‌اوی جلویه‌رگ به‌سنجاخ
 یا کوک (ته‌قه‌لی درشت) بوئه‌ندازه‌گرتنی
 لیباس له‌خه‌یا‌تیدا. (پرو)
 + پروانندن: [چاوگه‌ت] (ب) ورد کردن؛ بوژ
 هه‌ل‌سم ده‌ت پروینم. (خرد کردن)
 پروپاتال: [ناوت] (۱) که‌ره‌سته و نه‌سپایی بی
 نرخ و بی‌بایه‌خ. (آت و آشغال)
 + پروپووج: [ناوت] به‌هیچ کردن؛ باره‌که‌ی-
 له‌دوور‌وژدا پروپووج‌کرد و ته‌واوی‌کرد. (برباد
 دادن و از بین بردن دلاری)
 پروپووش: [ناوت] پلوو‌پووش؛ چیلکه و
 چه‌ویل؛ هه‌زگه‌ل؛ پووش‌پولاش. (ساقه‌های
 قطع‌شده باریک و خشکیده درخت و گیاه)
 پروپیتال: [ناوت] شتومه‌کی ژنان؛ خرته و

پرتە؛ شپوشیتال؛ جل و به رگی شپ. (آت و
 آشغال؛ وسایل زنانه و لباس فرسوده)
 پروتستان: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] مه زه ب و
 شوپگرانی مه زه بی پروتستان، لقى له دینی
 مه سیحیه ت. (پروتستان)
 پروتیز: [ناو] (کوژی پزشکیه) کاری
 دانانه جیی ئەندامگه لی له ش وه ک دهستی
 ددانی دهستکرد. (پروتز)
 پروژه: [ناو] به خ شان (نر)
 پروستات: [ناو] لوو یا گروقه ریکی که لله
 قهندی ئاسای چکوله یه له ژیر میزله دانی
 مروقد. (پروستات)
 پروفسور: فده فرد؛ اند: [ناو] لیژان؛ مروقی زانا
 و بلیمه ت؛ بالتر له دهره جهی دوکتورا له
 بواری زانستیه وه. (پروفسور)
 پروفانس: [ناو] زمانی تاقمی له خه لکی
 فه رانسه، نیشته جیی پروفانس. (پرووانس)
 پروقه: [ناو] تهرین؛ مه شق؛ راهیان.
 (تمرین).
 پروگرام: اند؛ فد: [ناو] به رنامه؛ رینامه؛ پیروهو؛
 رنج؛ پیروهو بو جیه جی کردنی کاری. (برنامه)
 له زمانی کوردیدا جی که وتووه.
 پروم: [ناو] لووتکه ی چیا؛ لووتکه. (قله)
 پروناف: [ناو] جیناو؛ پیتی که هیمایه بو ناو.
 (ضمیر دستوری)
 پرونیو: [ناو] جیناو؛ پروناو؛ پروناف؛ پیتی که
 هیمایه بو ناو؛ (ضمیر دستوری) پرووزکاندن؛
 [چاوگه ت] پرووسکاندن؛ پرووسقاندن؛
 بچراندن؛ بچکراندن؛ قرتاندن؛ له ت کردن.
 (قطع کردن)

پرووزه: [ناو] ورده سووتای کاغه ز و موو.
 (خاکستر ریز کاغذ و مو)
 پرووزه بابرډن: (ب) بوون به قهقهه س؛
 سووتان؛ ئاور تییه ربوون و بوون به سووتوو.
 (آتش گرفتن و خاکستر به هواررفتن)
 پرووزیاگ: [ئاوه ئناو] هه لپرووزاو. (مانند موی
 سوخته شده)
 + پرووسقان: [چاوگه] پرووسقان بچران؛
 قرتان؛ (گیاه که به ریشه و دهر نه هات له دهستم
 دا هه لپرووسقا؛ قرتا؛ (قطع شدن)
 هه لپرووسقان: هه لپچران؛ شیر و دوکولیو
 پرووسقان: بریان. (حالت بریدن شیر)
 + پرووسقیان: [چاوگه] (۱) پرووسقان؛ بریانی
 شیر و دوکولیو؛ خراب بوونی شیر و دوکولیو؛
 (بریدن شیر) (۲) بچریان؛ قرتیان؛ قرتان؛
 بریان؛ له ت بوون؛ که رت بوون. (قطع شدن) (۳)
 پهنگی روخسار په رین. (رنگ باختن)
 پرووش: [ناو] پورز؛ زویی سه رته خته وه ک
 ورده تولاش؛ پرزول؛ کولک و مووی سه ر
 قوماش؛ کهواکه م پرووشی هه لداوه. (پرز)
 پرووکان: [چاوگه] (۱) پسانی گیانداران به
 هووی هیلاکی زوره وه. (مردن از خستگی)
 (۲) مردن به هووی گهرمای زوره وه. (هلاک-
 شدن از گرما)
 پرووکاندن: [چاوگه ت] وه ک ترووکاندنی-
 چاو(پلکردن)
 پرووکاندن: [چاوگه ت] اکوشتن به ماندوو
 کردنی زور یان گهرمای زور؛ پساندن؛ (کشتن
 با خستگی و گرما)
 پرووکه: [ناو] ترووکه؛ پرووشه؛ به فر بارین به

دهنکی ورد و تارام. (بارش برف آرام و ریز)

پروهش: [ئاوه ئاوا] زور خوش؛ خوشبەز؛

خوشپمو؛ بەرەوت؛ ئەسپی پروەش؛ ئەسپی

تالیم دراوی بە کار. (خوش. خوش قدم)

پەرەملە: [ناو] جوړیک ملوانکە ی تەنگ و پەر

بەمل و چەسپی مل. (نوعی گردنبد تنگ)

پەرەنگ: [ناو] پەرەنگ؛ وشە دان. (لغتنامە)

پەری: تەزیتی؛ حالەتی پەروون. (پەری)

پەریانکردگەسەو: (١) ئەوان ددانیان کولۆر بوو

پەریانکردووەتەو؛ ئەوان چالە خالیە کەیان

پەرکردگەسەو. (پەر کردەاند) (٢) هانیان داو؛

فەریان کردو؛ بەراست یا درو می‌شکیان

پەرکردووەتەو کە کاری بکا؛ پەریان

کردووەتەو. کەر کردنەو. (پەش کردەاند)

+ پەریزە: (١) پەریز؛ زوویەک کە

دووراویتەو (دووراویتەو) و دەغل و گیای تیدا

نەمای؛ چارەگەنم و جو. (مزرعه درو شده) (٢)

پەبەت؛ حەشارگە. (کەمین) (٣) بەدزە چوون

بو نەچیر. (پاورچین نەزیک شەن بەشکار)

پەپس؛ فەرد؛ اند؛ فەد: [ناو] (١) مەنگەنە؛

ئامرازی گووشینە پال یە ک بە گوشاری زور.

(پەرس) (٢) جوړیک هالتیر لیدان (بە-

رز کردنەو) بی هەلخستەو، لە پەروور دوو دا؛

یا پەرسی سەر سینگ. (پەرس)

پەرسکە: [ناو] نەردیوان. (نەردبان)

پەرقوھو؛ [دەنگەناو، ت] پەرقوھو؛ تەرقوھو؛

پەرقوھو؛ پەریکە پەریک؛ پەریکوھو؛ پەیکە-

نەین بە دەنگی بەرز و حیلکە حیلک؛ لە قاقای

پەیکەنەن دان. (قامەخندیدن)

پەرمووس: [ناو] پەرمییز؛ جوړیک چرای

ئاشپەزە. (پەرموس)

پەرینت: اند؛ فەد: [ناو] چاپ؛ لە چاپ دراو.

(ب) کاری چاپکردن بە ئامیری پەرینت.

(پەرینت)

پەرینت؛ اند؛ فەد: [ناو، بک] چاپگەر؛ کەرەستە ی

چاپ (چاپگەر؛ پەرینت) لە زمانی کوردیدا جی-

کەوتوو.

پەرینگان: [چاوگە] سەلمین؛ ترسان؛

پەریزکردن و نەزیک نەکەوتن. (ترسیدن و

دوری کردن)

پەرینگاندنەو؛ [چاوگە، ت] داچلەکانن؛

ترسانن؛ سەلماندنەو و ترساندن و

پادانە دوواو. (ترسانین)

پەرینگانەو؛ [چاوگە، ت] سەلمینەو؛ کوکردن؛

مە ترسیکردن؛ هەلبەزینەو لە ترسان؛

داچلەکان؛ سەلکردن. (ب) خو لە قەرەنە دان؛

دووری لی کردن. (جاخوردن. ترسیدن و

نەزیک نشدن)

(پ.ز): کورتکراوی وشە ی (پیش لە زاینی)

حەزەرتی عیسا مەسیح. (قبل از میلاد. ق. م)

پەز: (١) منداڵ لە تۆلاندن؛ ئاولەمە؛

ئاو لەمە (جەنین) (٢) بڵیند؛ گەورە؛ بەرز. (بەلند)

(٣) دومەل؛ برین (دەمل؛ زخم) (٤) پەس؛ کوپ؛

پەزام؛ پەسام؛ کوپام. (پەسر)

پەزبۆک؛ جگەرە؛ سیفار؛ سگار (سیگار)

پەزبۆک: [ناو] گروڤەر یا گوشتی زیادی یا

زیبەکی گەورە بە سەر پەستی لە شەو.

(گوشت زیادی روی پوست بدن)

پەزووک: [ناو] بارانی بە خورەم؛ بارانی زور و

توند. (بشدت باران باریدن)

پزگور: [ناو] پيشالی جلکی دپاو؛ بزگور.
(بزگور)

پزماری: [ناو] بزمارة؛ میخه که (میخچه)

پزمام: پسمام؛ کوری مام (پسر عمو)

پزوو: [ناو] نه خوشینی کلاوردهش؛ مشه؛
سیه پرده شه؛ میشه پزگ؛ سیه زینه؛ سی دهرده؛
هه نووه کوته؛ که تاییه ت به نازل، ناوه
عیلمیه که ی (پنوسونی) یه. (پنوسونی)

+ پزوو: [ناو] (۱) جیگای تییه لکیشانی
دوخین (نیفه) (۲) به قره بلو که یی که با
ده بهینی و به رده رکه ده گری. (بژ. برف
باد آورده) (۳) جیگه ی به ن تییه لکیشانی
جه مسه ری سه رین (نیفه) (۴) جو ری
نه خوشینی مه که چلمن ده بیت و مووشه ی
دی و ناله و مرپی. (مرض گوسفند) (۵)
گیاییکه ده یکن به په تیکه وه ده یکه نه ملی
مه بو شیفای نه خوشینی پزوو. (گردنبند
گوسفند برای بهبودی مرض)

پزیشکی قانونی: [ناوت] پزیشکی به رگه م
کراوی دادگا که چونیه تی بریندار بوون یا
کوژرانی مروف به دادگا پاده گه یینیت.
(پزیشکی قانونی)

پزیشکی مالیات: [ناوت] پزیشکی تاییه ت بو
ناژهل. (دام پزشک)

پزا: [رابوردوی پزان] (۱) کولا؛ پشا؛ کولیا
(پخته شد) (۲) پزا؛ بلاو بووه وه؛ پرشیا؛ پرشا
(پاشید)

پزانندن: [چاوه ت] پزانندن (بو تراو)؛
پرشانندن (پاشیدن)

پزل: [ناو] (۱) هه زگه ل؛ (خار و خاشاک) (۲)

پرژ و لکی باریکی سهره وی دار. (شاخه نازک
درخت)

پژمان: [ناوه لئاو] (۱) دل سارد؛ پشمان؛
په شیمان؛ پاشگه ز. (پشیمان) (۲) [ناو] ناوه بو
پیاو (اسم مردانه)

پژمانندن: [چاوه ت] پشمانندن؛ پنژین؛
بیهنژین. (عطسه کردن)

پژمل: [ناو] پشت گهردن. (پس گردن)

پژمل پان: (۱) پشتمل پان (پس گردن
پهن) (۲) (ب) به تیزه وه به مروقی ته زه و
خوپری دمو تریت. (کنایه تن لش)

پژمین: [چاوه ت] پشمین؛ بیهنژین؛ پژمای
(عطسه)

+ پژنچه: [ناو] (۱) شانه ی
جولایی (شانه بافندگی) (۲) قاشاو؛ پنه ک
(قشو) پژونی: [ناوه لئاو] واتایی؛
مه عنه وی؛ پیومندیدار به بیر و هه سته وه؛ دژی
دونیایی و ماددی؛ دژی ئه بوژمنی. (معنوی)
پژی: < پژل.

پژیلاو: کپژیلا؛ پرش و بلاو بوو. (پاشیده)

پژین: [چاوه ت] (۱) پشان؛ کولان و برژان به
گهرمای بی شوله. (پختن) (۲) پشان؛ پرژان؛
وه ک خوینی لووت به ربوون؛ (مانندخون
دماغ پاشیدن)

پژین: [ناوبک] پرشین؛ پرشینهر؛ ده پرشین.
(پاشنده)

پسا: [رابوردوی چاوه ی پسان] (۱) پچک؛
قرتا؛ که رت بوو؛ پسیا؛ له ت بوو؛ پچا؛ قورمسا؛
قورمسا؛ پرووسقا. (پاره شد) (۲) ته سپه که له
غاری زوردا پسا؛ بریا. (بریدن اسب بعلت -

خستگی)

پسات: [ناو] (۱) کیسات؛ دهموده زگا.
(پسات ۲) که لوپه لی که له که نار شه قام
له سهر سفره یا ته خته، پانی ده که نه وه بو
فروښ؛ (۳) بیساتی سهاوهر؛ که لوپه لی سه-
ماوهر (پسات)

پسپسه که له: په زه کیفی؛ په زه کیویله؛
جوړی جالالو وکه ی تووکن و بی ټازار (نوعی
عنکیوت)

پسپیری: پیښینی. (پیشینی)

پستانه ک: فد: [ناو] (۱) مهکه مهزه؛ له
فارسییه وه هاتووه و باوم (پستانک) (۲)
جه پریکی کونه له که ره سته ی گازیدا که گازی-
لیده دره چپته دره وه (پستانک) (۳)
سهر پیچیکی کونه له چراتو پریدا که نه وت له و
کونه وه ده پریږیته ناو توپری چرا. (پستانک
چراغ توری)

پسته ی زمینی: بادام زمینی (بادام زمینی)

پسته ی شامی: [ناو] بادام زه مینی. (بادام
زمینی)

پسته ی کیوی: [ناو] بهری داره وه؛ وه نه تهق؛
قه ز که وان؛ قه زوان؛ قه سخه وان؛ قسقه وان؛
قه ز که وان. (پسته کوهی. چاتلانقوش)

پستی: [ناو] بسه؛ پسته؛ له سلیمانی به پسته ده لین
فسدق یا فستق (پسته)

پسخال: [ناو] کوپه خال؛ خالو زای-
نیرینه (پسرداری)

پسدار: [ناو] پزدار؛ تولدار؛ ټاوس؛ زگپر.
(آبستن)

پسدان: [ناو] (۱) پزدان؛ پزدانک مندالان.

(زه دان) (۲) زهرف؛ دهفر. (ظرف)

پسل: [ناو] گیای چه مه ماره (ترتیزک وحشی)
پسلی: [ناو] گیادو خه وا؛ گیادو خوا؛ دزی کرمی
پرخوله یه. (گندنا ی کوهی)

پسمار: [ناو] بزمار؛ میخ (میخ)

پسماری: [ناو] بزماره؛ میخه که (میخچه)

پسولمان: مسولمان (مسلمان)

پسوله: [ناو] بهرگه؛ به لگه ی ئیجازه دان؛
پاسپورت؛ به لگه ی هاتن و چون؛ بلیت؛ و مره-
قه. (برگه بلیط)

پسه: (۱) وه ک؛ وا. (اینطور) ۲. پسته. (پسته)

پسه زانای: [چاوگه] پاسبه زانای؛ وازانین؛
پی واپوون؛ به خه یال؛ وادانان؛ گومان کردن
(گمان کردن)

پسه ژمنی: [ناو] ټارپله؛ ژنانیلی؛ ژنانی.
(زن آسا)

پسه یوی: [ناو] وه ک خو؛ عهینی شت.
(شبییه)

پش: [ناو] نه خوشینی گه لای دارمیو و باخ.
(آفت برگ درخت مو و درختان)

پشاره ش: [ناو] جهرگ؛ جگهر (جگر سیاه)

پشاسپی: [ناو] سییه لاک؛ سی. (جگر سفید)

پشافتن: [چاوگه] پشاوتن؛ هه لپشاوتن؛ هه-
لگلوفین. (مچاله کردن)

پشبه ن: [ناو] (۱) پشته بند؛ دواپی؛ دووماهی.
(پشت بند) (۲) شه و زهن؛ پشت وه سی دهرکه؛
پشته س؛ کولوم. (۳) دواپه بند؛ رسته ی دواپه-
ندی گورانی. (پشت بند)

پشپشو که: [ناو] گیاکک؛ گیابوندار؛ نه شه دبو؛
پرخه داروو (علف گربه. سنبه طیب)

پشپشيان: پشليان؛ پچيچ بوون؛ هه لاتن؛ هه-
 لماسين. (ورآمدن خمير)
 پشليان: [چاوگه،ت] هه لاتن و هه لماسيني
 هه وير. ترشان؛ گه ليک پچيچ بوون. (ورآمدن
 خمير)

پشپو: [ناو] پشپو؛ جيگای ئاويزان کردنى
 بهن تهون له فهرشچيکردندا (چوبى که منخ
 فرشافي را با آن مى آویزند)
 + پشت: [ناو] پاش؛ پشتى سى روژ؛ پاشى
 سى روژ؛ هه ندی جار، واتا (سه ربان) وهک،
 پشت دهست: سه ردهست؛ پشت زين: سه رزين.
 (بعد ، بالا)

پشت ئاواله: [ئاوه لاتن] [ناو،ت] هه رشت که
 پشتى به تال ييت و نه گيراييت وهک کراسى
 پشت ئاواله؛ پشت ماله که مان سه حرايه:
 پشت ئاواله يه. (پشت باز)

پشت ئيشه: [ناو،ت] ئازار و ژانى پشت و
 که مهر. (پشت درد)
 پشبتافي: [ناو] هه تيوى که بابى مرد ييت؛
 هه تيوى باوکى. (پدر مرده)

پشت بهرگ: [ناو] بهرگى ئاخري جلدی
 کتيب؛ (پشت بهرگ دزی رو بهرگه) به لام به
 هه له هه روو وشه بو سه ر جلدی کتيب به-
 کاردين (پشت جلد)

پشبه سيل: [ناو] جوړى کوليره ي سه رساج.
 (نوعى گرده که روى ساج درست شده)

پشت به يه کو دان: [چاوگه،ت] پشت به
 يه که و دان؛ پشت به يه که وه دان؛ پشت به
 پشته وه نان؛ پشت دانه پال يهک؛ پال دانه پال-
 يهک؛ (ب) پشتى يهک گرتن؛ هاوکارى-

کردن؛ کو مه کى يه که بوون (همپشتى)

پشته رده: (ب) شارواه؛ نه هيني. (پشت پرده)
 پشت يى: (۱) شهق. (تيا) (۲) پشت يى تو
 ئه ويش رو يى واتا دواى رو يشتنى تو ئه ويش
 رو يى. (بعد از رفتن) (۳) پاژنه ي پا؛ پاشنه ي
 پا. (پاشنه)

پشت چاف: [ناو] پيلوو؛ به لکى چاو. (پلک
 چشم)

پشت چه بهر: [ناو،ت] (۱) پشت دهر که ي له
 شوول چيکراو؛ (پشت در طنيد شده از شاخه
 درخت) (۲) پشت سه نگه ر؛ پشت بو سه. < چه-
 بهر. (پشت سنگر)

پشت چه مانه وه: [چاوگه،ت] (۱) پشت چه-
 مينه وه (ب) کو ر نو ش بردن و دانه وين (خم
 شدن) (۲) له بهر بار قورسى يا ژيانى سه خت
 و دژوار يا رو دواى دل ته زين کو م بوونه-
 وه. (پشت خم کردن) (۳) کو م بوون به هو ي
 پشت شکان ياييريه وه (پشت خم شدن)

پشت چه مين: [چاوگه،ت] (۱) پشت کو و رو بوون؛
 پشت چه مينه وه له بهر پيرى. (۲) پشت کو م
 بوون له ژير بارى قورس يا بارى ناله بارى
 ژيان يا پشت شکاندا. (پشت خم شدن)
 پشت حوچک: [ئاوه لاتن] پشت کو و ر؛ پشت-
 کو م؛ پشت خوار؛ پشت چه ماوه؛ پشت قو ف.
 (کو ز پشت)

+ پشت دانه وه: [چاوگه،ت] پال دانه وه. (لم
 دادن)

پشت دهست: [ناو] ئه و ديو ي بهرى دهست؛
 بان دهست. (پشت دست)

پشت دهست داغ کردن: [چاوگه،ت] (۱)

ټاورنان به پښت دهسته وه. (آتش گذاشتن
به پښت دست) (۲) (ب) ټوبه له
دووباره كړدنه وهی كاری. (پښت دست داغ-
كردن)

پښت دهست گه زین: [چاوگه،ت] دهرپرینی
په شیمانی؛ وهك به بهرد له نه ژنو دان، پښت
دست گزیدن)

پشتر است: [ټاوه لټاو] پشترگهرم؛ پشتيواندار؛
به پشته فان؛ دلگهرم؛ نه رخیه ن؛ دلنیا؛
خاترجهم. (دلگرم؛ مطمئن)

پشتر است بوون: [چاوگه،ت] دلنیا بوون؛
خاترجهم بوون؛ نه رخیه یان بوون؛
موتمانه كړدن. (مطمئن بودن)

پښت پراست كړدنه وه: [چاوگه،ت] (ب)
دوواي هاتنی به لاو نكولۍ هینان دوو باره
گه پانه وه سهر دوخی پیشوو؛ پار نابووت بوو
(به رشكست) نه مسال پښتی پراست كړدنه وه.
(بعد از ورشكستگی بحال اول بازگشتن)

پشتر استی: [ټاوه بهرهمی چاوگه] خاترجهمی؛
دلنیايی؛ نه رخیه یانی. (مطمئنی؛ اطمینان)

پښت زین: [ناو،ت] (۱) دواوهی زین؛ جیی
تهرك (عقب زین) (۲) (ب) سهر زین؛ دانیشه
پښت زین و به غار چوو. (روی زین)

پښت سارد: [ټاوه لټاو] مه یل به كاری نه مان؛
ناهومید بوون له كاری؛ بی هیوا؛ دل سارد.
(دل سرد)

پښت سهر: [ټاوه] (۱) دواوهی سهر؛ پشتمل.
(عقب سر) (۲) پاشمله (در غیاب؛ پښت سر)

پښت سهریه ك: (۱) [به ند] په یتا په یتا؛
به دوواي یه كدا. (پښت سر هم) (۲) له پښت

سهریه كه وه بهرېز پراوهستان (پښت سر هم)
پښت شكندنن: [چاوگه،ت] (۱) (ب) به لای
زورگه وړه به سهردا هینان. (پښت شكستن)
(۲) شكاندنی پښتی كه سی (پښت شكستن)
پښت شكین: [ټاوه بك] (ب) موسیبه تی
گه وړه؛ كهس یان شتیك، كه پښت
بكینیت. (پښت شكین)

پښت قایم: [ټاوه لټاو] (۱) دارای پشتيوانی به
قودره ت: (۲) نه رخیان بوون له لایه نگرۍ و
هوگری كه سی؛ پشتر است؛ پشترگهرم؛ پښت-
نه ستوور (دارای پشتیبان)

پښت كوم: [ټاوه لټاو] پښتقوف؛ پښتكوور؛ پښت
خوار؛ پښت خوچك (كوژ پښت)
پښتكوول: [ټاوه] پښكه ل (پشكل)
پښتكووز: < پښتكوم.

پښتگر: [ټاوه لټاو] لایه نگر؛ هه وادار؛ داشدار؛
یاریده دهر؛ كومه ك. (حامی)

+ پښتگرتن: [چاوگه،ت] (۱) كه وتنه دواي
كاری و دهست هه لټنه گرتن؛ پښتی كاره كه م
گرت تا دروستم نه كړد لئی نه گه رام (پښت
گرفتن) (۲) پشتيوانی كړدن (حمایت كړدن)
پښتگری: [ټاوه] پشته فانی؛ هوگری؛ یارمه تی؛
كومه ك كړدن؛ پشتيوانی؛ لایه نگرۍ.
(حمایت)

پښت گو هافیتن: < پښتگوی خستن.

+ پښتگوی خستن: [چاوگه،ت] پوښته
پینه دان؛ له بیر خو برندنه وه. (پښت گوش
انداختن)

پښتگهرم: [ټاوه لټاو] (۱) دلگهرم؛ به هیوا؛ به-
دل وداو خه ریکی كاری بوون. (پښتگرم، جدی)

(۲) نه‌رخایه‌ن له‌کومه‌کی پشتیوان. (پشت گرم)

پشتگرمی: فذ: [ناو به‌رهمی‌چاوگه]

(۱) حاله‌تی دلگه‌رم‌بوون له‌کردنی کاریکدا؛ هیواداری به‌کردنی کاری. (پشتگرمی) (۲) به‌هووی هه‌واداری که‌سیکه‌وه دل‌قایم بوون. (اتکابه‌پشتیبانی حامی)

پشت‌له‌نه‌ردی: ژنکا پشت‌له‌نه‌ردی: (ب) ژنی ماره‌کراو (عقد کرده)

پشت‌له‌رزین: [چاوگه‌ت] (ب) توقین و له‌ترسا دل به‌لاوه‌نه‌مان؛ (ب) هه‌ست به‌مه‌ترسی گه‌وره و ترسانی زور کردن. (پشت لرزین)

پشت له‌عهرزدان: [چاوگه‌ت] (۱) له‌زورانبازی دا له‌عهرزدانی پشتی هه‌ریف. (۲) (ب) شکست پی‌هینان له‌هه‌ربواریکی دیکه‌وه. (پشت به‌خاک مالیدن)

پشتماز: [ناو] پشته‌مازه؛ پشتمازه؛ موغه‌ره‌ی پشت: بربره‌ی پشت. (پشت مازه)

پشتماک: [ناو] هه‌تیوی دایک مردوو. (مادر مرده)

پشتماله: [ناو] پاشماله؛ ژیرماله (سرایدار) پشت‌میز‌نشین: [ئاوه‌ل‌ناو] (ب) موچه‌خوژی ده‌وله‌ت: یه‌خه‌سپی؛ کار به‌ده‌ستی رپیک‌خراوی ده‌وله‌تی. (پشت میز نشین)

پشتو: [ناو] (۱) ده‌مانچه (طمانچه) (۲) دواوه؛ پشته‌وه. (عقب)

پشتو‌روو: [ئاوه‌ل‌ناو] پیچه‌وانه؛ به‌روپشت؛ به‌راوه‌زوو؛ به‌روازی؛ هه‌لگه‌پراوه؛ هه‌له‌وگه‌پیاگ. (برعکس)

پشتوو: [ناو] زمانی به‌شتوو؛ که له‌پاکستان و نه‌فغانستان پیی ده‌وین. (زبان پشتو)

پشت وه‌رگیران: [چاوگه‌ت] (۱) له‌شه‌پدا هه‌لا‌تن، و پشت‌کردنه‌دوژمن. (پشت‌کردن-بدشمن) (۲) پروو وه‌رگیران و بایه‌خ پی نه‌دان؛ پشت تیکردن. (پشت کردن و اهمیت ندادن)

+ پشته: [ناو] (۱) پشت‌دی‌راو؛ پشتی که‌ردوو؛ بلیندایی به‌ینی دوو که‌ردوو. (پشته) (۲) دووایین بیره‌کانی کاریز و هه‌وراز و به‌رزاییه‌کانی پشتیه‌وه‌ی. (زمین‌های مرتفع پشت چاه‌های کاریز) (۳) هه‌وراز؛ ته‌پ؛ ته‌پو‌لکه؛ زه‌وینی به‌رز و قوت. (ته)

+ پشته‌سه‌ر: [ناو] پاشه‌سه‌ر؛ (۱) خشلی که له‌پاش لاره‌پیچه‌وه قایم ده‌کری پشته‌سه‌ره. (زیور پشت سر زنان) (۲) له‌نه‌بوونی که‌سیکدا باس کردنی؛ پاشمله. (غیبت)

پشته‌فان: [ناو] پشتیوان؛ پالپشت؛ هوگر؛ هه‌وادار؛ لایم‌نگر. (پشتیبان)

پشته‌مال: [ناو] هه‌وله؛ خاوی (حوله) پشته‌مله: [ناو] پشته‌سه‌ر؛ پاژمله؛ پا شمله؛ وه‌ک: قسه‌کردن له‌باره‌ی که‌سیکه‌وه که‌خوی له‌وی نه‌بی. (پشت سر؛ در غیاب؛ غیبت)

پشته‌وروو: [ناو] (۱) پشته‌وقه‌پال (تاق‌باز) پشته‌وسوور: [ئاوه‌ل‌ناو] پشت‌ئه‌ستوور؛ خاترجه‌م و دل‌قایم؛ نه‌رخایه‌ن. (مطمئن) پشت‌هه‌ف؛ به‌یه‌که‌وه؛ له‌گه‌ل یه‌کدا؛ ته‌فی هه‌ف؛ پشت‌به‌پشت. (با هم) پشتیکیش: کو‌ل هه‌لگر؛ کو‌لکیش؛ باربه‌ر؛

همال. (باربر)

پشدان: [چاوه‌ت، بیهن‌وه‌دان؛ پشوودان؛
هه‌ناسه‌کیشان؛ هیلاکی‌ده‌رکردن (نفس
تازه‌کردن؛ نفس‌کشیدن)

پشده‌ری: [ناو + ناوه‌لناو] (۱) خه‌لکی پشدر
(اهل پشدر) (۲) پیوندیدار به پشده‌روه
(وابسته‌به‌پشدر) (۳) [ناو] پارچه و قوماشی که
له‌سه‌ر شوشه‌ی په‌نجیره‌داده‌به‌ستری له
به‌ینی پهرده و په‌نجیره‌دا. (پشت‌دری)

پشقه‌ل: [ناو] اقبیل؛ کشه‌ل؛ پشقل؛ پشکه‌ل؛
پشقل؛ بوشکول؛ کوشیل؛ بشکول (پشکل)
+ پشک: [ناو] (۱) دهو؛ پشکیل؛ قورعه.
(پشک) (۲) به‌ش؛ سه‌هم؛ قیسمه‌ت
(سه‌م) (۳) گوپکه‌ی دار؛ چرو. (تزه‌درخت)

پشکاندن: [چاوه‌ت] (۱) هه‌موو کونج و
قوزنی‌گه‌ران و پشکین. (وارسی‌کردن) (۲)
پشماندن؛ پژمین؛ پشمین؛ پنژین؛ پشکین.
(عطسه‌کردن)

پشکاوتن: [چاوه‌ت] هه‌لوه‌شانندی چندراو
یان ته‌قه‌لی دووراو. (شکافتن)

پشک‌خستن: [چاوه‌ت] دهو‌کردن؛
قورعه‌کیشان. (پشک‌انداختن)

+ پشکو: [ناو] چرو و گوپکه‌ی دار.
(تزه‌درخت)

پشکو‌دان: (۱) [ناوت] ناوردان؛ مه‌نقه‌ل
(آتش‌دان) (۲) [چاوه‌ت] پشکو‌دان؛ پشکو
ده‌رکردنی دار؛ و خونچه و گوپکه‌ده‌رکردن؛
پشکو‌ده‌ردان. (درخت در حال غنچه‌دادن)

پشکو‌ژه: [ناو] پشکو؛ چرو‌ی دار (تزه‌درخت)
پشکو‌ف: [ناو] خونچه؛ خونچه‌له‌حاله‌تی

ده‌م‌کردنه‌وه‌دا. (غنچه‌در حال باز شدن)

+ پشکول: [ناو] (۱) داری‌داخستنی‌پشت
ده‌رکه بو‌خاتر جه‌می؛ نه‌شکیل‌نه‌شکیل؛
پالپشتی‌ده‌رکه. (چوب‌پشت در برای
اطمینان. کلون) (۲) < پشکه‌ل.

+ پشکول: [ناو] (۱) بشکول؛ قور؛ قور‌او‌ی.
(گل‌آلود) (۲) پاشه‌کشی؛ خوندینه‌وه. (عقب
نشستن؛ فلنگ‌بستن)

+ پشکووتن: [چاوه‌ت] (۱) ده‌م‌کردنه‌وه‌ی
گوپکه‌ی دارو‌گول. (۲) خیف‌بوون؛ ورد‌بوون،
کرانه‌وه‌ی به‌ردی قسل که ناوی لی‌بکه‌وی.
(۳) هه‌لتو‌قینی‌گه‌رمه‌شانی له‌وه‌ختی
برزان‌دندا. (۴) (ب) که‌یف‌خوش‌بوون؛
روو‌گه‌ش‌بوون؛ روو‌گه‌شانه‌وه. (شکفتن)

پشکووزا مه‌مکا: [ناوت] دو‌گه‌ی مه‌مک؛
گو‌ی مه‌مک؛ گوپکه‌ی مه‌مک. (نک‌پستان)
پشک‌هاو‌پشتن: [چاوه‌ت] دهو‌کردن؛
قورعه‌خستن؛ قورعه‌کیشان. (قرعه‌کشی)
پشکه‌گول: [ناو] گیاییکه (بلویر) یشی پی
ده‌لین. (بادبیز)

+ پشکیلان: [ناو] (۱) رو‌پشتنی‌زاوا و برا‌زاوا
بو‌مالی‌بووک له‌شه‌وی شه‌و‌گه‌ردا. (رفتن)
داماد و دوستانش بمنزل عروس در شب قبل
از عروسی) (۲) گورموی‌بازی. (جوراب‌بازی)
پشکین: [چاوه‌ت] پشمین؛ پنژین؛ بیهنژین؛
ده‌لین‌یه‌ک‌جار‌سه‌بره، دوو‌جار‌جه‌خته و
چاکی‌هینا. (عطسه‌کردن) پشور: [ناو]
نه‌حله‌ت. (لعنت)

پشوره‌یی: [ناوه‌لناو] نه‌حله‌تی. (لعنتی)
پشوودار: < پشوودریژ.

پشوو دان: [چاوه، ت] بیهن وه دان؛ هیلاکی -
دهر کردن؛ حه سانه وه؛ وچانگرتن. (خستگی
در کردن)

پشوو دریز: [ئاوه، لئاو] خوړاگر؛ بهنه فه س؛
به رگه گر؛ پشوودار؛ به تاقه ت؛ به سه بر؛ دلفره؛
مهند؛ له سه ره خو. (صبور و مقاوم)

پشيله خستنه ده ری: جوړی هه ره شه بو
ته مبی کردن، له رابووردو دا جوړی ته مبی -
کردن؛ زیاتر بو ژنان بوو. (نوعی تنبیه در
گذشته گربه به تنبان انداختن)
پشیونی: < پشیوینی.

+ پف: (۱) [ئاوه، لئاو] کفهل؛ پفهل؛ فش؛ دزی
پتهو؛ تووری کفهل و اتا تووری
قانگ. (متخلخل) (۲) [ناو] سیپه لاک؛ پشاسپی؛
سی. (ریه)

+ پفدان: [چاوه، ت] (ب) سگ ماساندن و
تووړه کردن. (کنایه عصبانی کردن)

+ پف کردن: [چاوه، ت] (۱) فوو کردن له
گری چرا بو کوژاندنه وهی. (۲) خوشکردنی
ناور؛ به فوو توژ لایردن له سه رشتی. (قوت
کردن) (۳) باکردن؛ په نمین؛ هه لمسان؛
ماسین. (باد کردن؛ پف کردن)

پف کردن به سه ره گه و ره که یدا: (ب)
ناشاره زایی له کاریکدا وه ک فوو کردن به
سه ری گه و ره ی زوړ نادا. (کنایه. نا وارد بودن
در کار)

پفکه: [ناو] پفله ک؛ بلوق؛ توقله؛ ناوړگ.
(ناول)

پفله: [ناو] پفکه. بلوق. پفله ک. توقله. (ناول)
پفله: (ب) کیشانی تریاک؛ وافوور؛ نه هلی

پفله یه و اتا تریاکییه. (اهل وافور)

پف له خو له مییش کردن؛ پف له خو له مړ کردن؛
(ب) کاری بیسوود و بیهووده. (کنایه کار
بیهووده کردن)

پفله که: < پفله.

پفلیان: [چاوه] پشلیان؛ وه ک هه لاتنی
هه ویر؛ ماسین؛ باکردن؛ په نمین. (باد کردن)

پفیان: [چاوه، ت] (۱) تووړه بوون؛ بایان -
کرد؛ سکیان ماسی. (عصبانی شدند) (۲)
باکردن؛ تووړه بوون. (عصبانیت)

پفه ک: [ناو] پوفه ک؛ جوړیک خواردنه بو
مندالان له هیره لماسی و هیلکه و خو ی به
شکلی به ووله ی کفهل دروست ده کریت
(پفک)

پفیو: [ئاوه، لئاو] په ست؛ بی غیره ت؛ بو ی هه یه
هه ر (پفیوز) ی فارسی بی به و اتای بی غیره ت
به لام له ته سل دا به کسی ده لین که له کوړی
مه ی خواردنه وه دا ته نیا مه زه و خوړاک
ده خوا. (پفیوز)

پفوک: [ناو] (۱) بالون؛ کیسه ی زوړ گه و ره
که به گاز یکی سوو کتر له هه و، یان به گه رما
هه لده ماسی و به بار و موسافیره وه ده چی
به حه وادا. (بالون؛ بالن) (۲) کیسه ی پرله با له
ناوړگی ماسیدا. (کیسه هوار شکم ماهی)

پکه نه: (۱) پیکه نه. (بخند) (۲) هه لکه نه؛ نهو
جیگا پکه نه؛ چالی که. (بکن. گودکن) (۳)
لیباسه کانت پکه نه؛ دایکه نه. (بکن)

پکیټ: [ئاوه، لئاو] راوه ستاو؛ قایم؛ پتهو
(محکم)

پکیش: [ناو، بک] نه وه ی که ده کیشی؛ بکیش

(به ههمو ماناییکهوه) (بکش)

پکیشه: [کاری ئهمری] پکیشه: (۱) هه ناسه
پکیشه: سیگار پکیشه. (بکش) (۲) وینه
پکیشه: رهسم پکیشه: عه کس و وینه
هه لگره: بگره. (بگیر) (۳) نهقاشی پکیشه:
هیلی پکیشه. (بکش) (۴) له دهس روزگار
تالی پکیشه. (از دست روزگار بکش) (۵) شه و
ئه رابه پکیشه: رایکیشه. (بکش) (۶) بهتزاروو
برنجه که پکیشه. (توزین کن) (۷) تهنافه که
پکیشه: تهنافه که لهو بهر هه یوانه هه لئه:
بیگیره. (بکش)

پلاتین: [ناو] پلاتین: ئالتوونی سپی: زیری
سپی. (پلاتین)

پلاره قسه: [ناوت] تانوت: قسه ی ناخوش،
زیاتر له توئی نزاکه تدا: توانج: ته شه: تهوس:
قسه ی به تیکول. (متلک)

پلاژ: فرد: فد: [ناو] له کوردیشدا بوه، چیخ و
چادر یامال و خانووی دروستکراو له پهراوی
دهریادا. (پلاژ)

پلاژداری: [ناو] (۱) کهسی که پلاژی
هه یه. (۲) کاری به پریومبردنی پلاژ. (پلاژ
داری)

+ پلاس: [ناو] گاز ئه نیو: جووری گازی
دهمپانه. (انبردست)

پلاس ناخو: [ئاوه لئاو] (ب) ژنیک که شهرمی
که ورمیبت (کنایه فرج گشاد)

پلاستیر: اند: فد: [ناو] چهسی موشه مایی بو
چاره سه رکردنی ئیش و تازار. (پلاستر)

پلاستیک: فرد: اند: فد: [ناو] یه کی له
بهره مه کانی پولیمیری که به گهرما پیدان

نهرم دهیته وه و بیچی دلخوازی پیده دری.
(پلاستیک)

پلاستیکی: [ئاوئاوه لئاو] هه رشت له پلاستیک
بی: پیوه نندیدار به پلاستیکه وه. (پلاستیکی)
پلاسما: [ناو] بهشی تراوی خوین که له ئاو و
ماگه لای کانزایی و پرۆتوئین پیکهاتوو.
(پلاسما)

پلاف: [ناو] پلاف: پلاو: چلاوی که ئاو کیش-
ده کری و نانی له ژیردا داده نیی بو بنکم و
پیش ده مکیشان پرونی به سه ردا ده کری:
ههروه ها، هه رشته پلاو، لوویا پلاو،
ئیس تامبولی پلاو، بلالوک پلاو، شیرین پلاو،
پلاو پرویش، پلاو بامیه، پاقله پلاو، سه وزی-
پلاو، زرشک پلاو: پلاو گوشت، پلاو و خورش.
(پلو)

پلاک: فرد: اند: فد: [ناو] (۱) قه واره ی جیا
کراوی زه وی. (۲) قاشی ملوانکه ی کانزایی
که ناو و ژماره ی له سه ر نووسراوه و سه ربازان
ده یکه نه مل له بهر بیسه روشوین نه بوونی
تهرم له شه ردا. (۳) قه می نوسراو له سه ر
دهر که ی خانوو به ره. (۴) ژماره ییک که پاش
له دایک بوونی مندا ل له نه خوشخانه ده یکه نه
دهستی بو نه گوپان. (پلاک) (۵) پیزه کی
ره قه می سه یاره. (شماره ماشین)

پلاکت: فرد: اند: فد: گرده ی خوین که زه-
ر په گه لیکی لاپانی زور وردن، له گرسانه وه و
ده لئه مه بوون و مه یینی

خویندا بانووریان هه یه و به هوو پرین
دهمینرین. (پلاکت)

پلان: اند: فد: [ناو] (۱) گه لاله: نه خشه ی

خانوو؛ به‌نامه و پروگرامی به‌پویه‌بردن.
 (پلان)(۲) پیلان؛ ته‌شقه‌له‌ودولاب. (کلک) (۳)
 فیلم‌هه‌لگرتن له‌دیمه‌نیک بی‌برانه‌وه له
 کاری سینهمادا (پلان)
 پلانکتون: [ناو] گیاندارانی وردیله‌ی ناو زهریا
 که به‌شیکی زور له‌خوراکی ناوه‌زیان پیک-
 دینن. (پلانکتون)
 پلاوېویش: [ناو، ت] پلافا‌ساوار؛ پلاوی که
 له‌ساوار چی‌ده‌بی. (پلوبلغور)
 پلاوپارزن: [ناو] پلاوپالو؛ سه‌له‌یا ده‌فری کون-
 کون بو‌دارشتنی پلاو (پالوتنی پلاو)
 (ابکش‌پلو)
 پلاوپارین: < پلاوپارزن.
 پلاوپه‌ز: [ناو] (۱) پلاو لینه‌ر؛ ده‌فری پلاوتیدا
 چی‌کردن؛ (پلوپز) (۲) [ناوبک] ناشپه‌زی پلاو
 لینه‌ر؛ وه‌ک چاپه‌ز و ناشپه‌ز. (آشپز پلو)
 پلاوپه‌زی کاره‌بایی: [ناو] ده‌فریکه به‌کاره‌با
 گهرم ده‌بی و برنج لی‌ده‌نی بی‌ئه‌وه‌ی
 بیپالوین، (بی‌دارشتن). (پلوپز برقی)
 پلاوخور: (۱) پیوه‌ندیدار به‌پلاو خوارنده‌وه؛
 لیپاسی پلاوخور: لیپاسی میوانی: لیپاسی
 تازه و جوان. (لباس پلو خوری) (۲) [ناو]
 ده‌فری گه‌وره‌ی پلاوتیکردن (دیس) (۳) (ب)
 میوانی و جه‌ژن و بانگه‌یشتن بو‌پلاو
 خواردن. (دعوت‌به‌جشن)
 پلاواماش: [ناو، ت] پلاوی که له‌برنج و ماش
 دروست ده‌بی. (پلو ماش)
 پلپلی: [ناو، ت] زورلی؛ چمنه‌دریز. (پر حرف)
 پلتانگ: [ناو] پهرپه‌روک؛ په‌پووله. (پروانه)
 + پلته: [ناو] تلته. (۱) خلته و خول و لیپایی

نیشتوو له‌ژیر (بن‌تراودا. (درد)(۲) پاشماوه‌ی
 چایی له‌ناو قوریدا؛ پلته‌چایی. (تقاله‌چای)
 پلته‌پلت: [ناو، ت] (۱) فلته‌فلت؛ قسه‌ی بیتام و
 بی‌جی فلته‌فلت مه‌که؛ واتا قسه‌ی
 قورمه‌که. (حرف بی ربط) (۲) قسه‌کردنی بی-
 ددان. (صحبت کردن آدم بی‌دندان)
 پلته‌خور: [ناو، به‌ره‌مه‌می‌چاوگه] پیس-
 خوراکی؛ به‌رماوه‌خور. (بد خوراکی،)
 پل ته‌قین: [ناو، بک] پلله لی‌ده‌ر؛ چه‌قه‌نه لی‌ده‌ر.
 (بشکن زن)
 پلچاندنه‌وه: [چاوگه‌ت، فلیقاندنه‌وه؛ پان و
 فلچ کردنه‌وه؛ تلیقاندنه‌وه. (له‌کردن)
 پلچی: (۱) [ناو] بلچ؛ گوپز؛ گپوز.
 (زالزالک) (۲) پلیخاوی؛ پان‌وفلچی.
 (له‌شدگی)
 پلحه‌تکه: [ناو، ت] ده‌سترپاست؛ پلله‌پاست له
 مهر مه‌پیندا. (هف زن در تیل‌بازی)
 پلخ: [ناو] فلُق؛ پلُق؛ پلخ دهره‌ینان؛ فلُق ده-
 ره‌ینان؛ فلیقاندنه‌وه. (له؛ یهن)
 پل لی‌ته‌قاندن: [چاوگه‌ت] چه‌پله‌لی ته‌قاندن؛
 (ب) ناشکرکردنی نه‌هینی و پيسوا کردن؛ له
 قاودان. (کنایه‌انگشت نما کردن)
 پلم: [ناو، ت] پلم؛ گرز؛ موون؛ مون؛ پلمه-
 پروو؛ پرووناخوش (تند خو. بد اخم)
 پلماندن: [چاوگه‌ت] پلماندن؛ له‌به‌رخ‌وو
 بو‌له‌بول کردن. (غروند کردن)
 پلم‌زیان: [چاوگه‌ت] پل‌زیان؛ سیس بوون.
 (پزمرده)
 پلمه‌پروو: [ناو، ت] پرووترش؛ پرووناخوش و
 پرووگرز؛ په‌لپگر؛ ناو‌چاو گرز؛ توو‌په‌ترش رو؛

عصبانی؛ اخمو)

پلند: [ناو] جه مسهری برهری پشت؛ بهندی
خواره وهی مؤغهری پشت. (آخرین
مهره پشت)

پلنگ پلنگ: [ناوه لئاو] گول گول؛ پنوک
پنوک؛ خال خال؛ پهله پهله ی چووک. (گل
گلی)

پلنگی: [ناوه لئاو] پلنگ ئاسا. (ب) رهنگی
وهک پلنگ؛ گول گول؛ پهله پهله. (پلنگی)
پلو: [ناو] پله؛ پایه؛ راده. (اندازه؛ مقام)

پلوخین: [چاوهگه، ت] (۱) له گه (دا) دا دی،
داپلوخین، داپلوسین، لیدان و داگرتن به شق
و دار. (له و لورده کردن) (۲) زور کولان. (له-
شدن از پختن زیاد) (۳) پیست دامالانی سوتاو
(پوست انداختن از سوختن)

پلوو پو: [ناو، ت] (۱) (ب) کهوتنه سهر
هه وای کردنی کاری؛ گل و خول خواردن به
دوای کردنی کاریکا. (به وای انجام کاری
بودن) (۲) بو نکردن و گه پان به دوای شتیکدا
زیاتر به سه گیش ده لین که به دوای نچیردا
بابو ده کا و ده گه پیت. (گشتن دنبال چیزی.
بو کشیدن) (۳) پهرو پو. (پره های پرنده)

پلووره: [ناو] (۱) شوپراوهی ئاوی نه پساوه له
شیری سه ماور یا پلووسک یا شیر
دهستشوری. (شهر) (۲) سه هوئی شوپرمه بوو له
پلووسک یا نه شکوهت؛ کیره کهل (دنگاله)

پلوو که بهرد: [ناو] بهردی ورد؛ بهردی چکوله؛
له تی چکوله ی بهرد. (پارم سنگ کوچک)

پل وه شانندن: [چاوهگه، ت] (۱) دمست
وه شانندن؛ پهل وه شانندن. (ضربه زدن)

بادست) (۲) پل ته قانندن. پله وه شانندن؛
پلله لیدان. (بشکن زدن)

پلوین: [ناو] (ف. گیا) گیاگوچان؛
گیاوه گوچانه؛ سی پهری؛ سی پهر؛ بوگه ده و
میزه سووته و سووزاک باشه. (ناخنک. اکلیل
الملك)

+ پله: [ناو] دهرجه؛ پایه؛ راده؛ پله ی سارد و
گهرمی ههوا. (حذ. میزان) (۲) یه که ی پیوانی-
گوشه (سووچ) له هیندسه دا؛ وهک بلین پله ی
گوشه ی ویستاو (۹۰) و جه غز (۳۶۰) پله-
یه. (درجه)

+ پله ترازیان: [چاوهگه، ت] له پله م ترازیا: (ب)
له دهستم دهرچوو؛ هه له ی-
خونه ویست. (استباه غیر عمد)

پله پله: [بند] که مه که مه؛ قوناخ قوناخ؛ پایه
پایه؛ هه نگاو به هه نگاو (ب) نه نجامی کار
به ته رتیب و به ره به ره. (پله پله)

+ پله گوشت: [ناو] (۱) تیکه گوشت؛
جنچکه گوشت (تکه گوشت) (۲) (ب) مروقی
قهله و شل و نهرم. (انسان تپل و چاق)

پله مه تی: [ناو] مه تی. (۱) مه ته؛ مه ته ی
دهستی؛ مه ته ییک که به که وان ده خولیته وه.
(مه دستی) (۲) مه ته ی دهستی ئامرازیک
که که وانی نییه، به لام به بادانی دهسکه که ی
مه ته ده چهرخت. (ده سوپریت). (مه دستی)
پله وهر: [ناو] پایه وهر؛ له مه قامدا سهر که ووتوو؛
دارای پله و پایه. (پایور)

پله له لسان: [چاوهگه، ت] (ب) له پر هه ست-
کردن به مه یل و نیشتی، بوکردنی کاری.
(به ناگاه هوس انجام کاری کردن)

پله‌ی سهرما و گهرما: پاده‌ی ساردی و گهرمی.
 (سطح. درجه حرارت)
 پلی: [ناو] قالدومه؛ قادرمه. پلیکان؛ نیردیوان،
 نهردیوان؛ دهره‌ج. (نردبان)
 پلیان: [چاوگه‌ت] کهوتن. (افتادن)
 پلیت: پلیت؛ پسووله؛ پلیت. (بلیط)
 + پلیته: [ناو] قتیله. (۱) قتیله‌ی چرای نه‌وتی
 (قتیله) (۲) په‌روی بادراو (ته‌نزیف) بو‌ناو
 برینی قوول. (قتیله‌زخم)
 پلیخین: زور‌کولان؛ پلوخین؛ پلخ
 دهرهاتن، پلوخین. (له‌شدن)
 پلیسه: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) جور‌ی دامینی
 لیاسی ژنانه‌که چین له سهر چین (له‌دریژی
 دا) رادموه‌ستی. (پلیسه) (۲) په‌سهریکه؛
 پلیسرک؛ پلیس‌گهرد؛ پلیز‌گهرد؛
 په‌سهریکه < په‌سرتوو. (پرستو)
 پلیقان: [چاوگه] فلیقان؛ پلیشان؛ پلوخان.
 (له‌شدن)
 پلیکانی: [ناو] هه‌لووگین (الک دولک)
 پلیکانی نه‌جات: [ناو] پلیکانی چی‌کراو له
 دهرمویه‌ی پروکاری خانووی چهند قاتی بو
 دمر‌بازبوون له کاتی ته‌نگانه و سووتمان دا.
 (پلکان اضطراری)
 پئالتی: اند؛ فد: [ناو] جور‌ی جهریمه‌ی تاوان
 له یاری وهر‌زشیدا؛ وه‌ک باس‌کیتبال، توپی
 پی، ههند بال، و فووتسال. (پئالتی)
 پنینی: [ئاوه‌لناو] پنوک پنوک؛ په‌له‌ په‌له؛
 گول‌گول؛ خال‌خال. (نقطه نقطه)
 پنجک: [ناو] پنجی چکوله؛ بنه‌گیای کورت؛
 ده‌هن. (بته)

+ پنج و مور له خو‌نان: خو‌گرتن؛ لووت به-
 رزی و خو‌به‌زل زانین. (تکیر نشان دادن)
 پندر بوونه‌وه: [چاوگه‌ت] وشکبوونه‌وه؛
 کزربوونه‌وه؛ ته‌واو بوونی
 زگچوون. خشک‌شدن؛ بندآمدن اسهال)
 پندرپوزه: [ناو] پرووه‌کیکه له قه‌راخ جوگه و
 پروبار دهرپووی. (نام گیاهی است)
 پندریسک: [ناو] بالنده‌ییکی چکوله‌و هار و
 هاج و نه‌سهره‌وته به‌ره‌نگی بو. (اسم
 پرنده‌ایست)
 پنده‌پیر: [ناو] داپیر و وشک؛ جال‌جالو‌و‌که
 (عنکبوت)
 پنر: [ناو] پندر؛ حاله‌تی چرچ‌بوونی ده‌ست و پی‌که
 زور له ناو‌ئاودا بمینته‌وه. (آبکیس)
 پنس: [ناو] که‌روو. (کپک)
 پنک: [ناو] په‌له‌ی چووک؛ خال؛ پنت؛ په‌له‌ی
 چکوله. (نقطه. لکه)
 پنک پنک: [ئاوه‌لناو] (۱) په‌له‌ په‌له؛ خال‌خال؛
 پنوک پنوک. (لکه لکه. خال خال) (۲) خال-
 خال بوونی به‌فری کوستان؛ کاژ و واژ. (خال
 خال شدن برف)
 پنکدار: خالدار؛ دارای په‌له و خال. (خالدار)
 پنکه‌هه‌ور: [ناو] په‌له‌هه‌وری گچکه. (پاره ابر)
 پنگاف: < پونگاو؛ په‌نگاو.
 پنگ خواردنه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) پونگ
 خواردنه‌وه < پونگاو. (۲) (ب) به‌خودا
 چوون؛ بیش خواردنه‌وه؛ زو‌پیر
 دانیشتن. (غمگین نشستن)
 پنگر بوونه‌وه: < پندر بوونه‌وه.
 پنوره: [ناو] داری سهردوو فلیقانه بو‌کو

کردنه وهی دړک و گړآلک. (چوبخارج جمع کنى)
 پنوسونى: [ناو] ناوى نه خوشينى مقاو له
 روانگه پزىشکيه وه. (پنوسونى)
 پنه دای: [چاوگه] پيدان (دادن)
 پنه زانای: [چاوگه،] (۱) پيزان، پيزانين؛ به-
 سوپاس بوون؛ به ته مه کبوون.
 (قدرشناسى) (۲) پى و اېوون؛ وا زانين (فکر
 کردن؛ خيال کردن)
 پنه شور: [ناو] هه رچى که شتى پېده شوون؛
 وهک سابوون؛ سپوون. (چيزى که با آن
 ميشويند)
 پنه يوان: [چاوگه، ت] پيگه يشتن؛ گه يين
 (رسيدن)
 + پنى: [ناو] (۱) پينه؛ پنوو. (پينه) (۲)
 په نامه کى؛ نه هيڼى؛ سوړ؛ سړ. (سر. راز)
 پنى: [ناو] پنه؛ پنه که. (تخته خمير پهن
 کردن)
 پنيا: (۱) [ئاوه لئاو] په نامه کى (نهانى) (۲)
 پينه کردن (پينه کردن)
 پنى سيلين: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] هه وه لېن
 دهرمانى ميکرو ب کوژ که که متر له سه د
 ساله پاوړ بووه و بو چاره سهرکردنى
 نه خوشينگه لى چلکى به کار دهرى؛ که له
 چه شنى که پروو به ده سته دى؛ جورېک تانتى-
 بايو تیکه. (پنى سيلين)
 + پو: [ناو] (۱) کوپرووى گه نم. (سياهه ک
 گندم) (۲) به پروو؛ نانى پو و اتا نانى به پروو.
 (بلوط)
 پوئيم سه مفونى: [ناو] پارچه موسيقاييک

که بو نور کيستر سه مفونى دروست ده کړى و به
 رواله ت ده ست ويږگرى که متره و له سهر
 مېه ستيکى تايه تى ته دېمى چى-
 ده کړيت. (پوئيم سه مفونى)
 + پوان: [ناو] (۱) شيلان؛ جليق؛ روه کيکى
 دړکاويه. (نسترن کوھى) (۲) بهرى نهو داره.
 (ميوه نسترن کوھى)
 پو به ده مه وه نه بوون: (ب) ده مه ه راشى؛ بى-
 حه يايى (بى چاک دهن)
 + پوپ: [ناو] (۱) لق و پوپ؛ لقى سه رووى دار.
 (بالا ترين شاخه هاى درخت). (نووچکه ي چيا
 و دوند. (قله)
 پوپ چه رمگ: [ناو] سه رسپى؛ پوپ چه رموو.
 (موى سر سفيد)
 پوپ چه رموو: [ناو] (۱) سه رسپى؛ مروقى پيرى
 سه رسپى؛ ته غه به پيريزن دمو ترى و به پياو
 رپش چه رموو ده لېن. (پير گيس سفيد) (۲)
 (ب) مروقى به ته زموونو دونيادیده. (گيس
 سفيد)
 پوپلين: [ناو] جوړى قوماشى ناسک بوکراسى
 پياوان و مه لافه که لکى هه يه. (پوپلين)
 پوپه شينه: [ناو] پوپه پره شه؛ جوړى نه خوشينى
 بالنده. (نوعى بيمارى ماکيان).
 پوتک: جل و به رگى شرو کوون. (لباس مندرس)
 + پوته: [ئاوه لئاو] بهر که تى؛ هه لېزارده؛
 پيش که وتوو. (موفق، جلو افتاده، ممتاز)
 پوته که: [ناو] لاته پاف؛ که له که (پهلو)
 پوج: [ناو] کيميا. (شيمي)
 پوج زان: [ناو] کيميا گهر؛ کيميا زان. (کيميا گر)
 + بوخت: [ئاوه لئاو] جيکه وتوو؛ پرسکاو؛

بارهاتوو؛ کاری ته‌واو و ته‌میس؛ خوش کراو؛
 بی گری و گوگل. (جا افتادن؛ مرتب)
 + پوختکردن: [چاوگه‌ت] خوش کردنی قور و
 هه‌ویر و په‌نگی وینه‌کیشی. شیلان و
 تیکه‌لاو کردن و گری و گوگل لیپین؛ راهینان.
 (پخته‌کردن)
 پوختوباراو: [ئاوه‌لناو] بیکه‌م و که‌سری و بی-
 گری و گوگل؛ رسکاو؛ ته‌واو خوش و ناماده‌کراو؛
 کاری بی‌عه‌یب. (بی‌نقص و آماده)
 پوخته‌یی: [ناوبه‌ره‌می‌چاوگه] (۱) خوش-
 کراوی؛ ریک‌ویکی؛ (ب) دنیا دیتوویی؛
 له‌کار دهره‌اتوویی؛ کارزانی؛ پوخت‌وپاراوی؛
 له‌کل دهره‌اتوویی؛ به‌ئه‌زموونی؛ سارد و گه-
 رم چه‌شتوویی. (پختگی)
 پوختی: [ئاوه‌لناو] ریک‌ویکی؛ بیخه‌وشی؛
 ته‌میزی؛ خاوینی له‌کاردا؛ به‌ئه‌زموونی؛ په‌وتی
 پوخت‌بوون. (تمیز. مرتب. باتجربه)
 پوخته‌رکه‌وتن: [چاوگه‌ت] بو‌ی‌هه‌یه‌له
 (پوخته‌ی تور‌کیه‌وه‌هاتی، گه‌ندی‌کاری
 دهره‌اتن؛ گه‌نده‌لی لی‌تاش‌کرا‌بوون. گند
 درآمدن)
 پوخته‌کار: [ئاوه‌لناو] کاریس؛ نا‌پوخته‌کار؛ کار
 ناشیرین؛ کارنه‌زان. (کارنامرتب؛ بی‌نظم)
 پوخته‌که: [ناو] جو‌ری پووشووی نه‌باش.
 (برهو)
 پوخته‌له: [ناو] گیای که‌رکول؛ دره‌ده‌وا. (باد
 آورد؛ خار مقدس)
 پو‌تر؛ فرد؛ فد: [ناو] (۱) تو‌ز و خو‌ل‌ناسا؛
 هاپ‌اوه‌ی ورد. (۲) پو‌تر؛ جو‌ری دهرمانی
 هاپ‌اوه‌ بو‌ به‌رگری له‌عاره‌ق سووت‌بوون.

(۳) هاپ‌االی ماتیک و سووراو؛ جو‌ری
 سپاو. (پودر)
 پو‌تری‌به‌رد: [ناوت] خاکه‌سه‌نگ؛ که‌له‌گه‌ل
 چیمه‌نتوی سپیدا تیکه‌ل‌ده‌بی له‌بینا‌سازیدا
 که‌لکی‌هه‌یه. (پودر سنگ)
 پو‌تری‌تالک: [ناوت] پو‌تری‌مندال؛
 پو‌تری‌که‌به‌له‌شی‌مندالی‌ساوایدا‌ده‌ساون‌بو
 نه‌وی عارق سووت‌نه‌بی. (پودر تالک)
 پو‌تری‌مندال: پو‌تری‌تالک. (پودر تالک)
 پو‌ران‌دن: [چاوگه‌ت] تی‌ترنجاندن؛ به‌زور
 پیا‌کردن؛ تی‌ته‌پاندن. (سپوختن؛ چپاندن)
 پو‌راو: [ئاوه‌لناو] ناماده؛ دروست‌بوو. (مهیا)
 پو‌را‌پو‌یین: (ف. گیو) به‌پو‌را‌پو‌یین؛
 چاو‌ده‌یری؛ نا‌گالی‌بوون؛ (مراقبت؛ زیر‌نظر
 داشتن)
 پو‌رت: (۱) پو‌رما؛ سه‌رو‌ق‌ز. (موی سر) (۲)
 تاریف‌کردن؛ گو‌رانی‌پیا‌هه‌ل‌خو‌یندنن‌شایه‌ر؛
 به‌شاخ‌وبالدا‌خو‌یندن. (تریف‌کردن)
 پو‌رتخ: [ناو] چلکی‌سرین؛ کیم (کیم)؛
 زوو‌خاو. (چرک‌زخم)
 پو‌رت‌ره: فرد؛ فد: [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی نیگار‌گه-
 ریبه، وینه‌ی سیما و سه‌رو‌چاو. (پرت‌ره)
 پورته‌قال: (۱) [ناو] دار و میوه‌ی پورته‌قال.
 (۲) [ناو] مه‌مله‌که‌تی پورته‌قال. (۱ و ۲ پرتقال)
 پورته‌قالی: [ئاوه‌لناو] (۱) پورته‌غالی؛ خه‌لک و
 زمانی مه‌مله‌که‌تی پورته‌غال. (پرتغالی) (۲)
 په‌نگی پورته‌قالی؛ زهردی مه‌یله و نارنجی؛ له
 تیکه‌ل‌کردنی په‌نگی زهرد و سووری که‌م
 پیکدی. (رنگ پرتغالی)
 پو‌رتک: [ناو] مه‌ندیل؛ سه‌رو‌پو‌تراک؛

پورخ: [ناو] پلش؛ بلخ؛ جیق. (له)

پورخاندن: [چاوگه، ت] تلیقاندن؛ جیق
دهرهینان. پلشانندن (له کردن)

+ پورخز: [تاوه لئاو] ناقول؛ زه لام؛ ته وه زل؛
ته مبهل؛ ته واسا؛ زه مته؛ زلخورتی ته مبهل و
سست؛ قرخه مهره س. (شکم گنده؛ تنبل)

پورسان: [ناو] کاویژ (نخشوار)

پورسپی: [ناو] (۱) پوپ سپی؛ پوپ چه رمگ؛
سه رسپی. < پوپ چه رموو. (مو سفید) (ب ۲)
پیخه سوو؛ ژنی که له گهل بووک ده چی بو
مالی زاوا بو ماوه پییک؛ پاخه سوو. (ینگه)

پورقوت: [ناو] (۱) موو قرتین؛ سه رتاش؛ سه ر
تراش. (سرتراش؛ آرایشگر) (۲) قز هه لچوو.
(موی سر بالا ایستاده)

پورگ: [ناو] (۱) لوو؛ قونیر؛ کوان؛ دومه ل؛
کروقه ر. (دمل) (۲) بلوق؛ توقله ی له ش کاتی
سووتانندن. (تاو) (۳) په نمانی برین و بن
ددان؛ کیس. (کیس) (۴) توژی برین؛
قرتماغه؛ پتروک؛ قه تماغه. (پوسته نازک روی
زخم) (۵) توخلی په رشه و برنج. (چلتوک.
شلتوک) (۶) پینه ی دهست و پی. (پینه دست
و پا)

پوره که رده ی: [چاوگه، ت] پیوه کردن؛ کردن
به ناوا؛ هوینه وه. (فرو کردن. رستن)

پوپ هه له ک: [تاوه لئاو] قز لوول؛ موو پیچ پیچ؛
موو فر؛ مو قه ف قه ف؛ (زیاتری په ش
پوستال پوپ هه له کن). (مجمد)

پوپین: (ف. گیو) پوپیان؛ خه م و خه فه ت و
سکالا هه لپشتن؛ به یانی خه م و که سه ر و

دهردی دل. (درد دل کردن)

+ پوز: [ناو] فرد؛ فد: [ناو] (۱) ده عیه؛
ته که بور؛ لووت به رزی. (تکبر) (۲) پوز؛
وشه پیکی فهره نسیه واتا رازاوه یی جل و
به رگ، (خو له دهق دان) ویده چی، ته و
رازاوه ییه بووبی به ده عیه و لووت به رزی. (پز)
+ پوز: [ناو] (۱) قه پوز؛ لووت. (پوزه) (۲)

لووته ی کیو (قله) (۳) ده مار؛ ده عیه؛
خوگرتن؛ لووت به رزی. (تکبر) (۴) پوواز؛ هورم.
(پزاز) (۵) [تاوه لئاو] هه راو؛ فش؛ گوشاد.
(گشاد)

پوز به ران: (۱) [ناو] قه پوز به رانی؛ لووت که -
مانی؛ لووت که وانی؛ ناوه راستی لووت
ده ربه ریو. (دماغ عقابی) (۲) (ب) که یف
خوش؛ به ده عیه. (سرخوش) (۳) [تاوه لئاو]
جوامیر؛ به جهرگ. (دلیر)

پوزه به ند: [ناو] ده مین؛ ده مینی ره شه ولاغی
گیره. (دهان بند)

پوزه وانه: [ناو] ثالثه پییک که ده خرپته لووت و
لموژی گامیش و گا. (پوزه بند)
پوزمین: [ناو] ئیسکی که لله سه ر؛ کلوخی سه ر.
(جمجمه)

پوزن: [ناو] خه م؛ په روش (پژمردگی. غصه)
پوزنای: [ناو] پوشاندن؛ داپوشین. (پوشاندن)
پوزه نه ی: [چاوگه، ت] (ف. گیو) تی ته پاندن؛ تی -
ناخنین؛ پیاکردن. (فرو کردن)

+ پوس: [ناو] پوست؛ پله و پایه؛ به رپرس بوون
له مه قامیکدا یان له ریکخراو یکدا؛ پوستی
ره ئیسی؛ پوستی وه زاره ت. (پست)
پوس ته رهنای: که ول کردن پیسترین؛ پیست

دامالین. (پوست کندن)

پوسان: [چاوه] پرتوکان؛ رزین (پوسیدن)

پوس به پیشه وه لکیان: پیست به ئیسقانه وه

نووسان. (ب) زور له و لاواز بوون. (پوست

به استخوان چسبیدن)

پوس به مه شکه دهره یان: (۱) کهول کردن و

گرته وهی پیستی لاشه به شیوه ییک که به

سه ریذا دامالریت، بومه شکه. (پوست کندن

برای مشک درست کردن) (۲) (ب) هه په-

شه کردن، که پیستی له شت به سه رتدا

داده مالم و بو مه شکه دهریدیئم. (پوست کسی

را قلفتی کندن)

پوسپاره: (۱) پارچه پیست. (تکه پوست) (۲)

پیست دراو. (پوست پاره شده)

پوسپه نیر: [ناو] (۱) خيگه؛ خيگه ی په نیر؛

(خيک) (۲) پیاوی ز به لاهی قه له وی پی

ده شوپینن. (تشبیه آدم چاق و خیکی)

پوس پیاگرتن: [چاوه مت] پیاگرتنی پوسی

ده هوول و دومبه ک و تار و که مانچه و دایره و

ده ف (پوست انداختن)

پوستال: [ناو] (۱) پوس؛ پوست؛ پیست؛

کهول؛ ئیبار. (پوست) (۲) له کوردستانی

باشوور به پوتینی سه ربازی ده لین پوستال.

(پوتین)

پوستچی غرد: تد؛ فد؛ [ناو] پوسه چی؛ چه به ر؛

نامه گه یین. (پستچی)

پوستی ئیکسپرئس: فرد؛ تد؛ فد؛ [ناو] پوستی

که به خیرایی کار ئه نجام دده؛ پوستی

فهوری. (پست اکسپرس)

پوستی ئیلیکترونیکی: ئیمه یل؛ فرد؛ تد؛ فد؛

[ناو] جوریک په یامنیر به نووسین

له کامیوتیر پکوهه بو یه کیکی دی. (پست

الکترونیکی)

پوستی دهره کی: کاری بردنی نامه و به سته ی

پوستی بو دهره وهی ولات. (پست خارجی)

پوستیر: [ناو] (۱) لاپه په ی وینه دار بو پیکلام

و چه سپاندن به دیواردا. (پوستر) (۲) وینه ی

گیراو له دیمه ن یا له نه قاشی. (پوستر)

پوستیر: فرد؛ ایتالیاد فد؛ [ناو] کلاوقز؛ قزی

ده سترکرد. (پوستیر)

پوستی کارمبا: [ناو، ت] بنکه و جیگه ی

دابه ش کردنی هیزی کارمبا. (پست برق)

پوستی هه وایی: [ناو، ت] کاری پوست به

فرکه کردن؛ هه رواها پوستی زه وینی؛ (پست

هوایی)

پوس خستن: [چاوه، ت] (۱) کاژخستن؛ کراژ

فرپیدانی مار؛ پوس فرپیدان. (پوست انداختن)

(۲) هاتنه دهره وهی په بووله له قابووری

گه را. (پوست اندازی) (۳) گوپان؛ هاتنه سه-

ربارودو خیکی تر. (عوض شدن)

پوس پئیای: [چاوه، ت] پیست کلاشای،

خوراندن؛ پیست پنین. (خاراندن و خراشیدن

پوست)

پوس فرپیدان: [چاوه، ت] (۱) پیست فرپیدانی

مار؛ کراژ فرپیدان. (۲) پیست فرپیدانی برین؛

پیست لی بوونه وهی برین. (پوست انداختن)

(۳) (ب) گوپان؛ هاتنه سه حالیکه دی؛

پوالهت گوپین و په نگ گوپین. (عوض

شدن؛ پوست عوض شدن)

پوس کردن: [چاوه، ت] (۱) پوست کردن؛

نامه خسته ناو سندووقی پوټ یا به
 ټیډاره ی پوټ ته حویلدان. (پست کردن)
 (۲) دهست به سهرکردن و خافلانیدن و
 فریودان و ناردن بو جیگاییک. (پست کردن)
 پوټکه نن: [چاوگهت] (۱) پیست لیگردنه وه؛
 پیست دامالین. (۲) هه په شه بو که ولکردن؛
 دهستم پیټ بگا که ولت ده که م: پوټست
 نه که نم. (پوست کنند)

پوټکه نه: [ئاوه لئاو + بهند] (۱) پوټست دامالاو؛
 پیست لیگراوه و پاک کراو. (پوست
 گرفته شده) (۲) (ب) راست و پوټکه نه: پیست
 و په رده له سهر لا براو. پیپه رده، به ناشکرا و
 بی شاردنه وه. (پوست کنده)

+ پوټشان: (۱) [ر ا ب و د و ی پوټشین]
 کردیانه بهر؛ پوټشیان؛ پوټشیان؛ (۲) ته وانه ی
 که له بهر ده که ن: (گول چوون پرووی نازیز
 نزاکهت پوټشان). (مهوله وی) (پوشیده.
 پوشیدند. پوشان) (۲) لباس پوټشان: لباس
 پوټشین له بهر کردن. (پوشیدن) (۳) کراسی
 منداله که یان پوټشان و اتا کردیانه بهری.
 (پوشاندند)

پوټشاندن: [چاوگهت] (۱) کردن بهر؛ کردنه
 بهر که سی. (پوشاندن) (۲) داپوشینی سوږ؛
 سهری شتی داپوټشین. (پوشش دادن)

پوټشته یی: [ناو] سازی و به که یفی؛ خاوهن
 لباسی ته پوتازه؛ حالته ی پوټشته بوون. (شیک
 و مرتب بودن)

پوټشراو: [ناو بهر] (۱) سهرنراوه؛ سهر به سته؛
 بهر پیوار؛ داپوټشیانگ؛ وهشارتوو؛ شاراوو؛
 شاردراوه؛ سهر سوږ؛ سوږ؛ له نه هیئیدا.

(پوشیده) (۲) له بهر کراو. (پوشیده شده)

پوشکووتن: [چاوگه] دهم کردنه وی
 گول؛ بشکفتن؛ پوشکووتن. (باز شدن شکوفه)
 پوټشای: [چاوگه] پوټشای؛ پوټشین. (پوشاندن)
 پوټه ر: (۱) [ناو بک] که سیک که داده پوټشی؛
 داپوټش. (پوشنده) (۲) پیټاپوټه ر؛ سهر پوټش؛
 روو کیټش. (پوشش) (۳) که سی که له بهر ده کا.
 (پوشنده)

پوټشه منی: [ناو] جل و بهرگ (لباس)
 پوټشی: (۱) [ر ا ب و د و ی پوټشین] کردیه بهر.
 (پوشید) (۲) [پاشگر] پوټشاندن؛ په رده پوټشی،
 چاو پوټشی، تاوانپوټشی. (پوشاندن)
 پوټشیده: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) داپوټشراو؛
 شاراوو (پوشیده)

پوټشین: [ناو، بک] داپوټه ر؛ نه وه ی جل ده-
 کاته بهر که سیک. (پوشاننده)

پوټه: [دهنگه ناو] (۱) دهنگی ته قینه وه (صدای
 انفجار) (۲) له گه ل ته قه دا دی، ته قه و پوټه،
 دهنگ و سهدای بهرز. (صدای بلند انفجار)
 پوټکی، بوټی، نه ږ؛ له بهر ته وه؛ پوټکی گریا؛
 بوټی گریا. (برای این)

پوټکیږ: [ناو] جوړیک یارییه به په په ری (په پراتو)
 (پوکر)

پوټل یوار: [ناو، ت] ږاوی سهر له سبه ی نانی که و
 له سهر ږیگای کانیاو؛ ږاوی پوله بالنده ی
 کوچه ری له بهر ده گی گه پانه وه یاندا له گه-
 رمین. (شکار بک و پرندگان در راه چشمه و
 گرمسیر)

پوټکه: [ناو] پاقله ی کیوی؛ سی جوړه پوټکه
 خاتوونه و پوټکه گایانه ده خورین و پوټکه

مارانه ناخوری. (باقلائی کوهی)

پولوتقه: [ناو] کلکه سووتی. (۱) کلک
پاته کاندنی سه گ بهنیشانهی پهزامندی و
خوشه ویستی. (۲) (ب) زمان لووسی و ریایی.
(تملق؛ ریا؛ چاپلوسی)

پولووس: فداند. [ناو] پولووس؛ نامرازی به ده-
وردا چهر خینی ته گهری سه یاره. (پولوس)
پولپ: فرد؛ تد؛ فد؛ [ناو] گروغه ریکی پایه
داره که له سهر دیواره ی لووت یان گه ده یان
پرخوله گه وره یان مندالدان په یدا ده بی.
(پلیپ)

+ پولیس: فرد؛ تد؛ فد؛ [ناو] کوئی هیزی
به رپرسی هیمنایه تی له ولایتکدا. (پلیس)
پولیش: [ناو] توژی سماته له ناو جوړیک
ماسله دا؛ بو بریقه دار کردنی په نگی سه یاره و
شتی تر. (پولیش)

پولیش لیدان: [چاوگه، ت] روئی پولیش به
په رو به سهر په نگی په وغه نی وشکه وه بیودا
ساوین بو بریقه دار بوون. (پولیش زدن)
پولیکا: [ناو] نیوی توجا په تی لووله ی
پلاستیکی، تاییه ت به لووله کیشی پلاستیکه.
(پولیکا)

پولیکوئی: فرد؛ فد؛ (۱) [ناو] نامرازی
کوپیته گرتن. (۲) به ره می کوپیته نه و
که ره سته یه. (پلی کی)

پولین: [چاوگه] ده سته ده سته کردن؛ پول
پول کردن؛ کوکا کوکا کردن. (که که کردن)
پومپ: فرد؛ فد؛ [ناو] (۱) نامرازی هه لکیشانی
تاوه کی و با؛ ترومپای کاره بایی. (پمپ) (۲) له
سه یاره دا بو پومپی ناو و پومپی رو زياتر

وشه ی (واتر پمپ و توپیل پمپ) به کار دینن.
(پمپ آب. پمپ روغن)

پومپی با: [ناو، ت] نامرازی با کردنه ناو
ته گهری سه یاره. (پمپ باد)
پومپی بینزین: [ناو] (۱) نامرازی بینزین کردنه
ناو باکی سه یاره. (۲) ناوی جیگای فروشتنی
بینزین. (پمپ بنزین)

پومپی په نگپاشی: [ناو] که ره سته یک که
په نگی په وغه نی و با تیکه ل ده کا و به گوشار
دیپر زینیت. (پمپ رنگ پاشی)

پونگ: [ناو] په نگی؛ کوپونه وه و گه پانه وه ی
تراوی به رگیراو و پراوه ستاو. (جمع شدن آب
راهبسته)

پونگاو: [ناو] په نگاو؛ ناوی به رگیراو که کو
بوپینه وه و پونگی خوار دپینه وه. (آب جمع
شده پشت سد یا دیوار)

پونگه پړیوی: [ناو] پنگه پړیوی؛ گیای
پونگه پړواس؛ جوړیک نه عا؛ دزی زهر دوویه
که نه خوشینی په منانی زاوړه. (نمناصحرایی)
پونیس: [ناو] بزماریکی کورت و باریکه و
سهری زور پانه که به پال پونه نان ده چپته
نیو ته خته و دیواری گه چی بو پراگرتنی
عه کس و کاغز. (پونز)

پوو: [ناو] (۱) پووک؛ گوشتی بن ددان.
(له) (۲) په رو؛ پووشوو؛ ده سته چيله. (که نه.
برهود)

پووار: [ناو] گیاییکه کورته بالا خوراکی ناواله.
(اسم گیاهی است)

پووتانه وه: [چاوگه، ت] (۱) پووتانه وه؛
چرووسانه وه؛ (لخت کردن) (۲) چرم سانه وه؛

لهت بوون و پچراندنه وه. (پاره کردن)
 + پووتک: [ناو] (۱) گول: خوژم (مرض خوره؛
 جذام) (۲) ده سستگیره ی مدبه ق.
 (دستگیره آشپز خانه)

پووته ل: [ناوه لئاو] پووج؛ پووک؛ ناو خالی؛ بی
 ناوه روک؛ بی ناوک؛ پوچه ل. (پوچ)

پووچال: [ناو] پوووشال؛ پوووشپلاش. (پوشال)
 پووچانه وه: [چاوه گهت] (۱) پووکانه وه؛
 کاغه زه که ی له ده ستیدا پووچاندموه؛ نایلون
 ئاور ده گری ده پووچیتنه وه؛ ده پووکیته وه؛
 له پالیه ک چوون و چکوله بوون و چرچ
 بوون. (کوچک شدن و هم رفتن مجاله شدن)
 (۲) (ب) کردن به هیچ؛ پووج کردنه وه. (پوچ
 کردن)

پووچه و بوون: [چاوه گهت] پووچ بوونه وه؛ (ب)
 به هیچ بوون؛ جی نه گرتن؛ له پوژیکدا
 پاره که ی پووچ کرد؛ پووچ بووموه؛
 پووچه و بوو. (پوچ شدن)

پووچه و کردن: [چاوه گهت] پووچکردنه وه؛ به
 هیچ بوون. (ب) خرج کردن بی جی. (کنایه
 برباد دادن)

پووچی: [ناوه بهرهمی چاوه] خالیایه تی؛
 پووچ بوون؛ پووچایه تی؛ پووچیتی؛ پووچه لی.
 (پوچی)

پووچی: [ناوه بهرهمی چاوه] بی ناوه روکی؛
 پهوتی بی ناوه روک بوون؛ به تالته. (پوچی)
 پوودی: [ناو] پدی؛ پدو؛ گوشتی بن ددان؛
 پووک. (گوشت بیخ دندان)

پوورنایشوکه: [ناو] پوورایشی؛ پروه کیکی
 دپ کاوی پهنگ که وه یه ده دیوورنه وه بو تیه و

دانگو ی بزن. (نوعی خار بیابانی)
 + پوورت: (۱) پورت. (۲) له گه ل هارت دیت،
 هارتو پوورت؛ شاتوشووت؛ هارتوهورت؛
 خو هه لکیشان. (لاف و گزاف)

+ پووره: (۱) کو؛ پووره یاندا بوو واتا کو
 بیونه وه؛ ته موورم. (جمع شدن) (۲) فد؛ اند؛
 پهنده کراو و ورد کراو؛ پووره ی سیف زه مینی؛
 ورد کراوی دانه ویله ی نیوه کول. (پوره سیب
 زمینی) (۳) شلخه و به چکه ی میس ههنگوین
 و کولله. (جمع شدن نوزادان زنبور) (۴) پووری؛
 بانگ کردن پوور وه ک پووره ئامین. (صدا
 کردن عمه)

پووره گول: [ناو] گیای یاسه که وه؛ له باکووری
 سه قز زوره، دهرمانی کوخه یه. (یاس بنفش)
 پووره ههنگ: [ناوت] شلخه ههنگ. (جمع
 شدن زنبورهای عسل)

پووری: (۱) بانگ کردن پوور. (صدا کردن
 خاله و عمه) (۲) بانگ کردن زنی که پاره بو
 ریزلیان و به پوور بانگ لیکردن. (خطاب
 زنان بعنوان خاله و عمه)

پووزیچ: [ناو] (۱) گیای بناوه تو؛ بو
 نه خوشینی باداری جومگه (پوماتیزم) و
 شه که رمز که لکی هه یه. (۲) < مووس
 بیچ. (ساق بیچ)

پوزکه: [ناو] لووتی ماسی؛ بابلیسوک، لووتی-
 فیل. (دماغ ماهی؛ خرتوم فیل)
 پووزهر: [ناوه لئاو] پووزهر؛ قز زهر؛ موو زهر.
 (مو زرد)

پووزی: [ناو] ههراوی؛ گوشادی؛ فشی.
 (گشادی)

پووژنه: [ناوبک+ناو] پوژنه؛ پوشر؛ داپوشر؛ پاکهت. (پوشاننده؛ پاکت)

+ پووشال: [ناو] (۱) پروپووشال؛ پووش و پلاش. (۲) دهمه پهنده دارتاشی بو قهراخ کولپری ناوی. (پوشال)

پووشالی: فند: [ئاوه+ناو] (ب) دروین؛ خوڼه گرتو؛ نهمه ییو؛ ین پووش. (پوشالی)

پووش برنج: [ناو] (۱) پیستی چه لئووک. (پوست چلتوک) (ب) (۲) کاتی بارانبران. (ایام قطع شدن بارش باران)

+ پووشپه: [ناو] (۱) کاتی په پینی گولی گیا و وشک بوونی. (ایام خشک شدن گیاه) (۲) یه کهمین مانگی هاوین. (تیرماه)

پووش خستن: < پووش فرپیدن.

پووشخورما: [ناو] گه لای دارخورما؛ بوقه رتاله چیکردن به که لکه. (پوش خرما)

پووشدیان: [ناو] نازنه ی ددان؛ چیلکه ی ددان نازن. (خلال دندان)

پووش فرپیدن: [چاوگهت] (ب) بی مه یلی-کردن؛ له بیر بردنه وهی دوستی. (بی محبت شدن)

پووشی: < پووشوو.

پووشیت: فرد؛ فند: [ناو] ده ستمالی که بو جوانی له گیرفانی به رسینگی چه پی کوتی ده نین و گوشه ییکی به دهره وهیه (پوشت)

+ پووک: [ئاوه+ناو] کفهل؛ قانگ. (متخلخل.)

+ پووک: [ناو] (۱) که په گوشه. (لونی) (۲) قابوور؛ قاوخ؛ پووک فیشه ک؛ قابور فیشه ک. (پوک) (۳) جور ی به ردی کفهل و سووک بو بانه ناوی خانووبهره. (پوک)

پووک: [ناو] پفه لی؛ دزی پته وی؛ کفه لی. (متخلخل بودن)

پوول به فیروان: پاره خه رج کردنی به فیرو (ب) شتی بیکه لک کرین. (پول بیاد دادن)

پوول به رس: [ئاوه+ناو] پوول په ره ست؛ مال خوشه ویست. (ب) سه قیل؛ رزد؛ چکووس. (پول پرست)

پوول په یداکردن: [چاوگهت] (۱) پوول دوژینه وه. (۲) (ب) کاسپی کردن؛ پوول وه-ده ست خستن؛ خاوه نی دهرامهت بوون. (پول پیدا کردن)

پوول رزاندن: [چاوگهت] (ب) له پای مه به ستیکدا پاره ی زور خه رج کردن. (پول ریختن بیای خواسته ای)

پوول کوکړنه وه: [چاوگهت] (۱) کوکړنه وی پاره ییک که به سر بووک و زاوا دا ده کری (پوولی زیړه شان). (۲) (ب) پاشه کهوت کردنی پاره و نیانه سه ریه کی پوول. (۳) پوول خړم کردنه وه لای هم و نهو بو کوکه کردن به که سیکی ده ست ته نگ؛ خهرمان کردن. (پول جمع کردن)

پوول گوپینه وه: [چاوگهت] (۱) پوولی درشته دان و پوولی ورده وهرگرتن یا به راوه ژووی نه وه. (پول عوض کردن) (۲) پوولی بیانی-کرین به پوولی ناوخو؛ یا به راوه ژووی نه وه. (تبدیل پول) (۳) (ب) یه کی جه ژنانه دها به مندالی که سیک نهویش جه ژنانه دها به مندالی نه وی دی. (تعویض پول)

پوول گیران: [چاوگهت] کاسپ کردن به پوولی که سیکی دیکه وه که له قازانجه که یدا

به ش دهبأ به پئی بریار. (پول به جریان انداختن؛ با پول کسی معامله کردن)

پوول له پادا دانان: [چاوگهت] بوگه یشتن به ئامانج یان مه به سستیک پوول ژماردن و خهر جکردن؛ ههتا عیلاجی نه خوشیه که ی- کرا پاره ییکی زوړم له پادا دانا؛ تاکردم به دوکتور پوولیکی زوړم له پادا دانا. (پول بالای چیزی دادن)

پول له سهر دانان: [چاوگهت] (۱) پاره خهر جکردن له پئی دروست بوونی کاریک یا مه به سستیکدا. (در راه چیزی پول خرج کردن) (۲) بوکړینی ههر شت پاره خهر ج کردن (پول خرج کردن)

پوئی: ژن له حاله تی حه یزدا؛ ژنه ک کو مه هان- دهبت (قاعدگی)

پوول و خوُل به یه ک زانین: (ب) بایه خ به ما- لی دنیا نه دان (کنایه اهمیت به پول ندان)

پوولو دلی گیفانی: گیلفان پوولی (پول توجیی)

پووله سپی: [ناوت] له پابووردوودا قهره پوولی ئیران، به تایبتهت ۲ قرانی و ۵ قرانی به شی زوړی له زیو بوو، ناوی پووله سپی بوو. (پول خرد قدیم)

+ پووله کی: [ئاوه ئناو] پوول دوست؛ پاره پهره ست؛ بو مالی دنیا حازر به نه نجامی کاری ناشایست بوون. (ب) کار به دهستی به رتیلخوړ. (پولکی)

پووله ورده: [ناوت] قهره پوول؛ پهره هووړ. (پول خرد)

پوولی: [ئاوه ئناو] نه نجامی کاریک یان پیدانی ههر شت به پوول؛ به خوړاییه یا پوولیه؟ واتا

به پووله. (پولی)

پوولی: اند؛ فذ: [ناو] جه غریکی خولخوړ له موټوړدا که هیزی موټوړ به ته سمه یان زنجیر ده خاته سهر به شیکی تری موټوړ. (پولی)

پوولی پیسه کی: [ناو] (۱) کری خانه کهت دوسه د ههزار تمه نه و یهک ملیون پیسه کی. (پول پیش) (۲) بیعانه ی موعامه له؛ دههزار تمه پیسه کی و مرگړه نه و فهرشه راگره، مه ی فروشه سبه ینی دیم باقی پاره که دیم و فهرشه که دمه. (پیش پرداخت) (۳) نه ورا دیو ده کړم، سی ههزار تمه پیسه کی ده دم باقیه که ی به قیست، مانگی دوو ههزار تمه ددهم (پیش قسط)

پوولی حه رام: [ناوت] دراوی که له ریگای ناړه واوه به ده ست دی؛ پوولی ناړه وا؛ وهک سوود؛ (سووت). (پول حرام)

پوولی حه لال: [ناوت] پاره ییک که له ریگای رما وکاسپی و رهنجی شانه وه په یدا دمییت. (پول حلال)

پوولی خوین: [ناوت] (۱) خوین بایی؛ به های خوین؛ پاره ی تاوانی کوشتنی که سیک به میراتبهر دان. (خونبها) (۲) (ب) پوولی خوینی بابی دهوی، به فروشیاری زوړگران فروش ده لین (پول خون پدرش رامیخواهد)

پوولی خه وتوو: پاره ییک خرابیته حیسابی بانگ؛ پاره که له بانگ خه واندوه. (پول خوابانند دربانک) (۲) (ب) پاره ییک که نه- که وتبیته گه؛ پاره ی راگیراوی بی موفا و بیسوود و قازانج. (پول راکد)

پوولی درشت: دژی قهره پوول؛ پاره‌ی زور
به‌ها؛ دراوی پربایه‌خ و ره‌قمه زور. (پول
درشت)

پوولی کاغه‌زی: [ناو] پاره‌ی قاقه‌ز؛
ئه‌سکه‌ناس. (اسکناس)

پوولیکیش: [ناو] که‌ره‌سته‌ی تاییه‌ت بو
دەر‌کیشانی پوولی له‌ جیگه‌ی خو‌ی له
مۆتۆردا. (پولیکش)

پوولی نه‌غد: [ناو] پوول و پاره‌ییک که‌ به
ده‌سته‌وه بی؛ (به‌قه‌رزی ناده‌م به‌پوولی
نه‌غدی ده‌فروشم. (پول نقد)

پووه: [ناو] که‌په‌پوو؛ گیامه‌تره‌ق؛ گیای
قامیشی که‌په‌گو‌شه، که‌به‌ره‌که‌ی ده‌کرا ناو
که‌چ بو‌ نه‌وه دوا‌ی که‌چکاری نه‌قه‌له‌شی.
(لوتی)

پووه‌دای: [چاوه‌ت] (۱) پیوه‌دان؛ داخستن؛
ده‌ره‌که‌ داخستن. (بستن) (۲) پیوه‌دانی هه‌نگ
و مار. (نیش زدن مار)

په‌له‌کارگ: [ناو، ت] قارچکی دار؛ قارچکه
جنو‌کانه؛ قارچکه‌جانه؛ پیفی، که‌ وشکه‌وه
ده‌کری بو‌ پوو‌شوو. (غاریقون؛ قارچ سمی)

پووته: [ناو] گرنگی؛ بایه‌خ؛ پووته‌ پیدان؛
حورمه‌ت گرتن. (اهمیت)

پوینه‌چه‌رمه: [ناو] گیای پوینه‌چه‌رموو؛
پونگه‌سپیه؛ پونه‌خوشینی‌گه‌ده و پرخوله-
باشه. (نعنا‌فقلی)

په‌پتوول: [ناو] تلف؛ تَلپ. (تفاله)

په‌پوو تیاخویندن: [چاوه‌ت] (ب) جیگای
چۆل‌وهۆل؛ ویرانه. (کنایه‌از برهوت؛ ویرانه)
+په‌پووسیمان: [ناو] (ف. ب) بوبوو‌که‌ره،

پایی‌سلیمونی؛ پویی؛ په‌پووسلهمانکه؛ په-
پووسوله‌یمان: په‌پووسلیمانی؛ په‌پووک؛ په-
پووکهره؛ هه‌پووک؛ دوونکول؛ دوونکل؛
سوله‌یمانۆ؛ شانهبه‌سه‌ر (شانهبسر؛ هه‌هد)

+ په‌پووله‌کلک؛ پرپووله؛ په‌پووله؛ نه‌خوشینی
جه‌رگی‌نازال. (کلک)

په‌په‌رک: [ناو] به‌رده‌ تراویلکه؛ زیخه‌ شینه
که‌ ده‌بیته‌ هو‌ی خه‌یالی دیتی‌ ناو له‌ سارای
زیخه‌لاند. (شنی که‌معلول دیدن س‌راباست)

په‌تبر: [ئاوه‌لناو] (۱) شیت؛ سه‌ره‌پۆ؛ شیت و
ویت؛ که‌م ئاوه‌ز. (دیوانه؛ بی شعور) (۲)
نافرمان؛ یاخی؛ سه‌رکیش. (نافرمان)

په‌ت‌پساندن: [چاوه‌ت] (ب) سه‌رکیشی کردن؛
نافرمانی کردن؛ که‌له‌موه‌کیشی کردن؛ سه-
رم‌پویی کردن؛ په‌ت‌برین. (نافرمانی)

+ په‌ته‌تی‌پیکردن: [چاوه‌ت] به‌لا به‌سه‌ر
هینان و عه‌زیه‌ت و ئازاردان؛ ئه‌تک‌کردن.
(بلا‌بسر‌آوردن)

په‌ترو‌که و زامی: [ناو، ت] قه‌تماغه‌ی سه‌ر
برین. (قشر نازک روی زخم)

په‌ترو‌ل؛ فد؛ اند؛ [ناو] پاترو‌ل؛
ده‌ستکه‌وته‌کان له‌ نه‌وته‌وه؛ وه‌ک؛ بینزین،
نه‌وت، گاز، مازووت. (فراورد‌های نفت)

په‌ترووی‌برین: [ناو، ت] (۱) تو‌یز و قه‌تماغه‌ی
برین. (قشر زخم) (۲) گوشته‌ زوونی برین.
(گوشت التیام زخم)

په‌تشان: [چاوه‌ت] په‌تشین؛ داپ‌زان؛ دافلیقان.
(پوسیدن)

په‌تکراو: [ناو‌به‌ر] (۱) په‌ت له‌ مل‌کراو. (طناب
بر گردن آویخته‌شده) (۲) زی‌که‌وانی-

کیشراوی نامادهی تیر هاویشتن. (زه کشیده)
 په تکه ر: [ناو] (۱) خاوه نی تیر و که وان؛
 تیره نازی که وان. (تیر انداز، با کمان) (۲)
 [ناو، بک] نه وهی که په ت ده کا و پرستده -
 کا. (کسیکه طناب به گردن کسی می بندد) (۳)
 په تچیکه ر. (کسیکه طناب درست می کند)
 په ت له سهر دامالین: [چا وگه، ت] (۱)
 به ره لاکردن. (۲) هه وسار له سهر دامالین؛
 (ب) زیاتر به ته لاق دانی ژنی ئاکار خراب
 ده لاین. (افسار از سر باز کردن)
 په توت: [ئاوه لئاو] پرتوو کاو؛ پوواو. (پوسیده)
 په تون: [ناو] پشوو؛ بیهن؛ هه ناسه. (نفس)
 په تووره: [ئاوه لئاو] شپ و په تووره؛ کوڼ و شپ؛
 شپ و پرتوو کاو. (پلدسیده)
 په ته: [ناو] په ته ک؛ کوپوڼ؛ کوپین. (کوپن)
 په ته فینگه: [ناو] قوچه قانی بهن؛ قلماسکه.
 به ره قانی؛ که هینک. (فلاخن)
 په ت هه لختستن: [چا وگه، ت] (۱) (ب) سیداره
 ته یار کردن؛ سیداره ناماده کردن. (طناب -
 دار آماده کردن) (۲) ته ناف گیران؛ ته ناف
 هه لبه ستن بو هه لختستی جلی شوړاو. (نصب
 طناب)
 په تیس: [ناو] (ف. مشه) زهره؛ خه سار.
 (زیان)
 په تینه: فند: [ناو] (کوژی رهنه کاریه) جوړیک
 رهنه گردنی تیکه ل پیکه ل؛ تایبه ت بو
 دیواری خانوو. (په تینه)
 په چه خووز: [ناو] مالآت کردنه ناو جاړ و زه وی
 له بهر پشکه له که یان که ده بیته کووت بو
 زه وی. (گله داخل زمین کردن؛ برای کودگیری)

په چین: به پالیدن. (با پازدن)
 + په خ: [ناو] لارییک که له گوشه و پالوودا
 پیکدی؛ (۱) په رچ؛ وه ک؛ په رچدا دانه وهی
 بزمار؛ سهر داشکاندنه وه. (پرچ کردن میخ)
 (۲) په خکردن: لابرندی پالوی دار یا هه ر
 شت که تیژیست، گرده ماسی کردن؛
 کوور کردنی گوشه و پالوو. (کوژ کردن) (۳)
 لیژکردنی شوینی له چاو دهور و پشتی؛
 مارودوو کردن؛ پشته ماسی کردن. (یخ)
 په خشای: [چا وگه] په خشکردن؛ به شکردن؛
 بلآو کردن. (پخش کردن)
 په خشهر: [ناو، بک] په خشکه ر؛ بلآو که ر.
 (پخش کننده)
 په دمان: [ناو] په یمان؛ عه هد؛ قهرار؛ له
 ئاو پستادا (په تمان) هاتوو. (پیمان)
 په راسوو خوار: [ئاوه لئاو] (ب) ده غه ل؛ دروژن؛
 قیلله باز. (حیله گر)
 په رانتوو: [ناو] وهره قی یاری؛ په ره ی قومار.
 (ورق بازی)
 په راش: [ئاوه لئاو] له ناش کراو؛ هارپراوه؛
 وردوخاش. (ریز ریز)
 په راشتی: [ناو] پشت و په نا؛ داشدار؛ لایه نگر.
 (پشت و پناه)
 په راش په راش: [ئاوه لئاو] وردوخاش.
 (ذره ذره؛ خرد خرد)
 په راف: [ناو] په راو؛ قه راخ ئاو؛ که ناری -
 زه ریا. (ساحل)
 په رانتوو: که په رانتوو
 په رانتیز: [ناو] دوو که وانه پروو به پرووی یه ک
 له نوو سراوه دا که چند ره سته ده گریته بهر بو

پروون کردنه وهی واتا و جیا کردنه وهی
سه ربه خوویی رهسته کانی ناو که وانه کان.
(پرائتیز)

په رانتیز کردنه وه: [چا وگه، ت] دانانی
که وانه ییک پروو به چه پ؛ (پرائتیز به ستن؛
دانانی دوهه مین که وان پروو به راست) (پرائتیز
باز و بسته)

په پرائندراو: [ناو بهر] په پندراو: قرتینراو؛
په پریاو؛ په ریو. (قطع شده)

په پرائندن: [چا وگه، ت] (۱) قرتانندن؛ قرسانندن؛
په پرائندی لقی دار به داس؛ قهلت کردن. (قطع
کردن) (۲) خستن؛ به رد په رانی؛ خستن؛
په رت کردن. (پرت کردن) (۳) نامه په پرائنی،
نامه نارندن؛ نامه گوپینه وه. (نامه پرائنی) (۴)
قهله م په پرائنی؛ زینا کردن (زنا کردن) له سهر
لاچوون، مهستی له سهر په پرائندن. (مستی از
سر پریدن) (۵) هه لفرانندن؛ کوتر په پرائنی،
باز په پرائنی، (کبوتر پرائندن)

(۶) نیر به سهر میو گپان؛ په پرائندی نه سپ
له مایین. (جفت گیری) (۷) قسه له دم
دهر چوون؛ به هه له له ده می په پی. (از دهن
در رفتن) (۸) توانج خستن؛ ته شیری بو په پرائند.
(متلک پرائند) (۹) پینج تیری په پرائن،
فیشه که که ی په پرائنده دهره وه. (پنج تیر
په پرائن)

+ په پراو: [ناو بیک + ناو] (۱) قرتاو (قطع شده)
(۲) قه راخ زه ریا؛ قه راخ ناو. (ساحل دریا)
۳. په رتووک؛ کتیب. (کتاب)

په پراو په پ: [بفند] سهرانسه؛ نه م سهر تائه و
سهر؛ نه م په تا نه و په ر. (سراسر)

+ په پراو پز: [ناو] (۱) په ردوو؛ کورته داره کانی
به یینی دهسته ک و هه لاش. (پوده) (۲) که ناره؛
لیوار؛ حاشیه. (حاشیه)

په پراز: [ناو ه لئاو] پراز؛ زور به سه مه ر؛
په سه مه ر؛ (پراز)

په په له که: [ناو] (ف. ب) تورمه ی
په په له که، شش جور بالندن، به ناوی په -
په په له که، سه قری میس خور، قجی، قجی
به له ک، قجی چاو پمش، چوله که گره،
(په په له که، که حهوت تیره ن - ۱ بو ری
بجووک، ۲ - بو ری گه وره، ۳ - پاشه ل
خه نه یی، ۴ - پشت سوور، ۵ - پشت شی، ۶ -
سهر شی، ۷ - قه شان) (سنگ چشم)

په پرتانندن: [چا وگه، ت] پیچانندن؛ بادان؛
کرژ کردن ی به نی بادراو. (پیچانندن)

په پریووت: [ناو] (۱) په پریووت؛ جو ری مراوی -
(نوعی مرغابی) (۲) کون و شرودر؛ (که نه و
پاره) (۳) (ب) مروقی بووده له ی چکوله.
(کو توله لاغر)

په په پز: [ناو ه لئاو] (۱) گوله که په په پز بووه؛
هه لوه ریوه؛ کتیه که په په پز بووه؛ وه رقی
وه رقی بوو؛ گه لا گه لا بووه. (پز پر) (۲) (ب)
مردنی لایک، یان نازیزیک، گوله که م په ر
په ر بوو. (کنایه مرگ جوان)

په په پز چکه: [ناو، ت] ته شقی عاسمان. (اوج
آسمان)

په پرتاف: [ناو] (۱) لهرز و یاو؛ نو به تی. (تب) (۲)
تیریز. (اشعه خورشید)

+ په پرتاوتن: [چا وگه، ت] قرتانندن؛ هه لبرین؛
هه لپاچین؛ قهلت کردن. (قطع کردن)

په پرتاف: [ناو] په پرتاف؛ په پرتاف؛ تیشک؛

تیریز؛ روشنایی. (پرتو؛ اشعه)

په رتین: [چاوه] دران؛ درپان. (پاره شدن)

په رجوو: موجه؛ [ناو] پرووداوی سه یروسه موره و دوور له پوهی عقل و منتیق.

«گوفاری مه باباد ۱۱۲» (معجزه)

په رجفاندن: [چاوه]، [هه لمساندن؛

په نماندن؛ با پیکردن. (باد کردن)

په رجو: [ناو] ته رجو؛ مه هده؛ کرمزی؛

موجیزه؛ کاری که له دهس هه موو کهس

ناییت. (معجزه)

په رجه: [ناو] په رجه؛ هه قیز؛ هه ویز؛ جیی خه-

واندنی میگل. (جای خواباندن گله)

+ په رجه م: تد؛ [ناو] (۱) مووی سه ره نهیه.

(موی پیشانی) (۲) به یداخ؛ لیوا؛ به یاخ؛ نال؛

به یداخ؛ به ندیز؛ دروشمی مهمله که ت یان

هیزی عهسکه ری. (پرچم)

په رجه منداز: [ناو] (۱) به یداخ هه لگر؛

نالاهه لگر؛ خاوهن په رجه م (۲) بوونه رجه

شکین و پیه ر وهک کاوهی ناسنگه ر که

نالاکه ی پیشبهنده چه رمیه که ی بوو.

(پرچمدار)

په رجه می چه رگ: [ناو]، [په رجه می سپی-

نیشانه ی ته سلیم بوون یا کولدان یا

یه خسیر بوون و خو به دهسته وه دانه. (پرچم

سفید)

په رجه می سپی: [ناو]، [په رجه می چه رموو.

نالای سپی؛ نیشانه ی ته سلیم بوون. (پرچم

سفید)

په رخانندن: [چاوه]، [گه مرانندن؛ نیوه کول

کردن. (نیم پخته کردن).

په رخین: [چاوه] داپل و خین؛ پیربوون و له

کار که و تن؛ خراب بوون؛ زایه بوون. (از کار

افتادن و پیر شدن)

+ په رداخ: (۱) [ناو] له ناو توند و تول و پوشته و

پازاوه. (پرداخته) (۲) [ناو] بک [شتی که لووس

دهکا؛ وهک، کاغهز په رداخ. (صاف کن)

په رداخ کراو: [ناو] بهر [گری و گول لیبراو؛

لووس کراو؛ ناماده کراو؛ ته یار. (ساخته و

پرداخته)

په رداخ کردن: [چاوه]، [ته یار کردن؛

ناماده کردن؛ لووس کردن و تیف تیفه دان.

(مهییا و پرداخته کردن)

په رداخی: ته یاری و گورجو گولی و ناماده یی.

(آمادو سرحال بودن)

په ردا: [ناو] سوفا؛ په ری تیر. (پیرانتهای

تیر)

+ په رده: [ناو] (ب) په مز و راز؛ سو؛ سپ؛ راز؛

نه هیئی؛ په رده دار؛ رازدار؛ په رده پوش؛

سو پوش. < پارد. (راز)

+ په رده: [ناو] په رده ی تار؛ په رده ی په نجیره و

درگا؛ په رده ی گوی؛ په رده ی نه قاشی،

په رده ی شان و سینه ما؛ په رده ی کچینی و

په رده ی پا. (پرده)

+ په رده: [ناو] سی و شه ی په ردیسی فارسی

و فردموس (فیردموس) ی ثاره وی و

(باردوس) ی هه رمه نی سه رچاوه یان و شه ی

(په نیریده تیزه ی) مادیه به واتای جه غزی

دموره دراو، که له کور دیدا هه مان پاریز و په-

رژین و پاردیه؛ و شه ی (پارازیسوس) ی

یونانی واتا پاریس هەر لهو پێشهیه که له فارسیدا بووه به پالیز و له کوردیدا بووه ته پارێز و په‌رژین، و پاره: باغ و بێستانی دهموره دراو به دیواریا قوماش؛ زۆر بو‌ی هه‌یه ووشه‌ی په‌رده نزیکایه‌تی زۆری له‌گه‌ڵ (پاره‌دا) هه‌بێ.

(پرده)

په‌رده به‌ستن: [چاوه‌ت، (۱) گری‌دانی په‌رده له سه‌ر ده‌سکی تار به‌گری‌ی تایه‌ت. (په‌رده‌بستن) (۲) په‌رده هه‌لبه‌ستن به‌ په‌نجیره و ده‌رکه‌دا. (اویزان کردن پرده)

په‌رده‌پو‌شی: [به‌ره‌هه‌می‌چاوه‌گه‌] به‌ زیر‌لچه‌وه‌کردن و چاوپو‌شی له‌ سووچ و گوناخ و ئاشکرا نه‌کردنی هه‌له‌ی که‌سیک . (په‌رده‌پو‌شی)

په‌رده په‌رده: تو‌ی تو‌ی تو‌ی تو‌ی تو‌ی؛ چه‌ند په‌رده دوا‌به‌دوا‌ی یه‌ک. (په‌رده‌په‌رده)

+ په‌رده‌دار: [ئاوه‌لئاو] (۱) خزمه‌تکار. (۲) به‌ په‌رده‌وه؛ خاوه‌ن په‌رده. (۳) رازدار؛ سو‌پ‌دار. (۴) جیگای موتمانە بوون بو‌ نه‌درکاندنی راز. (په‌رده‌دار)

په‌رده دامالین: [چاوه‌ت، (۱) په‌رده لێک‌دنه‌وه؛ (په‌رده‌کنن) (۲) (ب) ئا‌برو بردن و ئاشکرا‌کردنی نه‌هێنی (په‌رده‌دری)

په‌رده درپن: [چاوه‌ت، (۱) (ب) ئا‌برو بردن و نه‌هێنی درکاندن. (رسوا کردن) (۲) لا‌بردنی په‌رده‌ی کچی‌نی. (په‌رده‌بکارت پاره‌کردن) (۳) لا‌بردنی دیواری نزاکه‌ت له‌ به‌ینی دوو که‌سدا، به‌کرده‌وه‌ی بی‌ ته‌ده‌بانه. (په‌رده‌حرمت درین)

په‌رده‌کی‌شان: [چاوه‌ت، (۱) هو‌لی به‌ په‌رده

گیران دوو که‌رت‌کردن. (۲) شار‌دنه‌وه و نه‌درکاندن نه‌هێنی؛ چاوپو‌شی له‌ هه‌له. (۳) سه‌ر دا‌پو‌شین و قوماش یا هه‌ر شت به‌ سه‌ر‌دادان. (۴) په‌رده‌ی په‌نجیره‌ لادان یا به‌ سه‌ر په‌نجه‌ره‌دا دان. (په‌رده‌پو‌شی. په‌رده‌کشیدن)

په‌رده‌لادان: [چاوه‌ت، (۱) په‌رده هه‌لدانه‌وه یا به‌لادا خستنی په‌رده له‌ به‌ر په‌نجیره و ده‌رکه. (کنار کشیدن پرده) (۲) ئاشکرا‌کردنی نه‌هێنی. (په‌رده‌از روی چیزی برداشتن) (۳) په‌رده هه‌لدانه‌وه له‌ سه‌ر تا پو‌ یا ئاسه‌واری هونه‌ری بو‌ ته‌وه‌لین جار. (په‌رده‌برداری)

په‌رده له‌ سه‌ر‌لادان: [چاوه‌ت، (ب) نه‌هێنی ئاشکرا‌کردن. پوون کردنه‌وه‌ی مه‌به‌ستیکی نادیار؛ خویاکردن. (په‌رده‌از رو برداشتن)

په‌رده‌نشین: له‌ تو‌ی په‌رده و نیانی‌دا‌ژیان؛ دانیشتن له‌ سه‌ره‌په‌رده (ژوور) و ده‌رنه‌که‌وتن؛ [ئاوه‌لئاو] (ب) ناسک و نازداری و پاک‌ی؛ زۆر خو‌ دهرنه‌خستن. (په‌رده‌نشین)

په‌رده‌ی ئاسو‌یی: [ناوه‌ت] په‌رده‌ی ک‌رکه‌؛ له‌ شکلی په‌رده‌ی ته‌ستونیه‌ به‌لام پا‌ژه‌کانی ک‌نا‌زایی و باریک ت‌ره و ئاسو‌یی داده‌به‌ست‌ری. (په‌رده‌ک‌رکه‌)

په‌رده‌ی ته‌ستوونی: [ناوه‌ت] جو‌ریک په‌رده‌که‌ له‌ پا‌ژگه‌لیکی درێژ چی‌بووه و به‌ شیوه‌ی ته‌ستوونی له‌ به‌ر په‌نجه‌ره‌ داده‌به‌ست‌ری و به‌ته‌نافی‌ک به‌سه‌ر په‌نجه‌ره‌دا ده‌کشیت یان ده‌ک‌ریته‌وه. (په‌رده‌عمودی)

په‌رده‌ی بووک و زاوا: (ب) ژووری که‌ زاوا و

بووک بوْ نه وه لېن جار له و ژووره دا پیکه وه
 ده بن. (حجله)
 په رده ی پا: ژور به ی بوونه وه رانی ئاوی بوْ
 چاکتر مه له کردن، له به ینی قامکه کانیا ندا
 په رده ییک هه یه. (پرده پا)
 په رده ی په نجیره: [ناوټ] قوماشی که ده دری
 به په نجیره دا بوْ دیار نه بوونی ناو مال له
 دهر موه. (پرده پنجره)
 په رده ی تار: [ناوټ] ریخو له ی با دراو (کات
 کوت) که له سهر ده سکی تار ده به ستری؛ وه-
 ک ژی که وائیکی باریک وایه. (پرده تار)
 په رده ی چاو: [ناوټ] هه ریه ک له سی توویژی
 دهر وونی چاو. (پرده چشم)
 په رده ی هه سیری: [ناوټ] جوړیک په رده له
 قامیش چنراو بوْ به رگری له هه تاو که به
 رووکاری دهر موه ی په نجیره دا داده به ستری.
 (پرده حصیری)
 په رده ی سینما: [ناوټ] (۱) جیگاییک که
 وینه ی فیلم ده که وینه سهری یا قوماشی
 سپیه یا دیواری که چکاری کراوه. (۲)
 په رده ییکه ده که وینه به ینی (جیگه ی وینه ی
 فیلم که وینه سهر) و بینه رانی فیلم له هو لی
 سینما دا. (پرده سینما)
 په رده ی شانو: [ناوټ] (۱) په رده یه که له
 به ینی نه کتیره کان و بینه راندا. (۲) به شیکه
 له شانو له ماوه ی هه لدانه وه و دادانه وه ی نه و
 په رده دا؛ شانو که له سی په رده دا به پړوه چوو.
 (پرده نمایش)
 په رده ی کچینی: [ناوټ] بن؛ پوسیکی توویژ
 ئاسای ناسک له ناو شهر می کچاندا که به

هو ی زهر به و گوشار دهر پټ. (پرده بکارت)
 په رده ی گوی: [ناوټ] ته پلی گوش؛ ته پلی-
 گوی. (پرده گوش؛ پرده سماخ)
 په رده ی موسیقا: [ناوټ] ژماره ی له رانه وه ی
 (فریکانسی) هه رده نگ ی هه تا دوو به رانه به
 بوون ده بیته یه که هه نگاو (نوکتاو) که له
 موسیقای خوړه لاتی ناوه راستدا دابه ش
 کراوه به ۷ پرده که هه ریه رده یش به به شی
 چووکتر وه ک دییز و ییمول و سو ری و
 کوړون دابه ش کراوه. (پرده موسیقی)
 په رده ی نزاکه ت: [ناوټ] (۱) (ب) حورمه ت
 ږاگه تن له به ینی دوو یا چند که سدا. (ادب
 نگه داشتن) (۲) له تو ی په رده دا، مه به ست
 درکاندن به هیما. (پرده ادب)
 په رده ی نه قاشی: [ناوټ] (۱) یه که ی
 ژماردن تابلوی وینه گهری و نگار کیشی.
 (پرده نقاشی) (۲) قوماش یا ته خته یا هه ر
 شت که وینه ی له سهر ده کیشری.
 (پرده نقاشی)
 + په رزان: [چاوگه] هه ل و دهر فته
 بوکردنی کاری؛ سهر م ناپه رژی؛ فورسه تم
 نییه. (فرصت)
 په رزین هیته ر: [ناو به ر] دالده خواز؛ په ناهینه ر؛-
 نه وه ی که په نادینی. (پناهنده)
 په رزینی قایم بی: (ب) نزاکه ت له
 به یندابی؛ بی نه ده بی نه بی؛ دوور له پرووی مه-
 جلیس؛ بیلاته شبی. (کنایه دور از حضور)
 په رسار: [ناو] په رستار؛ په رسته تار؛ ناگاداری
 نه خوش؛ تیمار که ر و چاوه دیبری نه خوش.
 (پرستار)

په رسوجو: [ناوت] (۱) پرسوجو؛ جويايوون به-
پرس کردن له م و له و. (پرسوجو) (۲) به دواډا
گهړان و جويايوون. (جستجو)

په رسوم: [ناو] په بينکه؛ نه و ډارده که به
گونکه هه ویر يوه ده کهن تا به تیروک و
پنه دا نه چه سپی. (آردیکه روی چانه خمیر
میپاشند)

په رځه نند: [ناو] دیواری بلیندی بیستان و ږهز.
(حصار بلند باغ).

په رکه م: [ناو] (۱) گلاراو؛ (چشم درد؛ تراخم)
(۲) فی. (صرع)

په رکیشان: [چاوگه، ت] (۱) په لی بال-
هه لکه نند؛ (پر بال چیدن) (۲) بال لیدن و
هه لفرین. (پر کشیدن)

+ په رگال: [ناو] بنه ماله؛ مال و خیزان.
(خانواده)

په رگر: [ئاوه لئاو] لاگر؛ گوشه نشین؛ خو
له خه لک و جه ماوهر دوور گرتن.
(گوشه نشین)

په رگر تنه وه: [چاوگه، ت] (۱) بالگر تنه وه؛
هه لفرین. (پرواز کردن) (۲) له خوشیان
بال دمره ښان. (بال در آوردن) (پرواز کردن)
په رگی: [ناو] تووش؛ به یه ک گه یین.
(برخورد)

په رمان: [چاوگه] په رمین؛ په رمیان؛ لی پادین
و چاوه پوانی کردن بو کردنی کاری. (باور و
انتظار برای انجام کاری)

په رنساندن: [چاوگه، ت] نه حیا کردنه وه؛
بووژانندنه وه؛ ژيانندنه وه (احیا کردن)
په رنسین: [چاوگه] بووژانه وه؛ نه-

حیا کردن. (احیاشدن)

په رڼیان: [ناو] جوړی قوماشی ټاپمووشی
نهرم؛ حه ریر. (پرینان)

په روار بېندی: [ناو] کاروړه وتی په روار دابه-
ستن؛ قه له وکړنه وه ی ټاژال به شیوه ی
تایبته. (پروار بندی)

په رواسه: [ناو] په راسوو. (دنده)
په روا نه کردن: [چاوگه، ت] کوته کردن؛
نه پرینگانه وه؛ نه ترسان؛ بیپه روا بوون. (پروا
نکردن)

په روبال پیدان: [چاوگه، ت] (ب) ژیر بالگر تن؛
ده ست ټاواله کردن بوته نجامی کاری؛
به ربو شکر دن. (پر و بال دادن)

+ په روبال دهر کردن: [چاوگه، ت] (۱) (ب)
گه وره بوون و به خوډاهاتن. (بزرگ شدن
بچه) (۲) (ب) له کاریکدا سه رکه وتوو بوون و
ده سه لات پیدا کردن. کنایه. موفق شدن و
قوی شدن) (۳) په ل له سه ر لهش و بالی
فرېنده پوان. (پر در آوردن)

په روبال دهر ښانه وه: [چاوگه، ت] (۱) (ب) به-
هیز بوونه وه؛ به ده سه لات گه یشته وه؛
(دوباره به قدرت رسیدن) (۲) فرنده ی بال-
کراو که بال دیننه وه. (دوباره بال در آوردن
پرنده)

په روبال قرتانندن: [چاوگه، ت] (۱) بال کردنی
مهل بو هه لنه فرین؛ باسکو کردن. (قیچی-
کردن بال) (۲) (ب) له قودرت و ده سه لات
خستن. کنایه (از قدرت انداختن)

په روبال و مریو: [ئاوه لئاو] (ب) هه ژار و
بیده سه لات و لاواز بوو. (کنایه. ناتوان شدن)

په پړوښان: [ناو] په زوی سه رښانی منډال؛
په پړوی دهم و لووت سپړنی منډال که به
شانیدا دهی لکینن. (دستمال روی شانه بچه)
په روښدار: [ناو له ناو] به په روښ؛ خه مبار.
(غمگین)

په روښ دل: [ناو له ناو] دل به خه؛ جارز؛ دل
به په زاره؛ دل په رښان. (دل پریش)
په پوشک: [ناو] پر شه؛ پرشکه ی ورد؛
پرووشه؛ بارانی ورد و کم. (قطرات ریز
باران)

په پړوکردن: [چاوگه ت] پینه په پړوکردن.
(پینه کردن)

+ په روه راندن: [چاوگه،] (۱) بارهینان؛
تربیته کردن؛ په عه مهل هینان. (تربیت
کردن) (۲) په روه راندنی قسه و مه به ست؛
پړکویک کردنی وشه بو سه فڼه نگ کردن و
شروقه کردنی بابه تی به جوانی و ته و او ی.
(پرو راندن مطلب)

+ په روه رده: فته [ناو له ناو] عاملاو؛ به خپو کړاو؛
بارهاتوو؛ قوره په روه رده؛ قوره ی په عه مهل
هاتوو و بارهاتوو. (پرو رده)

+ په روه رده کردن: [چاوگه ت] بارهینان؛
به خپو کردن؛ راهینان؛ په روه راندن؛ عاملاندن؛
به ره هم هینان؛ په عه مهل هینان.
(پرو رده کردن)

په روه رده که رده ی: [چاوگه ت] پرو رده کردن؛
بارهینان؛ پیگه یاندن؛ په عه مهل هینان؛
په نیو هینان؛ هینانه نیو. (پرو رده کردن)

+ په روه رشت: [ناو] په و تی بارهینان.
(پرو رشت)

په پړوه رین: [چاوگه ت] (۱) په ل وهرین (پړ
ریختن) (۲) (ب) له ده سه لات که و تن؛ له هیز
و قودره ت که و تن و نارام بوونه وه و لاواز
بوون. (آرام شدن. ضعیف شدن)

په روه نی: [ناو + بند] په سر پیړ؛ سی روژ له مه و
به ر. (پس پر یروز)

په رو یز: (۱) ناوه بو پیاوان. (اسم مردانه) (۲)
[ناو له ناو] پیروژ؛ سهر به رز؛ سهر که تی؛
سهر که و توو. (پیروز)

په رو یین: فته [ناو] (۱) نه ستره ی
سوره ییا (پرو یین) (۲) ناو بو ژنان. (اسم زنانه)
په پرتیر: [ناو] په پی به سترو به بنی تیره وه؛
سو فار؛ په پدال. (پرمناوک)
په په جگه ره: [ناو] کاغه زی سیفار. (کاغذ
سیگار)

په ره زیله: [ناو] میوینه ی گیا؛ پایه ی سهر لینج
و نهرم له ناو گولی گیادا که دمیتته هو ی
به رهینانی گیا و ناو سبوونی. (کلاله)

په ره سته: [ناو] په ره سته؛ جیگه ی عیاده ت.
جیگای په ره ستن. (پرستگاه)

+ په ره سلیر که: [ناو] (ف. ب) ته ی ره به له ک؛
پزلگرد؛ پلوز گردی؛ پلیزرگ؛ پلیسر؛ پلیسرک؛
پلیسرگ؛ پلیسری؛ پلیسگر؛ پولیسور؛
په ره ستوو؛ په ره سلیر که؛ په ره سیلکه؛
په ره سیولکه؛ حاجی حاجک؛ حاجی په ش
حاجی په شک؛ حاجی په نگ؛ دومقه سک؛
دومقه س. دومقه سوک؛ حجه جک؛
حجه جک؛ که له بن میچ و به رقه دی
شاخی به رزدا به قوپ هیلانه سازده کا.
(چلچله یا پرستو)

پهره‌سه: [ناو] پَڙه؛ ږاده؛ پله و پاڼه و مهرته‌به. (سطح؛ مرتبه)
 په‌ږه‌ک: [ئاوه‌لناو] نیریک که زور ده په‌ږت.
 (نری که زیاد جماع میکند)
 په‌ږه‌مریشکه: [ناو] سیچقه؛ له‌سه‌رما مووی
 له‌ش ږاست‌بوونه‌وه. (مو سیخ شدن از سرما)
 په‌ږه‌مووچه: [ناو] قه‌لم‌موو؛ قه‌لم‌می نیگار
 کیښی. (قلم مو)
 په‌ږه‌میږ: [ناو] پریمووس؛ چرای چیشت‌لینانی
 نه‌وتی که به‌ناسووس بای تیده‌کری.
 (پریمووس)
 + په‌ږه‌ناو: [ناو] کلوشی به‌ږپای گاگیره
 هه‌لگیرانه‌وه؛ ږیر و ږوو‌کردنی کولوش له
 پیڅوئی گیره‌دا. (ږیر و رو کردن خرمن در
 وقت خرمنکوبی)
 + په‌ږه‌وازه: (۱) [ناو] باله‌وازه؛
 په‌رته‌وازه؛ به‌چکه‌ی مه‌ل که فی‌ری هه‌لفرین
 بیی. (اولسین پرواز پرنده) (۲) (ب)
 دوور که‌وته‌وه‌ی کوږو کچ له مالی باب و
 هدریه‌ک ږوو بکه‌نه ولاټی؛ (ب) هه‌لو‌ه‌د‌ابوون
 به ولاتاندا؛ تهره و ټاواره بوون به ولاتاندا.
 (آواراه‌شدن در غربت)
 په‌ږه‌ی جه‌نجه‌ر: [ناو] تیڅی جه‌نجه‌ږ؛ ټه‌و
 پارچه ټاسانه که کولوش ورد ده‌که‌ن له‌گیره‌ی
 جه‌نجه‌ږدا. (تیغه خرمنکوب) په‌ږه‌ی گوی؛
 [ناو، ت] نه‌رمه‌ی گوی؛ جیگای گواره
 ټاو‌یزان‌کردن. (نرمه‌گوش)
 په‌ږه‌ی ماسی: [ناو، ت] بال؛ باله‌ی ماسی.
 (باله ماهی)
 په‌ږی‌ته‌ندام: قند: [ئاوه‌لناو] به‌ژن‌په‌ری. (ب)

ژنی جوان و ږیکوپیک و چه‌ل‌نگ و
 شو‌خوش‌نگ و ده‌لال. (پری اندام)
 په‌ږیتانک: [ناو] په‌ږه‌ږوک؛ په‌ږووله. (پروانه)
 په‌ریخان: په‌ری‌خاتوون؛ په‌ری‌خانم؛ ناوه بو
 ژنان. (اسم دخترانه)
 په‌ری‌ده‌ریایی: [ناو، ت] فرشته‌ی خه‌یالی که
 تا که‌مه‌ر ټینسانه و خواره‌وه‌ی ماسییه. (پری
 دریایی)
 په‌ری‌ږوو: قند: [ئاوه‌لناو] (ف. گیو) سه‌روچاو
 جوان. په‌ری‌ږوخسار. (پری‌رو)
 په‌ری‌ږه‌شک: [ناو، ت] شه‌یتان؛ ټه‌هریمه‌ن.
 مه‌ږنه‌مووک. (ابلیس)
 په‌ریږ: [ناو] نیږدیوان؛ په‌ینجه. (نردبان)
 په‌ری‌زاد: قند: (۱) [ناو] کچی‌په‌ری؛ له په‌ری
 بوو (ب) کچی جوان. (پری‌زاد) (۲) ناوه بو
 ژنان. (اسم دخترانه)
 په‌ری‌سا: قند: (۱) [ئاوه‌لناو] وه‌ک په‌ری؛ په‌ری
 ټاسا؛ په‌ری‌شیوه. (پری‌سا) (۲) ناوی ژنانه. (اسم
 زنانه)
 + په‌ری‌ش: [ئاوه‌لناو] په‌شیو؛ په‌ری‌شان.
 (پری‌ش)
 + په‌ری‌شان: (۱) بو‌یان. (برایشان) (۲) په‌ری
 شان؛ بو‌شان و مه‌قام. (برای مقام) (۳) [ئاوه‌-
 لناو] ټالوز؛ دل په‌شیو. (پری‌شان) (۴) [ئاوه‌لناو]
 په‌ږاگنده؛ پږش و بلاو. (پراکنده و
 پری‌شان) (۵) ناوه بو‌پیاوان. (اسم مردانه) (۶)
 ناوی گوټیکه له خوړه‌لانی ټیران.
 (دراچه‌پریشان در شرق ایران)
 په‌ری‌شان‌حال: [ئاوه‌لناو] حال شیو؛ که‌له‌لا؛
 ناته‌واو؛ ده‌ست‌کورت؛ بیتاقه‌ت و هیږ؛ زار؛

ناکوک؛ لیقه و ماو. (پیشان حال)

+ په پښ: [چاوه] (۱) فرین؛ بالگرته وه. (پښدن) (۲) خو هه لڅستنه وه. (پښدن) (۳) داچله کان له خو؛ له خو په پښ: له خو راپه پښ (پښدن) (۴) داچله کان و ترسان. (یکه خورډن) (۵) په پښی نیر له میو. (جفتگیری) (۶) لیواری کاسه که په پښی؛ شکا. (پښدن) (۷) هه لپه پښ: په خس. (رقص) (۸) په ننگ بروو سکانی ده موچاو یا په ننگی قوماش؛ په ننگ پیوه نه مان؛ په ننگ په پښ. (رنگ پښدن) (۹) باز دان؛ به سهر جوگه دا په پښ؛ داپه پښ. (پښدن) (۱۰) به هه لم - بوونی تراو. (بخار شدن مایع؛ پښدن)

په پښه: [ناوبک] (۱) فرېدەر (پرت کندنه) (۲) نیر به سهر میو په پښ. (سوار کندنه اسب بر مادیان) (۳) ده په پښیته وه؛ نه - جات ده دا. (نجات دهنده) (۴) ده قرتینی و سهری گیا ده په پښی. (قطع کندنه) په پښه قوروو؛ خوړاک چوونه ناو بو پښه ی هه ناسه؛ له گه روو په پښی ناو یا خوړاک. (به گلو پښدن)

په پښه کول: (۱) سوار پشت بوون؛ سوار بوون. (بر پشت پښدن) (۲) (ب) زال بوون. (غالب شدن)

+ په پښه وه: [چاوه ت] ده رباز بوون؛ نه جات - بوون؛ له سهر ربازی په پښه وه؛ له خه تر په پښه وه. (گذشتن. نجات پیدا کردن)

په پښه: (۱) [پور دووی په پښ] هه لپه پیوه ته وه؛ هه لی خستوه ته وه. (پښده. جهیده) (۲) هه لفریوه. (پرواز کرده) (۳) [ناوه -

ناو] هه لودا؛ دوور که وتوو؛ سهر گه ردان؛ ناوړه. (سرگردان. آواره) (۴) په راڅه که لیوه که ی په پښه؛ واتا شکاوه له ت بووه. (پښده) په زهزه کیفی: [ناو] په سپه سه کیوی؛ جال جالوو که یه کی بی نازاری کور کداره (نوعی عنکبوت) په زدی: [ناو] میښوله؛ پیښکه؛ په خشه. (پشه)

په زشن: [ناو] په سندن؛ پیا هه لڅو پښدن؛ په سندن و تاریف کردن، بو ی هه یه له (په سن) ی ناو یست او هاتیییت. (پسندن؛ مدح)

په زک دانک: [ناو] هاو له ی جه رگی نازل. (نوعی مرض جگر حیوانات)

په زه کیفی: [ناو] مه په سوور؛ مه په کیوی (میش کوهی)

په زی فه رگاش: [ناو ت] په زی چاو په ش، په زی به رازی. (میش چشم سیاه)

+ په ز: [ناو] پرز؛ لق و پوپ. (شاخه نازک درخت)

په ژاج: [ناو] زنی یاریده ده ری تولدار له کاتی مندال بووندا. (ماما)

په ژراندن: [چاوه ت] قسه وه ده رگرتن؛ قبوو لکردن؛ وه رگرتن؛ په زی ران (پذیرفتن؛)

په ژقین: [چاوه] تراو به سهر موه نان و خوار دنه وه؛ هه لقوړان؛ هه لقوړاندن. (هورت کشیدن مایعات)

په ژک: [ناو] پرز؛ لقی سهر موه ی دار؛ پرز؛ په شک. (ساقه های بالای درخت)

په ژلاندوک: [ناو] موو بهر؛ دارو؛ دهرمانی

تووک بهر. (واجبی)

+ په ژم: [ناو] تالشته؛ سیخوار؛ سووخ؛
خووسار؛ خووس؛ زوقم؛ خويز؛ نه لماسه؛
سهرماوه رده؛ په ژ؛ ورده سه هوول يا دهنکه
به فري زور ورد که سبه ينان به نارامی
ديته خوار له هه وای زور سارددا. (پژ)
په ژمينه: [ناو] په ژينه؛ که پروو؛ که په کيفه.
(کپک)

په ژه ل: [ناو] هه ژگه ل؛ لق و پوپی وشک؛
چرو چيلکه؛ درک ودال. (ساقه های خشک
شده)
+ په ژیک: په ژي نهرم و ناسک؛ خه لف؛ لقی
نهرم و شلی دار. (شاخه ترد و تازه درختان)
په ژينه: [ناو] په ژمينه؛ که په کيفه؛ که پروو.
(کپک)

+ په س: فد: (۱) [نامراز] به س؛ نه دی؛ دهن ا؛
ئير؛ نه ی؛ ناخر؛ په س بوچی ناروی، په س
بوچی وای کرد. (پس) (۲) [دهنگه ناو] ته س؛
دهنگه دانی که ل بو چوونه دواوه. (پس رفتن)
(۳) [ناو] پاش؛ په سمه نه؛ پاشماوه. (پسمانده)
(۴) [تاوه لئاو؛ پست؛ پست)

په سا په سا: په سای په س؛ په يتا په يتا؛
له سهریه ک؛ گوپايگوپ. (پی در پی، متوالیاً)
په ساکردن: [چاوگه ت] ناو ليپ شانندن و
ته کردنی پيخوپی قور؛ نماندن؛ فيساندن؛
خووسانندن. (خيساندن)
په سای په س: يه ک له دواي يه ک په يتا په يتا؛
يه ک له سهریه ک. (پياپی)

+ په سبوون: پيروز نه بووک؛ له دواوه بوون
له قوماردا دوراو؛ له پاش بوون. (عقب بودن)

+ په ستان: [له چاوگه ی په ستاوتن]
گوشاردان؛ گوشين؛ حاله تی نه وشار دانه سهر.
(فشردن)

په ستاو: [ناو] پاسا؛ په سا؛ په ستاو دهرينان؛
قوپ گرته وه بو خشت برين. (خازه)
په ست بوون: [چاوگه ت] پيخوست بوون؛
سهر شور بوون. (خوار شدن)

په ست کردن: [چاوگه ت] نزم کردن؛ زه لیل -
کردن؛ پاپه سترکدن. (پست کردن)
په ست و بلیند: [تاوه لئاو] په س و بلیند؛
هه وراز و نشيو؛ چالوچول؛ بهرز و نزم. (پست
و بلند)

په سته که فیشه ک: [ناو] په سته کی که
فیشه کدانی له سهر دروست کراییت.
(چوخه نمه دين با جای خشاب)

په سته وان: [ناو] پسووله ی ئيجازه دان بو
هاتوچو. (اجازه نامه عبور)

په س چوون: [چاوگه ت] به پاشداهاتن؛
نکوول هييان که ووتنه دواوه؛ پرووه که می -
چوون؛ دژی پيشرويشتن. (پس رفتن)

په سدان: [چاوگه ت] (۱) بوپردان. (شکست
دادن) (۲) په سوه دان؛ دانه وه؛ (قهرز دانه وه).
(ادا کردن) (۳) پال پيوه نان و ته س دانی
حه يوانی به رزه. (عقب راندن)

په س سندن: [چاوگه ت] (ف. گيو) په س -
سهن؛ لی سهنده وه؛ نه ستانده وه. (پس
گرفتن)

په سقه ره ول: [ناو] پاشقه ره ول؛ چاوديری پاش
سپا. (نگهبان عقبه لشکر)

په سنده رده ی: (۱) [چاوگه ت] به دل بوون؛

جیا کردنه وه و بهرگه م کردن. (پسند کردن)
 (۲) (ب) په ژراندن؛ له په رله ماندا یاسا که
 په سهند کړا؛ په ژړدرا. (پذیرفته شده)
 په سکه فتن: [چا وگه، ت] وه پاش که وتن
 که وتنه دواوه. (عقب افتادن)
 په سمار: [ناو بهر] شکایت لیکراو. (متشاکي)
 په سن کړاو: [ناو، بهر] (۱) په سهند کړاو؛ په سن -
 کړیاگ (پسند شده) (۲) هه لېژ پړاو؛
 هه لېژ پړدراو؛ بهرگه م کړاو. (انتخاب شده)
 په س و بلن: [ئاوه لئاو] په ست و بلیند؛
 چالو چول. (پست و بلند)
 په سهر: په سر؛ له پیش؛ په سهر پیری؛
 په سر پیری؛ سی پوژ له مه و بهر؛ په سر پیزار؛
 (پس)
 په سهند: فتن [ناو] په سهند؛ په سن؛ به دل؛
 پاشگر: هه لېژ پړ: جوان په سهند، گهن په سهند،
 دیر په سهند. (پیواژه)
 + په سیسه: [ناو] که په سیسه؛ وردیله به فری
 خر که له سهرمای زوردا دهنک دهنک
 دهباری (پژ)
 په سیله: [ناو] په سیره؛ بهر سیله؛ قوره؛ هال.
 (غوره)
 په سیره مارانه: [ناو] بهر سیله مارانه؛ قوره
 مارانه؛ هاله مارانه. (نوعی غورمو انگور)
 په شتوو: [ناو] خومره؛ ده فری گه وره ی
 کاشی بو ترشیات و موره با تیکردن. (خمیره -
 کاشی)
 په شته په شت: [ناو، ت] خولانه وهی مروقی
 بیکاره له کو لنان. (کوچه گردی انسان بیکاره)
 په شته ویوی: [ناو + ئاوه لئاو] له دوا یه ک؛

دوا به دوا؛ دریژه دار؛ ده وامدار؛ (سریال)
 په شک: [ناو] پر شه؛ پر شه ی وردی ئاو؛
 پر شکه؛ پژکه؛ پریشک؛ پژگ. (پشنگ)
 په شکاپیس: [ئاوه لئاو] پر شکه پیس. (ب)
 حهرامزاده. بیژوو. (حرامزاده)
 په شلاندن: [چا وگه، ت] پژاندن؛ پرژاندن؛
 پر شانندن. (پاشاندن)
 په شلین: [چا وگه] پرش و بلاو بوون؛ پاشین؛
 پرشان؛ پرژان. (پاشیدن)
 په شمه: [ناو] رانک؛ پاتولی له بووزو چی کړاو.
 (شلوار از شال پشم)
 په شمه نه: [ناو] په سمه نه؛ پاشماوه؛ پاشخوان؛
 له دوا به جیماو. (پسمانده)
 په شهنگ: پیشاهنگ؛ سهرجه له.
 (پیشاهنگ)
 په شیوان: (۱) په شیویان (پریشان شدن)
 (۲) په شیوگه ل. (پریشانان) (په شیواوه له بهر
 بهرچم په شیوان). (نالی)
 په شیواندن: [چا وگه، ت] ئالوژ کردن؛ (به هم -
 ریختن)
 په قلی: ته قلی؛ له گه ل؛ پیکه وه. (باهم).
 په قمرنج: [ناو] په قهرج؛ دولچه. (سطل)
 په قیان: ته قیان؛ ته قین؛ تره کیان؛ په قین.
 (ترکیبن).
 په کهری: [ناو] غه مگینی؛ وه پرزی؛
 داگیراوی؛ قه لسی. (پکری)
 په لایسکه: [ناو] کرمی ناو گه لای گیا؛
 په له پیسکه. (نوعی کرم آفت گیاه)
 په لاتنه: [ئاوه لئاو] دوا که وته؛ پاشماوی عه قلی.
 (عقب مانده ی ذهنی)

په لاتنه: [ناو] سوال؛ دهست درېژ کړنه وه بو
 يارمه تی؛ پارانه وه (خواهش و تمنا)
 په لاتنه مان: [ناو] (ف. گيو) مه جلیس؛ کوږ؛
 جیگه ی کوږوونه وه. (انجمن)
 په لار: [ناو] پلار؛ ته شه؛ تانوت؛ داره
 دهست تیگرتن. (تشر زدن. پرت کردن
 چویدست)
 په لاف ساوار: [ناوت] پلاوی ساوار؛
 پلاو پرویش. (پلوی بلغور).
 په لاماردان: [چاوگه ت] پيا هه لپرژان و
 هیرش بو بردن؛ په ل هاویشن و به دهست
 گرتن؛ بوچوون و گاز گرتنی سه گ.
 (حمله کردن. گرفتن)
 په لاندن: [چاوگه ت] په ل بو هینان دهست-
 پیداساوین؛ دهست لیدان؛ دهست لیخشانندن.
 (دست زدن؛ لمس کردن)
 په لاویژ: [ناو] پموتی هه لېز و دابه زی (ده-
 ستی) ته سب له قه ده م و ویرغه دا؛ نه و ته سپه
 په لاویژی جوانه؛ په ل هاویژ. (رقص پای
 اسب)
 په لت: [ناو] په لک؛ جوړیک چنار. (نوعی
 چنار)
 په لت: زمان شکان؛ توانای قسه بریان.
 (قدرت تکلم نماندن)
 په لچشانن: [چاوگه ت] هاپین؛ ورد کردن؛ جیق
 دهر هینان. (له کردن. خرد کردن)
 په لچفین: [چاوگه] فلیقاندن؛ پلیشانندن؛
 ورد کردن. (له کردن؛ خرد کردن)
 په لچموک: [ناو] شه مشمه کویره. (خفاش)
 په لخانن: [چاوگه ت] په لخانن؛ پلیخانندن؛

پان و فلچ کړدنه وه. (له کردن)
 + په لخوږ: په لخوږ: [ناو] جو ی کوتراو بو مه
 و مالآت. (جو کوبیده شده)
 + په لخورد: [ناو] آخه رمائی ته واو وردکراو و
 گیره کراو. (خرمن خوب کوبیده شده)
 په لڅه: [ناو] پالاخی چووک؛ په لڅه گامیش؛
 به چکه ی گامیش. (گوساله گامیش)
 په ل دیز: [ناو] گه لای مه یله و تاریک و پش؛
 (وهک گه لای په شه په یحانه) په ل دیزه. (برگ
 تیره)
 په لسین: [چاوگه] مه لسین؛ وردوخاش کردن؛
 هاپین. (خرد کردن؛ پودر کردن)
 په لشانندن: [چاوگه ت] پلیشانندن؛ ویران کردن.
 (له کردن؛ ویران کردن)
 په لک: [ناو] چی چه رمگ؛ سپیدار؛ پیسته که ی
 دهرمانی زهردووییه. (درخت تبریزی؛ سپیدار)
 په لکیش: [ناوت] (۱) چاوساخی کویر؛
 دهسکیشی کویر. (راهنمای کور) (۲)
 پنکرگر؛ مه قاش؛ ماشه. (انبر)
 په لکین: [چاوگه] گاولکی؛ به چوار په ل
 رویشن. (چهار دست و پا رفتن)
 په ل لووس: [ناو] قاپ و جگی په ل؛ زور
 لووسکراو. (شتالنگ خیلی ساییده شده)
 په ل له ناسمان کوتان: (۱) (ب) په وتی یاخی-
 بوون؛ کوئنه دهری. (تمرد) (۲) له خوبایی؛
 به فیز؛ بهر زه فم. (خودخواه) (۳) (ب) ته سپی که
 په لاویژی جوانه. (کنایه از رقص پای اسب در
 قدم)
 په ل له ته ستیره کوتان: په ل له ناسمان کوتانی
 ته سپ. (رقص پای اسب در حرکت)

پهلم: [ناو] قیز؛ بیژ؛ قین؛ نفرت.

(نفرت) < قیزوبیز بو پروون بوونهوی دژواتا.
پهلوشه: [ناو] گیای کوئوو؛ له بنه که ی بو
سوتاندن که لک وهرده گرن. (گیاهی است
که ریشه اش سوخت زمستانی است)

پهل وەشانندن: [چاوه،ت] (۱) دهست
وهشانندن؛ (کسی رازدن) (۲) مهله کردن به
دهست؛ (شنا کردن با دست) (۳) پهله کوتی
و پهل کوتان. (کورمال کورمال) (۴)
پهله قازی کردن. (دست و پا زدن)

پهل هاویشتن: [چاوه،ت] (۱) دهست و پی
جوولاندنه وه و پهل فپندان له مهله دا. (شنا
کردن با دست) (۲) دهست بهرز کردنه وی
ئهسپ له پهوتی قه ده مدا. (رقص اسب با
دست) (۳) دهست دریژی؛ ته جاووز کردن.
(دست درازی)

پهله بزووت: (۱) سه لکه بزووت؛ سه ره سووت؛
دار دهست و تیلای سهر سووتاو. (چوبدست
سر سوخته) (۲) دهست بزویی. (دست درازی)
په له پسیاک له حاله تی پهله پسکی که وتوو؛
وه عهجه له که وتوو؛ وه پهله که وتوو؛ بهله زی؛
به تالوو که بووگ؛ به پهله پرووزکی. (به عجله -
افتاده؛ شتابزدگی)

پهله پهله: [ئاوه لئاو] (۱) گول گول؛ (لکه -
لکه) (۲) خال خال؛ به هاره، کویستانان پهله
پهله بوون؛ کاژوواژ. (خالخال)

پهله بیتکه: [ناو] (۱) نامرازی ته قاندنی چه کی
گهرم؛ پهله بیتکه ی تفهنگ. (ماشه) (۲)
پلتوک. پته. (تلنگر)

پهله بیتکه وهشانندن: [چاوه،ت] پلتوک

لپدان؛ (ب) پلاره قسه تیگرتن؛ ته شهر و تانه
و تانووت لپدان. (کتابه طعنه زدن)
پهله پیسکه: میملی گه لای دار و گیا
میشووله ی تو ی گه لای دار. (آفتبرگ و گیاه)
پهله دار: (۱) پنوکدار؛ خالدار. (خالدار) (۲) پهله
دار؛ دارستانی چکوله. (باغ کوچک)

پهله دار: [ناو] کوته دار؛ تیکه دار. (قطعه چوب)
پهله دان: [چاوه،ت] شه و بارستا
بارانه یه که زه وی ده خووسینی به نه ندازه ی
یه یک بست و نیو. (بارانی که زمین را سیراب
کند)

پهله سوور: [ناو] گیای قومام؛ له کوردستاندا
زوره دهرمانی خوین بهستی برینه. (اخر؛
گورگیا؛ سنبل هندی)

پهله شت بهر: [ناوبیک] پهله شت شور؛ گه مار
لا بهر؛ پیسی لا بهر. (پلشت بهر)

پهله فپکی: [ناو] (۱) پهل کوتان؛ پهله کوتی؛
بال لپدانی مهلی سهر برپاو؛ باله فپری. (پرپر
زدن) (۲) پهل فپری دان و دهست کردنه وه.
(مقابله)

پهله کهرگ: [ناو] داریکه به ناوی باوهشین.
(درخت بقایج)

پهله ماشی: [ناو] پهله کوتی؛ کویره کویر
پویشتن به پهل کوتان. (کورمال)

پهل هوورک: [ناو] پهله ی ورد؛ پهله رانتوو.
(ورق بازی)

پهله ههور: [ناو] تیکه ههور؛ لکه ههور؛
گه واله ههور؛ پارچه ههور. (لکه ابر)

پهلیار: [ناو] نه ستوونده ک؛ کوئه که. (ستون)
پهلیک: [ناو] هه لووک؛ هه لویک؛ پلیک.

(الک)

په لیکانی: [ناو] هه لوو کین؛ پلیکانی. (الک
دولک)

په ماو: پاماو: [ناو] ساف کردن دیواری
گه چکاری کراو به لوکه ی ته. (ساف کردن
گچ کاری پاپنه تر)

+ په مبلوکی: [ناو] که ره کیفه؛ که پروو. (کپک)
په مگ: [ناو] په مموو. (پنبه)

په موخ: [ناو] (۱) په موغ؛ چپو په مه. (چوب
پنبه) (۲) داریکی نهرمه که په موخی لی.
دروست ده کری. (درخت چوب پنبه)

په موو جار: [ناو] جاری په موو؛ کیلکه ی په موو.
(پنبه زار)

په مووی کیوی: [ناو] په موو کیفی؛ جوړیک
په مووی نه سوچ؛ به پشالگه لی خوشه رنگ و
نهرمه وه. (پنبه کوهی)

په مووی نه سوچ: [ناو] لوکه ی نه سوچ؛
په مه ی نه سوچ؛ لوکه یی که له بهرانه ر ئاوردا
خوړاگره و ناسووی. (پنبه نسوز)

+ په ن: [ناو] با؛ نه فه س؛ هه ناسه؛ په نمین:
په نمان؛ باکردن؛ په نکه؛ باوه شین؛ په نه موس:
نه فه س بگره؛ (خفه به) په نمی؛ بای کرد؛
ماسیا؛ بهم به لگانه ی سهره وه. بو ی هه یه
پهن واتای (با) بدا. (باد؛ نفس)

په نابه ریوون: [چاوگه ت] (۱) ژبان له
مهمله که تیکی بیگانه دا به ئیزنی ئو دهوله ته
و په چاوگرتنی یاسای پیویستی
په نابه ری. (په نهنده بودن) (۲) له دالده ی
که سیک یان دهوله تیکیدابوون. (پنا
هنده بودن)

په نابه ری: [ناو] (۱) دالده خوازی؛ کار و په وتی
په نا بردن بو دهوله تیکی بیانی به هو ی
کیشه ی سیاسی یا هه رچی. (په نهندگی)

په نابه ری رامیاری: [ناوت] که سی که به
هو ی خه باتی (سیاسی) و دژایه تی له گه ل
حکومه تی ولاتی خو ی و دژوار بوونی ژبانی،
په نا ده باته بهر دهوله تیکی بیانی.
(په نهنده سیاسی)

په نابه ری کو مه لایه تی: [ناو] له بهر تونلوتیژی
و گیرو گرتی کو مه لایه تی یان ئایینی یان
نه بوونی هیمنایه تی، په نا بردنه بهر ولاتی
بیانی. (په نهنده اجتماعی)

په نادان: [چاوگه ت] دالده دان؛ جیگاپندان و
خسته ژیر چاوده یی و دابین کردن
هیمنایه تی؛ حاواندنه وه. (پناه دادن)
په نار: [ناو] چاوگه؛ سه رچاوه؛ کاریز؛ کانی.
(چشمه)

په ناسیله: [ناو] قوزنی خوچه شاردان؛ جیگای
نادیار و نه له بهر چاو. (پناهگاه)
په ناگه: [ناو] (۱) قوزنی نادیار؛ په ناو په سیوو؛
په رگه؛ جیگای په ناگرتن؛ ره بهت؛ په ناگا. (۲)
< ئیورگه. (پناهگاه)

په نامکردن: [چاوگه ت] په نه انکردن؛
شاردنه وه؛ نادیار کردن؛ په نام له گوپینی (په-
نهانی) فارسییه وه هاتووه به لام له په سته دا وه-
ک (په نامکردن و په نامه کی زیاتر به کارده-
بری. (پنهان کردن)

په نا هیان: [چاوگه ت] په رژین خوازی؛ هاتن
و داوای پاراستن کردن؛ هاتنه بهر دالده ی
پارپزه ر. (پناه آوردن)

پهنج چاوگه ی هوښ: <پهنج چاوگه ی هه-
ست

پهنج چاوگه ی هه ست: (ف گيو) پينج
چاوگه ی هوښ؛ پينج هيڙي: (۱- بيستن ۲-
بوټو نكردن ۳- ههستي دهست ليځشانندن.
(په لاندن) ۴- چيژتن ۵- ديتن) (حواس-
پنجگانه)

په نجه دري: [ناو] پينج درگايي؛ ژوور يكي هه-
راو بووه له بيناي قه ديميدا، به پينج دهركي
دوو تاييه وه. (پنجدری)

پهنج روږي عومر: دنيا پهنج و دوو روږيكه،
نيشاره يه به پينج روږ ژيان و دوو روږي
هاتن و روږيستن. (پنج روزه عمر)

پهنج گه نچ: (۱) < پهنج چاوگه ی
هه ست. (۲) ناوی کتيپه کاني نيزامي
گه نجه ووی (خه مسه ی نيزامي)
يه. (خمسه نظامی)

په نجوله: [ناو] (۱) په نجه ی چكوله.
(پنجه كوچك) (۲) پوو كاوول؛ چه مو له:
(پنجه باز دست، روبكسي گرفتن بعلامت تنفر) (۳)
په نجه ی حه يواني درنده (ناخن و پنجه درندگان)
په نجوله ژهن: [ناو] گيا په نجه؛ له كور دستاندا
زوړه و گيا (خاوينی) يشي پيډه لين. (كف
مريم)

په نجه بوکس: فد: [ناو] جي؛ په نجه ی كانزا كه
له دهستي ده كهن بو مشت وه شانندن له
شه ردا. (پنجه بوکس)

په نجه ته لايي (ب) كار جوان (پنجه طلايي)
په نجه دال: [ناو] گياي (گول ټارام) يشي پي
ده لين كه بو خه نازيل و چاو قوولكه (بلفه ته،

تاعوون) باشه. (ماميران)

په نجه كه له: [ناو] تليامه زن؛ قامكه گه وړه؛
كه له موست؛ تيلامه زن؛ نهنگووسه گه ورم.
(انگشت شصت)

په نجه گيا: [ناو] (ف. گيا) تاقه گول؛ گوليكي -
پر پره بو زيبكه ی دهموچاو باشه (گل-
صدتومانی)

په نجه موږ: [ناو] قامك به ژير نوو سراوه دا نان
له جياتي واوږ. (انگشت زدن)

په نجه موږ كردن: [چاوگه، ت] (ب) په ژراندن؛
قه بوول كردن. كنياه (قبول كردن؛ پذيرفتن)
(۲) قامك پيانان له باتي تيمزا (واوږ) (انگشت
زدن)

په نجه نه خشين: [ئاوه ټناو + ناو] (۱) (ب)
كه سيك كه دهست په نكين و هونه رهندي.
(هنرمند) (۲) ټافره تي په نجه نه خش كراو
به خه ند؛ (دوی چاو به سورمه و په نجه
نه خشينم دهوی) (هيمن). (په نجه نقش ونگار
دار)

په نجه وانه: [ناو] (۱) دهستكيش. (دستكش)
(۲) جوړيک دهستكيشي چه رمي كه دروينه-
وانان له كاتي دروينه كردندا، له بهر درك و
دال له دهستيان ده كرد. (نوعی دستكش درو)
په نجه وانه ی بوکس: [ناو، ت] دهستكيشيكي
نهرم كه له چه رم دروست ده كړي و ناوه كه-
ي بهشتيكي نهرم دهئاخن بو كيپه ركيي
بوکس، (شه رهمشت) (دستكش بوكس)

په نجه هه ليپكان: [چاوگه، ت] قامكي دوو
دهست له يه ك قوفلكردن يا گريدان (ب)
مات دانيشتن. (نجه قفل كردن)

په نجه ی: [ناو] (۱) له قولا په بهره و خوار به قامکی پاوه (پنجه پا) (۲) قامکی پانگشت پا)

په نجه ی تار: [ناو] (۱) جیگای ډاگرتنی شهش (گوښی) پیچی کوک کردنی تار که سیمی تی ږوده چی و ده پیچری؛ له دهسته بهره و ژووری تار. (پنجه تار) (۲) چیژنیکی کوونی ئیرانیانه (عیدباستانی ایرانیان) پیچنه ی تار.

په نجه ی ک: [ئاوه لئاو] له پیچ بهش به شی (یک پنجم)

په نجه ر: اند؛ فد: [ئاوه لئاو] (۱) حاله تی ته گه ری بادهر چوو: (۲) (ب) په کهر؛ جاپز؛ دهسه وسان (پنچر)

په نچه رگر: [ناو، بک] وهستاییک که په نچه ری لاستیکی ته گه ر چاک ده کا. (پنچر گیر)

په نچه رگرتن: [چاوه گت] کاروره وتی گرتنی - کوونی تیوی ته گه ری لاستیکی. (پنچر گیری)

په نچه ری: فد: [ناو، بهرهمی چاوه گت] حاله تی په نچه ربوون؛ کون بوون و بادهر چوونی ته - گه ری سه یاره (پنچری)

+ په نډپیدان: [چاوه گت] کردنه په ند؛ کاری به سهردا هینان که بیته دهرسی ته ممی بوونی خو ی و دیتران. (بلا بسر آوردن)

په ند وهرگرتن: [چاوه گت] (۱) له گو ی گرتنی ناموزگاری. (۲) ته ممی بوون و نه زموون وهرگرتن (پند گرفتن)

په نزهار: [ئاوه لئاو] شله ژاو، په شوکاو. (هول؛ آشفته)

په نس: اند؛ فد: [ناو] (۱) ماشه ی گچله، له

مووچین گه وره تر. (۲) گیره (پنس)

په نسی کاغه ز: [ناو، ت] گیره ی کاغه ز، که دهسته ییک کاغه ز ده گری. (پنس کاغذ)

په نسی نه شته رکاری: [ناو، ت] گیره و ماشه ییک که له (کارډوژه) نه شته رکاریدا به کار دیت. (پنس جراحی)

په نکه: هیند؛ فد: [ناو] په ن: وانا (با) په نکه باوه شین؛ واژهن؛ باژهن؛ نامرازی فی نک کردنه و هی کاره بایی. (پنکه)

په نکه ی دیواری: [ناو، ت] (۱) په نکه ییک که به دیواردا هله ډه واسریت. (پنکه دیواری) (۲) هه روا په نکه ی میچی؛ که ئاو یزان ده کری به میچه وه. (پنکه سقفی)

په نگانندن: [چاوه گت] ډاوه ستاندن؛ ډاگرتن؛ ماتل کردن. (متوقف کردن)

په نگرگر: [ناو] ماشه؛ مقاش؛ نامرازیکی کانزای دوو لقانه یه سکلی ئاوری پیده گرن. (منقاش)

په نگره نه ستیره: [ناو] گول نه ستیره؛ کر میکی بالداره له تاریکیدا ده دهره وشیته وه (کرم شب تاب)

په نگزین: [چاوه گت] هه لبه زینه وه ی هه ر شت که به ته وژم به عه رزدا بدری؛ وه ک به رزه وه بوونی توپی یاری؛ هه لسانه وه. (بلند شدن)

په نگوئن: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] په له وه ریکی ږهش و سپیه و ناتوانی هه لفریت، له ناوچه ی ساردی جه مسه ری باشووری گو ی زه ویدا ده زی. (پنگوئن)

په نکه پیش: [ناو] پیش خوار دنه وه؛ قین و رک خوار دنه وه؛ بهر توو په یی گرتن. (خود خوری)

پهنگه مووس: [ناو] (۱) په نه مووسی یه ک
 جاری: خهوی یه کجاری (ب) مردن. (مردن)
 (۲) باکردن: پهنمین؛ ماسین. (باد کردن)
 پهنگهین: (۱) بافیشکردن؛ خو هه لمسان
 (ب) فیز؛ دهمار. (تکبر) (۲) پونگ خواردنه وهی
 ناو. (راکد شدن و برگشتن و جمع شدن آب)
 په نمای: [چاوکه] هه لماسین؛ باکردن. (باد
 کردن)
 پهنمیان: [چاوگه، ت] هه لماسین؛ باکردن.
 (باد کردن)
 په نوموونی: [ناو] سینه پالوو. (زاتالریه)
 په نه زانای: [چاوگه، ت] پیزانین؛ په بیی بردن.
 (پی بردن)
 په نه که و ته ی: [چاوگه، ت] لیکالان؛ پیکه وتن؛
 لی جوان بوون. (برازنده)
 په نیره: [ناو] گیای توله که؛ توله کی؛ تولک؛
 قهره توره؛ نانه حاجيله؛ په نیرو که؛ نانی حاجی -
 له قلهق؛ کولیره چه وره؛ په چه وره؛
 په پکه چه ور؛ گیانانه شان؛ که له سه قز و
 مه هاباد و شنو زوره. (پنیرک)
 په نیره بوون: [چاوگه، ت] (۱) کاتی دانی ده غل
 شیرهی تی دی و هیشتا رهق نه بووه. (نیم
 رسیده دانه غله) (۲) بهردی نه رمی ناو زاور
 که هیشتا رهق نه بووه؛ خواردنی شووتی له
 خورینی چاره ی نه و نه خوشینه یه. (سنگ
 صفرای سفت نشده)
 په نیری پاستوپریزه: [ناو] په نیری که له ده فری
 سه ربه سته دا هه لیده گرن وشیره که ی
 پاستوپریزه کراوه. (پنیر پاستوریزه)
 په نیری پیتزا: [ناو، ت] جوریک په نیره

دهیکه نه نیو پیتزا و خوراکي جوربه جور. (پنیر
 پیتزا)
 په نیری خيگه: [ناو، ت] وهک په نیری کووپه
 وایه به لام دهیکه نه ناو خيگه وه (پوس په نیر).
 (پنیر خیک)
 په نیری سه لک: [ناو، ت] دواي هه وین کردنی
 شیر؛ دهیگوشن و له بیچی گونه هه ویر
 خری ده کهن و هه لیده گرن له ناوه که ی
 خویدا، یا له ناو و خویدا. (پنیر خرد نشده)
 په نیری کووپه: [ناو] په نیری چه ره؛ په نیری
 سه لک ورد ده کهن و له چه ره دا به نه ییم
 دای ده گرنه وه و له ژیر خاکدا ده یشارنه وه تا
 پاییز. (پنیر داخل کوزه کوچک سفال)
 په وچی: پوکي؛ بویي؛ له به رنه وه؛ نه را؛
 له به رنه مه. (برای اینکه)
 په وکی: په وچی؛ پوکي؛ په وکی؛ نه را. بویي؛
 له به رنه وه. (برای اینکه)
 په وینه: [ناو] په وینه؛ پاوانه. (خلخال مچ پا)
 + په هتن: [چاوگه] پانکردنه وه؛ پیزان.
 (پهنکردن)
 په هقان: ناگاداری لاشانی له شکر؛ نیشکچی
 لاپالی له شکر. (پهلودار)
 په هله وان په مبی: پالوان په موو؛ (ب)
 مروقی زلی بی هونه ری ترسه نوک. (پهلوان
 پمبه)
 په هناوه ر: فد: [ناوه، ناو] (ف. مشه) پاناتی و
 فره ی. (پهناور)
 + په ی: فد: [ناو] (۱) ره گوریشال و چه قی
 گوشت. (۲) رشته ی هه ست پیکردن له
 له شدا. (۳) دوو سه ری ماسوولکه. (۴) بناغی

دیوار. (پی) (۵) بو؛ نه؛ پهی چیش؛
بوچی. (چرا)

پهیاغ: [ناو] تیل؛ داردهستی قهوی. (چماق)
+ پهی پهی: [ناو] لئاو + بند [پهیتا پهیتا؛ له
سهریه ک؛ پاتکردنه وهی له سهریه ک. (پی
دری)

په یجو؛ [ناو، بک] په یجو؛ شوین هه لگر؛
شوینگر؛ په یدو؛ (پیگیر)

پهی چیش؛ بوچی؛ نه؛ چه؛ نه؛ ای چی. (چرا)
په یخام کیان: [ناو، بک] په یغام نیږ. (پیغام
فرستنده)

په یدو؛ [ناو، بک] په یجو؛ په یجو؛ په یخواز.
(پیگیر)

پهی دیوار: [ناو، ت] خه نده کی دیوار.
(فونداسیون. خندق دیوار)

په یروون: [ناو] پیروژه. (فیروزه)
په یزو؛ [ناو، بک] په یجو؛ شوین هه لگر؛ شوین-
گیر. (پیگیر)

په یفاندن: [چاوگه، ت] قسه پیگردن؛
وه قسه هینان. (بحرف آوردن)

+ په یک: [ناو] (۱) پیک؛ جوړیک
نیسکان. (۲) پرتهو نیسکانه له تراو. (پیک)

+ په یکان: فند [ناو] (۱) سهره تیر؛ (۲) ناوی-
سیاره ییکی ئیرانییه. (پیکان)

په یکانه: [ناو] په یکان؛ نیشاندانی رویشتن بو
شوینی له راستای نیشانه ی ← دا سهره تیر.
(فلش)

په یکه: [ناو] به دهن و نه ندان؛ له ش؛ پهری
په یکه، غوول په یکه. (پیکر)

په یکه به ندی: [ناو، ت] [کوژی په یکه

تاشیه) گه لاله گرتن و سه قامگیر کردنی
پازگه لی سهره تایی که رسته ییک، یان
تاو ییک پیش نه جامی ورده کاری.
(پیکربندی)

په یکه رتاشی: [به ره می چاوگه] کاری
دروستکردنی تاو؛ کوته ل تاشی. (پیکر
تراشی)

په یکه نی: [ناو] رموتی پهی کهندن؛ بن دیوار
دانه وه؛ خه نده قی دیوار دانه وه. (که له پاشان
به بهرد و چیمه تنو پری ده که نه وه) نیمرو
باوه فونداسیون پیده لین. (خندق کندن)

په یگر: [ناو] لئاو په یجو؛ په یجو؛ دهره دوا؛
شوینگر؛ دواگه؛ به دوا د گه؛ په یدو؛ به دوا
کاریکا چوون؛ به دواوی کاری که وتن. (پیگیر)

په یگری: [ناو، به ره می چاوگه] کاری په یگر
بوون و به دوا د چوون و په یدو؛ (پیگیری)

په ی گیلان: [چاوگه، ت] په یجو؛ به دوا
گه؛ ان؛ توژینه وه؛ بوگه؛ ان. (تحقیق)

په ی لینان: < قاب هاویزی ولاخ. (پا بهم
زدن در راه رفتن)

په ی مان: فند (۱) بو مان؛ په ریمان. (برای
ما) (۲) په ی مان؛ به دوا ماندا. (پی ما؛ دنبال

ما) (۳) په ی مان؛ قهول و قهرار. (پیمان)
په یمانه: فند [ناو] (۱) په یک؛ پیک؛ پیاله ی

شهراب خوار دنه وه. (پیمانه) (۲) کیله؛ ثایره.
(پیمانه انداز گیری)

په یمانی ناشتی: فند [ناو، ت] به لین بو
راگرتی شهر یا ته واک کردنی حاله تی شهر؛

په یمانی به یین خوشی. (پیمان صلح)
په یمانی دوستی: [ناو، ت] (۱) به لین برایه تی

له بهین چهند نه فهدردا. (۲) به لینی دوو یا
چهند لایه نه بو بهرقه رار بوونی دوستایه تی و
ناو و گوپی فده رهنګ و توجار هت و رامیاری
و نابووری له بهینی دموله ت گهلدا. (پیمانی
دوستی)

په پیمانی عه سکه ری: [ناو، ت] به لینی دوو یا
چهند دموله ت بو هاوکاری سهربازی ههروها؛
په پیمانی نابووری؛ رامیاری و فده رهنګی و
کومه لایه تی. (پیمان نظامی)
په پیناو: [ناو] په پین تیکه لایو ناو کردن بو
'ناودانی شیناوه رد، چه شنیګ کووت پیدان.
(نوعی کود دادن)

په نه دان: [چاوگه، ت] پا له عه رز نه که و تن
له رو باری قوولدا؛ (ب) بوار نه دان. (پا به عمق
آب نرسیدن؛ بی گذار)

+ په پوهند: فد: [ناو] (۱) موتوریه؛ موتربه.
(پیوند) (۲) گریذانی وهک؛ پابیتیه ته له فوونی و
ماره برین. (ارتباط؛ عقد)

په پینکه: [ناو] گه لاو گزی دار که ده پزی و
ده پینه گیاخل (کووت). (وهک به پروو به
په پینکه ی ژیر خوئی ده زی) (فولکلور). (خاک
برگ)

په پینگه: [ناو] په پینگه؛ سهرانگو پلک.
سه لو پینکه (شوله؛ سرگینگاه)

+ پی: [پیشگر] پیم نییه؛ به من نییه؛ پیت
نییه؛ به تو نییه؛ به وشته، پیمردن؛ به و شته
مردن؛ پینازین؛ به و شته نازین. (پیشوند)

پیا: [ناو] په یا؛ پیاده؛ نه به سواری هیچ
پویشن. (پیاده)

پیا: [ناو] کور تکراره ی پیاو؛ پیا به لی؛ پیا ده ی؛

پیاو ده ی؛ پیا به سه: (پیاو به سه). (مرد)
پیا: پییدا؛ به نه ودا؛ به و؛ به نه و؛ نامه که ی
پیا بنیره؛ نامه که ی پیذا بنیره. (بوسيله او)
پیا بوون: [چاوگه، ت] دابه زین؛ په یا بوون؛
پیاده بوون. (پیاده شدن)

+ پیاچزان: [چاوگه، ت] (۱) چزوو لیدان؛
هه نکه؛ زاله پیاچزان؛ پیوه دان؛ پوهه رده ی.
(نیش زدن) (۲) (ب) لیدان و ته ممی کردن.
(تنبيه کردن)

+ پیاده: فد: [ناو] (۱) سواری هیچ نه بووه؛
(پیاده) (۲) هشت سهربازی شه تره نج؛
(پیاده) (۳) لیفه که ی پیاده؛ دایپوشه؛
(پوشان) (۴) نه و داره ی پیاده؛ لییده؛ (بزن)
(۵) به سهر دادان و هیرش بردنه سهر؛ پیاده؛
پیا بده؛ بده به سهریدا؛ به سهر یا بده؛
هیرش (هیرش) به ره سهری؛ (حمله کن) (۶)
کاریکی به مو فایه خوئی پیاده
(پیاده). (ریسک برای انجام کاری)

پیاده کردن: [چاوگه، ت] (۱) دابه زانن. (۲)
تیرا کردن و دار شتی نه خشه و پلانی به
پروم بردن. (پیاده کردن)

پیا راکیشان: [چاوگه، ت] (۱) دار یکی پیا راکیشا؛
لییدا؛ پیادا. (زدن) (۲) پیا راکیشا؛ (ب) تیلا قه ی
کرد؛ لیرا کیشان. (تجاوز کردن) (۳) له پلاو و
گوشت راکیشان (ب) خواردن. (خوردن)

پیارزه: [ناو] پیاسکه؛ پیارسکه؛ پریاسکه؛
پریسکه؛ پریسکه؛ بوخچه؛ توره که ی چووک.
(بقچه کوچک)

پیا رویشن: [چاوگه، ت] (۱) به ریگاییکدا
پویشن. (از راهی رفتن) (۲) پویشن نه ناو؛ به

ناوا ږوښتن؛ تيوهچوون. (گذشتن از توى چيزى)

+ پياز: فند: [ناو] (۱) پيازى كه وكه ب؛ پيازى؛ زهغهفران؛ سهلكى هه رگياييك كه وهك پيواز وابى؛ (۲) بنى موو: پيازى موو. (پياز)

+ پياز ډاككردن: [چاوگهت] فرميسك داوه- راندن؛ (ب) گريان و دلسوزى بهرپايى (پياز ډاك كړدن)

پيازچه: [ناو] پيازى چووك كه له گهل ساقه ته كه پيدا هه لږده كه ندرېت بو خواردن؛ ته په پياز به سهلكه وه. (پيازچه)

پياز كه كولى: [ناو] پياز همارانه. (پياز كوهى)

پياز هگوله: [ناو] گياى پيازى وړج؛ پيازى هورج؛ بو نه خوشينى پرخوله دوانزه گرى به كه لكه. (سورنجان. گل حضرتى)

پياسرپن: [چاوگهت] پياساوين؛ قوپره كه د پياسرپى: قوپرى تيوه دا؛ قوپراوى كرد (آلوده كړدن ډاگل)

پياقى: (۱) پياوه تى؛ پياوى؛ مهردى (۲) مهر- دانه گى؛ جواميرى؛ ميرخاسى. (مردانگى)

پياكه وتن: [چاوگهت] (۱) به سهر شه ره كه دا كه وتم؛ ناگام له و ميوانيه نه بوو پياكه وتم؛ كه وتن به سهر دا. (روى چيزى اقتادن اتفاقا وارد شدن) (۲) به سهر مال و مير اتدا كه وتن. (مال و دارايى بكسى رسپلن)

پيا گه يشتن: [چاوگهت] (۱) خوگه ياندن؛ له ناخرى شهودا پياگه يشتم و هاتمه دلاوته كه. (رسپلن) (۲) به كه سيكدا راگه يشتن و ناگه ليوون و چاوډيرى كردن. (رسيدگى) (۳) به شى هه مووان كړدن. (بهمه رسپلن)

پيا گه يين: [چاوگهت] (۱) چاوډيرى و ناگاليوون. (رسيدگى) (۲) به شى هه مووان- كردن. (بهمه رسپلن) (۳) فريا كه وتن. (بموقع رسپلن)

پياگى: [ناو] پياوى؛ پياوه تى؛ جواميرى؛ (مردانگى)

پيال: [ناو] پيال. (پيال)

پيام: [ناو] په يام؛ په يغام؛ ږاسپارده. (پيغام)

پيانو: ئيتالياد؛ فرد؛ اند؛ فند: [ناو] پيانوو؛ جوړيک كه ره سته دى موسيقايه. (پيانو)

+ پيانووسان: [چاوگهت] گرتنى نه خوشى؛ قوڅه ره شه پيانووسا؛ پيالكان؛ تووشهاتن؛ تووشبوون. (دامنگير شدن)

+ پياو: [ناو] زورجار واتاى مروف به خووه ده گرى؛ (له ته مومزى چرډا پياو سهرى ليده- شيوى) واتا: ئينسان سهرى ليده شيوى. (انسان)

پياو ما قوول: (۱) پياوى به پروومهت و به حورمهت. (مرد معقول) (۲) پرېش سپى و قسه زانې گوند و شار. (رېش سفيد)

پياوى كارى نه بوون: (ب) له ده ست نه هاتن؛ شياوى كردنى كارى نه بوون. (مرد كارى نېودن)

پياها تن: [چاوگهت] (۱) به توندى لومه كردن و سهر كوڼه كردن و به زم پيگپران و به سهر داهاتن؛ (سرزنش كردن) (۲) په يتا په يتا مال ليدان و پياها تنى تانجى له نجير. (نزدېك شدن پشت سر هم تازى به شكار) پيداها تن؛ جوگه كه م ډاك كړدوه ته وه بو ناو پياها تن. (گذشتن) (۴) به گزدا چوون. (حمله)

ویر خاشکردن)

+ پیا هه لکالان: [چاوگهت] تووږه بوون و
دوئا و نزا لیکردن. (عصبانی شلن و نفرین
کردن)

پیا هه لگوتن: [چاوگهت] تاریف کردن له
شاییدا به گورانی و شیعر؛ په سندان؛ تاریف-
کردن. (تعریف)

+ پی بران: [چاوگهت] (۱) حاله تی پاپرین له
جیگاییک و سهر لینه دان؛ پی برین؛
نامووشونه کردن. (پا بریدن از جایی) (۲)
وه بهر که وتن؛ پی بران. (سهم رسیدن)

پیژاردن: [چاوگهت] (۱) شماردنی شتی به
که سیکی تر (۲) قهر موی زهره و زیان
پی کردنه وه. (۱) وادار به شمردن؛ ۲. تاوان
گرفتن)

پیوویکی: [ناو] پیوویکی؛ پاکردنه وهی بووک
بو مالی باوک؛ باوه خوون. (اولین مهمانی
عروسی در منزل پدری)

پی به ده ما بردن: [چاوگهت] قولایه به-
ده ما بردن؛ وهک سهگ گاز له قولایه گرتن؛
(ب) بیحه یایی و شهر فروشی. کنایه (پاچه گاز
گرفتن)

پی به عه زه وه به ند نه بوون: (ب) زور
خوشحال و خوشک هیف له گه یشتنی
خه به ریکی خوش یان رووداویک. کنایه (پا
روی زمین بند نبودن)

پیبه قوونه: [ناو] (ف. ب) جوریک بالندهی
قهر اخ ناو. (پنج جورن) (۱) پی به قوونهی
سهر به کلاوه. (کشیم بزرگ) (۲) پی به قوونه-
ی چووک. (کشیم کوچک) (۳) پی به قوونهی

شاخدار. (کشیم گوش دراز) (۴) پی به قوونهی
گهردن ږهش. (کشیم گردن سیاه) (۵) پی
به قوونهی گهردن سوور؛ که لاقیان زور له
پاش له شیانه وهیه و له ژیر ئاودا بینه یان
زوره. (کشیم گردن سرخ)

پی پاراستن: [چاوگهت] پا به سهر دا نه نان؛
(ب) هوشار بوون بو به ژیر پاوه نه کردن.
(پرهیز از یا گذاشتن)

پی پان: پاپان؛ پی زل. (پابزر گوینهن)
پیپرکی: [ناو] خول به سهر خودا کردنی
فرنده؛ چینه کردنی مهل له خولدا؛ پیپر.
(چینه کردن در خاک)

پیووک: [ناو] شووشه ی تراش؛ کریستال.
(کریستال)

پی به تی: [ئاوه لئاو] پیخاوس؛ (ب) ئاسمان
لیف؛ بهر هلا؛ گده و گوده. (پا برهنه)
پیپر خ: [ناو] ده لاک؛ کیسه کیش. (دلاک).

پیبه ست: [ئاوه لئاو] پیخوست؛ پامال. (پامال)
+ پیت: فد: [ناو] ده فری ته نه که؛ ده فری
نهوت تیگردن؛ ته نه که ی نهوت؛ چه له نگ؛
ده فری حه له بی؛ بانکه ی ته نه که. (پیت)

پی تا پر یکه؟ پی تا پر یوه؟ پی تا په ریوه؟ (ب)
جنوکه ت پیاهه لپه ریوه؟ شیت بوو ییت؟
(دیوانه شده ی)

پی تاس: [ئاوه لئاو] تووکی سهر وه ریو؛ سهری
بی موو؛ تاس؛ هه ویز. (طاس)

پی تاک: [ناو] پووړه هه نگ؛ شانک؛ خلیف؛
قوونوو. (تجمع زنبور عسل)
شانه؛ کندو)

پی تاک دان: [چاوگهت] یارمه تی کردن؛ نه-

رکی مالی (پوولی) نه دا کردن (کمک کردن).
 پیتاندن: [چاوه‌ت] به‌ره که تدار کردن؛ خه‌نی-
 کردن؛ به‌پیتکردن؛ ده‌وله‌مه‌نه کردن؛ وه‌ک
 پیتاندنی‌فۆرانیوم. (غنی سازی)
 پیتفی: پیوست. (لازم)
 + پیتگ: [ناو] شه‌نگه‌بی؛ شوپ‌ه‌بی. (بید
 مجنون)
 پیت‌ه‌زک: [ناو] به‌فره‌چال؛ یه‌خچال؛ کونه به‌فر.
 (یخچال) مه‌به‌ست (سه‌لاجه) نییه
 پیتیک: (۱) [ناو] یه‌ک پیت له‌ئه‌لفوبی.
 (یک حرف) (۲) توژی؛ که‌می. (کمی) (۳)
 یه‌ک چه‌له‌نگ؛ یه‌ک چه‌له‌بی. (یک
 حلبی) (۴) [ئاوه‌ل‌ناو] پاقر؛ پاک؛ خاوین؛
 ته‌میس. (پاک؛ تمیز)
 پیجامه: [ناو] لیباسی ته‌نکی نیومال؛ پیژامه.
 (پیژما)
 پیجی: (۱) [ناو] جیگه‌ی پی (۲) کاتیکی-
 که‌م چرکه‌ییک؛ ده‌می. (جای‌پال‌حظه‌ای)
 + پیچ: (۱) [پاشگر] هر شتیک که
 تیده‌ئالیت. موس‌پیچ؛ پایچ؛ مه‌چه‌ک‌پیچ؛
 مل‌پیچ؛ (پیچ) (۲) [ناو] جه‌ر. (پیچ)
 + پیچ: [ناو] (۱) جه‌ر. (پیچ) (۲) ناراست؛ خوار؛
 لار. (کج) (۳) ژان و ئیشی سک. (درد
 شکم) (۴) (ب) فروفیل؛ زور به‌پیچ. (حیله) (۵)
 خول؛ سوور. (پیچ)
 پیچاف: [ناو] هه‌نیه؛ نیوچاوان. (پیشانی)
 پیچافک: [ناو] قوولکه‌ی چاو؛ کالانی چاو؛
 قایلکی چاو؛ قووته‌ی چه‌می. (حدقه)
 پیچال: [ناو] (۱) که‌سیک که له پای چال‌دایه،
 له کایه‌ی چالیندا. (پای‌چال) (۲) چالی ژیر

سندان له ئاسنگه‌ریدا. (گودزیر سندان)
 + پیچان: [چاوه‌گه] (۱) پیچاندن؛
 شیوان؛ شیواندن؛ (سه‌رلی) شیواندن به‌پرسی
 زور لیکردن؛ به‌لیپرسینی زور ته‌نگاو کردن.
 (پیچاندن) (۲) تی‌ئالان؛ به‌دهوردا
 ئالاندن. (پیچیدن) (۳) لادان له‌ری؛ وهرسووران
 و پیچان به‌لای چه‌پ یان راستدا.
 (پیچیدن) (۴) سه‌ری پیچ بادان. (پیچ دادن)
 + پیچانه‌وه: [چاوه‌گه‌ت] (ب) به‌ستنی
 ده‌رکه‌ی ریخراوییک و تیکدانی بیسات؛
 پیچانه‌وه؛ ناشبه‌تال پیکردن؛ بار پیچانه‌وه
 (پیچیدن)
 پیچ باده‌ر: [ناو] جه‌ر مبادهر (پیچگوشتی)
 + پی‌چرا: (۱) [ناو] به‌رزاییک که‌چرای له‌سه‌ر
 داده‌نریست؛ پایه‌ی‌چرا. (جا و
 پایه‌چراغ) (۲) [ئاوه‌ل‌ناو] (ب) به‌مروقی
 کورته‌بالا ده‌لین. (کنایی کوتول) (۳) پاره‌ییک
 که‌قوما‌ر بازان به‌خاوه‌ن قوما‌رخانه‌ی
 ده‌ده‌ن. (شیتیل) (۴) پیچرا؛ پیچراوه؛ ئالیا؛
 ئالوزرا. (پیچ‌پیچرا؛ پینال‌ا-)
 (پیچیده‌شد) (۵) تووش‌بوون؛ نه‌خوشینم
 پیاپیچرا. (دچارشدن)
 پیچک: (ف. گیا) [ناو] گیای لووشه
 له‌کورستاندا باوه‌ده‌یکه‌ن به‌دوخه‌وا؛ دژی
 کرمی ریخوله‌یه. (کرمی ئاسکاریس و
 کرمه‌ک) (والک)
 + پیچکردنه‌وه: [چاوه‌گه‌ت] (۱) (ب)
 قسه‌گوپین و بادان بو‌سه‌ر مه‌به‌ستیکی
 دی. (پیچاندن صحبت) (۲) لادان به‌لای
 راست یا چه‌پ له‌پینگادا. (پیچیدن از راه) (۳)

جهر شلگردنه وه یا دهرهینان. (باز کردن یا
 شل کردن پیچ) (۴) میژر له سهر گردنه وه.
 (پیچ و عمامه از سر باز کردن)
 پیچ و تاو: [ناو، ت] (۱) پیچ و باو؛ پیچ و قه منج؛
 پیچ و خول؛ ئالقه ئالقه بوونی زولف. (پیچ و
 تاب) (۲) به ناز و خو بادان به پښکادا ږویشن.
 (پیچ و تاب)
 پیچوز؛ پچوز؛ خودا حافیزی؛ به دوعا.
 (خدا حافظ)
 پیچوقه منج: [ناو، ت] (۱) (ب) فرو فیصل
 (حیل) (۲) (ب) لار و له نجه. (قرو غمره) (۳) پیچی
 له سهریه کی کوْلان و چوم و... (پیچ در پیچ)
 پیچوواندن: [چاوگه، ت] (۱) ویچوواندن؛ پی-
 شوبهاندن (تشبیه کردن) (۲) له پ کردن؛ لاواز
 کردن؛ (لاغر کردن)
 + پیچوون: [چاوگه، ت] (۱) له زیوون؛ لاواز
 بوون؛ (لاغر شدن) (۲) درمگ کردن؛
 له میوانی زوری پیچوو؛ وه درمگ کهوت (دیر
 کردن)
 پیچه: [ناو] گیای نه رمیلی. له کئیسی (ته قویم
 له بدان) دا هاتووه که بو دل و جورته ت
 پهیدا کردن باندوری هدیه و باسی ده کا له
 شه پی ته سکه ندهر له ناوچه ی پیرانشاردا
 سهر بازه کانی کورد به خواردنی پیچه
 چاکتریان شه رده کرد؛ تهویش هوئی ماکیکی
 وه ک (پیکرو توکسین) ه که جورته ت زیاد
 ده کا. (سداب)
 پیچه ک: [ناو] (۱) ههر شت که بیته هوئی
 پیچ دان وه ک پیچه کی گوریس له بار
 کردندا، پارچه داریکی کورته که گوریسی

پی تونه ده که ن. (پیچک) (۲) ههر شت که
 پیچری به دوری شتیکی تردا. (پیچک)
 پیچه ک دان: [چاوگه، ت] شته ک دان؛ شه-
 داندن؛ پیچاندنه وه. (ب) دهست بهستن و
 پامالین و بردن. (گلوله پیچ کردن و بردن)
 پیچنه: [ناو] دهره رازه؛ په تیکه پان بو
 پیچانه وهی مندال له بیشکه دا. (قنناق پیچ
 گهواره)
 پیچیله: [ناو] موور گه گیا؛ موور وه گیا؛
 له عیلاجی شه کهر مزدا که لکی هدیه. (گل
 لادن)
 پیذافسین: [چاوگه، ت] سووار بودن و جووت
 بوونی فرنده. (چسیدن پرنده)
 پیذاف: [ناو] ته له؛ داو؛ ته پکه. (تله؛ دام)
 + پی داگرتن: [چاوگه، ت] (۱) شتیک له سهر
 ره فحه و به رزایی پی هینانه خوار. (پالین
 آوردن چیزی توسط کسی) (۲) پال له سهر
 پاشباره دانان به نهیم بو زیاتر چه قینی
 گاسن. (با پافشار دادن انتهای خیش) (۳) پی
 چه قانندن و سوور بوون له سهر مه بهستی.
 (پافشاری) (۴) پیذاگرتن؛ بهرگ و مه-
 لافه (چه رچه ف) به سهر سهرین و دوشه-
 کداگرتن. (ملافه و جلد کردن)
 پیذال: فرد؛ اند؛ فذ: [ناو] جیگای پی له سهر
 دانانی به ریپی شوفیری سهر یاره؛ پیذالی گاز،
 پیذالی تورمز، پیذالی کلاج. (پدال)
 پیذانان: [چاوگه، ت] (۱) پی دانان؛ پی دانانه
 سهر به رده باز؛ ددان پیذانان؛ پالینان.
 (پا گذاشتن) راست گفتن (۲) به که سیک
 دوزانندن. (باختن) (۳) ددان ئیشه به دوا

پیدانان ئیشی ناشکی؛ (له سهردانان) و
 پیوه چه سپاندن؛ (گذاشتن روی) (۴) گۆزه
 پی دانانه عهرز. (اجباراً کوزه اش را زمین
 گذاشتن)

پیداهینان؛ [چاوگه،ت] پیاساوین و لیخستن؛
 په لاندن؛ (سائیدن روی چیزی) (۲) نهو
 لقه داره ی پی داهینا؛ پی دانهواند. (به کسی خم
 کردن) (۳) قره سهر به شانه داهینان. (مو
 شانه کردن) (۴) شتی به که سیک هه لگرتن و
 پی هینان. (آوردن چیزی بوسیله کسی دیگر)
 (۵) موور یا تهخته برینه وه به که سیک یان
 به شتیک؛ به مشار داره که ی پی داهینا؛
 (چوب را با ازمبرینن توسط کسی، یا چیزی)

پی پازی بوون؛ [چاوگه،ت] پیخوشبوون؛
 په سن کردن و په ژراندن. (به چیزی راضی
 بوون)

پی پراگه یاندن؛ [چاوگه،ت] ئاگادار کردنه وه و
 خه بهر پی گه یاندن. (خبری به کسی رساندن)
 پی پراگه یشتن؛ [چاوگه،ت] پی پراگه یین؛
 چاودیری کردن و خزمه ت کردن. (رسیدگی
 کردن)

پی پراگه یین؛ [چاوگه،ت] خه بهر پی پدهر؛
 ئاگادار کهر. (آگاه کننده)

پیران کردن؛ [چاوگه،ت] (۱) دل بووردنه وه.
 (بیهوش شدن) (۲) مناله که پیرانی کردوه له
 بهر گریریانی زور رهش و شیین
 هه لگه پاوه (بی حال شدن) (۳) مه زره قه که
 پیرانی کردوه له جیی خووی واتوند ده خو-
 لیته وه وادمزانی ویتاوه (خیلی با سرعت درجا
 چرخیدن)

پیرزال؛ [ناو] (۱) گیای یازفاک. (گیاهیست
 مدر) (۲) (ب) زنی زور پیری قیله باز. (پیرزال)
 پیرسیکتیف؛ [ناو] دهسته وازه ی نیگار گه ریه؛
 قولایی وینه نیشاندان له وینه کیشیدا.
 (پرسیکتیو)

پیرگ؛ [ناو] پیری؛ پیشواز؛ پیشباز. (پیشواز)
 پیرگیا؛ [ناو] گیای ویشن؛ بوعلیلاجی
 پیوه سیری و دومه ل باشه. (اگیترکی. وج)
 پیرگین؛ (۱) شتی پیری. (پروزی) (۲) بهرگین؛
 تووشی به کیریوون و به کردیتن. (بهرسیدن)
 پیرماما؛ [ناو] پیری زنی بهرمامان؛ که کاری-
 کوومه کبه مندال بوونی ژنانیان گرتیوه نه ستو
 له هه ورامانی کوندا؛ په زاج. (مامای پیر)
 پیروپاتال؛ [ناو،ت] هه یوان و زینده مالی پیرو
 لاکه فته؛ پیر و پاتال. (دامهای اهلی پیر) (۳)
 به سووک باسی کوومه لی پیر کردن؛ (پیر و
 پاتال)

پیروو؛ ناوی مەملە که تیکه. (کشور پرو)
 پیرووت؛ [ئاوه لئاو + ناو] پیخاوس؛ لاق پرووت؛
 بیکهوش. (بابره نه)

پیره زال؛ [ناو] (۱) په نیری له ناو پوند
 سووره وه بوو (پیر سرخ شده) (۲) (ب)
 پیری زنی زور هان. (پیر زال)

پیره ژنه؛ [ناو] گیای زوفا؛ زلفان؛ بو ته نگه
 نه فەسی باشه. (زوفا)

+ پیره که مو؛ [ئاوه لئاو] (ف. مشه) به
 نه زموون. به ئاروین؛ شاره زا؛ چرپاندی. جه-
 پباندی. (باتجربه)

پیپره و؛ [ناو] (۱) جیگای پیپرویین. (مسیر) (۲)
 شوین که ووتوو؛ به شوینداچوو. (پیرو) (۳) یاسا؛

پروگرام؛ به‌نامه. (برنامه)

پیروکه: [ناو] منداَل که داره داره ده‌کا و
فیبری پِیگارِوِیشتن ده‌بی. (یادگرفتن راه‌رفتن -
بچه).

پیریژی دُورژاو: [کینایی] یا لوټی عه‌نتهر توټیو.
(ب) که‌سی ده‌لین که په‌ژاره و خه‌می زوټی له
به‌ر زهره‌ر و نه‌هامه‌تی گران و ده‌سته و نه‌ژنو
و زوټ خه‌مبار دانیشتی. (کنایه از درد و غم
زیاد از رویدادی ناگوار)

پیری موغان: [ناو] گه‌وره پی‌اوی ئایینی
زه‌ده‌شتی. (پیرمغان)

پیز: فرد؛ فد: ناوی یه‌که‌ی نه‌ندازه‌گرتنی
ته‌وژم به‌رانیه‌ر به ۱۰۰۰ پاسکال. (پیز)

پیژان: [ئاوه‌لناو] (ب) نه‌مه‌کناس؛ قه‌در
شناس. (قدرشناس؛ باوفا)

+ پیزل: [ناو] گی‌اگوټال؛ به‌ره‌که‌ی له‌بیج‌می
هیلکه‌چوله‌که‌یه و دِک‌اوییه گه‌لاټان و
ژاراوییه، دووکه‌لی به‌ره‌که‌ی بوټ کوشتنی
(هوورک) میکروب باشه. (تاتوره)

پیژو: [ناو] یه‌که‌ی پاره‌ی ول‌تانی؛ کوټا،
میکزیک ئارژانتین، شیلی، کولومبیا، و
ئوروگوای. (پژو)

پیزوک: [ناو] پیشوک؛ پیفوک؛ پیزگ.
(گیاه‌یست پیاز دار و خوردنی)

پیژان: [چاوگه‌ت] پیژتن؛ پیژان؛ په‌هتن؛
له‌قالبدان؛ پانکرده‌وه و شکل پیدان. (پهن
کردن؛ قالب زدن)

پیژکه: [ناو] پیژک؛ پیشکه؛ می‌شووله. (پشه)
پیژکه: [ناو] جی‌گای پیژان. (جای‌پهن کردن و
قالب‌زدن)

پیژنا: [ئاوه‌لناو] پی‌شوو. (قبلی)

پیژوکی: [ناو] گی‌ای پیژوک؛ پووشه‌ک.
(جوقاسم؛ زعفران وحشی؛ پوشک)

پیست و ئیسقان مان: (ب) زورله‌رولاواز
بوون. (پوست و استخوان ماندن)

پیسته: [ناو] که‌ول؛ پوس؛ ئیسار؛ پیستی
هه‌رحه‌یوانی که به ناوی حه‌یوانه‌که‌یه‌وه
ده‌ناسری. (پوست)

پیسته‌ی‌خاو: که‌ولی خوش نه‌کراو. (پوست
دباغی نشده)

پیسته‌ی که‌مانچه: پیستی که به‌سه‌ر
که‌مانچه‌دا ده‌کی‌شری؛ هه‌روها پیسته‌ی
(تار، زمر، (دومبه‌ک)، ده‌هول، ده‌ف، دا

یره و قانون و تارباس). (پوست کمانچه)
پیستی ئاوه‌لمه: [ناو] پیستی که به‌تاریدا
ده‌گرن، پیستی ئاوه‌لمه‌یکه مانگیکی مایی
بو زاین که دایده‌مالن و بوټار خوشی ده‌که‌ن.
(پوست بره‌تودلی)

پی‌سری: پی‌سربوون؛ پی‌ته‌زین؛ پی‌قه‌رمین؛
له‌ده‌س‌دانی هه‌ستی پی. (بی حس شدن پا).
پی‌سپین: [چاوگه‌ت] به‌شتی پاک‌کرده‌وه؛ به -
که‌سیک پاک‌کرده‌وه. (وسیله‌ی ستردن). پی
سپین؛ پاک‌کرده‌وه‌ی پا (ستردن و پاک‌کردن
پا)

پی‌سور: [ئاوه‌لناو] پی‌سول؛ (لام) به‌(ری)
ده‌گوټ‌ت له‌هیندی ناوچه‌دا وه‌ک(مار)
واتا(مال) پی‌سول واتا، پی‌سور، پی‌که‌وش و
پی‌خاوس؛ واتا (پای که‌وشه‌و) که‌وشی‌نییه؛
پاپه‌تی. (پابرهنه)

پی‌سونه: (۱) پاسونه؛ پامراوی (ب) پا به‌په‌رده.

(پای مرغابی) (۲) پاسه‌نه؛ پاسه‌ن؛ وایه.
(اینطور است)
پیسوور: [ناو] قه‌تاره چیا؛ زنجیره‌چیا.
(سلسله‌جبال. سلسله‌کوه) (۲) جوریک یاری
په‌رانتو؛ پاسوور (پاسور)
پسه ی خاراو: [ناو،ت] پیسته‌ی خوش‌کراو.
(پوست دباغی شده)
+ پیشان: (۱) [چاوگه] برژان له گهرمای بی
شوله‌دا. (کفیدن) (۲) نشان؛ حاله‌تی به‌رچاو
خستن و نشان‌دان. (نشان)
+ پیشاندن: [چاوگه،ت] (۱) برژاندن به
گهرمای بی گرد؛ به‌هی به‌بوولی گهرم
برژاندن. (کفیدن) (۲) ده‌نگی به‌ردانه‌وه‌ی
نه‌فه‌سی گامیش و نه‌ه‌ه‌نگ؛ پیشانندن.
(صدای نفس بیرون دادن گاو میش و نه‌نگ)
پیشانده‌ر: [ناو،بک] نشانده‌دا؛ به‌رچاو‌خه‌ر.
(نشان‌دهنده)
پیشانی: [ناو] نیو چاوان؛ هه‌نیه (پیشانیم
هه‌وه‌س زانووش جازمه‌ن، ته‌عزیم جه‌ناب
پی‌ری لازمه‌ن). «هه‌وله‌وی» (پیشانی)
پیشباز: [ناو] پیشواز؛ به‌پیری‌هه‌و‌چوون
(پیشواز)
پیشبرکی: [ناو] کی‌برکی؛ مله؛ ململانی.
(مسابقه)
پیشبه‌ر: [ناو] جوریک یاری په‌رانتو که هه‌ر
کسه‌س دوو ده‌ستی به‌ردموه
سه‌رکه‌وتووه. (پیشبر)
پیش به‌ره‌لا: [ناو،لناو] (۱) بی‌سه‌رگری و
به‌رگری؛ به‌ره‌ره‌لا. (بیمانه و آزاد) (۲) به‌ر
ناواله؛ به‌ره‌ره‌لا؛ پیش‌نه‌گیراو. (جلوباز)

پیشبه‌ستن: [چاوگه،ت] به‌رگرتن؛ به‌رلیگرتن؛
رپگه‌لیگرتن؛ به‌ره‌له‌ستبوون. (جلو گرفتن)
+ پیشبه‌ند: [ناو] (۱) ره‌وتی به‌ستنه‌وه‌ی
ده‌ستی چاره‌وی. (عمل بستن دست
ستور) (۲) په‌ت یا زنجیری ده‌ست پییه‌ستنی
چاره‌وه‌ی. (زنجیر دست بستن) (۳) به‌روانکه؛
به‌ره‌له‌پینه؛ به‌رانپیل پارچه قوماشیکه به‌ر
سینگ و پیشه‌وه‌ی له‌ش داده‌پوشی. سه-
دریبه. (پیشبند)
پیشبه‌ر: [ناو] (۱) له‌پیشدا بازده‌دا یا ده‌په‌ریت.
(پرنده‌نفر اول). (۲) پاسووری که زور‌بوونی
په‌ره‌کانیش په‌چاو ده‌گیری. (پاسورپیشبرگ)
پیشبه‌رده: [ناو] کورته‌شانوی پیش ده‌ستیکی
شانو؛ زیاتر بی‌لادانی په‌رده‌ی شانو له
پیشه‌وه‌ی په‌رده‌دا ده‌کری. (پیش پرده)
پیش پیش: (۱) [به‌ند] پیشتر له ده‌ستیکی
کاری؛ له‌پیشدا؛ به‌له‌وا. (۲) زور پیش؛
پیشه‌کی. (پیش پیش)
پیشتر: [ناو،لناو] له‌مه‌وه‌ره؛ به‌رووتر؛ به‌رت‌ر.
(پیشتر) (۲) نزدیکتر. (نزدیکتر) (۳) پیشکه تیت‌ر؛
پیشکه‌وتووتر. (جلوتر)
+ پیش‌خستن: [چاوگه،ت] (۱) زووتر ده‌ست
به‌کاری کردن؛ سه‌فه‌ره‌که‌م دوو روژ پیش-
خست؛ (۲) خستنه به‌ره‌وه‌ی که‌سیک و له
پشت سه‌ریه‌وه‌ی رویشتن. (جلو انداختن)
پیش‌خواردنه‌وه: [چاوگه،ت] بین (بین، بیهن)-
راگرتن؛ مان‌گرتن؛ خو‌خواردنه‌وه؛ رک و
قین‌راگرتن؛ په‌نگه‌پیش (خودخوری و
عصبانیت در درون نگهداشتن)
پیش‌خوراک: [ناو] خواردنه‌مه‌نی سارد وه‌ک؛

زه لاتِه (سالاد) و سه وزی و خه یار ماست
(دوغرمه) که پیش له خوراک خوار دن ده-
خوری (پیش غذا)

+ پیشخور: (۱) [ناو] پیشدهستی؛ ده وری
به رده ست له سه رسفره. (پیشدهستی) (۲) [به-
رهمه چاوگه] حاله تی له پیش به رهمه هاتن
و وهختی پیگه یشتنی داهات ده ست به
کاری فروشتنی کردن، (پیشدهستی)

پیشدا: (۱) پیشه وه؛ پیشدا که تی: پیشکه وتوو.
(۲) پابنیو پیشدا: پابی پید؛ (رویش) (۳) له
پیشدا وانهبوو: له بهووریدا؛ له
پابووردوودا. (قبل از این) (۴) پیی دا؛ دای-
پی دای پیی؛ بهئویدا. (باو داد)
پیشدار: [ناو] پیهر؛ پیشه نگ؛ سه رجه له.
(جلودار)

پیش زان: [ناو] زانی پیش زانی مندا ل بوون.
(پیش درد)

پیشده ست: [ناو] (ف مشه) ناماده؛ بهرئه مر؛
به رده ست. (وردست)

پیش ژماره: [ناو] پهقمی (پیشه وهی) ته له-
فونی هه رولات و هه رشار؛ کوډ. (کد)

پیش شهرت: پیش مه رج؛ من ناماده م
وتوویزی له گه لدا بکه م به لام پیش شهرتم
ئه وهیه ته نیا سه باره ت به داهاتوو قسه
بکه ین. (پیش شرط)

پیش فاکتور: فذ: [ناو] وه رگرتنی نوو سراهه-
ییک بو قیمه ت دیار یکردن؛ (پرسینی) پاده-
ی قیمه تی که لوپهل له چهنه فروشیار به
نوو سراهه. (پیش فاکتور)

پیشه پیشق: [دهنگه ناو] پیشکه پیشک؛ دهنگی

لووتی گامیش (صدای بینی گاو میش)
پیشه ده م: فذ: [ناو] (۱) له پیش هه مواندا
ناماده بوون بو ده ستییکی کاری. (۲)
چه شکین: له نوو سینی چیروکی دریز
(رومان) دا ماموستا فه تاحی ئه میری له بوکان
پیشه دم بووه. (پیشقدم)

پیشک: [ناوبک] پیشخ: کر یاریک که
به سه له م ده کری؛ پیش (ناماده بوون) ی به-
رهمه ده یک پیت. (پیش خر)

پیشکوهو: [دهنگه ناو] زور پیشکهنین به دهنگی
له قاقا که متر؛ تریق وهو: (زیاد خندیدن)
پیشکه فت: (۱) [پابورووی پیشکه وتن] که وته
پیشه وه؛ پیشکه وت (جلو افتاد) (۲) [چاوگه ی
کور تکرای پیشکه فتن] کار و پهوتی
پیشکه وتنی کاری. (پیشرفت)

پیشکی: هاو له گرتوو؛ گوروی (تابله گرفته)
پیشکیلک: [ناو] به رای هه ر شت؛ پیشایی؛
به راهی؛ قه لاویز؛ قه ره ولی پیش له-
شکر. (جلودار؛ رهنما)

پیشگایله: [ناو] بهر گایله؛ فرنده ییکی
چووک که له کاتی جووت کردندا له سه ر
خه تی جووت به دوا ی کرمدا ده گه پی. (اسم
پرنده ای کوچک)

پیشگو: [ناو] بهر اوردی پروودا ده کا و له
پیش پرووداندا ده یدر گینیت. (پیشگو)

پیشگو تن: [چاوگه ت] (۱) سه ره تا بو کینی
نوو سین. (پیشگفتار؛ دیباچه) (۲) کاری
در کاندنی پیشگو. (اظهارات پیشگو)

پی شلک: [ئاوه ناو] پی خک؛ پی گران؛
پاقورس. (تبل در رامفتن)

بی'شکر: [چاوه،ت] (۱) هیواشتر رو'یستن.
[آرامتر رفتن] (۲) پی'شکر: پی'شکر: پی'شکر:
بی'جوو'کردن: لی'تهستاندن به زور. (گرفت: اخ کردن)

پی'شمال: [ناو] هموشه؛ هه سار. حیاط)
پی'شمان: [ناو] همام چوونی نه وهل جاری
ژنی زه یسان. (اول حمام زانو)
+ پی'شمه رگه: [ناو] گیان فیدا؛ فیدایی؛ (ب)
سه ربار. (سرباز؛ فدایی)
پی'شنیاد: [ناو] پی'شنیار؛ پی'شنیهاد؛ پی'شنیاز.
(پیشنهاد)

پی'شور: (۱) نامرازی پی'شستن؛ وهک سابوون و
سپون و پیکا؛ پنه شور. (عامل شستن)
(۲) پی'شور؛ که رهسته ی شووشتی پا
وهک (به رده پاشور) (سنگ پا)
پی'شه: فد: [ناو] (۱) شول؛ شوغل؛ کار؛ ئیش؛
(۲) پاشگر: وهک هونه ری'شه، سته م پی'شه.
(پی'شه)

+ پی'شه: (۱) چهقاله و ناوکی ره قی میوه.
(هسته) (۲) له به ره میوه؛ له یاریدا له-
پی'شه (پیش است) (۳) پی'ه تی؛ پی'شه ن. (نزد
اوست) (۴) ئیسقان (استخوان)
پی'شها: [ناو] به سه رها؛ رووداو؛ هاتنه ری'.
(پیشامد)

پی'شه سهر: [ناو] (۱) ئیسقانی که لله سهر؛ پوژم؛
پوژمین. (جمجمه) (۲) < پی'شه سهر.
پی'شه سهره: [ناو] خشل و گولنگی به ره میوه
لاره پی'ج؛ یان خشلی سهر میوه
هه نیه (زیور جלו سر
پی'شه ن: به وه؛ پی'ه تی؛ پی'ه تی؛ پی'وه تی (هه-)

رچی بوینوون شیوه ی تو' پی'شه ن، دل وهه-
تیه تی هه سهره تدا کی'شه ن) (پیش اوست؛
به همراه دارد)

پی'شیگ: پی'شاو؛ پی'شیاو. (کفیده)

پی'فیربوون: [چاوه،ت] (۱)

ده سه مو'کردن و پام کردن؛ به که سی'ک
فیربوون و کاری به سهر هینان؛ (پی در پی
بسر کسی بلا آوردن) (۲) ده ست هه لنه گرتن
له که س یا جیگایی؛ ژاندارمه به و گونده
فیربووه هه موو روژی دی (راه جائیرا
یاد گرفتن) (۳) من به و نه سپه فیری سواری
بووم؛ به و نه سپه فیربووم سواری بکه م (با آن
یاد گرفتن)

پی'فیر کردن: [چاوه،ت] (۱) فیری شوینی یا
کاری کردن. (یاد دادن و آشنا کردن به جا یا
کاری) (۲) به جیگاییک یان به که سی'کی تر
فیر کردن؛ ری'نمونی کردن و پیکا پیشانندان.
(پای کسی را بجایی باز کردن)
پی'فی: < پوهله کاری.

پی'قیان: [ئاوه لئاو] پی'ویست؛ زه روور؛ هه-
وجه. (ضرور؛ لازم)

پی'شک: [ناو] پی'وانه؛ عه یاره؛ کیله؛ سه نگی
ترازوو؛ پی'وه ره. (وزنه؛ پیمان؛ معیار)
پی'قیایی: [ئاوه لئاو] پی'ویستی؛ زه رووری.
(ضروری)

پی'ک: فرد؛ فد: [ناو] (۱) خالیکی ره شی سهر
په ره ی په رانتوی یاری. (۲) پی'ق؛ جیکه نه؛
جیدم له زوپ نادا. (جا ده نی سرنا) (۳) نویلی-
به رد شکین (میله سنگ شکن) (۴) کور
تکراوه ی پیک نیک. (مختصر شده پیک)

نیک)

+ پیکان: [چاوگه] (۱) (ب) دوزینه وی واتا؛
تیکه یشتن له مبه ست؛ له ئامانج دان، (زدن)
به خال سیاه؛ درک کردن (۲) به ستن؛ سف
پیکان: سف به ستن؛ سف پیک هیئان؛ سف
دروست کردن. (بستن) (۳) [پور دووی چاوگه]
پیکیان؛ نه نگاوتیان. (به هدف زدن) (۴) به-
ستیان؛ سف پیکان؛ سف هیان پیکا؛ سف هیان به-
ست (بستند)

پیکاهاتن: [چاوگه، ت] (۱) پیکداهاتن؛ به
دهور یه کدا هاتن؛ نهو پوره ههنگه ئالوزاوه
هه پیکادین. (شلوگی و آشفگی) (۲)
پیکداهاتن؛ له یه ک پوویون؛ پیکدادان.
(جنگ کردن)

پیکچوواندن: [چاوگه، ت] ویچوواندن؛ به یه ک
شو بهاندن. (بهم تشبیه کردن)

پیکر: [بهند] تیکر؛ هه موو پیکه وه. (همگی)
پیکراو: [ناوبهر] (۱) نهنگاوتیه؛ نهنگیوراو.
(مورد اصابت قرار گرفته) (۲) پی کراو؛
که سیک که کاریکیان پی-
کراییت. (مجبور بکاری شده) (۳) واوا پیکراو؛
کاری خراب به سه رها توو؛ نه تک کراو؛ نابروو
نه ماو. (بسر آمده)

+ پیکردن: [چاوگه، ت] (۱) له غاوه که به
دهمی ناکا؛ پی ناکا؛ که وشه که ت به پیی
کردی؟ جه ره که به مو ره که ناکا؛ به نه ندازه ی
نییه؛ (به چیزی خوردن؛ اندازمبون) (۲)
سه گ به حدوشه پیکردن. (بلابه سر
آوردن) (۳) کاری به زور به که سیک
کردن. (وادار به انجام کاری کردن) (۴) چرا و

تاگر هه لکردن؛ داگیر ساندن؛ چرا پی کردن.
(مشتعل کردن)

پیکفه: [بهند] پیکه وه؛ به یه که وه (با هم)
پیکگرتن: [چاوگه، ت] هه لسه نگاندن و
بهراوه ردی چاکی و خراپی یا سووکی و
قورسی دوو شت پیکه وه کردن؛ به رانبهر دان.
(مقایسه)

پیکوز: [ناو] به ریا خستنی گیا و کای وشک
له ناو کوژی به رخ و بیچوودا. (گیاه خشکه زیر
پای بزغاله و بره پهن کردن در آغل)
پیکو: (۱) [ناو] سمکول؛ پیکول؛ پیکول سم-
برزمین سائیدن (۲) [بهند] پیکه وه؛ به یه که-
وم (با هم)

+ پیکهاتن: [چاوگه، ت] سازدان؛ دروستبوون؛
ریککه وتن؛ نه م کاره پیکنای؛ دروستنایی.
(درست شدن؛ موافق شدن)

پیکهاتوو: (۱) [ناوبهر] دروستبوو؛ نه م شته له
سی به ش پیکهاتوو؛ له سی به ش دروست
بووه (درست شدن؛ تشکیل شدن) (۲)
موعامه له که یان پیکهاتوو؛ سازیان هاتوو؛
ریککه وتوون. (توافق کرده) (۳) ناشت
بوونه ته وه؛ پیکهاتوون (هاتگن) و ناشتیان
بووه ته وه؛ کوکبوون (بووگن)؛ سازاون. (آستی
کرده اند)

پیکه نوک: [ناو] جه فهنگ؛ حه نه ک؛ نوکه؛
قسه ی گالتیه؛ کو میدی؛ پیکه نین هیئهر؛
شانوی پیکه نوک؛ شانوی کو میدی. (جوک.
کمدی)

پیکه وتن: [چاوگه، ت] (۱) پیکه فتن؛ لی-
کالانه وه؛ لی جوان بوون؛ نهو کراسه ت

پیناکه وی: لیت جوان نییه، لیتناکالیته وه.
 (برازنده بودن) (۲) چاک و به مو فابوون؛
 سازگاری؛ نهو دهرمانه م پیناکه وی؛
 (سازگاری) (۳) هه ل ره خسان؛ پیکه وتن؛
 پاکه وتن. (ته گهر وا پئی بکه وی بیمه وه، پیم
 خوشه. (پیش آمدن)

+ پیکه وه نان: [چاوگه ت] (ب) مال-
 کو کورنده وه؛ پاره کو کورنده وه؛ پوول فره پیکي
 پیکه و نیاگه؛ پوولیکي زوری کو کورنده وه؛
 پاره نیانه سه ریه ک. (مال اندوختن)
 نهو کچه جیازیکی زوری پیکه وه ناوه. (فراهم
 کردن و جمع کردن)
 پیکهینان: [چاوگه ت] ساز کردن؛ دروست کردن؛
 چیکردن. (درست کردن)

پیکیاگ: < پیکراو (مورد اصابت واقع شده)
 پیکیان: (۱) [چاوگه] نهنگیوران؛ پیکران (مورد
 هدف قرار گرفتن) (۲) پیکایان؛ به ستیان؛
 سه فیان پیکا؛ (سه ف پیکیان؛ سه فیان
 به ست). (صف بستند) (۳) هوئراو؛ هوئراوه؛
 (پیکایای تای دهر د ریشه ی خه م گولنگ). »
 مه وله وی. « (برشته کشیده شده)

پیکیاپی: [ناو] پیکراوی؛ لیدراوی. (مورد
 هدف واقع شده).
 پیکاف: [ناو] پینگاف؛ هه نگاو؛ قه ده م؛
 شه قاو. (قدم؛ گام)

پی گران: [چاوگه ت] [ناو] (۱) < پاگران؛
 پا قوورس. (۲) قه ده م شه پ. (بنقدم) (۳) (ب)
 زنی ثاوس. (کنایه زن حامله). پیگران بوون؛
 له لاد زوار؛ (۳) له لاگران بوون؛ دزی لا هه-
 رزان بوون؛ (برای کسی، دشوار)

پیگرتن: [چاوگه ت] (۱) (ب) فیری

ریگا رویشتن بوون. (راهِ رفتن آموختن). (۲)
 پی گرتن؛ له زوراندا پای حریف گرتن، لاق
 گرتن. (زیر گرفتن در کشتی) (۳) دامه زران؛
 سه قامگیر بوون. (برپاشدن. پاکرفتن) (۴) مه-
 جیوور به گرتنی شتی کردن. (مجبور کردن به-
 گرفتن) (۵) به هانه پیگرتن. (بهانه گرفتن)
 پی گروک: [ناو] تله؛ داو؛ ته پکه؛ بالان؛ پاگر.
 (تله)

پیگروک: [ناو] کهره سته ی شت -
 پیگرتن. (وسیله گرفتن اشیا)
 پی گولوله: [ناو] پا قورس؛ پی شلک؛
 پاگران له ریگا رویشتن. (تنبل در راه رفتن)
 پیگمه: فرد؛ فد؛ ناوی هه ندی خه لکی رهش
 پوستالی؛ کورته بالایی پوپه له ک (سه ر و قز
 لوول) ی نه فریقا. (پیگمه)
 پیگه ییک: [ناو] پیگه یشتوو؛ پیگه ییو؛
 بارهاتوو؛ گه وره بوو، گه ییو؛ گه وره بووگ.
 (بزرگ شده؛ رسیده)

پیگیه: [ناو] پاهوله؛ پاگیه؛ گیهره ی به پی؛
 گیهره کردن به ره شه ولاخ. (خرمنکوبی با پا)
 پیلا ف: [ناو] پیلاو؛ کهوش؛ پاپوش. (کفش)
 پیلا ف چیکه ر: [ناو] [ناو، بک] که وشدروو؛
 پیلاو چیکه ر. (کفش)

پیلامز: [ناو] (۱) حقه پیلاو؛ پاره ی کهوش
 کرینی کاسبکار که خاوه ن کار دهیدا.
 (هزینه کفش) (۲) کاله درانه؛ پالامز؛ مزی
 به ریگادا رویشتن؛ کری پیگا. (حق القدم)
 پیلانکه ر: (ب) پاسپارده ی مالی زاوا بو مالی
 بووک پیش زه ماوه ند. (قاصد قبل از عروسی)

از خانه داماد به خانه ی عروس)
 پیل پر: [ئاوه لئاو] ده سېر؛ قولېر؛ فیله باز.
 (کلامبردار)
 پیل پیلوک: [ئاوه لئاو] پر به رزونه وی؛ شه پو لدار؛
 پر شه پو ل؛ چالوچول (مواج)
 پیلچوک: [ناو] شه پو ل. (موج)
 پیلوت: [ناو] (۱) یه کهم قاتی خانوو که زیاتر
 بو گاراج و مو تو پر خانه ی شو فاژ و هه مار
 به کار دی. (پیلوت) (۲) شه معه ک (مو مه ک) ی -
 که ره سته ی گازی؛ مو مه ک. (پیلوت)
 پیلووی چاو قورس بوون: (ب) خه و زاینه چاو؛
 خه و آلو بوون؛ خه وه اتن. (خواب آلود شدن)
 پی له په بین دان: [چاو گه ت] (ب) بیکار
 سوور انه وه. کنایه (بیکار گشتن)
 پی له جی: [ئاوه لئاو] پابه رجا؛ راهه ستاو؛ قایم
 (مقاوم)
 پیله خو ر: [ناو] که له سمه؛ که لو وه سمه؛ کرمی -
 نوک؛ هار په. (کرم آفت نخود)
 پی لیخستن: [چاو گه ت] (۱) ساوینه وه له
 زیر پندا. (له کردن زیر پا) (۲) (ب) پا
 نانه سه رگوناج و چاو پوشی کردن. (کنایه از
 چشم پوشی) (۳) مه جبوور کردن به -
 لیخستن (مجبور به ساییدن کردن)
 پی لینان: [چاو گه ت] (۱) راستی
 قسه در کاندن؛ دان پیدانان؛ پاینانان. (اعتراف
 کردن) (۲) پیخوست کردن و پا به سه ردا
 دانان (پا روی چیزی گذاشتن) (۳) به پا
 شیلان. (مشت و مال با پا) (۴) پیلینان؛
 چیشت به ناشپه ز لینان؛ ناشپه زی پیکردن.
 (وادار کردن به آشپزی)

پی لیداگرتن: [چاو گه ت] (۱) پی داگری کردن؛
 سوور بوون له سه ر مه به ست و ئیسراری
 زور کردن. (یکسی اصرار کردن) (۲) قورسایی
 خستنه سه ر پاشباره و دهنده له جووت
 (شیو پرین) (۳) فشار آوردن به خیش با پا (۳)
 قورسایی خستنه سه ر هه ر شت به پا (ب)
 زور گازدان و پا له سه ر پیدالی گازی سه یاره -
 داگرتن. (با پافشار دادن)
 + پیم: (۱) [ناو] پیوو؛ پیف؛ چه وری ناو زگ.
 (پیه) (۲) [ئاوه لئاو] لکاو؛ پیم؛ به پیم؛ پیم بده،
 بده پیم؛ بده پیم. (بمن) (۳) < ئیشیل. (پیم)
 پیمردن: [چاو گه ت] نه و شته که ده بیته
 هو ی مردن. (با چیزی مردن)
 پیمزک: [ناو] کری پی؛ پامز. (حق القدم)
 پیمه له: [ناو] پامه له؛ مه له کردن به پا. (شنا با
 پا)
 پیمیرد: [ناو] عزیز پیل. (عزرائیل)
 + پیناسه: [ناو] به لگه ی ناساندن؛ سجیل؛
 ناسنامه. (مدرک شناسایی)
 پینج پالو: بیچمیک که خاوه نی پینج گو شه و
 پینج پالو بیت. (پنج ضلعی)
 پینج په ر: [ناو] له بیچمی نه ستیره ی پنج
 گو شه. (پنج پر) هه ر شت که پینج په ر ی
 هه بیت (هر چیزی دارای پنج پر)
 پینج تمه نی: [ناو] له ئیراندا نه سکه ناس بوو که
 نه مر و بووه ته قهره پو ولی کانزایی پنج تومانی
 پینج چاو گه ی دل: (ف گیو) < په نج چاو گه ی
 هه ست.
 پینج چاو گه ی هو ش: (ف. گیو) < په نج
 چاو گه ی هه ست.

پنجشهمه شه: [ناو] شه وی پیش له پژی
 هه ینی. (پنجشنبه شب) شه وی جومعه. (شب-
 جمعه)

پنجشهمه: [ناو] پنجشهمه پژی دوی
 چوارشهمه و پیش هه ینی. (پنجشنبه)
 پنج فهرزه: [ناو] پنج فهرزان. (ب) پنج کاتی
 نوژ کردن. (کتابه از پنج وقت نماز در روز)
 پنج گا: مه قامیکی ناوای ئیرانی. (پنجگاه و
 راست پنجگاه)

پنج گوشه: [ناو] بیجمیکی پنج قوزین و
 پنج پالو. (پنج ضلعی)
 پنج گهنج: [ناو] پنج گهنجینه. (۱) ناوی
 کتیبه کانی نیزامی گهنجه وی (خه مسه وی
 نیزامی). (پنج گنج) (۲) (پنج چاوه گی
 هه ست.

پنج له تیفه: له غیرفاندا له تایف یا پنج له تیفه
 نه و پنج جیگایه ن که له دهروندا نووری
 خودایان ده که ویته سهر. ۱، دل ۲، روج
 ۳، سهر ۴، خه فی ۵، نه خفا. (پنج لطیفه)
 پنججوم: [ناو] پنججهم؛ خاوه نی پله و
 پایه ی پنج. (پنجم)

پنججه ی تار: پنج پژی هه وه لی به هار، (له
 سالی که بیسه ده بیته شهش روج). که هه ر
 پژ له سهر مانگی حساب ده که ن له پژ
 ژمیردا؛ تا پنج مانگی نه وه لی سال. (پنج روز
 اضافی سال از ۳۶۰ روز اول سال)
 پندقه: [ناو] کرپی ههنگوین که له کهندوودا
 ده مینی هه. (اشغال عسل در کندو) پینکی: فد:
 [ناو] پینه کی؛ پینوکی؛ خه والووی؛ خه-

وه نووچکه بردنه وه؛ حالته ی وه نه وزدان. (خواب
 آلودگی)

+ پینواندن: [چاوه ت] (۱) پی نیشاندان
 (نشان کسی دادن) (۲) مه جیوور کردن به
 نیشاندانی شتی. (مجبور به نیشاندان) (۳) (ب)
 جه زای ئاکار دیتن؛ (ب) جه زای کاری خراب
 به سهر هیتان؛ سهر که پیته ده نوینم واتا
 پیته ده پژم نیشانتی ده دم؛ خودا سویندی
 دروی پینواند؛ نیشانی دل (انتقام و جزای
 بدی نشان دادن)

+ پینه: [ناو] پورگ؛ پینه ی ده ست و پی به
 هو ی کاری زور یا پیاسه ی زورم وه؛ تو یخیکی
 رهق له پاش توقله کردن له بهری ده ست یا
 قامکی پا پیکدی. (پینه)

پین هاقیز: [ناو] بیک + ناوه [ناو] پین هاویژ؛
 جووته وه شین؛ شه مبوز. (جفتک انداز)
 پین مزان: [ناو] ناوه؛ ناسوپاس؛ بی ته مه ک.
 (ناسپاس)

پینه هه لئه گرتن: [چاوه ت] (۱) کووتال
 یاکه وشیک، هینده ی پینه لیدرایت جیگی
 نه بیته بو پینه ی دیکه، یا زور پوواییت. (از
 بس پینه شده جای پینه نداشتن) (۲) (ب)
 که سی هینده ریسوایی ئاشکرای بارهینایی
 به هیچ کلوجی نه شاردریته وه. (کسی که اینقدر
 مرتکب جرم شده باشد که نشود آن را پوشاند)
 پی وابوون: [چاوه ت] وازانین؛
 واهه ستکردن؛ گومان کردن؛ پنه زانای.
 (گمان کردن)

پیوار: [ناو] ناوه؛ پیوار؛ ون؛ نه له بهر چاو؛ بزر؛

بهرزه. (ناپیدا و گم)

+ پیواز: سه‌لکی هه‌رگیای سه‌لکدار. (پیاز)

+ پیوانی به‌رزه‌پیو: [ناو] پیوانی قه‌لاچن؛ له

دارمال زیاتر. (بیشتر از مالا مال)

پیویل‌په‌ش: (۱) [ئاوه‌لئاو] بیفه‌پ؛ نه‌حس؛ (۲)

[ناو] قاچوقول‌په‌ش. (منجوس)

پیوره: فرد؛ فد: [ناو] نه‌خوشینی چلک‌کردن و

ماسین و ئیشانی پووک. (پیوره)

پیوشوین: سالخ؛ نیشانه‌ی له جیگاییک

بوون؛ سو‌راغ. (سراغ)

پی‌وه‌به‌ر پی‌دان: [چاوگه‌ت] پاشقول‌دان.

(لنگ‌کردن)

پیوه‌تلیان: [چاوگه‌ت] تیوه‌تلان؛ تیوه‌گلان

تووش‌بوون و گیروده‌ی پروداوی‌بوون.

(درگیر شدن)

پیوه‌ته‌قیان: [چاوگه‌ت] (ب) لی‌دان و

هه‌لشاخیان (کتک‌زدن؛ برخورد)

+ پیوه‌دان: [چاوگه‌ت] (۱) توپه‌له‌قور

پیوه‌دان؛ قوربه دیوار‌دادان؛ نان پیوه‌دان به

تەندووردا، چه‌سپاندنی‌نان به تەندووردا.

(چسپاندن) (۲) جزوو لی‌دانی هه‌نگ؛ مارپیوه-

دان. (نیش‌زدن) (۳) به‌ستن؛ داخستن؛ ژمنن؛

ده‌رکه پیوه‌دان (بستن)

پیوه‌دران: [چاوگه‌ت] داخران. (بسته‌شدن)

پیوه‌رووان: [چاوگه‌ت] (۱) جووت‌بوونی

سپلوت. (جفتگیری سگ و روباه و گرگ) (۲)

گرسان و سه‌وز بوونی لکی

پیوه‌ند (موتوربه) کراوی دار و دره‌خت. (گرفتن

پیوند)

پیوه‌ره: [ناو] (۱) داره داره کردنی مندال.

(تاتی تاتی بچه) (۲) دوبه‌ری وینجه. (آخرین

بر یونجه) (۳) کیله؛ پیوانه؛ په‌یمان‌ه.

(پیمان‌ه) (۴) به‌یه‌که‌وه؛ پیکرا. (با هم)

پیوه‌هینیان: [چاوگه‌ت] پیوه‌به‌ستن. (بستن

به چیزی)

+ پیوه‌کردن: [چاوگه‌ت] (۱) تووشی به‌لای

خراب‌کردن؛ (۲) (ب) به‌شوفاری به‌گرتن‌دان

و به داوه‌وه‌دان؛ به داوه‌وه‌کردن. (به‌دام بلا

انداختن) (۳) هه‌لبه‌ستنی مووروو؛ مووروو به

پیسمان‌وه‌کردن. (برشته‌کشیدن دانه‌های

خرزه)

+ پیوه‌ن: (۱) له‌گه‌ل ده‌ست دی؛ ده‌ست و

پیوه‌ن؛ تا‌ق‌می خرمه‌تکاره‌کان؛ که‌سانی

به‌رده‌ست. (نزدیکان. خدمتکاران) (۲)

پیوه‌یه‌تی؛ پیانه‌وه‌یه؛ پیشه‌ن؛ (بالای ئالای

شه‌نگ سه‌د به‌لای پیوه‌ن) (مه‌وله‌وی)

(همراه‌دارد)

+ پیوه‌نان: [چاوگه‌ت] (۱) لکاندن؛

به‌یه‌که‌وه‌نان. (چسپاندن) (۲) نه‌خوشین پیوه

نوساندن؛ پیوه‌لکاندن نه‌خوشی. (انتقال

مریضی) (۳) داخ‌کردن و داخ پیوه‌نان (داخ

کردن) (۴) تی‌گرتن؛ بو‌خستن؛ ئاراسته‌کردن؛

تیریکی پیوه‌نا. (انداختن)

+ پیوه‌ند: (۱) پیوه‌ن؛ ده‌ستو پیوه‌ند؛ خرمه‌ت-

کارگه‌ل. (خدمت‌کار) (۲) پیوه‌به-

ستراو؛ گری‌دراو. (وابسته) (۳) گوریس یازنجیر بو

پابه‌ستنه‌وه؛ پابه‌ند. (ریسمان پابند)

+ پیوه‌نیشتن: [چاوگه‌ت] (۱) نیشته‌وه‌ی بالنده

له سه رشتيک. (نشستن پرندمروی
چیزی) (۲) خول و خاک پیوه-
نیشن. (گرد گرفتن)
پیویست: [ناوه لئاو] زهروور؛ حهوجه؛ ویست؛
(ضرور)

پی هه لکه وتن: [چاوگه،ت] پا هه لکه وتن؛
هه له نگوو تن؛ بو چاره وی، (سه رسم دان).
(سکندری) (ب) هه له کردن. (اشتباه کردن)
+ پی هه لگرتن: [چاوگه،ت] (۱) بار پی به-
رز کردنه وه. (وادار به بلند کردن بار) (۲) پاهه-
لگرتن؛ بهلهز روین (تندر رفتن)

پی هه لینان: [چاوگه،ت] (۱) پا به رز کردنه وه.
(پا بلند کردن) (۲) پی هه لینان؛ بار پی به رز
کردنه وه. (به کسی بار را بلند
کردن) (۴) پی هه لینان؛ هیلکه به مرشک کردن
به جووجه له؛ جووجه که پی هه لینان. (وادار به
جووجه در آوردن)
پی هیلان: [چاوگه،ت] لیخوش بوون؛
لیبووردن؛ گوزه شت کردن؛ به خشین و گهردن-
نازاد کردن. (گذشت کردن)
پییانه ری: [ناو] ریگای پیاده پیار و یشتنی
قهراخ شه قام. (پیاده مرو)
پی ناوی: پیویست نییه؛ نایه ویست. (لازم
نیست)

چه‌تری دهر بازوون و چه‌تری پژگاری،
چه‌تریکه له قوماشی تایهت بو په‌پنه
دهره‌وه له فپوکه و ئارام هاتنه سهر زه‌وی.
(پارشوت. چتر نجات)

پاراپوان: ایتاد؛ فرد؛ فذ: [ناو] (۱) په‌رده‌ییکی
پایه داره له کاتی دهرزی وه‌شاندن یا
موعاینه‌ی (ویزیتی) دوکتوردا له بهر ته‌ختی
نه‌خو‌ش داده‌نری بو‌ئه‌وه‌ی له چاوی
دیترا نه‌وه دیار نه‌بی. (پاراپوان) (۲) جو‌ریک
پارتیشینی گچکه. (پاراپوان)

پارتی: [ناو] (۱) جه‌ژن گرتن و میوانی
پرخستن وه‌ک: گوودبای پارتی، چای پارتی و
کوکتیل پارتی. (پارتی) (۲) ئه‌و به‌شه
له‌کالا ییک که ههر جار بو تاجر یا بو شوینی
ده‌نیر دریت. (پارتی) (۳) گرووپ؛ ده‌سته.
(ده‌سته: پارتی) (۴) جه‌ماوه‌ری هو‌زی پارت.
(پارتی) (۵) لایه‌نگر؛ هو‌گر؛ پشت‌گر. (پارتی)
پارتی بازی: فذ: کاریکه‌پیان به‌هو‌ی سفارش
و سپارده‌ی دو‌ست و ئاشناوه؛ که‌سکه‌سانی؛
(ب) خو‌مانه‌خو‌مانه. (پارتی بازی)

پارتی دار: [ئاوه‌ئاو] پشت‌گهرم بوون به‌هه‌وادار
و لایه‌نگره‌وه؛ خاوه‌ن هه‌وادار و لایه‌نگر، که
کاری بو‌ئه‌نجام ده‌دن و ده‌ی سپین.
(پارتی دار)

پارتیزان: فرد؛ فذ؛ اند: [ناو] چریک؛ گه‌پلا؛
(گه‌ریلا) کو‌مه‌ل یان گرووپ و ده‌سته‌ی
شه‌په‌کری شیوه‌پیشمه‌رگه و عه‌سکه‌ر..

پائه‌نداز: [چاوگه‌ت] کو‌که‌ره‌وه‌ی چند نه‌فه‌ر
بو‌یاری، مه‌جلیسی یاری وه‌پ‌خستن؛ که-
سیک که‌کاریک پائه‌ندازی ده‌کا. (پا اندازی)
پا ته‌ندازی: [ناو] پیشه‌ی پائه‌نداز؛ ده‌لالی و
یه‌ک خستنی ژن و پیاو به‌ناپه‌وا؛ کاری
پاخه‌ری پایه‌ناز. (پا اندازی)

پاتیناز: فذ؛ فرد؛ اند: [ناو] خلیسکین و
یاریکردن و په‌خسی تایهت‌کردن له سهر
سه‌هول، به‌له‌پیکردنی ئیسکه‌یت (جو‌ریک
پاپوشی تایهت). (پاتیناز)

پادره‌ختی: فذ: [ناو] بارپزه؛ میوه‌ی وه‌ریو له
پای دارد. (پا درختی)

پادمو: [ناو] شاگردی به‌رده‌ست زیاتر له
دوو‌کان دا. (پادمو)

پارازیت: فرد؛ فذ: [ناو] (۱) لامز؛ چه‌وره؛
موزاحیم؛ وه‌ک ویرووس و کرمی
پرخو‌له. (۲) ده‌نگ و شه‌پو‌لی زیادی که‌ده-
خریته سهر شه‌پو‌لی رادیو‌یی بو‌خراپ‌کردن
وتیکدانی ده‌نگ. له‌بیته‌ل و تیلفی‌زیو‌نیشدا
ههر به‌و شیوه‌یه‌یه (پارازیت)

پارازیت خستن: [چاوگه‌ت] شه‌پو‌ل و ده‌نگی
موزاحیم خستنه سهر شه‌پو‌لی که‌ره‌سته‌گه‌لی
کاره‌بایی ده‌نگ‌به‌ر یا ره‌نگ‌به‌ر وه‌ک بیته‌ل
و رادیو و ته‌له‌فی‌زیو‌ن و یا خشه و به‌فره‌ک
دروست‌کردن بو‌یان؛ (ب) به‌قسه‌په‌پنه‌ناو
قسه‌ی که‌سیک. (پارازیت انداختن)

پاراشووت: فرد؛ فذ: [ناو] چه‌تری نه‌جات؛

(پارتیزان)

پارتیشن: اند؛ فند: [ناو] دیواری باریک یان
چیغی به ته خته یا قوماش که ژووریک ده-
کاته دوو که رت. (پارتیشن) پارچه بافی:
[ناو] (۱) پارچه چینن؛ کووتال^۲ چیکردن کاری
چینی کووتال^۲. (پارچه بافی) (۲) شوینی
چینی کووتال^۲ و قوماش. (کارگاه پارچه بافی)
پارسا: فند: [تاوه لئاو] (۱) له هیئدی^۳ نائیندا:
(ته رکه دونیا). (پارسا؛ زاهد) (ب) (۲) پاریز کار؛ له
خوا ترس؛ دیندار. (پارسا) (۳) هه زار؛ سوالکه ر.
(گدا. فقیر)

پارسایی: [ناو به ره می چاوگه] (۱) کار و
پهوتی دینداری و له خواترسی و له خراپه
پرینگانه وه. (پارسایی) (۲) هه زاری؛ گه دایی.
(گدایی)

پارک وهی: فرد؛ اند: [ناو] ٲینگلیزی (وهی):
پ، جاده) جاده ی پان و بهرین که به ناو
دارستاندا ٲیده په ری؛ زیاتر دوو جاده ی یه ک-
لایمه له پال به کدا (پارکوی)

پارکینگ: فند؛ فرد؛ اند: [ناو] (۱) گاراج؛ شوینی^۲-
پارک کردن و پارگرتنی سه یاره. (پارکینگ) (۲)
ته زموونی پارک کردن سه یاره بو وهر گرتنی
پسووله ی شوٲیری. (پارکینگ)

پارکی وه خش: [ناو] شوینیکی پاریزراوه بو
پارگرتن و پاراستنی گیانه به ران که به
شیوه ی ناسایی ٲیدا بژین و پیشاندانیان به
خه لک. (پارک و خش)

پاره بوون: [چاوگه، ت] (۱) درپان؛ بچران.
(پاره شدن) قرتان؛ برپان؛ له تبوون. (قطع
شدن)

پاره پاره: فند: (۱) [تاوه لئاو] له ت له ت؛ بچر
بچر؛ تیکه تیکه؛ ونچر ونچر؛ کوت کوت. (۲)
شرو دراو؛ دراو له چمند لاوه. (پاره پاره)
پارموپوره: پارموپوره: [تاوه لئاو] له ت وپه ت؛
شرو در. (پاره پوره)

پارین زیوی: نه وه لئین ده وره ی زه وین ناسی-
که ژیان له و ده وره دا به ناو دهستی ٲیکرد.
(پارین زیوی)

پاساز: [ناو] پاساج؛ بینای گه وره که هه موو
ژووره کانی موزاغه و دوو کان بی. (پاساز)
پاسا سروشتی: [تاوه لئاو] غه یری سروشتی؛
غه یری ته بیی. (غیر طبیعی)

پاستارخانه: [ناو] شوینی^۲ پشوودان و
ماندوویی ده رکردنی پاسه وانان و زیره وانان.
(پاسدار خانه)

پاستاری: [ناو] نگابانی؛ زیره فانی؛ چاوه دیبری؛
چاودبری؛ ناگالییوون؛ ٲیشکگرتن؛ کیشک
دان؛ پاریزه ری؛ ناگاداری؛ (پاسداری)

پاستاری ناشتی: [ناو، ت] (۱) هیزی پاراستنی
ناشتی سه ربه رٲیک خراوی جیهانی، زیاتر له
سنووری دوو مهمله که تندا که نیوانیان نالوز
بی. (۲) ئندامی نه و هیزه. (پاسدار آشتی)

پاستوریزاسیون: فند؛ اند؛ فرد: [ناو] کاری له به
ین بردنی هوورگ و باکتیری له خوارده مه نیه
کاندا به شیوه ی گه رما ٲیدان بو ماوه ی
دیاریکراو و ٲیکنیکی تاییه ت.
(پاستوریزاسیون)

پاستوریزه: فرد؛ اند: [تاوه لئاو] هه رماکی^۲
که میکروب (هوورک) و باکتیری به کانی به
شیوه ی پاستوریزاسیون له به ین چووبی؛

وهک شیرى پاستوریزه. (پاستوریزه)
 پاسیفیسیم: [ناو] مه کته بیکه که چاوه پوانه،
 ناشتی جیهانی له یواری یه کسانى و خه باتى
 تیکراییهوه چاوه دیری بکری (پاسیفیسیم)
 پاسیو: فرد؛ فد؛ [ناو] نوورگیر؛ جیگه ی
 روشنایی و هر گرتنى په نجه ره بیك که بهر
 ناواله نییه. (پاسیو)
 پاکسازی: [بهره می چاوه] (۱) خاوین
 کردنه وی شوینی له پیسی و بزار؛ ده-
 رهاویژتنی شتی پیس و خراپ. (۲) دهر کردنی
 که سانی نا شایست و نالایق له
 پیک خراوه بیكد؛ پاکساکو کردن؛ (۳)
 دوور کردنه وهی شتی قورخ و قاچاخ له
 شوینی بو نه وهی له دهست پشکنین
 نه جاتی بد. (۴) په وتی خاوین کردنه وهی مال یا
 شوینی له شتی ناله بار و پیس. (پاکسازی)
 پاکون: فد؛ [ناو] بیک کور تکرای پاک کوون؛
 هر شت که پاکه وه بکا. (۲) [ناو] (ب)
 مه ساحه؛ میداد پاک کون. (پاک کن)
 پاگوون: [ناو] (۱) پارچه قوماشی سه رشانى
 سه رباز که دواى شش مانگ پیی ده دری.
 (۲) هر نهو قوماشه بو دروونى دهرجه و
 نه ستیره ی نه فسه ران له سه رى. (پاگون؛
 سردوشی)
 پالتوسین: ناوی خولی یه که می دمورى
 یه که می زمون ناسی. (پالتوسن)
 پالتولتیک: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] پروژگاری
 که ونارا له پیش خول و دمورانی
 بهردینه (چه جهر) دا. (پالتولتیک)
 پالیت: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ته خته بیکی دوو

تویه بو زیر کالای عه مبارکراو؛ له کانزایش
 چی ده کری؛ ته خته بیکی پان و ناسک و
 جه غز ناسایه بو تیکه لاو کردن و دانانى
 رمنگ، له نگار کیشیدا به کاردی. (پالت)
 پان نیسلاویسم: [ناو] یه کیتی نیسلاوه کان و
 ولاتگه لی نیسلاو. (پان اسلاویسم)
 پان نیسلاویسم: فرد؛ فد؛ [ناو] یه کگرتووی
 ولاته نیسلاویه کان و ههروها نیسلاوه کان.
 (پان اسلامیسیم)
 پان تور کیسم: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] یه کیتی
 تور که کان و هوژ و ولاتیان. (پان تور کیسم)
 پانتوگراف: فرد؛ فد؛ نامرازی وینه کیشان.
 (پانتوگراف)
 پانته نیسم: فرد؛ فد؛ [ناو] ثابین و دینیک که
 هه موو وزه بیکی سروشت به خودا ده زانی.
 (پانته نیسم)
 پاندول: فرد؛ فد؛ [ناو] ناونگی هه ندی
 کاتزمیری دیواری که وهک جو لانه له
 خواریه وه هاتوچو ده کا. (پاندول)
 پانسمان: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] دهرمان کردن و
 پیچانی برین؛ برین پیچان؛ کاری شتی
 برین به دهرمان و پاک کردنه وه و مه له هم
 لینان و پیچانی به تمزیف. (پانسمان)
 پانسیون: [ناو] جیگاییکی وهک میوانخانه که
 له بهرانبهر و هر گرتنى پاره بیکی دیار یکرادوا،
 شوینی مانه وه و خه و خوراکى که سیک
 دابین ده کا. (پانسیون)
 پان عهره بیسم: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] یه کگر
 تووی هه موو ولاتانی ثاره و هه موو ثاره وی.
 (پان عربیسیم)

پانکرآتین: فرد؛ فذ: [ناو] به رهه می پانکراس
 له لهشدا. (پانکراتین)
 پانکراس: فرد؛ فذ؛ اند: [ناو] له وزه لمعیده؛
 نه ندامیکی ناو لهش له ژیر گه ده دایه
 (پانکراس)
 پاوه رهقی: [ناو] (۱) په پاویز؛ ژیر نووس.
 (زیر نووس). (۲) پومانی که له چند ژماره
 گوځاردا چاپ بیټ؛ زنجیره نووسراوه له
 گوځاردا؛ نووسراوه ی سریال له بلاو کراوه دا.
 (پاورقی)
 پایه نده: [ناو] پایه دار؛ بی داوی بی له بهین
 چوون؛ پایه رجی؛ پاوه ستاو. (پاینده)
 پراتیک: فرد؛ فذ: [ناو] کرده وه بو فیربوون؛
 مه شق کردن؛ فیربوون و کارامه یی به
 کرده وه. (پراتیک. عملی)
 پراگماتیک: فرد؛ فذ: [ناو] گریډراو به
 پراگماتیسمه وه. (پراگماتیک)
 پراگماتیسم: [ناو] مهیل و داخواز به مه شق و
 کرده وه؛ بیریکی فلهسه فی که ده لی بو
 واکان له تو ی مه شق کردن و کرده وه دا
 بگه پښ. (پراگماتیسم)
 پرسیار نامه: [ناو] پرسنامه؛ په په ی کاغه زی که
 له لایه ن پرسیارم وه پرسی جوړاوجوړی تیدا
 نووسراوه بو وه لمانده وه، ته غه ر بو نه زموون
 یا بهر گه مکړدن. (پرسنامه)
 پرنس: فرد؛ فذ؛ اند: [ناو] پرنس؛
 سازاده بوئیر. (پرنس)
 پرنسیس: [ناو] پرنسیس؛ کچه سازاده.
 (پرنس)
 پروپاگانده: فرد؛ [ناو] پروپاگنده؛ اگاه یاندن؛

اگاه یینی؛ ریکلام؛ بالکاشه. (تبلیغات)
 پروسه: فرد؛ فذ: [ناو] پروهه نده؛ بهر موت؛ رهه -
 نده؛ وشه ییکی فلهرنسیه و له کوردیشدا به کارد
 مبری. (پروسه)
 پرولیتاریا: فرد؛ فرد؛ روس؛ [ناو] چینی
 کریکاران. (پرولتاریا)
 پرولیتیر: فرد؛ فذ؛ روسد: [ناو] کریکار.
 (پرولیتر)
 پرنس: فرد؛ فذ؛ اند: [ناو] پرنس.
 سازاده بوئیر. (پرنس)
 پرنسس: [ناو] پرنسیس؛ سازاده ی میوینه.
 (پرنسس)
 پرنسیب: فرد؛ اند؛ فذ: [ناو] پرنسیب؛
 جیکه وتووی کرداری؛ که سایه تی ئیخلاق.
 (پرنسیب)
 پریز: [ناو] جیکه ی دوو شاخه یان سی شاخه ی
 سیمی که رهسته ی کارمبایی یان ته له فون.
 (پریز)
 پریزینت: اند؛ فذ: سه رکومار؛ سه روک کومار.
 (پریزینت)
 پریستیز: فرد؛ اند؛ [ناو] که سایه تی.
 (پریستیز)
 پسیکولوژی: فرد؛ [ناو] دهر وون ناسی؛ روح و
 پوهان ناسی. (روان شناسی)
 + پشته ک: [ناو] (۱) سه رمه قولات؛ سه رمه
 قولانچ له سه رده ست؛ ته قلّه لی دانی فرنده.
 (پشتک) (۲) پشته؛ که رت؛ که ردوو.
 (کرت) (۳) له ژیمناستیک داهه لگم انه وه و
 مه حله ق لی دانی له سه رده ست. (پشتک)
 پشته ک لی دانی: [چا وگه ت] ته قلّه لی دانی فرنده؛

به تاييهت کوټری ته قله باز؛ سهرمه و قولانج
لیدان؛ سهرمه قولات لیدان؛ محله ق لیدان و
خو هه لگړانه وه. (پشتک زدن)

پلاکارت: فرد؛ اند؛ فند: [ناو] (۱) قوماشی
نووسراو بو هه لواسین له یاسای تازیه یا
خو پیشاندان و بالگاش دا. (۲) کاغه زیان
مقه با یان قوماشی نووسراو که له خو
پیشاندانا به دهستیه وه ده گرن. (پلاکارت)

پلومب: فرد؛ اند؛ فند: [ناو] (۱) کاری
موړ کردن به قورقوشم، شه قل و دیاری
کردنی درگای گاله دراوی هه رشت به
قورقوشم؛ (۲) نامرازی پلومب کردن.
(پلمب)

پوئنه: اند؛ فند: [ناو] ژماره ی سهرکه موټن له
یاریدا؛ له والیبالدا سی پوئنه ی له سهریه ک
گرت؛ رهقه می ټیمتیاژ. (امتیاز. پوئن)

پوړ تابل: فرد؛ فند: [ناو] تاييه تمندی هه رشت
که به دهست بگويز ریته وه؛ رادیو و ته له
فیزيونی پوړ تابل: دهستکار. (پرتابل)

پورز: [ناو] پورز: (۱) زوږ و قوتکه گه لی ورد
له سهر ریخو له (له دیوی ناووه) و له سهر
زمان. (۲) پرووش؛ گرنجی و قوت بوونه وه ی
سهر شتی ساف وه ک پورزی فهړش و
خاوی (هه وله) (پرز)

پورزی ریخو له: [ناو] قیتکه ی وردی دهوری
ریخو له له ناووه که ماگه لی پیو بست له
ناوړ ریخو له وه دمبا بو ناو خوین و له شی
بوونه وه. (پرز روده)

پورزی زمان: [ناو] زوږ و قیتکه گه لی وردی
سهر زیان که له هه لاییکه وه دهسته ییک

له وانه هه ست به جوړیک تام ده گهن و
په یغام به می شک ده دن که تالی و سویری و
ترشی و شیرینی هه ست بکړیت. (پرز زبان)
پورس: [ناو] دهستی خوړاکی خواردن له
چیشته خانه؛ دهستی که باب: پورسی که باب.
(پرس)

پورسی: دهستیک؛ ژمی خوړاکی یه ک که -
س؛ پورسی که باب به چهنده: دهستی که باب
به چهنده. (یک پرس)

پوزیسیون: فرد؛ فند: [ناو] حالت؛ بارودوخ؛ فورم
و حالت تریا تر له موسیقا دا. (پوزیسیون)
پوست موډیرن: (پاست موډیرن) فند: اند؛ [ناو له ناو]
پاش موډیرن؛ تازه تر له موډیرن. (پست
مدرن)

پوست موډیرن نیست: [ناو له ناو] پاش
موډیرن نیست. نویخواز تر له موډیرن نیست. (پست
مدرن نیست)

پوست موډیرن نیسم: فرد؛ اند؛ فند: [ناو] پاش
نوی خوازی؛ هونه ری دوا ی موډیرن نیسم؛
نویتر له موډیرن نیسم. (پست مدرن نیسم)

پوس کولوفت: پوس کلفت: [ناو له ناو] (۱) هه ر
شت که پیستی قهوی بی. (۲) (ب)
پوودا مالو؛ هیچ پی مه نوزو نه بوو؛ به هیچ
قسه و جوینی شهرم نه کردن. (پوست کلفت)

پوسیده: فند: [ناو له ناو] پوسیاو؛ رزیو؛ دافه تراو؛
له (ف. مشه) یش دا هاتووه. (پوسیده)

پولیتیک: فرد؛ اند؛ فند: [ناو] کرده وه ی درو
وده له سه له رامیاریدا؛ فیله بازی له کاری
رامیاریدا؛ (ب) زرنگی و دهس و گوپی ری و درو
و ده له سه. (پولیتیک) پولیتیک لیدان:

[چاوهگهت] فیل و فره رج کردن؛ کلاو کردنه-
 سهر و کهلهک لیدان. (پولتیک زدن)
 پوئیویژ: فرد؛ تند؛ فند: [ناو] چاکه تی چندراو
 له کاموا یا بهن. (پولیور)
 پوماد: فرد؛ نیتالید؛ فند: [ناو] مه لههم؛
 مه لههم؛ روئی دهرمانی زام. (پماد)
 پومپاز: فرد؛ تند؛ فند: [ناو] کاری هه لکیشانی
 ناوه کی به پومپ. (پمپاز)
 پوود: [ناو] پو؛ بهن یا داوی که له سهر رایل
 (تال) ده چنریت. (پود)
 پوورسان: [ناو] کور تکراره ی پوورسانت
 نه ویش کور تکراره ی پوورسانتاژه. <
 پوورسانتاژ. (پورسان)
 پوورسانتاژ: [ناو] مزی، چهن له سهدی جور
 کردنی موعامله؛ جورئ مزی ده لالی
 موعامله. (پورسانتاژ)
 پووشه: [ناو] جوریک موقه بای ناسک و نهرم
 بو بهرگی پهرومنده (دوسیه) (پوشه)
 پووشهک: فند. [ناو] (۱) < پیژوکی. (۲)
 جورئ پیچراوه ی لوکه و قوماش له بهینی
 پای زاروکاندا دایده نیئ بو نهوه که پیسی
 بگریته خوئی. (پوشک)
 په راگه نده: [ناو] (ف. گیو) پرشوبلاو؛ پرژ؛
 به لاف؛ جیا جیابوو؛ په خشوپه لا؛ ناواره؛
 پهخش؛ له بهک پساو. (پراکنده)
 + په رت: (۱) په رت کردن: کاری هاویشتن و
 خستن و فریدان. (پرت) [ناو] (۲) شوین و
 جیگه ی دوور که وتوو؛ ته رت؛ جیگه ی دوور
 له هاتن و چوون؛ گونده که ی نیمه زور
 په رته؛ په ره؛ چه پهک؛ ته ریک؛ دوور دهس.

(پرت) (۳) بهت و نا ناگا و ناحالی. (پرت)
 په رت بوون: (۱) [ناو] (ب) په رت بوون؛
 دوور بوون له مه بهست؛ کابرا زور په رته هیچ
 حالی نابی؛ نا ناگا له مه بهست. (پرت-
 بودن) (۲) [چاوهگهت] که وتنه خوار له بهرزایی؛
 هه لیدران؛ په رت بهستن؛ په رت بوون؛
 فریدان (پرت شدن)
 په رت بهستن: [چاوهگهت] فریدان؛ په رت-
 بهست: فری درام: هه لیدرام؛ که وتنه
 خواره وه. (پرت شدن)
 په رت دان: [چاوهگهت] فریدان؛ خستن؛
 هاویشتن؛ هاویشتن. (پرت کردن. انداختن)
 په رت کردن: [چاوهگهت] فریدان؛ هاویشتن؛
 فردان. توور دان؛ هه لداشتن. (پرت کردن)
 په رت کریاک: [ناو] بهر په رت بووگ؛ په رت بوو؛
 په رت کراو. (پرت شدن)
 په رتگه: [ناو] (په رت + گه) په رت: (خستن،
 فریدان)، جیگه ی فریدان؛ جیگه ی که وتنه
 خوار. (ب) جیگه ی بهرز. (پرتگاه)
 په رتگه: [ناو] هه له مووت؛ هه لیدر. (پرتگاه)
 په روه زن: فند: [ناو] سووک ترین نهندامی
 دهسته ی هالتیر لیده ران؛ له دهسته ی په ر
 ومزندا هالتیر لیده دا. (پر وزن)
 په روه نده: فند: [ناو] (۱) هه ف نفیس؛ کومه لی
 زانیاری و به لگه و نووسراوه له باره ی
 رابوور دووی که سیکه وه یا کاره ساتیکه وه. (۲)
 جیگای راکرتنی نهو به لگانه. (پرونده)
 په رومنده سازی: فند: [ناو] (ب) پاپوش
 دروست کردن به به لگه ی درو؛ پیلان نانه وه.
 (پرونده سازی)

پهره ستاری: فند[ناو](۱) شوئی پهره ستار. (۲)
کاری ناگا له نه خوش بوون و خرمه تی
نه خوش کردن. (۳) پیوه نندیدار به
پهره ستاره وه. (پرستاری)

پهړمند: [ناو] جه وهه ری سه رتییخی خنجیری
دهبان و پولآ. (خطوط روی تیغه خنجیر
فولادی)

پهزان: فند: [پاشگر] واتا: کولان؛ هه لئا پهزان؛
خورما پهزان: کاتی گه یشتنی خورما. (پیواژه:
پختن)

پهزاندن: [چاوه] (۱) لینان؛ کولاندن
(پختن) (۲) (ب) نهرم کردنی لایه نیکی
موعامه له؛ نهرم کردنی که سیک به
قسه کردن و رازی کردنی بو نه نجامی
کاریک. (پزیدن)

پهزین: [چاوه] (۱) پهزاندن؛ (ب) نهرم کردنی
که سیک به قسه و رازی کردنی بو نه نجامی
کاریک. (پزاندن) (۲) کولین؛ کولاندن. (پختن)
په ندنامه: فند: [ناو] په رتووکی که
ناوه روکی (ناوه روک) ی نووسراوه که ی قسه ی
نه ستق و پر له ناموژیاری بیت. (پندنامه)

په نهانکار: په نامکار: فند: [ناوه لئاو] ناوژیرکا؛
کرده وه شاره وه؛ نه وه ی کار دوور له چاوی
جهماور ده کا؛ وه شیر. (پنهان کار)

په نهانکاری: په نامکاری: فند: [بهره می
چاوه] (۱) کاری شاردنه وه ی مه به ست یا
کرده وه یی. (۲) په وتی کردنی کاری به ریوار و
دوور له چاوی خه لک. (پنهان کاری)

په هلوو: [ناو] (۱) پالوو؛ په هلی؛ خالیگه؛
لاته رافه؛ لاتنه نیشت؛ که له که. (پهلو) (۲)

تنگه ی زین و کورتان؛ پالوو. (تنگ زین)
+ په ی زهنی: فند: [ناو] کاری چهن
باوه قوورته له قه دیمدا که شهر ی شیر و
گورز باو بوو خو یان ده کرد به ناو له شکری
دوژمن دا و په گی پشت پا ژنه یان ده برین؛
په ی لیدان. (پی زنی)

په یمانی: فند: (۱) موچه خووری قه راردادی و
برپاری و غیری په سمی؛ به یی برپار؛ (۲)
پیوندیدار به په یمانه وه. (پیمانی)

پیپر سیکتیف: فرد؛ اند؛ فند: [ناو] قولایی وینه
نیشانان له نیگار کشیدا. (پرسپیکتیو)

پیپر سوناژ: فرد؛ فند: که سایه تی هه ره که له
قاره مانای که له فیلمی کدا کایه ده که ن؛
(ئه که ره کانی سینهما و شانوا). (پرسناژ)

پیپر سوئیل: فرد؛ فند: [ناو] نه ندام؛ هه موو
کار گیرانی ریخه راویک؛ کادر؛ کادپر؛
(پرسنل)

پیپر سوئیلی: فند؛ اند: [ناوه لئاو] په یوندیدار به پیپر
سوئیله وه؛ لیاسی پیپر سوئیلی (پیپر سوئیل گهل)
وینه ی پیپر سوئیلی بریتیه له وینه ی ۶×۴
سانت. (پرسنلی)

پیپر فیراژ: فرد؛ اند؛ فند: کونکردنی ورد و
نزدیک به یه که له که نار په ره بلیت و تهر دا
بوئاسانتر له تبوون ولییوونه وه. (پیپر فراژ)

پیپر میهن: فرد؛ ناخرین خولی چه رخی
هه وه لی زهوی ناسی. (آخرین دوره از دوران
اول زمین شناسی)

پیپر یکامبیر یهن: فرد؛ فند: سه ره تای میژووی
زهوین. (پیر کامبرین)

+ پیشره فنت: [ناو] پاده ی چوونه پیشره وه ی-

کارِک یان کردنی کارِک؛ کاری بینا که
چهنده ی پیشرفت کردووه؟ (پیشرفت)
پیشره‌وی: [ناو] (۱) کاری به‌ره و پیش چوون؛
له شکری دوزمن نه‌یتوانی پیشره‌وی بکا؛
نه‌یتوانی بیتنه پیشه‌وه.
(پیشروی) (۲) (ف. گیو) رابه‌ری؛ هر نیشان‌دان.
(رهبری)

پیکنیک: فرد؛ فد: [ناو] (۱) کار و ره‌وتی
چوونه‌سه‌یران و گه‌شت و هه‌رک‌س خه‌رجی
له عوده‌ی خو‌ی؛ (پیک، پیکی)، کورت‌کراوه‌ی
پیکنیک و پیکنیکی؛ (۲) ده‌سته‌ی جمع‌ی شت
یا خو‌راکی‌ک‌رین که هه‌رک‌س پاره‌ی خو‌ی
بدا. (پیک نیک) (تییینی) به‌شه پاره‌ییک که

هه‌رک‌س بابته‌ی پیکنیک ده‌یدا پی‌ی ده‌لین
(پیک) یابه‌ش. (پیک)

پیکنیکی: [ناو] (۱) ب) ته‌زبه‌ی گچ‌که‌ی گاز
تایبه‌ت بو پیکنیک چوون. (گاز پیک نیکی)
(۲) چوونه‌سه‌یران به‌شیوه‌ی پیکنیک.
(پیکنیکی)

+ پیل: فرد؛ فد: [ناو] قووه؛ باتری وشک؛
ئامرازی بو وه‌ده‌ست هینانی گه‌پ‌انی
کاره‌بای یه‌ک‌لایه‌نه له وزه‌ی کیمیایی. (پیل)
پیلوسین: فرد؛ فد: پینجه‌مین و ئاخ‌رین‌خول
له خولی سیه‌ه‌می زه‌وین ناسی. (پلیوسین)
پیلی‌هه‌تاوی: [ناو] ئامرازی‌که له هیزی هه‌تاو
هیزی کاره‌بایی پیک دینی. (پیل خورشیدی)

تټوک: [ناو] تاووک؛ چادر؛ په شمال؛ تاول؛
خیوهټ (خیمه)

تاب: [ناو] فد. (ف. مشه) (۱) تاو؛ توانا (تاب)
(۲) پاشگر) تریفه؛ ږووناکي (روشنی) (۳) پیچ
وتاب (پیچ وتاب)

تابان: [ناو] فد ناوی زنانه (اسم زنانه)

تاپ: [ناو] دوعای لهرز و یاو که به سهر
پښمانیکدا ده خویندریت و له مه چه ک ده -
به ستریت (دعای تب بر) کلوبږ

تاپ: لوبږ: [ناو] پچرانی تالی تهون؛ پچرانی
لوټیک له تان (قطع رشته ای در قالیافی)

تابلو: تابلو: [ناو] فد. تد. (۱) یه که ی ژماردنی
ویننه کیشر او (نه ققاشی) یان ره سم و
نووسراوه ی له قاپ گیر او. (۲) نووسراوه ی
سهر ته خته ی دار یا شووشه و کانزا و... که له
سهر در کی پښکخواوه کان هله دوه واسریت
(۳) نیشانه کانی ټاگادهر و ږاگه یین له سهر
شه قام، یان له پښکخواوه کاندې بو پښوینی
داده ندرین. (تابلو)

تابلو: [ناو] تابلو: (ب) له بهر ناټاسایی
بوون، سهرنج ږاکیش و زق؛ که س یان
شتی که به زقی نیشاندهری کار یان خو و
خده ییکه، (تهو کابرایه تابلویه) به ږهنگ و
ږوویدا دیاره تریاکیه. (تابلو)

تابلوی پښوینی سهر شه قام: تابلوی دانراوی
سهر پښکه ی هاتوچوی سهاره بو پښموونی

و ټاگادار کردن (تابلوی راهنمایی)

تابلوی شیوه کاری: (۱) تابلوی ټاماده کراو بو
نیگار کیشان. (۲) تابلوییک که نووسراوه یان

ویننه ی له سهر کیشر او. (تابلوی نقاشی)

تابوشت: [ناو] تاقهت؛ خوږاگری (تحمل)

تابوو: [ناو] اند ههر شتی به خراب یا ههرام
له قهلم دراوی ناوکومه لگا یان له بواری
ټایینییه وم (تابو)

تابوو: [ناو] فد شتی پیروژ و که ونارا که ده -
بی ټپاریزریت و ټیک نه دریت وه ک گوږی
چاک و پیری قورغ کراوی ټایینی و کومه -
لایه تی. (چیزهای باستانی و مقدس).

تابووره: [ناو] (۱) فهوجی هه زار که سی له
سپادا. (فوج هزار نفری سرباز) (۲) یاسا؛ ده -
ستور (قانون)

تابووق: [ناو] خشت؛ که ږپوچ (خشت)

تایلا: [ناو] دوو پاتکردنه وه ی داوخواز.
(تکرار کردن تقاضا)

تاییتی: [ناو] ټاییه تی؛ تاویه تی؛ تایوه تی.
(مخصوص)

تابیه: [ناو] مه ته ریز؛ سه نگر. (سنگر)

تاپو: [ناو] په یکه ره (مجسمه).

تاپیر: [ناو] فد گینداریکی گیاخوری ناوچه -
ی گهرمه سیږی مالایا و سووماترایه (تاپیر)

تات: [ناو] فد له ولاته تورک نشینه کاندې

بهو که سانه ده لین که به زمانی فارسی ده

دوین. (تات) + < تاتی

تاتار: [ناو] فد: ته ته؛ ناوی ئیلیکی تورکی
مه غوول، له نیزادی زهر دیو ستالی ئاسیای
ناو هندی. (تاتار)

تاتاله: [ناو] تاج کو له که؛ سهر کو له که.
(سرستون)

تاتک: [ناو] ئارهو؛ زمانی ئارهوی؛ برای باب؛
ئاب. (عرب؛ عربی؛ عمو)

تاتوله: [ناو] گیاییکه به ره که ی له هیلکه
ریشولی ده کا و ده سوو تینریت دوو که له که ی
هوورک کوژه؛ گیا گو پالیشی پیده لین. (تاتوره)
تاتوو: [ناو] فد: جوړیک ئه سپی کورته بالای
کلک ویال دریزه. (تاتو)

تاته نو یژ: [ناو] به ردی پان بو نو یژ له سهر
کردن. (تخته سنگی که روی آن نمازی -
گذاردن)

تاتی: [ناو] حاله تی تات بوون؛ کچی که
کرؤز کرؤزه بهر مند الدانی گرت بیت. (حالت -
دختریکه جلوز ه دانش راغضروف گرفته باشد)
تاتیزوک: [ناو] گهر ده لول؛ گیزه لولو که. (گردباد)
تاج: تاز. تاز. [ناو] فد: ناوی بایره ی زوحاکه
به واتای تانجی، چونکی ئارهو له بنه چه کی
ئهون، فارسه کان پیان ده لین تازی. (تاج؛
تاز)

تاج خورووز: [ناو] تانج خورووس؛ گولیکی
سووره؛ گوله مه خمه ری؛ گول قه دیفه؛ کو فکا
دیکی. (تاج خروس)

تاج وتهخت: [ناو، ت] فد: نیشانه و دروشمی
پاشایه تی. (تاج وتهخت)

تاجه گول: [ناو] تاجه گولینه؛ کلاو یان جه غزی

له گول چیکراو بو پیشواز یان ریز گرتن. (تاج
گل)

تاجی سهر: [بو ریز گرتن] (ب) واتا: جیگات له
سهر سهره؛ به ریز و سهره. (تاج سر)

تاجیک: [ناو] فد: < تاجی؛ خه لکی
تاجیکستان؛ ریوایه ته له ره چه له کی (هوشه -
نگ) ی برای (تاج) ن (تاجیک)

تاچک: [ناو] یونچاخ؛ تاپو؛ قه وال. (بنچاخ)
تاچنای: [چاوه] ده لاندن. (نشت کردن)

تاچیک: تاجیک: [ناو] بیگانه؛ بیانی؛ زه رده -
شتیه کان به غیری زه رده شتیه کان یان ده -
گوت، به تاییهت به ئاره ویان ده گوت.
(تاجیک)

تاخت: [ناو] فد: (ف. مشه) غاره ئه سپ به
چوارنال. (تاخت)

تاخچه: [ناو] تاخچه؛ ره فحه. ره فه. (طاقچه)
تاخووک: [ناو] کالیسکه وعه ره بانه یقه دیمی
سهر به فر؛ به مودی ئه ورو (ئیسنو مبیل)
(گاری روی برف)

تاخه: [ناو] پاکهت؛ به سته. (پاکت؛ بسته).
تادرگا [ناو] لنگه ی ده رکه؛ تای ده رکه
(لنگه در)

تار: [ناو] فد: (۱) ئامیری موسیقایه؛ دوو تار؛
سیتار؛ سیتاری (هیندی)؛ تاری شیراز؛ تاری -
قه ققاز؛ (۲) تالی هه موو سازیکی ته -
لدار (سیمی). (تار).

تارانی: [ناو] خه لکی تاران. (تهرانی).

تاراوکه: [ناو] جیگای مروقی تاراو؛ جیی که -
سیکی هه لداش تراو (دوو خراره). (تبعیدگاه)
تار بوون: [چاوه]، تهره بوون؛ هه تله بوون؛

ئاوارەبوون. (آوارەشدن)

تاریبوون: [لە ریشەى تاریک] لیل بوون؛

تاریکبوون. (تارشدن)

تارب: [ناو] دیاری؛ سەوقات. (سوقات)

تارژەن: [ناوبەک] تارلێدەر. (تارزن)

تارشە: [ناو] پەيامبەر؛ چەپەر؛ پۆستچی؛ تە-

تەر؛ (پستچی)

تارلێدەر: [ناوبەک] تارژەن. (تارزن)

تارمە: [ناو] نەردە و مەحجەری قەراخ

پلیکان؛ چیخ و چارداخی لەشووڵ چیکراو،

بەلکونی نەردەداری بەر پەنجیرە (تارمی)

تارنەن: [چاوەگەت] پاونان؛ تارنیان؛

پاونیان. (دور کردن. دنبال کردن)

تاروپیو: [ناو] (ف. گیو) تان و پۆ. (تاروپیو)

تاریکبیر: [ئاوێلناو] تاریکمزى؛ سیاویر؛

دژى پۆشنییر. (تاریک اندیش)

تاریکخانە: [ناو] فە: ژووری تاریک بو پە-

ەمەل هینانی فیلم و (نیگاتیف). (تاریخانە)

تاریک و پروون: (۱) ناوی کتییکی شیعی

ماموستا هیمن. (نام کتاب استاد هیمن)

(۲) [ئاوێلناو] تاریک و لیل؛ گورگ و میش؛

تاریک و پروون. (تاریک و روشن)

تارینەر: [ناوبەک] دەتارینی؛ پاونەر. (آواره-

کننده)

تازە: فە: (ب) (۱) [وتە] ئیتەر؛ ئەیتەر؛ تازەپیی ناگە-

م: ئیتەر پیی ناگەم. (دیگر) (۲) [ئاوێلناو] نەو؛

نوی. (تازە)

تازەبووک: [ئاوێلناو] نۆبووک؛ تازەووی؛

ژنی تازە شوو کردوو. (تازە عروس)

تازەجەوان: [ئاوێلناو] لاو؛ تازە لاو؛ (سروە

هات خونچه گولی باغی ئەدەب پشکووتن،

باخەوانی گەرەکه، تازەجەوان، من چیکەم)

«مێن» (نوجوان)

تازەزاوا: [ئاوێلناو] مروڤی که تازە ژنی-

هیناوه؛ زاوا لە مانگی هەنگویندا. (تازە داماد)

تازەسوو: [ناو] ئاوەلناو] تازەساو (ب) تیز.

(تازە تیز شده)

تازەمقلا: [ئاوێلناو] (ف. گیو) ناشی؛ نابەلەد

تازە دەستی بە کاریک کردوو؛ تازەکار؛

شتی تازە داهااتوو. (تازەکار؛ تازە مد شده)

تازەنەفەس: [ئاوێلناو] فە: ماندوویی دەرچوو.

پشوو دەرچوو؛ (ب) کاتی دەستیکی کار؛ دژی

ماندوو. (تازەنەفەس)

تازەیی: فە: [ناو] حالەتی تازەبوون؛ نوی بوون؛

(ب) حالەتی کەرەستەى تازە، کارنە-

کردوویی. (تازگی)

+ تازیه: [ناو] گەنمی دەستار کراو؛ گەنمی

نیوێ کو تراو. تازیمانە. (گندم نیمکوب)

تازیه دار: [ئاوێلناو] عەزادار؛ پەشپۆش؛ تازیه-

تبار. (عزادار)

تاز: پەشمال و دەواری بەرزى پە-

شمینە. (چادربلند پشمی)

تاژانک: [ناو] تاژانک؛ شیلانق؛ قەمچی؛

تازیانە. (شلاق)

تاژلۆرە: [ناو] تاوێرە بەردى خۆرەوێبوو لە

بەرزاییەو. (سنگبزرگى که از بلندی غل

داده شود)

تاس و تەبەق: [ناو] (ب) خشل و خواو؛ زیوہ

ری ژنان. (زیورزان)

+ تاس: [ناو] (۱) فە: مۆرەى تەختە نەرد.

(طاس) (۲) [ئاوہلناو] ھەويز؛ مووی سەر
 وەريو. (طاس) [ناو] دەفري گەورەي تايبەتي
 گەرماو. (طاس)
 تاسبازی: فە: مۆرە بازی؛ قومار بە مۆرە ھە-
 لځستن. (تاسبازی)
 تاسبی: [ناو] دوزمنایەتي؛ نە یاری (دشمنی)
 تاس ھەلځستن: [چاوگەت] تاس ھەلایشتن؛
 (ب) تاسبازی. (تاس انداختن)
 تاسکە تاسک: [ناو] بە ناز ولەنجە پوښتن؛
 (کە دەکەن تاسکە تاسک پەو ھە کترن لە
 ئاسک) (خرا مین)
 تاسگرتن: [چاوگەت] حالەتي تەختە بازی کە
 بتوانی مۆرە بگريئ و ھەر خالی دلخوازی
 بێت بپهینیت. (تاسگرتن)
 تاسمە: [ناو] (۱) مەزرای چکۆلە. (۲) کاسمە؛
 بە لەچە ک (۱) مەزراعە کشتکاری کوچک
 (۲) قاچ کدوی خشک شەدە (۳) سیرمە ی
 پانی قایش یان جیر، ھەلسووپینەری
 (پوولی) لە مەکینەدا (تسمە)
 تاسنای: [چاوگە] تاساندن. (نزدیک بە خفگی)
 تاسوولقە: [ناو] سوألەت؛ ئەشکە ولەت. (تکە
 کوزە سفالین)
 تاسەدار: [ئاوہلناو] ئارەزوومەند. (آرزومند)
 تاشت: [ناو] چاشت؛ بەرقلیان. (صبحانە)
 تاشتەي: [چاوگە] تاشین؛ تراشین. (تراشیدن)
 تاشەبەرد: [ناو] تراشەبەرد؛ تیشەشاخ؛ تاتە-
 تەوہن. (تختەسنگ)
 تاشە تەوہن: [ناو] تاتەبەرد. (تختەسنگ)
 تاشەوان: پسیوپی لە بەرد سەرکەوتن؛
 (صخرە نور)

تاف: (ف. گیو) ھیرش؛ پەلامار؛ ھورووژم.
 (حملە؛ یورش)
 تافال: [ناو] سیفاندە؛ سوانە؛ سواندە؛ پاسارە.
 (اضافی لب بام)
 تافاندن: ئاتیواندن؛ تاواندەوہ. (خوب کردن)
 تافزەرک: [ناو] زەرەدی خوړئاو؛ دەمە
 وئیواری. (قبل از غروب)
 تافک: [ناو] پووناکی؛ پووشنایی؛
 نوور. (روشنی)
 تافکەتن: [چاوگەت] خوړکەوتن. (طلوع
 آفتاب)
 تافە ھەیف: [ئاوہلناو + ناو] مانگەشەو؛
 پووناگیی مانگ. (مہتاب)
 تاق تاقە: [بەند] تاقە تاقە؛ یەک یەک؛ چنارە-
 کان تاق تاقە یان ماون؛ زوڤرە یان وشک
 بوون؛ تاقوڵوۆ. (تک تک)
 تاقمانە جفت: [ناو] تاقمانە جووت. (بازی تاک
 یا جفت)
 تاقما [ناو] کۆنگرە ی کەوانی (ھیلالی) لە-
 دیواردا. (طاق نما)
 تاقەتکردن: [چاوگەت] حاواندەوہ ی ئازەل
 (ب) ئالف کردنە بەرمالەت. (رسیدگی بە
 حیوانات)
 تاقەجانە: تەقەجانە: [ناو] گیرخواردنی نچیر
 لە جیی سەخلەت و بیدمەرە تاندن. (گیرافتادن
 شکار در جای دشوار)
 تاقی بروۆ: [ناو] کەوانی بروۆ؛ شوبھاندنی بروۆ بە
 تاقی کەوانی. (طاق ابرو)
 تاقی پیروۆی: [ناو] تاقیک کە لە سەر شەقام
 و جادە، بە ھوێ جەژن گرتن یان پیزگرتن

به هوئی هاتنی که سیکه وه چی ده کریت.

(طاق نصرت)

تاقی زه: [ناو] زه کلاو؛ تاسکلاوی نه خشینراو
به لیره و خشل. (کلاه نارایش شده باسکه

زر)

تاقیکه ردهی: [چاوه، ت] تاقیکردنه وه؛
ناروین کاری. (آزمایشکردن)

تاکانه وه: [چاوه، ت] تاکیانه وه؛ به جیهیشتن؛
تهرک کردن. تاسیانه وهی مهل له هیلانه.
(ترک کردن؛ جا گذاشتن)

تاکسی: [ناو] فرد؛ فند اند؛ سه یاره ی
پاگوژیانی مسافیر، زیاتر له ناوشارد (تاکسی)
تاکسی بار [ناو] سه یاره ی بارکیش زیاتر سه-
یاره ی چووکی سهر به تال پیکاپ (وانیست) ی
بارکیش. (تاکسی بار)

تاکسی تهله فونی: [ناو] فند جوریک تاکسی
که به تهله فون بانگ ده کریت (تاکسی-
تلفنی)

تاکولو: [بهند] ته کولو؛ تاق ولوق؛ تاک-
وتروک؛ دریژ وکورت. (تک تک؛ بلند و کوتاه)
تاکیوی: [بهند] تا چ جیگایی؛ تا چ رادهیی.
(تاکجا)

تاکه: (۱) تاقه، جووت نییه. (تک است) (۲)
[پیشگر] تاکه که سیک: تاقه که سیک.
(یک) (۳) [بهند] تا؛ تاکو؛ هه تاکو؛ تاکه تی.
(تا)

تاکه تی: [بهند] تاوه کو؛ تاکو؛ تائه وکاته.
(تاوقتی که)

تاکه و بوون: [چاوه، ت] داپران؛ جیابوونه وه له
کو، (اشتقاق)

تاکه ی: [بهند] هه تاکه نگی؛ هه تاکه ی؟.

(تاکی)

تاکی: (۱) تو تاکی: تو ته نیای (تنها هستی)
(۲) [ناو] ته نیایی. (تنهائی). (۳) [بهند] هه تا؛

تاکه تی؛ تاکی تو هاتی نهو پوی؛ هه تا تو
هاتی نهو پوی. (تا)

تالش: [ناو] ناوچه یه که (ناوچه ییکه) له
باشووری ئیران. (طالش)

تال و توون: [تاوه لئاو] (۱) تال و تیز؛ تال-
وتوند. (تلخ و تند) (۲) رق هه لساو؛ ناوچاو
گرژ. (عصبانی)

تالهبانی: ناوی به پیز مام جه لال تالهبانی
هه وه لین سهر کو ماری کوردنیزادی دهوله تی-
عیراق، و ناوی عه شیرته که ی (اولین رئیس
جمهور کرد عراق، جلال طالبانی و نام طایفه
ایشان)

تالهبانی: ناوی خلیکی گه وره له هه ری می
کوردستانی باشوور. (طالبانی)

تالهبور: [ناو] مه پی بووری ئامالپه شی یه
کده ست، بی پهله ی سپی. (رنگ گوسفند)
تالهبور به له ک: [ناو] مه پی پهنک بووری پهله
سپی که جه غزی رهش یان سوور به سهر
سهریه وه بییت. (رنگ گوسفند)

تالهبور به له ک: [ناو] مه پی رهش به پهله ی
سپییه وه و چند جه غزی سوور به سهر سه-
ریه وه. (نوعی رنگ گوسفند)

تالهبور به له ک: [ناو] مه پی رهش که چند جه-
غزی سوور به سهریه وه بییت. (رنگ گوسفند)

تالهبور: [ناو] مه پی سوور که چند جه-
غزی رهش له سهریداییت. (رنگ گوسفند)

تالە سوور به لکه: [ناو] مه‌ری سوور به لکه
 به چەند جەغزی ڕەشەوێه له سەر سەری.
 (رنگ گوسفند)
 تالەشین بوژ: [ناو] مه‌ری بوژه به چەند جە-
 غزی شین و سوورەوێه له سەر سەری.
 (رنگ گوسفند)
 تالەشین سپی: [ناو] مه‌ری سپی به چەند
 جەغزی سوور و شینەوێه له سەر سەری.
 (رنگ گوسفند)
 تالەشین سوور: [ناو] مه‌ری سوور به چە-
 ند جەغزی شینەوێه له سەر سەری. (رنگ-
 گوسفند)
 تالەشین ڕەش: [ناو] مه‌ری ڕەش به چەند
 جەغزی سوور و شینەوێه له سەریدا. (رنگ-
 گوسفند)
 تالیتوسک: [ناو] تالیتۆز؛ تانتۆز؛ گیاییکی بالآ
 به‌رزە به گۆلی زەرد و گەورەوێه. (نام گیاهی
 است)
 تاموخوا: [ناو] تاموخوی؛ (ب) تام و لەز زەت؛
 (ب) تامی قسە؛ نمەک. تام و مەزە. (مەزە؛
 نمک)
 تام و خوێکردن: [چاوگە، ت] له چیشتی سەر
 ئاگر چیشتن بو تاقیکردنەوێه ڕادەیی خوی و
 ڕۆن و ئەدوا. (چشیدن غذای روی آتش
 از نظر نمک و روغن)
 + تان: [جیناوی لکاوێ که‌سی دوو هەم که-
 سی کو] وەک: براتان، کوپتان، مالتان. (ضمیر
 متصل دوم شخص جمع).
 تانجکۆلە که: [ناو] کۆتە داری سەر ئە-
 ستوون که دەکه‌وێتە به‌ینی کاریتە و

وێستوون. تاج کۆلە که. (سرستون).
 تانج که‌لە شیر: [ناو] پۆپەیی که‌لە شیر. (تاج-
 خروس)
 تانجی قولانج: [ناو] خوشترخوا؛ بالووک؛
 تازیلوک؛ که دواێ جووت بوون، میوه نی‌ره-
 که‌ی دەخوا. (آخوندک)
 تانکێر: [ناو] اند؛ فد: (١) بۆشکە و به‌رمیلی
 زۆر گەورە. (٢) سەیارە و پایو‌ری
 تراو کیش، زیاتر نه‌وت کیش. (تانکر)
 تانگ: [ناو] دەبابە. (تانک)
 تانگۆ: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] جو‌ریک هە-
 لپه‌کی (ره‌خس) ی ئارام و نه‌رمی دوو که-
 سی ئورووییه. (تانگو)
 تان و پۆ ئاوریشم: [ئاوێه‌ناو] له لایه‌ن دایک و
 بابەوێه ئەسل زاده؛ (ب) به‌ر و پشت ئەتلەس.
 (از دو طرف پدر و مادر، اصیل)
 + تانه: [ناو] تەشەر؛ تیز؛ تانووت؛ قسەیی بو
 سەر کۆتە کردن؛ تەعنەیی ئارەوێه و
 کوردکاری بووه. (طعنه)
 تانه: [ناو] تەیمان؛ دیواری به‌چه‌پەر. (دیوار
 با ساقه‌های باریک درخت). ف. هەن لکه‌ی
 سەر چاو.
 تاوار: کتەوار. ف. هەن
 تاوان: [ناو] فد؛ دانی پاره‌ی دو‌پاو له قوماردا
 به‌ حەریف. (تاوان) +
 تاواندەر: [ناو، بک] تاوان بژێر؛ (به‌هه‌موو
 ماناییکه‌وه) زەرەر بژێر. (دهنده تاوان)
 تاوایی: [چاوگە] تاواندنه‌وێه؛ ئاتیواندن. (ذوب
 کردن)
 تاوبازی: [ناو] جو‌لانی. (تابیازی)

تاو- تاو: [به‌ند] دهم- دهم؛ جار- جار؛ چه‌ل
 چه‌ل. (هردم؛ گاهی)
 تاوتوی کردن: [چاوگه‌ت] پشکنین؛ بنج-
 ویناوانی مهبه‌ستی پروون کردنه‌وه؛ شیکردنه-
 وه؛ شروقه کردن. (تحقیق وبررسی)
 تاودار: [ئاوه‌لناو] لار؛ تابدار؛ خوار؛ لول-
 خواردوو؛ قژی تاودار؛ قژی لول. (تابدار)+
 تاودان: غاردانی ته‌سپ به چوارنال؛ ته‌نگه-
 تاوکردن؛ زور بو هیئان؛ به‌تایبه‌ت بو ده‌سبه-
 ناو چوون. (فشار آوردن)
 تاوشت: [ناو] تابشت؛ تاقه‌ت؛ هیژ؛ وزه؛
 تووانایی. (توانائی)
 تاوکار: [ناوبک] ریخته‌گر؛ قالب پژی کازا.
 (کارش ریخته‌گری است)
 + تاوله: [ناو] یاری تیئسی سهر میژ؛ پینگ
 پونگ. (پینگ‌پنگ)
 تاوله‌کیفی: [ناو] گزنیژه کیویه‌ل. (گشنیز
 کوهی)
 تاولی: [ناو] گیای به‌ناپومی؛ گزنیژ؛ دهرمانه
 بو نه‌زوکی و به‌هیژکردنی گه‌ده و (له‌وزه-
 لمیعه) و بو ده‌له‌میزی شه‌وانه‌ی مندل.
 (گشنیز)
 تاووک: [ناو] چادر؛ ره‌شمال؛ تاول؛ خیوه‌ت؛
 تنوک. (خیمه)
 تاووک: [ناو] تایله؛ داریکی که ژیه. (درختی-
 کوهی است)
 تاوه‌سووت: [ئاوه‌لناو] له به‌ر خور سووتاو؛
 تاوانگاز. (آفتاب‌زده)
 تاوه‌لگرتن: [چاوگه‌ت] گیرپوون؛ گیرپان؛
 وه‌ک ته‌خته‌ی تهر که لار وگیر ده‌ییت. (تاب

برداشتن)

تاوه‌پ: [ناو] تاجه‌والی گه‌وره. (جوال بزرگ)
 تایی: [ناو] (۱) هوژی زهر دیوستالی ولاتی
 تایله‌ند و دهر دوری. (۲) زمانی سیامی و
 هیئندوچینی. (تای)
 تایاخ: [ناو] پایوش؛ که‌وش. (کفش)
 تایپ: [ناو] اند؛ فد؛ مه‌کینه‌ی نووسین (پیت
 چن). کار کردن به‌و مه‌کینه. (ماشین تایپ؛
 تایپ)
 تایپیست: [ناو] اند؛ فر؛ فد؛ پیت چن. (تایپیست)
 تاییس: ناوی تافره‌تیکی خایین که میله‌تی
 خوئی فروشت و پالیدا به ته‌سکه‌نده‌ری مه-
 قدوونیه‌وه. (تائیس)
 تایینجه: [ناو] نیوه‌ی تاره‌شکه‌ی یه‌کسه‌ری
 به دوان ده‌بنه ره‌شکه‌ییک؛ نیوه‌ی دووتایی.
 (لنگه‌تورکاه‌کشی)
 تاییه: [ئاوه‌لناو] دل مردوو؛ خو‌پاریز. (دل‌مرده)
 تیل: [ناو] قامک؛ په‌نجه؛ کلک؛ ته‌نگووس.
 (انگشت)
 تیلابه‌رانی: [ناو] قامکه‌گه‌وره؛ تیلامه‌زن؛
 که‌له‌مووس. (انگشت شصت)
 تیلاروخسی: [ناو] قامکی براتووته‌له؛
 براتووته. (انگشت بنصر)
 تیلاقچیلک: [ناو] قامکه‌تووته. (انگشت
 کوچک)
 تیلانیوه‌کی: [ناو] قامکی قووتی. (انگشت
 وسط)
 تیلکه‌لسه‌رنینه: تیلیکی له سه‌رنیه. (ب‌عه-
 یی نییه؛ عه‌ییی له سه‌رنیه. (بی‌عیب ولکه)
 + تراتین: (۱) هات‌وچوی شتی هه‌لواسراو،

وهك جووڻانهوهى جوڻانى. (آمدورفت تاب)
(۲) ته پاتين؛ گيڙانى ته سب بو و شڪ بوونه-
وهى عارهقى له شى. (رامبردن اسب برائى
خشك شدن عرق تنش)

تراشه: [ناو] ټولاشه دمه تيخ و پهندهى
نه جاپړى. (تراشه)

تړاوهى: [ناو] راگويزى؛ هاتن وچوون؛
بردن و هيڼانى كالا؛ هم وشه كوردية چووه-
ته نيو زمانى فارسى و بووه ته (تړابه رى)
(تړابرى)

تربووس: [ناو] شو؛ شى؛ نم؛ شه. (نم)
تربه سپى: خوڼه سپى؛ ناخا سپى؛ پهنه له
(تور بهت) ي څاره وى كوردكارى كراييت.
(گل سفيد)

+ تړتړه: [ناو] موټو پړس-سيكليټ.
(موټور سيكليټ)

ترچك: [ناو] گياگوله ننگ. (مارچوبه)

ترسو: [ئاوه لئاو] ترسهنوك؛ (ترسو)

ترسوك: [ناو] ترسو؛ ترسهنوك. (ترسو)

ترس هيڼه ر: [ئاوه لئاو] بوونه هوى سام
ليكردن؛ ترس به ديهيڼه ر. (ترس اور)

ترسپنه ر: [ئاوه لئاو + ناو، بك] كه سيك كه ده-

ترسپنى؛ ترس هيڼه ر؛ به سام. (ترسناك)

ترشكه: [ناو] ترشوكه؛ گياى خوراكي كه و.
(ترشك)

ترشه كشميش: [ناو] كشميشه كه ولى؛ سه-
رچك؛ زريشك. (زرشك)

ترشه كه: < ترشكه

ترشپنه: [ناو] همو پرت ترش. (خميرمايه)

تركزه: [ناو] (۱) دل نيگه رانى؛ گيژهن؛ ټوكز؛

گيچهل؛ بښه. (ترس ونگراني؛
پاپوش؛ خطر). (۲) ته له؛ داو؛ ته پكه. (تله؛ دام)
ترگار: [ناو] ترار؛ ده فري گه وره. (ظرف
بزرگ)

ترگړوك: [ناو] ته يروك؛ ته رزم. (تگرگ)
ترمسك: [ناو] ترماسك؛ تيلماسك؛ زهنگه ته
ترى؛ بوله ترى. (خوشه انگور)

ترمه: [ناو] فذ؛ تيرمه؛ قوماشى په شمينه يان
له نارمووش. (ترمه)

ترنگين: [چاوكه] زياتر بو دهنه وهك؛
ټاويزه دهنه؛ گه پانه وهى دهنه؛ ده-
نگدانه وه؛ زفرينا دهنكى. (طين)

تروان: [چاوكه] چلدان نه بز؛ وهك؛ پتداني ده
مار. (نبض)

ترواندن: [چاوكه، ت] نه بزلیدان؛ پتليدان؛ چل
ليدان. (نبض زدن)

ترومبون: [ناو] ټامرازى كى موسيقايه (ترومبون)
ترومپيت: [ناو] فرد؛ اند؛ فذ؛ ټامرازى كى
موسيقايه سى كليل (كون) ي هه يه و به فوو
ده ژمندريت. (ترومپت)

ترولاق: [ناو] ته پاله؛ (تاپاله)
ترووسكاى: [ناو] پرووناكى كه م؛ به حاسته م

ديتنى چاو. (كم سويى؛ ديدكم چشم)
تره كاي ده لى؛ تره كينى سيلوت. (زائيدن سگ)
تړه وراوى: [ناو] چنه دريزى و هه ليت په

ليت قسه كردن. (چرت وپرت و روده درازى)
تريباتين: [ناو] دهرمانيكه له بنښت ده-

گيريت، له نيگار كيشيدا بو تراو كړنه وهى
پهنگى خهست كه لكى هه يه و تاو پنه رى (په
نگى روڼ) ي نيگار گيشيه. (تريباتين)

ترييل: [ناو] دمنگ له حانديکي بهرزدا؛ ده-
 ستهواژهی موسيقايه. (ترييل)
 تريشک: [ناو] تريشکه؛ تريشق؛ تيشک؛ وه-
 ک: تيشکي پوژ. (اشعه)
 تريشين: [ناو] فرد؛ فد؛ کرمي نيو له شي به-
 راز، به خواردني گوشتي بهراز بو ټينسانيش
 گيروی هه يه. (تريشين)
 تريليون: [ناو] فرد؛ اند؛ فد؛ يه ک مليون مليون
 . (مليون × مليون). (تريليون)
 ترينگو هوپ: [ناو] ترينگه ترينگ؛ خرينگو هوپ.
 (صدای برخورد کردن زيورآلات بهم)
 ترينگه: [ناو] دمنگي ويککه وتني دهفري-
 مس. (صدای بهم خوردن کاسه های مسی)
 تزوک: [ناو] ټاوه ټاوه ټوني ته توار خراب. (زن-
 بدکاره)
 تسه گورگ: [ناو] فسه گورگ؛ کارگه فسه؛
 جوړيک کارگي ژه هراويه. (نوعی قارچ سمی)
 (۲) < فسه گورگ
 تشپو: [ناو] (۱) زېرکه؛ پيزوکه؛ زيپک؛ زيپکه.
 (جوش پوست) گروقه و لووی ناو له شي
 گياندار. (غده)
 تشپوک: < تشپو
 تشتومشت: [ناو، ت] شتومهک؛ کهل و په ل.
 (خرت و پرت)
 تقال: [ناو] په پوييکه به به سهرگونکي هه-
 ویردا ده دريت. (رواندا زچانه های خمير)
 تفتیک: [ناو] کورک. (کرک)
 تفتيلک: [ناو] کو تره باريکه. (قمری)
 تفره: [ناو] کراژ. (پوسته؛ شوره).
 تفکردنه وه: [چاوگه، ت] فرپيداني ههر شتي له

دهمدا. (۲) تف فرپيدان. (تف کردن)
 تفره مار: [ناو] کراژهمار. (پوسته مار)
 تفکه: [ناو] ټاگرداني له قوړچيکراو؛
 کووانووی قوړينه؛ (آتشدان گلی)
 تفل: [ناو] تويز؛ توکل؛ تويخل؛ تفه. (پوسته)
 تفل: [ناو] بوی هه يه له (تفل) ی فارسيه وه
 هاتبيت. تلف؛ مندال؛ زاروک. (بيچه)
 تفه: [ناو] تفل؛ توخل؛ تويکل. (پوسته)
 تفه: [ناو] ديواریک به موړه (قوړ) دروست
 بووييت. (ديوار گلی)
 تفه زري: [ناو] تووه کيو. (توت وحشی)
 + تفهنگچي: [ناو] ټاوه ټاوه (ب) دهست پاست له
 تيرهنديزدا. (وارد در تيراندازی؛ تيرانداز خبره)
 تفهنگي په شوکي: [ناو] تفهنگيکي قهديمي و
 سهر پر که له سهر لولوه که يه وه بارووت و
 ساچمه ي تپده کرا و به زممه داده گيرايه وه.
 (تفنگ سرپر)
 تفهنگي ساچمه يي: [ناو] زياتر بوړاوه و فيشه
 کي ساچمه يي دهخوا. (تفنگ ساچمه زن)
 تفي سهر بهرموژوور: (ب) کارپکي کريت که-
 زبان به کرياريشي بگهييني، و وهک تفي
 بهرمو ژوور بگه پيته وه بو نيو چاوی خاوهني.
 (تف سربالا)
 تفروکه: [ناو] خهردل؛ خهردهل. (خردل)
 تفشک: ههنجيري کيو. (انجير وحشی)
 تفل: < تفل
 تفو: [ناو] ترپ؛ توور؛ تفر. (ترپ)
 تفي: [بهند] دفي؛ نه شي؛ دهي؛ گهره ک.
 (بايد)
 تفيای: تووړه بوون. (عصباني شدن)

تک: [ناو] (۱) دک؛ دوو؛ هه رتک چاوی دیشی؛
هه دوو چاوی دیشی. (دو) (۲) دلۆپ؛ دلۆپه؛
تکه. (قطره)

تک: [ناو] نوخته؛ خهوش؛ خهش؛ لکه؛ عهیب
وئیراد؛ چ تک تیدا نینه؛ بی عهیب و لکه یه.
(غش؛ لکه) دلۆپ. (چکه)

تکه تک: (۱) [دهنگه ناو] چرته چرت؛ وه ک ده-
نگی کاتز میز؛ (تک تک). (۲) دلۆپه -
دلۆپ. (چکه چکه)

تکه کردن: [چاوه، ت] هاتنه خواره وهی
دلۆپه. (چکه کردن)

تلاسان: [چاوه، ت] هه لخلیسکان. (لغزیدن)
تلیزار: [ئاوه لئاو] به قامک بزار کراو؛ دهست
چن؛ هه لئارده؛ تلیزیر؛ (انتخاب) (۲) له
پادهی قامکی دهستیگ تیناپه ری. (ب) نایاب.
انگشت شمار

تلخه: [ناو] کو گابه فری به سه هول بووی
په له په له له سه ر عهرز ماو. (کپه برفهای
بجامانده در بهار)

تلدار: [ئاوه لئاو] تولدار؛ تولدار؛ ناوس؛ تولپر؛
سکپر. (آبستن)

تلگه نی: [ئاوه لئاو] زک گه نیو؛ سک بو گه ن. بو
جوینه. (شکم گندیده)

تلمسک: [ناو] تلماسک؛ زهنگه ته تری.
(تلسک)

تلنایو: [چاوه، ت] تلین؛ تلانه وه. (غلطیدن)
تلوفک: [ناو] (ف). گولچینه وه) گلوفک؛ لکی
هه ره سه ره وهی دار. (شاخه های بالائی
درخت)

تلی: [ناو] (۱) گله؛ دانه؛ دهنگ. (دانه) (۲) تبل؛

قامک. (انگشت)

تمتم: [ناو] سماق. (سماق)

تنتیک: [ئاوه لئاو] به دئه سل؛ به دنیژاد.
(بداصل)

تنگز: [ئاوه لئاو] نانگزا؛ تووره. (عصبانی)

تنگزی: [ناو] تووره یی. (عصبانیت)

توبه ی گورگ مهرگه (ب) دووری نه کردن و
دهست هه لئه گرتن له خده و خوو؛ توبه ی
بیاباه خ؛ توبه ی به درو. (توبه درو غین؛ توبه
گورگ)

تویز: [ناو] (۱) توبه وانه ی کونی ته ستیر و رو
چن. (دها ن بندروزن) (۲) میکوت و میگوار؛
دوق؛ کوته کی سه ر بزمار پرز؛ گورز. (گرز)
تویزه گیواوه: [ناو] گیاسپون؛ دهرمانه بو زه-
ردووی. (میخک وحشی؛ چوبک؛ صابونی)
تویله گیا: [ناو] شه له مه باخی. (کلم صحرایی؛
خردل بری)

توبه که له م: [ناو] گیا گه له رم؛ کالیسیومی
زوره بو پته و بوونی ئیسک و نه خوشینی
ئیسک به که لکه. (کلم پیچ)

توتو: تواتو؛ چین چین. (لایه لایه؛ قشر قشر)
+ توخماخ: [ناو] قه تماغه؛ پیست؛ توخماخی
سه رت هه لئه که نم؛ پیستی سه رت هه لئه که-
نم (پوست)

توخمه تخیل: [ئاوه لئاو] زول؛ بیژوو؛ توخمی-
حه رام؛ هه رامزا. (حرمازده)

توپ ناوس: [ئاوه لئاو] پابه مانگ؛ هه راش
ناوس؛ نزیک به زائین. (پابماه)

توراخ: [ناو] خهسه؛ دوی خهستی ئاوچنراو
بو که شک چیکردن؛ دوراخ. (دوغ چکیده)

تۇراق: < تۇراخ.

تۇراقدان: [ناو] ئامانى تۇراق. توورەكەى ھە-
لۋاسىنى تۇراخ. (ظرف دوغ چكىدە)

تۇراك: [ناو] جۇرى پەنیر. (نوعى پنیر)

تۇربە: [ناو] توورەكە: توورېن؛ كېسە. (توبرە)

تۇربچە: [ناو] توورە سوورە؛ جۇرىك توورى

چووكەى پېست سوورە. (تربچەنقلی)

تورتان: [ناو] مقەس؛ قەيچى؛ دۇيرد.

(قېچى)

تورکردن: [چاوغەت] توران؛

زیزبوون. (قهرکردن)

تورکردن: [چاوغەت] تېتۇرگرتن؛ رامکردن؛

خستەتور؛ زياتر بو کوپ و كيژ دەوتریت كە

مەيلى يەكتىن رابكىشن. (تورکردن)

توركمان: [ناو] توركمەن؛ توركمەن؛ جە-

ماوهرى سېي پېستى توركەكانى ئاسيائى

ناومەندى. (ترکمن)

توركى: [ناو] زمانى توركى؛ زمانى توركە-

كانى ئورال ئالتايى وئازەرى. (تركى)

توركى: [ئاوئلناو] پەيوەندىدار بە توركەوۋە.

(تركى)

توركى ئازمى: جەماوهرى توركى ئازربايجان.

(ترک آذربايجانى)

توركى لاو: (ب) توركەكانى پاش شورشى

ئاتاتورک لە تورکيا. (ترکهای پس از انقلاب

آتاترک)

تورکيى ئەستەممولى: زمانى ياسايى دەولەتى

تورکيا. (زبان رسمى ترکیه)

تورمز: [ناو] روسد؛ فد؛ ئاميرى پراوہستاندى

ھەر كەرەستەى تەگەردار؛ چەند جۇرە،

كارەبايى، پۇنى، پايى، دەستى، كومپېرسى و

ھيدروليكى؛ لە كوردستانى باشوور وشە-

ئىنگليزىيەكەى دەلېن، و ئىستوى پېدەلېن.

(ترمز)

تورمزېيان: [چاوغەت] تورمزېين؛ لە

كاركەوتن و عەبىدار بوونى تورمز. (ب) خو

پىئەگيرانەوۋە. (ترمزېيدن)

تورنابازى: [ناو] فد؛ يارى شا و وەزىر و دز و

جەللاد. (ترنابازى)

تورۇس: [ناو] تورۇس وئانتى تورۇس، دوو

كېون لە مەلەبەندى كوردستانى توركيان.

(نامدوكوھ)

تورەھات: [ناو] فد؛ تورپەھات؛ ھەلېت و پە-

لېت؛ قسەى پېرو پووج. فشقييات. (ترهات)

تۇپى چرا: [ناو] چنراو و ھەلدووراوپكى تۇپى

كېسەئاساي بچووكە لە دەزووى نەسووج،

دەيكەن بە سەر پستانەكى (مەمكەى)

چراتۇردا. (طور چراغ)

تۇزتەكاندن: [چاوغەت] (ب) لېدان؛ کوتان و

بو تېوہشاندىن. (کنایى، کتک زدن)

تۇزەلانىنە: [بەند] تۇزەلنە؛ توزيكي كەم؛ نە-

ختيک؛ كەمېك. ھەندېك. (كمى. خيلى كم)

تۇشكە: [ناو] كېرىش وەك؛ كېرىشى سەرى

چلكن يان گەچەل. (شورە)

تۇشەل: [ناو] تۇخل؛ تېقل. (پوستە)

+ تۇف: [ناو] تۇف؛ توو؛ تۇم؛ تۇو؛ توخم. (تخم)

تۇفنانەوۋە: [چاوغەت] گېچەل بەرپاكردن؛

كورتكراوہى تۇفانانەوۋە. (شلوق كردن)

تۇفئافيتن: [چاوغەت] تۇفچاندىن؛

تووچاندىن؛ توو وەشاندىن (تخم پاشى)

توڤقې: تەرپە کالی بو توو ږاگیراو. (میوه بوستانی تخمی)
 توڤقه: [ناو] ته وڤقه: ده ستومشتاق. (بهم دست دادن)
 + توڤقین: [چاوگه] زیادکردنی ښاوی کاریز و کانی؛ ژبانه و هی کوږه کانی. (پرابی کاریز؛ پرابی چشمه خشکیده)
 توڤقین: [چاوگه] (۱) ترسان (ترسیدن). (۲) دریانی پورگ (پاره شدن تاول) (۳) ژبانه و هی کوږه کانی. (زنده شدن چشمه خشکیده) (۴) ته قینی قومبوله. (ترکیدن نارنجک) +
 توکز: [ناو] تر کره؛ بڤه. (خطر)
 تولانه و ه: [چاوگه] ت داتولان؛ نهرمبوونی میوه به هوئی زور گه یینه و ه؛ بل بوون. (نرم شدن میوه به علت زیاد رسیدن)
 تولپر: < تلدار
 تول دان: [چاوگه] ت زکدانی دیوار. (شکم دادن دیوار؛ طبلک کردن)
 تولدان: [ناو] مندان؛ (بچه دان)
 تولومپا: [ناو] تورومپا. (تلمبه)
 + توله: باتی؛ جیاتی؛ بری؛ قهره بوو؛ له توله ی قهلمیکدا کتیبیکم پی دا. (عوض)
 توله که مارانه: [ناو] مار توله کی؛ له کوردستان زور دهر ویت، تامی تاله و ه مندیک ماکی ژاری (نامیگدال) ی تیدایه و دهرمانیکی -
 ئیش به ره. (افسنتين کبیر)
 تو مار کردن: [چاوگه] ت دهنگ خستنه سهر شریت و قهوان؛ < سبب ضبط کردن نوار و کاست +

تو مانج: [ناو] بوختان؛ تو مهت. (تهمت)
 تو ماندن: (ف. گیو) تو مهت لی دان. (تهمت زدن)
 تو مپز: [ناو] مشتته کو له. (مشت)
 تو مقفه: [ناو] گیاجه و ره؛ له میراوی بوکان و پاوه و کیوه کانی دالاهو زوره و دهرمانه بو سینوزیت. (گل مرو)
 تو مگیر: [ناو] گیای بالووکپر؛ گوی به رخ؛ گوله که ی به توپ له پال یه کدان، دهرمانی بر و نشیت و نازاری سینگه و گه لا توو کنه که - ی بو خانزیر باشه. (گل ماهور)
 تو مهز: < تومه یزه
 تو مه یزه: تو مه لی؛ تومهز؛ تو مه زانه. (تونگو)
 تو ن: [ناو] فد؛ اند؛ فرد؛ راده و ریژه ی ده - نگ، دهسته واژه ی موسیقاییه. (تن)
 تو ن: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ کی شیکه به رانه به هزار کیلو. (تن)
 تو ن: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ گوشتی کولوی ماسی (تون) که له ناو قوتووی سهر به - ستراوی تهنه که دا پای ده گرن. (تن)
 تو ن: [ناو] مروقی چاوبرسی و تیرنه خور. (حریص)
 تو ن: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ ناوی جوړیک ماسیبه. (نام ماهی تن)
 تو ن: نیشانه ی ملکی بو دووه م که سی تاک [هموو عالم گرفتاری تو ن. (علامت ملکی)
 + توند: [ناو] خهست؛ دژی شل. (تند؛ سفت)
 + توند و تیژ: [به ند] (۱) توند و تیژ ږا بوورد؛

به له ز رابوورد. (سریع). (۲) [ئاوه لئاو] تال -
وترش؛ زور توون. (طعم خیلی تند)
تونده تمبیات: [ئاوه لئاو] نهوهی زوو تووړه -
دهمیت، تمبیات له (تمبیعت) ی ئاره وییوه
هاتووه. (تندخو)
توننی: [ناو] توندی؛ توونی؛ خهسی؛ تام
تیژی قاییم. (تندی)
تووتکان: [چاوگه، ت] (۱) رپوایه ته کوپړیک
چاوی به خواردنیک بکه ویت و ئیشتیای -
بکات و نهیده نی تووی ده تکیټ و مندالی
نایټ. (عقیم شدن مرد). (۲) هه لټروو
شکان. (چمباتمه)
+ تووتهک: [ناو] نهرمه نایه. (نوعی نی زبانه -
دار)
تووجی: به لا فکرن؛ پشک کرن؛ بلاو کردن؛
پرش و بلاو کردن. (قسمت کردن)
توودپک: [ناو] تووتپک؛ ته مشک؛ تیمشک.
(تمشک)
توودوک: [ناو] خاکشیره که شيله؛ گیاییکه ده
نکه که ی بو سیبه پړو (مالاړیا) به که لکه. (قدومه
کوهی)
تووپ: هاوېژ؛ تووپدان؛ هاوېژتن. (انداز)
توور: [ناو] فرد؛ اند؛ فند؛ گهشت وسه -
یران، زیاتر بردنی چمند که س پیکه وه بو گه -
شت و ولات گه پان له لایه ن رېکخراویکه وه.
(تور) +
تووره کیوی: [ناو] گیای توره دهیمی؛ له
مهاباد، پیران شار و پاوه زور دهروی گه
لاکه ی ده کوئین بو دهرمانی برین و دومه ل.
(علف خر)

تووریست: [ناو] فرد؛ اند؛ گهشتیار؛
گه پړوک. (توریست)
تووزهک: [ناو] تهره تیزه؛ تهره توړه؛ تهره توله؛
(تره تیزک)
تووش: [ناو] فرد؛ (۱) له زمانی فهرانسه شدا
به مانای تووشی یه که بوونه؛ پړوبه پړووی یه که
هاتن. (۲) چه توون و تووش و دژوار.
(سخت) (۳) جگی زور ساوراو؛ جگی تووش.
(شتالنگ زیاد ساییده شده) (۴) شه پړانی.
(خشن)
تووشک: [ناو] چوښتیر؛ توښتیر؛ گیسکه
می له دوو ساله که متر. (بزغاله ازدوساله
کمتر)
تووشکه له: [ناو] تووشک؛ کاوپه می که
پای نایټه دوو سالان. (میش در اول
دوسالگی.)
تووفه پړنگی: [ناو] شیلک؛ بڼه گیاییکی خزو
که، میوه که ی سوور و ترش و شیرینه.
(توت فرنگی)
تووک: [ناو] ترووک؛ پړووشه ی به فر و باران.
(نهم برف و باران)
توولی: [ناو] وشتی تووکن و بهرگن درېژ.
(شتريشم دراز)
توولیایی: (۱) هلپلیایی؛ هه لویه لېبون له بهر
کولانی زور. (له شده از زیاده پختن) (۲)
توند پړهوی: زیده پړهوی؛ زیاده پړویی. (افراط)
+ توون: [ئاوه لئاو] تووژ؛ تیژ (تامی تیژ و
توند). (طعم، تیز و تند)
توونکه: [ناو] تنوکه؛ دهرپی زور کورت.
(شورت) مایوی گوشاد. (تنکه؛ شورت)

توونوتیز: [ئاوہلناو] (۱) بەکار؛ خیرا توندوتۆل.
(کاری). (۲) توون و تیز؛ تامی زۆر توند و
تیز؛ تال و تیز. (طعم خیلی تند)
توونہ گیواو: [ناو] توونیلہ؛ توونہ گیا؛ تەر خون.
(ترخون)

توونہ دار: [ناو] دارچین؛ دارچینی؛ داریکہ لہ
چین و مالیزیه وه هاتووه، پیستی ئەو دارەدە-
رمانی برونشیت و سی و زوگامه. (دارچین)
+ توونی: [ناو] توندی؛ تالی؛ تیزی، دزی نہ-
رمی؛ تووتنہ کہ توونہ: نہرم نییہ. (تندی)
توونیلہ: < توونہ گیواو

توونہ قەسپە: [ناو] جوریک تووشیرینی دهنک
گەورە ی سپی (نوعی توت سفید)
+ تووی: من نیم، تووی. ئە تووی. (تو هستی)
توئخم چوو: پیستم ساورا؛ (ب) شە کەت
بووم؛ ماندوو بووم. (خستە شدم)
تەبانە: تەپانە. < بانگیلیر

تەبتاندن: [چاوغە، ت] ئارام کردنەوہ؛ حە-
جماندن؛ دلخۆشی دانەوہ. (آرام کردن)
تەبتین: [چاوغە، ت] ئارامگرتن؛ حەجمین؛
داسراکان. (آرامگرفتن)
تەبخالە: [ناو] تیمسک؛ لیوہە لزیریان.
(تبخال)

تەبریژ: [ناو] تەوریژ؛ شاریکە لہ ئازربایجانی
پۆژھەلاتی ئێران. (تبریز)
تەبسی: [ناو] کەشەفە ی چایی. (سینی
کوچک)

تەبع: [ناو] نەخۆشین بە ھۆی خواردنی
چەورایی زۆرەوہ. (مریضی ازجربی
زیادخوردن)

تەبلە ی سەر: [ناو] تەپلی سەر؛ تەوقی سەر.
(فرق سر)

تەبەتۆز: [ناو] تەونی جالجالووکە. (کارتنک)
تەپ تەپی: [ئاوہلناو] کەسیک کە تەنیا تە
وقە سەری ھەویزە. (کسیکه فقط وسط سرش
طاس است)

تەپساندن: [چاوغە، ت] (۱) پراختن؛ پان کردنە-
وہ. (پهن کردن) (۲) لیدان؛ کوتان. (زدن؛
کوبیدن)

تەپکەر: [ئاوہلناو + ناو، بک] تەپۆ؛ فیلە باز.
(حیلە گر)

تەپل: [ناو] دمەک؛ زەرب؛ ئامپریکی
مۆسیقایە. (ضرب)

تەپلە ک: [ناو] باکردنی گەچی دیوار بە ھۆی
تەرە شوپی (نم) ەوہ. (طبلک). (۲) ژیرسیگار.
(زیرسیگاری)

تەپلە کردن: [چاوغە، ت] ھەلە کردن لہ قسە-
کردندا. (تبق زدن)

تەپلە کی پۆژ: [ناو] گوپی پۆژ. (گوی خورشید)
تەپلە گوینی: [ناو] ئگوینییک کە کە تیرە ی
لیدە گیریت. (گون کتیرا)

تەپ لینه کوتان: (ب) بی زانستی لہ کاریکدا.
(سردرنیاوردن)

تەپودۆل: [ناو] کیو و شیو. (ب) ھەردی پەر-
کۆسپ و کەندال. (زمین ناھموار)

تەپودووکەل: [ناو] تەمودووکەل؛ مژودوو؛
تەم تویمان. (مە و دود)

تەپولول: [ناو] تەمو مژلە کاتی بەفر و باران-
باریندا. (مە ھمراھ با بارش)

تەپۆلە گیا: [ناو] گیاگزگنە. (گیاه طاوسی-)

(رنگ)

ته په : [دهنگه ناو] دهنګی که وتنی شتی
قورس؛ وه عرز که وتنی شتی قورس؛ دهنګی
به دار ته کاندنی لیفه و مافووره. (صدای
افتادن اشیاء سنگین و نرم)

ته پوهوږ: [ناو] هه راوهوریا و زرمو کوت. (تق-
و پوق و سرو صدای بلند)

ته په سهر: [ناو] و [ئاو] لئاو [بیده سه لات؛ بیده-
نگ؛ سته م دیتوو؛ سهر کوکوت کراو؛ سهر کوکونه-
کراو. (مظلوم)

ته په و ته لان: هه ردی پر کهند و کوښپ. (زمین
ناهموار)

ته بی: [ناو] ته پلوښی؛ سستی؛ له ش گرانی.
(لشی)

ته تن: [ناو] قوپ. (گل و شل)
ته ته: [ناو] ډول و که لی ته ته به ینی هه-
ورامانی تهخت و هه ورامانی لهوږ. (گردنه و
دره ای در اورامان)

ته ته پیچ: تهخته پیچ؛ پیچاندنی دهست و پی-
شکاو به تهخته. (با تهخته بستن استخوان-
شکسته)

+ ته ته له: [ناو] ټامرازی هه وږ گهری، تهخته
یان چه رمیکه بو لووس کردنی هه وږ و
هیربار. (ابزار کوزه گر)

ته ته له: [ناو] (۱) که وانه؛ لاتراسکه کردنی
گولله که له به رد بکه وی. (کمانه). (۲) هه-
لېه زینه وهی په یتا په یتای زاپ کاتی لاتیل
بو سهر ناو ده هاو یژریت. (نان و ماس).
(کمانه)

ته خر: [ناو] ته خر؛ شیوه. (طرح)

ته خار: [ناو] ته غار؛ (ب) سی؛ ته غاریک ته-
پاله سی دانه یه، ته غاریکی چوار پووتی گهنم
سی په یه. (به سی عدد اطلاق میشود)
تهخت خاو: [ناو] قهره ویله ی له سه رنو وستن.
(تخت خواب)

ته خته: (۱) [ناو] چال و چول نییه (ته-
خت) ه، (تخت است) (۲) [ناو] یه که ی ژماره ی
به ری قوماشی پیکه وه لکاو و (دو وراو) داوینی
کراس چوار تهخته یه. (تخته). (۳) [ناو] یه که-
ی ژماردنی جاش و به تانی و قالی، سی ته-
خته قالی. (تخته). (۴) [ناو] تهخته نه رد،
تاو له. (تخته نرد). (۵) [ئاو] لئاو شتی پان و ته-
خت وه ک: تهخته به رد، تهخته گهمره.
(هر چیز صاف و پهن). (۶) [ناو] ته غهر بو داری
تا شراوی پان ده گو تریت. تهخته دار. (تخته-
چوب)

تهخته پیټی: [ناو] تند: غه رب سنجان: جووجه.
(ساس)

تهخته دامه: [ناو] تهخته پیکه خانه خانه کراوه
و ۶۴ خانه ی هه یه بو یاری دامه؛ (چه لان
چابوو هه مان بوو تهخته دامه) «مین» (تخته-
داما)

تهخته سر: [ناو] پارچه یی (لباد یان هه ور) که
نووسراوه ی تهخته سیای قوتا بخانه ی پی-
پاک ده که نه وه. (تخته پاکن)

تهخته سی لا: [ناو] سی تهخته ی ناسک که
ناوه ناوه به باری را راست و را پووتدا (بو ده-
وامی زیاتر) پیکه وه لکاون. (تخته سه لا)

تهخته شنو: [ناو] تهخته داریکی ۸×۸
سانتیمتر بو و هر زشی شنو کردن له سه ری.

ته‌پاکتور: [ناو] فد؛ فرد؛ اند: ترپاکتور؛ که‌ره-
 سته‌ی شیو برین. (تراکتور)
 ته‌پاکردن: [چاوگه‌ت] به‌ردانه‌وه؛ خسته-
 خواره‌وه. (پائین انداختن)
 ترپاموا: [ناو] قه‌تار(شمه‌نه‌فه‌ری)ی ناو شار.
 (تراموا)
 ته‌پانه: [ناو] ترانه؛ قه‌شمه‌ری؛ گمه. (بازی)
 ته‌پاوس: [ئاوه‌لناو] ته‌پاوس؛ هه‌ردی‌هه-
 میشه‌شیدار. (زمین همیشه‌نمدار)
 ته‌پاوه‌ری: [ناو] هاتن وچوون؛ تراوه‌ری؛
 هاتوچو که‌ر؛ ئه‌م وشه‌ کوردیه و چووه‌ته‌ نیو
 زمانی فارسی و بووه به‌ ترابه‌ری. (تردد؛
 ترابری)
 ته‌په‌ل: [ئاوه‌لناو] پیریزنی ته‌په‌وش. (پیرزن
 شیکپوش)
 ته‌رت: [ناو] که‌سته‌ک؛ کولوی‌خاک. (کلوخ)
 ته‌رتلین: [چاوگه‌] گیزبوون؛ شیوان. (آشفته-
 شدن)
 ته‌رجو: [ناو] په‌رجو؛ کرمزی؛ مه‌هدمر؛ کاری
 که‌س نه‌کردوو. (معجزه)
 ته‌رجه: [ناو] شه‌بیاک؛ ده‌لاقه. (شباک)
 ته‌رجه‌مه: [ناو] پاچفه؛ وه‌گیرانی نووسراوه
 بی‌ک به‌ زمانیکی تر. (ترجمه)
 ته‌رخان‌مه‌جلیس: مروقی تاییه‌تی دانیشن له
 کوپ و مه‌جلیسد؛ (ب) پیواماقوول. (مجلس-
 نشین)
 ته‌پده‌ماخ: [ئاوه‌لناو] که‌یف خو‌ش؛ به‌ده‌ماخ.
 (خوشحال)
 ته‌پزهنوو: [ئاوه‌لناو] شتی‌تازه و نوی؛ خه‌به‌ر و
 باسی تازه (جدید و نو)

(تخته‌شنا)
 ته‌خته‌کورت: (ب) عقل‌سفک؛ که‌م
 عقل. (کنایی، کم عقل)
 ته‌خته‌نهرد: [ناو] تاوله. (تخته‌نرد)
 ته‌ختی‌سینگ: [ناو] پانایی سهر سینگ.
 (تخت‌سینه)
 ته‌ختی‌ناوشان: [ناو] پانایی لای ژوورموه‌ی
 پشت. (پهنای شانه)
 ته‌خر: [ناو] ته‌رک؛ وازلی‌هینان. (ترک)
 ته‌خلیت: [ناو] (۱) ته‌قلیت؛ سواعبه‌ت؛ گالته.
 (شوخی) (۲) لاسایی؛ ده‌مه‌لاسکی. (تقلید)
 ته‌خم: [ناو] شوین؛ جیگا. (مکان)
 ته‌خهر: [ناو] (۱) عه‌شیره. (۲) [به‌ند] ته‌غهر؛
 زورتر. (۱) عشیره ۲ بیشتر)
 ته‌دووانه: [ئاوه‌لناو] جیمک؛ لفه‌دووانه؛ بو‌میوه
 (شملوبه‌ره‌که‌ت). (دوقلو)
 ته‌پئه‌نداز: [ئاوه‌لناو] پیره‌می‌ردیک خو‌قیت و
 قیت که‌ت. دلته‌پ؛ ته‌په‌وش. (شیکپوش)
 ته‌پا: به‌تو؛ بو‌تو؛ لو‌تو. (ترا)
 ته‌پاتی: [به‌ره‌همی‌چاوگه‌] ته‌پایی؛ ته‌پری؛
 نمداری. (تری)
 ته‌پاف: [ناو] دی‌لاندن؛ ده‌لاندن. (نشت)
 ته‌پاج: [ئاوه‌لناو] (۱) مروی له‌یلاق و دریز.
 (آدم‌خیلی‌دراز‌قد) (۲) [ناو] عه‌لاف؛ کپ‌یار و
 فروشیاری ده‌غل به‌کوم. (علاف)
 ته‌رازیا: [ناو] شه‌ونم؛ خوناوه. (ژاله)
 ته‌راشکاری: [به‌ره‌همی‌چاوگه‌] تراشکاری.
 (۱) پموتی تاشین. (۲) جیگا و که‌ره‌سته و
 کاری کانزا تاشین (له‌چه‌شنی‌خه-
 پپاتی) (تراشکاری)

تهرسا: [ئاوه لئاو] ديان؛ فله؛ عيسايي؛ (له-
چهند شويني ديكه به گاوريش وتراوه).
(عيسوي)

تهرفه: [ناو] تهفره؛ خاپ؛ فريو. (فريب)
تهرقال: دوستايه تي له گهل كه سيكي خراپ-
دا. (دوستي با آدم ناباب)

تهرك: [ناو] (۱) دوواوهي زيني نه سپ، يان
دوواوهي هه رسواريك. (ترک). (۲) تهرخ؛ ده-
ست لييهردان. (ترک) (۳) بيخ؛ بن؛ تهختي
زيروهه؛ (ته؛ كف)

تهركال: [ناو] مه زراي دهغلي ناوي. (كشت
آبي)

تهرك بهمند: [ناو] بهن سامورته. (تركبند)
تهركزه: [ئاوه لئاو] توكر؛ مه ترسي؛ بشه. (خطر)
تهركه خه م: [ئاوه لئاو] كه م تهركه م؛ بي خه م.
(لاابالي)

+ تهركه دونيا: [ئاوه لئاو] دووري كردو له
خوشيه كاني دونيا؛ زياتر به (پاهييه) ي
كليسانشين ده لين. (تارك دنيا)
تهركه ز: [ناو] دارته قله له ساقه تي خه يزمران.
(چوب چوگان از خيزران)

تهركه زه: تهركه زيد؛ جي هيشتني نيشتمان؛
تهركه ديار (ترک وطن و ديار)
تهركه ولات: له ولات دهرچوو؛ ئاواره؛ تهركه-
ديار. (آواره غربت)

تهرمهك: [ناو] تايهي دريژ و باريكي گمرك
و درك و دال. (كه خاركه مكب شكل)
تهروتليس: [ئاوه لئاو] ته و خووساو. (تر و
خيست)

ته و وشك هاويشتن: تيروپشك. (نوعی-)

(قورعه)

تهرووك: [ناو] داري ته ره ژيبا؛ بهريكي
سووري هه يه بو نه خوشيني سي و دل به-
كه لكه. (طويلك)

تهروهنده: [ناو] تازه قير اگه يشتي؛ نوبه ره. (نوبر)
تهروهنه: [ئاوه لئاو] پرش و بلاو؛ ئاوارم
(پراكنده)

تهره تيزه گيوله: [ناو] كووز له. (ترتيزك آبي)
تهره ژيه: [ناو] گياي تهروو؛ له كوردستان زوره
و دهرماني كرمي پيخوله يه. (سنگد
صحرايي)

تهره شو: [ئاوه لئاو] شيدار؛ نمدار؛ شه دار؛ ته-
په شو؛ پتوبه تدار. (نمدار)
تهره فاندن: [چاوگه] بپرين؛ به لكردن؛
قوتاندن. (قطع كردن)

تهره فه: [ناو] سكه لوه پين؛ پله ندهر. (تفيلي)
تهرهك: [ناو] تيك؛ درز؛ قه له ش. (ترک)
تهره كان: [چاوگه] تيره كيان؛ قه له شان؛ قه له
شين. (تركيدن)

تهره له يلان: [ناو] نيرتكه پياز. (پيازچه)
تهره ميير: [ئاوه لئاو] پياوي دل ته و خو پازينه ر.
(مردی که زياد به خودش ميرسد)
تهريانه: [ناو] ساقور؛ سه وه ته؛ تريان. (سبد
بزرگ)

تهريپ: [ناو] به لاف؛ ته رس؛ ته پاله؛ ته پاله-
(تپاله)

+ تهريپ: [ئاوه لئاو] دوو هيل له راستي يه-
كدا، كه هه رگيز به يه گ نه گن مه گه رله
نيه يه تدا، وهك پواله تي هيلي قه تار. (موازي
در هيپنده)

+تهريب: [ئاوہلناو] تہراز؛ هاوتہريب: هاوشان
 ، هاومہرام؛ هاوړی. (موازی؛ همسان)
 تہریفہ: [ناو] تریفہ؛ نہخوشینی ئازالہ کہ نابی
 گوشتہ کہی بخوریت. (نوعی مرض حیوانات)
 تہریکی: [ناو] تہنیایی؛ تہنیاکہ وتوویی؛
 گوشہ گیری. (عزلت)
 تہریبہ: [ناو] تہریدہ؛ پښگر؛ چہ تہ؛ جہردم
 (راہزن)

تہزرد: [ناو] مہړی سپی کہ سہروچاوی زہ-
 ردیت. (رہنگ گوسفند)
 تہزاندن: [چاوگہت] سږ کردن؛ لہئاوی سارد
 یان بہ فردا پراگرتنی ئہندامی گیانلہ بہر؛
 (ب) تہممی کردن. (کنایی، تنبیہ کردن)
 +تہزین: [چاوگہ] (۱) میلورہ کردنی ئہ-
 ندامی لہش؛ (مورمور کردن اعضا) (۲) چیان؛
 چوون و سږبوون بہ سہرما. (کرخت شدن).
 تہژ: [ئاوہلناو] پږ؛ دولڈر؛ لپیاولیپ. (پږ)
 تہژہ: [ناو] (۱) تہگہ، نیږی (نہاز). (۲) یاری
 قہلہ منداړی. (نوعی بازی). (۳) ئہستوون
 (ستون). (۴) بالار. (الوارسقف) (۵) [ئاوہلناو] زہ-
 بہ لاج. (لندھور)
 تہژمندہ: [ئاوہلناو] زہ بہ لاج؛ دريژ و ناقولہ.
 (لیلاق؛ لندھور)

+ تہس: [دہنگہ ناو] فہمانی دہنگدانی کهل
 گامیش و ئہسپ بو پاشوہ چوون. (فرمان
 پس رفتن اسب و گامیش)
 تہسکوتروسک: بہر تہنگ؛ باریک و تہسک
 (کم عرض و باریک)

تہسمہ: [ناو] وشہییکی بیانیہ بہ لام بہ باو
 بوونی سہیارہ، لہ سہر زاری جہماوہر و ہک

کوردي بہ کار دہبریت و کوردکاریش کراوہ و
 بووہ تہ تہسوو یان تہسوہ بہ لام زیاتر ہر
 تہسمہ دہوتریت. (تسمہ)

تہسمہ پہروانہ: [ناو، ت] ئالقبہ لاسیقیکہ کہ بہ
 ہیژی ماتوږ پہروانہ ہلڈہ سووړپښت بو
 فینک کردنہوہی رادیاتوږ. (تسمہ پہروانہ)
 تہسوو: [ناو] سیرمہ؛ تہسووہ. (تسمہ، نواری
 از پوست و چرم)

تہسہل: ئارام؛ تیرو تہسہل، بوئی ہہیہ (تیر
 و تہسہلا) بی و تہسہلای ئارہ-
 وی (سوکنایی) یہ (آرام)

تہسیقی شوږپږی: [ناو، ت] گہواہی نامہی
 شوږپږی؛ شہادہی شوږپږی. (گواہینامہ-
 راندگی)

تہشاثوم: [ناو] شیوہ و شو بہاندن؛ ویدہچی لہ
 وشہی (تہشابوہوہ) کوردکاری بوویت.
 (تشابہ)

تہشریف: عد؛ فد؛ وشہ ئارہویہ بہ لام بہ واتای
 (بہ پږزوہ هاتن) بہ تاییہت لہ ہہورامان و
 موکو ریان زور دہگوتریت (تشریف)

تہشرین: [ناو] عد؛ ناوی دوو مانگی سالہ لہ
 بہینی ئہیلوول و کانوونی یہ کہ مدال نام
 دوماہ)

تہشکل: [ناو] داوین؛ دامین. (دامن)
 تہشہخوس: [ناو] کہ سایہ تی؛ دہمار و لووت
 بہرزی، لہ ئارہویہوہ ہاتوہ.

(شخصیت؛ تکبر)

تہشہنہ: [ناو] پہرہ؛ تہننہوم (پخش)
 تہشہنہ کردن: [چاوگہت] تہشہنا و ہہ-
 وکردنہوہی برین. (باز چرک کردن زخم).

(۲) ته نینه وه. (پخش شدن)

ته شی بریق: [ناو] برووسکه. (برق)

ته شیکه: [ناو] موغ موغه؛ میشووله ی لاق-
دریژ که هندیکیان سه ریشتیان کولکنه.
(پشه بزرگ)

ته شی مل: [ناو] کولیچه گیواو؛ گوله کانی زهره
و له پال یه کدان، ریشه که ی تام تاله دهرمانی
نیسی گه ده و پوهانه وه ی توو پیه. (جینتیانا)
ته شیوک: [ناو] جوړیک هه لپه رکی. (نوعی
رقص)

ته عارف کردن: [چاوگه، ت] فذ: نارهویه به لام
به واتای خولک کردن له زمانی کوردیدا باوم.
(تعارف کردن)

ته غمه: [ناو] شه قلی نازل داخل کردن؛ تاغمه.
(مهر داغ کردن حیوانات)

ته غه ر: [بهند] زورتر؛ زیاتر. (بیشتر؛ غالبا)

تهفت: [ناو] قهر تاله. (سبد میوه)
تهفتی: [ناو] گهنمی وهک برپیش کوتراو.
(گندم نیم کوب)

ته فرم باز: [ناو] لئاو ته فره دهر؛ فریوده ر؛ له
خسته به ر؛ خه له تین؛ خاپین. (فریبکار)
ته فهش: [ناو] لئاو + ناو] خاپین؛ خوفروش.

(خائن)

ته فته فیک: [ناو] که مانچه. (کمانچه)
ته فچقان: [ناو] له گهل که سیک زورنزیک-
بوون؛ په یوه مندی. (رابطه)

ته فدا: زهره رگه یین؛ زبانی خورو. (زبان رسان)
ته فرزین: [ناو] ته به رزین. (تبرزین)

ته فسک: [ناو] ته فزک؛ ته فزک؛ ته فاریک؛
هه زیر؛ (ههنجیری کیوی. (انجیر کوهی)

ته فش: [ناو] قه مچ؛ چه وی پان. (تکه سنگ
پهن سابیده شده)

ته فگر: [ناو] لئاو هه مووگر؛ هه موو لایه نیکی
ده گریته وه؛ هه مووان ده گریته خو. (همه-
گیر؛ شامل)

ته فل: [ناو] لئاو تی که ل. (مخلوط)
ته فنیپر: [ناو] ته فنه جنوکه؛ ته ونی جالجا
لووکه؛ تالی دایپرو شک. (کارتک. تار
عنکبوت)

ته فوو: [بهند] ته فوو؛ ته قاو؛ به لکوو؛ به شکوو.
(بلکه)

ته قاندن: [چاوگه، (۱) به شوین شتیکیدا گه-
پان و پشکنین؛ هه موو جیگاییکیان ته قاند
به شوینیدا تا دوژیا نه وه. (پی گشتن) (۲) چه-
ک ناوردان. (شلیک کردن). (۳) داته قاندنی
دهغل. (بیختن). (۴) تره کاندن. (منفجر کردن)
+ ته قاو: [بهند] ته فوو؛ ته فوو؛ هاتوو؛ به لکوو؛
به شکوو؛ به شکم. (بلکه)

ته قاو: [رابوردووی ته قین] به هه موو
ماناییکه وه؛ ته قه کردوو؛ شهق بردوو؛ تره کیو.
(منفجر شده)

تهق تهقان: [ناو] پلیکان له به ردی خورست.
(پله سنگی طبیعی)

+ ته قله: [ناو] جه والی گه وره که سهریکی
بجیت به ناو خویدا له کاتی باران باریندا
وهک که پهنک دیده دن به سهردا. (نوعی
بارانگیر)

ته قه تی که و تن: [چاوگه، ت] به رهو خه لاس-
بوون چوون؛ یه که یه که و دووان دووان
مردن یان کوژران، به ره به ره چو لکردنی

جیگاییک (روبه انقراض رفتن)
 تهقه راو: [ناو] جوړیک راو که به دهنګ وهه را
 نچیر دهرده په پښن. (شکار باسرو صدا)
 تهقه کردن: [چاوگه، ت] (۱) تره کین؛ تره کیان؛
 قهله شان؛ (ترکیدن) (۲) به چه کی گهرم
 تیرهاویژتن. (تیراندازی کردن)
 تهقه ل به ربوون: [چاوگه، ت] باقیه ی برین
 پچران؛ له یه ک به ربوونی تهقه لی دووریاو.
 (بخیه پاره شدن)
 تهقه لو: [ئاوه ل ناو] شروډ پوښ. (ژنده پوش)
 تهقیاو: [راپوردووی ته قین] ته-
 قیاګ (۱) دایژ راو. (بوجاری شده). (۲) تهقیو؛
 وه ک: قومبولی تره کاو؛ تهقاو. (منفجر شده)
 + ته کان خواردن: [چاوگه، ت] داچله کان (یکه
 خوردن)
 ته کاندەر: [ناو] و [ناو، بک] هه ژینه ر؛ جمینه ر؛
 راوه شینه ر. (تکان دهنده)
 ته کان له خودان: (ب) هه لمه ت بردن بو
 کردن کاریک (تکان خوردن برای انجام
 کاری)
 ته ک تیره ناز: [ناو] ته ک تیرهاویژ؛ تیره نازی
 زور دهست راست و نه نگیوه له عهسکه ریدا
 که بو مه بهستی تاییه ت که لکی لی وهرده-
 گرن. (تک تیرانداز)
 ته ک خال: [ناو] فد؛ چوار بهرگی ته که له ده-
 ستیک په په ری په رانتوډا. (تکخال) < ته که ۱
 ته کنای: [چاوگه] ته کانن. (تکاندن)
 + ته که: (۱) بی وینه یه؛ ته نیایه. (تک است)
 (۲) تاقه؛ جووت نییه. (فرداست) (۳) بجوه؛
 ته که نه ولاتر؛ بچو نه ولاتر. (بروآنظر) (۴)

چوار په ری ته ک خالی دهستی په-
 رانتو. (تکخال ورق). (۵) حاله تی ته کان
 خواردن؛ شه که ی شتی ئاو یزان. (تکان
 خوردن؛ اهتزاز)
 ته ک هاوسه ری: [ناو] (ب) یه ک ژنی؛ دژی
 فره ژنی. (تک همسری)
 ته گهر: [ناو] تاییز؛ تایه ر؛ چهرخ؛ پای خول-
 خوری نه رابه و سه یاره. (تایر)
 ته لابی: [ناو] بهو ئاره وانه یان ده گوت، که
 پیشه یان له کاته یی بوو؛ گولچنی ئارمو.
 (خوشه چین تازی)
 ته لاق: [ناو] له سهرته نیش ت یان ئانیشک
 پالډانه وه. (لمیدن روی آرنج)+
 ته لپ: [ناو] تلپ؛ سلپ؛ تلف؛ لیته ی
 نیش تووی بن تراو؛ پلته. (تفاله؛ درد)
 ته لچن: [ناو] توپی به ته لچن راو (طور سیمی)
 واباوه به (شبه که، توپی ینتیرینتی ده لین،
 که پیماویه وشه ی) توپی، یان راهیله، یان
 راهیله (شیاو تره له ته لچن. < راهیله
 ته لدروو: [ناو] تیل دروو؛ ته لی در کدار؛ ته ل-
 در کین. (سیم خاردار)
 ته لواسه: [ئاوه ل ناو] په شیو؛ ئالوز؛ ئالوز؛ خه-
 مبار. (آشفته)
 ته لووکی: [ناو] چالووک؛ ته نگز. (سفیدخار)
 ته له باو: [ناو] قور ولیته ی به جیماو له سیلاو.
 (گل ولای جامانده از سیل)
 + ته لمه زم: [ناو] ههرشتی باریک و دریز بر راو
 وه ک سیرمه. (۲) جیابوونه وه و سهره له لدانی
 تولشه یی له پیست یان ناخوون. (تراشه)
 ته له سه نگ: [ناو] گابه رد (سنگ بزرگ)

تهله که: [ناو] پارهیی که قومار بازان به خاوه-
نی قومارخانه یان دده؛ پاچرا. (شتیل) < فیل
وتهله که

تهله مار: [ناو] گیای مهرگه مار؛ له پابوردو دا
له ناوچهی ژاوه رو گه لاکه یان ده کولاند و بو
نه وه رینی مووی سهرکه لکیان لی وهرده
گرت. (کبر)

تهله یفون: [ناو] فرد؛ فده؛ تند؛ نامیری
تیلداری ناخاوتن له دوورمه وه (ته ورو بیتلشی
هده). (تلفن)

تهله یفوونچی: [ناو] که سیک که کاری
پیکه یینانی په یومندی تهله یفوونی له نیوان-
تهله یفوون که رانه؛ ته غهر له تهله یفوونخانه.
(تلفنچی)

تهله یفوون کردن: [چاوگه ت] (جه ره س) زه-
نگ لیدان و په یومنی گرتن. (تلفن کردن)

تهله یفوون گرام: [ناو] فرد؛ فده؛ تند؛ نووسینی
په یغامی تهله یفوونی. (تلفن گرام)

تهله یفوونی بی سیم: [ناو] تهله یفوونی که له
سوئگهی شه پوولی رادیوییه وه په یومندی
پیکنی؛ تهله یفوونی بیتل. (تلفن بیسیم)

تهله یفوونی هاوپی: موبایل. (مبایل)
تهله و: [ناو] (۱) قهرز (قرض)، (۲) داوخواز.

(خواستن) (۳) چوونه زگ، زیاتر زور بو هینانی
جنسی، نه حمه د چووه تهله و فاتم. (۴) کاتی
جووت خوازیی یه کسمی میوینه؛ به تهله ب.
(فحل)

تهماته جنانی: [ناو] گیاییکی گه لاپانه و بهره-
که له تهماته وردتره و عیلاجی باداری و
بهردی مسولدانه (عروسک پشت پرده)

تهماته مارانه: [ناو] میوه مارانی؛ ههندی
ژاری (بریونین) ی تیدایه، له پرشه که ی بو
چارهی شه که رمز که لک وهرده گرن
(انگور مار)

تهماته مروژه: [ناو] گیای پرزه له؛ تهماته
مروچه؛ دهرمانه بو زیپکه و پالواتنی خوین
(تاجر یزی)

تهماشاکردن: [چاوگه ت] بالاخوه دان؛ به-
راخوه دان؛ سهر کردن؛ پامان؛ چاولیکردن؛
نهیپن؛ میزه کرن؛ تواشاکردن؛ سهرنج دان.
(نگه کردن)

تهماشاگه: [ناو] بهرجه وهن؛ دیمهن؛ جیی
پوانین. (تماشاگه)

تهماکوچنانه: [ناو] گوشه و هنا؛ گیاییکه بو
لابردنی بهردی مسولدان به که لکه (تنباکوی
کوهی)

تهمایهر: [ئاوه لئاو] چاوه پوان؛ به هیوا؛
هیقیدار؛ (چاره نووست خوت نه بی دیاری
بکه ی، نه ک تهمایهری که بو دیاری-
بکه ن «قانع» (امیدوار)

تهم باز: [ناو] ته پولک؛ که مبار. (تپه کوچک)
تهم باسک: < تم باز

تهمبورقان: [ناو] تهمبورژهن. (تنبور نواز)
تهمتومان: [ناو] تهم و مز. (مه غلیظ)

تهمخه: تهمخه؛ ته غمه؛ داخمه. < ته غمه
تهمر: [ناو] پارچه قاقه زیکی چاپکراوی
چووکه یه ونرخی له سهر نووسراوه و له به-
رانهر ههر خرزه تیکدا ده ولت له جه ماوه ری
دهستینی و موری پوچ (به تال) بوونی لیده-
داهوه ک: تهمری سهر پاکه تی پوست (تمبر)

تهمری هیندی: [ناو] داریکی نارانییه و بهره -
کهی که لکی پزیشکی هیه. (تمبرهندي)
تهمس: [ناو] لیخشانندن؛ په لاندن؛ پیا هیان.
(لمس)

تهمشک: [ناو] تهمیشک؛ تووړک؛ تووړک.
(تمشک)

تهمومز: [ناو] توژ و غمار؛ (ب) هه وړیک که
به سهر عه زدا ده کشی. (مه غلیظ)

تهمووره دان: ټاپوره دان؛ ټابلوقه دان؛ تی ټالان؛
کوښوونه وه به دهوړ شتیګدا. (جمع شدن دور
چیزی)

تهمهریز: [ناو] شه پړه کهل؛ (ب) گرمه وګوړه؛
قهره بالغ و شیوانی جه ماوهر، شه پړ و هه لآ.
(جنگ کل؛ شلوغی)

تهمهل: [ناو] هه لماتی مه پړه؛ که لالا. (تيله)
تهمهل: [ناو] جوړیک گیانله بهری مه میوون
ټاسای تیسک دریژی خاوه خاوه کهری جه -
نگه لیه. (تنبل)

تهمهن دریژ: [ټاوه لټاو] به عومر؛ پیر؛ عومر -
دریژ. (مسن)

تهمینه: (۱) ناوه بو ژنان (تهمینه) (۲) شه -
سته باران (باران تند)

تهمتهل: [ناو] موته که؛ میړده زمه؛ حاله تی -
سهنګ سواربوون. (کابوس)

تهمخوا: [ناو] بری؛ باتی؛ له باتی؛ (شیرعی
ویم تهنخوای سه متوور و سازی) هموله وی.
(تنخواه؛ عوض)

تهمندروسی: [به ره می چاوه] تهنندروستی؛
له ش ساغی. ساخلمی. (تندرستی)
تهنک وتیوال: [ټاوه لټاو] شتی زوړ تهنک و

ناسک. (بسیار نازک)

تهنگال: [ناو] و[بهند] رهخ؛ پالوو؛ که نار؛ به -
رقه د؛ که له که؛ قه راخ. (پهلو؛ جنب)

تهنگاوتیلکه: [ناو] شه ته کدانی کو له بار به -
پشته وه به شیوه ی راست وچه پ و زوړ
تونند. (راست وچه پ بستن کو له بار)

تهنگوترش: [ټاوه لټاو] تهنګ و ترووسک؛ به -
تایه ت به لیا سی (جل و بهرک) ی تهنګ ده -
وتریت. (لباس تنګ)

تهنگه زی: [ناو] وام کیوی (باده م کیوی)؛ دارج -
وګ؛ له کیوه کانی زاګرو س زوړ ده رویت و
ماکیکی تیدایه به ناوی (پروتاز) هه ربه و
هو په وه زووتر له هه موو پووه کیګ له به -
هاردا گولده کا، که لاکه ی ورده و دهرمانی -
کر مه ک و کر می (ټاسکاریس) ه (بادام کوهی
مړیوانی)

تهنگه کیش: [ناو] که مه ربه ند؛ نیوقه به ند؛
که زووی ژیرسینگی باره بهر. (کمر بند؛ تهنګه
اسب)

تهنگی ټیواره: ټهنگوړی؛ ټیواره ی دره نګ وه
خت. (تنګ غروب)

تهندووړاو: [ناو] گیژاو؛ تهنندووړه ی ټاو.
(گرداب)

+ تهنووره: [ناو] (۱) ناخی گیژاو؛ گیژاوی زوړ
به هیژ. (گرداب سهمګین) (۲) گیژه لووکه.
(گردباد) (۳) شو له ی به رزی ټاور. (شعله
بلند آتش)

تهنه سوور: ناوی که سیګ که به ده ستووری
ټهرده شیر ی پا په کان به شه کانی ټاو ی ستای کو
کرده وه. (جمع آوری کننده بخشهای آویستا)

به دستور اردشير بابکان

تهنه که: [ناو] پروپه پری ناسکی کانزا؛

گیانداري لاوازی پیده شو بهین، وه که:

مایین تهنه که (حلبی)

تهنه که پووتی: [ناو] چهلنگی نهوت؛ (ثایه ره-

ییکه بو ده غل، به ران به ره ۱۶ کیلو یان

پووتیک) (حلبی نفت)

تهنه ی دار: [ناو] ساقه تی دار؛ کوته ی دار، له

پیشه وه تا لقی دار. (تنه درخت)

تهنی: [ناو] له دایک و بایک؛ دژی زپ.

(تنی)

تهواره: [ناو] ده غلی پیگه یشتوو. (غله رسیده)

تهوازی: [ناو] بوی هیه له (تهوازوعی)

ثارهویه وه هاتیبت، و واتاکه ی گوراپیت؛

داوخوازی لیووردن. (پوزش)

تهواشیر: <تهباشیر

تهوان: [ناو] هیژ؛ توانایی. (توان)

تهواو عه یار: [ناو] تهواو؛ بی که موه که

سری؛ له سه تاسه ت. «گوفاری مه باد ۱۱۲» (صد

درصد)

تهور له ق: [ناو] ناکار خراب. حیز؛

ثاریله (لوس؛ بدرفتار)

تهوریز: [ناو] تهبریز؛ شاری تهبریز له

نازربایجان ی خوره لات (شهر تبریز)

تهوقات: [ناو] ئیشت؛ به شه پلاخه به پشتملدا

دان. (سیلی به پشت گردن زدن)

تهوقه گول: [ناو] گولیکی له هه موو پهنکه و

گه لاکه ی ده کولینن بو دهرمانی ددانه-

کیرم (گل شاه پسند)

تهوم: [ناو] ته گبیر. (تدبیر)

تهون و به ست: [ناو] بهن و به ست؛ به ندوبه ست.

(بندوبست)

تهومرک: [ناو] مباره ک؛ ته به پروک؛

پیروژ (تبرک)

+ تهومره: [ناو] مازه. (محور)

تهومنو دوزخ ی: [ناو] به رده سماته؛ به ردی جه-

هه ندم. (فسان)

تهوه نی پژنی: [ناو] به ردمه پمه پ. (سنگ مرمر)

تهه تافک: [ناو] ته حتافک؛ نه عنا؛ پوونگه؛

پینک. (پونه)

تهه لک: [ناو] ته حلک؛ تالک؛ خرچه-

تال؛ گم که تال. (خریزه و طالبی نرسیده تلخ)

تهی: [ناو] مه پری یه کده ست سپی. (گوسفند

سفید)

تهیرین: [چاوگه] له ش گران بوون؛ سست بوون

(سست شدن)

تهیسان: [چاوگه، ت] بریقه دان؛ برووسکان؛

ترووسکان؛ [له چاوگه ی ته یسین]. (برق زدن؛

سوسو)

تهیه و بووگ: [ناو] مروق ی له کل ده-

رها توو؛ به نه زموون و قال بوو (انسان پخته) +

+ تی بهر بوون: [چاوگه، ت] به دار تی بهر بوون

و لی دان؛ تی پو بوون تی هورووان. (کتک-

زدن؛ جمع شدن)

تیینی: [ناو] چاویسا گپران؛ چاف لیگپران؛

وردبوونه وه؛ ورده و بوون بو ناگاداری؛

(ملاحظه)

تیپ: [ناو] بری تیه له سی گورهان؛ له-

شکری کیش سی تیه (تیپ).

تیپ: (۱) [داهاتووی هاتن] به پویه دیت

(میآید). (۲) [ناو] تاته به ردی که گو لاوی له
 سه ر بیّت. (تخته سنگ دارای چاله پر آب)
 تیت: تییت؛ دییت؛ دی؛ دیی؛ دیت؛ تی.
 (میایی)
 تیترۆن: [ناو] قوماشی چی بوو له هه ودای
 پو لیستیڤ. (تترون)
 تیدامان: [چاوه گهت] له ناو جیگاییک یان
 مه کانی کدا مان. (ماندن در جایی) (۲) له
 کاری کددامان و ده سه وسان بوون. (درماندن)
 تیپرمان: [چاوه گهت] سه رنج پیندان؛ ته-
 ماشا کردن؛ لی نه پیرین؛ لی نو پیرین؛ میزه کردن؛
 لی ورد بوونه وه. (بادقت نگاه کردن)
 تیرتیرک: [ناو] سیسرک. (جیر جیرک)
 تیردوهن: [ئاوه لئاو] تیربه ز؛ چه ور. (ب) قه له و.
 (دنبه دار؛ چاق)
 تیپرژان: [چاوه گهت] سه تلی ناوی تیپرژان:
 پژان دیه ناویه وه؛ پژان دهن ناو؛ له شکر تیپرژان و
 گونده که یان گرت. (درآن؛ ریختن؛ ریختند)
 تیر کردن: [کینایی] (ف. گیو) هاندان؛ فیتدان.
 (تیر کردن).
 تیپر وهاتن: [چاوه گهت] هیرش بردن؛ په
 لاماردان؛ پر پیدا کردن. (حمله بردن)
 تیژ: [ناو] دوا هه مین نامیلکه بو وه رگرتنی
 به روانمه له زانستگا، که پیو یستی به لیدوان
 و سه لماندن هه یه. (تز)
 + تیژ: [ناو] بارووتی ورد؛ گه ردی بارووت.
 (باروت ساییده)
 تیزار: ناز ناوی تیمپر اتووره کانی هووس. (تزار)
 تیزاندن: [چاوه گهت] هه له هاتن و له پر ده ر
 چوونی حه یوانی به رزه، به تاییهت که به تر و

زه پر زه روم (عمر و تیز)
 تیز مالک: [ناو] باریکه؛ هه ر شتی باریکه و مبوو؛
 باریک بوونه وه بو خو دزینه وه. (باریکه؛ جیم-
 شدن)
 تیزه جار: [ناو] (۱) گالته جار؛ که سیک که گالته
 ی پیده کریت. (کسیرامسخره کردن) (۲)
 شوینی گالته کردن. (جای شوخ کردن)
 تیزاو: [ناو] تراویکی ترش و تاوینه ره تمنا نه-
 ت کانه زایش ده تاوینیته وه؛ وه ک تیزاو ی
 باتری (باتری) سه یارم. (اسید)
 تیژبیر: [ئاوه لئاو] وردبین؛ هزر قوول؛ عاقل؛
 بیرو مهند؛ که سیک زوو له مه به ست بگا.
 (تیزبین)
 تیژبین: [ئاوه لئاو] خاوه نی چاوی به هیژ؛ (ب)
 زور سه رنج دهر؛ هویربین؛ هووربین؛ وردبین.
 (تیزبین)
 + تیژ به: [ئاوه لئاو] نی ره یی که زور ده په ریست
 و زور ناخایینی (نرینه ای که زیاد و سریع
 جفتگیری میکند)
 تیژ که له: [ئاوه لئاو] به له باریک؛ ناتله نگ زراف؛
 به ژن باریک؛ به ژن شووش؛ تیشکه له.
 (قد باریک؛ کمر باریک)
 تیژه و کردن: [چاوه گهت] (۱) تیژ کردن؛
 تیژ کردن وه؛ وه ک تیژ کردن وه ی ده مه-
 تیخ. (۲) < تیر کردن. دنه دان.
 تیسرماندن: [چاوه گهت] تیسر هواندن؛
 پیدمالین و تیکوتان؛ لیدان؛ پیاکیشان.
 (کتک زدن)
 تیشته نگاو: [ناو] (۱) خواردنی به ینی به ر
 قلیان و فراوین. (خوراک بین صبحانه و

نهار (۲) کاتی به یانی. (صبح زود)

تیشک شکانه وه: [چاوه، ت] هه ۷ ږهنگی
تیشکی خور له ناو تراو یان هه لمدا ږاده ی
شکانه وه یان (لا تراسکه) جیاوازه که ده بیته
پیکه اتنی که سکه سوور؛ هه موو نووړیکی -
تریش ږاده ی شکانه وه یان جیاوازه.
(انکسار نور)

+ تیشکان: [چاوه، ت] تانجی بهردانه که -
رویشک ږووه ږوو له بهر هه و سهر ږودا ده -
بیته هو ی تیشکان و لیک ترازانی تانجی و
نچیر. (بسرعت ازهم رد شدن)

تیک: [ناو] درز؛ قه له ش. (درز؛ شکاف)
تیکفه دان: [چاوه، ت] تیکدان؛ شیوان؛
ئالوزی؛ ئالوزی؛ پشیوه دروست کردن.
(خرا بکردن؛ بهم زدن)

تیکردنه وه: [چاوه، ت] دریژ کردنه وه ی داوین
به قوماش دانه دهم. (دوختن تکه ای پارچه -
بدامن کوتاه) +

تیکفرمان: [چاوه، ت] ږووخان؛ تیکشکان؛
ویران بوون. (ویران شدن)

تیکله: [ناو] کپته له؛ له گوژه چوو کتر و ده می
گه وړه تره؛ دیزه ی چوو ک. (کوزه دهن گشاد)
تیکمه: [ناو] له ناو توکمه؛ قهوی و قول؛ تهنگه -
قهوی؛ تهزه؛ زه به لاج؛ تیکسم ږاو. (هیکلی
و شکم گنده)

تیکوشهر: [ناو، بک] هه و لدهر؛ ته قه لادهر؛
خه باتکه ر. (کوشا)

تیکه وتن: [چاوه، ت] ژنیک که ده که ویته
عاده تی مانگانه؛ ژنه ک کو مه هان ده به ت.
(افتادن به عادت ماهانه)

تیک وهر دان: [چاوه، ت] شیواندن؛ تیکه لکردن.
(هم زدن)

تیکه وه پیچان: [چاوه، ت] باری پیچانه وه؛
(بارگه یان تیکه وه پیچا و بهر ی بوون یاران)
همین. (بار و بندیل بستن)

+ تیکه وه دان: [چاوه، ت] تیکدانه وه؛ خراب -
کردنه وه؛ ږووخاندنه وه؛ ږووخاندن. (خراب -
کردن)

+ تی گرتن: [چاوه، ت] پیدا گرتن؛ مه لافه
(چه رچه ف) تیگرتن؛ بهرگ تیگرتن. (برگ -
دوختن؛ جلد گرفتن)

+ تیگیران: [ږا بوړ دووی چاوه، ت]
(۱) کیشه یان له بهیندا په یدا بوو. (درگیر
شدن) (۲) [چاوه، ت] کیشه په یدا بوون.
(درگیر شدن)

تيله کو: [ناو] ناوچه پیکه له بهینی سه قز و
سنه دا. (منطقه ای بین سقر و سنج)

تیلیسان: [ناو] بهر هه تاوگر؛ قایش یان
لیواری پیشه وه ی کلاو. (آفتابگیر کلاه)
تهله فزیون: [ناو] نامیری ږاگه یان دنی دهنگ
وړهنگ. (تلویزیون)

تیمساح: [ناو] عد؛ خزو کیکه له چه شنی
مار میلک به لام زور گه وړه یه. (تمساح)

تینتینو که: [ناو] بینه قاقا؛ بهر قو ږوو. (بیخ گلو)
تینور: [ناو] دهنگی هه ره بهرزی پیاو (بهم،
بول، بوړ) له کوږی موسیقادا؛ کوژی
موسیقاییه. (بلندترین صدای مردانه، بم)

تینه گیا: [ناو] تاس نه وړ؛ خه رده له چه رمه -
له؛ دهرمانه بو له رزینی دهست و سهر. (خردل
سفید)

تیوار: [ناوه‌لناو] به‌رته‌سک؛ ته‌نگ؛ باریک.
(تنگ)

تیواندن: [چاو‌گه،] تاواندن؛ ئاتیواندن؛
تاواندنه‌وه. (ذوب کردن)

تیول: [ناو] ته‌ویل؛ نیوچاوان. (پیشانی)
تیووشین: [چاو‌گه،ت] تی‌کوشین. تریت. (تلیت-
کردن)

تیوه‌شین: [ناو،بک] که‌سیک که‌کاری تیوه-
شانندی لیباسه (جل‌وبه‌رگ) له‌ ناو ته‌ندووردا؛
یان خول ده‌پرژینی به‌سه‌ر قوردا. (تکان
دهنده لباس؛ پاشنده)

تیوه‌تالاندن: [چاو‌گه،ت] تیوه‌گلاندن؛ تیوه-
پیچان. (ب) تووشی کاریک‌کردن.
(درگیر کاری کردن)

تیوه‌ریخ: [ناو] داوی پوی جو‌لایی که له‌ نیو
ماسووله (ماسووره) دایه. (ریسمان و نخ بود
جولائی)

تیوه‌شانندن: [چاو‌گه،ت] (ب) لیدان؛
پیدامالین. کاری‌کتی وه‌شین (کتک‌زدن) +
تی‌مپو: [ناو] که‌ره‌سته‌ییکی موسیقایه له
دومبه‌ک ده‌کا. (تمپو)

+ تی‌هه‌ل‌دان: [چاو‌گه،ت] تیوه‌ردان؛ ئاو‌یکی-
تی‌هه‌ل‌ده: ئاو‌یکی تی‌وه‌رده. (آبکشی)
تی‌هه‌لقورتان: تی‌هه‌لقوتان؛ خو‌هاو‌یشتنه ناو
کار یان قسه‌ی دیتران. (فضولی)

+ تی‌هه‌ل‌کردن: [چاو‌گه،ت] تی‌گرتن؛ تیر-
تی‌گرتن؛ ئاوقه‌کردن. (هدف‌قرار دادن)
تییه: [ناو] قه‌باره. (حجم؛ تیراژ)

(ت) بهشی وشه‌ی بیانی

تاچهک: [ناو] بن چهک؛ دوا‌ی واژو کردن
ولیکر دنه‌وه‌ی چهک کوتیکی چووک له
پاش چه که که بهجی دهمینیت. (ته‌چک)
تاخستن: (ف. گيو) بیخ‌گرتن؛ بن‌گرتن؛
نیستنی خلته‌ی شله‌مه‌نی. (ته‌گرفتن)
تاغیب: [ناو] له‌وشه‌ی (تعقیب) ی‌ئاره‌ویه‌وه
کورد کاری کراوه، وه‌شوین کهوتن. (تعقیب)
تاگردن: قه‌دکردن؛ نووشتاندنه‌وه؛
دوولا کردن به سهریه‌کدا. (تاگردن)
ترانزیت: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ ایتاد؛ په‌وتی په-
پینه‌وه‌ی پهبوار، یان شتومه‌ک گواستنه‌وه
له ولاتیکه‌وه بو ولاتیکی تر. (ترانزیت)
ترانس: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ کورتکراوه‌ی
ترانسفورماتور؛ نامیریکی کاره‌باییه بو کهم
و زورکردنی هیزی کاره‌با. (ترانس)
ترانسپورت: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ پاگویزی؛
ئاروگوین؛ تراوهری. (ترانسپورت)
تراویرس: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ ته‌خته‌کانی ژیر
هیلی قه‌تار. (تراورس)
تره‌یلیر: [ناو] اند؛ فد؛ تریلی؛ که‌ره‌سته‌ی باری
قورس پاگویزان که به تره‌یلیکیش (ئه‌سه‌په-
ک) ه وه دمه‌ستریت. (تریلر)
تریکو: [ناو] قوماشی کیشفاف؛ جل و
پولیویری کیشفاف. (تریکو)
توالیت: [ناو] اند؛ فرد؛ فد؛ (ب) نه‌ده‌بخانه.
(توالیت).
توستیر: [ناو] که‌ره‌سته‌ی یکی کاره‌بایی بو

برژاندن یان گهرم‌کردنه‌وه‌ی نان. (تستر)
توونیل: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] قومه‌ش؛ په‌هوولی-
گه‌وره؛ بوارگه‌ی قه‌تار و سه‌یاره‌ی، ده-
سکردی ناو دلی کیو یان ژیر عهرز. (تونیل)
ته‌رکه‌ش: [ناو] ساچوری تیران؛ تیردانک؛
تیردان. (ترکش)
ته‌ک‌نه‌وازی: فد؛ ده‌سته‌واژه‌ی موسیقاییه و
کورد به کاری نابا و هه‌ندی موسیقازانانی
ئیرانش پییده‌لین (سولو) که ده‌سته‌واژه‌ی یکی
موسیقایی ئوروپییه واتاتاک‌ژهنی. (تکنوازی؛
سولو)
ته‌ن‌خواگه‌ردان: [ناو] فد؛ پاه‌ریکه به
که‌سیکی به‌رپرس ده‌دریت بو خهرجی
پیوستی پیکخراویک که دوا‌ی ماوه‌ی یکی
دیاریکراویان ته‌واو بوونی پاره‌که دیته
حیساب. (تنخواه‌گردان)
تیراژ: فرد، فد، [ناو] تییه‌ی دهرچوونی گو‌فار
و بلاوک له یه‌ک جار چاپ کردن. (تیراژ)
تیرمینال: [ناو] فرد؛ اند؛ فد؛ (ب) جیگای سوار
کردن و پیاده‌کردنی پهبواران (موسافیرگه-
ل) ی‌شاره‌کان؛ جیی گاراجه‌کانی چند شه-
ریکه‌ی پاگویزانی مو سافیر. (ترمینال)
تیزاریسم: فد؛ فرد؛ اند؛ پیزی می پامیاری و
کومه‌لایه‌تی زالی ده‌ورانی قه‌یسه‌ره‌کان به
سهرعورو و سیات (پووسییه) دا. (تزاریسم)
تیرور: فد؛ اند؛ فد؛ [ناو] په‌وتی کوشتن؛ ته‌غهر
کوشتنی پامیاری. (ترور)

+ تیره: [تاوه لئاو] توخ؛ دزی ناچخ؛ سووری
 تیره: سووری توخ. (تیره)
 تیکست: [تد فغدغرد دهقی نووسراوه؛ ثابته؛
 ناوه روکی نووسراوه ییکی په راو. (تکست؛
 مطلب)
 تیکنیک: [تد فرد فغد ریگا وشیواری زانست
 و زانایی. (تکنیک)
 تیلیکس غرد: [تد تامیری په یوهندی و
 په یغام ناردن و وهگرتنی په یغام. (تلکس)

تیمارستان: [ناو] شیتخانه؛ جیی دینه کان.
 (تی مارستان)
 تیوپ: [ناو] [تد فرد فغد
 (۱) لاسیق (لاستیک) ی ناو ته گهری سه-
 یاره. (۲) که مهربندی لاستیکی پر له با بو
 مهله کردن و نه که و تنه بن ناو. (۳) لووله ی
 جیگه ی پهنگی پونی (پهوغه نی) نیگار
 کیشان. (۱، ۲، ۳) تیوپ)

جائسته : به جیمان وشه ییکی ئاویستاییه هه-
 ربه و واتا و مه بهسته. (جاماندن)
 جائه سمه : [چاوگه، ت] به جیه یشتن.
 (جاگذاشتن)

جابر : وته ی بی واتا. (سخن بی معنی)
 جاتروک : [ناو] جاتره؛ گیای نه عنای کیوی.
 (نعناو خشی)

جاجرم : [ناو] جاجم؛ جاش. (رختخواب پیچ)
 جاجک : [ناو] جاجکه؛ جاجک؛ بنیشت. (سقز)
 جاجولکه : [ناو] جولآته نه؛ جالجالو وکه؛
 دایرو و شک. (عنکبوت)

جاجولگهر : [ناو] جادوو گهر؛ جاجو و لکه ر.
 (جادوگر)

جاجیل : [ئاوه لئاو] جه حیل؛ لاو؛ گهنج؛ هه-
 رزه کار. (جوان)

جادوویی : [ئاوه لئاو] نه فسو و ناوی؛ سیحراوی؛
 په یوه نندیدار به جادوو هوه. (جادویی)

جاده ی ئاسفالت : جاده ی قیرتاو. (جاده آسفالته)
 جاده ی ترانزیتی : جاده ی تاییه ت به هینان و
 نار دنی کالای دهر کزه و بهر کزه. (جاده
 ترانزیتی)

جاده ی خاکی : [ناو، ت] په گیایی که خو ل و
 خاکیه. (جاده خاکی)

جاده ی زینخ پیز : [ناو، ت] جاده ی خوش کراو
 که زین و چهو به سه ریدا پیزراوه و پان
 کراوه ته وه. (جاده شوسه؛ جاده شن ریزی
 شده)

جار جیم : [ناو] جارجم : < جاش ۱

جاره و جار : [ناو] (ب) داچه ندنی مه زرا له هه-
 موو سالی کدا، دوا ی پنینه وه ی گهنم و جو
 دیسان شیو برین و داچاندنی مه زرا؛ په ریزاو
 په ریز. (کنایه همه ساله کاشتن زمین)

جاری : [به ند] هیشتا؛ جاری نه گه یشتو وه؛
 هیشتا نه گه یشتو وه. (هنوز) +

جاریکیان : (۱) [به ند] جاریک له چه ند جار.
 (دفعه ای). (۲) یه یک جار؛ جاریکیان میوان دهم

: یه یک جاریان میوان دهم. (یکبار)
 جاریو : جاری؛ (جاریو ته ر : جاریکی تر).
 (یکبار)

جاریو ته ر : [به ند] که په تیکی تر؛ جاریکی تر.
 (دفعه دیگر)

جاز : [ناو] اند؛ فد؛ موسیقای رهش پوستانانی
 نه فریقیا که نه مرو له دونیادا باوه. (جاز)

جاسووسی دوو لایه نه : سیخوپی که فسووسی
 بو ههر دوو لایه نی دژ به یه که ده کات.
 (جاسوس دو جانبه)

جاش : [ناو] (۱) مه وچ؛ جاجم؛ جارجم؛
 جاجرم؛ جار جیم. (جاجیم). (۲) هولی که ر؛ به-

چکه که ره. (کره خر) (۳) هندی جار که ژنیک
 سی ته لاقه بکر درایت دهبوو له که سیکی

دیکه ماره ی بکه ن و پاش ته لاقدانی، بو
 میرده که ی ماره ی بکه نه وه، بهو که سه بیان

ده گوت جاش و بهو کاره یشیان ده گوت
 (ماره به جاش) (محلل) +

جاش بالته : [ناو] قوله بالته؛ بالتهی کورت.
(اورکت)

جاش ماکهر: جاشه میو؛ هولی که ری که میو
بیټ. (کره خر ماده)

جاش نیره کهر : هولی که ری که نیر بیټ؛
جاشه نیر. (کره خر مذکر)

جاش هیستر : هیستری چکوله تا سی سالان.
(استری که هنوز کره است)

جافی : [تاوه لټاو] په یوه نندیدار به جافه وه؛ وه-
ک هورهی جافی؛ زاووهی جافی. (مربوط به
طایفه جاف)

جاکه شی : [ناو]، گه وادی؛ قورمساخی؛ پیشه-
ی دهویت؛ دهویتۍ. (جاکشی)

جالو : [ناو] پرد؛ زیاتر به پردی دارین ده-
وتریت. (پل چوبین)

جامبازه : [ناو] غاری و شتر؛ و شتر لوقی به له ز.
(نوعی دویدن شتر)

جامتا : [ناو] جانتا؛ ساک. (ساک)

جام زریان : (ب) ریسوا بون. (رسوا شدن)

جامه ربه : [ناو] ده فری که شه ش مشټ (ربه
یی) ده غل بگری. (کیل ۴ کیلویی غلات)

جامه لووسکی : [ناو] کلکه سووتی وه ک ماستاو
کردن؛ خولته کردن؛ ریا و زبانه لووسی.
(چاپلوسی و تملق)

جامی : ناوی مه لا جامی زاناییکی گه وره ی
کورد که گلکو که ی له سابلانغه و مهیدانی
مه لا جامی به ناویه وه ناو نراوه. (جامی)

جامی جهم : [ناو، ت] ناوینه ی نه فسانه یی جه-
مشید که شای ئیران بووه؛ (ب) جامی جیهان
نوما. (جام جم)

جامیلکه : [ناو] (۱) جامی چووک؛ ناوینه ی

گچکه (آینه کوچک). (۲) ده فر و بادیه ی
چووک. (ظرف کوچک)

جامی وهر زشی : [ناو، ت] کابی وهر زشی؛ ده-
فریکی گولدان ناسا بو خه لاتی یاریزانانی
سه رکه و تووی وهر زشی؛ جامی قارممانی.
(کاپ قهرمانی)

جانبیزار: ناوی تهنگیکی قهیمیه (نام تهنگی-
بوده)

جاندارم : [ناو] جاندارمه؛ ژاندارمه؛ پولیسی
دهر وه ی شار. (ژاندارم)

جاندارمه : < جاندارم

جانک : (۱) کیژی پیگه یشتوو. (دختر جوان).
(۲) جوانوو. (کره اسب)

جانکان : [ناو] گوږ؛ گلکو؛ گوږ. (قبر)

جانگوږی : [ناو] گیان فیدایی؛ گیانبازی.
(جانبازی)

جانگیر: جیهانگیر؛ ناوی پیاوانه. (جهانگیر)

جانه گا : جوانه گا. (گا و جوان)

جانیک : [ناو] جوانوو؛ جوانوو ماهین. (کره-
اسب
ماده)

جاورس: [ناو] گاورس؛ گارس؛ دیمیله. (ارزن-
تلخ)

جاوه جاو : [ناو] خاوه خاو قسه کردن؛ قسه
جوونه وه. (من و من کردن درس خن گفتن)

جاوی گازری: [ناو] جاویک بوو تا ماوه ییک
ده خرا ناو شیاکه بو سپیتر بوونه وه، و پاش
شور دن ده کرا به کراس و دهریی. (نوعی کربا-
س سفید)

جبله : [ناو] که له شیر؛ که له باب؛ دیکل.
(خروس)

جبه : [ئاوه لئاو] مهره خهس؛ سهر بهست؛ به -
 خشارو؛ عافو کراو؛ چاوپوشي ليکراو له گوناخ؛
 نازاد. (عفوشده؛ مجاز)
 جخاره: [ناو] جفاره؛ جگهره؛ سيفار. (سيگار)
 جخل : [ئاوه لئاو] دوزمن؛ نه يار؛ ناحهز.
 (دشمن)
 جرت و فرت : (ب) هاتوچوي به لهز و له سهر به -
 ک؛ فرت هاتن و چوون. (آمدن و رفتن با -
 عجله و زياد) چرپوچوپ؛ هاتوچوي له سهر به -
 ک و به لهز. (رفت و آمد زياد و با عجله)
 جرت هجرت : (۱) دهنگي با ليهه بووني له سهر -
 به ک. (گوزيدن زياد). (۲) خوته و بوله؛ جرت -
 و پرت. (غرو لند)
 جرتي : به سووکايه تي به ژني ده لين سووکو -
 چرووک و بي تارام و قهرار بيت. (زن جلف و
 نا آرام)
 جرجال : < جه جال
 جرسه : [ناو] جلسه؛ جوړيک کووتالي قه -
 ديمي. (ژرسه)
 جرم : [ناو] به لغ و خلته ي شتي تراو که ورده -
 ورده به سهر شتيکی ترموه دهنيشي و وهک
 بهرديکي (نه زور پهق) پيدا دهلکي وهک :
 خلته بهردي پروکاری ناوهموه ي سهماوه و
 کتری و بني ددان. (جرم)
 جرمگر : [ناو، بک] به لغگر؛ ماکیکی کيمياوييه
 که جرم له خويدا دهتاو پيسته وه و لای دهبا.
 (جرمگیر)
 جرم گرتي ددان : (۱) کراندني به لغی بن
 ددان به کارد يا تاميړي تاييهت که دوکتوري
 ددان دهیکا. (جرمگیر ي دندان) (۲) به لغ چی
 بوون له سهر ددان (جرم گرفتن)

جرناو فېرنا : < جوړناو فېرنا
 جرنګ : [ناو] جرينګ؛ دهنګي له يهک کهوتني
 ماميژ يا ههر جوړ کاناڼي. (جرينګ) +
 جرو جانه وه: [ناو] جووله وه و گيانداراني ورد
 و کچکه؛ وهک: کرموميښ وميړوو. (کرم -
 وحشرات)
 جروکه جروک: [ناو، ت] دهنګي خويندني چوله -
 که؛ جووکه جووک؛ (صدای گنجشک) (ب)
 گرياني له ژيړ لچه وه و به نووزه نووز. (۲)
 [ناو] پرته و بوله ي له ژيړ لچه وه؛ بوله و
 خوته ي له بهر خووه. (غرو لند؛ مويه)
 جرووسکه : [ناو] چرووسکه؛ ترووسکه؛ بريکه
 ليداني ههور. (برق زدن؛ درخشش)
 جريد : [ناو] جريت؛ جليت؛ دارت هقله ي
 کورت. (چوبدست سوارکاران در نوعی بازی)
 جريفک : [ناو] گهسک؛ گسک. (جارو)
 جرينگانډن : [چاوگه ست] بوله و خوته ي له
 ژيړ لچه وه. (غرغر کردن)
 جرينگه جرينګ : [ناو، ت] جرينګ وهوپ؛ (۱) ده -
 نګي له يهک کهوتني (خشل وکانزا و ماميژ ي
 له سهر بهک و زور. (جرينګ جرينګ). (۲)
 [ناو] پرته و بوله و قسه ي له ژيړ لچه وه خوته
 و بوله له بهر خووه. (غرو لند)
 جزار: [ناو] پهنج؛ تازار؛ جهزرمبه؛ جزيا؛ بيگار.
 (عذاب؛ بيگاری)
 جزال جزال : [ئاوه لئاو] پيزال پيزال؛
 ونجرونجې؛ له تله تي چکوله. (تکه تکه)
 جزوين : [ناو] دژوين؛ جوين. (دشنام)
 جسوجو: [ناو] له (جستوجو) ي فارسيه وه وه
 گيراهه گهړان و پشکين؛ به دواي شتيکدا
 گهړان. (جستجو)

جغه: [ناو] مووی ته ویل^۱ که به شیوهی چه-
تری بقرتی. (مووی پیشانی چتری)
جفتکردن: [چاوگه، ت] (۱) کیلانی زموږ.
(شخم کردن). (۲) پیکه وه چه سپاندن؛ جووت-
کردن. (۳) دوو دهنک له ههر شت نانه پال^۱ یه-
ک، وه ک: کهوش جووتکردن. (۲و۳ جفت-
کردن)
جفته جفته: (۱) [ناو] به زمی شانو^۱ ناسا که
لایهن
دهسته ی لوتیان هوه که له قه دیمدا به پړیوه ده-
چوو. (نوعی بازی لوتیهایی دوره گرد بود) (۲) [به-
ند] جووته جووته؛ دووان دووان. (جفت جفت)
جفته دووانه: [ناو، لئاو] لفه دووانه؛ ناوه لئاوانه؛
جفی. (دوقلو)
جفات: [ناو] بزوتنه وه و شوږشی به کو مه ل؛
بزاو؛ خهباتی به کو مه ل؛ راپه پرین؛ جووله؛
جووین. (جنبش و شورش)+
جفراندن: [چاوگه، ت] جه فلاندن؛ جنقاندن؛
جه نقاندن؛ ترساندن؛ داچله کاندن. (ترساندن)
جفلین: [چاوگه] که ولکردن؛ پیست دامالین.
(پوست کندن)
جقه: [ناو] خشلیک بو^۱ رازاندنه وهی کلاو یان
تانجی سولتان و گه وړان. (جقه). (۲) چو؛
نینوک (نانووخ) ی به ینی دوو په نجه ی که له-
شیر. (ناخن بین پای خروس)+
جقه شینه: [ناو] جوقه شینه؛ کاسه لکه شینه؛
کاسه له شینکه. (سبز هوبا)
جگمه: [ناو] جمگه؛ جومگه؛ بهند؛ جمزگه.
(مفصل؛ بند)
جگه: [بهند] بیجگه؛ جیا؛ ژبلی؛ جودا. (بجز)
جگه رخوین: جگه رخوون؛ زوړ جاران جگهر

له جیاتی دل به کار ده بریت: واتا دل پر له
خوین؛ ناوی شاعیریکی نیشتمان په روه (شیخ
مووسا حه سمن) له سووریا. (نام شاعر بزرگ-
کرد)
جلخوز: [ناو، لئاو] جلف؛ بی میشک؛ سووک و-
چرووک. (جلف)
جلشوړی: [ناو] (۱) کاری بالاف کردن؛
شیوو کول کردن. (لباس شستن) (۲) [ناو] مه-
کینه یی که جلک ده شوا و به کاره با ئیش ده-
کا. (لباس شویی)
جلکدروو: [ناو، بک] جلدروو؛ بهر گردروو؛ جل-
وراز؛ خه یات. (خیاط)
جل وراز: < جلکدروو
جله: [ناو] جوړیک قه وزیه که ده که ویتنه
سهر ناو. (نوعی جلبک)
جله: [ناو] جلّه لایوین؛ گیای سهره تان؛
(شیرپه نجه) وه ک ده زوو وایه و په نگی زمرده
و لامزه له ههر زهر حاتی پدا (به تاییه ت له
وینجه) وشکی ده کا. (نوعی انگل گیاهی)
جله وشل کردن: [چاوگه، ت] (ب) بهر بهر ده-
لآ کردن و بهرگری نه کردن؛ قه ده غه و قورخ
لی نه کردن؛ پروو پیدان و سهر بهست کردن؛
(ممانعت و جلوگیری نکردن)
جله وگرتن: [چاوگه، ت] (۱) له غاوو گرتن.
(گرفتن افسار). (۲) بهرگری کردن؛ پیش-
گرتن. (جلو گرفتن)
جلیتقه ی دزی گولله: [ناو، ت] جلیسقه ی چی-
کراو له مایک که گولله نه بیړی. (جلیقه-
ضد گلوله)
جلیتقه ی نه جات: [ناو، ت] جلیسقه یی که پرده
بیټ له با، بو^۱ بهرگری له نقوم بوون و خنکان

له ناودا. (جليقه نجات)

جليسقه : [ناو] جليقه؛ جليته؛ جورېك سينگ
پوشی بي قول که له ژير کوته وه ده کرېته بهر
و له جنسی قوماشی کو ته که يه و پشته وهی
له جنسی ناسته پری کوته که يه. (جليقه)

جمزگه : < جگمه

جمو جولو تېکه وتن : [چاوگه، ت] (ب) سهره -
تای بزاف؛ جووله کهو تنه ناو جقات؛ سهره تاي
سهر بزوي. (ابتدای جنبش و شورش)

جموور : ژموور؛ حيساب راگرتنی پروژ و مانگ
و سال له ههورامانی قه ديمدا. (شمارش روز -
وماه سال؛ نوعی تقويم دراوامان قديم)

جناخه : [ناو] کرمه ک؛ زه نېهر و زيوه رېک که
له ژير چنه که وه له دوولای لاره پېچ يان ده -
سروکه و کلاو قاييم دمبيت؛ ژير چنه.
(زيورېست زنانه)

جناره : [ناو] خه ياره؛ جورېک قوونير و دومه ل
و کوان. (نوعی کورک)

جن جن : [ئاوه لئاو] نمنجن نمنجن؛ له ت له ت؛
تيکه تیکه؛ کوت کوت؛ جنینی ورد. (قطعه قطعه)
جنچک : [ناو] پل؛ جنچک، وه ک؛ جنچکه
گوشت؛ پله گوشت. (چنجه) +

جنکوکه دار (۱) [ئاوه لئاو] شيت؛ جندار.
(ديوانه). (۲) [ناو] جياگايک که بهر پويو ايهت و
نهفسانه ده لين خپوی هه يه يان جنکوکه ی
هه يه. (به جایی گویند که جن و پری دارد)

جنراو : [ئاوه لئاو، بهر + ناو بهر] نمنجن نمنجن -
کراو؛ له ت له ت کراو؛ پل پل کراو؛ (تکه تکه شده)
جنگل : [ناو] گینگل؛ پاپوکه؛ وه ک؛ به دهور
خودا کوپونه وهی مار. (حلقه؛ چمبره) +

جنه نار : [ناو] جن همنار؛ هه نار هجنانه؛ هه نار -
جنانی؛ دارېکه له هه نار ده کا. (اناروحشی)
جواب کردن : [چاوگه، ت] کړی نشینی که
خاو من مال پی پايگه یی مال که ی چول بکا.
(جواب کردن) +

جوات : [ناو] جقات؛ جووله؛ جووین؛ بزاف؛
بزاو؛ پايه پړنی به کو مه ل؛ کو مه ل؛ جه ماوهر؛
جه مهور. (شورش) +

جواده : [ناو] جورېک مهشکه ی ناو تیک کردن.
(نوعی مشک آب)

جوان : [ئاوه لئاو] (۱) قهنج؛ قه شهنگ. (زیبا).
(۲) جه خیل؛ هه رزه کار. (جوان)

جوانړو : [ناو] مه حالیکه سهر به شاری
کرماشان. (جوانړود)

جوانمیر : [ئاوه لئاو] (۱) جوانمه رد؛ جوامیر؛
میر خاس. جوانمرد. (۲) پياوی جوان و جه -
خیل. (مرد جوان)

جوانه زمه : [ناو] جوانه زوه؛ عازمه؛ زیپکه ی
جه خیل؛ جوانه ژو. (جوش جوانی)

جوانه ژو : [ناو] جوانه زمه؛ نازه وه؛ نازه به.
(جوش جوانی)

جواو کردن : [چاوگه، ت] جواب کردن؛ نه خوشی
که پزیشک لی ناهومیدیت و مالیجه ی پی
نه کړی و مالیجه کردنی رت بکاته وه. (جواب
رد دادن؛ رد کردن) +

جواهرنیشان : [ئاوه لئاو] گه وهه رنیشان؛
شتی که به جواهرات رازو ته وه و له سهری
دامه زراوه؛ نقیم بهند. (جواهر نشان)

جوايهز : [ئاوه لئاو] جياواز؛ جوی. (جدا)
جو بوار : [ناو] جو بار؛ له ته سل دا جوگه بوار بووه
و بووه ته جو بار و له کورديه وه چووه ته نیو

فارسی. (جوبیار)

جوبه: [ناو] (۱) جنده‌خانه؛ جیگای له‌ش-
فروشی. (فاحشه‌خانه). (۲) مه‌یدانی بهر چاو
خستنی کالاً بو فروش وهک مه‌یدانی ماست و
دانه‌ویله فروشتن. میدان فروش کالای خوراکي)
جوبی: به‌وهویه؛ له‌به‌رته‌وه؛ ژبه‌رفی هه‌ندی.
(به‌سبب)

جوت‌قوچ: [ئاوه‌ل‌ناو] جووت‌شاخ؛ خاونی-
دوو‌شاخ. (دارای دو شاخ)
جوتکه: [ناو] جووته؛ پین هاقیتنا ده‌واران به
هه‌ر دوو پاشی خو؛ له‌قه خستنی هه‌یوان به
هه‌ر دوو پاشوو. (جفتک)
جو‌خینه: [ناو] خه‌رمانه‌ی دموری مانگ.
(هاله‌ماه)

جودابوونه‌وه: [چاوگه‌ت] ده‌ست لیک به‌ردان؛
جیا بوونه‌وه‌ی ژن و می‌رد؛ لیک دوور که-
وتنه‌وه؛ لیک هه‌ل‌بران؛ (ب) به‌شکردنی مال و
سامانی شه‌ریکی. (جداشدن)
جوداجودا: [به‌ند] به‌ش‌به‌ش؛ جوی‌جوی.
(جدا جدا)

جوداکاری: [به‌ره‌مه‌ی چاوگه‌ت] [ناو] جوی‌کاری؛
کارو‌په‌وتی لیک هه‌ل‌په‌رین و جیا کردنه‌وه.
(جدا‌سازی)

جودایی‌خوازی: [ناو] ویست و داو‌خوازی جیا
بوونه‌وه؛ (ب) هه‌ول بو جیا‌کردنه‌وه‌ی به‌شی
له‌ول‌تیک و کردنی به‌ول‌تیک‌کی سه‌به‌خو.
(جدایی‌طلبی)

جودو: [ناو] وه‌رزشی‌که له‌پوژه‌ل‌اتی دوورمه‌وه
هاتوو و مروف ناماده ده‌کات بو خو پاراستن
و زال بوون به‌سه‌ر هه‌ریفدا. (جودو)

جو‌ربوون: [چاوگه‌ت] ته‌بابوون؛ به‌ین خو‌ش

بوون؛ پیک‌ویپیک بوون؛ پیک‌هاتن؛ په‌خسان؛
دایین‌بوون. (جو‌ربودن)

جو‌رابین: [ناو] جو‌راوین؛ گو‌رموی‌بازی.
(جو‌راب‌بازی)

جو‌رناو‌فرنا: [ناو] و‌پینه؛ و‌پاوه؛ له‌به‌ر خو‌وه
قسه‌کردن. (هزیان)

جو‌پووته: [ناو] یوه‌پووته؛ گیاییکی گه‌نم
ئاسایه ده‌یدورنه‌وه بو‌خو‌راکی‌ئازال (جودوسر)
جوش: [ناو] تاو و تین؛ هه‌ل‌په‌رین به‌هه‌ل‌خه و
داخه‌ی زور و به‌تاو و تینه‌وه. (حرارت؛ تب‌و-
تاب‌)

جوش‌خواردن: [چاوگه‌ت] په‌وتی چاک
بوونه

وه‌ی ئیسقانی شکاو؛ لکان و جوش‌خواردنی
متوربه. (جوش‌خوردن‌)

جوش‌دان: [چاوگه‌ت] (ب) گه‌رم کردنی
کو‌پی هه‌ل‌په‌رکی. (گرم کردن و تب‌و‌تاب‌به-
گرمه‌رقص‌دادن‌)

جوش‌کاری: [به‌ره‌مه‌ی چاوگه‌ت] [ناو] شو‌لی
جوش‌کار؛ کاری لکاندن پاره‌گه‌لی کانزا به-
گه‌رم کردن و تاواندن‌وه به‌گاز و هه‌وا و...
کارگه‌ی ئه‌و‌کاره. (جوش‌کاری)

جوش‌و‌خوروش: [ناو، ت] تاو و تین؛ کول‌وکو؛
جرپنی و بی‌ئارامی له‌هه‌ل‌په‌ریندا؛ ویستی
گه‌رم و گو‌پ بو کردنی کاری. (گرمی و حرارت
در کارو‌رقص؛ جوش و خروش)

جوش‌شیرین: [ناو] ماکیکی سپی‌په‌نگ و
خوراکییه به‌لام‌خواردنی دیتته هو‌ی کفه‌لی
ئیسقان؛ بو‌شوردنی ناو‌باتری (باتری) سه‌یاره
به‌که‌ل‌که. (خوش‌شیرین)

جو‌غ: [ناو] نیل؛ ما‌قیله؛ نیر. (یوغ)

جوقه : [ناو] فرېنده يېکه له چوله که مه زنتړ؛
به شمو و پوژ نالهم دی له چول و له به پېدا،
وهک به ردیکی گولاوان وهک جوقه ی خاصه-
سیا «هولکلنږ» (نوعی پرېنده)

جوقی : [ناو] له ناوېستادا به وواتای پېر و
مور شیدی زانا، هاتووه و له کوردیشدا هر به و
مانایه. (مرشد)

جوگمه : [ناو] جومگه؛ جمگه؛ جمشیرگ؛ به-
ند.

(بند)

جوگه داخستن : [چاوگه، ت] (۱) جوگه هه-
لگرتن؛ جوگه کپشان. (جوی آب کشیدن).
(۲) ناوی جوگه به ردانه وه له شهله گه وه.
(سرازیږ کردن آب از جوی اصلی)

جول : [ناو] له زور جېدا پیتی (ل) له کوردیدا
ناوتریت و له نه سلدا جوگه ل و جوگه له بووه.
(جوی)

جول : [ناو] و [ناوه لئاو] ناوېته؛ (۱) تیکه لآو؛ ته-
قلی هه ف؛ به سه ریبه کداکراو. (مخلوط)
(۲) زنجیر. (زنجیر). (۳) کهرت؛ وهک که رته -
مه پ. (دسته چندتایی). (۴) جوړیک گهنم.
(نوعی گندم)

جوله میږگ : [ناو] جوله میږگ؛ شاریکی
کور دنشیننه، پېته ختی ولاتی هه کاری بووه،
نېسته سه به ولاتی تورکیایه. (نام شهری-
در کشور ترکیه)

جومه : کو؛ جمله. گشت؛ تاقم؛ دهسته. (بو
من له جومه ی عهبدی خودانیم؟، سه عاتی
له دهس مهینه ت په هانیم؟). «هولکلنږ»
(جمله)

جونگه : [ناوه لئاو] (۱) جنگز؛ به هانه گر؛

بیانووگر؛ له سه ر چز بو شه پ فروشی. (۲) <
جوگمه

جونگه : [ناوه لئاو] شه مېوز؛ نه سپی ناوارام و
شه روور (شه روور) و جووته وه شین و چه-
مووش. (چموش)

جووانن : (۱) [چاوگه، ت] بزواتن؛ بزواندن؛ ته-
کان دان؛ جوواندن و هاندان. (تکان دادن؛
تحریک کردن) (۲) جوانن؛ قه نجن؛ قه شه ننگن.
(قشنگ هستند)

جووتباقیه : [ناو] جوړیک دروومانه. (یکنوع-
دوخت)

جووتبوون : [چاوگه، ت] (۱) کاری سه رجیی-
کردن؛ پوه پروانی سیلوئی نیرومی.
(همخوابگی؛ جفت شدن سنگنرو ماده). (۲)
لکان؛ چه سین. (چسپیدن)

جووتبهنده : [ناو] و هزیری خاوهن جووت-
وگا؛ دزی په شایی. (کشاورز دارای گاوشخم-
زنی)

جووت په روانه : [ناو + ناوه لئاو] جوړیک
فر وکه ی قه دیمی که دوو په روانه ی (په-
روانه) ی هه بوو. (دوېروانه) هه ر شت که
خواهندی دوو په روانه ییت. (جفت پروانه)

جووتخال : [ناو] دووخال به شیوه ی (؛) بو
شروقه کردن و مانالیدانه وه له پاش په سته دا
داده نری. (دونقطه)

جووتزگ : [ناوه لئاو] جووتزک؛ لقه دووانه.
(دوقلو)

+ جووت کردن : [چاوگه، ت] به هاوتاکردن و
نزیک دانانی دووتاق. وهک؛ که وش جووتکردن
< جفت کردن. (جفت کردن) +

جووتگیری : به پواله ت وشه فارسییه، به لام

دهسته واژه‌ی دارتاشی و ناسک کاریبه؛ واتا له-
 بهین بردنی ماوه‌ی بهینی دوو ته خته‌ی
 لکاو به‌چشنی که شه‌به‌قنه‌دا یان ئاو نه‌ده-
 لینی. (جفتگیری) (۲) کاری وه‌سه‌ر گیرانی
 نیر و می (جفتگیری)
 جووت لولو له: [ناو] (ب) تفه‌نگی دوولوول.
 (تفنگ‌دولوول)
 جووت له‌قه: [ناو] جووته؛ پاش له‌قه به‌هر
 دوو پا، یان پاشوو. (جفتک)
 جووتماقه: [ئاوه‌لناو] شمل و به‌ره‌که‌ت؛ شه-
 نگله به‌ره‌که‌ت؛ دوو دمنک میوه‌ی پیکه‌وه
 چه‌سپاو. (دودانه میوه‌بهم چسبیده)
 جووت وگا: [ناو] که‌ره‌سته‌ی جووتیاری و شیو
 برین؛ په‌وتی داچاندنی مه‌زار به‌گاجووت.
 گاوا و اسباب کار شخم‌زنی
 جووته‌ی سه‌ران: (ب) دوو دوست که همیشه
 پیکه‌وه بن. (کنایی، دو دوست که همیشه باهم
 باشند)
 جووتی: جووتیک؛ جفتی؛ جفتیک؛ یه‌ک-
 جووت. (یک جفت)
 جوو جکه‌له‌قی: [ناوت] (ب) زه‌حمه‌تی زور؛ به
 مه‌زار جوو جکه‌له‌قی کاره‌که‌م خه‌لاس کرد؛
 کلکه له‌قی. (کنایه از زحمت فراوان)
 جووچه: [ئاوه‌لناو] زورزان؛ فره‌زانا؛ زانا. (دانا)
 جووپ کردن: [چاوگه‌ت] فش کردن و تاوانی
 قومار به‌حریف‌دان؛ (هه‌لبه‌ت وشه‌ییکی بی
 نه‌ده‌بانیه) به‌هیلکه‌کردنی مریشکیش ده‌لین
 که نه له هیلانه‌ی خویدا بیدوپ‌نی. (اخ-
 کردن و تحویل دادن)
 جووقه‌وار لی برین: که‌س نه‌هیشتن و هه-
 مووان کوشتن، هیچ‌که‌س که کومه‌لی یا له

ئیلی نه‌هیشتن. < جیوساید. (کنایه
 از کشتن کلیه کسان)
 جوو که‌لی برین: بیدم‌نگ کردن؛ (ب) هه‌ناسه
 بر کردن؛ خنکاندن. (خفه کردن)
 جووکی: [ئاوه‌لناو] (۱) مروی نوو که‌نووک
 که‌ر؛ جووکن. (نق نقو) (۲) [ناو] مور‌تاز؛ هه-
 ندی له پی‌اوانی (په‌نج و عازاب) دیتووی ته‌ر که
 دنیا له هیندوستان. (جوکی مرتاض)
 جوولیم: [ناو] قرژانگ؛ قرژال. (خرچنگ)
 جوولین: [ناو، بک] بزوین؛ که‌سی که‌ده-
 جوولینی و ده بزوینی. (تکان‌دهنده). پازین؛
 پازینه‌ر؛ (ب) [ناو] هه‌ژینه‌ر؛ هاندر. (محرک)
 جوومار: [ناو] که‌ومه‌مار؛ جووریک ماری شینی
 کوله. (نوعی مار)
 جوومه‌کار: جوومه‌کشان؛ که‌سیک که‌پایه‌خ و
 به‌ره دروست ده‌کات. (یافته‌گلیم)
 جهال: [ناو] جو‌هال؛ جهوال. (جوال)
 جهبر: [ناو] ده‌رسیکی زانستگایه وه‌ک جه‌بر
 و موسه‌له‌سات. (جبر)+
 جه‌برا: [ئاوه‌لناو] جه‌پله‌ر؛ که‌سیک که‌به‌ده-
 ستی چه‌بی زیاتر کارده‌کا. (چپ‌دست)
 جه‌بعه: [ناو] سندوق؛ مجری؛ سنووق. (جعبه)
 جه‌بعه‌ی په‌ش: [ناو] جه‌بعه‌ی په‌ش؛ ئامرازی
 تو‌مارکردنی هه‌موو چه‌شنه‌پووداو‌یک له
 فرو‌که‌دا که زیاتر دوا‌ی که‌وتنه‌خواره‌وه‌ی
 ته‌یاره، هو‌ی پووداوه‌که‌پوون ده‌کاته‌وه.
 (جعبه سیاه)
 جه‌بله: [ناو] پی‌خوینی قوپ؛ کو‌گای قوپ. (کپه
 آب و گل)
 جه‌بو‌ره: [ناو] جیه‌ی بو‌ر؛ جو‌ی په‌ش.
 (جوسپاه)

جبهه ش : [ناو] ژبه ش؛ شمستی؛ شمتی؛
شووتی؛ شامی؛ شفتی؛ هه نی، زبه ش.
(هندوانه)

جبهیل خانه : [ناو] جبه خانه؛ قوږخانه؛ هه ماری
چهک و ته قه مهنی. (اسلحه خانه)

جه تان : [ئاوه لئاو] ږقه ن؛ کمال؛ بووره.
(زمین سفت و سخت)

جه جال : [ناو] جرجال؛ که رسواریکی نه
فسانه ییبه له داها توو دا ږوژیک دهرده که وی
و جه ماوهر بانگ ده کا بچنه سهر ئایینی نهو.
(ب) ساخته چی؛ دروژن؛ فیله باز. (دجال)

جهخت هیئان : [چاوگه، ت] چاک هیئان؛
دووچار پشمین؛ واتا جه ختی هیئاوه و ماتل-
مه به و له سهر نه و کاره له زبکه.
(دوبار عطسه؛ خوب آمدن)

جه خسی : [ناو] چیلانگه ری؛ شیلانگه ری؛
چه

کسازي؛ وه ستایی له چهک ساز کردند.
(اسلحه سازی)

جه درقه : [ناو] نانی ته نووری که له کولیره
ناسکترو پانتره. (نوعی نان)

جه دوبن جه د : جه دوئابا؛ بنه وبنه چهک؛
پشتاوپشت؛ ږه چه له ک؛ (وشه بیانییه و له سهر
زارانه). (جداندرجد)

جهړ : [ناو] بزماریکی پیچداره به بادان توند
ده بیت و به باری دیکه دا شل ده بیته وه. پیچ.
(پیچ)

جهربهزه : [ناو] جوربوزه؛ شه هامه ت؛ غیره ت؛
بویری؛ کارامه یی؛ لیها تووی. (جربزه)

جهرجوو : [ناو] قاپوږه فیشه ک. (پوکه فشنگ)
جهرجهه : [ئاوه لئاو] لیزان؛ پسپوږ؛ وریا؛

هونه رمه ند؛ زانا؛ زیره ک. (زیرک ودانا)

جهردام : [ناو] گولاو؛ قولکی ږم له ناو. (چاله-
پرآب)

جهردان : (۱) پیچ بادان و بستن. (بستن پیچ).

(۲) شه ته کدانی بار؛ به توندی بهستن. (بستن-
بار). (۳) بهستنی ناو؛ به سه هول بوونی ناو له

سهرمای زوردا. (پیچ بستن) +

جهرده : [ناو] (۱) جرج؛ مشک. (موش). (۲) دز؛
ته ریده؛ جهرده. (راهزن)

جهرده یی : [ناو] نه بابوژی؛ ته ریده گه ری؛ چه-
ته یی؛ ږیگری؛ ږاوه ږووت کردن. (راهزنی)

جهردی : [ئاوه لئاو] راستی؛ بایه خ؛ به گرینگ-
گرتن؛ پوږیته پیدان؛ دوورله گالته وگه پ؛ کوښا؛
تیکوښهر؛ پیداکر. (جدی)

جهرسی : [ناو] ږیسوایی؛ بی ئاپرووی. (رسوایی)

جهرگ هه لقرچاو : (ب) فرزند مردوو؛ جه-
رگېړاو؛ جهرگ سووتاو. (جگر سوخته)

جهرگېړین : (ب) کوشتن. (کنايه از کشتن)

جهرگدار : [ئاوه لئاو] به جهرگ؛ نه ترس؛ ئازا؛
جوامیر. (نترس)

جهرگسوز : [ئاوه لئاو] خه مخوږ؛ جگه رسوز؛
دلسوز. (دلسوز)

جهرگه بهز : [ناو] (۱) ږه شبه له ک؛ داوه تیګ که
زن و پیاو پیکه وه هه لپه ږن. (رقصیدن زن و

مرد با هم). (۲) جهرگی که له ناو چه وریدا سوور
بوو بیته وه. (جگر در چربی سرخ شده)

جهرگه لین : [ئاوه لئاو] سوو سهرت؛ سه یرو-
سه مه ږه. (عجیب)

جهړله دم : [ئاوه لئاو] ئاګبه ند؛ نه کراوه؛ ده ست
لینه دراو. (آکبند)

جهړنه : مهری شاخدار. (گوسفندشاخدار)

جهړه بابۀ : (۱) توندکردنی دوو شت به پیچ و
جهړ؛ بهستنی توندی کول و بار؛ بهنهم شه-
ته کدان؛ جهړاندن. (محکم کردن). (۲) ب-سه-
هول بهستن له سهرمای زوردا و پیکه وه چه-
سپینی دوو شت به هووی سه هول بهستنه وه.

(بخ بستن وبهم چسبیدن درسرمای زیاد)+

جهړه بادهر : [ناو] ثاسنیکي دهستکداری دوو
یان

چوار سووچه بو بهستن و کردنه وهی جهړ.
(بیچ گوشتی)

جهړه بایله : [ناو] پشتوین ثاساییکه پر له با
که له ناوقه دی دبهستن بو نه وهی له ناودا
نقوم نه بن. (کمر بند پراز یاد برای شنا)

جهړیمه نووسین : [چاوگه، ت] دیاریکردنی
پادهی پارهی سزا به نووسین وه ک جهړیمه ی
سه یاره به هووی په چاو نه کردنی یاسای سه یاره
ناژوته وه. (جریمه نوشتن)

جهړیمه ی نه غدی [ناو، ت] نوقره داخ؛ سزا دان
به شیوه ی پاره لیسه ندن. (جریمه نقدی)

جهز : [ناو] مالووسکه ی گهنم له خهرمان، که
دوای شه نکر دن سوور ده بیټ و پاک ده بیټه وه
له کا. (گندم پاک شده از کاه در خرمن)

جهزیا : (۱) [ناو] جهز ره به؛ جهز ره وه؛ سزا؛ عه-
زیه ت؛ ئازار؛ جهزا؛ (اذیت؛ آزار؛ جزا) (۲) [ناو]
پاداشت؛ قهره بوو. (جزا؛ پاداش)

جهژنی ثاییینی : له هر ثاییینکدا پوژی
واهه یه که دیاریکراو وجیی پړزو حورمه ته و
له و پوژده جهژن ده گرن. (جشن دینی)

جهژنی سه ده : [ناو] جهژنیکي ثاییینی زهړده
شتیانه؛ بهرانبهر به ده همی مانگی پړیه ندان.

(جشن سده)

جهژنی سه رسال : جهژنی دهسټپیکي سالی
نوی؛ وه ک: جهژنی نه وروژ و جهژنی
کریسمه س. (جشن اول سال)

جهژنی میلی : بو پړز نان له پرووداویکي
میلی

و نه ته وایه تی پوژی سألها تی نه و پرووداوه
ده که ن به جهژن و شادی. (جشن ملی)

جهعبه : [ناو] جهعبه، مجری؛ صندوقی
چووک. (جعبه)

جهغزین : [ناو] ناوی دوو کایه ی باوه له-
کوردمواریدا؛ (۱) په زاپ میته ده رخستن له ناو
جهغزیکي چووکدا که له سهر عهرز ده-
کیشری؛ زاپین (۲) جوړیک گه مه ی توپین
که له ناو جهغزیکي گه وړه دا ده کری؛ توپینی
ناو جهغز (۱ و ۲). نام دوبازی متداول
در کردستان

جهغه تاو : [ناو] پون و ناوی پاش کولاندن
گوشت که وه سهر چپشت ده که هویت. (آب و
جربی گوشت پخته)

جهغه توو : [ناو] جهغه توو؛ ناوی چومیکه له
کوردستانی خوړ هه لات که ده پړیته زهریای
ورمی. (نام رودخانه ایست)

جهغه ته : [ناو] جهغه؛ توپژی ناسکی سهر تراو
یان توپژی ناسکی سه هوولی سهر ناو. (بخ یا-
قشر روی مایعات)

جهفا : [ناو] ئازار؛ پهنج؛ جهور؛ زولم؛ دژی وه-
فا؛ جهز ره وه؛ جهز ره به. (جفا)

جهفتین : [چاوگه، ت] جهفتکردنی پیستی
ناژهل؛ پیستی که به جهفت (جهوت، تال وجه-
وت) خوش بکریټ وه ک مه شکه.

(مهيا کردن پوست حيوانات بوسيله ميوه بلوط)

جهفل : [ناو] ترس؛ بيم. (ترس)

جهفلاندن : [چاوهگهت] ترساندن؛ داچله کاندن.

(ترساندن)

جهفلين : [چاوهگه] ترسان؛ کو (سل) کردن؛

دهست نه چوونه کار؛ دهست شل بوونه وه له

کردنی کاریک. (ترسیدن؛ اباداشتن)

جهفلين : [چاوهگه] سيس بوون؛ ژاکان.

(پژمردن)

جهفهنک : [ناو] حمنهک؛ گالته. شوخی.

(شوخی)

جهفلاندن : [چاوهگهت] هه ژاندن؛ داچله کاندن؛

ته کان دان؛ جوولاندن. (تکان دادن)

جهکو : له کوی؛ له کووره؛ له کوینه. (از کجا)

جهلا : لهلا؛ لهروخ؛ لهکن. (از طرف؛ از جانب)

جهلا : [ناو] ناوی پوئیکه به سهر نیکار(نه-

قاشی) یان تهخته داردا دهساوری بو بريقه دار

کردنی. (جلا)

جهلال : [ناو] ناوی پياوان؛ ناوی شوپشگيری

پژدار و بهناویانگ، مام جهلال تالهبانی هه-

وهلین سهروک کووماری کوردی عیراق له

میژووی کوردستاندا. (جلال)

جهلجهلوت : [ناو] زانستنی جادوو؛ زانینی تهو

فسوون و سیحر. (علم جادوگری)

جهلو : له گهل عهلوذا دیت، عهلوجهلو، واته؛

گهدهموگوده، بی سهروپا. (بی سروپا)

جهله : [ناو] جهله؛ ههرشتی رهسته کراو و هوئرا

وه وهک؛ جهله ماسی و جهله وستر. (هرچیزی

رارديف کردن وبه صف کردن)

جهلهب : [ئاوهلئاو] ثم وشه له ئارهويهوه

هاتووه، مروقی ئاکار خراپ؛ ناتهسل و عه-

بيدار. (جلب)+

جهلهبهستکردن : [چاوهگهت] پیکهوه بهستنی

وستر و دهوار و پیزکردنیان. (ردیف کردن-

وبهم بستن حیوانات)

جهلهبهند : [چاوهگهت] جهلهبهست؛ پیزکه؛

پیکه گریدهر؛ پیکه گریدان؛ پیکهوه بهستن؛

به جهله کردن. (ردیف کردن)

جهلهوک : [ناو] جهلهبک؛ پهله پیتکه ی تفه-

نگ. (ماشه تفنگ)

جهمام : [ناو] بهخاوکهوتن؛ بههوی ماندوو

بوونی ماسوو لکه ی له شهوه ژههریک لهناو

ماسوولکه دا کوډمبیته وه ئه گهرئه و ماندوو بییه،

له پاش ماوه بیکی زورکارنه کردنی ماسوو لکه

بی، ژههره که درنگ ده پوئیه وه و ماسوو

لکه رهق ده بییت و ژان دهکا و بهو حاله ته ده-

لین به جهمامکهوتن (کوفتگی)

جهماوه ری : (۱) جقاتی؛ کوهملی؛ سهربه جه-

ماوه ر. (جمعی) (۲) کوکردنه وه؛ ئازله کانم جه-

ماوه ری کرد؛ کوهم کردنه وه. (جمع کردن؛

گردآوری)

جهماهی : [ناو] جهژنیکی ئیزه دیانه؛ بهرانبهر

به جهژنی میهره گانی زه ردهشتیان. (نام جشن-

ایزدیان)

جهمبازی : [ناو] (۱) جامبازی؛ چوډاری؛ کپین

و فروشتنی ئازال و ولخ. (۲) تهنافبازی؛ جه-

نبازی. (طناببازی) . (۳) فیل و تهله که-

کردن؛ حيله بازی. (حيله بازی؛ حيله گری)

جهمداندن : به سههولکردن. (بهیخ کردن)

جهمره : [ناو] پوولو؛ سکل. (اخگر)

جهمسهر : [ناو] سهروینی ههر شت به تاییهت

شتی دریژ؛ به دوو سه‌ری باکوور و باشووری -
 گوئی زه‌وینیش ده‌لین. (ابتدا وانتها؛ قطب)
 جه‌م‌وجور: [ئاوه‌لناو] گردو کو؛ ته‌کووز؛ پیک و
 پیک. (جه‌م‌وجور؛ جمع‌وجور)
 جه‌مه‌ک: [ناو] مز؛ کری؛ پی‌مز؛ حه‌قه‌ده‌ست.
 (مزد)
 جه‌مه‌لون: [ناو] پروپه‌ری کانزای پروکیش -
 کراو به‌پوچ، واتا گالوانیزه که سه‌ربانی پی
 داپوش‌راییت. (شیروانی)
 جه‌مه‌وور: [ناو] جه‌ماوه‌ر؛ کو‌مار. (جمهور)
 جه‌مه‌ووری: [ناو] کو‌ماری؛ جه‌ماوه‌ری؛
 (ب) حوکماتی سه‌روکیک که له لایه‌ن جه -
 ماوه‌ره‌وه به‌رگه‌م کراییت. (جمهوری)
 جه‌نده‌ره: [ناو] ته‌نگ وچه‌له‌مه؛ سه‌رگه‌ردانی؛
 حه‌یرانی؛ نا‌مه‌تی؛ ته‌نگانه. (تنگنا؛
 سرگردانی)
 جه‌نقاندن: [چاوگه‌ت] جه‌نقین؛ ترساندن؛ جه -
 فلاندن؛ داچله‌کاندن. (ترساندن)
 جه‌نگه‌پویی: [ناو] شه‌په‌ده‌نووی؛ شه‌په -
 جوین.
 (جنگ‌لفظی)
 جه‌نگه‌لی: [ئاوه‌لناو] پیوندی‌دار به‌لی‌په‌واره‌وه؛
 (ب) کیوی؛ دوور له شارسانییته؛ وه‌حشی.
 (جنگلی)
 جه‌نه‌گرتن: [چاوگه‌ت] مان‌گرتن؛ بیانوو -
 گرتن. (بهانه‌گرفتن)
 جه‌واده: [ناو] جه‌واله؛ خیگه‌ی ئاو؛ مه‌شکه‌ی
 ئاو. (مشک‌آب)
 جه‌واز: [ناو] ئیجازه و ئیزنی کارکردن که له
 لایه‌ن ده‌وله‌ته‌وه به‌کس یان پیک‌خراوه -
 پیک ده‌دریٔ په‌روانه؛ به‌رایی؛ ئیجازه‌نامه.

په‌سایؤرت. (جواز)
 جه‌واهیرساز: ئاوه‌لناو + [ناو] که‌سیک که‌گه -
 وه‌رکاری ده‌کا؛ کاری دروستکردن و
 رازاندنه‌وی که‌ره‌سته‌گه‌ل به‌جه‌وا هی‌ر.
 (جواهرساز)
 جه‌وجهو: [ناو] جه‌وجهوک؛ تولو؛ توله‌ی -
 گچکه؛ توله‌ی کونه‌پووی چووک. (توله‌سگ -
 کوچک)
 جه‌ودک: [ناو] خیگه‌ی گچله. (خیک‌کوچک)
 جه‌ورک: [ناو] تووتکه‌تانجی هه‌تا‌یه -
 کسالان. (توله‌تازی)
 جه‌وز: [ناو] (۱) جیوه؛ جه‌وه؛ شیله‌ی وشکه -
 وه‌بـــــــــــــــــووی پووکه. (صـــــــــــــــــمخ). (۲)
 گؤیز. (گردو، گردکان)
 جه‌وزا: [ناو] سی‌هه‌مین بورجی سال به‌رانبه‌ر
 به‌جو‌زه‌ردان. (جوزا)
 جه‌وشه‌ن: [ناو] زری؛ کنجی کانزایی که‌ده -
 یانکرده به‌ر بو شه‌پی شیر و گورز، له‌قه -
 دیمدا.
 (جوشن)
 جه‌وله‌خ: [ناو] جه‌وال؛ جوهال. (جوال)
 جه‌وه: [ناو] شیله‌ی وشکه‌وه بووی پووکه؛
 جیوه. (صمخ)
 جه‌وه‌ر: [ناو] جه‌وه‌ر؛ ناوی پیاوانه؛ ناوی
 سمایل ئاغای سمکو. (اسم‌مردانه)
 جه‌ه‌ته‌ر: [ناو] نه‌عنای کیوی؛ جاتره؛
 عارقیکی لیده‌گیری که‌بو ژانی گه‌ده به‌که -
 لکه. (نعنای وحشی)
 جه‌هر: [ناو] پیداکری و سووربوون له‌سه‌ر
 بوغز و کینه و قین. (جه‌ر+)
 جه‌یران: [ناو] ناوه‌بو ژن؛ ئاسک. (نام‌زنانه؛

جی: [پیشکر] به واتای جیگا؛ جی شه کر، جی-
 سه هول، جی لیباسی، جی کلیل. (پیشوند جا)
 جیات: [ناو] جیاتی؛ جیی؛ بات؛ بری؛ له
 جیاتی: له بری، له باتی. (عوض)
 جیپ: [ناو] جوړی سه یاره تاییه به که ژ و
 کیو و جاده ی ناساف. (جیب)
 جیپ ئیسته یشین: [ناو] جیی که زیاتر له دوو
 ریز سهندلی هم بیت. (جیب استیشن)
 جی پاکیران: [چاوگه ت] شوین گیران؛ شوین
 هه لگرتن. (ردپا گرفتن)
 جیت: [ناو] اند؛ فد؛ که رهسته ییک که به ده-
 رچوونی گاز به لای دیکه دا دهرده چی و دهر و؛
 (ب) جوړیک فروکه ی تیزبال. (جت)
 جی خالیانه: [ناو] چوونه لای که سوکاری
 سه فهر کردو زیاتر به دیاریه وه. (به دیدن-
 کسان سفر کرده رفتن و کاو بردن)
 جی خهرمان: [ناو] (۱) گوږه پانی له بهرد و کولو
 پاک کرده وه و ناو پرشین کردن و کوتانه وه و
 گسک لیدان بو کیشه و گیره و خوین. (جای-
 خرمن). (۲) بن خهرمان؛ پاشماوه ی گهنمی
 بن خهرمان پاش خهرمان هه لگرتن که باو بوو
 ده یاندا به پهنجهر و سه پان. (پس مانده
 غلات پس از برداشت خرمن)
 جیدار: [ناو له ناو] (ب) که سیک که کوپی هه-
 یه. (کنایه؛ دارای فرزند ذکور)+
 جیدار: [ناو له ناو] به رفراوان؛ هه راو. (جادار)+
 جی دووگمه: [ناو] ثالقه دووگمه؛ کونی له
 لیباسی (جلوبه رگ) ی دووگمه داردا بو
 داخستنی دووگمه. (جای دکمه در لباس)
 جیر: [ناو] جوړیک چه رمی خوش کراوی

بی بریقه ی زبر و کولکن بو چیکردنی (کوټ)
 وقوله بالته و کهوش وهتد (جیر)
 جیردو: [ناو له ناو] چر دو؛ ناوالی که مشیر؛
 ناوالی که به زهمه بو دوشین راده وهستی.
 (حیوان نا آرام در وقت دوشیدن یا کم شیر)
 جیره: [ناو] پوولی گیلانی پوژانه ی مندا.
 (جیره)+

جیره بندی: [ناو ت] رهوتی دهست پیوه گرتنی
 شتیک که کم بیت یان بو نه وه ی زیاتر بهش
 بکات؛ له راده ییکی که م دا پوژانه یا هه ر جه
 دابهش بکریت به سهر به شداراندا. (جیره بندی)
 جیره وشکه: [ناو ت] نازوخه و دانه ویله بو
 دروستکردنی چیش و خوراک؛ له جیاتی نه-
 هار و شام پیدان. (جیره خشکه)
 جیره مومه واجب: [ناو ت] (ب) مووچه. (حقوق)
 جیریفک: [ناو] گسک؛ گهسک. (جاروب)
 جیفرک: [ناو] (۱) دهر په پین و هه لاتن.
 (پریدن و فرار کردن). (۲) دهر چوون به
 (لووشکه، جووته، و لهقه وه. (جفتک)
 جیقانندن: [چاوگه ت] (۱) قیزانندن.
 (داد کشیدن). (۲) پیقنه کردن. (فضله کردن پرنده)
 جیقن: [ناو له ناو] (۱) پیقنه که؛ (۲) لاواز؛
 زه حیر. (ریغو). (۳) جیقه جیق که. (جیغ و ویغ
 کننده)+

جیقنه سیلکه: [ناو] پیقنه سیلکه؛ جوړیک
 نه خوشینی کوشنده ی مریشک و که له باب و
 فرنده یه. (نوعی مرض پرنده)
 جیقه جیق: [ناو ت] زیرکانندی زور؛ قسه کردن
 به توو په یی و زیرکاندن و به دنگی به رزه وه؛
 قیژه قیژ. (جیغ و ویغ)
 جیکه برین: جووکه برین؛ له زیرکه و قیژه

خستن؛ له دهنګ خستن؛ (ب) خنګاندن.
(خفه کردن)

جیکه نه: [ناو] نامرازېک که ژیکه وانی هه-
لا جی ده لهرینیتهو؛ کوتکی هه لا جی. (وسیله
چوبی کوبنده دستگاه ندافی)

جیګا: [ناو] یاګه؛ جی؛ شوین؛ جیګه؛ جاګه.
(جا)

جیګا کړدنه وه: [چاوګه، ت] (۱) جی کړدنه وه؛
جیګا دابین کردن بو شت یان که سی.
(جا کردن). (۲) جی بو که سی یا شتی ناواله
کردن و دانیانه نهو جییه. (جاباز کردن-
و گذاشتن در آنجا) (ب) تی ترنجاندنی شتیک
به ناو شتیک دیکه دا، به زور (سپوختن)

جیګا ګوړ کی: [ناو، ت] په وتی جیګوړین و
شوین ګوړین؛ جیګوړ کی: (جاعوض کردن)

جیګر تنه وه: [چاوګه، ت] (۱) جی دابین کردن؛ []
له پیش موسافیره کاند چوومه نیو توتوبووسه-
(باسه) که و له پزی هه وه لدا جیګه م ګرته وه.
(جا گرفتن). (۲) جی پر کړدنه وه؛ به جینشی
که سیګ بوون؛ نهو کوپه جی باوکی ګرتووه-
ته وه. (جانشین شدن)

جیګرتوو: [ناو، لئاو] حواوه؛ نیشته جی بوو؛
حهواوه؛ دامه زراو؛ دامه رزیاګ. (جاگیر شده؛
مستقر) +

جیګوړ کی: [ناو] په وتی شوین ګوړین.
(تمویض جا)

جیګوړ کی ییګر دن: [چاوګه، ت] ګویزانه وه له
جیګاییکه وه بو جیګاییکې تر. (جابجا کردن؛
حالت نقل مکان کردن)

جیګه به جیګه: (۱) [ناو] جییه جی؛ نه نجامدانی
کاری. (جابجا) (۲) [به ند] شوین به شوین.

(مکان مکان؛ جای جای)

جی ګرم کردن: [چاوګه، ت] (۱) له زستاناندا
که مروږ سارده جی ده خهویت تا ماوه ییګ
ناو جیوبانه که ی سارده ورده وورده به ګرمای
لهش ګرم ده بیت (۲) (ب) جی خوش کردن و
مانه وه له جیګاییک. (جا ګرم کردن)

جیګه ماګ: [ناو] به جیماو؛ که له پوړ؛ جیماګ
دواکه وتوو. جائسته. (بجامانده؛ جامانده)

جیګه وبان: [ناو] جیوبان؛ نوین؛ لیفه و دوشه-
که؛ جیوان. (رخت خواب)

جیګه هیشتن: [چاوګه، ت] به جی هیشتن؛ به-
جی هیلان؛ جائاسمه. (جا گذاشتن)

جیل: [ناو، لئاو] جیل؛ جهیل؛ جوان و جیل:
جوان و جهیل. (تولاز؛ گنج. جوان)

جیل: [ناو] تورمه؛ به رهی تمه نی. «کو قاری-
مه اباد ۱۱۲۲» (نسل)

جیله: [ناو] سیخوار. (بژ)

جی لیژ کردن: [چاوګه، ت] (ب) بوونه هو ی
بیړیز بوون یان دهر کردن که سیګ له (جی ییګ
یان له سهر شو لیګ) زیاتر به شو قاری.
(زیر آب کسی رازدن)

جین: [ناو] (۱) ده سته واژه ی بازار پیه و اتا شه-
ش دانه و دوو جین و اتا دوازه دانه. (جین). (۲)
قوماشیکی قوتوقایم و قهوی زیاتر شه روالی
لی دروست ده که ن. (جین). (۳) جوړیک
خواردنه وه ی ئالکو لداره؛ خواردنه وه ییګه زی تر
له ټینگلیز دروست ده کری. (جین)

جینار: [ناو] جیران؛ هاوسی؛ هاوسا. (همسایه)
جینګر: [ناو، لئاو] له سهر بیانوو؛ له سهر ګرزه؛
په لپ ګر؛ نه ګونجاو. (بهانه ګر؛ ستیزه جو)

جینوساید: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] به ره کوژی نه-

سل کوژی؛ جووقه وار لیپین؛ وشه بیانیه به-
 لام زور به کار دهریت. (نسل کشی؛ جینوساید)
 جیوار : [ناو] شوینی نیشته جی بوون؛ جیی -
 مانه وه؛ جیگه ی زیان؛ جی هوار؛ ناسه وار.
 (جای ماندن)

جیوان : [ناو] جیوبان؛ جیگاو بان؛ پیخه فی
 نووستن. (رخت خواب)

جیوان : < جیگه و بان

جیوبری : [ناو] گیلغان (گیرفان) بری؛ دزینی
 پاره ی ناو گیلغانی که سیک. (جیب بری)

جیوه : [ناو] (۱) کانزاییکی رهنگ زیوینی له-
 رزو که (جیوه) (۲) جهو؛ شیله ی وشکه وه بووی
 دار. (صمغ درخت)

جیوه تیگراو : (ب) [ناو] نه سره وتوو؛ بی نارام؛
 فره بزبو؛ (کنایی، نا آرام).

جیوه له ک : [ناوه لئاو] سوو کوچرووک؛
 عاسمان لیف؛ ئاواره؛ ههرزه. (هرزه؛ آواره)

جیهان بینی : [ناو] بیر و بوچوون و روانین بو
 گشت دیارده کانی دونیا. (جهان بینی)

جیهان دیتوو : [ناوه لئاو] دونیا گه پراو؛ دوونیا-
 دیتوو؛ (ب) سرده رچوو؛ کارزان؛ عاقل؛ به
 نه زموون. (جهان دیده)

جیهان نوما : [ناو] دونیانوین؛ خهریته ی ته-
 واوی سرگووی زموین که له سره روو پهریک
 کیشراییت. (جهان نما)

جیهانی نازاد : [ناو] نهو دمه له تانه که پیشکه-
 وتوو ترن له باری دیمو کراسی و نازادییه وه؛
 ولاتگه لی که دیواری جیاواز بوونیان به دهوری
 خوین و میله ته که یاندا نه کیشاوه و
 هاتوچوین بی گریف و گیریتره و هه لبت
 خوین نهو ناوه یان له سره خوین داناه.

(جهان آزاد)

جیهانی سیهم : [ناو] (ب) نهو به شه له ولاتانی
 دنیا که پاشکه وتوو ترن له چاو ولاته کانی
 پیشکه وتوو تر. (جهان سوم)

جی هیشتن : [چاوگه ت] (۱) به جی هیشتن؛
 له سره پانه وه ستان و روین. (۲) کاره کهم
 جی هیشت : لیی گه رام و دهستم لییه ردا.
 (ولکردن)

جیی خو کر دنه وه : [چاوگه ت] (ب) به ناکاری
 له بهر دلان له ناو دلی کوپ یان کو مه لدا خو
 شیرینکردن و خو گونجانندن و خو خوشه-
 ویست کردن. (جای خود را باز کردن)

جیی لینه بیئت : دووریئت له رووی مه جلیس؛
 دوور بیئت لهم جی و له رووی تو یا ئیوه؛ حه-
 ددی نه بیئت؛ په رژی نی قایم بیئت؛
 حاشا حازری. (دور از حضور)

- چابوک ده‌ست: [ئاوه‌لناو] به ده‌ست و برد؛ ته‌پ‌ده - ست. (تردست)
- چابوک سوار: [ئاوه‌لناو] سوار چاک. (چابک سوار)
- چابوکی: [ناو] توندوتوئی؛ قوچاخی؛ به ده - ستوبردی. (چابکی)
- چابووغ: [ناو] (ف. مشه) سنوور. (مرز)
- چاپارزه‌ن: [ناو] چایی پالئو. (صافی چای)
- چاپان: [ناو] (۱) نه‌ندازه؛ بارست. (اندازه). (۲) جاو؛ خام. (کرباس)
- چاپانه‌سهری: [ناو] گیاییکه له که‌رته‌شی ده - کا، به‌لام درووی نییه. (گیاهی است)
- چاپاز: [ئاوه‌لناو] دروژن؛ فیله‌باز. (حیله‌باز)
- چاپکراو: [ناو به‌ر] له چاپ‌دراو. (چاپشده)
- چاپکه: [ناو] ده‌فری ماست تیدا هه‌وینکردن. (ظرف ماستبندی)
- چاپکه‌ر: [ناو] (۱) نامیری چاپ - کردن. (۲) شوئی
- که‌سی که چاپ ده‌کا. (۲.۱). چاپگر
- چاپوک: < چاپوک.
- چاپوگووپ: [ناو] چاپوچووپ. فروقیل؛ درو و ده له‌سه. (نیره‌نگ)
- چابه‌زی: [ناو] پیشه‌ی چاپچییتی. (قهوه - پیگری)
- + چات: [ئاوه‌لناو] گه‌وره؛ گوشاد. (گشاد)
- چاتکردن: چاککردنی ماین له ته‌سپ. (مادیان راگشن کشی کردن)
- چاتکیش: [ناو] ئاسنیکی باریکه به سهر شر
- یتی پاک‌کردنه‌وه‌ی لووله‌ی تفه‌نگه‌وه‌یه. (وسیله‌تفنگ پاک‌کنی)
- چاته‌پی: [ناو] چند ریان. (چندراهه)
- چاچوله‌باز: [ئاوه‌لناو] ته‌شقه‌له‌باز؛ داوباز. (حقه‌باز)
- چاخانچی: [ئاوه‌لناو] (ف. گیو) دروژن؛ ده‌له - سه‌باز. (چاخانچی)
- چاخچاخ: [به‌ند] جار جار؛ کات کات. (گاه بگاه)
- چاخکردن: (۱) قه‌له‌وکردن. (فربه کردن).
- (۲) داگرساندنی جگه‌ره. (گیراندن سیگار). (۳) ناماده کردن. (آماده کردن)
- چاخموور: [ئاوه‌لناو] قاییم؛ (محکم)
- چاخوه‌ی: چی ده‌خوی؛ چ ده‌خوی؛ چی‌ئه - خوی. (چه‌میخوری)
- چاخی: [ناو] قه‌له‌وی. (چاقی)
- چادره‌ل‌دان: دامه‌زrandنی ره‌شمال و چادر. (برپا کردن چادر)
- چادرچی: [ناو] خیوه‌ت چیکه‌ر؛ خیفه‌تساز. (خیمه ساز)
- چاربه‌ری: [ناو] بزنی چوارساله. (بز چهارساله)
- چارپانی: [ناو] جوړه هه‌له‌په‌رینیکه؛ چاپانی. (نوعی رقص)
- چارتیکانی: [ناو] چوارمه‌شقی؛ چوارمشقی. (چهار زانو)
- چارچه‌ف: [ناو] چارشوو؛ چارشهو. (چادر)
- چارچی: [ناو] جه‌مه‌باده‌ری چوارسووچ؛ جه‌په -

بادمري چوار گوښه. (چهارسو)
 چاردور: [ناو] چواردهور؛ چوار که نار؛ (ب) ده-
 وړاندهور (چهار طرف)
 چارديو: چوار لا. (چهار لايه)
 چارسوو: چوار گوښه؛ (ب) جه پهبادمري
 چوارسووچ. (چهار گوشه)
 چار کهوت: [ناو] چاردهمسال؛ چواروهرز. (چهار
 فصل)
 چارگاف: [ناو] چوارنال؛ غاري به پرتاوی نه-
 سپ. (چهار نعل)
 چارلنگ: [ناو] چواری. (چهار پا)
 چار له پک: [بند] چواردهست و پا؛
 گاگوکي. (چهار دست و پا)
 چارماک: [ناو] (ب) چوار ماکی سهره کی؛ ناو،
 ناوړ، با، خاک. (چهار عنصر اصلی)
 چارمه دور: [ناو] چوار که نار؛ چوار گوښه؛ چوارده-
 ور. (چهار دور)
 چارمه کووک: [ناو] جوړیک بووزوو (نوعی
 شال)
 چارمیرکی: < چوار تیکانی.
 چارنیچک: [ناو] چوار گوښه. (چهار گوشه)
 چاروخ: [ناو] جوړیک پاپوشی وهک کاله یه.
 (چاروق)
 چاروکه: [ناو] پارچه قوماش، زیاتر له
 هومایی که ژنان له کوکلی ده کهن؛
 کوکوانه (پارچه روی دوش)
 چاروی: [ناو] چارموا؛ چاروا. (مال سواری)
 چاره ساز: [ناو] به یثفاقه؛ چاره سهر که رده-
 رمان کهر. (چاره ساز)
 چاره شل: [ناو] دموچاو سوور هوولی-
 خالخال (صورت سرخ نقطه دار)

چاره کردن: دهرمان کردن؛ چاره سهر کردن.
 (چاره کردن)
 چاره گران: [ناو] خویین تال؛ په زگران؛
 ناشیرین (بدگل؛ زشت)
 چارینی: [ناو] چارینه؛ چوارینه؛ چوارخسته-
 کی. (رباعی)
 چاروو گهر: [ناو] جادوو گهر؛ فیله باز؛
 جامباز. (جادوباز)
 چاروو: [ناو] چاروو؛ خاپینوک؛ فریودهر؛
 حيله گهر؛ جامباز. (حيله گر)
 چاژی: [بهند] لهوی. (انجا)
 چاشاندی: [ناو، بهر] وشه ییکی ثاویستاییه له
 کورمانجی ژوور ویشدا هه ربه و اتایه یه؛
 فیترکی؛ فیترکراو؛ چیشته کراو؛ (تعلیم گرفته)
 چاشیدهر: [ناوی بکهر] فیترکهر. (یاد دهنده)
 چاشین: [چاوگه] فیتر بوون. (یاد گرفتن)
 چاغوبه ننگ: [ناو] تهره؛ فریو. (فریب)
 چاقبرچی: [ناو] چاو برسی؛ چاو
 چنوک؛ رزدد (خسیس)
 چاقبه لوک: [ناو] چاو بوق؛ چاو دهریه پریو.
 (چشم برجسته)
 چاقپارسه ک: [ناو] فریودهر؛ تهره دهر.
 (فریبنده)
 چاقتاری: [ناو] چاو کزی. (کم سویی چشم)
 چافته ننگ: [ناو] چاو بوق؛ چاووس؛
 چاو برسی؛ بهر چاو ته ننگ (خسیس)
 چاف چه رینک: [ناو] چاو چاو کهر؛
 چاو حیز؛ چاوله وهر پین. (نظر باز؛ چشم زال)
 چاقدیری: [ناو] چاو لیوون؛ (ب) ناگالیوون؛
 ناگاداری. (مراقبت)
 چاقری: [ناو] چاوهری؛ چاوهر وان؛ به تمامای

کەسێ بوون. (چشم‌براه)

چاقسپیک : [ناو] مارمیلک. (مارمولک)

چاف کلدایی : چاوبه کل. (چشم سورمه کشیده)

چافکوور : [ئاوه‌لناو] چاو کوێر؛ (ب) چاوبرسی؛

نازوه؛ پژد. (خسیس)

چاف کەرۆک : [ناو] چاولیکەر؛ لاسایی کەر.

(همچشمی)

چافگرتی : [ئاوه‌لناو] چاونه‌کراوه؛ دونیانه-

دیتوو؛ نابەلەد. (چشم‌بسته)

چاف گەرۆک : [ئاوه‌لناو] چاوگێر؛ چاوله‌وه‌پێن.

(چشم چران)

چاف لی که تن : چاف‌پێ که تن؛ دیتن. (دیدن)

چافلیگه‌راندن : چاولیکێران؛ (ب) به ته‌ماشای

به دواى که‌سیکدا گه‌ران. (دنبال گشتن)

چاف هاقیز : چاولیدم؛ به چاوه وه‌کەر؛ [ئاوه-

لناو] چاویس. (چشم‌زخم‌زن)

چافهشک : [ئاوه‌لناو] ڤوودار؛ پڤڤوو. (رودار)

چافه‌هولی : [ناو] خیلای؛ چاوچه‌پ

وچیری. (لوچی)

چافی : (۱) سه‌رچاوه؛ چاوگه‌ی

کارێز. (سرچشمه)

(۲) ویچوون؛ لیکردن؛ شیوه (شبيه)

چاقینۆک : < چاف‌هاقیز.

چاکل : [ناو] که‌له‌وه؛ که‌له‌مه. (چنبر)

چاکله : [ناو] چاتۆل؛ داوه‌ل. (مترسک)

چاک هینان : دوو جار پشمین؛ جه‌خت هینان.

(خوب آوردن)

چاک هینان: له یاریی ته‌خته و په‌رانتۆدا مۆره و

به لگی باش هینان؛ (ب) له سه‌ر شانس‌بوون.

(شانس آوردن)

چال : [ناو] (۱) قوولک؛ جیگه‌ی

نزم. (گودی). (۲) ته‌سپی ته‌ستیره‌دار؛ ته‌سپی

ناوچاوان سپی. (اسب پیشانی سفید)

چال : بزنی سه‌رسپی. (بز سرسفید)

چالاکی : [ناو] فەند: (۱) توندوتۆلی؛ به‌کاری؛

چوستی. به ده‌ستوبردی. (چالاکی). (۲) (ب)

ده‌ورگێران و به‌شداری له ته‌نجامدانی-

کاریکدا. (فعالیّت)

چالێستان : [ناو] دیڤاو؛ که‌ردوو. (کرت)

چالیش : ئازالی سه‌ر و پا سپی. (بز و

گوسفند سر و پا سفید)

چالینک : [ناو] قوولکی به‌رگه‌ردن. (گودی-

جلوگردن)

چال چه‌ناکه : [ناو] چالی چه‌نه. (چاه زنخدان)

چال زنیان : [ناو] سیاه‌چالی زیندان. (سیاه‌چال-

زندان)

چاله‌قووت : [ناو] چالی کووڤ؛ چالایی. (گودی)

چاله‌که : [ناو] گوڤه‌نبش؛ گوڤه‌نه‌فش؛ گوڤه‌به-

شه؛ قوڤه‌به‌شه؛ جووالوو. (گورکن)

چاله‌وین : [ناو] قوولکه‌ی ئاو؛ چالاو؛ ده‌فری

ئاو خوارده‌وه‌ی سېلۆت. (ظرف آب خوردن

سگ)

چام : [ناو] چه‌په‌ریکی سیگۆشه‌یه بو

جو‌مالکردن. (ابزار لایروبی)

چامه : [ناو] جوڤیک لاوانده‌وه به‌شیعر

وه‌وێنراوه‌ی پاشیلداری درێژ به‌بالۆره و

لاوکه‌وم. (نوعی عزاداری)

چامه‌په‌ش : [ناو] به‌لایی‌په‌ش؛ به‌لای گه‌وره.

(بلای سیاه)

چانتە : [ناو] تووره‌که‌ی شتومه‌ک؛ جانتا؛

جانتک. (ساک چنته)

چانده : [ناو] فه‌ره‌نگ. (فرهنگ)

چانقووش : [ناو] جانکووش؛ مجبوری کلیسا.
(خادم کلیسا)
چاو ئاو نه خواردن: هومید پینه بوون؛ نه په-
رمیان. (ناامیدی)
چاوانکی : (ف. گیو) چونه کی؛ چلوئی.
(چگونه)
چاو باشقالی : [ناو] چاوله وه پئی؛ چاو حیزی؛
چاوبه لی. (چشم چرانی)
+ چاوبه کی : [ناو] کیبر کیی نه قون جانندی
چاو. (بازی پلک نزدن)
چاو بلین : چاو ولین؛ هه لگلو فینی پیلووی
چاو. (چشم مالیدن)
چاو به رایی نه دان: دل هه لئه گرتن؛ (ب) نه-
بوونی توانا بو دیتی هندی حالتی پروداوی
دلته زین. (توانائی دیدن بعضی مناظر را
نداشتن)
چاو به ستن: (ب) خاپاندن؛ فریودان. (فریب-
دادن)
چاو بهل: چاو حیز؛ (ب) زیاتر به میوینه
دموتریت؛ ژنی که زور ته ماشای پیوان ده کا.
(چشم هیز)
چاو به موله ق ویستان : زهق بوونه وهی چاو
بهی تروو کاندن؛ (ب) حالتی چاو کاتی مه-
رگ. (حالت چشم هنگام مرگ)
چاو پر بوونه وه: توژ و خوّل چوونه ناو
چاو. (گردو خاک توی چشم رفتن)
چاو پرووشه: کوس کوسک؛ چاو مژومور،
هاوپی له گهل تروو کاندنی له سه ریه کی
چاودا. (کم سویی چشم با پلک زدن پیایی)
چاو پیداخساندن: به پهله چاو پیدا
گیران. (سر سری نگاهی انداختن)

چاو پیوه بوون: [چاو گهت] چاو تیوه بوون؛
(ب) ئاگا لیوون؛ چاقدیری. (مراقبت)
چاو ترساو: (ب) په ند گرتوو؛ ته می یو وگ.
(چشم ترسیده)
چاو تیوه برین: (ب) به ته مابوون؛ ته ماح
تیکردن؛ چاو تی برین. (چشم طمع داشتن)
چاو چه پو پاس: [ئاوه لئاو] چاو چه پو چیر؛
خیل؛ خوئل. (لوچ)
چاو چلکن: [ئاوه لئاو] (ب) چاوپیس؛ چافینوک.
(چشم شور)
چاو خومار: [ئاوه لئاو] چاومه س؛ چاومه ست؛
دیده مه س. (دیده خمار)
چاوداته کاندن: هیما به چاو، بو کردنی کاریک
یان وه لامی ئه رینی. (بله با اشاره چشم)
چاورا: [ناو] چارموی؛ چاوره؛ چارموا. (مال-
سواری)
+ چاو قرتاندن: چاو داگرتن. (چشمک زدن)
چاو قوولکه ی گا: [ناو] لاهه شه؛ قوهر؛ گاقران؛
بامرنیی ره شه ولاغی. (طاعون گاوی)
چاو قوولکه ی مامر: [ناو] تازاره مریشک؛ پوپه
ره شه. (طاعون پرنده)
چاو کال: [ئاوه لئاو] چاو که زال. (چشم قهوه ئی
روشن)
چاو کراوه: [ئاوه لئاو] (ب) دنیا دیتوو؛ شار و
به ره گهراو؛ (ب) شارهزا و ئاگا. (چشم و گوش-
باز)
چاو کولی: [ناو] چاو ئیشه. (چشم درد)
چاو گریدای: [ئاوه لئاو] چاوبه سته؛ (ب) چاونه
کراوه؛ تینه گه یشتوو. (چشم بسته)
چاو گلکردن: چاو ئیشان. (چشم درد)
+ چاو گه: دمی برین؛ چاوانه؛ سه رچاوم. (دم

زخم؛ مصدر؛ سرچشمه).

چاوه: سه‌رچاوه؛ له‌زمانه‌وانیدا، وشه‌یی که به-

بی‌ره‌چاوه‌گرتنی (کات، مه‌کان، که‌س) کردنی-

کاریک ده‌گه‌بینی (مصدر)

چاوگیم: [تاوه‌لناو] (۱) چاو له‌وه‌پین؛ چاوه-

ل. (چشم‌چران). (۲) چاو چه‌پوچیم؛ خیل-

(لوچ)

چاولار: [تاوه‌لناو] چاو تاوه‌تا؛ چاو لاوه‌لا؛ قیچ؛

چاوچه‌پوراس. (لوچ)

+ چاوله: [ناو] چالاو. (چاه‌آب)

چاو له‌بلیندان: (ب) به‌رزه‌فر. (بلندپرواز)

چاوله‌بهر: چاوشوپ؛ (ب) شهرمه‌زار؛ چاو له‌ده-

ست. (شرمنده)

چاو لی‌بوون: (۱) دیتن. (دیدن). (۲) مه‌لاعه-

زه‌کردن؛ ناگالی‌بوون. (مراقبت)

چاو لی‌پوشین: (۱) خو به‌گیل‌کردن؛ چاو

نووقاندن. (چشم‌پوشی) (۲) لی‌پووردن؛ گوزه-

شت‌کردن؛ به‌خشین. (گذشت‌کردن)

چاو مچاندن: چاو قونچاندن؛ چاو قووچاندن؛

(ب) مردن. (چشم‌بستن)

چاوموپ: [تاوه‌لناو] چاوزه‌ق؛ چاو دهرپه‌پو؛

چاوبوق. (چشم‌برجسته)

چاونیرگسه: [ناو] جوړیک ماسی. (نوعی

ماهی)

+ چاوه: [ناو] یه‌که‌ی شماردنی ژوور و ژوده

و بیرری کاریز. (واحد شمارش اطاق)

+ چاوه: [ناو] له‌داره‌پای خانوودا به‌بینی

دوو کاریته‌یه. (فاصله دو بالار)

چاوه‌پیی: [ناو] چه‌مه‌پایی؛ چاوه‌نواپی؛ ته-

مایه‌ری. (منتظری؛ درانتظار)

+ چاو هه‌لته‌کاندن: برو هه‌لته‌کاندن؛ به‌چاو

وبرو هیماکردن بو نه‌کردنی کاریک، مه‌چو،

مه‌که، یان وه‌لامی سه‌لیی و نه‌رینی، نه، نا.

(ابرو بالا انداختن).

چاو هه‌لینان: چاو کردنه‌وه؛ (ب) به

خوداها تنه‌وه. (چشم‌باز کردن)

چاویلکه‌دان: جزمه و قوتووی جیگای

چاویلکه. (کیف‌عینک)

چایپالوون: [ناو] چاپارزه‌ن؛ چای پالیو. (صافی

چای)

+ چای: [ناو] چا؛ چایی؛ بنجه‌داری

چایی؛ ده‌م

کراوی گه‌لای په‌روه‌رده کراوی دارچایی. (بته

و برگ و دمکرده چای)

چایچی: [ناو] چاپه‌ز؛ قاوه‌چی؛ چای په‌ز. (قهوه-

چی)

چای هه‌وایی: [ناو] چالی هه‌وایی که‌ فروکه

له‌پر تیده‌که‌ووی و داده‌چی. (چاه‌ه‌وایی)

چتگهل: کووی چت؛ شتگهل. (چیزها)

چت‌ومه‌ک: [ناو] شت‌ومت؛ که‌لوپهل. (اشیا)

چتونه: چتو؛ چوون؛ چاوا؛ چلوون. (چطور)

چتی: [به‌نداشتی؛ شتیکی؛ وانیکی. (چیزی)

چرابرز: چراییکی قه‌دیمی بوو به‌فتیله و

شیله‌ی گهرچه‌ک هه‌لده‌کرا (چراغ روغن

گرچک)

چرا پی‌بوون: چرا هه‌لکردن؛ گراندنی چرا. (۲)

خاوه‌ن چرا؛ چرا پی‌بوون؛ که‌سیک که‌چرای پییه.

(چراغ روشنکردن)

چرا ده‌سی: [ناو] چراییکی پلیته‌داری که‌م

شو له‌بوو. (چراغ موشی)

چرالخ: [ناو] له‌تورکیه‌وه هاتووه، لکی

داریکه وه‌ک مووم ده‌سووتی. (درختی است

مانند شمع میسوزد)
 چِراو : (۱) پَر و تیک‌نالاو. (توی هم-
 رفته) (۲) پچراو. (قطع شده)
 چراوی : [ناو] چرا. (چراغ)
 چرای : بانگ کردن. (صدازدن)
 چرپه‌ی پی : ده‌نگیکی که می‌کاتی هه-
 نگاونان ؛ (شتی‌نیه که خوشتر بی له چرپه‌ی-
 پی و چپه‌یچپه). «به‌شیو» (بیج بیج)
 چِردو : [ئاوه‌لناو] ئاژه‌لیک که باش
 شیرنادا (حیوانیکه مشکل دوشیده‌شود) <
 چِردو
 چِرده‌ری : [ئاوه‌لناو] (ب) ژنیک که دره‌نگ
 خو به ده‌سته‌وه دِدا. (کنایی، زنی که به‌سختی
 خود را در اختیار بگذارد)
 چِرژ : [ئاوه‌لناو] پِرژ؛ بِلّاو؛ پِرش. (پخش)
 چِرژان : چوون به‌ناو یه‌کدا و تیک هالان؛ لکی
 داره‌کان تیک‌چِرژاون. (توی هم‌رفتن)
 چِرِسک : [ناو] ترووسکه و چرووسکه‌ی
 پووناکي؛ ترووسک. (سوسو)
 چِرقراندن : پِرش و بِلّاو کردن. (پخش و پراکنده-
 کردن)
 چِرقری : [ناو] بِلّاوی؛ پِرژی؛ پهریشانی.
 (پراکندگی)
 چِرَقه : [ده‌نگ] قِرچه؛ ده‌نگی شکانی دار.
 (قرچ)
 + چِرکه‌چِرک : به چِرکه‌چِرک پیاچوون؛ زور
 و به زه‌حمه‌ت و گوشار پیاچوون. (بافشار)
 چِرگاو : [ناو] زه‌لکاوی پِر و چِر. (نیزاران‌بوه)
 چِرگه : چِیگای دژوار و چِر. (جای سنگلاخ
 و دشوار)
 چِرگهر : [ناو] گورانی بیژ. (آوازخوان)

چِرِمسان : چِرِمسین [چاوگه] سیس‌بوون و
 ژاکان. (پژمردهن)
 چِرِوچِیو : [ناو] چیلکه و چه‌وِیل؛ لقی داری
 و شکی باریک و ورد. (خرده چوب‌خشک)
 چِرِوَنه‌ک : هه‌شار؛ نادیار؛ پنهان. (پنهان)
 چِرِووسکه‌پَراو : شه‌وپاوی په‌له‌ومر به
 چرا. (شکارپرنده درشب با چراغ)
 چِرِووس : [ناو] ترووسک؛ چرووسکه؛
 ترووسکه. (سوسو)
 چِرِه‌که‌و : خویندنی که‌و؛ کییه‌رکیی خویندنی
 دوو یان چهند که‌و. (مسابقه خواندن کبک)
 چِرِیسکان : ترووسکان. (درخشش)
 چِر : [ناو] نووکی قولایی ماسی‌گرتن؛ وه‌ک؛
 قولایی دوو‌چِر. (نک قلاب ماهی‌گیری). +
 <دریشووشک.
 چِریرین : [چاوگه] سیس‌بوون؛ ژاکان؛ چِرچ-
 بوون. (پژمردشدن. چِرِوکیدن)
 چِرِزلیک : [ناو] جوَریک‌کی‌ردی که‌وانییه وه‌ک
 خنجیر. (گزلیک) +
 + چِرِه‌لی‌هه‌لَساندن : (ب) زهرمر لیدان؛ نازار
 پیگه‌یاندن؛ پیوه‌دان. (ضرر و آزار رساندن)
 چِرِسک : [ئاوه‌لناو] چوست؛ چالاک. (چست)
 چِر : < چِقِر.
 چِراندن : به گژدا کردن؛ هاندان. (تحریر
 کردن)
 چِفَت‌وبه‌س : [ناو] ئالقه‌پِرِز و دوولایی. (چفت
 و بست)
 چِفَتِه : (۱) [ناو] (تفه‌نگی پراو. (تفنگ
 شکاری).
 (۲) [ئاوه‌لناو] سیابه‌خت؛ به‌دبه‌خت؛
 داماو (بیچاره)

چفکرن غیل و فهره ج کردن؛ گزی کرن؛ ته-
 شقه له کردن. (حیله کردن)
 چفه چف: [ناو] سرتە سرت؛ پچه بیج. (بیج بیج)
 چفانگه: [ناو] جفاتنگه؛ جیی کو بوونهوه؛ کوومه-
 لگا. (جای اجتماع کردن)
 چفو: [ئاوه لئاو] حیله باز؛ فیله باز، گزی که-
 ر؛ جامباز. (مکار)
 چفوونی: [ناو] جوان و جه حیلی؛ لاوی؛ هه-
 رزه کاری. (جوانی)
 چشین: [چاوه] خواربوون؛ چه مین؛ هاتنه وه-
 یه ک. (خمیدن)
 چقر: [ناو] چقر؛ خاچ؛ خالی خاچ له په پی په-
 رانتو دا. (خاچ)
 چقله کهوی: [ناو] درووه زمرده. (نوعی خار)
 چقله کهوه: [ناو] پوور نایشی؛ جوړیک درووی
 کورته بالاییه. (نوعی خار)
 + چک: کو تایی؛ بران؛ بیهن چک بوون؛ هه
 ناسه بریان. (قطع)
 چکوئن: جه کوئن؛ له کوئن؛ کیده ریئن؛ له کووره-
 ن؛ وه کوورهن. (کجایند)
 چگزین نه تنوپه هت بوون؛ به شک بوون؛ به-
 دگومانی؛ چافزورک. (شکاکی)
 چگووراندن: [ناو] ئاوساندن؛ هه لمساندن؛
 بایپ کردن؛ رقی هه لمساندن. (عصبانی کردن)
 چلاب: [ناو] زیره ی ئالتوون. (زنجیر طلا)
 چلپایی: [ناو] هه زاریا. (هزاریا)
 + چلیپو لیس: خواردنی به له ز و به دهنگ
 وسه داوه. (خوردن یا سروصدا و عجله)
 چلتوو کجار به رزه و شه لتوو کجار؛ مه زرای-
 برنج. (شالیزار)
 چلتیکه: [ناو] پوهوی لیقه ی چپوو له تیکه-

گهلی قوماشی دهمه دویرد. (چهل تکه)
 چلچراو: [ناو] چلچرا؛ لووستیر. (لوستر)
 چل چله: زور به سالچوو؛ چه ندجار چل سال.
 (چهل چهله؛ چل چله)
 چلچمه: کیویکه له بهینی سه قز و مه-
 ربواندا که سه رچاوه ی چومی قز لوه زانه. (نام
 کوهی است)
 چلخووس: [ئاوه لئاو] رزْد؛ چکووس. (خسیس)
 چلدان: (۱) پتدانی دهمار و برین. (۲) ئیشان؛
 ددانم چلده دا؛ دیشیت. (۱) انبض-
 زدن. (۲) تیر کشیدن، درد کردن)
 چل درو: (ب) زور دروژن. (خیلی دروغگو)
 چلقلین: [چاوه] چریسکین؛ بریقه دانه وه؛ شه-
 وق دانه وه؛ ترووسکه دانه وه. (درخشیدن)
 چلقو ک: [ئاوه لئاو] به بریقه؛ به دره وشانه وه؛
 برووسکه دار. (درخشان)
 چلکبه ر: دهرمانی دزی چلکی برین و
 هوورگ (میکرو ب)؛ ئانتی بایو تیک. (آنتی-
 بیوتیک)
 چلوان: [ناو] چله کانی زستان. (چله های-
 زمستان)
 چلوو: [ناو] مه وادی بینویر بوونی ژن له پاش
 مندال بوون هه رچه ند له چل پروژیش که متر-
 بیت. (مدت قاعدگی زن پس از زایمان)
 چله شور: (۱) ریزنه بارانی پاش چله ی زستان؛
 (۲) وسلی دوی چلوو. (۱) باران پس از چله-
 زمستان؛ ۲، غسل پس از چله)
 چله کان: (۱) لکه کان. لقه کان. (شاخه ها).
 (۲) شله ژان؛ خوریان؛ چله کیان؛ سله مان. (یکه-
 خوردن)
 چله کاو: شله ژاو؛ خورپاو. (یکه خورده)

چله کیانه وه : سلهمانه وه؛ داچله کان. (یکه- خوردن)
 چلی هامنی : چله ی هاوین. (چله تابستان)
 چم : [ناو] سم؛ سمی ولّاخ. (سم)
 چمبل : [ناو] ده ستکی هیربار. (دسته ظروف- سفالین)
 چنچکان : [ناو] چینچکان؛ به چنچکانه وه
 دانیشتن؛ هه لئرووشکان. (چمباتمه)
 چنگ : [ناو] ریزمول؛ ورتکه نان. (ریزه نان)
 + چنگ گرتن : [چاوه گهت] به ناخوون پرووشاندن
 و بریندار کردن. (چنگ زدن)
 چنگولگرته ی : چنگگرتن. (چنگ گرفتن)
 چنگه بلماسی : [ناو] ها شاول بردن به په نجه و
 چنگ گرتن؛ شه په چنگ؛ حاله تی که سی که له
 شه پدا وه ژیر که وتوه له ژیرم وه به چنگ ده-
 ست ده کاته وه. (باچنگ از زیر دفاع کردن)
 چینیه : شتی نییه؛ تشتی نییه؛ (ب) گرینگ
 نییه. (چیزی نیست)
 چینیه وه : [چاوه گهت] هه لگرته وه و کو کردنه-
 وه؛ نان چینیه وه ی شوان له ئیوارندن. (جمع- کردن)
 چو : [ناو] چق؛ چقه؛ چوب؛ قیتکه ی ژوور په-
 نجه ی که له شیر و فرنده. (انگشت شاخی پای
 خروس)
 چو؟ ار : [ناو] به ینی واو و هه لف (د) یکی
 سوواو هه یه که به حال ههستی ییده-
 کریت. چو دار. (چوبدار)
 چوار یاره : [ناو] چوار به ش. (ب) فیشه کی تاپی
 چوار ساچمه ی راوی گه ورمه نچیر. (چهارپاره)
 چوار جامه : [ناو] چوار مشقه. (چهارزانو)
 چوار چو : [ناو] چوار چیوه؛ قاپی وینه و

ئاوینه؛ قاپ. ریزه ک. (چهارچوب)
 چوار خرت : به ران و بزن و بوقله و مه ری
 چوار ساله. (بز و گوسفند چهارساله)
 چواردانگ : (۱) [کوژی موسیق] له موسیقادا ده-
 نگی گورانیییزه کان به سی پله دابه شده-
 کریت ۲، ۴، ۶، دانگ. (۲) چواردانگ له شه ش
 دانگی هه رملکیک. (چهاردانگ)
 چوار شه ممه سووری : [ناو] وشه یه کی فارسییه
 وله کوردیشدا دهوتریت؛ کوله چوار شه ممه.
 چوار شه ممه ی ئاخری سال. (چهارشنبه- سوری)
 چوار قاپ : [ناو] جوریک یاریه به
 میج (جگ، قاپ) (چهارقاپ)
 + چوار قهه : [ناو] (ب) سه رهوش و پرو سه ری
 چوار گو شه. (رو سوری چهارقد)
 چوار گا : [ناو] مه قامی چوار گا له موسیقادا.
 (چهارگاه)
 + چوار لا : چوار تو؛ چوار هیئنده. چوار به رانبهر.
 (چهاربرابر)
 چوار وهرز : چوار فسه سل. (ب) سال. (چهار فصل)
 چوپ : [ناو] درو. (دروغ)
 چوپه مه : [ناو] چوپه مه. (چوب پنبه)
 چوتیر : [ناو] چویشتیر؛ بزنی دوو ساله.
 (بز دو ساله)
 چوخی : [ناو] چوغه. (بلیز از شال)
 چوده رچوو : [ئاوه لئاو] چق دریز بوو. (ب) خاوه-
 نی ته زمون و دونیادیتوو. (کنای، دنیا دیده)
 چوپ : [ناو] چوپه پوپ؛ که له شیر ی جهنگه لی؛ قه-
 رقاوول. (قراقول)
 چوپراوگه : [ناو] پلووسکی سه ربان. (ناودان
 پشتبام)

چورت شيوان : چورت بريان؛ چورتی ترياکي
پچران؛ خهوه نووچکه شيويان. (چرت پاره
شدن)

چوپه بېم : چوپېر؛ وشک کردنى دواډلوېي
تراو. (تا آخرين قطره خشکندن)

چوپه چوپ : شوپه شوپ هاتنه خواره وهى
تراو. (شرشر)

چوپه گه لوازه : [ناو] جوړه قازلاخه. (پرنده اى -
کبودباندازه سار)

چوق : [ناو] پوک؛ مز؛ نهفه سيکه له جفاره ده -
درېت. (پک)

+ چوقان : چوقين؛ [چاوگه] له رزين له ترس
يان سرما يان ياو. (لرزیدن)

چوقلى : سرچل؛ سرلک؛ خونچه ي سرلق
ويوېي دار. (غنچه و ساقه بالاي درخت)

چوقين : [چاوگه] (۱) هه لقرچاني پړون له سه -
رئاگر. (تفیدن؛ تفت دادن) (۲) < چوقان.

چوکار : [ناو] چيوکار؛ دارتاش؛ چوگر. (نجار)
+ چوک دادان : چوک له عهرزدا دانان. (ب)

کولدان؛ شکستى هيټان؛ به زين. (شکست -
خوردن)

چوکلشه مچه : [ناو] چيلکه ي شقارت. (چوب
کبريت)

چولخه : [ناو] که سى که خورى نازل به
برينگ دمېرېته وه. (پشم چين با دوکارد)

چولگه رد : [ناوه لئاو] بيايان گهرد؛ چولېر؛ کوچه -
رى بياوان نشين. (بيايان گرد)

+ چوله : [ناو] قهيسى و بادامى سهوزى نه گه -
بيو. (چغاله)

چوله بادام : < چوله

چوله پيچ : [ناو] (۱) چولمه پيچ؛ داريكى دوو

فليقانه بو دهره يټانى نچيرى وهک که -
رويشک و پړوى له کون. (چوبدوشاخه شکار)
(۲) راه که وى کاتى کر که وتنى ماکه -
و. (شکار کبک درياى که ماده کبک کرچ -
است). (۳) گولوله پيچ؛ ته ناف پيچ؛ شه دانندن و
شه ته کدان. (گلوله پيچ)

چوله پيچهن : < چوله پيچ

چوله که گرہ : [ناو] سه قرى ميشخور. قجى.
فرنده ييکه له تورمه مې په پېله که چوله که و

مشک ده خوا. (سنگ چشم)

چوله وانى : [ناو] ده شته وانى. (ب) کشت وکال
له کيو و ده شتد (کنايى، کشت وزرع

در صحرا)

چوماو : ناوى چوم. (آب رودخانه)

چونگه : چينه. (چينه)

چوواندن : (۱) پووچ کردنى گوره وى له
جوراييندا. (پوچ کردن). (۲) دهر کردن و قت کردن

له کوپى يارى. (اخراج)

چوواو : [ناو، بهر] قت کراو له کايه ي
پشکيلاندا. (کنار گذاشته شده در جوراب بازى)

چووزانم؛ چده زانم؛ چيه زانم؛ چازانم، چه -
بزانم. (ب) نازانم؛ (چه ميدانم)

چووزه ره : [ناو] تازه ترين چووزه ي پروهک؛
چووزه ره کردن؛ سهرده رهيټانى گيا له توو يان

له خاک. (جوانه)

چووزه لاو : [ناوه لئاو] لاوى مندا لکار و که مهر
باريک، ناوقده زراف. (نوجوان کمر باريک)

چوو کيټى : [ناو] پچوو کى؛ چکوله يى؛ گچکه -
يى. (کوچکى)

چووليت : [ناو] خه زيم؛ لووته وانه. (زينت پره -
دماغ)

چوونه : (۱) ږاېووردووی چوون.
چوونگن (رفته‌اند). (۲) [ناو] ټنگووتک؛ گونکه
هه‌ویر؛ توپه‌له‌قور (چونه)

چوونه‌ناو : (۱) کورت بوونه‌وهی قوماش له
ټاودا. (۲) لاواز بوون؛ تاوانه‌وه له ټاودا.
(لاغر شلن؛ حل شلن)

چوونه‌به‌س : به‌ستران. قفل‌بوون؛ وه‌ک:
زمان چوونه به‌س. (بسته شلن)

چوونه به‌س (۱) پنا بردنه بهر مه‌رقده و باره-
گای چاک و پیر. (بسته رفتن) (۲) دواېرپان؛
ته‌واو بوون. (تمام شلن)

+ چوونه جه‌سته به شه‌ږوه چوونه سه‌رکه-
سی بو لیدانی. (پیش کسی رفتن بقصد کتک-
زدن)

چوونه سه‌ر (۱) دان به سه‌ردا؛ هیرش کردنه
سه‌ر؛ له شکر بردنه سه‌رکه سی (حمله-
بردن) (۲) سه‌رکه وتن؛ پله و پایه وه‌رگرتن؛
چوونه بان، له نیړدیوان چوونه بان. (ترقی-
کړن)

چوونه لا : (۱) ږویشتنه که‌نار؛ چوونه لاوه؛
(کنار رفتن) (۲) چوونه کن؛ ږویشن بو (خرمات،
نژیک، کن، لا) ی که‌سی. (پیش کسی رفتن)
چوویت (۱) ږاېوردووی چوون بو هه‌وه‌لکه-
سی تاک ږویشتنووی؛ ږویشتنگی؛
ږویشتنی. (رفته‌ای؛ رفتی) (۲) [ناو] هه‌ش.
(تیل) (۳) تده [ټاوه‌لناو] چفیت، پاک له پاک.
(بې حساب)

+ چووین : چوون بو هه‌وه‌ل که‌سی کو؛ ټیمه
چووین؛ ږویشتن. (رفتیم)

چه‌پازله : [ناو] شه‌قزله؛ شه‌پلاغه. (سیلی)
چه‌پاله : [ناو] چه‌پک؛ چه‌پاله‌گول؛ ده‌سته‌گول.

(دسته)

چه‌پخووس : [ټاوه‌لناو] به‌دواز. خراپه‌خواز. نیاز
خراپ. (بدخواه)

چه‌پخوون : (۱) [ټاوه‌لناو] خیل. چاولار (لوچ).
(۲) [ناو] هیرش بردنه سه‌ردوژمن بیخه‌به‌ر و
به شمو. (شبیخون)

چه‌پ‌ده‌ست : چه‌پ‌له‌ر.

چه‌پ‌راست : نه‌سپیک که ده‌ستی چه‌پ و
لاقی راستی باز نه‌ییکی سپی ږه‌نگی هه-
بیټ. (اسبی که دست‌چپ و پای راستش
دری‌خلق سفید باشد)

چه‌پ‌له‌ر [ټاوه‌لناو] چه‌پ‌ده‌ست؛ مرویی که به ده-
ستی چه‌پ کار ده‌کا یان دهنووسی. (چپ-
دست)

چه‌پ و گوپ : [ناو] ږاوه‌ږووت. (راهزنی)
چه‌په : وهرگه‌رانی سه‌یاره. (چه‌په)
چه‌په‌رچی : [ناو] پو‌ستچی؛ په‌یک و نامه-
هینر؛ نامه‌به‌ر. (پستچی)

چه‌په‌رخانه : [ناو] پو‌ستخانه. (پستخانه)
چه‌په‌لکاری : [ناو] کاریسی؛ کارناپوختی.
(گندزن)

چه‌په‌لی : [ناو] پیسی؛ گه‌ماری؛
قریژی؛ پو‌خلی. (چرکینی؛ گندی)
چه‌په‌نداز : [ټاوه‌لناو] ده‌غل؛ فیله‌باز؛ حيله-
باز (حيله گر)

چه‌پی : [ټاوه‌لناو] (۱) ټندامی حیزبی چه‌پ
بوون. (چی). (۲) [ناو] چه‌له‌پایی؛ هه‌له‌په‌رکی
کرز. (نوعی رقص تند)

چه‌ت : [ناو] (۱) کو‌زری خه‌رمان؛ ساقه‌تی
گوله‌گه نمی نه‌کو‌تراو. (ساقه‌نیم کو‌ب‌خرمن)
(۲) ته‌گه‌ره. (چت)

چەتاندن : قتانندن؛ قرتاندن. (قطع کردن)

+ چەترهه لدان: سه یوان کردنه وه؛ چە ترپان -
کردنه وه؛ چە ترپیکانی بۆقله و تاوس. (چە -
ترباز کردن)

چەتومەر : [ناو] نیوهی نیوبتری شلهمه نی به -
رانبه به ۲۵۰ سی سی (سانتیمتری چوارگۆشه).
(چتول)

چەته برژین : [ئاوه لئاو] برژاندنی به پهله و نیوه
برژ. (نیم پخته)

چەته پری : [ناو] لا پری؛ پێگه ی باریک وچه -
توون؛ کویره پری. (کورهره)

چەته ول : [ناو] پولیسی ئیشکگر. (پاسبان)
چەتیان : [ناو] دهرزیله؛ دهرزی عورووسی؛ ده -

رزی سنجاخ؛ دهرزی بهرسینگ و بهروک.
دهرزیله. (سنجاخ قفلی)

چەتیم : چەتیوه؛ کچه تیو. (یتیمچه دختر)
چەتین : [ئاوه لئاو] چەتوون؛ دژوار؛ سه -

خت. (مشکل)
چەچه کو له : [ناو] چەچه قو له؛ جوړیک ناساخی

حه یوانی بهرزیه. (نوعی مرض اسب وگاو)
چەخت : [ئاوه لئاو] بیشهرم. (بیشرم)

چەختی : [ناو] بیشهرمی؛ چەقه -
سوویی. (بیشرمی)

چەختی : [ناو] چوختی؛ له کاردهر هاتوویی؛
وریایی؛ کارامه یی. (کارامدی)

چەخش : [ناو] بهرژه وهندی؛ قازانج. (منفعت)
چەخمور : [ناو] فد. نه سپی که گلینه ی

چاویکی کالتربیت له چاوه که ی دیکه ی.
(چخمور)

چەخمور : [ئاوه لئاو] چاخمور؛ پتهو؛ قهوی؛
خوړاگر؛ قاییم. (محکم)

چەدما : [بهند] جه دما؛ له دووماهی؛ له پاش؛
له دوو. (بعداز؛ سپس)

چەراخو خ بهشی ژوورمه ی سه رته نوور و
مدبهق. (قسمت بالای مطبخ)

چەرت : [ناو] سه تلی گه وره ی ئاو. (سطل
بزرگ)

+ چەرچهف : روو تهختی؛ مه لافه. (روتختی)
چەرختهوون : [ناو] سوڤا؛ کوورمه. (بخاری)

چەرخی : [ناو] بایدیه ی مسی؛ کاسه ی
چووکی مسی. (بادیه مسی)

چەرخیای : [چاوگه] چەرخین؛ خول خواردن.
(چرخیدن)

چەرخی خه یاتی : [ناو] مه کینه ی دروومان.
(چرخ خیاطی)

چەر قوبه ز : [ناو] هه لپه پین و دوو ده سماله ی
دوو که سییه. (رقص دونفری)

چەرما ی چهما : چەر مینه ی چاو؛ سپینه ی
چاو. (سفیدی چشم)

چەر مه : [ئاوه لئاو + ناو] چەر موو؛ سپی.
(سفید)

چەر مه له : [ئاوه لئاو] سپیکه له. (سفید)
چەرنا ی : له وه راندن. (چراندن)

چەر دهوو که ل : < چەر دهوو که ل
چهس : [چیناو] چیه؛ چیشه. (چیست)

چهسپ : (۱) [ناو] چهست؛ سلاوی عهسکه ری
به پاکوتانن به یه کدا. (چسپ). (۲) [ئاوه لئاو]

جلوبه رگی پرپه پری ئه ندام؛ دژی فش و هه راو
(چسبان) +

چهسپی ئاوه کی : [ناو، ت] چهسپی دار تاشی. چه -
سپتراو. (چسب مایع)

چهسپنای : [چاوگه] لکاندن؛ چهسپاندن.

(چسباندن)

چه سپین : [ناو، بک] نووسین؛ لکین.
(چسباننده)

چه سپی نه واری : [ناو] چه سپی کاغه زی و
نایلوئی. (چسب نواری)

+ چه شته : [ناوه لئاو] (ب) کار به دهستی که
فیری به رتیل و هر گرتن بوو بیت. (کنایی،
کار مندرشوه بگیر)

چه شته ی : [چاوگه] چه شتن؛ چیشتن.
(چشیدن)

چه شنه : پشک : [ناو] قورعه. (قرعه)
+ چه شنی : [ناو] ته قینه ری فیشه ک که له
بنی همر فیشه کیدا هه به. (چاشنی فشنگ)
چه فت و چیپر : [ناوه لئاو] چه وت و گیر؛ چه فت-
و خوار. لار و گیر. (کچ و معوج)

چه فتیاگ : [ناو، بهر] لار بووگ؛ خوار بوو؛ گه-
راو. (خم شده)

چه فر : [ناو] چفر؛ خاچ؛ چقر. (خاچ)
چه فی : [پاوردووی چه قین؛ چه مین] چه ما؛ چه-
می؛ خه م بوو؛ گه را؛ لار بوو؛ چه میا؛ چه فیا.
(کچ شد)

چه فی : [ناو] حاله تی کوو پ بووگ؛
کوو پی؛ لاری؛ (خمیدگی)

چه ق : [ناو] (۱) لای ناو چالی قاپ. (طرف
گودستانگ) جوړیک پشه و دهماری سفتی
ناو گوشت؛ گوشت یان مهمکی داشوړاو و
چه ق. چه ق و داشوړاو. «سینه ی رهم مهمکی-
چه ق» «فولکلور» (پی؛ پستان شل و افتاده)

چه قماق : [ناو] تدفد؛ چه خماخ؛ نامیریکه به-
سهر گیلنه نگیده نه وه؛ (چخماخ)

چه ق و ته فی پوژگار : (ب) چه رمه سهری

پوژگار. (کنایی، محنت روزگار)

چه قولوور : چه به ی به کو مه لی سېلوټ.
(عوعو دستجمعی سگها)

چه قوچو : [ناو] چه قوچو لی بړین؛ قرته لی بړین؛
مژینی گوان و مهمک تا دوا دلوب. (تا آخرین
قطره مکیدن پستان)

چه ق و چوق : ته قه ی ددان له کاتی لهرز
لیه اتندا. (صدای بهم خوردن دندان)

چه قوی زامندار : [ناو] چه قویکی زبانه داره که
به بی گوشاری نه و زبانه دمه که ی
نانووشتی نه وه. (چاقوی ضامندار)

چه قه ته : [ناوه لئاو] زوړ بلی. چنه باز. (وراج)
چه قه دوو که ل : [ناو] چه دوو که ل؛ ته په دوو.
(دود غلیظ)

چه قه رو : سه گوهر؛ هه راوهوریا؛ هه لا. (عوعو؛
هممه)

چه قه سرو : [ناوه لئاو] زوړ بلی؛ قه ره چه ناخ؛
روو دامالو. (پررو؛ بیشرم)

چه قه ل : [ناو] چه قه ل. (شغال)
چه قه لآخ : [ناو] که میله ی ژیر دووگی مه-
ر. (گال؛ پوستاله)

چه قه لته : [ناوه لئاو] لهر؛ لاواز. (ضعیف)+
چه قه وانه : [ناو] نامرازیکی موسیقایه، چه نگ.
(چنگ)

چه قی مهرگ : [ناو] به هه زار حال و کیشه-
کیش. (باز حمت)

چه قی نه حله ت : [ناو] مانگرتن و پازی نه-
بوون. (لیج کردن)

+ چه قیو : [پاوردووی چه قین] (ب) بیج ووله
و ته کان، مه زره که په پیرانی کردوه و له جیی
خوی چه قیوه؛ پاره ستانی بی بزوه. (بیحرکت)

ایستادن)

چه کال: [ناو] گوشتی له ش که له رهی دیت و
سیس و چرچه. (گوشت شل و آویزان بدن)
+ چه کمه پرمق: خان زاده؛ به گزاده؛ (کوټه چه -
کمه پرمق: خان زاده ی لیکه -
وتوو.) (خان زاده؛ نجیب زاده)

چه کمه سوور: [ناو] فرنده ییکه له تورمه یی
مه له پوژ، له شی بچوو که و لاقی دریژمه.
(جوبیا)

چه کوچو: < چه قوچو

چه کو چول: [ناو] چه ک و ثامرازی شه -
پ. (اسلحه و اسباب جنگ)
چه ک و که وان: [ناو] ثامیره کانی هه -
لاجی. (دستگاه حلاجی)

+ چه که رداسی: [بند] تده و شه ییکی تورکییه،
(داس کیشان بی تیغ کرین) له ناکو یی؛ لا پره سه -
نی؛ بی پیوانه و کیشانه و به راورد و هه لسه -
نگاندن. (بدون قیاس و تفکر؛ سرسری)
چه که ره کردن: هه وه لین نیشانه ی سه -
وزبوونی پرووه ک. (جوانه زدن)

چه لایه: پوای به فره به سه ره. (شکار کردن
برروی برف یخ بسته)

چه لاندن: چه راندن؛ له وه راندن. (چراندن)
چه لتین: [چاوگه] که ول کردن. (پوست
کندن)

چه لچه له: [بند] جار جاره؛ جاروبار. (گاهی)
چه لخور: [ناو] چه لخور؛ چه لغوور؛ گسکی
له لکی گزیچار. (جارو از شاخه درخت گز)
چه لخورسی جو: گوله جوی پروینراوی بو دراو
بو چیشته. (جو نارس بوداده)
چه لخورسی گهنم: گهنمی فهریکی له ناوی

کولاتوو هه لکی شراوی وشکه وه بووی له ده -
ستار کراو. (خرده گندم نارس خشک شده)
چه لغوور: چه لغوو. < چه لخور.
چه لماندن: وه قسه هیئان. (بحرف آوردن)
چه لمین: [چاوگه] قسه کردن؛ ناخه فتن (حرف -
زدن)

چه له بی: [ناو] جه له بیچی؛ چو دار. (چوبدار)
چه له حانی: له سه رقه سه پویشتن به هه را و ده -
نگی به رز. (حرف زدن با صدای بلند)

+ چه له پایی: [ناو] (۱) هه لخه؛ هه لپه پینیکی
توند و کرزی کوردییه. (۲) ثاهه نگیکی
موسیقاییه به پیتی توندموه؛ ثاهه نگ و
گورانی کرز به زه ربی تاییه توه بو هه لپه پینی
چه له پایی. (آهنگ و رقص تند)

چه له کی: [ناو] جو ریک ماسی. (نوعی ماهی)
چه له نگی: [ناو] جوانی؛ شوخ و شهنگی. توند
و تولی. (جوانی؛ خوشگلی. چابکی)
چه ماش: [ثاوه لئاو] چه مووش. نا ارام.
(چموش)

چه ماو: < چوماو +

چه مبرسی: [ثاوه لئاو] چاو برسی؛ چکووس؛
پژد. (کنس؛ خسیس)

چه مبرای: [ناو] چاولیکه ری. (تقلید؛ چشم و
هم چشمی)

چه مبلوول: [ناو] پلووسک. (ناودان)
چه متهنگ: [ثاوه لئاو] به رچاوت تهنگ. (خسود)
چه مچ: [ناو] که و گیز؛ که و چک؛ چه مچه؛ که -
و چکی دهمپانی بهمنایی. (چمچه)
چه مچشین: چاو فرین؛ ییلووی چاو په -
پین. (چشم پریدن)

چه مچوچای: [ناو] که و چکه چایی (قاشق

چایخوری)

چەمچۆڤ : [ئاوہ لئاو] مروڤی لہږ و لاواز.
(انسان لاغرونحیف)

چەمچەمال : شاروچکەییکە لہ بہینی سلیمان
و کەرکووکدا. (اسم شہرکی است)
چەمچەقازان : [ناو] کەوگیزی گەورە ی ئاو ھە
لگوڤزان. (اڤگردان)

چەمچی : [ناو] چەرچی. (پیلەور)
چەمداری : [ناو] چاودیری. (مواظبت)
چەمزەق : [ئاوہ لئاو] چاو دەرپەرپو؛ چاوزە-
ق. (چشم برجستہ)

چەمساخ : [ناو] دەسکیشی کوڤیر؛
چاوساخ. (راهنمای کور)

چەم کز : [ئاوہ لئاو] کەمبەین؛ چاومژومور؛
چاوکز؛ چاوپرووش. (چشم ضعیف)

چەمل : [ناو] قولفە ی ھیربار. (دستہ کوزہ)
چەمنای : [چاوگە] چەماندن. (خماندن)

چەموچوغر : [ناو] قوڤخ وچۆم؛ چۆم و
دارستان؛ لیڤەوار و چۆم. (درختستان کنار نہر)
چەموخەم : [ناو] پیچ و پلووچ؛ راز و ڤەمز. (چم-
وخم)

چەموز : [ناو] وشەییکی ھەورامییە و دە-
کریت لہ جیاتنی کوئتڤولچی بەکار
بیریت. چاوەدیری شتیک بوون (کنترولچی؛
نظارت کننده)

چەموک : [ناو] چۆمی چکۆلە. جوگە. (جوب)
چەنانی پیشوو : [بەند] ھەر وەک چەلانی-
پیشوو؛ وەک جاران. (مانندزمان گذشته)
چەنتە : [ناو] جانتا؛ جەنتک. (ساک)

چەنچووژ : < چەم برسی
چەنخووس : < چەم تەنگ

چەنگەپرچە : قزکیشان لہ شەڤدا. (چنگزدن
بمو دردعوا)

چەنگەک : [ناو] چفتە؛ قولاپ؛ قە-
نارە. (چنگک)

چەنەئامە ی : [ناو] لہ دەست ھاتن؛ تووانا و
لیھاتنی کار. (قادر بوودن)

چەنەدریز : [ئاوہ لئاو] زوڤلی؛ چەنەشکاو؛ دەمە
وەر؛ سوڤڤقسە؛ فرەوڤژ. (پرگو)

چەنەگە : [ناو] تەرزینگ؛ ئارزەن؛ ئارچەن؛ چە-
ناکە؛ چەنە. (چانە)

چەنەم : (١) چەناکەم؛ (چانەام). (٢) لیم. لەمەن.
(ازمن)

چەنیدان : [ناو] دەرزیدان؛ جیگە ی دەرزی.
(جاسوزنی)

+ چەو : چیبوو؛ چ بوو. (چەبود؛ چەشد)
چەوت و چیر : [ئاوہ لئاو] چەوت و چە-
ویل؛ خوار و خیج. (کچ و کولە)

چەوچە : [ناو] مەتەلوکە؛ ھەلھین. (متل)
چەوچەو : [ناو] ھەوھەو؛ شلەژاوی. (آشفتگی)
چەودما : [بەند] لەوہەو؛ لەمەوہوا. (سپس؛
منبعد)

چەمەرانە : ھەوای (مۆسیقای) چەمەری.
(آهنگ عزای چمری)

چەمەرچۆپی : [ناو] چەمەری؛ دەستگرتن بەدە-
ورە و ئالقە پیکان بو ماتەم و عەزا کە

جوڤڤیک ھە لپەرکێیە. (عزاداری حلقەوار)
چەمەرەخەیار : [ناو] تروژی. (خیار چمبر)

چەمەزەخم : [ناو] (١) بەچاوەوہە-
بوون. (٢) نووشتە ی چاوەزار. (چشم زخم.

طلسم چشم زخم)
چەمەقوولە : [ناو] چاوقوولکە؛ چاوەقوولە؛

چای باله کیان: کیویکی به رزه له ناوچهی
 باله کایه تی. (نام کوهی است)
 چای بستی: کیویکه نزدیکی رهواندنز. (نام
 کوهی است)
 چای زینی دهرگه له: کیویکه له ناوچهی
 حاجی ئومه ران. (حاجی عومران) (نام کوهی-
 است)
 چیبوون: [چاوگه، ت] (۱) چه شته بوونی تانجی
 له هه وهل راودل (شکار یاد گرفتن
 تازی). (۲) دروست بوون. (درست شدن)
 چیتین: [ئاوه لئاو] فرندهی چیل چیل؛
 خالخال؛ پلنگ پلنگ. (نقطه نقطه)
 چیچکه: [ناو] پزه هول؛ ورتکه نان؛ (پزمنان).
 < چنچکه.
 چیچیست: ناوی زه ریای ورمی (نام دریاچه-
 ارومیه)
 چیخ: [ناو] چیخ؛ پهرده له حه سیری
 قامیش. (پهرده حایل از نی)
 چیدار: [ناو] که له پیچه. (دستبند؛ کلپچه)
 چیدمای: [به ند] لهما و دووا؛ له ئیسته به ولاوه.
 (از این بعد)
 چیر: [ناو] غه بیته؛ پاشمله باسکردن.
 (غیبت)
 + چیر: [ئاوه لئاو] له گهل چه پدا دیت به واتای
 لار و گیر، ددانی چهپ و چیر و نارپیک (کج-
 و کوله)
 چیش: چی؛ چیه. (چه؛ چی)
 چیشتلینان: [چاوگه، ت] گرار و چیشتل
 دروستکردن. ناشپه زی کردن. (آشپزی کردن)
 چیفانوک: [ناو] حه کایه ته (داستان
 چیفک: [ناو] چیفک؛ چوله که؛ چیفک؛

بامرنی؛ بای مردنی. (طاعون)
 چه مه نزار: میر غوزار؛ میرگ؛ چیمه نزار. (چمنزار)
 چه میاگ: [ئاوه لئاو + ناو، یک] لار بوو؛ چه ماوم
 (خمیده)
 چه ناکه شکیاگ: [ئاوه لئاو] چه نه شکاو؛ (ب)
 چه نه وهر؛ زور بلی؛ ده مه وهر؛ فره ویز. (پرگو)
 چه نان: چه ندان؛ هینده (چندان)
 چه ودان: [ناو] چه وار؛ چودان؛ چه-
 هداس. (چودار)
 چه ورو چلیک: [ئاوه لئاو] بیس و ره ناوی. (چرب
 و چیلی)
 چه وس: [ناو] ئازار؛ مه یته؛ رمنج. (آزار)
 چه وکیش: [ناو] که ره سته بیکه وه ک شهن که
 سه ره که ی چه ماوه ته وه بو دهر دانی کولو و ور
 تکه به ردی زه وی و زار. (شنکش)
 چه وگان: [ناو] فد جووری یاری که به سواری
 نه سپ و گوچانی تاییه ت و گو ده-
 کریت. (چوگان)
 چه وگه: چه بووگه؛ چی بووه؛ چه بووه (چی شده)
 چه ول: [ناو] چه ویل؛ چیلکه و چه ویل؛
 پاشاخو. (پسمانده علف درشت در آخور)
 چه ویر: گیاییکی بون خوشه که له
 کوردوستانات. زوره (آویشن)
 چه ییگ: [ئاوه لئاو] ته زیو؛ چیاو؛ چاییگ؛
 سارد؛ ره چیاو. (سرد)
 چی نه وی: (۱) چشتیکی گهره که (چه-
 می خواهد). (۲) چه نه وی؛ چه نه بیته؛ چیده بیته؛
 چه ده بیته (چه میشود)
 چیاو: [ئاوه لئاو] (۱) سارد؛ چاییگه (سرد). (۲)
 ره چیاگ؛ به سه هول بووگ. (بخ بسته)
 چیا ی ناگری: < ناگری داغ

کویشکه؛ کیشکه؛ مهلیچک؛ میرچک؛ مه -
 لیچک؛ مهلیشکه؛ چوول؛ جیفک. (کنجشک)
 چیق : [ناو] قالآوه پشه؛ قپکا رهش؛ قهله پره -
 شه. (کلاغ)
 چیکه : (۱) دروستی بکه. (درست کن). (۲) نه -
 گره. لیږه. ویږی. نه پرا. فیری. (اینجا)
 چینگه : چیکه؛ چینگا؛ لیږه؛ فیری. (اینجا)
 چینگه ولا : [بمند] لیږه ولا. (ب) چیدمای؛ له مه -
 ودوا. (منبعد)
 چیلکرن : [چاوگه، ت] یادکرن؛ ومیږهینانه وه.
 (یادکردن)
 چیلکه وچه ویل : [ناو] پووش وپلاش.
 (خاروخاشاک)
 چيله ک : [ناو] چیل؛ مانگا. (ماده گاو)
 چيله کی : [ناو] جوریک ماسییه. (نوعی ماهی)
 چيله وچه وته : [ناو] سیله وچه وته؛ سیله وچه -

فته؛ بهوردی پروانین؛ سیره گرتن له تفهنگ
 هاویشتندا. (دقیق نگریستن؛ نشانه رفتن)
 چین : [ناو] توپژ؛ وهک چینی دیوار؛ چینی -
 کریکار؛ توپژی کریکار. (طبقه) (۲) کووی چی؛
 نه وانه چین؛ چشتیکن. (چيستند) (۳) ناوی ولاتی
 چین (کشور چین)
 + چيو : [ناو] شت؛ چت. (چیز؛ شیئی)
 چيوک : [ناو] ده مار؛ (ب) ده ماری
 توتون. (رگبرگ توتون)
 چيوک : [ناو] قنچک؛ قنچکی کشمیش و
 میوژ و تری. (دم کشمش)
 چيولای : [بمند] له مه و دووا. (بعد از این)
 چيوه خرتی : [ناو، ت] چيوه خشانندن له جیگای
 تهنگ. و تیوه ژمندن؛ (ب) دارگیرانندن له کون
 و نچیرده ربه پانندن. (شکار را با چوب از سوراخ
 بیرون کردن)

حارب : [ناو] نارو. (عرب)

حاربگاگوزی: [بهند] سهرسهری؛ لاپره سهنی چه -

که رداسی. (سرسری)

حازربیهی : [چاوگه] حازربوون. (حاضرشدن)

حال : [ناو] (۱) باروئوخ. (حالت) (۲) کیشه به -

هزار حال باره که م برده سهر: حاله حال؛ رمنج و

کیشه . (مشکل)

حالوری : [ناو] فیزداری ؛ بزوزی . (تکبر)

حالووک : [ناو] ههلووک، ههلووچه . (آلوچه)

حالی حازر : [بهند] نه لعان؛ نیسته؛ نه م کاته.

(حال حاضر)

حاملان : [ناو] پهروه رده؛ پهروه رشت (پرورش)

حاملانن : [چاوگه ت] رمنیوهینان ؛ پهروه رده -

کردن . (به عمل آوردن)

حاوین : [ناوبیک] که سیک که ده حاوینیتیه وه .

(آرام کننده)

حاوینهر : [ناوبیک] حاوین ؛ به خیکوهر؛ نارام کهر.

(پرورنده؛ آرامش دهنده)

حل : [ناو] هیل؛ جوریک بهاراتی بوئوخوشه؛ به -

ری داری هیل. (هل)

حنچک : < هنگ.

حوپله : حوپله. < حوپه

حوین : [ئاوه لئاو] زبه لاحی ناقول؛ زه لام و

گمته. (دراز بی قواره)

حوپه : [ئاوه لئاو] زه لام ؛ زبه لاج؛ ناقول (یغر)

حوته : [ناو] ههوتوو؛ ههفته ؛ ههوته. (هفته)

حوجره : [ناو] ژووری چکولهی فهقییان له مزگه -

وت؛ ژووری چووی کاری توجارپه تله بازار.

(حجره؛)

حوققه : [ناو] (۱) قوتوو. (قوطی) (۲) فیل؛

گزی. (حقه) (۳) سهری بافورکه تلیاکی پیدا

ده چه سپین. (حقه؛ سروافور)

حوکم : [ناو] جوریک یاری به په پهی په رانتو.

(بازی حکم) +

حولبوون : [چاوگه ت] سهرسام بوون گیزبوون.

(گیج شدن)

حوک : [ناو] که پر. (کپر)

حوکگیل : [ئاوه لئاو] گیزه گیز؛ گیز وحوک؛ گیزو

ویژ. (گیج و ویج)

حولویسک : [ناو] شیلوک. (عضوی در شکم

گوسفند برای پنیر مایه)

حولی: [ناو] (۱) تولی؛ نهومی سهره وهی خانوو .

(طبقه آخر ساختمان). (۲) گیلی؛ گیزی؛ (گیجی)

حولیچه ک : [ناو] ههلووژه؛ ههلووچه. (آلوچه)

حونه ر : [ناو] حونه ر؛ کاری که ته نیا که سانیکی

تایبته ده توانن نه نجامی بدن؛ کاری شیاو، نه -

وتو؛ بوئی هیه وهی هونه ر له پیشدا حونه ر

بووییت. (هنر)

حهبان : [ناو] جه پهی ئاو . (کوزه آب)

حهبدال : [ناو] مروقی ماقوول؛ خوداناس؛ سه

وداسهر؛ عهودال. ههلوهدا؛ (انسان خانه بدوش؛

خداشناس)

حهبدالی : [ناو] سهوداسه‌ری ؛ هه‌لوه‌دایی .
(خانه بدوشی)

حه‌بدوئی : [ناو] ئیلی سماییل ئاغای سمکو له
نزیکی شاری سه‌لماس و گوندی چه‌هریق
نیشته‌جین . (طایفه اسماعیل آقای سمیتقو)
حه‌پنای : [چاوگه] هه‌پین ؛ وه‌پین هه‌په‌کردن .
(وعو‌وکردن)

حه‌پونه : [ئاوه‌لناو] هه‌پوله ؛ که‌مه‌هوش ؛ مروقی
زل و تی‌کسمراو ؛ هه‌پلوس . (آدم یغر و کودن)
حه‌په می‌ش‌خوړ : (ب) مروقی گیل و گه‌وج و
نه‌زان . (کنایی، آدم گیج و بی‌شعور)
حه‌تال : [ئاوه‌لناو] له‌گه‌ل به‌تالدا دیت . به‌تال -
و‌حه‌تال . خالی‌وخوت ؛ چول ؛ بیکار . (خالی بیکار)
حه‌تتار : [ناو] عه‌تر فروش ؛ عه‌تتار . (عطار)
حه‌جمن : [چاوگه] هه‌جمین ؛ ته‌بتین ؛ عه‌جمن ؛
ئارام و قه‌رار ؛ هه‌دا . (آرام و قرار)

حه‌جماندن : [چاوگه] ئارام کردن ؛ ته‌بتانیدن .
(آرام کردن)

حه‌جمین : که‌حه‌جمن .
حه‌رد : [ناو] ئه‌رد ؛ عه‌رز ؛ زه‌وی ؛ هه‌رز ؛ عه‌رد .
(زمین)

حه‌رز : [ناو] ئه‌رد ؛ زه‌وی ؛ عه‌رز . (زمین)

حه‌ره‌مخانه : [ناو] فد ؛ ژووری جودا له
میوانخانه‌ی گه‌وران ؛ ئه‌نده‌روونی . (منزل
مخصوص خانواده ؛ حرمانه)

حه‌رمهل : [ناو] گیاییکه بو‌نه‌خوشینی باداری
به‌که‌لکه . (نام گیاهی ایست)

حه‌ره‌سناک : [ئاوه‌لناو] هه‌سوود ؛ به‌ئیرهی .
(حسود)

حه‌ریر : [ناو] شاریکه نزیکی شه‌قلاوه ؛

گوندیکه نزیکی شاری کردند له باشووری
ئیران . (نام شهر و نام دهی است) +

هه‌زار : [ئاوه‌لناو] هه‌زار . (هزار)
هه‌ز وه‌نه‌ئامه‌ی : [چاوگه] هه‌زلی‌کردن .
(دوست داشتن)

هه‌سابی : که‌حسابی
هه‌ساوکه‌رده‌ی : [چاوگه] هه‌ساب کردن .
(حساب کردن)

هه‌ساوی : [ناو] که‌ری به‌کار و نازا . (خر پر
توان و طاقت)

هه‌سه‌س : [ناو] پاسه‌بان ؛ کیش‌کچی ؛ (عسس)
هه‌سه‌نه‌سه‌سته : [ناو] بالنده‌ییکه لاق دریز
وکلک کورت . (اسم پرنده ایست)

هه‌سیره‌ئاو : [ناو] هه‌سیراو ؛ هه‌ماراو ؛ ئه‌سته‌یر .
(آبانبار ؛ استخر)

هه‌سیل : [ناو] هه‌سیر . (بوری)

هه‌سیلک : [ناو] هه‌سیر . (بوری)

هه‌شاکه‌رده‌ی : [چاوگه] هه‌شاکردن ؛ وه‌ئه -
سته‌نه‌گرتن ؛ نه‌په‌ژراندن . (انکار کردن)

هه‌شرکردن : [چاوگه] هه‌شر به‌ریاکردن ؛
(ب) کاریکی ئه‌وتو کردن ؛ نواندن ئازایی و

کوشتاری زوړ له شه‌ردا . (حشر بیا کردن)
هه‌شر و‌حه‌له‌لا : [ناو] هه‌للا و هه‌نگامه ؛ زه‌نا زه‌نا .
(هیاهوی بسیار)

هه‌شیا : تشت ؛ شت ؛ له ئه‌شیای ئارمویه‌وه
هاتووه ، کو‌ی شه‌یی . (اشیاء)

هه‌شیفانیدن : [چاوگه] نووسین . (نوشتن)

هه‌فت‌برالی : [ناو] هه‌وت ئه‌سته‌یره‌ی هه‌وته -
وانان . (هفت ستاره دب‌اصغر)

هه‌فتم : [ئاوه‌لناو] هه‌وته‌م ؛ هه‌وته ؛ هه‌و روژ پاش

ه دایک بوون یا مردن . (هفتم)

هفته یی : [بهند] ههوتیه یی؛ ههه ههوت پوژ
جاریک . (هفته ای)

ههفتیر : [ناو] ههوتیر ؛ جوړیک دهمانچه .
(هفت تیر)

ههفه : [ئاوه لئاو] ههفه؛ ههفهو . (هفده)

ههقیق : [ناو] حاقیق؛ عاقیق؛ عاقیق . (عقیق)

ههکلوو : ههککوو ؛ پهککوو . (وه)

ههلاقی : [ناو] جوړیک تری . (نوعی انگور)

ههلاوی : [ناو] بهفرینه؛ پهرومرده کراوی شیر و
شه کر له نیو بهفردا . (نوعی بستنی)

ههلقه به گوښ : [ئاوه لئاو] ئالقه به گوښ؛ [ناو]

زپر خپرید؛ زپر کر؛ بهنده؛ بهنی؛ ئالقه له گوښ؛
(حلقه به گوښ)

ههلوو : [ناو] به لاقیک ههلبه زینه وه و پوښتن .
ههنگله شهله؛ ههله که (لی - لی)

ههله بی : [ناو] (۱) تنه که؛ (ب) چه لنگه پووتی؛
خه لک و په یوه مندیدار به شاری ههله به وه

(۱ و ۲ حلی)

ههلهوی : < ههله بی

ههله شیش : [ناو] ههله شیش؛ بوقله مموته؛ قه؛
که رگامیسری؛ قهله مموون؛ گزگل؛ ههله و ههلو .

(بو قلمون)

ههلیم : [ناو] خوراکیکه له گهنم و گوشتی
بوقله . (حلیم)

هههباروژی : [چاوگه ت] ئامباز بوون؛ هیرش .
(هیرش) بردن . (حملة کردن)

هههتهر : [ناو] ههتهر؛ ههتهر . (عتر)

هههمس : [ئاوه لئاو] هههمس جوړیک ږنگی بزن
و نیړی . (نوعی بز)

هههملی : [ئاوه لئاو] هههملی؛ گیروډه به شه ږاب

و تریاک یان شتی تر . (عملی؛ معتاد) +

هههنزه پرووت : [ناو] ئهنزه پرووت ؛ شیله ی وشکه -
وه بووی تووسی . (شیره چوغان)

ههنک : [ناو] ژمنین ؛ هینچک؛ کوت . (کله زدن)
ههنهق : [ناو] ههنهک؛ گالته؛ شوخی؛ گالته

و گهپ . (شوخی)

هههو : [ناو] ههه . (۱) ږاده؛ ئهنذازه؛ مهقام؛ هه-
وی به چیه ؛ قاییلی به چیه . (۲) سنوور؛ تخووب؛

خودوود (۱ و ۲ حد)

هههورانه وه : [چاوگه ت] پونگ خوار دنه وه . (جمع)
شدن آب و بر گشتن

هههوزخانه : [ناو] ژووری که ههوزی تیداییت .
(خوضخانه)

هههوشی : [ناو] ههوشه؛ ههسار . (حیات؛ زمین
محصور)

هههول و دهول : [ناو] ههول و تهقالا . (جدیت
وکوشش)

هههیاس : [ناو] هه یاز؛ جقه؛ چو . (انگشت شاخی
پای خروس)

هههیتاندن : گوږ په کردن؛ ههه ههوی سواران .
(هورا کشیدن دستجمعی)

هههیته : [ناو] (۱) چه تیو (نوعی ناسزا) . (۲) ب)
نیشانه ی نیږبوون؛ کیر (آلت تناسلی مرد)

هههیسوبه یس : [ناو] فد؛ (ب) گیره و کیسه؛ هه-
نگامه؛ دهمه قاله . (حیص و بیص)

هههییش : [ناو] ههیش؛ خوښ ږابوواردن؛ وهشی؛
که یف و خوښی . (خوش گذرانی)

هههین : [ناو] حان؛ له ههینی گهرمادا ؛ له وه-
ختی گهرمادا؛ (وقت) +

حیج : [ئاوه لئاو] هیج نه تشت؛ هیج نه زان (هیج)
 حیج: [بهند] هیج زانیوته دهستم شکاوه؟ (هیج)
 حیج: [پیشگر] هیجکاره؛ به هیج جوړی. (هیج)
 حیج: [جیناو] هیچی؛ هیچیک؛ هیچکس.
 (هیج)

حیج شستی: [جیناو] هیشتی؛ (هیج چیز)
 هیجکاره: [ئاوه لئاو] بی نیش؛ بیکار؛ بی دهسه لات.
 (هیجکاره)

هیچکام: [جیناو] هیچکامیان؛ هیچکامه یان؛
 هیچکس؛ (هیچکدام)
 هیچکس: [جیناو] که سیکنه؛ هیچکه؛
 (هیچکس)

هیج نه زان: [ئاوه لئاو] بی ناومز؛ ناشاره زان؛ گهوج.
 (دانائی نداشتن؛ نادان. (هیچمدان))

هیج وهخت: [بهند] هیج کات؛ قهت؛ ههر گیز؛
 (هیج وقت)

حیز و سلامهت: بو پاراستنی بهر ژه وهندی، سه-
 رشوړی قبول کردن. (بخاطر منفعت، خفت
 قبول کردن)

حیزه فرسه ت: [ناوت] ناپیاوانه له ده رفعت که-
 لک وهر گرتن. (بانامردی از فرصت استفاده
 کردن)

حیزه فیل: [ناوت] فیلی بی ټاپروانه و شهرمه-
 زارانه و ناپیاوانه. (حیله ناپسند)

حیزه له: [ئاوه لئاو] مروقی سووک و چرووک و

ترسه نوک. (ترسوی بی ارزش)

حیسابی: [ئاوه لئاو] (۱) بهړی و جی؛ باش؛
 قسه ی حیسابی: قسه ی بهړی و جی. (۲) چاک؛
 ماقوول؛ پیاوی حیسابی: پیاوی چاک و
 ماقوول (حسابی)

حیسابی: [بهند] به ته وای؛ تیر و پر؛ حیسابی
 دارکاری کرا. (حسابی)

حیشووه: [ناو] عیشووه؛ نازوئه دا؛ لارو له نجه.
 (عشووه)

حیشووه باز: [ئاوه لئاو] عیشووه گهر. (عشووه گر)
 حیل: [ناو] عیل؛ تایفه؛ ټیل. (طایفه)
 حیل: پتهو. (محکم)

حیلاتی: [ئاوه لئاو] عیلاتی؛ ټیلاتی؛ عه شیره
 تی. (ایلیاتی؛ عشیره یی)

حیلانن: [چاوگه ت] شه هین؛ کوپاندنی نه-
 سپ. (شیبه کشیدن)

حیلم: [ناو] هیلم؛ چه سپی نه جارپی. (دارتاشی).
 (نوعی چسپ چوپ)

حیله حیل: [دهنگه ناو] چمند شه هینی له دواي
 یه ک. (شیبه پی درپی)

حیله زووک: [ناو] حه قلی مه قو. (اله کلنگ)
 حیلهمار: [ناو] کوله کوړه؛ کویره مار. (افعی)

حینوان: [ناو] عینوان؛ حیشووه؛ فیز و دهمار.
 (ده چیه گوپی بانان کراس زهردی، حینوان ده-
 فروشی) هولوکلوږ (غمزه و تکبر)

خال و به لهک : [ناو] کاژ و واژ؛ خالخال^۱ بوونی بهفري کوپستانان. (خالخال شدن برف کوهستان)
 خامحه لاهه : [ناو] جوړيک خام؛ جاو؛ (به- رهه لپينه ي خام حه لاهه، ههرده پوي و ده- کراوه). «فولکلور» (نوعی متقال؛ کرباس)
 خانه شاري : [ناو، ت] بو ثم وشه دوو هو په- چاو ده کريت (۱) خانه واتا مال، کوچ پيکردن بو شار. (۲) گويزتنه وه ي جياگای ژيني بهگ و خانه کان له گونده وه بوشار؛ که ده گه پرته- وه بو زماني پمزا شاي پاله وي له ئيران ۱۹۴۱ز؛ (ب) به زور کوچ پيکردني خان و سه روک عيلى ديار يکراوى دمو روبه ري شاري سه قز له ديها ته وه بو شار. (خانه- شهري)+
 خانه ميرى : [ناو] جوړيک هه لپه پين و گوراني تاييه تنى نه وه هه لپه پينه. (نوعی رقص و آهنگ مخصوصش)
 خانى خانان : [ناو] سه روکى خانگه ل. (خان خانها)
 خانى له پزيرين : [ناو] قاره مانى قه لاي دمدم. (نام يکي از قهرمانان کرد)
 خاو : [تاوه لئاو + ناو] هيواش؛ نارام؛ ناهنگى خاو دژى ناهنگى بن بزيوکه و کرژ. (ملایم؛ نارام)+
 خاو : [تاوه لئاو] بانه دراو؛ دژى گرژ. (ريس زياد

خاراج : [ناو] خه راج؛ باج و پيتاک. (خراج)
 خازى : [ناو] خاز؛ گولخاز؛ گيايیکه بو سوماي چاو يان لابر دني زهرداو به که له که. (گل شيبورى) +
 خازى : [ناو] خوژگه؛ ناوات؛ خوزيا؛ هيوا؛ هيقي؛ داوخواز؛ که له که له؛ (آرزو)
 خاسه سى : [ناو] قازى کيوى. (قاز کوهى)
 خاشه بر : [ناو] له بيخ دهره ينان؛ بنه بر کردن؛ په گز نه هيشتن. (از بيخ کردن؛ نسل کشى)
 خاشه کيشان : [چاوگه، ت] (۱) ب) سه بر پين؛ کوشتن. (کنايى، کشتن؛ سر بریدن)
 (۲) خوراک ته واو کردن و هيچ نه هيشتنه- وه. (خوردن خوراک و چيزى باقى نگذاشتن)
 خاک به سه ر : [تاوه لئاو + ناو] قوپه سه ر؛ خاکه سار؛ کلؤل؛ کلؤل. (خاک بر سر)
 خاکشير : [ناو] زينده وه ري ورديله ي ناو ناوى زورماو له نيو عماراودا، که خوراکی ماسيه. (خاکشیر)
 خاکشيره که شيله : [ناو، ت] توودر که؛ گيايیکه دژى نو به تييه (ياوى مالآپا) يه و له کوردستان زوره. (قدومه کوهى)
 خاک نشين : [تاوه لئاو] بوول نشين؛ مال ويران؛ مافينگى؛ پووش له دم. (خاکستر نشين)
 خاک وهج : [ناو] جووتيار؛ فه لا. (کشاورز)
 خاکينه و خولينه : [تاوه لئاو] (ب) مروقي بي- فيز و دهمار. (انسان متواضع)

نتابیده)

خاوشکاندن : [چاوغه،ت] پاهینانی وهرزا بو جووتکردن له نهوعلی به هاردا به چهند هیل جووت پیکردن. (آماده کردن ورزا برای شخم). < جهمام.

خاوک : [ناو] بهن و فریتی پیویستی تهون؛ خاوه. (مواداولیه قالیبافی)

خاوکان : [ناو] بهنی زور با نه دراوی باریک که دوو تالی پیکهوه بادهدن و ده بیته دوولا؛ شیرین تهشی ده پرسی خاوکانه یان دوولایه) «فولکلور» (پرس زیاد تابنخورده)

خاوکردنهوه : [چاوغه،ت] هیواشکردنهوهی پهوتی پویشتی توند و بهلهزی سه یاره یان هه ر شت که توند و به تاو ده پوا. (یواشکردن)

خاوکیش : (ب) په تکیش؛ لیدان و په ته تی پیکردن و گه وزاندن. (کنایی، کتک زدن)

خاوه : < خاوک

خاویر خاویر : [بهند] هیواش هیواش؛ خاوه- خاو. (یواش یواش)

خاویلکه : [ئاوه لئاو] خاوه خاوکه؛ ته مبهل. (تنبل و شلو ول)

خاوین : (۱) [ناو] گیای ژانه دل؛ له کوردوستان زوره و بو نه خوشینی بای سوور به که لکه.

(گیاه دمر و باه) (۲) [ئاوه لئاو] پاک. (تمیز)

خایهن : [باشگر] واتا پیچوون؛ دریز خایهن. (پسوند به معنی طول کشیدن) +

خرمان لوغه : [ناو] خرمان لوغه؛ ده غلیک که له سه ر خرمان ده دریت به هه زاران. (از خرمن چیزی به فقرا دادن)

خرنه : [ناو] کووده له؛ پیچووی به راز. (بچه گراز)

خروپر : [ئاوه لئاو] توند و تول و قهلهو. (تپل و فرز)

خشپه گیا : [ناو] دارخه لاتنه؛ زهرداو په پنه؛ له کو لپندراوی خهستی گه لاکه ی مه له میک چیده کهن و ده یساون به سه ر بیرودا، به- مو فایه. (شونگ؛ پلاخور)

خشه : [دهنگه ناو] دهنکی به یه کدا ساوینی دوو شتی زبر و پهق. (خش خش)

خشیل : [ناو] که وله گیا؛ شيله که ی هه وینی به پهنیر کردنی شیره. (علف پهنیر؛ شیر پهنیر)

خفتان : [ناو] خهفتان؛ توو چاندنی پاییزی درهنگ وهخت. (تخمپاشی درپاییز دیرهنگام)

خلخله : [ناو] خلخل؛ فرنده ییکه له جوپه گه وره تر، سه ر بالی شینه و سینگى قاوه ییه. (خوتکا)

خوان : [ناو] پنه؛ پنه که ی گونک له سه ر پان کردنهوه. (تخته خمیر پهن کردن) +

خو پراژاندن : [چاوغه،ت] بزواندنی لهش له کاتی ئیش و په زاره دا. (خود را جنباندن)

خوپراناان : (ب) هووشه کردن؛ خو هه لکیشان. (تعریف از خود)

خوردوس : [ناو] لاله عباسی؛ بو له به یین- بردنی جوانه زمه و زیاد کردنی مه یلی جنسی

پیاوان باشه. (لاله عباسی)

خوردهک : [ناو] ئوردهک؛ جو پیک مراوی. (اردک)

خورکه : [ناو] مورانه ی کتیب و دار. (موریانه چوب)

خوری شور: [ناو] تهخته داریکی لاپانه جلک
و خوری پی ده کوتن له کاتی شورندا؛ (ب)
لیدانی زور و به توندی وه ک شتنی خوری.
(کتک زدن زیاد)

خوزگه خواستن: [چاوگه، ت] تاوات خواستن.
(آرزو کردن)
خولیدان: قهره که وتن؛ نزدیک که وتن.
(خود را در گیر کردن؛ نزدیک شدن)

خومه ههرده: [ناو] گیا وه سمه؛ گیاییکه
خومی لی چیده کهن له جوانرو و مهربوان و
شنو زوره. (نیل کوهی، وسمه)
خوینپالین: [ناو] گیای شاتهره؛ دژی جوانه
ز مهیه. (شاه تره)

خه ربه نگ: [ناو] گیای شادانه؛ مهنکه-
گیا؛ گوله لیوه. (شاهدانه)
خه رتهل: [ناو] داله که رخوره؛ شانه کووړه.
(نوعی کرکس)

خه رمان لوغه: < خرمان لوغه.
خه روو: [ناو] پاکه متیار؛ گیاییکه بو نه خو-
شینی گه پرولی به که لکه. (خرنوب)
خه زال: [ناو] قشقه ره؛ قشقه له. (زاغی)
خه زالی: [ناو] خه زایی؛ که شوشک؛
توو خوره؛ عایله مهل. (سار صورتی)

خه لاته گیا: [ناو] گوله نهوین؛ له کوردوستان
به تاییهت له ژاوړو زوره و بو نه خوشینی
واریس (گری گری بوونی دهماری به له ک)
به که لکه. (گل فراموشم مکن)

خه سته خانه ی دهر وونی: تاییهت به
نه خوشینه کانی می شک و عه سب و
نه خوشینی روچی. (بیمارستان روانی)

خه سته خانه ی ده وله تی: بیمارستانی که له
ژیر چاوهدیری ده وله تدایه و پاره ی کهم له
نه خوش ده ستینی یان ههر ناستینی.
(بیمارستان دولتی)

خه سته خانه ی سه حرایبی: خه سته خانه ی ناو
چادر یا ناو سه یاره بو بریندارانی شهر یا بوومه
له رزه و ئیتر له محل دا. (بیمارستان
صحرای)

خه سته خانه ی عمومی (گشتی): (۱) خه سته-
خانه ییک بو مالیجه ی هه موو نه خوشینیک. (۲)
بیمارستانی که بو ته وای جه ماوره و
تاییت به که سانیکی تاییهت نییه.
(بیمارستان عمومی)

خه مه خوره: [ناو] واق واق که ره؛ شاهه-
شینه. (اگر ساحلی)

خه نجه ربال: [ناو] په ره مه ساسه؛ تهیره
کویره. (بادخورک)
خه نجه ردهم: < دارته قینه

خه نه دیمی: [ناو] خه نه کرمانی؛ خه نی؛
گیاییکه گه لاکه ی بولابردنی خورووی پیست
و به هیز کردنی ریشه ی موو به که لکه.
(حنای کرمانی)
خه نی: < خه نه دیمی

خه و: [ناو] خاو؛ باری لار بوونه وه ی تووکی
فه رش و رایه خ و قوماشی تووکار.
(خواب)

خه وین: [ناو] گیای دهرمانه برک؛ بو کهم-
کردنه وه ی چه وری و ته وژی خوین به که-
لکه. (ملیس)

خه یاره مارانه: [ناو] خه یاره دیمی؛ گیاییکه بو
ره واندنه وه ی ماس و پهنمانی نه ندانم به که-
لکه. (خیارخر)

داناو یستن : [چاوگه،ت] هه لواسین. (اویزان-
کردن؛ اویختن)

انههرده . بژارده . (بومیوه و چتی تر)
دابپر کردن: [چاوگه،ت] بپر دان؛ جویگر دنهوه؛
کو تکردن و زهوت کردت (جدا کردن، غصب کردن)
دابگردن: [چاوگه،ت] پرت بپوون؛ تییه پین-
(گذشتن)

دابوورانندن: [چاوگه،ت] تییه پانندن. (گذرانندن)
دابوورین: [چاوگه،ت] دابوورن؛ تییه پین-
(گذشتن)

دابه زینراو: [ناو، بهر] که سییک که له سواری
هینرایتته خوارهوه؛ پیاده کراو. (پیاده شده)
داییزانندن: [چاوگه،ت] داییزتن. (غریال کردن)
دایینان: [چاوگه،ت] دابهستن؛ گریدان. (بستن)
دایین کردن: [چاوگه،ت] شار دنهوه. دهسته بهر
کردن. (پنهان کردن. فراهم کردن)+
دابپرزان: [چاوگه،ت] پپر ش و بلاو بوونهوه.
(بخش و پلاشدن)

دایلوخین: [چاوگه،ت] (۱) داپلوسین؛ به توندی
لیدان. (کتک زدن) (۲) به گهرمای زور یان ثاوی
کولآتوو سووتانی لهش سوختگی بعلت حرارت زیاد)
دایوی: < پیوه دان.

دایپر: [ناویک] نهوهی ده پپر پته خوارهوه. (پائین
پرند)

دایه پین: [چاوگه،ت] باز دان له سهرهوه بو خوار.
(پایین پریدن)+

دایهستان: [چاوگه،ت] ناخینهوه؛ په ستاوتن- (تها
نیدن)

دایهستراو: [ناو، بهر] ثاخر او؛ داته پاو. (تپانده شده)
دایه نهی: [چاوگه،ت] پیدان؛ بهخشین. (دادن)
دات: [پیشگر] وه ک، داتخست؛ داتنا؛ داتکرمان.
(پیشوند)

داترازان: [چاوگه،ت] لیک هه لپران. (در رفتن)
داتراشین: [چاوگه،ت] تاشینی سهره و خوار. (رو به
پائین تراشیدن)
داتووکان: [چاوگه،ت] هه لئرووشکان. (چمباتمه
زدن)

داته پاو: [ئاوه لئاو + ناو، بهر] شیراو؛ ته پینراو؛
داسمراو؛ هیما بو مروقی کورته بالآ و قه لهو و
شل وشه ویق؛ داته پیو. (آدم شل و ول چاق)+
داته پیو: [ناو، بهر + ئاوه لئاو] پوچوو؛ قوپاو؛ داته پاو
(نشست کرده)

داته کیان: [چاوگه،ت] به تال پوون؛ ته کیان. (خالی
شدن) +

داته میان: [چاوگه،ت] داته بیان و سیس بوون به
هووی خه م و که سهرهوه. (افسرده شدن)

داجووران: [چاوگه،ت] شوپ بوونهوه؛ چه مینهوه؛
ئاویزان؛ داهاتنی لقی دار. (خمیدن. اویزان شدن)+
داقبسک: [ناو] داومووسک؛ داوی ته پکه. (دام از
رشته مو)

دایه کانندن: [چاوگه،ت] مژین؛ دلوپ لی پین.
(تا آخرین قطره مکیدن)

داچه کاو : [ناو، بهر] (۱) مه مکی که زاروک مژ-
 بیستی. (۲) هه لّو اسراوی شل وشه ویق؛
 داچوړاو. (مکیده و آویزان)
 داچه مان: [چاوگه، ت] چه مینه وه؛ کووړ بوونه وه؛
 چه مانه وه. (خمیلن)
 داچه ماندن: [چاوگه، ت] اکوړ کړدن. (خم کړدن)
 داچه لاندن: [چاوگه، ت] داهیشتن؛ شوړ کړدنه وه.
 (آویزان کړدن)
 داخاز: ک داوخواز.
 داخازتن: [چاوگه، ت] داو کړدن؛ ثاوات خواستن.
 (درخواست کړدن؛ آرزو کړدن)
 داخرا: [رېاوړ دووی چاوگه ی داخستن] تهنوور
 داخرا: تهنوور هه لکرا؛ پی کرا. (روشن شد) (۲)
 پیوه درا؛ به ستر (بسته شد) +
 داخران: [چاوگه، ت] (۱) به ستران؛ پیوه-
 دران. (بسته شدن). (۲) راخران؛ پان کران؛
 راخستن. (پهن شدن)
 داخرماندن: [چاوگه، ت] داکرماندن؛ داکروژتن.
 (مانند، جویدن قند و غضروف)
 داخراندن: [چاوگه، ت] داخلیسکاندن؛ خزانندن؛
 خزین. (سرانندن روپائین)
 داخشان: [چاوگه، ت] داخوشین؛ خشکه کړدن
 روو به خوار. (خیزش روپائین)
 داخ که رده ی: [چاوگه، ت] داخ کړدن. (داغ کړدن)
 داخ کیشان: [چاوگه، ت] دهر د کیشان؛ ناخ هه-
 لکیشان. (آه کشیدن)
 داخمه: [ناو] ته مخه؛ شمیری موړی دروشم و
 داخ کړدنی نا زال. (انگ داغ)
 داخ و دوخان: [ناو] خه م و خه فته. (غم واندوه)
 داخوړاو: [ناو، بهر] داوړوخواو؛ دیوار یک که

خوړا بیته وه یان باران لاییکې شوړ د بیته وه.
 (خوردگی دیوار)
 داخورت: فالگر تنه وه و پیشگو یی. (پیشگوئی)
 داخو لا: [به ند] داخو؛ داخو؛ داخو م؛ ناخو؛ ثایا.
 (آیا)
 داخی به جه رگم: (ب) داخی گرانم؛ حه یفی
 (افسوس)
 دادپرسته ی: دادپرسین. (داد پرسیدن)
 دادپر مردم: ناوی جوړیک قوماشی ژانه بوو.
 (اسم پارچه)
 دادنووس: [ناو] شکایه ت نامه نووس؛ سکالا
 نووس (عریضه نویس)
 دادوړوړو: [ناو] شیوه و هاوار؛ داد وهاوار.
 (شیون)
 دادوورانندن: [چاوگه، ت] پیدا دروون؛ دوورین.
 (دوختن)
 دارثالینگ: [ناو] لاو لاو؛ لاف لاف. (نیلوفر)
 دارات: داره ت؛ خو ت له و داراته مه ده: خو ت و
 نیشان مه ده؛ خو ت له وړپیه مه ده. (وانمود کړدن)
 دارباز: [ناو] داره وان. (استاد در بالا رفتن از درخت)
 دارباسقه منه: [ناو] جوړه داریکه دارجگه ره ی لی-
 دروسته کړیت. (چوب درست کړدن چوب سیگار)
 داربه دم سه گه وه کړدن: (ب) بی حه یایی. (کنایی
 شرارت و بی حیایی) +
 دار بهر و خدا دان: زهر لیدان. (ضرر و ضربه زدن)
 دارپزو: [ناو] جوړیک داره؛ پارچه داریکی پزوو
 ده که نه ملوانکه و دهیکه نه ملی په ز بو نه وه ی -
 نه خو شینی پزووی چاک بیته وه (له بری نو-
 وشته) (گردن آویز گوسفند برای بهبود مرض پزو)
 داریچ: [ناو] گولی لاو لاو؛ گیای مله گه وی؛

دارخز: بو تهنگه نه فه سی به که لکه
(لبلاب؛ نیلوفر)
دارپیچی کیوی: [ناو] مله گهوی؛ گیای لاو لای
کیوی: بو پوهوانی به که لکه (لبلاب؛
نیلوفر صحرایی)
دارتاوگ: [ناو] گیای ته یلی؛ تایل؛ به ره که ی بو
تاوون (بامرنی) و په نمانی سی و زمر دووی به
که لکه. (داغه اغان؛ تاغوت؛ تاغوت؛ درخت طا)
دارته پان: [ناو] چپوته پانه؛ داریکه له که ره سته ی
جولاییدا. (چوب دستگاه جولایی)
دارته قینه: [ناو] فزنده ی دارته قته؛ داره سمه؛ خه-
نجه رده مه. (دارکوب)
دارجووت: [ناو] نه قیزه ی جووت کردن.
(سیخونک دراز گاواهن)
دارچه سپ: [ناو] گیای لاو لای دیواری؛ که به
دیواردا هله کشی و دیوار داده پوشی و خوی
به دیوار موه ده چه سپینیت؛ بو زمان به ربوونی
مندا ل به که لکه. (موچسب؛ پیچک دیواری)
دارچه نگال: [ناو] نالقه و دوو پشکه؛ نامرزی نیو
که ره سته ی گیره. (قطعه ای در خرمنکوب)
دارچینی: [ناو] دارچین پیستی نه و داره یه و
ماکی (ئاتی سبتیک و ئاتی میکوتیک) ی تیدایه-
که دزی هوورک و قارچی پیسته. (دارچین)
داردووله کان: [ناو] جولانی؛ جولانه. (تاب بازی)
داردهغان: [ناو] (دهروداغان؛ کور تکراره ی
دهرب و داغان یان دهروداغانه) له به ریه ک دهر
هینراو. (درب و داغان)
داردهماخ: [ناو] داری سهول؛ داریکی هه میشه
سه وزه. (سرو)
دارسم: [ناو] فزنده ی دارته قینه؛ شه شجورن؛ به-

لووچی، پی پی، بال سپی، شین، خالخال، رهش
(دارکوب)
دارسورک: [ناو] په یومند (متوربه) کراوی داری
هرمی له به پروو. (پیوند درخت بلوط و گلابی)
دارسه وله: [ناو] (۱) یلی لوتکه. (پاروی قایقرانی)
(۲) داری سهول. (درخت سرو)
دارسیان: [چاوگه ت] هیرش بردن؛ په لاماردان.
(حمله بردن)
دارشاخرن: [چاوگه ت] سهر کوته کردن؛ پیدا
هه لکالان؛ پیدا هه لساخان. (سرزنش کردن)
دارشکین: [ناو] بک که سیک که دار ده شکینی؛
داربر. (هیزم شکن)
دارشعق: [ناو] چپوشه ق؛ چپوی ژیرباخه لی پا
شکاو یان شهل. (چوب زیرغل)
دارشین: [ناو] داریکی کیویه له کاتی سوتاندندا
گرپکی پو شنی هه یه، له جیاتی له تهر هه لیان
ده کرد. (اسم درختی است)
دارشینه: [ناو] دارکون که ره. (دارکوب)
دارفرسحق: [ناو] نیشانه ی ماوه ی پیکا. (تابلوی
کیلومتر شمار)
دارقمنده: [ناو] کلکه قلیان. (چوب قلیان)
دارکافور: [ناو] داریکه له هیندوستانه وه هاتووه
و بو گه پرولی و بیرو به که لکه؛ کافووری لیده گرن
که بو گه پرولی و بیرو به که لکه. (درخت کافور)
دارکه کهو: [ناو] دارکیکف؛ که یکوف؛ چپوکی
پهنگ جوانه بو ناسک کاری وخه پاتی باشه؛
که لکه ی ده کو لین بو هاو له وسوور یچه به که-
لکه. (کرکف. ککم)
دارگه زو: [ناو] مازگ دار؛ نهره؛ داربه پروو؛ جیوه
(شيله) دارمازگ بو شه که رمز به که لکه.

(کزغلی؛ بلوط)

دارلوق: گالوک؛ وه کاز؛ چپو شوق؛ گوچان.
(عصا)

دارموق: [ناو] تابووت. (تابوت)

دارمهلههم: [ناو] داریکه له هیند و نهفغانستانه
وه هاتوو و له ههورامانی لههون زوره دهرمانی
نهخوشینی تمنگهنهفسه. (درخت برنگ کابلی)
دارنین: [چاوگه،ت] دامالین؛ وهک: پروومت پنین؛
پنینی پروومت به ناخوون له سهرهوه بو خوارهوه
(خراشیدن)+

دار و لهله: [ناو] داری دالیه؛ (ب) ئاگاداری له

حیساب و کیتاب و له ژیر چاوه دیریدا. (کنایه از
زیر نظر بودن)

دارونهدار: [ناو] ههست و نیست (ب) ههمو و شت.
(داروندار)

دارووشاندن: [چاوگه،ت] پرووشاندن و دارپنین
پوو به خوارموه. (خراشیدن روپائین)

دارومنی: [ناو] دارموهن؛ دارقهسقهوان؛ له شیله-
کهی بنیشت دهگیریت که دهرمانی پهنمان و
برینی گهده و پرخولهیه و بو شه کهرمزیش به-
کهلکه. (درخت بنه؛ پسته وحشی)

داروینه: [ناو] جوریک کاری هونهرییه؛ وینه-
ری، به کهلک وهرگرتن له پارچه داری پهنگ
جوراوجور؛ (له روانگی پهنگ و ئاچ و توخیه-
وه). (مهرقکاری)

دارمبهجینگول: [ناو] داری چاکی. (درخت سرمزار
مبارک)

دارهمنه: [ناو] دارتهون. (دارقالی)

داری دنی: یادارایی دنیا؛ لیله دا به ههلهکوت
داری ئارموی: (مال، خانوو) له گهل دارایی و

سامان (مال) ی کوردی هاومانان که دیتته، (مالی
دوینا) که جیی سامانی دنیا یا دارایی دنیایش
دهگریته وه. (داردنیا)

داری نان: [ناو] داریکه له همندی ناوچهی شه-
فریقا جوریک کولیره و نانی لی دروست دهکن.
(درخت نان)

داریووش: [ناو] ناوی شاییکی ههخامهنشیه
(داریوش)

داژی: لاره سییه ری عهسر. (قبل از غروب)

داسراکی: [کاری ئهری] بیرهوه؛ زموتبه؛
دامرکی؛ ئارام به. (آرام باش)

داسراکین: [ناو، بک] ئارام که رهوه؛
دامرکین. (آرام بخش)

داسقاله: [ناو] داسوولکه؛ داسی چووک. (داس
کوچک)

داس کیش: [ناو، بک] دروینهوان. (دروگر)

داسمراو: [ئاوهلناو] مروی قهلهوی شل وشهویق.
(آدم شکم گنده و کوتاه قد)

داسن: [ناو] خوازیینی کهر. (خواستگار)

داس وهشین: [ناو، بک] دروینهوان. (دروگر)

داسه پاندن: [چاوگه،ت] به سهردابهرین.
(تحمیل)

داس: [ناو] (۱) تهندوور؛ تهنووری ئاسنگهر.
(کوره آهنگر) (۲) تد: بهرد؛ داسی دامه: بهردی
دامه. (سنگریزه دامه)

داس به داس: [ناو،ت] له دامه دا بهرد به بهرد؛
واتا بهردی له جیاتی بهردی دهچووی. (داس
به داس)+

داس دامه: [ناو] داس تورکیه واتا بهرد؛ بهرد یان
زیخی دامه پیکردن. (سنگ ریز دامه)

داشکان: [چاوگه،ت] خوارکردنه‌وه؛ شه‌له‌گه
 داخستن. (خم کردن؛ تعویض مسیر آب) +
 داشکاندن: [چاوگه،ت] داگیران؛ مه‌په‌کان
 داشکینه بو داوینی کیو-پائین بردن گله- (۲)
 شکاندن؛ شکست پی‌هینان. (شکست دادن)
 داشو: [ناو] برایی مه‌زن. (داداش)
 داشی: [ناو] خوشکامه‌زن. (خواهری‌زرگ)
 داشیار: [ناو] تهنور داخه‌ر؛ کابانی مال. (روشن-
 کننده تنور؛ خانه‌دار)
 داشی دامه: [ناو] زایی دامه؛ به‌ردی دامه. (مهره
 داما)
 داغان کردن: [چاوگه،ت] شق و شر کردن؛ له
 به‌ریه‌ک هه‌لوه‌شانندن. (داغان کردن)
 دافسین: [چاوگه،ت] آفس خواردن؛ قزمبون؛ خه-
 وتنی مریشک بو که‌له‌شیر. (خوابیدن مرغ زیر
 خروس)
 دافلقانندن: [چاوگه،ت] پان و فلج کردن. (له-
 کردن)
 داف_داف: [به‌ند] تال_تال؛ هه‌ودا هه‌ودا.
 (رشته رشته)
 داپوون: [چاوگه،ت] پوچوون؛ چه‌قین.
 (فرورفتن) +
 داگردن: [چاوگه،ت] به‌ئامانج‌کردن؛ میته‌ی
 هه‌لماتین و نیشانه‌ی تیرمنازی دانان. (نشانه
 تیل‌بازی و سیل گذاشتن) +
 داکوتان: [چاوگه،ت] (ب) به‌میوانی له
 جیگاییک زور مانه‌وه؛ جی خوش‌کردن. (جاخوش
 کردن) +
 داکه‌تی: [به‌ند] باکه‌تی؛ تاکه‌تی؛ تاوه‌کوو؛
 تاکوو. (تا)

داگرتنه‌وه: [چاوگه،ت] کوتانه‌وه؛ په‌ستاوتن؛
 ناخینه‌وه. (لگدکوب؛ کوبیدن) +
 داگرانن: [چاوگه،ت] گووشین. (فشار دادن)
 داگیراو: [ناو، به‌ر] (۱) رابووردووی داگیران؛ له‌ش
 داگیراو. (تن سنگین شدم از مرض) (۲) شه‌وی له
 سه‌رموه هینراوه‌ته خواره‌وه. (پایین آورده شده).
 (۳) لیم داگیراو و اتا لیم داگیر کراوه. (غضب
 شده). (۴) تاییک توتن داگیراو؛ ناخراوه. (اکنده
 شده). (۵) زه‌ویه که به ناو داگیراو: ناو
 داگیرتووه، زه‌وتی کردووه (آب گرفته) (۶) ف.هن.
 گر تیچوو (شعله‌ور).
 دالاش: [ناو] توره‌مه‌ی دالاش پینج جوون؛ که-
 شکه خوړه (پیروزه)، پشت‌سپی، په‌شه‌دال،
 سیسارگ، شانه‌کووپه. (هما؛ کرکس)
 دالانداری: [ناو؛ به‌رهمی‌جاوگه] (۱) شوئی
 چاودیری گاراج؛ ته‌ویله‌داری. (دالانداری). (۲)
 کرئی باری هه‌مار کراو له گاراج. (انبارداری)
 دالانی هموایی: [ناو] شوینگه‌لی دیاری‌کراوی
 هات‌ووچی فرۆکه له به‌ینی دوو و لاتدا. (دالان
 هوایی)
 دالبه‌ش: [ناو] دابه‌ش؛ به‌شکردن به‌سهر چهند
 که‌سدا. (پخش)
 دالقانندن: دارداکرن؛ هه‌لوا‌سین. (آویزان کردن)
 دالکه‌پیران: [ناو] که‌نگر وه‌ختی پیرده‌بیټ.
 (کنگر پیر شده)
 دالکه‌دزان: [ناو] ده‌س کیس؛ دز ده‌سک.
 (راهنمای دزد)
 دالکه‌مارانه: [ناو] جوړیک مارمیلکی گه‌وره.
 (سوسمار)
 دالگوشت: [تاوه‌لناو] له‌ر؛ لاواز؛ په‌قه‌له؛ ئازالی

که درهنگ قه‌لهو ده‌میّت. (لاغر)

دالووت : [ناو] چپوبه‌ستی باخ؛ داربه‌ستی باخ.
(داربست باغ)

دالووشاندن : [چاوگه‌ت] فم کردن و لووت پاک-
کرده‌وه. (فین کردن)

دالّه : [ناو] باخچه‌ی به‌رمالان. (باغچه جلومنزل)
داله : [ناو] پیشگو. (پیشگو)

داله‌که‌رخوره : [ناو] دالاش. (کرکس)
داله‌واز : (۱) زینده‌وار. (جاندار). (۲) له سه‌ری‌پاوه
ستاو. (روی‌پا ایستاده)

دالینگ : [ناو] ده‌ستور؛ قانون. (قانون)
دالینگوک : قانون‌نامه‌چه و نیز امانچه. (قانون‌نامه)
داماب : [ناو] گیای که‌پوری؛ بو‌لووی‌گه‌روو
(له‌وزته‌ین) و ده‌ست له‌رزین به‌که‌لکه (مریم-
گلی؛ مریم نخودی) +

دامانگر : داوینگر؛ دامان‌گیر. (دام‌گیر)
دامله : [ناو] گوئلکی نی‌ری دووساله. (گوساله نر
یک‌ساله)

دامله‌ماچ : [ناو] ناوچه‌یه‌کی ئاسوری‌نشینه له
نزیک‌کی مووسل. (منطقه‌ای‌آسوری‌نشین نزدیک
موصل)

دامنه : [ناو] دامه‌نه؛ داوین؛ خواروو. بمنی
خوارموه. (دامنه، مرابگذار پایین)

دامووسکان : [چاوگه‌ت] هه‌ل‌اواسین. (آویزان-
کردن؛ آویختن، دارداکرن)

دامه‌زران : [چاوگه‌ت] (۱) ماموستا ده‌رسی دامه-
زران یا دامه‌رزاند؛ ده‌ستی‌یک‌کرد (شروع
کردن). (۲) بناغه دامه‌زراندن. (پایه‌ریزی کردن)
(۳) (ف.هن) جیگرتن. (جایگیرشدن)

دامه‌زرنه‌ر : [ناو‌بک] دابینکار؛ حاوینهر. (فراهم

کننده)

دان‌ئیشه : [ناو،ت] ددان‌ئیشه. (دندان‌درد)
داناش : [ناو] دانه‌ویل‌ی تایه‌ت بو‌ه‌ارین له
ئاش. (بنشن برای آردکردن)

دانان : [به‌ند] گریمانه کردن؛ وادانان؛ دابینین
وابوو؛ گرتمان وابوو؛ هاتوو وابوو. (به‌فرض) +

دان‌به‌جه‌رگی‌خو‌دانان : (۱) پشوودریزی.
(تحمل کردن). (۲) ویران؛ زات‌کردن. (جرئت
کردن)

دان‌په‌ی : وه‌دوو‌که‌وتن؛ وه‌شوون‌که‌وتن. (دنبال
کردن)

دان‌پیانان : په‌ژراندن؛ حاشالینه‌کردن؛ درکاندن.
(قبول کردن) +

داندار : [ئاوه‌ل‌ناو] دمک‌دار؛ پرده‌نک وه‌کوو هه-
نار و گوله‌گه‌نم که دانی زورپیّت. (پردانه)
دان‌دوقه : [ناو] که‌ره‌کیوی. (گورخر)

داندول : [ناو] که‌له‌ک؛ جه‌نجال؛ گیچهل.
(هچل؛ معرکه)

دان‌پسکی : [ناو] ددانه‌چیره. (دندان قروچه)
دان‌پوی : [ناو] ددانه‌ریوی؛ خشلیکی جوانه
زپ‌رینگه‌ران چیی ده‌کن. (نوعی زیور)

دان‌زلین : [چاوگه‌ت] هه‌راسان بوون؛ جاپس
بوون. (پریشان‌شدن)

دانسته : به‌ئاگایی‌وه؛ (ف.مشه) تایه‌تی؛ هه-
لب‌زاده؛ ب‌زارد. (بخصوص)

دان‌کردن : [چاوگه‌ت] هه‌ل‌وم‌راندنی هه‌نار و
بو‌لی‌تری‌وو... (دان کردن)

دان‌ووشتاو : [ناو‌به‌ر] داچه‌ماو؛ داهاتوو. (خم
شده) +

دان‌ووله : [ناو] دانه‌ویل‌ی کول‌او به‌هو‌ی ددان‌ده‌ر

هينانی مندالوه دروستی ده کهن. (بنش پخته)
دانه : (۱) دانی؛ داینی؛ باره کت دانه: باره کت
دابنی؛ دای بنه. (بگذار) (۲) دهنک؛ گله. (دانه؛
عدد) +

دانه بنار : دان به بناردا؛ رووله بناری کیو کردن.
(روبه دامنه کوه نهادن) +

دانه قود : [ناو بهر] (ف. یاد) : گهنمه کوتراو.
(گندم کوبیده)

دانه بهر : (۱) لیخو پینی ئاژال؛ (ب) پاونان و دهر
کردن. (دنبال کردن). (۲) به ژیرسه یارموه کردن؛
ومهر دان. (مانند؛ زیر ماشین گرفتن) (۳) وه پیش که
وتن. (جلوزدن)

دانه بهزه : [ناو] مهمکی ژن یا گووانی ولّاخ و ئا-
ژالنه له دمیکدا که وشک بکا. (پستان
شیردهی که خشک شود)

دانه خاف : [ناو] گهنمی کوتراو و لهت بوو.
(گندم نیمکوب شده) +

دانه دانه : [بهند] دهنک دهنک؛ دانار دانار؛ (دانه-
دانه)

دانه دوواوه : [چاوگه ت] (۱) ره تکر دهنوه؛ وهر نه-
گرتن؛ گهر اندنوه؛ گل نه دهنوه. (پس زدن؛ پس-
دادن) (۲) کشانه دوواوه؛ پال دانه دوواوه (عقب-
کشیدن)

دانه دهست : نه سپاردن؛ پی نه سپاردن؛ به دهسته وه
سپاردن. (سپردن)

دانه ریژه : [ناو] پوهتی کو مبایینی دهنک پژین و
ئاشی که له گهل ئارد دهنکی ساخ فریده دا. (دانه-
ریختن کمباین و آسیاب)

دانه سهر : رشک داویه ته سهری. (دامه سهر خوه-
ما؛ دام به سهر خوئدا) به سهر و پوتر اکی خودادان؛

به سهر دادان؛ به لامار بر دهنه سه ره (بسروروی
خود کوبیدن؛ حمله بردن)
دانه شاخ : [چاوگه ت] (ب) یاخی بوون؛ به-
کیو دادان. (یاخی شدن)

دانه کوژتن : [چاوگه ت] دان به کوشتن؛ به-
کوشتندان (به کوشتن دادن)

دانه گرتن : [چاوگه ت] دان به گرتن؛ بوونه هوئی
گرتن و گیران؛ به گرتن دان. (سبب بازداشت
شدن)

دانه وه : (۱) بنوشتیوه؛ دابه؛ کوپنوش بکه. (خم
شو) (۲) نه داوه کردن؛ پیدانه وه؛ (پس دادن) +

دانه ویله دیمی : [ناو] گیاییکه له ناو چاره گهنمدا
دهر ویّت و تیکه لی گهنم ده بیت، به ره که ی له
گهنم ده کا و خواردنی بو ئینسان ژاریکی بکووژه
و چاره ی ژه هره که ی خواردنی هه نار و بهر ووه.
(گهنم پهنگ) یشی پیده لین (چچم؛ تلخک، علف
چین)

دانه هف : کو کردنه وه؛ به ره هف کرن. (جمع کردن)
دانی کرمول : ددانی کرمی و په شه وه بوو. (دندان
کرم خورده)

دانیه : [ناو] دانه ویله. (بنشن)
داواخواز : [ناو] داواکار؛ خوازینیکه ره.
(خواستگار)

داوارین : [چاوگه ت] دابارین. (باریدن)
داواکردن : [چاوگه ت] (۱) داخاز کرن؛ له که-
سیک ویستن. (تقاضا کردن). (۲) شه پ کردن.
(دعا کردن)

داواکهر : [ناو] [ئاوه لئاو] شه پ کهر؛ شه پانی.
(خوازه لوک) (جنگی؛ جنگیده؛ خواهان) +
داوال : [ناو] لقه گهنمی به پاوه به جیماو له په-

ریژ. (ساقه درو نشده بجا مانده در مزرعه)

داوباز : [تاوه‌لناو] حیل‌باز؛ فیله‌باز. (حیل‌باز)

داوبسته : [ناو] داد و بسه؛ تالاش ویرش؛ کپین و فروشتن. (خرید و فروش)

داوداو : [بمند] هم‌وداه‌ودا؛ بلاو و پهریشان؛ تال^۱-تال^۲. (تارتار)

داوداوه‌کوئسته : [ناو] شوان خه‌له‌تینه. (اسم‌پرنده ایست)

داودوژ : [تاوه‌لناو] داو دوزه‌رموه؛ دافدوژ؛ داودیة؛ داودیتوو (ب) فیله‌باز-وه‌ک بالان دیده. (دام‌دیده؛ حیل‌گر)

داوک : [ناو] سیپه؛ ربه‌ت؛ که‌مین؛ بو‌سه. (کمین)

داولنا : [ناو] فد؛ (دابلنا، رووس‌د). لو‌تو. (دابلنا)
داوانانه‌وه : [چاوگه‌ت] (۱) نه‌خشه‌ی فیله و ته-
شقه‌له‌ کی‌شان. (۲) داو و ته‌پکه نانه‌وه؛ ته‌له‌ نانه-
وه. (۲۱ دامگستری؛ تله‌گذاری)

داوودل^۱؛ به‌دل^۲ و به‌گیان ناره‌زوومه‌ندی؛ به‌تاسه وه (آرزو)

داوودی : [ناو] (۱) جوړیک قوله‌بالته؛ (۲) (تاوه-لناو) دهنگی داوودیغه‌مبه‌ر ناسا؛ (ب) دهنگی سی‌حراوی و خوش. (نوعی تنپوش؛ صدای داوداسا) (۳) ناوی گولی‌که. (نام‌گلی‌است)

داووژ داووژ؛ [بمند] داب‌دابر؛ شق شق؛ له‌ت-
له‌ت؛ به‌دراوی هیله‌ هیله^۱. (بریدن درپی‌هم)
داووژین : [چاوگه‌ت] داب‌رین؛ قسه‌داب‌رین؛ قسه-
به‌رینه‌وه. (بریدن)

داوووسیان : [چاوگه‌ت] تاو‌ابوون؛ بزربوون؛ وه‌ک تاو‌ابوونی مانگ و خوژ. (گمشدن؛ غروب‌کردن)
داو و ناو : [به‌ند] به‌دانسته؛ به‌تایبه-

تی. (مخصوصاً)

داوه‌رائن : [چاوگه‌ت] داباراندن؛ داپ‌راندن. (باراندن)

داوه‌رفاندن : [چاوگه‌ت] داوه‌رائندن؛ پرووتاندنه-
وه‌ی دار؛ دارخاوینک‌رنده‌وه له‌گه‌لا و وشکه‌ل.
(تکاندن میوه‌درخت)

داوه‌رفین : [چاوگه‌ت] داوه‌رین. (تکانیدن)
داوه‌ره : [کاری نه‌مری] تاوه‌ره؛ ساوه‌ره؛ ثابوره؛
دایبرو؛ دابی. (بیا)

داوه‌زیان : [چاوگه‌ت] دابه‌زیان؛ دابه‌زین. (پیاده شدن)

داوه‌سته : [تاوه‌لناو] دابه‌سته. (پروری)
داوه‌شاندن : [چاوگه‌ت] وه‌شاندن؛ چاندن؛
بلاو‌کردنه‌وه. (پاشیدن)+

داوه‌کا : [ناو] شه‌لته؛ ره‌شکه‌ی کاکیشان.
(طور حمل‌گاه)

داوه‌مشار : [ناو] مشاری وه‌ک موو باریک؛
مشاری ناسک‌کاری. (اره مویی)

داوی : ده‌هاوی؛ ده‌خا؛ ده‌هاویژئی. (می‌اندازد)
داوینگر : [ناو] دامینگر؛ داوینگیر؛ هاتنه‌ری و
تووشیوونی سزای کرده‌وه. (دام‌گیر)

داوینگرتن : [چاوگه‌ت] دامینگرتن؛ دسته-
وداوین بوون. (دام‌گرفتن)

داهات : (۱) چاوم له‌به‌رخور داهات. (چشم‌درد)
(۲) داره‌که داهات؛ به‌درا. (قطع شد). (۳) باو کردن.
پادیو داهات، حه‌کایه‌ت بیژنهما. (پیداشد). (۴)
پوچوون؛ قویان؛ به‌فر زوربوو سربان داهاته

خوارموه. (نشست‌کرد) (۵) تاشین؛ سافکردن؛
ناسک کردن، ته‌خته‌که به‌رهنده داهات؛ ته‌نک
بووه‌وه (تراشیده شد). (۶) گه‌بیشته؛ به‌سه-

رداهات. شهوداهات: بوو به شهو. (رسیدن) به -
 شانه مووی سهر داهینان: نالوژابوو چه توون به
 شانه، داهات. (شانه شد) (۷) چهما؛ لقه که زور
 داهات، شکا. (خمید) (۸) راهانن؛ دلم بهم شاره
 داهاتوه. (انس گرفت) (۹) دانان دروست کردن؛
 هه تا ئهو ئاههنگم بو داهات، ماندوو بودم.
 (ساخته شد). (۱۰) لاره سیبه ردهات: (سایه -
 بعد از ظهر پیدا شد) (۱۱) به هره؛ دهرامهت
 (ف. هن. بهره؛ درآمد)

داهاوردن: [چاوگهت] (۱) پاور کردن. (نوآوری؛
 کشف کردن). (۲) کردن به باو. (مذکر دن).
 داهانندن: [چاوگهت] تی ترنجاندن؛ لغاندن؛
 کردنه نیو قالب. (در قالب ریختن)
 داهو: [ناو] گزی؛ هه زاری سهر دهبه رخو؛
 پیلان؛ (جادوگر و گه پدوم و به داهو) همه زار
 (حیله)

داههژ: [ناوبیک] هه ژین؛ جوولین. (جنباننده)
 داهیزاو: [ناوبهر] داهیزاو؛ لهش گران بوو.
 (بی حال شده از تب یا گرما)
 داهینهژ: [ناوبیک] دوزمرهوه؛ فهداندوم؛ خولقینهژ؛
 پاور کهر (کاشف) چه مینهوه؛ داجه مین. (خم
 کننده) +

دایپوهه: [پابور دووی پیوه دان]؛ دایپیهو؛ پیودا؛
 پیوهیدا. دای پیوهوه. (نیش زدن)
 دایک برا: [ناو] زه برای دایک؛ دوو برا له دایکی.
 (برادر مادری)

دایک مردگ: [ئاوه ناو] دایک مردوو؛ (مادر
 مرده)

دایه بهری: (۱) دایه دمی؛ به دهمیه وهدا؛ دریژه -
 ی پیدا؛ (دایه بهری له هه موو بابه تی قسه ی کرد)

(طول دادن به صحبت) (۲) به شیک ی خسته سهر
 به شیکیتز. (جزو آن کرد) (۳) به سه یاره دایه
 بهر، لاقی شکاند. (زیر کردن)
 دایه گموره: [ناو] دایکی باب، یان دایکی دایک.
 (مادر بزرگ)

دایهنگا: [ناو] جیکه ی ئاگالیوون و پهروه راندنی
 مندالی ساوا. (پرورشگاه اطفال)
 ددان نیشای: [چاوگهت] ددان نیشان. (دندان -
 درد کردن)

ددان به جهرگانان: [چاوگهت] (۱) خو خوار دنده وه؛
 هیچ نه در کاندن به رانه به نیش و ئازار.
 خو پراگری. (دندان روی جگر گذاشتن)
 ددان پیدانان: [چاوگهت] پی لیمان؛ در کاندن؛
 پالیمان؛ راستی مهبهستی ئاشکرا کردن (اعتراف
 کردن)

ددان پیدانهژ: [ناوبیک] در کینهژ؛ پالینهژ.
 (معترف)

ددان شاش: ددان بلاو. (دندان فاصله دار)
 ددان شکین: (ب) جوابی رهق؛ به رسقا تهحل؛ جو -
 ابی تال. (جواب تلخ)
 ددان کهل: [ناو] که سیکه یهک یا چند ددانی
 که وتیبت. (دندان افتاده)

ددان مرواری: (ب) ددانی پیکوپیک و سپی.
 (دندان سفید و ردیف)

ددانه: (۱) نهوه ددانه. (این دندانست) (۲)
 [ناو] هه شتی زوپ یا ددان ئاسا وهک
 ددانه ی سی سوو، ددانه ی بره بند، ددانه ی پیچ و
 موژه، ددانه ی کلیل. (ددانه آج) +

ددانه چیره: [ناو] حاله تی که لپه نیشاندانی
 درنده به نیشانه ی هه ره شه. (دندان نشان دادن)

درنده) +

ددانه پېچې: < ددانه چپړه .

ددانه پړیوی: [ناوټ] دانړیوی؛ جوړه خشلیکی-
ژنانه یه. (نوعی زیورزانه)

ددانی خیرپیانمه ښان: [چاوه، ت] (ب) پاس به-
چاکه نکړدن. (بد گفتن)

ددانی شیري: [ناوټ] ټو ددانه یه؛ کله ته-
معنی ۶ و ۷ سالیډا ده کمون. (دندان شیري)

دږ: [ټاوه لټاو] به هیږی پمگ له نیگار کیشیدا
وهک: پښ و شین؛ دهسته واژه یه. (قدرت رنگ
درمخلوط کردن) +

دږ: [پاشگر] دږین: دږینهر؛ قه له شین، شه قهر،
دږبه له شکر دان. (دو نیم کردن و راه باز کردن)
دراقگمنی: [ټاوه لټاو] پاره پیس؛ بهرچاوته ننگ .
(خسیس)

دراو کم: [ناو] به دراو کړاو؛ زیر کم. (زر خرید)
درژانگ: [ټاوه لټاو] لاواز؛ کز؛ لمړ. (لاغر)
درکاندراو؛ و تراو؛ درکینراو؛ پسی لټینراو؛
ټاشکراکراو. (کفته شده)

دږ که ټالمت: [ناوټ] گیای زړوی؛ گنم پمگ؛
ده لټین، دهرمانی بهرگری له وه رینی مووه .
(چوغان؛ چچم؛ علف چمن)

دږ که پهرچین: [ناوټ] گیای دږمباخی؛ به ټاور
روټه کی ده گرن و دهیساون به سهر بالوو که دا،
بو چاکه وه بوون؛ بو تیراویش به که لکه.
(خارباغی)

دږ که خمنجر: [ناوټ] تو سی. (نوعی شوقاق)
دږ که دهرزی: [ناوټ] گیای دږووه بزماره؛ پاش
کولاندنی له ټاودا بو شور دنی بیرو و که پولی به-
که لکه. (خارزرد؛ خارشیری)

دږ که ژال: [ناوټ] گیای کوله وار؛ دږ کی که
ترنجه بیني لیده گرن و بو که وتی و سکه شور و
هاوله به که لکه. (خارستر؛ خارترنجین)

دږ که کهره: [ناوټ] گیای دږ که ولاخ؛ دږه هری؛
دهرمانی بیوه سیریه. (کنگر فرنگی)

دږ که گورزه: [ناوټ] گیای که رته شی؛ گورزه گیا؛
بهراوه زووی که رکول؛ بو زیاد کردنی پاده ی شه-
کری خوین به که لکه. (خارشرک تیغال)

دروار: (ف. گیو) بهر گدروو؛ دروومان کهر. (خیاط)
درواری: [ناو] بهرگ دووری. (خیاطی)
دروانگه: [ناو] پوچن؛ پوچنه؛ کولا و که. (روزن
بام)

درواو: [ناو، بهر] (۱) دووړاو؛ دورواو؛ (۲) پړناووه.
(۱) دوخته شده؛ (۲) دروشده)

دروودال: [ناوټ] دږ کودال. (خاروخاشاک)
درووده له سه: [ناوټ] بافیش کردن؛ چاووړاو.
(چاخان بازی)

دروو کردن: [چاوه، ت] دږ که دهر ښان؛ (دږ که
کردن) ی همدی گیا وهک کمنگر. (خاردرآوردن
گیاه) +

دروهدای (۱) درو ک کردن؛ (۲) دروی ک کردن.
(دروغگوپی؛ دروغ گفت)

درو هه لېسه ستن: [چاوه، ت] قسه ی
درو ساز کردن. (دروغ پردازی)

دږه دمو: [ناوټ] دږووه دمو؛ دږ که دمو؛ گیای-
که رکول؛ له زوړ بهی ناوچه کانی کوردستاندا
زوړه و دهرمانی تموزمی خوینه. (خارمقدس)

دروموشدار: [ناوټ] ټالدار؛ پهرچه مدار؛ بهیره-
قدار؛ درووشم دار. (پرچمدار)

دږیل: [ناوټ] توپ پراگرتن و یاری

پیکردن و درمگ پاسدان له توپی پا و
 باسکیتبالدا. (دربیل)
 دریخ کردن : [چاوهگهت] دریخ کردن: کوتایی-
 کردن له کاریکدا . (کوتاهی در کار)
 دریژاهی : [ناو] دریژایی. (درازی)
 دریژکیشان : [چاوهگهت] تلوربوون؛ تلورکهفتن؛
 پالکھوتن. (دراز کشیدن)
 دریژموکردن : [چاوهگهت] دریژوکردن؛
 دریژکردنهوه؛ راکیشان؛ (دراز کردن)
 دریشووشکه : [ناو] دریشووشک؛ چز؛ چزووی
 مار و دوویشک . (نیش و مار و عقرب)
 دریف : [ناو] دراف؛ دراو؛ پوول؛ پاره. (پول)
 دریله : [ناو] گیای دریلهباخی؛ قعیسه کوژ (مه-
 جنون کوژ) گیاییکی کورتهبالایه؛ دهیکولینن ناوه-
 کهی بو خهم وخهفت رهواندن باشه . (ترتیزک
 چمنی) +
 دزبازار : [ناو] (ب)جیگاییک که دزی برهوی
 ههیه (دزبازار)
 دزجار : [ناو] شووینیکه دزی زوریئت؛ جیی دز.
 (مسکن دزدها)
 دزخنده : [ناو] لیوکهنی پهنامه کی. (لبخند
 دزدکی)
 دزداشه : [ناو] کراسی دریژ؛ زیاتر کراسی
 مروقی دینی و راهیبه. (پیراهن بلند)
 دزگین : [ناو] هموسار؛ له غاو؛ دهسته جله-
 و. (افسار)
 دزنیرو : [ناوهلناو] شوفا؛ تیچین. (نمام)
 دزوک : دز . (دزد)
 دزه خورجینی : کردنی کاریک یا شتییک به-
 دزیهوه (پنهانی)

دزه کردن : [چاوهگهت] خودزینهوه . (جیم شده)
 دزیار : [ناوت] دهسکیس؛ دایکه دز؛ دهسکیس.
 (راهنمای دزد)
 دزی کردن : [چاوهگهت] ئهبابوژی و دهست-
 پیسی کردن. (دزدی کردن)
 دژاو : (۱) مهزراییک که لیژیبت و چاک ناو نه-
 خوات. (مزرعه شیدار) (۲) ناژهلی که مهیلی
 ناوخورونهوی نییه. (حیوانی که میل به آب
 خوردن را ندارد)+
 دژخمان : [ناو] آوزمن . (دشمن)
 دژدوین : [ناوهلناو] که مقسه؛ که مملوو . (کم
 حرف)
 دژلهوه؛ ناژهلی که چاک نالهوپیت . (حیوانی که
 نمی چرد)
 دژپوکه : [ناو] وورده زیپکه و قنچکه له سه-
 ریپست. (جوش پوست)
 دژتیری : [ناو] خونا؛ وفاق؛ بوغمه؛ دهردیکه
 پشوو تنگ دهکات و توژیکی سپی له سه-
 شهرمی ژن و ناو گهروو چیدمیبت (دیفتی)
 دفنان : قهرمبووی چاکه کردنهوه؛ تولی چاکه
 کردنهوه . (جبران نیکی کردن)
 دفن بهران : قهپوز بهران؛ که پوز بهران؛ < پوز به-
 ران . (مغرور)
 دکراندن : [چاوهگهت] حورمهت گرتن؛ ریزگرتن؛
 قهدرگرتن. (احترام گذاشتن)
 دگور : جوړه بووزویکه. (نوعی شال)
 دل نازا : [ناوهلناو] دل قاییم؛ نازا؛ به جهرگ؛ چاونه
 ترس. (دلیر)
 دل ناوپرشین کردن : (ب) زوری خوش بوون؛
 دلگه شانهوه. (کنایی، دلشا دشمن)

دل ئیشان : [چاوه،ت] (۱) ژانکردنی دل (دل
 درد) (۲) زیربوون؛ دلمه‌ندبوون؛ دلگران‌بوون؛ په
 نجیان؛ دلگیربوون. (دلخورشدن)
 دل‌خیف : [ناو] گرانی؛ قات‌وقری. (قحطی)
 دل‌ارام : [ئاوه‌لناو] سوکندامری‌دل؛ نارامی‌دل؛
 داسراکین. دوست؛ یار؛ ناوی ژاناه؛ (دل‌ارام)
 هیلالی‌نهو به دیدارت موباره‌کبی، (دل‌ارام)
 دل‌او‌دل : [ئاوه‌لناو] دووشک؛ دوودل. (دودل)
 دل‌باز : [ئاوه‌لناو] به‌فراروان؛ دل‌واز؛ دل‌گوشا.
 (وسیع؛ خوش‌منظر)
 دل‌بزوین : هه‌ست بزوین؛ دل‌گر. (احساس‌برانگیز)
 دل‌بکول : [ئاوه‌لناو] دل‌به‌کول؛ خه‌فه‌تبار؛ دل‌په‌له
 که‌سه‌ر؛ خه‌مبار. (غم‌گین)
 دل‌بووردنه‌وه : [چاوه،ت] دل‌سست‌بوون؛ بی‌
 حال‌بوون. هاتن به‌لادا. (ازحال رفتن)
 دل‌به‌جی‌هینان : [چاوه،ت] دل‌نه‌وایی و دل‌نه-
 وازی‌کردن؛ ناشت‌کردنه‌وه. (دلجویی‌کردن)
 دلپارسه‌ک : ژن‌په‌رست؛ می‌باز؛ دل‌بزووک. (زن
 باز)
 دل‌په‌رینه‌سه‌ر : دل‌چوونه‌سه‌ر؛ ناره‌زووک‌کردن.
 (پسندکردن)
 دل‌پی‌سووتان : [چاوه،ت] زگ پی‌سووتان؛ به‌زه-
 یی پیداهاتن؛ په‌زاره‌هه‌لگرتن بو که‌سیک.
 «مؤفاری‌مه‌لاد ۱۱۲» (دلسوزی)
 دل‌خه‌سانه‌وه : [چاوه،ت] دل‌نیابودن؛ خاترجه‌م
 بوون. (مطمئن شدن)
 دل‌خالی : (ب) له‌خورینی؛ ناشتا. (ناشتا)
 دل‌خالی : دل‌ساف؛ دل‌پاک. (دلپاک)
 دل‌خاو‌بوونه‌وه : [چاوه،ت] دل‌سست‌بوون؛ بی‌خا-
 ل‌بوون. (بی‌حال شدن)

دل‌داخورپاندن : [چاوه،ت] داچله‌کاندن.
 (ترساندن)
 دل‌دوین : [ئاوه‌لناو] دل‌خه‌وین؛ دل‌داری‌دمر.
 (دلنواز)
 دل‌دهرهاتن : [چاوه،ت] (ب) تامه‌زرروی دیتن؛
 دل‌م دهرهات بووی؛ دیق‌م کرد بووی. (دل‌یک‌ریزه
 شدن)
 دل‌پفین : [ئاوه‌لناو] هه‌ر دیمه‌نیکی جوان و
 دل‌پفین؛ سه‌رنج‌اکیش. (دل‌ریا) +
 دل‌سووتان : [چاوه،ت] جه‌رگ سووتان؛ (ب)
 په‌وله‌مردن. (دلسوختن) +
 دل‌سووتین : [ئاوه‌لناو] (ب) خه‌می جه‌رگ‌بهر؛
 پشت‌شکین. (جگرسوز)
 دل‌غه‌لینه‌ک : [ناو] په‌شانه‌وه. (استفراق)
 دل‌قاییم : [ئاوه‌لناو] به‌وره؛ نه‌رخه‌یان؛ پشت‌گه‌رم.
 (مطمئن)
 دل‌قفل‌بوون : [چاوه،ت] (ب) بیتاقه‌ت و دل‌ته-
 نگ بوون. (دل‌قفل‌شدن)
 دل‌کلافه‌بوون : [چاوه،ت] دل‌داگیران؛ دل‌خه-
 فه‌بوون؛ دل‌ته‌نگی؛ دل‌گوشران. (دل‌کلافه‌شدن)
 دل‌کوژتن : دل‌کوشتن؛ پا به‌سه‌ر دل‌دانان؛ له‌عه
 شق بووردن. (دل‌کشتن)
 دل‌گه‌ر : بی‌خه‌م و خه‌یال؛ (ب) دل‌داری نه‌زانین.
 (بی‌خیال)
 دل‌که‌فکردن : [چاوه،ت] دل‌هه‌لچوون. (دل‌کف-
 کردن)
 دل‌گرتن : < دل‌په‌رینه‌سه‌ر
 دل‌له‌خو‌کردن : [چاوه،ت] له‌خو‌زویرکردن.
 (رنجاندن)
 دل‌له‌دوا : [ئاوه‌لناو] نیگه‌ران؛ چاوله‌دوا؛ چه‌مه-

پای له ده ست چوو. (دلوپس)

دلنگان : [ناو] بی بانگ هیشتن چوونه میوانی .
(تفیلی)

دلنهرم : [ئاوه لئاو] میهره بان؛ دلناسک. (مهربان)

دلنهرم یوون : [چاوگه مت] رام یوون؛ رازی یوون
بوکردنی کاریک. (دل نرم شدن)

دلووق : [ناو،] بلوق؛ پورگ . (تاول)

دل ویستن : [چاوگه مت] دلخووازتن؛ ټاره-
زووکردن؛ هه زکردن . (دل خواستن)

دله دمرد : نازار و ئیشی دل؛ بو جیویش به-
کارده بریت. (نوعی دشنام) +

دله ودوا : [ئاوه لئاو] چاوله دوا. (نگران جا گذاشته)

دل هه لکه ندران : [چاوگه مت] مه یلی جیگاییک
نان. دلم لهم ټاره هه لکه ندراره لیږه نامینم.
(دل کنده شدن)

دل هه لگرتن : [چاوگه مت] تووانای قبول کردن.
(دل قبول کردن)

دل هیئانه جی : [چاوگه مت] ناشتکر دنه وه؛ رازی
کردن. (راضی کردن)

دلی لووای : [چاوگه مت] چوونه ژوور؛ چوونه ناو.
(داخل شدن)

دلیمه : [ناو،] کهله سهر (داوه ل) ی ناو بیستان.
(مترسک)

دماړو : دواړوژ؛ (ب) داهاتوو. (آینده)

دمه کدپریاک : [ئاوه لئاو] ټاومسوو؛ بی ټاېروو؛
پیسوا. (بیابرو) (۲) [ناو] کهسیک دمه کی لی

دراپیټ. (پوسته ضرب پاره شده)

دنچ : [ئاوه لئاو] (ف. گیو) نارام؛ ټاسووده؛ خه لوه-
ت. (دنچ)

دنگز : [ئاوه لئاو] فیتنه؛ ټازاوه چی؛ (فتنه)

دنگه : [ناو،] بهردی ناوچالی چه لتووک و دانسه-
ویلّه تیډا کوتان. (دنگ)

دنیداری : [ناو] سامان پیکه موه نان؛ خه ریکی په-
یداکردنی مالی دویابوون. (دنیداری)

دوئاژو : < دواوان.

دوابعاش : [ناو،] دووهه مین کهس له میشیندا؛
پاشمه للا . (نفر دوم)

دوابه گ : [ناو] جی نشین. (جانشین)

دوابه بند : کوپله ی ټاخر؛ پاشبند . (آخرین بند؛
بستن پای چارپا)

دواپاریز : < پاشه ننگ؛ پاشکووی سپا.

دواچار : جاری ټاخر؛ له دوايیدا؛ له پاشان . (دفعه
آخر؛ سپس)

دواخ : [ناو،] رووبه بند؛ نیقاب. (نقاب)

دواخستن : [چاوگه مت] وه پاشخستن؛ پاشقه برن.
(عقب انداختن)

دواژه : < دواوان

دواسک : (۱) قولینچکی لای لاجانگی چاو . (-)
گوشه بیرونی چشم) (۲) دواهه مین منډال یوون.

(آخرین زایمان)

دواکه وتوو : شوینکه وتوو؛ دواي کهسیک که وتوو؛
به دواي کهسیکدا رویشتوو. (دنبال افتادن). +

دواگیان : سهرمه مرگ؛ ټاویلکه؛ ټاویزینگ . (دم
مرگ)

دوان دوان : [بهند] جووته جووته . (دوتا-دوتا)

دواوان : [ناو،] کومه کی شوان؛ میړمندالیک که
له پاش پانه وه دماړا . (کمک شبان) +

دوانه : [ئاوه لئاو] بوئینسان؛ لفه دوانه بو پرووه ک
شملوبه ره که ت. (دوقلو) +

دوبیه : [ناو،] دویه؛ رنگال؛ شيله؛ (شیره؛ شهد)

دَوْتُ : [ناو]، کيژ؛ بنه‌مای (دو) له داواتی په‌شبهه -
له کدا (دختر) +

دَوْتَر : [به‌ند] ئه‌یتر؛ ئیدی؛ ئه‌دی. (دیگر)
دَوْتَمیر : [ناو، ت] کچی‌میر؛ پره‌نسیس. (دختر
امیر)

دَوخ‌رشمه : [ناو، ت] دَوخ‌رشمه؛ ده‌سکه‌وسار؛
ده‌سته‌وسار؛ هه‌وسار؛ په‌تی رشمه . (افسار)
دَوخوین : [ناو]، دَوخین؛ هو‌جینه. (کمر‌بند‌شلوار
کردی)

دَوخین شل : [ناو + ئاو، لئاو] دَوخین سست؛ (ب)
سووک؛ حیز؛ بی‌ئابرو؛ بی‌نامووس . (بی‌ابرو)
دَوراخدان : [ناو، ت] تَوراخدان؛ تووره‌که‌ی دو.
(کیسه‌دوغ چکیده)

دَوربند : چوار‌چپوه. (چهار‌چوب)
دَورج : [ناو]، سندووقی چکوله‌ی جیکه‌ی شتی
به‌نرخ. (صندوقچه‌چیزهای بهادار)
دوروک : [ناو] دیروک؛ میژوو. (تاریخ)
دورولبا : [ناو] به‌ر‌دیکی قاوه‌یی په‌ننگی به‌نرخ و
وریشه‌داره. (نوعی سنگ قیمتی)
دَوَرمه‌ر : [ناو، بک] مه‌ر‌دوشت؛ بی‌ری؛ مال‌اندوشت.
(گوسفند دوش)

دَوَر : (۱) [پاشکر] دَوَره‌وه؛ پش‌کین؛ وه‌ک؛
داودوژ (بیدا‌کننده) (۲) فد؛ فرد؛ ده‌سته‌واژه‌ی
پزیشکیه‌ واتا ر‌اده‌ی خوراکی هه‌ر ژه‌میکی ده -
رمان. (دوز)

دوزام : [ناو]، به‌لوه‌شین؛ گولی. (جذام)
دَوژ : [ناو]، تاوړ؛ ناگر؛ دَوژه؛ جه‌ه‌ننهم. (آتش)
دَوژم : ده‌لیم؛ ئیژم؛ دیژم؛ ماچو؛ ده‌بیژم؛ نووشم.
(می‌گویم)

دَوستودو : (ب) که‌سوکار؛ دَوست و خزم. (کس -

وکار)

دَوسول : [ناو]، تَوَراخ؛ تَوَراخیک که‌که‌شکی
لی دروست ده‌کهن. (دوغ چکیده)
دَوش‌خواردن : [چاو‌گه‌ت] کولان؛ هاتنه‌کول.
(جوش خوردن)

دوششان : [ئاوه‌لئاو] نیه‌ت خراب؛ کیناوی؛ دوزمن
(دشمن)

دَوَلایی : [ناو]، ئه‌شکافی نیو دیوار؛ که‌تتوړ؛ وه‌ک
جیگای نوین و لیاس؛ جاریش هه‌یه‌ده‌ر‌که‌ی
تیده‌خه‌ن و ده‌مییت به‌کو‌مو‌ود (که‌نجه). (دو‌لاب)
دَوَلاخ : [ناو] جوړیک چارشویو دوراو له شیوه -
ی کیسه‌ییکی سهر و بن به‌تال که‌دوو کونیشی
ه‌دیه‌بو ده‌ست هینانه‌ده‌رموه. (چاقچور) +

دَوَلار : [ناو]، یه‌که‌ی پاره‌ی ئه‌مریکا و کانادا و
ئوستراليا و چهند ولاتی دی. (دلار)
دَوَللو : [ناو]، دَولاف؛ دَولیان؛ (دول‌تورکیه: پر)
په‌ئاو؛ چالی پر له‌ئاوی بارانی سهر تاشه‌به‌رد؛
یان بوی هه‌یه‌له‌دول به‌واتای شیو وهر -
گیراییت؛ لولوی ئاوی ئاش که‌ده‌رژیته‌سهر
په‌ره‌ی ئاش. (لوله‌ریختن آب آسیاب؛ چاله‌پر
آب روی سنگ)

دَوَللو : [ناو]، (۱) دوو لولوی ته‌نه‌که‌ئاسایه‌له
کانزای زمرد که‌ده‌چن به‌ناویه‌کدا و جیگه‌ی
ده‌رزنی دروومان را‌گرتنه، ده‌یکه‌ن به‌به‌رموور
(پای‌ملوینک) یان له‌به‌ر یه‌خه‌ده‌ریت.
(جاسوزنی پای گردن‌بند) (۲) قولفه‌ی کانزای
داخستنی سووخمه. (بست یلک)
دَوَلبه : [ناو] پالاخ؛ په‌لخه؛ گویلیکی گامیش. (بچه
گامیش)

دَوَله‌دول : له‌رزه‌له‌رز؛ ده‌له‌ده‌ل؛ جووله‌جوول؛

لەرلەر؛ لهرانموم. (لرزیدن)

دولماچ: [ناو،] دوغرمه. (آبدوغ خیار)

دولمكاره: [ناو،] ئىسكەنەى ناوچال؛ دوله

موغاره. (اسكنه قاشقى)

دولههوير: [ناو،] تەبەك؛ سوينهى ههوير

. (تاغار خمير)

دوليان: < دولو

دوماره كول: [ناو،] دووېشك. (عقرب)

دوماست: [ناو،] ماستاو. (ماست مخلوط با آب)

دومبهران يا دومبەلان: گيايىكه بنهكهى ده-

برژنين چيزى له كهبابى گونى بهران دهكا. (-)

دمبلان)

دوتفه: قاپ و جگى پەشەولاخ. (شتالنگ گاو)

دوونوان: [ناو] زەريب؛ جيگهى تيكه لاوبوونى د-

ووچوم. (محل تلاقى دو رودخانه)

دوونەلو: [ناو،] دوئيل؛ شەپى تەن بە تەن. < دو

ئيل. (دوتل)

دوونەنداز: [بەند] دووچەندان؛ دووهينده؛ دوونە-

نازه. (دوبرابر)

دووبايى: دوو بهرانبهرجيسابكراو. (دوبرابرارزش)

دووبله: [ناو] كارى وەرگيرانى قسهى ئاكره-

كان به زمانىكى دى له سەر فيلم. (دوبله)

دووبنهكى: [ناو،] مال له دووجى؛ وهك كه-

سيك له شار و له دى مالى هەييت. (داشتن دو

منزل)

دووبەرخ: مەپى كه دوو زگى كردييت. (ميش

دو بار زائیده)

دووبەيانى: [ناو،] بهند دووسبهى. (پس فردا)

دووین: چاوخیل. (چشم چپ)

دووېشكه: [ناو،] قوبهى كانزای سەر دەسكى

خنجیر. (قبة روی دسته خنجر)+

دووېنگ: فدەفردەند [ناو،] كارى كهلك وەر-

گرتن له ماکى وزه زيادکەر بو کيیهركى.

(دوېنگ)

دووتايى: [ناو] پەشکەى ناوقەد بەستراو. (طور

دو نيمه بسته شده کاه کشى)+

دووتەرکه: [ناو،] دووېشتهكى؛ دووکهس

سووارى يەكسى يان هەرچى. (دوترکه)

دووتیغه: [ناو،] دووچار له سەريهك تيغ به

پيشدا هيئان و تاشين. (دو تيغه)

دووچارەزى: ئاژەلى كه له سا ليكد دووچار

پيچووى دەييت. (حيوانى كه سالى دو مرتبه

ميزايد)

دووچەرخ: [ناو،] (۱) دووتەگەر؛ (۲) گوشت كه

دووچار له چەرخى گوشت بدريت. (۱ و ۲. دو

چرخ)

دووچەنگ: [ناو،] دوو وشەى ليكدراو؛

دووپرگەيى؛ وشەى دووپرگە، وهك شا+قه-

ل: شاقەل. (دو سيلابى)

دووخۆر: [ناو،] چەقەل؛ دووگ خۆر. (شفال)

دوودەشوكة: [ناو،] پاچى دوو دەم؛ قولنگ؛

قولنگ. (كلنگ)

دووراھى: [بەرھەمى چاوگە] دوورايى؛ دوورى .

(دورى)

دوورگەى مەرجانى: [ناو،] دوورگەى پيکھاتوو

له لاشەى مەرجان. (جزيره مرجانى)

دوور لەتو: دووربيت لەتو؛ دوو لەتو. (دورازشما)

دوورلەروى تو: (ب) بيلاتەشەبى؛ دوو له پرووى-

تو؛ عەيب نەييت. (دورازحضور)

دوورلەزەين: جيى سەرسووپمان؛ دوورلە باوپرە؛

شتیکه له عه قلدا ناگونجیت. دوور له چاوه پوانی.
(دور از باور)
دوورونزدیک : که و تنه شوین کهس یا جانه وه-
ریک نه زور نزدیک که ههست بکات نه زور
دوور که له چاو گوم بیت. (دورونزدیک)
دووره تفهنگ : [ناوت] تفهنگ خستن بو
ثامانجی زور دوور. (تیراندازی به هدف خیلی
دور)
دوورهدی : [ناو] (۱) دوورله دی؛ (دور از آبادی)
(۲) دیی چهپک و دوور. (ده خیلی دور)
دوورمگ : [ئاوه لئاو] (۱) به له ک؛ بازک؛ بازی.
(ابلق؛ دورنگ). (۲) پرباز؛ دوورپو؛ دوو پاز.
(دورنگ)
دوورمردینه : هیله که بییک که دوو زهر دینه ی هه-
بیت. (دوز رده)
دووسی : دوو یان سی؛ دووسی پروزی تر:
دوویاسی پروزی تر. (دوسه)
دووش : فرد؛ فد؛ [ناو] وشه یه کی بیانیه و له-
سهر زاری جه ماوهره به شیر ی حمام ده لین که
وهک ئاوپاش سهره که ی کون کونه و ئاو ده-
پرزینیت له سهره وه بوخوار له گهر ماودا. (دوش)
دووشه قه : دووله تکرار؛ وهک که لاکسی شفق-
کراوی ئاوه له قهسابی. (دوشقه)
دووف پشک : دوو پشک؛ دوماره کوئل. (عقرب)
دووف کوت : کلک قرتاو؛ کلک بر او. (دم بریده)
دووکان : [ناو] تیکه زه وینیکی چکوله ی خوش
کراو بو چاندنی شه تل. (جای پرورش نشا)
دووکوپ : [ناو] قورمه به شه؛ چاله که. (گورکن)
دووکه پرېسه : [ناوت] گورمه و یله؛ گوریه چنه؛ فرنده
بییکه، هیلانه که ی وهک گورمه ی به داراندا شو

ده بیت هوه. (اسم پرنده ایست)
دوو کلکیش : [ناوت] کونی کوانووی ناومال که
هه تا سهربان دریزه ی هه یه و دوو که ل له سهر
بانه وه دهرده کات؛ یان بوری دوو کلکیشی سو با و
بوغاری. (دودکش)
دوو گولنگی : دوو گلنگی؛ به ربه دوو گواره؛
ئاوه لیک که له بهر ملیدا دوو گوشتی شو پر هوه
بووی هه یه له چه شنی گوارم. (گوسفندیکه دو
آویزه گوشتی جلو گردنش دارد)
دوو گوی : [ناوت] کوئه که ی دوو حاحه
(دووفلیقانه). (ستونیکه از بالا دو شاخه باشد)
دووگی : < دووگوی.
دوولا : [ناو+ ئاوه لئاو] دژی خاوان؛ دووتال به-
نی به یه کا بادراوی گرژ. (ریسمان دو لایه)
دوولاچهنگ : [ناوت] له نو ت نووسینی
موسیقادا (به شیک له سازده بهش) ی یه که ی
کات؛ نیوه ی چهنگ. (دولاچنگ)
دوولایی : [ناو] قایشی جووت که ده به ستری
به یه کی له سی چوکلله ی نیرم وه نه گهر گاییک
که هم هیژ تربیت دوولایی ده خریت ه سهر چوکلله ی
نزیکتر به گای به هیژ تره وه. (وسيله ای درخیش)
دوولپ : دوو حاحه؛ دووفلیقانه. (چوب دوشاخه)
دوولچ : [ئاوه لئاو] لچی پان و قهوی که له باری
دریزی چالاییکی وهک هیل تیدابیت. (لب
کلفت شکاف دار)
دوولقه دهره : [ناوت] زهرده قو پر؛ زینده وه ریکه -
رهنک ده گوپی و رهنکی دهره و به ری ده گریت ه
خوی. (نوعی سوسمار)
دووله پشت : < دوو پشک.
دوومشقان : له سهر چوک دانیشن. (بزانو)

دووموهر : [ناو] دووموژ؛ نهسپی نامور کیش؛ نه-

سپی شیوپرین . (ر سب شخم زنی)

دوون : [ناوه لئاو] په ست؛ بیاباخ . (دون)

دووناو دوون : [ناو] پموتی جیگوپ کیی پوچ له

قالییکه وه بو قالییکه تر؛ له لایهن که سانیکه وه

که پروایان بهو مهبسته ههیه . (تناسخ روح)

دووناو دوون : هندیک پریان وایه که هه مان

(تونواو توونه) واتا له چه قهره یه که وه بو چه قهره-

ییکي دیکه ی جهه ندم . (از جهنمی به جهنمی

دیگر)

دوونیکل : [ناوه لئاو] دووپوېه؛ فرنده ی دوو کلاوه.

(دو تاج)

دوو هوئی : [ناو] دووپرووی؛ دووپر منگی . (دوروی)

دووینهر : [ناوبک] که سپک که وه قسه دینی.

(به حرف آورنده)

دوی : [ناو + بهند] دویی؛ دویکه . (دیروز)

دویچه : [ناو] گلو له بهن . (گلوه ریسمان)

دوب : [ناو] ثابروو؛ پرومهت؛ حورمهت . (آبرو)

دمبا : جیگای دمبیته وه؛ وهک؛ نه م کیسه

دوو کیلو دمبا . (جامیشود. ظرفیت) +

دمبار اندابوون : له توانا دابوون؛ له دهست هاتن.

(توانائی داشتن)

دمبره : [ناو] مووچه؛ مزی قهره واش و نوکهر و

ژیر دهستان؛ بهرات . (حقوق؛ دستمزد)

دمبوو : نه شیا؛ ده شیا؛ دهبووا؛ مه شیا . (میبود)

دمبه : [ناو] بهرمیل؛ بو شکه ی چووک؛ دمبه .

(دبه) +

دمبه : جوانه گای نه خه ساوی مل نه ستوور و شه-

رانی . (گاو گردن کلفت) +

دمبرنیشتن : [چاوگه، ت] خو دانمبه ر کاریک؛

دهسپیکردنی کاریک. له بهر نیشتن . (مشغول به-

کاری شدن)

دمبرنیشتن : [چاوگه، ت] چوونمبه ر کووشی ژن

بو کاری سه رجییی . (بردامن زن نشستن)

دمبه گولوو : [ناو، ت] کوومکردنی ههر شتی

دیاری کراو تا ده جار و ههر جار دوو بهرانبهر ده-

بیته وه، وهک ۱۶/۸/۴/۲ واتا ۱۰۲۴ بهرانبهر

(تصادف هندسی تا ده بار)

دمبیر : [ناو] سهیدا و سیت که له دمبیرستاندا

وانه (دهرس) ده لینه وه؛ پازنووس؛ نووسهر.

(دبیر)

دهپو دوغر : [بهند] (دوغر تور کییه؛ راست) قسه ی

راست و پره مان؛ قسه ی راسته وخو و بی پروو بینی.

(رک و راست)

دهجال : [ناوه لئاو] (ب) دروژن . (دروغگو) < جه جال

دهخشته : [ناو] دهستان؛ مه هان؛ یینویژی-

(قاعدگی)

دهخل : داهات؛ ماف؛ پیومندی؛ دهخلی به منه-

وه نییه؛ پیوندی به مننه وه نییه . (ارتباط) +

دهراغ : [ناو] جیگه ی چینی فیشه کی دهمانجه

و تفهنگ که دهخریته خه زانه؛ جیی فیلم که له

گهل فیلمه که دا دهخریته ناو کامیرا . (خشاب)

دهرانه : [ناو] درانه؛ دمرک؛ دهرگا؛ دهرکه.

(درب)

دهراوردن : [چاوگه، ت] دهرهاوردن؛ دهرهینان

(در آوردن)

دهربهس : [ناو] دهر بهست؛ ترس؛ واهیمه؛ دهر بهس

نیم؛ ترسم نییه؛ پهنگه ههر بهمانای شه وه بیست

دهروهس نیم؛ بهر پرس نیم یا ومبه ر خوم نه گرتوه

و زامن نیم . (ترس یا تعهد) +

دەربەند: [ناو+] گەلی؛ کووچەیی بن بەستراو؛
 کوڵاتا بن گرتی. (دەر؛ بن بست)
 دەرپ: [ناو،] تەور. (تبر)
 دەردان: سەرھەڵدانی زییکە و ھاولە. (سربیرۆن
 آوردن)+
 دەرد دامرکان: [چاوگەت] ئیش و ئازار نەمان؛
 داسە کینینی ئیش و ئازار. (درد آرام شدن)
 دەردمردە: گیانداریک کە لەبەر لاوازی و نە-
 خوشی مردیبت. (ازمریضی مردن)
 دەردەستکردن: [چاوگەت] ئامادەکردن. (آماده
 کردن)
 دەردی پیدەمرمان: [ناوت] دەردی کوشندە؛ دە-
 ردی کاری. (درد لاعلاج)
 دەرزى سنجاخ [ناوت] دەرزى عورووسی؛ دە-
 رزیله قایمکردنی قوماش و بەرەخە. (سنجاق
 قفلی)
 دەرزى قاقەز: [ناوت] جوریک دەرزى کەسەرە
 کەى گوپکە یەکی خڕە و بو لکاندنی چەند بە-
 رگ (لاپەرە) قاقەز کەلکی لی وەرە-
 گرن. (سنجاق کاغذ)
 دەرزى گیا: [ناوت] دەرەیلی؛ واتای ناوہ کەى بە
 ئینگلیسی و ئارەوی و فارسی گیای شە کەرمزە.
 (علف مرض قند)
 دەرزى لیدان: [چاوگەت] (۱) بە دەرزىلە شتى
 بەستن. (سنجاق زدن) (۲) بە شریנקە دەرمان
 کردنە نیولەش. (آمپول زدن)
 دەرساخ: [ناو،] دەستاخ تە دەستاق؛ دۆساخت؛
 زیندان. (زندان)
 دەرکەزە: [ناو،] کالاییک کە پەوانەى دەرموہى
 ولات دەکریت؛ دزى بەرکەزە. (صادرات)

دەرمانە ئازار: [ناوت] گولە دەورى؛ گیاییکە لە
 سەقز و سەردەشت و ھەورامان زۆرە بو کولنج
 بە کەلکە. (آقرقرا)
 دەرمانە حەفوو: [ناوت] دەرکە بوولینە دەرکە کەوہ؛
 دەرپووە شینە؛ وردکراوی ساقەت و گەلکەى لە
 گەل سەردا بو برین و جیی چزوى دوویشک و
 مار بە کەلکە. (خارنقرهای)
 دەرمانە دیدان: [ناوت] گیای کەفینە. (گیاه
 صابونی؛ غاسول)
 دەرمانە گمیز: [ناوت] گیاییکە دزى دەلەمیزیە
 لە سەقز و مەھاباد و شتو و بوکان زۆرە. (سنب-
 ختایی)
 دەرمانە گوێ: [ناوت] گیای مارەمى لە خۆراوای-
 کوردستان و جوانرۆ و کەرکووک زۆرە،
 دارچییوشى پیدەلین بو کوشتنى ھوورگی
 ناوگوێ بە کەلکە. (گل مریم)
 دەرمانى پەوانى: (۱) دەرمانى ئیسھال و
 زکچوون. (مسهل)
 دەرنشیف: [ناوہ لئاو] بەراوہ زوو؛ سەرمەونخوون.
 (برعکس)
 دەروازە: [ناو،] دەرکی گەورە؛ دوو پرێزەکی بە-
 تۆپ چنراوی گوپەبانی تۆپی یی. (دروازە فووتبال)+
 دەرووندار: [ناوہ لئاو] بە جەرگ؛ دلدار؛ دلگوشاد؛
 جوامیز؛ دلفراوان. (با همت؛ جگرددار)
 دەروونی: [ناوہ لئاو] ھونئوری؛ ناخی؛ گیانی.
 (درونی)
 دەروەج: [ناو،] پەنجیرە. (پنجره)
 دەرەتان: ھەل و دەرفەت؛ جیگەى پزگاربودن.
 (مفر)
 دەرەجەیک: بن زاراوہى ئەرەدەلانی < دەرەجە

دمرهجه يه ک : [ئاوه لئاو] هه ناره که دمرهجه يه که
واتا: زور چاکه؛ سهره. (درجه يک؛ ممتاز)
دمرهجه يک : پله يک؛ يه ک پله؛ دمرهجه يک
سو باکه زياد بکه، واتا: يه ک پله، يه ک دمرهجه
زيادی بکه. (يکدرجه).

تييني: هه ره ئو ناوچه (موکوريان) که يک به يه -
ک گوپه ده کا هيندي جار به راوه ژويان ده کاته -
وه و (دانه دم يه ک به دانه دم يک) به کارديني
که ليره دا (يه ک و يک) هه واتاييکيان هه يه
وکيشه يه بنه مايي زماني کوردی نيه ئه که رچی
چاوهرواني يه کلایي بووني هه يين

دمره ده: خوزينه وه له کار. (از زیر کار در رفتن)
دمرنده شت : [ئاوه لئاو] کاکي به کاکي؛ زور به -
رفراوان. (درندشت)

دمرنگ: دمرنگ؛ دیر. (دیر)
دمره که فتن: [چاوگه ت] چوونه دهر؛ وه دمر که
وتن؛ ئاشکرا بوون. (بيرون رفتن؛ برملاشدن)
دهری: [ناو] زماني فارسيی دهری. (فارسی
دری)

دهر يابه: [ناوت] ماسی خوره؛ فزنده يه کی مه -
له وان و گه وره يه، دوو جوړن؛ رهش و گه ردن -
سوور. (مرغ غواص)
دهر يادل: [ئاوه لئاو] دلفره؛ دلفره وان؛ دلاوا.
(دريادل)

دهر ياکير بوون: حاله تي نه خوشيني زور مانه وه له
کشتی و دهر يادا. (درياگرفتي)
دهر يواني: هه لسووراندنی کاروباری کشتی و
پاپوژ. (ناخدائی)

دهر يزانک: [ناو] که وشکهن؛ ئاستانه؛ پيشدرگا.

دهری ناهيني: (۱) نای هينته دهرموه. (بيرون
نمی آورد) (۲) ب. پيکنایي؛ واناييت؛ تهواوی ناکا؛
سه رناگری. (نمی شود) (۳) بهش ناکا؛
ناگا. (نمیرسد)

دهرگ بادر ياگ: [ناو، بهر] فريتي کرژ؛ دهر ووی
بادراو؛ کشته ک. (ريسمان تاب داده)

دهرگ هه لکه ر: [ناوت] خه رکه؛ کلافه که ر و
کوکه رموه ي دهر وو. (چرخ ريسمان)

دهرگ ياو: [ناوت] دهر وويک که دوعای به
سهر دا ده خوینن بو چاکبوني نو به تي؛ دهر ووی
له زير پين. (ريسمان دعای قطع تب)

دهرگين: [ناو]؛ (۱) دهر گيره. (دستگیره). (۲) هه -
وسار؛ هه فسار؛ ده سکه وسار؛ ده سته جلمو. (افسار)
دهر زويران: [ناو]؛ دهر گيران. (نامزد)

دهر زيران: [ناو]؛ دهر گيران. (نامزد)
دهر زاندين: [چاوگه ت] داخکردنی ددان بو ژان
شکاندنی. (داخکردن دندانی که در دگند)

دهس ئاير: [ناوت] ئاور دوو؛ دهسه چيله. (شاخه
های نازک آتش روشن کردن)

دهسايه ر: [ناوت] ئاور دوو؛ دهسته چيله. (خار -
برای روشن کردن آتش)

دهسبار: دوو که سی، دهست به يه که وه گرتن و
تاييک بار کردن. (دو نفر باری بار کردن)

دهسباز: [ناوت] دهسته واژه ي موسيقايه، واتا
دهنگی سيمي ساز له حاله تي ئازاددا. (دستباز)

دهس بژير: [ناو + ئاوه لئاو] دهستچين؛ به دهست
هه لژير دراو؛ هه لژارده. (دستچين)

دهسبو: [ناو]؛ شه مامه. (دستبنو)
دهسبه دهس دان: (ب) دهست نانه ناودهستی يه -

ک؛ به یک گه یاندنی بووک و زاوا. (دست به دست دان) +

دهس به زهره ر : زهره رگه یین؛ که سیک زور خه تا بکا و زهره ر بگه یه نی. (زیان رسان)

دهس به کاربوون : [چاوه، ت] دهس پیکردن . (شروع کردن)

دهس بینک : [ناو، ت] دهس تبه ند؛ بازنه؛ خر فال. (النگو)

دهس تافیتن : [چاوه، ت] دهس تاو یژتن؛ گرتن؛ ده- ست بو بردن. (دست درازی، دست اندازی)

دهس تاو : [ناو، ت] تاماو؛ ناودانی مه رومالات به ناوی که (دو و سزگاوی تیکه ل ده کهن . (آب- دادن حیوانات با آب و دوغ مخلوط) +

دهس تباژ : فذ : [ناو، ت] کوژی موسیقاییه؛ میز راب له سیمی نامیریکی موسیقادان بی نه وهی قامک له سه ر سیم دابریت. (دست باز) < دهس باز

دهس تیر : [تاوه لئاو] دهسیر؛ قولیر؛ فیله باز؛ هه لحه له تین؛ خاپین. (کلاه بردار)

دهس تبه ربوون : [چاوه، ت] (ب) جیا بوونه وه؛ له یه ک هه لبران؛ دوور که وتنه وه؛ دهس تبه ربوون له شتی که به دهس ته وه بیت. (جدا شدن)

دهس تبه سستی : [تاوه لئاو] دهس تبه ستر او؛ چ ژی- نه هاتی. (دست بسته)

دهس ت به سه ر داگرتن : [چاوه، ت] ناگالپوون؛ خودان کردن؛ دهستی به سه ر مندالی هه تیوودا گرتووه . (مواظبت کردن) (ف. هن) زه- و تکردن. (غصب کردن) +

دهس تبه سه ری : [ناو] هه لداشتن و دوور خسته- وه له زید به ویستی حکومت و له ژیر چاوه- دیریدا بوون. (تبعید)

دهس ت به لاف : [تاوه لئاو] هه له خه رج؛ دهس ت بلاو. (ولخرج)

دهس تبه ند : [ناو، (۱) که له پچه. (دست بند زدنانی). (۲) بازن؛ خر خال؛ مووچ بند. (دست بند) +

دهس تیین : [ناو،] دهزیین؛ پرسمانیک که شه- وانه شوان دهیکاته مل شه کیکی سرک و سه- ریکی تری ده کاته باسکی خوئی بو ناگاداری له مه ترسی یان پادانی پانه مه پ. (ریسمان بازوی- چوپان)

دهس تیپک : سه ره تای دهس تکردن به- کاریک. (شروع)

دهس تیکه لکردن : [چاوه، ت] (ب) سه رجیی کردن و پیکه وه نووستنی ژن و پیاو. (هم خوابگی)

دهس تییه لکیشان : [چاوه، ت] دهس تکردن به ناو تراو یان شتی تردا؛ دهس تکردن به ناو قولی کر اسدا. (دست فرو بردن)

دهس تجه م : [بمند] ته فم؛ تیکر؛ گشت؛ پیکه وه. (دسته جمعی)

دهس تچیکری : [تاوه لئاو] کاری دهس ت؛ ده- س تکرد. هه ر شتیک که به دهس ت دروستکراییت. (دست کرد)

دهس ت خالی : [ناو + تاوه لئاو] دهس ت به تال؛ (ب) فقیر؛ بی نه ونا؛ هه ژار؛ دهس ته نگ؛ نه دار. (بینوا)

دهس ت خاو : [تاوه لئاو] دهس تخاف؛ سست له کاردا . (سست درکار)

دهس ت خرو : [ناو] (۱) دهس ت خهرو؛ فریو؛ خاپان؛ خه له تان؛ (فریب) (۲) دهس ته مو؛ رام؛ هوگر؛ (رام)

دهس تخور : چیشتی که به دهس ت بخوریت و تراو نه ییت. (خوراک غیر آبکی)

دهستخوش : ئافه رين كردن له چاك ئه نجامدانى
 كاريك. (تشكر)
 دهستخويندنهوه : [چاوگهت] بهراوه رد كردنى
 دهستى حەریف له یارى په رانتوډا؛ (ب) هه ست
 كردن به نيهه تى كه سيك. (دست خواندن)
 دهستخهړو : [ناو] (۱) فريو؛ (فريب). (۲) دهسته مو؛
 پام؛ كهوى. (رام) < دهست خړو
 دهستخهړو كردن : [چاوگهت] خاپاندن؛ پام كر-
 دن. (فريفتن)
 دهستخهلياي : دهست له جى چوون. (ازجا-
 در رفتن دست)
 دهستدروو : [ئاوه لئاو] شتيكه به دهست درواييټ،
 (دوو راييټ). (دست دوز)
 دهستدريژ : [ئاوه لئاو] (ب) دهستپويشتوو؛ زوردار؛
 دهسته لانتدار. (قدرتمند)
 دهستدريژى : [چاوگهت] دهست دريژ
 كردنهوه. (ب) پارسه كردن؛ سوال كردن. (گدايي
 كردن)
 دهستدريژى : [ناو] زموت؛ ته جاوهز؛ ئيلاقه؛
 هيړش. (تجاوز)
 دهستپاست : [ئاوه لئاو] ئهنگيوه؛ تيره نندازى له
 ئامانجدهر. (هدف زن)
 دهستپاستى : [ناو] دهستپاستى؛ نيشانه ئهنگيوى.
 (مهارت در تير اندازى)
 دهستپويشتن : [چاوگهت] دهستپويين؛ دهسته-
 لات دارى. (قدرتمندى)
 دهستپويشتوو : [ئاوه لئاو] بالا دهست؛ به دهسته-
 لات. (ب) دهوله مه ند؛ تيرو ته سه ل. (قدرتمندى)
 دهستپويين : [ناو] دهستپويشتن؛ دهسته لاتدارى؛
 دهوله مه ندى. (قدرتمندى)

دهستپوييو : [ئاوه لئاو] به دهسته لات؛ توانا؛ دهست
 پويشتووو. (قدرتمند)
 دهستپهنج : [ناو] پاره ي په يداوو بهر نه جى شان؛
 مزى پهنج و حهول و ته قالا و زه حه مت كي شان.
 (دست رنج)
 دهستپهنگين : دهستنه خشين؛ كار جوان و هو-
 نه رهنه ند. (دست رنگين)
 دهستسپ : [ناوت] دهسره دهست؛ هه وله.
 خاولى. (دستمال؛ هوله)
 دهستسووك : [ئاوه لئاو] (ب) كه سيك كه زينده-
 وهر سه رده رپيټ درهنگ گياني ده رده چيټ.
 (سبك دست) +
 دهستشپ : [ئاوه لئاو] دهستبلاو؛ هه له خه رج.
 (ولخرج)
 دهستشل بوونهوه : [چاوگهت] (ب) بيمه يلى له
 ته واو كردنى كاريك؛ دهست نه چوونه كاريك.
 (بيمى به انجام كارى)
 دهستقورس : [ئاوه لئاو] (۱) كه سيك كه مشت و
 زله ي زور به هيزه. (۲) نه گهر ئاژه ليك سه-
 ربه رپيټ زوو گياني ده رده چيټ. (دست سنگين)
 دهستگا : [ناوت] دهزگا و مه قام له-
 موسيقادا. (دستگاه) +
 دهستگر : يارمه تيدهر؛ ياريكار؛ ئاريكار. (ياري-
 كننده)
 دهستگه يشتن : [چاوگهت] سه ربه رزان. (فرصت
 داشتن)
 دهستگيپانهوه : [چاوگهت] گيپانه وه ي دهست
 له كاريك و ليى په شيمان بوونه وه. (دست پس-
 كشيدن)
 دهستگيراو : بى ده رفه ت؛ سه رنه په رزاو. (بى فرجه)

دهست لُفوک : کردهوه؛ هفتار . (رفتار)

دهست لهسه رسینگ : [ئاوه لئاو] بهئه دهب له به رانبهر گهوراندا پراوهستان و چاوه پوانی ئهمرو فه رمان، وکردنی فرمان بپوون؛ ئاماده به خزمهت .
(دست به سینه)

دهست لیخشانندن : [چاوهگهت] په لاندن؛ دهست پيامالین. دهست پیا هیئان. (دست مالین. لمس - کردن)

دهست لی شوژدن : [چاوهگهت] له شتیک ناهومید و بی هیوابوون. (ناامید شلن)

دهست لی کیشانهوه : [چاوهگهت] دهست لی هه لگر - تن. (رها کردن)

دهستمال : [ناوت] (۱) له چک؛ دهسمال . (۲) دهسره دهس؛ دهستسپ. (۱) له چک (۲) دهستمال
دهستمیژ : [ناو] دهستنوویژ . (وضو)

دهستنییس : [ناو] دهستنووس؛ دهسنووس (دست نویس)

دهستنیژ : [ناوت] دهستنیا؛ ئهو باخه دهستنیژی خوّمه : خوّم چه قاندوومه (بادست خود کاشته)
دهستواز : [ئاوه لئاو] دهستباز؛ دلاوا.
(باهمت؛ بخشنده) < دهسباز

دهست و پا وهشانندن : [چاوهگهت] دست و پا لیدان؛ په له قازی کردن (دست وپازدن) +
دهستهاپ : [ناوت] دهساپ. (دستاس)

دهسته بهندی : دهسته کردن و بهستن . (دسته بندی) +

دهسته چن : [ناوت] (۱) جوړیک تری (نوعی - انگور). (۲) میوه ییک که به دهست له داربکریته وه (دستچین)
دهسته چو : [ناوت] داره دهست؛ چپودهست. (چو

بدست)

دهسته دار : (۱) داره دست؛ (۲) داری نیونجی؛ (۳) دهسته دار؛ دهسکدار . (۱) چوبدست ۲. چوب متوسط ۳. دسته دار)

دهسته کچ : (۱) کچی جه خیلی مندالکار. (دختر نو جوان) (۲) گوروویک کچ. (یکدسته دختر)
دهسته کوپ : (۱) کوپه لای مندالکار؛ تازه لای. (۲) گروویک کوپ. (۱) نو جوان ۲. یکدسته پسر)

دهس تهنیا : [ئاوه لئاو + ناو] تهنیابال؛ به تاقی تهنیا . (دست تنها)

دهسته واژه : کوژ؛ ئیستیلاح ؛ وشه ی تاییهت به هه ر تیپ و تاقم و دهسته که واتاییکی تاییهت ده گه نیی وه ک دهسته واژه ی بازاپی، هونه ری، موّسقای . (اصطلاح)

دهسته هاپ : (۱) [ناوت] دهستاپ. (دستاس) (۲) دهسته هاپه؛ دهسکی دهساپ. (دسته دستاس)
دهسته هه لکردن : [چاوهگهت] قول هه لکردن؛ خو ئاماده کردن. (آماده شلن)

دهست هه لئنان : [چاوهگهت] (ب) کوّمه ک کردن، له شهر و ژن هیئاندا یان هه رکیشه به کی دیکه دا. (کمک کردن)

دهس خالی : [ئاوه لئاو] دهست تنگ؛ دهستکورت؛ هه ژار. (دست خالی)

دهس داشوژین : دهس داشوشتن؛ (ب) له شتیک ناهومید بوون. (قیدچیز را زدن)

دهس دروو : [ئاوه لئاو] دووراو به دهست (دست دوز) دهسره بادان : [چاوهگهت] دهسره هه لسوو پانندن له هه لپه پیندا . (دستمال دورسر گردانندن)
دهسکه نه : پنینه وهی دهغلی کورت هبالا به دهست، که بهر داس نه که ویت. (درو بادست)

دهس کيشانهوه : [چاوگه،ت] ته ک دانه دواوه له
 سهر سفره؛ دهس هه لگرتن له کار. (عقب
 کشيدن)
 دهسگور : به ئانقه سه؛ به دانسته؛ دهس نه نقه س .
 (عمدا)
 دهس له دونيا بهردان : [چاوگه،ت] دهست ژ
 دنۍ بهر دايۍ؛ دهست له خوښی دونيا هه-
 لگرتن. (دست از دنيا شستن)
 دهس له پړهش و سپي نه دان (ب) هيچ کاري نه-
 کردن . (دست به سپاه و سفيد نژدن)
 دهس ليداشور دن : [چاوگه،ت] هوميد به شتيک
 نهمان؛ ناهوميد بوون . (دست شستن از چيزی)
 دهسه هار : [ناوت] دهستار؛ دهسکی ده-
 ستار. (دستاس؛ دسته دستاس)
 دهس هه لگرتن : [چاوگه،ت] ره هاکردن؛ لی گه-
 ړان؛ واز لی هينان. (دست برداشتن)
 دهس ههوسار : هه قسار؛ دهز گين. (افسار)
 دهسکه ړن : گيا و دهغل ودان به دهست ړينه وه؛
 دهسکه نه . (درو با دست)
 دهسکه ړېجه : نامرازېکه له که ره سته ی هه
 لاجيدا. (قطعه ای دردستگاه حلاجی)
 دهس لاخستن : [چاوگه،ت] له کيشان و پيواندا
 في لکردن؛ کهم فروشتن؛ کهم فروشی (کم فروشی)
 دهس ليړياگ : [ناوبه ر] دهس پياهورياک؛ ده-
 ست ليډراو؛ شهقل شکاو . (دستکاری شده)
 دهس ليکيشانهوه : [چاوگه،ت] واز لی هينان؛
 دهست لی هه لگرتن . (دست کشيدن)
 دهس مال شهرمه : [ناوت] چنراوېکه به بهر لووتدا
 هه لده به ستریت. (دستمال جلو بينی)
 دهس نه خواردوو : ټاگېه ند؛ دهست لينه دراو؛ مورنه

شکاو؛ شهقل نه شکاو . (دست نخورده)
 دهسنووانن : [چاوگه،ت] دهست نوواندن؛ دهسته-
 لات نيشاندان؛ خو نوواندن . (خودنمائی)
 دهس ودلواز : [ئاوه لئاو] دلواو؛ به هيممه؛
 دل فراوان. (دست و دل باز)
 دهس ونه خش جوان : [ئاوه لئاو] کار جوان؛ به سه-
 ليقه له کار دا. دهست ړهنگين. (با سليقه درکار)
 دهس وه شين : [ناو، بک] مشت وه شين ؛ وهک
 شاخ وه شين. (کتک زن با دست)
 دهسه خویشک : دهسته خوشک؛ گروپیک هاواله
 کيژی هاو تهمهن . (دختران همسال و دوست)
 دهسه سهر : دهس به سهر؛ مه ژوول؛ خاپانلن؛
 فريودان؛ (بچو بلی هاتووم بو دهسه سهره که)،
 به مندل دلين بو نه وهی بهو سپارده يه سهر-
 گهر می بکن. (دست بسر)+
 دهسه لين : [ئاوه لئاو] دهسته مو؛ دهسگرو؛ ږام. (رام)
 دهسه ناو : نه سپړه س؛ دهسته و ناو؛ مه يدانه نه-
 سپيک. (ميدانی باندازه تاخت اسب)
 دهسه و ناواني : [ناوت] دهسکاونگ؛ دهسکی-
 ناونگ. (دسته هاون)
 دهسه لپيکان : پنجه هه لپيکان؛ (ب) خه مبار-
 بوون؛ پنجه تيک هه لکيشان. (دست به زانو)
 دهسه لگرتن : [چاوگه،ت] دهسته لگرتن؛
 واز هينان؛ ليگه ړان. (دست برداشتن)
 دهسه هوسار : [ناو] دهسته هوسار. (افسار)
 دهسی : [ناو،] دهستی؛ نه غد قهرز پيدان؛ (ب)
 دهست قهرز. (دستی)
 دهستی کاکي به کاکي : [ناو] دهستی چول و هوول و
 بهرين؛ يبابانی بی يابان. (بيابان برهوت)
 دهسی : (۱) دينی؛ دهزی. (می ارزد). (۲) له سهر-

چاوهی (شیان)ه ئه‌شی پړوم. (باید)

ده‌شیا: (۱) ده‌ی هیئا؛ ده‌ژیا. (می‌ارزید). ده‌بوو؛ ته‌شیا؛ ده‌بوو؛ مه‌شیا. (می‌بود)

ده‌غه‌له: [ناو،] خه‌وش؛ نا خالیسی. (غش)

ده‌فیه: [ناو،] سان؛ پړژه؛ پړژه‌وو. (سان)

ده‌قار: [ناوت] (۱) ده‌وار؛ حیوانی راگیراو، وه‌ک ته‌سب و مه‌ر و مالت. (حیوانات اهلی). (۲) په‌شمال. (سیاه‌چادر)

ده‌فب‌گوتن: په‌یمنان راگر؛ خاوه‌نی قسه‌ی خو‌ی؛ له‌به‌لین لانه‌ده‌ر. (درست پیمان)

ده‌قد‌ریا: [تاوه‌لناو] زو‌ربلی؛ زارد‌راو؛ چنه‌دریژ؛ راز پانه‌گر. (روده‌دراز)

ده‌قراست: [تاوه‌لناو + ناو] راست‌بیژ؛ قسه‌که‌ر له‌لایه‌ن جه‌ماوم‌ریکه‌وه‌ده‌م‌راست. (راست‌گفتار؛ سخنگو)

ده‌فک: [ناوت] ده‌سره‌ی به‌رلووت؛ سه‌ری‌وش؛ ده‌م‌ناخن؛ زار‌ناخن. (سرپوش)

ده‌فکه‌ن: لیو‌که‌ن؛ زه‌رده‌خمنه. (لیخند)

ده‌فنه‌رم: میهره‌بان؛ رو‌وخوش. (خوشرو)

ده‌فه‌ده‌شتی: ته‌پاله‌ کیویه. (تاپاله)

ده‌فه‌ر: [ناو،] ناوچه؛ هه‌ریم. (منطقه)

ده‌فیک: [ناو،] کلک؛ جوو‌جکه. (دم)

ده‌قاوده‌ق: ته‌واو وه‌ک خو‌ی؛ عه‌ینی شت. (مطابق)

ده‌قبه‌ستن: [چاو‌گه‌ت] ساف‌ویستان؛ ده‌ق‌گر-تنی شتی ئوتوو‌کراو یان قه‌دکراو؛ شتی له‌حاله‌-تیکدا مانه‌وه. (صاف‌شدن؛ ماندن در یک‌حالت)
ده‌قد‌قانندن: چاو‌گه‌ت [قدیلکه‌دان؛ ختیلکه‌دان. (غلغلک‌دادن).

ده‌قسانندن: چاو‌پو‌شی؛ خسته‌ن پش‌تگووی. (چشم)

پو‌شی)

ده‌ق‌و‌غ‌ر: [به‌ند] راست‌و‌پ‌ه‌وان؛ بی‌پ‌وده-ربایستی کردن؛ بی‌پ‌وو‌بینی؛ راسته‌و‌راست. (رک-ورو راست)

ده‌ق‌و‌ده‌ق: [به‌ند] ده‌پ و دو‌غ‌ر؛ راست‌و‌پ‌ه‌وان. (راست و‌بی‌تعارف)

ده‌لانه: [ناو] دل‌ویه. نم. شه. شی. (نشت؛ ترشح)
ده‌لده‌لوک: < داوداوه‌کو‌سه

ده‌لق: [ناوت] ته‌لق پ‌وو‌په‌ری نایلو‌نی شو‌وشه-ئاسا. (طلق)

ده‌لو‌وجه: [ناو] بیباری‌سوور. (فلفل قرمز)
ده‌لو‌ود‌لیز: [تاوه‌لناوت] جوامیر و نازا‌میر‌خاس و دل‌قایم. (با جرئت)

ده‌لو‌وق‌هل: [ناو] (۱) مرو‌قی پ‌وو‌ه‌ه‌ل‌م‌ال‌راوی نازای چنه‌باز. (نترس. خراف) (۲) گه‌ده و‌گوده. (الوات)

ده‌له: (۱) ده‌له؛ زو‌رم‌ال‌انگه‌پ. (دله). (۲) [پیش‌گر] دیل؛ بو‌می‌سینه‌ی هه‌یوانگه‌لی وه‌ک سه‌گ و گورگ. (سگ و گرگ ماده). (۳) له‌چاو‌گه‌ی ده-لاندن وه‌ر‌گی‌راوه‌وه‌ک ده‌لم‌میز. (چکه)

ده‌له‌جه‌یی: نزمی و سوو‌کی و می‌چکه‌می‌چکه-کردن بو‌ثم و ئه‌و؛ ماستاو‌که‌ری؛ (ریایی)
ده‌له‌شیر: شیر‌ی می. (ماده‌شیر)

ده‌له‌میز: [له‌چاو‌گه‌ی ده‌لاندن] که‌سیک‌که‌به‌خویدا ده‌میزی؛ (شاشو)

ده‌لیف: [ناو] هه‌ل؛ ده‌رفه‌ت؛ ده‌ره‌تان. (فرصت)

ده‌لینگان وه‌ره‌هاتن: [چاو‌گه‌ت] پاهه‌ل‌خستن؛ توند پ‌و‌یشتن. (سریع رفتن)

ده‌ماخ‌شانندن: [چاو‌گه‌ت] که‌یف‌خو‌شی له‌که

سیک تیکدان. (حال گرفتن)

دهمارگرز: [ئاوه لئاو] پروتال؛ تووپه. (عصبانی)

دهماره: [ناو] په گه ی کانزا له کان (مه عدنه) دا

وهک په گه ی زېم و ناسن له ژیر عه زدا. (رگه)

دهمان: دمو دوو؛ به کری گرتی زهوی به دمو دوو.

(دودهم) +

دهمای: دواپی؛ دمای. (عاقبت؛ بعداً)

دهمای: [ناو، ت] مداس؛ چه کچه کیله؛ کهوشی

سهرپای. (دهمای)

دهمته قین: [ناو، بک] (ب) [ئاوه لئاو] چنه باز؛

فروپژ؛ دریژ دادپ. (پرخرف)

دهم تیوه دمر: (ب) خوئیته لهورتین به قسه.

(فضول)

دهم چه ورکردن: [چاوه گه، ت] (ب) سمیل چه-

ورکردن؛ دهم شیرینی پیدان؛ رشفته دان. (سبیل

چرب کردن)

دهم خوشی: [ناو] پراویژ خوشی؛ زمان-

شیرینی. (شیرین زبان)

دهم دادان: (ب) سهرله لهوه پرکردنی ئاوال.

(چریدن حیوانات)

دهم دهمان: دهم دهمه وهمان؛ راموسینی زور و

لیو له سهرلیو. (بوسیدن زیاد)

دهم دهمانی: دهم دهمانی؛ ماچ گوپینه وه؛ دهم به-

دهمه وهمان. (لب بر لب)

دهم پانه وهستاو: [ئاوه لئاو] (ب) قسه درکین؛ پاز

درکین. (افشاگر پاز؛ دهن گشاد)

دهمژمار: کاترمیر. (ساعت)

دهم سارد: [ئاوه لئاو] تانجی که به نچیر دهگا به

لام درمگ نچیر بگریت. (تازی که دیر شکار را

بگیرد)

دهم شیرینی: [ناو، ت] پیزانه؛ نه نام؛ خه لات

پیدان بابه تی چاک نه نامدانی کاریک. (ب)

رشفته (انعام؛ رشوه)

دهم قورس: [ئاوه لئاو] پاز هه لگر؛ پازدار؛ قسه

نه درکین. (دهن قرص)

دهم کو: دهم کوت؛ سهرزمنشت. (سرزنش)

دهم کول: دهم ولیو چکوله؛ دهم خونجه. (غنچه

دهن)

دهم کیش: (۱) سیغار کیشیک که دوو کهل ناباته

نیو سییه کانی و قووتی نادا. (دهن کش) (۲)

ماده (دوشه کچه) ی سهر نانه وهی (بلاو) بو دهم-

کیشان. (ده مکن)

دهم گه نیک: جوریک جوینه؛ زار بوگن. (دهن

گندیده)

دهم لدهست: [ئاوه لئاو] دهموده ست؛ خیر؛ ئازا؛

زوو؛ فهوری. (فوری)

دهم له دهمنان: [چاوه گه، ت] (۱) دهم دهمان کردن

و راموسین. (لببر لب گذاشتن) (۲) سهر خسته

سهر؛ شپه چهقه له گه لکردن (دهن به دهن

گذاشتن)

دهم له سهر پشت: کهوتنه دوا ی بی ماوه ی تانجی

به شوین نچیردا. (بی فاصله دنبال دویدن)

دهم لینیان: [چاوه گه، ت] دهم پیوه نان؛ دهم به کا-

نییه وه یان کاسه ی پر له تراوه وه نان. (کنایی

نوشیدن)

دهموجه: [ناو] (ف. گیو) ئابور. (اقتصاد)

دهموش: [ناو] (ف. گیو) شیه ی حتی شیرین.

(شیره شیرین)

دهمهت: [ناو، ت] تووتی وه لاشمی له سهریه ک

دانراو و کوگا کراو. (کپه توون چیده شده)

دهمه ترشته : [ناوت] (۱) دهمه ته شوی: (۲)
 تولا شه؛ تولا ش. (تیغه تیشه؛ تراشه چوب) +
 دهمه رقاجان : ناو ربازی له شایی و
 شادمانیدا. (شادی و آتش بازی)
 دهمه رقوپان : [ناوت] پانتول؛ پاتول.
 (شلوار کردی)
 دهمه زمرده : بیچووی مهل که هیشتا زمردی
 دمندووی ماوه. (جوجه که هنوز نوکش زردی
 دارد) +
 دهمه قهچی : [ناوت] لهت و کوتی قوماش و
 قاقهزه له بریندا یان ریککردندا ده مینیته وه. (دم
 قیچی؛ پرت)
 دهمه وچوون : [چاوگه، ت] پیریه وه چوون؛ پیشواز
 کردن. (پیشواز کردن)
 دهمه وژوور : [ئاوه لئاو] سه ره وژوور. (سربالا)
 دمندو وکیله : [ناوت] فرنده یه کی کوچه ریه،
 نیومیت دریزه و سپی پهنکه، دمندووک و بالی
 په شه و سهری دمندووی زمرده. (کفچه ننگ)
 دمندووک سووره : [ناوت] فرنده یه که به قه رای
 قه له بانه یی ده بیټ، سینک و پشتی په شه و
 بالی سپیه. (صدف خور)
 دمنگ دابړین : [چاوگه، ت] په وتی توران و
 زیزبوون. (قهر کردن)
 دمنگدان : [چاوگه، ت] هاندان؛ فرماندان؛
 بانگکردن؛ به لام بو فرمان به حه یوان زیاتر
 وشه ی تورکی به کار ده بری (۱) بو بزن (گدی)
 واتا جوان، گدی واتا لاچو؛ یخه، (۲) بو که ر
 (هو ش یا هی ش) کور تکراره ی هی شه که، (۳) بو
 سه گ کاتی پیوه پروان، (سوواربوون)، (سیک-
 سیک). (۴) بو سه گ کاتی دوور خسته وه (چخ)

واتا دهر که وه، (۵) بو که له شیر له ومختی شه په-
 که له شیر دا دگل، (دگل دگل دانت دهمه)، (۶)
 بو وستر له کاتی چوک داداندا (یخ) واتا بکه وه
 ،بخه وه. (۷) بو گامیش، (یه لی) به زاراهوی
 سووایی تورکی واتا. (یاعالی) کاتی له ژیر باری
 قورس دایه (تهییج کردن) +
 دمنگ گر: [ئاوه لئاو] دمنگ بو؛ دزی زیل. (صدای
 بم)
 دمنگ ورننگ: [ناوت] دمنگ و سیما. (ب) ده
 ننگ و رننگ بهر: ته له فزیون. (صدا و سیما؛
 تلویزیون)
 دهوان : ده بان. (خنجر از فولاد جوهر دار)
 دهور : رول؛ نقش؛ کایه کردنی نه کنه که له
 فیلمدا دهور ده گیري. (نقش بازی کردن) +
 دهور به سه رچوون : [چاوگه، ت] له باو که وتن؛ له
 بره و که وتن؛ له بیر خه لک چوون؛ دهوری چه
 قو کیشی به سه رچوو، ته و او بوو. (زمان بسر آمدن)
 دهوره : (۱) چاخ؛ سه رده م؛ دهوره ی نادرشا.
 (زمان نادرشا). (۲) زماني دیاریکراو بو ده سپیک
 و ته و او بوونی کاریک، دهوره ی ئاوسبوون نو
 مانگه. (دوره بارداری). (۳) کاری که به شیوه ی
 چهرخین و گه ران به پړیومبچی، دهوره میوانی.
 (دوره مهمانی). (۴) په وتی غار غارین به ته سب
 به شیوی جه غز سوو پانه وه. (دوانیدن اسب
 بصورت دایره). (۵) ته و او کردنی ماوه ی چوونه
 وانه ی فیروونی کاریک؛ وه ک: دهوره ی
 میکانیکی. (دوره). (۶) گه ران به شار و گونددا وه-
 ک چه رچی دهوره گیللی (گهردی). (دوره
 گردی). (۷) وانه ی فیروانی ته و او کردن (دهوره
 دیه) دهوره دیده: (ب) کارامه بوون و پسپو پوون

له کاریکدا . (دوره دیده) (۸) کتیب و نووسراوهی
پیوستی وانه ییک، دمورهی پوولی چوارهمی
سهره تایی نوکتیبه. (دوره کتابیک کلاس)
دموره له لگرتن : [چاوه گهت] (۱) سه یاره کهوتنه
سهر باری توند روښتن. (دور برداشتن). (۲ب)
تهنگ پی هه لجنین و په تا په تا قسه پیوتن و
سهر زمشت کردن به تور پیوه . (دور برداشتن)
دموره یی : هه تا قهوان نه بیوو به باو، گورانی
کور دی دموره یی (پی پو دی) بوو هه رچند سال
جاریک به شیوه یی (دموره یی) بو ماوه ییک زیندو
د موبووه و دیسان فهراموش د موبو، دوا ی چه -
ند سال دیسان ده هاته وه کایه. (دوره ای)
دموریش : [ناو]، عمودال؛ دموریش . (درویش)
دمولک : [ناو]، سه تلی ناو هه لکیشان؛ دولچه.
(سطل)
دمولت که تی : لیقه مابو؛ هه زار؛ لیکه وتوو. (از
قدرت افتاد)
دمولت تی : [ناو له ناو] سه ربه میری؛ شتیک که
خاومنده که ی میر و حوکوومت بیت. (دولتی)
دموله قووج : [ناو له ناو] زار به ستوو؛ هه زار؛ دم -
قووچاو؛ بیدمگ. (بیسدا؛ بینوا)
دموه : (۱) دمبه؛ دمبه؛ ده فری نهوت و تراو
تیکردن. (دبه) (۲) دمبه که له گای نه خه ساوی مل
نه ستوو. (گاو گردن کلفت) +
دهیر : [ناو]، کلیسا؛ کنیسه . (کلیسا)
دهیلاخ : [ناو]، دهیلاخ؛ به چکه و شتری به -
کساله. (بچه شتر یک ساله)
دهیمیله : [ناو]، دیمیله؛ که رد م (نوعی ارزن -
درشت)
دهیندک : [ناو]، چه قاله باده م؛ باهیف ته م. بادام؛

چقاله).
دیپازون : فرد فد؛ اند: [ناو]، ثامیریکه بو کوک -
کردنی که مرسته گه لی موسیقیه که دنگی
نو ته کانی موسیقای لیدی و نه گوهر. (دیپازون)
دیار : [ناو]، ولات؛ ولایت. (ولایت) +
دیاره : (۱) له بهر چاو دیاره؛ به بهر چاو موهیه. (جلو
چشم است) (۲ب) پروونه؛ مه علوومه . (معلوم
است)
دیاکو؛ نهوه لین پادشای میدیا (ماد) که له
ناوچه یی همه دان سهری هه لدا؛ له وشه -
کانی (دیا تو کو، دایا تو کو، دیا ٹوک) موه هاتووه.
ناوی سهر داریکی به ناو بانگی سهر دهمی هه -
خامه نشیان بووه. (اولین پادشاه ماد. دیاکو)
دیالوگ؛ اند؛ فد؛ په یشین. دهسته واژه ی
سینما یی و اتا قسه کردنی ٹاکتیره کان له فیلم و
شانودا. (دیالوگ)
دیا : جوړیک قوماشی ته تلەس. (دیا) +
دیده ی بهد : چاوی پیس. (چشم شور)
دی دی تی : (د.د.ت) فرد؛ فد؛ اند؛ پو دریکی سپی
بو له بهین برنی جرو جان موه. (د.د.ت)
دیرو : که ردوو؛ (قاناو، له تور کیسه موه هاتووه)؛
که ردووی میو. (کرت) +
دیرو : (۱) هه لکو لرو؛ دهر دراو؛ دیرو؛ که ردوو.
(۲) رابووردووی چاو گه ی دان؛ دراو؛ وهک
: تاود دیرو؛ تاود دراو، که تاود دیروای پیداو م (کرت)؛
آبیاری شده)
دیرندیر : ناوړیک که فله کان له نیوه ی مانگی
هه شه مه یدا ده یکه نه موه (آتش بازی
عیسویهار نیمه اسفند)
دیر نشینی : دهر نشینی؛ کلیسا نشینی. (ب ته -
نیایی و دووره پهریزی و دهست له دنیا بهردان

(دیرنشینى)

دیرهگ : هه‌رواز؛ ته‌پ؛ ته‌پی دریز؛ تیره-
شان.(تیه دراز)

دیزبان: [ناوټ] چاودېرى قه‌لا. (دزبان)

دیزبانی : چاودېرى قه‌لا؛ (ب) مه‌رزینگه‌یکه
چاوه‌دېرى به‌پوه‌چوونى یاسای عه‌سکه‌ریه.
(دزبانى)

دیسک : فرد؛ فر؛ اند؛ [ناو] (۱) پوو‌په‌پړکى جه-
غزئاسا وه‌ک قه‌وان له ئاميرى کاميوتيردا
(فلایى دیسک) (۲) پوو‌په‌پړکى کانزایى دوو
کيلوييه بو وه‌زرشى دیسک هاويزتن.
(دیسک) (۳) پوو‌په‌پړکى جه‌غزئاسايه له ده-
زگای تورمزی سه‌ياره‌دا. (۴) کروژ کروژى
خړوله له ناو موغهرى پشتدا. (دیسک) (۵) نه-
خوشينى دیسک؛ ئازار يگه‌يشتن يا ترازانى
دیسكى موغهرى پشت. (دیسک)

ديغ: [ناوټ] خه‌ت. هيل. (خط)

ديغ‌ديغ : خه‌ت‌خه‌ت؛ هيل‌هيل؛ رى‌رى. (راه
راه)

ديغدېشک : [ناوټ] کرمى پېخوله. (کرم روده)

ديقين: پينه‌خت؛ پاته‌خت. (پايتخت)

ديقلوک: [ناو،] باپشکيو؛ قنچکه‌سلاو؛ چينچکه-
سلاو؛ سیتکه‌سلاو. (گل مژه؛ سنده سلام)

ديکرن : [چاوگه‌ت] ديتن؛ تماشاکردن؛ پوانين.
(نگاه کردن)

ديلات : داوه‌ت؛ شايى؛ زه‌ماوه‌ند؛ ديلان.
(جشن عروسی)

ديلاف : [ناو،] پړزگه‌ی ئاوى پړبار. (جائی که
آب رودخانه در آن ميريزد)

ديلماج : [ناو،] له تورکيه‌وه هاتوو‌ه (دیل واتا
زمان) وه‌رگيرى قسه به زمانیکى تر. (مترجم)
ديلوان : [ناو،] دهرزى ته‌به‌نه؛ دهرزى ليفه
دوورين. (سوزان لحاف دوزى)

دېله‌سه : دېله‌سه‌گ. (لگ ماده)

دېله‌ف : [ناو،] جيگا. (جا)

دېله‌وه‌وا : [ناوټ] دېله‌به‌با. (سگ گشن خواه)

ديلى : حاله‌تى به‌ندى بوون؛ گيراوى له‌شه‌پ‌دا.
(ب) بنده‌ستى؛ ژيرچه‌پوکه‌يى. (اسبرى)

ديمانى : ماننده‌وه؛ ماندگار؛ دژى کوچه‌رى.
(ماندگارى)

دين : (۱) نه‌وانيش دين؛ (داهاتى هاتن) (مى
آيند). (۲) زه‌ين؛ دينا خوه بدى؛ سه‌رنجى بدهرى؛

تماشايى بکه. (ذهن)

دين : (۱) دين؛ ئيمه‌يش دين. (ميائيم). (۲) سه-
رنج؛ زه‌ين؛ ديناخوه بدى. (ذهن)

۴. ۷۶۵ < ف. هن.

دين‌سس: له دين‌سزى تورکيه‌وه هاتوو‌ه واتا؛

بى‌دين. (بيدين)

ديو : (۱) بابچينه نه‌و ديو : بابچينه نه‌و ديو:
زووره‌که‌ى تر. (اطاق). (۲) نه‌وديوى توواشاکه :

تەماشای (نه‌وديوى،) واتا پوه‌که‌ى تری بکه.
(پوو؛ اطاق؛ طرف) +

ديواچه : دياچه؛ پيشه‌کى بو کتيب؛ پيش‌وتار.

(ديواچه)

ديوارى ئاگر : له فەننى هه‌مارداريى نويدا چەند
کورته ديوار که هه‌مار ده‌کاته چەند که‌رت بو

به‌رگرى له ئاورگرتنى هه‌مووکالای هه‌مارکراو.
(۲) له عه‌سکه‌ريدا چەند موسه‌لسه‌لى دژى

فرۆکه مه‌وداييک راست و چه‌پ وه‌به‌ر ده‌سترپژ
ده‌دن که فرۆکه نه‌توانى به‌ساغى له‌وبه‌ر هه‌-

لسته دهر‌بازبييت. (ديوار آتش)

ديوان : ئامرازىکى موسيقايه کاسه‌که‌ى له سیتار
گه‌وره‌تره. (ديوان)

ديولان : ديگولان؛ شارىکه نزيكى سنه واتا
لانى‌ديو؛ به‌هه‌له دى گولانى پي‌ده-

لين. (دهگلان)

داشبورد : [ناو] اند.فد. پروپه‌ری به‌رده‌م شو‌فیر
له سه یاره‌دا. (داشبرد)
داغی : [ناو] کور‌تکراوی داغانه؛ که‌رسته‌گه‌لی-
هه‌لوه‌شاوی خراپ‌بووی مو‌تور. (داغی)
دریل : [ناو] دریل؛ مه‌تی؛ که‌رسته‌ی کون-
کردن به مه‌ته. (درل)
دوئیل هغد؛ فرد؛ اند [ناو] شه‌پ و ململانی له
سه‌ر ئابرو تامردن، له ئورویای قه‌دیمدا. (دوئیل)
دوال : [ناو] سیرمه؛ ته‌سمه‌ی چه‌رم یاییست.
(رشته باریک پوست)
دووبلوپ : [ناو، بک] نه‌وه‌ی کاری گو‌تنه‌وه‌ی
قه‌سه‌ی نه‌که‌ره‌کان به زمانیکی دی ده‌کا؛
پاچه‌که‌ری فیلمی سینما. (دوبلور)
دوو‌خان : [ناو] دوو‌که‌ل. (خود)+
دووش‌گرتن : [چاو‌گه‌ت] کوردی نییه به‌لام هه-
موو خه‌لکی سه‌قز تا کرماشان ده‌یلین واتا ئاوبه
خودا‌کردن له حه‌مام و ژیر دووشی گه‌رماو
چوون. (دوش‌گرفتن)
دوون‌په‌روه : فذ: [ئاوه‌ل‌ناو] دونیای دوون‌په‌روه‌ر:

دونیای خو‌پ‌ری په‌روه‌ر. (دون‌پرور)
ده‌به‌نگی : [ناو] حو‌لی؛ و‌ری؛ سه‌رسامی؛ گیزی؛
کاسی. (دبنگی)
ده‌رب‌وداغان : [ئاوه‌ل‌ناو] شتی تی‌ک‌ومه‌سکه-
ندراو؛ یان به سه‌ریه‌ک‌داش‌کاو. (درب و داغان)
ده‌سته‌ودایره : [ناو، ت] له‌فارسه‌وه هاتوه‌ته نیو
زمانی کوردی؛ گروپی ده‌ورو‌به‌ر؛ زیاتر بو‌هه-
وادارانی رامیاری ده‌وتری. (ده‌سته‌ودایره)
دیکو‌پاژ : فرد؛ فذ: [ناو] دابه‌شکردنی سناریو؛
(فیلم نامه)؛ ده‌سته‌واژه‌ی سینماییه. (دکور پاژ)
دیکو‌ر : [ناو] خه‌ملاندن و‌پازاندنه‌وه و چینی
که‌لوپه‌لی مال به‌شیوه‌ی جوان و دل‌خواز و به-
رچاو؛ ده‌سته‌واژه‌ی سینما و شانویه خه‌ملاندنی
پوانگه‌یی‌ک که فیلمی لی‌هه‌ل‌ده‌گیری. (دکور)
دیکو‌راتور : خه‌ملنه‌ری دیکو‌ر؛ پسپو‌ر له هونه-
ری دیکو‌راسیوندا. (دیکو‌راتور)
دیکو‌راسیون : پ‌موتی پازاندنه‌وه‌ی دیکو‌ر؛
پازاندنه‌وی ناوما‌ل یان هه‌رجی. (دکور‌اسیون)

پابوار : [ناو] پښوار. (رهگذر : رهرو)
 پابووردن : [چاوگه،ت] دمباږوون و ټيټه پښه؛
 له شوښيکه وهه دابگردن و روښستن.
 (گذشتن. ردشدن)
 پابوړی : [ناو] پابواردن؛ گوزهرانکړدن؛
 (ب) ژبانی خوښ کړدن؛ له کهیف و ټاهه -
 نگدا بوون. (معیشت؛ خوش گذرانی)
 پابه : (۱) [ناو] پابی؛ کور تکراره ی ناوی
 پایعه و پایعا (رایعه) (۲) [ته مری له
 چاوگه ی پابوون] هه لسه. (بلند شو)
 پابه زانندن : [چاوگه،ت] پی وهستان؛ دمره قهت
 هاتن. (مقابله کړدن) +
 پابه ل : [ټاوه لټاو] تووړه؛ قه لس. (عصبانی)
 پاپازنین : [چاوگه،ت] وهک؛ گوشینی پهنیر
 و چی کړدن پهنیری سه لک؛ گوشینی
 جلک و قوماشی شور دراوی ته پ. (فشردن
 پنیر و لباس شسته)
 پاپووت : [ناو] باری پانایی ټالوار و ته خته
 دار، که له بواری ټاوخوړه کاندانه ییت. (؟)
 این لغت در فارسی پیدانشد. حالت عمود
 بر آندها)
 پاپه پانندن : [چاوگه،ت] په پانندنه وه؛
 پزگار کړدن. (گذرانندن)
 پاپه ژلین : [چاوگه،ت] سه رکه وتن؛ چوونه -
 سر. (بالا رفتن)
 پاپه لین : [چاوگه،ت] په پښه وه. (عبور
 کړدن از آب)

پاپیچ : پامال. (جلو انداختن و روییدن)
 پاپیکردن : [چاوگه،ت] پرس
 پیکردن. (رای خواستن)
 پاتله قانندن : [چاوگه،ت] ته قاننده وه؛ پاره -
 شانندن و سووړه لډانی بیژنگ و کهو بو
 پاک کړدنه وهی دهغل. (چرخانندن غربال)
 پاتله کانندن : [چاوگه،ت] پاته کانندن؛ ته -
 کان دان؛ بزوانندن و له خه وه لسانندن.
 (تکان دادن)
 پاتول : [ټاوه لټاو] پاتوول؛ ټاواره؛ گه پان و
 سه رگه ردان. (آواره)
 پاتوه : [ناو] مووچه ی دمرس خوښندن؛
 یاریده دانی خوښندکار له باری ټابووریه وه.
 (بورس؛ راتبه)
 پاته کیان : [چاوگه،ت] پاته کان؛ ته کان دان.
 پاهوشان. (تکان دادن)
 پاته وړانندن : [چاوگه،ت] به گوریسی درپژ
 به ستنه وهی مالات بو له وهر. (با طناب بلند
 حیوانات را بستن برای چرا)
 پاچه : [ناو] کاریتیه ی خانوو؛ داری داره پ.
 (الوار سقف خانه)
 پاچه : هیندد؛ نازناوی ټاغا و سه رعیل له
 هیندوستان. (راچه)
 پاچاف : [ناو] زیړه وان؛ چاو دیر؛ په -
 چاو. (نگهبان)
 پاچاف کرن : [چاوگه،ت] زیړه وانیکردن.
 (مواظبت کړدن)

ٲاچله كاندن : [چاوگه،ت] داچله كاندن؛
 ٲاپه ٲانندن. (ترساندن ناگهانی)
 ٲاچله كين : [چاوگه،] داچله كين؛ ٲاچمنين.
 (يكه خوردن)
 ٲاچوواندن : [چاوگه،ت] تٲٲاكردن؛ تٲٲ-
 ٲوكردن. (فرو كردن)
 ٲاچه رانندن : [چاوگه،ت] لهوه ٲانندن.
 (چرانندن)
 ٲاچهنيو : [ناو،بک] ٲاپه ٲريو؛ داچله كيو؛
 داچله كياگ. (يكه خورده)
 ٲاخستی : [ناو،به‌ر] ٲانشه كری؛ ٲاخراو؛
 داخراو؛ ٲانهوه كراو؛ داخرياگ. (پهن شده)
 ٲاخشكرن : [چاوگه،ت] خوٲااماده كردن؛
 خوٲته يار كردن. (آماده شدن)
 ٲاخ و ٲه‌خ : [ناو] چوار كه‌نار؛ ده‌ورانده‌ور.
 (دورتادور)
 ٲاخووت : ٲاخوٲ؛ ئه‌ٲای خوٲ؛ بوٲخوٲ.
 (برای خودت)
 ٲادار : [ناو] ئامبیری وه‌رگرتنی شه ٲوٲلی
 هه‌وایی، زیاتر بوٲ ئاگاده‌ری سه‌بارت به
 هه‌بوونی فٲوگه و مووشه‌ك له عاسماندا.
 (رادار)
 ٲاداشتن : < ٲادیران
 ٲادان : [چاوگه،] ئه‌سه‌په‌كه‌ی ٲادا:غار ی ٲی-
 كرد؛ ئازووتن و به‌غار ٲه‌تاندن. (تاختن)+
 ٲادان : [چاوگه،] (ٲ) ٲامالین؛ مالین.
 (روبيدن) (ٲ) وه‌ٲیش خوٲدانی هه‌رشت ،
 زیاتر بوٲ ئازال و ليخوٲ ٲينيان ده‌وترٲٲت.
 (هدایت گله‌به‌جلو) (٣) ٲيگادان؛ ٲيگه‌ٲيدان.
 (راه‌دادن)
 ٲادياتوٲر : [ناو] كه‌رمسته‌ی (سارد يان گه-

رم) كردنی ژوور وسارده‌وه‌كه‌ری ئاو ی
 سه‌ياره‌يه به‌ ٲه‌ره‌گه‌لی ناو هه‌لوٲه‌وه‌ له -
 شوٲاٲژ و سه‌ياره‌دا ،كه‌ ئاو له ناويدا ده‌گه-
 ٲٲت. (ٲادياتوٲر)
 ٲادیتن : [چاوگه،ت] ٲه‌رمان؛ ٲياٲادیتن؛
 ٲياٲه‌رمان. (جای اطمینان و چشم داشت)
 ٲاديٲر : [ناو،بک] كه‌سيك كه‌ كاری
 ٲاهيشتنی منداله. (كار سر ٲا كردن بچه)
 ٲاديٲران : [چاوگه،ت] ٲاهيشتن؛ ٲاداشتنی
 مندال بوٲ ميز كردن. (سر ٲا كردن بچه)
 ٲاديٲران : [چاوگه،ت] (١) ٲاداشتن. وه‌ك:
 فانووس بوٲ كه‌سيك گرتن. (مانند:چراغ
 برای کسی گرفتن) (٢) به‌ تمناف شتيك
 شوٲ كردنه‌وه يان تمناف شل كردن و
 شوٲ كردنه‌وه. (چيز ٲرا باطناب، ياقط طناب
 را بايین فرستادن)
 ٲاديشوٲ : [ئاوه‌لناو] مه‌يخوٲش؛ ترش-
 وشيرين؛ مزه‌. (ترش و شيرين)
 ٲاٲایی : [ناو] دوودلی؛ هه‌رتاو له‌سه‌رمه-
 ٲامي؛ وازوازی. (ددمی مزاج)
 ٲاٲه‌نگی : [ناو] ٲاٲه‌نگی؛ نارنگی. (نارنگی)
 ٲاره‌وی : (ب) هه‌لكه‌وت. (اتفاقی)
 ٲاز ٲاگر : [ئاوه‌لناو] ٲازدار؛ جيی متمانه بوٲ
 نه‌دركاندنی سوٲ. (رازدار)
 ٲاز نووس : [ناو] سكالآ نووس؛ عه‌ريزه
 نووس. (عريضه نويس)
 ٲاز و نیاز : [ناو] قسه‌ی ٲه‌نامه‌کی و
 عاشقانه يا به‌ نه‌هيني دوٲعا كردن. (رازو
 نیاز)
 ٲازاو : خه‌ملاو؛ نيوی ئافره‌تانه. (آرایش
 شده؛ نام زنانه)

ٲازتن : [چاوه] دروومان؛ دوورين؛ جل -
 دوورين. (خياطي)
 ٲازراف : [ئاوه لئاو] مزهدار؛ به چيز؛ به تام.
 (خوشمزه)
 ٲازگو : كه سيك كه نه هيني ده خاته ٲوو؛
 (ب) زه ٲدهشت؛ تييني: (ٲاز) و (راست)
 دوو واتاي دوور له يه كيان هه يه، كاتي كه ٲاز
 ويژرا و خرايه ٲوو له ئاخافتندا (ٲازگو) و
 (ٲازگو) له يه ك نزيك ده بنه وه؛ < ٲازوه -
 شير و ٲاست وه شير (رازگو)
 ٲازناي : [چاوه] ٲازاندن؛ خه ملاندن؛
 جوان كردن. (آراستن)
 ٲازوه شير : [ئاوه لئاو] سوٲ ٲوش؛ ٲاز ٲاگر.
 (سرنه دار)
 رازيانه توونه : [ناو] گياييكه له هه ورامان و
 ٲاوه زوره و دزي كرمه، به تاييه ت كرمي (ئه -
 نكيلو ستوم). (نانخواه؛ زنيان)
 رازيانه كيويله : [ناو] رازيانه ٲومي گياييكه
 بو چاره سه ر كردني به ردی گورچيله به كه -
 لكه. (باديان رومي؛ انيسون)
 رازياوه : [ناوبه ر] ٲازاوه؛ خه مليو. (آرايش
 شده)
 رازياي : [چاوه] خه ملين؛ خه ملان؛
 ٲازاندنه وه. (آرايش شده)
 رازي بوون : [چاوه ت] قايل بوون؛ مل -
 دان به كردني كاريك. (راضي شدن)
 رازي كردن : [چاوه ت] قايل كردن.
 (راضي كردن)
 رازو : [ناو] هه لهين؛ فه شارتی؛ نوكته.
 (معما)
 ٲازه واني : [ناو] شروقه كاري؛ شروقه كه ري؛

رافه كه ري. (تفسير گري)
 ٲاژير : [ناو] لاي خواروو؛ (ب) باشوور؛ كاتي
 تماشا كردني خه ريته ي جوغرافيا وا باوه كه
 باكوور له لاي سه رموه ٲاده كرن و باشوور
 ده كه ويته لاي خواروو. (غرب)
 ٲاژينه ر : [ناو، بك] جوليئنه ر؛ هه ژينه ر؛ ته -
 كاندمر. (تكان دهنده)
 ٲاس : [به ند] ٲاست؛ دروست؛ ٲاست له
 نيمه شه ودا هات؛ [ناو] شاني ٲاست. (درست؛
 سرموقع؛ طرف راست) +
 ٲاس : [ئاوه لئاو] بيئرو؛ بي كووپايي؛ قسه -
 ي ٲاست. (راست و درست)
 ٲاس ٲوش : [ئاوه لئاو] ٲاست ٲوش؛ دروزن؛
 ٲاستي وه شير؛ ماف كوژ. (حق كش)
 ٲاسپير : (١) ٲاسپير دراو. (سفارش برنده.
 فرستاده) (٢) كه سيك كه ٲاده سپيريت يان
 ٲاده سپير ريت. (سفارش دهنده)
 ٲاست : (به ند) كاتي گونجاو؛ ٲاست له نيمه -
 ٲودا هات؛ درست له نيمه ٲودا هات.
 (درست) +
 ٲاست : [ناو] دزي چه ٲ.
 ٲاست : [ئاوه لئاو] ٲاست چه قيو؛ هه وائي
 ٲاست؛ هيلي ٲاست.
 ٲاستافه كرى : [ناو] ٲاست كراوه؛ ئاشكرا
 كراو. (آشكار شده)
 ٲاستك : [ناو] خه تي به يني قزه سه ر. (باز
 شدن فرق مو) +
 ٲاست كردنه وه : [چاوه ت] (١) لا بردني
 هه له ي نووسراو. (تصيح) (٢) خوارو خيچي
 لا بردن. (راست كردن)
 ٲاست كه تي : [ئاوه لئاو] شياو؛ لايق؛

گونجاو. (سزاوار)

پاست گه پریای: [چاوگه، ت] پاست گه پان؛
وه دی هاتن. (تعییر راست)

پاستو: [ئاوه لئاو + بهند] پاستگو؛ سهر به
ست؛ نازادیژ؛ پاست و پهوان. (بی پرده
پوشی؛ صادق در صحبت)

پاستهاتن: [چاوگه، ت] تووش یه کترهاتن؛
پیکهوت. (برخورد؛ اتفاقی)

پاسته پی: [ناو، ت] قرچه پی؛ بهلهز له بهر
هه لسان. (فوری جلو پا بلند شدن)

پاسته که وان: [ناو، ت] دووهیلی سهر چه-
ماوه پوو به پوو یه کترین که له کاتی
نووسیندا چهند جووت که وان ده گرنه بهر
خو وه ک [] (کروشه)

پاسته و پاست: [ئاوه لئاو] به بی لاکردنه وه و
لا پیکردن؛ یه که پاست (پاسته و پاست) هاتم
بو ئیره؛ (مستقیم)

پاسته و پاست: [بهند] پیکور پاست؛ ده پو
دوغر؛ پاستو پهوان؛ (به طور مستقیم؛
مستقیماً)

پاستی: [بهند] (۱) به پاسته قینه. (۲) بو
پرس کردنه؛ به پاستی؟ واتا درو ناکه ی.
(راستی)

پاستی: [ناو] پهوتی پاست بوون؛
پاستکرداری. (راستی) +

پاستی: [وته ی پرس کردن] بو سه رنج
پاکیشان؛ پاستی، نه تگوت چهنده قهرزاری؟
(راستی)

پاسلهر: [ئاوه لئاو] پاسته؛ دزی چه پلهر.
(راست دست)

پاسهاتن: < پاستهاتن.

پاسهر: (۱) لای ژووروو؛ سهر وه. [ناو]
باکوورک پازیر. (طرف بالا)

پاسهرین: لای به رزیه وه؛ لای سهر وه؛
لای بلیندایی وه. (طرف بالایی)

پاش: [ناو] داریکی جهنگه لیه له قه-
لاشکاریدا که لکی هه یه. (راش)

پاشکا: [پابوردووی پاشکان] شهو پاشکا
نه ژنوم شل بوو مانگ به تاقی ئاسمانه وه
هه لپرووکا. (به شیو) شق بوو. (نصف شد)

پاشکان: [چاوگه، ت] شق بوون؛ شهو
پاشکان؛ شهو شق بوون. (نصف شدن)

پاشکاندن: [چاوگه، ت] تییه کردن؛ پاقه-
تانندن. (گذشتن)

پافریای: [ئاو بهر] پفینراو. (ربوده شده)
پافرووت: [ناو، ت] راهو پرووت؛ جهرده یی؛
ته ریده گهری. (رهزنی)

پاقوپو: [ناو، ت] گه پان؛ هاتن و چوون. به-
شوین شتیکدا گه پان. (جستجو)

پاقه نان: [چاوگه، ت] پاونان؛ دهر کردن؛
دوور خستنه وه. (بیرون کردن)

پاقوت: [ناو] پیکر؛ ته ریده ی سهر جاده
(رهزن)

پاقه تانندن: [چاوگه، ت] جوی کردنه وه؛
قرتانندن؛ پاشکانندن (جدا کردن)

پاکالین: پاپه رین به غار و چوارنال.
(پریدن و دویدن حیوانات)

پاکرن: (۱) [چاوگه] له خوبه ستن؛ له-
خوقاییم کردن؛ قایش له خوم پاکه م؛ له خومی

بیه ستم؛ له بهر کردن. (بستن؛ پوشیدن) (۲)
غار کردن و هه لاتن. (فرار کردن) (۳) به-

رز کردنه وه. (بلند کردن)

ڀاڪهوهي : [چاوههت] داسرهوتن؛ ڊاڪه-
 وتن؛ ٿارام بوون. (آرام شدن)
 ڀاڪيشان : [چاوههت] ڙني ميڙدار به
 زورهل ملي زهوت ڪردن؛ (ڪههتر به بي مه-
 يلي ڙن پرووي داوه) (غصب ڪردن)+
 ڀاگرتي : مروڦي به پرومهت و سهنگين و
 گران. (شخص محترم)
 ڀاگوستن : [چاوههت] ڀاگوڙتن؛ گوڙتنه-
 وه. (جابه ڄاڪردن)
 ڀاگومڪي : [ناو] ڀي گومڪي؛ ايزگوم ڪردن؛
 شوينه گومڪي؛ هه زاره دوولايي. (ردگم
 ڪردن)
 ڀاگوڙ : [ناوبڪ] ڀاگوڙهر؛ ڪهسيڪ ڪه
 ڀادهگوڙي. (منتقل ڪنده)+
 ڀاگهيڻ : [ناوبڪ] ڪهس يان ٿامرازي
 بلاو ڪردنهوهي خهبر؛ ڀاڍيو يان خهبر
 ويڙي ڀاڍيو. (گوينده و رسانه خبري)+
 ڀالووي : [چاوههت] به ڀيگادا ڀويشتن؛
 ڀيگاپرين. (رامرفتن)
 ڀا ليوون : [چاوههت] ڀا لهسهر بوون؛ په
 سهنڊڪردن. (برگزين؛ عقيده داشتن)
 ڀامدانن : ڀاخستن؛ ڀان ڪردنهوه؛ داخستن.
 (پهن ڪردن)
 ڀاموو : ڀامين؛ هيمن؛ ٿارام؛ ڀام بوو؛ (آرام
 شده؛)
 ڀامي : [ناو] (۱) ناوي جوڙيڪ يارييه به
 پهراڻتو. (رامي) (۲) دهسته موڙي. (حالت رام
 بودن)
 ڀانڪوچوڻه : [ناوت] ڪهواو ڀانتولي له
 بووزوو؛ ڀانيوبه رگوزو؛ شالوشاپڪ. (فرنچ
 شلوار از شال پشمي)

ڀانويڻ : [ناوبڪ] ڀانوما؛ ڀانيشاندهر؛
 ڀينموون. (راهنما)
 ڀانه ڪي : [ناو] ڀالوو؛ ڀالوو. (ڀاردم)
 ڀانيار : [ناوبڪ] ٿاڙووهر؛ هاڙوتهر؛ هاڙوهه؛
 ليخوپ. (راننده)
 ڀانيه : شاري ڀانيه له ناوچهي بيتوينه. (نام
 شهري است)
 ڀاو : [ناو] (۱) ڀاف؛ شڪار. (شڪار) (۲) لڪهي
 سهرو چاوي ڙني تولدار. (لڪه روي صورت
 زن آبستن) (۳) شيلهه ههنگوين. (شيره
 عسل) (ب ۴) گالته پيڪردن. (دست انداختن)
 (۵) فهند و فيل. (حيله). (۶) دهسته موڪردن؛
 خستنه توڙ؛ رامڪردن؛ (ب) ڪوپڙيڪ ڪه
 ڪڇيڪ سازبڪا. (رامڪردن)
 ڀاوارتن : [چاوههت] گوڙانهوه؛ گوڙتنهوه.
 (جا بجا ڪردن)
 ڀاوباز : [ناوهلناو] (ب) دروڙن؛ گزيڪار؛ ڪه-
 له ڪباز؛ فيلباز؛ حوقهباز؛ ٿاگول باز. (حقهباز)
 ڀاوبازي : [ناو] قهلودهل ڪاري؛ فريوڪاري؛
 حوقهبازي؛ فيلهبازي؛ داوبازي؛ حيلهبازي.
 (حقهبازي)
 ڀاوڪردن : [چاوههت] نيچير ڪردن؛ (ب)
 ڀاڙي ڪردن و ڀام ڪردني ڪيڙ. (به تور
 انداختن و شڪار ڪردن)
 ڀاووڪ : [ناو] ڪيسهي ٿاوي تري و هه-
 نارگرتن. (ڪيسه آب انگورگيري)
 ڀاووگ : ڪڙاووڪ.
 ڀاوهار : [ناوت] دهسته واڙهي ڀاوپيانه؛
 ڀاوي ٿاخي هاوين ڪه بيچووي ڪهوه
 وردههين. (شڪار ڪيڪ در آخر تابستان)
 ڀاوهست : [ڪاري ٿمري] ڀاوهسته؛ دهست

پاگره: بویسته. (ایست)

پاوه‌کەر: [ناوبک] شروقه‌کەر؛ (ب)
دووخال (:که نیشانه‌ی (واتا) یان شروقه-
کردنه له نووسین دا. علامت) (:)

پاویش: [ناو] له‌پرووی نووسراوه نووسینه-
وه. (نسخه برداری)

پاهانین: [چاوگه‌ت] راهینان؛ بارهینان؛
په‌روه‌رده کردن. (پرواراندن)

پاهیل: (١) [کاری ئەمری] شوپی بکه‌روهه.
[اویزان کن] (٢) [ناو] ته‌ونی دایرووشک؛
داوه‌ته‌نه: پایله؛ (تار عنکبوت) < پایله.

پاهینه‌ر: [ناوبک] فیرکەر؛ په‌روه‌رده‌کار؛
بارهینه‌ر؛ (پرور)

پایت: [ناو] وشه‌ییکی بیانیه واتا نووسین
(ب) چاپ کردن به ئامیری پایتیر؛ له-
کوردی دا پاویش و پایش و پایژ؛ به‌واتای
له‌به‌ر نووسینه‌وه و وینه‌هه‌لگرتن له
نووسراوه‌هه‌یه و (زور نزیکه به پایشی-
کوردی). (پایت)

پایژه: [ناو] پایژ‌کار. (رایزن)

پایه‌خ: [ناو] پایخ؛ پاخه‌ر؛ (ب) ته‌وه‌ی پاده-
خریت بو له‌سه‌ر دانیشن. (زیرانداز)
پایه‌ل: [ناو] په‌هیل؛ خه‌واندنی هه‌رشتی
ته‌ستوونی به‌حاله‌تی ئاسویی و دریژ
پاک‌شاندنی. (خوابانده و دراز شده) +

پایه‌ل‌کردن: [چاوگه‌ت] تهناف شوپ‌کردنه-
وه؛ دارخسته سه‌ربانی خانوو؛ دارم‌پا، خه-
واندنی ده‌سه‌ک له‌داره‌پادا؛ تهناف گیران
و داچینی تهنافی ته‌ون؛ داخستن؛
پاخستن؛ پان‌کردنه‌وه. (خواباندن
و دراز کردن؛ پهن کردن تار قالیبافی)

پایه‌له: راهیل؛ پایله؛ یان (توپ)؛ به‌واتای
داوی جو‌لاته‌نه له‌جیاتی ته‌لچن به-
جیتره. (تور، شبکه)

په‌نار: [ناو] پی‌هه‌نار. (ربانار)

پچه: [ناو] جی‌پی. (ب) پی‌وشوین؛ یواز؛ به
پچه‌ی که‌سیکدا پی‌ویشن؛ به‌ئوپ‌ناک کردن.
(چاپا)

پچه‌شووت: [ناو] دوندومه؛ به‌سته‌نی؛ ئه‌و
پچه له‌چاوگه‌ی (پچان و پچین) هوه
هاتووه‌وشووت له‌تور‌کید؛ سوت، واتا شیر.
(بستی)

پچیاگ: [ناوبه‌ر] پچاو؛ به‌سه‌هول‌بوو.
(بخ‌بسته)

پژاگ: [ناو] (١) به‌ردیکی نه‌رمه و به‌رده
مردو ویشی پی‌ده‌لین. (٢) [ناوبه‌ر] پژاگ؛
پژاو. (نوعی سنگ‌نرم؛ ریخته‌شده)

پژد: [ناو] ئاو‌ه‌ل‌ناو] ئامووریک که‌گاسنه-
که‌ی زور له‌عه‌رز بچه‌قی؛ دژی ئامووری-
مال؛ چکووس. (گاو‌آهنی که‌زیاد درزمین
فرو رود، خسیس) +

پست: [ناو] یه‌که‌ی شماردنی ته‌مه‌نی
تاژی. (واحد شمارش سن تاژی) +

پستاق: [ئاوه‌ل‌ناو] به‌رانبه‌ر؛ به‌رامبه‌ر. (برابر)
پستی: (١) [ناوبه‌ر] پی‌سراو؛ تشتیکو
هاتیه‌پستن؛ شتیپ که‌پی‌سراوه؛ پی‌سراو.
(ریسیده‌شده). (٢) [ناو] عه‌رز ی پته‌و.
(زمین سخت) (٣) ئه‌و پستی؛ پی‌بووردووی
پستن بو هه‌وه‌ل که‌سی نادیار. (ریسیده؛
بافت؛ ریسید)

پسو‌ابوون: [چاوگه‌ت] پی‌سو‌ابوون؛
ئاب‌روو‌چوون. (رسواشدن)

ڀسهر : [ناو] مهری سهر و مل سپی. (گوسفند
 سروگردن سفید)
 ڀسهر به لهک : [ناو] مهری به لهک که سه-
 ری سپی بیت. (گوسفند ابلق سرسفید)
 رشته : (۱) [ڀاڀور دوی پشتن] ریژراو؛
 وهک چاور ریژراو. (وسمه کشیده) (۲) تالی-
 هوئراوه به موورو یان مرواری؛ (۳) ڀندول؛
 بزگور. (رشته)+
 ڀشفهت خواردن : [چاوگه،ت] به رتیل وه-
 رگرتن؛ به رتیل خواردن. (رشفه خوردن)
 ڀشقهن : [ناو] ڀشخن؛ گالته؛ بزهی-
 سوعبهت پیکردن. (ریشخند)
 ڀفانای : [چاوگه،ت] ڀفاندن؛ ڀراندن.
 (ربودن)
 ڀق نیشتنه وه : [چاوگه،ت] ئه رناف لیچوون؛
 تارام بوونه وه؛ ته و او بوونی که رب و ڀق.
 (زایل شدن عصبانیت)
 ڀکانی : [ناو] مله؛ کییه رکی. (مسابقه)
 ڀمای : [چاوگه] رمان؛ ڀووخان؛ تیگ ته-
 پین؛ ڀمان. (ڀرور یختن)
 ڀمه : [ناو] سه هوئل؛ یخ؛ زیاتر بو چلووره
 سه هوئل به کارد مبریت. (دنگال)
 ڀندک : [ناو] ڀندوک؛ ڀوتتک؛ ئه سر؛
 ڀوتتک؛ ئه سرین؛ ڀرمیسک. (اشک)
 ڀندول : [ناو] تیتول؛ شیتال؛ بزگور؛ تیسما-
 لکی قوماش. (بزگور)
 ڀنه : [ناو] هه یاز؛ هه یاس؛ چو؛ چق؛
 ناخوونی دیاری دان و به راوه رد پیکردنی
 ته مهنی که له شیر. (ناخن خنجر مانند پای-
 خروس)
 ڀوباب : [ناو] ئامیریکی موسیقای ته لی،

(سیمی) بووه له قه دیمدا. (ریاب)
 ڀوبل : [ناو] یه کهی دراوی ڀووسیا.
 (واحد پول روسیه)
 ڀوبنار : [ناو] ڀه نار؛ ڀبی هه نار؛ ڀیچاری
 هه نار. (رب انار)
 ڀوپیه : [ناو] یه کهی دراوی هیندوستان.
 (واحد پول هندوستان)
 ڀوچیار گیرای : [ناو،ت] ڀوژ گیران.
 (روز گرفتگی؛ خسوف)
 ڀوچیار نیشتهی : [چاوگه،ت] ڀوژ ناو ابوون.
 (آفتاب غروب کردن)
 ڀوچیار هو ڀنامای : ڀوژ هه لهاتن. (برآمدن
 آفتاب)
 ڀوچه : [ناو] ڀوژوو؛ ڀوژه؛ ڀوژگ. (روزه)
 ڀوچی : [ناو] ڀوژوو؛ ڀوژگ. ڀوژی؛ ڀوچه؛
 ڀوچی. (روزه)
 ڀوچ هاتنه سه رلیو : (ب) زور ترسان؛ نزدیک
 به مردن له ترسان. (کنایی، خیلی
 ترسیدن)
 ڀوخ : [ناو] (۱) ناوی چوار داش له سی و دوو
 داشی شه تره نچ. (رخ). (۲) ڀوخسار؛ سه-
 روجاو؛ ڀوو؛ سیم. (رخ)
 ڀوژنه ڀوژی : [بهند] ڀوژی نا ڀوژه کهی دی؛
 (ب) دوو ڀوژ جاریک. ڀوژنا. (روز در میان)
 ڀوژوو شکاندن : [چاوگه،ت] کوتایی هیئان
 به ڀوژوو. (روزه شکستن)
 ڀوژسته م : ناوه بو ڀیاوان؛ پاله وانی به ناو
 بانگ. (رستم)
 ڀوژمان : [ناو] نووسینی چیروکی دریژ.
 (رمان)
 ڀوژشنا : ناسینی که سیک به ڀوالهت؛ به لام

ټم وشه سهر به خوښه و حال ته پاشبه ندی
هه یه بو(ناشنا)، ناشناوروشنا به واتای
ناسیاوگه لیکن که به پوالت دهناسرین و
هیشتا نه بوونه ته دوست و هاوال. (روشنا)
پوشنایی. (روشنایی)

پوناس : [ناو] پونياس؛ گیای پهنگردنی
بهن. (روناس)

پون بهنگ: [ناو،ت] پونیک که له گولی
شادانه ده گیریت؛ ماکیکی هوش بهری
تیدایه. (روغن بنگ)

پون جه لا : [ناو،ت] بو بریقه دار گردنی
وینه ی پهنک و پهوغهن یان بریقه-
دار گردنی دهرکه و ههرکه رهسته ی چیوی
به که لکه. (روغن جلا)

پون سوتاندن: [چاوگه،ت] به هو ی شل
بوونی بازنه ی پینگی سوپاپ له موټو پری
سه یاره دا پون تیکه لی بینزین ده بیټ و
موټو دوو که لی زور ده بیټ و پون کهم ده-
کات. (روغن سوزی)

پون کاری : [ناو، بهرهمی چاوگه] چه-
ور گردنی بهند و جومگه گه لی موټو پو پو په-
وان کار گردن. (روغن کاری)

پون ماسی : [ناو،ت] پونیک که له ماسی
ده گیر دیت. (روغن ماهی)

پونه ر : [ناو، بک] دانه ر. (گذارنده)
پونه پرو : < پوزنه پروژی.

پونی : [کاری نمری بو دانان و دانیشن]
(۱) داینی. (بگذار). (۲) پونیشه؛ دانیشه.
(بنشین)

پونی ته لیف : [ناو،ت] له وینه کیشی دا یان بو
گرته وهی ته کلیل به کار دیت. (روغن الیف)

پونی ئیسکاتیف : [ناو،ت] پونیک کی گیاییه
بو زووتر وشک بوونه وهی پهنکی وینه-
کیشی ده یکه نه نیو پهنگه وه. (روغن
اسکاتیف)

پونی گیایی : [ناو،ت] پونیک که له تووی.
(بهری گیا) وهک ناوکی په موو و تووگوله-
به پوزه ده گیریت. (روغن نباتی)

پونی موټو پ : [ناو،ت] بهرهمی کی پاترو لی
(نهوتی) ه بو پوهان کار گردنی موټو پ به که-
لکه. (روغن موټور)

پووان : [ناو] پیوه لکان وجووت بوونی
سپلو تی نیر له میو. (حالت جفتگری سگ)+
پووباری کرن : [چاوگه،ت] پووبار کر دنه وه؛
به ره و روو کر دنه وه. (روبرو کردن)

پووبه پرا کردن : [چاوگه،ت] وه ری خستن؛
جیبه جی کردن. (روبراه کردن)

پووپوش : [ناو] (۱) نیقاب. (نقاب). (۲) عه-
با ئاساییکه ژنان ده یکه نه بهر. (روپوش)

پووپوشین : [چاوگه،ت] دمو چاو شار دنه-
وه به ده ستمال و له چک یان ههر چی. (ب)
شهرم کردن. (روگرفتن)

پووپوشین : [چاوگه،ت] سه ری ده فر
دپوشین؛ دپوشین به قوماش یان هه-
رچی؛ پوخسار دپوشین. (سهر پوشیدن)

پوویوی : [ناو،ت] پیوان و دیاری گردنی
دریزی و پانی ههر پووپهر و تخته تییک.
(مساحی)

پووتنای : [چاوگه،ت] پووته وه کردن؛
پووتکر دنه وه. (لخت کردن)

پووتوش : [ناو] دهسته واژی وینه گه ریه وانا
جوانکاری له سهر فیلمی وینه گیراوی

سیما(پورتړه). (رتوش)

پووتهختی : [ناو] جوړه جاجم یان په شمیڼه
یان قوماشیکه ددړیت به سهر پیڅه فی سهر
قهرمو پلای نووستندا. چهرچهف. (روتختی)
پوو خلاکوړ : [ناو] پښخوله کویره. (روده کور)
پوو خوروک : [ئاوه لئاو] دمو چاو گرووی؛
پوخسار هاو لایی. (آبله رو)

پوودار : [ئاوه لئاو] بی شهرم و پر پروو. پروو؛
بی شرم)

پووداو : [ناو] به سهرهات؛ به دیهاتوو یان
قمو مانى کاریک؛ خولقانى به سهرهاتیک.
(رویداد)

پوودل : [ناو] گرفت. (رودل)
پووسکه : [ناو] گوله جاف؛ گوله جه فاکیش؛
گولیکه له ناوچه کانی سنه و سه قز و
سلیمانیدا زور دمروى و بو تازاره باریکه به-
که لکه. (گل خیار؛ گل کارگر)

پووشور : [ناو] دیمه شور. (روشور)
پوونووس : [ناو] نووسینه وه له بهر ده قیکه-
وه؛ رایش کردن. (رونویس)

پوونه بوون : [چاوگه، ت] (ب) شهرم و حه-
یا کردن. (شرم کردن)
پووهاتن : [چاوگه، ت] پووه لاتن؛ شهرم-
نه کردن. (شرم نکردن)

پووهک : [ناو] دارو گیاو گزی که سهرله-
خاک دهر دین. (گیاهان)

پووهو : بهرمو؛ پووهو بازارچوو؛ پروو به لای-
بازار داچوو. (روبه)

پوویگ : [پاوردووی پوین] پویشتوو.
(رفته)

پوهیشتن : [چاوگه، ت] داهیشتن؛ داهیلائن؛

شوپ کردنه وه. ((اویزان کردن))

پویشتنه جی : له کوپی یاری په پراتودا وهک
(پامی و ناس) چوونه جی ونه دیتن (جارفتن)
پویی : پویش؛ چوو. [پاوردووی پویشتن]
(رفت)

پمبساندن : [چاوگه، ت] کو مکردنه وه؛
کو کردنه وه؛ کو ما کردن. (کپه کردن)

پمبسین : [چاوگه، ت] کو ما بوون؛ کو م بوون.
(کپه شدن)

پمبناوک : [ناو] سمل؛ گیاییکی بوون خوشه.
(گیاهی خوش بو)

پمبنگ : [ناو] پوواسی کوله بنه؛ قالابن.
(ریواس کوتاه قد)

پمبه نی : [ناو] بهرهمی چاوگه [بی زن و
مندالی؛ تنیایی؛ مال به کولی؛ (مجرد)

په پانندن : [چاوگه] په تانندن؛ چوارنال غار
پیکردن؛ ماندوو کردن؛ زورگیران. (خسته
کردن)+

په پرهپ : [دنگه ناو، ت] ته په تهپ؛ زرمه زرم.
(صدای تاپ تاپ)

په پ وراست : (۱) [ئاوه لئاو] قیت وقنج
پاوه ستاو. (راست ایستاده) (۲) [به ند] بی-

پووینی ناخافتن، ده پودوغر. (رک و راست)
په پ و هوپ : [دنگه ناو، ت] ته په تهپی توند و

زور؛ زرم و هوپ. (صدای تاپ تاپ زیادوبلند)
په په که : [ناو] (ب) شیناوه ردی بی هیز و

لاواز. (گیاه و سبزه بی نمو و غیر شاداب)
په په لگا : [ناو] په پیلگه؛ پاوانی به رهه لدا

کراو؛ یاریکه و جیگای هاتن و چوون.
(میدان بازی و رفت و آمد)+

په پینان : پاونان وهه لبرین و وهه واکه و تن.

(دری دودین و بیرون کردن)
 پهتل: [ناو] (۱) گون. (خایه) (۲) پیومړیک بوو
 له قه‌دیم‌دا. (پیمان‌های قدیمی)
 په‌توم: [ناو] موږشیدی دینی زه‌پده‌شتیان.
 (مرشد دینی زردوستی)
 په‌چه‌له‌ک بر او: [تاوه‌لناو] دواېراو: (ب) بی-
 کوږ: وه‌جاخ کوږ. (اجاق‌کور)
 په‌حه‌تی: [ناو] ږا‌حه‌تی: کراس وشه‌روالی
 ناو ما ل و‌خه‌وتن. (بیژاما)+
 په‌خ وروځ: < ږا‌خ و په‌خ.
 په‌خت‌ئاو‌پز: [ناو] چیولیباس. جی‌گای
 جلو‌به‌رگ پیدا هه‌لو‌اسین. (رخت‌آویز)
 په‌خت‌خاو‌پیچ: [ناو] جاجم: جاش: مه‌وج:
 جار‌جیم. (رخت‌خواب پیچ)
 په‌دبوونه‌وه: [چاو‌گه‌ت] په‌ت‌بوونه‌وه: وه-
 رنه‌گیران: قه‌بوول نه‌بوون له‌ته‌زموونی -
 خویندن‌دا. (ردشدن)
 په‌دکردن: [چاو‌گه‌ت] په‌ت‌کردن: دهر
 باز‌کردن: به‌پړ‌کردنی که‌سیک که‌له‌مه-
 تر‌سیداییت. (رد‌کردن)
 په‌دمو‌کردن: [چاو‌گه‌ت] دانه‌دوواوه:
 قبول نه‌کردن: گه‌راندنه‌وه: وهرنه‌گرتن. (-)
 رد‌کردن)
 په‌زاسووک: [تاوه‌لناو] په‌زاشیرین: ټیسک
 سووک: له‌به‌ردلان: خوین‌شیرین. (تودل‌پرو)
 په‌زایه‌ت‌دان: [چاو‌گه‌ت] ټی‌جازه‌دان:
 ږازی‌بوون: (ب) خوش‌بوون له‌تاوانبار له-
 لایه‌ن شکایه‌ت‌کاره‌وه. (رضایت‌دادن)
 په‌زک‌نان: [چاو‌گه‌ت] پی‌دا‌کردن:
 پی‌اک‌کردن: تی‌پو‌کردن: (ب) کاری‌سه
 رجیی. (فرو‌کردن)

په‌زم: فد: [ناو] جه‌نگ: شه‌پ. (رزم)
 په‌زه‌کی: [ناو] کوپروو. (سیاهک‌گندم)
 په‌زیدهر: [ناو، بک] چیکهر: دروست‌کهر:
 ټاف‌پنه‌ر: دروست‌کهره‌وه. (آفریننده:
 تعمیر‌کننده)
 په‌ساس: [ناو] قور‌قور‌شم. (سرب)
 په‌سه‌و: [ناو] جه‌ز: جی‌ز: په‌فسه:
 مالووسکه‌ی گهنمی سوور‌بووی خه‌رمان.
 (گندم‌پاک‌شده‌خرمن)+
 په‌ش‌بام: (۱) په‌ش‌بومایه: په‌ش
 بوواییتم. (سیاه‌میو‌دم). (۲) مه‌یله‌وپه‌ش: په-
 شباو: په‌شتاله. (سیاه. تیره)
 په‌ش‌به‌شه: [ناو] گمارو: مریشکه‌په‌شه:
 فرنده‌ییکی (فرنده‌یه‌کی) مه‌له‌وانه. (چنگر)
 په‌ش‌دهرمان: [ناو] گیای‌سیاو
 پووژ: سیاپوش. (پرسیاوشان‌سیاه)
 په‌شکاچاف: [ناو] بیبیل‌ی‌چاو: په‌شکینه‌ی
 چاو. (قرنیه‌چشم)
 په‌شکا‌کای: [ناو] په‌شکه‌کا. (طور‌کاه‌کشی)
 په‌شکویت: [ناو] په‌نگی‌ټه‌سپی‌که‌کویتی
 توخ‌بیست و به‌سه‌ر په‌شی‌دا‌پروانیت.
 (کمیت‌تیره)
 په‌شمیو: [ناو] په‌شه‌میو: میوی‌تری‌په‌شه.
 (مو‌انگور‌سیاه)
 په‌شوکی: [ناو] (ب) بزنه‌گهل. (بزها) (ف).
 هن) تفه‌نگی‌په‌شوکی. (نوعی‌تفنگ
 سرپ)+
 په‌شه‌بی: [ناو] جوړیک‌داری. (نوعی‌بید)
 په‌شه‌توو: [ناو] داری‌تووشیرینی‌په‌نگ
 سووری‌توخ و به‌ره‌که‌ی: گاتوو: شاتوو.
 (شاه‌توت)

په شه چاو : [ناو] گيای سياچاو؛ گيای -
سياداری که بوته خوشینی فی به که لکه -
(خریق)

په شه دار : [ناو] رهش دار؛ سیاو چنار؛ په شه -
چنار. (صنوبر سیاه)

په شه دال : [ناو] داله گوورگه؛ جوړیک داله
که لاکي توپیو ده خوات. (دال سیاه)

په شه پراف : [ناو] پاوی پشینک؛ پاوی بی -
به فرفر. (شکار در وقت نبودن برف)

په شه قه زوان : [ناو] داری په شموهن؛ وه نه -
سیاوی؛ بهر و گه لاکه ی ده هار نه وه بو به -

رگری له وه پینی قژ و بو چاره سر کردنی
که چه لیش به که لکه. (بنه کوهی)

په شه گزهر : [ناو] گيای گزه رگه سیاوی.
(شقاقل)

په شه وار : [ناو] دهواری له موو چیکراو؛
سیامال؛ سیاچادر. (سیاه چادر)

په شه و بوون : [چاوگه، ت] به فرفری کیوان
چوونه وه. په ش هه لگه پان؛ په ش بوونه وه؛

په ش بوون. (سیاه شدن)
په عنا : (۱) ناوی ژنانه. (اسم زنانه). (۲) [ناو] -

[ناو] خاومن به ژن و بالایی شهنګ؛ نه رم و
نول؛ شل و مل. (زیبای نه رم اندام)

+ په هه : قاته کانی گهنجه. (طبقات قفسه و
گنجه)

په فاشک : [ناو] نامیری خه پاتی. (دستگاه -
خراتی)

په فونک : [ناو] [ناو] گورگه؛ قاچاخ؛ هه -
لآتووی خو وه شیر. (تحت تعقیب)

په فین : [چاوگه] په وکردن؛ باز دان؛ هه -
لاتن؛ رویشن. (فرار)

په قاز : [ناو] (۱) گویزی به داره وه وشک بوو.
(گردوی روی درخت خشکیده). [ناو، بک]
په قاس؛ په خس کهر. (رقاس)

په قاندنه وه : [چاوگه، ت] (۱) وه ک به دیواره
و چه سپاندن و به نهیم گوشاردان. (بدیوار)

چسپاندن وفشار دادن (۲) ناسک کردنه -
وهی دهمه داس به چه کوش. (نازک کردن)

تیغه داس باچکش
په کسانا : ناوی کچی کوورش. (نام دختر
کوورش)

په گاژو : [ناو] پیشاژو؛ له سه رپیشه سه -
وزبوون و پهره سهندنی دار. (روی ریشه)

جوانه زدن سبز شدن
په گاوره گبوون : [چاوگه، ت] په گبه په گ -
بوون. (رگ بر گشتن)

په گبره : [ناو] مله؛ جوهره؛ جوهرک.
(آبدزدک)

په گه زپهرس : په گه زپهرس.
په گه زپهرس : [ناو] نژاد پهره ست. (نژاد
پرست)

په گهناس : [ناو] نیژاد ناس. (نژاد شناس)
په لم : [ناو] خیزی ورد؛ نه رمه خیز؛ په مل.
(ماسه)

+ په مز : عد؛ فد؛ [ناو] (۱) چه نژماره یان
پیتی نه هیئی بو کردنه وهی قوفلی په مز دار.
(۲) پاز. (رمز)

په مه کی : فاکویی (ب) دوور له شارسانییه -
ت؛ گاره ش؛ گارانی؛ ناسایی. (بی توجه به
ثاداب؛ بی تمدن)

په مهن : [ناو] وشکه چن؛ دیواری هه لچنراو
به بهرد. (دیوار سنگی بی ملات)

+ پرهنجسان: [چاوگه،ت] ئازاردان.(آزادا دن) فهن. پهنج پیدان؛ (رنج دادن) پهنج کیشان.(رحمت کشیدن)

پهنجدره: دژواتایه.(۱) [ناو،بک] پهنجین؛ کهسیکه ده پهنجینی (رنجاننده). [ناو،به‌ر] (۲) (ف.هن) رهنجهر. (رنج کش) +

پمند: [ئاوه‌لناو] پند؛ نه‌ترس؛ ئازا؛ زیره‌ک. (رند). (۲) جوان؛ قهنج (قشنگ)

+ پمگ: [کوژی نیگارگه‌ریه] ههر په- نگیگ جگه له سپی و پەش، که له نیگار کیشیشدا به پمگ له قه‌له‌م نادرین؛ ههموو پمگیگ له تیک‌لاو کردنی سی‌په- نگی سهره‌کی (سوور، زهره، شین) پیک‌دین. (رنگ)

په‌نگاو: [ناو،به‌ر] پمگ‌کراو؛ (ب) خه‌ملیو و پازاوه به رمنگ. (رنگ شده)

په‌نگاوی: [ئاوه‌لناو] رمنگ تیوه‌تلاو؛ پمگ پیاساوراو. (رنگی شده)

پمگ به‌پرووهه نهمان: پهنگ‌بزرگان؛ په- نگ‌پهرین. (رنگ‌پریدن)

پمگ‌کار: [ناو،بک] پهنگین؛ پهنگ‌که‌ر؛ [ئاوه‌لناو] کهسیک که پیشه‌ی په‌نگ- کردنه. (رنگ‌کاری)

پمگ‌گوپان: [چاوگه،ت] (ب) به‌پیی بارو دوخی‌ژیان چوونه سهر پموت و دوخیکی- تر. (رنگ‌عوض کردن)

پمگ‌گوپان: [چاوگه،ت] له‌شهرمان سوور هه‌لگه‌ران؛ یان له‌ترسان په‌نگ هه- لپروسقان. (رنگ‌برنگ‌شدن)

پمگ‌هه‌ل‌گه‌پان: [چاوگه،ت] په‌نگ به‌رو- وسقان؛ په‌نگ‌په‌پین؛ په‌نگ‌شیوان. (رنگ-

پریدن)

په‌نگی: [ئاوه‌لناو] پهنگین؛ ههر په‌نگی- جگه له سپی و پەش، که له نیگار کیشیشدا به په‌نگ له قه‌له‌م نادرین. (رنگی)

په‌نگی‌سارد: ههموو په‌نگه‌کانیتیکی‌لاوی نیوان زهره و شین. (رنگ‌سرد)

په‌نگی‌سهره‌کی: ته‌واوی په‌نگه‌کان له- تیک‌لاو کردنی جوړاو‌جوړی سی‌په‌نگی سه- ره‌کی (سوور، زهره، شین) پیک‌دین؛ له- وینه‌گه‌ریدا سپی و پەش به‌په‌نگ ناژمیردرین، به‌لکو به‌تاریک و روشن داده نرین (رنگ‌اصلی)

په‌نگی‌گهرم: ده‌سته‌واژه‌ی نیگار کیشیه: ههموو په‌نگه‌کانیتیکی‌لاوی نیوان زهره و سوور. (رنگ‌گرم)

په‌نه‌کاری: [ناو، به‌ره‌می‌چاوگه] تاشینی- دار به‌نامیری په‌نده؛ په‌نده‌کاری. (رنده- کاری)

په‌وازان: [ناو] به‌شیاو له قه‌له‌م‌ده‌ر؛ پادای؛ به‌په‌وا ده‌زانی؛ ویزا. < په‌وانامه. (روادید)

په‌وال: (ف. شه) په‌موش؛ شیوه‌ی کار؛ په- وتی‌کار. (روال)

په‌وانامه: [ناو] ئیزنی چوون بو‌ولاتیگ که له‌لایه‌ن نوینه‌ری نه‌و ولاته‌وه به‌بیانیان ده‌دریت؛ ویزا. (روادید؛ ویزا)

په‌واندنه‌وه: [چاوگه،ت] ئالفه‌ی زنجیر هه- راو‌کردنه‌وه؛ جه‌غز هه‌راو و گه‌وره‌کردنه‌وه؛ له‌به‌ریه‌ک په‌واندنه‌وه؛ (گشاد کردن) +

په‌وانسهر: شارو‌چکه‌یی‌که له‌به‌ینی کرمانشان و سنه‌دا. (نام‌شهر کی‌است)

په‌وان‌کردن: [چاوگه،ت] چه‌ور کردن و پو-

نکاریکردنی که رسته گلی موتوپی بو
 ئاسان گه پړان. (روان کردن) +
 په وانکری : [ناو بهر] په وانه کړاو؛ نیږدراو؛
 نارډوو؛ په وانکړاو. (روانه شده؛ رهوان شده)
 په وانه : [به ند] به ریکړاو؛ به پړوه؛ له حالې
 چووندا (روانه شده)
 په وانه : [به ند] (۱) له چووندايه؛ به پړيگه ووهيه؛
 (۲) له حالې پوښتندايه؛ بو جیگایي ده پړوا؛
 وه ک ناوی چوم. (۳) [ناو له ناو] مه کینه ی
 گریس لیدراو پیگیر وگرفته، په وان ده -
 خولیتنه وه. گیري نییه. (روانه؛ روان است)
 په وانی: (۱) نه خوشینی پوحي. (۲) حالته ی
 موتو پړيکه بی گیر وگرفت کار ده کا. (۳) نه -
 خوشینی ئیسهالی؛ زگچوون. (۴) په وتی
 خویندنه وهی دهرسی بی هله. (۱و. ۲و. ۴
 روانی. ۳. اسهالی.
 په ووهوان : [ناو] دارگويز ته کین. (گرد
 و تکاننده) +
 په وویل: [ناو] پړچکه؛ جهله؛ پړز؛ قه تاره.
 (صف. قطار)
 په ویه : [ناو] پړی و په سم؛ په وشت؛ (به ند
 نه وازیت وه پیشه که رده، په ویه ی بو -
 زور گیت به جا ئاورده) «ممولوی» (رویه)
 په وها : [ناو له ناو] سهر به خو؛ ئازاد؛ ویل؛ به -
 ردراو. (رها)
 په وها بوون : [چاو گه ت] ئازاد بوون؛
 پزگار بوون. (رها شن)
 په وهن : [ناو] بارمته دانان بو قهرز وهر -
 گرتن؛ یان خانوویک له به رانه پاره ییکدا
 بو ماوه ییک دیایکړاو به گړیو له لا بوون
 (رهن)

په وهن دهر : گړیو دهر؛ گره و دهر؛ نه وهی که -
 شتی له په وهن دا داده نیټ. (رهن دهنده)
 پړیاکار : فند [ناو له ناو] پړو بین؛ دوو پړو؛ مه -
 رایي که؛ په وانه ت باز؛ به درو خو نیشاندان به -
 چاکه خوازی؛ ماستاو کهر. (پړیاکار)
 پړیا : [ناو] سوودی چه پام له ئیسلام دا؛
 سوودی پاره. (نزول)
 پړی بزکری : له پړی دهر چوو؛ پړی گوم -
 کردوو (ب به هله دا چوو. (راه گم کرده)
 پړیال : [ناو] (۱) جل و بهرگ و لیباسی
 کوڼ وشړ و شړول. (لباس ژنده) (۲) فیله -
 باز؛ (حقه باز)
 پړیالی : [ناو] گه پیده یی؛ دونیادی تووی؛
 ئاواره یی؛ سهر گه رانی. (آواره گی)
 پړی پړیو ک : [ناو] زه حیری؛ ئیسهالی.
 (اسهالی)
 پړیتم : اند؛ فند؛ فرد؛ [ناو] [کوژی موسیقایه]
 په وتی کرژی و خاوی له موسیقا یان
 گورانیډا؛ چونیه تی زه رابه ننگ، (زه ربی)
 ئاهه ننگ. (ریتم)
 پړیتن : [چاو گه] رشتن؛ پړانندن. (ریختن)
 پړیچار : [ناو] ماموستا؛ فیرکار. (استاد)
 پړیخراو : [ناو] پړیخراو. (سازمان)
 پړیخستن : [چاو گه] سازدان؛ کوپړیکمان
 پړیخستوه. (رااه انداختن) +
 پړیخن : [ناو له ناو] لهر و لاواز؛ زه حیر.
 (اسهال؛ لاغر)
 پړیخوله بازیکه : [ناو] پړیخوله یی که له پیش
 پړیخوله گه وره دایه و پییه وه چه سپاوه.
 (روده کوچک)
 پړیخوله گه وره : [ناو] پړیخوله نه ستووره، که

له دواى پړخوټله چكوله وه يه. (روده بزرگ)
پړخه داروو: [ناو] گياييكه بو پالوتتى-
خوين له ژار، به كه لكه. (سنبل الطيب؛
علف گربه)

پړخه شله: [ناو] نه خوښينى فير كې
نازال. (مرض اسهال حيوانات)
پړخه كوړه: [ناو] ريخوټله كوړه. (روده كور)
پړزدار: [ناوه لئاو] به حورمه ت؛ به پرومه ت؛
مروى گران و سه نكين. (محترم)

پړزگر: [ناو، بك] حورمه تگر. (احترام گير)
پړزاف: [ناو] نه خوښينى نازل به هوى
خواردنه وهى تاوى زور له گهرمادا. (مرض-
گو سفندوبز)

پړزهو: [ناو] لووزهو؛ نيرينهى تاو. (ريزش-
آب با فشار؛ گودى رودخانه) +

پړسمه: [ناو] ئيسقانى قوتى جومگه كه -
له ناو ئيسكيكى چالدا ده سووړيت و ده -
جووى. (استخوان برجسته مفصل) +

پړسمه دهركه: [ناو، ت] گريژه نهى دهركا؛
گيجه نهى دهركا؛ پاژنهى دهركا. (پاشنه در)
< زير پړسمه

پړس وگوريس: (ب) ناخافتنى بى سه روبه ر.
(سخن بى سروته؛ آسمان وريسمان)
پړسه ر: [ناو، بك] نه وهى كه ده پړسى.
(ريسنده)

پړشاو: [ناو] په گاږو؛ له سه رپړشه سه -
وزبوونى پروه ك. (روى ريشه سبز شدن)

پړش تراش: [ناو، ت] ثاميرى خو تراش (۱)
ثاميرى كاربابى كه پړش ده تاشيت. (۲)
گويزان؛ تيخ. (۲۱ ريش تراش)

پړش دهرمان: [ناو] ناوى گياييكه. (زرنباد)

پړشكه: [ناو] پړشوه؛ پړشو؛ هه لوه شاوى
كه نارى ميزه و و ناغه بانوو كه چند تال
چهند تال بادراييت. (شنگله)

پړشكه هه لبه ستن: [چاوگه، ت] پړشوه هه -
لبه ستن؛ پاشتن. (شنگله پيچيدن)

پړش گريو دانان: [چاوگه، ت] پړش له گريو دا
دانان؛ (ب) دهره وسى و به لينى نه خلاقى.
(ریش گرو گذاشتن)

پړشولى: [ناو] گاوانى؛ پړشوله. (سار)
پړشه: [ناو] (ب) نه مامى به ریشه وه هه -
لكه ندر او بو چه قانندن له جياييكي تردا؛
يه كهى ژماردنى نه مام. (ريشه) +

پړشه بر: [ناو] بن بر؛ له بيخدا برين؛ (ب)
خاشه بر كردن و په چه لك فه وتانندن.
(ريشه در آوردن) < جينو سايد

پړشه داكوتان: [چاوگه، ت] (ب) مانه وه به
يه كجارى له مه لبه ندى و پابه رجا بوون.
(استقرار دائمى)

پړشه داكوتان: [چاوگه، ت] بنج داكوتانى -
گيا؛ خو قاييم كردن و مانه وه له جيايى؛
جيگر بوون و دامه زران. (ماندگار شدن)

پړشه دهره اتن: [چاوگه، ت] (ب) توخيچوون؛
(ب) ئهركى زور كيښان. (كنايى. زحمت -
فروان كشيدن)

پړشه كه ن: [ناو، ت] هه لكه نندن به پړشه وه؛
بنه بر كردن؛ خاتيمه پي هيټان؛ پړشه كيښ.
(ريشه كش كردن)

پړشه كيښ كردن: [چاوگه، ت] (۱) به په گ و
دهماره وه هه لكه نندن. (۲) بنه بر كردن. (ريشه
در آوردن)

پړشه هه لكيشان: < پړشه دهره هيټان.

پړېق چه م : [ناو] پړېیو قی چاو. (ژمک چشم قی - چشم)

پړېک ده رچوون : < پړېک هاتنه وه

پړې کردن : [چاوگه، ت] جیگا کردن : ئیزن - دان بو هاتنه ژوور؛ میوانم نه مشه و پړېگه م که : جړېگه م که. (راهدادن؛ جادادن)

پړېک هاتنه وه : [چاوگه، ت] (ب) به قه را یه - کتربوون؛ به قه ديه کترین بوون؛ حاله تی به - رانه ری. (مساوی شدن)

پړېک یشه : [ناو] پړېک یشه؛ باری هه ننگ؛ گلا دمهل؛ گه لادومهل؛ گیاییکه بو درگا کردنی دومهل به که لکه. (بارهنګ - سرنیزه ای)

پړې گوم کردن : [چاوگه، ت] پړې بزرګری. (ره ګم کردن)

پړېگه : [ر] اېروردووی چاوگه ی پړوین [پړوېگه؛ پړویشته وه؛ پړېکه سهو؛ پړویشته وه. (رفته است)]

پړلین : [چاوگه] وه پړین؛ چه په کردنی سه ګ.

(پارس کردن سګ)

پړېموله : [ناو] پړېشکه و پړېشکه کردنی چاو (دودو زدن چشم)

پړین : [چاوگه ی کورتکراو] کورتکراوی پړوین؛ پړویشتن؛ بابرین؛ بابرپړین؛ ته غه له بن زاراوه ی ئه رده لانیدا دهوتریت (ضمیر - مرخم، رفتن) +

پړینگاو : [ناو] تراوی خه ست وخول وه ک ثاوی خه ستی سه روپی. (مایع غلیظ شده)

پړې نوین : [ناو] پړې پیشانده ر. (راهنما) پړواس چه رمګ : [ناو] گیای پړواوچو؛ بو عیلاجی به ردی کیسه ی سه فرا (زرداو) به - که لکه. (ریونندچینی)

پړواوچو : < پړواس چه رمګ.

پړوایه ت : [ناو] له ئاره ویه وه هاتووه به لام له کوردیشدا بووه ته باو واتا، گپړانه وه ی باسیک له زمانی که سیکی ترموه. (روایت) پړې وپړه سم : [ناو] بڼه مای په ژریندراو و په - سن کراوی باوی کو مه لیک. (راه ورسم)

رادی : فدهغه : اند [ناو] کیبه رکیی سه یاره
 ئاژووتن . (رالی)
 رسته پلاو : [ناو] ههرشته پلاو . (رشته پلو)
 رفوزه : فرد ؛ فده [ئاوه لئاو] رته بوونه وه .
 دهرنه چوون له ئه زموون . (رفوزه)
 رفوزمبوون : [چاوگه ت] رته بوونه وه له
 ئه زموونی واندا و دهرنه چوون . (رفوزه-
 شدن)
 رول : فده ؛ فرد ؛ اند [ناو] (۱) دهره گپران له-
 شانوو سینمادا . (رل) . (۲) فهرمانی سه-
 یاره . سوکان . (رل) (۳) تویی خر هه لدرای
 دریز ، وهک رولی کاغه ز . (رول)
 رولیت : فدهغه [ناو] ناوی جوړیک شیرینیاته
 که وهک بابوله دهیچرته وه . (رولت)
 روماتیسم : فدهغه [ناو] روماتیسم ؛ نه-
 خوشینی په نمینی جومگه به هوئی ته ره-
 شوئی وسه رماوه . (روماتیسم)
 روماتیک : ایتاد ؛ فده ؛ فرد ؛ اند [ئاوه-
 لئاو] (۱) ههست بزوین . (۲) خه یالای وهه-
 ستوکی . (۳) ههرهونه ریک به ناوه پروکی نه-
 ویندارانه و ههستوکیه وه . (روماتیک)
 رونیسانس : ایتاد ؛ فده ؛ فرد ؛ اند [ناو] رهوتی
 نوی بوونه وه و بوورانه وه له باری هونه ره کان
 و پیشه سازیه وه ، که چه رخی ۱۴ تا ۱۶ ی
 زایی له ئورپوا سه ری هه لدا . (رنسانس)
 رووباز : [ئاوه لئاو] سه ربه تال ؛ بی سه ربان و
 میچ ؛ ده فری سه ربه تال . (روباز)
 رهزایه تینامه : [ناو ت] به نووسراوه
 چاوپوشین له سووچی تاوانبار ؛ دهره پنی ره-
 زامندی به نووسین . (رضایت نامه)
 رهوان پزیشک : [ناو] دوکتوری روج و رهوان .

راد : (ف. شه) میرخاس ؛ به ده هه ند . (راد)
 رادیکال : فده ؛ فرد ؛ اند [ناو] ئاوه لئاو له-
 رامیاریدا واتا بونیات خواز ؛ لایه نگری
 گوژانکاری بنه مایی شیوازگه ل . (رادیکان)
 رادیکالیسم : فده ؛ فرد ؛ اند [ناو]
 بونیاتخوازی توندوتیژی . (رادیکالیسم)
 رادیو سکویی : فده ؛ فرد ؛ اند [ناو] وینه گرتن
 له نه ندانی گیاندار به ئامیری رادیو گراف .
 (رادیو سکویی)
 رادیولوژی : فده ؛ فرد ؛ اند [ناو] چاولیکردن
 وناسینی گیروگرفتی ناخی لهش به که لک-
 وهرگرتن له تیشکی نادیاری ئیکس .
 (رادیولوژی)
 رادیولوژیست : فده ؛ فرد ؛ اند [ناو] پسپوژی
 رادیولوژی . (رادیولوژیست)
 راسوو : [ناو] مشک خورما . گیانله به ریکی
 چووکه ی خورمایی رهنکه . (موش خرما)
 راشیتیسم : فده ؛ فرد ؛ اند [ناو] نه خوشینی
 نه رم بوونه وه ی ئیسک . (راشیتیسم)
 راکه نه ند رول : فده ؛ فرد ؛ اند [ناو] جوړیک
 سه مای دوو که سیی روج ئاوا ییه . (راک-
 اندرول)
 راکیت : فده ؛ فرد ؛ اند [ناو] ئامیری به ده-
 سته وه گرتن له یاری پینگ پونگ و تییس-
 دا . (راکت)
 راکیت : فرد ؛ اند ؛ فده [ناو] ئامیریکی شه ره ؛
 گوله توپ ئاساییکه گه وره و پرته قه مهنی .
 (راکت)
 راگو : فده ؛ فرد ؛ اند [ناو] تاسکه بابی سه-
 ربازخانه و ئورویی . (راگو)

(روان پزیشک)

پهوان پزیشکی: [ناو] لقی له زانستی
پزیشکی، که کاری ناسین و چاره سهرکردنی
نه خوشینه کانی دهر وونی و رو حیه. (روان-
پزیشکی)

پهوان ناس: [ناو] خاوه نی زانستی پهوان-
ناسی. (روان شناس)

پهوان ناسی: [ناو] زانستی لیکوآینه وهی
کرده وه کانی پوچی و ههست و بیر و
بوچوونی هزری و چاره سهرکردنی گرفته-
کانی. (روانشناسی)

پهوان ناسی پهروه رده کاری: که لک وه مرگرتن
له بنه ما کانی پهوان ناسی بو باشر پهروه رده
کردن. (روانشناسی پرورشی)

پهوان ناسی تاوانکاری: دوکتوری ناسین و
توژینه وهی هوگه لی هانده ری مروځ بو
تاوانکاری. (روانشناس جنایی)

پهوان ناسی گشتی: پهوتی تاوتوی کردنی
په سم و یاسا و ده ستووری گشتی که به-
سهر می شکدا زالن. (روانشناسی عمومی)

پهوان ناسی مندالان: توژینه وهی ټاکاری

مروځ له سهره تای مندالییه وه هه تا لای.
(روانشناس کودک)

په وند: شیوه ی کار؛ پهوت؛ په فهند. (روند)

پهیل: اند؛ فده فرد؛ پیکا یان خه تی
ټاسنی شمه نه فده؛ هیلی ټاسن. (ریل
قطار)

پزیدینت: فده فرد؛ اند [ناو] پزیشکیک-
که بو پسرور بوون له کاری کرده وه یی دا، له
به رده ست ټوستاددا له نه خوشخانه کارده-
کا. (رزیدمت)

پیکورددار: فده فرد؛ اند [ناو] خاوه نی
باشترین شوپ و پله و پایه له کییه رکیده.
(رکوردار)

پینگ: اند؛ فده فرد؛ [ناو] بازنه پیک له کانزا
که لاستیکی ته گه ری سه یاره ده چی به-
سهریدا. (رینگ)

پینگ: اند؛ فده فرد؛ [ناو] سه کوی ته ناف
کیشر او به چوارده وردا بو کییه رکیی شه په-
مشت. (رینگ بوکس)

پینگ: اند؛ فده فرد؛ [ناو] که رهسته ی-
موټو په. بازنه ټاسا له دهوری پیستون ده-
خری و به سیله ندره وه جووت ده بیټ. (رینگ)
پینگ: [ناو] له موسیقادا به ټاهه نگی بن-
بزیکه دهوتریت که به بی گورانی، به ساز
لیده دریت؛ چووار میز راب. (رنگ)

پیولیور [ناو] اند؛ فده ری قلیقیر؛ ده مانچه ی
ته وهره دار (تویی دار). (رولور)

زب : [ناو] زابی گهوره و چووک ناوی دوو زی^۱
 له کوردستانی عیراق. (دودریاچه درکردستان -
 عراق)
 زابی مهیه : نوژه؛ گه پهدامهیه؛ نو بهی مهیه.
 (نوبت ماست)
 زاتاو : [ناو] زاتناو؛ ناوی تالی نیو زراو؛ ناوی
 زاور؛ سه فرا. (صفرا)
 زاج : [ناو] زنی زهستان؛ زنی تازه زاو. (زائو؛ زن
 تازه فارغ شده)
 زاخ : قهله پشه. (زاغ) +
 زاخاو : [ناو] (۱) تاویاوهی زاخ له نیو ناودا. (زاج
 درآب حل شده). (۲) زاججوش. (با زاج جوش
 کردن؛ زاج ذوب شده) +
 زاخاودانهوه [چاوگه، ت] (۱) پاککردنهوهی خشلی
 زپ و زیو به شیوهی تاییه ت له زیرینگه ریدا.
 (تمیز کردن جواهرات). (۲) زاججوش کردن.
 (زاججوش کردن). (۳) مشتومال کردن تیخی
 خنجیر و شمشیر. (مشتومال دادن تیغه خنجر).
 زاخاودانی چاو : به که یفی دل ته ماشای دیمه -
 نیکی دلرفین یان هر شتیکی جوان کردن؛
 (پروناک کردنهوهی چاو به دیمه نی جوان
 دیتن) (دیده جلادان)
 زاججوش : [ناو] تاواوهی زاخ به گهرما پیدانی
 زور. (زاج ذوب شده)
 زاججوش کردن : [چاوگه، ت] قاییم کردن و
 جوش دانهوه و چیکردنهوهی شتی شکاو به زاخ

تاواوه. (جوش زدن با زاج)
 زاخ دراو : [ناو بهر] گاودراو به زاخ؛ قاییم کراو به -
 زاخ. (چسبانده شده با زاج)
 زاخوران : [ناو له ناو] تیترنه خور؛ زورخور. (پرخور
 زاخویی : [ناو له ناو] (۱) خه لکیان په یوه -
 ندیدار به زاخوو. (اهل یا مربوط به زاخو).
 (۲) جوریک بالته که دهستکاری زاخو بووه.
 (نوعی پالتو)
 زاخه کهوه : [ناو، ت] قازقاز؛ ژمنگار؛ مووروه شینه؛
 زاخیشین. (زاج آبی)
 زاخی چهرمگ : [ناو، ت] زاخی سپی؛ له پزیشکی
 و پهنگر پزیدا به که لکه و سیازاخیشی لی دروست -
 دمیبت. (زاج سفید)
 زاخی سهوز : [ناو، ت] منداره بهرد؛ قزالک؛ بو
 دروست کردن مه ره کهف و پهنگر کردن چهرم
 به که لکه. (زاج سبز)
 زادهی زاد : پشتاویشت؛ جهد نه نده رجهد؛ په چه -
 له ک. (جد اندر جد)
 زارائج : زارائج؛ که و (کبک)
 زاردراو : [ناو له ناو] (ب) فره ویز؛ زوربلی. (پرگو)
 زارا : سارا؛ ناوی ژنانهیه. (اسم زنانه است)
 زاراف : [ناو] زاراهو؛ شیوهی ناخافتن؛ زارافه.
 (لهجه)
 زاربلآو : [ناو له ناو] راز درکین؛ قسه پانه گر.
 (افشاکنند راز)
 زاربه زار : دهم به دهم؛ سینه به سینه؛ به بی نووسین

ڀاڳوڙرائي مه بهست له كه سيكهوه بو كه سيكي
 ديكه. (سينه به سينه)
 زار بهستن: [چاوگهت] دهم بستن؛ (ب) قسم نه-
 كردن؛ قوروقه پ كردن؛ قوروقه پ پيكر دن.
 (دهن بستن)
 زار جوو: [ناو] دهمه جاو؛ به نه ندازه ي جاريك
 جاوين. (باندازه يكي بار جويدن)
 زار خنده: [ناو] ليوكه ن به ته وسه وه؛ (ف. مشه)
 كه نينا نه زدل. (زهر خند)
 زار دروو: [چاوگهت] (ب) دهم به سكر دن؛
 بهر گري له قسه كردن. (دهن بستن) (ب)
 پيشوهت پيدان بو چاو پوشي و قسه نه-
 كردن. (بارشوه دهان بستن). (۳) هه ردوو ليو به
 يه كدا دوورين. (لب دوختن)
 زار دهشت: [ناوه لئاو] راست ويژ؛ زمان راست؛ (ب)
 ناوي زمرده شت پيغه مبر. (راستگو؛ زردوست)
 زار زانك: [ناو] شانوكار؛ شانوكه ر؛ نه كته ر و ده-
 رهينه ري شانو. (تيا تر گر بازيگر تياتر)
 زار كردنه وه: [چاوگهت] زار ليكر دنه وه (ب) دهم
 لي هه لمالين و قسه ي ناخوش پيوتن. (دهن-
 باز كردن)
 زار نانه وه: [چاوگهت] سهر داپوشين؛ سهر نانه وه؛
 (ب) قسه لينه كردن. (سرپوش گذاشتن)
 زار وزيخ: [ناو] ناو و دهنگ؛ ناو و نيشان؛ ناوداري.
 (اشتهار)
 زار و هه ساران: [ناو] مندالي ته ستيره كان؛ (ب)
 زه رده شت كه پيوايه ته كوپي ته ستيره بووه.
 (فرزند ستاره ها)
 زاره كي: [ناوه لئاو] دهمي؛ له فزي؛ له بزي؛ ده-
 فكي؛ به گوته. (شفاهي)

زاره ودهر: (۱) دهر گاي ژووريك كه بهر وه كوئان
 بكر ته وه. (دري كه روبه كوچه باز شود). (۲)
 جيگاي گوئه يان بريني ديواو ديو. (جايگلوله كه
 از طرف ديگر خارج شود)
 زاره ه زديها: [ناو] گياي دهمه شير؛ جوړيك گوئه.
 (نوعي گل)
 زازايي: جوړيك هه لپه پين؛ خه لك و شيوه زماني
 زازاكان. (نوعي رقص وزبان زازاها)
 زاغوري: [ناو] لاره پيچي شده؛ ميزه ري شده.
 (نوعي دستار ابريشمي)
 زاف: [ناو] له زه عفي ثارو ميه وه هاتووه، حاله-
 تي دل بي هيژ بوون. (ضعف)
 زاف: [ناو] پرسم؛ نائين. (ائين)
 زاقدان: [ناو] تولدان، مندالان. (رحم)
 زاكوماك: [ناو] زاوماك؛ بهر خومه ر. (بره-
 وميش)
 زاكون: [ناو] زيپك؛ برشت؛ كارليهاتن؛ قودرهت.
 (قدرت؛ ابهت؛ قاطعيت)
 زاگاري: [ناو] زگاري؛ په شيوي؛ عاجزي؛ غه-
 ماري. (آشفته گي؛ غصه داري)
 زاگه: زايگه؛ زاوه؛ مندالي بووه. (زائيده است)
 زال: پير؛ به سال اچوو؛ ناوي باوكي پرسته مي پاله
 وان بووه. (زال) (۲) هيژ به سه رداشكان.
 (زور چر بدين)
 زال: [ناو] ناوه لئاو به سال اچوو؛ زال. پير. (پير)
 زال: [ناو] ژهر؛ ژار؛ ژه حر. (زهر)
 زاله: كيسه ي سهر؛ كيسه ي جيگاي زال (زه-
 حري سهر) (كيسه صفرا)
 زالوو: زاروو؛ مارمژ؛ (زالو)
 زاله بردن: [چاوگهت] (۱) هاوار بردن؛ گله و

گازنده بردن بۆ لای کهسپک. (دادخواهی پیش-
 کسی بردن) (۲ب) ترساندن. (ترساندن)
 زاله ته قین: پر مه ترسی؛ زور به سام و ترس.
 (ترسناک)
 زاله زرداوه: < زاتاو.
 زالی زه: نازناوی باوکی پوښته می دهستان
 بوون. (زال زرا)
 زامن بوون: [چاوگه ت] به رعوډمبوون، دهسته به-
 ربوون؛ قفل بوونی چهک و چه قووی
 زامندار. (ضامن شدن)
 زامندار: (۱) [ئاوه لئاو] هه که رهسته ییک که
 زمانه ییکی بییت بۆ نه جوولان یان کارنه کردنی
 به شیکی ئه مه که رهسته. (۲) دهسته به رکره او.
 (۱و ۲. ضامندار)
 زامنه: [ناو] زامن؛ ئامیری قفل کردنی په له پیتکه-
 ی تفهنگ یان چه قووی زامندار. (ضامن)
 زامووسقه: [ناو] هه ویری که له خاکی میل و پوښ
 به زره که بۆ پر کردنه وهی درزی ته خته و بۆ
 دابه ستنی شووشه په نجیره. (زامووسقه)
 زان: [چاوگه و پاشگریکه] واتا زاین به لام نه که
 هه ر مندا ل بوون؛ خوین تیزان؛ ئاو تیزان. < زاین
 (پسوند جمع شدن)+
 زانای: [چاوگه] زاین؛ تیگه یشتن؛ تیگه یشت.
 (دانستن؛ فهمیدن)
 زانه ویر: [ناو] ئالوو گوڤ؛ گوڤان. (عوض کردن)
 زاوایه ند: < زاواریوی
 زاواریوی: [ناو] زاوای له سه ر مالی خه زووره
 دانیشوو. (داماد سرخانه)
 زاواریپنه: [ناو] نازناوی که به تازه زاو ده لئین.
 (مانند شاه داماد)

زایه: [ناو] سی سووچ؛ گوڤا؛ که رهسته ی قه-
 لاشکاری و ئه ندازیاریه. (گوڤا)
 زایفه: [ناو] له قه دیمدا به ژنیا ن ده گوڤ؛ ئافره-
 ت. (ضعیفه)
 زایله: [ناو] زایله؛ زایه له؛ ده نگدانه وه؛ گه پانه وه-
 ی دهنگ؛ ئاو یزه ی دهنگ. (برگشت
 و تشدید صدا؛ ایکو)
 زایه که ره دهی: [چاوگه ت] له ناو بردن.
 (ب) فروشتنی مه رومالآت. (ازین بردن)
 زاین: [چاوگه ت] قه تیس بوونی ئاو له چاودا؛
 ئاو زاینه چاو؛ ده ستم قرنجا خوینی تیژا. < زان.
 (جمع شدن مایع)+
 زبان: [ناو] زمان به هه مووماناه؛ وه که زبان
 تال؛ زبان پیس؛ واتا زمان تال، زمان پیس، زمانی
 ئاخافتن. (زبان)
 زبانه [ناو] (۱) بلیسه. (شعله). ۲) داری تا شرای
 ناو کانه؛ هه ر شتی قوت که ده خریته نیوشتی
 ناو چال بۆ چاکتر پیکه وه لکان وه که کانه و زبانه.
 ۳) بزمار ئاسای سه ر ئالقه ی ئاغزوونه. (زبانه)
 زبری: [ناو] دزی نه رمی؛ زووری؛ حاله تی زبر
 بوون؛ زقری. (زبری)
 زخ: [ئاوه لئاو] سه خت؛ زه خ؛ زهخت. (سخت)+
 زدک: [ناو] زییک؛ زییکه؛ زبرکه؛ جوښی سه ر-
 پیست؛ جوانه زمه؛ جوانه زوه. (جوش)
 زراسک: [ناو] کوڤیه؛ مندالی ساوا. (بچه تازمه
 دنیا آمده)
 زرالآت: [ناو] تاته به رد؛ به ردی پان و گه-
 وره. (تخته بزرگ سنگ)
 زرانوو: [ناو] زران؛ ژنو؛ ئه ژنو؛ چوک؛ وژنگ؛
 زرونی؛ زانوو؛ زهنگول. (زانو)

زړانه وه : [چاوهگهت] زړپانه وه؛ دمنگی ناقووس و
زمنگوله بهرز يوونه وه. (به صدارامدن ناقوس و
زنگ)

زرانی به زرانی: چوکبه چوک؛ (ب) نزيک و پرويه
پروو دانېستن. (زانوبزانو)

زراو : [ئاوه لئاو] زراف؛ باريک. (باريک) < زاله
(ف.هن)

زړاوشان : [ناو] زړپوه شان؛ پاره به سه ربوو کدا
همه لڅستنه وه. (زرافشان)

زړپاف : [ناو] باوه پياره؛ زړباب. (ناپدری)
زړپراله : [ناو] زړپرا؛ برای که ته نی نه ییټ.
(ناپدری)

زړپورا : [ناو] زړپرای هاوسه ر؛ زړپرای زن.
(ناپدری زن)

زربه : [ناو] زبره؛ گرنج گرنج؛ درشته. (نخاله)
زربی : [ناو] زبری؛ گرنجی؛ ناسافی؛ دری.
(زبری)

زرتخانه : [ناو] جیگه ی کیبه رکی و گالته و قه
شمه ری. (جای مسابقه و شوخی کردن)
زرت پورت : [ناو] جرت پورت؛ قسه ی بی و اتا؛ و بی
مانا. (ياوه)

زرته سوور [ئاوه لئاو] زرتمه زلام؛ زرتمه بور؛
زلحورت. (لندهور)

زړچمنه : [ناو] ژړچمنه؛ خشلیکه دووسه ری به
قولاپ له ژړ چمنه کوه به لاره پیچ هوه قاییم ده-
کړیټ. (نام زیوری است)

زړدش : [ناو] زړپرای میړد. (ناپدری شوهر)
زړدی : [ناو] زړدایک؛ ژنی باب؛ باوه ژن. (زن-
پدر)

زرز : [ئاوه لئاو] شهمبور؛ ناټارام؛ شه پوور؛ ته غه ر

بو ولاخ دهوتریټ. (شرور)

زړزړه : [ناو] زوخوا؛ خویناوی برین؛ کیم؛ (کیم)
چلکی برین. (چرک زخم)

زرشک : [ناو] زیرسک؛ زیرشک. (زرشک)
زرگ ووه له ت : [ناو] زهر دوما؛ زوورگ ووه له ت؛
پړ کوټپ و که ندال؛ هه لډیر. (سنگلاخ)
زرم تانه : [ناو] توله؛ حه یف؛ حه ق سه ندنه وه.
(انتقام)

زړنازیک : [ناو] جولانی؛ جولانه. (تاب بازی)
زرنگانه وه : [چاوهگهت] زرین گانه وه؛ هیرباری-
کوټ و یون گرتوو به ټاور سوور کړدنه وه. (سرخ-
کردن دوباره کوزه کهنه) +

زرنگه ی گوپیچکه : [ناو،ت] به هو ی دمنگی زور
بهرز وه ک دمنگی توپ، که گوی هازه هازی لی-
دیټ. (ویزویز گوش)

زړنووق : [ناو] چریسکایی پون له سهر شورباو.
(چربی کم روی سوپ)
زړنووققاو : < زړنووقاو.

زړنووقاو : [ناو] چه وراپی که م به سه ر چیستی-
تراوه وه (چربی کم روی غذای آبکی)
زرو : [ناو] زرب؛ زبر؛ زقر. (زبر)

زړوالی : [ناو] زړ خوشک؛ خوشکی ناتمنی.
(ناخواهری)

زړوزبیل : [ناو] زبلوزال؛ خه وشوخال. (أشغال)
زړوزمنگیانه : [ناو] متوموورو. (خرزومو متجوق)
زروقه : [ناو] (۱) جووکه (جیک جیک). (۲) شهبه ق؛
شهوقی که م؛ پوشنایی که م. (سو)
زرونی : [ناو] زرانوو؛ زرانی؛ ژنو؛ نه ژنو؛ چوک؛
وژنگ؛ زانوو؛ زمنگول. (زانو)

زروی : [ناو] دړ که تاله؛ چهوغان. < تو سی

زړه فقهی : [ناو] (ب) که سیک که تازه دهستی به خویندن کړدوه؛ که م خویندموار؛ که م سواد. (کم سواد)

زړه کبون : [چاوگه ت] زړه مېوون؛ چاوله بهر تیشک هه لنه هاتن؛ به شهواره که وتن. (نډیدن بعلت- نور ورو برو)

زړه که کش : [ناو] که شاوئیک که کرز بوو ته وه و بو کیلان تاماده بووه. (زمین آبداده آماده شده)

زړه گهنه : [ناو] گیاییکی بو ن ناخوشه و بهره که- ی خړ و دړ کاویه. (نام گیاهی است)

زړه لالو : لالوی ترسه نوک و بی پایه خ. (جوان ترسو)

زړه مهندي : [ناو] گیاییکه وه ک مهندي به لام کورته بالتره و گه لاکه ی وردتره. (نوعی گیاه)

زړیووش : [ناو] له عه سکه ریدا دمه بابه ییکه له- جیاتی زنجیر له سهر ته گهری لاسیقی دهر و. (زړه پووش)

زړیه پ : [ناو] په راوی زهریا؛ که ناری زی؛ که- ناری دهریا. (کنار دریا)

زړیشکی : [ناو] پهنگی زړیشک؛ سووری توخ؛ پیکدی له سوور و قاوه یی توخ. (زړشکی)

زړیکه لی هه ستانندن : [چاوگه ت] زړیکه لی هه- لسانندن؛ پیوه دان؛ بازار پیگه یانندن. (بازار ارسانندن)

زستانه خه و : [ناو ت] نیوه خه وتنی ههندي گیانله بهران له زستاندا و بووژانه وه و به خه بهر هاتنیان له به هاردا. (زمستان خوابی)

زفر : < زرو.

زفر وک : [ناو بک] خول خوړ؛ که سیک زور ده که پیت. (گرندده؛ چرخنده)

زفر وک : [ناو] گیزاو؛ خول خواردنی ناو؛ ناشی جند- وکان. (گرداب)

زقووم : [ناو] زوقم؛ خووسار؛ سیخوار؛ ثالشک؛ خویسک؛ قراف؛ خویز؛ سهرماوهرده؛ جیله؛ هه- لمی به سه هو ل بووی سهرگه لای دار. (بژ)

زک دان : [چاوگه ت] له م دای؛ ته پله ک کردنی دیوار؛ هاتنه پیشه وه ی به شی له دیوار یان ههر پروپه پیک. (شکم دادن)

زکر : [ناو] پرچ هه ل سووړانندن و هه لپه و داپه- پی دهر ویشانه، ته غهر به هه وای دهنگی دهفه وه. (سماع درویشان)

زکره ش : [تاوه ل ناو] دلپیس؛ دووشک؛ به دگومان. (مظنون و دل چرگین)

زک شیلان : [چاوگه ت] (ب) لیدان و به پاوه چوونه سهرزگی که سیک. (کتک زدن)

زک قویاوو : [تاوه ل ناو] که له که قویاوو؛ (ب) له و لاواز. (کنایی لاغر)

زکه دپی : (ب) زور هه وادار بوون و له سهر کردنه وه و لایه نگیری به هه موو توو اناوه. (شکم دریدن)

زگ بهرلا : [تاوه ل ناو] (ب) زور خوړ. (شکمو)

زگ بهرس : [تاوه ل ناو] زگ بهرست؛ چلیس؛ نه- وسن؛ سکه پو؛ چله ک. (شکم پرست)

زگ دپاو : [تاوه ل ناو] (ب) زور خوړ؛ خورا؛ فره خوهر. (شکمو)

زگ دهر بهر پیگ : [تاوه ل ناو] سک مه شکه؛ سک زل؛ زگ ماسیو؛ زگ په نماو؛ ورگن؛ ته نگه قه ووی. (شکم گنده)

زگماهی : زکماکی؛ سروشتی. (طبیعی)

زگه خشکی : [ناو ت] به زگه وه خوخشاندن و چوونه پیشه وه زیاتر بو پاریز بردن. (باشکم خزیدن)

زلهو ل : [تاوه ل ناو] گمته ی گیز و ویز و گه وچ و گیل. (گنده بگ خول وچل)

ز لحیز : [ئاوہلناو] زەلامی بی زرّای بی غیرەت و
 حیز : (یوغر بی غیرت)
 زلفگیر : [ناو] گیرە ی قز؛ گیرە ی سەری ژنان. (گیرە-
 مو)
 زلقە زلق : [دەنگە ناو] جلقە جلق؛ قولتە ی نیو
 قوپی شل و قوړاو. (صدای پادەرگل وشل)
 زلفکیاک : [ئاوہلناو] شلفقاو؛ شلف ژباو؛ شیواو.
 (بەمژدە شەدە؛ آشفەتە)
 زلموو : [ناو] مووی قووی کە لە پیریدا لە سە
 کە پو و ڕوومەتی مروّف دەپوێ. (موی بلند کە-
 درپیری روی صورت میروید)
 زلھیز : [ناو] دەسەلتاداری گەورە. (ابر قدرت)
 زلیندک : [ناو] دوێرد؛ قە یچی؛ مقەس؛ مقە
 ست؛ دوارد. (قیچی)
 زلینە : [ناو] زەمیلە؛ قولینە؛ قەرتالە؛ بەرچن.
 (زنبیل)
 زمان پاراو : [ئاوہلناو] زمان لووس؛ قسە زان؛ دەم-
 پاراو. (سخنور)
 زماندن : بەرەملاکردن؛ ویل کردن؛ ڕەھا کردن.
 (رہا کردن)
 زمان ڕەق : [ئاوہلناو] قسە ڕەق؛ قسە تال؛ زمان-
 تال. (بددھن)
 زمان گەستن : [چاوگەت] (ب) وە ئاگاھاتن لە
 ھەلە و ھەسەرت خواردن. (زبان گزیدن)
 زمانەوان : [ناو] پسپوێری زمان ناسی. (زبان دان؛
 خبرە زبان)
 زمبە : [ناو] شیشی تەفەنگ پاک کردنەو؛ زمە.
 (سنبە تەفنگ)
 زمبیل قەیتان : (ب) کەسیک کە سمیلی باریکە؛
 سمیل قەیتان. (سییل باریک) +

زمپارە : [ناو] کاغەز پەرداخ؛ سمپارە.
 (کاغذسمپارە)
 زمپان : [ناو] زمپین؛ ئاروین؛ ئەزموون.
 (امتحان)
 زمپاندن : [چاوگەت] ئەزموون کردن؛ تاقی-
 کردنەو؛ ئاروین کاری. (امتحان کردن)
 زمپاو : [ناوبەر] بە تاقی کردنەو ناسراو؛ ئە-
 زموون کراو. (امتحان شەدە)
 زمروود : [ناو] زمرووت. (زمرد)
 زناکار : [ناوبیک] زیناکەر؛ زیناح کەر؛ زینحاکەر.
 (زناکنندە)
 زنج : [ئاوہلناو] تیز؛ تیزایی تیغ؛ دەمی تیزیی تیغ.
 (تیز) +
 زنجیری تەگەر : [ناو،ت] تۆرە زنجیریک کە لە
 کاتی بەستەلە کدا بە دەوری تەگەری سە یارەدا
 دە یچریت. (زنجیر چرخ)
 زنگار : [ناو] زنجار؛ زنگار؛ ژەنگ و چلکی سەر-
 کانا؛ ژەنگی مس کە ڕەنگیکی شین باو و
 ژاراویبە. (زنگار)
 زنە : [ناو] چۆرە چۆر ئاوەھاتنە دەر لە کوێرە کانی؛
 دەلاندن. (نشت. آبزا)
 زنە کیش : [ناو] جوگە ی زورقوول کە لە ناو
 زوڤگە زەمیدا ھەلە کەندریت بو کیشانی ئاوی زە-
 وی و وشک کردنەو. (جوی عمیق برای-
 کشیدن آب زیادی زمین باطلاقی)
 زنیاک : [ناوبەر] گوپکە کردوو؛ ھەلزاراو؛ لیوھە-
 لزیاک؛ لیوھە لزاراو. (لیویشکووتوو. (تبخال شەدە)
 زوخوال : [ناو] سوخال؛ زووخال؛ ڕەژی. (زغال)
 زوڑا تە کیویلە : [ناو،ت] دیملە؛ کەردم. (ارزن-
 خوشە ی)

زوراد : < زوراته کیویله.

زورائیک : [ناو] سه هۆل خانه؛ به فره چال؛ به-
رپرسی به فره چال. (بخچال و مستول بخچال)
زوربو هیئان : [چاوگه، ت] تمنگ پی هه لچنین؛
تمنگه تاو کردن؛ گوشار بو هیئان. (تحت-
فشار قرار دادن)
زورخواز : [ناو] فره ویست؛ زورویست؛ (ب) به ته-
ماح. (زیاده خواه)
زورک : زورکان؛ زیخه لآن؛ زمینی زور سفت
و پهق؛ پهین. (زمین سفت)
زورگه پ : [ناو] خول خور؛ (ب) مالانگه پ؛ زور له
سه فره دابوون. (زیادگشتن و گردش کردن)
زورلیکراو : [ناو بهر] (۱) ناچار کراو؛ زوربو هیئو؛
(مجبور شده). (۲) زورلم لیکراو؛ ماف خووراو.
(مظلوم)
زور وهنه کریا : < زورلیکراو
زوره : (۱) فره س. (زیاداست). (۲) زوره؛ ناوی ته-
ستیره ی ناهیدنا چاریه. (زهره، زوراست)
زورهان : [ئاوه لئاو] پیری بی تاقه؛ پیری لاکه-
فته؛ پیری له کار که وتوو. (پیراز کار افتاد)
زورهاوردن : [چاوگه، ت] زور هیئان؛ تمنگه-
تاو کردن. (فشار آوردن)
زوق : [ناو] جووت؛ دزی تاق؛ به جووت. (جفت)
زول : [ئاوه لئاو] (ب) فیله باز؛ حيله کهر؛ ساخته-
چی. (حيله گر)+
زولاته : [ناو] ئالقه کانی زنجیر. (حلقه های زنجیر)
زولوولاو : [ناو] به لووی؛ پوه کیکی لامژه،
پیشه ی له سهر داری به پرو و میوه که-
ی بو رموانی باشه (کشمش کولی؛ دارواش)
زوله چهرم : [ناو، ت] سیرمه؛ پیشالی باریک بر دراو

له چهرم. (پیش باریک چرم)

زوله زا : [ئاوه لئاو] ههرامزاد؛ ههرامزاو؛ بیژوو.
(هرامزاده)
زوله ک : [ناو] دهنکی گهرمه شانی که له برژاندندا
نه پشکووتوو؛ دهنکه دانه ویله ی نه کولیوی
ناو چیشت. (دانه ذرت چسفیل نشده؛ دانه پخته-
درآش)
زومراو : < زومراو.
زومه : [ناو] توبه؛ کومه لی په شمال له په نای یه-
کدا. (چندسیاه چادر باهم)
زونار : [ناو] زونار؛ که مهربندی قه شه ی
مووسایی. (زنار)+
زوان به سه : [ئاوه لئاو] زبان به سه؛ به سه زمان؛
فه قیر؛ بیدهنگ؛ بی قسه. (زبان بسته)
زووان لاخستن : [چاوگه، ت] (ب) درو کردن.
(دروغ گفتن)
زووانه گا : [ناو] گول گوزروان؛ گوزربان؛ گوله که-
ی بو رموانی باشه و میزه هیئهره. (گل گاوزبان)
زووخال سهنگ : [ناو، ت] زووخالی بهرد؛ بهرده
په زی؛ سوخاله ته وهن. (زغال سنگ)
زووخواله ته وهن : [ناو، ت] زووخالی بهرد؛
زووخال سهنگ. (زغال سنگ)
زورمه ناوی : [ناو، ت] زبره ی ناوی؛ زبره ییک که
بو تیژ کردنی تیخ ته پری ده کهن. (سنگ سمباده)
زورمه زووو : [ناو، ت] گریان و شیوه به دهنگی-
بهرز؛ قووپه قووپ. (گریه کردن با صدای بلند)
زورمهنج : [ئاوه لئاو] که سیک زوو دلی بشکی
یان بتوپیت. (زودرنج)
زووغور : [ناو] گورچيله ی حه یوان گه ل. (کلیه-
حیوانات)

زووگور: [ئاوہلناو] پیدئقی؛ پیدایستی؛ پیوست.
(لازم)
زووگورت: [ئاوہلناو] زووگورد؛ رەبەن؛ تەنیا؛
بی‌هاوسەر؛ سەلت. (مجرد)
زووھەلبەست: [ناو] بی‌فکرکردنەوھ خولقاندن؛
دەسبەجی حازرکردنی بەرھەم یان جوواییک.
(فی البداهه)
زوئل: [ناو] پووش و پلاش؛ زبل. (خاکروبە)
زەبانەن: [چاوگەت] فریودان؛ گومراکردن؛
لاپی پیکردن؛ خاپاندن. (فریبدان)
زەبرۆ وونی: [ناوت] زەبری خوین؛ فشاری-
خوین؛ تەوژمی خوین. (فشارخون)
زەبری خوین: [ناوت] زەبرۆ وونی؛ تەوژمی-
خوین. (فشارخون)
زەبوور: [ناو] ناوی کتیی عاسمانیی داوود پیغە-
مەر (د). (زبور)
زەبەرچەد: [ناو] جوړیک بەردی بەھادارە؛
جوړیک خشلە. (زبرجد)
زەبەر دەس: [ئاوہلناو] زەبەرە دەس؛ بەدەست-
و برد؛ کارامەد. (زبردست)
زەحلە: [ناو] زەھلە؛ زاور؛ زەندەق؛ زراو. (کیسە-
صفرا)
زەخفە: [ناو] گوشتی ژیرپلاو. (گوشت زیرپلو)
زەخم پیچ: [ناو] برین پیچ؛ قوماشی ناسک و
دریزی بو برین پیچان کە زیاتر لە کەتان چیدە-
کریت. (باندزخم بەندی) کەسیک کە برین دە-
پیچیتەوھ.
زەخم دەرکردن: [چاوگەت] سەرھەلدانی برین
لەسەر پیستی لەش. (زخم درآوردن)
زەخم کردن: [چاوگەت] زخم دار کردن؛

بریندار کردن. (زخم کردن)
زەخمە: فد: [ناو] میزراب؛ لیدانی میزراب؛ بە-
میزراب نەغمە وەشانندان لە سیمی تار؛ نەغمە.
(زخمه)
زەپاف: فد: [ناوت] قوماشی زەپی؛ کری-
سیم یاریک وەزەرد. (زرباف)
زەربانی مەریوانی: زاناییکی کورد بووھ کە لە پە-
سەدخانەیی مەراغە کاری کردووھ و کتیی
ساروج نامەیی لە زەمانی ھەلاکۆی مەعوول دا
نووسیوھ. (زربان مریوانی)
زەریق: [ناو] زەریق. (زرنیخ)
زەرتک: [ناو] زەردوویی؛ خوینەمیزکە. (یرقان)
زەرچی: [ناو] ھەوھەلین سەوزایی کە بەھاران
سەوز دەبییت. (اولین سبز مہاری)
زەرھات: [ناو] (ب) بیستان و سەوزی کاری.
(سبزی کاری و بوستان)
زەرد: [ناو] (ب) کانزای برنج. (برنج)
زەرد: [ناو] مسوار؛ کانزای تیکە لاو لە مس و
قالایی کە سەماوەریان لی دروست دەکرد.
(مسوار)
زەردال: ناوی گیاییکە؛ سەندەل. (اسم گیاهی-
است)
زەرد پیست: [ئاوہلناو] زەردپوستان؛ پەگەزی
ئینسانگەلی زەردی پوژھەلاتی دوور. (زردپوست)
زەردجوش: [ناو] مسواری جوش کردنی دوو کانزا.
(زردجوش)
زەردکریاک: [ناوبەر] (ب) گوشت یان سەوزی
یان ھەر شت نیوھ سورکراوھ لەسەر ئاور. (تفت-
داده شده) (۲) پەنگی زەرد تێھەلساواراو. (رنگ زرد
مالیدن)

زەردەسور : [ناو] ھەسینە زېڤرینە؛ مۆندای فاتمە؛
 مۆندای ئابشە؛ کەسکەسوور؛ توێل زېڤرینە؛ کۆلکە
 زېڤرینە؛ کۆلکە زېڤرینە؛ ئەستوونە زېڤرینە؛ ھۆرە-
 وەری؛ ھەسارە زېڤرینە. (قوس و قزح) +
 زەردوویی : [ناو] عیڵیکی کوردن لە ناوچەیی پاوہ؛
 ناوی ئەو ناوچە. (ایل زەردوویی)
 زەردەبرین : [ناو] ئاورە؛ زەردەزخم. (نوعی زخم-
 واگیردار)
 زەردەپێھاتن : بە کەسیک پێکەنین بە لێو کەنی
 بە تەوسەو. (بەکی خندیدن)
 زەردەتا : [ناو] تەبی زەرد؛ نەخۆشینکی جیی مە-
 ترسی و گیرۆدارە. (تب زرد)
 زەردەچۆپە : [ناو] زەردەچۆپە؛ زەردەچۆ؛ زەردە-
 چەو. (زردچوبه)
 زەردەزخم : [ناو] ئاورە؛ زەردە برین؛ برینیکی-
 گیرۆ دارە. (نوعی زخم واگیردار)
 زەردەشامی : [ناو] گۆرمویلە؛ گۆرموی چنە؛ فەر-
 ندەییەکە ھیلانە کە ی بە شیوێ گۆرموی بە
 داراندا شوێ دەبێتەو. (اسم پرنده ایست)
 زەردەشت : زاردەشت؛ دەشت واتا راستی؛ دەم-
 راست؛ قسە راست؛ زەردەشت؛ ڕەنگە شاری سە-
 ڕدەشت پێومندی ھەبێت بە زیدی زەردەشتەو
 چونکا کەوتوو تە باشووری زەریای ورمی کە
 زۆرینەیی میژوو نووسان ئەو شوێنەیان بە زیدی
 زەردەشت زانیو. (زرتشت)
 زەردەشتی : [ناو] پەیرەوی ئائینی ئاھورامەزدا.
 (زردشتی)
 زەردەکەنە : [ناو،ت] لێو کەن. (لبخند)
 زەردەگوینی : [ناو،ت] جوړیک گوینی کە لە
 جەوہ کە ی کەتیرە ی زەردباو دەگرن. (گون زرد)

زەردەلو : [ناو] گیای لۆی زەردباو. (نام گیاهی است)
 زەردەلیو : [ناو،ت] لێو کەن؛ بژەھاتنە سەر لێو.
 (لبخند)
 زەردەماسی : [ناو،ت] زەردەپەر؛ ماسییک کە
 ژیرزگی زەردە. (ماهی زردەپر)
 زەردەھاتن : گۆزینەو؛ گۆزینەو؛ بژەھاتنە سە-
 ر لێو. (لبخند بر لب آمدن)
 زەردە ی خوراوا : زەردە ی پوژپەر. (آفتاب غروب)
 زەردی : [ناو] جوړیک گیایە؛ قاقلی گیوی؛ بۆنە-
 خۆشینی تەنگەنە فەسی بە کەلکە. (کاجیره؛
 کاژیره؛ کافشه؛ گلرنگ)
 زەردینۆھیلە ی : [ناو،ت] زەردینە ی ھیلکە. (زردە
 تخم مرغ)
 زەرپەر : [ناو] (۱) زۆر ورد. (۲) دەنگی زەرداندنی
 کەر. (صدای عرعر خر)
 زەرپەر تال : [ناو،ت] (ب) زەراتال؛ ئیسک گران.
 (زشت)
 زەرپەر شیرین : [ناو،ت] (ب) زەزاشیرین. جوان.
 (تودل برو)
 زەرزوور : کەپەر سەرلکە.
 زەرپەر : [ناو] سەرپەر؛ کەسیک کە پیشە ی
 گۆرپینە وە ی پارە ی جوړبە جوړە. (صراف)
 زەرکاهیکی : [ناو،ت] زەردینە ی ھیلکە؛ زە-
 ردینۆھیلە ی. (زردە تخم مرغ)
 زەرکەزەوی : [ناو] گیاییکە بە سەر زەویدا پان
 دەبێتەو و سەلکی بنە کە ی شیرینە (اسم-
 گیاهی است)
 زەرکەشی : [ناو،ت] ھەمە چی چاوە [ف. گیو]
 روو کیش کردنی ھەرشت بە ئاوی زێر؛ ئاودانەو
 بە زێر. (روکش کردن طلا)

زەږ گۆز : [ناوټ،] داری پەلک؛ جوړیک پەشه-
چناره. (درخت ترنگوت)
زەږ گوز : [ناوټ،] (۱) دار گویژیکى زمرده.
(گردوی زرد). (درخت گردوی رنگ‌روشن)
زەږ ناس : [ناو] کەسپیک کە بە بەردی مەحە ک
زێږ دەناسی؛ (ب) مروقی تیگە یشتوو؛ بە ئەزموون.
(زرشناس)
زەږ ښگر : [ناو] زېږ ښگر؛ زېږ فروش. (طلاساز.
طلافروش)
زەږ ښگار : [ناو] بە زېږ نەخشاو. (زرنگار)
زەږ ږقار : < زږ قار.
زەږ وزیومر : فد؛ [ناوټ،] خشل و څاو. (زروزیور)
زەږ و زەږ ده : [ناوټ،] گولە هەنگوین؛ بو لا-
بردنې زەږ داو بە کەلکە؛ گیای سەفرا به.
(شاسپرم کوهی)
زەږ ویله : [ناو] زەږ دیوله؛ زەږ ویله؛ زەږ دیوله؛
چوله کە ییکى دەنگ خوشه و نیره کانیاڼ پمگى
زمرده. (پرنده ایست)+
زەږ هاتن : [چاوگهټ،] (ب) ههوه سى قسه ی
بیجی کردن، قسه ی بهرز و بیجی کردن؛ هاوتای،
ئەجەل هاتن. (هوس صحبت بیجا کردن)
زەږ زەږ : [ناوټ،] زەږ پنی له سەریه کی کەر.
(عرعر)
زەږ موشان : [ناوټ،] زېږ موشان؛ پاره به سەر
بوو کدا هه لځستنه وه. (زارافشان)
زەږ هاتن : < زەږ هاتن.
زەږ هەلی : [ناو] هه لووچه زمرده. (الوجه زرد)
زەږ پان : [چاوگهټ] زەږ پان؛ دمنگی کەر. (عرعر)
زەږ یب : [ناو] (۱) سنوور؛ کەوشەن؛ حودوود.
(مرز). (۲) جیگه ی بهیه ک گە یشتنی دوو چۆم.

(محل تلاقی دو رودخانه)
زەږ قیج : [ناوټ،] زەږ دی ئاچڅ. (زردروشن)
زەږ یب : زراف؛ باریک. (باریک)
زەږ یب : [ناو] نیرگز؛ نیرگس. (نرگس)
زەږ ف : [ناو] لئاو (۱) زۆر؛ گەلیک. (زیاد). (۲)
[ناو] لەسەر خوچوون؛ دل بووردنەوه.
(ضعف) < زاف
زەږ چوون : نەمان؛ له بهین چوون؛ پشه کەن
بوون. (ازبین رفتن)
زەږ غەل : [ناو] بژار و گیای زیادى لئاو دەغلی
سەوز و شیناوه رد دا. (گیاه هرز)
زەږ ق : [ناو] هەلمات؛ کەلای میشین؛ مەږ مەری
میشین. (تيله)
زەږ قان : [ناو] میشین. (تيله بازی)
زەږ قەزەق : [ناوټ،] چاودا پچرین و تەماشاکردن و
چاولی نەتروکاندن. (زل زدن)
زەلام : [ناو] لئاو گەوره؛ هەر شت کە قەلافە تی
گەورە بێ. (بزرگ) + پیاو
زەلام باش : [ناوټ،] لئاو لئاو [سەر گەوره؛
مروقی کەلە گەت و بالابەرز. (قد بلند)
زەل زەلوک : [ناو] خلیسکین؛ خلیسک.
(لیز؛ سرسرم بازی)
زەللە : [ناو] زمان بەهەلە گەڤان؛ قسه جووړاندن.
جووړاندن. (تیق)+
زەل و موږ : [ناوټ،] زیندەوار؛ مەږ و مالات.
(احشام)
زەلپهان : خزین؛ خوشین؛ خشکە کردن. (خزیدن)
زەلین : خووسانەوه؛ فیسانه وه. تەږ بوون و نەرم
بوون لئاودا؛ خزین؛ (خيساندن؛ خزیدن)
زەلین : زەناو؛ زەوینی زۆنگ؛ جیگای شین بوونی

قامیش و زهل. (گل وشل؛ باطلاق)

زهمبه : [ناو] ناوه؛ نهسته موولی؛ دهفري
قوپ کيشان. (زنبه)

زهمبه ريش : [ناو] سه رين؛ بالشت؛ باليف؛ موته
کا؛ مته کا. (بالش)

زهمبه قی : [ناو] گولی زهمبه قی. (زنبق)

زهمته : [ئاوه لئاو] زهمه لاج؛ گمه؛ تیکسمرای
تهمبه ل. (یغوروتبل)

زهمزه مه : فند : [ناو] (۱) دمنگی هه لقولینی ناوی
که کم له عهرز. (۲) له بهر خووه گورانی وتن به ده-
نگی نزم؛ ویره ویر. (۱ و ۲ زمزه)

زهمه گلیره : [ناو] چلووره؛ سه هوولی شوپ هومبووی
به پلووسک و گويسوانان. (دنگاله)

زهنجهف : [ناو] متومووروو؛ زیر و زیوه؛ خشل
و خاو. (زروزیور)

زمنخ : [ئاوه لئاو] گهنیو؛ بوگهن؛ گهنی؛ گهنیگ.
(گندیده)

زمند : (۱) [ئاوه لئاو] گهوره؛ مه زن؛ زه لام.
(بزرگ). (۲) [ناو] نازناوی چند شای ئیران له
عیلی زمنديه. (زند) +

زمنده ئه فیستا : [ناو] زمنده ئه فیستا؛ په ترووکی
پیروزی زمده شتیان. (زنداوایستا)

زمنده شوپ : زمنده شوپ؛ جوړه سه گیکه که چوارپه لی
تا قولاپه و تا مه چه که له سه ره عهرز داده نی.
(نوعی سگ)

زمندووک : [ناو] مووچ پیچ. (مچ پیچ)

زمنگ : [ناو] (۱) کاتی دیاریکراو بو دهرس-
خویندن له وانه دا. (۲) ناوی نهو دهرسه که له
ماوهی وانه ییک دا ده خویندري وهک زمنگی-
چواره ماموستا دهرسی جوغرافیا ده لیته وه، (۳)

دهستیپک و کو تایی هاتنی وانه به زپه ی (ژام)
زمنگ. (۱ و ۲ و ۳ زنگ)

زمنگار : [ناو] ژمنگار؛ قاز قازده؛ موورووه شینه؛
زاخی کهوه؛ زاخی شین. (زاج آبی)

زمنگارو : [ئاوه لئاو + ناو] ژمنگاری؛ رمگی شین؛
رهنگی کهوه. (زنگاری)

زمنگدار : [ئاوه لئاو] خاوه نی زمنگ؛ دهسته واژه ی-
موسیقایه، به سازی ده لاین که دهنگ ده داته وه و
زایه له ی هه یه. (زنگدار)

زمنگل : [ناو] زمنگول؛ دلوپ؛ تکه ی تراو؛ دلوپه.
(قطره)

زمنگله زیوه : [ناو] جوړیک فرنده ی گچکه یه بهر
سینگی سووره و له بهر زایی داراندا هیلانه چیده
کات. (نوعی پرنده کوچک)

زمنگله میره : [ناو] جوړیک بالنده ی گچکه یه.
(اسم نوعی پرنده)

زمنگ لیدان : دهستانان به دوو گمهی زمنگدا؛ زه-
نگی مه درسه و کلیسا لیدان؛ (ب) ته له یفون-
کردن. (زنگ زدن)

زمنگول : [ناو] ژنو؛ نه ژنو؛ زرانی؛ وژنگ؛ چوک
زرانوو. (زانو)

زمنگول زمنگول : [ناو، ت] دلوپه دلوپ؛ دلویی-
فرمیسک و ئاره قی له ش. (قطره قطره)

زمنگوله گیا : [ناو] گیای بهرزه لینگ، پالوته ی
کولینراوی گول و گه لاکه ی دزی کرمی پرخو
له یه. (درمنه؛ ورک؛ یوشن)

زمنگه : [ناو] داری شکاو بو سووته مه نی. داری
شکاو ی سوخت بو کووره. (هیزم شکسته)

زمنگه زیره : [ناو] ژمنگه سووره. (نوعی زنبور
درشت)

زەنگەسوورە : [ناو] (۱) زنگەسوورە ی پشباو
 به قەرای (کو) دەییٔ و ژەهری زۆر بڤه‌یه. (۲)
 زەنگەسوورە ی پەنگ‌سووری ئاچن که کەمەر
 باریکە و دوو‌هیندە ی هەنگەژالە دەییٔ. (۱و ۲.
 دونوع زنبور درشت)
 زەنگەنە : [ناو] دوو‌هۆزی ناودارن لە نزیک
 کرماشان و نزیک کەرکووک. (زنگنە)
 زەنگەنە ی گەردەکان : هۆزیک‌بوون لە نزیک
 هەدان. (زنگنە گردکان)
 زەنگی : [ناو+ ئاو+ لئاو] خەلکی زەنگباری ئافریقا؛
 پەش‌پوستان؛ قوڵە‌پەش. (زنگی)
 زەنگیالی : [ناو] زەنگیانی؛ زەنگیانە. (منجوق)
 زەنگی‌پشوودان : [ناوت] زەنگیک که نیشانە ی
 کوتایی هاتنی وانه و دەستیکی پشوودانە و زە-
 نگیک تر کوتایی به پشوودانە و دەستیکی وانه-
 ییکی ترە. (ماوێ به‌ینی ئەو دوو زەنگە که
 نزیکە ی دەخولە که زەنگی پشوودانە. (زنگ-
 تفریح)
 زەنگی درگا : [ناوت] زەنگی کارەبایی لە جیاتی -
 دەر که لیدان و تەقە کردن. (زنگ‌در)
 زەنگی کاروان : [ناوت] (۱) جەرەس؛ زەنگۆله‌یی
 که دەکرێتە ملی حیوانی کاروانی به تاییەت
 و شتر و زیاتر بو ملی و شتری پی‌شەنگ، بو‌هاندان
 و که متر هیلاک بوونیان. (۲) مەرگی نزیکان و
 هەوالان که هیما و ئامازەیه به نزیک بوونە‌وێ
 مردن و رو‌یشتن به‌ره و مەرگ. (۱و ۲ زنگ-
 کاروان)
 زەنگی کلیسا : [ناوت] زەنگیکی گە‌وره‌یه؛ ناقو
 وس؛ جمخار. (ناقوس)
 زەوت کردن : [چاوگەت] (۱) ئارام کردن؛ ئەسپە کەم

بو زەوت ناییٔ؛ مندالە که زەوت‌ناییٔ. (آرام-
 کردن). (۲) داگیر کردن. (غصب کردن)
 زەوتەک : [ناوبەک] فریودەر؛ خاپین؛ خاپینۆک.
 (فریب‌دهنده)
 زەموزوو : [ناو] زاووزوو؛ زەموه‌زو؛ زاووزی؛ زاووزو؛ زاووزە؛
 زایینی زۆر. (موالینزیاد)
 زەمولە : [ناو] مە‌چەک؛ زەند. (مچ؛ ساعت)
 زەمولە‌ئەستوور : [ئاو+ لئاو] مە‌چەک‌قە‌وێ؛ زەند
 ئەستور. (مچ کلفت)
 زەموونج : [ئاو+ لئاو] زو‌نگ؛ ئەردی ئاوی پراو‌ه‌ستاو؛
 شیدار؛ شەدار. (زمین‌همیشه‌تر؛ باطلاق)
 زەموونگ : [ناو] دو‌لمە‌گییه؛ دو‌لمە‌ی پرخۆله و
 گە‌ده‌ی ئازەل که پری‌دە‌کەن لە برنج و برۆیش و
 سەوزی. (دلە از رود درست شده)
 زەموه‌پ : [ناو] زەمه‌پ؛ زەمه‌پ؛ به‌ئارد کردن پایزانی
 دانە‌وێله بو زستان. (زەمان هاپ) (آرد آ‌نوقە
 زمستانی)
 زەموه‌زو : < زەموزوو.
 زەمو‌ی‌پیو : [ناو] ئەندازە گری‌زە‌وێ. (مساح)
 زەمو‌ی‌پیوان : [چاوگەت] ئەندازە گرتنی زە‌وێ.
 (مساحی)
 زەمو‌ی‌پیوان : [چاوگەت] دیاری‌کردنی در‌ی‌زایی و
 پانایی یان هەردوو‌کیان به پیوان و میتر کردن.
 (متر‌او‌مساحی‌زمین)
 زەمو‌ی‌ناسی : [ناو، به‌ره‌می‌چاوگە] زانستی
 ناسینی چۆنەتی ئەرد. (زمین‌شناسی)
 زەموین‌خۆشکریاک : [ناوبەر] زە‌موینی‌ئامادە
 کراو؛ (ب) مە‌زرای‌خۆشکراو بو داچاندن.
 (زمین‌آماده‌شده)
 زەهاک : [ناو] زو‌حاک؛ شاییکی خوین‌پێژی

تیرانی بوو. (زحاک)

زهماو : زیندوو؛ ثاوه دان؛ (زنده؛ آباد)

زههره تره ک : [ثاوه لئاو] زاله تره ک؛ توقیني زراو؛
(ب) ترسان. (زههره ترک)

زههره مار کردن : [چاوه گهت] زههره مار کردن؛ (ب)
خواردنی که به دلوه نه نووسی؛ به زههری مارت
بیټ: به قوزه لقور تټ بیټ. (زههره مار کردن)

زههری هه لاهه لا : [ناو] زههری هه لاهیل که -
زور بکوژه. (زههره لاهل)

زهه فان : [ناو] کوټه ل؛ دهسته؛ تاقم. (گروه؛
دسته)

زهه فتر : [ثاوه لئاو + به ند] زهه فتر؛ زیاتر؛ زورتر؛
فیشتەر. (بیشتەر)

زهه لبردن : ترساندن؛ توقانیدن؛ زاله بریدن. (-)
ترساندن)

زهه لمبر : [ناو، بک] ترسین؛ توقین؛ زاله تره
کین. (ترساننده؛ ترسناک)

زهه لچوون : [چاوه گهت] ترسان؛ زاله چوون؛
زنده ق چوون؛ توقین. (ترسیدن)

زهه مان : [ناو] قمبرستان؛ زیاره تان؛ گوپرستان.
(گورستان)

زهه ک : [ناو] زهه اک؛ زهه؛ بزنه کان زهه کیان
تیکه و تووه؛ زهویان تیکه و تووه. (زایش)

زهه وونه تاله : [ناو] داریکه له به ره که ی روټی
زهه وون ده گرن. (زیتون وحشی)

زیان دمر : [ناو، بک] زههره گه یین. (ضرر رسان)
زیانی کردن : [چاوه گهت] زههره گه یانیدن؛ (ب)

مالات کردنه نیو زهه رحات و ده غلی دیتران. (ضرر
رساندن)

زیبک : [ناو] زاگون؛ توانایی؛ هیژ؛ برشت.

(توانائی؛ قاطعیت؛ ابهت)

زیتک : [ناو] زمانه ی ثاغزوونه و بالان. (زبانہ -
سگک وتله گورگ) +

زیخمال : [ناوت] خوټمال؛ ساوینی دهفر له کاتی
شورندنا به خوټ و زیخ. (شن ساب)

زیدپه رومر : [ثاوه لئاو] نیشتمان په رومر. (وطن پرور)

زیده پارو : [ناوت] پارووی زیادی بوټ قه لوه
بوون؛ (ب) تفاقی زیادی کردنه بهر مالات.
(اضافه غذا)

زیرنای : [چاوه گهت] زیریکانندن؛ قیژانندن. (جیق
زندن)

زیروبه م : [ناوت] زیقه و بوټه؛ (ب) دهسته واژه ی
موسیقایه دووده نگی نه رم و بوټ، یان دووده نگی -

ناسک و بوټ. (زیروبم)

زیره : [ناو] (۱) زیره؛ ترووسکه؛ چلقلین؛ دره -
وشانه وه. (درخشیدن). (۲) سروه؛ شنه؛ سریوه؛
بای که م و هیواش. (نسیم)

زیره سیاوه : [ناو] گیای ره شه زیره؛ کولیندراوی
بوټ په نمانی گه ده و بیټ خه وی به که لکه. (زیره
سیاه)

زیره ی روټی : [ناو] جوړیک زیره یه. (زیرمرومی)

زیره ی سهوز : زیره ی که سک؛ جوړیک زیره یه
که رمنگی سهوزه و بوټ په نمانی جومگه
(روماتیزم) به که لکه. (زیره سبز)

زیر ی بیټ خه وش : [ناوت] زیر ی خالیس؛ (ب)
مروقی پاکو راستی پیده شو به یین. (طلای ناب)

زیر ی سپی : [ناو] پلاتین؛ له زیر ی زهره به قیقه -
تتره. (طلای سفید)

زیرین : [ثاوه لئاو] له زیر چیکراو. (زرین)

زیزمه نندی : [ناو] گیاسیریز؛ به لبه له شووانی؛ به -

لبه‌له‌شوانه. (نام گیاهی است)

زِيقاوه : [ناو] سی‌جور مه‌لی مه‌لوانن: زِيقاوه و زِيقاوه‌ی ده‌شتی و زِيقاوه‌ی کلک‌سپی‌ک‌داوداوه کو‌سه.

زِیقَه‌تِی : [ناو] کی‌شه و ته‌نگانه؛ ته‌نگ وچه‌له‌مه؛ نه‌داری؛ بی‌ده‌ره‌تانی؛ هه‌ل و مه‌رجی دژوار.

(مضیقه)

زِیل : [ناو] جه‌رگ. (جگر)

زِیلان : [ناو] پِسمه‌ی ده‌رگا؛ گریژنه‌ی ده‌رگا. (پاشنده‌ر)

زِیلک : [ناو] ژیلهمو؛ سکل‌ی ژیر خوله‌می‌شی نیوه دامرکاو. (آتش زیر خاکس)

زِیندان به‌ییگاریه‌وه : به‌ندکردن و کاری‌کردنی به‌لاش. (زندان‌باکار)

زِیندانی : [ئاوه‌ل‌ناو + ناو] به‌ندکراو؛ به‌ندی؛ گیراو؛ پاگیراو له‌زیندانا. چه‌پس کراو. (زندانی)

زِیندانی‌ته‌به‌د : [ناو‌ت] زیندان کردن بو هه‌تا هه‌تا و تا تاخری عومر. (زندانی‌اید)

زِینده‌زی : [ئاوه‌ل‌ناو] هه‌رگیانله‌به‌ریک که له-جیاتی هیلکه هه‌له‌مینان، (به‌راوه‌ژووی تورمه‌ی خو‌ی) به‌چکه‌ی ده‌بی‌ت. (ب) جوریک‌ماسی که گه‌راکانی له‌ناوزگیدا هه‌لدینی و به‌چکه‌کانی به‌زیندویی ده‌بی‌ت. (زنده‌زا)

زِینک : زینگ. اند؛ فرد؛ ئالماند؛ فد [ناو] پرووه-پِیکی مسیبه له‌کاری چاپ‌دا که‌لکی هه‌یه. (زینک)

زِین‌گرتنه‌وه : [چاو‌گه‌ت] زین له‌سه‌رپشتی چاره‌وا هیئانه‌ خووار. (زین‌برگرفتن ازاسب)

زِینگه‌وکردن : [چاو‌گه‌ت] زیندووکردنه‌وه (احیا کردن؛ زنده‌کردن)

زِین‌لی‌کردن : [چاو‌گه‌ت] زین‌دانانه‌ سه‌رپشتی

چاره‌وا و قاییم‌کردنی. (زین‌کردن)

زِین‌وبه‌رک [ناو‌ت] : زین، (ب) هه‌موو شتی-پی‌ویست بو زین‌کردنی ته‌سب. (لوازم‌زین‌کردن)

زِین‌وه‌شکه‌ر : [ناو‌بک] زین‌چی‌که‌ر؛ زین‌ساز. (سراج)

زِینه‌ب : زینه‌و؛ ناوه بو ژنان. (اسم‌زنانه)

زِینه‌ت : ناوه بو ژنان. (اسم‌زنانه)

زِینی یاییلی : [ناو] زینیک که بو هه‌مو چاره-وینیک به‌کاری. (زینی که بدرده‌مه‌اسب‌ها بخورد)

زِیوان : [ناو] کون له‌مه‌شکه‌دا. (سوراخ در مشک)

زِیومر : [ناو] خشل؛ ناوه بو ژن و پی‌او. (زیور؛ نام‌برای زن‌ومرد)

پیتی (ز) به‌شی و شه‌ی بیانی

زِالووسیفه‌ت : (ب) مرو‌ی خوین‌مز. (زالو‌صفت)

زِهرع : [ناو] یه‌که‌ی پی‌وانی دریزایی له‌قه‌دیم‌دا به‌رانبه‌ر به ۱۰۴ سانتیمتر. (ذرع)

زِهره‌ره‌ق : [ناو‌ت] کاغه‌زیک‌ی پر نه‌قش و نیگار یان ناسک، زیاتر ره‌نگین بو پی‌چانه‌وه‌ی دیاری و پیشکه‌شی. (زوروق)

زِهب : اند؛ فد [ناو] زنجیر. جوریک به‌ست بو‌هه‌لپیکانی درزی شه‌روال و کیف (جانتا) و ئیتر. (زهب)

زِهر خرید. [ناو‌به‌ر] زه‌رخ‌ری؛ به‌پاره‌ک‌رداو؛ [ئاوه‌ل‌ناو] (ب) کوپله؛ به‌نده؛ به‌نی. «تاله‌ی جودایی.

ه‌مین « (زرخ‌رید)

زِیراکس : اند؛ فرد؛ فد [ناو] وینه‌گرتن وه‌ک کوپیه‌گرتن له‌به‌لگه. (زیراکس)

تاشن بو قه‌له‌م. (گیاهی برای درست کردنی -

قلم‌نی)

ژاله : ژاله؛ ناوی ژنانه‌یه. (اسم‌زنانه‌است) +

ژان برده‌دل (ب) چزه‌لیدان؛ داخ‌نانه‌سه‌ردل؛

داخ‌به‌دله‌وه‌نان. (داخ‌بدل‌گذاشتن)

ژان یژاردنه‌وه : [چاوگه‌ت] به‌ره‌ژانی پیش

ژانی مندالبوون؛ ورده‌ژان. (دردیکه‌علامت -

دردزایمان‌است)

ژاندارمری : فرد؛ فد: [ناو] ژاندارملی؛ پیک‌خر

اوپکی ده‌وله‌تی (له‌ئیژاندا) که زاوتی -

دادگوسته‌ری‌بوو و به‌پویه‌چوونی قانونی ده -

ره‌وه‌ی شاری وه‌ئسته‌تو‌بوو. (ژاندارمری)

ژاندارمه : [ناو] جندرمه؛ ژاندارم؛

ژاندار. (ژاندارم)

ژانکردوو : [ناو]، (۱) که‌سیک که‌ژان ده‌ستی

پیدابیت. (که‌سی که‌دردش گرفته). (۲)

(ب) [ناوه‌لناو] بیقه‌رار و بی‌ئارام و چه‌جمان

لیپراو. (بیقرار)

ژان کرده‌ی : [چاوگه‌ت] ژان لیها‌تن؛ ژان -

کردن. (دردشروع‌شدن؛ دردکردن)

ژانویه : [ناو] مانگی هه‌وه‌لی سالی زاینی له

۱۱ ی به‌فرانباره‌وه تا ۲۰ ی پریه‌ندان.

(ژانویه)

ژانه‌ژاردنه‌وه : < ژان یژاردنه‌وه.

ژانه‌سکه [ناو، ت] ژانی ناو زگ؛ دل‌پیچه؛ سک

ئیشه. (دل‌پیچه)

ژ : (۱) له؛ ژبه‌ر وی هه‌ندی : له‌به‌ر نه‌وه.

(بعلت) (۲) (ف. گیو) هه‌م؛ ش؛ یش؛ زیف -

ژی به‌نرخه؛ زیویش به‌نرخه. (نیز) (۳) به؛ مه -

ژته‌را گوت؛ من به‌تو‌م گوت. (به)

(۴) (ف. هن) واتای جیابوون ده‌گه‌ینی، جلکی

ژ به‌رخوبکه (از)

ژاراف : [ناو] هه‌وتاو کردنی جیی دهمی

سپلوت؛ گلاوی ده‌رکردن به‌گله‌سووره و ناو.

(نجسی درکردن)

ژاراف : [ناو] گلاو؛ سپلوت؛ ژاراو. (نجس)

ژاراو : [ناو] ژاراف؛ گلاو سپلوت. (نجس)

ژاربوون : [چاوگه‌ت] بی‌ئه‌نوا و فه‌قیربوون؛

لا‌وا‌وا‌بوون بی‌هیزبوون. (۱. بینواشدن ۲. زارو

نزارشدن)

ژارو : بو‌بانک کردنی هه‌ژاره؛ نه‌ی هه‌ژار؛

ئوی هه‌ژار. (ای بینوا)

ژارین : (ف. گیو) هاوار کردن؛ پارانه‌وه؛ لالانه -

وه. (هه‌وار؛ تمنا کردن)

ژاژ [ناوه‌لناو] قه‌رمبالغ؛ شلوق. پر چه‌شامه‌ت.

(جمعیت زیاد و شلوق) +

ژاژک : [ناو] باویشک. (دهن‌دره) (ف. هن)

بنیشت؛ جاکچه (سقز)

ژاژکه : [ناو] جاکچه؛ بنیشت؛ جاک. (سقز)

ژاژیل : زو‌ریلی خاوه‌خاوقسه‌که‌ر. (من‌ومن -

کردن و زیادحراف)

ژاژیلوک : [ناو] پرووه‌کیکه ساقه‌ته‌که‌ی ده

ژانه هوورک : [ناو] ورده ژانی پیش ژانی -
مندال بوون؛ به ره ژان. (دردهای کم پیش -
از زایمان)
ژاوه ژاو : خاوه خاوقسه کردن؛ فله فله. (من -
ومن) +
ژبهش : < شووتی؛ هنی.
ژرسه : فرد؛ فد: [ناو] جرسه؛ جوریک
قوماشه. (ژرسه)
ژمارای : [چاوه] شماردن؛ بژاردن. (شمردن)
ژمیر : [ناوبک] که سیک که دمبژیری؛ نه -
ژمیر. (شماره کننده)
ژمیردراو : [ناوبه] ژمیراو؛ نه ژمارکراو؛ هه -
ژمیراو. (شمرده شده)
ژنیاب : [ناو] باوه ژن؛ زپ دایک؛
ژنیاف. (نامادری)
ژن باو : < ژن پنگ.
ژنجا : [ناو] زینا؛ زیناج؛ سهرجیی کردنی ناپوا.
(زنا)
ژنحیز : (ب) گهواد؛ بی نامووس. (کسی که -
زنش هیزاست)
ژن پنگ : [ناوه لئاو] ژنه پنگ؛ ژنانیله؛ بله -
کناچی؛ ثاریله؛ لووسکه ی ژن ئاسا. (پسرزن نما)
ژن سهیدا : [ناو] ماموستاژن؛ ژنی پیاوی
مودم پیس. (همسر مرد معلم)
ژن قیان : [ناو] ژن خواز؛ ژن ویست. (زن خو -
استن. خواستگار زن)
ژنکاپشت لئه مردی : [ناو، ت] ژنی ماره کراو.
(زن عقد کرده)
ژن مردگ : ژن مردوو؛ بیوه پیاو. (زن مرده)
ژنمیر : [ناو] که له ژن؛ شازن؛ شیر -

ژن. (شیرزن)
ژن و مندال : [ناو، ت] (ب) خیزان؛ خاوخیزان.
(خانواده)
ژنویانه ی : [ناو، ت] ژنی مالدرا؛ بناوان؛ که ییا
نووی مال؛ کابانی مال؛ به رمالی. (زن خانه -
دار)
ژنه سیت : [ناو] سیت؛ ژنی که ماموستایه.
(معلمه)
ژنه که : (۱) [ناوی ناسراو] لیله (که) نامرازی
ناسیارییه. (آن زن، معرفه). (۲) ژنه کی؛ نه ی
ژن؛ زیاتر ژنان له ئاخفتندا به یه که ده لئین؛
ژنه که درهنگه بابروین. (ای زن)
ژنهوای : [چاوه] بیستن؛ شنه فتن؛ ژنه فتن.
(شنیدن. بشنفتن)
ژنهوایی : [ناو] پهوتی ژنهوتن؛ پهوتی بیستن.
(گوه داری) (شنوایی)
ژورژیت : فرد؛ فد: [ناو] ناوی جوریک
قوماشه. (ژررت)
ژوکیر : [ناو] دوو کارتی تاییه ت له پهره ی
پهرا نتودا، شهیتان یان شهیتانه. (ژوکر)
ژووری : (۱) [ناو] ناوه وه. (۲) [بهند] لای سه
ره وه؛ (۳) [ناوه لئاو] ژووروو؛ ژوورموه؛ سه روو.
(۱- داخل ۲ طرف بالا ۳ بالا)
ژووژ : [ناو] حاکم (قازی) له ناو
قومار بازاندا. (ژوژ)
ژووژک : [ناو] ژیشک؛ ژووژوو؛ ژفزی؛ ژزو؛
ژزوو؛ ژیزوو؛ ژووشک. (جوجه تیغی)
ژوولان : [چاوه] ژوولین؛ جوولان؛ ته کان
خواردن؛ جوولانه وه. (جنیدن)
ژهقنی هه لاهیل : ژهقنه ی هه لاهیل؛ ژه -

هري هه لاهيل. (ب) ژه قنه مووت. (زهري- هلاهل)

ژهمه ن: [ناو] بهرمه شكه. (كره حاصل از يك بار مشك زدن)

ژمندن: [چاوگه] هه لپه پرين له جيوه و چه له- پايي بي جيو پرين. (دريك نقطه رقصيدن)+

ژمنگ: [ناو] وهك ژاري قليان؛ جرمي قليان؛ خلتته مو دنه. (جرم پيپ و قليان)+

ژمنگار: [ناو] ته مومژي سهركيوان؛ ته م و دوومان. (مه)+

ژمنگ هاوردي: [ناوت] ژمنگ لي دراو؛ ژه- نكاوي. (زنگ زده)

ژمنگيت: [ناو] برو؛ نه برو. (ابرو)

ژمنياگ: [ناو بهر] ژمنراو؛ ژمنياو؛ ژنياگ (مضارع) ژمندن (يا همه معاني)

ژمنيك: [بهند] تو سكا لي؛ تو سقا لي؛ كه مي؛ به ناسته م و دووبه لا. (يك ذره)

ژمهركه نگر: [ناوت] جه وي وشك بووي بني كه نگر؛ بو پرمواني به كه لكه. (انگم كنگر)

ژمهريه: [ناوت] باي سه بوون؛ باي سه- موون؛ گرميا؛ باي زور گهرم كه زهر حات هه- لده پرو كيني. (بادسام)

ژهي: (ف. مشه) كه ژهيك.

ژهيك: (ف. مشه) ژهي؛ ژنابه؛ ژني خراپ و كردار خراپ. (زن بدكاره)

ژهينگي وه: [بهند] له ومبه دووا؛ له وساوه؛ له ئيستموه. (از حال)

ژيار: [ناو] هه لاج؛ په ره كه ر. (حلاج)+

ژياره: [ناو] گوزمران؛ به پيچوون؛ پيوستي ژيان. (معيشت)

ژيان: [ناو] شيان؛ هيان؛ بايه خداري؛ ده- زي: ديني. (ارزش)+

ژيان نامه: [ناو] نووسيني كاره ساتي ژيان و به سهرهات و پرووداو له دريژهي عومردا. (زندگينا مه)

ژيبهردان: [چاوگه، ت] لي بهردان؛ دهس ژيبهردان؛ بهر مال كردن، ته لاقدان، دهست زي بهردان: دهست لي بهردان. (طلاق دادن)

ژيبهردايي: [ناو بهر] بهر مال كراو؛ لي ته- لاق دراو. (طلاق داده شده)

ژي دريژ: [ناو له] بهسالا چوو؛ ته مه ن دريژ؛ عومر دريژ. (مسن؛ عمر دراز)

ژيرثاوي: مه له كردن له ژيرثاودا؛ به مه له روشتن له ژيرثاوه وه؛ (ب) به دزيه وه و زيره- كانه كردني كاريك. (زيرابي)

ژيربان: [ناو] ميچ. (سقف)

ژيرپاخستن: [چاوگه، ت] ژيربي خستن؛ پامال كردن؛ پايه مال كردن. (پايمال كردن)

ژيرخاكي: له ژيرخاكدا شاردراوه؛ (ب) كهل- وپه لي كه ونا را كه له ژيرخاك دهرده- هي نريث. (زير خاكي)

ژيردერიيي: [ناو] جوړيك كه شتتبه (پاپوړ) كه ده تواني له نيو ثاودا نقوم بيت و له ژير ثاوموه بروات. (زير درييي)+

ژيرپيسمه: [ناو] بهرديان كانزاي ناوچال كه پازنه ي درگا له سهری ده سوو پيټ. (زيرپاشنه در)

ژيرزين: [ناو] نهرمه زين؛ لبادي ژير زين كه پيش زين كردن له سهر پشتي چاره وا داده- نريث. (نمدزين)

ژیرسه‌ر : ئاگاداری له پیلان؛ (ب)
 هووی (فیت، سووچ، خه‌تا، تاوان)، ئه‌وکیشه-
 گشتی له ژیرسه‌ر ئه‌وابوو: ئه‌وکیشه گشتی
 فیتی ئه‌و بوو، به هووی پیلانی ئه‌وموه بوو .
 (آگاهی از دسیسه بازی)

ژیرسیفار : [ناو] ته‌بله‌ک؛ ژیرجغاره؛
 ژیرجگه‌ره؛ ژیرسگار؛ چیرجگه‌ره؛ ده‌فریک بو
 سووتکه‌سیگار تیکردن. (زیرسیگار)

ژیرمیزی : [بهند] (ب) به‌رتیل به‌کاربه‌دهستی
 پشت‌میز نشین‌دان به په‌نامه‌کی. (زیرمیزی)
 ژیره‌پ : [ناو] به‌ردی بنه‌وه‌ی ئاش و ده-
 ستاپ. (سنگ‌زیرین آسیاب)

ژی‌ستاندن : [چاوگه‌ت] زی‌ئه‌ستاندن؛ لی-
 ئه‌ستاندن. (گرفتن‌از)

ژی‌سی : [ناو] ناوی تفه‌نگیکه. (نام‌اسلحه-
 ایست)

ژی‌قناو : [ناو] ژیان؛ زینگی؛ زنده‌گی.
 (زندگی)

ژی‌قنای : په‌ژیوانی؛ په‌شیمانی؛ پوژمانی؛
 پوشمانی. (پشیمانی)

ژی‌قای : [ناو] ژیان. (زندگی)
 ژیقنای : [چاوگه‌ت] ژیانن؛ به‌خیوکردن.
 (زندگی‌دادن)

ژی‌قه‌قتانن : [چاوگه‌ت] لی‌قه‌قه‌تانن؛
 لی‌جیاکردنه‌وه؛ لی‌قرتانن. (جداشدن و جدا
 کردن‌از)

ژیکری : [ناو، به‌ر] برپا؛ لیکراوه. (قطع‌شده)
 ژیلا : ته‌گه‌ه ژیه؛ ته‌رزه؛ (تگرگ)
 ژیه‌مپ : [ناو] ژیه‌مو؛ زیله‌مو؛ پوولووی ژیر
 خوله‌می‌ش. (اخگرزیرخاکستر)

ژیمایی : [ناو] لیم‌اوه؛ (ب) له‌پاش به‌جیم‌او؛
 میرات؛ لی‌به‌جیم‌او. (ماترک)
 ژین : [پاشگر] که‌سیک که‌ده‌ژنی؛ رازین؛
 هه‌ژین. (پیواژه، تکان‌دهنده)

ژین : [ناو] له‌کرپوژوم‌دا هو‌کاری
 پاگوین‌تنی تایبه‌تمه‌ندیگه‌لی په‌گه‌زی و ئه-
 خلاق‌ی و سرو شتییه له‌دایک و باب‌ه‌وه بو
 مندال. (ژن)

ژین : ناوی پوژنامه‌یه‌کی کوردی که‌له-
 سلیمانی ده‌رده‌چوو. (روزنامه‌ژین)+

ژین‌درمانی : [ناو، ت] چاره‌سه‌رکردنی که‌م
 و کووپه‌کانی په‌گه‌زی به‌ده‌ست تی‌وردانی
 کرپوژوم‌ه‌کان. (ژن‌درمانی)

ژینگه : [ناو] جینگه‌ی ژیان. (جای‌زیستن)
 ژین‌وژار : [ناو] ژیانی‌ناخو‌ش. (زندگی‌تلخ)
 ژینیرال : [ناو] مه‌قامیک‌ی بالایه له‌عه‌سکه-
 ریدا؛ (ژنرال)

ژیوان : [ئاوه‌لناو] ژیقان؛ په‌ژیوان؛ په‌شیمان؛
 پاشگه‌ز بوون له‌کردنی کاریک. (په‌شیمان)

ژیوای : [ناو] ژیقای؛ ژیان. (زندگی)
 ژیونای : [چاوگه‌ت] ژیقنای؛ ژیانن؛ به-
 خیوکردن. (زندگی‌دادن)

پیتی (ژ) بهشی بیانی

ژامبون : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] گوشتی پانی
 لاشه‌ی سه‌رپاو؛ (ب) باستمه‌ی پان.
 (ژامبون)
 ژانر : فرد؛ اند؛ فد: چەشن و چەمکیکی
 تایهت له کاری هونه‌ری و نه‌دهبی‌دا،
 ئافرانندی کاریکی هونه‌ری یان نه‌دهبی که
 ناوه‌پوکیکی تایه‌تی هه‌بیته؛ ده‌سته‌واژه‌ی
 سینه‌مایی و هه‌والنیری سینه‌ماییه. (ژانر)
 ژووپنال : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] گوڤاریک که له
 بابهت هونه‌ری کردموه‌ی ده‌ستییه‌وه‌ده-
 دووی، وه‌ک وینه‌ی لیاس و جلدروونی
 باوی پوژ. (ژورنال)
 ژووژ : له‌کوچی یاریدا به‌تایهت له‌قوماردا
 قسه‌په‌وا و حوکم په‌وا (داوه‌ر) ئاسایه. (ژووژ)
 ژیتون : فرد؛ اند؛ فد: کوته‌کاغه‌ز یان -
 پلاستیک یان کانزاییکی موڤکراو یان
 نشان لیڤراوه که له شوینگه‌لی گشت گیردا
 له سندوقدار یان که سیکی تایهت، به‌پاره
 ده‌ک‌دریته و هه‌ر له‌و شوینه‌دا بره‌وی هه‌یه و
 زیاترله شوینگه‌لی وه‌ک قومارخانه و
 چیشته‌خانه و جنده‌خانه و (بیسترو) و ئیتردا
 باوه. (ژتون)
 ژیرسازی: (۱) پیک‌وپیک کردنی چینی ژیره-
 وه‌ی جاده و هیلی ئاسن و ته‌پاندنه‌وه‌ی بو -
 کارکردن له‌سه‌ری یان ئیسفالت‌کردن.
 (۲) کاری هه‌ول‌ده‌ست په‌مگ کردنی دیوار
 یان تابلوی وینه‌کیشی یان هه‌رشتی که له
 پاشان په‌مگی پویتی لی‌بدریته؛

پیک‌وپیک کردنی هه‌ر پووپه‌پیک بو کارکردن
 له‌سه‌ری. (۱ و ۲ زیرسازی)
 ژیله : فرد؛ اند؛ فد: اسپانیاد: [ناو] له‌رزانه‌ک؛
 گه‌ردیکه که له ناو ئاوی گه‌رم ده‌ک‌ریته
 دوای ساردبوونه‌وه وه‌ک ئاوی سه‌روپی
 سارده و مپووی مپیوی لی‌دی و ده‌لمه‌یه و
 شل و شه‌ویقه، نه‌گه‌ر له جیاتی ئاو بک‌ریته
 نیو ئاوی میوه ده‌بیته ژیله‌ی خواردمه‌نی و
 به‌ناوی میوه‌که‌یه‌وه ناوده‌بریته. (ژله)
 ژین : [ناو] له‌کروم‌وژم‌دا هوکاری
 پاگو‌یزتنی تایه‌تمه‌ندیکه‌لی په‌گه‌زی و نه-
 خلاقی و سروشتیه له‌دایک و بابه‌وه بو
 مندال. (ژن)
 ژین : ناوی پوژنامه‌ییکی کوردی که له
 سلیمانی ده‌رچووه. (روژنامه‌ژین)+
 ژین‌پاتوپ : [ناو] دینام؛ موټوری کارمبا؛ که‌ره-
 سته‌یی که هیزی جوولینه‌ر ده‌کاته هیزی
 کارمبا. (ژنراتور)
 ژینیتییک : [ناو] زانستی که له‌سه‌ر دیارده
 کانی ئیرسی (میراتبه‌ری) و په‌گه‌زی ده-
 کو‌لیته‌وه. (ژنتیک)
 ژینیتیکی : [ئاوه‌لناو] ئیرسی؛ میراتی؛ نه-
 وشته سروشتیانه که له دایک و بابه‌وه به
 مندال گه‌یشتووه؛ (ب) زگماکی؛ وه‌رنه-
 گیراوی زاتی. (ژنتیکی)

ساب: [ناو] سابات؛ که پر؛ چه تر. (سایه بان)

سابات: < ساب.

سابروون: : [ناو] سابریڼ؛ نیږی؛ ته گه.
(شاک؛ تکه)

سابری: < سابروون.

سابوټه: [ناو] پیره ژناکه فن؛ پیریژنی قاپی.
(زن بسیار پیر)

سابود: : [ناو] جوڅینه؛ خه رمانه ی مانگ.
(هاله)

سابیر: ناوه بو پیاوان

سابی سالار: : [ناو] کاروان سالار؛ پښه ری
کاروان. (کاردان سالار)

سپ ساپانی: : [ناو] نانوماست؛ زاپ-
فرېدانی لاتیل بو سه رثاو که چهند جار هه-
لده به زیتوه. (نوعی باز)

سایت: : [ناو] سایتته؛ کاریته؛ بالار. (شاه تیر)
ساتار: : [ناو] ساخوړ؛ پروتھنی ناو لپړه وار و
جمنگه ل. (زمین بی درخت در میان جنگل)

ساتای: سایه ی؛ له ساتای توډا؛ له ژیر سایه ی
توډا. (سایه کرم)

ساتن: [چاوگه] کوتان؛ لیدان. (کتک زدن)
ساتوسه ودا: : [ناو] سه ودا و موعامه له؛

کرپن و فروشتن. (معامله)

ساتوور: [ناو] ساتوړ؛ کار دیکی زوړ بان بو شه-
قه کردنی لاشه له قه ساییدا. (ساتور)

ساتیر: [ناو] گالته و شوخی؛ تمز؛ جه فنگ.

(تنز)

ساجی عه لی: وشه ییک بو نه داری و

موفلیس بوون؛ که وتوه ته سه رساجی عه لی :
واتا هیچی به ده ست نه ماوه. (ساج علی)

ساجان: پشوودان؛ حه سانه وه. (خستگی-
در کردن)+

ساجلخ: [ناو] ساج به توور کی واتا نه گریجه و
زولف، (لخ) یش هه رتوور کییه واتا شتی نه-

گریجه به ند؛ زیوه ری زولف. (زیور زلف)

ساجمه: [ناو] به ردی سه نگ فه رش؛ بانوان.
(سنگ سنگ فرش)+

ساجمه پړی: [چاوگه] به رد پړی؛ سه نگ-
فه رش کردن؛ بانواندن. (سنگ فرش کردن)

ساجینه: [ناو، بیک] ساریژ که؛ دهر مانکه؛
خوه شه و که ر. (مداوا کننده)

ساحیب: ناوی گوندیکه له پوژ هه لاتی سه قز.
(صاحب)+

ساحیبی: [ناو] ساحیبوی؛ جوړیک تری.
(نوعی انگور)

ساحیو: ساحیب؛ گوندیکه له پوژ هه لاتی
شاری سه قز (قریه ای نزدیک سقز)

ساحیو مال: : [ناو] خاوه ن مال؛ (ب) خانه
خوی. (صاحب خانه؛ میزبان)

ساخ: [ناوه لئاو] (ب) ده ست لینه دراو؛ شه قل-
نه شکاو. (دست نخورده)+

ساخی پاریز نای: ساخی پاراستن؛ ته ندروستی

پاگرتن. (رعایت تندرستی کردن)

ساد: [ناو] پارچه؛ تیکه؛ کوت؛ لهت. (تکه)

سادر: [ناو] تهورداس. (تبر داس مانند؛ نوعی- تبرزین)

سادول: [ناو] دولیانی له چیمهنتو که سهری
ثاواله بیئت. (ناو آسیاب)

سادیل: [ناو] چووزنه مام؛ چووزنه خه لف.
(ترکه جوان درخت)

ساراگردنوه: [چاوه، ت] جیگای نارپک و پر
کوسپ و که ندال پیک کردن. (صاف کردن-
زمین)

سارال: ناوی کیویکه له هورامان. (کوه ساران)
سارامی: پهز له کاتی تیریدا؛ پهزی تیربوو.
(گوسفند سیر شده)

سارده سیر: [ثاوه لئاو + ناو] کوستان؛ ناوچه یی
که هه وای ساردییت. (سردسیر)

سارده کیل: [ناوت] توووه شانندی درهنگ
وهخت له پاییزدا. (تخم پاشی آخربایز)

ساردی کردن: نه خوشی به هووی خواردنی
خوراکی (سروشت سرده وه). زورخوراک به
سروشت سارد ده ناسرین و به خواردنیان
مروفت ساردی ده کات و نه خوش ده که ویت.
(سردی کردن)

ساردین: فرد فدا اند. [ناو] جوریک ماسی
وردیله: (ب) کونسیرو (قوتووی پر له ماسی
ساردین که ناماده کراوه بو خواردن).
(ساردین)

ساروبیره: ناوی قاره مانیکی بانه ییه له شهر
چالندوړاندا به شدار بووه و به دهستی سوپای-
تورک کوژراوه. (ساروبیره)

ساروج: [ناو] تیکه لایو یکه له قسل و خوله-
میش بو سوواخدانی هر روز به کارده هیئرا
پیش ته وهی چیمهنتو پاویر بیئت. (ساروج)
ساروخ: ناوی چومیکه له کوردستانی پروژه-
لأت. (نامرودخانه ایست)+

ساروخ: مووشه که چه کی شهر. (موشک)
ساروقامیش: گوندیکه نزدیکی بوکان زیدی
دوو زانا و بلیمه تی کورد، برایم خانی سه لاح و
حه سهن خان سه لاح سوړان. (ساری قاموش)
ساره بان: [ناو]، ساره وان؛ وشره وان؛ شوانی
حیشتران. (شتربان)

ساری: [ناو] تهزیاتی؛ سفکی؛ ساردی.
(سردی)

ساری: [ناو] جوری قوماشی تهنکه ژنانی
هیئند له خویانی ده پیچن. (ساری)

ساری: [ناو] ساردی؛ سهردی؛ (ب) بی-
خولکی؛ لالووتی. (سردی)

ساریج: < سارووج.
ساریژه کردن: [چاوه، ت] دلنه وایی کردن؛
ناشت کردنوه. (آشتی کردن)+

ساز: [ناو] ناوی هه موو نامیره کانی موسیقاییه
به لام به تاییهت بو تار به کارده بری. (ساز)+

سازاخ: [ناو] توفی سارد؛ با و بوران پیکه وه.
(بوران)

سازبهندی: [ناوت] کاری سازبهند؛ هه-
لبژاردن و دابه شکردنی سازه کان له
نور کیستردا. (تنظیم کننده ارکستر)

سازگ: [ناو] ته په ساز؛ ترشیاتیک که شهله-
میشی تیداییت. (ترشی باشلغم)

سازگاری: [ناو] (۱) هه لکردن و پیک-

هاتن له گهل خه لک؛ (۲) پیکه وتن؛ نهو ده-
 رمانهه پیناکه ویت سازگارنیه؛ (۳) پیک-
 هاتن؛ نهوونی کیشه و دزایه تی؛ رموتی
 سازشت؛ سازیری؛ سازیان. (سازگاری)
 سازوباز؛ [ئاوه لئاو] حازر و ئاماده. حاضر
 و آماده)
 سازیان؛ [چاوگه، ت] سازشت کردن. (سازش-
 کردن)
 ساس؛ غه ریب سنجان؛ جووجه؛ تهخته پیتی؛
 واتا (ئه سپیی تهخته) له تور کییه وه ره گیراوه؛
 جووله وه ریکی پانکیله ی چکوله تر له گهنه یه
 و له رویشندا گورجه، پهنکی قاوه یی سووره و
 شهوړاوه له پوشتنایی بیزاره و خوینمزیک
 زوړ به خوورووه، پانکه یشی پیده لئین، و
 خوینه که ی بوگهنه. (ساس)
 ساسی؛ [ناو] گه دایی؛ سووالکهری؛ ده رویشی.
 (گدایی)
 سافو؛ [ناو] کلبله به فر؛ پنوو. (بهمن)
 ساقه؛ [ناو] (۱) سیاقه؛ سه دهقه؛ به ساقه ویم؛
 به سه دهقه تجم؛ (ب) به لا گه ردان. (۱ و ۲ صدقه)
 ساقه؛ [ناو] ساغه؛ نه شکاوه؛ ساخه. (سالم
 است)
 ساقه ت؛ [ناو] لاسکی پرووه ک؛ لاسق؛ لاسک.
 (ساقه)
 ساقی؛ [ناو] (۱) ساغی؛ ساخی؛ (سالمی)؛
 (۲) مه ی گپ. (ساقی)
 ساقی؛ وشه ییکی بیانییه به لام زوړ به ی
 شاعیرانی کورد؛ باسیان کردوه به واتای مه-
 یگپه. (ساقی)
 ساک؛ [ناو] جاته؛ کیفی لیباس و شتوومه ک-

تینان؛ جانتا. (ساک)+
 ساکار؛ [ئاوه لئاو] ساده؛ بی نه قش و نگار؛ یه-
 کپه منگ؛ بی پیا. (ساده)
 ساکان؛ [چاوگه] چه په سان؛ تاسان؛ کاس-
 بوون. (گیج شدن)
 ساکسیفون؛ فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] شامپریکی-
 موسیقاییه به فوو لیده دری. (ساکسیفون)
 ساکه دهشت؛ [ناو، ت] دهشتی پان و ساف و
 به رین. (صحرای برهوت)
 ساکه گوپ؛ ک ساکه دهشت.
 ساگات؛ [ناو] ساکات؛ سیهر. (سایه)
 ساگه وان؛ [ناو] به رازی می؛ مالوس. (خوک-
 ماده)
 سالاد؛ فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] زه لاته؛ سه لاته؛
 سالت. (سالاد)
 سالار؛ (۱) له قه می سالاری ناسر (مسته فابه گی
 موکری په چه له کی به ره بابی ناهیده کانی ئیلی
 فه یز و لابه گی. (۲) له قه می ته حمه دخانی فاروقی
 برزای سالاری ناسر، که سالی ۱۳۲۵ هه، له-
 گهل دووبرا و ۵ ئاموزای شهید کران. (۳) له-
 قه می سالاری ئالبلاغ نیگار کیشی کی به-
 ناوبانگ. (سالار)+
 سالانه؛ [ئاوه لئاو] به ند؛ هه موو سالیکی؛ له-
 سال؛ ساله هات. (سالانه)
 سالپ؛ [ئاوه لئاو] سالیانه؛ کریگرته ی به بر بو
 سالیکی. (یکساله)+
 سال بویر؛ [به ند] سالی نه سالی. (سال درمیان)
 صالح؛ ناوه بوپیاوان؛ ساله. (صالح)
 سالدات؛ [ناو] پله ییکی عه سکه ری بوو له
 پرووسیا. (سالدات)

سالنامه: [ناو] به سهرهاتی سالانه؛ گوڤاری که
 سالی جاری دمرده چی. (سالنامه)+
 سالووس: [ئاوه آناو] (ف. گیو) رپاکار؛
 چاپلووس؛ درو تاش. (سالوس)
 سال وه گهر: [ناو] ساله هات. (سالگرد)
 ساله و سال: [بهند] سالی جاریک؛ نه مسال بوته-
 و سال. (سال به سال)
 سالی نامی: سالی داهاتوو؛ سالییک که دیت.
 (سال آینده)
 سالی به دوانزه مانگ: (ب) له ته و اووی سال دا؛
 همیشه و داییم. (مدام)
 سالی خویندن: ماوه ییک که قوتاییان وانه ییک
 ته و او ده کهن به رانبهر به ۹ مانگه و سی-
 مانگیش پشووی هاوینییه. له ئیراندا له نه وه-
 لی ره زبهره وه دستپیکدات هه تا ئاخری -
 پووشپهر. (سال تحصیلی)
 سالی داهاتوو: سالیکی تر؛ نه و ساله که دیت.
 (سال آینده)
 سالی پابووردوو: پار؛ پاره که. (پار سال)
 سالی زایینی: به قهرا سالی هه تاویه به لام سهه-
 ره تای ده که ویتنه ۱۱ ی به فرانبار. (سال-
 میلادی)
 سالی مالی: ۱۲ مانگه به لام سهه تاکه ی به
 پی بارودوخ دیاریده کری و سی مانگیش ماوه
 داده نریت بو سهه رپاست کردنی لیست و
 (بیلانی) خهرج. (سالی مالی)
 سالی مه لا خلیل: سالی ۱۳۰۷، پاپه پنی مهلا
 خلیل که بووه ته سالی میژویی له ناوچه ی
 موکوربان. (سال ملاخلیل)
 سالی میژویی: رووداو ییک که له سالی کدا قه-

وماوه و به ناوی نه و رووداوه ناوی لی دهبه ن.
 (سال تاریخی)
 سالیون: [ناو] گیای کاشمه مه؛ که ره وزی
 کیوی؛ بو ئیشی جومگه باشه. (کرفس کوهی)
 + سام: (۱) باییری پوخته م (پدر بزرگ رستم)
 (۲) باییکی زورگه رمه له گهر مینه وه دیت.
 (بادیست بسیار گرم)
 سامال: ساف؛ بی گری؛ لووس؛ سایه قه؛
 عاسمانی ساف؛ ئاسمانی بی ههور. (صاف)
 سامالسا: ویران کردن و جیگه ی ویرانه که
 ساف کردن. (با خاک یکسان کردن)
 سامالسا: ههموو؛ گشت؛ سامالساتالان کردن؛
 هیچ بو نه هیشتنه وه. (بکلی)
 سامان: [ناو] خوینی کووه کراوی گهنم و جو.
 (خرمن جمع شده گندم و جو)+
 سامان: ناوه بو پیاوان. (سامان)+
 سامه ند: ناوه بو پیاوان. (نام مردانه)
 سامرئز: < قالاو گیر.
 سام لی نیشتن: [چا و گه، ت] خوف لی په-
 یدابوون؛ هه ست کردن به ترس. (احساس-
 ترس کردن)
 سامو تک: [ناو] سامو ته؛ سامو رته؛ به ندی
 پاشته رک. (فتراک)+
 ساتیمتر: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ساتین؛ یه که له
 سه دی میتریک. (ساتیمتر)
 ساتین: ساتیم؛ یه که له سه دا؛ سامتین.
 (ساتیم)
 ساند: [ناو] گویسو وانه. (لبه بام)
 سانگو: [ناو] کویلیکی نیری دوو ساله. (گوساله-
 نردوساله)

کهنه‌وه له‌ئاودا که‌ف‌ده‌کات وه‌ک سابوون
 جلکی پی ده‌شون. (اشنان)
 سپیایی : چه‌رمگی. (ب) ماست و شیر و دو.
 (کنایی‌لبنیات)
 سپیته‌لوک : داری‌به‌پاوه وشک‌بوو. (درخت
 در‌جا‌خشک‌شده)
 سپی‌چه‌روک : [ئاوه‌لناو] سپیچه‌لوک؛ ره‌نگی
 دهمو‌چاو‌یک که مه‌یله و زهر‌دییّت. (زرد‌رنگ)
 سپیکا‌چاقی : [ناو] سپینه‌ی‌چاو. (سفید‌چشم)
 سپی‌کردنه‌وه : [چاو‌گه‌ت] (۱) پاک‌کردن و
 پیست‌لی‌کردنه‌وه‌ی میوه؛ (۲) که‌ول‌کردن و
 پیستی‌لاشه‌ی‌ه‌یوان یان سه‌روپی‌گرتنه-
 وه؛ (۱ و ۲) پوست‌گرفتن؛ (۳) ده‌فری‌مس به
 قالی‌سپی‌کردنه‌وه؛ (سفید‌کردن‌ظرف-
 مسی)
 ستار‌خانی : [ناو] جوړ‌یک‌فیشه‌کدان و قه-
 تاره‌ی‌فیشه‌ک‌بووه. (نوعی‌فانوس‌قه)+
 ستماندن : (۱) غه‌در و ستم‌کردن. ؛ (ظلم-
 کردن)؛ (۲) تی‌کدان؛ رو‌خواندن و هه‌لوه-
 شان‌دن. (شکافتن؛ خراب‌کردن)
 ستم‌دیتی : [ناو، به‌ر] (ب) زولم‌لی‌کراو.
 (ستم‌دیده)
 ستیقلو‌ک : [ناو] جره‌کویره؛ مشکه‌کویره.
 (موش‌کور)
 ستیکان : [ناو] وشه‌ییکی‌رووسیه؛ نیستی‌کان.
 (استکان)
 ستیل : [ناو] ته‌ستیل؛ ته‌ستیر. (استخر)
 سقاله : [ناو] سوآله؛ ده‌سته‌یی‌ک‌ده‌غلی
 دروینه‌کراو. (یک‌دسته‌گندم‌یا‌جو‌دروشه)
 شقو‌ک : [ناو] سماق؛ داری‌سماق و به‌ره‌که‌ی.

سانه‌وه : [چاو‌گه‌ت] پش‌وودان؛ بیهن‌وه‌دان؛
 هه‌سانه‌وه؛ وچان‌گرتن. (خستگی‌در‌کردن)
 سانلیکه : [ئاوه‌لناو] ئاسانو‌که؛ ئاسان؛ سانا.
 (آسان)
 سانیلو‌که : [ئاوه‌لناو] سانیلو‌ک؛ سانيله؛
 سانلیکه؛ ئاسان؛ ئاسانو‌ک؛ سانا. (آسان)
 ساواخی : [ناو] ساوایی؛ مندالی؛ کو‌رپه‌یی.
 (نوزادی؛ بچگی)
 ساواژ : ساواژ؛ سه‌وازه؛ ترس‌م‌وینه‌وه. (بی-
 ترس)
 ساوه‌له‌وان : [ناو، ت] به‌ر‌غه‌له‌وان؛ کاره‌وان.
 (شبان‌بره)
 ساهیک : [ناو] کیویه؛ ته‌پآله. (تا‌پآله)
 سائراو : [ناو، به‌ر] ساوراو؛ سو‌واو؛ ساویاگ.
 (سابیده‌شده)
 سایی : [ناو] ساییه؛ ساییه؛ جوړ‌یک‌هه‌لوای-
 که‌م یان بی‌شیرینی. (کاجی؛ حلوای‌بی-
 شیرینی)
 سایه‌وشک : [ئاوه‌لناو] سایه‌هیشک؛ (ب)
 چکووس؛ پژد. (خسیس)
 ساین : [چاو‌گه،] ساوین؛ سوون. (سائیدن)
 سیانده : [ناو] سوانه؛ گوئی‌بان؛ قه‌راخ‌بان؛
 پاساره؛ گوئیسوانه. (کناره‌بام)
 سب‌حان : ناوی‌گوئیکی‌مه‌زنه‌له‌ناو‌چه‌ی‌وان
 له‌تور‌کیا. (نام‌دریا‌چه‌یست)
 سه‌وور : [] گسک‌لی‌ده‌ری‌کولان و شه‌قام؛
 زبل‌پژ؛ له‌(سه‌وور‌گه‌ی‌تور‌کییه‌وه‌هاتووه‌ته
 نیو‌فارسی و کوردی، به‌واتای‌گسک.
 (سپور)
 سه‌وون : [ناو] سپون؛ بنه‌گیاییکه‌وشکی‌ده

(سماق)

سجاف تهنگ : [ئاوه لئاو] دهستکورت؛ دهست تهنگ؛ فهقير؛ نه دار؛ بى ئه نوا. (بينوا)

سج : [ناو] مچ؛ جوړيک مچى پان و چووکه. (نوعى کنه کوچک)

سخان : [ناو] ئيسقان؛ ئيسک. (استخوان)
سخولمه: سيخورمه؛ به مست تىکوتان. (سقلقمه)

سرانندهوه : [چاوگه،ت] سرپن؛ پاک کردهوه؛ دهست يان پهړو پيداهيئان. (پاک کردن)

سرب : [ناو] سORB؛ قورقوشم؛ کانزاييکى نه رم و قورس و سپيه. (سرب)

سرکردن: [چاوگه،ت] بى ههست کردن به ده-
رمانى سرکه ر زياتر له نه خوشخانه و ددان-
پزيشکى، بو(کار دوژه) نهشته رکارى. (بى-
حس کردن)

سرکه يى : [ئاوه لئاو] ۲ هه ر شت دروستکراو له سرک؛ دهستمالى سرکه يى؛ دهستمالى-
سرک؛ هه وورى. (لباس از نوعى پارچه بنام سرک)

سرپوک : [ئاوه لئاو] سه ر مابردوو؛ (ب) که سى-
که به سه ر ما قه لسه. (سرمايى)

سره دپه : [ئاوه لئاو] گيژ و حول؛ بى ئاوه ز. (بى شعور)

سره موک : [ئاوه لئاو] بى ئاوه پوک؛ پووچهل؛ بى ئاوکه. (بى مغز)

سرياس: هه وار گه يه که له نزىکى پاوه له هه-
ورامان. (اسم منطقه اى در اورامان)

سريشم : [ناو] هيلم. جوړيک چه سپى داره له خوئين و ماسى دروست ده کړى. (سريشم)

سزگاو : [ناو] ئاوک که له کاتى په نير دروستکردندا ده مي نيته وه؛ دوى گهرم و کولائوو. (آب پير)

سزيان: [چاوگه،ت] سوچاى؛ سووتان؛ کولان؛ جوش هاتنى تراو. (سوختن؛ جوشيدن)

سژين : هاوکات ژان کردن و خورائى برين. (خارش ضمن درد زخم)

سفح: [ناو+ بهند] سبح؛ سبه ينى؛ به يان؛ به-
يانى. (صبح؛ فردا)

سفحا: [ناو+ بهند] سبحا؛ سبه ينى؛ شه وه کى؛ سه يزوو؛ سوژى؛ به يانى. (فردا)

سفرنه : [ناو] ليوارى سهربان يان ديوار که له پيشه وه تره بو ئه وه باران ديوار نه شواته وه. (برآمدگى لبهام)

سفوره: [ئاوه لئاو] ژنى ته پوښى زور خودانه-
پوشه ر؛ زياتر له ئوروا که (ديکولته) ده پوښن و شان و مليان پروته. (زن شىک پوښ که گر-
دن وشانه اش په يداست؛ ديکولته پوښ)

سکهړو: [ئاوه لئاو] زکهړو؛ نه وسن؛ چلييس؛ داييمه له بيرى خواردن دا. (شکم پرست)

سگووم : [ئاوه لئاو] نه گونجاو؛ به دئه خلاق. (بد اخلاق)

سلت وسوبا: [ناو،ت] سه لت و په بن؛ ته نيا و بيمال. (مجردبى مال و منال)

سلورت: (ف. مشه) بيکار. (بيکار)

سلوره: [ناو] کاشيه ن؛ کاشيه بند. (ماهيچه-
بستن مقعد)

سلوک : [ئاوه لئاو] سلوک؛ سرک؛ سلکه ر؛ په مووک؛ په موک. (رم کننده)
سله زه وه : [ناو] قنچکه سلوا؛ باپشکيو؛

چینچکه سلاو؛ سیتکه سلاو. (گل مژده)

سله منای: [چاوگه، ت] سله ماندن؛ داجله کاندنی حه یوان گهل. (شکه کردن)

سله وه چه: [ناو] نه خوشینیکی ئاژاله که ناتوانی خوراک قووت بدا. (مرض حیوانات)

سلیک: [ناو] چقل؛ دړک؛ دروو. (خار)

سلیمانکه ندی: گوندیکه سهر به شاری سه قز به شی فه یزولابه گی که بو هه وه لین جار

پوشنبیری به ناوبانگ ئیفیتخار (عبدوللخانی - ناهید) له سالی (۱۲۹۸هه) دا تاری شیرازی هینا

کورستان و لهو گونده داینا، زیدی ئوستادی نیگار کیشی و موسیقا (فه یزو لالا خانی ناهید)

(سلیمانکندی)

سلین: ناوی گوندیکه له هه ورامان. (سلین) سمایلوک: [ناو] پیر خه نیله؛ بروشین. (آش -

بلغور)

سمپووتی: [ناو] سمکول؛ سم کوتان و به سم عهرز پرووشاندن. (سم بر زمین ساییدن)

سمته ر: [ناوبک] (له چاوگه ی سمین) کون - که ر؛ هه لکول. (سوراخ کننده)

سمنت: [ناو] سمینت؛ چیمه تتو. (سیمان) سمه: پاشگر به واتای کونکه ر: (کهنده سمه.

داره سمه). (پسوند)

سمه کری: [ناوت] سمه کوتی؛ سمکول. (سم - بر زمین کشین و کوبیدن)

سمیل قیت: [ناوت] سمیل قنج؛ (ب) مروقی قیت و قووز و شایی به خو. (سبیل روبه بالا و

از خود راضی)

سناریو نووس: [ناوت] فیلم نامه نووس. (ستار یونویس)

سنتور: ناوی داعباییکی نه فسانه ییه که گويا نیوه ی لای ژوو رووی له شی ئینسان بووه و نیوه ی تری نه سب بووه. (نام جانوری افسانه - ای؛ سنتور)

سنجاو: سهنجاب؛ سموره. (سنباب)

سنچیه: [ناو] ره وشت؛ خو؛ نه خلاق. (اخلاق) سندم: [ناو] گری؛ به ست؛ قوفله گری؛ گری -

پووچکه. (گره؛ بست)

سندوقدار: [ناوت] سندوقدار؛ ده خلدار؛ بهر - پرسی پاره ی پیک خراویک؛ که سیک که له

فروشگاییک پاره ی شتی فروشراو له کرپاران ده ستییت. (سندوقدار)

سندووقی پووستی: [ناوت] سندووقیکه له جیاتی ئادریس (ناونیشان) ژماره ییکی تایبه -

تی هه یه بو نامه ی پووستی که دیت. (سندووقیستی)

سنگو: [ناو] رمب؛ نیزه. (نیزه) سنگ و به روک: [ناوت] به ریه خه؛ بهر

سینگ؛ سینگ و مه مک. (جلوسینه)

سنگه بهر: [ناوت] به ردی خوړس؛ به ردی - خوړست؛ به ردی چه قواو له عهرزدا. (سنگ -

تانیمه در زمین فرو رفته محکم)

سنوور په راندن: [چاوگه، ت] له نه اندازه ده رچوون؛ (ب) کاری بیشه رمی و ناٹاسایی

کردن. (از حد گذشتن)

سنوورداز: [ناو] (۱) بهر پرسی سهر حه د و سنوور. (مرزدار). (۲) هه رشت که کهوشه نی

دیاری کراییت. (دارای مرز)

سنوورداشی: [ئاوه لئاو + ناو] هه قسی؛ هاوسی؛ جینار؛ جیران؛ هه مسا. هاوسا؛

دراوسى: نهم وشه په گيكي توركي پوه-
 دياره. (همسايه)
 سنووق ناواز: [ناو،ت] گرامافون؛ گه پها-
 فوون. (گرامافون)
 سو: پاشگريکه له زاراوه ي قهديمى سه قزى
 و هه ندى زاراوه ي تر دا جى گاي (تو) و (تهوه) ي
 ده گرت هوه وهک: خوار دگيه سو، بردگيه سو، وانا
 خوار دگيه سه وه، بردگيه سه وه. (خواددوويه تو،
 (خواردوويه تهوه) دو زراوه سو (دو زراوه تهوه) که
 نيشانه ي بکهر و بهر کاره. (پسوند)
 سو بهر ي: [ناو] مه له وانى؛ مه له کردن.
 (شناگرى)
 سو حوف: کتيبي ئيراهيمي خه ليل. (کتاب-
 ابراهيم خليل الله)
 سو خان [ناو]: (١) ئيسقان؛ ئيسک. (استخوان)
 (٢) زووخال. په زى. (زغال)
 سوخل: [ناو] سوخال؛ زووخال؛ په زى؛ په ژوو؛
 کو مړ. (ذغال)
 سوخورمه: [ناو] سيخورمه. (سقلمه)
 سو دا: [ناو] سهودا؛ تراويکى گازدارى بېره-
 نگه تيکه لى خوار دنه وه ده کړيت. (سودا)
 سو دهره: [ناو،لناو] سه يروسه مه ره. (عجيب-
 وغريب)
 سو رافک: [ناو] سووره قانگ. (نوعى مرغ-
 دريائى)
 سو راوسپاو: [ناو،ت] سووراو و سپاو؛
 دووماکى ئارايشتى ده موچاو. (سرخاب-
 سفيدآب)
 سو راھى: [ناو] سوورى؛ سوريتى. (سرخى)
 سوربون: ناوى زانستگى به نوابانگى فهره-

نسيه. (دانشگاه سورين)
 سو رزه: [ناو] سووريزه؛ سووريجه؛ سوورکه؛
 سو رکه؛ سووهرک. (سرخجه)
 سو ريشک: [ناو] قورقور اچکه؛ سوورينچک؛
 سووهرينچک؛ سوورينچکه؛ سوورانچک.
 (سرخ ناي)
 سوک: [ناو،لناو] هه رزه؛ بى قابليه؛ بى-
 قابيله؛ سووک؛ سووکوچرووک. (هرزه)+
 سول: فردغد؛ [ناو] پينجه مين نو تى موسيقا.
 (سل)
 سولا هه سپى: [ناو،ت] نال؛ نالى نه سب.
 (نعل اسب)
 سولسو: [ناو] دوو پشكى ساوا؛ بيجوه-
 دوو پشک. (بچه کترم)
 سولو: فردايتا فغاند. [ناو] کوژى موسيقايه.
 تاکه ژهنى؛ ميلو ديک به تنيا که ره سته يکى
 موسيقاژندن يان ئاوازيک که گورانيزيک
 به تنيا له ئوپر ادا ده يليت. (سولوسلو)
 سوله دار: [ناو،ت] شوپته دار؛ دارى گهز.
 (درخت گز)
 سولى: [ناو] سوپرى. (شورى)
 سونوله تيف: [ناو] گوله خمو؛ گيايکې بو کهم-
 خه وى و له ش دا گيران باشه و دژى ژارى
 خوښه. (علف گربه. سنبل الطيب)
 سوند: فدفر داند. [ناو] ئامرازى هه راو کړنده-
 وهى ده راويکى له ش به تاييه ت بو چاره ي
 ميز گيران. (سوند)
 سونده: [ناو] سوند؛ لوله ي پلاستيکى؛ بوپرى-
 پلاستيکى باريک. (لوله پلاستيکى)
 سوندهر: [ناو] سوواندهر؛ چه وندهر؛ چوندهر.

(چندر)

سونقور: شاریکی نزدیک کرماشانه. (سنقر)

سووا: [ناو] له سنه به وهستاده لاین؛

(سوواکار: وهستاکار)؛ وهستا. (استاد)

سووارو: ناوی بهیټیکه له موسیقای کوردیدا.

(آهنگی درموسیقی کردی)

سووارو: ناوی بهیټیکه له موسیقای کوردیدا.

(آهنگی درموسیقی کردی)

سوواعبت: له (سووجهت) ی ثاره وییه وه

هاتوه و کوردینراوه به واتای شوخی و جهفه-

نگ و گالته یه. (شوخی)

سووی سألحان: [ناوت] سبجی زوو؛ بهرهبه-

یان. (صیح صادق)

سووپرانو: [ناو] دهسته واژه ی موسیقاییه؛ ده-

نگی بهرز و زیل له کوپی ئاوازدا. (سوپرانو)

سووت: (۱) پاشکر به واتای سووتاو. تاوه-

سووت. (پسونده). (۲) پریبا. (ریبا). (۳) قازانج،

سوود، موفا. (سود)

سووتاو: نازناوی شاعیری به توانای مه هابا-

دی په سوولی که ریمی. (تخلص رسول کریمی

شاعر مه ابادی)

سووتفه: [ئاوه لئاو] هه لکه هوت. (تصادفی)

سووتکه: [ناو] (۱) سووتکه؛ بنیسک؛

سوولکه؛ (سووتکه سابوون: سوولکه سابوون)؛

(۲) بنه جگه ری کیشر او. (ته سیگار). (تهماند-

صابون و کشک ساییده شده)

سووچهک: [ناو] سوووتوو؛ سوووتک.

(خاکستر سیگار و کاغذ)

سوور: [ناو] له کایه ی پاسووردا؛ به بی سهر-

باز پهری خال له عهرزدا نه هیشتنه وه. (سور)

سووراوی لیو: ماتیک. (ماتیک)

سووربوژ: [ئاوه لئاو] پهنگی بوژ که به

سووراییدا بنوینی. (رنگ کبود تیره مایل به قرمز

سوورپیستال: سوورپیست؛ په گه زیک له

چووار په گهزی مروقی سهرگو ی زهوی له-

پوانگه ی پهنگی پیسته وه. (سرخ پوست)

سوورسوور: [ئاوه لئاو] (ب) ئاشکرا؛

سوورسوور ده زانم کاری نه وه؛ به ئاشکرا ده-

زانم کاری نه وه. (اشکارا)

سوورپمان: [چاوگه، ت] حه یران بوون؛ حه په-

سان؛ واقعی و پمان. (حیران شدن)

سوورمه: سوورم؛ (سوورمه) نیوه بو ژنان. (نام-

زنانه است) +

سوورمه پریژ: چاو پرشتن به سوورمه. (سر مه-

کشیدن چشم)

سوورنجی: [ناو] سووریزه؛ سووریزجه.

(سرخچه)

سووروسه پان: ژنی جوان و جه حیل. (کنایه،

زن جوان وزیبا)

سوورهبا: [ناو] بای سوور؛ نه خوشینیکی

گیر و داره. (نوعی مرض و اگیردار)

سووره بیاز: [ناوت] بیازی سه لک سوور که

له هه ماردا درهنگتر خراپ ده بیټ. (بیاز قرمز)

سووره تفی: [ناوت] سووره توو؛ شاتوو؛

گاتوو. (شاهتوت)

سووره ربوی: [ناوت] جوړیک پړویییه که

سهریشت و لاکه له که ی مه یله و (سوورزه-

رده). (روبا قرمز)

سووری کال: سووری ئاچخ. (سرخ کمرنگ)

سووری هاوین: [ناوت] (ب) هه په تی گه-

رمای هاوین. (در گرمای تابستان؛ چله تابستان)
سووزیای: [چاوه + پابوردووی سووزیان]
سووتان؛ سووتای؛ سووزیان. (سوختن؛ سوختی)

سووک: [بهند] هیواش؛ سووک قسه بکه
بابت خه وتووه؛ هیواش و نزم قسه بکه.
(یواش) +

سوولک: ناوی گوندیکه له روز ناوی شاری
ورمی که تافگه ییکی به رزی لییه. (اسم دهی - است)

سوولی که باب: [ناوت] بووی ههیه له
تور کیه وه هاتیبت سوولی واتا: ناودار؛ که -
بابی ناودار واتا زور ناوه که ی نه چنراییبت
یان زور نه برزاییبت. (کباب آبدار)

سوونبول: [ناو] سونبول؛ سوومبول؛ جوریک
گولی بون خوشه. (سنبل)

سوونگهر: [ناو] وشه ییکی یونانییه ناره
وکاری بووه و هاتووه ته نیو فارس و
کوردیش؛ ماکیکی دروستکراوی نهرمی کفه -
له وه ک ناوی قالوره ی گوله به پرژه؛ که بو
دوشه ک و زیر سهندلی سه یاره به کاردمبری.
(اسفنج)

سوهیل: [ناو] ثالف پیچ: گیاییکه له لاولاو
ده کا و پالاولته ی کولیندرای گه لاکه ی بو
چاره ی فیداری به که لکه. (سس. اقیمون)
سوی: غهش؛ له سه رخوچوون؛ غهش کردن.
(غش کردن) +

سوین: [ناو] گوگرد؛ له زهمانی موغه کانی زه -
رده شت دا که سیک کاریکی خرابی بگرداییبت
سویناویان پیده خوارد (دهر خوارد یان ده -

دا) سوین ناو: واتا ناوی گوگرد، نه گهر
گوناجبار بووایه دهمرد و نه گهر بی گوناج
بووایه هیچی لی نه ده هات...؟، سوین خواردن و
سویند خواردن پاش هاتنی نیسلام بووه به قه -
سه م خواردن، به لام قه سه م خواردمه نی نییه
و له سر ره وتی ناوی گوگرد خواردنموه، قه -
سه میش بووه به خواردن. (قسم؛ سوگند)

سه با: ناوی مه قامیکه له موسیقای کوردیدا.
(نام دستگاهی در موسیقی کردی)

سه بای زوو: [ناوت] سه بینی زوو؛ هه وه لی
سه بینی. (صبح زود)

سه بری ته ییوب: (ب) تاقهت و پشوو دریزی
زور. (صبرایوب)

سه به تچی: [ناوت] سه وه ته چیکهر؛ سه وه
ته چن؛ سه وه ته فروش. (سبد فروش؛ سبد ساز)
سه به قور: سه به قور؛ که سیک که بو
مردووی خوشه ویستی سه ری له قور ناوه.
(ب) نازیه تبار و سه به ههش و قور.
(عز اگر فته و گل بسر ریخته)

سه پدونه: کیوئیکه ده لین زه رده شت له ویوه
سه ری هه لدا؛ له پرژه لاتی باشوری ورمیه.
(کوه خاستگاه زردوشت)

سه تمیاگ: [ناوه لئاو + ناوبهر] سه تمیا؛ سه -
تمیاو؛ ویران بوو؛ کاول بووگ. (ویران شده)
سه تمین: [چاوه] ویران بوون. (ویران شدن)
سه تهره: قاتر؛ هیستر؛ وشه ییکی ناویستاییه
ههر به و مانا. (استر)

سه حله ب: [ناو] گیاسالمه؛ گیاییکی به نر خه.
(گیاه سلمه)

سه حن: [ناو] وشه ییکی فارسی و ناره وییه؛

بوئی ههیه له (صحن) ی ئارهوویه هاتییت،
 بهلام له کوردیشدا دهوتریت؛ جیگای بهربلاو؛
 گوڤهپان؛ (دالاراما هیلالی نهو به دیدارت
 موباره کبی، به دیداری مههی وهک مهه -)
 گرفتارت موباره کبی، قه تاره ی دووگمه که-
 ی سینت ترازان بو تهماشای من، دوو
 ناری نهوهرسی سهحنی سهمه نزارت موباره-
 کبی. (بداخموه ناوی شاعیره کهیم له بیرنییه)
 (صحن)

سهحنه: شاریکی کوردنشینی سهربه ههریمی
 کرماشانه. (صحنه)
 سهحه ری: ناوی ئاههنگیکه که له پیش ده-
 ستپیکی شایی و ههلهپرکی به یانیان به
 زورنا لیده درا بو ئهوه خه لک ئاگادار بکهن که
 بو ههلهپرکی ئاماده بن. (نام آهنگی است)
 سهحی: سهعی؛ سهعو؛ سووکه له ناوی سه-
 عید. (اختصار سعید)

سهختان: سهخناخ؛ زهوینی پهقن؛ زوورکی-
 سهخت. (زمین سخت و سنگلاخ)
 سهخته دار: داری پهق وهک داری گوێز و قه-
 یسی و بادام. (سخت چوب)
 سهخته و بوون: [چاوگهت] سهخت و بوونهوه؛
 پهق و بوونهوه؛ پته و بوونهوه. (سخت شدن)
 سهخلاو: [ناو] تا قمی پیشمه رگهی ئیشک گر
 که له جیگایی ده مینهوه؛ بوئی ههیه له وشه ی
 (ساخلوو) ی تورکییه وه هاتیته نیو کوردی
 بهواتای جیی مانه وهی عهسکه ر؛ که له-
 چاوگهی (ساخله ماخ) بهواتای (پاوهستان و
 راگرتنه) و چووته نیوزمانی فارسیش. (ساخلو)
 سهخهل: [ناو] پز؛ ناوهلمه. (جنین)

سهدهپه لکه: [ناو] جوړیک گولی پرپه پهیه.
 (نوعی گل)
 سهدره: ناوی کراسیکی موباره کبوه له
 ئایینی زه دهشتدا که پیش بلووق بوونی
 مندال ده یان کرده بهری و به و منداله یان ده-
 گوت سهدره پووش. (نام پیراهنی مقدس در دین-
 زردوشت)
 سهدری: پیشبه ندیک که بهر سینگ داده-
 پووشیت (سینه بند)
 سهدمیری: [ناو] هاوالی؛ هاوکاری؛ ئاریکاری؛
 هه قپایی. (همکاری)
 سهدهمه: [ناو] (ب) بهقه؛ ترکز؛ ئه و کاره سهده-
 مهیه مهیکه؛ ئه و کاره جیی مه ترسییه باسی
 سه (صدمه) +
 سهدی سهده: سهده له سهده؛ (ب) بی که ماسی؛
 تهواو؛ هه موو؛ بهیه قین. (صد در صد)
 سهپ: [ناو] زه؛ زه پینی کهر. (عر)
 سهراثسن: [ناوه لئاو] (ب) مروقی که لله پهق و
 سه رکیش و که لله شهق. (لج باز)
 سهراثقه: [ناو] هه وه لئین ئالفه. (ب) سه رتو پ؛
 سه رباشقه؛ له هه مووان سه رتر. (سرحلقه)
 سه رته ستوون: [ناو] تاج کو له که؛ سه ر کو له که؛
 سه ر ستوون؛ ته پله کی په شمال. (سرستون)
 سه ر ئیلچی: [ناو] سه رو ک ئیلچی؛ ریش سپی و
 به رومه تی تا قمی به پرکراو بو ئه نجامی کاری؛
 بالوێز. (سفیر)
 سه راف: [ناو] ئاوه دس؛ سه رئاو؛ کناراو؛ به ئه-
 ده به وه ده لئین ده ستشوری یان ته والییت.
 (توالت؛ مستراح)
 سه رات: سه رهند؛ چوار گو شه یی که وهک کهو

گذاشتن

سهر به فته رات دان: تووشی گیچه لیک کردن
 که سهری تپیدابچی. (سرکسی رابمباد دانن)
 سهر به کلاوه: (ب) بارانی توند و دنک گه وره؛
 شه سته باران. (بارش شدید باران)
 سهر به وی: [ئاوه لئاو] سهر به خو؛ سهر به ست؛
 نازاد. (آزاد؛ مستقل)
 سهر به هوئی: سهر به هه وی؛ شوو کردن به که-
 سیک که ژنی دیکه ی هه بیت. (شوهر کردن-
 به مردی که زن دارد)
 سهر به ههش: ماته مگیژی که خوم له سهر-
 خوئی بساویت. (عزادار؛ علامت حاتم گرفتن)
 سهر به هه وی؛ شوو کردن به پیاویک که ژنی-
 دیکه ی هه یه. (ازدواج بامرد زن دار)+
 سهر بین: [ناو] میزه؛ شتیک که سهری پی
 بیهستن یان شتی سهر نانه وی دهر؛ بین
 واتای بهستن دها وهک ده سبینی شوان،
 ده مبینی گاگیره. (سریوش؛ درپوش)
 سهر بایی: [ناوت] دهسته واژه ی نه خوشخانه-
 یه؛ مالیجه کردن به بی خواهندن له سهر ته خت
 و له ناو جیگه وباندا. (سریایی)
 سهر پوش: [ناوت] (ب) له چک؛
 چارشو؛ چوارقه؛ (نهو کولمه جوانه له ژیرسه-
 ریوشا، به بای پاریزی خه یال دهروشا،
 فرمیسکی دل پهق به ردت لیباری، توچون
 دلت هات پیایته خواری. «هولی دیوانه» (سریوش)
 سهر پوشراو: [ناو، بهر + ئاوه لئاو + بهند] داپو شراو
 نیهانی؛ سهر به مور؛ شاراوه. (سریوشیده؛
 نهانی)
 سهر پولی زه هاو: شاریکه سهر به کرماشان.

به تهل چنراو بو گرتنی درسته ی کلو و به-
 ردی خوّل و خاک. (سرنند)
 سهر ادار: [ناو] (۱) سهر ایدار؛ کاروانسه-
 راچی. (۲) ژیرماله؛ چاودیری خانووبه ره و
 کو شک. (سرایدار)
 سهرانسو: به سهر کردنه وه؛ سهر لیدان.
 (سرزدن)
 سهرانگری: [ناو] سهر نگری؛ هه لکه و تن؛
 هه لکه و تن؛ (ب) هه له. (سکندری؛ اشتباه)
 سهر او یز: [ئاوه لئاو] سهره وخوار ئاو یزان؛ به-
 راوه ژوو؛ دالقان سهره وخوار؛ دارداکری، به-
 راوه ژوی. (برعکس آویزان)
 سهر بر: [ناوبک] دروینه کردنی گول بر؛
 دژی بن بر. (خوشه بریدن و جا گذاشتن ساقه-
 بلند در درو)+
 سهر بردن: (ب) به له زبوون؛ به تالوو که بوون؛
 له شه پی قدیم دا نه گهر سهری سهر وکی-
 دوژمن ببر درایت، زور به له ز به سواری و ته-
 قله کوت ده یان ناردموه بو باره گای میر؛ نه وه-
 چیه نه وه منده به تالوو که ی ده لئی سهر دبه-
 ی. (سر بردن؛ کنایی، عجله داشتن)+
 سهر برده: [ناو] سهر بهووری؛ سهر گوزه شته؛
 سهر گوره شته؛ به سهر هات. (سر گذشته)
 سهر به تاک: [ئاوه لئاو] سهر به تال؛ دانه پوشراو؛
 سهر نه راوه. (سرباز)
 سهر به ست بوون: (۱) رموتی نازادی و سه ربه-
 ستی (نازادی). (۲) به سهر به ستی گه یشتن؛
 به نازادی گه یشتن. (آزاد شدن)
 سهر به ستن: [چاو گه، ت] (۱) سهر پیچانه وه.
 (بستن سر). (۲) سهر لیئانه وه. (سریوش-)

(سرپل ذهاب)

سهرپووت: (ب) سهرزل؛ سهربهقه را پووتیک.
(سرگنده)

سهرپه: لای ژووروو؛ لای سهروو؛ (پوو له
لای من که مه چو بو سهرپه ری) «مین».
(صدر مجلس)

سهرپهنا: [ناو] په ناگا؛ (ب) جیی ژبان؛
ژووریک که سهری داپو شراییت. (سرپناه)
سهرپیچی گلوپ: [ناوت] ثامیریکی قوولی
پیچداره که گلوپی چرای به پیچ لی قاییم
ده کهن (سرپیچ لامپ)

سهرپیدانه واندن: [چاوگه، ت] کول پیدان؛ سهر
پی شوپ کردنه وه (وادار به شکست)

سهرتاس: [ناو] کهوچک ئاسا دروستکراو له
تفه که، له دوو کانی به قالی دانه ویله ی پیده-
که نه ناو دهفر یان ترازوو. (سرطاس)
سهرتاس: [ناوت] تووکی سهر وه ریو؛ هه ویز.
(سربیمو؛ طاس)

سهرته پوله: گهره کیکی قه دیمی له شاری
سنه. (نام محله ای درسندج)

سهرته ندوور: سه نته نوور؛ < سهرته نوور.
سهرته نوور: [ناوت] مدبهق؛ جیی چیشیت
لینان و نان کردن به تهن دوور. (مطبخ)

سهرته ونانه: [ناوت] جیژن گرتن به هو ی
ته و او بوونی (فه رش و راخه ری) چنراو.
(جشن پایان فرش بافی)

سهرتیپ: [ناو] پله و پایه ییکه له عهسکه ریدا؛
بالا تر له سهره نگی. (سهرتیپ) +

سهرتیر: سهرتیل؛ له میشین و هه لماتیندا به
هه لگرته ده لین؛ دزی خشکه. (تیله هوایی -

انداختن) +

سهرتیکردن: [چاوگه، ت] (۱) سهریکرده
بریشکه که تا ته و او ی نه کرد هه لئه سا.
(خوردن تا تمام شدن) (۲) هه موو پوژی ده چنه
زگ کیسه ی کشمیشه که و سهریان-
تیکردوو؛ دهست کردن به خواردنی شتیک و
دهست له خواردن هه لئه گرتن؛ یان هه-
مووکات له شتیک خواردن. (خوردن هه روزه)
سهرتیکه: [ناو] سهدوو که؛ سهدوو که؛
گیاییکه به ره که ی پانترله نو که و ده خوری.
(نام گیاهی است)

سهرجه مفروش: سهرجه مورهش؛
تیکر افروش. (عمده فروش)

سهرچاوان: له کاتی به خیر هینان و بهر یکردنی
میواندا دهوتری و اتا؛ قه ده مت سهرچاو؛ یان
له جیاتی به لی دهوتری، به سهرچاوان. (روی-
چشم)

سهرچق: [ناو] سهرلق؛ سهرچل؛ سهرلک؛
لکی سهره وه ی دار. (بالاترین شاخه درخت)
سهرچک: [ناو] ترشه کشمیش؛ کشمیشی-
که ولی؛ زرشک. (زرشک)

سهرچوپی کیش: [ناو، بک] که سیک که سه-
رچوپی ده گری له هه لپه پیندا. چوپی کیش.
(چوپی کش)

سهرچه میان: [چاوگه، ت] سهرخوار بوون؛
(ب) سهرشو پوون. (سرخم کردن؛
شرمسار شدن)
سهرحه لقه: < سهرئالقه.

سهرخستن: [چاوگه، ت] وه سهر گپانی نیر له
می. (سوار کردن نر روی ماده) +

درو کردن علفزار)

سهر دانه واندن: (ب) کول دان؛ سهر شوږ بوون.
(تسلیم شدن؛ خجالت شدن) +

سهر دېوونه وه: [چاوگه، ت] ساردموه بوون؛
سار دېوونه وه. (ب) مه یل نان. (سرد شدن)

سهر دروو: [ناوېک] دروینه وائیځ که دهستی
له سهره وه ده گړت و لاسق به جی دیلیت؛
دژی بن دروو. (دروگری که ساقه بلند بجامی -
گذارد) +

سهر درمړینان: ^کسهر درمړینان به هه موو
ماناییکه وه. (سرد آوردن)

سهر دره کردن: [چاوگه، ت] خوږ زگار کردن؛
سهر دره که و مال زوره. (خود رانجات دادن) +
سهر دهسته: [ناو] سهر دهست؛ سهر قوولی
کراس و کوټ و کهوا. (سرآستین) +

سهر دږ: [ناو] ټاودانی زموی که هه رسره -
وهی ته ریټ و بنه که هی نه یچیژی. (آب -
دادن سرسری)

سهر دږ: [ناو] عینوان؛ سهر ناوی شیعر و
نووسراوه. (تیتیر)

سهر پر است کردن: [چاوگه، ت] کردنه وه؛ پږیک -
ویپیک کردن؛ ټازاد کردن؛ دهست لییه ردان.
(باز کردن؛ آزاد کردن؛)

سهر پړاو: [ناو] له پړاوه که رویشکدا راوچیپیک به
تانجی پستکراوه وه ده چپته مله ی کیو، که
که رویشک لی پته بوو تانجی تییه رده دا.
(موضع گرفتن بالای کوه در شکار)

سهر په قی: [ناو] که ټله په قی؛ که ټله شه قی؛ پی -
داگری و سهر پی نه هاتن؛ سهر سهختی.
(لجباری)

سهر خواردن: (ب) مردنی که سیک له پاش
هاتنی که سیکی تر. (کنایی. مردن کسی -
بابدنیا آمدن کسی دیگر)

سهر خواری: [ناو] سهر شوږی؛ شهرمه زاری.
(شرمساری)

سهر خوږه هاتن: [چاوگه، ت] هاتنه وه سهر خو؛
وه ناگا هاتن؛ هاتنه وه هوښ. (بخود آمدن)

سهر خوران: حاله تی سهر وه خورین هاتن؛ (ب)
خولیا و مهیلی دهروونی بو کردن کاریک؛
شوږش سهری له کاری پامیاری ده خوریت؛
واتا مهیلی لییه تی. (سرخاریدن؛ بی میل نبودن)
سهر خوری: پیستی گا به تو که وه؛ که ولی
خوښ نه کراو. (پوست در باغی نشده گاو)

سهر خوشیدار: [ناو] ټاوه ټاوه سهره خوشیدار؛ خاوه -
نی عهزا؛ خاوه ن پرسه؛ عهزادار. (صاحب عزا)
سهر خوشیکهر: [ناو، بک] سهره خوشیکهر؛ که -
سیک که ده چپت بو پرسه. (افراد کی که به -
تسلیم میروند)

سهر خهرمان: [ناو، ت] دانه ویله ی پاک و
خاوینی سهر جهزی خهرمان؛ دژی بن خهرمان.
(بنشن بالائی خرمن) +

سهر خه فنای: [چاوگه، ت] کوږ نووش کردن.
(تعظیم کردن)

سهر داخانه: [ناو] نوقره داخ؛ جهریمه و پاره
لی سهندن. (سزای نقدی)

سهر داری: [ناو] جوړیک گهنمی پهنک
ټاچختر له سمه وه ژه که نانی سپی تر و جوانتره.
(نوعی گندم) +

سهر داس کردن: [چاوگه، ت] ټیجاره کردن
ههردی پر گزوگیا بو پږینه وه. (قرارداد)

سهر پډا برښن: [چاوگه، ت] هه لفریواندن؛ له
 خشته برښن؛ هه لخر اندن. (فریب دادن)
 سهر پډا چوون: [چاوگه، ت] له پری لادان؛ هه له-
 کردن؛ هه لفریوان. (از راه بدر شدن)
 سهر زه لووت: سهر ژووت؛ بی میزهر و بی کلاو
 و سهر پوښ؛ سهر په تی. (بی کلاوه سرپوش)
 سهر زه وی: [ناو] سهر زه مین. (ب) نیشتمان.
 (سرزمین)
 سهر ژیکردن: [چاوگه، ت] سهر برین؛ سه-
 رلیکړنه وه. (سرقطع کردن)
 سهر سامکردن: [چاوگه، ت] حه په ساندن؛ په-
 شوکاندن؛ حه یران کردن. (حیرت زده کردن)
 سهر سامی: حاله تی سهر سام پوون؛ سه-
 رسو وړمان؛ سهر سو وړماوی؛ حه په ساوی؛ حه-
 یرانی؛ وړی و گیژی. (تجیر)
 سهر سلامه تی: (ب) سهر خوښی؛ پرسه.
 (تسلیت)
 سهر سوڼگه: کاوه خو؛ فهاغه ت؛ ئاسووده یی؛
 سهر په رژان؛ شینه یی. (فراغت)
 سهر سهر ا: کوڅکی زوړ بهر فراوان؛ باله خانه ی
 گهوران. (سررا)
 سهر سه نګین: [ئاوه لئاو] وشه یی کی فارسیه
 به لآم له کوردستانی پوړه هلات زوړ به ساناهی
 دهوتری به دوو واتا. (۱) سهر قورس؛ نه-
 سپیک که بهئاسانی سهری به له غاو وهر-
 ئاسو وړینی. (۲) سهر گران و لالووت؛ نه بان؛
 (سه نګین) له هه نېانه بوړینه یش دا به و اتای
 کیشی قورس و مروی به حورمه ت هاتووه.
 (سر سنجین)
 سهر سه وز: [ئاوه لئاو] ولاتی زه نویړ و پر گیا و

لپړه وار. (سر سبز)+
 سهر شکین کردن: [چاوگه، ت] دواى دابه-
 شکردن به سهر هم موواندا ته گهر هیندی له و
 شته زیادى بمینیته وه، دوو باره به سهر هه-
 موواندا به شینه وه. (سر شکن)+
 سهر شناس: [ئاوه لئاو] به ناووده نگ؛ سهر ناس؛
 خاوه ن که سایه تی. (سر شناس)
 سهر شیو: ناوچه یی که له سه قز؛ ناوچه یی که له
 مهریوان. (نام دو منطقه در کردستان)
 سهر شیه ی: [چاوگه، ت] هه لچوون؛ هه-
 لچوونی چیشت له سهر ئاور. (سر رفتن مایع-
 روی آتش)
 سهر فلّت: دزیو؛ ناشیرین؛ سهر پووت؛ سهر زل.
 (زشت کله گنده)
 سهر قوفلی: [ناو] سهر قفلی؛ پاره یی که خاوه ن
 ملک (زیاتردووکان) له کاتی ئیجاره داندا له
 ئیجاره دارى ده ستینی. (سرقفلی)
 سهر قووق: [ناو، ت] هه ویز؛ که چهل.
 (تاس؛ کچل)
 سهر قه بران: [ناو] سهر زیاره تان؛ گورستان؛
 گه په کیکه له شاری سه قز. (گورستان؛ محله-
 ایست در شهر سقز)
 سهر قه پاخ: [ناو، ت] قه پاخ به تورکی واتا
 (درگاه، زار، سهر) و قاپالی؛ واتا درگاه به ستراو؛
 ده رپوش؛ سهر داپوښ؛ سهر و زاری ده فر.
 (سرپوش)
 سهر قه لّم: [ناو] نووکی کانزای سهری خو-
 و دنووس و قه لّمی به جهوه هر نووسین.
 (نیش قلم)+
 سهر کار: ناویکه بو پښنان له عه سکه ریدا تا

پله‌ی سهره‌هنگی ده‌وتریت. (سرکار) +

سهرکارگر: [ناو] سهرعه‌مه‌له؛ عه‌مه‌له‌باشی؛

سهرۆکی کریکارگه‌ل. (سرکارگر)

سهرکوت: [ناو] ته‌مران؛ دامرکان. (سرکوب)

سهرکوت‌کردن: [چاوه‌ت] دامرکاندن؛ ته-

مراندن؛ شکاندنی جقات؛ له‌هیز‌خستن. (سر

کوب‌کردن)

سهرکوت‌کهر: [ناو، بک] (۱) دامرکین؛ داته-

مرین؛ (سرکوبگر)؛ (۲) لومه‌کهر؛ سهرکونه-

کهر (سرکوفتن)

سهرکۆل: [ناو] (۱) باری‌سهربار. (سربار). (۲)

تاج‌کۆله‌کهر؛ سهرئه‌ستوون. (سرستون). (۳)

په‌کردنی قه‌لأ قووج؛ قلاقووچان. (تاتتهای-

طرفیت‌په‌کردن)

سهرکونسوول: [ناو] سهرۆکی یه‌ک یان

چه‌ند کونسوول‌گه‌ری له‌ ولأتیکدا. (سرکنسول)

سهرکه‌تی: [ئاوه‌لناو] سهرکه‌وتوو؛ پیشکه‌وتوو

له‌کاردا. (موفق)

سهرکه‌ج: [ئاوه‌لناو] مل‌که‌ج؛ سهرشۆپ؛ سهر-

چه‌میای؛ شه‌رمه‌زار؛ به‌رفرمان. (گردن‌کج)

سهرکه‌ش: [ئاوه‌لناو] بو‌کیوی زۆر؛ بلند‌ده-

وتریت. (سرکش)

سهرکه‌وت: (۱) ناوه‌بو‌بیوان. (اسهم‌ردانه). (۲)

[په‌وردوو سهرکه‌وتن] چووه‌سهر؛ چووه‌بان.

په‌روزی؛ (بالارفت؛ بالارفتن؛ پیروزی)

سهرگاینجه: [ناو] سهرمژانه. (رابط‌خیش‌ویوغ)

سهرگۆپ: (۱) سهرمه‌زار؛ (سرمزار) (۲) سه-

رگه‌رد؛ قوریانی. (بالاگردان)

سهرگورد: [ناو] یاهور؛ پله‌ییکی عه‌سهریه‌له

سو‌پای ئیراند. (سرگرد)

سهرگۆه‌ند: [ناو] سهرگۆبه‌ند؛ سهرچۆپی.

چۆپی‌کیش. (نقراول‌چۆپی)

سهرگهرم‌کردن: [چاوه‌ت] سهرقال‌کردن؛

خافلانن؛ (ب) جوړیک‌خاپاندن؛ مه‌ژوول-

کردن. (سرگرم‌کردن)

سهرگه‌شته: [ئاوه‌لناو] ویل؛ حه‌یران؛ ئاواره؛

سهرلیشیواو. (سرگشته) +

سهرگه‌ندان: [ئاوه‌لناو] سهرگه‌ردان؛ ئاواره؛ (له

هه‌ندی ناوچه‌هه‌روا گۆیه‌ده‌کریت)

(سرگردان)

سهرگین: [ئاوه‌لناو + جیناو] شه‌وه‌ی سهره‌وه؛

سهرووتر؛ بانگین. (بالائی)

سهرلووای: [چاوه‌ت] سهرکه‌وتن.

(بالارفتن)

سهرله‌به‌ر: [ئاوه‌لناو] سهرله‌به‌نگ؛ سهرشۆپ؛

مل‌که‌ج؛ فرمانبه‌ر. (خجل‌وفرمانبردار)

سهرله‌پیدا‌بوون: [چاوه‌ت] (ب) حازر بو‌شه-

نجامی فرمان‌تاسه‌ر تیاچوون. (حاضر به‌انجام-

فرمان)

سهرلی‌کردنه‌وه: [چاوه‌ت] (۱) سی و دوو

کردن؛ دوودل‌بوون. (۲) سهربرین. (حوودلی؛

سربرین)

سهرمابری: [ئاوه‌لناو] سهرمابردوو؛ سهر-

مابردگ. (سرمایی؛ سرمازده)

سهرمایه‌داری: [ناو] سیسته‌میکی حوکومه‌ت

که‌له‌سهر بنه‌مای ئابووری و پیشه‌سازی و

بازارگانی دامه‌رزاییه‌ت. (سرمایه‌داری)

سهرمایه‌وز: [ناو، بک] شه‌وه‌ی سهرمایه‌داده-

نیت بو‌کاریک. (سرمایه‌گذار)

سهرمایه‌وسه‌ی: [ناو] سهرمایه‌دانان.

(سرمایه‌گذاری)

سهرمه‌وقولات: سهرمه‌قولات؛ خو هه-
لگیرانه‌وه به سهر سهردا. (پشتک)
سهرنانه‌وه: [چاوگه‌ت] (ب) دیزه‌به‌ده‌رخونه؛
باس‌نه‌کردنی مه‌به‌ستی‌ک؛ شاردنه‌وه‌ی قسه-
وباسی‌ک. (پنهان کردن)+
سهرنگا: [ناو] (گ، منگه‌ییه) سهرین؛ موته‌کا؛
سهرنگا. (متکا)
سهرنگووم: [ئاوه‌لناو] بی‌سهروشوین؛ سهر
نقوم؛ به‌ئاو‌چوو؛ تیا‌چوون؛ سهرئوندا. (ازبین-
رفته‌بی‌نشان)+
(ب) بی‌سهروشوین؛ سهرنقوموم. (گم‌شدن-
وبی‌نشان)+
سهرنووسهر: [ناو‌ت] سهرنقیس‌کار؛ سه-
رنقیسهر؛ سهروکی نووسهرانی گو‌قار و
بلا‌قو‌ک. (سردیر)
سهرنه‌قی: [ئاوه‌لناو] سهرشو‌پ؛ سهرچه‌میای؛
شهرمه‌زار. (شرمسار)
سهرنه‌شیف: [ئاوه‌لناو] سهربه‌ره‌وخوار؛ سه-
رنشیو؛ سهره‌مو‌ژیر. (سراشیب)
سهروان: [ناو] (۱) پله‌وپایه‌ی عه‌سکه‌ری له
سو‌پای ئیراندا، له‌سیتوان یه‌که‌م بال‌اتر.
(سروان) (۲) وشته‌روان. (ساریان)
سهروو‌پو‌ژ: [ناو‌ت] سهروو‌پو‌تراک؛ سهروسه-
کو‌ت؛ سهرومیق‌ل. (هواله‌تی پوشته و په‌رداخ؛
سهروسیمما (سروسیمما)
سهروتار: [ناو] وتاری سهره‌کیی گو‌قار و
بلا‌قو‌ک له‌لایه‌ره‌کانی هه‌وه‌لی گو‌قاردا که
زیاتر له‌لایهن سهرنووسهره‌وه‌ده‌نووسریت.
(سرمقاله)

سهرودل: [ناو‌ت] فی؛ خووداری؛ گه‌شکه؛
په‌رکه‌م؛ فه‌رکه‌م. (صرع)
سهروریش: [ناو‌ت] مووی سهر و ده‌مو‌چاو.
(سرویش)
سهروزماندار: [ئاوه‌لناو] زمان‌پاراو؛ به‌توانا له
ئاخه‌فتندا؛ (ب) زیره‌ک. (سروزیاندار)
سهروزمان‌ناخو‌ش: [ئاوه‌لناو] زمان‌تال؛ قسه
ناخو‌ش؛ قسه‌په‌ق. (تلخ‌زبان)
سهروسامان: [ناو] ریک‌وپیکی؛ جه‌مو‌جو‌ری؛
سه‌قام. (سروسامان)
سهروسامان‌گرتن: [چاوگه‌ت] (ب) بوونه
خاومنی ژن‌ومندال؛ بوونه‌خاومنی زیانیکی-
باش. (سروسامان‌گرفتن)
سهروسوپ: [ناو‌ت] که‌ین‌وبه‌ینی په‌نامه‌کی.
(سروسر)
سهروسه‌دا: [ناو‌ت] هه‌راهه‌را. (سروصدا)
سهروسه‌مه‌نه: [ناو‌ت] سهروسه‌نه‌مه؛ سه-
رونه‌شه‌مه؛ ودم؛ پی‌وقه‌ده‌م. (یمن)
سهروعوز‌شو‌ر: [ئاوه‌لناو‌بک] (ب) کچی‌ک‌که
بال‌ق‌بووه. (دختر‌بالغ)
سهروکی‌ده‌وله‌ت: [ناو‌ت] سهرو‌ک‌وه‌زیر.
(نخست‌وزیر)
سهرونه‌شه‌مه: [ناو‌ت] پاوقه‌دم؛ یوم‌ن؛ ودم.
(یمن)
سهره‌وخت: (۱) ئاگادار؛ وشیار. (تذکر). (۲)
لی‌پرسین؛ سوراخ‌گرتن؛ به‌ته‌نگه‌وه‌بوون؛
چوونه‌دیار؛ چوونه‌لا. (سراغ). (۳) له‌سهر وخت-
دا حازربوون؛ به‌وخت‌حازربوون. (سرموقع)
سهره‌ره‌گیران: [چاوگه‌ت] (۱) پشت‌تیک‌کردن؛
پو‌یتنه‌دان؛ ه‌وو‌چهر‌خاندن؛ ه‌وو‌کردن به-

لای دیکه دا. (۱۰۲ روبرگرداندن)

سهر وین: [ناو] سهر یین؛ میژره؛ دهسره ی به سهر وه بهستن. (دستار) سهر یین.

سهر وویی: [ناو] سهر خوویی؛ له سهر وویی: له- سهر خوویی. (هوشیاری؛ آرامی)

سهره: [ئاوه لئاو] قهیره؛ نیوه پیر. (ب) چوده- رچوو؛ به نه زموون. (دنیادیده) +

سهره پت: (ب) بهر پرسی و دهسه لات داری؛ سهره په تیکم به دهسته وه نییه؛ هیچکاره نیم. (کنایی شغل)

سهره پیر یژن: به وړاله ت گیز، به لام زورزان. (بظا هر گيج ولی حيله باز)

سهره تان: [ناو] (۱) شیر په نجه (سرطان). (۲) ته خته ی تالی ته ون پوه بوستن. (تار بند قالیبافی)

سهره چلووسک: [ناو] سه لکه بزووت. (چوب- نیمسوز)

سهره خوشی: [ناو] دل نه وایی؛ سهره سلامه تی؛ ته سه لا؛ پرسه لیکردن. (تسلیت)

سهره سوډره: [ئاوه لئاو] مروقی ئاژاوه چی و شهر هه لخر یین. (فته گر)

سهره شوږگه: [ناو] سهر شوږگه؛ جیگه ی- خوشتن یان سهر شتن له مالد. (جای تن- شستن)

سهره کوتی: [ناو، ت] (ب) به له قه له ق پویشتن؛ به کوته کوت؛ به حاله حال؛ که م- و کوو پر تیگه یشتن. (لنگان لنگان؛ بزحمت راه- رفتن؛ با اشکال فهمیدن، یا خواندن سطری- بزور)

سهره کی: [ناو] (۱) بنه مایی. (اصل). (۲) پیسه

کی؛ سهره تا. (پیشگفتار؛ مقدمه)

سهره لهقی: که سهره کوتی.

سهره ماسی: [ناو] بای سوور؛ ئازاریکی- گیرو داری سهره مه یه (بفه). (بادسرخ)

سهره مرگ: [ناو، ت] کاتی گیانه لالا؛ ئاویلکه؛ نزدیک مردن؛ کاتی گیان دمر چوون. (موقع- مردن)

سهره ندهر: زانین؛ عه قل پیگه یشتن؛ په ی به- کاری بردن؛ پسپوړی له کاریکدا؛ سهر دهر- چوون. (آگاهی از کار)

سهره وچیره: [ناو] سهره ولیژی. (سرازیری) سهره ووستا: [ناو] سهره ووسته؛ سهره ووستا؛ وه- ستاباشی. (سراستاد)

سهره ووقوله: [ناو، ت] نووکوسو؛ جوړی یاری- به دهر زیله؛ سهر و بنی هیلکه. (نوعی بازی- است؛ سروته تخم مرغ)

سهره و نیان: [چاوگه، ت] نیان به سهره وه؛ تراوبه سهره و نیان و خوواردنه وه. (سرکشیدن) سهره ه لدان: [چاوگه، ت] (۱) سهره ره نیان؛ له خاک سهره ره نیان. (۲) په یدابوونی بیروکه یان جقات. (سردر آوردن؛ پیدا شدن)

سهره هیش: [ناو] سهر خیش؛ دهنده؛ دهنده ی- جیگای گاسن له ئامووردا. (چای آهن گاو آهن) سهره وره: [ئاوه لئاو] لهنده هوور؛ زبه لاج؛ تیکسمراو. (لندهور)

سهره غلت: [ئاوه لئاو + بهند] سه غلت؛ (۱) سه خت؛ دژوار. (دشوار). (۲) دلته نگ؛ من گه- له ک سه غله تم؛ من زور دلته نگم. (دلته نگ) سه غله ت کردن: [چاوگه، ت] سه غله ت کردن؛ دلته نگ کردن. (دلته نگ کردن؛ غمگین کردن)

سه‌غیربار: ژنیک که مندالی وردی همییت و میردی نه‌بییت (زن بیوه‌دارای بچه‌صغیر)

سه‌فپیکان: (۱) [چاوگه] سه‌فبستن؛ (صف‌بستن)؛ (۲) [پابوردووی چاوگه] سه-فیانبه‌ست؛ سه‌فیانبه‌پیکا. (صف‌بستند)

سه‌فرابه‌ر: [ئاوه‌لناو] زهرداوبه‌ر؛ کم که‌ره‌وه-ی ده‌لاندنی زهرداو، وه‌ک ناوی زرشک و ناوی همنار. (صفرابر)

سه‌فرابه‌ر: [ناو] داریکه (نیروک و نیرووک) یشی پیده‌لین؛ بولا‌بردنی زهرداو به-که‌لکه. (سرخس‌نر)

سه‌فره‌نگ: [ناو] شروقه‌کردنی وشه؛ فره‌ه-نگی وشه. (فره‌نگ)

سه‌فهر: [ناو] مانگی دووه‌می سالی مانگی. (ماه‌دوم‌سال‌قمری)+

سه‌قله: [ناو] قه‌بز بوونی مه‌زاج؛ زک کارنه-کردن؛ دژی زه‌حیر. (ییس)

سه‌کری‌سه‌کران: ناوی کیویکه له‌باله‌کایه‌تی نزیک‌ی کیوی هه‌لگورد، که‌پادیوی هی‌زی پیشمه‌رگه‌ی شو‌رشی ته‌یلوول له‌ئه‌شکه-وتیکی ته‌و کیوه‌دابوو. (نام‌کوهی‌است)

سه‌گ: (ب) شو‌به‌اندن به‌سه‌گ؛ زورزان؛ حیل‌باز؛ زورسه‌گه؛ زور‌فیل‌بازه. (کنایی‌حیل-گر)

سه‌گبا: [ناو] نه‌خوشینی ریخو‌له‌گیرانی‌سه‌گ. (مرض‌مخصوص‌سگ)

سه‌گباب: سه‌گباوک؛ کو‌پی‌سگ. (پدرسگ)

سه‌گبز‌دینک: [ناو] سه‌گ‌پسینکه؛ که-رویشکی یه‌کساله‌که زور‌خی‌رانیه، زوو‌خوی‌ده‌رباز بکات و سه‌گیش‌نایگاتی و

ئه‌وه‌نده سه‌گ به‌دوای خویدا‌پاده‌کیشی هه‌تا سه‌گ شه‌که‌ت‌ده‌بییت یان‌ده-پسیت. (خرگوش یکساله)

سه‌گ‌حه‌سار: [ناوت] سه‌گ‌به‌حه‌وشه؛ ته-میی‌کردنی سه‌گیگ که‌زیانی‌خور‌و‌بییت؛ ده‌ر-که‌ی‌حه‌وشه‌ی لی‌داده‌خه‌ن و دارکاری‌ده-که‌ن؛ (ب) ئازاردان و گیره‌و‌کیشه‌ی زور‌پیکردن. (سگ رادرحیا‌ط‌درسته‌تنبیه-کردن)

سه‌گ‌خور: (۱) [ئاوه‌لناو] هه‌ر شت شی‌اوی ته‌وه‌بییت سه‌گ بیخوا؛ (۲) بی‌خورمه‌تی به‌که‌سپیک که‌شتیکی پی‌بدری به‌نابه‌دلی؛ بگرمه‌م هه‌زارمه‌نه‌یش سه‌گ‌خور؛ واده‌زانم سه‌گ‌خواردی. (سه‌خور)

سه‌گده‌ست: [ناو] که‌ره‌سته‌ییکه له‌سه‌یاره‌دا. (سگ‌دست)+

سه‌گ‌ژی: [ناوت] سه‌گ مه‌رگی؛ ژیبانی‌سه‌گی؛ وه‌ک سه‌گ‌ژیان. (ب) ژیبانی‌ناخو‌ش و تال. (زندگی‌سگی)

سه‌گ‌گورگ: [ناوت] جو‌ریک‌سه‌گه‌له-نیوانی‌سه‌گ و گورگ‌دا و زور‌هو‌شیاره و له‌هی‌زی‌پولیس‌دا یاریده‌ره بو‌دو‌زینه‌وه‌ی تاوانبار و کالای‌قاچاخ و شتی‌تر. (سگ‌گورگ)

سه‌گ‌ماسی: [ناو] جو‌ریک‌ماسییه. (سگ-ماهی)

سه‌گ‌مه‌گه‌ز: [ناو] سه‌گ‌مه‌گه‌س؛ می‌شه‌سه-گانه. (سگ‌مگس)

سه‌گ‌نه‌خور: (۱) هه‌ر شت که‌سه‌گ‌نه-یخوات؛ (ب) زی‌ر و زی‌و و پاره و پوول. (طلا‌پوول). (۲) خو‌راکی‌زور‌ناخو‌ش.

(خوراک بدطعم)

سهگ و سه رچوپی؟ : < سهگ و مزگهوت؟

سهگ و شوان هاتنهوه: [چاوگهت] قېوونی
که رته مهر له کیو و گهړانه وهی سهگ و
شوان بی مه (ب) مافینگی بوون و پووش -
له دهم بوون. (کنایی دارایی از دست دادن)
سهگ و مزگهوت؟ (ب) کاریک که له که سیک
نه وه شیتنهوه. (کنایی ناهمخوانی افعال)

سه گورور: سه و گورور: سهگ و گورگ;
بوومه لیل: تاریک و پوونی به یانی که سهگ
و گورگ به دیتن ففرقی پی نه کریت: وهک
گورگ و میش. (گورگ و میش)
سه لاته: < سالاد.

سه لاجه: وشه له نارمویه وه هاتووه و له -
کوردستانی باشوور به یخچالای فارسی ده -
لین (یخچال)
سه لامهت: [ناوه لئاو] (وشه نارمویه) سلامهت:
ساغ: تهندر وست: وهش: ساق: ساخ.
(سلامت)

سه لبه: [ناو] سهول: بیلی که له ک لیخوپرین:
سه لپ. (بیل قایق رانی)
سه لوا: [ناو] سه لوو: سه لوی: سهول: داریکی
همیشه سهوز به گه لای باریکی سووژنییه وه.
(سرو)

سه لوینک: [ناو] سه رانگوینک: سه رانگوینک.
(شوله: سرگینگاه)

سه ما: [ناو] بوئی ههیه له (سماع) ی نارمویه وه
هاتییت: هه لپه رکی: (ب) دوو ده سماله
کردنی ژنانی که سوکاری زاوا له بهردهم
بووکدا له کاتیکدا بووک ده گاته بهرمالی زاوا.

(رقص بادستمال جلو عروس)

سه مات: [ناو] تهرسه قول: تهرس. (پهن اسبو
استر)

سه متاندن: [چاوگهت] هه لکیشان له ناو.
(در آب گرم فرو بردن)

سه مخه رات: [ناو] سه مخه رات: هو: سه بارهت
: به خاتر. (علت: بخاطر: سبب)

سه مل: [ناو] به رمال. (جائماز)

سه موون: [ناو] جوړیک کولیر هی خه په له و
خر و چکوله: (نوعی گردنمان)

سه مهمل: سرووتی ناواختی کورتان. (ساقه -
گندم داخل پالان) +

سه مه مند: [ناو] رهنگی نه سپیک که به رهنگی
کایه و زهرده. (سمند)

سه مه ندهر: [ناو] (۱) جوړیک مارمیلک.
(سوسمار). (۲) داعباییکی نه فسانه ییه که ده -

لین له ناو ناگردا ناسووتی. (سمندر)

سه مه ندی کلک و یال سپی: [ناوت] یه زیدی: ربه -
نگی نه سپی یه زیدی کوپی معاویه، که رهنگی

سه مه ند بوو به لام رهنگی یال و کلکی
ناچتر بوو. (سمند یال و دم شسته: یزیدی)

سه مه ندی یه زیدی: [ناوت] نه سپی سه مه ند
که یال و کلکی کالتر یان سپی بیت: رهنگی

نه سپی یه زیدی کوپی معاویه بووه.
(سمند یال و دم شسته)

سه ناف: [ناو] سه یوان: سایه بان: پی شه وهی
کلأوی لیو داری پان. (سایبان)

سه نبول: ففگرداند: [ناو] ثورناگ: نمونه:
سهرمه شق کردنی شت یان که سیک:

نمووده: نیشانه. (سمبل)

سه‌ته‌نه: سه‌لته‌نه؛ ناویکی ژنانه‌یه. (نامی
است زنانه)

سه‌نج: [ناو] دوو جه‌غزی وه‌ک ده‌وری
دروست‌کراو له‌کانزای زه‌رد که به‌یه‌کدا
بدریٚت ده‌زرینگیٚته‌وه، که‌ره‌سته ییکی مو-
سیقایه. (سنج)

سه‌نجاږ: ژه‌نگاله؛ ژه‌نگار؛ ناوی شاریک و
چیاییکه له‌نزیکی موسل. (نام‌کوهی‌است)
سه‌نچوور: [ناو] سه‌نچول؛ قه‌له‌ده‌ی تانجی؛
قه‌لا‌ده. (قلاده)

سه‌نجه‌ر. ناوه‌بو‌پیاوان. (سنجر)

سه‌ندن: [چاو‌گه] کرپن. (خریدن)+

سه‌ندنه‌وه: [چاو‌گه‌ت] گو‌رانی سه‌ندنه‌وه‌ی
دوو یان چه‌ندک‌ه‌س بو‌ماندوو نه‌بوونی
گو‌رانییٚژ. (تکرار‌تصنیف)

سه‌نده‌لووس: [ناو] سه‌نده‌رووس. داریکی
کورت‌ه‌بالایه جیوه‌که‌ی بو‌دروست‌کردنی ده-
رمان به‌که‌لکه. (سندروس)

سه‌نگ: [ناو] لاسکی که‌نگری پیرکه
درووه‌کانی دامالریٚت. (ساقه‌بی‌خار‌کنگریر)
سه‌نگ: [ناو] موٚته‌که. (سه‌نگ‌سووار‌بوون؛
هه‌ستی خنکان له‌خه‌ودا). (کابوس)

سه‌نگ‌دادان: لاسه‌نگ بوون. (طرفی‌سنگین-
تر؛ نامیزانبوون)+

سه‌نگ‌دانه‌سه‌ر: گوشار و هی‌ز خسته‌سه‌ر.
(فشاروسنگینی‌بر‌چیزی‌وارد‌کردن)

سه‌نگ‌فه‌رش: [ناو‌ت] بانووان؛ داپو‌شانی
شوینیٚک به‌به‌رد و (چیمه‌نتو یان قور).
(سنگ‌فرش)

سه‌نگ‌وسووک‌کردن: [چاو‌گه‌ت] (۱) به-

راوه‌رد‌کردن (تخمین‌زدن)؛ (۲) له‌به‌شی
قورس هه‌لگرتن و خسته‌سه‌ر به‌شی
سووک تا میزان بوون و به‌رانبه‌ر پراوه‌ستان.
(میزان‌کردن)

سه‌نگ‌وسووک‌ی: [ناو‌ت] (۱) له‌موعامه‌له‌دا
به‌راوه‌رد‌کردن و پی‌گرتن. (۲) ته‌تک‌کردن
(زو‌ریان سه‌نگ‌وسووک‌ی به‌سه‌ر هی‌نا؛ زو‌ریان
ناپروو چوواند). (۱) بر‌آورد. (توهین)

سه‌نگ‌وماست: [ناو‌ت] سه‌نگی که‌نگر که
ئاوه‌کول بکریٚت و تالاییه که‌ی ته‌واویٚت و
له‌گه‌ل ماست تی‌که‌ل بکریٚت. (ساقه-
لنگروماست)

سه‌نگ‌وسوزن‌کردن: [چاو‌گه‌ت] هه‌موو که-
لینیٚک گه‌ران و پشکین به‌دووی شتی‌کدا.
(سنگ‌وسوزن‌کردن)

سه‌نگه‌ر: [ناو] بو‌سه. (سنگر)

سه‌نگه‌سیر: [ناو] خو‌راکیکی زو‌ر ناوداره به
تایبه‌ت له‌موکوریاندا که له‌گو‌شتی گیسک
یان که‌رویشک و ماست چیده‌ییٚت.
(قور‌او)یشی پی‌ده‌لین. (نام‌خوراکی‌محل‌ی‌است)
سه‌نگه‌ل: [ئاوه‌لناو] ئاژه‌لیک که‌گوانیکی
گه‌وره‌تریٚت و شیر‌ی‌زیاتری تی‌داییٚت.
(دامیکه یک‌پستانش بزرگ‌تر‌باشد)

سه‌نگی‌زاو‌ر: [ناو‌ت] به‌ردیکه له‌کیسه‌ی
سه‌فرا‌دا دروست ده‌ییٚت و زو‌ر به‌ئی‌شه و
ئی‌ستا، به‌نووری له‌یزیر مالیجه‌ی ده‌که‌ن.
(سنگ‌صفرا)+

سه‌نگین‌ته‌سه‌له‌ه: [ئاوه‌لناو] (ب) له‌پیاویک-
که‌نیشانه‌ی ئیری‌نه‌یی گه‌وره‌ییٚت. (کنایی،
بزرگ‌بودن آلت تناسلی)

سه‌نگین پا: [ئاوه‌لناو] پاسه‌نگین. <بی‌قورس.
(پاسنگین)

سه‌نگین ده‌ست: [ئاوه‌لناو] که‌سیک که مالت
سه‌رده‌بیریت زوو گیانیان دهرده‌چی؛ (۲) که-
سیک که ده‌ستی قورسه و له هه‌رکه‌س‌بدا
زور ئازاری پیده‌گه‌یینی. (۱ و ۲ س‌نگین‌دست)
سه‌وادبوونه‌وه: [چاوگه‌ت] سه‌وازه بوونه‌وه؛
ترس‌وه‌رین. (ترس‌ریختن)

سه‌واش: [ناو] ده‌مه‌قال، شه‌په‌قسه؛ هاوار و
داد؛ (سه‌واش‌به‌تورکی واتا؛ شه‌پ). (جنگ-
لفظی)

سه‌وورۆ: [ناو] کووت؛ په‌یین به‌زم‌ویدا‌کردن
بو به‌هیز بوونی خاک. (کودحیوانی؛ کود-
بزمین‌پاشیدن)

سه‌وری: [ناو] ساب‌رین؛ ساورین؛ نی‌ری. (ته‌که)
سه‌وز‌الف: [ناوت] ئالفی سه‌وز؛ (ب‌وینجه‌و
گزره‌و گیا. (علف‌سبز خشک‌باتر)

سه‌وزه: [ئاوه‌لناو] مروقی په‌شت‌اله‌ی ئاچخ؛
گه‌نم په‌نگ؛ ئه‌سمه‌ر؛ سه‌وزه‌لی سه‌وزه
باریکی مندال "ه‌و‌ل‌کلۆر". (سبزه‌رو) +

سه‌وزه‌دار: [ناو] داره‌سه‌وزه؛ داریکه‌گه‌لاکانی
وه‌ک سوژن باریکه‌و هه‌میشه‌سه‌وزه؛
پال‌وته‌ی کولیندراوی گه‌لاکه‌ی بو‌عیلاجی
که‌چه‌لی به‌که‌لکه؛ و‌حه‌یوانی ئاوس به
خواردنی گه‌لاکه‌ی به‌ر ده‌خات. (درخت‌کاج)
سه‌وزی: [ناو] سه‌وزه؛ سه‌وزه‌وات؛ گیای-
خواردمه‌نی. (سبزی)

سه‌وس: [ئاوه‌لناو] ویل و سه‌رگه‌ردان و سه-
وداسه‌ر. (سوداسر)
+ سه‌ول: ناوی گولیکه (گل تاج‌خروس)

سه‌ول‌لیدان: [چاوگه‌ت] به‌له‌م ئازووتن به
سه‌ول و بی‌لی تایبه‌ت. (پاروزدن‌قایق)
سه‌ولاندن: [هه‌له‌ت‌کاندن] ته‌له‌کردنی دانه-
ویل‌ه‌ بو‌پاک‌کردنه‌وه له‌خه‌وش‌وخال.
(بو‌جاری‌وپاک‌کردن‌غله)
سه‌وله‌جان: [ناو] گو‌چان؛ وه‌کاز، گا‌گولک.
(عصا)

سه‌ولی‌بیگری: سه‌لوی راست هه‌ل‌چوو؛
شوبه‌اندنی قه‌د و بال‌ای به‌رز و ناتله‌نگ‌زراو
به‌سه‌ول. (سروقامت)

سه‌وو‌روک: [ناو] سی‌پوژ به‌رانبه‌ر به‌یه‌ک
مانگ. (سی‌روز؛ یک‌ماه)

سه‌وهان: [ناو] (۱) که‌ره‌سته‌ی ساوین؛ بره‌ند؛
(۲) جو‌ریک شیرینیاتی به‌ناوبانگه‌له‌ئیران.
(سوهان)

سه‌وی: [ناو] سه‌وه‌ته؛ سه‌به‌ته؛ قولینه. (سبد)
سه‌هوه‌ر: [ناو] تاریکی‌شه‌و؛ په‌شی‌شه‌فی؛
ده‌وال؛ ده‌وال؛ دیو و درنج؛ ئه‌ج‌نه. (تاریکی؛
جن)

سه‌هی: [ئاوه‌لناو] راست؛ بی‌گری. (سه‌ی)
سه‌یاره: [ناو] ترومبیل. ماشین؛ ماشینی
سوواری. (ماشین)

سه‌یخول: [ناو] که‌له‌وه؛ که‌له‌مه. (چنبره)
سه‌یده‌ران: گیاساج؛ گه‌لاکانی خه‌ره‌و ده-
خوریت؛ بو‌چیکردنی بو‌رانی به‌که‌لکه‌و دزی
کرمی په‌یخوله‌یه. (سیرزرد)
سه‌یز: [ناو] خزمه‌تکاری ئه‌سپ؛ مه‌یت‌ه‌ر.
(مه‌تر)

سه‌یوان: (۱) گو‌پرستانیکی گه‌وره‌له‌سلیمانی؛
(گورستانی در سلیمانیه) (۲) چه‌تری سییه‌ر؛

سایه‌وان؛ (سایبان) (۳) ناوی کیویکه له
نیلام. (کوهیست در ایلام)

سه‌یوهت : [به‌ند] شینه‌یی. ؛ ته‌سپایی؛
هی‌واش؛ ئارام. (آرام؛ یواش)

سی: پاشگر واتا (تی) کردگیه‌سی، واتا
کردوو‌یه‌تی و نیشانه‌ی بکه‌ره < سو (پسوند)
سی‌ئاشان : گه‌ره‌کیکه له شاری مه‌هاباد.
(محل‌ه‌ای در مه‌هاباد)

سیا : کورت‌کراوه‌ی ناوی سیامه‌ند و سیامه‌ک
و سیاوه‌ش. (مختصر سه‌اسم مردانه)

سیاچال : [ناوت] (ب) جوړیک گرتوو خان‌ه‌ی
قه‌دیم؛ زیندانی قه‌دیم. (سیاه‌چال)

سیاچاو : [ناوت] گولیکی پینچ‌په‌ره و ناخی
په‌شه و له سه‌قز و مه‌هاباد و هه‌ورامان و
سو‌م‌برادوست زوره و له قه‌دیما چاویان به
ها‌پ‌دراوه‌ی گوله‌که‌ی دم‌رشت بو یومن و
دوو‌رخسته‌وه‌ی وه‌یشوومه. (خریق سفید)

سیارپ‌حان : [ناوت] په‌شه‌پ‌حانه. (ریحان-
سیاه)

سیازام : [ناوت] برین‌په‌ش؛ ئازاریکی هاوبه
شی ئاژال و مرویه‌که‌به شیوه‌ی کوانیکی ناو
په‌ش له سه‌ریست هه‌ل‌ده‌دا و گیروداره.
(سیاه‌زخم)

سیاسووت : [ناوت] پاره‌که‌وی هه‌وه‌لی به-
هار. (شکار کبک در اول بهار)

سیاقه‌له‌م : [ناوت] ده‌سته‌واژه‌ی نیگار
کیشیه واتا وینه‌کیشان به‌په‌ش له‌سه‌ر
پروپه‌ری سه‌ی (ب) وینه‌کیشان به‌میدادی‌په-
ش. (سیاه‌قلم)

سیاگوش : [ناو] پشيله‌کیوی له پ‌یوی پان و

پو‌پ‌تره وکلکی کورته و پیسته‌که‌ی به‌نرخه.
(گره‌گوه‌ی)

سیامانگا : فد؛ [ناوت] گیانه‌به‌ریکی گو‌انداره
به ده‌ست‌وپای دریز و ده‌نگیلی زیل و به‌رزه-
وه زیاتر له سه‌ردار و ناو جه‌نگه‌ل‌دا ده‌ژی.
(سیامانگا)

سیامه‌ند : په‌شتاله؛ ناوی پیاوانه‌یه؛ که‌سایه‌تی
به‌یتی خه‌ج و سیامه‌ند. (سیه‌چرده؛ نام
مردانه)

سیاو‌ئاله‌ت : [ناوت] په‌شه‌بیبار؛ هه‌ستی
پیاوه‌تی زیاد ده‌کات؛ دژی ژه‌هری خوینه.
(قلقل سیاه)

سیاو‌پوژ : سیاوپوش؛ < قه‌یت‌ه‌ران.

سیبا : [ناو] سیبات؛ سابات؛ که‌پر؛ سایه‌وان.
(سایبان)

سیبات : < سیبا.
سیب‌نه‌رد : < سیف‌نه‌رد.

سی‌به‌نگی : [ناوت] هو‌نینه‌وه‌ی قژه‌سه‌ر به
سی‌په‌لکه. (با‌فتن موی سرد سه‌رشته‌)

سیبه‌ه‌ران : [ناو+ به‌ند] به‌ل‌شاو؛ فرمه‌فراوان؛
به‌زو‌ری. (بسیار)

سیپ : [ناو] جه‌عه‌له ته‌خته‌ی سی‌پرووپه‌ر
یان زیاتر چیپو؛ سیپی چایی ده‌کیلو‌چایی
تیدایه. (جعبه‌تخته‌سه‌لایی)

سیپا : [ناو] (۱) هه‌رشتی پاچکه‌دار به‌سی
پاچکه‌وه؛ (۲) سی‌باز؛ په‌پ‌ینی سی‌باز. (۱ اسم-
پایه ۲ پرش سه‌گانه‌)

سیپال‌شوژ : [ناو، بک] جلک‌شوژ. (لباس شو)
سیپه : [ناو] سه‌پان؛ هه‌پ‌ه‌تی لاویتی؛ هه‌پ‌ه‌تی
جه‌وانی؛ سوورسه‌پان : (ب) جوان و جه‌حیل.

(عنفوان جوانی)+

سیپه‌په: [ناو] ئامیری کون کردنی دار له نه-
چاریدا. (سه‌پر)+

سی‌په‌پی: [ناو] سیوه‌په: گیاییکی کورته-
بالای که وه‌یه: شه‌وه‌ره هه‌ردی. (شبد-
روحشی)

سی‌پیک: [ناو] سی‌پا‌سی‌پی: سی‌پایه. (سه‌پایه)
سیتاف: [ناو] خور: هه‌تاو: خوره‌تاو.
(نورآفتاب)+

سیتار: [ناو] ئامیریکی موسیقای تاییه‌ت به
ولاتی هینه و په‌رده‌کانی کاززایه و سوزیکی
تاییه‌تی هه‌یه. (سیتار)

سیتار: [ناو] ئامیریکی موسیقایه که ۴ ته‌لی
هه‌یه و به قامک لی‌ده‌دری. (سه‌تار)

سی‌ته‌لاقه: [ئاوه‌لناو] سی‌به‌رده: سی‌به‌سی:
سی‌وه‌سی: ته‌لاقیک که ئیتر گری‌ناخوا‌مه-
گهر دوا‌ی شوو‌کردنیکی دیکه یان به‌راستی
یان به‌پواله‌تی که پی‌ده‌لین جاش. (سه-
طلاقه)

سی‌تیر: [ناو] تفه‌نگیکی قه‌دیمی‌بوو سی-
فیشه‌کی ده‌خوارد. (سه‌تیر)

سیچکه: [ناو] به‌ره‌سماق: گیاییکه گه‌لاکه‌ی
دزی هوورگ و جووله‌وه‌ره، ده‌رمانه بو‌به-
ردی گورچیله. (ترشک)

سیچهن‌گرتن: [چاو‌گه‌ت] ئوقره‌گرتن.
ئارام‌گرتن. هه‌دادان. (آرام‌گرفتن)

سیخ: [ناو] سیخ (۱) به‌که‌ی شماردنی که‌باب:
(۲) شیشی که‌باب برژاندن. (۱ و ۲ سیخ)+

سیخانندن: [چاو‌گه] ده‌نگی هه‌ناسه: ده‌نگ
له‌سینگه‌وه‌هاتن. (خس‌خس‌سینه)+

سیخمه: [ناو] سووخمه: ئیله‌ک: کول‌ونجه‌ی
بی‌قول. (یلک)

سیخوار: [ناو] زوقم: ئالشت: خووس:
خووسار: خوویز: سیخار. جیله. (پژ)

سیخوارله‌پشت: [ناو، ت] ده‌سته‌واژه‌ی
پاو‌که‌رانه: هه‌په‌تی قه‌له‌وی و خیرایی که-
رویشک (ب) کاتی پاییزیکی دره‌نگ.
(اصطلاح‌شکارچیان. آخرپاییز)

سیخه: [ده‌نگه‌ناو] ده‌نگی‌سینگ و سیپه-
لاک له‌کاتی هه‌ناسه هه‌لکیشان‌دا. (صدای-
خس‌خس‌سینه)+

سی‌ده‌نگان: [ناو، ت] به‌سی‌ده‌نگان
بانگ‌کردن: زور به‌ده‌نگی به‌رز بانگ‌کردن.
(باصدای‌بلند‌صداکردن)

سیرب: [ناو] خه‌لک و مه‌ردومی سیربستان
که له‌په‌گه‌زی ئیسلاوه‌کانی باشوورن.
(صرب)

سیرداخ: [ناو] سیری‌ورد‌کراو و سوور‌کراو له
ناو‌پوندا‌چه‌شنی‌پازداخ. (سیرداخ)

سیرماست: [ناو] سیری‌جنراو له‌ماست‌ده-
کری و ده‌بیته‌سیرماست. (سیرماست)

سیرنوک: [ناو] ته‌رزهی ورد. (تگر‌گریز)
سیرۆ: ناوچه‌ییکه له‌پوژ‌ئاوای‌شاری‌ورمی.
گون‌دیکه له‌سه‌رسنووری‌ئیران و
تورکیا. (سرو)

سیروان: ناوی‌پیاوانه. (اسم‌مهرانه)+
سیرووفه‌له: [ناو] ته‌یره‌کویره: بال‌داسووکه:
ته‌یره‌په‌شکه. (پرستوی‌سیاه)

سیره: [ده‌نگه‌ناو] ده‌نگی‌هه‌لو: ده‌نگی که-
وشی تازه و ته‌نگ له‌کاتی‌په‌گه‌پوشتندا:

جیر جیری کهوش؛ (ثامینی نازهنینی سپهری
دی له پوتینی «فولکوپر». (صدای جیر جیر کفش)
سیره: [ناو] (۱) سههره؛ سهیره؛ جوریک-
فرندهی دمنگ خوش. (سهره) (۲) سیله و چه-
فته گرتن؛ میزان کردنی تفنگ له سه
ثامانج. (نشانه رفتن)
سیرهت: [ناو] ثابرو. (بی سیرهت کردن؛ بی-
ثابرو کردن؛ به ناپروا کچینی هه لگرتن).
(سیرت) (۲ب) کیر؛ (آلت تناسلی مرد)
سیره سه گانه: [ناو] گیاییکه سه لکی بنه که ی
له پیاز و سیره کا. (سیر کوهی)
سیزوو: سه یزوو؛ سوژی؛ سبهینی؛ به یانی؛
شه وه کی؛ سبجا. (فردا)
سیسوو: [ناو] برهنندی سی سووچ؛ سی-
گوشه. (سوهان سه گوش)
سیفاری: [ئاوه لئاو] خوو گرتوو به کیسانی
سیفار؛ جگره کیش. (سیگاری)
سیغه: [ناو] زن ماره کردنی کاتی یان
داییمی؛ (ب) ماره کردنی کاتی. (صیغه)
سیغه کردن: [چاوگه، ت] ژنیک به هاوسه ری
کاتی، ماره کردن. (صیغه کردن)
سیغهیی: [ئاوه لئاو] ژنیک که سیغه کراوه.
(صیغه ای)
سیفر: [ناو] ژماره ییکه له یه ک که متر؛ له
گه رمایوودا خالی بهینی ساردی و گهرمی؛
نزیك به هیچ. (صفر)
سیفنهرد: [ناو] سیب نهرد؛ شقاق. (سیب-
زمینی ترشی)
سیقای: [ناو] مهله. (شنا)
سیفره شک: [ناو] سیفه کیویله. (سیب-

کوهی)

سیقیل: اند؛ فد؛ فرد؛ [ئاوه لئاو] سیویل؛ قهره-
یه خه؛ که سیک که عه سکه ری نییه.
(سیویل)+

سیقلیوق: [ئاوه لئاو] ژنی زمان شپ و بی شهرم
و هه وه سباز. (زن هوسباز)

سیقه توره: [ناو] سیکه توره؛ له زور به ی فه
ره ننگه کاندای به جیکه لدان و جیقه لدان
ماناکراوه، به لام سیکه توره زیخه لدانه و
(کوله زرگ) یشی پیده لاین و کیسه ییکی به قهرا
گورچیلهی کاوپ ده بیئت و پهنگی سووری زور
توخه و ده خوریت به لام جیکه لدان ناخوریت.
(سنگدان)

سی کانیان: [ناو] کیویکی به رزه نزیك کیوی
په قیتان (له یلان چوغه) له باکوری شاری سه قز.
(نام کوهی است)

سیکتر: [کاری ئه مری] له وشه ی
(سیکدیری) تور کییه وه هاتوو به واتای (بدهر،
پرو بده) له کوردیشدا واتای به سوو کایه تییه-
وه دهر کردن ده گه یه نیئت، گوم به له بهر چاوم؛
پرو گوم به؛ پرو بده. (پرو گمشو)

سیکهنه وسه رخان: [ناوت] به جیگای
قه مبالغ ده لاین که هاتوچوی زور بیئت. (جای
شلق)

سیلسانک: [ناو] سه قری سپی واش؛ جوریک
مشک گره ی سپی واش. (چرخ سفید)
سیلم: ناوی چیا ییکه نزیکی حاجی ئومه ران.
(نام کوهی است)

سیلوخ: [ئاوه لئاو] له و لاواز. زهرده ل و نه-
خوش و کز. (مریض لاغر و مردنی)

سیله وچه فته : [ناو] سیړه؛ سیړه گرتن به تفه -
نگ بو پیکانی نامانج. (نشانه رفتن)
سیم : [ناو] تیل؛ تهل؛ سیلک. (سیم)
سیمان : فد. [ناو] چیمه تتو. (سیمان)
سیمر سیمر : [ناو، ت] سمر سمر؛ هه راو هوریا و
ددهمه قاله. (هیا هو)
سیمرو وکه : [ناو] سیره کیو یله. (سیر کوهی؛
سیر خرس)
سینا : (۱) ناوی پیاوانه. (اسم مردانه). (۲) ناوی -
کیو و سارایکه له فله ستین. (صحرای -
سینا) +
سیناریو : فرد. فد. اند. [ناو] دهسته واژه ی
سینه ماییه؛ فیلم نامه؛ دهقی نوو سراوه ی حه -
کایه تی فیلم. (سناریو)
سینجوپ : [ناو] سنجر؛ تیشکی ناوړ؛ شو له ی نا -
ور. (شراره آتش)
سینگور : [ناو، لئاو] قه له و؛ گوشتن. (چاق)
سینگه سوژ : [ناو، ت] دلّه کزی؛ ژانی سینگ و
سک. (دلدرد. سینه درد)
سینمائیسکوپ : [ناو، ت] سینه ماییک که
وینه کان له سهر پهرده یه کی پانتر له سینه -
مای ئاسایی نیشان ده ریت. (سینما سکوپ)
سینه به ند : [ناو، ت] جوریک ژیرپوشی ژنانه یه
بو بهرگری له داچوپان و داهیزرانی مه مک.
(پستان بند) +
سینه ر : [ناو، بک] بسین؛ که سیک که ده -
ستینی یان ده کړی؛ کړیار. (گیرنده. خریدار)
سینه راما : فرد. فد. اند. [ناو] شیوه ییک له فیلم
هه لگرتنی سینه ماییه که به سی کامیرا و
چهند نامیری دهنگ هه لگر، تو مار ده کړیت و

له سهر پهرده یه کی پان و چه ماوه به سی
(پروژیکتور) نیشان ده ریت. (سینه راما)
سینه کیش : [ناو] سیغار کیشیک که دوو که لی
سیغار ده باته نیو سییه کانیه وه. (سینه کش)
سی نیزام : [ناو] نامیریک له بیچمی سی
شه ویلکه، که به پیچ له یه که ده کړینه وه و
دبه سترین و بوړاگرتنی مه ته به سهر درپله -
وه به کار ده ریت. (سه نظام)
سینی مال : [ناو، لئاو] سینی مال؛ کاسه لیس؛
چلکاو خوړ؛ (ب) خو به بیگانه فروش.
(سورچران؛ خود فروخته)
سیواد : [ناو] سپیایی به یانیان و سوورایی
ئیوارانی سهر ئاسو. (سفیدی و قرمزی افق -
در صبح و غروب) +
سی و دوو کردن : [چاوگه، ت] لای خو به راوه -
رد کردن یان حیسابی چاکی و خرابی یان
قازانج و زهرمر کردن؛ تویش سی و دووی دلی
خوت بکه؛ واتا لیکي بده رموه. (برآورد کردن)
سی و دوو کردن : [چاوگه، ت] لای خو به له سه -
نگاندن و به راوه رد کردن. (تحمین زدن)
سیوراو : [ناو، بهر] سیویاگ؛ سوواو. (ساتیده شده)
سیوسیوه : [ناو] ته وهره ی بانگردین.
(محور بام غلطان)
سی وشکه : [ناو] (۱) جوریک ژوژو له چاله که
ده کا و تیرها ویزه و در که کانی وه ک تیر
دهاویت بو بهرهنگاری له دوزمن : (نوعی -
خارپشت تیر انداز) ؛ (۲) فسوس؛ خو به دوزمن
فروش؛ نیشتمان فروش. (جاسوس) (۳)
جوریک نه خوشییه که مروف تیرناخوا له
خواردنی ئاو؛ ئیسقا. (استسقا)

سیوه : [ئاوه لئاو] هه تیو؛ مندالی بی دایک و
 باب؛ سه غیر. (یتیم)
 سی وه خته : (ب) سه یینی و نیوه پړ و شهو؛
 (سی ژمه). (سه وعده)
 سیوه پړ : [ناو] سیبه پړ. یاوی نو به؛ ته وی -
 مال لاریا. له سی پړ و ژدا جار یک یاو کردن؛ نو به -
 تی. (تب نو به)

سیوه هه رمی : [ناو، ت] میوه ی دار سیوی
 مو تور به کراو له داره هه رمی؛ سیوی گولواو.
 (سیب گلاب)
 سیوی خانه : [ناو، ت] جیگای مندالی بی باب -
 و دایک به خپو کردن. (یتیم خانه. دارالایتام)
 سیوی گولواو : [ناو] بهری داری په یوند کراوی
 سیو له هه رمی. (سیب گلاب)

پیتی (سین) بهشی بیانی

سللول : فده اند؛ فرد [ناو] بچوو کترین به-
 شی ههرماکیک که نیشانه ی نهوماکه ی پیوه-
 بیت. (سلول)
 سللول : فده ژووری یه ک که سیی-
 زیندان. (سلول)
 سولفیژ : به دهنگ و تنه وه ی نوته کان بو فییر
 بوونی موسیقا. (سلفیژ)
 سولیس : تاکه ژهن؛ که سییک که سازی
 سولو (تهنیا) لیده دا یان ئاوازی تمنیا له کوپدا
 ده چری. (سولیس)
 سونات : فرداندفد. ایتالیا؛ به سته ییکی
 موسیقای بی گورانیییژه و تاییه ت به ئوروپایه.
 (سونات)
 سوورپریز : فرداندفد؛ کاری چاوه پروان نه
 کراو که بیته هو ی دلخوشی و شادی که
 سانیکی تر؛ جوریک مزگینی؛ (سوورپریز)
 سوورپرتالیست فرداندفد؛ شوپگرانی سوور
 پرتالیسم. (سوورپرتالیست)
 سوورپرتالیسم بزاقیکی هونه ری و نه ده بییه و
 بروای به خسته پییش چاوی سهر به ست و
 نازادانه ی بیر و بوچوونه، به بی نه وه ی عقل و
 بریار و ره سم و پ سووم نه و بیر و بوچونه
 تییک بدا. (سوورپرتالیسم)
 سووسیا لیسم فرد؛ اند؛ فده برابیه لاچوونی
 ده سته لاتداری (کهس) به سهرتامیره کانی به-
 ره هم هینه ر و سهرمایه دا؛ سیسته می
 حوکومه تی دامه زراو له سهر نه و بیر و پروایه.
 (سووسیا لیسم)

سابوتاز : فرداندفد؛ کارشکیینی؛ کوپ-
 خسته به ریا. (سابوتاز)
 ساپورت : پشتوانی؛ پشته قانی. (ساپورت)
 سادیست : سادیسمی؛ تووشی ئازاری-
 سادیسم هاتوو؛ نازارده ر. (سادیست)
 سادیسم : فرداندفد؛ مه رد م ئازاری؛ (ب)
 سوکنایی هاتنی جنسی به نازاردانی لف.
 (سادیسم)
 سازمانی و لاته یه کگرتوه کان؛ پیک خراوی
 میلله تگه لی هاوبه ش و هاوبه یمان. (سازمان-
 ملل متحد)
 ساسات : که ده سته یی بو که م کردنه وه ی هه وا
 له کاربورتوری سه یاره دا. (ساسات)
 ساقدوش : [ناو] ساخدوش؛ له تورکیش داهیه یه
 به واتای شانی راست (ب) برازاوا. (دوستان
 داماد)
 سالون : فردایتاغدنند [ناو] هول؛ نو ده ی
 زور گه وره؛ ته لاری به رفراوان. (سالن)
 ساندویج : فدنند. [ناو] بابوله ی دریژ؛ پیخوری
 له نان پیچراو؛ ریوایه ته که قوماربانان دایان-
 هیئاوه و کردویانه ته باو (ساندویج)
 سپای دانش : [ناو، ت] سهر باز موعه لیم؛ له زه-
 مانی حمه ره ره زاشادا هیندی سهر بازی سه
 واددار تهرخان ده کران بو دهرس و تنه وه به
 مندالانی دیهات له جیاتی خزمه تی سهر بازی.
 (سپاه دانش)
 سجاج : [ناو، بهر] دووراو، ته قه ل لی دراوی
 په راویزی لیباس. (دوختن حاشیه لباس)

سووسیاالیسمی میلی : فد؛ (ب) نازیسم؛
 تاموژهییکی رامیاری و کومه‌لایه‌تی که له
 نیوهی ئه‌وه‌لی چه‌رخ‌ی بیسته‌م‌دا له ئالمانیای
 ییک‌هات و په‌گه‌زه‌ستی تاپ‌اده‌ییک په‌ره-
 ی سه‌ندکه له ناو عه‌سکه‌ری و ئه‌ فسه‌رانی
 هیتلیریدا بوو به‌ هو‌ی پیک‌خستنی ئیس-
 ئیس. (نازیسم؛ ناسیونال سووسیاالیسم)

سه‌دادار : [ئاوه‌لئاو] وشه‌ییکی فارسییه به‌لام له
 کوردیشدا هه‌یه؛ ده‌نگ‌دار؛ هه‌ر شت‌ده‌نگی
 لیوه‌بیت؛ (ب) سازی خو‌ش‌ده‌نگ و ده‌نگ‌به‌رز.
 (صدادار)

سه‌ره‌رستار : [ناوت] سه‌روک و به‌رپرسی
 په‌ره‌ستار گه‌لی نه‌خو‌شخانه‌ییک. (سرپرستار)
 سه‌رچه‌شمه : [ناو] سه‌رچاوه؛ بناوان.
 (سرچشمه)

سه‌ردو‌شی : [ناو] (وشه‌ییکی فارسی و
 کوردیه) پاگوون. (پاگون)
 سه‌رده‌فته‌ر : [ناو] به‌رپرسی نووسینگه؛ سه‌ر-
 ده‌فته‌ری ژن‌ماره‌کردن و ته‌ل‌ل‌ق‌دان. (سردفتر)
 سه‌رپشته‌داری : [ناو] مه‌رزینگه‌ی دابین-
 کردنی ئابووری له‌ عه‌سکه‌ریدا. (سررشته-
 داری)

سه‌فیر : [ناو] سه‌رئیلچی؛ بالو‌یز؛ بریکاری
 به‌پیکراو بو‌ ئه‌نجامی کاریک. (سفیر)
 سه‌مبول : فهد‌ل‌ل‌ف‌د؛ سه‌نبول؛ ئورناک؛ نما‌نا؛
 شیاوی به‌ نموونه‌کردن. (سمبل)
 سه‌مبولیست : فهد‌ل‌ل‌ف‌د؛ ئورناک‌خواز؛
 نمووده‌خواز. (سه‌مبولیت)

سه‌مفونی فهد‌ل‌ل‌ف‌د؛ مو‌سیقای در‌یژ‌خایه‌نی
 چووار به‌شی که به‌ ئورکیستری فره‌سازی
 لیده‌دری. (سمفونی)

سه‌ناتو‌ر؛ فرد؛ فد؛ [ناو] نوینه‌ری مه‌جلیسی-
 سه‌نا؛ ئه‌ندامی په‌پله‌مانی پیران له‌ رو‌می‌قه-
 دیمدا. (سناتور)

سیروم : [ناو] تراویکی ده‌رمانی و خو‌راکییه به
 شریقه‌ ده‌کرپته ناو ده‌ماری هه‌ندی نه-
 خو‌ش. (سرم)

سیکولار : فهد‌ل‌ل‌ف‌د؛ لادینی؛ بی‌دینی؛ بایه‌خ
 به‌دین نه‌دان. (سه‌یکولار)

سیکولاریسم فهد‌ل‌ل‌ف‌د؛ سیسته‌می لادینی
 و حوکومه‌تیک که پیه‌ه‌ندی به‌دینه‌وه‌نییه.
 (سیکولاریسم)

سیلف‌سرویس : چیشتخانه و په‌ستو‌رانی بی
 پیش‌خزمه‌ت که مو‌شته‌ری خو‌ی خو‌راک ده-
 با‌ته سه‌ر می‌زه‌که‌ی خو‌ی. (سلف‌سرویس)
 سیلو : [ناو] هه‌ماری گه‌وره و فه‌نی (فه‌نانی)
 بو‌ راگرتن و خراب نه‌بووتی ئارد و دانه‌ویل و
 ئالف. (سیلو)

سیم‌کارت : ات‌ل‌ل‌ف‌د؛ [ناو] کارتیکی چکوله‌یه
 له‌ناو مو‌یایی ده‌نن. (سیم‌کارت)
 سیناریو : فهد‌ل‌ل‌ف‌د؛ فیلم‌نامه؛ نووسراوه‌ی
 داستانی فیلم. (سناریو)

سینت : یه‌ک له‌ سه‌دی دو‌لاریک. (بنت)
 سیویل : فهد‌ل‌ل‌ف‌د؛ قه‌ره‌یه‌خه‌ غه‌یری نه-
 سکه‌ری. (غیرنظامی) +

شابک: [ناو] (۱) چوځه. (چوځا). (۲) قهفی
بسک که ده کهوټه نیوچاوان. (حلقه زلف)
شابه لووت: [ناو] جوړیک به پروو؛ شابه پروو.
(شاه بلوط)

شابه ننگ: < بوژانه سیاوه
شابی: < شاویرول

شاپ: [ناو] (۱) شوپ؛ جی پا؛ چه. (رد. جای یا)
(۲) زاب؛ سوآلهت یان به ردی خری چکو له ی
پان. (سنگ یاسفال پهن و کوچک)
شاپانی: [ناو] شاپان؛ زاپن؛ کایه به زاب؛ کایه
به شاب < شاب ۲. (نوعی بازی)

شاپک: < شابک

شاپوور: ناز ناوی چمند شای ساسانی له ټیران.
(شاپور؛ شاهپور)
شاپه سفند: ناوی گولیکه و ناوی ژنانه یشه.
(شاه پسند)

شاتون: [ناو] که ره سته ییکه له موټوری سه یاره
و هه که ره سته ی سوپا داردا. (شاتون) +
شاته په دیمی: [ناو] گیایکه رمه ژن؛ توونه گیا.)
خردل وحشی)

شاجوگه: [ناو] جوگه ی سهره کی که چمند جو
گه ی لی جیا ده بیته وه. (جوی بزرگ؛ کانال)
شاخبیزی: [ناو] شاخبزی؛ مه په پشا؛ هوما
یی؛ مه په پش؛ بلووری؛ بالبالی؛ پیرانشا؛ موړی.
(چلوار)

شاخ دمره ټیان: [چاوگه ت] (۱) شاخ پروان له سهر

سهری کاوړه نیړ و ناژه لی تر. (شاخ روئیدن) (۲)
واق و پرمان؛ سهر سوو پرمان. (از تعجب شاخ در آوردن)
شاخه و شاخ: یال و یال؛ له لک بو لکی داریکی
تر. (از این تپه به آن تپه؛ از این شاخه به آن شاخه)

شاخه وه رز: شاخه وان. (کوهنورد)

شادی: ناوی ژنانه یه. (اسم زنانه)

شار: [ناو] مووړوی کانزای نیو بو لبرینگ؛ توپی
دارینی یاری بیلارد. (شار) +
شاراشو؛ شارشیوین؛ شه پاشو؛ شهره لایسین.
(شهر آشوب؛ آشوب طلب)

شارباژپ: شاریکه له کوردستانی باشوور. (نام
شهریست)

شاربه دمره بوون: [چاوگه ت] له شار دهر چوون
یان له شار و دهر نانی که سیک. (نفی بلد شدن)
شاربه دهر کردن: [چاوگه ت] له شار دهر کردن؛
(ب) دهر به دهر کردن. (نفی بلد کردن)

شاردار: [ناو] سهر و کی شار؛ بهر پرسی شار؛ (له
باشوور شاره وان). (شهردار) +

شاروچکه: شاروکه؛ شاری بچووک. (شهرک)
شارو کردن: [چاوگه ت] گه پان؛ پشکنین؛ توئیزینه
وه؛ لیکو لینه وه. (تحقیق و گشتن به دنبال چیزی)
شارویران: ناوچه ییکه نزدیکی مه هاباد. (ناحیه
ای نزدیک مه هاباد)

شارمه زده واله: [ناو] جیی ژیانی تا قمی هه نکه
ژاله و هه روه ها شاره میلووره. (مکان و سوراخ
کلنی زنبور)

شاره زهرگه ته : [ناو] شانه و کونی ههنگه ژاله.
 (لاته زنبور) < شاره زهرده والّه
 شاسپه رهم : [ناو] پښخانه؛ شائسپه رهم. (ريحان)
 شاشه : پووپه پری شووشه ی ته له فزیوڼ که وینه
 دهنوینې. (صفحه تلویزیون)
 شاعیر : [ناو] هوڼه ری شیعر؛ هه لېه ستغان. (شاعر)
 شاکار : [ناو] کاری بهرچاو؛ جوانترین کردهوه یان
 دهستکرد. (شاهکار)
 شاکلیل : [ناو] کللیک که زوربه ی قوفل بکاته
 وه کللی دز؛ (ب) لابه ری زوربه ی گیر و گرفت
 و کیښه. (شاه کلید)
 + شاکه : (۱) بینه ر؛ سهیرکه ر؛ (تماشاگر) (۲) خوی
 فروش. (نمک فروش)
 شاگول : ناوه بو ژنان به تاییه ت له ناوچه ی سنه
 (نام زنانه)
 شالگه ردن : [ناو] ئلیمی؛ مل پیچ؛ شالی دهوری
 مل. (شالگردن)
 شالووک : [ناو] شالوول؛ شالوور؛ پيشوولی؛ گاوانی.
 (سار)
 شالی : [ناو] مه زرای برنج؛ چه لتووک؛ شه لتووک
 . (شالی. شلتوک)
 شالی جار : [ناو] جار ی برنجی دروینه کراو. - (بودن)
 (شالیزاردو شده)
 شالیکار : [ناو] فه لای برنج چیڼ. (شالیکار)
 شالیگا : [ناو] جیی چاندنی برنج؛ چاره برنج.
 (شالیزار)
 شامپانی : جوړیک تری په شه له ولاتی شامپانی
 فه رانسه که شه پاییکی هه ر بهو ناوه لی دروست
 ده کهن. (شامپاین)
 شام : [ناو] قامیش. (نی)

شامپو : [ناو] تراویکه بو سهر و قز شتن.
 (شامپو)
 شامه ترووک : [ناو] ههنگیکی چکوله یه له
 کولوره ی داراندا شانه دبهستی. (نوعی -
 زنبور عسل)
 شامیران : [ناو] شای شاهان؛ میری میران؛ شای
 میران. (شاهنشاه)
 شانامه : [ناو] دیوانه شیعیری فیردهوسی تووسی
 ؛ شاهنامه. (شاهنامه)
 شانای : خستن؛ بلاو کردنه وه؛ توډ چاندن؛ هه ل
 خستنی موړه ی نه رد؛ په وانه کردن؛ ناردن؛ نار
 دی. (روانه کردن) +
 شاندار : [ناو] به شکو؛ مه قام دار؛ پایه بهرز؛ شیاو.
 (بلند مرتبه)
 شان داهیشتن : له سهرته نیشته درېژ بوون؛ شان
 دادن. (روی پهلو دراز کشیدن)
 شانک : [ناو] نازهو ی؛ نازهو ه؛ جوانه زمه. (جوش
 جوانی)
 شانکم : [ناو] دووایی پله ی سفلیس. (شانکر)
 شان له شان دان : (ب) خو هه لسه نگاندن و په
 رانبه رگرتن له گه ل پله و پایه ی که سیکا. (همپا
 - بودن)
 شان وشکو : [ناو] پایه به رزی؛ مه قامی بهرز
 . (شکوهمندی)
 شانوکې : [ناو] گیای جافری کیوی؛ دژی ثووره ی
 خوینه. (جعفری)
 شانچه چرکی : (ب) له ناو حه شامه تدا به زور پښکا
 کردنه وه و دهر باز بوون. (در جمعیت بزور رامباز
 کردن)
 شان هه لته کاندن : نیشانه ی بی ته فاوه تی و

بی‌دهرومستی و اتا به من چی؛ که یفی خوته.
(شانه بالانداختن)

شان هه لگرتن: شایان بیوون؛ لایق بیوون؛ شیاوی.
(لیاقت)

شانه‌ی خوری: [ناوت] جوریک شانه‌ی گه‌وره
له کانزا بو شی کردنه‌وه‌ی خوری و مووی نازل
(شانه‌پشم)

شانه‌ی هه‌نگوین: [ناو] شانی هنگفین؛ خانه
خانه له میو، جیگه‌ی هه‌نگوین و به‌چکه‌ی هه
نگ. (شانه‌عسل)

شاوول: [ناو] شاغول؛ تامیری هه‌لچینی دیوار
ی راست. (شاغول)
[ناو] ریقه‌بهر؛ به‌ریقه‌بهر؛ به‌رپرِس؛ مودیر.
(مدیر)

شاویر: [ناو] چهند گولای گچکه نزدیک به یه
ک. (چاله‌های پر از آب کنار هم)

شاویر: [ناو] شاوهر؛ شه‌هر. (شیدر)
شاویرول. [ناو] شابی؛ داریکه له میسر‌وه هاتو
وه عاره‌مکی لیده‌گرن به‌ناوی عاره‌قی بیدمشک
بو نه‌خوشینی دل به‌که‌لکه. (بیدمشک)
شاویری: [ناو] قالدین؛ ریواسی کوله‌بنه. (ریواس
ساقه‌کوتاه)

شاهدانه: [ناو] گیاییکه له گه‌لآکانی حه‌شیش
دروست ده‌کهن و به‌بهره‌که‌یشی که له هه‌رزن
ده‌کا و ده‌خوری ده‌لین شادانه یان شاهدانه.
(شاهدانه)

شاهید: [ناو] شایه‌ت؛ گه‌وا؛ شایه‌د. (شاهد)

شاهیگ: [ناو] جیگای لووس و خلیسک. (جای‌لینز)
شاهی‌که‌مو: [ناوت] که‌ویک که پنجه و چاو و
ده‌ندووی مه‌یله‌و زهر‌دبی. (نوعی کبک‌نوک‌زرد)

شایجان: بانگ کردنی ژنانه به ته‌وسه‌وه؛ باجی
شایجان؛ له‌ناو کورده‌کانی خوراساندا ناوی ژنانه
(خطاب تمسخرآمیز زنان؛ نام زنانه)

شاینه‌ک: شاهینه‌ک؛ باشوو‌ک‌باشوو

شایه‌تیمان: [ناو] شاتیمان؛ شاده‌تیمان؛ شادیمان
(کلمه‌شهادتین)

شایی‌شایی: (۱) کو‌کردنه‌وه‌ی پاره، شایی له-
گه‌ل

شاییدا و به زه‌حمه‌ت؛ ته‌و پاره‌یه‌م شایی‌شایی و
قران‌قران کو‌کردنه‌وه. (شاهی‌شاهی). (۲)

خوشی‌خوشی (خوشی‌وسرور‌زیا‌د)

شبان‌دن: [چاو‌گه‌ت] شوبه‌اندن. (تشبیه کردن)
شبره‌و: [ناو] شبرو؛ جوریک چه‌رمی بریقه‌داره
که‌وشی لی چیده‌کهن. (شبرو)

شپک: [ناو] مألوو؛ داریکی دریزه که له ناوم‌را
ستیدا کونیک‌ی تی‌کراوه و ده‌چی به سهر دهن‌دی
نامووردا و به‌سهر زه‌وینی شیو بر‌اودار‌ایده‌کی‌شن
بو ری‌ککردنی گری و گول و کولو. (نوعی ماله)
شپنه‌کردن: [چاو‌گه‌ت] پاش شی‌ورپنی زه‌وی
مألوو‌کردن؛ ری‌ک کردن به مألوو. (صاف کردن
زمین شخم‌زده‌باماله)

شپ‌پوش: [ناو] لایباس شپ؛ که‌سیک که جلی
شپ و کونه له به‌ر ده‌کات؛ مروقی شپ‌ول. (ژنده
پوش)

شرپه: [ده‌نگه‌ناو] شله‌په؛ ده‌نگی شتی نه‌رم که
وه‌عه‌رزبکه‌ویت؛ ده‌نگی شتی که بکه‌ویتنه ناو
ناو (صدای درآب‌افتادن چیزی) شر‌ابه؛ گولینگ؛
مه‌نگوله؛ شو‌ابه. (منگوله)

شر‌کردن: (۱) له‌ت‌وپه‌ت کردن؛ درآندن. (تکه
پاره کردن). (۲) سهر‌زه‌نشتی زور به توو‌په‌یه‌وه

یان فەزێحەت بەسەرھێنان و تەمبەیی کردن و
 ئابڕوو بردن. (آبروریختن)
 شروچی: [ناوبەیک] شروڤە کەر؛ شیکەرە وە
 باس؛ لیکدەرە وە ی خەبەر. (مفسر)
 شرو و شروڵ: بێ سەر و بەرە و بێ واتا؛ شرو و پ.
 (بەقەسیدە ی شرو و شروڵ) «قانع» (بیمەنی؛ ژنده)
 شروڵ: شروڵە؛ تیتۆڵ؛ پێشال؛ بزگۆر؛ پێندۆل.
 (ژنده بوش؛ نواریارچە کەنە)
 شروو: [ناو] شروی؛ دارێکی کورتە بەلایە،
 کۆڵێندراوی گەڵاکە ی بو شوردنی لەشی کە
 سییک کە نەخۆشینێ کەوتەیی گرتوو یان زەر
 دوویی گرتوو بە کەڵکە. (کرکو؛ افرا ی صحرا یی)
 شرو و پ: [ناو] لێناو؛ دێراو؛ لە کار کەوتوو؛ و نەجرو
 نەجری؛ پزێو؛ پرتوو کیای. (داغان؛ پارە پورە)
 شریت: [ناو] بەن؛ پێسمان؛ هەر شتی باریک و
 ناسکی وە ک قەیتان یان نەوار. (ریسمان؛ نوار)
 شریت پ کردنەو: [چاوگەت] نەواری کاسی
 یان ویدئو تۆمار کردن و زەفت کردن (نوار پ کردن)
 شریخ و هوڤ: [دەنگە ناو] گرمە و گوڤە؛ گرمە گرم؛
 شریق و هوڤ. (غریبی دربی)
 شفرە: [ناو] تانە؛ کینایە؛ تەوس. (رمز)+
 شفرە ی فیل: [ناو] دوو ددانی درێژی فیل کە
 زۆر بەنرخە، لە ناسککاری و خاتە مکاریدا بە کە
 لکە. (عاج فیل)
 شفەزی: شیر بە شیر؛ زگیڕ بوونی ژنی کە شیر
 بە منداڵە کە ی دەدا. (حاملە شدن زن شیر دە)
 شفقوت: قەمچی کوت؛ ئاواز مەنگی کوت؛ (ب) زۆر
 بە لەز ئازۆتن؛ یان بە لەز بە پێگادا رویشتن. (راە
 رفتن یا راندن با عجلە)
 شفقوت: < شفقوت.

شقیلە: [ناو] شەوڤەو؛ کەسیک بە شەو بە پێدا دە
 ڤوا. (شەرو)
 شقاق: [ناو] سیب نەرد؛ سیو مەن عەرزیلە. (سیب
 ترشی)
 شکافە: [ناو] میز راب؛ زەخمە؛ نەغمە. (نامیری
 تارژ مەندن)
 شکاکی: [ناو] لێناو؛ پێو مندیار بە شکاکەو؛
 جوڤریک هەلپە پین. (مربوط بە شکاک؛ نوێ رقص)
 شکاندنەو: [چاوگەت] (۱) دەستەواژە ی گوڤە
 و ییازانە؛ شکاندنەو یان چوواندنی گوڤەو ی بێ
 پشکێل لە جوڤراییندا. (پوچ کردن جوڤاب درجو
 راب بازی) (۲) پاش دەمکی شانی چایی ئیستیکانی
 ک پ کردن و دیسان کردنەو ناو قوڤی.)
 از قوڤی یک استکان چای پ کردن و دوبارە دا
 خل قوڤی ریختن)
 شکایەت: [ناو] شکات؛ گازەندە و گەلە و داد خو
 از ی. (شکایت)
 شک بو چوون: گومان کردن لە کەسیک؛ گومان
 بردن. (گمان بردن)
 شکست: نوکۆولی؛ شکان؛ بەزین؛ کۆل دان.
 (شکست)
 شکست ھوڤ بەستە ی؛ چاوگەت؛ هەل بەستەو ی
 شکاو. (شکستە بندی)
 شک لێ کردن: [چاوگەت] گومان لە کەسیک
 کردن. (بە کسی شک کردن)
 شکۆ: [ناو] جەلال؛ لە گەل شەرمدا دی، شەرم
 و شکۆ؛ شەرم و حەیا. (شرم و حیا)+
 شکۆفە: [ناو] واباو بە گۆلی داری بەر دەلێن،
 بە لام شکۆفە گۆلی نە کراو یە؛ پشکوڤ؛ خونچە.
 (غنچه)

شكهف : [ناو] دهبه؛ تهنه كه پووتی نهوت؛ دهفر
ی گهوره وهك بهرمیل؛ چله نگی نهوت. (پیت)
شكه نهجه : نه شكه نهجه؛ نازار. (شكنجه)
شكین : [پاشگر] [ناوبك] شكینره؛ كه سیک كه
ده شكینی. (شكست دهنده؛ شكندنه چیزى)
شلاتی : < شلاتی.
شلپ وهوپ : [دهنگه ناو] شلپه شلپی زور. (شلپ
شلوپ)
شلپیتاو : شورباوی زورتراو و بی پون. (کنایه،
شورباوی خیلی آبکی)
شلته : [ناو] دوشهك؛ رایه خی نووستن. (تشك)
شلکردن : [چاوهگه] نهرم کردن؛ (ب) فش
کردن. (نرم کردن؛ اخ کردن و تحویل دادن)
شلکه پان : [ناو] نهرمه ی پان (شلکه پانی بگوو شم
بوئی له سینمه ومهم كه) «مین» (نرمی ران)
شلکه گووی : [ناو] جیگای کونکردنی گوویچكه
بو گواره؛ نهرمه ی گوی. (نرمه گوش)
شلوی : شله ژاو؛ پمگ تیک چوو. (رنگ باخته؛
آشفته)
شله پاندن : [چاوهگه] شله قاندن؛ بهیه کدا دانی
شله مهنی. (جنباندن و بهم زدن مایعات) +
شله ساوار : [ناو] پرویشینی تراو. (آش بلغور آبکی)
شله مهنی : [ناو] تراو؛ ثاوه کی. (مایعات)
شله و بوون : [چاوهگه] شل بوونوه؛ تراو بوونوه؛
نهرم بوونوه. (آبکی شدن؛ نرم شدن)
شله و قوله : [ناوت] گه ده و گووده؛ بهره لاوه هره لا؛
لات ولووت. (لات ولوت)
شمش : [ناو] له قالب دراوی کائز؛ وهك شمشى
ته لا. (شمش)
شمشیربال : تهیره کویره؛ تهیره حه وایيله. (پر

ستوی سیاه)
شمشیرسی چاره کی : (ب) به دوا لهت نازا و له نه
سلدا خوپی. (شمشیر سه چاره کی)
شمقار : جوریک بالندهیه له شاهین چکوله تره و
گوشت خوره. (نوعی شاهین)
شملی براكه : < شمل و بهره كهت.
شناسای : [چاوهگه] ناسین؛ ناس کرن؛ شارهزا
بوون. (شناختن)
شناسنای : [چاوهگه] ناساندن؛ شناساندن؛
شارهزا کردن؛ فیئر کردن؛ ناشنا کردن. (شناساندن)
شنووت : دهسته ك؛ دهسته کی داره پای خانوو.
(تیرسقف)
شوان كار : [ناو] (۱) شوانی بهرغهل. (شبان بره).
(۲) شوانكاره؛ شوانی کردن به نیوهیی. (شبانى
کردن و سهیم شدن در مالکیت گله). (۳) كه سی
كه پیشه ی شوانی بیټ. (شغل شبانی)
شوانکیله : گیاییکه جیوه بیکی کیشداری ههیه.
(نوعی گیاه)
شوانه ویله : (ب) مروقی ساکار و گهوج و گیل.
(انسان ساده)
شوټ گرسیټ : گیای خشیل؛ كهوله گیا؛ دوو
دلوپ شيله ی نهو گیایه ههوینی لیتریك شیره
كه بیكات به پهنیر. (علف پهنیر)
شوخی باز : گالته چی؛ گالته و كه پ كهر؛ حنه ك
باز؛ حنه ق باز. (شوخی باز)
شور : كه له سوو؛ مانگیك كه كهل زور سواری
بیټ؛ (ب) هاو جییی کردنی زور و له سهریه کی
نیر له گهل میوینه. (زیاد جفت گیری کردن ماده گاو)
شور : سویر؛ پرخوی. (شور)
شورافك : شوراف؛ شور ك؛ شوره كات. (شوره زار)

شورپش : ناوه بو پیاوان. (اسم مردانه) +
 شورقه بوون : شورپوونه وه؛ دالقان؛ هه لواسران.
 (سراژیرشدن؛ آویزان شدن)
 شورک : شوره کات؛ زموینی که خاکی سویر و
 خویداریبی. (شوره زار)
 شور کردن وه : [چاوگه، ت] داهیشتن؛ داهیلان؛
 بهردانه وه. (آویزان کردن)
 شوره شوان : [ناو] نانه مروچه؛ شه وهره شه وهن؛
 گیاییکه بو خوراکي ئاژال، له سه قز و سابلان له
 گه ل قازیاخدا ده یانکولاند بو عیلاجی زهر دوو
 یی و رامالینی زهرداو. (اسپرس)
 شورهلأس : هاوالی خه زال له بهیتی لاس خه
 زالدا. (نام مردانه)
 شوقاف خور : شوقاوخور؛ چلکاوخور؛ (ب) نوکهر
 و بهرماوه خور. (نوکرما ب)
 شوقه : له نارهوی وهر گیراوه < ئاپارتمان (آپار
 تمان)
 شوک : قولایی ماسیگرتن. (قلاب ماهی گرفتن)
 شوکره لات : [ناو] شوکولات؛ چو کلیت، جوریک
 شیرینی. (شکلات)
 شوکه : [ناو] شیله یی که میشووله ی (شته)
 دروستی ده کا و له سهر گهلای داران به تاییه ت
 له سهر گهلای داربی دهنیشی و تامی شیرینه و
 له گه زو ده کا. (مدفوع شته)
 شوکرن : [چاوگه، ت] کار کردن؛ ده وامکردن
 (کار کردن)
 شوئن که فتن : [چاوگه، ت] وه شوئن که وتن؛ به
 دووادا پویشن؛ (ب) چچه و ریوشوینی که سیک
 گرتن. (دنبال رفتن؛ دنباله روی)
 شووالپیس : < شهروال پیس.

شووال چه پهل : < شهروال پیس
 شوورته : که شک. (شک)
 شووشبین : [ناو] شووشبان؛ پیاوانی بانگهیشتن
 کراو بو داوات؛ برازاوا. (رفقای داماد در عروسی)
 شووتیله : شفته ژمی؛ گیاشیر؛ دوو دلوپ له شیله
 ی ئه و گیایه ده بیته هو ی پهوانی. (گیاه فرقیون)
 شووخال : [ناو] شوین؛ ئاسه وار. (رد؛ عمل
 بجامانده)
 شووداخ : [ناو] داخی سهر گو یچکه ی ئاژال.
 (داغ گذاشتن روی گوش حیوانات)
 شوورا : [ناو] شووبرا؛ هیوهر. (برادر شوهر)
 شووره مووره : شروشاتال؛ ئه سپایی نیومالک.
 (وسایل منزل)
 شووش : ناوی باژپرکی که ونارا له باشووری
 ئیران. (شوش)
 شووش : (۱) [ئاوه لئاو] باریک؛ (ناو) په نمانی
 جیگه ی قامچی؛ شووش بهستن؛ ماسینی جیگای
 قامچی وه شانندن. (جای شلاق) +
 شووشبین : [ناو] شووشبان؛ پیاوانی بانگهیشتن
 کراو بو داوات؛ برازاوا. (رفقای داماد در عروسی)
 شووشته ری : (۱) جوریک پاخه ری وه ک به په یه.
 (نوعی زیلو) (۲) ناوی مه قامیکی تاوازی کوردی
 و فارسیه. (شوشتری)
 شووشته ری : گوشه یی که له مه قامی هوما یووندا،
 هه ندی به بنه مای هوما یوونی ده زانن. (شوشتری)
 شووشتی : شوړاو؛ [ر] بوور دووی شتن بو سیه م
 که سی تاک : شوړدی. (شسته شده؛ شست)
 شووشی : ناوی قه لاییک له خوراوی باکووری
 ئیران بووه. (قلعه شوشی)
 شووفلجه زن، شادی به هو ی پرگار بوونی موو

سایه کان له بهندی بابلیه کان له لایه ن کوور
شی هه خامه نشیه وه، که مووسایه کان هه موو
سالی له نه وه لی پایزدا دهیگرن. (جشنپاییزی
یهودیان)

شووگا: که له کیوی. (شوکا)

شووگره [ناو] جه غزیکی کانزای له غاوی نه سب
که لچی خوارووی نه سب ده چی به نیویا. (گیره
لگام)

شویردن: شواری؛ گوشین؛ شواردی؛ گواشتن؛
گفاشتن. (فشردن)

شوین به شوین: یه ک له دوا ی یه ک؛ به دوا ی
یه کدا په وانه کردن و ناردن. (پشت سرهم)
شوینگر: [ناو] (۱) جیگر؛ به ردیل. (جانشین). (۲)
پی و شوینی که سی هه لیزاردن و که و تنه سهر
نه وه و شته. (پیرو)

شهبانکاره: ناوی هوژیکی کورد، که دایکی نه
رده شیر ی بابیه کانی شای تیران له وه و زه بووه.
(نام عشیره ای کرد)

شهبخان: [ناو] داوین و گو شه ی که و؛ شاقه ل.
(دامن کتوعبا)

شهبکاندن: [چاوگه، ت] تیشاندن؛ تیشان. (به
درد آوردن؛ درد کردن)

شهبنم: (ف. مشه) شهونم؛ شه فتم؛ ناوگ؛
قهرمو. (شبنم)

شهبه که ی چاو: [ناو، ت] تو پینه ی چاو. (شبکیه
چشم)

شهبهنگ: [ناو] تارمایی؛ زور له دووره وه و به
حال دیار بوون. (شبح)

شهبالمه: [ناو] شه پلاغه؛ زله. (کشیده)

شهبالوخ: [ناو] وهروه؛ بیلی به فرمالین. (بیل)

برف روبی)

شه پاندن: [چاوگه، ت] شله پاندن؛ شله قاندن
(تکان دادن مایعات)

شه پلاندن: [چاوگه، ت] ئالوز کردن؛ شیواندن؛
شله قاندن. (آشفته کردن)

شه پله لیدراو: [ئاوه لئاو] سه که کردوو؛ فهر که م
کردوو؛ پهر که م لیدراو؛ (ب) که سیک که ده ست و
پای ثیفلیج (سه قهت) بی. (افلیج)

شه په شه پ: [دنگه ناو] ته په ته پی شتی شو پ که
جار جار له عهرز بخشی؛ (شلب شلب)

شه ترهنج: [ناو] شه ترهنگ بووه به لام نارو
پیتی (گ) ی نییه و بووه ته شه ترهنج، یارییکه به
۳۲ موره ده کری. (شطرنج)

شه ترهنجی: [ئاوه لئاو] وه ک ته خته ی شه ترهنج
خانه خانه؛ چوار گو شه چوار گو شه. (شطرنجی)
شه ترهنگ: [ناو] ناوی پیشوی شه ترهنج؛ له بهر
نه وه نارو پیتی (گ) ی نییه بووه ته شه ترهنج.
(شطرنج)

شه ته: [ناو] می شوله ییکی بی باله که له سهر که
لای گول و گیا دهنیشی، جور یکیشی هه یه شو که
دروست ده کا. (شته)

شه ختاندن: [چاوگه، ت] بهراوه ژوو کردن؛ هه
لگه پاندنه وه؛ سهره ونخوون کردن. (برگرداندن)
شه ختین: بهر ئاوه ژوو؛ سهره ونخون. (برگرداندن)
شه خسه: [ناو] شه خته؛ پای زور ساردی پاییز
که زمرحات له بهین دهبا. (سرما ی پای پاییزی
آفت کشت)

شه خل: [ناو] شه قل؛ دیاری کردن. (نشان)
شه دانکه: [ناو] بهر بوخچه و کیسه ی شانه و
ئاوینه ی زنان. (جای وسایل زنان)

شده لار : میزه‌ری شده‌ی لار پیچراو؛ [ناو]

لاره پیچ به‌سەر. (کج‌دستار)

شەربەک : شەربە؛ لیوان؛ ئاوخۆری؛ لیوان.

(لیوان)

شەڕ بەریاکردن : [چاوەگەت] گێچەل نانهوه؛

شەڕ هەڵایساندن؛ ئاژاوه نانهوه. (شەڕبەریاکردن)

شەڕخواز : [ئاوه‌لناو] جینگز؛ بیانووگر؛ شەڕفروش،

جینگن. (ستیزه‌جو؛ جنگ‌طلب)

شەردین : داییزان؛ لەبیزنگ‌دان. (غەربال‌کردن)

شەڕکەر : [ناو] (ب) کەسانی کە چەک و سفتە‌ی

بی‌مەحل (بی‌جی) بە هەرزاتر دەکەن و کاری

وەرگرتنی پارە‌ی چەک و سفتە‌کە و ئەستۆ دە

گرن. (شەرخ)

شەرمخاندن : [چاوەگەت] خوراندن؛ بە ناخوون

رنین؛ هەل‌گەڵاشین. (خاران‌دن)

شەرمخین : [چاوەگە] خوروو لی‌ پەیدا‌بوون؛

خوران. (خاریدن)

شەرمین : [ناو] گیای گۆلە‌زەنگ؛ ماکی خەو

هینە‌ری لێدە‌گیری. (گل‌شراب)

شەڕنانهوه : کە شەڕ بەریاکردن.

شەڕنەخیوی : [ناو] شەڕنەخیوی؛ شەڕناخیوی؛

غارغارین و تەقلە بە ئەسب. (تاخت‌وتاز)

شەروال‌پیس : [ئاوه‌لناو] داوین‌پیس. (تردامن)

شەڕوینار : [ناو، ت] شەڕوکی‌شە. (جنگ‌و‌دعوا)

شەڕوتەر : [ناو، ت] کیشە و هەرای بی‌جی و خو

نەخواز. (جنگ بی‌جهت)

شەڕوشوڕ : [ناو، ت] فیتە و کیشە لە ناوچە‌ییکدا؛

کیشە و هەرا؛ نائەمنی. (ناامنی)

شەڕەباخە : [ناو، ت] کیشە‌رکی دروینە‌وانان لە

کاتی دروینە‌دا. (مسابقه‌درو)

شەڕەفەر : کە شەڕەقسە.

شەڕەفنامە : کتیی میژووی کورد کە لە لایەن

شەڕەفخانێ بە‌تلیسییه‌وه نووسراوه. (شەرفنامە)

شەڕەقسە : [ناو] شەڕەفەر؛ شەڕەجنیو، (یان بە‌راستی

یان بە‌گەلتە). (جنگ‌لفظی)

شەڕەک : [ناو] شەڕیتی بە‌ستنه‌وه‌ی ڕەشمال.

(طناب‌بستن‌چادر)

شەڕەکەر : [ناو، ت] شەڕکردنی دوو یان چەندکەر؛

(ب) شەڕی چەندکە‌سیکی ناخالی و بی‌عەقل.

(جنگ‌خران)

شەڕەمیزە : شەڕەرمب. (جنگ‌بانیزه)

شەڕەه‌لگەرساندن کە شەڕ بەریاکردن.

شەڕەه‌لگەرسین : [ئاوه‌لناو] فیتە بە‌پاکەر، شەڕ

هەلخەپین. (بریاک‌نەدە‌فتە)

شەری زەرپینگە‌ری : [ناو، ت] شەڕی بە‌درو بو

بازار گەرمی لە‌لای کە‌سی یان لای موشتە‌ری.

(جنگ‌زرگری)

شەش‌ناگر کە‌شەش‌تیر.

شەشپەر : [ناو] گورزیکی ئاسنین کە‌شەش

گۆپکە‌ی هە‌بووه. (گەرز‌قە‌عی) +

شەش‌پەنجە : کە‌سانیک کە‌ قامکی زیادیان

هە‌یه. (شش‌انگشت)

شەش‌تیر : [ناو] چەکی شەڕ کە‌شەش‌ فیشە

ک دە‌خوات. (شش‌تیر)

شەشخان : [ناو] شە‌خشان؛ یاری مندالان.

(نوعی بازی بچه‌ها)

شەشە‌ریوون : ڕێگای دەرچوونی مۆره‌ گیران

لە‌ نە‌ردین‌دا ؛ (ب) ڕێگە‌ی چاره‌ بە‌ستران لە

تە‌نگ‌و‌چە‌لە‌مه‌دا. (شش‌شدن)

شەش‌لو : هە‌ر بە‌لگیکێ پە‌راتۆ کە‌شەش‌ خالی

تیدابیٔت. (شش لوی ورق)

شه شلؤیه : [ناوه لټاوا] (ب) دروژن؛ حیلہ باز؛ کلاوباژ.
(کلک)

شه شلوول : < شهش تیر.

شهش و بیش : (بیش وشه ییکی تورکییه وانا
(پینج)، شهش و پینج هیټان له نهر دین دا؛ (ب)
دهست پیوه نه گرتن؛ شهش و بیش خه رج کردن.
(ولخرجی)

شه غلټم : [ناو] بهزموهه را؛ هه راوهوریا؛ ثوغله
مه؛ غه له به. (دادوهوار و شلوغی)

شه غهل : [ناو] سه ریاج کردن؛ سه رهوهی پرووه
ک هه لپاچین. (غرس)

شهفت : [ناو] ئامیزیکی سه یاره یه که دهچی به
ناو رینگی ته گهردا. (شفت) +

شهفتالوو : له هه شتالوو (قوڅ) ده کا، به لام کورکی
نییه و چوو کتریشه. (شفتالو) +

شهفتور : [ناوه لټاوا] شهفتوور؛ لاره ولار؛ خووارو
خیج. (اریب)

شهفته : گیامیشووله. (نام گیاهی است)

شهفته : شهپکه؛ شهپقه. (کلاه له دار)

شهفادی : شهفتر؛ پیړی شهو. (پریشب)

شهقبیری : شهونشینی. (شب نشینی)

شهفترادی : به سر پیړی شهو. (پس پریشب)

شهفچرا : [ناو] شهوچرا؛ چرا ی شهوی؛ (ب)

چرای خهو. (چراغ خواب)

شهفچه رین : [ناو] شهوچهره؛ شهوچه له. (شب
چره)

شهفخشټ : [ناو] کالیار؛ تروژی که دایده نیټن
بو توو. (خیار جنبه بزرگ تخمی)

شهفهشکی : [ناو] شهو کوپیری. (شب کوری)

شهفکهړ : (۱) شهو گهر؛ ئهوهی به شهو دا ده گهړی.
(شب گرد). (۲) به زمی مالی بووک له شهوی بیش
گوپز تنهوهی بووکدا. (جشن شب قبل از عروسی
در خانه عروس)

شهقاقی : [ناو] شقاق؛ شوقاق؛ نه خوشینی ولا
خی بهرزه یه که سمیان دهقله شی. (مرض تر
ک خوردن سم اسب)

شهقاو : [ناو] قه ده دم؛ هه نگاو؛ هه نگاف. (گام)
شهقاوییل : [ناوه لټاوا] راسته خو؛ راسته وړاست.
(مستقیم)

شهقتین : [چاوگه] شق کردن و هه لوه شانده
وهی درومان؛ هه لوه شانندن. (شکافتن)

شهقرانندن : [چاوگه، ت] شله قانندن؛ شیواندنی
تراو؛ راژمندن تراو. (جنبانندن مایعات)

شهقژن : [دهنگه ناو] دهنگی شق و هوړ؛ وه ک
دهنگی هه وره تریشقه. (صدای مهیب)

شهقلچی : بهرپرسی شهقل کردن و سهردان له
شهقل. (مسئول مهریانشانه کردن)

شهقه ماسی : جوریک ماسییه. (نوعی ماهی)

شهقیف : [ناوه لټاوا + ناو، بهر] شهقیف؛ شهقیو؛

شهق بردگ؛ شهق بر دوو؛ له تبوو؛ قه له شیاو

(درز بزرگ؛ شکاف؛ شکافته)

شه کرپه نیر : [ناو] جوریک شیرینیاته له شه کری
هاړاوه چیده می. (شکر پنییر) +

شه کروکه : [ناو] (۱) گیای که رته شی که بو

زیاد کردنی راده ی شه کری خوین به که لکه.

(شکر تیغال) (۲) کوپری لووسکه که له زهماوه

ندی هیندی تور کاندای دهره خسی به کنجی کچا
نهوه. (رقاص پسردختر نما)

شه کره سیو : [ناو] سیوی گولوا؛ بهری داره

سیوی په یوه مند (موتور به) کړاو له همرمۍ؛ مرو
فی زور جوان و په ز شیرینی پی ده شو بهینن.
(سیب گلاب)

شه کری خوارد: شه کهری خوارد؛ (ب) بیجای
کرد؛ غه له تی کرد؛ گووی خوارد. (غلط کرد)
شه کنای: [چا وگه ت؛ شه کاندن؛ پراوه شانندن.
(تکان دادن؛ به اهتزاز در آوردن)

شه کو: بیلی تاییه تی پراوه ماسی له چومی کهم
تاودا. (بیل شکار ماهی)

شه که ت: (۱) شه که تدان: توند به ستن. (محکم
بستن). (۲) [تاوه لئاو] ماندوو؛ هیلاک. (خسته)
شه که راو: [ناو] شه کړاو؛ شه ربه ت؛ (ب) به ین
شیوان؛ په یدا بوونی ساردوسری له به ینی دوو
دوستدا. (شکر آب)

شه که ره: [ناو] گیای شه که ره؛ که رته شی؛ دروه
گورزه؛ جیوه که ی که له جیی جزووی جوړیک هه
نگه ژاله وه دیته دهره وه دمیته هیلانه ی هه نگه
ژاله و نهو جیوه بو زیاد کردنی قندی خوین به
که لکه و بو دهنک به ربوونیش باشه. (گیاه شکر
تیغال)

شه کیانه وه: [چا وگه ت؛ شه کانه وه؛ له رانه وه؛
به دهم باوه له رینه وه ی قوماش. (اهتزاز)
شه کین: [ناو] جگین؛ یاری به قاب. (بازی
شتالنگ)

شه گه: [ناو] لای چالی قاب؛ چکه؛ پروپه پری
پشته وه ی پکه. (طرف گود شتالنگ)
شه لاق: شه لاق؛ شیلای؛ قامچی؛ قه مچی.
(شلاق)

شه لال: [تاوه لئاو] بی حال؛ زور شه که ت و شال؛
زور ماندوو و هیلاک؛ زور نه خویش. (بی حال) +

شه لان شه لان: شه له شه ل؛ به شه لین پرویشتن.
(لنگ لنگان)

شه لپه: [ناو] مار نه گز؛ چه که؛ جزمه. (چکه)
شه لپین: [چا وگه ت؛ بنکه ن؛ پریشه که ن؛
دوور خستن؛ لا بردن؛ له به ین بردن. (ریشه کن؛
از میان برداشتن)

شه لتاخ: [ناو] شه لتاخ؛ شلتاخ؛ ته شقه له؛ گیچه ل.
(شلتاق)

شه لتاخ: [ناو] شه لتاخ؛ شه فروشی؛ ته شقه له
کردن. (قاتلای)

شه لته: [ناو] آخه رار؛ هوپی زور گه وره ی تاییه تی
کاکیشان، له په شکه چکو له تر. (غراه)
شه لوال: شه روال؛ پاتول. (شلوار)
شه لوال به کو ل: [ناو] شه روال به کو ل؛ گیاییکه

بنه که ی ده خوری و بو په وانی به که لکه. (گیاهی
است با خاصیت مسهل)

شه ل وشه پک: [ناو ت؛ شال وشاپک؛ پانکو
چوغه. (لباس از شال)

شه ل و کو ت: شه که ت؛ ماندو؛ هیلاک؛ به لیدان
شپره کردن. (خسته)

شه ل و کو ت کردن: [چا وگه ت؛ (ب) به لیدانی زور
شه که ت کردن و له توانا خستن. (کتک زدن زیاد)
شه له مکهره: [ناو] پشیل په پاییزه. (قاصدک)
شه له می: شیلم؛ شه له م. (شلفم)

شه له وشه پک: [ناو] شه ل وشه پک؛ شال وشه پک؛
پانکو چوغه. (لباس محلی از شال)

شه له وله و: [تاوه لئاو] هه له ویز؛ زور بلی؛ چه نه
دریز. (پر حرف)

شه لی: [ناو] گیر ی؛ پا له نگ بوون؛ له نگ ی.
(لنگی)

شهماته: [ناو] زمنگ؛ وهخه به رهینه؛ سه عاتی
 شهماته دار: سه عاتی زمنگ دار. (شماته)
 شهمال گیر: [ناو] قاقلی به هار؛ گیاییکی گه لاپانه
 و گوله کانی چکوله و له پال یه کدان، عیلاجی که م
 خهویه. (گلپر)
 شهمامه بنی: [ناو] جوریک کاله یه؛ کاله ی شه
 مامه به ندی. (بند چارق)+
 شهمامینه: < شهمامه +
 شهمانندن: [چاوه گه، ت] (۱) واز لی هیئان؛ ده ست
 لییه ردان. (صرف نظر کردن). (۲) خلیسکاندن. ()
 سردادن
 شهمزیای: [چاوه گه، ت] قورمچیی؛ سیس بوون.
 ئالوز بوون؛ زمنگ په رین. (آشفته شدن؛ پژمردن؛
 رنگ باختن)
 شهمزین: (۱) [چاوه گه، ت] شهمزین؛ ئالوز بوون.
 (آشفته شدن). (۲) [ناو] ئاوالی شهم له به یتی شهم
 و شهمزین دا. (عاشق شم). (۳) ناوه بو زنان
 شهمزین ناوه بو پیاوان. (اسم مردانه)+
 شهمسی: [ناو] شوپراوه ی به فر و سه هوئی به
 هاران که درمگ ده تاو یته وه؛ ناوه بو زنان.
 (شره آب یخ که در بهاران خوب میشود)
 شهمشاد: [ناو] شهمشاد؛ داری شهمشاد. (شهمشاد)
 شهمشاق: [ئاوه لئاو] جووامیر و دل فراوان و به
 پیاوه تی. (راحمرد)
 شهموک: [ناو] شهم کوله که؛ داری که ده یده نه
 بهر دیواری شکست بو پراگرتنی. (حایل دیوار)
 شهممت: [ناو] جوریک جاو. (نوعی کرباس)
 شهممند و فیژ غرد؛ ند: [ناو] که رسته ی جوریک
 قوماره. (شمند و فر)
 شهمی: کورت کراوه ی ناوی شهمسه ددین و

شهمسولاً و شهمسی. (اختصار اسم)
 شهنندی شوپ: [ئاوه لئاو] شان داچه کاو؛ شیرزه.
 (پریشان حال)
 شهنشه: [ناو] توو لی هه لاجی؛ (جگه له هه لا
 جی کردنه که به جیکه نه و که وان ده کریت)
 به شوو لیکی باریک خوری و لوکه ده کوتن و
 پیی کو ده که نه وه. (باتر که حلاجی کردن)
 شهن کردن: [چاوه گه، ت] خهرمان به دهم باوه دان
 بو جیا بوونه وه ی کا له دان. (خرمن به باد دادن)
 شهن گال: [ناو] (۱) زهنگار. (زنگار) (۲) ناوی شار
 و چیا ییکه له پوژ تاوای موسل. (نام شهر و کوهی
 است)
 شهنه با: [ناو] خهرمان به شهنه به دهم باوه دان؛
 شهنی خهرمان. (باد دادن خرمن)
 شهنه وا: [ناو] شهنه با؛ شهن کردن. (باافشون
 خرمن باد دادن)
 شهوئاژین: [ناو] شهواژین؛ ئاژین کردنی ئاو به
 سهر زهوی و مه زادا به شهو. (آبیاری شبانه
 مزرعه)
 شهوار. شموگار. (شبهه. در طول شب)
 شهواره: [ناو] نه دیتی چاو له بهر نووری زور به
 هیژ به تاییه ت له تاریکی دا. (در مقابل نور قوی
 چیزی راندین)
 شهواره بوون: [چاوه گه، ت] (۱) چاوه له نه هاتن له
 بهر پرووناکیی زور و سهر لیشیوان. (عاجز از دیدن
 مقابل نور زیاد). (۲) به شهو هه لفرین و ئاواره
 بوونی مه ل له هیلائنه. (آواره شدن پرنده در شب)
 شهوال ین: [ناو] بهن شهروال؛ دوخین؛ هو جهنه.
 (بند تنبان)
 شهوبات: [ئاوه لئاو] چیشتی شهومه نه. (غذای

بیات)

شهو بوسان : [ناو] گولی شهو بوی زمرد. (شب بوی زرد)

شهو به کیو : [ناو] مالائی که شهوانه له کیو مول دهری، له په چهی دووره دی. (در صحرانماندن گله در شب)

شهو بیر : [ناو] دوشینی نازل به شهو دا. (دوشیدن گوسفندان در شب)

شهو چراخ : [ناو] گهوهریکه؛ گهوهری شهو چراخ که له تاریکیدا دهرهوشیته وه. (گوهر شب چراخ)

شهو چهره ز : [ناو] شهو چهره؛ شهو چله. (شب چره) شهوړن : [ناو] پښه وهی شهوانه؛ (ب) دزی له بیستان به شهو دا. (چیدن شبانه بوستان)

شهو سو : [ناو] چرای که سو؛ چرای کاتی خه؛ چرای خه. (چراغ خواب)

شهو که ران : [ناو] گیاییکی ژه حراویه. (شوکران) شهو گورد : [ناو] ژوانی شهوانه؛ ژوان. (محل قرار شبانه؛ راندو)

شهو مهمی : [ناو] مانگه شهو. (شب مهمتایی) شهو نامه : [ناو] بلا فوکی نه هیئی که به شهو بلاو ده کریته وه. (شب نامه)

شهو مرگ : [ناو] شهو مر؛ شهو در. (شبدر)

شهو ره سووره : [ناو] گوچانه باغی؛ گیاییکه گوله که هی وهک گوچان چه ماوه یه؛ کولیندراوی گول و گله که هی بو بینایی چاو باشه. (شبدر عطری)

شهو ره شه : [ناو] جه ژنیکی کاکه بیانه. (نام جسنی است در میان کاکه ایها)

شهو زهنگ : شهوی تاریک؛ تاریکی خهست؛ نه

نگوسته چاو. (شب بسیار تاریک)

شهو که : [ناو] شه به که؛ ته لچن؛ کون کون؛ کونا کونا؛ وهک شه بابک. (شبه)

شهو کی : [بهند + ناو] سبه هیئی؛ سبه هیئی؛ سوژی؛ سه یزوو؛ به یانی. (فردا) +

شهو هه یانه : [ناو] شهو هه یانه؛ شهو جومعانه؛ (ب) خیری تاییه تی شهوی جوومعه. (خیرات شب جمعه)

شهو هباز : [ناو] شهابز؛ بازی سپی. (شاهباز)

شهو هبال : [ناو] شهاب؛ په ره دریزه کانی بالی بالنده. (شاهپر)

شهو رابوون : [چاوگه ت] له سفر پاشوو هه ستانی یه کسم. (بلند شدن اسب روی دوبا)

شهو ریوه ر : [ناو] مانگی شه شه می سالی کوچی هه تاوی، به رانیه ره به یلوول. (شهریور)

شهو سوار : [ناو] شاسوار؛ سوار چاک. سه رتویی سواران. (شهسوار)

شهو وه مند : [ناو] هونه رهنه؛ زانا؛ فیرس. (هنرمند)

شهو یتان : [ناو] هاروهاج؛ مندالیکی شه یتانه : مندالیکی هاروهاجه. (شلق؛ بازیگوش) +

شهو یتانه ک : [ناو] پارچه ییکه له شاخی حیوان دروست کراو، له به یئی دهسک و په نجه هی تاردا که سیمی تار ده که ویته سه ری. (شیطانک)

شهو یدایی : [ناو] شیتی و سه رگه ردانی به دوی داخواز یان عشق دا. (شیدایی)

شهو یهت : [ناو] شه هین؛ حیلهی نه سب. (شیهه)

شهو یب : [ناو] گولپهی ته نوور؛ چاوانهی ته نوور؛ گولپه یی ته نوور. (هواکش زیر تنور)

شهو یپ : [ناو] بهن؛ پسمان؛ قه مچی هه لخولینه

ری شِلاق. (شلاق گرداننده گردنا)

شی یُو : [ناو] که رسته ی نه دازه گرتنی نم و ته
پایی و هلم. (بخار سنج)

شیتاری : [ناو] شیی تاریک؛ نه سپی شیی توخ؛

شیی مه یله و کویت. (رنگ اسب کرنگ تیره)

شیت شه یتان : که سیک به نائقه ست خو بدا له

شییتی. (دیوانه مصلحتی)

شیت وشر : [ئاوه لئاو، ت] بی ئاوه ز؛ بی نه دهب.

(بی عقل)

شیته شیت : [ناو، ت] به قیز اندنه وه دهمه هراشی

کردن، به تاییه ت بو ژنان به کار دهری. (دادو

فریاد کردن زنان))

شیته و زیره : تاوی به ئاوه ز و تاوی شیت؛ هه

رکات حالت گو پرن. (گاه عاقل گاه دیوانه)

شیته ویزی : قسه ی هه لیت و پلیت کردن. (حرف

بیربط و غیر عاقلانه کردن)

شییتی به تهری : [ئاوه لئاو] شییتی په ت به پ؛ شیت

و ویت. (دیوانه)

شیتین : [ئاوه لئاو] شیر تین؛ (ب) تراوی که تینی

به نه دازه ی تینی شیر ی تازه دوش راوی بی. (ولرم)

شیخانی : په یومندیدار به عه شیر ه ی شیخان ه وه

له نزیک ی که رکوک؛ (ب) هه لپه پینی شیخانی.

(مربوط به شیخان)

شیر : [ناو] پروپهری قوشه ی قه دیمی که وینه ی

شیر یکی پیوه بوو؛ نه و دیوی خه ت. (شیر روی

سکه) +

شیر : [ناو] شیر ی؛ (سه ماوه ر، ده ستشوری، حه

مام). (شیر آب)

شیراز : شاریکه له ئیران، زیدی حافظ و سه عدی

شاعیرانی به ناو بانگی ئیرانی که به شاری گول

و بولبول به ناو بانگه. (شیراز)

شیر پر : شیر قه کرن؛ له شیر برینه وه ی مندالی

شیره خوره. (قطع کردن شیر دادن به بچه)

شیر حه رام : [ئاوه لئاو] (ب) بیوه فا؛ بی نه مک؛ بی

نه مک؛ حرام زاد و فیله باز. (حرام زاده حیله گر)

شیر حه لال : [ئاوه لئاو] (ب) شیر حه لال، پاک

داوین، به نه مک، حه لال زاده. (حلال زاده)

شیر خشت : [ناو] داری شیر خشت؛ به میوه که

یشی ده لین شیر خشت؛ دژی به لغه م و پالیوهری

خوین و دژی زه ردوو بییه. (شیر خشت)

شیر خشت : [ناو] گه ردیکی ورده بو رهوانی ده

یدن به مندال. (شیر خشت)

شیر خورگه : [ناو] (ف، مشه) جیگای به خیو کردن ی

مندالانی شیر خوره. (شیر خوارگاه)

شیر داخ : [ناو] شیر داخی؛ جوریک قوماشی قه

دیمی. (نوعی پارچه قدیمی)

شیر دادن : [چاوگه، ت] (ب) مه یل پی دان؛ ده

ست ئاواله بوون له حاندی که سیکدا. (تمایل؛

سرکیسه شل کردن)

شیر دان : شیر به بیچوودان؛ مه مک به مندال

دان. (شیر دادن)

شیر زاد : نیوه بو پیاوان؛ بهرناوی به ره بابیکی عه

شیره ی فه یزولابه گی له نه ته وه ی ئاغا شیر به گ.

(شیر زاد)

شیر کو : (۱) نیوه بو پیاوان. (نام مردانه). (۲) به چکه

شیر؛ شیر کوله. (بچه شیر) (۳) شیر ی چیا و کیو.

(شیر کوه)

شیر گیا : [ناو] شیر هه رد؛ دوو جو ره بی زه هر و ژه

هر دار، بی زه هر که ی له ناوچه کانی سنه وجوانو

و مه هاباد و ورمی زوره و دژی بالوو که ی مالتی

بهرزه‌یه. (مانیوک)

شیرمه‌رده : [ئاوه‌لناو] شیرم‌رده؛ بیچووی له‌رو
لاواز به‌هووی که‌م شیر ی دایکه‌وه. (شیرم‌رده)
شیرمه‌شک : [ناوت] مه‌شکه‌ی شیرتیکردن؛
(بی‌ری دین راده‌برن شیر مه‌شکیان بییه)

«فولکلور» (مشک‌شیر)

شیرواره : ده‌سته وامی شیر؛ له پاییزاندا که شیر
ی ئازال زور که‌مه‌ده‌کا چه‌ندمال شیر ی خوین
به نوبه‌ ده‌ده‌ن به یه‌کتر بو‌ئوه‌ی بشی ماستی
لی‌دروست بکه‌ن. (قرض‌داخن شیربه‌همدیگر)
شیروخه‌ت [ناو] شیریاخته؛ یاری به‌قه‌ره پوو
ل. (بازی شیریاخت)

شیر وشک : [ناو] گهردی شیر که له ئاودا ده
یتاوی‌بننه‌وه و به مه‌مکه‌مز به زاروینانی ده‌ده‌ن.
(شیرخشک)

شیر و کوئل : [ناوریات، ئه‌ستوونیک به سه‌ر کوئل
که‌ی دریزموه له بیچمی خاچ، وه‌به‌ر دیواری
شکست ده‌دریت، ستون سلیب مانند‌حایل دیوار
شکسته)

شیره : [ده‌نگه‌ناو] (۱) ده‌نگی قه‌له‌م قامیش له
کاتی نووسین‌دا؛ (دایک وه‌قوروان شیریه‌ی قه‌له
مت بی) «فولکلور» (صدای قلم نی) (۲) ده‌نگی
دادپینی قوماش. (صدای جرداخن پارچه)
شیره به‌فرینه : [ناو] تاپووی شیر له به‌فر که
مندالان دروستیده‌که‌ن. (شیری‌برفی)

شیره‌به‌له‌ک : [ناو] شووتی؛ شامی؛ هه‌نی؛ کو
لیندرای پیسته‌که‌ی دزی به‌ردی گورچیله‌یه
؛ به‌لام زور خواردنی شووتی ده‌بیته‌هووی په
نمان یان زامی گه‌ده. (هندوانه)

شیره‌تکه‌ر : [ناوبک] مو‌جیاری که‌ر؛ نه‌سیحه

تکه‌ر. (ناصح)

شیره‌توون : [ناو] گیای شيله‌توون؛ توونه‌گیواو؛

توونه‌گیا؛ ته‌رخون؛ بو‌مالیجه‌ی په‌نمانی

جومه‌گه (پوماتیزم) و بی‌خه‌وی به‌که‌لکه. (ترخون)

شیره‌خانه : [ناو] شیره‌کی‌شخانه؛ له‌قه‌دیما

جیگاییک بوو بو‌کیشانی تریاک. (شیره‌کشخانه)

شیره‌می‌ناوی مانگی ده‌هه‌می کوردییه به‌رانبه‌ر

به به‌فرانبار (مانگی‌ده‌ی). (دی‌ماه)

شیره‌هر : < شیرگیا

شیری‌ده‌ریایی : [ناو] گیانله‌به‌ریکی قه‌له‌وی مه

له‌وانه و ماسی‌خوره و شیر به بیچووی ده‌دا. (

شیردریایی)

شیرین : ناوی ژنانه‌یه؛ بو‌شوبه‌اندنی شتی جوان

و مرو‌قی جوان به‌کاردی؛ که‌نیشکه شیرینه‌که‌م؛

کچه‌جوانه‌که‌م، نه‌شمیلانه‌که‌م. (شیرین)

شیرین‌به‌له‌ک : [ناو] میمووک؛ شیرین‌به‌یان.

(شیرین‌بیان)

شیرین‌به‌هاره : ناوی شیرینی به‌پز شیراهیم

ئه‌حممه‌ده که شاعیر وخه‌باتگپری کوئلنه‌ده‌ری

کورد بووه و به‌پز تاهیر ته‌وفیق به‌ئاواز گوتوو

یه‌ته‌وه. (نام‌شعری از ابراهیم احمد شخصیت ناامدار

وشاعر بلند‌آوازه کرد؛ نام‌آوازی کردیست)

شیرین‌توم : [ناو] گوله‌شه‌راو؛ گیاییکه له‌هه

ورامان و بانه‌زوره و له‌گهل نارگیل و زهنجه‌فیل

ده‌به‌ه‌ره‌نوه بو‌به‌هیزبوونی هه‌ستی پیاوه‌تی به

که‌لکه. (گل‌ساعت)

شیرین‌تومه‌که‌شیه : [ناو] گیای بنجیله‌که‌شیه؛

گیاییکی کیویه تامی گه‌لاکه‌ی تفته و به‌ره‌که

ی بو‌کو‌خه‌ره‌شه به‌که‌لکه (قدومه‌کوهی)

شیرین‌زووان : [ئاوه‌لناو] شیرین‌زمان؛ زمان

خوش. (شیرین زبان)

شیرینکاری : [ناو] (ب) هونەر نوواندنی وهرز
شکارانی زورخانه به یاریکردن و هه‌لخستنه
وهی که‌رهسته‌ی میل و شتی‌تر و نیشان‌دانی
لیه‌اتووێی خویان له کاری وهرزشی باستانیدا.
(شیرین کاری)

شیرین کاری : [ناو] جوان کاری؛ قه‌نج کاری؛
هونەر نیشان‌دان. (شیرین کاری)

شیرین‌گرووی : [ئاوه‌لناوت] گرووی خۆین شیر
ین؛ هه‌روا شیرین خیل و شیرین‌شەل. (آله‌رو)
شیرین‌وفه‌ره‌اد : چیرۆکیکی به‌ناوبانگه که
نیزامیی گهنج‌ه‌وی به شیر دایناوه و شیرین
عاشقی خوسره‌وپه‌رویز بووه، فه‌ره‌ادیش عاشقه
پووته‌ی شیرین بووه. (شیرین‌وفه‌ره‌اد)
شیرینی‌خواردن : (ب) دیاری کردنی کچی بۆ
کوپی. (شیرینی‌خوران)

شیش‌کوت : بار و تابار به شیش پشکین.
(بازرسی‌بار با سمبه‌زدن)
شیشه‌ی‌مه‌ی : [ناوت] بوتری‌مه‌ی؛ بوتلی‌مه‌ی.
(بطری)

شیشی‌تفه‌نگ : [ناو] زمه؛ سومه؛ ته‌ل‌ئاساییکه
بو پاک‌کردنه‌وه‌ی لووله‌ی تفه‌نگ یان بو ده
رکیشانی قاپووپری گیر کردوو له تفه‌نگدا.
(سنبه‌تفه‌نگ)

شیشی‌ته‌ندوو : [ناوت] شیشه‌ی کانزا بو دهر
هینانی کۆله یان خوشکردنی ئاوری ته‌ندوو.
(شیش‌ته‌ندور)

شیشی‌که‌باب : [ناوت] سیخی‌که‌باب برژاندن.
(سیخ‌که‌باب)

شیرینی‌شین‌گیر : به‌ه‌وی مردنی که‌سیکه‌وه

شیر‌ه‌ه‌له‌ستن بۆی؛ لاواندنه‌وه به شیر.

شعر‌درمد‌فوت‌شده)

شیف‌پ‌ین : [چاوه‌گه‌ت] شیوپ‌ین؛ کیلانی‌زه‌وی.
(شخم‌زدن)

شیفه‌پ‌ه‌ش : [ناو] شه‌وی په‌ش؛ ئه‌نگوسته‌چاو.
(شب‌تاریک)

شیکال : [ناو] کاله و قو‌نده‌ره و که‌وشی د‌پ‌او که
له پادا چه‌که‌ی دی. (پاپوش‌که‌نه‌وپاره)

شیکرن : [چاوه‌گه‌ت] (۱) رافه‌کرن؛ شرو‌فه‌کردن.
(تفسیر‌کردن). (۲) شوو‌کردن؛ میر‌کردن. (شو
هر‌کردن)

شیل : [ئاوه‌لناو] لیل‌ئاوی شیل و‌عاسمانی شیل
واتا ئاوی لیل و‌عاسمانی ته‌م گرتووێ نه‌ساف
(صد‌صاف)

شیلان‌وییلان : [ناوت] شیل و بیل و ف‌روفیل؛
فیل‌وته‌له‌که . (شيله‌پيله)

شیل‌لق : [ناو] جو‌ریک مه‌زه‌رقی بی‌تممه‌یه که
به شیب ده‌خو‌لیته‌وه. (نوعی گردنا) +

شیلاناوی : گوندیکه‌ نزیك مه‌هاباد، زیدی
ماموستا هیم. (نام‌قریه‌ایست)

شیلگیر : (۱) [ناو] بیژنگ و‌که‌وی کون زل.
(غربال‌خیلی‌درشت). (۲) [ئاوه‌لناو] شیتگیر؛ سوور
بوون له‌سه‌ر مه‌به‌ست. (مصر)

شيله‌په‌پ‌ژ : پاداگرتن له‌سه‌ر شيله‌په‌ی ئاموور
و چه‌قاندنی زیاتری گاسن له شیوپ‌ریندا؛ (ب)
ته‌واو تیچه‌قاندن. (شخم‌زدن‌عمیق)

شین‌به‌ندان : [ناو] به‌هی؛ پرسه؛ تازیه؛ عه‌زا؛
شین‌گیر؛ ماتهم . (عزاداری)

شین‌خو‌ر : فروشتنی حاسلات پیش به‌ره‌م‌ها
تن. (پیش‌خور)

شینکه : [ناو] جووله وهریکی شین پهنگه له ژیر
په پوبالی فزنده په داده بی. (جانوری شپش
مانداندگل پرنده) +

شین گیر : [ناوبک] مردوو لاوین؛ شیوه نکهه ر بو
مردوو. (عزا گرفتن؛ عزاگردان)

شین وړهش بوونه وه : [چاوگه، ت] (ب) پیران
کردنی مندل له بهر گریانی زور. (کبودشدن
بچه بسبب گریه زیاد)

شین خاتوو زمهریر : [ناو] (ب) سه رما و توفی
هه وه لی په شمه؛ پریوایه ته کوپی سه یاح به ره و
روژتاوا که و ته پری بو هینانه وهی خوړ، له کاتی
ئاخر مانگی زستاندا و نه گه پرایه وه خاتوو زمهری
خوشکی سه یاح شینگیری بو کرد که هه مان سه

رما و سوله ی مانگی په شمه په. (سرما ی آخر
اسفند و اول فروردین)

شیوه دان : [چاوگه، ت] ویچوون؛ دسته واژه ی
وینه گه ریبه نه و وینه شیوه ی خاونه که ی نادا :
واتا له و ناچی. (شیبه بودن)

شیوه قوله : [ناو] شیوه قولانی؛ چیشه قوله ی
مندالان که تیکلاوی ده که ن و ویکه وه ده یخوون.
(خوراکی که بچه ها قاتی می کنند و باهم می
خورند)

شیوه کردن : [چاوگه، ت] به پروا له ت ویچوون؛
دووشک بوون له ناسینی که سی. (باتر دیدبه کسی
شیبه بودن)

شیوه و کردن : [چاوگه، ت] شی کردنه وه؛ شروقه
کردن. (تفسیر؛ شرح دادن)

عاداو : [ناو] ئاداو؛ ئاداب؛ (۱) رهسم و
پسووم. (آداب). (۲) کیم) کیم و زووخاوی
برین. (خون و چرک زخم)

عادل : ناوه بوپیاو. (اسم مردانه)

عارسز : [ئاوه لئاو] بی عار؛ (سز) وشهییکی
تورکییه به واتای (نه بوون) و (عار) واتا
عهیب و نهنگ بی عاریش واتا بی نهنگ
ویی عهیب به لام وا باوه به که سیک ده لئین
که بیده روهست و بی شهرم بیت، (بی عار)
عاره ب قوژی : [ناو] ئاره قوژی؛ جوړیک
پووه که؛ گولیکی شینی که مړهنگی ههیه.
(نوعی گل)

عاره قگیر : [ناو] ژیر کراس. (زیر پیراهن) +
عاره قه : [ناو] ئاره قه؛ خووه؛ خووه ی؛ عاره-
ق. (عرق)

عاره ویی جلف : زمانی ئاره ویی زاراوه یی.
(عربی جلف)

عاسته م : [ئاوه لئاو] حاسته م؛ سهخت؛ دژوار؛
وهک شاخی عاسته م. (دشوار) +
عاسته م و دووبه لآ : [ناو] زوړ هیواش؛ به-
عاسته م و دووبه لآ دهستم لئی کهوت؛ که-
مووکه؛ شتی زوړ که م. (خیلی یواش؛ خیلی-
کم) +

عاشق بهند : [ناو] زنجیر و زه مبه له کیکه بو
سهر سینگى ژنان. (زیور زنان)
عاقیق : [ناو] عاقیق؛ ئاقیق؛ جوړیک

موورووی به نرخ. (عقیق)

عالمه : [ناو] عالهم؛ دنیا. (ب) حال وههوا؛
دهرویشی عالهمیکی تاییهت به خوئی ههیه.
(عالم)

عامبازبوون : [چاوگه، ت] ئامباز بوون؛ له-
هه مبیژگرتن و باوش پیدا کردن به شه پوهه؛
هیژش بردن. (دست به یخه شدن)

عوولی : [ناو] ئوولی؛ ژوور؛ نهوم. (اطاق؛
طبقه)

عوین : [ناو] ئوین؛ دهستی برنده وه یان
دانانی یاری و قوما؛ عوینیک تهخته ی دانا.
(یکدست بازی)

عوین : [ناو] ئوین؛ له تورکییه وههاتووه، واتا
کایه؛ بازی؛ قهره چی عوین : قهره چی بازی.
(بازی)

عهبرهش : [ئاوه لئاو] ههبرهش؛ زوړ تووونى.
(خیلی تشنه)

عهبیر : [ناو] گیای شهمدانی؛ عهترین؛ عه-
تره گیا. (شمعدانی)

عهتهب : [ناو] پهخنه؛ عهتهو؛ عهیب؛ ایراد.
(ایراد؛ انتقاد)

عهتهو : [ناو] عهتهب؛ پهخنه. (ایراد؛ انتقاد)
عهجمان : حهجمان؛ حهجمین؛ ئوقره؛ ئارام
و قهرار. (آرام و قرار)

عهجیو : [ئاوه لئاو] عهجیب؛ سهیروسه مه پره؛
سوهرهت؛ به لاجه وی. (عجیب)

عه‌داف: [ناو] چلک؛ کیم؛ زووخاو؛ ئاداو؛
 ئاداب.
 (چرک زخم)
 عهدیال: [ناو] په‌توو؛ به‌تانی. (پتو)
 عهدپه: [ناو] ئه‌په؛ عه‌ره‌بانه؛ ئاره‌بانه.
 (ارابه)
 عهدپه‌بی‌جه‌نگی. تانگ؛ زیرپوش؛ تانگی
 که له سهر ته‌گه‌ری لاسیقی ده‌پوا؛ ناتگ؛
 ده‌بابه. (تانگ)
 عهددانی: ئه‌ردانی؛ زوران؛ به‌عه‌رزدادان.
 (کشتی؛ زمین‌زدن)
 عهدزاله: [ناو] هه‌رزال؛ که‌پروکه؛ سه‌کووی
 ناومال و په‌شمال. (سکوی جای‌اشیادرخانه‌و
 چادر)
 عهدرک: [ناو] جیقه‌لدان؛ ناشک. (چینه‌دان)
 عهدرن: ئه‌رن؛ رق و قین؛ توو‌په؛ قه‌لس.
 (عصبی)
 عهدرنوکی: [ئاوه‌لناو] ئه‌رنوکی؛ ر‌قنی؛ قه-
 لسی. (عصبانی)
 عهدرنین: [چاوگه‌ت] ئه‌رنین؛ ئه‌رنین؛ عه-
 ن‌رین؛ نه‌راندن و توو‌په‌ بوون. (داد کشیدن
 از عصبانیت)
 عهدزه‌رت: [ناو] تاو؛ ترس؛ خوف؛ له‌عه‌ززه-
 ت زیندان هه‌لات. (خوف)
 عهدسرانه: [به‌ند] هه‌موو عهدسریک؛ [ناو] (ب)
 نان خواردنی به‌ینی نیمه‌پو و شیو؛ عه-
 سروژه. (عصرانه)
 عهدسروژه: < (ب) عهدسرانه
 عهدسکه‌ری: (۱) سه‌ربازی؛ نیزامی؛ ئه‌رته-
 شی.

(ارتشی). (۲) ناوی جو‌ریک تری بی‌ناوکه.
 (نوعی‌انگور)
 عهدشرفی: [ناو] ئه‌شرفی؛ قوشه‌ی
 چووکی ئالتوون؛ ناوی‌سکه‌ی چووکی
 زیری ئیران. (اشرفی)
 عهدقرو: [ناو] له‌عه‌قروبی ئاره‌موویه‌وه
 هاتوو؛ دوو‌پشک. (عقرب)
 عهدلاحیده: [ئاوه‌لناو] جیاواز؛ جیا.
 (علی‌حده)+
 عهدله‌م: (ف.شه) جیی‌پشکرنا ئاوویه؛
 جیگه‌ی دابه‌شکردنی ئاو. (جای‌تقسیم آب)
 عهدلی‌قورته: [ناو] کاغه‌ز په‌رداخ. (کاغذ-
 سمباده)
 عهدماراو: [ناو] ژووری ژیرزمینی بو‌پاشه-
 که‌وت کردنی ئاو؛ بو‌شکه و به‌رمیلی
 جیگای ئاو. (بشکه‌جای آب)
 عهدمارداری: < ئه‌نبارداری یا ئه‌مبارداری.
 عهدماره: ناوی شاریکه‌که قه‌دیم ناوی
 (ئاوماله) بووه. (نام‌شهریست)
 عهدمباراو: [ناو] عهدباراو؛ ژووری ژیرزمینی
 بو‌عهدمارکردن و پارگرتنی ئاو. (آب‌انبار)
 عهدمبار: [ناو] عهدمبارد؛ ئامبارد. (حمله)
 عهدمبه: [ناو] داریکه‌تایه‌ت به
 هی‌ندووستان به‌ره‌که‌یشی ناوی عهدمبه‌یه.
 (عهدبه‌ه)+
 عهدمبه‌ر: [ناو] جو‌ریک نه‌هه‌نگه؛ عهدنبه‌ر؛
 شیاکه‌که‌یشی ناوی عهدمبه‌ر یان عهدنبه‌ره
 که‌عه‌تریکی بو‌نخوشی هه‌یه. (عنبر)
 عهدمبه‌ر: [ناو] به‌ر؛ فرمانبه‌ر؛ (ب) سه‌ربازی
 که‌ده‌ستووری بالاده‌س پاده‌گه‌یی. (امربر)

عهممه : [ناو] عهنبه؛ ئهنبه. (انبه)

عهمه‌لی : حهمه‌لی؛ که‌سی که وه‌سواس و دوودل‌بی له پاک بوونی زو‌رشت. (وسواس)

عهمه‌لی : [ئاوه‌لناو] عهمه‌لی؛ حهمه‌لی؛ که- سی‌ک که فی‌ری عاره‌ق یا تریاک بووبی و نه‌توانی دووری لی‌بکات. (معتاد)

عهمه‌لی : [ئاوه‌لناو] حهمه‌لی؛ دوودل له پاک‌وته‌میسی؛ (وسواسی)

عهنبه‌رگول : گیایی‌که له ناوچه‌کانی سه‌قز و سنه و شنو زوره، بو بو‌نخو‌شی له نزیک‌ی جل‌وبه‌رگدا دایده‌نین، له عه‌ترسازیشدا به- که‌لکه. (گل‌عطر)

عه‌نگرین : تووره بوون؛ ئه‌نگرین. (عصبانی شدن)

عه‌نناج : [ئاوه‌لناو] (ف.شه) گه‌لاج؛ حيله- گهر. (حيله‌گر)

عه‌نه‌زه : له ئانا‌زاوه هاتوووه که‌ئانا تورکیه

واتا دایک. دایک‌زا؛ دارای په‌سه‌نی دایکی؛ به‌چاره‌وای په‌سه‌ن و که‌حیل ده‌وتریت. (اسب‌اصیل)

عه‌یار : [ناو] ئه‌یار؛ پیست و که‌ولی ئا‌زال. (پوست‌بز و گوسفند)+

عه‌یار : [ئاوه‌لناو] حه‌یار؛ زو‌رزان؛ حيله‌باز. (حيله‌گر)

عی‌اری : [ناو] عه‌ی‌داری؛ زه‌ده‌داری. (عی‌داری)

عیسا : پیغه‌مبه‌ری خاوه‌نی کتییی عاسمانی ئینجیل. (عیسی)

عیشوه‌گهر : [ئاوه‌لناو] عیشوه‌فروش؛ به‌ناز و خه‌مزه. (عشوه‌گر)

عیشوه‌گهری : [ناو] دل‌به‌ری؛ ناز و خه‌مزه-

کردن. (عشوه‌گری)

عیلام : عیلام؛ ئیلام؛ ئیلام؛ ناوچه‌یی‌که له ئیران. (ایلام)

غایله : [ناو] خه یالی ییجی؛ دووشکی؛ دوودلی؛
غایله به دلتا نه ییت : خه یالی خراب به دلتا نه ییت.
(شک و گمان)

غایه تی : [وته؛ حه رف] به لام؛ من هاتم بولات
غایه تی تو له مال نه بوویت : به لام تو له مال نه-
بوویت. (اما)
غزباب : [ئاوه لئاو] (ف. شه) قه لهو؛ به که یف.
(چاق و سرحال)

غوتکه خوړه : [ناو] جوړیک مراوی. (نوعی مرغابی)
غوړاپیه : [ناو] جوړیک شیرینیاتی تایبه تی
نازربایجانی ئیرانه؛ غوړابی. (نوعی شیرینی)
غورد : [ئاوه لئاو] دمه؛ که لی دمه و نه خه ساوی
مل نه ستوور؛ غوللوور؛ که لی کوپاره داری قه لهو.
(گاو پر قدرت جنگی)

غولام گهر دش : [ناو] پیشخانه؛ به رهه یوان. (جلو
اطاق نشیمن؛ جلوایوان)

غولغوله : [ناو] غولغوله؛ دهنگی ئاوی کانیاو که
له عه رز هه لده قولی؛ (ب) هه را و هوریا و قه ره
بالغ. (غلغله)

غهلتن : [ئاوه لئاو] بو ی هه یه له فارسییه وه ها
تبیته نیو زمانی کوردی، خهلتن؛ تلایو (غلطان)
غه یدوک : [ئاوه لئاو] قین له دل؛ غه یز له سک؛
رق هه لساو؛ کین له دل؛ ده خس. (کینه دردل)
غه ب غه به : [ناو] به رخه به به؛ گوشتی ژیر چه نا که.
(غغبغ)

غه رقه؛ دو شه کی چوو کی مندالان که نایلونی

تی هه لده کیشن بو ئه وه ی ته رنه ییت. (نایلون-
کشی دور تشکچه)

غه ره : [ناو] غهل؛ ئاغهل؛ خهل؛ کوژ؛ کور ته دیو
اریکی جه غز ئاسا بو حوا نه وی ئا زال. (آغل)

غه رب سنجان : ساس؛ سوور که؛ ته خته پیتی؛
جووجه؛ جووله وه ریکی سووری مه یله و قاوه ییه،
شه وراوه و له نوور بیزاره، جیی گه زتنی زور به-
خو رو شه، له قه له شی دیوار و ته خته دا ده زی، به-
پر شانندی نه وت به قه له شه کانی دیوار دا چاره ی-
دیت. (ساس)

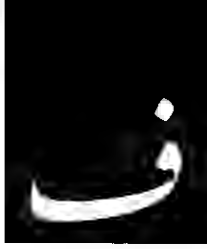
غه زنه کوردن؛ ئاود زکردنی برین و چلک کردنی.
(چرک کردن زخم)

+ غه لیز : [ئاوه لئاو] (۱) خه ست. (غلیظ) (۲) (ف).
هن) له ئایین دا زور پی چه قین. (متعصب در دین)
غه لین : قامک یا پهل به گه رو ودا کردن بو
پر شاننه وه. (چیزی در گلو کردن برای استفراق)

غه واس؛ فد؛ عد؛ [ناو] ویشه ییکی ئاره ویه و
هاتو وه ته نیو کوردی، ئه وه ی له ئاودا خو ی قووم
ده کا و له بنی ئاودا بوشت ده گه پیت؛ (گه وه هه رم
که وته دهریایه، به سه د غه واس بو م دهرنایه)
«هولکلر». (غواص)

غه واسی : [ناو] مه له کردن و چوونه بن گو م و
ئاوی قوول؛ (ب) لیکو لینه وه و به دوا دا گه-
ران. (غواصی)

غه وغا : غه لبه غه لب؛ هه راوه وریای جه ماوه ری
زور. (غوغا)

فابريکا : وشه‌ی بيانييه، کارخانه؛ کارگه‌ی
دروستکردنی شت‌ومه‌ک به (ثاميری ماشينی).
(کارخانه)

فارسوئی < فاسوئی

فارسوونیا < فاسوئی

فارگون : فارغوون؛ فره‌غوون؛ ثاره‌بانه‌ی يه-
ک‌ته‌گه‌ره‌ی ده‌ستی. (فرغوون)

فاسوئی : فارسوونیا؛ فارسوئی؛ قوماشيکه بو
ليباس (جلو به‌رگ) (فاستونی)

فالووده : فالووده؛ پالووده؛ جوړيک هه‌رشته
ثاسا که له نيشاسته دروست ده‌کړيت و شه-
ربه‌تی به‌سه‌ردا ده‌کړيت : (پالوده)

فاماندن : فامين؛ تيکه‌ييشتن. (فهمیدن)

فام‌کرده‌وه : (۱) (ب) گه‌وره‌بوون و عاقل‌بوونی
منډال. (۲) يه خوډا هاتن و هوښياربوونه‌وه له
هه‌له‌کاری هه‌له؛ عه‌قل په‌يداکردن. (۱و۲)
بزرگ‌شدن. بخودآمدن

فانتازی : رازاوه؛ نه‌خشينراو؛ جوان؛ ټيمپوئی.
(فانتزی)

فانووس : (۱) چرای دهریایی؛ چرایيکه له‌سه‌ر
بورجی که‌ناری دهریا بوړ ړنم‌وونی پاپوړ. (۲)
لهنتره؛ فه‌نر. (۱و۲ فانوس) +

فت و فراوان : زورزیاد؛ زه‌حف؛ زوروزه‌به‌ن.
(فت‌وفراوان)

فتراک : فد؛ وشه‌يیکي فارسييه و مه‌لایی
جزیری فه‌رموويه (شکاره‌ک درخوری شاهم،

دوی به‌ندی و فتراکی) به‌ن ساموړته. (فتراک)
فتيلک : پليته‌ی چرا؛ پليته‌ی برين؛ فتيله‌ی-
چووک. (فتيله)

فجوق کردن : فجووز کردن؛ دل‌ده‌ره‌اتن و
ديق کردن له دووری که‌سيک؛ سوی بوونه‌وه؛
په‌رکه‌م کردن. (سکته کردن)

فدی : فهيت؛ فه‌دی؛ فهيد؛ فهيت؛ شهرم؛
حه‌يا. (شرم)

فر : (۱) توّم وه‌شاندنی هه‌راش و بلاو؛ ده‌غلی
چاندرای ته‌نک. (کشت کم‌پشت گیاموغله)
(۲) پيوه‌ندی. (ارتباط)

فر : خه‌به‌ر به‌حه‌ريف‌دان له کاتی ته‌واو کردن و
برنده‌وه‌ی یاری پاسووردا. (اعلام‌بردن-
يک‌دست‌پاسور)

فراماسیون : فرامسون؛ کومه‌ليکی نه‌هيني که
له نوږووپا دروست بوو، له پاشان په‌ره‌ی سه‌ند
و په‌نگی رامیاری به‌خويه‌وه گرت و زور به-
هيز و جيهانی بوو، زوربه‌ی نه‌ندامانی له که-
سانيکی ده‌سه‌ل‌آندار و سه‌ربه‌ده‌روه‌بوون.
(فراماسیون)

فرامين : ناشتایی؛ فراوين؛ فراين؛ قاوه‌توون؛
قاوه‌لتوون؛ قاوالتي؛ قاوه‌لتي؛ قاوه‌تی. (وادياره
له‌که‌ل فراويندا که له هيندي ناوچه به واتای
نيمه‌پژده‌جياوازه) (صبحانه)

فرپيدادان : دژوين پيدان؛ جوين پيدان. (فحش-
دادن)

فرچوک : فلچہی چووک؛ قہلہمی مووی -
 چکولہ. (قلم موی کوچک)
 فردان : هاویشتن؛ (هاویشتن) فریدان؛ خستن؛
 هاڤیژتن. (انداختن؛ پرت کردن)
 فردو : فردوق؛ فردک؛ تیکوشیوی دو. (تلیت دوغ)
 فردوق : خوراکي خراب و ناپه سهند. (خوراک -
 بی ارزش)
 فردوق خور : فیروبو به خوراکي خراب خواردن؛
 پیس خوراک. (خوراک بد خوردن)
 فرس : [ناو] هه ریژ؛ فریزوو؛ هه ریژ. (فریز)
 فرسک : فرچک؛ گوچ؛ هه وین؛ ثامیان. (مایه)
 فرسهق نوین : [ناو، ت] فرسهنگ ژمار؛ نیشانده -
 ری ماوهی ریگا له سهر جاده. (فرسنگ شمار)
 فرشه : [ناو] فرچه؛ فلچه؛ قهلهمی موو. (فرچه)
 فرپک : [ناو] په په پروک؛ په په پروک؛ په روانه؛
 په پپوله. (پروانه)
 فرپوته : [ناو] قوماشی شاش چنراو؛ قوماشی
 سست وههراو چنراو. (پارچه شل یافت)
 فرک بوون : زایین و بهرینانی مایین؛ لهزگ
 بوونهوهی مایین. (بچه آوردن مادیان)
 فرکه فرک : [ناو، ت] فرکوهوژ؛ (۱) هاتوچوی
 زور و بهلهز. (آمدن و رفتن زیاد و با عجله) (۲) پهیتا -
 پهیتا بهرد هاویشتن یان شتیک فریدان بو
 کهسی یا بو ثامانج. (سنگ یا چیزی انداختن -
 مسلسل وار)
 فرلداخ : [ناو] فروفیل. <فه نو فیل. (نیرنگ)
 فرمان : له روانگی دهستووری زمانه وه واتا
 کار (فیل)، (فعل) +
 فرمه : [دهنگه ناو] پر مه؛ پرماندنی یه کسم.
 (صدای بینی اسب)

فرنه : [ناو] فرن؛ تهنوور؛ تهنوور؛ بو هیه
 فیپ (فیپری گاز) یی تینگلیسی و فارسی له فرنه
 وهر گیرایی. (تتور)
 فروشه مهنی : [ناو، ت] کالایی که بو فروشته؛
 فروشی. (فروختن)
 فروفیشال : [ناو، ت] درو و دهلهسه؛ فروفیل؛
 هووشه؛ بافیش. (چاخان باخان)
 فروفیل : [ناو، ت] فرلداخ؛ فیل و فره رج؛ چاپو -
 چوب. (حیله و نیرنگ)
 فروک : [تاوه لئاو] خوین شیرین؛ نیسک سووک؛
 له بهر دلان. (جذاب)
 فروکه شکین : [ناو، ت] (۱) جوریک فروکه ی
 تیژبال؛ فروکه ی شهر ی. (هواپیمای شکاری).
 (۲) چه کی که بو خسته خواروهی فروکه
 به کار ده بریت. (اسلحه ضد هوایی)
 فروکه ی بو مبه هاوینژ : جوریک فروکه ی جه -
 نگي که تاییه ته به خسته خواروهی بو مبه.
 (هواپیمای بمب انداز)
 فروکه ی بی فروکه وان : جوریک فروکه یه که
 به ثامیری تاییه ته له دووروهه ریمنوونی ده -
 کری. (هواپیمای بی سرنشین)
 فرووت : ساقه تی گهنم. (ساقه گندم)
 فرووز : فروژ؛ زور بو هینان؛ تهنگ پیهه لچنین؛
 جازپ؛ قهلس. (به تنگ آوردن)
 فره خومر : فره خور؛ زور خور. (پر خور)
 فره دان : (۱) داندار؛ پر دان؛ گولی ده غلی که
 دهنکی زور پیوه یه. (پروانه). (۲) حاله تی
 زور دایین؛ زور بدهری. (زیاد دادن)
 فره گیل : زور گهر؛ نهوه ی زور ده گهر ی.
 (زیاد گشت زن)

فره‌ماگ : زورماو؛ (ب) کوُن؛ قه‌دیمی. (زیاد-مانده)

فره‌نگ : فره‌نگ؛ فره‌نگستان؛ (ب) ئو‌روپا؛ کور‌تکراوه‌ی ناوی فره‌نگیس. (فرنگ)

فره‌واج : درِیژ‌داد؛ زورِیلی؛ چنه‌درِیژ. (پر-حرف)

فره‌وه‌پ : زور‌حه‌په‌که‌ر. < فره‌واج

فره‌وه‌ر : زور‌خور. (پر‌خور)

فریاد : فریا؛ فره‌یاد؛ هاوار؛ داد؛ هانا. (داد)

فری‌اکه‌وه : (ب) زو‌وپرو؛ زوو وهره؛ فریای که

وه؛ فریام‌که‌وه؛ زو‌وبگه‌یه؛ زو‌وبگه‌ری. (زود

برس)

فریانه‌که‌وتم : (ا) نه‌متووانی؛ ده‌ستم نه‌گه-

یی؛ پی‌م‌نه‌کرا. (توانستم). (۱) فریای نه‌که‌وتم

هه‌تامن چووم نه‌و پویشتبوو؛ نه‌گه‌یشتمی

(نرسیدم)

فریت : کشته‌ک؛ رایه‌لی ته‌ون؛ تانی فره‌ش؛

به‌ن و پِسمانی کرژ بادراو. (تار در فرش‌بافی و

جنس آن تار)

فریدان : په‌رت‌کردن؛ هاویشتن؛ ئافیتن؛

توو‌ر‌ه‌ل‌دان؛ خستن؛ ئاراسته‌کردن؛ ئاوِیژ‌تن.

(انداختن؛ پرت‌کردن)

فریز : جو‌ریک دریل (دریل) به‌هه‌لسوو‌پانیکی

زور‌وه‌و که‌مه‌ته‌ی تاییه‌تی ده‌خِرتَه‌سه‌ر له-

نه‌جا‌ریدا. (فریز)

فریشه : په‌ری؛ ناوی ژنانه‌یشه. (اسم‌زنانه؛

فرشته)

فریشک‌که‌وتن : [چاوگه‌ت] به‌ژه‌ک‌که‌وتن؛

نه‌خو‌شیننی مندالی ساوا له‌ترسه‌وه. (مرض-

بچه‌قنداقی‌از‌آغوز‌گرفتگی)

فریشک‌گرتنه‌وه : [چاوگه‌ت] چاک‌کردنه‌وه‌ی

نه‌خو‌شیننی مندالی که‌فریشکی که‌وتبی. (به-

ژه‌ک‌که‌وتبی) یان ترساییت (علاج مرض‌بچه-

قنداقی‌از‌مرض‌آغوز‌گرفتگی یا ترس)

فریخی : [ئاوه‌ل‌ناو] براشتی؛ برژاو؛ کول‌او. (پخته)

فریودهر : [ناوبک] هه‌ل‌خه‌له‌تین؛ که‌سی که

فریو ده‌دا؛ خاپن؛ هه‌ل‌فریوین. (فریب‌دهنده)

فستق : فندق؛ به‌ری داریکه‌تیکه‌ل ده‌کریتَه

نیو‌ناجیل؛ داری‌فستق. (فندق‌ودرخت‌فندق)

فسدوو‌مان : ژو‌وری‌ک که‌کو‌مه‌لیک جگه‌ره‌ی

تیداده‌کیش یان پره‌له‌هه‌لم و دوو‌که‌ل.

(اطاق‌پراز‌بخار‌ودود)

فسه‌گور : تسه‌گورگ.

فس‌نیشتنه‌وه : بادهر‌چوون؛ (ب) له‌هه‌وا و ته

که‌بور و لووت‌به‌رزی که‌وتن. (از‌تکبر‌افتادن)

فسه‌کلک : مریشک یان که‌له‌باییک که‌کلکی

شو‌پ‌بی. (مرغ‌وخروس‌دم‌رو‌به‌یابین)

فسه‌گورگ : [ناو] جو‌ریک جال‌جال‌وو‌که‌ی بی-

داوه‌ته‌نه‌یه که‌له‌هرزیدا چال‌یکی چک‌وله‌ی خز

هه‌ل‌ده‌که‌نی و خو‌ی له‌ژیره‌وه له‌بو‌سه‌دایه که

جو‌وله‌وه‌ری تی‌یکه‌وی و پ‌او‌یان بکا. (نوعی-

عنکبوت‌زمینی)

فشاندن : چه‌ماندن؛ لار‌کردن و چه‌ماندنه‌وه

وه‌ک که‌مه‌ی گو‌چان. (خم‌کردن)

فشاقندن : فیشقاندن وه‌ک: ده‌نگی به‌راز.

(صدای‌گراز)

فشه‌پرت‌ه‌قال : نارنگی. (نارنگی)

فشه‌وبوون : فش‌بوونه‌وه‌ی مریشک بو‌که‌له-

شیر؛ فش‌بوونه‌وه؛ شل‌بوونه‌وه. (شل‌شدن)

فشین : [چاوگه‌ت] (۱) چه‌مین؛ خوار‌بوون.

(خمیدن). (۲) هووشه کردن؛ خوٲاريف کردن؛ به خوٲشين. (از خود تعريف کردن). (۳) دهنگي- هووشاندني مار. (صدای مار) +
 فلته: [دهنگه ناو] پلٲه؛ دهنگي قسه کردني بيٲداني پير. (صدای حرف زدن پير بي دندان)
 فلجه فلج کردن: ملجه ملج له کاتي خواردن دا؛ (ب) قسه ي بيٲام کردن؛ فلته فلت کردن. (صدای حرف زدن بيدندان)
 فلي: کور تکراره ي ناوه کاني (فلامه رز، فهرامه رز، فهره يدون و فهريد) (مختصر شده فرامرز و فريدون و فريد)
 فنجل: بوره پياو؛ گوله که؛ (ئيواره وه خته فنجل به به خته) «فوتکلوٲ». (مرد بي ارزش)
 فوت وفن: [ناوت] ورده کاریگه لي پيوست بو کردني کاری؛ فهندوفيل. (فوت وفن)
 فوتو کوٲي: وشه ي بيانييه، فهرکاندن؛ ويٲه هه لگرتنه وه زياتر له نووسراوه. (فتوکٲي)
 فوٲر: له گهل (فش) دا دي فش و فوٲر: گه وره و ههراو. (گشاد)
 فوکل: [ناو] (۱) له کاتي سه رتاشين دا بهري- سهر دهه يلنه وه که فوکل ي ده لين. (فکل).
 (۲) مووي سهر به رهو بان شانه کردن و خستني- به پشت سهر دا. (موي شانه شده روبه بالا). (۳) مليٲج؛ شالگه ردن. (شالگردن)
 فوکل و کراوات: [ناوت] مل پيٲج و قهره ويٲه. (شالگردن و کراوات)
 فووله دو نه کردن: گوي به حه لال و حهرام نه- دان. (در قيد حلال و حرام نبودن)
 فه تراک: [ناو] زهره ر؛ زيان؛ ئيش و نازار. (زيان- ورنج)

فه ترومه: [ناو] موتور به؛ په ترمه؛ په يوه- نذر دني دار. (پيوند درخت)
 فه تسان: خنکان؛ خه فه بوون. (خفه شدن)
 فه تساندن: خنکاندن؛ خه فه کردن؛ قه له شاندن. (خفه کردن؛ شکافتن)
 فه تسين: قه له شين؛ قه له شان؛ خنکان. (ترک- خوردن. خفه شدن)
 فه تووت: فهر تووت؛ دارزاو؛ داقنيو؛ ٲزاو. (پوسيده؛ فرتوت)
 فه حه: کور تکراره ي فه تحولا؛ (ب) گيز و وٲ. (گيج)
 فه راش: وشه ييکي بيانييه به لام له کورديدا ماناکه ي گوٲاوه و به واتاي گاره که ري به رده- ست و چاپه زي ميوانخانه ي گه ورانه. (مست خدم بزرگان)
 فه راشي مه دره سه: گسگ دهري حه وش و حه ساري مه دره سه. (فراش مدرسه)
 فه رامو شخانه: جيگاييک بو تاليمي ٲي و ٲه- وشتي نه نداماني فراماسيون. (فرا مو شخانه)
 فه رخه سيني: [ناو] فهرخه بو چکوله ي ههر شت به کارد ي و بو به چکه ي حه يوانيش ده- گو تر يٲت، که شه في چکوله؛ مجوعه ي چکوله. (سيني و مجمع کوچک)
 فه ٲروخ: ناوه بو پياوان؛ سهر که وتوو. (نام- مردانه؛ پيروز)
 فه رزانه: فر، وشه ييکي بيانييه و به ٲوالٲت کوردييه و بو ي هه يه له فره زان و هر گيراييٲت؛ فره زانا؛ فره زان؛ حه کيم. (فرزانه)
 فه رسه خ: فرسه خ؛ فرسه ق؛ فرسه نگ. (فرسنگ)

فهرسه‌نگ : [ناو] فرسه‌ق؛ فرسه‌خ؛ دریژی
 ریگا نژیک به سی‌مایل (میل). (فرسنگ)
 فهرشه : پنه‌که؛ پنه؛ ته‌خته‌ی گونگه همویر له
 سهر پان کردنه‌وه. (تخته‌پهن کردن چونه‌خمیر)
 فهرشی‌باریکه : < فهرشی لاکیش.
 فهرشی‌تابلو : فهرشی‌تابلو؛ جوړیک فهرشی
 ده‌ستبافی چووکه‌یه پوکه‌ی زیاتر له ئاوریشمه
 و گریکانی زور ورده : و زیاتر (پورتره) و وینه-
 ی جوانی له سهرده نه‌خشین و له قاپی ده-
 گرن بو هه‌لواسین به دیواری ئوده‌دا. (فرش-
 تابلو)
 فهرشی‌خرسه‌ک : جوړیک فهرشی نه‌باشه
 گریکانی هه‌راشه (گه‌وره‌یه) و تووکی دریژتره.
 (فرش‌خرسک)
 فهرشی‌ده‌ستباف : فهرشی‌که به ده‌ست ده-
 چنریت. (فرش‌دستباف)
 فهرشی‌لاکیش : فهرشی‌که باریک و دریژ زیاتر
 بو سهر پلیکان به که‌لک دیت. (فرش‌باریکه)
 فهرکه‌م : [ناو] په‌رکه‌م؛ کوئووپ؛ نه‌خوشینی
 شه‌پله. (سکته)
 فهرمان : [ناو] فرمان؛ رولی‌سه‌یاره؛ جه‌غز و
 بیژنگه (قه‌ریلی) سه‌یاره لیخوهرین. سوکان.
 (فرمان‌اتومبیل)
 فهرمان‌نامه : ده‌ستووری په‌سمی؛ ده‌ستوور به
 نووسراوه. (امریه)
 فهرمانفه‌رما : سه‌روک؛ حاکم؛ (فه‌رمانفه‌رما
 ملک ده‌روون پرئیشان) هه‌له‌وی. (فرمانفرما)
 فهرمانی : [ناو] جوړیک فرنچ وکه‌وا. (نوعی-
 کت محلی)
 فهرمه‌سون : < فراماسون.

فهروپیت : خیروبه‌ره‌کت. (یمن‌وغنا؛
 خیروبرکت)
 فهرهاد : ناوی پیاوانه؛ ناوی عاشقه‌که‌ی
 شیرینی گراوی خه‌سره‌وپه‌رویز بووه. (فرهاد)
 فهرهادکوز : (ب) کولکه‌ی سهر به‌خوین؛
 پیژنی فیله‌باز و سهر به‌ده‌هو. (فرهادکش)
 فهرهان : ترسان؛ داچله‌کان؛ فهره‌ین.
 (ترسیدن)
 فهره‌بوون : (۱) زور بوون. (زیادشدن). (۲) به-
 رفره‌بوون؛ گوشادبوون؛ به‌رئاواله‌بوون. (وسیع-
 بودن)
 فهره‌ح : [ئاوه‌لناو] (۱) گوشاد؛ به‌رفرراوان.
 (وسیع). (۲) دلشاد؛ خوشحال. (فرح)
 فهره‌ژان : فهره‌ژان؛ دران؛ پچران؛ قه‌تیان؛
 قتیان؛ قرتیان. (پاره‌شدن)
 فهره‌ژاندن : دراندن؛ پچراندن؛ قه‌قه‌تیان؛
 قرتاندن. (پاره‌کردن)
 فهره‌ژین : پچرین؛ دپین. (پاره‌کردن)
 فهرمنقه : [ناو] فه‌راقه؛ فه‌لاقه؛ په‌ت و چپوی
 فه‌لاقه؛ کاری فه‌لاقه‌کردن. (فلک‌وچوب‌فلک)
 فهرمنگ : (۱) کورتکراوی فهرنگیس. (خلاصه
 نام فرنگیس) (۲) ولاتی فه‌ره‌نگستان.
 (فرنگستان، اروپا، فرانسه)
 فهرهوودکردن : تالان کردن؛ غارمت کردن. (غار-
 کردن)
 فهره‌یدون : ناوی پیاوانه. (فریدون)
 فه‌ریادرس : فه‌ریا‌په‌س؛ که‌سیک که‌ فریای
 که‌سیک بکه‌وی و یاریده‌ی‌بدا. (فریادرس)
 فه‌رید : ناوی پیاوانه. (فرید)
 فه‌ریده : ناوی ژنانه‌یه. (فریده)

فهریکه : فهریک؛ بوی هیه له فهریکی
 تور کییهوه هاتبیت بهواتای، (تازه پیگه ییو)؛ وه-
 ک نوکه فهریکه و گوله کانی نیوه سووتی گه-
 نمی شلک بو قهره خهرمان. (گندم دلمل بوداده)
 فهای مهلکی : ناوی عیلیکه له نیو دزه بیاندا.
 (نام عشیره ایست)
 فهای نه حمه دی داره شمانه : ناوی قاره مانیکی-
 کورد بووه و بنه چه کی عیلی فهایزولابه گیه که
 به شیکیان له ئیران و به شیکیان له داره-
 شمانه ی عیراق نیشته جین؛ مه زاریشی ههر له
 داره شمانه یه. (نام سرسلسله طایفه فیض اله-
 بیگی)
 فهای تهیران : ناوی موحه ممه د بووه وشاعیر و
 بلیمه تی کورد که له سه دهی نوهمه می کوچی
 هه تاویدا هاتوووته دنیا. (نام شاعر کرد)
 فه گلی : که له وه کیسی؛ سه ریچی؛ نافه رمانی؛
 سه ره رویی. (نافرمانی)
 فه لاقه کردن : دارکاری کردنی پاییک که له ناو
 په تی چنو فه لاقه داییت. (فلک کردن)
 فه نواز : [ناوه لئاو] فیله باز به فهندوفیل؛ حیله باز.
 (حیله گر)
 فهنتاز : فانتازی؛ شتی مود و جوان و تازه بابو.
 (فانتزی)
 فانتازی : [ناو] فروفیل؛ جادو و بازی. (حیله گری)
 فیت : فه هیئت؛ شهرم؛ هیا. (شرم)
 فیر کاندنی چه ک : فیر اندنی چه ک به جو ریگ
 (چه شنی) ئاور بگریت به لام گوئه له لووله ی
 چه ک دهر نه پهریت و دوو که لی بارووت له-
 پاشه وه دهرچی. (گلوله در نرفتن از لوله اسلحه-
 در موقع شلیک)

فیسقه : (ب) مروقی زور نابووته و چکوله و له.
 (فسقلی)+
 فیسکو : پیاو ی نیر باز. (مردبچه باز)
 فیسکی : ژنی زینحاکار؛ به ژنی خو فروشیش
 ده لین. (زن هرجایی)
 فیسه : زینحاک؛ زیناک؛ زیناج. (زنا)
 فیسه ک : فیسه کار؛ زینحاکار؛ زیناکار.
 (زنا کننده)
 فیسه کهر : فیسه کار؛ فیسه ک؛ زینحاکار.
 (زنا کننده)
 فیسه کی : وشه ییکی مردووه و کهم به کار ده-
 بریت؛ قاجه. (قچه)
 فیسای : فیسایگ؛ خووساو. (خیس و وارخته)
 فیشال کردن : هووشه کردن؛ خو هه لکیشان؛
 درو و دهله سه کردن. (از خود تعریف کردن. دروغ)
 فیشقاندن : دهنگی که لگامیش و یه کانه ی به-
 راز. (صدای گاو میش و گراز)+
 فیکاله کونی : قهراقه را؛ یاری خوشارد نهوه؛
 خوشارکی. (قایم موشک؛ قایم باشک)
 فیک فیکه : [ناو] فیق فیکه. (سوت سوتک)
 فیله گیجه : [ناو] فیله گیژه؛ گامیشی وه حشی؛
 بووفالو. (گاو میش و حشی. بوفالو)
 فی لیهاتن : بیهوش بوون و دهست و پا وه شانندن
 و کهف هه لخر اندن؛ حاله تیکه به سه ره خووداردا
 دیت. (دچار بحران صرع شدن)
 فینار : له (فه راری) فارسیه وه کوردکاری بووه؛
 هه لاتن. (فرار)
 فینکاهی : فینکایی؛ فینکی؛ جیگای فینک.
 (خنکی)
 فینوک : فینک؛ خونک؛ مروقی زور به نیشتییا
 بو کاری سه رجییی. (خنک؛ حشری)

فا : [ناو] باو؛ خول؛ با؛ پیچ. (پیچ)

فاج: [ناو] گوشه؛ که‌نار؛ حاشیه؛ په-
راویز. (گوشه. کنار)

فاچ : [ناو] گویه؛ گوته؛ بیژه؛ ویژه؛ زورفاچ؛
فره‌ویژ. (گویه)

فاخواردن : [چاوگه،ت] باخواردن؛ خول-
خواردن؛ پیچ‌خواردن؛ گشت‌بوون؛ کرژبوون.
(پیچ و تاب‌خوردن)

فار : [ناو] بار؛ باروکه. (جوجه مرغ شش-
ماهه)

فارک : <فار.

فاگیر: باگر؛ جیگایی که بای تی‌یکه‌ویت.
(بادگیر)

فالا بوون : [ناو] کراوه؛ به‌تال‌بوون؛ به‌تال-
(بازبودن؛ خالی‌بودن)

فاو‌فاران : [ناو،ت] واو واران؛ باو باران. (باد
وباران)

فرافه : [ناو] (۱) وه‌پینی‌سه‌گ؛ فراه‌سه‌ی؛ (پار
س کردن‌سگ). (۲) ورپینه؛ وراه؛ قسه‌ی
هاته ران و پاته‌ران. (هزیان)

فرتوفین : [ناو] درو و ده‌له‌سه؛
ماستاو کردن. (چاپلوسی)

فرپ : [ده‌نگه‌ناو] ویرپه؛ ده‌نکی به‌رد و گو‌له؛
فینگه. (صدای گلوله و سنگ‌اندازی)

فرپ‌روک : [ناو] فرپه؛ له‌یستوکی مندالان
که له‌کاغذ یان دار دروستی ده‌کن و به با

ده‌خولیته‌وه. (فرپه)

فلته‌فلت : [ناو] (۱) فلته‌فلت؛ ده‌نکی فلت‌هی
کاتی ئاخافتنی بی‌دندان. (صدای دهان‌پیر-
بی‌دندان) (۲) قسه‌ی بی‌تام کردن. (یاوه-
گفتن)

فلتیای : په‌قیای؛ قه‌له‌شان؛ ته-
قیان. (ترکیدن)

قه‌بال : [ناو] وه‌بال؛ ئوبال؛ تاوان. (تاوان-
گناه)

قه‌برین : [چاوگه،ت] برپینه‌وه؛ قه‌رار و مه-
داری موعامله‌له برپینه‌وه؛ قه‌مول و قه‌راری
سه‌ودا و موعامله‌له ته‌واکردن. (اتمام پیمان
معامله‌)

قه‌بزداندن : [چاوگه،ت] (۱) ترساندن
(ترساندن)

((۲) قرتاندن . (قطع کردن)

قه‌بزداندن : [چاوگه،ت] بزداندنه‌قه؛
پساندنه‌وه؛ پچراندنه‌وه. (دوباره‌پار کردن‌پاره-
کردن)

قه‌بزدین : [چاوگه،ت] (۱) ترسان. (ترسیدن).
(۲) قرتان؛ بریان. (گسستن)

قه‌بژیان : [چاوگه،ت] ژیکفه‌بودن؛
جیابووننه‌وه؛ قرتیان؛ قرتان؛ قه‌قه‌تیان.
(قطع شدن)

قه‌پاریان : پارانه‌وه؛ لالیانه‌وه. (التماس-
کردن)

فِه چغاندن : [چاوگه،ت] سهر کونه کردن؛
 بوډواوه بردن؛ چغه لیکردن. (ملامت کردن)؛
 فِه چکیان : [چاوگه،ت] چک بوون؛ وشک-
 بوونی تاو؛ وشکایی هاتن؛ هسکبوون؛ نه مان
 و دوايي هاتنی ههر شت؛ نه فهس چکیان؛
 نه فهس بریان. (قطع شدن؛ خشک شدن-
 چکه) +
 فِه چوپریان : [چاوگه،ت] چوپریان هوه؛
 بلاو بوونه هوه؛ جیابوونه هوه. (جدا شدن)
 فِه خاپاندن : [چاوگه،ت] فریودان؛ فیل-
 لیکردن؛ له خسته بردن. (فریب دادن)
 فِه خاندن : [چاوگه،ت] خویندنه هوه؛ بانک-
 کردن. (خواندن؛ صدا کردن)
 فِه خه له تاندن : [چاوگه،ت] دهست برین له-
 سهودا
 و موعامه له دا ؛ له خسته بردن؛ سهر دا برن.
 (مغبون کردن)
 فِه خوهندن : [چاوگه،ت] یانگه یشتن-
 کردن. (دعوت کردن)
 فِه دراندن : [چاوگه،ت] دراندنه هوه؛ دراندن؛
 پچراندنه هوه. (دریدن؛ بریدن)
 فِه دی : جودا کرن؛ دوور کرن؛ خو ژمن فِه-
 دیکه : خو له من جودا که : خو دوور بگره له
 من؛ فِه دی ناکه ی مه بتيغ. «جزیری».
 (دوری گرفتن)
 فِه راسه ی : وراسه ی؛ دوورین؛ دروومان.
 (دوخت؛ دوختن)
 فِه راقبر : به رانبهر؛ رووبه پروو. (مقابل)
 فِه رانبهر : به رانبهر. (برابر)
 فِه رچاله : قهرچاله؛ ترسه نوک؛ بی زاله.

(ترسو)

فِه رستیای : هه لوه شانندن؛ کردنه هوه. (باز-
 کردن)
 فِه رسهانندن : پشو و پیدان؛ حه سانندن هوه.
 (استراحت دادن)
 فِه ریز : وه ریز؛ بیزار؛ ئاسته نگ؛ به ته نگ-
 هاتوو؛ جار س؛ جارز. (بتنگ آمدن)
 فِه رهستی : دهست به ردایی؛ رزگاری.
 (رستگاری)
 فِه ره مک : برکن؛ بن کر. (ته دیگ)
 فِه ریک : به ریک؛ گیلان؛ گیرفان. (جیب)
 فِه شاردن : شارندن هوه؛ وه شارتن. (پنهان
 کردن)
 فِه شه هتاندن : [چاوگه،ت] هیلاک کردن؛
 ماندوو کردن؛ ماندی کرن. (خسته کردن)
 فِه قپاندن : [چاوگه،ت] شکاندن؛ شکاندنه-
 وه؛ ته تبلا مه فِه قپاند؛ تو قامکی منت
 شکاند. (شکستن)
 فِه قرقیان : وه ک؛ له بهر قرقچی خور رهش
 داگرسان؛ رهش هه لگه ران له بهر هه تاودا.
 (سیاه شدن در آفتاب)
 فِه قوتان : کوتان؛ لیدان. (زدن)
 فِه کایین : قاچک جوون؛ قاچک جاوین؛
 کاوژ؛ (ب) رینگانه هوه و دوو پاتکردنه وی
 قسه (نشخوار)
 فِه کوروتن : [چاوگه،ت] کوروتن؛
 کوروشتن؛ کوروشتنه هوه؛ داگرماندن؛ به ددان
 وردکردنی شتی رهق. (خرد کردن خوردنی-
 سخت و بادندان شکستن)
 فِه کولان : [چاوگه،ت] (۱) هه لکولان؛ هه-

لکولین؛ هه لکه نندن، (کنندن) (۲) توژینه وه؛
پشکنین و گه پان به دواى مه به ست و واتاد.
(تحقیق و تجسس) +

قه گرتن : گرتنه وه؛ گرتنى نه خوشین له -
که سیکه وه؛ گرتنه وهى حه یوانى به ربوو؛
داگیر کردن. (پس گرفتن؛ از کسی قرض
گرفتن؛ باز گرفتن تسخیر کردن)

قه گزانندن : جوو لاندن؛ ته کان دان؛ رازه نندن؛
هه ژاندن. (جنباندن)

قه گزاندان : پاپسکانندن و پژگار کردن.
(تکان دادن و نجات دادن)

قه گز لان: پاپسکان؛ هه ژاندن؛ پاره شاند و ته -
کان دان. (تکان دادن)

قه گوهازتن: قه گوهاستن؛ گوپیستنه -
وه؛ پراگويزان. (جابه جا کردن)

قه گه شیان : گه شپوونه وه؛ گه شانوه وه؛ گه
شه کردن. (شتعل شدن؛ اخگر شدن؛

شکوفاشدن؛ شاداب شدن گیاه)
قه گه فزانندن: [چاوگه، ت] گه وزاندنه وه؛ به -

پالکه و تنه وه خول و پیچ پیدان؛ تل پیدان.
(پوینکی تورکی پیوه دیاره). (غلطاندن)

قه ماگ: شتیپک که مایپته وه؛ به جی ماو؛ وه -
پاشکه و توو؛ وه دواکه و توو. (مانده؛ بجامانده)

قه ها : قه هه؛ ئاوا؛ به وجوره. (اینطور)
قه هاندن: هوئینه وه؛ پستن؛ به پرسیمانه وه -

کردنى مووروو. (رستن؛ رشته کردن)
قه هژاندن : [چاوگه، ت] هه ژاندنه وه؛ رازه -

ندن؛ پاره ژه نندن. (تکان دادن)

قه هه وانندن : [چاوگه، ت] کووم کردن؛ کو -
کردن : کوکردنه وه؛ (جمع کردن)

قه یدان : قه هه وانندن.

قه یه : (۱) وایه؛ قایه. (اینطور است).
(۲) ئه وه یه؛ ئه وه تانی؛ ئه وه تا؛ ئاوه ها.
(اینست)

قیان : [ئاو] ویست؛ هه وچه؛ پیداو یست؛ گه -
ره ک؛ خواز؛ خوازه؛ خوشه ویستی.
(خواستن) +

قیئو : فرد؛ فئ؛ فئته ویتو؛ ده سه لاتی ره -
تکر دنه وه ی رای گشتی، (رای کوپریک
شکاندن). (وتو)

قیچی : [ئاو] خواری؛ لاری؛ لار و گیرى؛
خیچی. (کجی)

قیدیو : ویدیو؛ ئامیری نمایش کردنی شریت
(کاسیت) ی ویدیو. (ویدیو)

قیرین : گیفه ی شتی هاویرا و وه ک ویره -
کردنی به رد و گولله. (صدای سنگ پرتاب -
شده و گولله)

قیژاندن : قیراندن. (اسهالی)

قیک که تن: [چاوگه، ت] (۱) ویک که وتن؛
پیک هاتن؛ ئاشت بوونه وه؛ که وتن ته کیه -

ک. (توافق کردن). (۲) له یه ک که وتن؛
تووشی یه ک بوون؛ راستی یه ک هاتن.

(به هم برخورد کردن)

قاب: [ناو] قاب؛ چوارچیوهی وینه و پوستپر. (قاب) +
 قاب : [ناو] تند؛ (به تورکی واتا درگا) سهر پوشی
 دهفر؛ دهرپوش؛ قاپاخ. (درپوش)
 قابخانه : [ناو] جیگهی قاب و قاچاخ و دهفر و
 ثامانی مدبهق؛ (جای ظروف آشپزخانه)
 قاب دهسما: [ناو] دهره‌ی قاب سرین یان
 وشکه‌وه کردنی قاب و قاچاخ. (قاب دستمال)
 قابلی : [ناو] قابولی؛ قبوولی؛ پلاوی برنج و پرو
 یشی تیکه‌لاو له گهل گوشت و له‌په و کشمیش.
 (نوعی خوراک)
 قابولی : < قابلی.
 قابووخه فیشهک : [ناو] قابووره فیشهک؛ جهرجوو.
 (پوکه فشنگ)
 قابه‌جاخ : [ناو] قاب و قاچاخ؛ ثامان و دهفری
 مدبهق. (ظرف وظروف)
 قابیلهت : [ناو] شایه‌نی؛ سیاوی؛ توانایی؛ لیله‌اتوویی.
 (قابلیت)
 قاب‌پرمش : پیرمش؛ قه‌ده‌پرمش؛ به‌دیومن. (بدقدم)
 قاب‌قاچاخ : قاب و قاچاخ. < قابه‌چاخ
 قابوور : به سووکی به پیره پیاوی زور‌هان و به
 که‌له‌خ دموتری. (خطابی ادبانه‌به پیرمرد) <
 قابووخه فیشهک +
 قابووره : [ناو] قولابه؛ قولابه‌ی‌پا؛ جومگه‌ی‌پا؛
 قابووله. (مچ‌پا)
 قابووس : [ناو] میر‌ده‌مه؛ خهوی ناشه‌وپاشه؛
 سه‌نگ سواربوون. (کابوس)

قاب‌هاویژ : (۱) [ناو، بک] که‌سی که جگ‌ه‌له‌لاوی
 له‌یاری جگین‌دا. (شتالنگ‌انداز). (۲) قاپاویژ؛
 (حیوانیکه در راه رفتن قوز کهای پایش به‌هم‌بخورد)
 قاپه‌شینکه : [ناو] قاپه‌که‌وله؛ گیای قه‌یته‌ران.
 (نام گیاهی است پرسیاوشان)
 قاپه‌که‌وله < قاپه‌شینکه.
 قاپیلک : [ناو] قاپیلک؛ نیسقانی دموری له‌شی
 ره‌قه و کیسه‌ل؛ توخلی گویز و بادام و... (پوسته
 لاکپشت؛ پوسته بادام و گردو)
 قاتا شهری : جهرگه‌ی شهر. (ب) مه‌یدانی شهر.
 (میدان جنگ)
 قاترداشاگی : له تورکییه‌وه هاتووه گونه‌هیسره؛
 هه‌لوچه‌ییکی دمنک گه‌وره‌ی ره‌شه. (آلوی سیاه
 دانه درشت)
 قاتو : [ناو] شه‌قه‌مشار؛ مشاری مه‌زنی دوو ده
 ستک. (دره‌دونفره)
 قات‌وقوتی : [ناو] قات‌وقری؛ گرانی و نه‌بوونی؛
 وه‌گیرنه که‌وتنی شتی. (گرانی‌ونایابی)
 قاتول : [ناو] وشترخوره. (خارستر)
 قاتی‌پاتی‌وشه‌ییکی فارسیه‌به‌لام له سه‌قز هه‌تا
 کرماشان له سهر زمانانه؛ تیکه‌ل پیکه‌ل. (قاتی‌پا
 تی)
 قاچاخی تند؛ فد: (۱) نه‌هینی؛ به دزیه‌وه. (پنهانی)
 (۲) مالی قاچاخ؛ شتیک که به قاچاخ ده فروشریت.
 (قاچاقی؛ کالای قاچاخ)
 قاچ‌قاچ : قاش قاش. (ف. مشه) پارچه پارچه.

(قاچ قاچ)

قاچک : [ناو] په لڅورۍ کاوړ نه کړاوی نیو گده
ی دووسم. (خوراک نشخوارننده داخل شکمبه)
قادیب : [ناو] پسیوړ و ښاره زای جهنگ؛ قادناس.
(متخصص امور جنگی)

قاده : [ناو] جوړیک خیشکه بو کیښانی شه غره ی
گیا و نالاف. (نوعی ارا به بدون تابر)
قاډ : وه لا تراو؛ قت؛ بهر که نار. (برکنار)

قارغ : پوژ کوړ؛ که سیګ که له پوښنیدا چاوی
باش نابینی. (روز کور) توپ قارپن. (نوعی بازی)
قارهمانی : [ناو] پله ی یه کمی کیهر کی و مرزشی؛
میړخاسی؛ پال هوانی. (قهرمانی)

قار هو اناوی دوو گونده له بهینی سه قز و بوکاندا.
(نام دوقریه)

قارپن : [ناو] قه له مناری؛ (نوعی بازی باتوپ)
قازانه سر : مه لیکی تیژ چنگاله و گوشت خوړه و
کلاونه. (نوعی پرنده شکاری) < قازان به سر.
(ف.هن)

قازوخ : [ناو] وشه یی کی تور کییه و تور که کان بو
نه شکه نجه دانی تاوانباران داریکی تاییه تیان دهر
په پاشی تاوانباران؛ دار تیپین. (نوعی شکنجه
ترکی در گذشته)

قازوق : < قازوخ

قازووج : [تاوه لئاو] له؛ لاواز؛ بی حال و بی تین و
بی توانا. (لاغر؛ ناتوان)

قازووخ : [ناو] هوړه ی دار قه له شانندن؛ میخ ته ویله؛
پوواز. (پفا)

قازهړن : [ناو] دهسکه نه له جاری پرگز و گیادا که
ناچار وه ک له وړپنی قاز چله چله دهسکه نه بکری.
(درو کردن بادست وساقه ساقه)

قازه قوړه : جوړیک پرووه که. (نوعی گیاه)

قازیاغه : [ناو] قازیاغه؛ قازیاخه؛ گیایی کی کور ته بالا
ی گه لاپانه و ده خوری. (قازیاغی)
قازیاغه : < قازیاغه

قازی بازی : [ناو] قالونچه ی پمگ سهوزی بریقه
داره که له سر گولان دهنیشی. (نوعی سوسک سبز)
قازی قولینگ : [ناو] قازی قولینگ؛ بالنده یی کی
قاچ و مل در یژی ناوییه و زیاتر له هه لفریندا پرز
دبه ستن. (درنا)

قازهک : [ناو] قشقه له؛ قشقه ره؛ قه له کلک در یژ.
(زاغچه)

قاست : قاس؛ نه ندازه؛ حاست. (حد؛ اندازه)

قاسلوانک : گوانی؛ پشولی. (سار)

قاسیه پاییزه : [ناو] قاسیده پاییزه؛ گولی داوودی،
مه له میکی لیډروست ده کهن بو جی چزووی
دووپشک و مار به که لکه. (گل داوودی)
قاش قاش : [ناو، ت] کووز کووز؛ له تله تی میوه.
(قاچ قاچ)

قاشقوش : مروقی تمبهل و له شگران. (آدم تنبل)
قاشقول : [ناو] قشقول؛ قشقیل؛ هه نجیری و
شکه و هبوو به سهر داره وه؛ هه زیری هسک بوو
بداریقه. (انجیر خشک شده روی درخت)

قاشقونجی : نافرته جرین و حه که دار. (زن
هرزه)

قاشکردن : برین و له تله تکردن، به تاییه ت
کالهک و شووتی و میوه. (قاچ کردن)

قاشو : [ناو] چپوشه ق؛ گوچانی گوین. (چوب چوگان)
قاشیله : [ناو] قاشووله؛ کوته شووشه و کوته چینی.
(تکه های شیشه و چینی)

قافک : [ناو] قاوخ؛ نیسقانی کله سر؛ قاپوور؛

قاپور؛ قافل؛ قاوړ؛ قاوغ. (پوسته؛ مجمه)
 قافکیت هیکا : [ناو] قافکی هیلکه؛ قاوخی هیلکه؛
 هیلکه‌ی خالی له سپینه و زهر دینه. (پوسته تخم
 مرغ خالی)
 قافله پښتیا : پښتیا که کاروانی پیدا دهړوا؛ (ب)
 پښتیا ټاوه دان و پان. (کاروان راه)
 قافله سالار: فند[ناو] پښتیا قافله؛ سهروکی قافله.
 (قافله سالار)
 قافلی : قافله؛ کاروان. (قافله)
 قاق : ټو پاشکومتن له یاری جریټانیدا؛ ډووا کهو
 تنی نه سب له جلیټانیدا؛ قاپ. (عقب افتادن اسب
 درباری جریټ)
 قاقان : خاقان؛ میر؛ گهوره؛ زیاتر به میری ولاتی
 چینیان ده گوت. (خاقان)
 قاقانی : [ناو] (۱) قهباله؛ بونچاق؛ قهواله. (قباله).
 (۲) جوریک قوماش بووه. (نوعی پارچه)
 قاقبوون : ټو له نران؛ قاپوون؛ قتبوون؛ ټو پاشکه
 وتن. (برکنار شدن؛ عقب افتادن)
 قاقلاو : [ناو] فرو؛ ماستی له ژه ک چیبوو. (ماست
 از اغوز درست شده)
 قاقلو که شه یتان : قاپیلکه‌ی شه یتانو که؛ شه یتانو
 که. (صدف حلزون)
 قاقلی به هاره : شه مالگیر؛ گیاییکه دژی هوورگ
 (میکروپ)، بو گهړولی و برینی چلک کردو به
 که لکه. (گلپر رومی؛ انسجنان رومی)
 قاقنه ک : ژه ک. (اغوز)
 قاقه بچک : [ناو] قاقری؛ قورقور اچکه؛ قورقور اکه؛
 قورقور اچکه؛ قامیشه؛ قورقور؛ کر کر اکه‌ی گهروو.
 (خرخره)
 قاقیزه : [ناو] قازوو. (زاغ کوچک پاقمرز)

قاقیزه : [ناو] قازوو؛ قازی؛ له تورمه‌ی قالوهره
 شه به به لأم چوو کتره و دندووک و پای سووره؛
 قهله قاز. (زاغ پا قرمز)
 قال : له پاش سر دادی و واتای مه ژوول بوون و
 خریکی کاری بوون دده؛ سه رقالی کاره : سه ر
 ی ناپه رژی (مشغول)+
 قالاوخور : گوراله موسایانه : < قالاوگیر
 قالاوگیر : [ناو] سام پښتیا؛ گیاییکه گوله که‌ی ورد و
 ټوپ ناسایه دژی زه راوه. (کلاغ خوشه‌ای)
 قالووه سیاوه : قه لاوه سیاوه؛ قهله پشه؛ قالوهره
 شه. (کلاغ سیاه)
 قالب پښتیا : [ناو] کاری له قالب دانی کانزا یان
 خشت له قالب دان. (قالب ریزی)
 قالب سازی : [ناو] کاری دروست کردن قالب؛ جیگای
 دروست کردن قالب. (قالب سازی)
 قالب سووک : [ټاوه لټاو] اړو سووک؛ چالاک و نازا؛
 دژی له ش گران. (آماده انجام کار؛ ضد تنبل)
 قالب گران : [ټاوه لټاو] له ش گران؛ تمبهل. (تنبل)
 قالب گرتن : قالب دروست کردن و نه اندازه گرتن
 قاوخی دروست کړاو یان نه اندازه گرتن شتیک که
 بهو نه اندازه دار پښتیا؛ قالبی ټاپوی قوپرین دروست
 کردن بو دار شتن به کانزا؛ قالبی ددان گرتن به
 هویری تاییه ت بو چپکردنی پروو کیش یان
 ددانی ده ستکرد. (قالب گرفتن).
 قالب مجی : < قالب پښتیا
 قالبی : [ناو] شتی له قالب دراو یان به قالب ده ر
 هاتوو؛ په نیری قالبی و چوار گوشه. (قالبی)
 قالچه : [ناو] قانچه؛ سووانه؛ گویشووانه؛ سووانگه.
 (کناره‌های پشت بام)
 قالک : قالک؛ توخل؛ توخل؛ قه پیلک؛ کاسه‌ی

سهر. (پوسته، جمجمه)

قالکراو: [ئاوه لئاو + ناو بهر] ئاتياو؛ کانزای به ئاور
تاواوه؛ ههنگوینی میو لی جیاوه کراو و پالآوته.

(ذوب شده؛ صاف شده)

قالنجه: [ناو] کوتر مباریکه؛ تفرک. (فاخته

قالنگ: [ناو] گولوله؛ قالنگه بهن: گولوله بهن؛ کلآفه.

(کلاف)

قالووشک: پیستی دار؛ تویخلی دار. (پوسته درخت)

قاله قنگ: [ناو] قالقنگ؛ ریواسی کوله بنه ی

ساقه ت کورت. (ریواس پاکوتاه)

قالیاف: [ئاوه لئاو + ناو، بک] تهون کهر؛ ته فنکه ر؛

فه ر شباف؛ فه رش چیکه ر. (قالیاف)

قالیافی: [ناو] شو لا ته فنکرنی؛ کاری تهونکردن؛

چیکرنا مافی ری. (قالیافی)

قامام: [ناو] قومام؛ په له سوور؛ گیاییکه کورته بالآ و

بوئی لیموی لی دیت، له ئاودا ده یکولینن و ئاوه

که ی دزی کیچ و گهنه و جووله وهرانه. (گور گیاه؛

سنبل هندی)

قامکه گه وره: تبالامه زن؛ تباله رانی؛ تباله رانکی؛

که له مووس؛ تبلی پانکی؛ بهرانه ک؛ په نجه که له.

(انگشت شصت)

قامکی براتووته له: قامکی نهنگوستیله؛ تبالا پوخی

براتووته؛ بابه لیچک. (انگشت حلقه؛ انگشت بنصر)

قامکی چکوله: قامکه تووته له؛ قامکه تووته له؛ تبالا

قیچیلک؛ قه لینجه ک. (انگشت کوچک)

قامکی شاده: تلیا شادی؛ تلیا هه لآ فیژ کی؛ دوشاو

مژه؛ له پال قامکه گه وره دایه. (انگشت اشاره)

قامکی ناونجی: تبالاناوی؛ تبالانیفه کی؛ قامکی

نیوه پاست؛ نه پنه مووتی؛ قامکی قووتی؛ هه له مه قوو

ته. (انگشت میانی)

قامیشه: < قاقه یچک.

قامیشه ره شه: [ناو] زله میړگ؛ گیای جه گهن.

(گیاه هزارنی؛ جگن نه ری)

قامیشی شه کر: [ناو] قامیشیکه شه کری لیده گرن.

(نیشکر)

قامیشی گه رمیان: [ناو] له له؛ جوړیک قامیشه که

خه یزه رانیشی پیده لین. (خیزران)

قاناو: ئاوه پووی پیساوی مه بال؛ گه ناو. (جوی

گنداب ستراح) +

قانتوڤ: سه وه ته. (سبد)

قانج: [ئاوه لئاو] زوور؛ زبر؛ قهو ی و نه ستوور؛ دزی

ناسک و لووس. (زبر)

قانچک: [ناو] قه لئاس؛ پرزی گوله گهنم و جو؛

داسوو. (پژ؛ داسه)

قانزاج کردن: قانزاج کردن؛ سوود کردن. (سود

بردن)

قان قان: مه و دامه ودا؛ به ینا به ین؛ جیگه جیگه؛

په له په له. (جای جای. گله به گله)

قانگ: گیای نه سپه ندهر؛ تووه که ی ده سووتینن

دوو که له که ی دزی هوورگه. (میکرپوب). (اسپند)

قانگه: کانگه؛ کانگا. (کان)

قانونوزان: [ناو] قازی؛ پسپو ری قانون و ده ستوور

و یاسای دادگا. (متخصص قانون؛ قاضی)

قاوچه خماخ: [ناو، ت] قاو و چه خماخ؛ نه ستی و

به رد و پووشو بو ئاور کردنه وه. (هود و سنگ

آتشزنه)

قاولمه: [ناو] قابلمه؛ چان چیلک. (قابلمه)

قاوه خووری: [ناو] فنجان و ئیستیکانی چوو که ی

تایه ت به قاوه خواردن. (قهوه خوری)

قایش کیشان: [ناو] (ب) که له وه کیشی؛ نافه رمانی؛

سهریادان؛ شهره قسه و کیشه کردن. (تمرد)
 قایبه : له قاعیده‌ی نارویه‌یه هاتووه. (قاعده)
 قجیله‌شوان: [ناو]مه‌شکه‌دره؛ جوړیک کولله‌یه له
 شیره کولله گه‌وره‌تره و دهنگیکی به‌رزی هه‌یه و
 له سهر پنجه گیا دهنیشی و وهک سیسرک
 دهنگی هه‌لدینیت. (نوعی ملخ)
 قرالوو: قرتول؛ پیری زورهان. (پیرازیا‌افتاده)
 قریوق کوژ: قورواق کوژ؛ گیاییکی کورته بالآیه و
 گوله‌کانی پینچ به‌ره. (وزغ کش)
 قریوک: [ناوه‌لناو] ههر شتی پزیوی ناقایم که
 خهریکه بشکی و قریبی. (نامحکم؛ شکستی)
 قرتاندن: [چاوگه‌ت] قرته‌کردن و گارکه‌گاری
 مریشک. (قد‌کردن مرغ)+
 قرتک: [ناو] نزگه‌ره؛ نقره. (سکسکه)+
 قرته‌لیرین: [چاوگه‌ت] خواردن و ته‌واو‌کردن؛
 هیچ نه‌هیشتنه‌وه. (خوردن تا اتمام)
 قرش‌وقه‌وال: گیاو کلوشی وشک. (ساقه‌گندو
 گیاه‌خشک‌شده)
 قرتول: قرالوو؛ پیری زورهان. (پیرازیا‌افتاده)
 قرتیخستن: [چاوگه‌ت] کوشتنی به‌کومهل؛ ئاسه
 وار لی‌برین. (کشتن دست‌جمعی)
 قرتیکه‌وتوو: وهک جوین به‌مندالانی هاروهاج
 ده‌وتریت؛ ئاسه‌واربراو. (فنا سده‌ها)
 قرچ: [ناوه‌لناو] شتی تورت و ناسک. (ترد و نازک)
 قرچ: قرچ بوو؛ شکا؛ قرچ بوون؛ له‌تبوون؛ قرچ؛
 شکان؛ تورت. (شکستن؛ شکستی)
 قرچوک: قرچ؛ تورت و ناسک. (شکستی و ترد)
 قرچول: شتی قرچ؛ (ب) مروقی قرچ و چرچول؛
 چرچه‌لوک. (برچین و چروک)
 قرچه‌یی: یه‌کپی و به‌له‌ز له‌بهر که‌سی هه‌لسان.

(جلوپای کسی باشتاب‌بلندشدن)
 قرخاندن: [چاوگه‌ت] قرخه‌قرخ‌کردن؛ دهنگی
 گه‌روو کاتی خنکان. (خرخر هنگام‌خفه‌شدن)
 قرخول: [ناوه‌لناو] قرخن. (زیاد‌خرخر و سرفه
 کننده)
 قرخه‌مه‌ره‌س: [ناوه‌لناو] مل‌نه‌دان و پریگه‌دانه
 گرتنی تاژی رست‌کراو. (امتناع از بدن‌بال‌آمدن
 تازی و سگ)
 قرزلوک: کیچی ده‌ریا؛ نه‌نگوش؛ قولمه‌ی‌ئاوی؛
 مه‌یگوو. (میگو)
 قرقیز: زمان و خه‌لکی قرقیزستان له‌ئاسیای
 ناوه‌ندی. (قرقیز)
 قرق‌نای: قرق‌اندن؛ موزده؛ خه‌به‌ری‌خوش؛ نوفالانه.
 (بشارت؛ مزه)
 قرق‌نایی: قرق‌اندن؛ نوخشانه‌ی خراپ یان چاک
 پیدان، یان هیئان (فال‌بازدن؛ مزه)
 قرقه‌قمزه: (ب) نازوقه‌مزه؛ ناز و نه‌تووار. قه
 لبیره؛ نازونیناز؛ عیش‌وه‌وناز. (قروغمزه)
 قرقه‌قم: [ناو،ت] قیرمه‌قیر؛ هه‌راهه‌را؛ دهمه‌قاله.
 (دعوای لفظی و دادوقال)
 قرقه‌قم: [ناو،ت] کیشه‌کیش؛ زه‌حمه‌تی زور؛ به
 هه‌زار قرقه‌ق‌جانتاکه‌م هه‌لگرت زور قورس بوو.
 (زحمت)
 قرق‌یان: [چاوگه‌ت] قرق‌بوون؛ قرتیکه‌وتن؛ تی‌کرا
 مردن. (مردن دست‌جمعی)
 قریژه‌کوچک: [ناو] خه‌نه‌به‌ردیله؛ خه‌نه‌گورگه؛
 گله‌وه‌ز؛ گله‌وه‌زه؛ گه‌نمه‌به‌ردیله؛ چاییه‌شه‌یتانه؛
 به‌لخ‌کوچک؛ قه‌وه‌زه‌به‌رد، بیروبه‌رتک؛ خه‌نه‌تیفک؛
 قوزمه‌به‌رد؛ خه‌نه‌تیلکه. (گل سنگ)
 قریوله: قهرموئله؛ قه‌رویله؛ ته‌ختی له‌سهر نوو

ستن. (تختخواب)

قزلباش : تند؛ فند[ناوت] دوو وشه ی لیکدراوی

تورکییه قزل : سوور و باش : سهر، واتا سهر سوور.

(ب) عهسکه ری شاعه باسی سهفه وی که کلاویان

سووربوو و ناویان دهر کردبوو به سهر سوور به

تورکی ده بیته قزلباش. (قزلباش)

قزو تیتک : [ناوت] مووی سهر؛ سهر و قز. (مووی

سر)

قسقانیج : [ناو] جوو له موهریکه له قالدونچه چوو کتره

و کلکی دوو فلیقانه یه. (نوعی سوسک)

قسقه : تووی ییاز. (تخم ییاز)

قسقه : سه لکه ییازی ورد، بو چاندن. (پیاز ریز)

قفه په شه : [ناو] قوز په شه؛ کوخه په شه. (سیاه سرفه)

قلا فپه منگی : کاسه لکه شینه؛ کاسه له شینه و کرا

سه شینکه له. (سبز قبا)

قلنج : [ناو] داسوو؛ داسووک. پرزه ی سهر گولی

گهنم وجو. (اخگل؛ داسه)

قلخن : <قرخول.

قلکه جهوت : [ناو] کلاوه ی به پروو. (کلا هک بلوط)

قلم بوونهوه : [چاوگه ت، رژیان؛ (ب) خه لاسوون؛

جاران دموله مه ند بوون به لام قلم بوونه ته وه و

هیچیان نه ماوه؛ تایفه ییکی گهوره بوون که سیان

نه ماوه به جاری قلم بووونه ته وه. (ریختن؛ ازبین

رفتن)

قلم کردنه وه : [چاوگه ت، (۱) پرژاندنی ناوی دهفر.

(ریختن آب ظرف). (۲) به بادان و له دهست

دانی مال و سامان. (بیاد دادن دارایی)

قله کردن : گالته کردن؛ جهه فنگ کردن. (شوخی

کردن)

قلیج : شمشیر؛ شوور؛ شیر؛ ناوی گوندیکه نزدیکی

بوکان. (شمشیر؛ نام دهی است)

قناولی : گیاییکه بو مالیجه ی (سینوزیت) نازاری

چلک کردنی ناوه وه ی لووت و دهمو چاو به که لکه.

(گیاه منداب)

قنچ بوونه وه : راست بوونه وه؛ قوت بوونه وه. (پا

شدن؛ سر بلند کردن)

قنچ گوش : که رویشک. (خرگوش)

قنچیلانه : [ناو] خنچیلانه؛ خونچیلانه؛ چوو که له ی

جوان. (زیبای ریزه)

قنگرتن : فیبری دانیشان بوونی زارو. (نشستن

یاد گرفتن کودکان)

قنگه جوو پی : قنگه جوو لی؛ خو خافلاندن و بی مه

یلی له کردنی کاریک؛ مله جوو پی به نزا که تتره.

(بی میلی از انجام کاری و به تاخیر انداختن)

قنگه خه و خه و نه نوو چکه به دانیشان ته وه و نه وزدان.

(پینکی)

قوباد ناوی جوو ریک ماسی؛ ناوه بو ییاوان. (قباد)

قوتب : [ناو] کوشتاری به کومه ل و هچکه س

نه هیشتن. (نسل کشی)

قوتب پین : [چاوگه ت، له ناو بردن؛ لناف برن. (از بین

بردن) قوتب کردن : بنه بر کردن؛ قه لچو کردن؛

په گز نه هیشتن. (نسل کشی و ریشه کن کردن)

قوتو قول : <قه وی و قول.

قوت و قایم : [ناوه لئاو] زور مه حکمه؛ زور قایم.

(خیلی محکم)

قوت و قوی : [ناوه لئاو] تیکسمراو؛ مروقی ته زه

و زه لام. (شکم گنده؛ لندهور)

قوته قوتد کوته کوتی دل لیدان. (زدن نبض) +

قوته مووت : قوته موور؛ نازالی گوی گچکه و قوت.

(گوسفند و بز گوش کوچک و بر جسته)

قوتیان : [چاوه،ت] کوخین؛ قوخن؛ کوکین.
(سرفه کردن)

قوچوو سه رقهل : نووچکه ی کیو. (قله کوه)
قوچنه : [ناو] قوشنه؛ قوشوون؛ له شکر. (لشکر)
قودغ : [ناو] له تور کییه وه هاتووه : جاشه که ره؛
هولی که ره؛ گودخ. (کره خر)

قوده : خو په سه نه؛ گه فقهزه؛ گه به زه؛ خو به زل زان؛
له خو بایی؛ بادیه هوا. (خودپسند)

قوديله : قوديله؛ ناوینه ی چوو که. (آینه کوچک)
قوپ : (ب) هه راو؛ له بهر یه که ره وینه وه ی نالقه و
جه غز؛ قویانی دوفر. (گشاد؛ قور) +

قورابه : قه رابه؛ ده فریکی شووشه ی مل دریزی
گه روو تنگ. (قرا به)

قوراخ : [ناو] که ژووی ژیرسکی باره به ره بو
پاگرتنی کورتان؛ که ژگ. (نوارپهن؛ بندپالان)
قورازه : قورازه؛ نامیری وه ک سه یاره ی کو و
شرو و و شکاو. (قراضه)

قوراس : [ناو] یه که ی ژماردنی کالای توجاری
به رانبهر به دووا زده دوو جین. (قراض)
قور او خوار دنه وه (ب) منه ت کیشان؛ منه تبار بوون.
(منت کشیدن)

قوربانی : (ب) گیان له دستدان له شهر یان پرو
داو یکدا؛ شهر ی دوینی سی قوربانی لیکه وته وه.
(قربانی) +

قورینه : قرینه. (آروغ)
قورچ و قورژین : [ناوت] کونج و قورژین؛ که لین و
کولین. (سوراخ سمبه)
قورخانه : [ناو] جبه خانه؛ جیگای چه که وته قه منه ی.
(اسلحه خانه)

قورخچی : که سی که ناگای له لیله وار و دارستان

و میسه ی پاوانه. (نگهبان بیشه)

قورس : (ب) خوراک؛ که درمگ هه لده تاوی.)
خوراک دیر هضم) +

قورسان : [چاوه،ت] پچران؛ پسان؛ هه لتاواندنی
خوراک له گه ده دا. (پاره شدن؛ هضم کردن)
قورساندن : [چاوه،ت] پچراندن؛ پساندن؛ قور
سان. (پاره کردن)

قورسه یاو؛ [ناو] گرانه یاو؛ گرانه تا؛ که وته یی؛ نه سپه
ک؛ که وته یی. (تیفوس)

قورشیلان : قورخوشکردن و ناماده کردن بو قوره
کاری و هیربار؛ (ب) کچانی ناوایی دمنگ ده دران
بو شوینی و یاسای هه لپه پین و داواتیش به ده م
شیلانی قوری هیرباره وه به پروه ده چوو. (مراسم
آماده کردن گل کوزه گری)

قورقورک : [ناو] که ره ک؛ هه ویره؛ که ره واله. (بلدر
چین)

قورمچاندن : (۱) سیس بوون. (پژمرده شدن) (۲)
لیو هه لقورتانندن. (لب ورجیدن)

قورمیج : [ناو] ره شایی و بارستای دوو که ل له سه ر
دیوار و میچی مدبه ق نیشوو. (دوده سقف مطبخ)
قورنی : [ناو] تووره؛ قه لس؛ به خیل. (عصبانی؛
بخیل)

قور و چلپاو : [ناوت] قوری شلی دوی بارانی زور.
(گل و شل)

قوروشکه : [ناو] روسد؛ تده شهر به و ناو خور
ده سکردار له چیمکو. (لیوان لعابی دسته دار)
قورووسکاندن : دمنگی سه گ له کاتی بازار پیگه
یشتن دا. (جیغ و ناله سگ از شدت درد)

قورووش : له دوی قایش دی، قایش و قورووش؛
قایش و له ته قایشی زور. (چرم و تکه چرم زیاد) +

قورپه پست : [ناو] قورپه بان. (گل اندود کردن بام)
 قورمه مه : [ناو] دهن؛ دهند؛ دهندى جيى گاسن له
 بنى ناموورد؛ که به سه رثا موورمه ده کريت. (جای
 تيفه گاو آهن)
 قورپى : [ناو] (۱) حاله تى قورپوون و گون په نمان.
 (فتقى داشتن). (۲) قورپى؛ چادان. (قورى) +
 قورپى : جوييکه بو زنان واتا زنى که خه شى
 هه راوبى. (ای گشاد)
 قورپجان : جويى زنانه؛ قورپى. (دشنام زنانه)
 قورپى قهلا : گونديکه سهر به شارى پاره که نه
 شکه وويکى به ناوبانگى لييه هه ربه و ناوه. (قورى
 قلعه)
 قورپه زهرده : [ناو] زهرده قورپه؛ جورپک مارمیلکه که
 پهنگى ده وروبه رى ده گريته خوى (نوعى سوسمار)
 قوزاى : [چاوگه] قوخين؛ کوخين. (صرفه کردن)
 قوزلوو : گونديکه نزیکى شارى سه قز که تريى
 به ناوبانگه. (نام دهى است)
 قوزه سیاوه : [ناو، ت] قوخه پشه؛ خورووزه ک.
 (سیاه سرفه)
 قوزمه قوز : [ناو، ت] کوخه کوخ؛ (صرفه کردن زیاد)
 قوفلى پرمزى : قوفلى پرمزدار، که به پرمزى
 تاييه ت و ديار يکراو ده کريته وه. (قفل رمزدار)
 قوقل : [ناو] نيړه کهو. (کبک نر)
 قوقلانندن : [چاوگه، ت] دهره يئانه دهر؛ وه ک کاسه
 ى چاو هه لکولان؛ چاقيت وى قوقلانندن؛ چاويان
 دهره يئا. (قلعتى در آوردن)
 قوقلانندن : [چاوگه، ت] هه لکولين؛ چاو قوقلانندن؛
 کالانى چاو دهره يئان. (قلعتى در آوردن)
 قول : کون. (سوراخ)
 قول : هه لاتن وه ک هه لاتنى هه وير. (ور آمدن) +

قولا پدوزى : چنين يان دوورينى هه رشت به
 قولاپ. (قلاب دوزى)
 قولاپى دووچز : [ناو] جورپک قولاپى ماسيگرته
 که دوو نووکى تيزى هه يه و ماسى ليى پزگار
 ناييت. (قلاب دوسر)
 قولاجه : مهوداى هه رديو قول به کراوه يى؛ بو
 پيوان و نه ندازه کردن. (فاصله دودست باز شده)
 قولپير : [ئاوه لئاو + ناوبک] ده ستير؛ ده ست و گوپير؛
 (ب) ساخته چى؛ کلاوباى. (کلامبردار)
 قولت : سه لت و قولت : په بن و ته نيا؛ تاق و ته نيا.
 (تک و ته نيا) +
 قولتير : قه لحه کوڼ؛ زياتر بو ميينه ده و تريت.
 (واژه توهين به پيرافتاده)
 قولته ي پان : [ناو] شلکه ي پان. (نرمه ران)
 قولداخ : [ناو] بازنه؛ خر خال. (النکو)
 قول قول : دهسته دهسته. (گروه گروه؛ دسته دسته)
 قولک : [ناو] قولله ک؛ ده خيله ي قهره پوولى
 مندالان. (قلک)
 قولک : [ناو] چه پک؛ چه پکه؛ پر قولى ده ستيرک.
 (دسته)
 قولکردن : [چاوگه، ت] (ب) له قوماردا پاره يينه
 هيشتن (کوژى قومار بازانه). (در قمار تا آخرين
 دينار از حريف بردن)
 قولمه ي ناوى : کيچى دهر يا؛ نه نگوش؛ قرز آلوکه؛
 مه يگوو. (ميگو)
 قولنج : [ناو] کولنج؛ پرونج؛ پرمق بوونى نه ندامى
 له ش وه ک قولنجى شان و مل و قولنجى گه ده.
 (قولنج)
 قولنجى گه ده : [ناو] له سه رمای زوره وه مروف توو
 شى ده ييت و نازاريکى جيى مه ترسييه. (قولنج)

(معدہ)

قولنچک : < قولینچک.

قولوچ گپ: شاخ گپ: شاخ وەر گه پړاو؛ شاخ چه میو.
(شاخ کج)

قوله : (ب) خستنه پشت گوی و له بیر چوونه وهی
قهر زانده وه؛ که وته قوله نه یترنایداته وه . (کنایه
از قرصی که ادا نمی شود)

قوله : قوله؛ قول؛ کورت؛ بی کلک؛ کلک کورت.
(دم کوتاه؛ بی دم)

قوله کووره : لووله ی دوو که لکیشی سوږا. (لوله
بخاری)

قولیر : [ناو] حوله با؛ پوچن؛ ده لاقه. (پرویزن)
قولینچک : [ناو] سووچ؛ گوشه؛ قوزبن؛ که لین؛
قولنچک. (گوشه؛ زاویه)

قولینگ : [ناو] (۱) پاچی دوو سه ر. (کلنگ) (۲) قازی
قولینگ؛ قورینگ. (درنا)

قومار : (ب) خوبه ټاو و ټاگردا دان؛ زیاتر له
توچاره ت و موعامه له دا. (قمار؛ ریسک) +

قومراخ : [ټاوه لټاو] به ده ست ویرد؛ گورچو گوډل؛
ټازا؛ له سه رحال؛ قوڅاخ. (قبراق)

قومسال : خاکی زیخ دار؛ زیخه لټان؛ خیزه لټان. ()
خاک دارای شن)

قومه لان : [ناو] قومه لټان؛ زیخه لټان. (شنرار)
قوتراش : [ناو] خوتراش؛ که ره سته یی که به تیخ

پیش ده تاشی. (خود تراش)

قونگره : [ناو] ددانه ی زوی لیواری کوشک بو
سه نگه ر یان بو جوانی. (دندانه؛ کنگره)

قونگره : [ناو] گونجه ی نه ستیر (راه آب استخر)
قونگره قونگره : شه پوډ شه پوډ؛ همر شتیک زور
په له بهرز و چالی بیت. (کنگره کنگره؛ مواج)

قونه ره : [ناو] (ن) منگه، قونده ره؛ کهوش؛ پیلو.
(کفش)

قووشچی : شاروچکه ییکه و ناوی چپاییکه له
بهینی سه لماس و ورمیدا. (قوشچی)

قووفلین : چرچ هه لټانی چه رم. (چروکیدن چه رم)
قووقنای : [چاوگه ت] قووقاندن؛ خویندنی که له
شیر. (خواندن خروس)

قووقه : دهنگی که له باب. (صدای خروس)

قوولکرن : [چاوگه ت] کون کردن. (سوراخ کردن)
قوولکه ستو : [ناو] چالی بهر گه ردن. (گودی گردن)

قووله شکاندن : (ب) بن پزاندن. (دخترگی برداشتن)
قووناو : [ناو] پاشاوی ټاو داشتنی زهوی که له خوار

هوی بر ژینه دهر موه. (آب زیادی از مزرعه خارج شده)
قوونجانلن : [چاوگه] بهستن؛ قووجاندن؛ چاف

گریدان؛ لیکنان و بهستنی دهست و چاو. (بستن)
قوونسوول : [ناو] نوینهری ولټیک له ولټیکی

دیکه دا. (کنسول)

قوونوو : [ناو] که نووی میس هه نگوین؛ که نووی
گوژه ټاسای هه نگوین. (کندوی غسل)

قوونه جووړی : گهی گرتن؛ مل بادان و نه کردنی کار
ی. (اطاعت نکردن؛ سرباز زدن از کردن کاری است)

قوونه خشکی : خوځشاندن له سه رسمت. (روی
باسن خزیدن)

قوونه خه و : و نه وز؛ به دانیشتنه موه و نه وز دان؛ چور
ت لیدان. (چرت زدن)

قوونه پړزه : [ناو] دوومه لی که به هو ی سوواری
زور موه له خوار ستمه موه دهر دی. (دمل بعلت سوار

کاری زیاد)

قوونه شه ر : شه ری نه به راستی؛ شه ره جنیو یان
چنگه پلماشکی بو خو دزینه موه له شه ر. (جنگ)

لفظی)

قوونه ههنگوین : < قوونوو.

قویماخ : [ناو] تدجووو جوش؛ خوراکى زهستان
له ئارد و ږون. (قیماق. کاجی)

قهبا : [ناو] کورتهک؛ لیباسى هامدامان؛ لیباسیكى
دریژی وهک بالته. (قبا)

قهبر کول : قهبر کول؛ قهبر کهن؛ قهبر هه لکهن؛
کهسیک که قربر هه لده کهنى. (کهسیکه قبر می کند)
قهبر او قهبر : دهرهینانى مردوو له قهبر و گواستنه
وهی بو قهبریكى تر له جیگایىكى تردا. (تعویض
جای قبر)

قهبز : (۱) دژی ږموانى و زه حیرى. (قبض). (۲)
قهوز پسوولهی حیساب. (قبض). (۳) قهوس؛
کاتى ساردیى پاییز. (اواخر پاییز)

قه بهل : قه بهل؛ قوتته رات؛ کارى گرتنه عوده به
کوته رات. (کوته رات)

قه پانچه له : [ناو] قوچه قانى بهن؛ قلماسکى بهن؛
به ره قانى. (فلاخن)

قه پچل : [ناو] دزیو؛ ناشیرین؛ ئیسک گران.
(زشت)

قه پوپر : [ناو] قات و قپ؛ گرانی. (نایابى)

قه پووشکه : [ناو] توپکل؛ توپخل؛ قاوخ؛ کاسه لهی
به ږوو؛ سه ده فی شهیتانوکه؛ کاسه لهی داپوشه رى
ږمه و کیسه ل (پوسته. لاک پشت. صدف حلزون)
قه پوولک : پاشقول؛ پاهو بهرپا دان. (لنگ)

قه په چه : ږهنگه له قه باتماخی تور کییه وه هاتبیټ
به واتای بهستن؛ دهست بهستن؛ ږیگالی بهستن.
(دست و پابستن)

قه تارچیان : گه ږه کیکی قه دیمیه له شارى سنه.
(محلله ای درسندج)

قه تار کیس : [ناو] واگونى پیشه وهی قه تار (شهمه نه
فه) که موټوږى قه تارى تیدایه و قه تار ږاده کیشى
به دواى خویدا. (واگن موټور قطار)

قه تران : فلنماکیكى کیمیاى پاتړولیه له نه وتی
ږهش به دهست دى وهک مازووت وایه، دهرمانى
نه خوشینی (ته به قى) دوو سمه. (قتران) +

قه تلاس : [ناو] لئو] نایاب؛ بى هاوتا؛ بى وهک؛
ئه وهی قهت لاسایى ناکړیته وه. (بیمانند) +

قه تیس : ږاگیراو؛ مه حتله؛ تراوى کوو بوو؛ ږاوه
ستاو؛ فرمیسک له چاویدا قه تیس ماوه. (معطل؛
مایع جمع شده)

قه تین : لهت بوون؛ قرتان؛ شکان؛ بریان. (قطع
شدن، شکستن)

قه جه له : < قشقه ږه.

قه داخه : قه دهغه. (قدغن)

قه دکردن : نووشتانده وه؛ دوو توکردن. (تا کردن)
قه دوقه واره : [ناو]، [ت] قه دوباآ؛ به ژن و باآ. (قبو بالا)

قه ده ح : فد؛ [ناو] پیاله ی خواردنه وهیه، شووشه
بیټ یان گلینه. (قدح) +

قه ږابه : < قوږابه

قه راخگرتن : نووشتانه وه و دوورینی قه راخی لیا
س. (دور گرفتن)

قه راده : [ناو] لئو] بى هیژ؛ بى تابشت. بى تین؛
چرچول؛ پیری زوړهان (از کار افتاده)

قه راروپر به ږه پیمان بهستن و تهواو بوونی موعامه
له؛ خاتیمه ی قسه ی موعامه له. (قرار داد بستن)

قه راسه کردن : بهر زکردنه وهی شتى قورس و سه
نگین به لوسه و قه راسه. (بلند کردن با اهرام)

قه راغ و بیجاغ : [ناو]، [ت] قه راخ و بیجاغ؛ دموروبه ر.
(اطراف؛ دوروبر)

قهر اقه را : [ناو] خازمه‌لی؛ یاری خوشارکی. (قایم
 موشک؛ قایم باشک)
 قهراوش : [ناوبک] بالکیش؛ سهرنج راکیش؛
 دلدار و خوشهویستی ههست بزوین. (جذب کننده)
 قهریبل : [ناو] بیژنگ؛ سهرند؛ هیله‌ک. (غریبال؛
 سرند)
 قهرپوونه : جیگای نهوت له لامپادا. (جای نفت در
 لامپا، چراغ نفتی)
 قهرتلاندن : [چاوگه‌ت] قرتاندن و په‌رتاوتنی لقی
 دار؛ هه‌ژگه‌لی دار په‌رتاوتن. (هرس کردن درخت)
 قهرتلین : قهرتلان؛ قرت کردن؛ په‌رتاوتن. (قطع
 کردن)
 قهرتماغه : [ناو] قه‌تماخه؛ قرتماغه؛ توژی سهر
 برین؛ پوس به‌ستنی برین؛ قرتماغه. (پوسته زخم)
 قهرخ : [ناو] نهو نه‌ندازه وینجه یا گیا که به‌یه‌ک
 گه‌وزی مه‌له‌غان ده‌رویت‌ه‌وم. (اندازه‌ای در درو)
 قهرقوو : [ناو] قوڅ و دارستان و قامیشه‌لان. (چنا
 رستان و نيزار)
 قهرقه‌س : [ناو] گلوشی گیرنه‌کراوی ده‌وری
 پیخوی. (ساقه‌های خورندشده درو خرمکوبی)
 قهرقه‌ف : مه‌ی. (می)
 قهرقل : [ناو] کفن؛ هومایی بو داپوشین و پیچیان
 به‌ده‌وری له‌شی مردوو دا. (کفن)
 قهرماندن : [چاوگه‌ت] قهرملاندن؛ ماندوو کردن؛
 هیلاک کردن. (خسته کردن)
 قهرمچاندن : [چاوگه‌ت] قهرمچاندن؛ پوو کاندنه‌وه؛
 مووچاندنه‌وه؛ ورد کردن؛ چرچ کردن؛ چروک کردن؛
 هوور کرن. (خورد کردن؛ چروک کردن)
 قهرمچین : [چاوگه‌ت] قهرمچین؛ ژاکان؛ چرچ بوون؛
 سیس بوون. (پژمرده شدن)

قهرملین : ماندوو بوون؛ هیلاک بوون. (خسته شدن)
 قهره‌ئاغاج : تد؛ له‌تورکییه وه‌هاتووه (۱) (ناوی گوند
 یکه). (۲) داری په‌لک؛ ره‌شه دار. (درخت ترنگوت؛
 نوعی چنار)
 قهره‌بالغ : تد؛ قهره‌بارغ؛ هه‌شامات. (جمعیت زیاد،
 شلوغی)
 قهره‌بووسه‌ندنه‌وه : توله‌سه‌ندنه‌وه. (انتقام گرفتن)
 قهره‌پلاو : پلاوی که برویشی تیدایی؛ یه‌کاوه؛
 برویش پلاو. (بلغورپلو)
 قهره‌چیاوا : گه‌ره‌کیکه له شاری سه‌قز. (محل‌های
 در شهر سقز)
 قهره‌ستوون : [ناو] قه‌پان؛ ئامیریک بو کیشانی باری
 زور قورس. (قپان)
 قهره‌سی : [ناو] بلالوو که کیویله. (آلبالوی وحشی)
 قهره‌قاز : تد؛ [ناو] قازای ره‌ش؛ جوریک قاز به‌لام
 ره‌نگی بوری توخه. (قازسیاه)
 قهره‌قانی‌گیلانی : قهره‌گه‌یلان
 قهره‌قورووت : فد؛ تد؛ [ناو]ت؛ ماکیکی خوارده
 منه‌ی و زور ترش و سویره ره‌نگی خورمایی توخه.
 (قهره‌قروت) +
 قهره‌قوول : [ناو] قهره‌قوول؛ قهره‌ول؛ قه‌راول؛
 چاوهدیر؛ سهربازی زیره‌وان. (قراول)
 قهره‌قولخانه : [ناو] قهره‌ولخانه. (قراولخانه)
 قهره‌کول : مه‌ری لاوازی تووک کورت. (نوعی
 گوسفند)
 قهره‌گه‌یلان : قهره‌قانی‌گیلانی؛ داریکه له باکووری
 ئیران به‌تاییه‌ت له گیلان زوره و میوه‌که‌ی ده
 کولین دزی ته‌وژمی خوینه. (قره‌قا)
 قهره‌مات : تد؛ سه‌یروسه‌مه‌ره؛ حه‌یران؛ سهرسوور
 مان. (سیار حیران)

قه‌رموکی : چارز و قه‌لس به سه‌رما؛ سه‌رمایی؛
که‌سی که سه‌رما له گیا نیدا شکایتموه و دایم
سه‌رمایی. (سرما)

قه‌رمه‌ست : فد؛ تد؛ سیامه‌ست؛ زورمه‌ست؛ (ب)
زورمه‌ست و ناگا له خو پراو. (سیاه‌مست)
قه‌ره‌نه‌ی : [ناو] نامیریکی موسیقیه به فوو لیده
دری و بنه‌که‌ی زورنا ناسا ره‌واوه‌ته‌وه و کونه‌کانی
کلیلی تاییه‌تیا هه‌یه. (قره‌نی)

قه‌ره‌ول : [ناو] جیگه‌ی به‌رز بو پروانین؛ ئیشکچی؛
زیره‌وان؛ زیره‌وان. (جای‌نگهبانی؛ نگهبان) +
قه‌ره‌ه‌وال : زوربه‌پرس؛ فره‌پرسیار؛ فره‌پرس‌که‌ر.
(زیادستوال‌کننده)

قه‌ره‌یه‌خه : [ناو] له تورکیه‌وه هاتووه، که‌سیک
که نیزامی و عه‌سکه‌ر نییه. (سویل؛ شخصی)
قه‌ریسه‌ک : [ناو] زوقم؛ خووس؛ سیخوار؛ خووسار؛
ئالشک؛ سوخ؛ خویسه؛ قراف؛ خویز؛ په‌ژم. (پز)
قه‌زاق : خه‌لکی ولاتی قه‌زاقستان و زبانیان که
(قه‌زاقیه). (قراق)

قه‌زاقو‌رت‌ه‌کی : نه‌للا به‌خته‌کی؛ خو و به‌ختی؛ به
شیوه‌ی شانسی و هه‌لکه‌وت. (الابختی)
قه‌زک : [ناو] که‌ژوک؛ ئاوریشمی پمگ نه‌کراوی
سپی. (ابریشم‌رنگ‌نشده).

قه‌زمه‌نوشته : [ناو] قه‌بزمنوشته؛ به‌رگه‌نوشته؛
دوعای نووسراوی سی سوچکراوا. (طلسم نوشته،
تا شده)

قه‌زه‌لومر : غه‌زه‌لومر؛ خه‌زه‌لومر کوردیت‌ره. (آبانماه)
قه‌ساتور : [ناو] ساتور. (ساطور)

قه‌سپ : [ناو] مووروه‌شینه؛ زاخی‌شین؛ زاخه‌که‌وه.
(خرزه‌آبی؛ زاج‌کبود)

قه‌سپوک : ته‌مه‌مان؛ زه‌وینی په‌ق که گاسنی تی

نه‌چه‌قی. (زمین‌سخت‌وسفت)

قه‌سری : کاسه‌که‌لی سوواله‌ت که ده‌نینه ژیر
مندال بو پیسی تیکردن. (کاسه‌سریاکردن‌بچه)
قه‌سری‌شیرین : شاریکه کوردن‌شین و سه‌ربه‌ناو
چه‌ی کرماشان. (قصرشیرین)

قه‌سکان : قه‌سقه‌وان؛ قه‌زوان. (چاتلانقوش)
قه‌سه‌ر : [ناو] قه‌سه‌ل؛ ده‌غل به ساقه‌ته‌که‌یه‌وه.
(ساقه‌وخوشه‌غلات)

قه‌سیسه : [ناو] به‌ریزی وشکه‌چن؛ به‌ریزی به‌رد
ینی دموری مه‌زرا. (دیوارسنگی‌باغ)

قه‌شافی : نه‌خوشینی لیوه‌شکبوون و خه‌ت خه‌ت
بوونی لیو. (خشک‌شدن و پوسته‌پوسته‌شدن لب)
قه‌شارتن : [چاوگه‌ت] قاش‌کردن. (قاچ‌کردن)
قه‌شقوش < قاشقوش.

قه‌شقول : < قاشقول.
قه‌شقیل : < قاشقول.

قه‌شه‌ماسی : [ناو] جوړیک ماسی چوم. (نوعی
ماهی رودخانه‌ای)

قه‌شه‌و : [ناو] قاشاو؛ پزنجه؛ پنه‌ک. (قشو)
قه‌فانچه : [ناو] داریکی دووفلیقانه‌یه له‌ده‌سکی
مه‌له‌غان ده‌خری. (جای‌دست‌درداس‌دراز)
قه‌فته قوشقون : دم له‌سه‌ر پشت؛ هه‌لبرین و
به‌دوادا هه‌لاتنی بی‌ماوه و مه‌ودا. (دنبال‌کردن
نزدیک)

قه‌قله‌بازی : گوله‌شلیره. (لاله‌سرنگون)
قه‌قل : [ناو] (۱) بوقله؛ عه‌له‌شیش؛ عه‌لو‌عه‌لو. (۲)

قه‌شق‌ره؛ قشق‌له؛ قه‌له‌بازه‌له؛ قه‌له‌باجله. (۳)
قه‌له‌بان‌ه‌یی؛ قه‌له‌سابوونی؛ قالاو؛ قالاوه‌بوولینه.

(۴) قالاوه‌په‌شه. (چهارنوع‌پرنده‌که‌به‌قل مشهورند)
قه‌لایسک : [ناو] بیله‌کان؛ بیله‌قان. (چوب‌دست)

(نک‌پهن)

قه‌لاش : [ناو‌لناو] شه‌فروش؛ ده‌ست‌و‌گو‌ی‌پ؛

داوباز؛ حیل‌ه‌گر. (کلاش)

قه‌لاغه : [ناو] قه‌لاخ؛ ته‌پاله‌ی هه‌ل‌چنراو؛ (ب)

گومبه‌ز ناسا له ته‌پاله‌ی دروستده‌کری و به‌شیاکه

سواخ ده‌دری بو‌جیگه‌ی ورده و ته‌پاله. (اطاقک

با تاپاله‌ی درست شده)

قه‌لاقو‌و‌چان : قه‌لاقو‌و‌چ؛ پر‌کردنی ده‌فری له‌شتی

ورد وه‌ک دانه‌و‌یله که سه‌ره‌که‌ی قو‌و‌چ بیته‌وه

(مالا‌مال پر‌کردن؛ هرمی)

قه‌لا‌کردن : قه‌لاقو‌و‌چ‌کردن؛ پر‌کردنی ده‌فر له‌ده

غل‌یان هه‌ر چی که له‌سه‌ری قو‌و‌چ بیته‌وه و

له‌وه زیات‌رنه‌گری. (سر‌پر‌کردن)

قه‌لا‌ویز : [ناو] (۱) سه‌رده‌لیل؛ پی‌شه‌نگ (پیشاهنگ)

(۲) پی‌ش قه‌ره‌ولی سپا. (طلایه‌سپاه) گوله‌جوی‌به

لا‌سقه‌وه به‌جیماو له‌جا‌ردا و به‌رداس نه‌که‌وتوو له

به‌ر‌کورت‌ه‌بالایی. (گل‌وساقه‌کوتا‌به‌جامانده‌در‌مزرعه)

قه‌لا‌ویز : [ناو] ئامیری بر‌گمبر‌که‌کردنی بو‌ری

کانزا بو‌جیگای پی‌چ. (قلا‌ویز)

قه‌لای دمدم : قه‌لای قاره‌مانی به‌ناوبانگ خانی له

ب‌زیر‌پن که شاعه‌باس ویرانی کرد. (قلعه‌دمدم)

قه‌لای هه‌ولیر : قه‌لاییکی گه‌وره و میژ‌وییه له

شاری هه‌ولیر. (قلعه‌هولیر)

قه‌لای چ‌کوله : دو‌خیک له‌شه‌ترمنج‌دا که شا‌ده

چیته‌جیی ئه‌سپی شا و روخ ده‌چیته‌جیی فیلی

شا. (قلعه‌کوچک)

قه‌لایچی : گوندیکه‌سه‌ر به‌شاری سه‌قز که ناسه

واری میژ‌ینه‌ی زه‌مانی سه‌کا گه‌لی لی‌دو‌زراوه‌ته

وه. (اسم‌ده‌ی‌است)

قه‌لای‌شه‌ترمنج‌له‌حاله‌تیک‌ی تایبه‌تدا شا ده‌توانیت

دوو‌خانه به‌راست یان چه‌پدا پروا و روخیش به

سه‌ریدا بازیدا و له‌پنای جیگیریت. (قلعه‌شطرنج

قه‌لای‌گه‌وره : دو‌خی له‌کایه‌ی شه‌ترمنج‌دا که شا

ده‌چیته‌جیی فیلی وه‌زیر و روخ ده‌چیته‌جیی

وه‌زیر. (قلعه‌بزرگ)

قه‌لبیره : < قه‌روقه‌مزه

قه‌لپنگ : [ناو] که‌رخنکینه. (نوعی‌گیاه)

قه‌له‌و‌و‌چ : قه‌له‌و‌و‌ت؛ ناو‌خالی؛ بو‌و‌چ؛ (ب) کو‌ری

که گوی‌چاوی نه‌بی. (بو‌و‌چ؛ حدقه‌چشم‌در‌آمده)

قه‌له‌پزه : شه‌پول‌دانی ئاو به‌ته‌و‌زم؛ قه‌له‌وه‌زه؛

قه‌له‌پزه؛ که‌له‌وه‌زه؛ قله‌کردنی ئاو له‌به‌رزاییه‌وه.

(موج‌بلندآب)

قه‌له‌پزه‌نگی : کاری پیس و قه‌لپ و ناشیرین.

(کار‌ناسره)

قه‌له‌چغه : [ناو] سی‌چغه؛ په‌ره‌میشکه؛ مووی

له‌ش راسته‌وه‌بوون به‌هووی سه‌رمای زوره‌وه.

(سیخ‌شدن‌مواز‌سرما)

قه‌له‌خان : ده‌لیل؛ پی‌ش قافلّه؛ قه‌لا‌ویز. (طلایه) +

قه‌له‌خ‌کردن : [چاو‌گه‌ت] پیستی ئازه‌لی سه‌ر‌پ‌راو

دامالین. (بو‌ست‌کندن‌لا‌شه‌حیوانات)

قه‌له‌داسوو : [ناو] قه‌له‌داس؛ قله‌چخ؛ داسوو؛ داسوو‌که.

(اخگل؛ داسه)

قه‌له‌شیو : [ر‌ابور‌دووی قه‌له‌شین] قلیشاو؛ قه‌له‌شاو؛

قه‌له‌شاو. (تر‌کیده)

قه‌له‌نوشه : [ناو] تووی بر‌زاوی که‌نگر (تخم‌بوداده

کنگر)

قه‌لو‌گا‌گوز : [ناو] پوله‌که‌گیانه؛ به‌گلینه‌یش ده‌لین.

(غله‌ایست‌خوراک‌گاو)

قه‌لو‌ون‌کی‌ش : قلیان‌کی‌ش. (قلیان‌کش)

قه‌لو‌ین : قلیان. (قلیان)

قهله به له ک : (۱) قشقه پره؛ قشقه له؛ قهله باز له؛
 قهله باچکه؛ قهه له. (زاغچه). (۲) قهله بانه یی؛
 قهله سابوونی؛ قالاوه بوولینه. (زاغ؛ کلاغ خاکستری)
 قهله پیچک : [ناو] توخل؛ توپخل؛ قافک؛ قاوخ،
 زیاتر بو توپکلی میوه دهوتری. (پوسته گردو و بادام)
 قهله ده : [ناو] قه لاده؛ سهنجور؛ قه لاته؛ قه له ته؛
 قه له نگ؛ قه لیته؛ سهنجول؛ تهوق؛ قلیته. (قلاده)
 قهله ره شه : قالاوه ره شه؛ به قه د قالاوه بوولینه به
 لام ره شه. (کلاغ سیاه)
 قهله زهنگ : < قه لانگ.
 قهله شت قهله شت : شه قار شه قار. (ترک ترک)
 قهله قاز : < قاقیزه .
 قهله م په پاندن : (ب) به ناوا کاری سهر جیی کر
 دنی ژن. (زنا کردن زن)
 قهله م زریش : قهله م زریج؛ قهله م ره ساس؛ میداد.
 (مداد)
 قهله می تهوه تاش : قهله می به رد تاشین. (قلم
 سنگ تراشی)
 قهله می پیشکه : قهله می لاتک؛ بلویری میزی مندل
 له لانه که. (لوله ای در گهواره که پیشاب بچه را به
 جای پیشاب هدایت می کند)
 قهله می موو : [ناو] قهله می وینه کیشان بو پهنگ
 و په وهن پیاسا وین. (قلم مو)
 قهله ندر : (۱) که سی که داب و نه ریتی کومه لگا
 په چاو نه کاو در به سستی خه لک نه بی. (۲) جار و بار
 وهک جوین به ژنی خو دانه پو شه ری پرو داما لالو
 ده لین. (۳) گوندیکه سهر به شاری سه قز. (۱)
 و ۲ و ۳. قلندر)
 قهله نده ری : [ناو] رپیاز گه ییکی سوفیانه به.
 (پیروی از عقیده ای سوفیانه)

قهله نگ : [ناو] قه لانگ؛ گوچانی که له باتی کهمه
 ی خووار کروا، لکی کورتی ههر نهو داره ده بیته
 کهمه ی گوچانه که. (نوعی عصا)
 قهله وده له : [ناو] فیل و ته له که؛ عه له م و قه له م.
 (نیرنگ)
 قهله و قوته : [ناو] قاله و قوته؛ هه تیومه تیو؛ ره ش و
 پروته؛ گه ده و گوده. (لشوش؛ بیکارها)
 قهلیانقوز : قلیان قوز؛ پو شته و په رداخ؛ به پوز و
 بو شناخ. (شیک و با تکبر)
 قهلمته ر : [ناو] شه یتان له غاو؛ شه یتان لغاف .
 (نوعی دهنه لگام)
 قهلمچ که ره : فرنده ییکه له ته ختی هیلانه که یدا
 زیخی لاپان و قهلمچ داده نی. (نوعی پرند)
 قهلمچو ره : خشلیکی ژنانه به؛ ژیر چهنه. (زیوری
 زنانه است)
 قهلمچی قوت : قامچی قوت؛ قهلمچی کوت؛ (ب)
 زور به له ز به ریگادا رویشتن یان نه سپ ناژو
 وتن. (عجله کردن در راه رفتن)
 قهلمچی موو : [ناوه لئاو + ناو] قهلمچ و لوول؛
 مووی لوول؛ هه له ک؛ پیچ و لوولی قز. (مووی فر؛
 حلقه زلف)
 قهلمچین : قهلمچان؛ یاری به قهلمچ و زیخی
 پان. (نوعی بازی با سنگ ریزه پهن)
 قهمراننن : [چاو گهت] برژاننن؛ که باب کردن؛
 سوور کردنه وه له تاوه دا. (کباب کردن)
 قهلمقور : نه شکه وتی تاریک و تنوک و تهنگ؛
 ژووری تهنگ و تاریک؛ ژیر خانی تهنگ. (اطاق و
 غارتنگ و تاریک)
 قهلمه ره ژه : [ناو] قومری؛ کوکوختی؛ کوتره باریکه؛
 کوتره به رجیله؛ فاتموک؛ یاکه ریم؛ یاهوو؛ فاتک؛

تووتاک؛ تثلک. (فاخته)

قه‌مه‌ل : ملوژمی زمرحات و ده‌غل؛ وه‌ک : سن؛ کیسه‌له. (آفت مزرعه)

قه‌مه‌لاخ : [ناو] پ‌اوی زړه‌کهو به‌زستانان و له‌سه‌ر به‌فره بلووک. (شکارکبک‌درزستان و دربرف)

قه‌نات : (۱) [ناو] قه‌نات؛ قه‌ناد؛ شیرینی‌ساز شیرینی فروش. (قناد). (۲) قه‌نات؛ کاریز. (قنات)

قه‌ناس : [تاوه‌ل‌ناو] قه‌نگاس؛ گپ و وپ؛ ناله‌بار؛ نارپک و به‌دقه‌واره. (قناس)

قه‌نج‌کار؛ کار‌جوان؛ کار‌چاک؛ قه‌نجی‌کار. (نیک‌کار)

قه‌ندېر : [ناو] قه‌ن‌پر؛ مقه‌سی قه‌ند شکین؛ دویرد ناساییکه دم‌کورت بو له‌تکردن و به‌کولوی ورد شکاندنی قه‌ند. (انبر‌قندشکن)

قه‌ندیل : [ناو] شووشه سه‌هوللی شوپ‌موه‌بووی لیواری گویشوانه و پلووسک. (دنگاله‌)

قه‌نگاس : < قه‌ناس

قه‌نه‌فه : هه‌ر‌کاناپه‌ی ئینگلیزه واتا نیم‌که‌ت به‌لام له‌کوردستانی باشوور به‌موبل ده‌لین

(مبل؛ کاناپه)

قه‌واخه : [ناو] قه‌باخه؛ قابوور؛ جه‌رجوو؛ قاوخ. (پوکه؛ پوسته)

قه‌واره : [ناو] ئه‌ندازه؛ قه‌واره‌ی قوماش‌که‌به‌شی ده‌ستی لیباس بکات یان به‌شی کراسیک یان

هه‌رجی. (قواره‌)

قه‌واتندن : [چاوگه‌ت] قه‌وراندن؛ به‌ر‌م‌لا‌کردن؛ ده‌ر‌کردن؛ نازاد‌کردن. (آزاد‌کردن؛ دک‌کردن)

قه‌وچه : [ناو] (ب) به‌سووکایه‌تی به‌که‌سی دملین که‌دهمه‌جاویکی گه‌وره‌ی بنیشت له‌ده‌مدابی

و بیجاوی. (جویدن‌سقر‌)

قه‌ور‌خه : [ناو] قه‌ور‌غه؛ قه‌بر‌غه؛ که‌له‌که. (تهیگاه)

قه‌ورین : قه‌وران؛ ده‌ر‌کردن. (پیرون‌کردن)

قه‌ول : به‌قه‌ول‌کردن؛ به‌قسه‌کردن؛ به‌قه‌ول‌م‌ناکا؛ جواب‌م‌ناداته‌وه : به‌قسه‌م‌ناکا. (گفته‌حرف)

قه‌وم : [ناو] خزم؛ تایفه؛ عه‌شیره؛ (به‌واتای میلله‌ت نییه) میلله‌ت بو‌ی‌هه‌یه له‌چهند تایفه و ئیل و

عه‌شیره‌ی جیاواز پیک‌بیت، به‌پر‌سم و زاراوه و زبانی جو‌راو‌جو‌روه. (قوم‌)

قه‌ومینه : (۱) خزمینه؛ خزمه‌کان؛ ئه‌ی‌خزم‌گه‌ل. (ای‌نزدیکان). (۲) ئه‌ی‌ئیل‌گه‌ل؛ عه‌شیره‌گه‌ل.

(ای‌عشایر؛ ای‌نزدیکان)

قه‌وه‌ت‌کردن : [چاوگه‌ت] به‌نه‌هیم گوشاره‌یینان بو‌خو به‌تایبه‌ت زنی‌که له‌حالی زاین دایه.

(فشاربه‌خودآوردن)

قه‌یسی‌ور‌ون : [ناوت] خو‌راکیکه؛ چه‌قاله‌ی قه‌یسی ده‌ردین و پ‌ونی داخ ده‌که‌ن به‌سه‌ریدا.

(خوراکی‌از‌زردآلو‌بارو‌غن)

قه‌یل‌وله : عد؛ فد؛ ده‌سته‌واژه‌ی فه‌قیانه، خه‌وی پیش‌نیوه‌پ‌و. (قیلوله)

قه‌یله‌سوون : ناوی گوندیکه له‌خوره‌ل‌اتی شاری سه‌قز. (نام‌قریه‌یست)

قه‌یله‌سیل : [ناو] به‌ریه‌سیل؛ قور‌او؛ خو‌راکیکه له‌گوشت و ماست و پ‌ون چیده‌میت. (نام‌خوراکی

محلی)

قه‌یه‌و‌کردن : [چاوگه‌ت] قه‌ی‌کردنه‌وه؛ پ‌شانه‌وه. (قی‌کردن)

قیچه‌قیچ : لار وخیچ تماشا‌کردن؛ پ‌وانینی لابه‌لا. (کجکی‌نگاه‌کردن)

قیچه‌ک : فد؛ تد؛ ئامیریک‌ی موسیقایه، له‌ماندیلین چوو‌کتره. (قیچک)

قیرسی : [ناو] به‌ر‌چاوت‌ه‌نگی؛ قه‌ن‌وبسی. (چشم‌تنگی)

پیتی (ق) بهشی وشه بیانی

قالتاخ: [تاوه لئاو] مروقی شه فروش؛ لات و بهیانوو
بو شه کردن. (قالتاق)
قه دهح: فد: پیاله ی خوار دنه وهیه، شووشه بی یان
گلینه. (قدح) +

قیرو گونی: [ناوت] گونیه ی له قیر هه لکیشر او بو
روو کیشر کردن (داپوشینی) سهربان. (قیرو گونی)
قیره گیا: گیای گول پزین. (خاتم سلیمان)
قیز بهله: هه لاکوک. (پامچال)
قیز گه: نیشانه؛ نامانج؛ وهک نیشانه داکردن بو
تیر نه ندازی و پیکان به چهک. (هدف؛ سیبل)
قیزوبیز: له سهر زمانان و له قامووسه کاندایه
واتایدل هه لنه گرتن وئیشتی نه چوونه سهر خوار
دهمهنی کبیز
قیژنای: [چاوه] قیژنای؛ قیژاندن؛ قیژاندن. (جیغ
زدن)
قیسپ: [ناو] داری چه قاوی لیواری نه رابه ی که لی
له گلو ش کیشاندا. (تیر چوبی کنار اراهه)
قیلیج: توخلی چه قاله ی بادام و گوینز. (پوست
بادام و گردو)

کابرنج : [ناو] به لَم؛ کای ساقه تی برنج. (کاه- از ساقه برنج.)

کاپ : [ناو] جامی کییه رکئی وهرزش. (کاپ)
کاپشین : اند. فد؛ [ناو] قوله بالته؛ قه مسه له.
(کاپشن)

کاپوت : اند. فد؛ [ناو] (۱) سه ریوشی مو تو ری
سه یاره (کاپوت)؛ (۲) کاندوم، نامرزی به-
رگری له نه خوشین یان تولدار بوونی زن که
به سهر سیره تی پیادا ده کیشریت. (کاندوم؛
کاپوت)

کاپول : [ناو] که لله سهر کاسه سهر؛ کاپولک؛
قالکامه زی. (جمجمه)

کاتا : چین د؛ [ناو] دسته واژه ی وهرزشی
تیکواندویه؛ پوه تی جوولانه ویه کی وهرزشی
تیکواندویه. (کاتا)

کاتمی : [ناو] هه لمه له؛ گوله هیرو؛ گوله که ی
بو بهرگری له وهرینی مووی سهر به که لکه.
(گل ختمی)

کاتوس : [ناو] کاکتوس؛ گوله خه پله؛ پروه-
کیکه گه لا و ساقه تی قه وی و پرله درووی
هیه و چند جو ری هیه له میکزیک
جو ریکی به قه را سی میتر به رز ده بیته وه.

(کاکتوس)

کاتولیک : [ناو] لقی له مه سیحیه ت که
شوینگری واتیکانن. (کاتولیک)

کاته وار : [ناو] شوینه وار؛ شوته وار؛ ناسه وار؛

نیشان له شتی رابوردوو. (نشانه های بجامانده)
کاتی : [ناو] لئاو] ده می؛ وه ختی؛ بو زهمانیکی
دیاریکراو؛ بو ماوه ییک؛ ماوه یی. (موقتی؛
زمانی؛ فصلی)

کاجو : [ناو] کای ساقه تی جو. (کاه ساقه جو)

کاجپر : [ناو] شه ویلکه؛ کاجپر. (فک)

کاخ : فد؛ [ناو] قه سر؛ کو شک. (کاخ)

کاخنشین : فد؛ [ناو] دانیش تووی کو شک
و قه لا. (کاخنشین)

کادی : [ناو] که ندوو؛ قوونووی هه نگ.
(کندوی عسل)

کار : [ناو] (۱) فرمان؛ (له بواری زمانه وانیدا
فیعل؛ کردار) (۲) پیشه و شو ل؛ (۳) خه بات و
تیکوشان هه رکاریکم کرد به قسه ی نه کردم؛
(۴) پاشگره وه؛ گوناکار؛ وهرزشکار؛
کاشی کار؛ خراپکار. (کار)

کاراته : چین د؛ فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] جو ری ک
وه رزشی تاییه ت و پاویری خو ره لاتی
ناسیایه. (کاراته)

کاراته کار : [ناو] ت؛ کاراته باز؛ که سیک که
وه رزشی کاراته ده کا. (کارته باز)

کاراد : [ناو] که وه؛ که وه رگ. (تره)

کاراوان : [ناو] (جو ری ک ئوده ی ته گه ردار)
که به پاش سه یار موه ده به ستریت. (کاراوان)

کاربرانه وه : [چاوگه ت] کاربرد پانه وه؛ کو تایی
هاتن؛ نیش ته و لو بوون و دوایی پیه نیان

(کار تمام شدن)

کاربُون : فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] کاغه زی کوپییه.
(کاربن)

کارپیدا کردن : [چاوگه،ت] شول دوزینه وه.
(کار پیدا کردن)

کارت : [ناو] (۱) پروپهریکی مقهبایی؛
(کارت)؛ (۲) کارد؛ کیرد. (کارد)

کارتوپل : [ناو] ئیره؛ (ئیره لَماسی)؛ له
توورکییه وه هاتووه، (بیر: زهوی + ئالما: سیو)
یاره لَماسی؛ سیوک؛ یره لَماسی؛ کارتول؛
کارتوپی؛ په تاته؛ سیف زهمینی؛ سیب
زهیمینی؛ کارتینه؛ هیره لَماسی؛ کرتوپل؛
پوتیته؛ کارتینک؛ کرتوفل؛ په تیته. (سیب
زمینی)

کارتوپی : [ناو] سیف زهمینی؛ هیره لَماسی؛
سیوک؛ کارتوفل؛ کهرتوپل؛ په تاته؛ په تیته؛
هیله ماسی؛ یاره لَماسی؛ کار به توورکی واتا
به فر؛ توپی به تورکی واتا توپی ئه؛ توپی به فر
(توپه له به فر)؛ جگه له سیوک و سیف زهمینی
و هیله ماسی که کوردین په تاته و په تیته یش
ئینگلیزییه و وشه کانی دیکه هه موویان له
تورکیه وه وهرگیراوان. (سیب زمینی) < یره-
لَماسی

کارتون : فد؛ [ناو] (۱) جه عبهی مقهبایی
(کارتن)؛ (۲) جوړیک فیلم که به وینه کیشان
چی ده بییت. (کارتون)

کارتوو : [ناو] که ردو؛ دیراو. (گراز)

کارتی پوستی : [ناوت] کارت پوستان؛ هه روه ها
کارتی بانگه یشتن؛ کارتی پیروزیایی؛ کارت
پیناسه؛ کارتیه نندامیتی. (کارت پستی)

کارتیکردن : [چاوگه،ت] به دلّه وه نووسانی
قسه یان کرده وه بییک؛ باندور له سه ردانان.
(رد گذاشتن؛ کارگر بودن)

کارتینک : [ناو] داوی جالبالووکه؛ تهونی جو-
لآته نه. (کاتنک عنکبوت)

کارخف : [ناو] ههرمی؛ هه مرو؛ نارمووت؛ ئه-
مروود. (گلایی)

کارخهوتن : [چاوگه،ت] کاروپیستان؛ ماتل-
بوونی کار؛ کارپاگیران. (کارخواهیدن)

کاردار : [ناو] (۱) بهرپرسی رامیاری دهوله تییک
له ولایتیکی دیکه؛ بریکاری بالوئیز؛ (کاردار)؛
(۲) کاربه دهست و بهرپرسی کاری دهوله تی؛
(کارمند)؛ (۳) که سیپ که کاریکی هه بییت.
(شاغل)

کارداک : ناوی میژویی نه ته وهی کورده.
(نام تاریخی کرد)

کاردانه وه : [چاوگه،ت] باندور دانان؛ ئاوئیه-
ی کرده وه یان رهفتاروگوته. (عکس العمل
انعکاس فعل در جامعه)

کاردو : < کاردوخ

کاردوخ : کاردوک؛ ناوی ههره کوئی گهلی
کورد؛ (نام باستانی کردها)

کاردوژه : [ناو] (۱) به نهشته ر پشکنینی
توخله گوئیز بو دهره یانی لهت و کوتی کاکله-
که ی. (تکه های مغز گردو را با کارد درآوردن)؛
(۲) نهشته ر کاری له سه رلهش، (جراحی)؛ (۳)
< کاردوه وه.

کاردوش : ناوی کورده کانی گیلان به زبانی
گیلانی، که له لیواری زه ریای خه زهر دژین.
(کاردوش)

کارډوک : < کارډوځ

کارده : [ناو] گیاییک که له سهر پرېشه ی سالی
پاږوډووی شین بېټه وه. (گیاهی که بر روی -
ریشه اش سبز شود)

کارده وه ژه : [ناو] کارډوژه؛ پشکین و گه پان
به دواي شتپکدا به کارډ. (جستجو به دنبال -
چیزی)

کارډفین : [ناو، ت] کارمبا؛ کارهوا. (کهربا)
کارقاییم : [ناو، لټاو] به مشوور؛ کارپته وه.
(محکم کار)

کارکردن : [چاوگه، ت] (۱) کارکردنی وه ک
نووسین؛ دروینه؛ ده فر شوړدن؛ (۲) شوړ -
کردن، د هوام کردن له ئیداره دا. (کار کردن؛
اشتغال)

کارکرده : [ناو، لټاو] کار کردو؛ (ب) شتی کوڼ
و له کارکراو؛ شتی دهستی دوو. (کار کرده)

کار که و تنه پرې : (۱) ده سټیپکردنی کار،
گیر و گرفتمان نه ماوه کاره که مان که و تنه ته -
پرې؛ (۲) کار جیبه جیبوون؛ له شماره وانی
زوو کاره که م که و تنه پرې. (کار راه افتاده)

کار که په یینه : [ناو] قارچکیکی ژه حراویه له -
سهر په یین و پال ده پرووی. (نوعی قارچ سمی)

کار که چی : [ناو] به پر یو بهری کار که؛ خاومنی
کار که؛ کارخانه دار. (مسئول کارخانه) +

کار که خو ویرک : [ناو] قارچکیکی هره به اشته
بو خواردن. (نوعی قارچ خوردنی)

کار که شیتته : [ناو] قارچ که شیتته؛ قارچکیکی
ژه هراویه و خواردن ئینسان ده کوژی. (قارچ -
آمانیت کشنده)

کار که ف : [ناو] جوړیک قارچکیکی ژه حراویه؛

هار دراوه که ی یو سهر برینی کرمو لی مالات
باشه. (نوعی قارچ سمی)

کار که که رکول : [ناو] کار که هه لږ؛ قارچکی
خوړاکی. (نوعی قارچ خوردنی)

کار که نیو : [ناو، لټاو] کار که نیگ؛ کارلینه -
هاتوو؛ کار خراپ؛ نه بوونی توانای نه نجامی
کاریک. (گند کار)

کار که هه لږ : [ناو، ت] قارچکیکی هره به اشته
بو خواردن. (نوعی قارچ مرغوب خوردنی)

کارگی دار : [ناو، ت] قارچکیکی لامژه که به -
شیلای دار ده زی و ژه هراویه. (غاریقون)

کارگی که ما : [ناو، ت] قارچکیکی له سهر بنی
که ما ده پرووی و ده خوړیت. (نوعی قارچ -
خوردنی)

کارمه زهل : [ناو] (۱) نووسینگه؛ ده فته رخانه؛
(محضر)؛ (۲) چرپای له سهر نووسین.

(میز تحریر)
کارن : ناوی یه کی له کوږه کانی کاوه ی
ئاسنگهر. (یکی از پسران کاوه آهنگر)

کاروان ناشی : [ناو،] هیلکاو؛ پياز او به هیلکه -
وه. (آش پياز و تخم مرغ)

کاروکاسپی : [ناو، ت] کاروبار؛ کارو پېشه؛ که -
سبو کار؛ کاروکاسپی. (کاروکاسپی)

کارووت : [ناو] کاروټ؛ گیزهر؛ گزه ر؛ گزه ر؛
دوو جوړه؛ به نه موش و زهرډ. (گیزهر؛ هویج)

کارهما : (۱) [ناو] کارژیلای میو؛ (بزغاله -
ماده)؛ (۲) [ناو، لټاو] شاره ز او کارزان. (کاربلد)

کارهوا : [ناو] کارهبا. (کهربا)

کارهوان : [ناو] شوانی به رغه ل. (شبان -
بزغاله ها)

کاره یل: [کوۍ کار] کارگه؛ کاره کان؛
 ئیشه کان. (کارها)
 کاری: (۱) [ئاوه لئاو] وهک برینی کاری؛ ده-
 ردی کاری؛ (کاری)؛ (۲) [پابوردووی کارین]
 تووانی؛ پیی کرا. (توانست)
 کاریو: [ناو] گیانله بهریکی شاخداري سهر
 دریزه بهقرا جوانه گاییک ده بیټ و له گهوه-
 زن (که له کیوی) ده کا. (کاریو)
 کاری بیکاری: کاری بیسووت و بیمونا.
 (کاری سود)
 کاریت: (۱) [پابوردووی کارین] توانیت؛
 تانیت؛ (توانستی)؛ (۲) ههنگوین؛ ههنگین.
 (عسل)
 کاریزه: ناوی دووگونده له نزدیکی شاری
 سهقر. (نام دوقریه)
 کاریش: [ناو] کارووش؛ گیاییکه له گارس-
 ده کا. (نوعی گیاه)
 کاری کهس نه کردگ: < کاری کهس نه کردو.
 کازوماری: [ناو، ت] کراژهمار؛ کراشه مار.
 (پوسته انداخته مار)
 کازوواژ: [ئاوه لئاو] خال^۱ خال^۲ تیکهوتنی بهفر
 له دهمه و به هاردا. (خال خال شدن و ذوب شدن-
 برف)
 + کاژیر: کورتکراوی کاتزمیر تاییهٔ به
 کات؛ بو ناوی ئامیری (سهعات) ههر کاتزمیر
 دمو تریټ. (مخفف کاتزمیر برای تعیین وقت)
 کاسان: [چاوگه] تاسان؛ بیهو شبوون؛
 گیزبوون؛ حالتهی و پوون. (گیج شدن)
 کاسکردن: [چاوگه، ت] و پکردن؛ گیز کردن.
 (گیج کردن)

کاسوچه می: < کاسه ی چاو.
 کاسه پشتی ئاوی: [ناو، ت] رقه؛ جوریک
 کیسه لی پانکه له یه له ناو ئاودا دهژی.
 (لاکپشت آبی)
 کاسه چه م: < کاسه ی چاو
 کاسه سهر: [ناو، ت] قاپ ده ستمال. (دستمال
 طرف خشک کن)
 کاسه کهل: [ناو، ت] گلینه و دهفری گلین که
 ههندیکی پهری بیټ یان شکابیټ. (کاسه-
 گلین شکسته)
 کاسه کهل: [ناو، ت] گلینه یان دهفری لیو
 هه لهر پو یان نیوه شکاو. (کاسه شکسته)
 کاسه گول: [ناو، ت] وره گیا؛ گیاییکه بو بی-
 خهوی و بیقه راری باشه. (گل انگشتانه)
 کاسه ی جیژن: [ناو، ت] که لوپهل و شتی
 پیویست بو به پوه بردنی جیژن گرتن، وهک:
 برنج و رۆن و... هتد (وسایل برگزاری جشن)
 کاسه ی چاو: [ناو، ت] کالانی چاو؛ ئه وچا لاییه
 که گوۍ چاوی تیډایه. (کاسه چشم)
 کاشمه: [ناو] که رهس؛ حه شه گیواو؛ که ره-
 فس. (کرفس)
 کاغز: فد؛ [ناو] کاغز؛ (۱) پروپهریکه بو له-
 سهر نووسین. (۲) نامه. (کاغذ) +
 کاغزی فافون: [ناو، ت] پروپهریکی ناسکه له
 فافون بو تیوه پیچانی دیاری یان بهسته.
 (کاغذ آلومینیومی)
 کاغزی ئا: کاغزی تاییهٔ بو چاپ له ئه -
 ندازهی ۹۰۰×۶۰۰ (میلیمتر) دا ههروهها (ئا
 ۳) له ئه ندازهی ۲۹۷×۴۲۰ م. دا (ئا ۴) له
 ئه ندازهی ۲۹۷×۲۱۰ م. دا و (ئا ۵) له ئه -

ندازه‌ی ۱۴۸×۲۱۰ م.م.دا و (بی) له نه‌ندازه‌ی ۱۰۰۰×۷۰۰ م.م.دا و (بی^۴) له نه‌ندازه‌ی ۳۲۰×۲۳۵ م.م.دا و (بی^۵) له نه‌ندازه‌ی ۲۳۵×۱۶۰ م.م.دا.

کاغزی‌کایی: [ناو،ت] کاغزیکي نه‌باش؛ کاغزی هندی روزنامه و بِلَاوک. (نامه-نوشتن)

کافزیم: [ناو] کف. (کف)

کافینان: وه‌ک: برزاندنه‌وه‌ی برین؛ خوین بهس کردنی‌برین. (بندآوردن خون‌زخم)
کاکا: فُد؛ [ناو] له کوردیه‌وه چووه‌ته نیو فارسی؛ کاکه؛ برای‌گه‌وره. (کاکا)

کاکائو: فِرْد؛ فُد؛ اند؛ [ناو] داریکی کورته بالّا-یه؛ به به‌ره‌کیشی ده‌لین کاکائو نیوهرژی به‌ره‌کشی ده‌ه‌پ‌ن‌وه و ده‌یک‌نه نیو شیري داخ یان ناوی داخ و ده‌یخونه‌وه. (کاکائو)
کاکروُس: [ناو] پاقله. (باقلی)

کاکله‌مووشان: جوړیک جالْجالووک‌ه‌ی ژارداره و زیاتر پ‌نگی پ‌ه‌شه. (رطیل)
کاکوت‌کردن: [چاو‌گه،ت] دواي‌سوواخذان کا به‌سهر قوړه‌که‌دا کردن و شیلان. (کاه-روی‌گل‌اندودریختن‌وکویدن)

کاکوْل‌هه‌له‌ک: [ناو] پوړه‌له‌ک؛ قزْلوول؛ قزفر‌فری؛ قزری پیچ‌پیچ. (موفر‌فری)
کاکوْل‌ی‌گه‌رمه‌شانی: [ناو،ت] تال‌گه‌لی باریکی سهر گه‌رمه‌شانی؛ پوپه‌کابه؛ کاکوْل‌ی کابه (کاکل‌ذرت)

کاکه‌مه‌م: گراوی خاتووزین له به‌یتی خاتووزین و کاکه مه‌م‌دا. (نام‌مردانه)
کاک‌به‌کاکي: [ئاوه‌لناو] ده‌شت‌یان بیابانی

کاک‌به‌کاکي واتا تاچاو هه‌ته‌رده‌کا به‌رین بیټ و ته‌غهر چوْل بیټ. (دشت‌وبیابان په‌ناور و برهوت)

کاکيله: [ناو] خر؛ ددانه‌کانی دواوه‌ی تاییه‌ت به‌ه‌پ‌ینی خوړاک. (آسیا)
کاکيله: [ناو] وشه‌ی بانگ‌کردنی برای چکوله؛ هوْی کاکيله؛ کاکه‌ی چکوله. (داداش‌کوچک)

کالّاور: [ناو] که‌وشی وه‌ور؛ کاله له پیستی خاو بوْناو به‌فر و سه‌هوْل. (چارق)
کالّای: [چاو‌گه] (۱) هه‌لکوْلین؛ (گود‌کردن)؛ (۲) کیْلان. (شخم‌کردن)

کالّوش: [ناو] گالّوش؛ که‌وشی ناسک زیاتر له لاسیق که به سهر که‌وشدا ده‌کرّته پا بوْبه‌رگری له قوړاوی بوونی که‌وش له‌کاتی قوړ و چلپاودا. (کاش)

کال‌وکړج: [ئاوه‌لناو] (۱) مروقی مووزهردی سوور و سپی و چاو کال؛ (بورس‌فید پوست)
(۲) نه‌گه‌پیو؛ نه‌کولّا. (نرسیده؛ نپخته).

کاله‌کی‌کرمی: [ناو،ت] هه‌نه‌ی کاله‌ک کاتی به پرووله می‌شووله‌ییکی تاییه‌ت پیستی ناسکی به‌پرووله که کون ده‌کات و گه‌رای تیدا داده‌نیت و ده‌بیته هوْی کرموْل بوونی؛ بوْبه-رگری له کرموْل بوون ده‌بی...<گول‌گرتن. (خریزه‌کرمو)

کاله‌نوږ: [ناو،ت] سبه‌ینانی زوړ زوو که هیشتاکاتی نوږ نه گه‌یشتی. (نزدیک‌به-وقت‌نماز‌صبح)

کاله‌وبووگ: [ئاوه‌لناو] کاله‌وبوو؛ پ‌ه‌نگ-پویش‌توو. (رنگ‌باخته)

کالهی شه‌مامه‌به‌ندی: [ناوت] کاله‌ییکه به
ناورشمی په‌نگاو‌په‌نگ گولینگى بو دروست-
ده‌کرى. (نوعى چارق)

کالیسکه‌ی سهر به‌فر: [ناوت] سوورتمه‌ی
تایبته، که به‌سهر به‌فردا ده‌خزى و له‌جه-
مسه‌رى باکوورى گووى زهوى ئیسکیموکان
چهند سه‌گ ده‌که‌نه سوورتمه‌که بو
پاکیشانى. (سوورتمه‌برفى)

کالین: [چاوگه] (۱) بالاندن؛ باراندن؛ (بع-
کردن) (۲) پیاکالین؛ توو‌په‌بوون؛ به‌منداله‌که‌دا
هه‌لکالى؛ لى توو‌په‌بوو. (سرزنش کردن)+
کانال: فده‌ فرد؛ [ناو] جوگه‌ی به‌رفراوانى به-
ینى دوو ده‌ریا که ده‌ستکرده؛ که‌نداو؛
(کانال)؛ (۲) توو‌په‌ شهبه‌که‌ی (ته‌له‌فزیون؛
(کانال تلویزیون)؛ (۳) لووله‌ ئاسای چوارپالو
بو‌هاتنى هه‌واى سارد له‌ کو‌لپه‌وه. (کانال-
کولر)

کانگا: [ناو] (ب) قوولایى؛ ناخ؛ له‌ کانگای
دل‌ه‌وه؛ له‌ناخى دل‌ه‌وه. (بیخ؛ ته‌)+
کانوون: [ناو] جوړیک مراوى له‌ توو‌ره‌مه‌ی
وه‌رده‌ک (ئو‌رده‌ک) ه و چهند جو‌ره. (۱)
کانوونى کاکو‌لدار. (مرگوس کاکلى). (۲)
کانوونى گه‌وره. (مرگوس بزرگ). (۳) مراویى
سهرسپى. (اردک سهرسفيد)

کانه‌وزبانه: [ناوت] ئه‌و به‌رزاییه له‌ ته‌خته-
ییک که ده‌چینه نیو جیگای کانیشکافه‌وه بو
جووت بوونى دوو ته‌خته. (کانه‌وزبانه)

کانیشکاف: [ناو] که‌ره‌سته‌ییکه وه‌ک
کوشته‌ره، به‌لام له‌ناوه‌راستى ته‌خته‌دا هیلئ
هه‌لده‌که‌نیته. (کانیشکاف)

کانیشکافه: [ناو] کانه؛ به‌ره‌مه‌ی هه‌لکه‌ندنى
هیل له‌سهر ته‌خته به‌ کانیشکاف. <
کانیشکاف.

کانیکه‌وه: گو‌ندیکه سهر به‌شارى سه‌قز.
(اسم‌دهى است)

کاوبا: [ناوت] خه‌یال‌تیک که می‌شک به
خو‌په‌وه خه‌ریک ده‌کا؛ (ب) خه‌یال پلاو.
(خیالات‌واهى)

کاولکه‌رده‌ی: [چاوگه‌ت] کاولکردن؛
پوو‌خاندن. (خراب کردن)

کاوه: (۱) دارى پزىو؛ (کنده‌پوسیده)؛
(۲) کپوى زو‌ربه‌رز و قووج. (کوه‌سرکش)

کاویه: گه‌نده‌ل بوونى ناخى دار. (پوسیدن-
داخل‌کنده‌درخت)

کشاف: کونجى. (کنجد)+
کتکه‌شور: [ناوت] پشيله‌شور؛ شتنى به‌ په‌له
و سهرسهرى. (گره‌شور)

کچه‌تیو: [ناوت] چه‌تیم؛ کچى هه‌تیو؛ چه-
تیو؛ به‌ته‌وسه‌وه بانگى کچیک ده‌که‌ن وه‌ک
جوین. (دخترک‌یتیم)

کچه‌مام: [ناوت] کچ‌مام؛ کچى ئاپ ئاموزای
میوینه؛ (دخترعمو) هه‌روها کچه‌خال؛ کچه-
پووو. (دختردایى. دخترعمه)

کچى: [ناو] کچه‌که؛ کیژى؛ که‌نيله؛ که‌نى؛
له‌ کاتى ئاخافتن‌دا به‌ کیژده‌لین. (دختر)
کچى مو‌ردار: [ناوت] (ب) کچیک که بنى
هه‌بى. (دخترباکره)

کچینه: [ناو] گلینه‌ی چاو؛ بیبيله؛ په‌شکینه-
ی چاو؛ بیبيله‌ی چاو. (سیاهى چشم. مردمک)
کخک: [ناو] قو‌خه؛ کو‌خه؛ قه‌ف. (سرفه)

کخمیتە : [ناو] تۆز و ورده ئاردی دهوروبه‌ری
 ئاش. (آردا طراف‌آسیاب)
 کدوخ : [ناو] گهرماف؛ گهرماو؛ هه‌مام. (حمام
 کراس قاقانی : [ناو،ت] که‌سیک که‌کراسی له
 قوماشی قاقانی له به‌ردایه؛ به‌سته‌یی که له
 گورانی کوردید؛ (پیراهن‌از قاقانی. نام‌ترانه-
 ایست)
 کراسه‌مارانه : [ناو،ت] کراژی‌مار؛ کاژه‌مارانه؛
 تفره‌مار. (پوست‌انداخته‌مار)
 کراش : [ناو] توژی و قه‌تماغه‌ی برین؛ کراژ؛
 تۆز. (پوست)
 کراشو : [ناو] کدوخ؛ هه‌مام؛ گهرماو. (گرمابه)
 کراک : [ناو] ماکیکی سهرکه‌ری به‌یه.
 (کراک)+
 کراوات : فد‌فرد؛ ئالماند؛ اند؛ بوینباخ؛ که-
 راوات؛ که‌ره‌ویته؛ قه‌ره‌ویته. (کراوات)
 کرپه : خورپه؛ کرمه؛ وه‌ک؛ کرپه‌له‌دلمه‌وه-
 هات : (ب) دلم‌داکه‌وت؛ (دلم‌ریخت؛ دل-
 ریختن)+
 کرخه‌و : له‌خه‌وی گرانه‌وه‌چوون. (خواب-
 غمیق)
 کردنه‌یه‌ک : دوو شت دانه‌دهم یه‌ک و به‌یه-
 کی‌کردن. (یکی‌کردن)
 کرده‌په‌شیمان : که‌سیک که له‌کاری
 رابوردووی یان له‌کاریک که کردوویه‌تی به-
 شیمان بیٚت. (از عمل یا از اعمال پشیمان)
 کرده‌ی : [چاوگه] کرن؛ کردن. (کردن)
 کرفه : [ناو] سه‌روا؛ دمنگی فریشته؛ دمنگی-
 غه‌یی؛ سروش. (وحی؛ الهام)
 کرکاسه : [ناو] ده‌فر و قاپ‌وقاچاخ. (ظرف-

(ظروف)
 کرکه‌وکه : [ناو] کرکه‌که؛ کوروژ‌کوروژه؛
 کرکروچکه؛ خرینچکه؛ خرینک؛ کورکوروژه؛
 ته‌ستی‌کوژ؛ له‌ئیسک نه‌رمتره. نه‌رمه
 ئیسک. (غضروف)
 کرمری : [ناو] حونه‌ر؛ هونه‌ر؛ کاریک که له
 ده‌س هه‌مووان نه‌بیٚت. (هنر)
 کرمن : [ئاوه‌ل‌ناو] هه‌که‌دار؛ ژنی به‌ئالووشی
 زور به‌ئیشیا بو‌کاری سه‌ر جییی؛ جو‌ریک
 جوین. (حشری)+
 کرمن : [ئاوه‌ل‌ناو] وه‌ک‌جوین به‌ مروی
 ئالو‌شدار ده‌وتریٚت؛ کرمن یان کرمنه.
 (حشری)
 کرمنشانندن : [چاوگه،ت] جیق ده‌ره‌یینان؛
 گوشینی به‌ته‌وژم و تلیقاندنه‌وه. (فشاردادن و
 له‌کردن)
 کرمنشین : [چاوگه،ت] وردوخاش کردن؛
 تلیقاندن. (له‌لولورده)
 کرمه‌تووکنه : [ناو،ت] جو‌ریک کرمه به
 کو‌مه‌ل له‌ده‌وری بنجه‌گیاییک ده‌هالین و
 تالگه‌لی وه‌ک تالی جال‌الووکه به‌لام شپ‌رزه و
 شی‌واو دروست ده‌که‌ن و بنه‌گیاکه داده‌پوشن
 و خویشیان تووکنن. (نوعی کرم)
 کرمه‌ک : [ناو] کرمی زور وردی ناو ریخو‌له.
 (کرمک)+
 کرمه‌کوژه : [ناو] گیان‌گیر؛ گیاییکی ژه‌هرداره
 و عیلاجی تیراوی و برینی دیکه‌یه.
 (شوکران‌صغیر)
 کرمه‌گرپنه : [ناو،ت] گول‌ته‌ستیره؛ کرمیکی
 فوسفور‌داره به‌شهو ده‌درموشی. (کرم‌شب‌تاب)

کرمی نارمووش : [ناو،ت] کرمی هه‌وَرِیشم؛
 کرمی ئاورِیشم. (کرم ابریشم)
 کرمی که‌دوو: [ناو،ت] که‌دووانه؛ جوړیک کر-
 می ناو پ‌یخول‌یه وه‌ک تووی کووله‌که وایه و
 به‌ده‌میه که‌وه‌یه. (کرم کدو)
 کړنده : [ناو، بک] لیسک؛ ئامرازی قوول‌کر-
 دنی کاسه‌ی تار و که‌وچک. (لیسک)
 کړنووش : [ناو] کوپ‌نووش؛ سه‌رچه‌ماندنه‌وه؛
 کۆم بوونه‌وه. (کرنش)
 کړنه : [ناو] کړنوو؛ قړ‌نوو؛ مچ؛ چنگنه؛
 کړنک. (نوعی کنه کوچک)
 کروچلی : [ناو] کروژ کروژه. (غضروف)
 کروشمه : [ناو] دووش‌دامان؛ کزومات دانیشتن؛
 خوکز کردن له‌خه‌م یان له‌سه‌رما. (خودراجمع-
 کردن و نشتن)
 کړوکاش : [ناو] ته‌قالا؛ حه‌ول و ته‌قه‌لا؛ (ب)
 دړک‌ودال دوورین و کو‌کردنه‌وه‌ی. (کوشش)
 کرولیه : [ناو] توپ‌ل؛ گونک؛ توپ‌له؛ گونده‌له
 به‌فر یان هه‌ویر. (مانند گلوله برف یا خمیر)
 کړومات : [ئاوه‌ل‌ناو] کپ و بی‌ده‌نگ؛ کش-
 ومات. (ساکت‌وبی صدا)
 کړیتی : [ناو، به‌ره‌مه‌می چاو‌گه] فه‌یتی؛
 ناشیرینی؛ کار خراپی؛ چه‌په‌لی؛ خراپی.
 (زشتی؛ بدی)
 کړیخانوو : [ناو،ت] کرامال؛ ئیجاره‌ی خانوو؛
 کړی‌مال. (کرایه‌خانه)
 کړیداسی : [ناو،ت] حه‌قه‌دروینه؛ کړیی
 دروینه؛ مزی سه‌پانی. (فرد درو کردن)
 کړیز : کیش‌هاتنی شله‌مه‌نی؛ وه‌ک کیش-
 هاتنی هه‌نگوین. (کش آمدن مایعات)

کز : [ناو] له کوردیه‌وه چووه‌ته نیو فارسی؛
 حاله‌تی کووه‌بوونی موو له کاتی سووتاندا.
 (کز)+
 کزین : [ناو] جوړیک گه‌مه‌ی کوپه‌ لاوی
 گوندنشین بوو، به‌تویی به‌ن ده‌کرا. (نوعی-
 بازی)
 کسپه : کزه؛ حاله‌تی ئاسنی داخ به‌له‌شدا
 چزان؛ (حالت سوزش تن با آهن گداخته)
 کشایه‌وه : [پ‌اب‌وردووی کشانه‌وه] کشادوو‌اوه؛
 پاشه‌کشی کرد. (عقب کشید)
 کشت‌وکیاز : [ناو،ت] چاندنی بیستان و ته‌په-
 کاری (ته‌په‌کالی). (کاشتن بوستان)
 کشت‌وکیل : [ناو،ت] کشت‌وکال؛ کاری مه-
 زراداری. (کشت‌وزرع)
 کشتی‌جه‌نگی : [ناو،ت] که‌شتی شه‌ری؛
 پایوری توپ‌داری تاییه‌ت به‌شه‌پ. (کشتی-
 جنگی)
 کشکشین؛ وه‌دره‌نگ کیشانی کار یان کات؛
 وه‌دره‌نگ که‌وتن؛ زوړیچوون. (بدرازاکشیدن)
 کفاره : [ناو] فیچقه‌کردنی ناو له‌لووله (بوپ‌یه)
 ییکه‌وه که‌له نیو‌حه‌وزدا دروستی ده‌که‌ن؛
 فوواره. (فوارة)
 کفت : [] وه‌ک؛ کفت‌قسه‌که‌ی تو؛ وه‌ک
 قسه‌که‌ی تو؛ ته‌غهر له‌بن‌زاراوه‌ی ئه‌رده‌لانی‌دا
 گوپه‌ده‌کړیت. (مانند)+
 کفته‌زووخال : [ناو،ت] ورده‌زووخال که‌به‌ئاو
 ته‌پی ده‌که‌ن و وه‌ک کفته‌ی گه‌وره‌خرپی ده-
 که‌ن پاش وشک بوونه‌وه زستانان ده‌پینه
 نیو چاله‌قورسی. (خرده‌ذغال بصورت کروی -
 درست‌شده)

کفته و شوروا : [ناوت،] کفته و شوربا؛ جوریک-
چیشته؛ کفته و شورباو. (کوفته و شوربا)
کفته و گوشت : [ناوت،] خواردنیکه؛ لهشاری
سنه، وهک سهروپی زیاتر به بهرقهنده ده-
یخون. (کوفته و گوشت)
کفتی : [ناو] کفته. (کوفته) (۲) شه که تی؛
حاله تی ماندوو بوون. (خستگی)
کفکار : [ناو] کارگ؛ قارچک. (قارچ)
کفن زه رنده بوون : هیشتاگنی زه رنده بووه :
زوری پی نه چوووه مردوو؛ (ب) تازه مردوو.
(کفن زردنشدن)
کفه : (۱) [ناو + دهنگه ناو] قف؛ قفه؛ کوخه؛
قوخه؛ کوکه (سرفه)؛ (۲) دهنگی هه لیبوونی
بارووت و گوگرد؛ (صدای روشن شدن گوگرد)
(۳) هلچوونی تراو له سه رئاور؛ (سررقتن-
مایعات).
کفهل : [ئاوه لئاو] پووک؛ قانگ؛ پف.
(متخلخل)
کلا : که نار؛ بو ئه سب له سه ر ئاخوږ له جیاتی
ته نیشته به واتای (پروته ولاتر) به کارده بریت.
(برو اطرف)
کلاج : [ناو] که لاج؛ ئامیریکه له سه یاره دا که
دهنده په ها (خه لاس) ده کا بو گوږینی دهنده.
(کلاج)
کلاس : [ناو] که لاس؛ پولی خویندنگه؛
کلاسی پینچ : پولی پینچ. (کلاس)
کلاشیان : (ب) سه پان و په نجبر. (کارگر؛
رنجبر)
کلاش و هراز : [ناو] کلاشکه ر؛ کلاش دروو.
(کفش نخ‌ساز)

کلاف : [ناو] به ردیکی تاشراوه پینچ سانتیم
پانه و له به ردکاری نومای بینادا ده یخه نه به-
ینی به ردی (تریشته یی) و به ردی نوما بو
جوانی. (کلاف)+
کلاف : [ناو] که رهسته ییکی کانزایی زیاتر له
زیو به نه ندازه ی جیگای ئیستیکان دروست-
ده کراو ده سکداربوو له جیاتی زیر پیاله
ئیستیکانی بی قولفه یان تیده نا. (کلاف-
استکان)+
کلاکردن : [چاوگه، ت] خستنه لاهو؛ وه لانان.
(به یکطرف انداختن)
کلاوړوچنه : (۱) [ناو] ږوچن؛ کولاوکه.
(روزنه بام)
کلاوسه رنان : [چاوگه، ت] (ب) خاپاندن؛
فریودان. (کلاه گذاشتن سر کسی)
کلاون : [ئاوه لئاو] فرنده ی پوپه دار؛ کلاونه.
(پرنده کاکلی)
کلاوی سه خریچن : [ناو] کلاویکی ته فسانه ییه
پروایه نه هه رکهس له سه ری نی له چاو ون ده-
بیته. (اسم کلاهی افسانه ای)
کلچیف : [ناو] کلچپوک؛ کلچوک؛ میلی کل-
کیشانی چاو. (میل سرمه کشی)
کلک پیا هه لسا ردن : [چاوگه، ت] (ب) بایه خ
پی نه دان؛ که مته رخه می له کردنی کاریک.
(اهمیت به انجام کاری ندادن)
کلک زهرده : [ناو] تورمه ی فرنده ی کلک زه-
رده دوو جوړن. (۱) کلک زهرده که کاکولی
خورمایی ئاچخه و سه ری زه رده و بالی ره-
شه. (بال لاک) (۲) میوه خوړه که له سه ر دار و
بنچک هیلانه ده کا و میوه کانیاں بوړی مه یله

و قاوه‌ییه و نیره‌کانیان پهنگی بوری ناچخه
 ولا جانگیان ره‌شه. (میوه‌خور)
 کلک کردن به‌ناو‌گل‌دا : له کاتی شکستی
 سه‌گ له شه‌ره سه‌گ‌دا کلک بردنه ناو
 پاشوو؛ (ب) قزمبوون وترسانی مروقی پیده-
 شوبه‌ینن. (ناتوانی و شکست)
 کلک‌گرتن: [چاو‌گه‌ت، (۱)] کلک به‌رز کردنه‌وه-
 ی ته‌سب زیاتر له کاتی غاردا؛ (دم-
 بالانگاهداشتن اسب)؛ (۲) ده‌ست‌گرتن به
 کلکی حه‌یوانه‌وه (گرفتن دم حیوان)؛ (۳) له
 خودهر چوون، به پله و پایه که یشتوه خووی
 لیگو‌راوه و کلکی گرتووه؛ ده‌غیه لی‌په‌یدابوون
 (دارای کبر و غرور شدن)
 کلک‌مه‌قلی: [ناوت، قشقه‌ره؛ قه‌له‌به‌له‌ک.
 (زاغچه)
 کلک‌نام‌راس: [ناوت، قامکی ناوه‌پاست؛ تبلا
 قووتی؛ تلیا ناوین؛ به‌رزه‌ملی. (انگشت‌وسط)
 کلک‌ووژه: [ناو] که‌له‌موس‌ت؛ تبلا‌مه‌زن؛ تلیا-
 مه‌زن؛ قامکه‌گه‌وره؛ کلکه‌گه‌وره؛ به‌رانی.
 (انگشت‌شصت)
 کلکه‌بیل [ناوت، ده‌ستکی‌بیل. (دسته‌بیل)
 کلمسین: [چاو‌گه‌ت، واق‌وپ‌مان؛ سه-
 رسامبوون. (سرسام گرفتن)
 کلون کردن: [چاو‌گه‌ت، کلوم کردن؛ گاله-
 دانی در گا به‌گلون. (کلون کردن)
 کلووچی: [ناو] کولووچه؛ کولیچی؛ کولیچه.
 (کلوچه)
 کلوور: [ناو] کروور؛ کوروور؛ نیوملوین.
 (کروور؛ نیم‌میلیون)
 کلویی: [ئاوه‌ل‌ناو] پیوکی؛ بلووری؛

کریستالی؛ کولویی. (کریستالی)
 کله‌وه: [ناو] قولایی ماسی‌گرتن.
 (قلاب‌هیگیری)
 کلیپ: فداند؛ [ناو] ده‌نگ‌خستنه سه‌ر وینه‌ی-
 فیلم به شیوه‌ی لیو جوولاندنه‌وه. (کلیپ)
 کناچلی‌چه‌م: [ناوت، بیبيله‌چاو؛ په‌شکینه‌ی
 چاو. (مردمک)
 کناچو: [ناو] کچ؛ قیز؛ دوت؛ که‌نیک؛ کیژ؛
 که‌نیشک؛ کناچه. (دختر)
 کنج: [ناو] مه‌هان؛ بی‌نویزی‌ژنان؛ تیکه‌وتنی
 مانگانه‌ی‌ژنان. (قاعدگی)
 کنگلاشک: [ناو] قنگه‌لاشک؛ گه‌نگری پیر؛
 گیای که‌نگری پیری وشکه‌وه بوو. (گیاه
 کنگر پیر خشک‌شده)
 کنیشت: [ناو] کنشت؛ په‌رستگای جووله‌کان.
 (کنشت)
 کو: [ناو] قالونچه‌ناساییکه هه‌ل‌ده‌فریت و
 ته‌گه‌ر خووی بدا به‌چاوی گا و مانگادا
 دوو‌چاری چاوئیشه و نه‌خوشین چاویان ده‌کا.
 (نام‌حشره‌ایست)+
 کوئه‌ندام: [ناوت، چهنده‌ندام که هه‌موو
 پیکه‌مه له بوواریکدا نه‌رکی خوویان به‌جی‌د-
 ینن بو‌کردنی کاریک. (اعضا)
 کوئه‌ندامی‌هه‌رس: [ناوت، (ب) ته‌ندامه-
 کانی(دهم، گه‌روو، گه‌ده، ریخو‌له، جهر‌گه
 زراو) که سه‌رجه‌م کاری هه‌رس کردنی
 خواردنه‌کان ده‌که‌ن. (دستگاه‌گوارش)
 کوا‌ی: (۱) [به‌ند] کوا؛ له‌کویییه؛ له‌کویی.
 (کجاست؛ کجایی). (۲) [چاو‌گه] کوتان؛
 هارپین. (کوبیدن). (۳) لی‌دان؛ دارکاری یان به

کوته ک لیدان. (زدن)

کوب : [ناو] کاپ؛ له کاپی ټینگلیزه وه ها-
تووه، فنجان؛ ټیستیکانی قاوه خواردنه وه.
(کاپ؛ جام)

کوپان وراز : [ناوت] کورتاندروو؛ پالان چیکه.
(پالان دوز)

کویله : [ناو] (۱) بهش؛ کوگای چکوله. (کپه)؛
به شیک له شیعریکې دریژ. (فراز؛ بند)

کویه ک : [ناو] (۱) قهره پوولی پرووسیا؛ (۱)-
جزاپول روسیه؛ (۲) پیلووی چاو. (پلک چشم)
کوتانه زمويا : [چاوگه، ت] کوتانن به عه رزا؛
دان به عه رزا؛ کوتانن به زه وينا، (ب) کول پی-
دادان؛ شکست دان. (زمین زدن)

کوتحه : [ناو] کوفل؛ کوته دار؛ داری سووتانندن
له کل و تهن دووردا. (کنده چوپ)

کوتحه ی جه همدنم : [ناوت] (ب) مروقی
ناخوشه ویستی زورهان؛ کوته داری جه همدنم.
(کنده چوپ دوزخ)

کوثر : [ناو] کابوک؛ که بوو ته ر؛ که فوک؛
کاووک؛ له پروانگه ی فرنده ناسیه وه چند جور
فرندن. (۱) کوثره شینه. (کبو تر-
چاهی). (۲) کوثره گایانه. (کبو تر جنگلی).
(۳) کوثره نه خشینه. (کو کوختی). (۴) قومری.
(قمری). (۵) کوثره باریکه. (قمری درختی).
(۶) (یا کریم؛ یا هوو) که کللی له قومری دریژ تره.
(یا کریم)

کوثره په پوو : [ناو] توړمه ییک بالندن که
دووقامکیان له پیښه وهیه و دووقامکیان له-
پاشه وهیه و سی جورن، (۱) کوثره په پوو.
(کوکو)، (۲) کوثره په پوو جقه رهش،

(کوکوی تاجدار)، (۳) کوثره په پوو خالخال،
(کوکوی خالدار)

کوثره ینان : [چاوگه، ت] له یاری په پراتنویان
هه رقوماریکدا خراب ینان. (بدآوردن درقمار)
کوثری دهریایی : [ناو] فرنده ییکی تیژباله و
به رزگ سپی و پشت پشه، له بهرد و شاخی ه-
راخ دهریادا هیلانه ده کا. (کبو تر دریایی)
کوثری نامه بهر : [ناو] کوثریکه نامه ی به
پاوه ده بهستن و له هر شوینی به ریدنه ده-
گه پښته وه بو هیلانه سهره کیه که ی و له قه-
دیمدا له جیاتی چه پهر که لکیان لی وهرده-
گرت. (کبو تر نامه بر)

کوټ وکولکه : [ناوت] ورده مووی قرتاوی
سهرورپش له ده لاکخانه؛ ورده خوری و
مووی ناپوره که به خاوکان دهر پسن بو به-
نی جه وال و تپ دوورین. (پشم بویله)
کوټ وکویر : [ئاوه لئاو + ناو] کویر؛ (ب)
چاوکز؛ نیوموناته واو دیتن. (کور؛ چشم کم-
سوو)

کوټ ولهټ : [ئاوه لئاو] شروپچراو؛ له ت وپهټ.
(تکه پاره)

کوټه : (۱) [پاوردووی کوټ بوون] له ته؛
شکاوه؛ (۲) [ناو] کوټه سوالهټ: سواله تی له-
ت. (تکه شده؛ تکه)

کوټه : که هزاره و دولایی
کوټه : کوټه؛ له جیاتی دهر دوسندان و ژه قنه
و ژه حریمار و قسه ی ناخوش دموثریت.
(متراذف زهرمار و کوټ)

کوټه پراو : [ناوت] پراوه کهوی ناخوری پاییز. (-)
شکار کبک پاییزی)

قەزوان (بېنېشت). (قاشقەق جمع اورى سقز)
 كۆد: [ناو] پىتى نەوت؛ چەلەنگ؛ دەفرى
 تەنەكەى بىستىلىتى. (پىت) (۲) پېش ژمارە؛
 ژمارەى پەمز. (كد)

كورد: [ناو] كوردمانج؛ كورمانج كە لە وشەى
 كورماد وەر گىراوہ. (کرد)
 كورزە: [ناو] جەوال. (جوال)
 كورژىن: [چاوغەت] بۆلەبۆل؛ گورەگور.
 (غرغر)

كورسىن: [ناو] (۱) كورسى؛ قورسى؛
 قورسىن؛ چىراپىك كە لە زستاندا ئاور لە
 ژېرىدا دادەنن و لىفەى بەسەردادەن.
 (كورسى)؛ (۲) [چاوغەت] كورپووسانەوہ.
 (كلوچىدن) +

كوپ كوپە: [ناو] ھاوارە بەرە؛ كەتى؛ قەتى؛ قىتەك
 ؛ كوپ كوپ. (مرغ سنگ خوار؛ باقرقرە). حەوت-
 جوړن. (۱) كوپ كوپەى بە رزگ خەنەى،
 (۲) بەرزگ پەش، (۳) بەرزگ سى، (۴) خال-
 خال، (۵) پى پى؛ (۶) كلك درىز؛ (۷) كوپ كوپە-
 ى گەنمان، (۱) شكم بلوطى، ۲. شكم سىياہ،
 ۳. شكم سفید، ۴. خالدار، ۵. راہراہ، ۶. دمراز؛ ۷
 كوكر گندمى.)

كورماج: [ناو] كورماج؛ كورمانج؛ كورماد؛ واتا
 ھەموو كوردىك لە سەر گوێ زەوى و بەسى
 بەش و سى زاراوہ دابەش كراوہ.
 (۱) كورمانجى ژوو روو. (۲) كورمانجى ناوہ
 پاست. (۳) كورمانجى خواروو. كە ۱۰۴ بن
 زاراوہى ھەيە. ئەگەر بەسووكايەتى بە
 تاقىمىكى نەخويندەوار دەلێن، ئەوہ ناپەوايە و
 ھەلبەستى نەيارانى كوردە. (كورمانج)

كوئەرە: [ناو] (۱) كورتەوہبوو؛ وەك گسكە
 كوئەرە؛ گسكى كە چووہتەكار و كورتەوہ -
 بووہ (كوتاهەشدە)؛ (۲) كوتەى كورتى دار بەتاييە-
 ت بنى دار كە دەبردىتەوہ و بنەكەى دەمىنى
 لەعەرزدا. (ماندەتتەدرخت بریدەشدەدرزمین)
 كوئەكوت: [بەند] لە تاريكىدا بە پەل كوتان
 پويشتن؛ ريگا پويشتنى كويژ. (كورمال)
 كوئەل: [ناو] كوئەل؛ بەيرەق؛ (ب) جلى
 مردوو لە مەيدانىكدا وەك ئالا بەرز دەكەنەوہ
 و نيشانى پرسەكەرانى دەدەن يان جل و چە-
 ك و فیشەكدان و شتى تری مردوو لە سەر
 پشتى ئەسپىك دادەنن و بە پرسەكەرانى
 نيشان دەدەن و شىوہنى بو دەگيرن. (علم-
 كردن لباس واسلحەمتوفى براى نشان دادن بە-
 مردم در عزادارى متوفى)

كوئەى: [چاوغە] كەوتن. (افتادن)
 كوچيلە: [ناو] ئەستونەكى پەشمال. (ديرك-
 چادر)

كوچبار: [ناو] مالا كوچ؛ سامانى مال كە
 باركراوہ بو كوچكردن. (كوچبار)
 كوچك: ناوى دووگونە لە باكووورى شارى
 سەقز (نام دەكەدە) بەرد؛ تەوہن. (سنگ)

كوچك تراش: [ناو] كوچك تاش؛ تەوہنتاش
 ؛ بەرتاش؛ بەرتاش. (سنگ تراش)

كوچەركى: [ئاو] ناو وەك كوچەر؛ پەمەكى؛
 دەشتەكى؛ بى سەرە و بەرەيى. (ھردمىيل)
 كوچەك: [ناو] بەچكەى وشترى يەكسالە.
 (بچە شترىكسالە)

كوچەلە: [ناو] كەوچكەلە؛ كەوچك ئاسا لە
 قور دروست دەكرىت بو گرتنى شىرەى دار

کۆرنان: [ئاوہلناو] نان کویر؛ نانکۆر؛ پڑد؛ ده-
 س قووجا. (خسیس)
 کۆرنۆمیتەر: [ناو] کات پۆ؛ زەمان پۆ.
 (کرنۆمتر)
 کۆرنیز: [ناو] دوخی له یاری توپی پادا که
 له گوشهوه دهست پدهکا. (کرنر)
 کورۆن: یه که ی پاره ی ولاتانی دانمارک و
 سوئید و نۆپوئیز. (کرن)
 کورهمام: [ناوت، کورهمام؛ پسمام؛ ناموزای
 نیرینه؛ کورثاپ. (پسرعمو)
 کورهموار: [ئاوہلناو] وار، یان ههوار، یان ما-
 لبات، کویر بوونهوه. شوینهوار کویر بوونهوه؛
 مال ویران؛ بوی ههیه کولهوار سیوراوی
 کورهموار بیت. (بدبخت؛ خانمان ویران)
 کوزاز: [ناو] نه خوشینی که به هوئی هورگی
 کوزازوهه مروف تووشی ده بیت و ماسوولکه ی
 لهش پهق ده کات و ده بیت هوی مهرگ؛ ده-
 رده کوپانه؛ نه خوشینی که ده بیت هوی په-
 قبوونی ماسوولکه کانی لهش و زور بقهیه.
 (کزاز)
 کۆزبهستن: [چاوگه، ت] کۆبوونهوه به دهوره.
 (جمع شدن دایره وار دورهم)
 کۆزروبهریانانهوه: (ب) ته مبی کردن و
 لیدانی زور. (کنایی تنیه کردن)
 کۆژاندنهوه: [چاوگه، ت] (۱) هیل کیشان یان
 پهشکردنهوه یان سرپینهوه ی نووسراوه؛
 (محو کردن)؛ (۲) تهمراندن؛ خاموش کردن
 ئاور و چرا. (خاموش کردن)؛ (۳) تارام کردنهوه
 و لابردنی شهروکیشه. (خاموش کردن فتنه)
 کۆژه: [ناو] ههساوی؛ کهری سپی پمگ.

خرسفیدرنگ)+

کۆژهل: [ناو] جو مال. (لایروبی جوی آب)
 کۆژیاگ: [ناو+ ناو، بهر] (ب) ههویره مردوو؛
 ههویرترش؛ (خمیرمایه) (۲) کۆژراو. (کشته شده)
 کۆس: [ناو] ته پلی زه لام؛ دهوولی شه پری.
 (پۆس کۆس گۆش ئاو کیشان که م که م، ئی سه ر
 ئه سه رهن دوورینه که ی چه م) ههولموی
 (کوس)
 کۆس: [ناو] کۆست؛ مهیتی کوره لاوی ده ز-
 گیراندار (به کیژیک ده گوتریت، (کۆس کهوته)
 که ده گیرانی مردبیت. (جنازه نامزد دختر)
 کوسالان: ناوی چیا ییکی به رزه له هه ورامان.
 (نام کوهی است)
 کۆست کهوتوو: [ئاوہلناو] به کیژیکی ده-
 زگیراندار دهوتریت که ده زگیرانه که ی
 مردبیت، به لام وا بووه به باو هه رکه س
 مردووی لی بمربیت یان به لاییکی گه وره ی به
 سه ردا بیت پی ده لپن کۆس کهوته؛ یان
 کۆست کهوتوو. (دختر نامزد مرده)
 کۆس و که پنه نا: [ناوت، موسیقای تاییه تی شه پ
 له قه دیم دا؛ ته پل و شه پیوور. (کوس و کرنا)
 کۆسه: [ناو] (کۆسته؛ داییکی کۆنی کورده-
 واریه زیاتر له گونده کانداهک شانۆگه ری
 ده مه و نه ورۆز به پێوه ده چی، چهند لاویک خو
 ده گوپن و پش بو خویان دروست ده که ن و
 له مالان کۆسه ده گپن و پاره یان میوژ و
 گوپزیان ده ده نی. (مراسم کوسه درایام نه ورۆز)
 (۲) جوریک ماسی درنده و زور گه وره یه.
 (کوسه ماسی)
 کۆسه وهوی: [ناوت،] بوو که بارانی.

عروسکی که برای باریدن باران درست می کنند)
 کوسه‌ی هه جیج : زاتیکی به پیزی ثاینیه که
 کلکوک‌ه‌ی له گوندی (هه جیج) ی هه ورامانه.
 (کوسه هجیج)
 کوش : [ناو] داوینی به ره‌وی کراسی ژنانه؛
 پرکوشی کرد له دانه‌ویله: داوینی پرکرد له دا-
 نه‌ویله. (دامن) +
 کوشا : [ر‌ابوردوو کوشش] تیکوشا؛ خه‌باتی-
 کرد. (کوشید)
 کوشا : [ئاوه‌ل‌ناو] خه‌بات‌که‌ر؛ تیکوش؛ حه‌ول
 و ته‌قالادهر. (کوشا)
 کوشتی : (۱) [ر‌ابوردوو کوشتن] گیانی-
 کیشا. (کشت)؛ (۲) [ناو] بو کوشتن؛ ئازهل-
 دابه‌سته بو قه‌له‌و بوون و سه‌رپرین. (حیوان
 پرواری مخصوص ذبح کردن)؛ (۳) [ناو، به‌ر]
 کوژراو؛ باب کوشتی: باب کوشته؛ کوشته:
 (کوژراو) (گشته‌شده)
 کوشتیار : پیداکری کردن؛ کوشتیار‌ی‌بووم نه-
 هات له‌گه‌لم. (اصرار کردن)
 کوشنای : [چاوه‌گه‌ت] کوژاندنه‌وه؛ خاموش
 ردن. (خاموش کردن)
 کوشهر : [ئاوه‌ل‌ناو] هه‌ول‌ده‌ر؛ خه‌بات‌که‌ر؛ ته-
 قالادهر؛ تیکوش. (کوشا)
 کوپ : [ناو] چیا؛ کو؛ کیو؛ کیف. (کوه)
 کوک : [ئاوه‌ل‌ناو] ده‌سته‌واژه‌ی موسیقایه
 وانا میزان بوونی سیم‌گه‌لی ساز. (کوک) +
 کوک‌کردن : [چاوه‌گه‌ت] میزان‌کردنی ته‌لی
 ساز و هینانه سه‌ر (فریکانس) یان نو‌تی
 پیویست. (کوک کردن)
 کوک‌لاش : [ناو] کوک‌لاشک؛ جو‌پک چه‌قه،

وه‌ک بنیشت‌ده‌جاوړیت و له شیل‌ه‌ی گیای
 کوک‌لاش ده‌گیردریت. (نوعی سقر)
 کوکو : [به‌ند] کو‌مه‌ل کو‌مه‌ل؛ کو‌گا‌کو‌گا؛
 کو‌ما‌کو‌ما. (کوپه‌کوپه)
 کوکی‌دی‌پازون : [ناو، ت] کوکی‌په-
 رژیندراوی جیهانییه له موسیقادا < دی‌پازون
 کوگه : [ناو، ت] جیگای کو‌بوونه‌وه؛ جیگای-
 کوپ به‌ستن. (جای تجمع) +
 کو‌لا : [ناو] ماکیکه له نوشابه‌ی وه‌ک پیسی
 کو‌لا و کو‌کا‌کو‌لا ده‌کریت و به‌ره‌می‌داریکه
 هه‌ر به‌و ناوه. (کولا)
 کو‌لاس : [ناو] فیشه‌ک کی‌شی تفه‌نگ و
 چه‌ک. (قشنگ‌کش)
 کو‌لاک : [ناو] (فم‌شه) بارو‌قه؛ بادمه‌وه.
 (کولاک)
 کو‌لپک : [ناو] جیگه دوو‌کمه؛ کونه‌دوو‌گمه.
 (جای‌دکمه) کو‌ل‌کری‌او؛ قرت‌او؛ کورت‌کراو؛
 قول‌کراو. (کوتاه‌شده)
 کو‌ل‌که‌مه‌لا : [ناو، ت] نیم‌چه‌مه‌لا؛ مه‌لاییک
 که سه‌واد‌ی‌زوړ نه‌بی‌ت. (ملای کم‌سواد)
 کو‌ل‌که‌میرزا : [ناو، ت] میرزاییک که به‌زه-
 حمه‌ت بتوانی بنووسی و بخوینیت‌ه‌وه. (که-
 سیکه نیم‌سواد‌ی دارد)
 کو‌ل‌گرتن : [چاوه‌گه‌ت] کو‌له‌گرتن؛ به‌دزییه‌وه
 گوی له قسه‌ی خه‌ل‌ک‌گرتن؛ گوی‌پ‌اگرتن له
 قسه به‌دزییه‌وه؛ گووشی مالی و سه‌ی. (-
 استراق سمع)
 کو‌ل‌نه‌دهر : [ئاوه‌ل‌ناو] نه‌به‌ز؛ خو‌پ‌اگر و نه‌به‌ز؛
 بی‌شکست. (شکست‌ناپذیر)
 کو‌لو‌ر : [ئاوه‌ل‌ناو] که‌له‌به‌رکه‌وته دیوار؛ قه‌له-

شی گه وره؛ ناو خالی. کوته ره بوون. (تو خالی) +
 کوله : [ناو] کوپله؛ بهنی. (بنده)
 کوله دار : [ناو، بک] کوپله دار؛ چه وسینه ر؛
 (نیستیمار گهر). (برده دار؛ استعمار گر) +
 کوله زرگ : [ناو] سیکه توره؛ سیکه توره؛ نه-
 ندایمیکی ناوزگی فرنده یه که وهک گورچپله-
 ی بهرخ وایه وکیسه ناسایه وزیخ و بهرد هه-
 رس دهکات و پهرده ییکی زهردی له
 پروکاری ناوه وه هیه و خوئی پهنگی؛
 سووری توخه. (سنگدان)
 کوله فیتنه : [ناو + ناوه لئاو] مایه فیتنه؛ کورته
 بالایی شهر هه لخرین؛ کورته بالایش نه بیست
 ههر بهو مانایه یه. (فتنه گر)
 کوله که چه قانندن : [چاوگه، ت] له سه ر سه ر
 ویستان؛ له ژیمناستیکدا. (روی سر ایستا دن)
 کوله وار : [ئاوه لئاو] برینداری زور سهخت؛
 مال ویران بوون له موعامه له دا؛ حال-
 خراب. < کوره وار (زخمی؛ خانه خراب)
 کوله وار بوون : [چاوگه، ت] (ب) له موعامه له دا
 زور تی شکان و زهره کردن. (مغبون شدن-
 زیاد در معامله
 کوله وه یوای؛ [ناو] سووزمانی؛ به ته وه وه به
 زنی خراب ده بیژن. (لقبی ناشایست ب برای زن-
 بدکاره)
 کولی؛ : [ناو] بالا ف؛ که لی؛ که ل؛ گه-
 رماو چوون؛ خو شور دن له گه رماو. (حمام-
 کردن)
 کولیچه گیا : [ناو] کولیچه گیواو؛ ته شی مل؛
 گه لاکانی پانه و گوله کانی به ینا به یین له ناو
 گه لاکه دیدان؛ بوکه م ئیشتیایی باشه. (جنتیانا)

کولپر : فنداند فرد (کولپر)؛ [ناو] وشه ییکی
 بیانییه واتا سارده وه که ر؛ دوو جو ره گازی و
 ناوی ئامیریکی کاره بیایه بو فینک کردنه-
 وهی ناو مال به کار دیت. (کولپر)
 کولپر مناسکه : [ناو، ت] کولپر له هه ویریک
 چینه بیست که له جیاتی ئاو به شیرده گیریتنه وه و
 پوئیشی تی ده که ن. (نوعی گرده)
 کولین : [چاوگه] کولان؛ کولین؛ فه کولان؛
 کولیان؛ کولاندن. (حفر کردن)
 کوماچه : [ناو] شه پولی گه وره ی سیلاو که له
 بیچمی کوماچی سهربان بهرز ده بیته وه؛ قه-
 لیه زم. (موج سیلاب)
 کومار : له وشه ی کومای مادیه وه وهر
 گیراوه به واتای کوگا. جه ماوهری کووه بوو؛
 (جمهور؛ جمعیت)
 کومپووته : [ناو] کومپووت؛ میوه ی نیوه کول
 له شه ربه تدا. (کمپوت)
 کومر : [ئاوه لئاو] پشت کوور؛ پشت کوم. (کوژ-
 پشت)
 کومزه خ : [ناو] نه شکموت؛ نه شکه فت؛ موغار.
 (غار)
 کومه بوون : (۱) [چاوگه، ت] کوپوونه وه؛
 خرپوونه وه له دهوری یه ک. (جمع شدن)؛ (۲)
 نووشتانه وه؛ کوورپوون. (خمشدن) چه میانه وه؛
 کوورپوون؛ چه مانه وه. (خمشدن)
 کومیته : فرد؛ فد : [ناو] لیژنه ی بالایی
 لیکو لینه وه و راگه یینی؛ گوزارشتی به ره می-
 کاری نه نجام دراو. (کمیته)
 کومیته ۱ : [ناو] لیژنه ییکی چند که سی که
 بهرپرسی کاروباری شار یان ریکنخراویکی

رامیاریه. (کمیته)

کومیسیون: [ناو] مه جلیس گرتن بو پاگه-
یشتن به کاروباری پیکخواوی. (۲) مافی ده-
لالی موعامه له. (۱۰۱ کومیسیون)

کوناودهر: کوناودیو؛ له م سهر تا ئه وسهر
کون؛ شهبه ق تیکه وتوو؛ (تاطرف مقابل سوراخ)
کوند: [ناو] بایه قوش؛ باده قوش؛ بایا قوش؛ بوو؛
بووم؛ بووه؛ بووه ته قله؛ بووه که ره؛ کونده بوو؛
کونده به بوویشی پیده لین. (جغد؛ بوف)

کوند: [ناو] چهند جور فرنده له پروانگه ی
فرنده ناسیه وه له تورمه ی کوندن، (۱) تاق-
تاق که ره، (مرغ حق). (۲) تاق تاق که ره ی بو،
(مرغ حق جنوبی). (۳) کونده پشیل، (جغد -
گوش دراز). (۴) کونده پومال، (جغدها می خوار).
(۵) کونده زپر، (جغد). (۶) کوندی سبی که زیاتر
تایبته به ولاتانی سارده سیړه. (جغده سفید).
(۷) کونده شه خسه ی خالخال، (جغد -
خالدار). (۸) کونده قوته، (جغد تالابی).
(۹) کونده گایانه، (جغده بزرگ طلایی).
(۱۰) کونده شه خسه، (جغد کوچک).

کونداکور: [ناوت] کونده کویره. (بوف کور)
کونده کی: هه لئرووشکان؛ قهره فیسکا
پوښشتن؛ به قتیچکانه وه دانیشن. (روی -
پانشتن)

کوندی شاخدار: [ناوت] کوندا شاخدار؛
کوندی که دووپه ل وهک شاخ له ژوور چاویدا
هه به. (جغد شاخدار)

کونگره: فرد. فدان. [ناو] کوپوونه وه ی ئه -
ندامانی یه ک یان چهند گروپی هه لېزارده ی
دهوله تی یان پیکخواوی سه ربه خو؛ وهک:

کونگره ی جیهانی دوکتورگه ل یان کونگره -
ی جیهانی ناشتی. (کنگره)

کونه جهرگ: [ئاوه لئاو] وه ره؛ جازز؛ قه لاس؛
هه راسان؛ کونه جهرگ کردن: زوربو هینان و
قه لاس کردن. (فشار آوردن و عصبانی کردن)
کونه چه کمه رمق: قه دیم دهوله مند ی لیکه -
وتوو؛ جاران دهسه لات دار و چه کمه له پا بووه
و ئیستا نه داره و لیکه وتوو. قدرت و مال
از دست داده)

کونه زن: (۱) پیریزن؛ ژنی به سالداچوو. (-
پیرزن). (۲) ژنی پېشوو؛ ژنی ته لاق دراوی که -
سیک. (زن سابق)

کو نه کردن: [چاوه گهت] نه ترسان و سل نه -
کردن و نه پرینگانه وه. (نترسیدن)؛ (۲) کو نه -
کردن: که قنه کردن؛ (چاوده گیرم دیارنییه له -
یلم، دیاره کونه ی کردووه مه یلم): مه یلی
کون کردووم. (که نه کردن)

کونه لانی: [ناو] (۱) خه لکی کونه لان. (اهل -
کونه لان)؛ (۲) جادووگر؛ سحر باز؛ (جادوگر)
کونه میرد: [ناوت] شووی پېشووی ژن، یان
مردییت یان ژنه ی ته لاق داییت. (همسر -
سابق زن)

کوانی: [ناو] کووانوو؛ کووانگ؛ ئاوورگ.
(اجاق)

کووپ: [ناو] دوو جور خاله له په په ی په -
رانتو دا له بیجمی دل، کوویی سوور و کوویی
رهش. (کوپ)

کووپه ی تار: [ناوت] کاسه گه وره که ی تار؛ له
نه قاره گه وره تره و خهره کی سیمه کان له سهر
پیستی کووپه ی تار داده نریت. (کاسه تار)

کووفت : [ناو] سفلیس؛ پله ییک بښه ترله
 سووزاک. (سفلیس)
 کووفتی کاری: [ناو،ت] سفلیسی کاری؛ وهک-
 جینو دموتريت له جياتی ژه حری مار. (کوفت-
 کاری)
 کووفه کووف : [ناو،ت] هه ناسه کردنه نیوده-
 ست بو گهرم بوونه وه له سهرمای زوردا؛ (ب)
 ههل له رزین له سهرمادا. (ازسرما لرزیدن وگرم-
 کردن دست بانفس)
 کووله که سهرتاوی : [ناو،ت] کووله که ده-
 رویشی؛ کووله که ییکی بن خری مل باریکه بو
 مهله فیربوون به که لکه و بو جیگه ی دانه-
 وبله یش دهییت. (نوعی کدو)
 کووله که شیتته : [ناو،ت] کووله که دیمی؛
 جوړیک کووله که ی چووکه ی کیویه یو نه-
 خوشینی شه که رمز باشه. (کدوی صحرایی)
 کویر بوونه وه : [چاوگه،ت] (۱) پرووخان یان
 پر بوونه وه ی گومانه ی کاریز و کانۍ. (بسته-
 شدن راه آب کهریز)؛ (۲) نهمانی شورته و ناو
 و دهنکی ٹیل و ته بار و فهوتان و نهمانیان؛
 خانه دانیکی گهرمبوون ناویان کویر بوووه.
 (ازبین رفتن فامیل یانام آنها)؛ ویک هاتنه وه ی
 کونی نهرمه ی گوی که کونی ده کهن بو
 گوشه واره. (سوراخ جای گوشواره هم آمدن)+
 کویر کویرانه : [ئاوه لئاو+ بهند] نه نجام دانی
 هه رفرمانیک بی سهرنجدان له دروستی و
 نادروستی فرمانه که؛ وه کوو کویر
 (کور کورانه)+
 کویر کیش : ده سکیشی کویر؛ پرینموونیکه ری
 کویر له ریگه رویشتن دا. (عصاکش)

کویره کویر : [بهند] وهک رویشتن به ریډا له
 تاریکاییکدا که چاو هیچ نه بیییت. (کورمال-
 کورمال)
 کویتانی : [ئاوه لئاو+ ناو] (۱) په یوه نندیدار به
 کویتانه وه؛ شه وه ی له کویتان ده زی.
 (مربوط به کوهستان). (۲) جوړیک گهنمه.
 (نوعی گندم)
 کهبابی : [ئاوه لئاو] گوشت یان ماسی یان
 ههر شت که وهک که باب برژاییت؛ ههر شت
 که شیواو یان بابته ی که باب و تاییه ت به که-
 باب، دانراییت بو شه وه ی بیکه ن به که باب.
 (کبابی)
 کهبابی پل : [ناو،ت] که باب له پله گوشت؛
 کهبابی چنجه (جنچک) (کباب چنجه)
 کهبابی لوول : [ناو،ت] کهبابی قیمة که له
 شیشی پانی ددهن. (که باب کوبیده)
 که بهر زبره : [ناو،ت] زبره ته وهن؛ بهر ده زبره؛
 بهر ده زووره. (سنگ سوهان)
 که بیسه : [ناو] سالیک که ۳۶۶ روزه؛ و له
 چوارسالدا جاریک سال که بیسه دهییت و شه
 روزه ده خریته سهر مانگی ره شه مه. (سال-
 کیسه)
 که پچاندن : [چاوگه،ت] دوواندن؛ قسه له گه-
 لکردن؛ وه قسه هینان. (بحرف آوردن)
 که پچین : [چاوگه] دووان؛ قسه کردن؛
 ثاقتن. (حرف زدن)
 که پسوول : [ناو] شه وشه یه بیانیه؛ (۱)
 جوړیک نه زبه، جیگای گهردی دهرمان که
 ده چی به ناویه کیریندا و گهرده که راده-
 گریت. (کپسول)؛ (۲) نه زبه؛ که پسوولی گاز. (-)

کپسول)

که پمیل : [ناوت] که تهیل؛ بیلی کوئی دهم سوواو. (بیل که نه و کار کرده)

که تان : [ناو] گیامروژه؛ له لقی پرووشال پرووشالی نهو گیایه بهن و قوماشی که تانی دروست ده کهن. (کتان)

که چه : [ناو] کریش؛ بوی هه یه که چلهی له وشه ی که چه راهاتی. (شوره)

که چه ک : [ناو] میژمر؛ مه ندیل؛ پیچی له سه ربه ستن. (دستار)

که چه لباد : [ناوت] کوته لبادی شرو کوئن. -) قطعه نمذ که نه و پاره)

که دخوا : [ناو] کوپخا؛ قیخا؛ که ی خودا؛ که د به تور کی واتا گوند؛ کوپخادی. (کدخدا)

که دکهر : [ناوت] کار کهر؛ کاره کهر. (کارگر)

که دووانه : [ناو] کدووانه؛ کر میکه له بیچمی تووی کووله که، ته زیج ئاسا به دهم به که وهن و له ناو ریخوله ی مروفا ده زی. (کرم کدو)

که هاکه : [ناو] ته پلی سهر؛ سهر؛ (ب) سهری - زل. (سر)

که هاهی : [ناو] که پیتی؛ ره وتی که رهوون؛ بیگوئی. (کری)

که رب : [ناو] توو ره یی؛ قین. (عصبانیت) +

که ربانن : [چاوگه] توو ره کردن؛ قین هه لسانن؛ دنه دان؛ هاندان. (عصبانی کردن تهیج کردن) +

که ربین : [چاوگه] توو ره بوون؛ قین هه لسان. (عصبانی شدن)

که رپسه : [ناو] که رپسه؛ جوړیک مار میله که. (آفتاب پرست)

که رتکردن : [چاوگه] له ت کردن؛ به دووبه -

ش کردن؛ کوتکو تکردن. (دونیم کردن)

که رت که رت : [ئاوه ناو] له ت له ت؛ کوت کوت؛ بهش بهش؛ (تکه تکه)

که رتور : [ناوت] تورانی نیره کهر بو ماوه ییکی کورت و ماکه ری به ته له ب به جیهیشتن و دیسان گه رانه وهی؛ به ته وسه وه به که سیک ده لین له بی جی له شتیک بتوریت. (قهر کردن بیمورد)

که رخ : [ناو] گهوز؛ نه ندازه ی جاریک داس یان مه له غان هینان به گیا یان گهنم و جو دا له کاتی دوورینه وه دا. (جای یکبار داس بکار بردن در درو)

که رخنن : [چاوگه] تیکیدان؛ خراپ کردن. (خراب کردن)

که رخاو : [ناو] دپراو؛ که ردوو. (گراز)

که رخه نوک : [ناو] که رخنکینه؛ جوړیک گیایه. (نوعی گیاه)

که رخی : [ناو] که له ک؛ لو تکه ی له چهند مه شکه و ته خته چیوو، بو په رینه وه له چوم. (کلک)

که رخن : [چاوگه، که رخان] بیزیان؛ وه ک؛ بیزران له خوار دنییک؛ له به رچاو که وتنی خوار دمه نییک. (از چشم افتادن غذا)

که ردو کیش : [ناوت] بیلاس ناساییکی زور پانه به دوو ته نافه وه که ردووی پی هه لده ده - نه وه. (بیل گراز کنی) +

که رده ی : [چاوگه] کردن. (کردن)

که رژله : [ناو] بارینی ورده به فری پیش به - فربارین؛ پرووشه. (بارش برف دانه ریز)

که پرسوون : [ناو] تاوه. (ماهیتابه)
 که رسه له : [تاوه لئاو] ئاواره؛ دهر به دهر. (آواره)
 که رکاش : [ئاوه لئاو] نه سرهوت؛ ئوقره نه گر؛
 بزۆز. (ناآرام)
 که رکاوی : [ناوت] که راقی؛ که لک؛ دوو
 جوړن که لکی سپی و که لکی بوړ، فېرنده ییکی
 گهوره ی ماسی خوړه. (پلیکان)
 که رکوپړگ : [ناوت] جاش؛ (ب) که رکوپړگ؛
 کوپړی کهر؛ وه که جوین دهور تریت. (کره خر)
 که رکوز : [ناوت] که ربه ننگ؛ ههر به ننگ؛
 گیایی که دوو ساله و ژه هراوییه و ماکی خه و-
 هینه ری تیدایه خواردنی ده بیته هو ی نه مانای
 هه ست، (سړ که ره). (بنگ دانه)
 که رکه : [ناو] (باینجانی سوور) ی نه گه ییو؛
 ته ماته ی کال^۲ و شینی نه گه یشتوو. (گوجه
 فرنگی نرسیده)+
 که رگروان : ئازالیکه گوانیکی وشک بوو بیته.
 (حیوانی که یک پستانش بی شیر باشد)
 که رگه دیوی : [ناوت] و شترمر. (شتر مرغ)
 که رگه س : [ناو] داله که رخوړه؛ سیسارگ؛
 سیسارگه که چه له. (کرکس)
 که رگهوز : [ناوت] نه گه رکه ریک له ناو خو لدا
 خو ی بتلینیتوه که ره گه لی دیکه ییش ههر ته و
 کاره ده که ن؛ (ب) چاولیکه ری. < که-
 رمیز (چشم و هم چشمی)
 که رمیز : [ناوت] ههر کات له که ره گه لدا یه-
 کیکیان میزبکات زوړ به ی ئه وانی تریش
 میز ده که ن؛ له و پرووه بو چاولیکه ری ئه و
 وشه به کاردینن؛ چاولیکه ری. (چشم هم-
 چشمی)

که رو کویر : (۱) که سیک که نه بیسیته و نه-
 بینیت؛ (کرو کور)؛ (۲) چا ووده م نه کراوه؛
 هیچ نه دیتوو؛ دنیا نه دیتوو؛ ئااگا له دنیا.
 (چشم و گوش بسته)
 که رو له : [ناو] سه کویتیک که له په نای دهر که-
 ی ژوور دروست ده کریت بو که وش دانان.
 (سکوی جاکشی)
 که ره ته ی : مهری که ریلی سپی پرنګ.
 (گوسفند سفید گوش کوچک)
 که ره سی : [ناو] که ره س؛ کاشه مه؛ که ره وس؛
 که ره وز. (کر فس)
 که ره شین : [ناوت] که رو وه شینه که ره کیفه؛-
 که روو؛ ماکیکی (ئانتی بایو تیکی) لی ده گیریت
 که دژی هوور گه. (کپک)
 که ره فرو : [ناوت] که ره؛ ژه ک؛ ژه ک له سه ر
 ئاور داده نین هه تا ده گرسیته. (نوعی آغوز)
 که ره کهر : گه و جه گه و ج. (احمقانه
 صحبت کردن)
 که ره گوشه : [ناو] به ری جه گهن؛ شتیکی
 توو کنه و له قه دیمدا ده کرایه نیو گه چ بو گه-
 چکاری دیوار که ده بووه هو ی نه قه له شانی
 گه چی دیوار. (کرک گل نی)+
 که ره گهل : [کو ی کهر] په مه ی کهر؛ ههره-
 گهل؛ (ب) به گروییکی ناحالی ده لین. (ر مه-
 خران)
 که ره ننگ : [ناو] جوړیک هه نگی بی هه نگوینه
 له قه له شی داره کوئدا ده زی. (نوعی زنبور)
 که ری : [ناو] که روو؛ که ره کیفه. (کپک)
 که ری پیز گاو : که ریک که ههر زه پرنی هه-
 بیته و په پرنی نه بیته؛ پیای بی کرداری

سوږ پر قسه ی پښه شو بهین (لاف زن بی عمل)
 که زیکوور : [ئاوه لئاو] بی بهخت: بی شانس؛
 به دبهخت: ته غه ر بو ژن ده گوت ریت. (زن-
 بدبخت)

که ژ : [ناو] که ش: به نیکی کیشاره له جیر؛
 هه ر شت که کیشی بیت. (کش) +
 که ژوکو : [ناوت] کیو و سارا؛ ده شت و کیو؛
 بیابان و کیو. (دشت و صحرا)

که سایه تی : [ناو] خو و خده و رهوشتی هه ر-
 که س که ده بیت هوی بایه خ دار بوون له
 کومه لدا یان بی بایه خ بوونی. (شخصیت) +
 کهستی : ناوی ناوچه ی سه رشو نزیکی سه -
 قز که وشه ییکی (په هله وی و نارامیه) که به
 پشتوینی زهر د پهنگی موو سایه کانیا ن گوتووه
 که له ناوچه ی کهستی (سه رشو) دروست ده -
 کرا. (نام قدیم منطقه سرشیو)
 که سدار : [ئاوه لئاو] پشتیواندار؛ خاوه نی قه وم
 و خیش. (دارای قوم و کس)

که سری شان : نهم وشه یه بیانییه، به لام له سه ر
 زمانی جه ماوهریشه؛ نه وه ی ده بیت هوی شان
 و شکو که م بوون؛ هوی که م بوونه وه ی که -
 سایه تی له نیوجه ماوهردا. (کسر شان)
 که سکوون : [ئاوه لئاو] دهر دونه خو شینی
 تیژوتوند و بقه؛ نازاره که م که سکوونه دهر ده -
 که م توو لانییه «فولکور» (خطرناک؛ مرض
 سخت) +

که س نه بیني : گوږ پنه وه ی شت به مه رجی
 چاو پینه که وتن. (معاوضه بدلون دیدن)
 که س نه کردوو : (۱) [ئاوه لئاو] کاریکی دژوار
 که هیچ که س پی نه کریت؛ (کاریکه از عهده -

کسی بر نیاید)؛ (۲) کاریک که تا نه و کاته که -
 سیک نه یکر د بیت. (کاری که سی انجام نداده -
 باشد)

که س نه کیل : [ئاوه لئاو] مه زرای بی داهات
 زه و نییک که شیوا ی کیلان نه بیت. (زمین بی -
 حاصل)

که سه ین : مه ینی خوین. (دلمه شدن خون)
 که شاو : [ناو] (۱) که شهو؛ چه که مه جه؛ که شه -
 وی میز. (کشو). (۲) ناو داشتی زه وی بو نه رم
 بوونه وه و ئاسان کیلران. (آبیاری زمین برای -
 نرم شدن و شخم زدن)

که شتی باده وان دار : [ناوت] پاپو پیک که به
 باده وان دهر وات. (کشتی یادبانی)
 که شتی شکین : [ناوت، ناو، بک] جوړیک
 پاپوړی قایمی شه ره بو تیک شکاندنی
 پاپوړی دوژمن. (ناوشکن)
 که شکول : [ناو] داری نارگیل؛ ده لین رونی
 به ره که ی بهرگری له وه رینی مووی سه ر ده -
 کا. (نارگیل) +

که شکه ره شه : [ناوت] قهره قورت؛ له
 کولاندنی ناوی ماست دروست ده بیت.
 (قراقوروت)

که شکه زه نی : [ناو] که شکه زه نگول؛ که
 شکه ژنو؛ کلاوه ی چوک؛ کلاوه ی نه ژنو.
 (کاسه زانو)

که شکه سوو : [ناوت] سووتکه که شک؛
 کشکی ساوراو که نه ختیکی ده مینی وه ک
 سووتکه سابوون. (مانده کشک ساییده شده)

که شهن : [ئاوه لئاو] هیلاک و ماندوو؛ شه که -
 ت. (خسته)

که شه‌نی : [ناو] هیلاکی؛ ماندوویی؛ شه‌که-
تی. (خستگی)
که شه‌وان : [ناو] که ژوان؛ شاخه‌وان؛ کو‌گه‌رد؛
که ژفان. (کوه‌نورد)
که فسوول : < که پسوول
که فو کول نیشته‌وه : [چاو‌گه‌ت] له‌که‌ف-
و کول که‌وتن؛ (ب) ساردبوونه‌وه و
دلساردبوونه‌وه له‌نه‌جامی کاریک؛ له‌جو‌ش
و خو‌رو‌ش که‌وتن. (از‌شو‌رو‌شوق افتادن)
که‌فچک : [ناو] که‌موچک؛ که‌فچی. (قاشق)
که‌فلاندن : [چاو‌گه‌ت] که‌فل کرن؛ که‌ول-
کردن. (پوست‌کندن لاشه)
که‌فیس : مه‌پیک که‌سه‌ری زهره‌د بیت.
(گوسفندی که‌سرش زرد باشد)
که‌لاس : [ناو] لاشه‌ی مندارموه‌بوو؛ که‌لاکی
مرداره‌وه بوو. (لاشه‌مردار)
که‌لان : فد؛ [ئاوه‌لناو] بو‌ی هه‌یه‌له
کوردیه‌وه چوبیته نیوفارسی؛ چونکا که‌ل له
زمانی کوردیدا ئورناک (سه‌مبول)ی که‌له‌پیاو
یان که‌لانه : وه‌ک که‌لان، که‌هاوتای پیاوانه
و گه‌وره‌یه؛ بو‌ مو‌عامه‌له‌ی گه‌وره له‌فارسی و
کوردیشدا به‌کار دیت. (کلان)
که‌لبه‌ته‌ین : [ناو] گاز؛ گازی بزمار هه-
لکیشان. جاران ددانیان پی‌ده‌کیشا. وه‌ک دوو
که‌له. (گاز)
که‌لپتاندن : [چاو‌گه‌ت] تو‌خل لی‌کرده‌وه.
(از‌پوسته‌در آوردن)
که‌له‌پوه‌ی : < دام‌اگ
که‌له‌پچ : [ناو] که‌ریچ؛ که‌ریوچ؛ (که‌ریچ-به-
تورکی واتا خشت له‌کوردیشدا واتای خشت-

ده‌دا. (خشت)
که‌لت : [ناو] جو‌ریک‌راخه‌ر. (نوعی فرش)
که‌له‌چهری : [ناو] که‌له‌چهری؛ خوینده‌واری؛
رو‌شنیری؛ پسپو‌ی می‌ژوو؛ له‌(کال‌چیر)ی
بیانییه‌وه وه‌رگیراوه واتا (که‌لتوور). که-
لتووری. (روشن‌فکری)
که‌لس : [ناو] به‌لغی که‌به‌شیوه‌ی به‌رد له
بیخی‌ددان یان بنی سه‌ماوه‌ر و شتی‌تردا
پیکدی. (جرم)
که‌لشو‌ک : [ئاوه‌لناو] شاپ‌لاتان؛ شه‌پ‌لاتان؛
شه‌پ‌فروش؛ شه‌پانی. (شارلاتان)
که‌لک : [ناو] که‌لک؛ مو‌فا؛ فایده؛ قازانج.
(فایده)
که‌لکدار : [ئاوه‌لناو] به‌که‌لک؛ به‌مونا؛
بکارهاتوو؛ به‌قازانج. (فایده‌دار؛ بدر‌بخور)
که‌لک‌گری : [ناو] په‌وتی به‌که‌لک خواردن؛
به‌کارهاتن. (بدر‌بخوری)
که‌له‌ه‌ووک : [ئاوه‌لناو] می‌شک‌خالی؛ نه‌زان؛
بی‌ئاوه‌ز؛ (کله‌ه‌وک)
که‌له‌گه‌رم‌بوون : (ب) سه‌رخ‌وش بوون؛ مه-
ست‌بوون. (که‌له‌گرم‌شدن)
که‌له‌مه‌له‌ق : [ناو] له‌له‌مه‌له‌ق؛ سه‌رمه‌و
قولانج؛ سه‌رمه و قولات؛ له‌فارسیدا به‌واتای
به‌راوه‌ژوو. (کله‌معلق)
که‌له‌ه‌وشک : [ئاوه‌لناو] می‌شک‌وشک؛ کو‌نه-
په‌ره‌ست؛ می‌شک‌کو‌ن؛ دژی نوی‌خواز و
پوشنبیر. (مرتجع)
که‌له‌ه‌وشکی [ناو] می‌شک‌وشکی؛ کو‌نه‌په‌ره-
ستی؛ په‌وتی بی‌رکرده‌وه له‌بواری رابوردوودا؛
دزایه‌تی له‌گه‌ل نه‌وه‌نی و نویکاری و

رُوشنیریدا. (ارتجاع)

که لمزاندن : [چاوه، ت] که لاندن؛ کولاندن؛
وه کول هینانی تراو؛ وه جوش هینان.
(جوشاندن؛ پختن)

که لمزین : [چاوه، ت] کولان؛ جوشیان؛
کولیان؛ که لیان. (جوشیدن)

که لمیش : [ناو] میشه حوَلکه؛ میشه گایانه؛
جوړیک میشی هره هره گوره یه. (نوعی مگس-
درشت)

که لنه و من : [تاوه، لئاو] غه واره؛ بیگانه؛ ئاواره؛
دهربه دهر. (آواره)

که لوه و خوره : [ناو] هارپه؛ کرمیکه میملی
که لوه وی نوکه. (آفت مزروعی خود)

که لوه و پرژ : [ناو، ت] نوک نیسک و دانه ویله ی تر
که درهنگ بیدور نه وه؛ به که لوه که یه وه ده-
رژیته سرع رز. (ریختن نیامک بنش که-
دیر چیده شوند)

که لوه و پرژ : [ناو] سر پرژ؛ لیواولیوپ؛ لیپا ولیپ؛
قهلا قهلا پر. (لبریز؛ مالا مال پر)
که لهاندن : [چاوه] کولاندن؛ جوشاندن.
(جوشاندن)

که لهرم قومری : [ناو، ت] داشکه لهرم؛ داشکه-
لهم. (کلم قمری)

که له شاخ : [ناو، ت] شاخی ناوه لوللی که-
لگامیش و گا که چه وره سانی دروینه وانانی
تیده که. (جای روغن تیز کردن داس)
که له شه؛ کیسه کیش؛ بهزه حمه؛ دهر دیسر.
(زحمت و درسر)

که له شیر باز : [ناو] که سیک که که له شیر
را ده گریت و هزی له شه ره که له شیر.

(خروس باز)

که له که بری : [ناو] جوړیک همه ی مندالنه؛
به ردیک له ناو کوگا خو لیکدا ده شارنه وه و
یه که مندال که خاوهندی کوگا که یه به شق
له منداله کانی دی هله ده دا و بهرگری ده کات
له روخواندن کوگا که له لایه ن هیرش که-
رانه وه. (نوعی بازی کودکان)

که له م گول : [ناو، ت] گول که لهرم؛ بو
دروست کردنی ترشییات که لکی هه یه. (گل-
کلم)

که له وان : [ناو] له قه دیمدا که نه رابه ی گلی
هه بوو به که سیکیان ده گوت که نه رابه ی که-
لی باژوی. (راننده ربه)+

که له وه شکینی : [ناو] که له وه کیشی؛ سه-
ریچی؛ مله وری؛ یاخیگری. (یاخیگری)
که له یین : [چاوه] کولین؛ جوشین؛ وه کول-
هاتن. (جوشیدن)

که لی : [ناو، بهر] کولاو؛ چیشی نه که لی؛
چیشتی نه کولاو. (پخته)
که لیان : [چاوه] کولان؛ وه کول هاتن. (پختن؛
جوشیدن)

که لیز : [ناو] به له چه کی کووله که. (قاج کلو-
ی خشک شده)

که لیسه : [ناو] کلیشه؛ له ش. (جسم جاندار)
که م : [پیشگر] به واتای که میک یان (بی)؛
وه ک؛ که م تاو م؛ که م تاو؛ که مته رخه م؛ که-
مبایه خ. (پیوازه، کم)

که ماچ : [تاوه، لئاو] زبر؛ رووش؛ ناساف؛ گرنج-
گرنج؛ زفر. (زبر)

که ماسی : [ناو] که مایه تی؛ که م و کوووری؛

کیماسی؛ ناته‌واوی. (کمبود)

که‌ماندار : [ناو] که‌واندار؛ که‌سیک که‌خاوه-
نی تیروکه‌وانه؛ (ب) تیره‌اوژی که‌وان.
(که‌ماندار)

که‌مانه : که‌وانه؛ (۱) [ناو] نیوه‌جه‌غزی
ووک؛ (نیم‌داره‌کوچک)؛ (۲) لاتراسکه؛
لاپ‌یکردنی به‌ردی هاویژراو یان گولله که‌له
شتی په‌ق بکه‌ویت و لاتراسکه بکات؛
(که‌مانه)؛ (۳) [ناو] ئارشی ویلوون و که-
مانجه. (که‌مان)

که‌ماولاخ : [ناو] زهرده‌که‌ما؛ به‌شيله وشکه‌وه
بووه‌که‌ی ده‌لین (ئانغوزه)، دژی کوخه‌یه.
(که‌مای اصلی)
که‌ماهی : <که‌ماسی.

که‌مبوون : (۱) میوانه‌کان زور نه‌بوون، که‌م-
بوون ؛ (که‌بودند)؛ (۲) هاتنه که‌مایه‌سی؛ که‌م
بوونه‌وه؛ که‌مه‌وبوون؛ هاتووه‌ته که‌مبوون
خه‌ریکه ته‌واو ده‌بیئت؛ (که‌مشن)؛ (۳) حاله‌تی
که‌می؛ که‌مبوونی به‌ش؛ (که‌م بودن)؛ (۴) که-
م بووگن؛ که‌میان کردووه، نیوه‌یان له نیو
چوون. (چووگن). (که‌مشده‌اند)

که‌متر : (۱) [ئاوه‌لناو] خوارتر؛ خله له بله
که‌متر نییه «فولکلور»؛ (۲) [ئاوه‌لناو] دژی زیاتر؛
من پارهم له تو که‌متر هه‌یه؛ (۳) [به‌ند] به‌هه-
لکه‌وت؛ جارجار؛ که‌مجار؛ که‌متر ده‌تیینم.
(۱ و ۲ و ۳ که‌متر)

که‌متو‌لیه : [ناو] که‌متو‌لی؛ کلینچکه؛ دووایی
موره‌کانی موغهره‌ی پشت. (دنبلیچه)
که‌متین : (۱) که‌م‌گهرم؛ که‌م‌تاو؛ بی‌تین.
(که‌حرارت)؛ (۲) [ئاوه‌لناو] لاواز؛ بی‌هیز.

(ناتوان) +

که‌م‌خیر : [ئاوه‌لناو] بی‌داهات؛ که‌م‌باره؛ بی-
سووت. (که‌م‌بهره)
که‌مراندن : [چاوگه‌ت] سوور کردنه‌وه؛ وه‌ک
سوور کردنه‌وه‌ی خو‌راک له ناو تاوه‌دا. (سرخ-
کردن)

که‌مشیر : نه‌بره‌ش؛ عه‌بره‌ش؛ میوینه‌یی که
شیری که‌م بیئت. (که‌مشیر)
که‌م‌فروش : [ئاوه‌لناو] ترازوو‌سووک؛ که‌سیک
که‌شتی فرو‌شراو به‌ته‌واوی به-
کریارنادا که‌م‌فروش
که‌م‌که‌م : [به‌ند] توژه توژه؛ ورده‌ورده؛ نه‌خته-
نه‌خته؛ که‌م‌که‌مه؛ هی‌واش هی‌واش. (که‌م-
که‌مک)

که‌م‌که‌مه‌ک : [به‌ند] توژه توژه؛ ورده‌ورده؛ له-
سه‌ره‌خو؛ به‌کاوه‌خو. (که‌م‌که‌مک)
که‌م‌واردی : [چاوگه‌ت] که‌م‌خواردن. (که‌م-
خوردن)
که‌مه‌وک‌ه‌سری : [ناو] که‌مه‌وک‌وپی؛ که-
موکووپی؛ ناته‌واوی. (که‌موک‌سری)
که‌مه‌وونی : [ناو] که‌م‌خوینی؛ که‌م‌خینی. (که‌م-
خونی)

که‌مه‌ور : (۱) [ئاوه‌لناو] که‌م‌به‌ر؛ ته‌سک؛
(باریک‌و غیروسیع)؛ (۲) که‌م‌خو‌ر؛ (که-
م‌خو‌راک)؛ (۳) که‌م‌به‌ر؛ داریک که‌به‌ری
که‌م‌بیئت. (که‌م‌بهره)
که‌مه‌ج : [ناو] دیاری؛ نیشانه؛ عه‌لامه‌ت.
(نشانه؛ علامت)

که‌مه‌چکردن : [چاوگه‌ت] دیاریکردن؛
پیشان‌دانان بو‌ناسینه‌وه. (علامت‌گذاری کردن)

که مهرباریک : [ئاوه لئاو] ناف ته نگ زراف؛
 (ب) تیشکه له و قه و باریک؛ ناو قه د باریک
 (کمر باریک)
 که مهربه س : [ناو] پشتوین؛ (شال کمر)
 که مهربه ستن : [چاوه، ت] (۱) پشتوین به
 ستنه وه؛ (شال به کمر بستن)؛ (۲) ناماده -
 بوون بو خزمهت یان ئه نجامی کاریک. (کمر
 بستن)
 که مهربه سه : (ب) که مهربه سته؛ ناماده ی
 خزمهت. (آماده خدمت)
 که مهربه ندی هیمنی : که ژو ئاساییکه له سه -
 یاره دا که سه ریکی به سه یاره وه لکاوه و سه -
 ره که ی تریشی سه رسینگ و که مهربی
 دانیشتووی نیو سه یاره ده گریت و ده به ستری
 به پال^۱ سهنده لیه وه. (کمر بندایمنی)
 که مهربه شل : پشتوین شل و مل؛ (ب) ناوی
 گورانییکی کوردیه. (کسی که شالش راشل می -
 بندد)
 که مه و کردن : [چاوه، ت] که م کردنه وه. (کم -
 کردن؛ کاهش دادن)
 که نارخستن : [چاوه، ت] خستنه لاهه؛ (ب)
 پاشه که وت کردن و له خه رج گیرانه وه؛ وه -
 لانان. (کنار گذاشتن؛ پس انداز)
 که نارده ریا : [ناو] لهج ده ریا؛ به ستینی ده ریا؛
 قه راخ ده ریا؛ روخی زه ریا. (کنار دریا)
 که ناوه سمه : [ناو] کهنده سمه؛ په نگ په ژه؛
 میش خوړه؛ هه نگ خوړه؛ له بهندن و کهنده -
 لآن و کونی تاشه به ردان هیلانه سازه کا و
 سی^۲ جوړن، (۱) کهنده سمه ی ئاسایی، (۲) که -
 نده سمه ی چووک، (۳) کهنده سمه ی گهردن

قاوه یی. (۱) زنبور خور. (۲) زنبور خور کوچک.
 (۳) زنبور خور گردن قهویی)
 کهندو کو سپ : [ئاوه لئاو] کهندوله ند؛ زه وینی
 بهرز و نزم یان پر کو لو و ناساف. (زمین -
 ناهموار)
 کهندوله ند : [ئاوه لئاو] بلیندونه وی؛ که -
 ندو کو سپ. (پست و بلند)
 کهنگره خاتوونه : [ناو، ت] کهنگریکی لاسک -
 دریژ و ناسکه. (نوعی لنگر مرغوب)
 کهنگره که رانه : [ناو، ت] که رته شی؛ شه -
 کروک؛ دپ که گورزه؛ بو ژور بوونی شه کری
 خوین به که لکه (گیاه شکر تیغال) که رته شی
 کهنگره ماسی : [ناو، ت] کهنگری له هیلکه -
 وهر دراو که له ناو پوندا سووره وه بووینت.
 (لنگر و تخم مرغ سرخ شده)
 کهنده لآن : [ناو] ئاودپ؛ ئاودپ که ی گه وره؛
 کهنده لال. (آبکند بزرگ)
 کهنولان : کوئنده لآن؛ گوندیکه سه ربه شاری
 سه قز. (اسم دهی است)
 کهنه کاری : [ناو] کهنده کاری. (کنده کاری)
 که و ابوو : [وته ی شهرتی] هه رگا وایه؛ که واته؛
 که واسه؛ که وایه. (اگر اینطور است)
 که واز : [ناو] هیربار؛ ده فری گلین. (ظرف -
 سفالی)
 که واغ : [ناو، بک] هه وپ گهر. (سفالگری)
 که وانگو شه : [ناو] شتیکه وه ک دوو که وان و -
 هک [] که چهنده که وان ده گریته خو. (کروشه)
 که وانی پو سته م : کوئکه زی پنه. (قوس و -
 قزح)
 که و او خانه : [ناو، ت] که بابخانه. (دکان کبابی)

کهوتنه خوار : بهر بوونهوه له سهرهوه
 بوخوارهوه؛ له نه سپ کهوتنه خوار؛ خلور
 بوونهوه؛ وهرسيان؛ گريل بوونهوه. (پايين-
 افتادن. بپايين غلطيدن)
 کهوتنه دل : (۱) کهفتنه دل؛ به دلاها تن؛ (بدل-
 برات شدن)؛ (۲) په سمند کردن؛ به دل بوون.
 (پسند کردن)

کهوته ی : [چاوه] کهوتن. (افتادن)
 کهوته یی : [ناو] نه خوشینی نه سپه ک؛ له نه-
 سپیی سپیه وه مروف تووشی ده بیټ؛
 (تیفوس)؛ له نه سپیی رهش (نه سپیی سهره وه
 مروف نایگریټ.

کهووجووت : [ناوت] پاوه کهوی ناخری
 خاکه لیوه که له و کاته دا کهو خه ریکی
 جووتگرتنن. (شکار کبک در آخر فروردین)

کهوخور : [ناو] دهنکی ههره وردی تری له -
 ناو بولی تریدا که له پیش دهنکه گه وره کاند
 ده گات. (دانه های زیر میان خوشه انگور)
 کهوشه دارینه : [ناو] تهفته قیله؛ کهوشی سه-
 ربایی له تهخته دار. چه کچه کیله . (دمپایی-
 چوبی)

کهوکهو : [ناو] کهوکه ب؛ گولیکی جوانی
 پرپره گه لاکه ی کورکدار و پانه ، گه لاکه ی
 ده کولینن بو شور دنی برین. (کوکب)
 کهوکه وه : [ناو] (۱) هه وه وه و هه-
 راوه وریای جهماوه به بوته ی هاتنی که-
 سیکی پرېزداره وه؛ (۲) گوپالکی تایهت به
 سولتان له قه دیم دا؛ (۳) شکو و جهلال و ته-
 متهراق و تهته نه. (۱ و ۲ کبکبه و دبدبه)
 کهوگیز : [ناو] کهوچکی ههره گه وره. (قاشق-
 بزرگ)

کهول : [ناو] پیسته ی نازل به لام له زور ناوچه
 به سفره دهوتریت چوونکا له پیشدا سفره له
 کهول بووه. (سفره)
 کهوله کوڼ : [ناوت] به ته وسه وه به مروقی
 زور هانی قلخه قلخ کهر ده لین. (کنایی-
 از پیراز کار افتاده)
 کهوله گیا : کشوت گرسین

کهولی نان : [ناوت] (۱) سفره ی نان له سهر
 خواردن؛ (۲) قوماشی که له قه راح ته نوور
 دایده خه ن و گوڼکی له سهر داده نین. (۱ و
 ۲ سفره نان)

کهوهرگ : [ناو] کهوهر؛ کاراد؛ جوړیک سه-
 وزه واتی تام تیژه. (تره)

کهوه زهن : [ناو] دووبرا؛ دووبراله؛ هه لوی-
 کاوان، هه لویکی گه وره یه تا ۷۰ سانتیمتر
 بالایه تی پاوی که رویشک و بالنده (ته غه ر
 کهو) ده کا. (نوعی عقاب)

کهوه گیا : [ناو] خوم؛ وه سمه گیا؛ نیل؛
 گیایی که بو رنگ کردنی موو به کار ده بری.
 (وسمه؛ نیل)

کهوه موورگ : [ناوت] مووروه شینه. (خر-
 مهره)

کهویل : [ناو] چارداخی نیو بیستان و باخ؛
 کولیت؛ کوخ. (کوخ؛ کومه)

که بیانوو : [ناو] کابان؛ که بیانوو؛ ژنی که سه-
 ره شتی مال ده کا؛ ژنی به رمال؛ به رمالی.
 (بانوی خانه دار)

که بیانوو : [ناو] کابانی به مشوور و
 کارامه له به پوه بردنی نه رکی
 مالداریدا. (خانه دار)

که یخا : [ناو] قیخا؛ که یخوا؛ کو یخا؛ کوخا.
 (کدخدا)

که یخوسرهو : (که ی؛ گه وره ، مه زن. و

خوسرهو: (ناودار) گهوره و ناودار. (ناوی
شاییکی ساسانییه) (نامدار بزرگ؛ نام یکی از
شاهان ساسانی)
که یکیف: [ناو] که یکوف؛ کیف؛ سهخته-
داریکی نهخش جوانه بو دروستکردنی کهره-
سته ی پازینه ر له کاری خه پاتی و نه جاریدا
به که لکه، گه لاکه ی دزی زهر دووییه. (کیف؛
کرف)
که یلان: ناوه بوژن؛ ژنی جوان و پیک و پیک؛
ته رلان؛ خوش به ژن و بالآ. (زن بلند قامت زیبا)
که یله کوڼ: [ناو] که لاوه کوڼ؛ خانو و به رهی
له میژ پروخوا و تیک ته پیو. (خرابه قدیمی)
که ین و به ین: [ناو] سه روسر؛ قه رار و پر به ی
په نامه کی. (سروسر)
که یوان: ناوه بو پیوان. (نام مردانه)+
کیاسه ی: [چاوگه، ت] کیاسه ی؛ ناردن؛ هه-
ناردن. (فرستادن)
کیانای: [چاوگه، ت] کیاسه ی؛ ناردن؛
کیانندن. (فرستادن)
کیانندن: [چاوگه] هه ناردن؛ ناردن؛ شانندن.
(فرستادن)
کییه ره: [ناو] کیه؛ نه قم؛ نه غمه؛ کانال؛
بوودر. (کانال؛ مجرا)
کیچ که ونه که ول: نوڅره لی بران و له زکردن
بو نه نجامی کاریک؛ شله ژان. (قرار نداشتن-
و عجله کردن)
کیړه ول: [ناو] پیستی شوړه و موبوی ژپرسی
گا که میزی گا له ویوه ده چوپړته خواره وه.
(پوست آویزان زیر شکم گاو)
کیسه کیشان: [چاوگه، ت] له گه رماو به -
کیسه خو شتن؛ (کیسه کشیدن)؛ (۲ب)
ماستاو کردن و پایی کردن. (تملق کردن)
کیش: [ناو] هیزی پاکیشان و رویشتن؛ سه-

یاره که نامیزانه کیشی نییه. (کشش)
کیشه: [ناو] گیرو گرتی؛ گرفتاری؛ دهمه قاله؛
شه په قسه؛ شهر (گرفتاری. نزاع لفظی)+
کیل گهردن: [ئاوه لئاو] (ب) ژنی گهردن به رز.
(زن گردن بلند)
کیلومتری چوار گوش: [ناو، ت] به ران به ر به
یه کمیلون متری چوار گوش. (کیلومتر مربع)
کیله: [ناو] عه یاره ییکه بو پیوانی دهغل به را-
نهر به ۱۶ کیلو. (کیل)
کیم: (۱) کهم؛ دزی زور. (کم)؛ (۲) چه که-
سم؛ من کیم؛ چ که سم. (کی هستم)؛ (۳) کیم؛
ثاداو؛ زوخواوی برین. (چرک زخم)
کیمخیته: [ناو] سپوس؛ که په ک؛ پیستی گه-
نم. (سپوس)
کیمو کیاسی: [ناو] که مو که سری؛ کهم-
و کورتی؛ که مو کوو پی. (کم و کسری)
کیمونو: فرد زاپون دغد. [ناو] کراسی دریژی
قول فش که له پیشه وه و هک بالته به سه ریه-
کدا دیته وه و به که مهره ییک قاییم ده کریت.
(کیمونو)
کیوپاره: [ئاوه لئاو] ناوچه ی کوپستانی.
(جای کوهستانی)
کی ولکانی: [ناو] کیهر کی؛ کیبر کی. (مسابقه)
کیوی: [ناو] به ری داری کیوی؛ که میوه ییکه
هیلکه ئاسا و تووکن و پهنک قاوه یی،
تامیکی مزی هیه و ده خوریت. و تاراده-
ییک زور ویتامینی (سی) هیه. (کیوی)
کیوی ئاورپژین: [ناو، ت] کوو ئایر پژگنای.
(کوه آتشفشان)
کیها: کامه؛ کام؛ کیژان؛ کامه تا؛ کیشک.
(کدام؛ کدامین)
کیهایان: کامه یان؛ کامیان؛ کیه یان.
(کدامشان)

ک : کورتکراوه‌ی گشت؛ همه‌وو؛ سوپاسی
 گلایکتان ده‌که‌م: سوپاسی همه‌ووتان ده-
 که‌م. (همگی)
 ک: [پاشگر] له هه‌ندی زاراوه‌دا نیشانه‌ی به-
 رکاره وه‌ک مردگ، سووتاک، خواردگیه،
 بردگیه
 گاباردین : [ناو] گاواردین؛ جوړیک
 فارسوونای ئینگلیزی زوړ به ناویه و باشه.
 (گاباردین)
 گابازی : [ناو] دایکی‌کوونی ئیسپانیایه،
 مروقیکی گاباز له مه‌یدانیکدا له‌گه‌ل گاییک
 شه‌پده‌کات و زیاتر گاکه شکست دینی و
 ده‌کوژریت و جاریش هه‌یه گابازه‌که کو‌له‌وار
 ده‌بیت یان ده‌کوژریت. (گابازی)
 گابزار : [ناو] بزاری به‌رد له کاتی جووتکرندنا،
 که له پاش‌هیلی گاسنه‌وه به‌ردبژیر ده‌کریت.
 (جمع‌کردن سنگ‌درشیار شخم)
 گابه‌ده‌نگ‌نه‌پو‌یشن : بیبایه‌خ بوونی فرمان؛
 (ب) جواب‌نه‌دانه‌وه. (اجران‌کردن دستور)
 گابه‌ردان : کاتی لاره‌سیه‌ری ئیواری که
 گای‌جووت و په‌شه‌ول‌اغی گیره به‌رده‌ده‌ن بو
 له‌وه‌پ. (درعصر باز کردن یوغ گردن
 گاوخرم‌نکوب)
 گایینان: جووت به‌ستن؛ نیر له سه‌رملی گا
 به‌ستن بو جووت؛ گاگریدان بو جووت. (یوغ-
 بستن بگردن گاو)

کاترمه : [ناو] که‌مه‌ربه‌ند؛ که‌مه‌ربه‌ندی زیړ و
 زیړ نیشان. (کمر بند طلا یا نقره‌نشان)
 گاج : گاو. (چوپان گله‌گاو)
 گاجی : [ناو] گاو. (چوپانی گاوها)
 گاخور : هه‌ر شت که گا بیخوات؛ هه‌ر شت-
 که گا ده‌خوات؛ (ب) زوړ‌خور. (پیر‌خور)
 گاپان‌گولکانی : [ناو] (ب) بی‌سه‌ره‌وبه‌ره‌یی؛
 هه‌ر که‌س به که‌یفی خو؛ بی‌ده‌ستووری. (بی-
 نظمی؛ بی‌قانونی)
 گار که‌گارک : [ده‌نگ‌ناو] گاره‌گار؛ خو‌پندنی-
 مریشک له کاتی هیلکه‌کردندا. (کراخ)
 گارگاه : [ناو] مو‌غ‌ره‌ی پشت؛ بره‌په‌ی پشت؛
 گازراکه. (ستون فقرات)
 گارمون : روس‌د؛ فد؛ تد؛ ئامپریکی
 موسیقیه؛ گه‌په‌مه‌شکه. (گارمون؛ آکاردئون)
 گارووس : دیميله. (گاورس)
 گاره : [ناو] کیو؛ شاخ. (کوه)
 گاره‌ش : [ناو] گایی که په‌نگی په‌شه؛ (ب) پ-
 ه‌شه‌ول‌اخ. (ب) گا و مانگا (گاو‌سیاه‌گاو)
 گاریس : [ئاوه‌ل‌ناو] چه‌په‌ل؛ سووک و
 چرووک؛ په‌ست؛ خراب؛ پوو‌په‌ش. (ناپاک؛
 پست)
 گاریسوک : [ناو] ته‌رزه‌ی ده‌نگ‌گه‌وره.
 (تگرگ‌دانه‌درشت)
 گاریه : [ناو] گاری؛ ئاره‌بانه. (گاری)
 گازنده : گازنده؛ گله‌یی. (گله)

گازدار : هه‌رچی که گازی هه‌ییٔ؛ زیاتر بو
 نو‌شابه‌ییٔ که کارده‌بریٔ که گازی هه‌ییٔ؛
 وه‌ک‌پیسی و سه‌ودا. (گازدار)
 گازره : [ناو] ته‌ستووری؛ قیله‌ت؛ بارستا.
 (ضخامت)
 گازگر : [ناوه‌لناو] که‌زوک؛ ته‌وه‌ی گازده-
 گریت. (گازگیر)
 گازگرتوو : [ناو، به‌ر] په‌وتی خنکاو به‌ گازی
 ژارای. (گازگرفته)
 گازمه : خاوشکانندی گا له ته‌وه‌لی به‌هاردا و
 ناماده‌کردنیان بو شیوپه‌رین به‌ دوو سی هیل
 جووت کردن؛ له‌به‌رته‌وه به‌ جه‌مام نه‌که‌ون.
 (آماده‌کردن گاوپرای سخم‌زدن)
 گازمه : تد؛ به‌تورکی (واتاهه‌لکه‌ن). [ناو]
 قولینگ؛ پاچ؛ زه‌نگن؛ کو‌له‌ک؛ کو‌له‌نگ.
 (کلنگ)
 گازندوک : به‌کله‌یی. (گله‌کننده)
 گازور : [ناوه‌لناو] به‌هیژ؛ که‌سیک که هیژی
 به‌قه‌د هیژی گاییکه؛ زل هیژ. (خرزور)
 گازوگیر : نزیک‌به‌گرتن؛ هه‌په‌تی
 گیروگرفتی. ته‌نگ و چه‌له‌مه. (درشرف
 گرفتن با دندان؛ فشار آوردن، گیرانداختن)
 گازول : [ناو] به‌ره‌همیکی پاترولییه، سووته-
 مه‌نی موټوری گازوئیلییه. (گازوئیل)
 گازه : [ناو] له‌ گاتای ناویستاه وهر‌گیراه و
 گازنده و گازکردن و گازی به‌واتای پارانه‌وه و
 بانگ و هاوارکردنه له‌ خودا؛ مونا‌جات. (-)
 (مناجات)
 گازهره : [ناو] گازه‌را؛ مو‌غهره‌ی پشت.
 (ستون فقرات)

گازی‌تراو : [ناو] گازی که به‌په‌ستاوتنی (به-
 گوشار) بووه‌ته تراو. (گازمايع)
 گازی‌خه‌رده‌ل : [ناو] گازیکی کیمیاوییه که
 حه‌له‌بجھی شه‌هیدی پی بو‌مباران‌کرا.
 (گازخردل)
 گاس : فند [به‌ند] گاهه‌س؛ له‌ کوردییه‌وه
 چووته نیو فارسی؛ شایه‌د؛ بو‌ی هه‌یه؛ په‌نگه؛
 ویده‌چی. (گاس)
 گافادی : گافا دن؛ ده‌میکی دی؛ کاتیکی‌تر.
 (وقت‌دیگر)
 گاف‌قه‌لش : [ناوه‌لناو] هه‌رزه‌گه‌ر؛ زور‌گه‌ر؛
 ناواره. (هه‌رزه‌گرد)
 گافگافانی : [ناو] کایه‌ی بازدان. (بازی‌پرش)
 گافوک : < گامیز.
 گاکوزه : گیاییکی ژه‌هرداره؛ مرو‌ف و گا ده-
 کوژیت، به‌لام ناژالی‌تر نا‌کوژیت. (شوکران-
 آبی)
 گاکه‌رک : [ناو] فه‌ره‌جی قول‌کورتی تا نه‌ژنو
 دریز. (نوعی عه‌بای آستین کوتاه، دامن-
 تازانوبلند)
 گاکلوان : [ناو] ته‌ویله‌ی گاکه‌ل. (تویله‌گاوها)
 گاکوپ : [ناو] قه‌بر جگه له‌ گو‌پ‌یچه. (قبر بجز
 از‌لحد)
 گاکوز : [ناو] گلینه؛ کزن. (گاوه‌دانه)+
 گالته‌وه‌گپ : [ناو] گالته‌وه‌گپ حه‌نه‌ک و په
 یقین؛ قسه و شوخی. (شوخی‌وه‌گپ‌زدن)
 گاله‌کوت : [ناوه‌لناو] هه‌لچون؛ هه‌راسان؛
 نیگه‌ران. (مضطرب)
 گاله‌وه‌پین : [ناو] (ب) گاح؛ شووانی‌گاکه‌ل.
 (چوپان‌گاوها)

گامبوره : [ئاوه لئاو] ئازا؛ به کار؛ به دهست و برد.
(کاری)
گامولکی : [ناو] گامولکی؛ گامولکی.
(چهار دست و پاره رفتن بچه)
گامیر : جوړیک قالونجه. (نوعی سوسک)
گامیزه : ماریچ؛ ثم بهرونه و بهرکردنی هیل
یان پینج و قهمنج له ریگا پوښتندا. (زیگزاگ)
گاوانه سی : <گاوه ناس؛ گاوه ناز.
گاوبار : له زورانبازیدا به لای شاندا که وتن.
(نیم تیغ)
گاورى سه رکو : بهو زه پده شتیانه یان گوتووه،
که له دهس زوحاک پرویان کرده که ژ وکیو؛
یان دهسته ییکی تریان که به هانتی ئیسلام
هه لاتنه سه رکیو و شاخ. (زردوشیان فراری -
کوه و کمر)
گاوه شه : [ناو] گاوس؛ مه شکهی گه وره.
(مشک بزرگ)
گاوه شه دم : [ئاوه لئاو] دمزل؛ مه شکه ده مه.
(دهن گشاد)
گاوه ناس : [ناو] گاوه ناز؛ په یدابوونی گروقه پ-
یکی به ئیش و برین و چلک له بهر ملی گادا.
(مرض ورم کردن گلوی گاو)
گاهنبار : له ئاو پستا داهاتووه که دنیا له شه-
ش پوژدا دروستبووه، (ب) لهو شه ش پوژه یه.
(شش روزی که دنیا خلق شده)
گاهیت : [ناو] گاجووت؛ گای شیو برین و
جووت کردن به تهوسه وه وهک جوین به که-
سیکی گیژ و حوّل دهوتریت. (گاونر گاو آهن-
کش)
گای باری : له قه دیمدا باو بوو گایان بار ده-

کرد. (خوم کوپه کاروانی گا به بارموه)
«فولکوز». (گاوباری)
گای سهره : نهوه لاین گای گیره که له قه راخ
پینخویدا ده گه پیت. (اولین گاو در خرمنکوبی)
گایی : (۱) یه ک گا. (یک گاو). (۲.ب) [بمند]
جاروبار؛ بری جار؛ هندی جار؛ بریو جار.
(گاهی)
گران فروش : [ئاوه لئاو] گرانجان؛ گران ورهش.
(گران فروش)
گرتن : [چاوگه] (ب) جوانووی له سی سال
به رموژوور پام کردن بو سواری. (رام کردن -
اسب برای سواری)+
گرته ی وهر : گرته باوش. (بغل گرفتن)
گرد : له گهل؛ وه گردمنی؟؛ له گهل منته؟؛
له گهل منت دایه؟. (با)
گرد : [ناو] نیشانه ییکه له سهر پینج هیلی
نوٹنوسینی موسیقادا که یه که ی کاته و به
رانهر به دووسی وههشت چهنگه. (گرد)
گردمپ : [ناو] لقی یان کوته دار که به باری
پادپووتدا بیردریته وه؛ خشته بر یان گرده بری
پیده لاین، نهوداره گردمپ، بیره وه؛ نه گهر به
باری پاراستدا بیریته وه (داهینانی) پیده لاین.
(بریدن هر چیز گرد از عوض)+
گرده و بوون : گردبوونه وه؛ کوپوونه وه؛ کوپ
بوونه وه؛ خربوون؛ خربوونه وه. (جمع شدن؛
گرد شدن)
گردیشک : گیاییکه له ئاله کوک ده کا. (نام -
گیاهی است)
گرسانه وه : راوه ستانی خوینی برین؛ خوینی
برینه که ی گرسایه وه؛ بهنده ات؛ هاته بهس.

(بند آمدن خون) +

گرسوز : [ناو] گردسوز؛ جوریک چرای نهوتی
که گره کهی جه غزناسایه. (گردسوز)

گرمه : [ناو] چهرخی ئاو دهرهینان له بیر؛
جه ره چهره. (گهردونه؛ چرخ چاه)

گروبان : پلهی عهسکه ری بانتر له سهر باز
یه کهم و خوارتر له ئیستیوار. (گروهبان)

گروبان دوهم : پلهی عهسکه ری بانتر له
گروبان سی. (گروهبان دوم)

گروبان سی : خوارترین پلهی گروبان. (-)
گروهبان سوم

گروبان یه کهم : پلهی عهسکه ری بانترین
پلهی گروبان و خوارتر له ئیستیوار.

(گروهبان یکم)

گروقه ر : [ناو] لوو؛ لک؛ لوو؛ بهرزهک؛
ئالک؛ ئالوو. (غده. تومور) +

گروشاندن : [چاوگه، ت] کپرووساندن؛
کپراندنوه و دامالین به ددان. (بادندان لخت -

کردن مانند بلال خوردن)

گرووج : [ئاوه لئاو] سووک و چرووک. (پست)
گره مشقه له : گره مشقه لان؛ ئاگری شوله بهرز.

(آتش شعله بلند)

گری : [ناو] جوریک گروقه ره له ناو کوته یان
له سهر پشه ی دار. (گره داخل تنه و ریشه درخت)

گریاشان : سهیرانگابوو، ئیستا گره کیکه له
شاری سنه. (گریاشان)

گرپال : [ئاوه لئاو] که چهل؛ سهرگه نیگ.
(کچل؛ گر)

گریدیر : اند؛ فد؛ [ناو] ماشینی تهخت کردنی
زهوی زیاتر له جاده سازیدا به کاردی. (گریدر)

گوئیر : فد؛ [ناو] له ئینگیزی وهر گیراوه واتا

دهروازه وانی کایه ی توپی. (گلر)

گری تیکه وتن : (ب) چهت تیکه وتن؛ کوئسپ و
به ره له ست که وتنه سهر پی ئهنجانی

کاریک. (مشکل در کار پیدا شدن)

گری تیکه وتن : (۱) گری که وتنه ناو پریس و
بهن؛ ئالوزان و لیک گیر بوونی بهن و

پیسمان. (گره افتادن). (۲) کوئسب و له مپهر
که وتنه سهر پیگه ی ئهنجانی کاریک؛

دژواری دروست بوون له کاردا. (گره خوردن؛
به مانع بر خوردن)

گریس : اند؛ فد؛ [ناو] پوئیکی زور خهستی
پاتر و لیه بو پوهان کار کردنی که رهسته گهلی

سه یاره و موئور به کاردیت. (گریس)

گری گوئیر : [ناو] له بن کوته و سهر پشه ی -
گوئیر گریبیک خر ده بیته وه که تهخته نه ردی

لی دروست ده کریت و زور نایاب و به نرخه.
(گره گردو)

گریسکاری : فد؛ [به ره همی چاوگه] گریس له
پاژگه لی بزوری موئور هه لساوین.

(گریسکاری)

گرینچو : [ناو] جومگه؛ جمگه؛ خرتک.
(مفصل)

گری ده ریایی : [ناو] یه که ی دریزیایی له ده -
ریادا به رانه به ره میلیکی ده ریایی. (گره ده ریایی)

گری سهر دل : داخ به دل مان؛ ئاوات نه هاتنه -
دی؛ داخی سهر دل؛ (عقده دل)

گزره هورپر : [ناو] کوئه؛ قولمه. (ملخ)

گزمک : [ناو] بزمک؛ ده مپین. (پوزه بند)

گزی : [ناو] گزک؛ گسک. (جارو) +

گسک لیډان: [چاوهت] (ب) مألینه وه و هج-
به جی نه هیشتن (کنایی: چیزی به-
جان گذاشتن) +

گسکه کوتهره: [ناو] گسکیکه چله کانی چوو-
بیته کار و کورت بوو بیته وه. (جاروب کوتاه-
شده بعلت کار کردن زیاد)

گشته ک: [ناو] گشته ک: بهنی دوورینی که-
وش و درگای جهوال و یتیر. (نخ کفش دوزی)
گفکه: [ناو] گولینگ: گوله نگ. (منگوله)
گفاله: (۱) گه قاله: گه واله: پارچه ههور. (تکه-
ابر). (۲) گفاله که فوک: تاقمی کوتر. (دسته)
گفشین: [چاوهگه] گوشین. (فشار دادن)

گفکرن: [چاوهگه] گیف کردن: خوئاماده-
کرن: چه تریکان. (آماده شدن: پزدادن)
گفن: [ئاوه لئاو] گرز: موئن: تووړه. (عصبانی)
گل: [ناو] گله: دانه: دمنگ: دوو گله: دوو دانه.
(عدد: دانه) +

گلار: [ناو] گلاره: گلینه: په شکینه ی جارو:
بیبيله: دهنکه تری. (مردمک چشم: دانه
انگور)

گلاراو: [ناو] نه خوشینی گلینه ی چاو: گل-
کردن و ئیشانی چاو: (چشم درد) +
گلایول: فرد: اند: [ناو] شالانگ: گوله دیاری:
گه لایول: گوله کانی به ریز له سهر لقیک ده-
پشکوون و چمند پمنگی جوړاو جوړی هه یه.
(گلایول)

گلچ: بزارب: برارچن. (بیلچه وجین)
گلدو گاجل: [ناو] شتی کوئن و پروو بوچ: شره-
وېره: شروشاتال. (خرت و پرت کهنه)
گلکهن: [ناو، بک] که سپک که گل هه لده که-

نیت: ناخکول. (خاک کن) +

گلمیسک: [ناو] ئاوی زار: لیک. (آب دهان)
گلوپ: [ناو] لامپی چرای کاره با. (لامپ)
گلوره: شتی خر: گولوله. (کلاف و گلوله نخ-
یا هر چیز گرد)

گلیرای: [چاوهگه] خلار بوونه وه:
خلوړ بوون: سه رسم دانی چاره وی.
(سرازی شدن، افتادن)

گلیر و کهرده ی: [چاوهگه] کووم کردن:
کو کردن وه: خر کردن وه. (جمع کردن)
گمته: [ئاوه لئاو] تیگسمر او: (ب) قه لب: بهره-
لا: گه دهو گوده. (گنده بی ارزش)

گن: [ناو] گروهه: لوو: گریئ ناو له شی
زینده وه. (غده) +

گنای: [چاوهگه] که وتن: کهفتن. (افتادن)
گواتر: فرد: فد: [ناو] نه خوشینی په نمانی
گروهه ری (تیروئید) به هوئی کهم بوونه وه ی
(یوډ) له له شدا که ده لئین له خه م و خه فته تی
زوړمویه: وهره هم. (گواتر)
گوپال: [ناو] گورز. (گورز)

گوپینه: [ناو] کوپکه: چروی دار: خونچه ی-
ساوای سهر لقی دار. (تزه درخت)
گوتوویر: [ناو] گفتوگو: وتوویر. (گفتگو)

گوتیار: [ناو، بک] بیژمر: قسه کهر. (گوینده)
گوچه سته ک: [ئاوه لئاو] نه گبه ت: به نه حله ت
کراو: نه فرین کراو: نه گریس. (نکبت)
گوجيله: [ناو] گورچيله: ولک. (کليه)

گور: [ناو] گورخه: که ره کیفی: که ره کیوی:
وه ک کهر وایه و له شی خه ت خه ته. (گورخر)
گورایگوپ: [به ند] په یتا په یتا: له سه ری ه ک.

(گروگر)

گورجی: [ناو] خه لکی گور جستان -
(اهلگر جستان) + توند وتولی
گورخه ر: < گور.

گوردان: [ناو] تا قمیک عه سکه به رانبه به
سی گورهان. (گردان)
گورده ک: سه گی گوی شوپ سه گی گوی نه -
براو. (شگ گوش آویزان)

گورزه گیا: [ناو] گوله هه نگه؛ گیاییکه نیومیت
به رزه و بو پهنمانی گورچیل و میزگیران به -
که لکه. (افسطنین رومی)

گورگستان: (ب) ناوچه ییک که دانیشتووانی
بی بهزه و جهرده و پیاو کوژبن. (گورگستان)
گورگه بوون: [چاوگه، ت] هه لاتن و
خوشاردنه وه له دهس که سی یان حوکومه ت.
(گریختن و ناوارة شدن) +

گورگه پراو: [ناو] پراوی گورگ: (ب) زه حمه ت
و ده ردیسه ری زور پیدان؛ هینان و بردنی
زور. (شکارگرگ؛ آزادادن زیاد)
گورگی باران دیده: گورگی باران دیتی؛ هه له -
یه. < گورگی بالان دیده.

گورگی بالان دیتی: < گورگی بالان دیده.
گورگی بالان دیده: بالان له کوردی و فارسییدا
واتا ته له ی گورگ، دیاره هیچ گورگیک نییه
که بارانی نه دییبت و باران دیده هه له یه که له
فارسی و کوردیدا ده یلین و له نه سلدا بالان
دیده به وه ک کهوی داودوز به گورگیک ده -
گوتریت که ته له ی دییبت و نه زموونی وه -
رگرتیبت و له ته له سل بکات و بیناسیبت؛ له
ناکامدا به مروقی به نه زموون و دنیا دیتوو

دهوتریت. (گرگ بالان دیده)

گورم: [ناو] پال پیومنان و ته کاندانی به ته -
وژی مه شکه یان شتی تر. (محکم تکان دادن)
گورمه ته: [ناو] ته کان له خودان؛ به توندی -
پاسکان؛ به توندی هیرش بردن. (جهیدن)
گورواباف: [ناو] دوو که پیسه؛ گوره ویله؛
گوره ویچنه؛ تورمه ی گوره وی چنه ۸ جوړن.
(۱) گوره ویچنه ی بوړ. (چرخ ریسک سرسیاه).
(۲) گوره ویچنه ی سه رسی. (چرخ ریسک -
سرسفید). (۳) گوره ویله ی پشت مل شی.
(چرخ ریسک پشت بلوطی). (۴) گوره ویچنه ی
تورکستانی. (چرخ ریسک تورانی). (۵) گوره -
ویچنه ی سمیل دار. (چرخ ریسک نیزار). (۶)
گوره ویچنه ی شین. (چرخ ریسک سربابی). (۷)
گوره ویچنه ی کلک دریژ. (چرخ ریسک دم دراز).
(۸) گوره ویچنه ی گه وره. (چرخ ریسک -
بزرگ)

گورهان: [ناو] تا قمیک عه سکه به رانبه به
سی دهسته. (گرهان) < گوردان
گوره کردن: [چاوگه، ت] (ب) به هه را و ده -
ست و برد کاریک ته و او کردن زیاتر له کاری
فه لاحت و دروینه دا به کاردی (ایمان
گوراندو به ریکمان دووریه وه)؛ هه یتانندن.
(بادادوفر یادو عجله کاری راتمام کردن)
گورپچه: جوړیک ته له نانه وه له بهر درگای
کونیکدا که نیچیری تی دایبت. (نوعی تله -
گذاری) +

گوریل: اند؛ فد؛ فرد: [ناو] جوړیک مه یمونی
بیکلکه و زور به هیز و نارامه به لام نه گه ر
تووهری بکه ن بی ترس و بی بهزه هیرش ده -

کات. (گوریل)

گوزن گری: [ناو] پشتوین بهستن به شیوهی
گریچن. (نوعی بستن شال کمر)

گوزهران: گوزه شت کردن؛ به خشینی
تاوانبار؛ لی خوشبوون. (گذشت کردن) +

گوشادان: له کایه ی نهر دین دا ته نیاموره،
له بواړی موړه گه لی حه ریفدا دانان.
(گوشادان)

گوشاره: [ناو] گوشواره؛ گواره؛ گوهارک؛ گوهار.
(گوشواره)

گوشت کوۍ: [ناو] گوشت کوت؛ کوتکی گو-
شت کوتان. (گوشت کوب)

گوشتی قیمه: گوشتی کوتراو یان له چه رخ
دراو. (گوشت قیمه)

گوشتی کوتراو: [ناو، ت، بهرک] له قه دهیم دا بو
دروستکردنی که بابی لوول گوشتیان ده کوتا
نهمرو له چه رخی گوشتی ددهن و قیمه ی
پیده لین. (گوشت کوبیده)

گوشتی گهردهمل: [ناو] (ب) ناماژه به بو شتی
سهربار و به سهر داسه پاو. (کنایی سربار)

گوشتی یهک خواردن وئیسقان نه شانندن
: ئیشاره ته به خزمایه تی. (کنایی قوم و خویش)

گوشدر: [ناو] گوش؛ گویگر؛ گوی پاهل
؛ (پوس کوس گوش ناو کیشان که م که م،

ئیسره نهوسهره ن دوورینه که ی چه م) هموله-
وی. (شنونده)

گوشگره: [ناو] گوی داپوش زیاتر بو مندالی
دروست ده که ن. (گوش پوش) +

گوشه مله: گیای گوی مشک؛ کولیندراوی
گیای گوی مشک دژی تووړه یی و بی خه-

وییه. (مرزن جوش؛ مرزن گوش)

گوشه و که نار: (ب) دهوړوبه ر. قه راغ و بیجاغ.
(گوشه کنار)

گوشتی: فد. له سازه کانی ته لیدا نهو به پووله
خرانه ن که سیم (تهل) یان پیوه دمه ستریت
بو شل و توندکردنه وه و کوک کردنیان.
(گوشتی)

گوشتی: که ره سته ی گوینگرتن له دهنکی
لیدانی دل که دوکتوره کان به گوپیه وه ده-
نین؛ بیستوکی دزگای ته له فون؛ که ره سته ی
دهنگ برین له ثامیری وه ک پادیو و گرام و
نیر که ته نیا به و که ره سته گوپی لی-
بگیریت؛ (گوشتی)

گوشینه: [ناو] گونیه؛ گونی؛ ته لیس. (گونی)
گوفتار: [ناو] گوته؛ په وتی په یشین؛ وتار؛
گوتار. (گفتار)

گوفتوگو: [ناو] ده فچه نگ؛ وتووړ؛ دمه ته-
قی. (گفتگو)

گوگرانن: [چاوگه، ت] خرت کردن؛ خره-
لدان؛ گرد کردن؛ له خه راتی دان. (کروی کردن)
گوگرکار: [ناو، بک] خره له در؛ خر که ر؛ له خه-
راتیده ر؛ خرت که ر؛ خه رات. (خراط)

گولاله قلیان: [ناو] گوراله قلیان؛ گولنه وروژ؛
جوړیک گولاله یه که په ره کانی قه ویتره له
گوله خه شخاشه و گه لاکانی درېژ و باریکه و
پیازه که ی شیرینچه؛ دژی کرمی برینی ده-
ست و پای حیواناته که کرمی هه له پینایت.
(لاله الوان)

گولباران: [ناو] جوړیک پرزگرتن له که سیک
به دابارانندی گول به سهریدا له لایه ن که س

یان جه ماوه ره وه. جوړېک باربوو. (گلباران)

گول پرشنگ : گیای پهنګه ل زهر د؛ هه ساره

شمار؛ هه ساره ژمار. (گیاه شیر مرغ)

گولپه : [ناو] (۱) گوله سو. (۲) کوتراوی گولپه -

رگی جوړېک گوله وه ک به هارات دهیکمه

نیو ماست و خوراکه وه. (گلپر)

گول تریاک : [ناو] سهیله گیا؛ مهنګه گیا. (-)

خشخاش

گولچیک : [ناو] گولچیسک؛ گورچيله؛

گولچيله؛ وُلک؛ گورچه ویله؛ گورچیلک؛

گورچک؛ گولچیزک؛ گورچوو؛ فلک. کاری -

پالآوتنی خوینه له له شدا. (کلیه)

گول خاز : خازی؛ گیاییکه کولیندراوی گول و

گه لاکه ی له گه ل سرکه دا دزی کر مه و بو

بینایی چاو باشه. (گل شیوری)

گول دهسته : [ناو] چه پکه گول؛ دهسته گول؛

مناره. (گل دسته؛ منار)

گول پوخسار : [ناو] پووممت وه ک گول؛

(ب) جوان و دیمه ن گهش؛ گول عوزار.

(گل غزار)

گول سازی : [ناو] هونه ری دروستکردنی گول؛

گول دروستکردن له قوماش و پهرو و

پلاستیک و شتی تر. (گل سازی)

گول قهند : [ناو] گهرمه شانی برژاوی هه

لتوقیو له گه ل شهربه تدا به توپه ل گوشراو.

(گلوله چسفیل باشریت)

گول گرتن : [چاو گهت] شاردنه وه ی به پرووله

خرجه له ژیرخولدا بو بهرگری له گهرا دانانی

میښووله و کرمول بوونی. (زیر خاک کردن -

خر بزه در موقعی که بانداز مبادمی است برای -

جلوگیری از کرم شدن) +

گول گولاو : [ناو] گوله باخ. (گل محمدی)

گولله باران : [ناو] (۱) تیر باران؛ کوشتنی

تاوانبار به شیوه ی به ستنه وه ی به نه ستونه وه

و دهسپژ لیکردنی. (۲) به چه کی وه ک تفه -

نگ و توپ و خومپاره جیگاییک دانه بهر

گوله. (۱ و ۲ تیر باران؛ گلوله باران)

گولمانج : [ناو] گولی گه وره؛ زونگاو؛ تالاو.

(تالاب)

گولمت : [ناو] گولمتل؛ پارچه؛ به شیکی گچکه

له ههرشت. (تکه کوچک)

گولناز : (۱) ناوه بو ژنان. (۲) گولیکه نه گهر

دهست له گوله که ی بدریت په ره کانی لوول

دهن. (۱ و ۲ گلناز)

گولنیشان : [ناو] گولیکی سووری بی بوته.

(نوعی گل قرمز بیو)

گولوسوورکه : ریحانه کیویه. (ریحان کوهی)

گول وینه : (۱) وینه و په سمی گول؛ له شکل

و شیوه ی گول. (عکس گل؛ شکل و شبیه

گل) (۲) گولبیننه. ههواکیشی خواره وه ی ته -

نوور. گولبین. (گلوه تنور)

گوله ناخ : گولۀ ناوات؛ گیاییکه گوله که ی و -

شک ده کهن له مهربوان و بیساران (کاژه ی

پیده لین دهیکولینن بو سه ریثشه به که لکه.

(گل میمون)

گولۀ ناسو : گولیکی ههشت په ری جوانه بو

مالیجه ی سه ریثشه (میگرین) دمبیت. (گل -

ستاره ی)

گولۀ نالوز : کولیندراوی له راده ییکی که مدا

بو نه خوشینی جهرگی و سپل باشه و ژه -

هراويه و خواردنی زوړی بڼه يه. (زبان در) (قفا)
 گوله ته سپهک : گوليکي ټاوييه و بو نه-
 خوشيني که و ته يي به که لکه. (نوعی گل)
 گوله با : [ناوت] گياي قلينچکه هه وريشه؛ بو
 بريني گده که لکی لی و ورده گرن. (علف-
 چای؛ گل باد)
 گوله باخ : گول گولاو؛ گوليکه گولاوی لی ده-
 گيريت (گل محمدي)
 گوله بارزانی : گوليکي زهردی بالابه رزه؛
 گيا به رزه. (نوعی گل)
 گوله بريکه : گوله مرواری. (گل مرواريد)
 گوله بفرينه : گوليکي سپی و بوڼ خوشه و
 گه لای نيبه و په پهی گوله که ی ته ستووره و
 ريشه ی له نیو به فردايه و دمه و به هار له
 کازوواژ (خالخال بوون) ی دمه و به هاردا له-
 سر به فر ده روی. (گل بخ)
 گوله پاییزه : گوله حه سرهت؛ له پزشکیدا بو
 ده ستکاری (کروموزوم) که لکی هه یه و بو
 جیگورکی ژینه کانی کوروموزوم به کارده-
 بری. (گل حسرت)
 گوله پیاله : گوليکي کورته بالای شیوه لاو-
 لاه به لام کاسه ی گوله که ی قوولتره؛ بو
 خوین به ستی برین به که لکه. (گل استکانی)
 گوله تیکه : گياي شش په رفه پهنگی؛ کو-
 لیندراوی گوله که ی بو شتنی چاوی
 چاوئیشه دار باشه. (گل آهار)
 گوله جیره : هه لاهه دیمی؛ گيايیکه
 له (مومیایی) دا زوړ به که لکه. (گل کتانی)
 گوله خه شخاش : چاره چه قيله؛ گولاله سووره؛
 خه شخاشه. (شقایق)

گوله خه نازیل : گيايیکي ژه هر داره
 کولیندراوی ده ساونه جیگای په نمینی جومگه
 یان بیوه سیری، به که لکه. (انجیرک؛ علف-
 بواسیر)
 گوله خه و : سونبوله تی؛ سونبوله تیف
 گوله دان : کابه. گهرمه شامی؛ گهنمه شامی؛
 گوله پیغه مبه ره. (ذرت)
 گوله درموش : گياي دووگه گورک؛ گوله نه-
 خته ر. (گل اختر)
 گوله پروو : گول گیروولک؛ کاتمی؛ هه لمه له؛
 گوله هیرو. (گل ختمی)
 گوله زاوا : گيايیکي یه کساله یه، بو مالیجه ی
 برینی کوڼ بوو، له گهل پیازدا له سر برینی
 داده نین به که لکه. (آناغالس دشتی)
 گوله فهاد : گوله کاویان؛ گوله کاوان؛ گيا-
 ییکه بو ئیشی کویچکه به که لکه. (کلما تیس)
 گوله کاغه زی : گوليکي گهرمه سیړیه و په-
 نگي گوله که ی سووره له بهر تاو بیت گوله-
 که ی زوړتره و له بهر سیبه ر گه لای که ی زیاتر
 ده بیت. (گل کاغذی)
 گوله کهر : نیره کهر؛ (ب) پیای زوړ نه فام و
 تینه گه یشتوو به ته وسه وه؛ (نره خر)
 گوله گيا : گيايیکه له ناوچه ی مه هاباد و مه-
 ریوان زوره له گهل بره ټاسن به برینی گولی و
 بیرو ی ته ردا ده کریت و به که لکه. (گرگ-
 کش؛ اقونیطون)
 گوله لیوه : خه ره به نگ؛ گيايیکه به نگي لیده-
 گرن. (شاهدانه ندی؛ بنگ)
 گوله میلاقه : جوړیک گولاله سووره ی گه-
 لادریزه و بهرگی گوله که ی له گوله خه شخاشه

قه‌ویتره؛ گولنیسان، (گل لاله)

گولمنان و دوپَر : چاره‌چه‌قیله‌ی ناو مه‌زرای
گه‌نم‌وجو؛ گوله‌خه‌شخاشه؛ به گوله‌تریاکیش

ده‌لین. (شقایق گل خشخاش)

گوله‌هه‌رمه‌لی؛ هه‌لمه‌له؛ گوله‌هیرو. (گل-
ختمی)

گوله‌هه‌نگوبین : گیاییکه له ناوچه‌ی بوکان و
مه‌هاباد زوره و زهرداو به‌ره و دهرمانی برین و

به‌ردی زراوه. (شاه‌سپرم‌کوهی)

گوله‌هه‌وار : گوله‌چایه؛ گیاییکه دهرمانی زه-
ردوویی و لابه‌ری زهرداو. (گل‌سرخ‌آلمانی)

گولی‌به‌خیل : (ب) مروقی چکووس و حه-
سوود و پژد. (کنایی آدم‌بخیل و حسود)

گوماندار : به‌گومان؛ به‌شک؛ زک‌په‌ش؛ دل-
پیس. (شکاک)

گومتاق : ته‌قیله له سه‌ری بی‌می‌زه. (شب-
کلاه‌بسر کرده بدون دستار)

گونجه : پاداش؛ جه‌زا؛ توله. (پاداش)

گوندریا : [تاو‌لناو] گوندریاو؛ قوژ؛ قیرم. (قر)
گونگله : [ناو] گینگل؛ چه‌مه‌ره؛ ئالقه‌پیکان.

(چمبره)

گونگهل : قوما رویاری؛ (له‌سه‌ر قورسی سه-
نگه‌لی، فی‌ری قوما و گونگه‌لی) هونکلور.

(بازی)

گون‌هه‌لبه‌ست : [ناو] سوواخذانی ناوبه‌ناوی
دیوار که سوواخه‌کی به‌ریداییت. (گل-
اندود کردن گله‌گله‌دیوار)

گونه‌هیستره : [ناو] جوژیک هه‌لووژه په‌شه‌ی
دمک گه‌وره‌یه. (نوعی آلوچه)

گووژ : [ناو] جهو؛ جیوه؛ شیله‌ی وشکه‌وه-

بووی دار و پرووه‌ک. (صمغ)

گووگه‌پین : [ناو] گووگلینه‌ک؛ گووگلین؛
جوژیک‌قالو‌نچه. (نوعی سوسک)

گوو نه‌کهر : [تاوه‌لناو] (ب) مروقی پژد و
چکووس و سه‌قیل؛ (خسیس)

گوو‌نیه : [ناو] گوئی؛ ته‌لیس؛ گوئییه. (گوئی)
گوو‌هاسن : [ناو] به‌رده‌په‌ژی؛ زوو‌خال‌سه‌نگ.

(زغال‌سنگ)

گو‌هاش : فد؛ [ناو] چه‌شنی‌په‌نگی وینه-
کیشان که به‌تاو شل‌ده‌بیته‌وه. (کوهاش)

گو‌هقه‌چنین : [چاوه‌گه‌ت] گوئی داته‌پان؛ گوئی‌دان
گوئی‌شل کردن بو‌قسه‌ی نه‌هیئی خه‌لک؛

کول‌گرتن. (استراق‌صمغ)

گو‌هماکهر : (ب) مروقی بی‌تاوه‌ز و بی‌عه‌قل.
(کم‌عقل)

گوی‌پروسقینی : [ناو] گوی‌پچرکی؛ زیاتر له-
سه‌ر سهربانی که دل‌په‌ده‌کات مندالان کو

ده‌که‌نه‌وه و کایه‌ی گوی‌پروسقینی سازده‌که-
ن و نه‌وکیه‌رکییه‌ده‌بیته‌هوی کوتانه‌وه

سهربانی به‌گل‌دا پو‌شراو. (نوعی بازی‌است)
گوی‌برین : (۱) گویی هه‌ندی حه‌یوان وه‌ک

سپلوت به‌تووتکی‌برین. (۲) خه‌له‌تانندن؛
زیاتر له‌موعامه‌له‌دا به‌کار دهریت؛ پاره

لی‌کیشانه‌وه؛ (گوش‌بریدن)

گوی‌چکه‌گا : کو‌شه‌ن‌وه‌نه. گیاییکی کی‌ویی به
گه‌لای پان و در‌په‌وه له‌ناوچه‌ی سه‌قز و

شنو و برادوست زوره؛ ده‌ی کولین و له‌شی
پیده‌شون خورووی له‌ش دادمه‌رکینی.

(کاهوی وحشی)

گوی‌سبان : [ناو] گوی‌سوانه؛ قه‌راخ سهربان.

(لبه بام)

گوی سَنگین : گوی گران؛ دژی گوی سووک.
(گوش سنگین)

گویکه پره : [ناو] جوو له وهریکه وه ک هه زارپی
ده لاین نه گهر بجیته نیو گوی ده بیته هو
که پی. (خزنده ایست)

گویل : [ناو] پره هردوو ده ست؛ لا گویل (نیوهی
گویل، پره بری ده ستیک؛ پر لویچی ده ستیک،
لا ویچیک). (پر کف هردو دست)

گویلاک : [ناو] سه رو پو ته راک؛ سه رو پو ته راک؛
پو ته راک. (سروسیم)

گوی مالی نه وه : [چاو گهت] نیشانه ی هیرش
کردن و توو په بوونی نه سب. (گوش خواباندن -
اسب)

گوی نه بیس : [ئاوه لئاو] (۱) که پ؛ که پ انسو.
(۲) ب) گوی نه دانه قسه ی که س؛ به قسه ی که -

س نه که ر. (۱ و ۲ کر؛ ناشنوا نسبت به حرف کسی)
گه پ : [ناو، بک] نو گه پ؛ نو به پ؛ که و تنه پیش
که سیکی که نو به ی له پیشداگرتووه.
(احجاف در نوبت)

گه بره ک : گه بر؛ گه ور؛ زه پده شتی.
(زردوشتی)

گه بول : [ناو] ده فر؛ کاسه؛ قاب. (ظرف) +
گه به : [ناو] لبادی قهوی و تووکن.
(نمد ضخیم) +

گه به ر : [ناو] بن هه نگل. (زیر بغل) +
گه به زه : [ئاوه لئاو] گه وه زه؛ حاله تی گه بزی؛
خو ویست؛ خو هه لکیش؛ خو په سن.
(خود پسند)

گه به ل : [ناو] گه واله؛ په له هه ور؛ ده سته ی -

بالنده. (دسته، گروه) +

گه پاندن : هه لگانندن؛ قووتدانی پاروو به له ز.
(لقمه بلعیدن با عجله)

گه پو گالته : > گالته و گه پ.

گه ده رو گوده ر : > گه ده و گوده.

گه ده و گوده : [ئاوه لئاو] بی سه رو یا گه ل؛ به ره لئا
و هه ره لئا؛ په ش و پروت گه ل؛ لات ولووت؛
قه له و قوته؛ قه له و ده له. (آدمهای بی سرو پا)

گه پ : [ئاوه لئاو] (۱) گه پو ل؛ له هه ندی ناوچه
به گولیش ده لاین. (گر). (۲) نو به؛ ده ور. (نوبت؛
دوران)

گه پ او : [ئاوه لئاو، ت] خوار بوو؛ خوار بووگ؛ ته -
خته داره که گه پ او؛ لار بووه؛ گپ بووه. (کج -
شده) +

گه پ او : گه پیده؛ دونیا گه پ او؛ (ار بوو ردووی گه -
پان، گه ری او). (گشته)

گه پال : [ناو] بیژنگ؛ هیله ک؛ نزیکایه تی
هه یه له گه ل غه ربالی فارسیدا. (غریبال)
گه ردان کردن : [چاو گهت] پیکه خستنی
چاوگی وشه له گه ل (کات و جیگا و کار و
که س) له پسته کاند. (صرف کردن)

گه ردو ز : [ناو] کاتی تیکه لبوونی نیر و می
بزنه کیوی. (هنگام جفتگیری بز کوهی)
گه ردوون : [ناو] (ب) ئاسمان؛ فه له ک؛ زه مانه.
(فلک؛ گردون)

گه ردو وه رد : [ناو] توو چاندن و کیلائی زهوی
پاش په له. (شخم زن زمین بعد از باران زیاد)
گه ردی : [به ند] تو زی؛ نه ختی؛ که می. لادی.
(کمی)

گه ردی : فد : [ئاوه لئاو] (ب) که سیکی که

خووی به کیشانی هیپوین گرتووه. (گردی)
گهرساندن: [چاوگه،ت] ئابلوقه دان؛ گه-
مارو دان؛ قهرساندن؛ لیدان. (محاصره؛ کتک-
زدن)

گهرساندن: [چاوگه،ت] گهوزاندن؛ تلاندن؛
تیوه تلاندن. (غلطاندن؛ داخل به کاری کردن)
گهرسین: [چاوگه،] گهوزین؛ گهفلین.
(غلطیدن)

گهرک: [ناو] ناشی برنج هارین. (آسیاب برنج)
گهرمخین: [چاوگه،ت] وشکه وه بوون.
(خشک شدن)+

گهرمشاندن: [چاوگه،ت] هوور کردن؛
هارین؛ ورد کردن. (خورد کردن و پودر کردن)+
گهرمونه رم: [ئاوه لئاو] خوش و له بار بو حه-
سانه وهی لهش؛ جیوبانی گهرمونه رم. (گرم-
ونرم)

گهرمه: [ناو] گهرمه. (سرگین زیر پاسفت شده-
وخشک)

گهرمه ژان: [ناو] ههره تی ژانی مندالبوون.
(شدت درد زایمان)

گهرمه ژو: [ناو] زیپکه به هووی تاو برنده وه؛
گرمژه. (جوش آفتابزدگی)

گهرمه لان: [ناو] (۱) لانی تازه ی گیانله به ران.
(لانه تازه). (۲) لانی که رویشک له جیگای بهر
پوژ که له پاییزاندا، چیی ده کات. (لانه-
خرگوش در پاییز که روبه آفتاب است).

گهرمه یاو: [ناو،ت] تهوی زوژ؛ ته بی زوژ؛ جه-
نگهی نو به تی لیهاتن. (شدت تب)

گهرمیان: ناوچه ییکه نزیک کی که رکووک.
(منطقه ای نزدیک کرکوک)

گهرمیله: [ناو] دهست به جی و گهرماو گهرم
سهر برینی نیچیر که گومانی مندار (مردار)
بوونه وهی لی بکریت. (سربردن شکاریدون-
فوت وقت)

گهرنیزه: [ئاوه لئاو] لاواز؛ گهرنیه؛ له؛ بی-
تووک. (لاغر مردنی)
گهرنیه: < گهرنیزه.

گهر و گیف: عر و گیف. ئه پنین؛ نه پاندن و
ههره شه کردن؛ گوپه کردن. (عروتین)
گهر وه خره: [ناو] مله خره؛ دووشاخه. (خناق)
گهرمه شکه: [ناو] جوړیک ئاکاردئون بی
کلیل؛ ئامیری موسیقاییه. (آکاردئون بی کلید)

گهرمو: [ناو] گریو؛ مهرج. (شرط. مرج)
گهرمه: مهریک دهوری چاوی پهش بیت.
(گوسفند دور چشم سیاه)

گهری: [ناو] (۱) گهرپوئی. (گری). (۲) به نه-
خوشینی (گوپووی و گولیش) ده لئین. (آبله؛
جدام)

گهرپیک: دهوړیک؛ گهری هه لپه ره. (یکدور)
گهری: [ناو] گهلی؛ شیوی قوول و به رین؛
دول. (درمزره)

گهزگه سک: [ناو] گهز که زک؛ گهز نه؛ گهزه-
نه؛ ئالوشه؛ گزگزه؛ خه له نگ؛ گیاییکی گه لا-
پانه و کولکی گه لاکه ی خوروشداره و بو
باداری (پوماتیزم) به که لکه. (گزنه)

گهزیزه: [ناو] (۱) گولاله گهزیزه ی هه وه لی
به هاران. (نوعی گل بهاری). (۲) دوورگه. ئادا.
(جزیره)

گهسکه توو لینه: [ناو،ت] گسکی له خه لفی
بالووک و گزیچار و ئیتر چی بوو. (جاروب-
بالووک)

از شاخه نازک درختان)

گهشت و گوزار: [ناو] گه پان و سه یران: گه-
شت و سه یران. (گشت و گذار)

گه فو گوپ: [ناو] هه پره شه و گوپره شه.
(تهديد)

گه فین: [چاوگه،] حه په کردن: وه پین: (ب)
قسه ی بیتام: فلتانیدن. (عوغو: سخن بی معنی)
گه فزتن: [چاوگه،] گه فزاندن: خلأفاندنه-
وه: گهوزاندن. (غلتانیدن)

گه فز: [ناو] زیخ: پښخ: خیز. (شن) +

گه فزاندن: [چاوگه،] گه فزاندن: گهوزاندن:
له تور کیدا (گهوزاتماخ) واتا گهوزاندن: خول-
پیدان و خولاندنه وه به پالکته و تنه وه: تلاندنه-
وه: له خوین گهوزاندن. له خوین وهردان. (-)
غلتانیدن)

گه فلاندی: گهوزیندراو. (غلتيده)

گه فلین: گهوزین: تلین: گهر سین. (غلت)
گه ففز: مه پره کیوی: مه پره سوور: په زه کیوی.
(گوزن)

گه لاز: [ئاوه لئاو] پیرولا که فته: به ته و سه وه به
مرو ی پیر ده لین: زیاتر به سگی پیر دمو تر یت
(سگ پیر از کار افتاده) +

گه لاله: [ناو] کاری دیاری کردنی نه ندازه ی
پازگه ل و کیشانی نه خشه ی سه ره تای ی بو
کردنی کاریک: دپرشتی پښه کی سه ره کی
له په یکهر سازیدا بو شه وه ی ورده کاری له
سه ربکریت. (طرح) +

گه لباخی: [ناو] گه لواخی. ئیلیکی گه ورهن له
کور دستانی روژه لات. (ایل گلباغی)
گه لفاندن: [چاوگه،] ورد کردن: هاپین:

ههور کردن. (خرد کردن: پودر کردن)

گه لفچانیدن: [چاوگه،] هه لوه رانیدن:
ورد کردن: پروانیدن. (خرد کردن)

گه لفین: [چاوگه،] داوه رین: گولوفین و
پروان. (مچاله کردن و بهم سائیدن و خرد کردن)
گه لفچین: [چاوگه،] هه لوه رین: گه لفین:
ورد بوون: پروان: سیس بوون. (خرد کردن:
پژمردن)

گه لوان: [ناو] قه زوان: قهز که وان: قهز خه وان.
(نانکش: چاتلانقوش)

گه له خوی: [ناو] خاوهن میگه ل: (چ هه ژارم
نهدی وه ک کوردی هه ژار، چاوبه نه سرین و
سپی دهس زوردار، خپوی خه رمان خپری
بی نان دمنوی، گه له خوی پیوی نه بی داس
بسوی) «مه زار». (صاحب گله)

گه له ساوکی: [ناو] نارپک پویشتن: به قاپاو یژ
پویشتن. (پاشنه به ساق خوردن در راه رفتن)
گه لیبری: [ئاوه لئاو] گه لی: نه ته وه یی: پیوه-
نیدار به گه له وه: تور هه یی: نیژادی. (نژادی)
گه لیزه: [ناو] کووزووی مل باریک: مینا:
سوراحی: سه بوو: تونگه. (سبو)

گه م: [ناو] له غاو. (افسار)

گه ماره: [ناو] خوش کردنی پیست و که ولی
ناژهل. (دباغی)

گه مرین: [چاوگه،] جوی بوونه وه. (جدا شدن)
گه منده ک: [ئاوه لئاو] وشه ییکی ئاو پیستاییه
به واتای گهنیک: گهنیو: گهنیاگ: گهنده ل.
(گندیده)

گه نگ: ناوی چومیکه له هیندوستان که
خوله میشی له شی مردووانی پاش سووتانیدن

تیده پړژن. (رود گنگ)
 گهنگه شه: [ناو] پشوی؛ نالوژی؛ کیسه و
 نارچه تی؛ دهر دیسه ری. (دردسر)
 گهنگه شه: [ناو] پاوېژ. (مشاوره)
 گهنم: [ناو] ۱۲ جوړه سهرداري، سمه وهژ، به
 هاره سووره، کوپستانی، قهنده هاری، ثومید،
 گول پروت یان گول پروته، شووشه، مهلا، به-
 هاروو، حوله، زهرده، گول په رشه، بوی هه یه
 چه شنی تریشی هه بیت (گندم) +
 گهنمه به ردیله: [ناو، ت] به لڅ کوچک؛ خه نه
 تیلکه؛ گلوه ورزه؛ کرېزه به رد؛ قرېزه به رد؛ قه-
 وزه به رد؛ کرېشه به رد؛ گه وهژ؛ بقز؛ مه خمه لینه؛
 خه نه تیفک. (گل سنگ)
 گهنمه ویهو: [ناو، ت] خه له پرن؛ ماشینی دروینه؛
 کومباین. (کومباین)
 گهوار: [ناو] به چکه کهو. (جوجه کبک)
 گهور: [ناو، لئاو] جوان؛ پند؛ گهورامن؛
 جوانی من. (قشنگ)
 گه وریای: [ناو] نه وهی له شیر به ره هم دی؛
 سپیایی. (لبنیات)
 گه وزاله: [ناو، بهر] خول خوار دوو؛ به گولوله بوو؛
 کلاف؛ گلوله. (کلاف؛ گلوه)
 گه وهرچین: تد؛ [ناو] گه وگهرچین؛ کوتر؛
 که ټوک؛ کاووک؛ کافووک. (کبوتر)
 گه ویر: شاریکی جووله که نشین بووه له
 نریکی پاوه نیسته بووه ته چورژی. (نام سابق-
 چورژی)
 گه بینیه ک: توووشی یه کترین بوون؛ (ب)
 ییک برانی دوو دلدار؛ به یه ک گه یشتن. (به هم-
 رسیدن دو عاشق)

گیانآلت: گیاییکه وهک پرکیشه بو در-
 گاکردنی دومه ل به که لکه. (نوعی گیاه)
 گیاته ناف: گیاه گوریس؛ بهر گوواله؛ گیاییکه
 ته نافی لی دروست ده کهن. (کنف)
 گیاتیراوی: له ناوچه کانی مه هاباد و سوما-
 برادوست و ورمی، (گه پری گیای پیده لین و بو
 مالیجه ی برینی کون بوو (تیراوی) به که لکه.
 (سيزاب)
 گیاخو: گیاییکه له به ییوون ده کا به لام ره-
 نگی گوله کانی شینی مه یله و سپین. (نوعی-
 گیاه)
 گیاخوین. گیادل ژان؛ له ناوچه ی مه هاباد
 زوره و دهرمانی بای سوور و کولنجه. (گیاه-
 دهر واه)
 گیادوخوا: پسلی؛ گیاییکه دوخه وای لی-
 دروست ده کریت و دژی کرمی پرخوله یه و
 زهر داو به ره. (گندنا ی کوهی)
 گیاسنجه یی: گیاسالمه؛ له به سته نی (دو ندرمه)
 چیکر دندا به که لکه و ده قاقی قوماشی پی ده-
 دهن. (گیاه سلمه؛ ؟ غلب؛ این فونت حرف
 پنجم فارسی ندارد)
 گیاسه فرا: گیاییکه بو پهمانی باشه. (گیاهی-
 استملین)
 گیاکه و: تالشک؛ تالزگی؛ دهرمانی لابه ری
 زهر داو و مالیجه ی زهر دووییه؛ گه لاکه ی
 خوراکي کهوه. (کاسنی تلخ؛ امیرون)
 گیامایه سیر: پزله گایانه؛ گیاییکه گه لاکانی
 وهک دهرزی باریکه و به ره که ی وهک فندق
 وایه و کولیندراوی بو شور دنی برین به که لکه.
 (ریس؛ ابهل)

گیامشک : گیاییکی بالابه‌رزه و گوله‌کهی
 ژمهرداره . ناوی کولیندر اوی بالووکه‌ی پیئده-
 شوَن به‌موفايه . (مازیرون)
 گیامه‌نگه : گول‌به‌فرین؛ گیاییکی بالابه‌رزه،
 بو که‌م‌خوینی که‌لکلی هه‌یه . (گل‌رازک)
 گیان‌سه‌گ : [ئاوه‌لناو] (ب) سه‌گ گیان؛
 گیان‌سه‌خت . (جان‌سخت)
 گییش : [ئاوه‌لناو] تیکسم‌راوی سک‌زل و
 قه‌له‌و. خیش . (چاق‌شکم‌گنده)
 گیتار : اند؛ فد؛ فرد؛ [ناو] ئامیریکی شه‌ش
 ته‌لی موسیقایه و تاییه‌ت به‌ئورووپایه .
 (گیتار)
 گیتاری کاره‌بایی : گیتاریک که به کاره‌با ده-
 نگه‌کهی به‌رز و نه‌وی ده‌یته‌وه . (گیتار برقی)
 گیج : [ئاوه‌لناو] گیژ؛ (ب) حوَل؛ گیژو‌گه‌وج؛
 گیل . (گیج)
 گیج‌بازی : [ناو] تاقمانه‌جووت . (دل‌وه‌گیج -
 بازی چه‌پگه‌رد بازیش وهرد، جفت ئاره‌زوو
 که‌رد چه‌پگه‌رد تاق ئاوه‌رد) . هه‌ولموی
 (بازی‌تک‌وزوج)
 گیجگا : [ناو] لاجانگ؛ شیشنگ؛ جینک؛
 جانینگ؛ گیجه‌نه؛ به‌ینی قولینچکی چاو و
 گوی . (شقیقه)
 گیجه‌لول : [ناو] ناخی ته‌ندووره و گیژم‌نی-
 ئاو؛ به‌رزبوونه‌وه‌ی نه‌ستوونی گیژم‌لووکه؛ ته-
 ندووره؛ گیژه‌لووکه . (گردباد؛ گرداب)
 گیرامه‌بو : نه‌یته‌دی؛ قبول‌نه‌ییت؛ گیرانه-
 ییت . (مستجاب‌نشود)
 گیروویپ : [ئاوه‌لناو] لاروخچ؛ چه‌پوچپ؛ گیپ-
 وقیر . (کچ‌ومووج)

گیژه‌پیکردن : [چاوگه‌ت] (ب) هات و چووی
 زور پیکردن . (سردواندن)
 گیژه‌شیوین : [ناو، بیک] کارتی‌کده‌ر؛ ره‌وتی
 کار گوپین و شیواندن . (کار بهم‌زن)
 گیژراندن : [چاوگه‌ت] وه‌دره‌نگ‌خستن؛ وه-
 دواخستن؛ گنخاندنی کات . (عقب‌انداختن)
 گیژگیژه‌کانی : [ناو] باوه‌خولی . (بازی‌چرخ-
 خوردن بدورخود)
 گیژن : [ناو] ته‌نووره؛ گیژاو؛ گیجه‌لول؛ ته-
 له‌زگه؛ گیچاو . (گرداب)
 گیژو وپ : [ئاوه‌لناو] گه‌لحو؛ گیژ؛ گیچ؛ حوَل؛
 گیل‌وگه‌وج . (گیج)
 گیژی‌ده‌لیا : [ناو] گیجیی‌ده‌ریا؛ دل‌تی‌کچوون
 و سه‌رله‌ گیژه‌وه‌هاتن له‌ ناو پاپوڤدا؛ ده‌ریا‌گه-
 زی؛ ده‌ریا بردوویی . (دریازدگی)
 گیشا : ژاپوَن د؛ فد؛ تد؛ [ناو] هه‌ندی ژنی
 ژاپوونی که‌ باره‌ینراوان بو پاپوڤاردن و خزمه‌ت
 به‌ پیاوان . (گیشا)
 گیشه : فرد؛ فد؛ [ناو] (ا) ئوده‌ی چووک به‌ ده-
 ربیجه‌یی‌که‌وه بو فروشتنی پسووله؛ (۲) گیشه-
 ی بانک؛ باجه‌ی‌بانگ . (ا و ۲، گیشه)
 گیغه‌گیف : [ده‌نگه‌ناو] صدای باد‌تند .
 (صدای‌بادشدید)
 گیلاس : [ناو] گیلاس؛ له‌ گلاسی ئینگلیزیه
 وه‌هاتووه؛ په‌رداخ؛ شه‌ریه‌ی تاییه‌ت بو مه‌ی
 نوشی . (گیلاس)+
 گیلنای : [چاوگه‌ت] سووپیدان؛ زفریان؛
 خول‌پیدان . (چرخاندن؛ گرداندن)
 گيله‌کی : [ناو] زمان و جه‌ماوه‌ری خه‌لکی
 گیلان له‌ باکووری ئیران . (گیلکی)

گیلہندی : [ناو] مہلہ غان. (داس دستہ بلند)
 گیلہن گیدہن : فد؛ تذ: [ناو] لہ تور کیہ وہ
 ہاتو وہ (واتا ہاتن و چون)، گہلہن گہدہن؛
 ٹامیریک لہ تہہ نگدا کہ بہ ہاتو چو ییک
 فیشہ ک دہ خاتہ بہر خانی چہ ک. (گلنگدن)
 گیندہ : [ناو] کونک؛ گشتک؛ ٹہنگو و تک.
 (چوونہ)
 گینگل : [ناو] قہ ف خواردن؛ ٹال قہ پیکان.
 (چمبرہ) +
 گینی : [ناو] گوینی؛ گہون؛ گینی. (گون)
 گیو : ناوہو پیاوان؛ ناوی کوپی گو دہرز لہ
 شانامہ دا؛ ناوی ماموستا گیو موکریانی زانا و

فہرہنگ نووسی پسپور و بہ توانای کورد. کہ
 بہ تیکوشانی (کوردستان، موکریانی) کیڑہ
 پروونا کبیرہ کہی فہرہنگی (گیو موکریانی)
 چاپ کرا. (گیو)
 گیوا : [ناو] شینایی؛ گیا؛ گیواو. (گیاہ)
 گیواوہ مانگاز : [ناو] مارہ جیوہ؛ مالہ جیوہ؛
 گیاییکہ دہ خوریت؛ دہ لین ٹہ گہر کہ سییک مار
 بیگہ زیت کوتراوی مارہ جیوہ دابننہ سہر
 شوینی مار گہستہ بہ کہلکہ. (مارچوبہ)
 گیوہہ لکیشان : [چاو گہ، ت] کلش ہوپ-
 کیشتہ ی؛ (ب) خوٹہ یار کردن بو ٹہنجامی کا-
 ریک. (گیوہ راور کشیدن)

پیتی (گ) بهشی وشه‌ی بیانی

کاری و ئاکتھری سینه‌مادا. (گریم)
 گریمور: فرد؛ اند: فد؛ فسپوړی کریم‌کردن.
 (گریمور)
 گلگیر: فد: [ناو] سهرقاییکی کوّمه له سهر
 ته‌گه‌ری سه‌یاره بو به‌رگری له قوړ پرژاندن.
 (گلگیر)+
 گلگیرسازی: [ناو](۱) په‌وتی دروست‌کردنی
 گلگیر. (۲) پیک‌وییک کردنه‌وه‌ی گلگیری
 لاروخېچ بوو. (۳) کارگه‌ی نه‌وکاره.
 (گلگیرسازی)
 گلوکوژ: فد؛ فرد: [ناو] قهندی‌تری و هندی
 میوه‌ی‌تری؛ له هیدرولیزی نیشاسته‌یش بهر-
 هم دیټ و له په‌وتیکی تایبه‌تدا ده‌بیته‌شه-
 پاب و له پاشان به‌گه‌رانه‌وه‌ی به‌هوی
 قارچکی که له هه‌وادا هه‌یه ده‌بیته‌سرکه.
 (گلوکز)
 گودبای‌پارتی: اند؛ فد؛ فرد: [ناو] میوانی
 مال ناوایی؛ وه‌پڅخستنی میوانی بو به‌پیکردن
 و خوداحافیزی له که‌سیک که دوور ده‌که-
 ویته‌وه. (گودبای‌پارتی)
 گوزارش: گوزارشت؛ راپورت؛ خه‌به‌ردان؛ گیر-
 انه‌وه‌ی خه‌به‌روباس. (گزارش)
 گوزارشگر: [ناو، بک] هه‌والنیر؛ خه‌به‌ر-
 نووسی‌گوفار؛ هه‌والده‌ر؛ شولی هه‌والنیر.
 (گزارشگر)
 گولف: اند؛ فد: [ناو] یارییکه به‌گوچان و
 توپیکی گچکه ده‌کریټ و تایبه‌ت به‌ولاتانی
 نوپویه. (گولف)

کارانتی: اند؛ فد؛ فرد: دسته‌به‌رایه‌تی؛ کاری
 وه‌سته‌وگرتنی راپه‌راندنی گیروگرفتی که‌ل-
 وپهل، پاش فروشتنی له‌لایه‌ن فروشیاره‌وه.
 (کارانتی)
 گارد: اند؛ فد؛ فرد: وشه بیانیه پاریزه‌ر؛ یه‌ک
 یان چهندکه‌س که پاریزه‌ری گیانی که-
 سیکن. (گارد)
 گارسون: اند؛ فد؛ فرد: پیشخزمه‌تی چیشخانه و
 په‌ستوران. (گارسن)
 گاز: فد؛ فرد؛ اند: قوماشی تایه‌ت بو برین
 پیچان. (گاز)+
 گالوانیزه: تنه‌که‌یی که به‌روح سوواخ‌دراوه
 (به‌سهریدا کیشراره و ناودراوه‌ته‌وه و ژمنگ-
 ناهنی)، زیاتر بو داپوشینی سهربان به‌جه-
 مه‌لون. (گالوانیزه)
 گرافیسټ: اند؛ فد؛ فرد: پسپوړی هونه‌ری
 گرافیک. (گرافیسټ)
 گرافیک: اند؛ فد؛ فرد: هونه‌ری به‌دیه‌ینانی
 نه‌خش و وینه به‌هیل و نووسراوه. (گرافیک)
 گرانیټ: اند؛ فد؛ فرد: جوړیک به‌ردی خارا
 بو پروکاری بیا به‌که‌لکه (گرانیټ)
 گریپ: فرد؛ فد؛ په‌رکه‌م؛ په‌تا؛ هه‌لامه‌ت؛
 نه‌لامه‌ت؛ تارسم؛ هاله‌موت؛ په‌سیو؛ په‌رسی؛
 زوکام؛ درم. فرینگ؛ نه‌خوشینیکه؛ به‌هوی
 سهرماپوونه‌وه تووشی مرو دمبیت و گیروداره.
 (گریپ)
 گریم: فرد؛ اند؛ فد: گوپانی شیوه‌ی له‌ش و
 سهرچاو به‌شیوه‌ی دلخواه؛ زیاتر له شانوگه

گووبلهن : اند؛ فد؛ فرد: [ناو] وینهی به ده-
 زووی پهنگاورهنگ چنراو؛ کووبلهن. (کوبلن)
 گهردنگهش : [ئاوهلناو] (۱) یاخی؛ (یاغی؛
 متمرّد). (۲ب) سهرکهش؛ کیوی زور بلیند.
 (کوهسربفلک کشیده)

گیربوکس : اند؛ فد؛ [ناو] جهعبه دهندى سه-
 یاره. (گیربکس)
 گیوتین : [ناو] کهرهستهی قرتاندن؛ کهره-
 ستهی رپیک پرینی قهراخی کتیب؛ لهرا
 بووردوودا له نوړوپا سهری تا وانباریان پیډه-
 قرتاند. (گیوتین)

لا : [ناو] (۱) لو؛ تال؛ رسته؛ (خاتوون ته شی ده-
رِیسیت، خاوکانه یان دوو لایه). «فولکلور»
(رشته) (۲) کن؛ نک؛ پال؛ ته نیشته. (طرف.
پهلو)

لا : [ناو] له موسیقادا ناوی چوواره مین نوته.
(چهارمین نت موسیقی)

لائیک : [ناو] فرد؛ اند؛ فرد؛ حوکمه تی لائیک :
حوکماتی تاقمیک که دینی نییه (جیاواز له دین).
(لائیک)

لاباز : ته سپیک که راسته و راست نه روا و به
لاته نیشته و لابه لادا پهل باوی. (به طرف پهلوی-
راه رفتن اسب)

لاپره سمن : [ئاوه لئاو+ ناو] سهره پو؛ حاله تی
بی تی فکرین کاریک کردن؛ مل به کاریکه وه نان
بی سهرنج و تی فکرین؛ چه که رداسی؛ بی-
تاو توئی کردن و هه لسه نگاندنی چاکی و
خرایی و ئاکام، خو خستنه ناو کار یان گیچه-
لیکمه وه؛ (ب) گوی به ره سم و ره سووم نه دهر.
(بدون تفکر و بر آورد کار کردن و در نظر نگرستن-
آداب و رسوم؛ بی تفکر)

لاپی : [ناو] لیژ؛ جیگه ی لا پال؛ وه ک؛ رپیگای
لیژ و لا پالی داوینی کیو. (راه امیل بر کمر کش کوه)
لاییش : [ناو] وهرزی پاییز. (پاییز)

لاتانه : (۱) وه ک لات؛ لات ئاسا. (لات مانند).
(۲) شه فروش. (شار لاتانی)

لاتانه فروشتن : شه فروش؛ لاتییک بو ئه وه ی

سامانیکی ده ست که ویت به هانه به که سپیک
بگری و شه ری به سه ردا به پینی. (پاپیج-
کسی شدن؛ تحمیل کردن دعوا)

لاچ لاج : [ناو] قومار بازیکی زور به ناویه و
قومارزان بووه؛ (ب) که سپیک که زور قومار بازی
به لاج لاجی ده شو بهینن. (لیلاج)

لاجوور : [ئاوه لئاو] غه ریب؛ ناشاره ز؛ نابه له د.
(نا آشنا)

لاچی : (۱) [به ند] ئه رچی؛ ئه رچه؛ بوچی؛ لو
چی. (۲) بجیته نه و لاهه؛ لاجی. (برای چه؛
برود کنار)

لاخستن : [چاوگه ت] (۱) جو رییک دزی کردن.
(۲) لی قرتاندن؛ له خه رچی روژانه پاشه که وت-
کردن و گلدانه وه زیاتر به نه هیینی. (کنار-
گذاشتن؛ پس انداز کردن و آینده نگری)+

لاخروارو : [ئاو به ر] هه ر شت که لاییکی
خورایی؛ میوه ی قه پال لیگراو؛ (ب) میوه یی
که نیوه ی داعبا خوار دینی. (میوه گاززده)

لاخوز : [ناو] گر که ییک که لاییکی چوویی به
چالو لهو جیگه دا ناسکتره و تاله. (گرمکی که-
یک قسمتش گود و تلخ باشد)

لادایی : لاپی کردوو؛ له ری لاداو؛ ژ ری دهر-
که تی؛ هاتیه به رکه نار کرن. (منحرف از راه)

لادگا : [ناو] لادی؛ گوند. (قریه)

لاده ست : که نارده ست؛ لبال؛ پال ده ست؛ له نک
قومار که ران دانیشتن و تماشای یاری کردن؛ (-

لادهست زهینی پروونتره). (بغل دست)

لارگو: [ناو] دهسته واژه‌ی موسیقاییه وانا تاهه-
نگی زور نارام و لهسه ره خو. (لارگو)
لارولوچ: [تاوه لئاو] لاروله ویر؛ خواروخیچ. (کچ-
ومعوج)

لاروس: ناوی کییی فهره هنگی بهناوبانگی فه-
رانسه. (لاروس)

لاره دیای: لاتیل پروانین. (چپ‌چپ نگاه کردن)
لاری: [ناو] پیگای ته‌ریک؛ کویره‌پی؛
قاچاخه‌پی؛ لقه پیگایی که له پیگای گه‌وره‌تر
جوی دمبیه‌وه. (راه‌فرعی؛ کوره‌راه)

لاریانه‌وه: [چاوگه‌ت] لاره‌وه لار کردن؛ خو شه-
نگاندن و به ناز و قه‌مزه پرویشتن. (خرامیدن)

لازانی: ناوی خوراکیکی ئیتالیاییه؛ خواردنیکه
به شیوه‌ی پهره‌گه‌لیک له‌گه‌ل هه‌رشته فه‌په-
نگی و پپی (دوشاوی) ته‌ماته و پهنیر و گوشتدا
چی‌ده‌ییته؛ له کوردستانیش بووه به‌باو،
دروستی ده‌کهن. (لازانی)

لازوان: [تاوه لئاو] لاله‌په‌ته؛ بی‌زوان؛ (ب) نه-
زان؛ ناحالی. که‌م‌ئاوه؛ له‌زمان حالیه‌بوو.
(الکن؛ زبان نفهم. کم‌عقل)

لازه‌لاز: [ناو] تاخاوتنی خاوه‌خاو؛ گه‌مزه‌گه‌مز
قسه‌کردن. (من و من حرف‌زدن)

لاس: [ناو] داره سنجووی نییر. (درخت سنجندر)
لاس: [ناو] هه‌وریشمی نه‌زورباش؛ ناوه بو
پیاوان. (ابریشم‌پست؛ اسم‌مردانه)

لاساوه: [ناو] پیزنه‌باران؛ شه‌سته‌باران؛ وه‌ک
گوژه‌ی سه‌ریه‌رمو‌خوار بارینی باران. (باران تند)
لاس‌وخه‌زال: به‌ییتیکی زور به‌ناوبانگی کورده-
وارییه؛ ناوی دوو قارمه‌مانی ئه‌وبه‌یه‌ته. (نام-

آوازیست مشهور)

لاشاو: [ناو] لیشاو؛ لافاو؛ سیلاو؛ له‌هی؛ تیژاف؛
لیمشت؛ لاخیز. (سیلاب)

لاشو: [ناو] ئافه‌تیکی که‌ندووی هه‌نگه که
قهریان ده‌کا. (آفت‌زنبور عسل)

لافکه‌ر: هیوچی؛ خو په‌سن که‌ر؛ مه‌دحا خو که-
ر. (لاف و گزاف‌کننده)

لافایی: [چاوگه‌ت] لالیانه‌وه؛ پارانه‌وه؛ لالانه-
وه. (لابه‌کردن)

لاق‌گرتن: [چاوگه‌ت] (۱) له زورانبازیدا
پاگرتن. (زیرگرفتن). (۲) پاچه‌بردن به‌ده‌ما.

(ب) توو‌په‌بوون و جوین پیدان. (پاچه‌گرفتن).
(۳) سه‌گی‌ک که‌گاز له لاقی که‌سیک بگریته.

(پاچه‌گرفتن)
لاقوزه: [ناو] لاخوزه؛ لاخوز؛ گندوره‌یی که-
لاییکی چووبی به‌چالا و لهو شوینه‌دا پیسته‌که-

ی ناسکتره و تاله. (گرمک که‌از نقطه‌ای-
پوستش ناز کو تلخ و فرورفته‌باشد)

لاق‌ولوو: [ناو] گورگه‌لووئی ئه‌سپ؛ لوو‌قه‌ی
ئه‌سپ که‌له‌یورغه‌توندره؛ یورتمه. (یرتمه)

لاق‌وله‌ته‌ر: [ناو، ت] قاچ‌وقول؛ خواره‌وه‌ی له-
ش. (پا‌پایین‌تنه)

لاقه‌پرغه: [ناو، ت] لاقه‌برغه؛ کورته‌که‌له‌که؛
خالیکه. (پهلو)

لاک: [ناو] (۱) لاک‌ی مور‌کردنی نامه و به‌سته و
کیسه‌ی پوستی. (لاک)

لاک‌وئال‌کوول: [ناو] شارلاکی تاووه له ئال‌کوولدا؛
ماکیکی سوور له ژیرسکی میرووی (تاکارلا‌کاو)

ده‌تکی و له ئال‌کوولدا ده‌تاو‌په‌ته‌وه بو‌رهنگ-
کردن و بریقه‌دارکردنی ته‌خته و شتی

دروست کړاو له دار به کاری دینن. (لاکالکل)
 لاکوموژ کردن: [چاوگه،ت] داخستی دهر کی
 ههر شت (به تاییهت پاکه تی نامه)، به گهرم -
 کردنی لاک له سهری و موړپیانان؛ شه -
 قلکردنی لاکي تاواوه له سهر پاکه تی یان
 قوفلی دهر که. (لاکومهر)
 لاکهوتن: [چاوگه،ت] کهوتنه قهراخ؛ شتی ثاو
 ثاورده، کهوتنه کهنار؛ بهر که نار بوون. (به -
 ساحل آمدن؛ برکنار شدن)
 لاکیل: [ناو] خه لکی گوندیک که زه وینی -
 گوندیکی تر بکیلیت. (اهل دهی که زمین ده -
 دیگری رابکار د)
 لاکي ناخوون: [ناو] جوړیک لاکه بو په -
 نگاندنی ناخوونی ژنان. (لاکناخون؛ مانیکور)
 لاگوئل: [ناو] نیوه گوئل؛ لاویچ؛ پم له پی ده -
 ستيک له ههر شت. (پریک کف دست)
 لالانگی: [ناو] لاله نگی؛ نارنگی؛ نارنگی؛ فشه -
 پم ته قال. (نارنگی)
 لال بیهی: [چاوگه،ت] لال بوون؛ بی زبان بوون؛
 (ب) قسمه کردن؛ وس بوون. (لال شدن)
 لالکه: [ناو] لالک؛ لالیان؛ پارپان. (لابه)
 لالنگی: [ناو] فشه پم ته قال؛ نارنگی. (نارنگی)
 لالوزا: [ناو] خالوزا. (پسرداری)
 لالیکردنه وه: [چاوگه،ت] (ب) مه لاهه زه کردن؛
 دست گرفتن و کومه ک پیکردن. (مراعات -
 کردن؛ کمک کردن)
 لام: [ناو] کوته شوو شه ییکی ناسک و چکوله یه
 بو له سهردانانی نمونه گه لی ثاوپنکاری (له
 تاقیگه) که له ژپر میکروسکوپ (هووربین) دا
 داده نریت؛ (نمونه له تووی لام و لامیدا داده -

نریت). (لام)
 لاما: (۱) نازناوی پشه وایانی ثایینی لامایی له
 ثایینی بوودایی دا. (لاما)
 لاما: فرد؛ اند؛ فذ؛ وشتی بی دووگ. (لاما)
 لامژ: چهوره؛ خوبه خپو کهر. ژیان له سهر خوان
 یان له شی زینده وهرانی دی؛ وه ک کرمی
 پرخو له و گهنه و نیت. (انگل)+
 لامژ: [ناو] پرووه کی که پشه ی ده چه قینیته
 ساقه و پشه ی پروه کی تر و به شیله ی په -
 روه رده کراوی ثهوان ده زی و له ناکام دا لا -
 وازیان ده کات یان وشکیان ده کات. (انگل -
 گیاهی)+
 لامژ: [ناو] کارژیله و بهرخ، که جگه له دایکی
 خو یان مه مکی نازل دیکه دهمژن. (بزغالهای
 که از پستان غیر مادر شیر می خورد)+
 لامژ: له جگه ره ی خه لک کی شان. (از -
 سیگار مردم کشیدن)
 لامل: [ثاوه لئاو] نه گونجاو؛ که له وه کیش؛ سه -
 رکیش؛ نافه رمان؛ (ب) نه هاتنه سهر بار و پا؛
 لاسار. (متمرد)+
 لاموجیم: لاموجووم؛ پرسینی هو ی ثه نجامی
 کاری و سهر بادان له ثه نجام دانی ثه و کاره.
 (تمرد)
 لامه سهو: (لا) وشه ییکی ثاره ویه، به
 واتای (بی؛ نا) و (مه سهو) یش له مه زه بی ثاره -
 ویه و کوردکاری بووه؛ لامه زمو؛ لامه سهب؛
 واتا بی دین. (لامذهب؛ لامصب)
 لامی: [ناو] کوته شوو شه ییکه له تاقیگه ی
 پزیشکیدا که نمونه ی تاقی کردنه وه له تووی
 لام و لامیدا داده نریت. (لامی) < لام

لان : لایهن؛ لانی ژن لاوازه : لایه‌نی ژن
لاوازه. (طرف)+

لانجین : [ناو] دولّی هه‌ویر؛ سووینه؛ ته‌شتی
هه‌ویر تیدا شیلان. (تغار.)

لانچینه : [ناو] پنه؛ پنه‌که‌ی گونکه‌هه‌ویر له-
سه‌ر پانکردنه‌وه بو نان کردن. (تخته‌خمیرپهن-
کردن‌نانوایی)

لانکولی : [ناو] گورانییکی کوردییه. (نام-
آهنگی‌است)

لانمولان : [ناوت] ئەم‌شان و ئەوشان؛ لانه
ولانت که‌م، شانە‌وشانت که‌م شه‌و له نیو جی-
دا. «فۆلکۆر» (ازاین پهلویه‌آن پهلوغلتاندن)+

لانی که‌م : هه‌یچ‌نه‌یی؛ که‌مترین؛ به‌لانی که‌مه‌وه
دوو پوژم پیده‌چیت (حداقل)

لاوا بوون : لای که‌سیک و ابوون؛ به‌پای که-
سیک و ابوون؛ گومان کردن؛ لام‌وايه؛ پیم‌وايه.
(گمان کردن؛ استنباط کردن)

لاونای : [چاو‌گه‌ت] لاوانده‌نه‌وه. (نوازش-
کردن)

لاوه‌ران : ناوچه‌یی‌که‌ نزیک‌ی پاهه. (منطقه‌ای-
نزدیک‌پاهه)

لاویرده : [ناو] ئامیری دروینه. (وسیله‌درو کردن
ودروگری)

لاهیر : [ئاوه‌لناو] لاهوره؛ له‌نده‌ه‌وور؛ له‌نده‌ه‌ور؛
زه‌به‌لاح. (لنده‌ور)

لایاوا : له‌که‌سیک‌مه‌وه‌ گه‌یشتن؛ (ب) [ئاوه‌لناو]
گیرو‌دار؛ له‌لا‌گه‌یشت. (مسری. واگیر)

لای ژوو‌روو : داییکی ئەندازیاری و نه‌خشه-
کیشیه هه‌میشه لای باکوور له‌ خه‌ریته‌دا ده-
خه‌نه لای ژوو‌ره‌وه و باشوور له‌ خواره‌وه و

خوره‌ه‌لات له‌ پاسته‌وه و خو‌رتاوا له‌ لای چه-
په‌وه‌یه؛ له‌ ئاخه‌فتنیشدا بووه به‌ باو، واتا باکوور؛
کورمانجی ژوو‌روو : کورمانجی‌باکوور. (کنایه
ازشمال)

لج‌داژه‌ندن : (ب) مو‌ن‌بوون؛ نوواندنی نا‌ره‌زایی
و خه‌مناکی. (نشان دادن حالت‌ناراحتی)

لج‌هه‌لقورتانندن : [چاو‌گه‌ت] لج‌هه‌لقورتانندن؛
لیو هه‌لقرچاندن؛ ده‌ره‌پینی نا‌ره‌زایی و وه‌ره‌زی.

(نشان دادن ناراضایتی با ورچیدن لب)
لچه‌نان : قه‌راغه‌ نان؛ لیواری نان. (کناره‌های-
نان. لبه‌نان)

لرخه : ده‌نگی هه‌ناسه هه‌لکیشانی ئازله‌لی سه‌ر
به‌رداو. (خرناس)+

لرفاندن : [چاو‌گه‌ت] (۱) گلاندن؛ هه‌لگلاندن؛
به‌له‌زخواردن. (باشتاب‌خوردن) (۲) ده‌نگی لرفه-
ی و شتر و سی‌لاو. (صدای غریدن شتر و غرش

سیل)
لرفاندن : [چاو‌گه‌ت] ده‌نگی و شتر؛ لرفه‌لرف-
کردنی و شتر؛ ده‌نگی سی‌لاو. (صدای شتر)

لرزه : [ناو] هه‌ودای موورو پیوه‌کراو؛ هو‌نراوه-
ی په‌لکه‌ی مووی سه‌ر؛ جه‌له و هو‌نراوه.
(رشته‌موی‌بافته؛ گیسوی‌بافته شده)

لर्फکه : [ناو] کلکه‌ی سو‌رانی؛ کلکه‌ی فه‌قیانه.
(دنباله‌سراستین پیراهن‌کردی.)+

لقای : [چاو‌گه‌ت] لوی؛ رو‌یشتن. (رفتن)
لق‌وو‌پو : [ناو] لک و سه‌رلک؛ لک و پوپ؛ پېژ و

شوول و گه‌لای دار؛ لقی‌قه‌وی و لقی‌ناسکی
دار؛ گولییش؛ چفک. (شاخ‌وبرگ)

لکنای : [چاو‌گه‌ت] لکاندن. (چسب‌کردن؛
متصل کردن)

لَپِه : [ناو] لَلپ؛ شه پۆل؛ لَپ؛ پَیل؛ پَیل. (موج)
 لمار ته : [ناو] لم؛ زینخ؛ لَیم. (شن)
 لمه : [ناو] سک؛ زگ. (شکم)
 لندوو : [ناو] ماستی گریگری له نیو ماستاودا
 که باش نه شله قابی. (دوغ صاف نه شده؛ ماست-
 حل نه شده داخل دوغ)
 لنگ جووت کردن : [چاوگه، ت] (ب) بو مردنی
 مروقی ئاکار خراپ ده لین. (کنایه از مردن)
 لواسه : [ناو] لوچ؛ لواسه ی دهست؛ لوچی ده-
 ست؛ لاوینج. (کف دست)
 لوا ی : [چاوگه،] پوین؛ پویشن. (رفتن)
 لوپ : [ناو] تهناف یان گوریسی که له چه ند
 لو (تال) ییکهاتی و یه ک یا دوو تالی پچراپی.
 (طناب چند رشته که یکی دوتارش پاره) (شده-
 باشد) < تاب
 لوپ : [ناو] پلاس؛ جوړیک پیخهف و پاخه ری
 چندراو له بهن یان ده زوو. (نوعی گلیم نازک-
 برای زیر انداز یا روانداز)
 لوپ : [ناو] جیکه نه ی هه لاجی. (پتک حلاج)
 لوپ ژمن : [ناو] جیکه نه ژمن؛ هه لاج. (حلاج)
 لو تک : هه لبه زین. (پریدن، بالانداختن)
 لو تکین : هه لبه زینه وه؛ هه لخته وه. (بال-
 پریدن)
 لو تی زه لزه له : [ناو] تهناف باز؛ نه وه ی له سه ر
 تهنافی هه لخر او یاری ده کا. (بند باز)
 لوچ تیکه وتن : [چاوگه، ت] چرچ تیکه وتن؛ په-
 یدابوونی چرچ و لوچ له سه روچاو یان له هه ر
 شت. (چین افتادن)
 لو رک ی : ناوی گورانی که له کوردی و تور کیدا.
 (اسم آهنگی است در کردی و ترکی)

لو ری لو ری : (بهند) ئارام ئارام؛ له سه ر خو
 پویشن؛ لو ری لو ری هاته وه سه ربو ری. «فولکلور»
 (آرام آرام)
 لو س : [ناو] شو؛ مانگایی که که له گا زو ری
 سوار بووین و به ده ستیانه وه وه په ز بووبی و
 نه یتر بو یان نه وستی. (جفتگیری کردن زیا-
 دماده گاو؛ ناوی پزیشکیه که ی، بیم قومانی) یه +
 لو س : [ناو] لو سه؛ کاریته ی قه وی. (بالار-
 کلفت)
 لوفه کردن : هه ول دان؛ ته قالا کردن؛ تیکو شان.
 (تقلا)
 لوق دریز : [ناوه لئاو] لاق دریز؛ (ب) دریزی
 ناقولا. (لنگ دراز، آدم درازقد)
 لوقمه قادی : [ناو] لوقمه قادی؛ لوقمه قازی؛
 لوقمه گازی؛ جه غزی هه ویری شه کر تیکراوی
 پان و ناسک و چووک، که کاکله گو یز و بادام
 له تویدا داده نین و ده ییچنه وه و له پوندا
 سو ریده که نه وه. (لقمه قاضی)
 لو که می شه : گیایی که به ره که ی کور کرداره و له
 لو که ده چی. (نوعی گیاه)
 لو لک : لو رک؛ په په پروک؛ په پووله. (پروانه)
 لو نگ : [ناو] (۱) بهر مال و فوته ی شری سه-
 ر شانی هه ژاران؛ (شهر ته له داخ ت لو نگی له
 کو ل کم، له م شاره پر و م بهر چاوت چو ل که م).
 «فولکلور» (۲) فوته ی گه رماو. (لنگ روی شانه-
 بینوایان؛ لنگ حمام)
 لووت به لووت وه ته قین : (ب) لووت و بزوت
 تووشی که سیک بوون. (ناگهانی برخورد کردن)
 لووت په ق بوون : ههستی به زین و قسه پی-
 نه مان له جوابی که سیکا؛ له جیی خو و شک-

لووله سوڤه : لووله کووره؛ قوڤه کووره؛ لووله ی
 دوو کهل کیچی سوڤا. (لوله بخاری)
 له ئاو ترسان : حاله تیک له نه خوشینی هاری و
 کیسانی بهنگ و حه شیش که مروڤ تووشی-
 ده بی و له ئاو ده ترسی. (از (آب ترسین)
 له ئاو که ره گرتن : (ب) مروی زرینگ و به رژه-
 ومندی خواز. (انسان سودجو و زرنگ)
 له ئاو و گل ده رها تن: (ب) له خه م ره خسین؛
 گه و ره بوون؛ قه یرمبوون؛ پیگه یشین. (از آب و-
 گل در آمدن)
 له باک : [ئاوه لئاو] فرلداخ باز؛ ده سیسه باز؛ فیلباز؛
 فیله باز. (حیله گر)
 له بال : [به ند] پیکه وه؛ له ته ک؛ له گه ل؛ پیوه ره؛
 له یه ل؛ ته ق؛ ته فی هه ف؛ پیکو؛ وه یه که و. (با-
 هم؛ په لوی هم)
 له بتان دن : [چاو گه ت] له پتان دن؛ جوو لاندن؛
 بزواتن؛ له عه رز دان. (تکان دادن؛ به زمین زدن)
 له بنی کووله که دان : [چاو گه ت] در کاندنی هه
 موو قسه ی شاراه و در کاندنی نه هیئی. (فاش-
 کردن اسرار)
 له بو : [به ند] ژبو؛ بوچی؛ نه پ؛ ژو؛ نه پ اچه؛ لو
 چی. (چرا)
 له بهر نه وه : [به ند] بوئی؛ ژبه روی هه ندی؛ ژبه ر
 نه وه. پوکی. (زیرا؛ برای چه)
 له به را : [به ند] (۱) له پیشدا. (قبلا). (۲) نه ولیبسه
 وا له بهر دایه. (برتن پوشیده)
 له بهر چاونه بوون : (۱) دیار نه بوون. (جلو چشم-
 نبودن). (۲) بی ته مه کی؛ ناسو پاسی؛ به چاکه
 نه زانین. (ناسپاسی)
 له بهر دلان : [لئاو] جوان و پهزا سووک و

بوون. (در جاکشک شدن)
 لووت بهران : قه پوز بهران؛ لووت که وانی. (دماغ-
 کمائی) (ب) [ئاوه لئاو] به پوز؛ به ده عیه؛ لووت به-
 رز؛ به فیز؛ بادیه هه و. (متکبر)
 لووت که له شاخ : (ب) [ئاوه لئاو] که پوزل؛ کونه-
 لووت هه راو. (دماغ گنده؛ سوراخ دماغ گشاد)
 لووت ماسیاو : لووت هه لماساو؛ نا پازی؛ موئن؛
 گرژ؛ تووره. (عصبانی)
 لووت و پووت : [ناو، ت] (۱) قیز و بیز کردن له هه-
 ندی خوراک. (بد غذائی) (۲) کف هن.+
 لووت هه لماسان دن. [چاو گه ت] لووت
 ماسان دن؛ موئن بوون؛ نیشانه ی ناقابلی. (اظهار-
 نارضایتی)
 لوو چکین : [چاو گه ت] پاک کردن؛ تو یکل-
 دامالین؛ تو یخل لیکر دنه وه. (پوست کندن؛
 پوسته شکستن)
 لوورین : [چاو گه] لووران دن. (زوزه کشیدن)
 لووساو که به ستن: تراو به لووز وه هاتن؛ (ب)
 خوشینی ئاو به سه رعه رزدا؛ پلووسک په رین.
 (آب با فشار آمدن)
 لووشته ی : [چاو گه] هه لمژین؛ وه ک ئاو مژینی
 قوماش؛ هه للووشین. (جذب کردن؛ مکیدن)
 لووشه : [ناو] به که لکترین گیای به هاری بو له-
 به ین بردنی کر مه ک و کر می ریخو له. به تاییه-
 ت دوخه واکه ی. (والک)+
 لووشه گول : [ناو] گیایی که دزی ئیشی ئیسقان
 و جو مگه یه؛ له جه نگه له کانی مه ریوان و
 نو دشه زوره؛ بو برین و په نمائی لیواری گه ده و
 ریخو له به که لکه. (گل اختر)
 لوول په ر : لولو په ر؛ لا و لاو. (نیلوفر)

خوشه‌ویست. (دل‌پسند)

له‌بر وی : ژبروی؛ له‌برته‌و؛ به‌خاتری‌ته‌و؛
له‌برته‌وه. (به‌خاطر‌او)

له‌به‌ریه‌ک په‌وینه‌وه : گو‌شاد بوونه‌وه‌ی ئالقه-
زن‌جیر و قه‌فی گو‌چان؛ (ب)قه‌له‌و بوونی زو‌ر.
(گشادشدن حلقه‌چاق‌شدن)

له‌بیر خو‌ بر‌دنه‌وه : پشت‌گو‌ی‌خستن. (پشت-
گوش‌انداختن)

له‌با‌خستن : [چاو‌گه‌ت] هیلاک‌کردن؛ په‌تان‌دن
و شه‌که‌ت‌کردنی که‌سیک به‌جو‌ریک که‌نه-
توانی‌هه‌نگاو هه‌لبینی یا خو‌به‌سه‌ر پاوه
بگری. (ازپا‌انداختن)

له‌پاش : له‌دو؛ کاری که‌له‌کاتی دیاری‌کرا‌ودا
نه‌کرای و وه‌دوا که‌وتی؛ پر‌و‌ژه‌که‌له‌پاشه.
(تاخیر و عقب‌ماندن کار)

له‌پاک‌کردن : کردنه‌پا؛ پاک‌کردنه‌ناو؛ که‌وش و
گورموی، کردنه‌پا؛ پو‌شینی ده‌ری و پات‌ول. (پا-
کردن)

له‌پان‌دن : [چاو‌گه‌ت] فریودان؛ خه‌له‌تان‌دن.
(فریب‌دادن)+

له‌پته‌ده‌ر‌چوون : [چاو‌گه‌ت] له‌مه‌رمه‌رین‌دا
هه‌لم‌ات له‌پله‌ده‌ر‌چوون؛ (ب)هه‌له‌کردن.
(اشتباه‌کردن)

له‌پ‌یک‌دا : [به‌ند] له‌پ‌دا؛ له‌پ‌پ‌ا؛ ژنش‌کافه؛
نیش‌کفه؛ له‌هی‌ک‌را؛ له‌نا‌کا‌و. (ناگهان)

له‌پ‌زیرین : له‌قه‌می (ناسناوی) خانی له‌پ-
زیرین قاره‌مانی قه‌لای دم‌دم که‌دم‌وله‌تی سه-
فه‌وی هیر‌شی هینایه‌سه‌ر و قه‌لای خاپو‌ور‌کرد
و خان‌تاد‌و‌ایین که‌س شه‌پ‌یک‌رد و گشتیان
کو‌ژران. (خان‌لپ‌زیرین)

له‌پ‌ژان‌دن : [چاو‌گه‌ت] به‌مه‌رزدا دان؛ دان به-
عه‌رزدا. (به‌زمین‌زدن)
له‌پکه : [ناو] گری‌ه‌ویری و شک‌وه‌بوو له‌ناو
ناندا. (خمیر‌گره‌شده‌روی‌نان)
له‌پن : [ئاوه‌ل‌ناو] تیرنه‌خو‌ر؛ چلیس؛ زو‌ر‌خو‌ر؛
زکن؛ فره‌خو‌مر. (شکو؛ شک‌م‌پرست)
له‌پوک : [ئاوه‌ل‌ناو] له‌باک؛ فیله‌باز؛ فریودهر
؛خایین. (فریب‌دهنده)
له‌پیش : (۱)به‌رده‌م؛ له‌پیشی‌دانا؛ نایه‌به‌رده-
ستی (جلورو) (۲)سه‌ر‌که‌وتوو؛ سه‌ر‌که‌تی.
(پیروز)+
له‌پیش : به‌ر له؛ کاری که‌له‌کاتیکی زو‌وتر له
کاتی دیاری‌کرا‌و، نه‌نجام‌درا‌بی؛ کاره‌که‌مان له-
پیشه، وه‌دوا نه‌که‌وتوو. (پیش‌بودن)
له‌پیک‌وم‌ایک‌دان : (ب)له‌نال و بزماردان؛
پ‌یا و دو‌و‌پ‌و‌ویی‌کردن. (کنایه‌از‌درو‌ویی)
له‌تان و پو‌که‌وتن : (ب)زو‌ر‌کو‌ن‌بوون؛ له‌که‌لک-
که‌وتن؛ زو‌ر‌که‌نه‌فت‌بوون. (فرسوده‌شدن)
له‌تره : قه‌ل‌اف‌ت و له‌ته‌ر؛ زل‌و‌گو‌شتن؛ قه‌له‌و.
(آدم‌گنده‌و‌چاق)
له‌ته : [ناو] (ب)که‌ر‌ته‌مه‌ریک که‌به‌جیا‌بله‌وه-
پ‌ی و تیکه‌ل‌اوی می‌گه‌لی‌گوند‌نه‌بی. (گله
کوچک که‌قاطی‌گله‌روستا‌نشود)
له‌ته : [ناو]سوال؛ گه‌دایی. (گدایی)+
له‌ته‌پ‌لی بی‌عاری‌دان : (ب)ئه‌ویه‌پ‌ری بی‌شه‌رمی و
بی‌عاری. (زدن‌بر‌طبل‌بی‌عاری)
له‌ته‌چن : [ناو] سو‌آل‌که‌ر؛ پارسه‌که‌ر. (گدا)
له‌ته‌چینی : [ناو] (۱)سو‌آل‌که‌ری؛ ده‌رو‌وزه‌گه-
ری. (گدایی‌کردن). (۲)کو‌ته‌کاسه‌ی‌چینی.
(تکه‌سفال‌چینی)

له تهر : [ناو] ته شی. (هم له تهری خهم خول
ټاوه ردموه، تاي گزژی مهینه ت دووباد کرده وه)
همېلوی. (دوک) +

له تهره : < له تهر

له تهری : له تهره؛ ته شی. (دوک)

له تهری خواردن و له وشکی نوستن : (ب) خوش
ړاېوواردن و نهېوونی سهرقالي و کیشه؛
ټاسووده یی (خوردن و خوابیدن)

له تمبار : [ټاوه لټاو] چافبرسی؛ چاوبرسی؛ چاو-
چنوک؛ چافبرچی؛ چکووس؛ تیر نه خور.
(خسیس)

له چک لابرډن : (ب) بی ټاېروکردن و ټیلاقه-
کردن و ته جاومز کردن به ژن. (کنایه از بی آبرو-
کردن)

له چهری : [ناو] په ستی؛ په زیلی؛ قېنووسی.
(ردالت)

له حنت : [ناو] له (له عنه ت) ی ټاره و ییه وه
هاتووه، له هندی له دووبله ی فلیمه کاند و شه-
ی (نه فره ت) به کار دینن که نه ویش کوردی نییه
و ههر له حنت به جیره. (لعنت)

له حه رام گه ړان : له حه رام گه ړان. (۱) خه سار-
بوون؛ زایه بوون. (حرام شدن. ضایع شدن) (۲) به
شوین شتی ناړه و و حه رامدا گه ړان. (به دنبال
حرام گشتن) (۳) ره ها کردن و ده ست به ردان له
شتی حه رام، له مالی حه رام گه ړی؛ مه چو به-
لایدا، لیگه ړی (دوریکردن از حرام)

له خر تکه چوون : [چاوگه ت] له ورتکه چوون؛ له
ور تکه چوون؛ له جی چوونی جومگه ی له ش. (از-
جادر رفتن)

له خشه : [ناو] نه خشه؛ پلان؛ پیلان؛ خه ریته؛

نه قشه. (نقشه)

له خو بوونه وه : [چاوگه ت] (ب) زور ته عارف کر-
دن؛ خولکی گهرمی میوان کردن. (تعارف کرد-
ن زیاد)

له خو ته وه : (۱) له خو ته وه ده ست به بژارنی هه-
مووان بکه، دوو و اتا ده گه ینی، (۱/۱) تو ته وه
که س به، (۱/۲) خو ت حساب مه که و له که-
سی پال ده ستی خو ته وه ده ست پی-
بکه. (از خودت) (۲) له خو ته وه نه وشه پرت دامه-
زراند : له خو را نه وشه پرت دامه زراند. (بی سبب)
له خو فشین : هو وشه کردن؛ تاریفی خو کردن.
(از خود تعریف کردن)

له خو یو : (۱) له خو یی؛ (۱/۱) ده ستیکرد به
بژاردن له خو یوه، خویشی هیئا حساب. (۲/۱)
خو ی نه هیئا حساب له که سی پال ده ستیه وه
ده ستی پیکرد. (از خودش). (۲) له خو ی؛ بی ده-
لیل؛ بی به لگه؛ بی هو. (بی دلیل؛ بی سبب)

له داری دنی : له دارای دنیا؛ له مالی دنیا؛ له
سامانی دنیا. (از مال دنیا) < داری دنیا

له دوو گه ړان : به دوا دا گه ړان. (دنبال گشتن)
له ده ست در چوون : [چاوگه ت] بی ټاگا
لیوون چه ک به ده ست وه ته قین. (از دست در-
رفتن) (۲) له ده ست چوون؛ له کیس چوون.
(از دست دادن) +

له ده م دان : (۱) له ده م ړاکی شان و لیدان. (توی
دهان کوېدن). (۲) قسه لی یرین و په تکر-
دنه وه ی قسه؛ جوابی په ق دانه وه. (تو ده نی
زدن) +

له ده م و دوو که وتن : [چاوگه ت] له قسه و
دوواندن که وتن. (ب) نه خوشی که زمانی

بشکی. (قدرت تکلم از دست دادن)

له پاست : له ئاست؛ بهرانبهر؛ له حان. (در برابر؛ مقابل)

له رزه پیو : [ناو] که رهسته ی نه ندازه گرتنی پاده- ی هیژی بوومه له رزه. (لرزه نگار؛ زلزله سنج)

له رزه له رز : زور ترساو؛ له رزین له ترسا؛ ده ست له رزین به هووی مال خوشه ویستی و ده ست پیوه گرتن؛ چکووسی. (ترس و لرز؛ ازخست دست لرزیدن)

له رزیان : [چاوگه،ت] چوقه پیاها تن له یاو یان له ترس یان له سه رما؛ له رز پیاها تن؛ له رینه وه. (لرزیدن)

له پکه له : [تاوه لئاو] ناتله نگ زراف؛ قه دباریک؛ شووش و باریک و لاواز. (لاغر؛ کمرباریک)

له زارده رچوون : [چاوگه،ت] له ده م ده ره پهرین؛ له زارترازان. (ازدهن در رفتن)

له زگ چوونه وه : له زه وزوو که وتن. زاوزوو بهرانه- وم. (یائسه شدن)

له زم : [ناو] لیژم؛ قه وم و خیش؛ که سوکار. (قوم- وفامیل)

له ژیرر کیفدا بوون : له ژیرر فه رماندا بوون؛ ژیرچه- پوکه بوون. (تحت فرمان)

له سک که وتن : [چاوگه،ت] ژنی که ئیدی مند- آلی نه بی؛ (ب) مه هان نه بوون؛ تیینه که وتنی ژن. (عقیم شدن زن)

له سه ر خودا مالین : له کوئل خو کردنه وه؛ له ممل کردنه وه؛ له نه ستوی خو لا بردن؛ (ب) خو له ده ست کیسه رزگار کردن. (ازسرباز کردن)

له سه ر دانان : (۱) وه ک نرخ دیاری کردن؛ قیমে ت له سه ر دانان. (قیمت گذاری). (۲) دانیا نه سه ر

شتی. (روی چیزی گذاشتن). (۳) دانیا نه بان. (بالا گذاشتن)

له سه ر درچوون : [چاوگه،ت] فه راموش کردن؛ له بهر فه قیری عه شقی یاره که ی له سه ر ده- رچوو. (فرا موش کردن؛ ازسربه درشدن)

له سه ر گریو : نه نجامی کاریک له سه ر مه رج؛ به مه رج. (شرطی)

له سه ر گوان : [تاوه لئاو] ئازهلای نزدیک به زایین. (حیوان ماده پابما)

له شا ته که هیئان : له قوماری بانگدا ته که بو شا هیئان؛ (ب) مروی خوش شانس. (کنایه از- آدم خوش شانس)

له شان وقول که وتن : [چاوگه،ت] زور ماندوو بوون به کاریکه وه. (ازبا افتادن بعلت خستگی)

له شت وموفا : [ناو،ت] قازانج؛ سوود؛ منفعه ت؛ که لک. (سوود منفعت)

له شکه ر : [ناو] له شکر؛ سپا. (لشکر)

له عله : [ناو] لاله؛ مه رده نگی. (لاله)

له علی بیدانه : [ناو] جوړیک تریی دهنک گه- ره ی سووره و ناوکی نییه. (نام نوعی انگور)

له علی فا : جوړیک قوماشی پی ری بوو له زه- مانی پابوردوودا. (نام پارچه ای قدیمی)

له غ : [ناو] گری؛ چه ت. (گره)

له غامه : [ناو] له غاوه؛ سووچی هه ردوولای لیو؛ نه ملا و نه ولای لچی نه سب. (دو گوشه لب؛

دولب اسب که حلقه لگام آنرا در بر می گیرد)

له غاوپره : [ناو] له غاوه گوورگه؛ فرنده ییکه به- قه را پشو لیک. (نام پرنده ایست)

له غاوشل کردن : [چاوگه،ت] ئیزن دان به نه سب به که یفی خو ی پروا؛ (ب) سه رگری و بهرگری

نه کردن، پروویدان؛ بهره‌گرتن؛ سهر به‌ست کردن. (جلوگیری نکردن)

له‌غاو کردن: (۱) له‌غاو له‌زاری نه‌سپ کردن. (لگام به‌دهن اسب‌زدن). (۲) پیش‌گرتن؛ به‌ستنه‌وه و ئیزن پی‌نده‌دان و بهره‌لست‌بوون له‌همموو بواریکدا؛ دژی له‌غاو شل کرن. (دهنه‌زدن)

له‌غاوه‌گوورگه: فرنده‌یی‌که له‌ته‌یره به‌له‌ک ده‌کا و سی‌ جوړن، (۱) له‌غاوه‌گوورگه‌ی بال‌خورمای. (گلاریول‌بال‌قرمز). (۲) له‌غاوه‌گوورگه‌ی بال‌رهمش. (گلاریول‌بال‌سیاه). (۳) ودوده. (دو دوک)

له‌فره‌چوون: [چاوگه‌ت] له‌شهرمه‌وه چوون و له‌روودربایستی کهوتن؛ تریق‌بوونه‌وه؛ به‌یده‌س بوون. (شرمنده‌وخجالت‌زده‌شدن)

له‌فره‌کهوتن: [چاوگه‌ت] فرنده له‌بال‌لیدان کهوتن؛ (ب) له‌جووله و بزوان کهوتن. (بی‌حرکت‌شدن)

له‌قاودان: [چاوگه‌ت] له‌هه‌للادان؛ چه‌پله‌لی-کوئاندن؛ راستی نه‌هینی که‌سیک بلاو‌کردنه‌وه. (افشاکردن‌راز)

له‌قسه‌ده‌رنه‌چوون: (۱) به‌قسه‌کردن؛ ثامو-زگاری بردن به‌ریوه؛ به‌قه‌هول کردن؛ فرمان‌به‌جی‌هینان. (اطاعت کردن). (۲) له‌به‌لین‌په-شیمان نه‌بوونه‌وه؛ راو‌یستان له‌سهر قسه و په‌یمان. (سرقول‌ایستادن)

له‌ق له‌ق: [ناو] فرنده‌یی‌کی مل‌دریژی قاچ‌دریژه و مار و بوق و ماسی خوړه و دوو جوړن. (۱) حاجی له‌ق له‌ق؛ حاجی له‌ک له‌ک. (لک‌لک). (۲) حلییر؛ له‌ق له‌قی رهمش. (لک‌لک‌سیاه)

له‌قنای: [چاوگه،] له‌قاندن. (تکان‌دادن-جنبانیدن)

له‌قمبر دهره‌هینان: (۱) مردو دهره‌هینان له‌قمبر (میت‌رازقبر‌درآوردن). (۲) جوین به‌که‌سیک‌دان که‌مردووه. (دشنام‌دادن به‌مرده)

له‌قه‌فه: [ناو] رکه؛ قه‌فه‌ز؛ قه‌فه‌س. (قفس)

له‌قه‌لم‌دان: [چاوگه‌ت] به‌حساب‌گرتن؛ له‌ته‌ژماره‌هینان؛ به‌حساب‌هینان؛ وای له‌قه‌لم‌مه‌ده: وای دامه‌نی. (بشمارآوردن)

له‌قیا: [رابوردووی له‌قین] له‌قی؛ بزوا له‌جیی‌خووی؛ له‌ق بوو؛ له‌جیی‌خووی جووی. (لق‌شد)

له‌کان: [ناو] راکیت؛ پروپه‌پریکی جه‌غز ئاسایه بو‌یاری پینگ‌پونگ و تینیس. (راکت)

له‌کول‌خستن: رزگار‌کردنی‌خو‌یان‌یه‌کی‌کی‌تر له‌ده‌ست ملوژم و کی‌شه و به‌لای به‌سهر‌دا‌سه‌پاو. له‌سهر لا‌بردن. (نجات‌دان کسی‌از‌دست‌گرفتاری)

له‌که‌فوکول‌کهوتن: (۱) به‌سهر‌چوونی‌تین و تامه‌زروی‌ی؛ سارد‌بوونه‌وه له‌کاری. (از‌شور و شوق‌افتادن) (۲) له‌کول‌چوونه‌وه‌ی‌تراو. (از‌جوشش‌افتادن)

له‌گا‌چوونه‌وه: وشک‌بوونه‌وه‌ی‌که‌شاویک‌که‌کاتی‌کیلانی‌تیپه‌ر‌بوویت. (خشک‌شدن-زمین‌آبیاری‌شده‌برای‌شخم)

له‌گره‌نه: (۱) له‌گره‌نا؛ لی‌ره‌دا‌نا؛ نه‌له‌ئیره. (این‌جانه). (۲) لی‌ره‌ن؛ لی‌ره‌نه‌ن؛ نه‌وان‌له‌گره‌ن؛ هان‌لی‌ره. (این‌جاستند)

له‌گو‌یچکه‌ی‌گادا‌خه‌وتن: (ب) بی‌خه‌به‌ر‌بوون له‌مه‌به‌ست؛ بی‌خه‌به‌ری؛ نا‌اگایی. (کنایه‌از‌بی‌خبر‌بودن‌از‌دنیا)

له گوین: [وته] وهك؛ وېچوون؛ وهك شتی؛ له-
 وهده چی؛ له گوین؛ به شیوهی. (شبییه؛ مانند)
 له گه نمال؛ [ئاوه لئاو] کاسه لیس؛ چلکاو خوړ؛
 نوکه رکردار؛ بهر ماوه خوړ. (کاسه لیس)
 له لاقان وه رها تن؛ هه لائن و توند و تیژ تیپه پ-
 بوون. (به تندی فرار کردن)
 له له: [ناو] (۱) قامیشی گهر میان؛ خه یزه ران؛
 جوړیک قامیشی قهویه و گه لاکه ی به
 کو تراوی له سهر برین داده نین به که لکه. (-)
 خیزران (۲) نه یچه شه کهر؛ قامیشی شه کر که
 شه کری سووری لی ده گیری. (نیشکر) +
 له له نگی: [ناو] (۱) هه ویری له پوندا سووره وه
 کراو؛ نان ساجی؛ ناو ساجی. (خمیر سرخ شده در-
 روغن؛ توتک)
 له مرک: [ناو] ثانی شک؛ هه ره ژنی؛ مرک؛
 ثانی سک. (آرنج)
 له لم لوی: [ناو] له مشوړ بای؛ سکه شوړه؛ زه-
 حیری. (اسهال)
 له ماکاو: [به ند] ژن شکافه؛ له هیکم؛ ژن شکفه؛
 له پرا؛ له پردا. (ناگهان)
 له نال وله بزماردان: < له پیک و ما پیک دان
 له نگاندن: [چاو گه، ت] (۱) جوو لاندن هوه؛
 (تکان دادن) (۲) شانه وشان و نارام به پړگادا
 پوښتن؛ (سه یزاده ی که مهرشل بیله نگی نه).
 «فولکلور» (سالنه سالنه راه رفتن)
 له نگر: [ناو] تراز؛ ته راز؛ میزان؛ قورس کردن و
 سوو ککردنی بار به ده ست پیوه گرتن؛ له نکه-
 ریکی نهو باره (په شکه کایه) م بو بگره. (تراز)
 له وان: (۱) له مومان؛ له وفان؛ شوانی گاهل؛
 گاو ان. (چوپان گاوها) (۲) له نه وان. (از آنها)

له وچه تی: [ناو] له و چیتی؛ زور بلایی. (پر-
 حرفی)
 له وز: [ناو] لمبز؛ قسه؛ (ب) نهو قسه که له (له)
 وس: (لیو) دیته دهره وه؛ یو له وزت ناگه پړیت؟.
 (لفظ)
 له وله وه: < له وچه تی.
 له پون: ناوچه پیکی هه ورامانه له ئیران و
 غیر اقاد. (منطقه لهون)
 له وه: [ناو] گا؛ گامیش؛ لهو. (گاو؛ گاومیش)
 له وه پړین: [ناو، بک] که سیک که ده له وه-
 پړینی (ب) شوان. (چراننده؛ شبان)
 له وه ی پرا؛ له وشته وه؛ له وه ی پرا دیاره راست
 ده کا؛ به وه ی پرا. (از آن چیز)
 له ویر: [ئاوه لئاو] زیاتر له گه ل وشه ی لاردا
 دیت و واتای خواروخیچ دده، لاروله ویر؛ چه-
 فت وچیر. (کج و معوج)
 له هانندن: [چاو گه، ت] داگیر کردن؛ زهوت-
 کردن؛ ده ست به سهردا گرتن. (تصرف کردن)
 له هیکه وه: [به ند] له ناخافل؛ له ناکاو؛ له پردا.
 (یکهو)
 له یاز: [ناو] ئاوه اورد؛ ئاومالک؛ نه وه ی ئاو یان
 سیلاو له گه ل خو ی ده یهینی. (آب به ساحل-
 آورده)
 له یزاندن: [چاو گه، ت] کایه پی کردن؛ گه مه
 پی کردن؛ پراو پی کردن؛ خافلاندن؛ فریودان؛ سه-
 رگه رم کردن؛ خاپاندن. (بازی کردن)
 له یزتن: [چاو گه، ت] له یزین؛ یاری کردن؛ چه-
 نهک کرن؛ سه ما؛ له یستن. (بازی؛ رقص)
 له یل: [ناو] جوړیک فرنده ی گوشت خوره له و-
 اشه ده کا و چیتین (چینچین؛ خالخال). (-)

پرنده‌ای شکاری)

له یلاخ : ناوچه ییکه بهر فراوان سهر به شاری
سنه. (نام منطقه ایست) +

له یلان چۆخه : رَه قتیان؛ کیو ییکی ههره بهرزی
ناوچه‌ی سه قزه له بهینی دوو گوندی
سلیمانکه ندی و کانی نیاز دایه. (نام کوهی است)
له یلوی : [ناو] هه لۆرکه؛ له لوه؛ له یلوک؛
جۆلانی هه لبهستن بو خهوتنی کۆرپه و رازه-
ندنی. (ننو)

له یلی و مه جرووم : [ناوت] له له یلی و مه جنوون
کوردکاری بووه. (یلی و مجنون)
له یهل : [بمندا] له گهل؛ له ییل؛ ته قه؛ ته قی هه-
ق؛ ییکه وه؛ ییکۆ. (باهم)

لی بپین : (۱) به چه قو یان شتی تیز کوتی له
شتی بپینه وه. (بریدن از). (۲) کوتایی هینان به
خه لات و بهرات یان جیره و مه واجب. (قطع-
کردن) (۳) وه ک: نان و ئاو لیپین. (قطع-
کردن)

لی بواردن : رَهوتی خوش رابواردن. (حالت-
خوش گذراندن) (۲) لی رَهت بوون؛ به سه ردا
کشان. (ردشدن)

لی بوورین : [چاوگه، ت] (۱) جیگای رَهوشتن و
رَهت بوون. (مفر). (۲) لیخۆش بوون؛ به-
خشین. (۳) به سه رجوون؛ ته مه ن لی بووردن.
(گذشتن؛ عفو کردن)

لیپ : [ناو] لیژگه؛ لژگه؛ رسته موورووی له تال
هه لکیشراو؛ جهله؛ ریز. (رشته) +

لی پیس کردن : [چاوگه، ت] کراسه کهت لی پیس-
کردم؛ کراسه کهمت پیس کرد. (نجس و-
چرکین کردن چیزی یا کسی)

لیخاندن : [چاوگه، ت] لیدان؛ لیخستن؛
پیامالین؛ دارکاری و لیدان. (کتک زدن) لی رده
لیخستن به واتای تی ساوین نییه

لیخه : [کاری ئه مری] (۱) لیده؛ پیا ماله؛ پیابده.
(اورا بن بزنش) (۲) پیاساوه؛ لیخشینه. (بساب)
لیذر (۱) [کاری ئه مری] لی ده؛ فرمانی لیدانه.
(۲) [ناو یهک] که سیک که لیده دا. (بن؛ نوازنده)
لی ده کردن : (۱) [چاوگه، ت] نهو میشانه ی
لی ده که؛ لی دوور خستنه وه. (دور کردن از چیزی)
(۲) لی ده رهاو یشتن؛ که م کردن له حساب.
(منها؛ از حساب کم کردن) +

لیر : [ناو] (۱) لیرگ؛ (۲) یه که ی پاره ی تورکیا؛
لیره؛ لیر. (کهیر؛ لیره)

لی راکیشان : [چاوگه، ت] لیدان؛ به مشت
لی راکیشان. (کتک زدن) پا لی راکیشان (پشو و
دهر کردن و ئاسوو ده بوون) (استراحت)

لی راکیشان : [چاوگه، ت] به زور ژنی که سیک
داگیر کردن یان هه لگرتن، دایکی زور کۆن
بوو. (زن کسی را بزور فراری دادن) (ب) به که-
یفی دل خواردن، سک نانه سهر (له پلاو و گوشت
راکیشان). (بارغبست خوردن)

لی راکیشان : [چاوگه، ت] (ب) ئیلاقه کردن. (بازن
هم خوابگی کردن)

لیسته : [ناو] لیست؛ سیایی؛ ناوی شت نووسین
به ریز له سهر کاغز یان دهفته ر. (لیست)

لیسمال : [ئاوه ناو] ماستا و کهر؛ جامه لووسکه
کهر؛ خولته کهر. (متملق)

لیسه : [ناو] لیسک؛ ئامرازی که وچک و
کووپه ی تار هه لکولین. (لیسک) +

لیف : [ناو] تو یکلای داری خورما که کیسه ی

گه رماوی لی دروست ده کهن. (نوعی پوسته- درخت خرما)
 لیف بزمی. لیوبه بار؛ لیفا خشک و قهر چمی.
 (کنایه از غمگینی)
 لی کالانه وه: [ناو] لی جوان بوون؛ پیکه وتن؛ نهو
 لیسانه ی لی ده کالیته وه؛ پییده کهوی: لی-
 جوانه. (برازنده بودن)
 لی کالینه وه: < لی کالانه وه
 لیک چوون: له یه کچوون؛ شیوه ی یه کدان.
 (شبیه بودن)
 لیک خران: [چاوه ت، پابوردووی چاوه] له-
 یه ک خران؛ دوو بوری لیک خران؛ چوون به ناو-
 یه کدا؛ نالقه پز و دوو لایی لیک خران؛ له یه ک
 هه لپیکران. تیک خران. (توی هم رفتن)
 لیک خشان: [چاوه ت، پابوردووی چاوه]
 (۱) له یه ک ساوین؛ (۲) به یه کدا ساوران؛ له یه ک
 خشیان. (بهم ساییدن؛ بهم ساییده شدن)
 لیک دابردان: له یه ک دوور که وتنه وه؛ ده ست
 لیک بهردان. (جداشدن)
 لیک پاکیشان: [چاوه ت] (۱) له یه کدان؛ له
 سهرو گو یلاکی یه کدان؛ شه کردن. (یکدیگر-
 رازدن). (۲) پاکیشانی ژن له یه کترین (له
 بهوریدا باو بووه). (نامزد کسی را فریفتن یا
 از چنگش درآوردن)
 لی کراو: [ناو، بهر] (۱) به سه هینراو؛ وه ک:
 زولم لیکراو. (۲) جیگای پروودای کاریک شه-
 لیکراو. (۱) براوشده. (۲) جای انجام کاری (۳) ده-
 غلی له ناش هار دراو. (غله اسباب شده)
 لیک زیاد کردن: [چاوه ت، قیمه ت بردنه سه ره-
 وه و له یه کترین زیاد کردن له موعامه له ی

کی زیاد (موزایده) دا. (مزایده)
 لیک کراو: (۱) جیا کراو له یه ک. (از هم جدا شده).
 (۲) پهواوه. نالقه ییک که پهواوه ته وه. (باز شده)
 لیک کردن: [چاوه ت] (۱) جودا کردن؛
 جیا کردن. (جدا کردن) (۲) شیوه دان؛ له یه-
 کچوون. (شبیه هم بودن)
 لیک لادان: له یه ک لاپیکر کردن؛ پرو به رووی
 یه کتری نه بوون و ریگا که چ کردنه وه؛ (ب)
 تخونی یه ک نه که وتن و دووری کردن له یه-
 کترین (احتراز از رو بردن و نزدیکی)
 لیکو: [ناو] جوړیک بالنده په هنگی قاوه یی
 مه یله و نارنجیه و دوو جوړن. (۱) لیکووی خه-
 تخته. (لیکو). (۲) لیکووی زه لان. (لیکو-
 تالابی)
 لی که وتنه وه: (۱) زاین؛ نه ولاد به دنیا هیئان؛
 مانگا که سی گویره که ی لیکه وتنه وه؛
 (ب) عایله و نه ولاد له دوا به جیمان. (۲)
 بومیا ییک تهقی دوو کوژراوی لی که وتنه وه.
 (۳) دیسیان لیکه وتن و هه ژار بوون و مافینگی
 بوون و مال و سامان له ده ست دان. (۱) و ۳
 بجاماند؛ بجا گذاشتن؛ دوباره ور شکست شدن)
 لیک هه لوه شان. له بهریه کچوون؛ له بهریه ک-
 ده رها تن؛ نه وراق بوون. (اوراق شدن)
 لیگوپان (۱) له وکاته وه ده وله مهند بووه خو ی
 لیگوپاوه ته یتر نامناسی؛ گوپنی په فتار و
 کردار؛ بووه به حاکم خو ی لیگوپاوه له بیری -
 نییه کی بوو. (اخلاق عوض شدن) (۲) لاپی
 بوون؛ خودا له ونی لیگوپاوه؛ گوپرا بووه.
 (گمراه شدن) +
 لیگوپاندن: [چاوه ت] (۱) به سه ردا قیژاندن

و هاوار کردن. (برسر کسی نعره زدن) (۲)
 گوپه لیکردن؛ به ههرا و هوریا وجوش و
 خوروشهوه هندی کار ئه نجام دان؛ لیمان
 گوران و بهریکی دروینه کهمان تهواو کرد. (با
 هورا و دادوهوار کاریرا به پیش بردن)

لیمان : [ناو] ئاو یکی خهستی چلم ئاسا که
 دوا ی زاینی میینه له زیان دی. (مایع-
 غلیظی که همراه ژائو بیرون می آید)
 لینایی : [ناو، بهر] لینراو؛ چیستی سازکراو.
 (خوراک پخته شده)

لینجاو : لینچقاو؛ لینچی تراو. (مایع لزج)
 لینگیزه؛ له نگیزه؛ باران و له نگیزه؛ بارانی به
 خورهم. (باران تند)
 لی نیشن به؛ کو مهل نیشن هوهی مهل له سهر
 دار یان شتی تر. (نشستن پرندم بر درخت)+
 لیو جووین : لیو کروژتن؛ له توو پهیی زور یان له
 بهر خهم و که سهر. (لب گزیدن؛ لب جوین)
 لیو پریژ. [ئاوه ئناو] پر؛ سهر پریژ؛ دارمال؛ دولدر.
 (البال پر؛ لبریز)

لیو کهن : [ناو] زهرده. بزه. (لبخند)
 لیو لیدان : [ناو] که کاتی (کلیپ) ی فیلمدا لیو
 جوو لاندنهوهی ئاکتەر. (لب زدن)
 لیو لینه دان : (ب) میلاک نه کردن؛ نه خواردن.
 (لب نزدن)

لی وه خو کهوتن : خو بو ئاماده کردن؛ خو بو
 ته یار کردن؛ خو ئاماده کردن بو هیرش کردن
 و دهست کردنهوه. (دفاع کردن آماده مقابله-
 شدن)

لی وه ربوون : هیرش بو بردن؛ تی ئالان و ده-
 سته و یه خه بوون؛ هاتنه ژووور؛ (حمله بردن)
 لی وه شان : [ناو] لی شیان؛ لی کالان و لی هاتن؛

پیکهوتن. (برازنده کسی بودن)

لیوه شیان : [ناو] لیکالینهوهی جلک، لیاس؛
 پیکهوتن. (۲) پیکران؛ توانای کاری هه بوون؛
 پی چیسوون؛ له باراندا هه بوون (برازندگی-
 شایستگی)

لی هاتن : (۱) له دهست هاتن؛ پیکران؛ توانای
 ئه نجامی کار هه بوون؛ له باراندا هه بوون. (از
 دست آمدن) (۲) له رز لی هاتن. فی لی هاتن؛
 دومه ل لی هاتن؛ جووت بوونی نیر له میو. (دچار-
 شدن)

لی هاندان :: [چاوگهت] لی فیر کردن و دنه دان.
 (کسی را بر علیه کسی تحریک کردن)

لی ههستان : ههستان به توو په ییهوه بو لیدانی
 که سیک. (برای حمله به کسی بلند شدن)

لی ههستان : ههستی پیاو تهی له ژنیکی جوان
 جوولان؛ فیرهق بوون له که سیک. (نفوذ کردن)
 لی هه لسان : لی ههستان؛ رابوون بو لیدانی که-
 سی یان هیرش بو بردن. (برای تنبه کسی پا-
 شدن)+

لی هه لکهوتن : (۱) پا له شتی دان و سهره-
 نگریدان؛ (پا به چیزی خوردن). (۲) رابوون؛
 کوردستان پیاوی گهورهی زور لی هه لکهوتووه.
 (برخاستن)

لی هه لکه پانهوه : لی وه رچه رخان. (۱) جواب
 دانهوه به توندی. (اعتراض کردن). (۲) گوپینی
 دوستی به دوژمنی؛ پشت تیکردن؛ پشت به-
 ردان. (پشت کردن)

به‌هیما باسی شتی عه‌یب و عار کردن. (لفافه)
 له‌وه‌ندی: [ناو] په‌وتیکی زاتییه له‌هه‌ندی ژندا
 که به‌کریشمه و ناز و لیوکه‌ن، سهرنجی پیاو
 بو لای خویان راده‌کیشن؛ به‌لام شه‌و په‌مزوپازه
 به‌شیوه‌ی ده‌ستکرد (غهی‌ری سروشتی) له‌وانه-
 (که‌لاس) ی‌تاییه‌ت‌دا فی‌ری هه‌ندی ژنی
 ژاپونی ده‌که‌ن که‌گیشایان پی‌ده‌لین. (لوندی)

لامپ: گولۆپ؛ گلوپ؛ گلوپی چرای کاره-
 بایی. (لامپ)
 لامپی‌گازی: گلوپی چرای کاره‌بایی که‌ناوه-
 که‌ی‌گازی (ئارگون یان نیئون) ی‌تیدایه.
 (لامپ‌گازی)
 له‌فافه: [ناو] (۱) قوماش یان شتی بو پی‌چانه‌وه.
 (پی‌چینی). (۲) سه‌ریوش؛ له‌توی نزاکه‌ت‌دا و

مات : (۱) [ئاوہلناو] حەيران؛ کيژ؛ واقو-
 رماو. (مات). (۲) [ئاوہلناو] خەمگين؛ دل
 پر له کەسەر. (غمگين). (۳) کشومات؛ بى
 جوولە دانىشتن؛ بى جوولە و خەمگين؛
 بوى ھەيە وشەى کيشوماتى شەترنج لە
 کشوماتى کوردیەو ھەرگيراييت. (کيش-
 ومات). تيبينى : زمانى کوردى لە سەر
 ھەلدانى شەترنج کۆنترە وبوى ھەيە وشە-
 ى (کيشومات)ى شەترەنج لە کشومات
 و کەشتەنگیەو ھاتييت؛ حالەتيک لە
 شەترنجدا کە شا نەتوانيٹ بجووليٹ؛ مت؛
 کپ؛ واتا: دۆراندنى شەترنج. (مات)+
 مات : فد؛ فرد: [ناو] لييل؛ وەک شووشە
 (جام)ى پەنجيرەى مات کە بەشيکى کەم
 رۆشنایى ليیەو ھەرباز دەييت. (مات)+
 مات کردن : [چاوگەت] (ب) بڕدەوھى
 کايەى شەترەنج. (مات کردن)+
 ماتماتيک : [ناو] زانستى حيساب. (علم-
 حساب. رياضيات)
 ماتۆرە : [ناو] ناتۆرە؛ ناونيتکە؛ ناوى خراپ
 لەسەر کەسيک دانان. (لقب زشت روکسى
 گذاشتن).
 مات و مەلوول : [ئاوہلناو] کشومات؛ مات-
 و خەمگين؛ بي دەنگ و پە کەر؛ دەستەوئەژنو
 دانىشتن. (غمگين؛ دست بەزانو)
 مات و ميت : [ناو]ت] خو کپ کردن و گوى

ھەلخستن؛ خو کپ کرن و گوھفەچنين؛ خو
 مراندن و گوھتيژ کرن. (حواس خود راجمع
 کردن و گوش تيز کردن)
 ماتە : [ناو] سمانە؛ بەردى جەھەندەم؛
 ھەسان. (فسان)
 ماتە : [ناو] موورگيکە دەليين بو لا بردنى
 تەمى چاو (ليلى چاو) باشە. (نوعى خرزە)
 ماتیک : : فد؛ فرد: [ناو] مايکى پەنگى بو
 پەنگ کردن و جوانکردنى ليوى ژنان.
 (ماتيک؛ روژلب)
 ماتين : [ناو] ھەلماتين؛ مەرمەرين؛ ميشين؛
 مووشين. (تيلەبازى)
 ماجەمين : ناوہ بوو ژنان؛ جەمين وەک
 مانگ؛ ھەنيەو ھەک مانگ. (ماجيين)
 ماجماچانى : [ناو]ت] ماجومووچ. (ماچو-
 بوسە)
 ماجماچوک : <ماجماچانى
 ماجەنگى : [ناو] کايەى جگين؛ محانچين.
 (يک نوع بازى باشتالنگ)
 ماخو : [ناو] خاوەن؛ خيو؛ مالخو. (صاحب)
 ماخوليایى : [ناو] تووشى ماليخوليا ھاتوو.
 <ماليخوليا
 ماخەر : [ناو]ت] ماکەر؛ ماچە کەر. (ماچە-
 الاغ)
 ماد : [ناو] تەن؛ ماک؛ پەنگ؛ مادى وى
 نەمايە : پەنگى نەماوہ. (مادە؛ رنگ)

ماد : [ناو] وه کی ده زانن هه موو کوردی

کورمانجه، کورمانجی ژوورو، کورمانجی ناوه پاست و کورمانجی خواروو، کورمانج له سه ره تادا کوردماد و کوردمانج بووه و کورد و ماد وهک يهک باسی ليکراوه، له کيبي (ته فسيري عه هه ی قه ديم و عه هه ی جه ديد) دا له پال وشه ی ماد و مدی، وشه ی کورد و کوردستان له به ينی دوو- که وائدا هاتوو و له ژور ميژوودا هه ر به و جوړه باسی ليکراوه. (ماد) +

مادخووز کراو : [ناو بهر] بهر گه م کراو؛ په- سند کراو؛ په سه ند کراو. (پسند شده؛ برگزيده شده)

مادی : [ئاوه لئاو + ناو] سهر به هوژی ماد؛ زما نی مادی که تاييستا ئاسه واريکی سهر به خو ی نه دوژراوه ته وه. (مادی)

مادی: ماددی: [ئاوه لئاو] نه نبووژهنی؛ دونیایی؛ دژی (پژوننی و مه عنهوی و واتایی) (مادی)

ماران مژیو : [ئاوه لئاو] (ب) له پولاواز. (نحيف ولاغر)

ماريچ : [ناو] خه تی چال به دموری دار يا هه رشتدا دروست کردن له بيچمی ماری که به دموری داريکدا ئالاييت؛ يا وهک لا ولاو ئالاييته پروه کی؛ مارخول. (ماريچ)

ماريچ : [ناو] پروه کيکی چقل داره، جوړيک درپوهه. (نوعی خار)

ماريچ : [ئاوه لئاو] وهک پړگای پر پيچ و قه مچ؛ چمند پيچی ريگا يان چوم به دواي يه کدا؛ گاميز؛ گاميزه. (ماريچ)

مارخول : < ماريچ

مارده ی : [چاو گه ت] شکاندين. (شکستن) مارپفين: [ناوت] مراوکه زهرده؛ گياييکه ژه هر دار و کوليترای ساقه ت و گه لاکه ی بو شتنی دهمی برين باشه. (گياه درمان- عقرب)

مارزو : [ناو] مازو؛ ليگه پران؛ هيشتن؛ نمازو؛ ناييلى. (رخصت)

مارس : فدی: [ناو] مارس؛ جاريک کايه کردن و برنده وهی ته خته نهر د که به دوو دهست به حيساب دی. (مارس)

مارس : [ناو] مارچ؛ مارت؛ مانگی سيهه می سالی زايینی (نازار؛ ئادار). (مارس)

مارش : فدی: فرد؛ [ناو] ئاههنگی عه سکه- ری. (مارش)

مارشال . فرد؛ فدی: اند؛ آلمان د؛ [ناو] پله- ييکی ژوور له ئه رته ش (عه سکه ر) یدا، به- رانه ربه سپه هبود. (مارشال)

مارشيموون : < مهرشمين

مارک : ئالمان د؛ فرد؛ فدی: اند؛ [ناو] يه که ی پاره ی ئالمانيا. (۲) موړک؛ نيشانه ی فابريکا له سهر کالآ. (۲۰۱ مارک)

مارگل : [ناو] جوړيک فرنده يه؛ مارگر. (نوعی پرنده)

مارگيسه : [ناو] بو قله موونه؛ عه لی شيش؛ عه لو عه لو. (بو قلمون)

مارگيسه : [ناو] جوړيک مارميليکی گه وره- يه. (نوعی مارمولک؛ سوسمار)

مارمژ : [ناو] زاروو؛ زهروو؛ زالوو. (زالو) مارمژ : [ناو] سينه کيش؛ سيغار کيشی که

هموو دووکه‌لی سیغار قووت بدا؛ دژی
 دهم کیش. (سیگاری سینه‌کش)
 مارنه‌گهز: [ناو] جزمه؛ چه‌کمه؛ پوتینی مل
 دریز. (چکمه)
 مارپوخ: ناوه بو ژنان؛ [ئاوه‌لناو] پوخسار
 وه‌کوو مانگ. (ماهرخ)
 مارپوخسار: [ئاوه‌لناو] ناوه بو ژنان؛ پوخسار
 وه‌ک مانگ. (ماهرخسار)
 مارووم: [ئاوه‌لناو] له مه‌چرووم وه‌گیراوه؛
 بی‌به‌ش؛ ئافه‌روژ. (محروم)
 ماره‌توپپو: [ناوت] (ب) که‌سیکی کز و
 بی‌ده‌نگ ماتلی ههل و ده‌رفه‌تیک بیت
 تاجزه‌ی خوئی لیدا و زه‌بر بوه شینی؛ زور
 جار ده‌لین مه‌ره مردوو ههر بو‌یه توپیوه-
 که‌یش بووه به‌مردوو. (مارمرده)
 ماره‌خوره: [ناو] زمرده‌قوپه؛ دوولقه‌ده‌ره؛
 جوریک مارمیلکی گه‌وره که‌ره‌نگی ده-
 وروبهری به‌خویه‌وه ده‌گری. (نوعی
 سوسمار)
 ماره‌که: [ناو] (۱) له (مه‌عه‌که) ی فارسییه‌وه
 هاتوو؛ شه‌پوماره‌که. (معه‌که). (۲) فرمان
 به‌ماره‌کردن، ماره‌بکه. (عقد‌کردن). (۳) په
 شه‌ماره‌که: ماره‌په‌شه‌که؛ له‌پروانگه‌ی ده-
 ستووری زمانه‌وانییه‌وه، ماریکی ناسیاو مه-
 عریفه‌یه. (مارمعه‌فه در دست‌ورزبان).
 ماری: ماکه‌و؛ (کیک ماده)
 مارپا: [پابوردووی مارپان] به‌زی؛ شکستی
 هینا. (شکست)
 مارپان: [چاوگه‌ت] مارپن؛ شکاندن؛
 شکست‌دان. (شکستن)

مارپایه: [ناو، به‌ر] شکاوه؛ شکستییه؛
 شکیاگه؛ به‌زیوه. (شکسته‌است)
 ماریژوک: [ناو] ماراژوک؛ گیاییکی ته‌مه‌ن
 کورته و ده‌خوریت. (نوعی گیاه‌خوردنی)
 ماریژه: [ناو] مارووژه؛ ماریژه؛ گیاییکی به
 هاریه و ده‌خوری؛ ماریژوک. (گیاهی‌است-
 خوردنی)
 ماری‌کتکی: [ناوت] ماری‌زه‌نگی. (مار-
 کبری)
 ماری‌که‌رانه: [ناوت] جو‌ری ئاسکی گه-
 وره‌یه. (گوزن)
 ماز: [ناو] به‌رانی چوارساله. (قوچ‌چهارساله)+
 مازگ: [ناو] (۱) مازه؛ موغهره‌ی پشت.
 (پشت‌مازه). (۲) مازوو؛ به‌ری دار مازوو.
 (مازوح)
 مازگه: [ناو] میژی؛ (مازگا) له ئاو‌یستاییدا
 به‌واتای می‌شک (مه‌غز) هاتوو. (مغز)
 مازگه‌ده‌ر: [ناو] مازگه‌ده‌رد؛ ئیشی‌مازه؛
 پشت‌ئیش. (درد‌کمر)
 مازوت. فرد؛ روسد؛ فذ: [ناو] نه‌وته‌په‌شه.
 (مازوت)
 مازو‌ری: تو‌راو له مال و مه‌سکه‌ن و په‌نا
 بردوو به‌شوینیکی‌تر. (قهر‌کردن از خانه‌و-
 کاشانه)
 مازهنده‌ر: [ناو] هه‌ندران؛ ولاتانی‌دوور؛
 تاراوگه. (ولایت‌دور؛ تبعیدگاه)
 مازه: حاله‌تی ئی‌سکی له‌ش؛ ئیسک به-
 ندی؛ ئیسک‌لیتی له‌ش (اسکلت)
 ماسته‌ک: [ناو] په‌حه‌تی. (قیف)
 ماسریشم: [ناو] هیلم؛ چه‌سپی‌دار؛ چه-

سپی نه چارپی. (سريشم) +

ماسک : (۱) [ناو] مهيتەر؛ خزمه تکاری ته -
سب له تهويله. (مهتر). (۲) [ناو] ئاسکی
می. (آهوی ماده). (۳) [ئاوه لئاو] پژد؛
چکووس. (خسیس)

ماسک : فذ؛ اند؛ فرد؛ [ناو] ماکی دهرمان و
مه لیه می ده موچاو سواخدان بو گه شه دان
به پیستی روومهت؛ زیاتر له ئارایشگای
ژنانه دا. (ماسک)

ماسک : فذ؛ فرد؛ اند؛ [ناو] که رهسته ی
پالآوتنی هه وای هه ناسه کیشان له ناو دوو
که ل یان له ناو توژ وگازی کیمیاو یدا.
(ماسک)

ماسکی گاز : [ناو، ت] که رهسته ی پالآوتنی
گازی کیمیایی له کاتی هه ناسه کیشاندا بو
به رگری له وه زه نی گازی ژاراوی له سه رکۆ
ئه ندای هه ناسه کیشان. (ماسک گاز)

ماس مال : [ناو، ت] گیامیرک؛ گیاییکه بو
لابردنی ماس و په نمینی جومگه ی
باکردوو به هوئی (روماتیزمه وه) به که -
لکه. (گل آلاله)

ماسی خاویار : [ناو، ت] به تایبته به ماسی
(ئوزوون برون) ده گوتری چونکا چهند
چه شنه ماسی دیکه یش گه رای ناو زگیان
وه ک خاویار ده خوړیت. (ماهی خاویار)

ماسیگره ک : [ناو، ت] ماسیه و چنه؛ مایی -
چنه ک؛ ماسیگره؛ فنده ییکی بال دریز و
تیزباله؛ قاق؛ توره مه ی ماسیگره کان نو
جوړن. (۱) ماسی خوړکه. (پرستوی دریایی)
(۲) ماسی خوړکه ی بوژ. (پرستوی دریایی -

تیره). (۳) ماسی خوړکه ی خه زه ری (پرستوی
دریایی خزر). (۴) ماسی خوړکه ی دهن دوک
ئه ستوور. (پرستوی دریایی نک کلفت).
(۵) ماسی خوړکه ی دهنگ بوژ. (پرستوی -
دریایی بدصدا). (۶) ماسی خوړکه ی رهش.
(پرستوی دریایی سیاه). (۷) ماسی خوړکه ی
رهشی بال سپی. (پرستوی دریایی سیاه بال -
سفید). (۸) ماسی خوړکه ی کلآون.
(پرستوی دریایی کاکلی). (۹) ماسی خوړکه ی
قه شان. (پرستوی دریایی پشت کبود)

ماسی سپی : [ناو] جوړیک ماسی که له
ده ریای خه زه ردا زوره وگوشته که ی
خوازیاری زوره. (ماهی سفید)

ماسی سیم : [ناو] ماسیکی پانی کورته و
له ده ریای خه زه ردا زوره و گوشته که ی
خوازیاری زوره. (ماهی سیم)

ماشتن : [چاوگه] رامالینی سفره و ته و او
کردنی خوړاکی سه رسفره. (همه غذای سر -
سفره راخوړن)

ماشته : [ناو] کوئوانه. (چارقد رو دوشی)
ماشین شوژی : [ناو، ت] جیگای تایبته بو
شتنی سه یاره؛ رهوتی شتنی سه یاره.
(ماشین شویی)

ماشین کردن : [چاوگه، ت] (۱) به مه کینه
سه رو قژ کورت کردنه وه و هه لپاچین. (۲)
تایپ کردن؛ نامه نووسینه وه به ماشین
تایپ. (ماشین کردن)

ماشین نووس : [ناو، بک] که سییک که نامه و
نووسراوه تایپ ده کا. (ماشین نویس)
ماشینه وه : [چاوگه، ت] (ب) لیساولیسدان و

هیچ له سهر سفره یان له ناو کاسه دانه-
هیشتن؛ مالینه وه؛ رامالین و گسک لیدان.
(خالی کردن و خوردن همه چیز سرفره یا
کاسه)

ماف تهستین : [ناوبک] بهش وهرگر؛ حه-
قوه رگر. (سهم گیر؛ حق گیر)

ماف سهندن : [چاوگه، ت] حهق سهندن؛
بهش سهندن. (حق گرفتن؛ سهم گرفتن)

ماف خواز : [ئاوه لئاو + ناو] حهق خواز؛ که-
سیک که داوای حهقی خوئی بکا.
(ب) [زادی خواز. (آزادیخواه)]

ماف خوړ : [ئاوه لئاو + ناو، بک] که سیک که
حهق و بهشی که سیک داگیرده کا و
نایداتی. (غصب کننده حق و حقوق مردم؛
حق خور)

مافر : [بهند] وه کوو؛ وه ک؛ چوون؛ مینا؛
میناک؛ (مانند)

ماقه : [ناو] گوئی چاو. (حدقه چشم)
ماکه رمه له : [ناو] (ب) جامه لووسکی؛ ده له-
چه یی؛ ماستاو کردن؛ کلکه سووتی.
(تملق)

ماکی سرکه ر : [ناو، ت] (ب) تریاک و
هیرویین؛ دهرمانی بی ههست کردنی نه-
خوښ له کاتی نهشته رکاریدا. (ماده مخدر)
ماکیش : [ناو] سه له ی پلاو ئاو کیش کردن؛
پلاو پارزن؛ پلاو پالیو. (آبکش پلو)

ماگمه : مامه؛ ماومه؛ پییم ماوه؛ ته و او م نه-
کردووه؛ ماگمه بگهم؛ تاو یکی تر ده گهمی.
(معادل: هنوز دارم؛ مانده برسم)

ماگه : ماوه؛ مایه؛ نه مردووه؛ هیشتا ههس؛

هیشتا هه یه. (مانده. هنوز هست)

مال : [ئاوه لئاو] [ناو] وه ک؛ ئامووری که
زور نه چهقی دزی ئامووری پژد. (خیشی-
که زیاد فرو نرود) +

مال : [ناو] که یشتنی دهمی تاژی بهنجیر
یان له خوړ وهردانی، به لام به دهمیه وه نه-
هاتن. (رسیدن تازی به شکار و در خاک-
غلطاندن امان گرفتن) +

مال به قورگرتن : [چاوگه، ت] (ب) مال
ویران کردن؛ خانه خراب کردن؛ بیچاره کردن.
(ب) (خانه خراب کردن)

مال ویرانکه ر : [ئاوه لئاو + ناو] هه رشت و
هه رکس بیته هوئی مال کاوولی؛ (ب) زنی
بی مشوور و هه له خه رج. (کنایه از زن-
ولخرج)

مال پیا : فد؛ فرد؛ [ناو] نوبه تی؛ په تاییک که
به هوئی چزووی میشووله ی (ئاو فیل) هوه
مروف تووشی ده بیت. (مالاریا)

مالان : (۱) مالین؛ گسک لیدان. (۲) مال-
گه ل. (۱) جارو کردن. ۲. خانه ها) +

مالای : [چاوگه، ت] مهشتن؛ مالین؛ گسکد-
ان؛ گزگ لیدان؛ ماشتن. (جارو کردن)
مال به قورگیران : [چاوگه، ت] (ب) بهد به
خت بوون؛ مال کاول بوون؛ بیچاره بوون.
(بدبخت شدن)

مال به کول : [ئاوه لئاو] پهبه ن و نه دار؛ بی
سهر و سامان. (خانه به دوش)

مالبه ن : [ناو] مالینه؛ جیگه ی به ستنه وه-
ی که رو چارموا به دروشکه و گاریه وه.
(مال بند) +

مال خوڼه خوړ : [ئاوه لئاو] (ب) ږژد؛
چکووس؛ دهس قووچاو؛ خه سیس.
(خسیس)
مالخیر : [ناو] جوړیک تفهنگ. (نوعی-
تفنگ)
مالدوخین : [ناو،ت] پزوو؛ نیفو؛ مالدوخین.
(جای کمر بند در شلوار کردی؛ جای بند شلوار)
مالران : گسکدان؛ پیاساوین؛ ساویان.
(جاروب زدن؛ سائیدن)
مالزاروک : [ناو] تولدان؛ پزدان؛ مندالندان؛
مالزاروک. (زهدان)
مالشته : [ناو،بک] گسک لیدمر؛ که سیک
که ده مالی. (سپور)
مال که مباح : [ئاوه لئاو+ ناو] مال ویران؛
چاره ږهش؛ به دبه خت. (خانه خراب)
مالکه یی : [ئاوه لئاو] مالکه یی؛ مالکه تی؛
مال و سامان له ده سداو؛ مافینگی بوو؛
موفلیس که وتوو؛ دم له پوووش. (مفلس؛
ورشکسته)
مال گرتن : (ب) مال به کریگرتن. (خانه
اجاره گرفتن، اجاره کردن)
مال گوری : نهو مالنه په زیان له راندايه
هر شه وهی مالیک پیاویک ده نیړن بو
ناریکاری شوان و ناگالیوونی رانه مهړ.
(نوبتی کمک شبان کردن)
مالمالوک : [ناو] جوړیک هه لپه پینه.
(نوعی رقص)
مال میقان : [ناو،ت] میووانخانه؛ ثوتیل؛
مال میوان. (مهمانخانه؛ هتل).
مالومین : مال و سامان؛ (ب) خوښه ویست-

وړیزدار. (عزیز) < مان
مالوو : [ناو] داریکی قهوی به قه رای
دوومیتړکه ده خړیته سر دهند بو ساف-
کردنی ناریکی له دواي شیف بېړین. (ماله-
صاف کردن شخم)
ماله : [ناو] (۱) مالنج؛ ږوو په پړیکي ده سگداره،
بو لووسکردنی سواخی دیوار. (ماله). (۲)
مالوو، کوته داریکی دریژ که کونیکی
تیدایه سهری دهند ده چی به ناویا و ده پهن
به سهر شیوی پر له کولودا بو ساف و لووس
کردنی. (شخم صاف کن)
مالی : (۱) [ږاوردووی مالین] گسکی لیدا.
(جارو کرد) (۲) [ئاوه لئاو] په یوه منیدار به-
مال و سامانه وه؛ وهک: کیشه ی مالی.
< ف. هن. (مالی)+
مالی بی ددان : (ب) بابه تی بی ددان،
خواردنی نهرموشل. (۲ب) شتی هه رزان
یان کاریکی ناسان. (چیز یا کار ساده)
مالیته : [ناو] کونی داعبای کیوی وهک
گورگ و پړیوی. (کنام)+
مالیجه : [ناو] چاره سه رکردنی نه خوشی؛
دهر مان کردن و چاک کردن ه وه؛
له (موعالیجه) ی ثاره وییه وه هاتووه.
(معالجه)
مالیخولیا : فد؛ عد؛ یونان د؛ [ناو] ماخولیا؛
نه خوشینی بیر و هزره و مروف تووشی
خه یالاتی تیکه ل پیکه ل ده کا. (مالیخولیا)
مالیسوک : [ناو] ږوو کیکه به ریکی سوور
و چکوله ده گری. (نام گیاهی است)
مالیکردن : [چاوگه،ت] فرنده و حه یوانی

کيوى له مالدا پام و دهسه موکړدن. (رام-
 کردن پرنده وحشى)
 ماليکي: يه کي له چوارمه زه بى موسو لمانانى
 سوننى، شوپگرانى تيمامى ماليکي .
 (مالکي)
 مامايى : [ناو] دايرکي. (مامايى)
 مامرکوژ : [ناو] پوه کيکي تام تيژه؛ خه ردهل؛
 له کميا بارانى شارى حه له بجهى شه هيدا
 له گازى خه ردهل که لکيان وهرگرت.
 (خردل)
 مامره چيني : [ناو، ت] مريشکه چيني. (مرغ-
 چيني)
 مامره پشه : [ناو] مريشکه پشه؛ له قه-
 ديم دا باو بوو نه گهر فقهى هه تا سوو پرهى
 نه سريان بخويندايى ده بوو مريشکيکي په-
 ش به ديارى بيهن بو ماموستا. (کنايه از-
 سوره نصر)
 مامره ش : [ناو] جوړيک مراوى که په ننگي
 په شه. (مرغابى سياه)
 ماموڅ : ههورازيکي به رزه له بهينى سه قز و
 سنده. (گردنه ماموڅ)
 ماموره : [ناو] جوړيک تروزييه. (نوعى-
 خيار چنبر)
 ماموستا : [ناو له ناو] ليزان؛ پسپوپ؛
 مامو هستا؛ ماموسا؛ سهيدا. (استاد؛ ملا؛
 معلم)
 مامووت : فرد؛ فد: [ناو] فيلى سهره تاي
 دهوراني چواره مى زه وين ناسى به له شى
 تووکن و عاج (شفره) ي دريژ و چه ماوه وه.
 (ماموت)

مامه : (۱) ماومه؛ ماگمه؛ ليمنه پراوه؛ ته واوم
 نه کردووه (ين زاراوه ي سه قزييه). (تمام-
 نشده. تمام نشده ام). (۲) مامو؛ تاپو. (عمو)
 مامهورتک : (ب) که سيک که شاره زاي
 زورثيش و کارگهل بيت. (خبره درخيلى
 امور)
 مان : وشه ييکي ثاويستاييه به واتاي
 (خانوو، مال) له کورديشدا هه يه وهک
 سامان؛ ساختومان؛ ساختمان؛ به واتاي بينا
 و مال؛ خان ومانت شيوى : مال کاول بى.
 (خانه)
 مانتو : [ناو] عبا و که وای دريژى ژنانه که
 به سهر ليا سدا له بهرى ده کهن. (مانتو)
 ماندانا : ناوى کچى نازيدهاک دوا هه مين
 شای ماد و دايکي کوورش. (دختر ضحاک
 و مادر کورش)
 ماندننه وه : [له چاوگه ي مان] نه پويشتن له
 جيگايى و مانه وه. (ماندن)
 ماندولين : ئيسپانياد؛ فد؛ تد: [ناو] جوړيک
 ئاميرى موسيقايى له باغله مه چوو کتره و
 ته ليه. (ماندولين)
 ماندو و مردوو : (ب) زور شه کهت و
 هيلاک. (بسيار خسته)
 مانگابه کهل : مانگايى که کاتى جووت-
 خوازي هاتووه. (ماده گاوگشن خواه). (ب) به
 ته وسه وه به ژنى ده لين که پياوان زور
 بکه ونه شويني. (زنى که مردان به دنبالش
 رامبيفتند)
 مانگادوش : [ناو، بک] چيل دوش (۱) که-
 سيک که مانگا ده دوشى. (گاو دوش).

(۲) [ناو] دهفري گهوره له مهړدوش گه-
 وره تر. (ظرف دوشیدن گاو)
 مانگاماسی : [ناو] جوړیک ماسیی گهوره یه.
 (نوعی ماهی)
 مانگ دیتو : [ئاوه لئاو] ژنه ک کو مهان
 ده بهت؛ ژنیک که بکه ویته بی نویزی. (زنی
 که قاعده شود)
 مان گرتن: [چاوه گهت] گهی گرتن؛ (ب) بو
 مه بهستی پرمیاری یان کیسه ی مائی، ده-
 ست له کار کیسانه وه و کار نه کردنی
 کادیر گهل له پیک خراو پکدا. (اعتصاب)+
 مانگ گیران : [ناو] هه یف گیران؛ مانگ-
 گیریه ی؛ حالته ی مانگ وه بهر سییه ری زه-
 وی که وتن. (خسوف)
 مانگه : [ناو] هیلالی؛ خه رپشته؛ میچی خه-
 رپشته. (خرپشته)
 مانگه پوژ : مانگه شهو. (شب مهتابی)
 مانگ هه لائن : [چاوه گهت] مانگ له ئاسو
 ده رکه وتن. (ماه درآمدن)
 مانگی ته واو : (۱) مانگی که ۳۰ پوژ که متر
 نه بیئت. (۲) مانگی پر به ئاسمانه وه، جه غزی
 ته واوی مانگی چوارده. (ماه تمام؛ بدر)
 مانگی زایینی : [ناو] ناوی مانگه کانی سالی
 زایینی. (ماه میلادی)
 مانگی شه رم : [ناو] مانگی هه وه لی
 میړد کردن. (ماه غسل)
 مانگی نو : [ناو] مانگی نوی؛ هه ر مانگی
 نهو بو حاله په شیوه، چوون هیلال شیوه ی
 ئه بروی تو ی پیوه؛ «فولکلور» مانگی یه کشه-
 وه. (ماه نو)

مانگی هه تاوی : ناوی مانگه کانی سالی
 کوچی هه تاوی؛ مانگی پوژی. (ماه شمسی)
 مانه : [ناو] خانووی گچله؛ له هه ورامیدا
 بووه به یانه. (هه رهس وه یانه م : هه رهس
 به مالم) دیسان وشه ی وانه واتا ژووری
 ده رس خویندن، و زور نزیکه به مانه. (خانه
 کوچک)
 مانه وی : [ناو] شوپگرانی دینی مانی.
 (مانوی)
 مانی : [ناو] خاومنی کتیپی وینه ی ئه رژه-
 نگ که خو ی به پیغه مبه ر دهناساند و
 کوردیکی وریا و قسه زان بووه. (مانی)
 مانیشیت : (۱) ناوی نیونامه ی به پریزه جاد
 جه هانفهر. (۲) ف. مان. جیگای نیشته-
 جیبوون و شونه واری ماد (ماد+ نیشیت)
 (سرزمین ماد)
 ماوت : [ناو] ماهووت؛ جوړیک قوماشی
 کور کداره. (ماهوت)
 ماوت مال : [ناو، ت] ماهووت مال؛ فلچه ی
 پاک کردنه وه ی قوماش و لیباس. (ماهوت-
 پاک کن؛ برس لباس)
 ماوزو : [ئاوه لئاو-ناو] به جیماو. (به جامانده)
 ماوس : اند؛ فد؛ [ناو] که رهسته ی جوو لینه
 ری نیشاندهری سهر شاشه ی کامپیو تیر.
 (ماوس)
 ماوه ر : [ناو] پوتکی به رد شکاندن؛ چه
 کوشی گهوره و قورسی به رد شکین
 (چکش سنگ شکن).
 ماوه رو : [داهاتووی هینان] دینی؛ دهینی؛
 تیری. (میآورد)

ماهپاره : نیوی ژنانه. (مهپاره.)

ماهوون : [ناو] دهسکی چهقو له داری میو.
(دسته چاقواز درخت مو)

ماهوور : [ناو] مهقامیکی ئاوازی کوردی و
ئیترانییه. (ماهور) +

مایلی دهریایی : [ناو] یه کهی مهودا له ده-
ریادا بهرانبه ربه ۱۸۵۲ میتر. (مایل دریایی)
مایو : [ناو] توونکه؛ تنوکه کی مهله و هالته
لیدان بو پیوان و تنوکه و مهمکبه ند بو
مهله کردنی ژنان. (مایو)

مایونیز : فرد؛ فد؛ اند : [ناو] جوړیک پ
یان سووسی سهلاته که له خهردهل و
هیلکه و سرکه و ماست و ئارد چیده بییت.
(سس) (مایونز)

مایه : دهسته واژهی موسیقاییه، (۱) پیز
گرتن واتا میزراب وهشاندن له سازی کی تر
کاتیکی له کوکی سازی ساز ژنیکدا بییت و
دمنک تیکه لی دهنگی سازی ساز ژنه که
کردن. (۲) بنه مای مهقام له موسیقادا.
(۱و۲. مایه) +

مای : [ئاوه لئاو] ماوموه؛ کوون؛ بهیات؛ مه-
نه؛ مهنده؛ کوون که ووتوو. (مانده؛ کهنه)

متمتی : خو پاشفه کیش؛ خووه پاش خهر؛
خو ماتکه؛ ماتلی ده رفعت بوون؛ خو خافلین.
(پی فرصت بودن)

متو : [ئاوه لئاو] کهوی؛ مالی؛ رام؛ راهاتوو؛
دهسته مو؛ ئوگر. (رام)

متهق : ههست؛ جووله؛ دمنگ؛ پرزه.
(حس؛ صدا)

متهکا : سه رین. (متکا)

مجمعه : [ناو] مجوعمه؛ بو ی ههیه له (مه
جموعه؛ جمع گهل) راهاتییت و
کوردکاری کراییت، به واتای کوومکراوی
چهند شت؛ (مجموعه)

مجوعمه : [ناو] مجوعمه؛ که شهفه ی له-
سهردانانی کوومیک خوارده مه نی؛ سینی و
که شهفه ی گه وره ی نان له سهر خواردن؛
خوان. (مجمعه)

مجیوری : [ناو] کاری مجیور؛ مزی مجیور.
(کارومزد مجاور)

مچکاندن : [چاوگه، ت] وشک کردن. (خشک
کردن)

مچیره : قه وچه کردنی کهر. (فک جنباندن خر)
مچانچین : [ناو] یاری به قاپ (جگ)، هه-
لگیرانه وهی قاپ به باریکی تردا به قاپیکی
تر. (نوعی بازی باشتالنگ)

مچه نهک : [ناو] ته سپی ره سهن؛ که حیل.
(اسب اصیل)

مختی : [ناو] شولاوهی فرمیسک. (اشک
سرازیر شده)

مخمخاندن : [] هارین؛ پهراش پهراش-
کردن؛ فلیقاندنه وه. (خرد کردن؛ له کردن)
مخمخک : (۱) بیستانی ته ره کالی. (جالیز) (۲)
شولاوهی فرمیسک. (سرازیر شدن اشک)

مداس : ده مپایی. (دمپایی)

مدو : دها؛ دهیدا. (می دهد)

مدیو : دهروانی؛ ئهروانی؛ تماشاده کا؛ ده-
بینی. (می بیند)

مرخ : [ناو] داخواز؛ ئاره زوو؛ ویست؛ تهماح.
(آرزو، طمع)

مردار بوونهوه : [چاوگهت] (ب) مردنی
مروځی خراپ و بهد ټاکار. (مردن انسان بد و
فاسد) +

مردارخوړ : [ئاوه لئاو] که لاکۍ توپړو خوړ؛
مندارخوړ؛ مننارخوړ؛ وهک : کهمتیار و دال.
(مردارخوړ)

مردار کردنهوه : [چاوگهت] (ا ب) مالی که-
سیک به زهم کردن قلب کردن له کاتی
موغامه لهدا. (توی سرمال زدن). (۲)
کوشتنی حه یوان بی سهر برینی شهرعی .
(۳) خراپ سهر برینی ټازل نه به گوږه ی
شهرع. (۲و۳. مردار کردن)

مرداره مانگ : [ناو] مناره مانگ؛ بهینی به
هار و هاوین که لهو کاته دا نه خوشین و
مردار بوونهوه ی ټازل زوړه. (بین بهار
وتابستان)

مرقاندن : دهنگی نیړی هاوکات له گهل
زبان دهره یانی نیړی به دهوړی بزنی به-
ته گه دا ههروه ها دهنگی به راز و گامیش.
(صدای تکه گراز و گاومیش)

مرقه : (۱) که متترین دهنگ؛ مرقه ی ده-
رنه هات : دهنگی لیوه نه هات. (کمتترین-
صدا). (۲) دهنگی گامیش و به راز.
(صدای گراز)

مروس : مریس؛ میتن؛ مژتن. (مکیدن)
مری پوښ : کفن. (کفن)
مریتانو : [ناو] مروځ؛ ټینسان؛ عيسان؛
بنیادهم؛ به شهر. (انسان)

مريشکاوی : [ناو] قه له مراو؛ بالنده یی کی
په شه له مراوی چوو کتره و مهله وانه.

(نوعی پرنده آبی)

مريشکه ناویله : [ناو] توړمه ی مريشک-
ټاویله چهند جوړن. (۱) پرهش به شه. (چنگر).
(۲) تاوسه. (طاوسک). (۳) مريشک ټاویله ی
گه وړه و بچووک و خنه یی و دهنوک
سهوز، سوور به لهک. (یلوه بزرگو
کوچکو خنایی و نوک سبز و خالدار)

مريشکه کیوی : [ناو] فرهنديکی تیژ باله
مییه که ی (میوه که ی) چیتین (خالخال) ه و
نیړه که ی له چهند رهنگی (پرهش و سوور و
زهرده) ه، کلکی پرهش و دریزه و گوشتیان
دهخوری. (قرقاوول)

مزاخه : [ناو] سندوقی نان؛ جیگای نان
ټینان. (جای نان؛ صندوق جای نان)
مزانا : مزانی؛ دهزانی؛ تهزانی؛ دزانی؛
زانیت؛ زانیتهی. (میدانی)

مزانوو : دهزانم؛ تهزانم. (می دانم)
مزانی : (۱) مزانی؛ مزگینۍ؛ خه بهری
خوښ هینان؛ پاداشی خه بهری خوښ
هینان. (مژدگانۍ) (۲) دهزانی. (میدانی)
مزدان : حهق دان؛ پاداش دان؛ قهره بووی-
چاکه کردنهوه. (مزد دادن)

مزراب : [ناو] میزrab نه غمه؛ دهنوک
ټاساییکی چوووک له کانزای زهره یان شاخ
یان شاپهل، یان ټیسک، بو ژندنی سازی
ژیدار و ته لدار. (مضراب)

مزره : (۱) هیستری نیړ. (استرن). (۲) ترش
و شیرینه. (می خوش است)

مزگه ری : [ناو] پیشه و کارگه ی مسگهر.
(مسگری)

مزووری : [ناو] به کړی کار کردن؛ به کړی
گیراوی؛ له (موزدووری) فارسییه وه وهر
گیراوه. (مزدوری)

مزه : مزه؛ کور تکرای ناوی (مهرزیه و
موزه فخر) ه. (مخفف اسم مرضیه و مظفر در
زبان کردی) +

مزوت : مزگوت؛ مزگت. (مسجد)
مزیانی : [ناو] مزگینی؛ مزگانی؛ نوخشانه؛
نوقلانه؛ خبه رری خوش پیدان؛ مزانی.
(مزدگانی) < مزانی

مزيج : [ناو] بیزوو؛ مه گیرانی بیژگ. (ویار)
مژدانه : [ناو] مژدانه؛ خه لاتی که به -
مزگینی هیڼر دهریت. (مژدگانی)
مژدی : [ناو] بیزوو؛ مه گیرانی؛ بیژگ؛
مزيج. (ویار)

مژگ : [ناو] میښک؛ مه ژگ؛ مه ژو؛ مه ژی.
(مغز)

مژومور : [ناو] به که سیپک ده لاین چاوی کز
بی؛ چاو مژومور : چاو نیوه کراوه کی کز.
(چشم کم سو)

مژیای : [چاوه] مژتن؛ مژین. (مکیدن)
مژیلانک : [ناو] مژولانک؛ مژول؛ برژول؛
برژانگ. (مژه)

مسته : مچه؛ مستو؛ کور تکرای مسته فا.
(مخفف اسم مصطفی)

مسمسوک : مسه مس کهر؛ خه خن کهر؛
منه من کهر. (مس مس یا من و من کننده)

مسوار : [ناو] کانزای مس له گهل قالایی دا
تی کهل کراو به (تالیاز) کراو. (آلیاز مس و -
قلع) +

مسوگهر : [ناو، بک] دابین کراو؛ ناماده کراو.
(تهیه کننده)

مش : فرد؛ فد: [ناو] تاییه تمه ندی قزی
پهنگ کراو، ههر چه پکی له پهنگی. (مش)
مشت قووچاو : [ناوه ناو] مشت قووچیاک ؛
(ب) پژد. چکووس؛ خه سیس؛ چاوچنوک؛
په زیل. (خسیس)

مشتومال : [ناوت] جاران باو بوو له
گه رماو به جوړیکی تاییه ت ده لاک (کیسه -
کیش) (مشتومالی موشته رید، و ده -
یشیلا. (مشت و مال)

مشتومال : ده ست پیا هیڼان و سپړن؛
(مشتومالی ده وی ناوینه ی زهنگاوی خه -
یال). (همین) (صیقل؛ پاک کردن)
مشتوه شینی : ده کړی له جیاتی مشته -
کو له بو کیهر کیی شهره مشت به کارییت.
(مشت زنی)

مشته کو له : یاری شهره مشت (کیپر کیی
شهره مشت) گویا له ماوه یکی نه زور دوور دا
نه و ناوه ی لیراوه له ته له فزیوندا
بیستوومه. (بکس)

مشته گرتن : [چاوه، ت] سیره گرتنی تفه
نگ بو له نامانجدان. (نشانه رفتن)

مشتهل : (۱) شه تل؛ نه مامی ریشه.
(نشا). (۲) دووکان؛ جی شه تل. (کرت؛
جای پرورش نشا)

مشقه مشق : (۱) مرقه مرقی نیری به ده -
وری بزندا. (۲) موزه موز؛ خولانه وهی تازه -
لاوان به کولاناندا بو حه زلیکه رری. (صدای
شاک در جفت گیری. ۲. پسر جوان که دور

دختران می پلکد، میچرخد)

مشوموږ : کمول و مړج.

مشوهش : ورده نیسک. (عدس خرد)

مشهخت کردن : [چاوگه،ت] کوچ پیگردن؛

ئاواره کردن؛ تاراندن؛ دوورخستنه وه.

(کوچانیدن؛ آواره کردن)

مشه گيا : [ناوت] ږووه کيکه لامز وه ک

که له ی بیستان. (گياهی است، انگل -

گياهان دیگر)

مشيو : [بهند] مه شیو؛ دمی؛ ئمی؛ ئهشی؛

دهشی. (باید)

مفا : [ناو] موفا؛ خیر؛ سوود؛ قازانج؛ چاک.

(سوود؛ فایده؛ خیر) +

مفته لابیون : [چاوگه،ت] موفته لابیون؛

تووش لابیون؛ دووچار لابیون؛ موپته لا -

بوون؛ گیروده بوون. (مبتلاشدن)

مفس : [ناو] پارزن؛ پالیو. (صافی)

مفسیت : < مفسد

مفلنگ : [ناو] قاحبه؛ جنده. (روسی)

مقو : [ئاوه لئاو] خووگرتو به شتی که ته -

رکی دزوار بیت؛ وهک هیروئین و تریاک.

(معتاد) +

مقومقو : (۱) دهنگو؛ وتهوت؛ قسه بلاو

بوونه وه له جهماوه ردا؛ مقومقو ډاکه وتووه :

دهنگویه. (۲). < ف. هن. (شایعه)

مکو : [ناو] مه کو؛ جیگای کو بوونه وه.

(جای تجمع) +

مکور : [ئاوه لئاو] سوور له سهر قسه و ږا.

(مصر بر رای ونظر)

مکینه : < نکینه

مگیز : [ناو] تامه زرویی؛ مهیل؛ ههوس؛

ناره زوو؛ ئیشیتیا. (آرزو)

ملاس : [ناو] ملاز؛ خو ماتکردن و گو یقولاغی

دهرفهت بوون؛ له بو سه وه چوون. (کمین)

ملاشی : [ناو] ملاشو؛ مه لاشو؛ مه لاشک؛

ملاشک. (سق دهان)

ملاله : [ناو] جزمه؛ چه کمه؛ پوتینی دریژ تا

نیوهی به له ک. (چکمه)

ملیپند : [ناو] ملوانکه؛ ملبه ند؛ ملوینک؛

ملیپده. (گردنبند)

مل پیچی : [ناو] که له وه کیشی؛ مل یادان؛

به ربه ره کانی؛ نافه رمانی؛ مله جووړی.

(نافرمانی)

ملنورلی : [ئاوه لئاو] نه ستوزراف؛ مل باریک.

(گردن باریک)

ملکس : [ناو] گزگ؛ گسک؛ گه سک.

(جاروب)

ملکهو : [ئاوه لئاو] (ب) ژنی شان و مل

جوان و خوشیک و چه له نگ. (زن زیبا -

و گردن زیبا)

ملکیش : [ناو] ده سکه نه؛ دروینهی دهغل

به دهست. (بادست چیدن گندم یا جو)

ملکیش کردن : [چاوگه،ت] مل گرتن یا

تهناف له مل خستن و ږاکیشان، به زور

بردن بو شوینی. (پشت گردن گرفتن و بردن -

به جایی)

ملوزم : [ئاوه لئاو] میملی مله و به هیز؛ له -

بهین بهر؛ دوشمنی زال؛ نافه ت؛ بهلا. (ضد؛

آفت)

ملومو : (ب) رهوتی سه رکیشان و گه ږانی

فسوس به دواي خه بهر و جاسووسی دا.
(سرک کشیدن جاسوس) +

مل و بهر مل نان : [ناوټ] بهر بهر کانی -
کردن: زوران گرتن. (مقابله کردن؛ رقابت)
مله جووړې: [ناو] مل يادان و که له وه -
کیشی: لام و جومی؛ لاملی؛ له قوونه جووړی
به نزا که تتره. (نافرمانی)

ملهوړې: [ناو] زورداري؛ مل ته ستووری؛
شه لاتی؛ زورم ملی. (گردن کلفتی)
ملیب: [ناو] شنه؛ شهن. (افشون)
منار کردنه وه: [چاوگهټ] (۱) مندار کردنه وه؛
مردار کردنه وه؛ (مردار کردن) (۲) کاری
سه قهت کردن؛ کاری گهناندن و خراب -
کردن. (گندزدن)

منجه منج: قسه جاوین و خو خافلاندن و
دهر برینی قسه به ناښکاروی. (منومن)
مندو: [ناوټ] توله فهرنگی؛ سه گی -
چووکه کی کونه پو. (سگفرنگی)
مندوخ: مندوخ: < مندو

منج: [ناو] مهنج؛ مهنج؛ نه م وشه یه له
ناره و یه وه هاتوه به لام له کوردیدا به -
واتای لومه به کار دیت، دوینی باسی نه -
حمه دکرا زور یان منع کرد له و کاره خراپه که
کردوویه تی، واتا لومه یان کرد. (سرزنش)
منمانو: دهنوینی. (می نمایاند)

منمنه: [ناو] زهنگیانه؛ موورووی ورد.
(منجوق)

منوخ: [ناو] ته مبهل؛ له ش گران؛
سست. (تنبیل)

منهت کیشان: [چاوگهټ] (۱) داوای شتی -

کردن که بیته هوئی سووک و چرووک
بوون. (۲) زیرباری منه تی که سیک چوون؛
(منت کشیدن)

منهنم: خو خافلاندن له نه نجامی کاری؛
مله جووړی. (این پاوان پاکردن) +

منیج: من زی؛ نه زی؛ منیش؛ نه منیش.
(منهم)

مواجوو: [ناو] مه و اجوو؛ مه واجب؛ پاره ی
مانگانه ی کار به ده ست؛ مه عاش. (حقوق)
موارو: ده خوا؛ دی خوټ؛ ده خوات.
(میخورد)

موانوش: ده ی خوینم؛ ده یخوینمه وه؛ دی
بخوونم. (می خوانمش)
موبایل: اند؛ فرد؛ فد؛ ته له فوئی هاوړی.
(مبایل)

موبه د: زنانای ثائینی زه رده شتی له موغ
بالا تر. (موبد)
موپته لا: < مفته لا.

موتلی: موتووی؛ متو: مندالی که زور
خووی به باب یا دایکی یا که سیک تر
گرتیبت؛ بو بیچوی زینده وه رانی تریش
دهوتری. (طفل وابسته به پدر یا مادر؛ رام)
موتووی: < موتلی

موخ: به شیک جیاواز له می شک که له
پشت می شک دایه. (مخ). (۲) مه زگی -
ئیسک. (مغز استخوان)

موړتخای: مه لای موسایی؛ مه لای -
جووه کان. (عالم دینی یهودیان)

موړد: موړت؛ گیایکه له گهرمه سیر ده -
پوی دزی بوکلیشه ی پایه؛ سرکه له گهل

ھاڤاوه مۆرد دهساونه بهینى قامكى پا و
 ژیر پا، بوگهنى پا لهبهین دما. (مورد)
 مورداد : ئەمورداد؛ مانگی ناوه‌پراستی ھاوین
 لهسالى هه‌تاويدا. (مرداد)
 موردەشو : مردووشور. (مردەشور)
 مۆروپنج لهخۆنان : ده‌عیه و دهمار کردن؛
 لووت‌به‌رزى و فیز کردن؛ خوگرتن. (قیافه-
 گرفتن)
 موره‌پەش . بزنى كه‌پىلى پەش هه‌روها
 موره (سوور و سپى و كال و قەشان). (بز
 گوش کوتاه‌باتعین نوع‌رنگ‌مو)
 مۆره‌ى شه‌ترەنج : داشى شه‌ترەنج؛ هه-
 ركام له ٣٢ په‌يكه‌ره‌ى كايه‌ى شه‌ترەنج.
 (مه‌رەشطرەنج)
 مۆره‌ى كه‌مه‌ر : پینج مۆره‌ى مۆغه‌ره‌ى
 پشت له به‌ینى موره‌كانى پشت و موره-
 كانى سى‌به‌نده‌دا. (مه‌ره‌كمەر)
 مۆره‌ى مل : مۆره‌ى گه‌ردن (ب)‌حه‌وت
 مۆره‌ى سه‌ره‌وه‌ى مۆغه‌ره‌ى پشت. (مه‌ره-
 گردن)
 مۆره‌ى دامه : داشى دامه. (مه‌ره‌داما)
 مۆرى : هومایى؛ بالۆرى؛ بالبالى؛ مه‌پمه-
 پشا. (چلوار)
 مۆريانه : (١) مۆركه؛ ژەنگ. (٢) پشك و
 سپى. (٣) جووله‌وه‌ريكه‌ ميملى خورى و
 لىباسه. (ژنگ؛ شپش؛ موريانه..)
 مۆريه . مي‌لووره؛ مروچه؛ مي‌روو. (مورچه)
 مۆرى‌مارى : موورگى‌مار؛ مۆرى‌مار؛ به-
 ردى‌مار؛ كاتى مار كراژ ده‌خا كاليسىوومى
 له‌شى كه‌م ده‌بيت‌ه‌وه به‌هوى كراژى نووى

دروست کردنه‌وه و بوقه‌ره‌بووى ئەو كه-
 ماسيه به‌رد ده‌كروژى و ده‌یخوا و پاشان
 ده‌ريانده‌خاته ده‌رموه (ده‌يانه‌پنته‌وه) و ئەو
 به‌ردانه چاره‌سه‌رى نه‌خوشينى چاوه و
 پوشنایى و سووى چاو زیاد ده‌كا؛ واتای
 ناوه‌كه‌ى به‌ ئاره‌وى (به‌ردى نوور)ه. (مه‌ر
 مار)
 مۆز : جوړيك مېشى چزوو داره به‌ گاگه-
 له‌وه ده‌دا و خوینيان ده‌مژى. (مژمژ)
 مۆزگره : پووش به‌قوونه. (سجاقك)
 مۆزه‌مۆز : سه‌ره‌تای حه‌زليكه‌رى ومشقه-
 مشق. (دنبال عاشقى پسران)+
 مۆزى : مشقه‌مشق و به‌ دواى ژناندا
 چوون؛ حه‌زليكه‌رى له‌گه‌ل ژنان. (دنبال-
 عاشقى زنان بودن)
 موزپ : زه‌مررگه‌يپن؛ زيان‌ده‌ر؛ (له‌ئاره‌وي‌را
 هاتووه). (مضر)
 مۆزيك : (١) مۆسيقا. (موزيك). (٢) ئاوه‌نيا،
 مندالى زن له‌ مي‌ردى پيش‌وووى.
 (٣ و ٤) ف.هن
 مۆژانك : مژول؛ برژول؛ برژانگ؛ مۆژه-
 لانك. (مژه)
 مۆژه‌ده‌ر : مزگينى‌ده‌ر؛ خه‌به‌رى خوش -
 هي‌نه‌ر. (مژده دهنده)
 مۆسيقا : (١) هونه‌رى به‌دواى يه‌كدا ده-
 ره‌ينانى ده‌نگ به‌ په‌چاوگرتنى زه‌رب
 (ريتم) و ھاڤمۆنى و پي‌كه‌هينانى مي‌لودى.
 (٢) به‌ره‌همى ئەو كارە. (موسيقى)
 مۆسيقار : مۆسيقازان؛ زانبارى مۆسيقا؛ ژه
 نيارى ئاميرى مۆسيقا. (موسيقيدان؛

موسیقیدان؛ ساززن)

موسیقی‌ی‌پاپ : موسیقی‌ی‌خه‌لکی‌ئاسایی
به‌بی‌په‌چاو‌کردنی‌بنه‌مای (موسیقی‌ی‌مه-
قامی و په‌دیفی). (موسیقی‌ی‌پاپ)

موسیقی‌ی‌جاز : (ب) موسیقی‌ی‌تایبته‌به
په‌ش‌پوستالانی‌ئه‌فریقیایی. (موسیقی‌ی‌جاز)
موسیقی‌ی‌په‌سه‌ن : موسیقی‌ی‌که‌له‌که-
وناراه‌له‌ناو‌میله‌تیکدا‌گه‌شه‌ی‌کردووه؛
له‌کوردیدا‌زیاتر‌له‌تو‌ی‌مه‌قامه‌کاندا
گونجاوه و پیوه‌ندیی‌به‌می‌زینه‌ی‌موسیقاه
هه‌یه. (موسیقی‌ی‌اصیل)

موسیقی‌ی‌کلاسیک : موسیقی‌ی‌به‌رب‌لاوی
ئوروپیی‌له‌سه‌ده‌ی‌۱۷ و ۱۸دا؛ و به‌رده-
وامیی‌ئه‌وپ‌بیازه. (موسیقی‌ی‌کلاسیک)
موشک : می‌شک؛ می‌سک؛ موسک؛ عه
تری‌ناوکی‌جوړیک‌ئاسکی‌ول‌تگه‌لی
خه‌تا و خوته‌ن و ساخارین. (مشک)

موعه‌لیمی‌تایبه‌تی : سه‌یدی‌ی‌که‌له‌ده‌ره-
وه‌ی‌فی‌رگه (له‌ماله‌وه) ده‌رس‌ده‌لیته‌وه
زیاتر‌به‌پاره. (معلم‌خصوصی)

موغ : له‌ئاو‌یستادا (مغو) به‌پیاوی‌ئایینی
زه‌په‌شتیان‌گوتووه. (مغ)

موغموغه : مغمغه؛ می‌شووله‌ی‌قاچ‌دریژی
سه‌رپشت‌کولکن. (پشه‌پادراز‌بزرگ)

موفادار : به‌له‌شت‌وموفا؛ خاوه‌نی‌سوودو-
قازانج؛ مه‌فادار؛ به‌فاییه. (بهره‌دار)

موفه‌تیش : (ب) سی‌خور؛ فسوس؛
جاسووس؛ پشکین. (جاسوس)

موقه‌یه‌ت : گریدراو؛ ده‌روه‌ست؛ به‌ندیوار؛
په‌هوتی‌په‌وده‌ر‌بایسیکردن؛ پابه‌ند. (مقید) +

موکر : له‌(مه‌کرووه‌ی) ئاره‌ویییه‌وه‌هاتووه،
کاریک‌که‌نه‌کردنی‌باشتره‌له‌کردنی؛
خوراکی‌که‌نه‌خوارنی‌باشتره‌له‌خواردنی.
(مکروه)

موکیت : فرد؛ فد؛ اند؛ رایه‌خیکه‌به‌مه‌کینه
چنراوی‌کولکن‌بو‌پراخستن‌له‌ته‌ختی‌عه-
رزی‌ژووردا. (موکت)

موکیت‌کاری : په‌هوتی‌پراخستن‌و‌چه
سپاندنی‌موکیت‌به‌ته‌ختی‌عه‌رزی‌ژووردا.
(موکت‌کاری)

مولان : مژ؛ ته‌مومژی‌که‌به‌عه‌رزدا‌ده‌روا.
(مه‌غلیظ‌سطحی؛ هوا‌ی‌مه‌آلود)

مول‌ومرچ : مچ‌وموچ؛ مون؛ پرووتال؛
پروگرژ؛ مه‌وموچ. (عبوس)

موله‌ق : [ئاوه‌ل‌ئاو] له‌موعه‌له‌قی‌ئاره‌ویییه‌وه
هاتووه؛ هه‌ل‌واسراو؛ ئاو‌یزان و ویستاو‌به
حاسمانه‌وه. (معلق) +

موم : [ناو] (۱) میو؛ میوی‌هه‌نگوین. (موم).
(۲) شه‌م؛ شه‌می‌داگیرساندن. (شمع) +

مومدان : [ناو] جیگه‌ی‌شه‌م‌هه‌ل‌کردن؛
(ب) به‌یه‌که‌وه‌چه‌سپاندن؛ به‌ستن و شه-

ته‌کدان؛ یان‌گریدان. (شمعدان؛ چسباندن)
مومول : مووی‌چاو‌که‌له‌پیلووه‌وه‌پوو‌به

ناو‌چاو‌ده‌روی؛ و‌ئه‌گه‌ر‌چاره‌نه‌کری‌ت
کویر‌ده‌کا. (روئیدن‌مو‌روبه‌داخل‌چشم)

مومیاه‌ر : که‌سیک‌که‌مومیایی‌ده‌کا.
(مومیاهر)

مونیتور : [ناو] په‌وبه‌ری‌نیشاندهری‌وینه‌ی
که‌مپیوتیر و تیلیویزیون؛ شاشه‌ی

کومپیوتیر. (منیتور؛ مانیتور)

مونیر : منیره؛ ناوه بو ژن. (اسم زنانه)
 موو به به بندانه چوون : تهواو پیکه وه
 نووساو؛ (ب) زور بهین خوش و تهبا. (بهم-
 چسپیده؛ دوست صمیمی و نزدیک)
 مووبه موو : (ب) گیرانه وی خبر بهوردی.
 (موبه مو)
 موو چنگوگ : [ناو] موو چینی چووک؛
 موو کیشی چکو له؛ موو چینک. (موچین-
 کوچک).
 موو چیاگ : [ناو، بهر] نووشتاوه؛ چه ماوه؛
 شتی که موو چاوه ته وه و گرموله بووه.
 (خمیده؛ محاله شده)
 موو خور که : [ناو] رهوتی دوو فلیقانه بوونی
 سه ری موو که ده بیته هووی وه رینی موو؛
 زیاتر له مووی دریژی سه ردا پهیدا ده
 بی. (موخوره؛ مرض شکافته شدن نک مو)
 موو درز : موو قلیش؛ درزی زور ورد.
 (مودرز)
 موو دهمار : ورده دهمار؛ دهماری باریکی ناوه
 لهش که له دهماره کان جیا ده بنه وه.
 (مویرگ)
 موور : (۱) که پیل؛ بزنی که گوئی چکو له و
 کورت بیت. (بزگوش کوتاه) (۲) کوتهی دار.
 (قطعه چوب کلفت)
 موور که گیا : پیچیه؛ گیاییکه به گولی سوور
 یان سپیه وه، تووه که هی خره و ماکی ثانتی
 بایوتیک (دژی هسوورک) ی زوره و
 کولیزاوی بو شتی برین باشه. (گل لادن)
 مووروه که رانه : [ناو] مووویکی تهفسانه بییه
 گویا له لهشی که سیک بساوری ده بیته

هووی راکیشانی خوشه ویستی و میهری
 نهوکه سه. (معادل مهره مار در فارسی)
 مووری : [ناو] (۱) مووروو. (خرزه). (۲)
 مروچه؛ میلووره؛ میروو. (مورچه)
 مووزیچ : به له کپیچ. (مچ پیچ)
 مووزمر : مووزهرد؛ پوپ زمرد؛ قزکال.
 (موزرد؛ بلوند)
 مووسیر : [ناو] سیروکه؛ مووسل؛ سیره عه-
 جه مانه؛ مووسلی؛ گیاییکه بنه که ی له سیر
 دهکا و له ناو ترشییات و ماستی ده که ن.
 (موسیر)
 مووشن : (۱) [ناو] مووشه مووشکه ر.
 (کسی که صدای نفس کشیدنش از دماغ
 شنیده شود). (۲) میهن؛ ده لین؛ ده بیژن؛
 نوشن. (مگویند)
 موو قلیش : موو درز.
 مووه لپرووزاندن : [چاوگه ت] (ب) هاتن
 و پهیدا بوونی که سیک له دوی
 باسکردنی؛ له پر پهیدا بوون. (موی کسی-
 را آتش زدن. کنایه از) (آمدن کسی پس از اسم-
 بردن از او)
 موه ندیس : [ناو] نه ندازیار. (مهندس)
 مهباد : [ناو] (۱) ناوی نازه رهوشه ننگ، پیغه-
 مبه ریکی پارسیه کان بووه؛ (۲) شاری
 مهباد، زیدی قازی موحه ممه د. (مهباد)
 مبه ران : [داها تووی چاوگه ی بردن بو کو]
 ده بیهن؛ ده بن؛ نه وهن؛ نه یوهن. (می برند)
 مبه ری : [داها تووی چاوگه ی بردن بو]
 که سیک دووه می تاک [ده بییه ی؛ ده بی؛
 نه وهی؛ نه یوهی؛ موه ری. (می بری)

مه ترسوو : ده ترسم؛ ته ترسم. (می ترسم)
 مه ترهباز : [ناوه‌لناو] پياز پاک‌که‌ر؛ پرباز؛
 خوخته‌که‌ر؛ ماستاو‌که‌ر؛ زمان‌لووس؛ چاپ-
 باز؛ خافلین؛ خوخته‌باز؛ جامباز؛ مه‌رایي‌که‌ر.
 (حقه‌باز؛ چاپلوس)
 مه‌تره‌ق : (ب)ته‌ندامی شهرمی پیاو. (ذکر)
 مه‌تکنه : [کاری ته‌مری سه‌لبی] مه-
 دلۆپینه؛ مه‌تکینه؛ (نه‌چکان)
 مه‌تله‌ب : ثم وشه له ئاره‌ویه‌وه هاتوووه
 به‌لام واتاکه‌ی گۆردراوه. پیم مه‌تله‌ب نییه؛
 واتا پیم شتیکی ته‌وتو و گرینگ نییه
 (مهم؛ مسئله چشمگیر)
 مه‌ته‌ریژ : شه‌ره‌که‌ل؛ شه‌ر؛ شه‌رگه؛ مه
 یدانی شه‌ر. (جنگ؛ میدان‌جنگ)+
 مه‌ته‌لوان . مه‌ته‌لوک‌بیژ؛ مه‌ته‌لوان. (معمما-
 گوی)
 مه‌ته‌وکه‌وان : [ناو،ت]جوړیک مه‌ته‌ی ده-
 سته‌دار که به ژبی که‌وان ده‌خولیت‌ه‌وه بو
 کون‌کردنی دار و شتی‌تر. (مه‌توکمان)
 مه‌جیوور‌ناو : گه‌ره‌کی که‌نار شار و فه‌قیر-
 نشین که خانوو به ته‌لیس و ته‌نه‌که
 دروست ده‌که‌ن. (حلبی‌آباد)
 مه‌جمنه : له چاو‌گه‌ی جوین؛ مه‌جیونه؛ مه-
 له‌قینه؛ مه‌شه‌کنه؛ مه‌شه‌کینه؛ (ب) ته‌کانی-
 مه‌ده. (تکان‌نده)
 مه‌چه‌که : جوړیک مله و زوړمبانی؛ زورانی
 که مه‌چه‌ک له ناو‌قه‌دی یه‌کتر‌توننده‌که‌ن.
 (نوعی کشتی‌محلی)
 مه‌حبوس : جوړیک یاریه به ته‌خته نه‌رد
 ده‌کړی. (محبوس)

مه‌جهری : [ناو] تارمه؛ مه‌جهری؛
 دیواری ده‌وری هه‌یوان یا قه‌راخ پلیکان به
 میله‌ی کانزا یان‌دار بو به‌رگری له که‌وتنه
 خواره‌وه. (معجر)
 مه‌حلان : [ناوه‌لناو] قابیل؛ خاومنی زانایی؛
 پسپوړ؛ شاره‌زا. (دانا)
 مه‌خته : [ناو] ده‌سته‌به‌ری. (بیمه)
 مه‌خشووش : شیواو؛ تیکه‌ل و پیکه‌ل. به-
 تره‌ف. (مغشوش)
 مه‌خمه‌له‌ک : فد؛ [ناو] سووړیچه.
 (مخملک)
 مه‌خه : [کاری ته‌مری سه‌لبی له چاو‌گه‌ی
 هاویشن] مه‌یخه؛ مه‌یهاوی؛ مه‌هاوی؛
 فېمه‌ده. (نیانداز)
 مه‌هره‌خه : [ناو] ته‌سپهره؛ جیگای‌پی له-
 سهر‌دانانی پیم‌هره. (جای‌پادربیل)
 مه‌دوونه : [ناو] جوړیک چرای شيله‌گه-
 رچه‌ک. (چراغ‌روغن‌کرچک)
 مه‌رازه : یه‌که‌ی ژماردنی ته‌مهنی سه‌گ؛
 سه‌گی‌دوو‌مه‌رازه : سه‌گی‌دوسال‌انه‌یه.
 (واحد‌عمرسگ)
 مه‌رافه : [ناو] له مه‌رافیعای فارسییه‌وه
 هاتوووه؛ شه‌ر، داوا؛ جه‌نگ؛ کیشه. (دعوا)
 مه‌ربیل : [ناو] ته‌سپهره‌ی پیم‌هره؛ مه‌دره-
 خه؛ پیم‌هره. (جای‌پادربیل؛ بیل‌آه‌نی)
 مه‌رجان : [ناو] گیان‌داریکی ده‌ریاییه له
 ناوی شیرینی(غییری‌سوړ)ی ده‌ریادا ده-
 ژی؛ کورال یان بستام پا‌شماوه‌ی له
 شیه‌تی که له سه‌ریه‌ک کو‌ده‌بیته‌وه و
 خشل‌ومو‌ورووی لی دروست‌ده‌که‌ن.

(مرجان)

مهرجان پيڅاوس : (ب)ورچ. (کنايه.خرس)
مهزدار : [ناو](۱)هه رشت که سنووری
دياريکراييت. (دارای مرز). (۲) بهرپرس و
ئاگاداری سنوور؛ مهزهموان. (مرزدار)
مهزرداری : [ناو](۱) پهوتی سنوور
دياريکراوی. (حالت مرزداشتن). (۲) پهوتی
کارگيري و بهرپرسبوونی سنوور.
(مرزداري)

مهزرم : [ناو] پلووسک. (ناودان)

مهزرفان : [ناو] سنوورهوان؛ مهزهموان؛
ئاگاداری سنوور. (مرزبان) < مهزدار
مهزرينگه : [ناو] داموده ستگا؛ پيڅخراوه؛
پيڅخراوه. (اداره؛ پایگاه)

مهپشمين : [ناو] مارشهموون؛ مارشيموون؛
سهرکرده و گهورهی فله (مهسيحي) گهل.
(مارشيمون)

مهرقه : [ناو] پيازداخ. (پيازداغ)

مهرقه و : [ناو] مهرقه؛ گوپ؛ قهبر. (مرقد)
مهريگومير : [ناو] مهرگ و تيا چوون. (ب)
پهوتی قهتيکهوتن؛ مردنی زور له ناو په مه -
يان جه ماوه ردا پهيدا بوون. (مريگومير)
مهريگونه : گولوله کردن و پيچاندنه وهی
ههرشت. (گلوله کردن و پيچیدن)

مهريگه مويش : [ناو] مهريگه موش؛ ژه -
هري ئارسنيک؛ ژه هري مشک کوژ.
(مريگموش)

مهريگهمار : [ناو] ته له مار؛ گياييکه له
کورديستان زوره له قهديمدا هاپاوهی ميوه -
کهی له گهل زرينقدا گهرديکي لي دروست

دهبوو که ماری کوپړ دهکرد، بو سياتيک
(په نمانی دهمار) به که لکه. (پانه -
ترو؛ خاورک؛ کبر)

مهريگهمه له : [ناو] (ب)مه له چاک نه زانين.
(کنائی، خوب شنابلندنودن)

مهپموول : [ناو] پره؛ سفري پره؛ سفريه -
ی به رزا. (دو دندان گراز)

مهپمپرش : [ناو] هومایی؛ بلووری؛ شاخ -
بزی؛ بالبالی؛ به لووری؛ مهپمپرشا؛ موری.
(چلوار)

مهرنای : مراندن. (ميراندن)

مهپمپير : [ناو] پانه پيره؛ دانه مهپ؛ رانه مه
رهينانه وه بو نزيك گوند له نيوه پرودا بو
دوشين. (گله رابرای دوشيدن نزيك آبادی -
آوردن)

مهريمووز : به نه زموون؛ دونياديتوو؛
پوخت. (دنيادیده؛ باتجربه)

مهز : لا؛ کن؛ پال؛ بال؛ نک؛ تهنيشت.
(نزد؛ جنب)

مهز : مهزن؛ (مهز، مهزی، مهزویی، مهزدا)
له ئاويستادا به واتای گهوره هاتووه و وشه -
ييکی زور کوئی کوردیيه. (بزرگ؛ کبير)
مهزاختن : له هه راکه گيران؛ خراب کردن؛ له
دهستان. (خراب کردن)

مهزاد. [ناو] کی زياد؛ جوړيک فروش وهک
هه پاج به هه رکه س قيمه تی زياتر بدا.
(مزايده)

مهزار : قهبر؛ گوپ؛ گلکو. (قبر) +
مهزارگه : زياره تان؛ قهبرسان؛ گوپستان.
(گورستان)

مهزانه : (۱) زانینت نه‌ییت؛ ناگات لی‌نه-
بیٚت. (ندان). (۲) تومه‌ز؛ تمه‌ز؛ مه‌منا؛
تومه‌یژه؛ تومه‌لی. (تونگو)

مه‌زحه‌که : [ناو] گالته‌جار؛ گالته. (مسخره)
مه‌زدا : مه‌ز واتا گه‌وره و (دا)بوی هه‌یه که
یه‌کی له‌سی و شه‌ی (دارا، دانا، دانهر) وه-
رگیراییٚت. (مزد)

مه‌زده‌ک : مروقیکی کورد بوو که نایینی
مه‌زده‌کی دامه‌زراند و له پاشان خو‌ی و
شو‌یگرانی به‌دهستی نه‌ه‌وشیره‌وانی شای
ئی‌ران کو‌ژران. (مزدک)

مه‌زده‌کی : [ناو] شو‌یگری دینی مه‌زده‌ک.
(مزدکی)

مه‌زراح : [ناو] مه‌زهره‌ق؛ مزراق؛ مزراح.
(گردنا)

مه‌زره‌که‌وان : چاپخان‌چی. (چاپخانه‌چی)
مه‌زغنه : [ناو] خانوویک که چاوه-
چاوه (دیودبو) و ژوور ژوور به‌کری بدری.
خانه‌ای که اطاق اطاق کرایه داده شود)

مه‌زگی : [ناو] (مه‌ز) واتا گه‌وره (گی) واتا :
گه، گا، جیگا، گه‌وره جیگا؛ جیگای گه‌وره؛
جیگای به‌ری‌ز؛ جیگای به‌روومه‌ت؛ مزگه-
وت. (مسجد)

مه‌زگیت : [ناو] مه‌زگی؛ مزگت؛ مزگه‌فت؛
مزگه‌وت؛ مزه‌وت؛ مالی‌خودا؛ خانه‌ی-
خودا. < مه‌زگی (مسجد)

مه‌زناندن : [چاوگه‌ت] حورمه‌ت گرتنی زو-
ر؛ گه‌وره کردن له‌لای خه‌لک؛ مه‌زن کردن.
(بزرگ داشتن)

مه‌زووک : [ئاوه‌لناو] نه‌زوک؛ میوینه‌یی که

بی‌چووی نابی. (نازا)

مه‌زه : کورت‌کراوی ناوه‌کانی مه‌رزیه
وموزه‌فه‌ره. (مخفف اسم مرضیه و مظفر) +

مه‌زه‌چیشتن : [چاوگه‌ت] تام کردن؛
میلاک کردن. (مزه کردن)

مه‌زآلک : [ناو] قاپوولکه‌ی سهر؛ قاپیلک؛
قاقلوک؛ کاپوولک؛ کا‌زه‌لک؛ کاسه‌ی سهر.
(جمجمه)

مه‌زگی ئیسقان. مه‌زگی ئیسک؛ مه‌زگی-
لوولاک؛ موخی ئیسقان. (مغز استخوان)
مه‌زه : نیسک؛ مه‌زو؛ نو‌زی؛ می‌زو‌ی.
(عدس)

مه‌ژی‌ر : پسپو‌ر؛ زانا؛ کارزان. (متخصص)
مه‌ژی‌وشک : می‌شک‌وشک؛ قسه‌ ناحالی
که ههر له‌سهر بوا‌ری فیکری خویدا ماوه؛
فکر کو‌ن؛ کو‌نه پهره‌ست؛ بیر گرساو؛ د‌زی
پشکه‌وت‌خواز و نو‌ی‌خواز. (متحجر)
مه‌ژی‌هشک : < مه‌ژی‌وشک

مه‌ست‌که‌ر : (۱) [ناو، بک] که‌سی که مه‌ست
ده‌کا و شه‌راب ده‌خواته‌وه. (کسی که مه‌ست-
میکند) (۲) [واوه‌لناو] ههرشتی بیته‌ه‌وی
سهر خو‌شی. (مسکر)

مه‌ستووره : ناوه بو ژنان؛ ناوی مه‌ستووره‌ی
ئه‌رده‌لان ژنه شاعیری به‌ناوبانگ.
(مستوره)

مه‌سه‌ف : [ناو] ته‌پکه. (نوعی دام‌پرندگان)
مه‌سه‌و : [ناو] مه‌زه‌و؛ مه‌زه‌ب. (مسب)
مه‌سیح : هه‌زهره‌تی عیسا پی‌غه‌مبه‌ر. (عیسی
مسیح)

مه‌سیحی : [ناو] خاچ‌پهره‌ست؛ فه‌له؛ فه‌لا.

(مسیحی)

مه سیحیهت : خاچ په رهستی؛ پربازی مه-
سیحی بوون. (مسیحیت)

مه شکه دو: [ناو] (۱) جوړیک ماری کورت و
قهویه. (۲ب) مه شکه ی جیگای دو یان
پرله دو؛ پیاوی زگ زلی پیده شو-
بهینن. (نوعی مار. مشک دوغ)

مه شکه پان : [ناو] شلکه ی پان؛ نه رمه پان.
(نرمی ران)

مه شکه رهک : [ناو] مه شکه دره؛ جوړیک
کولله یه (سوز و په شه) و به دهنکی بهرز
ده خوینی. (نوعی ملخ بزرگ باصدای
بلند جیرجیرک آسا)

مه شکه سکه : سکه مه شکه؛ به مروقی زگ
زل ده لین. (شکم گنده)

مه شکه لاق : [ناو] مه شکه لوولاک؛ به له-
ک. (ساق پا)

مه شکه لوولاک : < مه شه لاق.
مه شکه و مه لآن : [ناو، ت] ده زگای مه شکه؛
مه شکه یا گاوس به سیپاکه یه وه. (مشک-
وسه پایه اش)

مه شه یی : [ناو] مه شه دی؛ که سیک که
چوو بیت بو زیاره تی تیمامی هه شته می
شیعه؛ زیاتر له ناو شیعه دا باوه؛ (مشدی)
(۲) خه لکی مه شه ده. (مشهدی)

مه عده نووس : [ناو] مه ده نووس؛ شانوکې؛
جافری. (جعفری)

مه عزمه : [ناو] له مه حزمه ری ثاره و ییه وه
هاتووه، نوو سینگی (ماره و ته لاق) یا
نوسینگی (قه باله) و به لگه ی ملک و

خانوو. (دفتر خانه)

مه غلا : [ناو] مولگه؛ جیگای مولدانی په-
شه و لآخ. (جای استراحت گاوها)

مه فادار : [ناو، لئاو] به له شت و موفا؛ سوو دو-
قازانچ دار؛ موفا دار؛ به فایه. (بهره دار)
مه فشه ن : [ناو] مه شفه ن؛ تاته شوړ.
(تخت مرده شویی)

مه فلاندن : [چا و گه، ت] پهنګ پیاساوین؛
پهنګ کردن؛ پهنګان دن. (رنگ کردن)

مه فلین : [چا و گه، ت] پهنګ تیساویان؛ په-
نګ کران. (رنگ شدن)

مه قهر نه : [ناو] ماکاروونی؛ جوړیک هه-
رشته؛ هه رشته فهره نگی. (ماکارونی)

مه کرو : < موکر
مه کیشو : مه کیشوو؛ ده کیشم؛ نه کیشم.

(می کشم)
مه لالان : نه وان ده لالیانه وه؛ ده لالینه وه؛
ده پارانه وه؛ ده پارایه وه؛ ده لالیاه. (التماس-
می کردند؛ التماس می کرد)

مه لالیا : نه و ده پاراوه؛ ده پارایه وه.
(التماس می کرد)
مه لایه : (۱) مه لاس؛ پیش نویژه. (ملا).
(۲) [ناو] سهر به کلاوه؛ بالنیدیکی پوپه داره
به قهرا ریشو لیک ده بیت. (نام پرنده ایست)

مه لحه که : < مه زحه که
مه لخان دن . شاردنه وه؛ دابین کردن؛ هه-
شاردان. (پنهان کردن)

مه لسنین : (۱) په راش په راش بوون؛
وردبوون؛ شکان، وردوخاش بوون. (۲)

ملاس بوون؛ ملاس بوون. (خریدن)

مهموٰله : [ناو] مهمكوٰله؛ مهمكى گچكه.

(پستان كوچك)

مهمووز : [ناو] ماميز؛ مهميز. (مهميز)

مهمى ئالان : شاريكى كهوناراي خاپوور،

كه له كوردستاندا بووه. (نامشهرويرانه-

قديمى)

مهنار : [ناو] مننار؛ مردار؛ بى سهربرين -

مردنى حەيوان. <مردار كردنهوه. (مردار)

مهنهشه : [ناو] لاولاوهى دهرک و په-

نجيره. (الولای درب پنجره)+

مهنجهلى زنجيره دار. مهنجهلى زور گه-

ورهى دهسك دار. (ديگ دسته دار بزرگ)

مهنجهنيك : [ناو] ئارهو كردوويه به مه-

نجهنيق؛ له شهري قهديمدا ئاگر هاويژ

بووه بو بان قهلا له كاتى گه مارودان يان

هيرشكردن وگرتنى قهلاى دوزمن.

(منجنیق)

مهنج : < مهنج

مهندهل : [ناو] (۱) فال؛ وهك؛ پهمل گرتنه-

وه. (۲) حاشا؛ ددان پيدانهنان؛ نه په ژراندن؛ پا

لينه نان. (فال گرفتن. انكار)

مهندين : [ناوه لئاو] بههيز؛ بهقه وهت؛ قه-

لهوى تيكسمر او. (پر قدرت؛ چاق و کوتاه قد)

مهنقهلى كارهبايى : [ناو] مهنقهلى كه به

كارهبا گهرم دهبيت. (منقل برقى)

مهنهج :

مهنهى : [چاوگه، مان. (ماندن)

مهنيجه : مهنيج؛ (مهنيزه، كچى ئه فراسياو

گر اوى بيژهن) ناوى ژنانهيه. (منيزه)

مهوج : [ناو] (۱) شه پيل؛ شه پول؛ مونج؛

كمين كردن)

مهلكه سەن : كرميكه داوه ته نه دروستده كا

و له پاشان بال دهردىنى و هه لده فريت.

(نوعى كرم)

مه لالا : [ناو] نه فهرى نه وهل له كايه ي

ميشين و مهر مهريندا. (نفر اول در تيله بازى)

مه لوک : پياوى كه له مالا كاري ژنانه

ده كا. (مردى كه كار ژنانه انجام مى دهد)

مه لومند : [ناو] مه لون؛ جيگه ي ژيان؛ مه-

لبه ند. (جای زندگى كردن)

مه له پروژه : فرنديكه له پاسارى چوو كتر و

بزوز تره، دمندووكى دريژ و باريكه و شيله-

ي گولان دهمزى و هيلانه كه ي به لقى-

دارندا شوپ ده بيتته وه. (شهد خور)

مه له غانگير : دروينه وانى كه به مه له غان

دروينه ده كا. (دروگرى باداس بلند)

مه له نگ : [ناوه لئاو] جوان و خوشيك؛ قه-

نج؛ شه پال؛ ده لال؛ خوشكوک؛ (زيبا)

مه له ييب : [ناو] مه له هب؛ شه نه؛ شه ن.

(افشون)

مهمان : [ناو] (۱) مه مكان. (پستانها). (۲)

له كورستانى پروژ هه لات له فارسى يه وه

هاتوه و بووه به باو، مندال له جياتى دايه

ده لى مهمان. (مامان)

مهمكه : [ناو] پيچيكي كونكراوه، جيگاي

نهوت هاتنه دهر له چراتوپ و چوونه ناو

تورى چرا؛ جيگاي هاتنه دهر وهى گاز له

چيست لينه رى گازيدا. جيگاي هاتنه ده-

ره وهى بينزين له كار بو راتورى سهاره دا

بو ناو مو توپ. (پستانك)

پیل. (موج). (۲) جاش؛ جاجم؛ نوین پیچ.
(رختخواب پیچ)

مهوز : [ناو] داریکی گهرمه سیریه؛ به
میوه کهیشی ده لاین مهوز. (موز)
مهولانا : < مهولهوی

مهولهوی : ناوی جه لاله ددین موخه ممه د
به هادینی به لخی بووه، ناسراو به مهولانای
رومی خاوه نی دیوانی مه سنه ویی مه عنه -
وی و دیوانی شه مسی تهریزیه که به
زبانی فارسی دایناوه به لام خوئی عارفیکی
مه زنی کورد بووه. (مولوی بلخی؛ مولانای
رومی)

مهولهوی تاهه گوژی : < ف. هن
مهوهر : [کاری ئه مری له چاوگه ی بردن بو
که سیک دووه می تاک] (۱) مه یبه؛ مه یوه؛
نه به؛ مه به؛ (نبر؛ مبر) (۲) مه یبه به ناویدا؛
پیامه که؛ پییدامه که. (فرونکن)

مهوینی : ده بینی؛ نه بینی. (می بینی)
مه هان : [ناو] بی نوژیی مانگانه ی ژنان.
(عادت ماهانه)

مه هبرن : ماوه ی بیژوکردنی ژنی تولدار.
(روزهای ویارزن یاردار)

مه هموز : [ناو] مامیز؛ مه همیز. (مهمیز)
مه هووز : [ناو] مه قیژه؛ میوز؛ مه ویز؛ ماوز؛
مه قیژ. (مویز)

مه ههر : [ناو] شفاعت؛ لایانه وه. (شفاعت)
مه ی : [ناو] مانگی پیجه می سالی زایینی
۳۱ روزه و له یه که می گولانه وه ده ست
پیده کا. (مه) +

مه ی پهره ست : [تاوه لئاو] حه ز له می کهر؛

مه ی خور. (می پرست)

مه یاندار : [ناو] میاندار؛ مه یاندار؛ مه یدا -
نداری زورخانه؛ سه رده سته ی پالنه وانانی
زورخانه. (میاندار)

مه یانه : [ناو] خه لووزی به رد؛ زوخال سه -
نگ. (ذغال سنگ)

مه یانوووم : ئه مگه یینی؛ ده مگه یینی. (مرا -
می رساند)

مه یهنگ : [ناو] مه بیانگ؛ مه یخانه.
(میخانه)

مه یجیر : اند؛ [ناو] ده رجه ی عه سکه ری
له ئه رته شی ئینگلیز و ئه مریکا دا؛ به رانبه -
ری سه رگورد. (سرگرد)

مه یدان دان : [چاوگه ت] مه یدان ییدان؛
پوویدان؛ به ده مه وه دان؛ پیدان؛ ماوه پیدان.
(میدان دادن)

مه یده : (۱) کاری ئه مری له چاوگه ی دان
بو که سیک دووه می تاک] مه یدمری؛
پی مه ده؛ دل هه ریبه کیکه مه یده به هه زار.
«فولکلور» (۲) ئاردی دووچار له هیلکه ک
دراو. (آرد دو بار الک شده)

مه یده فان : [ناو] نانه وا؛ نانپیز. (نانوا)
مه یره : (۱) مه ی هیئه؛ ته نیاوهره که س -
له گه ل خو ت مه یره : که س له گه ل خو ت
مه هیئه. (میاور). (۲) < مه یله ۲

مه پرژه : [کاری ئه مری له چاوگه ی پرژتن -
بو که سی دووه می تاک] کلی پیامه ساوه؛
کلچوکی پیامه هیئه؛ چاو ت مه پرژه :
سوورمه ی تی مه پرژه. (سرمه نکش).
(۲) قلمی مه ده ره وه؛ بلاوی مه که وه؛

ئاوھەمەپېژە؛ مەپېژنە؛ مەپېژنە. (نرېز)
 مەيل نان : مەيل وەلاتان؛ لەبەر بردنەوھى
 خۆشەويستى. (فراموش کردن محبت و -
 دوستى و عشق)
 مەيلە : (١) سەر بەست لە کردنى کارى؛ مە-
 يلەيە : ھەر کەس بە مەيلى خۆيەتى. (دل-
 بخواھى) (٢) مەيلە، يان مەيرە، لۆرک و
 پەنيرى تېکە لاو. (پنير و لور مخلوط)
 مەيو : ديت؛ دى؛ تيت. (مى آيد)
 مەيوھ : (٢١) [کارى ئەمرى لە چاوەگى
 بردن بو کەسيک دووھەمى تاک [مەيە؛
 دورى مەخەوھ. (نېرش). (٢) پيامەکە؛
 پيامە چەقنە. (فرونکن). (٣) مەييوھ؛
 گرساوھ. (منعقدشده). (٤) ميوھ؛ ميوھ. (ميوھ)
 مەيەز : [ناو] مەيەس؛ مېش مەگەز.
 (مگس)
 مى : [ناو] سېھەمىن نوټى مۇسقىا. (مى)
 ميتکنە : < ميتوولکە.
 ميتوولکە : [ناو] ئەسپى وردى تازە لە
 ڤشک (گەرا) دەرھاتوو؛ ميتکنە.
 (نوزادشپش)
 ميتەل : [ناو] دۆشەک؛ دۆشەکە. (تشک)
 ميتين : [ناو] ھەلماتين بە ميتە داکردن؛
 مەپمەپين. (نوعى تيله بازى)
 ميچ کوت : تەژى کردنى ھەمار يا ھەر
 ژووړى تا ميچ؛ ھەمارى کا ميچ کوت لە-
 کايە : واتا سەر ليو پەرە. (تاسقف پر کردن
 انبار)
 ميچکە : [ئاوھەلناو] (ب) پياوى ئارپەلە و ژن
 ئاسا؛ ژنانيلە. (اخلاق زنانه داشتن مرد)

مېخ سکە : [ناو] گولمېخى سەرپانى ئاسن.
 (گل ميخ سريهن)
 ميديا : [ناو] ميللەت و دەولەتى ماد کە کورد
 نەتەوھى ئەوانن؛ دەولەتى ماد. (ميديا؛ ماد)
 ميروا : گونديکە پاليداوھ بە بوکانەوھ.
 (ميرآباد)
 ميروادەلى : عەشیرە تېکن لە پشدر. (نام-
 عشيرەى در پشتد عراق)
 ميردەزموکە : [ناو] ميردەزمە؛ سەنگ
 سواربوون (کاووس)؛ مۆتە؛ مۆتەکە.
 (کابوس)+
 ميرگەشە : [ناو] ميرگ؛ چيمەن؛ ميرغوزار.
 (مرغزار چمن)
 ميرمندال : [ناو] لاو؛ گەنجى کەم تەمەن؛
 تازە لاو. (نوجوان)
 ميروولە کردن : [چاوەگەت] سەرەتاي وە-
 کول هاتنى تراو. (اوایل جوش آمدن-
 مايعات)+
 ميروولە عەجەمانە : [ناو] جوړيک ميلوورە-
 ى گەورە و گازگرە. (نوعى مورچه)
 ميرەدى : گونديکە لە باشوورى سەقز.
 (ميرده)
 ميرى ميران : [ناو] ئەميرى ئەميران؛
 سولتان. (سلطان)
 ميز : [ناو] چرپاي لە سەر نووسين. (ميز)
 ميزا : [ناو] ميرزا؛ خویندەوار. (ميرزا)
 ميزافک : [ناو] ميزاو؛ ئاوھە باريکەى
 کوپرەکانى؛ شوپاوەى کەم. (آبباريکه)
 ميزان . [ئاوھەلناو + ناو] (١) رادە. ئەندازە.
 (٢) بەرانبەر. (٣) کوک؛ لە يەک کوک دا؛

دووسازی هاوکوک، (۳) دروستبوونی
شتی وه ک کاتژمیر، کات ژمیره که ت
میزان که. (۴) مانگی حهوتهمی سال^۲یه -
که مانگی پاییز. (۵) پاژی جیاکراوه به
دوو هیلی نهستوونی له سهر پینج هیلی
ئاسویی نوتی موسیقا. (۱و۲و۳و۴و۵)
میزان)

میزراب : < مزراب.

میز که ف کردن : هاتنه سهر بار؛ که یف له
نه نجامی کاری هه لسان. (کنایی تمایل پیدا -
کردن برای انجام کاری. اشتیاق داشتن)
میژوینه : [ناو] نیسکین؛ میژوینه.
(عدسین)

میژه کار : [ناو] چاودیر؛ زیره فان؛ زیره وان.
(نگهبان)

میژونک : [ناو] شه مشه مه کوپره. (خفاش)
میژومه مار : [ناو] نیسکه تاله؛ گیاییکی ژه -
هرداره و به ره که ی خره. (عدس تلخ)
میسواک : فد : [ناو] سیواک؛ ددان شور.
(مسواک)

میش : مهر؛ گورگومیش : به یانی زوو یان
ئیواره ی درهنگ وهخت که گورگ و مهر
له یه ک جوی نه بنهوه. (میش) +
میش : [ناو] ههنگ؛ کرمیکه له زستاناندا
له ژیر پیستی ره شه و لاخ پهیدا ده بیست و -
هه لده قویی و له هه ولی به هاردا له پیست
دیته دهرهوه. (نوعی کره زیر پوست گاو) +

میش کوژ : [ناو] که و گیر ئاساییکه له
نایلون بو لیدان و کوشتنی میش و میرووی
بالدار؛ (ب) دهر مانگه لی^۶ که میش له بهین

ده بهن. (مگس کش)

میشک وشک : < مهژی وشک

میشکی کهر خواردن . (ب) درهنگ حالی
بوون؛ درهنگ تیگه یشتن یا هه رتینه گه -
یشتن له مه بهست و قسه. (مغز خوردن)
میشگره گیا : [ناو] میشه گر؛ گیاییکه گه -
لاکه ی شيله ییکی خهستی له سهره که
میش پیهوه ده چه سپی؛ بو قو خه ره شه و
ئیشی گه روو باشه؛ له کوردستاندا زوره.
(دیونه؛ گیاه مگس گیر)

میشوله بهند : [ناو] په شه بهند؛ پیشکه بهند؛
چادریکه له والی ناسک که شهو له ناویدا
ده خهون. (پشه بند)
میش و مه گز : [ناو، ت] (ب) جرو جانه وهه.
(حشرات)

میشه گز : [ناو] (۱) گول بانوو؛ جوړیک
میشی سهوز رهنگی چزووداره. (مگس -
نیش دار). (۲) موز. (مژمژ)
میشی سرکه : [ناو] میشوله ییکه میوه ی
کون هه لیدینی؛ زیاتر له سهر سرکه و
شه راب ده نیشی. (مگس سرکه)

میفانگه : [ناو] میوانخانه؛ مه یمانخانه.
(میهمانخانه)

میکانیک : فرد؛ ند؛ اند : [ناو] به شیی له
زانستی فیزیک که سه بارهت به وزه و هیز
و کاریگه ری له سهر تن ده کوئیته وه.
(مکانیک)

میکانیک : فد؛ فرد؛ اند : [ناو] وهستی
دروست کردنه وهی ماشین به تاییهت سه -
یاره. (مکانیک)

میکووک : [ناو] نامرازیکی جو لاییه؛ شه پوپه. (وسيله ای در جولایی) +

میگان : دامنه چه قان؛ نووینک؛ مینگوین؛ نینگوین؛ بهر که ل. (ماده گاوسه ساله) میگون : < میگان.

میل : جوړیک گلی ورده ئاو پته ی پړونی به زره کی ده که ن و ده بیته به توونه یان به تانه. (مل)

میل : جووتی کوته داری خه پاتیکراوی ده سکاره له زورخانه وهر زشی پیده که ن : (میل) +

میل : شیشی خر که له زه مانی قه دیمدا سووریان ده کرده و به چاوی تاوانبارانیاندا ده کیشا و کوپریان ده کردن. (میل)

میل : شیشی کاموا چنین. (میل بافتنی)

میل : میل؛ هیل؛ خهت؛ میل میل؛ خهت- خهت؛ پی پی؛ خال و میل؛ خهت و خال. (خط)

میل کیشان : (ب) میله ی سوورمه بوو به چاودا کیشان و کوپر کردن. (۲) چاوپشتن. (۲۰۱. سرمه کشیدن)

میللی : [ئاوه لئاو] پیوه ندیدار به میله ته وه؛ شتی میله هت. (ملی)

میلودی . فرد؛ فد؛ اند : [ناو] دهسته وازه ی موسیقاییه، چند نو و دهنگ که پرسته- ییکی موسیقایی پیک دینن. (ملودی)

میلودیکا : [ناو] نامیریکی موسیقاییه که به - فوو لیده ری و دوو گمه داره وه ک ثورک. (ملودیکا)

میمن : میوان؛ مهیمان؛ میقان؛ مه هقان. (۱. ب) خهرجی که سیک له نه ستوی که- سیکی تر؛ ثم نه هاره که س له م پرستورانه پارمندها هموو میوانی منن؛ با پروین بو سه فدر خهرجه که ی میوانی منی؛ خولکی دووکاندار و فروشیار : پارمه ده میوان به. (۲) له میوانخانه ژوور به کری گرتن و مانه وه؛ ثم میوانخانه نه مسال میمانی که م بوو. (۲۰۱. مهمان) +

میمنک : [ناو] خونچه ی دار که له پاشان ده پشکوی و ده بیته گول. (شکوفه)

میمل : [ئاوه لئاو] میمل؛ به لا؛ ثافت؛ دژ؛ خه نیم؛ دوژمن. (بلا؛ ضد)

میمی : گوپردراوی ناوی مریه م. (بجای نام مریم گفته میشود)

میناک : (۱) زهر. (زهر). (۲) وهک؛ له- گوین؛ وه کو. (مانند)

مینج : [ناو] جوړیک یاری له سهر په ره ییکی چوار گوش که به تاس (موره) هه- لختن ده کری. (منج)

مینک : [ناو] زینده وه ریکه له مشک گه- وره تره و پیستی به هاداره؛ قیژه ک. (مینک)

مینگی یی : [ناو] بهو پیت و وشه ده لین که له که پودا مینکه دروست ده که ن وهک (ژه- نگ؛ دهنگ؛ منگ). (حرف و کلمه تودماغی)

میوان پهروه ر : میوان چهوین؛ میوان دوست؛ میوان خوشه ویست؛ میهمان نه واز. (مهمان- پرور؛ مهمان نواز)

میواندار . (۱) که سیک که میوانی زور

بوڻيت. (۲) خانه خوی. (۳) راسپاردهی
 پڻڪراوی بو خرمهت کردن به میوانانی
 نهو پڻڪراوه. (۴) کهسیک که کاری
 خرمهت کردن و پاگهیین به کاروباری
 موسافیری باس (ئوتووووس) و فروگهیه.
 (۱ و ۲ و ۳ و ۴ مهماندار)

میوان هه وڻن : [ئاوه لئاو] میقان هه وڻن؛
 میوان نهواز؛ میوان دوست؛ خانه خوئی به-
 خولک. (مهمان دوست)

میوره : [ناو] چری ولقی هه لپاچراوی داره
 میو. (شاخه های بریده شده مو)

میوژه : [ناو] دهنکه تری وشکه وه بوو له
 بهینی هیشو تریدا. (دانه های خشک شده-
 بین خوشه انگور)

میوژه رهشکه : [ناو] میوژی تری رهشه.
 (مویز سیاه)

میوژه مه لی : [ناو] میوژه مه لا؛ میوژه مه له؛
 جوړیک میوژه. (نوعی مویز)

میوژه مارانی : [ناو] هه نگووره مار؛ گیاییکی
 ژهرداره و زورخواردنی بشهیه؛ خواردنی
 پوژی سی دهنک له تووه کهی تا پازده روژ
 ده بیته هوئی بهر خستنی تولدار. (انگور-
 فرنگی؛ انگور مار)

میوین : (۱) مشه مای له میو هه لکیشراو.
 (آغشته به موم). (۲) پشتوینی سی کریمی
 زه پرده شتیان به نیشانهی سی-
 درووشمی (کردار و وتهو نیهت) ی چاک.
 (کمر بند سه گره زردوشتیان)

میهران : شاریکه له باشووری ئیران سهر
 به نیلام. (مهران)

میهره جان : [ناو] ئاهه نگی گشتی؛ جوړیک
 جه زن و شانوی گشتی؛ جه زن ناسا؛
 فیستیوال. (جشنواره)
 میهره قان : [ئاوه لئاو] میهره بان. (مهربان)
 مییهل : [ناو] میگهل؛ ران؛ رانه مه؛ رانه-
 پهز. (گله گوسفند)

ماتریالیسم : فرد. اند. پ‌یازیکی فله‌سه‌فیه
 که (ماک) به راستییکی سه‌ره‌تایی و (ئه-
 زه‌لی) ده‌ناسیت. (ماتریالیسم)
 مارکسیسم : فد. فرد. اند. ناموژده‌ی فله‌سه‌فی
 و رامیاری کارل مارکس له‌سه‌ر بنه‌مای
 ماتریالیسم و شووسپالیسم. (مارکسیسم)
 مارکسیسم لینینیسیم : فرد. فد. به‌ره‌می
 لیکدانه‌وه‌ی لینین له مارکسیسم-
 (مارکسیسم لینینسم)
 مازوخیست : فرد. فد. تووشی نه‌خوشینی
 نازار خوازی هاتوو. (مازوخیست)
 مازوخیسم : فرد نازار خوازی؛ نه‌خوشینی
 که مروّف به نازار و سووکایه‌تی به‌سه-
 رهاتن له لایه‌ن گراوه‌وه کاژیر ده‌بیّت.
 (مازوخیسم)
 ماسک : فد؛ اند؛ فرد؛ ده‌مامک؛ رووبه‌ند.
 (ماسک)
 مافیا : ایتالیا؛ فرد؛ فد؛ اند؛ ناوی
 پ‌یخراویکی خراپه‌کار و پیاوکوژه که له
 دوورگه‌ی سسیلی ئیتالیا دروست بوو؛
 ناوی هه‌ر پ‌یک‌خراوی پیاو کوژ
 (تیرپورپست)ی نه‌هینی و شاراه. (مافیا)
 ماکرووه‌یف : اند. فد. (۱) مه‌کرووه‌یف : که-
 رسته‌ییک بو گهرم کردنه‌وه‌ی خوراک به
 هو‌ی شه‌پولی مه‌کرووه‌یفه‌وه. (۲) در‌یازی
 شه‌پول له یه‌ک تا سی میلیمه‌تره‌وه.
 (۱ و ۲. ماکروویو)
 ماکزیموم : لانی‌زور. زورترین. بان‌ترین

ناست. (ماکزیمم)
 ماکسی ژووپ : ماکسی ژووپ. کراسی در‌یژ
 تا قولاپه. (ماکسی ژوپ)
 ماکیاولیسم : پ‌یازی رامیاری نیکولۆ
 ماکیاولی. که‌پای‌وايه له رامیاریدا درۆ و بی
 نه‌خلاق‌ی بو گه‌یشتن به ئامانجی رامیاری
 ره‌وايه. (ماکیاولیسم)
 مانور : ره‌وتی خو پ‌اهینانی هی‌زی چه‌کدار
 بو شهر. (۲) بارودوخی مه‌یدانی شه‌رگوپین
 به هی‌رش یا کاری پیوستی عه‌سکه‌ری.
 (۱ و ۲. مانور)
 مانیکور : فرد؛ فد؛ لاک‌ی ناخوون‌ره-
 نگکردنی ژنان. (لاک‌ناخن)
 مونتاژ : فرد؛ فد؛ اند؛ (۱) کار و ره‌وتی
 خسته‌سه‌ریه‌ک و پ‌یکه‌وه‌نانی پاژگه‌لی
 سه‌یاره یان که‌ره‌سته‌گه‌لی مو‌تورپی یا
 کاره‌بایی. (۲) له پال یه‌ک دانانی پاژگه‌لی
 فیلمی سینه‌مایی یان شری‌ت یان نووسراوه
 یان هه‌ر ئامیریک بو به‌دییه‌نانی به‌ره‌ه-
 میکی پ‌یک‌ویک و ته‌واو. (مونتاژ)
 مه‌شرووته : عد؛ فد؛ ئه‌م وشه‌کوردی نییه
 واتا حوکمات و پ‌ژی‌می مه‌شرووته.
 (مشروطه)
 مه‌لات : [ناو] مه‌لات؛ قور یا چیمه‌نتوی
 گیراوه بو دانان له به‌ینی به‌رد و خشتی
 بینادا. (ملاط)
 مه‌لاس : فد؛ فرد؛ اند؛ شه‌ربه‌تی خه‌ستی
 ناوی چو‌نده‌ر پ‌یش ئه‌وه پالوته بکری یا
 بیته‌ شه‌کر له فابریکا؛ بو دهرمان و به-

هیزی له ش که لکی هه یه. (ملاس)
 مه لامین : (۱) جوریک پلاستیکی رهق بو
 چیکردنی دهوری و دهفر. (۲) دهفری
 دروست کراو له مه لامین. (ملامین)
 مه لیله دۆزی : فد: [ناو] به زه نگیانه نه -
 خشاندن: دادوورینی زه نگیانه به قوماشدا;
 بهرهمی ئه وکاره. (ملیله دوزی)
 مه نغ : بهرگری; وشه ییکی ئاره وییه و له
 کوردیدا به واتای لومه کردن به کاردی.
 (سرزنش)
 مه یجیر : اند. دهره جهی عه سکه ری له
 ئهرته شی (سو پای) ئینگلیز و ئه مریکا دا.
 به رانه ری، سهرگورد. (سرگرد)
 میترا ئیسم : خور په رسته ی. روجیار په رسته ی.
 (آفتاب پرستی)
 میتینگ : اند؛ فرد؛ فد: خو پیشاندان و کوپ
 بهستن بو دهر برینی هه ست وخوازه. (میتنگ;
 تظاهرات)
 میچکاندن : داگرتنه خوار؛ هینانه خوار.
 (پایین آوردن)
 میزانپیلی : فد؛ فرد؛ هه له ک لیدان و
 رازاندنه وهی مووی سهر. (میزانپیلی)
 میزانسین : فرد. فد. په وتی ریکخستنی که -
 ل و پهل و جیی ئاکته ره کان له سهر شانۆ

یان جیگهی وینه ی فیلم هه لگرتن.
 (میزانسن)
 میسیونیم : فرد. فد. ئه ندای لیژنه ی به -
 ریکراو زیاتر بو بانگه شه ی دینی مه سیح.
 (مسیونر)
 میکروفون : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ئامیری
 دهنگ زیاد کردن له بلیندگووه؛ که رهسته -
 یی که شه پو لی دهنگ ده کاته شه پو لی
 ئیلیکتریکی بو بلاو بوونه وهی به هیژتر یان
 بو تو مار کردن. (میکروفن)
 میلیتاریسم : فرد. فد. حوکماتی هیزی چه -
 کدار و عه سکه ری. (میلیتاریسم)
 مین : قوتوو یان بهسته ی پر له ته قه مه نی
 که به گوشاردان یان پا پیدانان یان گوشار
 له سهر هه لگرتن یان گهرما ده ته قیته وه.
 (مین)
 مینۆ : فرد؛ فد؛ اند: پیپرستی خوارده مه نی له
 نادى و په ستوران. (منو)
 مینیاتۆر : فرد؛ فد: [ناو] وینه کیشانیکی
 تاییه ت که دوور و نزیکى (پرسپیکتیف) ره -
 چاو ناگیری. (مینیاتور)
 مینی ژووپ : [ناو] کراسی قوله و کورتی
 ژنانه که داوینی ناگاته ئه ژنۆ. (مینی ژوپ).

نئاندرتال^۱: [ناو] ئينسانه کانی سهره تاي پهيدا
بوونی ټاگر که له نه شکموته کانداه ژيان.
(نئاندرتال)

نټوپان: فرد؛ فد: [ناو] نټوپان؛ تهخته ده-
ستکرد له بره دار و چه سب. (نټوپان)
ناټارام: [ئاوه لټاو] بې قهرار؛ نه سرموت؛ بې ټو-
قهر؛ ټالوز؛ ناته من. (ناټارام)
ناټارامی: [ناو] ټوقره لټپر او؛ بې قهراری؛ حه-
جمان لټپر او؛ حاله تی شه پوشوږ، ناته منی.
(ناټارامی)

ناته من: [ئاوه لټاو] جیی مه ترسی؛ پموتی نه-
مین نه بوونی شوینی. (ناامن)
ناته منی: [ناو] نه بوونی ټاسایش؛ نه بوونی
هیمنایه تی. (ب) شهر و پشیوه له شوینی کدا.
(ناامنی)

نابان: [ئاوه لټاو] (۱) نه بان؛ ټاژالی که ناهیلی
بیچووه که ی بیمړی. (بزم تنفر از بزاله اش).
(۲) قه لیس؛ تووږه. (عصبانی). (۳) ناته با؛ توږاو.
(قهر کرده)

ناباوه پری: [ناو] بې پروایی؛ بې مومانه یی؛ په-
وتی پروا پینه کردن. (ناباوری)
نابه رامبه ر: [ئاوه لټاو] ناته راز؛ له چونه تیدا وه کی
یه که نه بوون؛ یان فخر و جیاوازی له بهرانبه ر
یاسادا. (نابرابر)

نابه لهو: [ئاوه لټاو] نابه له د؛ ناشاره زا. (ناوارد)
نابه هوږ: [ئاوه لټاو] ناږیک. (ناهموار)
نابینا: [ئاوه لټاو] کویر؛ که سیک که نابینیت.

(نابینا)

ناپالم: اند؛ فد: [ناو] سووټینه ر؛ (ب) بومبی
ناپالم؛ بومبی سووټینه ر و گرټیه رده ر. (ناپالم)
ناپه تی: [ئاوه لټاو + ناو] (۱) نه په تی؛ بیهوشی؛
له سهر خو چووی. (بیهوشی) (۲) [ئاوه لټاو]
تیکه لټاو؛ خهوشدار. (ناخالص)

ناپه تیاتی: [ناو] پموتی هوښ له خوږان و
بیهوش بوون. (حالت بیهوشی)
ناپیاگی: [ناو] ناپیاوی؛ ناجوامیری. (نامردی؛
ناجوانمردی)

ناتورخان: [ناو] ټیشکچی بیستان و باغ.
(باغبان)
ناته نی: [ئاوه لټاو] زړه را یان زړه خوشک؛ زړ.
(ناتی)

ناچاندی: نه چینراو؛ نه وه شیندراو؛ نه چیندراو.
(کاشته نشده)

ناخاس: [ئاوه لټاو] خراب؛ شتیک یان که سیک
که چاک نه بیټ؛ نه باش. (بد)

ناخوازه لټا: نه خوازه؛ خاسمه؛ به تاییه ت؛ سهره-
پای نه وه. (مخصوصا)

ناخوون گر: [ناو] ناخوون گیر؛ ناخوون قرتین؛
نینوک بر. (ناخون گیر)

ناخوونگرتن: (ب) نانووخ کولکړدنه وه؛ سهری
ناخوونی درټ قرتانندن. (ناخون گرفتن)

ناخوونین: [ناو] ناخوون؛ نانووخ. نینوک. (ناخن)
ناراو: (۱) هوار که بیکی جافه کانه له ناوچه ی
جوانږو. (نام خیمه گاه بیلاقی ایل جاف).

(۲) ناردراو. (فرستاده). (۳) ژاراو؛ تالآو. له جیاتی
 دهر د و سندان دموتری؛ ژه قنه مووت. (زه رابه)
 نارچه : [ناو] حه شارگه؛ ره بت. (کمین گاه)
 ناردنه وه : گه پاندنه وه؛ قه زفراندن؛ زفراندن؛
 دووباره ناردن. (برگرداندن)
 نارستان : [ناو] باخی هه نار. (انارستان)
 نارگیل : [ناو] نالگیر؛ که شکول؛ داریکه له
 داری خورما ده چی؛ میوه که می گه وریه و له
 که شکول ده کا؛ رهنگی قاوه بییه و پیشال ده-
 وری گرتووه؛ ده لّین پرونی نارگیل بو بهرگری
 له وهرینی مووی سهرباشه، میوه ی نارگیلی
 وشک له گهل کاکله گويز و بادام و
 تووشیرین بو نه زوکی باشه. (نارگیل)
 نارنجبو : [ناو] لیمو. (لیمو).
 ناروجه : [ئاوه لئاو + ناو] نارنجی؛ بهرهنگی
 نارنج. (نارنجی)
 ناروهن : [ناو] جوریک داری جهنگه لّیه و سه-
 خته داره. (نارون)
 نارچه تی دروستکردن : (ب) کیشه دروست
 کردن؛ گچهل بو که سیک دروستکردن.
 (ناراحتی درست کردن)
 نارهبایی : [ناو] ناقایلی؛ پازی نه بوون له که
 سیک یان کاریک؛ نارازیوون. (نارضایتی)+
 نارهنار : [ناو، ت] له زور جیدا (ل) ده بیته (ر) وه
 ک (مال) ده بیته (مار) بو ی هه به وشه ی نارهنار
 له (نالهنال) ه وه هاتبیت به واتای نالین و له بهر-
 خووه لوورهلوور یان ویره ویرکردن یان له بهر-
 خووه گووانی وتن. (زمزمه کردن ترانه)+
 ناری : کچ و ژنی شهرمیون و کهم پروو؛ ناوه
 بو ژنان؛ (نام زنانه؛ زن و دختر کمرو)
 ناری قهلا : [ناو] نارین قهلا؛ جیگاییکی بهرزه

له ناوه پاستی شاری سه قزدا له گهره کی ناو
 قهلا؛ بو ی هه یه له (ناری نارمیه وه هاتبیت به-
 واتای ناو) و نارین قهلا بووبیت که ئاته تشگا
 یان ناو رگای زه پده شتی کهان بووبیت، چوونکا
 زوربه ی ناو رگاکانی زه پده شت له جیی بهر زدا
 دروستکراون. (نام قلعه شهرسقر)
 نارپکی : [ناو] نه گونجاوی؛ نارپستی؛ ناکوکی؛
 فیلاوی؛ ئاته بایی. (ناراستی). (۲) پر که ندوله-
 ندی؛ پر که مندو کووسی؛ لاروله ویری. (ناصافی؛
 ناهمواری)
 ناز بالگهه : [ناو] ناز بالنج؛ بنسهر. (نازابالش)
 ناز بالیف : [ناو] نازبالگهه؛ نازبالنج؛ سهرینی
 چووک. (نازابالش)
 نازار : نازدار؛ ناوه بو ژنان. (اسم زنانه)+
 نازانم : چووزانم؛ چه دزانم؛ چه دزانم؛ چ نازانم.
 (نمیدانم)
 ناز که فس : ناز و خه مزه ی ژنی که لّیی نا
 کالّیه وه. (ناز کردن زنی که برا زندهش نیست)
 ناز کی : [ناو] ناسکی؛ (۱) ناسکی ناوه بو ژنان.
 (اسم زنانه).
 ناز کیشان : ناز هه لگرتن؛ کیشانان نازان. (ناز-
 کشیدن)
 نازگول : ناوه بو ژنان (اسم زنانه)
 نازم : [ناو] (۱) که سیک که نه زم و زهر ب
 (ریتم) ی گووانی تیک نادا. (۲) جینشینی
 مودیری مه دره سه. (ناظم)
 نازناف : ناسناف؛ ناسناو؛ نازناو؛ له قه می هه-
 لّیزارده. (اسم مستعار)
 نازی : ناویکه بو ژنان. (نامی است دخترانه)
 نازی : [ئاوه لئاو + ناو] ههوا داری نازیسیم؛
 ناوی حیزبیک که هیتلیر له ئالمان دروستی

کرد. (نازی)
 ناژتن : [چاوه] (۱) ناشتن؛ به خاکسپاردن
 (دفن کردن). (۲) نه‌مام و شه‌تل چه‌قاندن.
 (نشا کردن و کاشتن درخت)
 ناسازگار : [ئاوه‌لئاو] (۱) که‌سیک که له‌گه‌ل
 که‌سیکدا نا‌خاو‌یت‌ه‌وه؛ ناته‌با؛ نه‌ساز. (۲)
 خو‌راک یان دهرمان پی نه‌که‌وتن (۱ و ۲). نا
 سازگار)+
 ناسپاس : [ئاوه‌لئاو] سپله؛ بی‌نهمه‌ک؛ بی‌ه‌فا؛
 بی‌چاو‌روو؛ پی‌نه‌زان. (ناشکر؛ بی‌وفا)
 ناسته بو : نه‌یه‌یش‌ت‌یت؛ نه‌یه‌یش‌ت‌وی؛ نه-
 یه‌یش‌ت‌ویت. (نگذاشته‌باشد)
 ناسر : ناوه بو پیاوان. (اسم‌مردانه)
 ناسرومالمال : ناوی به‌یت‌یکی کوردییه. (نام
 آوازی کردی است)
 ناسک به‌دهن : [ئاوه‌لئاو] نه‌رمونیان؛ شل‌ومل؛
 ناتله‌نگ زراف. (نازک‌اندام)
 ناس کری : [ئاوه‌لئاو+ ناو] ناسیاو؛ ناسراو.
 (آشنا. شناخته‌شده)
 ناسکه‌نان : [ناو] نازکه‌نان؛ (۱) نانی پان و
 ناسکی ته‌نووری یان ساجی. (نان‌لواش). (۲)
 نانیک که له هه‌ویری کولیره ناسکه دروست
 ده‌ییت و له‌باتی ئاو هه‌ویره‌که‌ی به شیر ده-
 گیر‌یت‌ه‌وه. (نان‌لواش‌ترد)
 ناسکی : ناوی ژنانه‌یه. (اسم‌زنانه)
 ناسناو : نازناو؛ نازناف؛ له‌قه‌می هه‌لب‌ژارده.
 (اسم‌مستعار)
 ناسیاو : ناسراو؛ به‌ناو‌وده‌نگ؛ مه‌نشوور.
 (شناخته‌شده؛ مشهور)
 ناسیلک : [ناو+ناوسیل]؛ نان‌سیلی؛ ناوساجی.
 (گرده دروغ‌ن‌سرخ‌شده. توتک)

ناشتایی : [ناو] سفحانه؛ سب‌حانه؛ سو‌بحانه؛
 نه‌وزاده کو سپیدی د‌خ‌ون؛ نانی که سبه‌ینان
 ده‌یخ‌ون. (ناشتایی)
 ناشته : ناشتا؛ برسی، کو ژسپیدقه هیچ نه-
 خاری؛ له‌خرینی؛ له‌خورینی. (ناشتا)
 ناشته : نیژراو؛ به خاک سپیر‌د‌راو؛ نه‌مامی
 ناشته : نه‌مامی چه‌قینراو. (به‌خاک
 سپرده؛ کاشته)
 ناشته کرن : ناشتایی کردن؛ به‌رقه‌نده خو‌اردن.
 (صبحانه‌خوردن)
 ناشنه‌وا : فد : [ئاوه‌لئاو+ئاو] نازنه‌وا؛ که‌پ؛ (ب)
 ئه‌و که‌سه کو گو‌ه نه‌ده‌ته چ شیر‌ه‌تان؛ که-
 سیک گو‌ی نه‌داته قسه‌وپه‌ند. (ناشناو)
 ناشه‌رعی : دژی ده‌ستووری شه‌رع‌ودین؛ (ب)
 زو‌لم‌و‌زو‌ر و نا‌پ‌ه‌وایی. (ناشرعی)
 نا‌عام‌لاو : [ئاوه‌لئاو] نا‌حام‌لاو؛ رانه‌هاتوو؛ په-
 عه‌مه‌ل نه‌هاتوو؛ (ب) په‌زاگران؛ نا‌ق‌ولا؛ ناعه-
 ملاو؛ ورچی نا‌عام‌لاو، به‌مرو‌قی نا‌ق‌ولاو
 ناشیرین ده‌لین. (بدقیافه؛ زشت)
 نا‌عیلا‌جی : [ناوت] مه‌جبووری؛ نا‌چاری؛ بی-
 دمه‌ره‌تانی. (نا‌علاجی)
 نا‌ف پی‌دان : [ناوت] ناو‌لی‌نان. (اسم‌گذاری)
 نا‌ق‌بری : [جیناو] ناو‌بر‌دوو؛ ناو‌بر‌او. (مذکور)
 نا‌ق‌بین : نا‌قه‌بین؛ نیوان؛ مابه‌ین. (بین)
 نا‌ق‌بین چی : [ناوت] ناو‌ب‌ژی‌که‌ر؛ ناو‌ج‌یی‌که‌ر.
 (میان‌جیگر)
 نا‌ق‌چار : [ناوت] (۱) ناو‌چال. (گود). (۲) قامکی
 ناوه راست؛ هه‌لمه‌قووته؛ زه‌رنه‌قووته؛ به‌رزه-
 ملی؛ تلیاناوین؛ قامکی قووتی. (انگشت وسط)
 نا‌ق‌دوک : [ناوت] نی‌ره‌ژهن؛ نا‌ق‌دو؛ دارمه‌شکه
 که ده‌چی به ناو هه‌ردوو ده‌سکی (لو‌له‌پ) ی

مه‌شکه‌دا. (چوب میان دو دسته مشک
 ناقشرین : (۱) ده‌روون و ناخی شتی که شیر-
 ین بیټ. (وسط ومیان شیرین). (۲) ناو خوښ؛
 نیو جوان. (اسم‌نیکو؛ اسم‌قشنگ)
 نافه‌نجی : [تاوه‌لناو] ناونجی؛ نیونجی؛ ده‌سته؛
 نه‌زور نه‌که‌م. (وسط)
 ناقی : ناوی؛ مه‌ته‌ناقی : من‌توم ناوی؛ نامه-
 وی؛ (نمی‌خواهم)
 نافیره : [ناو] دویرد؛ قه‌یچی؛ مقه‌ست؛ دوارد؛
 تور‌تو؛ مقه‌س. (قیچی)
 ناقیش : [ناو] زک‌ئیشه؛ ئیشی‌ه‌ناو. (دل‌درد)
 ناقووس : [ناو] زه‌نگی گه‌وره. (ب) زه‌نگی
 کلیسا. (زنگ‌بزرگ)
 ناک نه‌وت : اند؛ فد: [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی وه-
 رزشی مشته‌کو‌له (شهره‌مشت) ه واتا له شهره-
 مشت‌دا ناک داونی (که‌وتنی) که له ژماره‌ی
 دیاریکراودا نه‌تووانی هه‌لسیته‌وه. (ب) له‌عه-
 ردران و شکست‌خواردن له کییه‌ریکی شهره-
 مشتدا. (ناک‌اوت)
 ناکداون : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی وه-
 رزشی مشته‌کو‌له (شهره‌مشت) ه واتا له شهره
 مشتدا که‌وتن و به‌عه‌رزدا دران به‌لام له ماوه-
 ی بژاردنی ده ژماره‌دا، هه‌لسانه‌وه و ده‌وام دان
 به‌کیه‌ریکی. (ناک‌دوان)
 ناکام : [تاوه‌لناو] نه‌وه‌کام؛ نه‌گه‌یشتوو؛ کال؛
 خونه‌گرتوو. (نرسیده)+
 ناکامی : [ناو] (۱) به‌ناکام نه‌گه‌یشتوویی؛
 نامورادی. (نامرادی) (۲) نه‌وه‌کامی؛ به‌ناکامی
 به‌رخه‌که له دایک بوو نه‌ژیا. (کامل‌نشده)
 ناکوک : سازی که سیمه‌کانی (ته‌له‌کانی) میزان
 نه‌بیټ. (ناکوک)

ناگوره : [تاوه‌لناو] بایه‌خدار؛ پر‌دل؛ نازا؛ دلیر.
 (بارزش؛ شجاع)
 نال : له‌گه‌ل (نک‌دی) واتای ناله‌ده‌دا، نک-
 ونال. (ناله)
 ناله‌شکینه : [ناو] ته‌پیکه له قه‌راخ شاری
 بوکان. (اسم‌تپه‌ایست)
 ناله‌نال : هه‌ندی جار واتای گرماندن ده‌دا، وه-
 ک ناله‌نالی توپ و مه‌تره‌لووس؛ ناله‌نالی هه‌ور.
 (صدای رعد‌آسا)+
 نامان : [ناو] حودود؛ سنوور؛ که‌وشه‌ن؛
 تخووب. (مرز)
 نامراس : [ناو] ناو‌راس؛ ناوه‌راس؛ ناوه‌پراست.
 (میان؛ وسط)
 نامووس : [ناو] (۱) شهره‌ف. ئابرو. (ناموس).
 (۲) ژن و دایک و خوشک و کچ که پارا-
 ستنی ئابرویان له نه‌ستودایه. (ناموس)+
 نامووسی : [تاوه‌لناو] پیوه‌ندیدار به ناموو سه‌وه؛
 جوینی نامووسی : جوینی دایک و خوشک
 به‌ده‌ما هاتن. (ناموسی)
 نامه‌ت : [ناو، تاوه‌لناو] له به‌ینی (ن و ئه‌لف) دا
 ده‌نگیک که ئاو‌ته‌بییکه له (ه، گ، ی) هه‌یه
 که له کوردیدا پیتی تاییه‌تی نییه و ناچار
 وشه‌ی (نه‌دامه‌ت) جیگای پر‌کردوه‌ته‌وه؛ به-
 واتای نه‌که‌ت؛ شووم؛ به‌دیومن. (نکبت؛
 شوم؛ بدیمن)
 نامه‌ی سه‌رئاواله : (ب) سکالا و داوخواز له
 گو‌قاردا بلاو کردنه‌وه بو ناگاداری کاربه‌ده-
 ستیکی حکومه‌ت. (نامه‌سرگشاده)
 نامیای : [چاو‌گه‌ت] چه‌میای؛ دانه‌وین؛
 کو‌پ‌نوش‌کردن؛ کو‌م‌بوون؛ کو‌وپ‌بوون. (خم-
 شدن)

نامیزان : [ئاوہ لئاو] ناپیک بوون و هاوسهنگ
 نه بوونی تای ترازو؛ له پاشبوون یان له
 پیشبوونی کاتزمیر؛ خراپ کارکردنی موټو؛ تراز
 نه بوون؛ لار؛ گیم؛ کورت و دریز بوون؛
 نازاست؛ ناکوک. (نامیزان)

نانا : [ناو] له هندی شوین به نه عنا دهوتری.
 (نعنا)

نان بدی : [ئاوہ لئاو] دهس ئاواله؛ دلآوا؛ به سه-
 خاوه؛ دل فره؛ دهست و دل باز. (سخی)
 نان بر : کهسیک که دهبیته هوئی له سه ر کار
 لابرډن و برینی داهااتی کهسیک. (نان بر)
 نان برنجی : [ناو] جوړیک شیرینیاته (توشه) که
 به ئارده برنج دروست دهییت؛ کولووچه برنجی؛
 نان برنجی کرماشان به ناویهیه. (نان برنجی)
 نانبره گول : [ناو] (۱) گولی خه سخاش؛ گیای خه-
 سخاش که له شیلای گورزه کهی تریاک ده-
 گیردریت. (گیاه سخاش). (۲) نانودوپ؛ چاره
 چه قیلای نیو مه زاری گهنم و جو. (شقایق)
 نان حهرام : [ئاوہ لئاو] بی ئه مه ک؛ بی وهفا؛ ئه
 مه ک نه ناس. (بیوفا)

نان حه لال : [ئاوہ لئاو] نان حه لال؛ (ب) به ئه مه-
 ک؛ به وهفا؛ ئه مه کناس؛ له بن زاراوهی ئه رده-
 لانیدا واتای (نانی حه لالیش) ده دا (باوفا)
 نان خوړ : [ناو] (ب) جیره و بهرات گری به رده-
 ست. (نان خوړ) +

نان و دوپ؛ کهسیک که دهبیته هوئی پووش -
 له ده می و بی سامانی؛ (ب) به دیومن و نا
 سپاس و ناشکور؛ (ب) چاره چه قیلای ناو زه-
 رحات و گهنم و جو. (کنایه از بدیمن و ناشکر؛
 شقایق رویدده در کشتزار)

نان و ماس : [ناو] یاری مندالانه؛ زاپ لاتیل

فریده دهن به سه ر ئاودا که ته ته له ده کا و چند
 جار به سه ر ئاوه که دا هه لده به زیته وه. (نوعی-
 سنگ اندازی روی آب)

نان و ناو : (ب) داهاات له گهل ناو ده رکردن و
 منشور بوون؛ پاره و پله و پایه؛ پاره و ناوداری.
 (نان و نام)

نانه جیم : [ئاوہ لئاو] نانه جیب؛ به دئه سل؛ به د
 په سه ن؛ (ب) به ژنی هه رزه و ته ور له ق ده لین.
 (نان جیب)

نانه کیشکه : [ناو] نانه چیشکه؛ گیای نان
 چوله که. (گیاهی است)

نانه مروچه : [ناو] گیای شه و ره شه وهن؛ شه و-
 ره شوان. (گیاه اسپرس)

نانی حه ج : [ناو] نان و چیشته به خه لک دان، به
 یونه ی ها ته وه له حه ج. (حاجانه)

نانی حهرام : [ناو] (ب) هه ر شت له پښگای که
 سبی ناوه و دزی و فزییه وه به ده ست بیست. (-)
 نان حرام)

نانی حه فته : [ناو] خوانی پازاوه که له مالی
 بابی بوو که وه تا حه و ته پوژ بو مالی زاوا ده-
 نیردری. (نان هفته)

نانی حه لال : [ناو] (ب) هه ر شت له پښگای
 په و و حه لاله وه به ده ست بیست. (نان حلال)
 نانی زه ماوه ند : [ناو] (ب) شامونه هاریک که
 به خه لکی به شدار له زه ماوه نددا ده دری. (نان-
 عروسی)

نانی سوخ : [ناو] نانی به یانی؛ به رقیان؛
 ناشتایی؛ سفحانه؛ به رقه نده. (صبحانه)

نانی گال : [ناو] له قاتوق پدا له هه رزن کولیره
 دروست ده کری؛ کولیره ی هه رزن. (نان ارزن)
 ناو ده رکردن : منشور بوون، (مه شه و ربوون)

به‌ناووده‌نگ بوون؛ ناو که‌وتنه ناوان. (اسم درکردن؛ مشهورشدن)
 ناوال : [ناو] که‌وشه‌ن؛ خودوود؛ سنوور. (مرز ناوبری : ناوبراو. (نامبرده)
 ناویسیر : [ناو] نیفه‌ک. (خشتک)
 ناوته‌نگه : [ناوت] ته‌نگه؛ نیوقه‌د؛ ناتله‌نگ. (اندازه‌کمر)
 ناوچال : [ناوت] هه‌ر شتیک ناوه رسته‌که‌ی چوویت به چالدا؛ قوپاو. (گود)
 ناوچاو : [ناوت] [ب] به‌خت؛ شانس؛ ئیغبال؛ نیوچاو؛ له نیو چاوی ئه‌و خانه‌دانه، له‌هی بوچی پیتی برپاوه. هساره تیلحانی زاده+
 ناودار : به ناووده‌نگ؛ ناسراو؛ سه‌ربه‌ده‌ره‌وه؛ مه‌نشوور. (نامدار)
 ناوده‌ر که‌وتوو : [ئاوه‌لناو] ناویه‌ده‌ره‌وه؛ به‌ناوبانگ؛ مه‌نشور. (مشهور)
 ناوړاس : ناوه‌راس؛ نیوه‌راست؛ نامړاس. (میان؛ وسط)
 ناوژووکه : [ناو] ساچمه‌ی گه‌وره که له نیو زه‌نگوله‌ دایه. (ساجمه‌زنگوله)
 ناوقه‌لا : نارین قه‌لا؛ گه‌ره‌کیکه له ناوه‌راستی شاری سه‌قزدا. (محلله‌ای درسقز)
 ناوک : [ناو] [۱] ده‌نکی ناو میوه؛ چه‌قاله‌ی میوه. (هسته‌میوه). [۲] کاکلی نیو چه‌قاله وه‌ک کاکلی بادام. (مغز هسته). [۳] چالایی ناوه‌راستی سک. (ناف)
 ناوک داخستن : [چاوگه‌ت] داچله‌کاندن به ته‌قه یان خه‌به‌ری دوور له چاوه‌روانی. (وارد کردن شک شدید؛ شکه‌کردن)
 ناوکه دووانه : [ناو] دوو ده‌نک نیوک که له ناو چه‌قاله‌یی‌کدایت. (چقاله یا بادام با دومغز)-

ناوکه‌وتنه ناوان : ناو بلاو بوونه‌وه؛ شوهرت په‌یداکردن؛ بوونه خاوه‌نی ناووده‌نگ. (مشهور-شدن)
 ناوگه‌ل : (۱) نیو کوّمه‌ل؛ نیوجقات. (داخل جمعیت). (۲) چهند ناو؛ ناوه‌کان. (اسمها)
 ناومیری : < ناویژک
 ناوانمه : فره‌ه‌نگی ناو؛ نیوانمه. (نامنامه)
 ناونیتکه : [ناو] ناتوره؛ ناو و نرتک له‌قه‌می خراپ له‌سه‌ر که‌سیک دانان. (لقب‌زشت)
 ناونیشان هه‌لدان : [چاوگه‌ت] ناساندنی چلو-نایه‌تی و شیوه و شیوازی که‌سیک به‌قه‌سه، چلوانیه‌تی وینه‌ی که‌سیک شروقه‌کردن. (شرح‌نشانه‌های برجسته‌کسی)
 ناو و نرتک : [ناوت] نیو و نرتک؛ ناو و ناتوره؛ ناونیتکه؛ له‌قه‌می خراپ. (لقب‌زشت)
 ناوه‌به‌ناو : < ناومناوه
 ناوه‌خت : [ئاوه‌لناو + به‌ند] نه‌له‌کاتی خویدا؛ بی‌وه‌خت؛ (ب) دره‌نگ؛ دره‌نگ وه‌خت. (تابه‌نگام؛ دیروقت)
 ناوه‌ره : [ناو] پرخوله؛ رپله‌خو. (روده)
 ناوه‌زول : ناوه‌زیل < ناوه‌زیله
 ناوه‌زیله : [ناو] ناخ و ناوه‌روک؛ ناوه‌راستی ناخ؛ وه‌ک؛ شووتی ناوه‌زیله‌که‌ی شیرنیتره. (وسطومیان)
 ناوه‌ش : [ئاوه‌لناو] ناخوش (به‌هه موو واتا بی‌کوهه). (ناخوش)
 ناوه‌کی : [ئاوه‌لناو] شتی ناوه‌وه، دژی ده‌ره‌کی. (داخلی)
 ناوه‌ناوه : [به‌ند] به‌ین‌به‌ین؛ به‌ینابه‌ین؛ جار‌جار. (هراز‌گاهی؛ گاه‌گاه)
 ناوی فامیلی : < ناوی‌گه‌وره.

ناویت : (۱) [کهسی دووهه می تاک] نابی؛ ته تو
 ناویت به نه نازیار. (نمی شوی). (۲) [کهسی
 سیهه می تاک] نابی؛ ناوی. (نمی شود). (۳)
 نابووت؛ نابوود؛ مافینگی؛ دهم له پووش. (نابود)
 ناویت : نابی؛ ناوی؛ نابی. (نمیشود)
 ناویرم . ذات ناکه م؛ زاتم نییه؛ ده ترسم؛
 جورته ناکه م. (جرئت نمی کنم)
 ناویژک : [ناوت] داری بهینی دوو لوله پ؛ دار
 دو ژنگ؛ نیژه نه. (چوبین دودسته مشک)
 ناویژه : [ئاوه لئاو] لکه دار؛ له که دار؛ عه ییدار.
 (لکه دار؛ معیوب)
 ناویژه : [ئاوه لئاو] نه بیستراو؛ سو سرت؛
 سو زرت؛ عه جایه؛ تایهت. (عجیب؛ ممتاز)
 ناوی گه وره : ناوی قامیلی؛ شورته؛ ناوی بنه-
 مالهیی که له بابوه به فرزند دهر پیت.
 (شهرت)
 ناوین کفش : له پروانگهی ده ستووری زمانه-
 وانیه وه، ناوی شتی ناسراو (مه عریفه). (اسم-
 معرفه)
 ناوین نه کفش : له پروانگهی ده ستووری
 زمانه وانیه وه، ناوی شتی نه ناسراو (نه که ره).
 (اسم نکره)
 ناهید : [ناو] (۱) بهرهباییکن له ئیلی فه یزوللآبه-
 گی که شورتیان (ناهید) ه. (۲) زوهره گه-
 روکیکی ئاسمانیه و دووهه مین گه پروکی
 نزیک به خوره. (ستاره زهره؛ ناهید)
 نایاب : [ئاوه لئاو] شتی که درهنگ یا به دژو-
 اری و ده دست بکه وی؛ (ب) به قیمهت؛ به-
 هادار. (نایاب)+
 نایلون :: فد : [ناو] لایلون؛ ده لق؛ ته لق؛
 (نایلن)

تتک : [ناو] پتوک؛ خال؛ لکه. (لکه)
 نخو : [ناو] نوک؛ نخووت؛ نخ؛ نخه. (نخود)
 نزاره : [ناو] مهشکه دهره. (نوعی ملخ بزرگ و-
 سیاه)
 نزاکهت : [ناو] ناوه بو ژنان؛ نه زاکهت؛ حه یا؛
 نه ده ب؛ له سه ره خوپی؛ له تو ی نزاکهت دا قسه
 کردن : په رده ی نه ده ب پراگرتن. (ادب؛ حیا؛
 نزاکت)+
 نزوول : عد؛ فد : [ناو] ئاره وییه، به لام زور له-
 سه ر زمانی جه ماوهره، پیا؛ سووت. (نزول)
 نزی : کورتکراوه ی ناوی نزاکه ته. < نزاکهت
 نزیکه : (۱) دوورنییه؛ ماوه ی که مه. (نزدیک
 است). (۲) [به ند] له وانه یه؛ خه ریکه؛ نزیکه
 بمری : له وانه یه بمری. (مشرفاست)
 نزیککی : [ناو] (۱) دژی دووری. (نزدیکی).
 (۲) کاری سه رجیی؛ ئیلاقه. (همبستر شدن)
 نژاره : [ناو] بنه بانی خانوو؛ سه ربان. (پشتبام)
 نژی : < نه سک؛ نیسک
 نسرم : [ناو] ژیرزه مینی و ژیرخانی ته ره شو؛
 یان جیگای خورنه گر. (اطاق زیرزمینی مرطوب)
 نسک : ف. مان. ژیان؛ ژین. (زندگی)
 نشم : [ئاوه لئاو] هییدی؛ ئارام. (آرام)+
 نعوری : [ناو] میزراح؛ مه زره ق. (گردنا)
 نفاوه : له بهین چوونی په نمان؛ نیشتنه وه ی بای
 هه لماسینی له ش. (خوابیدن آماس)
 نفژدی : [ناو] په به نی؛ سه لتی؛ بی ژنی.
 (مجردی)
 نفیژ هیل؛ نو یژ نه که ره. (کسی که نماز می خواند)
 نفیسهر : [ناو] نووسهر؛ نفیسیار. (نویسنده)
 نفیسین : [چاوه] نووسین : کاری نووسینی
 کتیب و نامه. (نوشتن)

نښک: [ناو] (۱) گوج. (معلول). (۲) کهره.
(کره)

نقتین: دلوپه کردن. (چکه کردن)

نقووره: [ناو] چه کوش؛ چه کوچ. (چکش)

نکمال: [ناو] په نامال؛ جیران؛ هاوسی؛ جینار.

(همسایه)

نکمه: [ناو] نکم؛ بوود؛ په هوولی ټاوهړو؛ نه-

غم؛ نه غمه؛ له غمه. (کانال آب و فاضلاب)

نکینه: [ناو] فزنده ییکه له مریشک چوو کتره

ولاق دریژ و دمندووک دریژه، له تنکاواندا

پاوده کا و جوړیکی تریان هیه که چه کمه

سووری پیده لین. (اوست؛ چوب پا)

نگریس: [ټاوه لټاو + ناو] نه گبه؛ پیس؛ چه-

پهل؛ کریت. (نکبت)

نمانای: نیشان دان و وده رختن؛ نوواندن.

(نشان دادن)

نم تک: [ناو] نراف؛ دزاو؛ جیگهی ټاو ده لین؛

دلوپه ی کمه. (چکه ناچیز؛ نشت)

نمتک لیپرین: [چاوگه، ت] وشکایی پیهینان؛

دلوپ لیپرین؛ چکاندن. (قطع کردن تراوش)

نم کیشان: نم کیشته ی؛ تهره شو بوون؛ شی-

مژین. (نم کشیدن)

نم- نم: [ناو] دلوپ دلوپ؛ نمه نمه. (نم-نم).

[بند] (ب) هیواش هیواش؛ کم کم؛ به شینه-

یی؛ هییدیکا؛ هییدی هییدی؛ نارام نارام. (نم-

نمک. آرام آرام)

نمه که پهره ورده: [ناو] (ب) به خپو بوو له سهر

سفره ی که سیک؛ (ب) منه تباری چاکه ی-

فراوانی که سیک بوون. (نمک پرورده)

نمه کنه ناس: [ټاوه لټاو] سپله؛ بی ټمه ک؛

پیوه فا. (نمک شناس)

نو: پیشگر واتا نوی؛ نو بووک، نوموسو لمان،
نومال. (پیشوند بمعنی نو) +

نوټافرین: خولقاندنی شتی تازه؛ نوژهن.

(نواقرین)

نوټنیات: [ټاوه لټاو] نهوټنیات؛ تازه ساز کراو؛

تازه دروست بوو. (نوبنیاد)

نوبه: [ناو] (۱) نوگه؛ نوبه؛ گهره. (نوبت).

(۲) جار؛ که رت؛ باره که ی به دوو نوبه

گوټزاوه. (بار؛ مرتبه) +

نوبه ری گیلان: به تهوسه وه به که سیک ده-

وتری، مه گهر نوبه ری گیلانست هیټاوه؟،

هاوتاکه ی ده بیته مه گهر چاوت جوانه؟. یان

مه گهر کاریکی ټهوتو و گرنگت کردووه؟ مه-

گهر لهوخه لکه زیاتری؟ (معادل تافته جدا بافته

و نوبرش را آوردن؛ نوبر گیلان آوردن)

نوبه ند: (۱) گای نوټال جووت کردوو. (گاو-

۱۲ ساله). (۲) گایی که تازه نیری خراوه ته سه-

رمل. (گاو تازه به خیش بسته شده)

نوټ: [ناو] نوټه؛ ټهلف ویی نوو سینی موسیقا.

(نت) +

نوټشه: [ناو] نوټشه؛ شاریکی که ونارایه له

بهینی سنه و پاوه دایه؛ بهواتای نمر له زمانی

په هلهوی کوندا. (نوټشه)

نوټلا: [ناو] میناک؛ مینا؛ وه ک؛ وه کوو؛ کوت-

وموت؛ بینانی؛ وه کی. (مانند)

نوټورټان: [ناو] نهیره ټان؛ چاوټیر؛ نوټروان؛

قهرهول. (نگهبان)

نوخرو؛ نخرو؛ نوغرو؛ نقوم بوون له تراودا؛ وه-

ژیر ټاو کهوتن و نقوم بوون. (غرق شدن)

نوره فهوتان: نوگه فهوتان؛ که سیک که

نوبه ی گرتووه و له کاتی پیوستاندا لهوی نه-

بووه و که سیکی دیکه که له دوایه وه بووه
هاتووه ته جیگای نهو. (ازدست دادن نوبت،)
نوژاوا : [ئاوه ئاوا + ناو] تازه اوا. (تازه داماد)
نوژوو : < نهسک؛ نيسک

نوژهنی : [ناو] نوی ژهنی؛ نوی خوازی؛ نهو ژه
نی؛ پاویری؛ داهینان. داهینه ری؛ داهانین.
(نوآوری؛ اختراع)

نوسکه نوسک : [ئامراز، دهنگ] قوروووسکه
قوروووسکی سپلوت. (نالیدن پی در پی سگ)
نوسند : [ناو] ئاو منیا؛ په پسته. (آبسته؛ بسارده)
نوئش : له گهل عهیش دادی؛ عهیش و نوئش :
پاواردن به خوئشی. (نوش) +

نوئش : [ناو] گهوارا؛ پاشگر وه ک؛ باده نوئش.
نوئش گیان : [ناوت] نوئشی گیانت بی؛ گهوارات
بی. (نوش جان)

نوئشابه : (۱) ناو بو ژنان. (۲) [ناو] خواردنه وی
به له زهت؛ شهر بهت. (نوشابه)

نوئشابه ی ئه لکولی : [ناوت] سارده مه نی که
ئالکولی تیدابیت؛ (ب مه ی. می)

نوئشان (۱) [چاوه] نوئشین. (۲) [پاوردن وی
نوئشین] نوئشیان کرد؛ نوئشیان؛ خواردنه مه.
(نوئشیندن)

نوئشانه : تراوی خواردنه وه؛ نوئشابه. (نوشابه)
نوئشانه ی خودایان : [ناوت] له زه مانی زه
دهشتدا له هه ورامان دروست ده کرا و ههوت
گیای تاییهت له ناو هه ومه (کوپه) ی شه پابدا
ههوت سال ده مایه وه ههوت دهردی چاره سه ر
ده کرد له گورانییه فولکلوره کاندای هیمای پی
کراوه (درمانی هه و ده رانی). (نوشابه خدایان)

نوئشی گیان : واتا به گیانت خوئش بیت؛ له
جوابی فه رموو یان به سلآمته تی، له کاتی

خواردنه وه دا؛ یان له پاش خواردن و خواردنه وه
دهوتری. (نوش جان)

نوئقامبر. [ناو] نوئامبر؛ مانگی یازده مه ی
سالی زاینی. (نوامبر)

نوقره داخ : [ناوت] جهریمه کردن و چزاندن
به پوول و پاره ی نه غد لی سه ندن. (نقره داغ)

نوقره داخ کردن : [چاوه] (۱) زیوی داخ
چزاندن به له شی که سیکا. (داغ کردن بانقره -
داغ). (۲) جهریمه کردن و پاره لی سه -
ندن. (نقره داغ) گهرم کردن نوقره. (داغ کردن -
نقره)

نوقره ج : [ناو] ماشه؛ گاز؛ مقاش. (منقاش؛
گاز)

نوقله ده مه : [ناوت] به کیژ ولای ده م چکوله
ده لئین. (معادل غنچه دهان)

نۆکه سوور که : [ناوت] له نۆکه په شکه ده ک،
به لام په منگی توخ نیه و قاوه یی ئاچخه. (نخود
رنگ صورتی)

نۆکه شامی : [ناوت] گیای باقله شامی و به ره -
که ی. (باقلا ی مصری)

نۆکه مار : [ناوت] وله ره؛ گیای نۆکه فه په منگی
که میوه که ی له کالاتیکی دوو درزدا یه، دژی
کر مه کی په یخوله یه. (گیاه نخود فرنگی)

نۆل : نۆلی؛ میناک؛ مینا؛ وه ک؛ لیچوون؛ وه -
کوو؛ شیوه دان. (مانند)

نوواندن : (۱) نیشان دان؛ نمونه ی کالاکه ی له
بازار نوواند. (نشان دادن). (۲) سه رنج راکیشان
و فیز کردن، ئه دادره ییان و خوئوواندن. (خود -
نمایی) +. (۳) دیاربوون؛ (چاییه که ی ده ست
هه وه رنگ ده نوینی). (نمایش شدن). (۴)
پازاندن. خه واندن. (خواباندن) +

نووچ : [ناو] وهنهوز؛ خه وه نووچكه. (چرت)
 نووچدان : كور ته خه؛ وهنهوز برده وه. (چرت-
 زدن)
 نوورانی : [ئاوه لئاو] تیشكدار؛ پرشنكدار؛ (ب)
 پیاوی خواناس و ئه نی گهش. (نورانی)
 نوورباران : [ئاوه لئاو + ناو] (داپه زانی نووری
 زور) تیشك باران؛ مانگه شهو نووری ده باراند
 به سهر عهرزدا : تیشكي ده باراند نوور وشه-
 ییكي ئارهویه بهلام له سه رزماني جه ماوه ره،
 كه س به مردوو نالی تیشك له قهبرت بیاری،
 یان شهوق له قهبرت بیاری، زیاتر ده لاین نوور
 له قهبرت بیاری و مه به ست نووری خوداییه.
 (نورباران)
 نووروناوچاو : [ناو] شاناس و ئیغبال؛ له نوور و
 ناوچاوی تو به شكم كاره كه دروست بییت.
 (بخت و شاناس)
 نووره : [ناو] بهرده زووخال؛ خه لووزی بهرد؛
 بهرده پهژی. (ذغال سنگ)
 نووری دیه : [ناو] نووری دیده؛ پوشنایی و
 پروونایی چاو؛ (ب) زور خوشه ویست؛ فرزند.
 (نوردیده)
 نووژی : < نهسك؛ نیسك
 نووسان : [چاوگه] (۱) كپ بوون؛ دهنگ نووسان؛
 دهنگ كه وتن. (گرفتگی صدا). (۲) تووش -
 بوون؛ دووچار بوون؛ هه لاهه تم پیوه نووسا.
 (مبتلا). (۳) سازگاری و نزیک بوونه وه له كه-
 سیک، ناسازگاره به كه سیکه وه نانوسی.
 (نزدیک شدن). (۴) نفیسان، نووسین
 ؛ نووسانگمه : نووسیومه. (نوشتن) (۵) چه-
 سپاندن؛ وهك گه نه پیا نووسان؛ لکان؛ به چه-
 سپ پیا نووساندن. (چسپاندن)

نووسكاندن : نووزه نووز كردنی سپلوت؛
 قوروو سكاندن. (صدای سگ در وقت درد و
 آزار)+
 نووسیار : [ناو] نفیسار؛ نووسهر؛ كه سیک كه
 دهنووسی. (نوینده)+
 نووسینگه : [ناو] بونگا یان پیک خراویکی وه-
 ك؛ نووسینگهی مال و خانوو؛ نووسینگهی
 ماره و ته لاق و تیت. (بنگاه؛ دفترخانه)
 نووسینه وه : له سهر پا نووسین؛ ۳ و ۲ (ف.هن).
 (دوباره نوشتن)+
 نووک تیژ : [ئاوه لئاو + ناو] به سهری باریك و
 تیژمه؛ دژی نووک كول و نووک كول.
 (نوكتیز)
 نووكراندن : [چاوگه، ت] نوو قاندن؛ چاولیكنان ؛
 چاو قووچاندن. (بستن؛ رویهم گذاشتن)
 نووهووت : [ناو] پارگویری می. (گوساله دو-
 ساله ماده)
 نوی ئه فلا توونی : [ناو، ت] پهبازیکی فلهسه فییه
 دهلی هه موو عالم تیشكیک له خودایه و روح
 ده گه پینه وه لای خودا. (نوافلاطونی)
 نوی باو : [ناو] تازه داهاتوو. (موذیرن) موذ.
 (مدرن؛ مد)
 نوی خواز : [ئاوه لئاو] لایه نگری پهبازی تازه له
 بواری رامیاری و كومه لایه تی و هونه ریه وه؛
 نوی ژهن. (نوگرا)
 نوی خوازی : [ناو، ت] رهوتی نوی خواز بوون؛
 خاومنی هزری نوی خوازانه. (نوگرایی)
 نویژخانه : [ناو، ت] ژووری ته رخان كراو بو
 نویژ كردن به تاییهت له ئیدارات و په ستورانی
 سهر جاده دا. (نمازخانه)
 نویژی جومعه : [ناو، ت] ناو نویژی ههینی كه

زیاتر له مزگهوتی جامیعہی ھر شارى له
 پشت پيشونيزهوه ده كړى. (نماز جمعه)
 نويزى شيوان : [ناوت] چوار ركاتى ئاخري
 نويزى شهو؛ نويزى خهوتنان. (نماز عشا)
 نويسه ي : [چاوگه] نووسين؛ نفيسين؛
 نوويسان. (نوشتن)
 نهبانى : [ناو] ناسازگارى؛ ناكوكى؛ زويرى.
 (ناسازگارى؛ بدخلقى)
 نهپراوه : (۱) [داهاتووى نه برين] هيشتا نه-
 برپراوه؛ به مشار نهپراوه تهوه. (هنوز بریده-
 نشده). (۲) [ئاوه لئاو] له بران نه هاتوو؛ دهوام دار.
 (خاتمه نيافته) (۳) لهت نه كراو، ساخ. (قطع
 نشده)
 نه بهيستی : [ئاوه لئاو] نه بيسراو؛ نه بيستوو.
 (شنیده نشده؛ نشنیده)
 نه پسین : [ئاوه لئاو] نه پچر؛ (ب) تالی قاييم و
 خوراگر كه درنگ بپچرى. (غير قابل قطع
 شدن)
 نه پوخته : [ئاوه لئاو] (۱) له كار دهر نه هاتوو؛
 پرانه هاتوو؛ ساف و ساده؛ بى نه زمون؛ جى نه-
 كه و توو؛ له كل دهر نه هاتوو؛ كار نه زان؛ (۲) نه
 كوليو. (۳) نا پخته)+
 نه په تی : [ئاوه لئاو] بيهوش؛ بهرزه؛ ناديار؛ په-
 سيو. (بيهوش. گم)
 نه تراندن : تهسكين دان؛ دلدارى پيدان؛
 نارام كړدن. (تسكين دادن)+
 نه ترسان : ويران؛ نه ترسيان؛ بى پهروايى؛ بى-
 هه راسى. (ترسیدن)
 نه ترسه : (۱) بويره؛ بهزاته؛ به جور ته. (-
 شجاع است). (۲) مه ترسه؛ ترست نه ييت.
 (پروانكن)

نه ترين : [چاوگه، ت] نارام بوون؛ ئوقره كرتن.
 (آرام شدن)
 نه تهويست : [ئاوه لئاو + ناو] دل نه خواز؛
 دوژمن. (دشمن)
 نه جهخ : [ناو] بيور؛ تهورى چكوله. (تبرزين)
 نه ختهك : [بهند] نه ختيك؛ كه ميک؛ توزيک.
 (كمى)
 نه خشكار : [ناو، بك] نه وهى كارى نه خشاننده.
 (نقش کننده)
 نه خل : [ناو] دار خورما. (نخل)
 نه خوازه : [بهند] بو كهس دريغيم نيبه نه خوازه
 بو تو؛ نه خاسما؛ به تاييه ت؛ خاسما. (مخصوصا)
 نه خوشر : [ناو] له په. (لپه)
 نه خوشين دارى : [ناو] (۱) پهره ستارى و
 ناگاليوونى نه خوشر. (۲) كه سيك كه له مالدا
 نه خوشى هه بى وئاگاي لىي ييت. (بیمار
 دارى).
 نه خوشرينى ئورژانسى : نه خوشى له مه ترسيه وه
 نزيك كه بى نوبه كرتن له نه خوشر خانه، ده بى
 دوكتور بگاته سهرى. (بیمار اورژانسى)
 نه خوشرينى خهوه : چه شنى نه خوشرين كه به هوى
 پيوه دانى ميشوولهى (تسه تسه) ئينسان
 تووشى ده بى. (مرض خواب)
 نه خوشرينى قهند : [ناو] شه كه رمز؛
 ديابيت (بیماری قند)
 نه خوشرينى گيرو دار : نه خوشرينى كه جه ماوه
 له يه كترينه وه تووشى ده بن و زوو ته شه نه ده-
 ستينى. (بیماری واگیردار)
 نه خوه : [بهند] نه خو؛ نه ينا؛ نه گينا؛ دهنه.
 (وگر نه)
 نه دار : فد : [ئاوه لئاو + ناو] دهسته واژه ي قومار-

بازانه، مهبهست له دوو نه‌فهر له کوپری قومار-
 بازاندا که له یه‌ک پاره وه‌رناگرن. (ندار)+
 نه‌داری: [ناو] حاله‌تی نه‌دار بوون له قوماردا؛
 فه‌قیری. (نداری؛ بینوایی)+
 نه‌ده‌رووم: نه‌مدا؛ نه‌ده‌رووم و مباد: نه‌مدا به‌با.
 (ندادم)
 نه‌دیتوک: [ئاوه‌لناو] نه‌دیتوو؛ نه‌دیو ب‌دیو؛ تازه
 پی‌اکه‌فتگ. (ندیدیدید)
 نه‌دیتی: [ئاوه‌لناو] نه‌دیتوو؛ نه‌دی‌وب‌دی.
 (ندیده؛ ندیدیدید)
 نه‌دیر: [ئاوه‌لناو] نه‌دار؛ نه‌دیرم: نه‌یرم: نیمه،
 نه‌دیریٔ: نه‌یریٔ: نیه‌تی، هه‌روه‌ها نه‌یری:
 نه‌یریٔ: نیته، نه‌دیرن: نه‌یرن: نیانه. (ندار)
 نه‌راست: [ئاوه‌لناو] (۱) درو. (دروغ). (۲) که‌ج؛
 خوار؛ لار. (کج)
 نه‌راوه‌ستایی: [ئاوه‌لناو] خو‌پانه‌گر؛ نه‌حه‌جماو؛
 بزوز؛ بی‌ثو‌قره؛ بی‌ثارام. (نا‌آرام)
 نه‌رماده: [ئاوه‌لناو] پیتی(د)له زو‌رجی نایٔته
 گؤن و ده‌سی‌وریٔ، واتا نه‌ نی‌ر نه‌ می‌وی
 گامیش و وستر. (نه‌رونه‌ماده‌گامیش‌وستر)
 نه‌رم‌گو: [ئاوه‌لناو] زمان‌خو‌ش؛ نه‌رم‌پی‌ژ.
 (شیرین‌زبان)
 نه‌رمه‌خوناف: [ناو،ت] نه‌رمه‌باران؛ پروو
 شه‌ی باران. (باران‌اندک)
 نه‌رمه‌پان: [ناو] نه‌رمایی پان؛ شلکه‌پان؛ نه-
 رمه‌پانی(شلکه‌پان)ی بگو‌شم بو‌ئی له‌سینه و
 مه‌م که‌م. «هیم». (نرمه‌ران)
 نه‌رمه‌ساو: [ناو] تی‌ژ کردنی تیخ به‌هه‌سان
 یان شتی ساف دژی زبره‌ساو که به‌بره‌مندی
 تاییه‌تی ئاسن یان زبره‌ده‌کریٔ (تی‌ژکردن)-
 تیخ‌بافسان یا‌شی‌ئی صاف)+

نه‌رمه‌نایه: [ناو،ت] ئامی‌ریکی مو‌سیقایه به‌فوو
 لی‌ده‌دری. (نوعی‌نی)
 نه‌رمیلی: < پی‌چه
 نه‌پانی: [چاو‌گه] نه‌پاندن؛ نه‌عه‌رته پی‌کان؛
 ئه‌پنین. (نهره‌زدن)
 نه‌ره: [ناو] به‌لوو؛ به‌پروو؛ (ب)مازگ دار؛
 دار‌گه‌زو. (گر‌علفی.بلوط)
 نه‌ریت: [ناو] داب و ده‌ستوو و ره‌سمی باو
 له‌کو‌مه‌لگادا. (رسم‌ورسوم)+
 نه‌پیک: [ئاوه‌لناو] (۱) نا‌پیک؛ نا‌راست؛ چه-
 وت؛ لار. (ناصاف.کج). (۲)نادروست؛ نات‌ه‌با.
 (نادرست)
 نه‌ریمان: باوکی سامی جه‌ددی پو‌سته‌م؛ ناوه
 بو‌پیاوان. (نریمان)
 نه‌زا‌که‌ت: < نزاکه‌ت.
 نه‌زرونیاز: [ناو،ت] به‌لینی مال و سامان به-
 خشی‌نه‌وه پی‌شه‌کی یان به‌مه‌رجی به‌دی‌هاتنی
 ئاواتیک. (ندرونیاز)
 نه‌زری: [ئاوه‌لناو] به‌ند[مال و سامان و
 خو‌راکی‌ک که به‌هو‌ی به‌دی‌هاتنی ئاواتیک به
 ناو‌خه‌ل‌کدا بل‌او ده‌می‌ته‌وه یان به‌نیازی
 خپرو‌خی‌راته‌وه ده‌به‌خشی‌ته‌وه یان دان‌راوه بو
 به‌خشی‌نه‌وه. (ندری)
 نه‌ژناس: [ئاوه‌لناو] ناس‌نه‌کری؛ نه‌ناس؛ نه-
 ناس‌راو؛ نا‌ئاشنا؛ نا‌شناس. (نا‌شناس)
 نه‌سارا: [ناو] مه‌سی‌جی؛ مه‌سی‌جی‌گه‌ل.
 (مسیحیان)
 نه‌ساز: [ئاوه‌لناو] ئه‌وه‌ی ناسازی و له‌گه‌ل
 که‌سن ناحه‌و‌ی‌ته‌وه. (ناسازگار)
 نه‌ستووری: [ناو] لق‌ی له‌تایینی مه‌سی‌حیه‌ت.
 (نسطوری)

نه سرانی : [ئاوه لئاو] شوپگرانی عیسا مهسیح؛
مترانی. (عیسوی)

نه سک : [ناو] نيسک؛ نووژی، نوژوو؛ نوژوی؛
نژی، نژوو؛ مژوی؛ مه رجو؛ مه رجی؛ نسک؛
میژوی؛ مه رژی. (عدس)

نه سک : [ناو] هه ریه که له ۲۱ به شی ئاویستا.
(هه ریک از ۲۱ باب اوستا)

نه سوژ : [ئاوه لئاو] نه سووچ؛ نه سوژ. (نسوز)
نه شکهن : [ئاوه لئاو] وشه فارسییه، به لام
ناوی جوژیک شووشه یه که درهنگ دهشکی و
به رگه گرتیه. (نشکن)

نه شمیل : خونجیلانه و نه رمو نول؛ جوان و
کورته بالآ. (کوتاه اندام خوش قیافه)

نه شنهفتن : (۱) نه بیستن؛ گوی لی نه بوون.
(نشیندن). (۲) گوی به قسه نه دان؛ گوی لی

خه واندن. (گوش ندادن). (۳) که پی. (کری)
نه شنهفتن : نه ی بیستوو؛ گویی نه داوه-

تی؛ گویی لینه بووه. (نشنیده)

نه شیف : [ئاوه لئاو] نشیو؛ سه ره وژیړ؛ سه ره-
ولیز؛ لیژ؛ سه ره و خوار. (سراشیب)

نه عناداخ : [ناوت] نه عنای له نیو روئدا
سووره وه بوو بو سه ره هندی خوراک. (عناداخ)

نه غمه : < میز راب. +

نه غمه : [ناو] ئاواز؛ ئهی موتیرییی هه ریفان
دهست کهن به نه غمه خوانی. هه میر توفیق.

(نغمه) +

نه فتک : [ناو] نه فتیک؛ شقارتیه؛ شه مچه؛
کمریت؛ گورد. (کبریت)

نه فته ره شه : [ناوت] مازووت؛ نه وته سیاوی؛
ناوی گه ره کیکه له شاری سنه. (نفت سیاه؛

نام محله ای درسندج)

نهفتی : [ئاوه لئاو] هه رکه رهسته ییک به نهوت
کار بکات. (نفتی)

نهفتی گاز : [ناوت] گاز وییل؛ سووختی هه ندی
ماشینی دیزل. (گاز وییل)

نهفسکه : [ئاوه لئاو] نهفسه ک؛ نهوسن؛
چلیس؛ سکه پو. (شکمو؛ شکم پرست)

نه فچار : [ناو] نه وه. (نوه)

نهقاره : [ناو] کاسه ی چووکه ی تار. (نقاره) +
نهقو : [بهند] نهو؛ نهو؛ نووکه؛ ئیستا؛ ئه لمان.

(حالا)

نه گهر : [ئاوه لئاو] بی جووله و ته کان و خول
خواردن؛ بی پرهوین و زقپیان. (ساکن و-

بیحرکت)

نه ماگ : [ئاوه لئاو] ناو، بهر؛ نه ماو؛ له بین
چووگ؛ فهوتاو؛ له ناو چووگ. (نمانده؛ از بین-

رفته)

نه مانه وه : (۱) له جیگاییک نیشته جی نه بوون
و گل نه خواردنه وه. (نماندن درجایی). (۲) له

که سیک که متر نه بوون؛ به جی نه مان؛ که م
نه هیان؛ تو له کهس نامینی وه؛ تو له کهس

که متر نیت. (کم آوردن)

نه ماو : < نه ماگ.

نه مری : (۱) [ناو] زیندوویی؛ پهوتی هه رمان.
(مرگ ناپذیر). (۲) هه ربژیت و نه مری؛ مردنت

لی دووریئت؛ نه مریت. (زنده باشی؛ نمیری)

نه نی : [ناو] (۱) دایه گه وه؛ نازناویک بو ژنی
زور پیر و دایر. (۲) زور ژنی مانگادوش به

مانگا ده لین، به تاییه ت له کاتی دوشیندا، وه ک
لاواندنه وه (۱ و ۲. ننه)

نهو : [بهند] ئیسته؛ ئیسه؛ ئه لمان؛ نهو؛ نووکه.
(حالا)

نهوارپای : نه گوران. (عوض نشدن)

نهوانخانه : [ناو] بی‌ته‌نواخانه؛ هه‌زارخانه؛
جیگای به‌خپوکردن و مانه‌وهی هه‌زاران و
فه‌قیران. (نواخانه)

نهوتکیش : [ناو] که‌ره‌سته‌ی پ‌اگو‌یزانی نه‌فت؛
وه‌ک پاپوړ و تریلی نهوتکیش. (نفتکش)
نهوتی سپی : [ناو] (ب) نهوتی سووتاندن؛ نه-
وتی چرا. (نفت‌سفید)

نهوراتن : هه‌ویر هه‌لنه‌هاتن. (ورنیامدن خمیر)
نهوساز : [ئاوه‌لناو] تازه دروست کراو؛ نوی‌ساز؛
خانوه‌که‌م نو‌سازه یان نهوسازه : تازه سازه.
(نوساز)

نهوسازی : [ناو] تازه‌کردنه‌وه؛ نو‌یک‌کردنه‌وه؛
چاک‌کردنه‌وه‌ی خراپی؛ ئاوه‌دان‌کردنه‌وه.
(نوسازی)

نهوسی : [ناو] زړمندال. (ناپسری‌ونادختری)
نه‌وه‌په : (۱) گوندیکه‌نزیکی شاری سنه.
(اسم‌دهی‌است). (۲) مه‌وه‌په؛ چه‌قه‌مه‌که.
(عوعونکن؛ ورنزن) (۳) ناوه‌پیت (پارس
نمیکند)

نه‌وه‌زی : نه‌ی‌خه‌یته؛ تی‌نه‌هاو‌پیت؛ نه‌ی‌خه-
یه؛ نه‌ی‌خه‌ی. (نیاندازی)

نه‌وه‌کام : [ئاوه‌لناو] کامل نه‌بووگ؛ نه‌گه‌ییو؛
خو نه‌گرتوو؛ وه‌ک به‌رخ‌ی که له پيش کاتی
خویدا له دایک بیټ؛ تووی خرچه هیشتا نه-
وه‌کامه. (ناکامل)

نه‌وه‌نده : [ناو] په‌پسته‌ی دره‌نگ چی‌زاو.
(آبسته‌وسارده‌دیر‌کاشته‌شده)

نه‌ویم : (۱) نه‌بووم؛ نه‌ووم. (نبودم). (۲) لی‌نه-
ویم بو‌م به‌رزه‌ونه‌بوو؛ گوشار بو‌م به‌رز کردنه-
وه‌ی شتیک. (فشار‌برای‌بلند‌کردن) (چیزی) (۳)

له‌خواره‌وه‌م؛ به‌رزیم. (درپائینم)

نه‌وینوون : نه‌یینم. (نبینم)

نه‌هی‌فیکری : چاوه‌پوان نه‌کراو؛ دوور له‌هیوا.
(دورازانتظار)

نه‌هیشتن : (۱) پیکه نه‌دان. (نگذاشتن). (۲)
له‌بین بردن و نه‌هیلان؛ له‌ناو بردن. (ازبین-
بردن)

نه‌هیل : [ناو، بک] نه‌هیز؛ به‌رگر؛ که‌سیک که

ناییلی و به‌رگری ده‌کا. (مانع؛ جلوگیری)

نه‌ی لیدان : شمشال ژه‌ندن. (نی‌نواختن)

نه‌یچه شه‌که‌ر : [ناو] نه‌یچه شه‌که‌ر. < له‌له

نیا : (۱) پاشکر له‌چاوه‌گی (نیان، دانیان؛ دانان)

به‌واتای چاندن؛ ده‌سنیا. (۲) له‌(نگاه‌ی)

فارسی‌هوه‌ها‌تووه‌ته‌کورت‌کردن به‌واتای پوانین.

تماشا. (نگاه‌)

نیایگه : به‌وری نیان. < نیای

نیانگر : [ئاوه‌لناو] نه‌هینگر؛ نه‌هیندر؛ یانی‌گر؛

نیانینگر؛ سه‌گی که له پاشه‌وه به نه‌هینی دی

و له پر گاز ده‌گری. یانینگر. (سگی که دزدکی

وبی سروصدا حمله‌می‌کند)

نیانه‌وه : نانه‌وه؛ دروست‌کردن (مال‌نیانه‌وه)، ته-

ون نیانه‌وه : ته‌ون هه‌ل‌خستن؛ ئا‌زاوه نیانه‌وه :

ئا‌زاوه نانه‌وه. (برپاکردن. دایر کردن)

نیانه‌وه : نانه‌وه؛ دیار‌یکردن؛ له‌به‌رچاو‌گرتن،

نیانه‌وه‌ی جیگاییک بو‌دزی یان کردنی

کاریکی تر. (زیرسرداشتن؛ درنظر گرفتن)

نیانی : [ئاوه‌لناو + به‌ندن] شاراوه؛ په‌نامه‌کی؛ له

(نه‌هان) ی فارسی‌هوه‌ها‌توو. (نهانی)

نیانینگر : < نیانگر

نیای : [ر‌اپوردووی چاوه‌گی نیان] (۱) نای؛

چه‌قاندی. (کاشت). (۲) دای‌نیا؛ داینا، نیایه‌ته-

گره : داینائیره. (گذاشت)

نیتون . (۱) ناوی تهستیره ییکه. (۲) ناوی خودای زهریا له یونانی قه دیمدا. (نپتون)

نیترو گلیسرین : [ناو] تهقه مه نیکی زور به- هیزه. (نیترو گلیسرین)

نیر : [ئاوه لئاو] له موسیقی دا به دمنگی بوږی گورانپیژ ده گوتری؛ باس؛ گډ؛ بهم. (صدای- بهم خواننده)+

نیر گزه کردن : [چاوه گهت] نژده کردن؛ برینی بهقه را دوو قامک له سه ری کلکی جوانوو بو تهوهی چاک کلک بگری. (قطع دوسانت از- دم کره اسب)

نیرن ژهن : [ناو] داروژمنگ؛ داریک که ده چی بهناو ههردوو لوله پی مهشکه دا. (چوب میانه دودسته مشک)

نیروک : [ناو] گیای زهرداوبه؛ باوه شینه گیا. (سرخس نر)

نیرومی : [ناوت] دهسته واژی دارتاشییه؛ واتا کانه وزبانه؛ دوو تهخته که یه کیکیان ده چی به ناو یه کیکی دیکه دا. (نرو ماده)+

نیروو : [ئاوه لئاو] کاتی جوو تخوازی پشیلهی میو. (گر بهمول)+

نیره ژهن : [ناو] داری بهینی دوو لوله پ له مهشکه دا؛ دار دو ژهنگ؛ مهترهقی پیای پی ده شو بهینن. نیره ژهن. (چوب بین دودسته- مشک)

نهرقان : [ناو] نیرقان؛ چاودیر. (نگهبان)

نیرمهو : (۱) [ئاوه لئاو] نیره مووک. (نهر نه- ماده)؛ (۲) [ناو] په یومندی پروهک؛ موتور به؛

موتربه؛ کاری تاماندن. (پیوند)

نیرمهوی نه نام : [ناوت] په یومندی نه نامی

لهش وهک گورچيله و دل و جهرگ. (پیوند اعضا)

نیرمنان : [ناوت] تیره نان؛ تیروک؛ وهردینه؛ داری نان پانکردن له سه ر پنه که. (نورد)

نیرمنپ : [ناوت] قیژه قیر و هاوارهاوار؛ نه- پاندنی زور. (داد زدن زیاد)

نیرمههر : [ناوت] نیره کهر؛ کهری نیر. (نره خر)

نیری : [ناو] (۱) بارودوخی نیر بوون. (نری) (۲) نیره ی بز. (شاک؛ تکه)

نیژان : نیژتن؛ چه قاندنی نه مام؛ زیر خاک کردن؛ به خاک سپاردنی مردوو. (دفن- کردن؛ نشازدن)

نیسکه شور : [ناوت] نیسک شور دنه وه به دوو کاسه بو جیا بوونه وهی زیخ، لهو کاسه وه بو تهو کاسه گو یستنه وه؛ (ب) هاتوچوی زور. (شستن- عدس؛ برو بیا کردن)

نیشان : پاشگر به واتای له سه ر دانراو و له سه ر چه سپ کراوی عه لامهت؛ نیشانه کراو؛ وهک؛ سه ده ف نیشان، گه وه ره نیشان؛ ده ست نیشان. (نشان)+

نیشانه نهنگیو : [ناو، بک] له ئامانج ده ر؛ ئامانج نهنگیو. (کسیکه به هدف میزند)

نیشن : [چاوه گه] (۱) له یاریی پرامیدا دانانه عه رزی کو مه لیک له کارته کانه. (۲) گیله نه- هیان و وه گه ر خستنه وهی موره ی کوژراو له نه ردیندا. (۱، ۲. نشستن)+

نیشن : [چاوه گه] داچوون؛ پروچوون؛ قوبانی سه ربان. (نشست)

نیشته وه : (۱) له گه ر که وتنی با؛ با که ی نیشته وه؛ نیشته وهی با. (فروکش- کردن) (۲) دوا ی هه لفرین هاتنه سه ر عه رزی

نیشن : [چاوه گه] داچوون؛ پروچوون؛ قوبانی سه ربان. (نشست)

نیشته وه : (۱) له گه ر که وتنی با؛ با که ی نیشته وه؛ نیشته وهی با. (فروکش- کردن) (۲) دوا ی هه لفرین هاتنه سه ر عه رزی

نیشن : [چاوه گه] داچوون؛ پروچوون؛ قوبانی سه ربان. (نشست)

نیشته وه : (۱) له گه ر که وتنی با؛ با که ی نیشته وه؛ نیشته وهی با. (فروکش- کردن) (۲) دوا ی هه لفرین هاتنه سه ر عه رزی

فړنده و فړوکه. (نشستن پرنده) +

نیښه توف: [ناو] نیوه توو؛ پښه وهی دهغل به-
مزیک، بهرانبهر به نیوهی تووی وهشوی ده-
غله که. (دروکردن غلات درمقابل دریافت-

کردن نصف تخم پاشیده شده)

نیښه پوژه: [ناو] فرافین؛ نههار؛ نیوه پوژه؛ نانی
نیمه پو. (نهار)

نیکو تین: [ناو] ماکیکه له ناو ژه حری سیغاردا؛
ماکی له ناو تووتن و دوو کهلی ته ماکودا.
(نیکو تین)

نیگارستان: [ناو] جیگای وینه گهری یان هه-
لوا سین یان دانانی وینه گهل؛ گالیپری؛ گهلپری.
(نگارستان)

نیگار گهر: [ناو، بک] وینه کیش. (نقاش)

نیل: < که وه گیا.

نیل: [ناو] نیل؛ نیر؛ ټارق و نیل؛ تاموور و نیر.
(یوغ)

نیله نیل: [ناو، ت] حاله تی گهری به ته وژم و
تینی ټاگر. (زبان بلند آتش؛ حرارت زیاد بخاری)

نیم په رده: [ناو، ت] نیوپه رده نیوپه رده له
موسیقادا له بهینی دوو نوټی سهره کیدا نیوهی
په رده بییک. (نیم پرده)

نیم پروو: [ناو، ت] کوژی وینه کیشیه، نیم-
پروخسار؛ وینهی نیوهی سهر وچاو واتا له ته-
نیشته وه. (نیم رخ)

نیم سال: [ناو، ت] نیوهی له سال؛ شش
مانگ؛ (ب) نیو سالی خویندن؛ نیو تیږمی یه-
کساله یان تیږمی شش مانگه. (نیم سال)

نیم گرد: [ناو] کوژی موسیقایه، نیوهی یه که-
ی کات له نوټ نوو سیندا، بهرانبهر به یه ک
سپی یان چوار چه نگ. (نیم گرد)

نیمه یی: [ناو] نیوهی؛ (ب) له نیوهی استدا شه-
ریک بوون؛ نیوهی بووه: گه یشته وه ته نیوه.

(۵۰٪. نصف؛ نیمه)

نینوږ: [ناو] گیایکی دوو ساله یه، گه لاکه ی
ماکیکی سرکه ری تیدایه به ناوی (لوړین) که
ده بیته هو ی سهرگیژ بوون؛ دزی په نمائی
گورچیه یه. (کرفس عطری)

نیوټالقه: [ناو] نیوجه غز؛ له ټیک له جه غزی؛
نیوهی جه غزی. (نیمدایره)

نیووانیو: (ب) په شکردن له نیوهی استدا؛
دوو کوتی بهرانبهر و به قه رایه ک. (نیم ونیم)

نیوپر: [به ند + ناو] له ریزیک چه ند دانه به
حیاسب نه هیټان؛ به جی هیشتنی ناو به ناو؛
به ینا به یین به جی هیشتن؛ مهودا به مهودا. (چند،
یا یک درمیان) +

نیوبه دره وه: [ناو، ل ناو] ټاودار؛ مه نشوور؛ ناسراو
له جه ماوهردا؛ به نیو بانگ. (مشهور)

نیوچاوان: [ناو، ت] تویل؛ ته ویل. (ب) به خت و
شانس. (پیشانی؛ بخت و اقبال)

نیوچاوانه: [ناو، ت] له ناوهر استی شټیکدا؛ ناو-
ند؛ له کوردستانی باشوور سهرته به کار دین

که له سینټیری ټینگلیزی وه ها تووه. (مرکز)
نیوپران: [ناو، ت] ناو مه؛ ناو گه له ی په ز؛ د
چه نیو پان؛ ده چه ناو میگهل. (میان گله) +

نیو قده: [ناو] بهینی نوو چکه ی کیو و دامین؛
که مه ر؛ ناتلنگ؛ ناوهر استی دریزایی. (کمر؛
کمرکش؛ میان)

نیوک که ووتن: [چاوه ت، ۱] ناوک که ووتن؛
جوړیک نه خوشین به ټیشی ناو زگه وه. (ناف-
افتادن). (۲) (ب) ترسان و داچله کانی به ته

وژم. (شکه شدن)

نیوکه په شه: [ناو] برینی سهرپشتی یه کسم به
هو ی باری په ق یان گرتنی زین و کورتانه وه.
(زخم پشت اسب والاغ)

نیوگایی: [ناو] (گا) واتا (جیگا)، نیو جیی؛

ناوېژۍ. (ميانچيگري)

نيولي_نان : [چاوگه،ت] ناو له سهر دانان؛
نيونان. (اسم گذاري)

نيوه: [ناو+پيشگر] کوټيکي ته واو؛ نيوه شهو؛
نيوه پرو؛ پيشگر وانا به شي، نيوه شور. (نيمه)
نيوه : پيشگر به وانا ي کوټي يان به شي؛ وهک
نيوه شهو، نيوه کول، نيوه پزيو؛ نيوه کوتراو.
(نيمه)

نيوه پهرده : <نيم پهرده.

نيوه دوورگه : [ناو،ت] جيگاييک له وشکي که
سي که ناري ثاوييت و لاييکي چه سپاييت به
وشکانيه وه. (شبه جزيره)

نيوه کاره : [ئاوه لئاو+ بهند] نيوه وناته واو؛ کاري
که هيشتا ته واو نه بووه. (نيمه کاره)

نيوه کاري : [ناو] په وتي کاري نيوه کار؛ په-
نجه ريک که به شيک له دوو به شي به هره و
داهات دهبات. (۵۰٪ در بهره شريک شدن-
کارگر)

نيوه گو؛ [ناو،ت] کوټيکي ته واو له شتيکي خر.
(نيمکره)

نيوه گوۍ باشووري : [ناو،ت] نيوه گوۍ زهوي
له هيلي نيسيواوه بهره و باشوور. (بهره خوار).
(نيمکره جنوبی)

نيوه گوۍ باکوري : [ناو،ت] نيوه گوۍ زهوي
له هيلي نيسيواوه بهره و باکور. (بهره ژوور).
(نيمکره شمالي)

نيوه گيان : [ئاوه لئاو] له نيوان مان و نه ماندا؛
نه خوشي نزیک به مردن. (نيمه جان)

نيوه نيوه : [بهند] جار جاره؛ ناوبه ناو؛ بهينا به ين.
(گاهگاه)

نيوه وناته واو : [ئاوه لئاو] کاري که نيوه کاره
مايپته وه. (نصف ونيمه کاره)

نيوه ونويه : [بهند] له ناوه راستدا؛ وهک له ناوه-

راستدا به شکردن. (نصف و نصف؛ قسمت-
کردن)

نيوه وه : ژوور وه؛ ناوه وه. (توي؛ داخل)

نييه : [ناو] توونه؛ دژي هه يه. (نيست)

نييه زانم : نازانم؛ نزانم؛ چوو زانم؛ چد زانم؛
چازانم. (نمي دانم)

نييه سي : نييه تي؛ له پابووردو دا ټهو وشه يه
زور له سه قز به کار دهبرا به لام نيستا له سنه له
بري (تي) ههر (سي) دهوتري و باوه وهک: هه-
يه سي، کوشتيگيه سي. (ندارد) <سي

پيتي (ن) به شي وشه ي بياني

ناتور اليست : فد؛ فرد؛ سروشت خواز؛ هوگري
سروشت به تاييه ت له نيگار کيشيدا.
(ناتور اليست)

ناتور اليسم . فرد؛ فد؛ پريازيکي هونه ري
نيکار کيشيه، که شوپگراني هوگري سروشتن.
(ناتور اليسم)

ناريسيزسم : فد؛ فرد؛ اند؛ تد؛ نه خوشي خو
به زياتر له ديتران زانين و خو په سهندي و
خوويستي. (ناريسيزسم)

نازيسم : فرد؛ فد؛ اند؛ ناموزه ييکي پامياري

عہسکھری و کوّمہ لایہ تی کہ لہ ئالمایا
پیکھات و لہ سہرینہ مای رہ گہز پہ رستی و
تا کہ حیزبی دامہ زرا. (نازیسم)
ناسیونالیست : فرد؛ فد؛ اند؛ نہ تہوہ خواز؛ باوہ-
رہ مند بہ ہوژ و نہ تہوہ ی خو. (ناسیونالیست)
ناسیونالیسم : فرد؛ فد؛ اند؛ نہ تہوہ خوازی؛
بروای لہ ئەندازہ بہ دەر بہ ہوژ و نہ تہوہ ی
خو. (ناسیونالیسم)
ناشایستہ : [تاوہ لئاو] (۱) نالایہ ق؛ ژئی نہ ہاتی؛
نہ شیاو. (ناشایست). (۲) ناشایست؛ نا پە سە ند؛
بە د؛ کر یت. (ناشایست) +
نشینی : پاشگر بہ واتای دانیشتن و مانەوہ؛
شارنشینی؛ گوندنشینی. (نشینی)
نوختە چین : ناوی جوړیک نیگارکیشییہ بہ
خالی (پرو لہ پە نای یە ک و جارنا خالی
بلاو بلاو). (نقطە چین)

نوشوست : [ناو] ږوچوون؛ به چالدا چوون و
قويان و نيشتنی سهربان و عهرز؛ سهربانه که
نوشوستی کردووه؛ داچووه؛ ږوچووه. (نشست)
نهسته عليق : عد؛ فد: [ناو] ناوی جوړيک
نووسينه، زياتر به قه لږم قاميش دمنووسری و
زور په سنده. (نستعليق)
نه سخ : عد؛ فد: ناوی شيوه نووسينکي ولاته
ئيسلاميه کانه. (نسخ)
نی ټوپان : [ناو] تهخته ی دستکرد، له بره دار و
چه سپ. (نټوپان)
نيسکافه : [ناو] جوړيک قاوه ی هاپراوه که
حهوجهی به دمکردن و کولاندن نيه و له
ناوی کولانووه دکریت. (نسکافه)

هائومه گا : [ناو] مه یخانه. (میخانه)

هاتنه دهست : [چاوگه،ت] (۱) پاره هاتنه دهست: وه دهست که وتن. (بدست آمدن).

(۲) دهست کردنه وه و بهر هنگار بوونه وه:

کوره کان هاتنه دهست و شه پکی باشیان

کرد. (دفاع کردن) (۳) فیروون و شیای و

شاره زایی بو نه نجامی کاریک؛ رهوشتی

کار هاتنه دهست. (خبره شدن در کاری)

هاتنه سه ره پ: [ناو،ت] بو داوخوازی

چوونه مالی که سی، زیاتر بو خواز بیی ژن

وکج. (خواستگاری)

هاتنه سه ره چوک : [چاوگه،ت] هه لسانه سه

چوک بو ولام دانه وه زیاتر ولام دانه وه به

توندوتیژی. (روی زانو بلند شدن برای جواب

دادن)+

هاتنه قهوام : خو گرتنی چیشیت یا خوراکی

تراو که به کولاندن دیته راده ی

دیاریکراوی ناماده بوون. (قوام آمدن)

هاتنه کوشتن : [چاوگه،ت] کوژران؛

کوژیان. (کشته شدن؛ کشته شدند)

هاتنه که وان : [چاوگه،ت] نزیک بوونه وه

تاتیره پهس؛ (ب) رازیوون؛ هاتنه سه ربار؛

مهیل دان، نه گهر مه یلت له سه ره به راستی

وه ره که وان. «هولکلور». (براه آمدن)

هاری : [چاوگه] هارین؛ ورد کردن. (خرد-

کردن)

هارپ : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ئامیریکی

موسیقایه وه ک چهنگ وایه و به قامک ده-

ژهندری. (هارپ)

هارژنگ : [ناو] ته نگز؛ چالووک. (سفیدخار؛

نوعی خار برای پرچین روی دیوار)

هارس : [ناو] تاوان؛ گوناخ؛ سووچ. (گناه)

هارمونیکا : [ناو] ئامیرکی موسیقایه به فوو

لیده دریت. (هارمونیکا)

هارمونپوم : [ناو] ئامیریکی موسیقایه به

فوو لیده دری. (هارمونپوم)

هاروژاندن : [چاوگه،ت] شیواندن؛

ئالوژاندن؛ هورووژاندن وه ک ئالوژاندنی

شاره هه منگه ژاله. (آشفته کردن)

هاره بر : [ناو،بک] به ردی ده ستار و ئاش

چیکهر؛ وه ستای هاره دروستکهر. (تراشنده

سنگ آسیا)

هازی : [به ره می چاوگه] توانایی؛ به تاقه-

تی؛ به هیزی. (توانایی)

هاژیله : [ناو] حاجیله؛ حاجیله؛ کووژه که ی

چووک؛ قاوخی هه ندی زیندموه ری ده-

ریایی وه ک شهیتانو که ی چووک. (پوسته

نوعی حیوانات دریایی)

هاس : [ناو] پهنگی قاوه یی ئاچخ به په له-

ی وردی په شه وه. (رنگ قهوه یی باخال های-

سیاه)

هاسر : [ناو] کاترمیر؛ دهمژمیر؛ سه عات.

(ساعت)

هاسرساز : [ناوت،] سه عهت ساز؛ کاتر میز -
چیکه روه. (ساعت ساز)

هاشاول : [ناو] حاشاول؛ هیرش؛ به شه پرموه
بو چوون و په لاماردان. (حمله)

هاڤیتی : (۱) فرپندراو. (پرت شده). (۲) فرپییدا؛
خستی؛ هاویشتی؛ هاویشتی (انداخت)

هاکوو : [بهند] هاتوو؛ له وانه یه؛ نزیکه؛
تهقاو؛ پرمگه؛ هاکوو گه یشته ئیره؛ هاتوو
گه یشته ئیره. (ممکن است؛ به زودی)

هاکی : اند؛ فد؛ فرد؛ هیندد؛ [ناو] یارییکه
وهک توپی پی؛ به لام به گوچانیکی تاییهت
له توپ ده دری دوو جوړی هه یه له سه
عهرز و له سه سه هوول. (هاکی)

هاللو : (۱) [ناو، بک-ناو، بهر] تیوه پیچراو؛
له پام هاللو؛ له پام ئاللو. (پیچیده شده).
(۲) [ناو] هوپمی گهرمی ئاور؛ (هاللو)
خوشره له پلاوی (گرمای آتش).
(۳) [ناو] چیشتیکی مزری قوره تیکراوه،
تاییهت به ناوچه ی سنه یه. (نوعی غذا با -
غوره)

هالای : < هه لای

هالتیر : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] میله یک له پول
که له هه دوو سه روه سمنگی تاییهتی
ده خریته سه ر بو بهرز کردنه وه و وهرزش
کردن و کیهرکی. (هالتر)

هالولک : جه زنانه. (عیدی)

هاله کوی : له کوییه؛ هه روه، (های له -
کوی و هان له کوی). (کجاست)

هالهینه : له وییه؛ نه وه تا له وی؛ له ویینه -

رینه؛ له ویینه. (آنجاست)

هاملفه : (۱) [ئاوه لئاو] هاوولف؛ هاو جووت؛
هاوشان؛ لفه دووانه؛ جمک؛ (۲) هاو جووته؛

هاوشانه؛ (همتا؛ دوقلو؛ همتاست)

هامویر : [ئاوه لئاو] هاو فکر؛ هاوپا؛
هاو بیروپا؛ هاوباوه پ. (هم فکر)

هاندراو : [ناو، بهر] فیړکراو؛ بزویندراو؛ دنه -
دراو؛ هه ژیندراو؛ (تحریک شده)

هانگافا : [بهند] هه رته وکاته؛ ده ست به جی.
(فوری)

هان هانه دای : [چاوه، ت] هوپ نیای؛
هان دان؛ دنه دنه دان. (تحریک کردن)

هاوئاست : [ئاوه لئاو] هاوته راز؛ هاوشان.
(همسطح. هم شان)

هاواربه دم : (۱) [ئاوه لئاو] دم به هاوار؛ که -
سیک که زور و زوو دهنکو داده خا. (۲) که -
سیک که قسه و پروداو له هه جیگا ده -
گیپ ته وه. (خبرپخش کن)

هاواروداد : [ناوت] هه راوهوریا؛ قیژه قیژ.
(دادوهور)

هاوال مندال : [ناوت] په پمول؛ ئوال -
مندال. (جفت)

هاوپایه : [ئاوه لئاو] هاوشان؛ هاوپله؛ هاو
ده ره جه. (همپایه)

هاوجا : [ناو] ژنانی دووبرا بو یه کتر؛
هیورژن. (زن برادرشوهر)

هاوخوین : (۱) دوو یان چند کهس که
گروپی خوینیان یه ک جوړییت. (هم گروه -
خونی). (۲) هاوپه گهز؛ هاو نیژاد؛ (ب) خزم و
کهس. (هم خون)

هاوخه رچ : [ناو] چمند کهس که پیکه وه
شت ده کړن یا ده چنه سه فەر و هه ر کهس
به شه پاره ی خو ی دده؛ دوو یان چمند هاو
مه نزل که له خه ر جی مالد شه ر یکن.
(همخرج)

هاودل : [ئاوه لئاو + ناو] هاومه پام؛ یه ک
بیر. (همدل)

هاوده ر : [ناوت] دراوسی؛ جینار؛ جیران؛
هاوسی؛ هاوسا؛ هامسا؛ هاوهیس.
(همسایه)

هاوده وره : [ناوت] که سانیک که پیکه وه
به شداریان کردوه له خویندنی بابیه تیکی
فهنیدا یا پیکه وه سه رباز بووگن. (همدوره)
هاوپردانه وه : [چاوگه، ت] تاوپردانه وه؛
لایکړدنه وه؛ (ب) کوکه ک و ثاریکاریکردن.
(مساعدت)

هاورپه ننگ : [ئاوه لئاو] له پره نگی یه ک؛ هه -
فره ننگ؛ ویکچووی. (همرننگ)

هاوسه رکه م : [ئاوه لئاو] که متر له ئاولان؛
(ب) که مده سته؛ هه ژاری؛ نه بوونی. (کمتز -
ازدیگران؛ بینوایی.)

هاوسه نیری : [ناو] هاوسه ری؛ زن و -
میردایه تی. (همسری)

هاوقوتابی : [ناو] دوو یا چمند کهس که
پیکه وه له شوینی هاو وانه بووگن؛ هاوکه -
لاس؛ هاومه دره سه. (همدرس)

هاوکیش : [ئاوه لئاو] هاوسه ننگ. (همسنگ)
هاوکیشه : [ناو] هه فکیش؛ موعاده له؛ په -
سته ییکی دووبه شی له ماتماتیکدا که به -
رانبهرن. (معادله)

هاونیو : [ئاوه لئاو] هاوناو؛ چمند کهس که
ناویکیان هه یه. (همنام)
هاوواتا : [ئاوه لئاو] دوو یا چمند وشه که
ماناییکیان هه یه. (هممعنی)
هاوه ل : [ناو] هاوال؛ دوست؛ ره فیق.
(دوست)
هاوه ن : [ناو] هاون؛ هاونگ؛ تاونگ.
(هاون)
هاویناو : [ناوت] تاودانی ده غل له هه وه لی
هاویندا. (آبدادن کشت در اوایل تابستان)
هاویه : [ناو] چه کوچیک که به کاره با یا به
تاو ر گهرم ده بیت بو له حیم کردن. (هاویه)
هایدی : تند؛ [به ند] هایدی؛ وشه ی هاندانه؛
زووکه؛ گورج به؛ خیراکه؛ له تورکی عو -
سمانیشدا هه ر به ومانایه یه. (زودباش)
هایویییه ی : [چاوگه، ت] هه لسان له خه و؛
وه ناگاهاتن؛ وه خبه رهاتن. (بیدارشدن)
هتد : < هه ته د
هچکار. [ناو] هچهار؛ بیباری سوور؛ بیبه ر.
(فلقل قرمز)
هرچکی : [ئاوه لئاو] کار لینه هاتوو؛ بی ده -
سه لات؛ ناشایست؛ نالایه ق؛ نه شیاو.
(نالایق)
هرشاندن : [چاوگه، ت] پښتن؛ پږاندن؛
قلمدانه وه (ریختن)
هروش : [ناو] پیرخه نیله؛ ورده ساوار؛
برویشی ورد. (خرده بلغور)
هشکه ساو : نیشکه ساو؛ (۱) [ئاوه لئاو]
ناسمانی سامال و بی هه ور له کاتی هه و
ساردیدا. (آسمان ساف در وقت یخبندان)

وسرما(۲) [ناوت] ساوینی تیغ و تیژ
کردنی به ههسان و زبره به بی پوون و چه-
ورهسان و ناو. (تیز کردن تیغ بدون چربی)
هلهلاندن : [چاوگه،ت] دراندن؛ کوئه-
کردنی لیپاس و شپ کردن. (فرسوده کردن-
ویاره کردن)

هلهلین : < هلهلاندن

هناری : نهوک گیران؛ قورپگ گیران و
قورسبوون له بهر خهه و گریان. (گلو-
سنگین شدن و گرفتن)
هنگودینگ : [ناوت] هنگودنگ؛ شکو و
شانازی؛ که بکه به و ده بده به؛ دنگ و ف-
نگ. (دنگ و فنگ)

هو تو : نهو تو؛ وها؛ کاریکی وها بهر چاو؛
ئاوا. (اینطور و چنین؛ چشمگیر) +

هو تیل : [ناو] ئو تیل؛ میوانخانه ی مو دی
پوژ. (هتل)

هوچکوچی : [ناو] کشمیش : (کشمش)
هو دانه وه : [چاوگه،ت] گه راندنه وه ی گا-
جووت له جه مسهری گاوخاندا؛ (ب) بادانه-
وه و قسه گوپان. (برگرداندن ورزا در-
موقع شخم)

هو ر قو پ نای : [چاوگه،ت] هه لقو پ اندن؛ هه-
للووشین و قو ره لی هیئان. (هورت کشیدن)
هو ر کز اندن : [چاوگه،ت] هه لکزان-
(حالت آتش زدن مو)

هو ر گپ اندن : [چاوگه،ت] هه لکردنی چرا و
ئاگر؛ گپ اندن؛ پیکردنی چرا و ئاگر..
(روشن کردن آتش)

هو ر ترووشکنای : [چاوگه،ت] هه ل تروو

شکاندن. (نشاندن بحالت چمباتمه)

هو ر ترووشکیای : [چاوگه،ت] هه ل ترووشکان.
(چمباتمه زدن)

هو ر ته وه ره : [ناوت] له کاتی جوو تکرندنا
بو خستنه سه ر هیلی جووت به گا جوو ت
دهوتری. (ب) هاتوچوی زور پیکردن. (بیا و
برو) +

هو ردی : [ناو] هو ردو؛ له شکر؛ سپا؛ (اردو)
هو رزای : [چاوگه،ت] هه لسان؛ رابوون؛ هه-
ستان؛ وه خه بهر هاتن. (بیدار شدن)

هو رشین : [چاوگه،ت] هه لچوونی تراو له سه ر
ئاو. (کف کردن غذاروی آتش)

هو رمز : [ناو] گیای گوژروان. (گیاه، گل-
گاوزبان)

هو رمیس : [ناو] هو رمیسک؛ فرمیسک؛
ئه سرین؛ رو ندک. (اشک)

هو رمیسک : ئه سرین؛ فرمیسک. (اشک)
هو رو گیلان : [چاوگه،ت] وه رگه راندن؛
زقپاندن؛ هه لگه راندنه وه؛ پاچقه کردن.
(برگرداندن؛ ترجمه)

هو ره : [ناو] (۱) کوئترین ستایشی ته هورا
مهزدا به دنگ هه لپین. (۲) یاشماوه ی
په سمی هو ره که جو ریک ئاوازه به شیوه ی
خویندن و (لا سایی کردنه وه ی خویندن
که وه). (نوعی آواز کهن)

هو ره ۲: نه ورو له جیاتی شیعی گازه
کردن و ستایش، شیعی دلداریش ئامیته-
ی هو ره بووه و له ۲۲ شیوه ئاههنگی
هو ره ی ته مهن چوار هه زار ساله ته نیا ۱۳
یان ماون.

هوږه گورگي: [ناو،ت] گورگه زى؛ باران و
خوږ پيکه وه. (باران باريدين درموقعيکه آسمان
آفتابي است)

هوږ هوږه: [ناو] قوږ قوږه؛ مه زره قى ناو به-
تال که دهنگى ليوه دى. (مزراح ميان تهى)
هوږيال: [ناو] هوږلى کهر؛ که رکړوگ؛ جاشه
که ر. (کره خر)

هوږه بانه: [ناو] گويزه بانه؛ شت به خشينه-
وه و سده ده قه کردن بو بيستنى گوى و قسه
کردنى منډال و ساغى گوى و زباني.
(سور دادن به اميدگوش وزبان نوزاد سالم-
بودن)

هوږى: [ناو] وه زراى يه خته نه کراو؛ که لى
دمبه. (گاواخته نشده)

هوږسه: [وته] هوږسا؛ هه روه کوو؛ له-
گوين؛ مينا؛ چه شن؛ وينه ي. (مانند؛ همانند)
هوږشترمر: [ناو] گيانله به ريکى زوړ زه لامه
له جنسى فرنده، به لام هه لنافرې.
(شتر مرغ)

هوږشمگ: (۱) [ناو] منډال مردوو. (بچه-
مرده). (۲) [ناو] زيره ک؛ زانا. (دانا)

هوږکه ل: [ناو] بليمه ت؛ هه لکه و ته؛ پسپوړ
و فره زان. (نابغه)

هوږل برينه وه: [چاوگه،ت] دمره ينانى گه-
مړه له هوږلى مالت. (جمع اوړى تاپاله-
فشرده شده از کف تويله)

هوږلاک: [ناو] هوږلمان؛ هوږترک؛ گه ده؛
مه عده؛ ورگ؛ نوور. (معدنه)

هوږلالى: [ناو] گه ون؛ گوينى. (گون)
هوږلانکى: [ناو] جوږلانى؛ دپله کانى. (تاب-

بازى)

هوږله وه: [ناو] که مکوږله وه؛ که مکوږله گويز؛
تويکله شينه که ي کويز، که له پهنگ
پړزى و پهنگ سازيدا که لکى هه يه. (پوسته
سبز گردو)

هوږما: [ناو] خدا. (يزدان)

هوږما: [ناو] که شکه خوږه؛ بالنده ييکى
سپيه و سه ربالى په شه و گوشت خوږه.
(هما)

هوږمان: [ناو] سه روکى سپا؛ فه رمانده؛
ناوى پياوونه. (فرمانده سپاه. اسم مردانه)

هوږنراوه: [ناو، به ر] شتى وه ک مووروو به
پښمانه وه کراو. (رشته شده). (۲) هه لبه-
ستى شيعر. (رديف شده؛ سروده شده)

هونه رپه رومر: [ناو] لايه نگر و بار-
هينه رى هونه ر و هونه رمنه د. (هنر پرور)

هوود: اند؛ فرد؛ قد: [ناو] هه واکيشى کاره-
بايى زياتر له سهر کوانووى چيستخانه
داده مهر زيت بو هه لکيشانى هه لم و بو ق و
دوو که ل. (هود)

هووده: [ناو] موفا؛ سوود؛ قازانچ؛ دژى
بيهووده و بى موفا. (سود)

هوورات: ف. مان. (۱) بيرموه رى؛ هوور-
مان؛ (خاطرات) (۲) بوڼ خوش؛ (خوشبو)
(۳) ناوى گوليکه (نام گلى است)

هوورک موورک: [ناو،ت] ورده و پرته؛
ورتک و پرتک. (خرده مرده؛ ريزه ميزه)

هووندا: [ناو] ثووندا؛ وندا؛ ون؛ گوم؛
بزر. (گم)

هه پله هورج: حه پله هورج. < هه په نتي

هه‌پله‌گو : [ئاوه‌لناو] چه‌قه سرو؛ پر‌پیز؛ چه-
نه در‌پیز؛ هه‌له پاس. (پر‌حرف)
هه‌په‌لوک : [ناو] گیای قیزه‌له؛ هه‌په‌لوک.
(نام گیاهی است)
هه‌په‌نتی : [ئاوه‌لناو] چه‌په‌نتی؛ زه‌به‌لاح؛
زل‌خورت؛ زل و زه‌به‌نده. (لندهور)
هه‌تاف : [ناو] هه‌تاو. (۱) پوژ؛ جه‌غزی پوژ
به عاسمانه‌وه. (خورشید). (۲) خور؛ تیشکی
پوژ. (اشعه خورشید)
هه‌تاکه‌ی : (۱) [به‌ند] تا؛ هه‌تاکوو؛ هه-
تاکه‌ی تو له‌وینه بیت من ناییم. (تاوقتی-
که). (۲) هه‌تا چه‌وه‌ختی، هه‌تاکه‌ی له سه‌فه‌ر
نایسته‌وه؛ تاکه‌نگی له سه‌فه‌ر نایسته‌وه.
(تاچه‌وقت)
هه‌تک‌که‌ر : [ناوبک] نه‌تک‌که‌ر؛ ئاب‌روبه‌ر.
(رسواکننده)
هه‌تلی : [ئاوه‌لناو] هیتلی؛ بی‌شهرم؛ بی-
حه‌یا؛ مروقی په‌ست. (بی‌حیا)
هه‌ته‌د : له ئاخری په‌سته‌دا به واتای هه‌تا
دوایی؛ زیاتر له‌گه‌ل سی خالدا یان هه‌تا-
دی‌یان هتد. (الی آخر..)
هه‌ته‌رپ : چاو‌یک که هیزی دیتنی شتی
زور دووری هه‌بیت. (چشم‌دوربین)
هه‌تیه : [ناو] (۱) ئامرازی جی‌گای پیچ
دروست کردن له دهره‌وه و ناوه‌وه‌ی
لووله‌ی کانزادا. (حدیده). (۲) پارچه پولا-
یی‌که به چهند کونه‌وه له گه‌وره تا چکوله
بو باریک کردنه‌وه‌ی ته‌ل و سیمی ئامیری
موسیق. (حدیده). (۳) ئامرازی ته‌لی زیر و
زیو دروستکردن له زیر‌پینگه‌ریدا.

(شفشاهنج)

هه‌تیه : [ناو] کول؛ ئامیری ده‌قدانی
قوماش به‌تاییه‌ت بووزوی پانک‌و‌چو‌غه.
(نوعی اطو)

هه‌جامه‌ت : له حه‌جامه‌تی ئاره‌وی کورد
کاری بووه واتا که‌له شاخ گرتن. (حجامت)
هه‌جه‌ت : [ناو] حه‌جه‌ت؛ به‌ل‌گه؛ ده‌لیل؛
نیاز؛ پیوست؛ بو‌ی هه‌یه له (حوجه‌ت
یان (حاجه‌ت)‌ی ئاره‌وی کوردکاری
بوویت (دلیل؛ نیاز)

هه‌دلان : [ناو] نه‌خوشینی په‌شه‌ول‌اخه.
(نوعی مرض‌گاو)

هه‌رسین : (۱) ناوی بازپ‌یکه له هه‌ریمی
کرمانشان (نام شهری در استان کرمانشاه)
(۲) هوورسین؛ خورسین؛ خور هه‌لات؛ پوژ
هه‌لات (مشرق)

هه‌ر له‌بر نه‌کردنه‌وه : نه‌زانینی جیاوازی له
به‌ینی کرمی ساقه‌تی تووتن و بر‌که‌ی تو-
وتندا. (ب) نه‌زان وتینه‌ گه‌یشتوو. هاوتای
قول به فول حالی بوون. (کنایه؛ نادانی)

هه‌راج : [ناو] (۱) فروشتنی شت‌ومه‌ک
به که‌مترین قیমে‌ت؛ ماله‌که‌م هه‌راج کرد
واتا هه‌رزان فروشم کرد. (۲) هه‌راج
جو‌ریک (مه‌زات یا مه‌زاده) که شت ده-
فروشری به که‌سی که له‌و کو‌په‌دا زیاترین
قیمه‌ت پیشیناریکا. (حراج)

هه‌راز : [ناو] ها‌تو‌چو و شه‌کانه‌وه‌ی شتی
ئاویزان؛ وه‌ک ئاونگی هه‌ندی کاتزمیری
دیواری. (ا‌ونگ)

هه‌رال : [ئاوه‌لناو] به‌ره‌ل؛ بی‌کار؛ بی‌کاره؛

خوځليگوږاو؛ غمړه و لووت بهرزی بی جی.
(بیعار؛ ول)

هراله برهم : < هراله برایمه.

هه راو : (۱) [ئاوه لئاو] گوشاد؛ بهر فره وان.
(گشاد). (۲) [ناو] گیاییکه له ناو گه لاکه پیدا
کرمیک ده ژي که ئاژال به خوار دني ده -
مري. (نام گیاهی است) +

هه رپه رچوون : [چاو گه، ت] هه رپه رچفين؛
هه لاسان؛ ئاوسان؛ هه لاسان؛ په نمان؛
ماسين؛ باکردن. (باد کردن)

هه رجوول : [ناو] جوړيک کولله يه. (نوعی
ملخ)

هه ردک : هه تک؛ هه ردوک؛ هه ردو؛

هه رتک؛ هه ردک دهستی شکا : هه تک
دهستی شکا. (هردو)

هه رده بيله : [ئاوه لئاو + ناو] زه ويني بی -
داهات؛ زه ويني بی خاومن و چول و به په -
هووت. (زمین بیهاصل و برهوت)

هه ردی : شاعیری ناسک خه یال و
بیرتیزی کورد، که له نویسینی ئه م وشه -
دانه دا هاندهرم بوو بو ټیکوشان و نه ترسان
له په خنه، و پای و ابوو که هه ر وشه له سه ر
زاری جه ماوړه سامانی خوږه تی ئه که ر
وشه که بیانیش بیټ. (شاعر کرد استاد احمد
هردی)

هه ردین : [چاو گه، ت] هه رژین؛ جوی بوونه -
وه؛ جیابوونه وه؛ له یه ک تر ازان. (جدا شدن)
هه رز : [ناو] فريس؛ هه ریس؛ هه ریز؛
فریزوو. (فريس)

هه رزه مه رس : [ناو، ت] سپلوت یا تانجی

که پست ده کړی و هه رکه س پای کیشی
پست دده دا واتا به شوینیدا ده روا. (تازی که
بارشته قلاده به دنبال هر کسی راه بیافتد)

هه رزه گیل : [ئاوه لئاو] حاله تی بیکار
سوورانه وه و گه پان؛ گافقه لیش. (هرزه -
گرد)

هه رژین : < هه ردین

هه رساندن : [چاو گه، ت] فیړ کردن. (یاددا دن)
هه رسته فه رهنگی : [ناو، ت] هه رسته له ئا -
ردی بی سپوس که به دوزگا و مه کینه
چی ده بیټ. (ماکاروونی. (ماکارونی)

هه رکویي : (۱) هه رکویي. (هرکوهی).
(۲) هه رکویي؛ هه رکویي یک؛ هه رکویي -
ییک؛ هه ر جیی؛ هه ر جیگیایی. (هرمکانی)
هه رکویي؛ < هه کویي (۲)

هه رکیشه : [ناو، ت] بارانی په له؛ هیسه نم.
(بارانی که به اندازه حدود بیست سانت زمین را -
ترکند)

هه رگه له : [ناو، ت] که ره گه ل؛ (ب) جه ماوه -
ریکی وه پاشکه وتووی نه زان. (گله خر)
هه رملیسین : [چاو گه، ت] هه لملیسین؛ هه -
لمژین؛ هه لمژتن؛ وه ک مژنی ئاوی هه نار
و میوه. (مک زدن)

هه ر مه لی : هه ر مه یزه؛ هه ر مه وژه؛ هه ر
مه وشه؛ هه ر مه بیژه. (هی نگو).

هه ر مه لی : [ناو] هه لمه له؛ هه ر مه له؛
گوله هیرو. (گل ختمی)

هه ر مه نی : ئه ر مه نی. (ارمنی)

هه ر نه بی : (۱) هه ر نه وی؛ تو قه ت نه بی.
(هیچ گام نباشی). (۲) هه ر نه بی؛ به لانی که -

وی ژيانی پر بایه‌خی شه‌وبلیمه‌تیه.
 (تخلص دانشمند بزرگ کرد)
 هه‌ژخوه‌کەر : [ئاوه‌لناو] هه‌ژ له‌خو‌کەر؛ خو-
 پسه‌ند؛ خو‌ویست؛ له‌خو‌بایی؛ لووت‌به‌رز.
 (خودخواه)
 هه‌ژگ‌وهه‌ژال : [ناوت] هه‌ژگ‌وب‌ژال؛
 هه‌ژگ‌ل؛ چیلکه‌وچه‌ویل؛ پرو‌ووش.
 (شاخه‌های خشک و باریک درخت)
 هه‌ژمه‌ت : [ناو] هه‌جمه‌ت؛ هه‌بیته؛ له-
 تاو؛ په‌روش؛ ترس. (هیبت. ترس)+
 هه‌ژه‌ژوک : له‌رزوک. (مبتلا به مرض-
 رعشه)
 هه‌ژیا : [ناو] هه‌ژدیها؛ هه‌ژیا؛ هه‌فی. (ازدها)
 هه‌ساره‌ژمار : < گول‌پ‌ر‌شنگ.
 هه‌ساره‌ی گ‌ر‌جه‌شون : نه‌ستی‌ره‌ی گ‌ر‌له-
 شوین؛ به‌ردی نه‌ستی‌ره‌یی که ده‌خوشی و
 کلکی‌کی گ‌ر‌داری به‌پاشه‌وه‌یه. (شهاب)
 هه‌ساوی : [ناو] هه‌ساوی؛ جسنه‌که‌ریکی
 به‌کار و به‌هیزه. (نژاد نو‌عی خرپر قدرت)
 هه‌ستوون : [ناو] ویستوون؛ کو‌له‌که. (ستون)
 هه‌سته‌هورو‌و‌ژین : [ئاوه‌لناو] هه‌سته‌بزوین.
 (حس برانگیز؛ مهیج)
 هه‌سته‌وه‌ری : [ناوت] هه‌ستیاری؛ هه-
 ستوکی؛ هه‌سته‌ناسکی؛ چاوم له‌به‌رانبه‌ر
 تیشکی خو‌ردا هه‌ستیاره : هه‌سته‌وه‌ره‌یان
 هه‌ستوکه. (حساسیت)
 هه‌سروه : [ناو] خه‌سوو. (مادرزن)
 هه‌سووره : [ناو] خه‌زووره. (پدرزن)
 هه‌شامه‌ت : [ناو] هه‌شامه‌ت؛ ئاپوره‌ی جه-
 ماوه‌ر؛ کو‌م‌بوونه‌وه‌ی زو‌ری خه‌لک. (انبوه)

(جمعیت)
 هه‌سته‌گول : [ناو] کاتی که گه‌نم یان ده-
 غل ته‌واو گول ده‌کا. (هنگام خوشه‌بستن-
 گندم)
 هه‌سته‌پهل : [ناو] هه‌سته‌پالوو؛ هه‌سته-
 سووچ؛ هه‌سته‌گو‌شه. (هسته‌گوش‌هسته-
 پر)
 هه‌سته‌ی له‌مشتی : به‌شی‌ک له‌شتی‌ک؛
 نمونه له‌هه‌ر شت. (نمونه‌چیزی)
 هه‌شنبو‌ژ : [ناو] شین‌بو‌ژ؛ بو‌زی مه‌یله‌وشین.
 (رنگ تیره‌مایله‌آبی‌ستور)
 هه‌شینوک : [ناو] سوور‌یجه؛ سوور‌یژه.
 (سرخچه)+
 هه‌فان : [ئاوه‌لناو] هیلاک؛ ماندوو. (خسته)
 هه‌فاندن : [چاو‌گه‌ت] هیلاک کردن؛
 ماندوو کردن. (خسته‌کردن)
 هه‌فته‌جو‌ش : [ناو] هه‌وجو‌ش؛ کتری گه‌وره
 له‌ج‌سی مه‌فره‌ق. (کتری بزرگ از مفرغ)
 هه‌فته‌خه‌ت : [ناو] [ئاوه‌لناو] له‌قه
 دیما نه‌وکات که شه‌راب خواردنه‌وه مه‌باح
 بووه له‌جیگایی به‌ناوی مه‌یخانه‌شه-
 پ‌ایان ده‌خواردنه‌وه، که‌سی‌کیش که
 ساقیان پی‌ده‌گوت به‌ئامیر‌یکی (په-
 ردا‌خیک)ی هه‌وت هی‌ل بو‌موشته‌ریه‌کان
 شه‌رابی تی‌کردوو و نه‌و ساقیه‌ئاگاداری
 پ‌اده‌ی شه‌راب خواردنه‌وه‌ی هه‌رکه‌سی‌ک
 بووه و به‌قه‌را توانای (هه‌ر که‌س) له‌رووی
 هی‌له‌کانه‌وه‌بو‌ی تی‌کردوون، که‌سی‌ک که
 نه‌وپه‌ری توانای خواردنه‌وه‌ی هه‌بو‌وایی‌ت
 هه‌تا هی‌لی هه‌وته‌م بو‌ی په‌رده‌کرد، نه‌و

وشه یه ماوه ته وه و به که سانیکیان گوتووه
 که پالّهوان و به هیز بووگن و ئیمرو واته ی
 گوړاوه و به که سانیکی زیرک و فیله باز ده
 وتریت حه وخه ت. (هفت خط)
 ههفت پرنګ : [ئاوه لئاو] حه و پرنګ
 (ب) مروقی کلاوباز که هه ردهم خو ی به
 پرنګی نیشانده دا. (هفت رنگ)
 ههفت زمان [ئاوه لئاو] : حه و زمان (ب)
 مروقی ماستاو کهر و پرباز و زمان باز،
 زمان لووس. (زمان باز)
 ههفت سین : [ناو] سفره ی جه ژنی نه وروژ
 که حهوت شت یا خوراک که هه ول پیتی
 ناوه که یان (س) بی له سهر سفره داده نیی.
 (هفت سین)
 ههفتووه : [ناو] نه فتاوه؛ ثافتاوه. (آفتابه)
 ههفته بیجار : [ناو] حهفته بیجار؛ جوړیک
 ترشیاته که چهند جوړ سه وزی و بهری
 گیای تیده کهن. (هفته بیجار)
 ههفته و : [ناو] نه فتاوه؛ لوولینه ی مسی؛
 ههفتووه. (آفتابه)
 ههفتو و : [جینا و] یه ک و دوو؛ ههفتو دوو؛ یه-
 کترین؛ یه کتر. (همدیگر)
 ههفره سهن : [ئاوه لئاو] ههف جنس؛
 هاو نیژاد؛ هامر هسهن؛ هاوړه گهز. (هم نژاد)
 ههفگهل : [ناو] پشتیوان؛ یارمه تی؛ هه-
 واداری به کو مه ل. (پشتیانی) +
 ههفتو : [ناو] نیریه کیوی؛ که له کیوی. (گل-
 کوهی)
 ههف هیسی : [ناو] هاوسا؛ هاوسی؛ جینار؛
 جیران؛ هامسا. (همسایه)

هه فیساندن : [چاوه ت] هه رساندن؛ فیړ-
 کردن. (یاد دادن)
 هه فیسین : [چاوه ت] فیړ بوون؛ هه رسین؛
 فیړ بوون. (یاد گرفتن)
 هه فین : [ناو] هه وین؛ نامیان. (مایه)
 ههقه : [ناو] توخله هیلکه؛ توپکلی هیلکه؛
 قاخکی هیکی. (پوسته تخم مرغ)
 ههقه په له : [ناو] حهقه په له؛ بارانی نیوه
 راست مانگی پاییز. (باران آبنا ماه)
 هه کل مه کل : [ناو] مندالان پایان راده-
 کیشن و یه کیکیان به ئاهه نګ ده لی هه-
 کل مه کل کلکافوکی زهر د و سوور و شه-
 ماموکی میخم کوتا میخ هه لبه زی تیکه-
 ی چه پم ئاله مه گزی و له ویذا ئیشاره ی
 به ههر پاییک کرد، هه لده کیشریت هه تا
 ته نیا پای که سیک ده میئته وه که سهر که-
 وتووی کایه که یه. (آچین و واچین)
 هه ل : [پیشگری کار (فیعل)] وه ک هه لپه-
 رین، هه لبه زینه وه، هه لخنه وه. (پیشوند)
 هه لازیان : [چاوه ت] هه لازیان؛ هه-
 لپشکووتن؛ وه ک هه لپشکووتنی لیو؛ لیو-
 هه لازیان. (مانند تبخال لب)
 هه لاله برایمه : [ناو] گوله شلیر؛ شلیره. (لاله-
 واژگون)
 هه لاهو خور : [ناو] موړ؛ موړیانه؛ جووله وه-
 ریکه میملی قوماش و خورییه. (بید)
 هه لایو یردراو : [ئاوه لئاو + ناو، بهر] ده-
 رهاویژراو؛ داپراو؛ جیاوه بوو؛ فریدراو.
 (جداشده؛ پرت شده)
 هه لای : [بهند] هیشتا؛ حه لای؛

هالای؛ هیژ. (هنوز)

هه لای هیل : [ناو] ماره کوژه؛ گیای هه لا-
هیل ماکیلی ژه هراوی تیدایه به ناوی
(ئارسنیک) که کوشه نده ییکی بی-
عیلاج.ه (شوکران کبیر)

هه لبرووسقان : [چاوه، ت] (۱) پفاندن و له
دهست سهندن. (از دست کسی ربودن).
(۲) هه لگه پانهوهی شیر و دوخهوا. (بریدن-
شیر). (۳) په رنگ په پین و په رنگ به پرووهوه-
نهمان له ترسان یان هه ر شت. (رنگ-
پریدن). (۴) قرتیان؛ گیای بزار قرتیان و
به پیشهوه دهرنه هاتن. (قطع شدن)

هه لبه زینهوه : [چاوه، ت] (ب) داجله کان و
سله مینهوه. (شکه شدن؛ از جا پریدن)+
هه لپه پاندن : [چاوه، ت] (۱) په رتاوتن؛ سه-
ر قرتاندن. (قطع کردن). (۲) په خساندن.
(رقصاندن)+

هه لپه ژنین : [چاوه، ت] هه لپاچین؛ په-
پتاوتن. (کوتاه کردن؛ قیچی کردن)
هه لپه هه لپ : [ناو، ت] زور له ز کردن له
کاتی خواردندا. (باعجله غذا خوردن)

هه لچنراو : [چاوه، ت] (۱) چنراو؛ ناوی
چیشه که هه لچنراوه. (تمام شدن آب و بخار-
شدن؛ جوش رفتن آب غذا). (۲) به پیکو پیکی
له سهر یه ک دهسته کراو و دانراو. (چیده-
شده)

هه لچی : [ناو] کارگ؛ قارچک. (قارچ)
هه لخراندن : [چاوه، ت] خر کردنی هه ر-
شت؛ گوپ پر له با کردن بو کایه ی په له-
پیتکه لیدان. (کروی کردن و پرباد کردن)

له پ)+

هه لداشتن : [چاوه، ت] (۱) لاپی کردن به
که سیک؛ هه لفریواندن. (قریب دادن)
(۲) فرپیدان له بهرزیهوه بو خوارهوه (۳) ده-
ستبه سه ر کردن دوور خستهوه. (از بالا پرت
کردن؛ تبعید)

هه لدانهوه : [چاوه، ت] کوگا کردنه سه-
ریه کی دهغل یان هه ر شت؛ خهرمانی
هه لداوه تهوه. (تلمبار کردن غله) (۲) به-
رز کردنهوه؛ وه ک کوش هه لدانهوه و به له-
ک دهر خستن؛ په رده له سه ر لابریدن.
(بالا زدن)

هه لزرینگاندن : [چاوه، ت] زرینگاندنهوه؛
گوژه و دیزه ی کوڤ و بوڤ گرتوو دیسان
به ناوړ سوور کردنهوه. (پختن مجدد ظروف
سفالی)

هه لزه قین : [چاوه، ت] هه لزه قیان؛ هه لئو
قین؛ توقله کردن. (باد کردن؛ حباب شدن)
هه لزه لین : [چاوه، ت] هه لزه لیان؛ هه-
لخلیسان؛ (بو ی هه یه له گه ل زه لته کردندا
پیوه نندیکیان هه بیئ) (سر خوردن)
هه لئس : [ناو] هیسر؛ ئه سرین؛ فرمیسک.
(اشک)

هه لئسوبنیش : [ناو] هه لئسوکهوت؛ هاموشو.
هاتوچو. (آمدورفت)

هه لئسووراندن : [چاوه، ت] (ب) به ریوه
بردنی کاری پیکخراو پیک. (اداره کردن)+
هه لئسیان : [چاوه، ت] هه لئسان؛ پابوون؛ هه-
ستان؛ وه ک: لافاو هه لئسان. (پاشدن؛ آمدن)
هه لفریوین : [ناو، بک] خاپین؛ فریو دهر.

(فريب دهنده)

هه لکالين : هه لکالان؛ تووړه بوون له که-
سيک؛ تووک ليکړدن. (بدوبيراه گفتن)+
هه لکړاندن: [چاوگه،ت] (ب) هه نديکي که م
له مبه به سيک تيگه يشتن. (درک اندک از-
مطلبي. جزئي درک کردن) +

هه لکړدن : [چاوگه،ت] (۱) ده ست پيکړدن
با. (شروع شدن و زیدن باد). (۲) گلوله به ن هه
لکړدنه سهر يه ک. (کلاف پيچیدن)+

هه لکړاندن : [چاوگه،ت] مريشک و سه-
روپي دواي پاک کردن به سهر ناورداگرتن
و هه لکړاندن و هه لپړواندن پهل و مووه
ورده کاني. (سوزاندن موی کله پاچه پاک شده)
هه لکلوشان: [چاوگه،ت] خوراندن به نه هييم؛
هه لکړاندن (تبندي خاراندن)

هه لکووچان : [چاوگه،ت] هه لترووشکان؛
هه لتووته کان؛ زياتر بو سپلوته. (چمباتمه)
هه لگر : (۱ب) [ناوه لئاو] شياو؛ شان هه لگر:
له باراندا بوون. (شايسته) (۲) [ناو،بک] به-
رز که ره وه؛ که سيک که هه لده گريت.
(کسيکه برميدارد)

هه لگرته : [ناو] له ياري ميشين دا دژي
خشکيه واتا هه لمات به هه وادا بو ميته
يان هه لماتي حريف فرپيدان. (تيله پرت-
کردن هوايي)

هه لگوفين : [چاوگه،ت] گه وړاندن؛ وه کوو
: سه گ که نيچير له خوځ ورده دا و ده
يخلافينته وه. (مچاله کردن و غلطاندن)+

هه لگويزان : [چاوگه،ت] دهر دان؛ خاليگر
دن، زياتر بو تراو وه ک ناوي هه وز هه-

لگويزان. (خالي کردن)

هه لگه پيان : [چاوگه،ت] سهر که ووتن؛ به کيودا
هه لگه پيان: هه لگه پان. (صعود)
هه لگه پين : [ناو،بک] (۱) نه وه ي سهر ده خا.
(بالا برنده). (۲) زفرين؛ به راوه ژوو که ره ور
چه رخين. (برگرداننده؛).

هه لگيرساندن : [چاوگه،ت] هه لگرساندن؛
ناور کردن وه. (ب) ناشووب نانه وه و بهرپا
کردن فيته. (آتش روشن کردن؛ فتنه-
بپاکردن)

هه للاوگر : [ناو،ت] کيشه و هه راوه وريا.
(درگيري و داد و هوار)

هه للووشين : [چاوگه،ت] (۱) هه لقوپاندن و
خواردن وه. (نوشیدن). (۲) هه لقوپاندن به
دهنگ و سه داوه. (هورت کشیدن)

هه لماشتن : [چاوگه،ت] هه لمالين؛ وه ک
قول هه لکړدن. (بالا زدن)

هه لمالان : [چاوگه،ت] سهرپوش له سهر
لاچوون؛ له زور جيذا هه لمالان و دامالان
يه ک واتان و هندی جاريش دژ واتان
(پرو به خوار و ژور)؛ سهرپوش دامالان؛
پيستی دهستم هه لمالراوه : پيستی دهستم
دامالراوه. (لغزیدن)

هه لمه قووته : [ناو] اتليا ناوين؛ قامکي ناوه-
پاست؛ زړه نه قووته؛ بالابه رزه؛ قامکي
قووتی. (انگشت وسط)

هه لمه دوو : [ناو] هه لمي گهرمي دوو که ل؛
بوقي گهرمي ته ره شو دار؛ شهرجي.
(شرجي)

هه لمه دووگ : [ناو] هالاوي گهرمي چه-

ورایی و دووگ. (بخارچربی)

ههلمه قووت: قووتدانی بهلهز؛ قووتدان به
یه کجاری و به توندی؛ قووتدان به گرمی
و سارد نه کردنهوهی خوراک. (خوردن-یا-
عجله و گرمای گرم)

ههله وپهل: [ئاوه لئاو] زورکولان و له بهر یه-
ک چوون؛ بوئی ههیه که (حهل) ی ئارموی
و پهل ی به واتای (کوت ولهت) ی کوردیهوه
دروست بووپیئت. (لهشدن بعلت پختن زیاد)
ههله و مهرج: [ناو] بارودوخ. (موقعیت)
ههله و شانندهوه: [چاوگهت، (۱) له بهر یه-
ک دهرهینانی ئامیر و ئه ندامی که رهسته-
ییک. (اوراق کردن). (۲) تیکدانی موعامله
و پهیمانی بهستراو. (فسخ کردن معامله)+
ههله و پهر کوور: [ناو] ۷۰ تا ۸۰ سانتیمتر
بالایه تی، بالی زهرده و کلکی سپیه.
(عقاب طلایی)

ههله و یست: [ناو] ههله و یس؛ لایه نگری له
مه بهست و داوخوازیکی فکری. (اصرار و
پشتیبانی از نظریه و یا موردی)
ههله و پارس: ههله و پاسی؛ زور و هری؛ (ب)
فره ویزی. (پرویی)
ههله و شه: [ئاوه لئاو] شپره؛ دهسته نه کراو.
(آشفته؛ فله)
ههله و لیلوک: [ناو] نه رهمی گوی؛ به لگی گوی.
(نرمه گوش)

ههله و موده م: [بهند] گشت کاتییک؛ ههله و موه
کاتییک. (همه وقت؛ هر دم)
ههله و لایه نه: [ئاوه لئاو] له ههله و موه لاییکه-
وه؛ له گرد لاییکه وه. (همه جانبه)
ههله و ترش: [ناو] ههله و ترش. (خمیر مایه)

ههله و نهس: [ناو، بک] ههله و نهس؛ فریادهس.
(فریادرس)

ههله و نهس بهر کی: [ناو] نهفهس نهفهس لیدان
به هوئی هیلک بوونی زوره وه. (نفس-
نفس زدن)+

ههله و نهس بهر: [ئاوه لئاو] بهد یومن؛ نهفه-
س ییس. (بدیمن)

ههله و نهس که و تنه ژماره: (ب) سه ره مهرگ.
(نفس به شمارا افتادن)

ههله و نهس دیوایی: (ب) ئاخیرین ههله و نهس
سه ره مهرگ. (آخرین نفس)

ههله و نهس شی: [ناو] زکره شی؛ دل ییسی؛ به-
شک بوون. (سوظن داشتن)

ههله و نهس کوتی: [ناو] دله کوتی؛ دله ته پی. (-)
طپش قلب)

ههله و نهس جرو: [ئاوه لئاو، ناو، بهر] نهس جرو؛
ورد کراو؛ نهس جرو نهس جرو کراو؛ قیسه کراو.
(قیسه شده)

ههله و نهس ریته: [ناو] گیاییکه له شیلکه کی
لاستیک دروست ده پیئت. (نام گیاهی است)
ههله و نهس یی: چاوچنوکی؛ چکووسی. (خست)
ههله و نهس: [ناو] دهسته وازهی کامپیوتیرییه
واتا قوفلکردنی کامپیوتیر. (هنگ)

ههله و نهس: [ناو] فهوج؛ دهسته ییک عهسکه
که بریتیه له سی گوردانی سیسه د که سی.
(هنگ)+

ههله و نهس قایی: [بهند+ ناو] (۱) نهو؛ ئیستا نوو که
؛ ههله و نهس. (حالا). (۲) یه ک قه ده م؛ قه-
ده مییک. (یک قدم)

ههله و نهس بهر: [ناو] گیای فاته مه داروو؛ بو
بیرووی و شک و بیرووی ته به که لکه.

(فرنجمشک)

هنگل^۱: [ناو] دهسته، دهسکی گوزه؛ قول^۲؛
باسک؛ بن ههنگل : بن باسک : (بازو،
دسته) +

ههنگوزه : [ناو] شیرهی وشکه وه بووی دار؛
جیوه؛ جهو؛ جهوگ. (صمغ)

ههنگوف : [ناو] چوریک میشه له زستاناندا
له ژیر پیستی په شه ولغاندا ده ژیتیه وه و
به هار سهر دهر دینی؛ ههنگی په شه ولخ.
(نوعی انگل زیر پوست گاو)

ههنگووره تاله : [ناو، ت] ته ماته مارانه؛
(گیاه بهر که ی). (مهر گیاه؛ بلادن؛ شاییزک)
ههنوان : [ناو] جیگای په سیو که باران نه-
یگری. (پناهگاهی که از باران محفوظ باشد)
ههنه کار: [ئاوه لئاو] هه نه ککار؛ گالته چی.
(کمدین)

ههنی : (۱) [بهند] هه نیک؛ ههندی؛ هه-
ندی؛ هیندی؛ که می؛ ههنی. (کمی)
(۲) <شووتی

ههواکیش : [ناو] (۱) که رهسته ی پاونانی
ههوا له ژووره وه بو دهر وه زیاتر له ناشپه-
زخانه دا؛ (۲) قول ه کووره ئاسا بو کیشانه ده-
روه ی ههوا بو سه روه. (۱ و ۲ هواکش)

ههوالنیری : (۱) [ناو] پیک خراوی خه بهر
شاندن؛ بلاو که روه ی خه بهر. (خبرگزاری)
(۲) کاری خه بهر ناردنی ههوال نووسی
گوفار. (خبرنگاری)

ههوته ههوت : [ناو، ت] وه په وه پ. (وعو)
ههوجا : [بهند] نهوجا؛ نه مجا؛ نهوسا؛ سا.
(حالا دیگر)

ههودانه وه : [چاوگه، ت] هودانه وه ی گا

جووت له جه مسهری گاوخانی جووت
کردندا. (برگرداندن گاو در آخر خط شخم)

ههودل : [ناو] دهفریکی گه وره له مهر-
دوش مه زتر؛ گادوش. (ظرف دوشیدن گاو).
ههوراز و نشیو : [ئاوه لئاو] بهرز و نرم؛ چال^۱
و بهرز؛ کهند و کو سپ. (پست و بلند)

ههورنگ : ئهله تریکی ساکین که له کاتی
دهست پیاساوین به قوماشی په شمیندا
دهتروسکیته وه و قرچه ی دیت؛ ئاورینگ؛
پرشکه هاویشتنی ئاور. (الکتریسته ساکن
؛ جرقه آتش)

ههوروبا : [ناو، ت] دهسته واژه ی په نگاریه؛
پهنگی تیکه ل^۱ پیکه ل^۲ و شیواو له بیچمی
ههور. (ابر و باد)

ههوروبه رق : [ناو] ههوره برووسکه؛ ههوره
تریشقه؛ چه خماخه ی ههور. (رعذوبرق) +
ههورکدنه وه : [چاوگه، ت] سه رله نوی ته-
شه نا کردنی برین پاش چاک بوونه وه؛ یان
دووباره نه خوش که و تنه وه پاش چاک بوونه
وه. (ب) هاتنه وه گه پی کی شه ی کو و له-
بیرچوو (له بیرچووگ). (عود کردن)

ههول^۱ : [ناو] (۱) خوف؛ که و تنه حاله تی
شیواوی له ترس یان له بهر پروداویکی
ترس هینه ر؛ ده سه پاچه بوون؛ شله ژان.
(هول) (۲) حهول ته قالا. (کوشش)
ههولده ر : [ناو، بک] ته قالا ده ر؛ تیکوشه ر.

(مجاهد)

ههویر تیکان : [ناو، ت] په بینکه؛ ئاردی^۱ که
به سه ر گونکی ههویردا ده کری بو نه وه ی
به تیروکدا نه لکی. (آردی که روی چانه می
پاشند)

هه‌وێل: [ناو] هه‌رد و مه‌كان؛ جیگا؛ ده-
 وروبهر؛ ئارا؛ كه‌س له‌ هه‌وێل دانه‌ بوو؛
 كه‌س له‌و هه‌ردومه‌كان و جیگا دا نه‌-
 بوو. (مکان)

هه‌ویه: [ناو] (١) چه‌كوشی كه‌ به‌كاره‌با یان
 ئاور گه‌رم ده‌كری بۆ له‌حیم كاری. (هویه).
 (٢) له‌ كوردستانی باشوور به‌ناسنامه‌ ده‌لێن
 و له‌ ئاره‌وییه‌ وه‌ وه‌ر گیراوه. (كارت-
 شناسایی؛ شناسنامه‌)+

هه‌ویه‌شه‌و: [ناو] مانگه‌شه‌و؛ هه‌یفی شه‌-
 ف. (مه‌تاب‌شب)

هه‌یانی: هه‌تا‌كانی؛ هه‌تا‌كوونی؛ هه‌تا‌كه‌ی؛
 هه‌تا‌كانی؛ هه‌تانی؛ هه‌تا. (تاو‌قتی)
 هه‌یتانن: گوراندن؛ قیزاندن به‌ سه‌ر كه‌-
 سێكدا. (نهرزدن)

هه‌یفی‌سوور: [ناو] هیلالی ئه‌حمه‌ر؛ دامه‌-
 زراوینیكه‌ له‌ وڵاته‌كانی ئیسلامیدا كه‌ كاری
 یارمه‌تیدانی لیقه‌وماوانه‌، له‌كاتی ڤووداو
 یان نه‌خوشی و كێشه‌دا؛ وه‌ك سه‌لیبی
 سوور له‌ ئوروپا. (هلال‌احمر)
 هه‌یه‌هاوار. هه‌ی‌داده‌یه‌ی‌بێدا؛ ئه‌ی‌هاوار.
 (ایدا‌وبیدا)

هییب: [ناو] جوړیك‌ ئاهه‌نگه‌ كه‌ زیاتر
 كچان به‌ لیو ده‌لێن و پێی هه‌لده‌په‌رن.
 (نام‌آهنگی‌است)

هیپاتیت: [ناو] جوړیك‌ نه‌خۆشینی جه‌-
 رگه‌. (هپاتیت)

هیپكای: [به‌ند] هیڤیكا؛ ئه‌سه‌پایی؛ به‌-
 هیواشی و سووك؛ به‌ئازامی؛ هیڤی؛ به‌-
 هیمنی؛ له‌سه‌رخۆ. (به‌آرامی)

هیج: [ناو] ته‌گه‌؛ نیڤی. (تکه‌شاک)

هیج‌وو: [ناو] خوازینی؛ خوازگینی.
 (خواستگاری)

هیچكه‌: [جیناو] هیچكه‌س (هیچكه‌ نه‌و؛
 هیچكه‌س نه‌بوو). (هیچكس)

هیچكه‌سم‌نییه‌: (١) قه‌وم و كه‌سی من -
 نییه‌؛ كه‌سی من نییه‌. (كس‌و‌كارمن‌نیست).
 (٢) من هیچكه‌سێكم‌نییه‌. (من‌بی‌كسم)

هیچی: [جیناو] هیچ‌شتی؛ هیشتیک؛
 هیچیک؛ هیچ‌تشت. (هیچی)

هیرش: ناوه‌ بۆ پیاوان. (اسم‌مردانه‌)+
 هیرمال: [ناو] هیربار؛ ده‌فری هه‌ور؛ ده‌-
 فری گلین. (ظروف‌سفالی)

هیر‌وین: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] به‌ره‌میكه‌
 له‌ تریاك‌ و موڤ‌فین كه‌ م‌رو‌ف‌ زو‌ر‌ زوو
 خووی پێده‌گریت، ماکیکی سه‌ر‌كه‌ری به‌
 هیزه‌. (هیروین)

هیره‌: [ناو] نه‌پ‌رین؛ میزه‌؛ ته‌ماشای؛
 چاولیكردن؛ ڤوانین. (نگاه)

هیره‌قونیل: [ناو] ئامو‌ورو‌نیر؛ ئاقیله‌وماقیله‌؛
 ئاره‌ق‌ونیل؛ ئالاف. (خیش)

هیره‌لماسی: [ناو] ئیره‌ل؛ (ئیره‌لماسی)؛ له‌
 توور‌کیه‌وه‌ هاتووه‌، (ییر: زه‌وی + ئالما: سیو)
 یاره‌لماسی؛ سیوک؛ ییره‌لماسی؛
 کارتۆل؛ کارتۆپی؛ په‌تاته‌؛ سیف‌زه‌میني؛ سیب‌
 زه‌میني؛ کارتینه‌؛ کرتۆپل؛ پوتیته‌؛ کارتینك؛
 کرتۆفل؛ په‌تیته‌. (سیب‌زمینی)

هیری: [به‌ند + ناو] دوینی. (دیروز)

هیر‌پین: [چاوه‌گه‌] هار‌پین؛ ورد‌کردن؛ له‌
 ئاش‌کردن. (خرد‌کردن)

هیزن: ناوی گورانیكه‌، چه‌له‌پایه‌ و بۆ
 هه‌له‌په‌رین ده‌بی. (آهنگ‌رقصی‌است)

هيسين : (۱) [چاوه] ساوینه وه؛ سوونه وه؛
 له ساودان؛ تيز کردنى تیخ. (تیز کردن تیخ).
 (۲) بیا ساوین؛ سواخدان. (مالیدن و گل اندود)
 هیشترگا: [ناو] وشرگا. (زرافه)
 هیکا دلمی: [ناو، ت] هیلکه ی ده لمه و
 نیوه کولیو. (تخم مرغ عسلی و نیم بند)
 هیکاری: هینکاری، فیړکاری؛ ئاموزه.
 (آموزش)
 هیکتار: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] یه که ی پیوانی
 ږووپه پری زهوی به رانبه ربه ده هه زار
 میتری چوارگوش. (هکتار)
 هیکرن: [چاوه، ت] هینکرن؛ فیړکردن.
 (یاد دادن)
 هیلاکه ت: حاله تی نه خوشینی زور خراب
 و نریک به مردن. (دم مرگ)
 هیلکه مارانه: [ناو، ت] شه یتانوکه. (پوسته
 حلزون)
 هیلنای: [چاوه، ت] حیلنای؛ حیلاندن؛ شه-
 هین. (شیبه کشیدن)

هیله: [ناو] هیک؛ هیلکه؛ زه ربه قوونه.
 (تخم مرغ)
 هیلیکو پته: [ناو] جوړیک فړوکه ی په-
 روانه داره. (چرخال)
 هین: (۱) هینک؛ فیړک. (خنک) (۲) شت؛
 وانیک. (چیز) (۳) فیړ؛ فییم؛ زانین. (فهمیدن)
 هیئانه وه: (ب) پشانه وه. (استفراق)
 هیندوو: [ئاوه لئاو + ناو] دینیکه له هیندوو-
 ستان؛ هیندووستانی. (دینی است درهند؛
 هندوستانی)
 هیندی: [ئاوه لئاو + ناو] زبان و خه لکی
 هیندوستان. (هندی)
 هیوان: [ئاوه لئاو] خوش؛ به خته وه؛ به-
 ختیار. (بختیار)
 هیورزه: دم و شک بوون له توونیه تیدا.
 (خشک شدن دهان از تشنگی)
 هیول: [ئاوه لئاو] هیور؛ ئارام؛ هیدی؛
 هیمن. (آرام)

هونه‌رپیشه : فدی: [ناوت] شانۆکار؛ ئه‌که-
ری شانۆ و سینما. (هنرپیشه)
هه‌په‌رووت : [ناو] حاله‌تی نه‌شه‌ بوونی زوړ
به‌هوێ کیشانی تریاک و هێروینه‌وه.
(هېروت)

هه‌رز : [ئاوه‌لناو] هه‌رس؛ ساف‌بوون و
سووانی هیلێ گرنجی پیچ و موره. (هرز)
هه‌ینۆتیزم : فرد؛ فدی: [ناو] خه‌وی ده-
ستکرد؛ که له لایه‌ن هه‌ینۆتیزۆره‌وه به‌سه‌ر
که‌سی‌کدا داده‌سه‌پی. (هه‌ینۆتیزم)

هه‌ینۆتیزۆر : [ناوبک] پسپوێ‌ی کاری
هه‌ینۆتیزم. (هه‌ینۆتیزور)

هه‌یی : اند؛ فرد؛ فدی: [ناو] لاوی بی‌کاره‌ی
ول‌اتگه‌لی پوژتاوایی که دژ به‌ کو‌مه‌ل‌گیان
هه‌لسوکه‌وت ده‌که‌ن و به‌ کنج و سه‌-
روقزی نا‌اساییه‌وه‌ خو‌یان نیشانده‌ن و
زیاتر خوو‌ گرتووی ماکی س‌رکه‌رن. (هه‌یی)
هه‌یندل : اند؛ فرد؛ فدی: [ناو] میله‌ییکی دوو
ئانیشکه‌ که مو‌تو‌پ‌ی سه‌یاره‌یان پی‌هه‌ل‌ده‌-
کرد ئیمرو‌ بووه‌ته (سو‌یج) کل‌یل. (هه‌ندل)

ه‌ارمۆنی : فرد؛ فدی: اند؛ [ناو] (۱) هاوده‌نگی
له‌ مو‌سیقا‌دا. (۲) له‌یه‌ک کالانه‌وه‌ی ئه‌ندام
گه‌لی سیسته‌می‌ک یان له‌ هونه‌ری‌نیگار
کیشیدا له‌یه‌ک کالانه‌وه‌ی په‌نگی پاژگه‌لی
نیگارێک. (ه‌ارمونی)

ه‌افبه‌ک : اند؛ فرد؛ فدی: [ناو] هه‌رکام له‌ ئه‌-
ندامانی تیمی کایه‌که‌ری تو‌پ‌ی پی‌ که له‌
نیوه‌ی دواوه‌ی زه‌وینی تو‌پ‌ی پ‌یدا کایه‌ ده‌-
که‌ن. (ه‌افبک)

ه‌افتایم : اند؛ فرد؛ فدی: [ناو] [کو‌ژی‌وه‌-
رزشی تو‌پ‌ی‌پا] هه‌رکام له‌ دوو نیوه‌ی
کایه‌ی وه‌ک تو‌پ‌ی پا. (کافتایم)

ه‌اونشین : [ناو] هه‌م‌نشین؛ هاوده‌م؛ هاوال؛
دو‌ست. (هه‌منشین)

ه‌اویر‌کرافت : اند؛ فرد؛ [ناوت] ه‌افیر-
کرافت جو‌ریک پا‌پو‌ر که به‌سه‌ر ده‌ریادا و
به‌ سه‌ر عه‌رزدا ده‌خشی.
(ه‌اور‌کرافت)

ه‌و‌پ : ئو‌پ؛ له‌ ئیستو‌پی ئینگلیزییه
وه‌هاتوو؛ به‌ شو‌فیر ده‌لێن به‌ واتا پاوه‌سته‌،
تو‌رمز بگه‌ه. (ایست)

واپژگ : [ناو] باوه‌شین؛ باپژین. (بادبزن)
 واپهپ : [ناو] باپهپ؛ کولنج. (قولنج)
 واتایی : [ئاوه‌لناو] مه‌عنه‌وی؛ پژونی؛ شه-
 رابی ئالی واتایی بده‌دستم فه‌له‌ک‌باده، ته-
 پ‌وتوژی خه‌یالات و خه‌فه‌تباریم وه‌به-
 رباده. «حسمن‌سه‌لا‌سوران» (معنوی)
 واته : [چاوگه] وتن؛ وته؛ به‌واته‌ی به‌دگو؛
 به‌وته‌ی به‌دگو. (گفته؛ گفتن)
 واتیرپولو؛ [ناو] یارییکی گروپییه له نیوان
 دوو تیمی مه‌له‌واندا که یاریکه‌ران تی‌ده-
 کوشن توپیک پخنه نیو ده‌روازه‌ی به-
 رانبه‌رموه. (واترپولو)
 واجه : [ناو] له ئاو‌یستادا (واج) به‌واتای وته
 هاتووه؛ واژه؛ وته؛ په‌یف؛ وشه. (واژه)
 واجتی؛ [ناو] وه‌ک ئه‌وه‌ی؛ وه‌کوو؛ پسه‌و؛
 مینا. (ماننداینکه)
 واجه‌ی : [چاوگه] وتن؛ کوتن؛ گوتن؛ په-
 یقین. (گفتن)
 واخ : [ناو] واغ؛ له‌یاری واخلیندا به‌ین‌دار
 بوونی دوو گوپز یان دوو‌گزمووله‌یه، به‌قه-
 رای قامکه چکوله پ‌یدا چوونیک؛ دژی
 کویراخ. (دو‌گردوی فاصله دار دربازی-
 گردوبازی)+
 واخوان : [ناوت] واخوین؛ ته‌لی شه‌شه‌می
 تار که قه‌وی‌تره. (سیم‌ششم‌تار)
 واخولی؛ [ناوت] گیزه‌لووله؛ شایی

جندوکان. (گردباد)
 وادار : (۱) [ئاوه‌لناو] بادار؛ خوراک‌یک که-
 سکی پی ده‌ماسی. (رماتیسمی؛ خوراک-
 نفخ‌آور)
 وادای : [چاوگه] (۱) بادان؛ تاودان؛
 گرژکردن. (تاب‌دادن). (۲) فوو دهر چوون؛
 بالیدهر چوون. (باددادن)
 وارثامه‌ی : [چاوگه، ت] هاتنه‌ خوار؛
 نیشته‌وه؛ نیشته‌وه‌ی مه‌ل و ته‌یاره.
 (نشستن؛ پایین آمدن)
 واراناو : [ناوت] باراناو؛ ئاوی باران. (آب-
 باران)
 وارانه‌مانگ : [ناوت] سه‌رم‌اوه؛ هه‌وه‌ل
 مانگی پاییز. (آذرماه)
 وارده‌مه‌نی : [ناوت] خوارده‌مه‌نی؛ هه‌ر
 شت بو خواردن بییت. (خوردنی؛ خوراک)
 وارده‌یو؛ [چاوگه] خواردنه‌وه؛ واردنه‌وه؛
 وه‌خواردن. (نوشیدن)
 وارکیشه‌ی هه‌وایی : [ناو] چالی هه‌وایی.
 (چاه‌هوایی)
 وارو؛ [ئاوه‌لناو+ جیناو] خوارو؛ خوارمه‌وه؛
 زیرمه‌وه. (پایینی؛ طرف‌پایین)
 وارویوخ : [ناو] له‌تورکیه‌وه هاتووه؛ دارونه-
 دار. (هست‌ونیست)
 وارمه‌وار : [ئامراز، ده‌نگ] بارمه‌بار؛ باله‌بال؛ ده-
 نگی کار و به‌رخان. (صدای بزغاله‌موربه)

وازلین : [ناو] ماکيکي پاتړوليه بو نهرم
 بوونهوهی پیستی وشکی لهش به که لکه.
 (وازلین)
 وازیار : [تاوه لئاو + ناو] خوازیار؛ که سیک
 کو ده خازیت. (خواهان)
 وازیگه : [ناو] بازگه؛ بازیگا؛ یاریگا؛
 جیگه ی یاری و کایه. (جای بازی)
 واژو : [ناو] په سند؛ دروست کردن؛ پیکختستن؛
 شروقه؛ په ژراندن؛ نیمزا. (تصویب؛ راه-
 انداختن؛ امضا)
 واشاک : [ناو] جوړیک پشيله ی کیوی به-
 کلکی کورت و گوپی رهش و پیستی به-
 هاداره وه. (گرېبه وحشی)
 واشه ننگ : [ناو] بیک [سه لاکه] و ته پل لیده ری
 پارشیوانی مانگی په مه زان. (طبل زن
 سحری در ماه رمضان)
 وافووری : [تاوه لئاو] (ب) تریاکي؛ خو وگرتوو
 به کیشانی تریاک. (معتاد به تریاک)
 وای واق که ره : [ناو] فرنده ی تاق تاق که ره.
 (مرغ حق)
 واکیش : [ناو] (۱) باکیش. (۲) که له شاخ. (باد
 کش؛ استکان حجامت)
 واگون : [ناو] فارگون؛ چنده ژوور (کووپه) که
 له پال یه کدا دابه ستراون، زیاتر له شمه منده
 فهدا که له چهند واگون پیکدی. (واگن)
 وال : ناوی جوړیک نه هه نکه. (وال). (۲)
 [ناو] قوماشی توری زور ناسک. (تور خیلی
 نازک)
 والس : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] جوړیک هه لهر-
 کیی نارامی دوو که سی نوو وپییه. (والس)

(۲) تاوه نگیکی سی زه ربی تاییه ته بوړه-
 قسی والس. (آهنگ والس)
 والو : [ناو] چرایکی چیشت لینانی پلیته-
 داره. (والور)
 واله : [ناو] لنگ لیدان و خوار و خیج بوو
 نهوهی هه رته گه ریگ له کاتی خولا نه وه دا.
 (لنگ زدن تایر ماشین)
 واله : [ناو] خوشک. (خواهر)
 واله زا : [ناو] خوشکه زا؛ خوارزا؛ خارزا؛ مندالی
 خوشک. (خواهرزاده)
 والی : [ناو] خوشک؛ واله. (خواهر)
 والیبال : [ناو] یاریکی گروپیسه، دوو ده-
 سته ی شش که سی که یاری و مله ده که ن
 به توپ، توپیکیش لئاوه راستیاند، که نابی
 بهین توپ له زوینه که یاندا وه عهرز بکه-
 وی. (والیبال)
 وامه زمند : [ناو] مه زنده که ری با؛ بایو.
 (بادسنج)
 وان : (۱) [جیناو] ثهوان. (آنها). (۲) [ناو]
 شاریک و گولیکه له کوردستانی تورکیا.
 (شهرودریاچه است). (۳) [ناو] دمفریکی دریژ
 و گه وره یه له گه رماو پری ده که ن له ناو بو
 خو شور دن و چوونه ناوی. (وان). (۴) بهو
 جوړهن؛ وهان. (اینظور هستند)
 وانای : [چاوگه] خویندن. (خواندن)
 وانگ : [ناو] بانگ. (اذان)
 واونندن : [چاوگه] (۱) بهو جوړه نیشان دان
 ؛ (ب) به جوړیکی پیچه وانه خسته بهرچاو؛
 به جوړیکی دروین خسته پیش چاوی خه-
 لک بو به هه له بردنیان. (وانمود کردن) (۲)

وېچوون؛ واده نوښتی؛ له وه ده چی. (بنظر- رسیدن)
وانییه؛ وه هانییه؛ بهو جوړه نییه؛ (ب) راست نییه؛ دروږه. (اینطور نیست؛ دروغ است)
واوښه؛ [ناو] باوښه؛ باوش؛ باخه ل. (بغل)
واوه یلا؛ هاوار؛ وشه ییک بو دهر برینی کار خرابی. (واویلا)
واهوږه؛ [ناو] واهوږ؛ بوړان؛ با وکرپوه پیکه وه. (طوفان)
وایکینگ؛ [ناو] ټیلیکی شه پر کهری پاپوړه وان بوون له ټیسکاندیناوی که زور جار جیناره کانیاں تالان ده کرد و تا سده دی ده- یه می زاینی ټه و کاره ده وامی بوو. (وایکینگ)
وته ی؛ [چاوگه] خه وتن؛ نووستن؛ پازان. (خوابیدن)
وراسه ی؛ [چاوگه] دروومان؛ دوورین. (دوختن)
ورته که و پرته که؛ [ناو، ت] ورده و پرته؛ هوور کوموورک. (خرده ریزه)
ورچه که بوون؛ دریز بوونه وه ی سیبه ری بهرد و رهموز. (درازدن سایه سنگلاخ)
ورده کاری؛ [ناو] له کاری هونه ریدا له پیشدا که لاله ییک ده گرن و پاشان به وردی له سهری کار ده کهن که ناوی ورده کاریه. (ریزه کاری)
ورده گیواو؛ [ناو] ټه م گیایه له زه مانی ټه- شکانییه کاند دمر که ده کرا بو ولاتی روم و لهوی بو عیلاجی نه خوشینی نزیکیه تیسی ژن ویواو (جنسی) که لکیان لی وهرده گرت.

(درمنه دشتی.)
ورسته ی؛ [چاوگه] هه لسان؛ راپه رین. (پا شدن؛ قیام)
ورسی؛ [تاوه لئاو] برسی. (گشنه؛ گرسنه)
ورشه ورش؛ [ناو، ت] جریوه جریوی ټه- ستیران؛ تروسکه تروسک؛ تروسکه ووهی له سهر یه ک. (درخشیدن زیاد)
ورگه پیست؛ [ناو، ت] ورگه پوس؛ پیستی ژیر سکی ټاژهل هه لسان، یان ټاو تیژان و ماسین. (پوست زیر شکم حیوانات باد کردن)
ورپوهی جادوو؛ ناوی دیویکی ټه فسانه یی میوینه یه. (نام دیوی افسانه یی)
ورپه گیا؛ < کاسه گول
ورپزان؛ [چاوگه] (۱) رچه نین و له خه و هه لسان. (۲) هه لسانه پا. (۳ و ۲ پاشدن)
وزاندن؛ وزوز کردن؛ ویزاندن؛ گیزه- گیز کردن می و ههنگ. (وزوز کردن)
وززه؛ (۱) [ټامراز، دهنگ] ویزه؛ دهنکی بالی میش؛ (۲) [ناوه] هیژ؛ توانایی. (صدای بال- مگس؛ زور)+
وزمه دار؛ [ناو] داریومر؛ داریسهر؛ گزه دار؛ داریکی بالاً بهرز و جهنگه لییه که لاکه ی له کهل گه لای توو شیرین و وونه وشه ده- کولین و پروژی که کوچکیکی ده خون بو ماليجه ی برینی ریخوله (کولیت) به که لکه. (درخت نارون)
وزار؛ [ناو] بزار. (وجین)
وزارکی؛ [ناو] خوشارکی؛ قهراقه را. (قایم- باشک. قایم موشک)
وزاره؛ [ناو] په زاره؛ ټه ندیش؛ خوف؛ ترس.

(ترس)

وژن : [ناو+ ناو، بک] بزار؛ وژن کهر : بزار- کهر. (وجین)

وژنه : [ناو] گاینجه؛ سهرمزانه. (رابطبین- خیش ویوغ)

وشاردهی : [چاوگه] گوشین؛ کوشین؛ گوشان؛ گفاشتن؛ گوفاشتن. (فشردن)

وشرگا : [ناو] زهړافه. (زرافه)
وشک و برینگ : [ئاوه لئاو] وشک و برنگ؛ زور وشک. (خشک خشک)

وشکه بهند : [ناو، ت] (ب) سهرمای زور و بی بارین که ئاو دهیبه ستی. (سرمای سخت؛ یخ بندان)

وشکه شایي : [ناو، ت] (۱) بی هو و بی په یوه- ندی به شتی که وه چوبی گرتن و هه لپه پرن. (بی دلیل و علت رقصیدن). (۲) هه لپه پرنی بی دو (دوټ). (رقص مردانه بدون دختر وزن)

وشکه شیو : [ناو، ت] جاران بریتی بوو هه- لگپړانه وهی لیباس وهک پشتوین و میزه ر بهباری خاویتریدا؛ به لام نه مرو به شوشتنی لیباس ده لپن له ماشینی (وشکه شور) دا بی نه وهی ئاوی لیکه وی و به تراوی تاییه ت یا بینزین ده شوردری؛ ناوی نهو مه کینه و به ره می کاری نهو مه کینه وشکه شیوه. (خشک شویی)

وشکه که لهک : [ناو، ت] دیواری وشکه چن؛ دیواری به رد چن بی مه لات و قوپ. (دیوار سنگ چین)

وشکه مز : [ناو، ت] وشکه مس؛ مزی ده- ست و حقی کریکار به شیوهی نه غد و

بی نان و ئاو یان خوړاک پیدان. (مزد- بدون خوراک) +

وشی چن : < ئاواره ۳

وشی کهر : < ئاواره ۳

ولوشه : [ناو] پرویش؛ ساوار؛ په رشه. (بلغور) ولوف : [ناو] ولهف؛ هه چک؛ هه چهل؛

ئالقهی سهری گوریس و که ژو. (وهنگ) ولول : [ئاوه لئاو+ ناو] کون کون؛ (دل) ول-

ول کهردهن خه دهنگی دووری (مه لوموی) (سوراخ سوراخ)

وله گولوی : [ناو] گولی گولوا؛ گوله باخ؛ گولباخی؛ گول گولوا. (گل محمدی)

وله تووتی : [ناو] گوله تووتی؛ گوله باخی کیوی؛ کولیندراوی گوله کهی بو مالیجهی به ردی

گورچيله باشه. (نسترن؛ گل سرخ وحشی) ولیکان : [ناو] داب و په سمیکي کوئی ناو-

چهی گهرووسه له ئاخری سالدا په یکه ره- ییک له پهړو چیده کهن و هه رکس

غازیک له پیاز ددها و تفی ده کاته وه به سهر په یکه ره کهدا به داخه وه هو په کهی ته-

واو بوم پروون نه بوو وه. (مراسمی در- گروس)

ون نه ور : [ناو] گیای هه ریز؛ فریزوو؛ کولیندراوی بو لابردنی به ردی گورچيله

باشه. (مرغ؛ بید گیاه) ونتال : [ئاوه لئاو] خوین تال؛ ناشیرین.

(زشت) ون ریز : [ئاوه لئاو] خوین ریز؛ پیاو کوژ؛ بکوژ.

(خون ریز) ونه ن : [ناو] پردی له میورهی دریژ چپوو

ی سهر پوټبار. (پل از تاک درست شده)

ونهی : [چاوگه] خویندن. (خواندن)

وودکا : روسد؛ فد؛ [ناو] فودکا؛ تراویکی

نالکولداری سهر خوشکهره. (ودکا)

وهناگاهاتن : [چاوگه،ت] خه بهر بوونه وه؛

هوشیار بوونه وه؛ له بیخه بهری دهرهاتن.

(آگاه شدن)

وهبا : [ناو] چاووولکه؛ نازاریکه، به هوئی

زگه شور و پرشانه وه ناوی لهش کهم ده-

بی و زور بقیه. (وبا) (۲) بهبا؛ وهک: دیله

بهبا. (موقع جفتخواهی سگ)

وهبالیز : [ئاوهلناو] تاوانبار؛ بهر سووچ؛ گونا

حکار. (گناهکار)

وهبای ئالتوپ : [ناو] جوریکی کهم هیژتره -

له نه خوشینی چاووولکه. (نوعی وبا)

وهبهردان : [چاوگه،ت] شتیک دانه بهر

شتیک یان ته گهریک بو ږاگرنتی؛ کاریته-

ی شکاو کوله کهی وه بهر ده دهن. (حایل-

کردن)+

وهپیش گهران : [چاوگه،ت] پیشکته وتن و

به رانېر دانه وه. (جلو افتادن و دور زدن)+

وهتاو : (۱) بهخور. (۲) [بهند] بهتالوکه؛ به-

پهله؛ بهلهز؛ بهپر تاو. (با خورشید و آفتاب؛

باعجله)

وهجاخ کوږ : [ئاوهلناو] له سهر دهمی زهرده-

شتدا کوانووی ناگر، نه ولادی نیږینه هه-

لیده کرد؛ نه گهر که سیک نه ولادی نیږینه-

ی نه بووايه پیان ده گوت وهجاخ کوږ یان

وهجاخ کوږ. (اجاق کور)

وهجی : [ئاوهلناو] (۱) بهجی؛ بهجی وږی.

(بجا). (۲) له جیاتی؛ ته نخوای. (درعوض)

وهختاو وهخت : (ب) ۲۴ کاترمیر. (۲۴

ساعت)+

وهخت وناوهخت : [بهند] به شیوهی گور ایگور

چوون بو جیگایی، له کاتی له بار یان ناله

باردا. (وقت و بی وقت)

وهختیه سی : وهختیه تی؛ کاتی خوږیه تی؛

کاتی هاتووه. (وقت آنست)

وهخشوور : پیغه مبهه. (پیامبر)

وهخشووری : [ناو] (ب) زه ږده شتی. (زردو

شتی)

وهخوگر : [ئاوهلناو] له خوگر ؛ دهر وهست؛

حاله تی دهسته بهر بوون. (متعهد؛ ضامن)

وهدوو کهوتن : [چاوگه،ت] (۱) ږیگه و ږه-

وشتی که سیک کردن به ټور ناک و له سهر

نهو ږیازه ږوښتن. (کسی را سر مشق-

قرار دادن). (۲) دوا ی که سیک کهوتن و به

شوین که سیکدا ږوښتن. (دنبال کسی راه-

افتادن)

وهدهر خستن : [چاوگه،ت] (۱) ئاشکرا کردن

و سهر لابر دنی سوږ. (آشکار کردن). (۲)

پیشاندان خویا کردن؛ نیشاندان. (نشان دادن)

(۳) دهر کردن و وهدهرنانی که سیک له-

جیگاییک. (بیرون کردن)

وهدهست ویا کهوتن : [چاوگه،ت] کهوتنه خو؛

کهوتنه پهله و ههول بوون؛ کهوتنه جم و

جوول. (به دست ویا افتادن)

وهدهنگ هاتن : [چاوگه،ت] (ب) زبانی ږه-

خنه و نار هزایی کردن وه. (زبان به اعتراض-

گشودن)

وهر: (۱) [ناو] بهر؛ پانایی. (پهنا). (۲) [ناو]
 خور؛ روژ. (خورشید)
 وهرامر: [تاوه‌لناو، ت] بهرامهر؛ بهرانبه‌ر.
 (برابر)
 وهربازن: [ناو] بهربازن؛ بازنه‌ییکی ته‌نگ
 و چووه‌ک، پاش بازنه ده‌کریته دهست که -
 بیته له‌مپهر بو ته‌وهی بازنه‌کان دانه‌مالر
 ین. (نگهدارنده‌النگوها)
 وهربرده‌ی: [ناو] خوربردن؛ له بهر خور
 سووتان؛ خور سوچنای. (آفتاب‌سوختگی)
 وهربیژ: [ناو] قه‌لبیر؛ هیله‌ک؛ بیژنگ. -
 (غربال)
 وهرپرای: [به‌ند + ناو] خورپهر؛ خورثاوا
 بوون. (غروب)
 وهرپرگا: [ناو] خورپهرگه؛ بهرانبه‌ری خور
 هه‌لات؛ خورثاوا؛ خورنشین. (مغرب)
 وهرتاخ: [ناو] شه‌خه‌ل؛ نهمامی ساوای
 داری لیره‌وار. (نونهال)
 وهرچه‌پ: لای چه‌په‌وه؛ (ب) سووچ؛
 گوشه؛ لابه‌لا؛ لاری. (گوشه؛ بیراهه)
 وهرچهم‌لایل: [تاوه‌لناو] وهرمالوس؛ زور
 خه‌و هاتن؛ چاو پر له خه‌و؛ خه‌و زاینه چاو؛
 خه‌و هاتنی زور. (خواب‌آلود)
 وهرده‌ک: [ناو] نوردک؛ ثم تورمه‌هه‌ر
 له هیلکه هاتنه‌دهر هه‌موو مه‌له‌وانن، ده -
 ندوکیان پانه و له روانگهی فرنده ناسیه‌وه
 پینج جورن. (۱) دهن‌دووک مشاریه‌کان.
 (نک اره‌ایها). (۲) قازه‌کان. (قازها). (۳)
 مراویه‌کان. (مرغابیها). (۴) قوو. (قو). (۵)
 مراویه بینه کیشه‌کان. (مرغابیهای غواص)

وهرده‌ک: [تاوه‌لناو + جیناو] بهرده‌ک؛ نه -
 گهر دووکه‌س دووپیشته‌کی سوواری نه -
 سپی‌بین ته‌وهی پیشه‌وه وهرده‌ک یا به -
 رده‌ک و ته‌وهی پاشه‌وه، پشته‌ک یان
 پشت ته‌رکه. (سوارجلویی)
 وهرزا: [ناو] وشه‌ییکی په‌تی کوردیه‌که -
 چووته نیو فارس‌یس واتا گاجووت. (ورزا)
 وهرزان: [چاوه‌گه] جوولان؛ ته‌کان؛ بزوان؛
 وهرزش. (جنبش)
 وهرزاندن: [چاوه‌گه، ت] (۱) جوولاندن.
 (تکاندان). (۲) خاراندن؛ خوش کردنی
 پیست و چهرم. (دباغی‌کردن پوست)
 وهرزانه‌وه: [چاوه‌گه، ت] جوولانه‌وه؛ بزوانه‌وه؛
 وهرزش کردن. (ورزشی‌کردن)
 وهرزشی پیشه‌یی: [ناو، ت] وهرزشی‌که
 بیته کاری سهره‌کیی وهرزشکار. (ورزش -
 حرفه‌ای)
 وهرزشی تاکه‌که‌سی: ته‌و وهرزشانه‌ن که
 وهرزشکار به تنیا ده‌چیته مه‌یدانی‌هه -
 ریفه‌وه، وه‌ک؛ زوران و جو‌دو و شه‌ره
 مشت. (ورزش‌انفرادی)
 وهرزشی زستانی: [ناو، ت] وهرزشگه‌لی
 تاییه‌ت به زستان که زیاتر له‌سهر سه‌هول
 و به‌فر به‌پړوه ده‌چن. (ورزش‌زمستانی)
 وهرزشی زورخانه‌یی: [ناو، ت] وهرزشی‌که
 له ناو زورخانه‌دا به‌ره‌سمیکی تاییه‌ته‌وه به -
 پړوه ده‌چی. (ورزش‌یاستانی)
 وهرزشی سوئیدی: [ناو، ت] (ب) له‌ش‌گه -
 رم کردن بو ده‌ستپیکی کارگه‌لی وهرزشی؛
 وهرزش کردن به جوولانه‌وهی نه‌ندامگه‌لی

لهش، به‌بی‌که‌لک وەرگرتن که‌ره‌سته‌ی
 وەرزشی. (ورزش‌سوئدی)
 وەرسیان: [چاوگه‌ت] که‌وتنه‌ خوار؛ پ‌یکه-
 وتن؛ رو‌یشتن. (افتادن‌پایین؛ براه‌افتادن)
 وەرسین: [چاوگه‌] (۱) به‌ربوونه‌وه‌ خواری؛
 دا‌که‌فتن. (افتادن‌پایین). (۲) کا‌ژیربوون؛
 پا‌زی‌بوونی‌جنسی. (ارضاشدن در
 هم‌خوابگی)
 وەرکه‌رده‌ی: [چاوگه‌ت] له‌خو‌پ‌اکرن؛
 کردنه‌به‌ر؛ پو‌شین؛ پو‌شان. (پوشیدن)
 وەرکه‌مه‌ر: [ناو‌ت] به‌رده‌گیا؛ که‌و‌چکه
 چایی له‌ کو‌ل‌ین‌دراوی گو‌له‌ خ‌ره‌کانی بو
 ماوه‌ی سی‌ پو‌ژ کرمی پ‌یخو‌له
 (ناسکاریس و کرمه‌ک) له‌به‌ین ده‌با.
 (برنجاسف وحشی؛ بومادران‌کوهی)
 وەرکه‌وتوو: (پاشکه‌وتوو، سه‌گی‌خه‌وتوو؛)
 به‌ ته‌وسه‌وه‌ به‌ که‌سی‌کی‌خه‌وتوو ده‌ل‌ین.
 (سگ‌خوابیده)
 وەرگل‌دای: [چاوگه‌ت] گل‌دانه‌وه؛ به‌ر-
 گرتن؛ نه‌ه‌یشتن و بوونه‌ له‌مه‌په‌ر. (مانع
 شدن؛ جلوگیری کردن)
 وەرگیراو: [ناو، به‌ر] (۱) هه‌ر شت تا ئیستا له
 که‌سی‌ک ته‌ستین‌دراوه‌ یان وەرگیراوه. (۲)
 په‌سند کراو په‌ژر‌ین‌دراو. (قبول‌شده)
 وەرگیل: [ناو] به‌رد‌ک‌یش؛ خه‌ره‌کی.
 (وسيله‌سنگ‌کشی‌بالا‌اغ)
 وەرگی‌لاو: [تاوه‌ل‌ناو + ناو، به‌ر] وەرگی‌پ‌دراو؛
 به‌راوه‌ژوو؛ سه‌ره‌و‌ن‌خوون؛ پا‌چقه‌ بوو؛ ته-
 رجه‌مه‌کراو. (برگردانده‌شده؛ ترجمه‌شده)
 وەرما‌ل: به‌رما‌ل؛ پ‌یش‌مال. (جلومنزله)

وهرم دیه‌ی: [چاوگه‌ت] ورم؛ خه‌و‌دیتن؛
 خه‌و‌بینین. (خواب‌دیدن)
 وهرمه‌زپ: [چاوگه‌ت] خه‌و‌زپ‌یان؛ خه‌و‌نه-
 هاتن. (خواب‌از‌چشم‌پ‌ریدن)
 وەر‌و‌چ‌یش: [به‌ند] نه‌پ‌ا‌چی؛ لو‌چی؛ بو
 چی؛ بو‌چ؛ نه‌پ؛ له‌به‌ر‌چی؛ له‌چ‌رووی‌یکه‌وه.
 (چرا)
 وەر‌وه‌ سه‌ر: [تاوه‌ل‌ناو] به‌فره‌به‌سه‌ر؛ به‌فری
 که‌ مرو‌ف تی‌ی‌نا‌چه‌قی. (برف‌سفت‌منجمد-
 شده‌روی‌زمین)
 وەر‌وه‌ وار: [ناو] به‌فرانبار؛ هه‌وه‌ل‌مانگی
 زستان. (دیمه‌ه)
 وەر‌ه‌زی: [ناو] بی‌زاری؛ جاززی؛ بی‌تاقه‌تی.
 (بی‌زاری)
 وەر‌ه‌س: [تاوه‌ل‌ناو] وەر‌ه‌ز؛ بی‌زار؛ بی‌تاقه‌ت.
 (بی‌زار)
 وەر‌ه‌قه‌هاتن: [چاوگه‌ت] (ب) ناوی که-
 س‌یک به‌ سه‌ربازی ده‌ر‌چوون. له‌ زه‌مانی
 قه‌دیم‌دا ناوی چ‌مند که‌س له‌سه‌ر وەر‌ه‌قه-
 ی‌یک ده‌نووسراو ده‌درايه‌ ده‌س دی‌هبان که
 حازریان بکات بو ناردنیان به‌ سه‌ربازی.
 (اسم‌درا‌م‌ن‌به‌سربازی)
 وەر‌هلوایی: [ناو] چوونه‌پ‌یش؛ پ‌یشقه‌چوون.
 (پیشرفت)
 وەر‌هما: [ناو] به‌رخه‌میو. (برمه‌اده)
 وەر‌ه‌ندل: [ناو] جو‌ز‌یک تفه‌نگی قه‌دیمی
 بوو. (نوعی تفنگ‌قدیمی‌بود)
 وەر‌ه‌نیا: [ناو] بیراز؛ گر‌نج‌گر‌نج‌کردنی به-
 ردی‌ئاش. (أج‌دار‌کردن‌سنگ‌آسیا)
 وەر‌ه‌ن‌یر: [ناو] به‌رخه‌ن‌یر. (برهن‌ر)

وه پښختن : [چاوگه،ت] (۱) ناردن؛
 خستنه پي. (فرستادن). (۲) سهرپه رستي
 كردن و بهرپرسيكردن و نيداره كردن و
 بهرپوه بردن. (اداره كردن). (۳) پيكيهينان
 وهك، ميواني وه پښختن. (راهانداختن)
 وهرينان : وههينان؛ له دهور ئالاندن؛ ده
 ستم له قه دى وهرينا : ئالقهم كرد. (حلقه-
 كردن)
 وهريهقه : [ناو] (۱) بهريهخه؛ بهروانكه.
 (دستمال سينه). (۲) پيسير؛ يهخه؛ بهروك.
 (گريبان)
 وهز : [ناو] بهز؛ پيو؛ چهوړى و چهوړايى
 دووگ و بهز. (چربي و دنبه)
 وهزاله هاتن : [چاوگه،ت] وههز بوون؛ وه-
 هاوار كهوتن؛ زور بو هاتن. (درفشارافتادن)
 وهزمند : [ناو] وهزم؛ زهره و زيان؛ ته-
 زيهت و تازار. (زيان؛ ضرر)
 وهزى : [ناو] گويز؛ دار و بهرى، دارى گويز.
 (گردو)
 وهزاره : بير و باوه پيک كه تهنيا له خه-
 ياله وه سهرهه لدهدا؛ پروپووج و خورافات.
 (خورافات؛ موهومات)
 وهزوور كهوتن : [چاوگه،ت] (۱) لای ژوورو
 وهوه دانښتن. (دردصنښتن). (۲) چوونه
 ژووره وه؛ چوونه ناووه؛ لى وه ژوورو كهوتن.
 (بركسى واردشدن)
 وهستاكار : [ناو،ت] پسپوړى ههركاريك،
 وهستاي تهو كارويه؛ وهك وهستا كارى
 ناش : ناش وهستا. (استادكار)
 وهستهك : [ناوه لئاو] هه يوانيك كه زوو

ماندوو دمييت؛ زياتر بو تهسپ و قاتر ده-
 وتريت. (اسب و قاطرى كه زودخسته مى شود)
 وهسله : [ناو] (۱) دارتاشى؛ نه جاپرى.
 (نجارى). (۲) وهسله و پينه. (وصله).
 وهسهر كردنه وه : [چاوگه،ت] بهسهر كردنه
 وه؛ سهرليدان؛ حيساب كردن؛ كهسيك به
 حيساب هينان. (سرزدن)
 وهسهر كهوتن : [چاوگه،ت] (۱) وهك كه-
 وتنه سهر ئاو. (روى آب ايستادن چيز سبك).
 (۲) پرويشتنه سهر و چوونه قاتى سهره وه
 يا سهر يان. (بالا رفتن). (۳) به پله و پايه
 گه يشتن. (ترقى كردن)
 وهسهن : بهسه؛ ئيتير بهسه، لهوه زياتر
 پيويست نيه. (بس است)
 وهشتو وار : [ناو] وهشته ي و بارين؛ باران
 بارين. (بارندگى)
 وهشپهنگ : [ناوه لئاو] خوشپهنگ؛ (ب)
 پرووگهش؛ نهنى گهش. (خوشرنگ؛ خوشرو)
 وهش ونه نامه ي : وهش گهره گ بيه ي؛
 خوش ويستن؛ خوشه ويستى. (دوست-
 داشتن)
 وهشينه ر : [ناو، بك] (۱) تهوه ي بلاو ده كاته-
 وه؛ توو وهشين؛ بلاو كهروه ي گوڤار.
 (ناشر). (۲) ليدهر؛ شق وزله وهشين.
 (بزن). (۳) هاويزه ر؛ فرېدر. (انداز)
 وهفات : (۱) وهفای تو؛ قوربانى وهفاتم.
 (وفای تو). (۲) وشه ئاره وييه واتا مردن.
 (وفات)
 وهفرين : [ناوه لئاو] بهفرين؛ هه ر شت له
 بهفر بچيت يان له بهفر دروست بوويت.

(برفین)

وه قله كهوتن : [چاوهگهت] ومخو كهوتن و خو ساز كردن بو نهنجامی كاری؛ پل هه- لسان. (خودراآماده كردن)

وه كازه : [ناو] وه كاز؛ گوچان؛ گالوك. (عصا) وهك خوَل : (ب) به شتی زور و فراوان دهوتریت؛ وهك خوَل پزاهه : یه كجار زوره. (مانندخاك)

وه كردن : [چاوهگهت] (۱) كردنه وهی گری و شتی به ستراو. (باز كردن). (۲) ناگر وه- كردن؛ ناگر كردنه وه؛ هه لكردن. (روشن- كردن آتش). (۳) ناوه لئا كردن. ناواله كردن و كردنه وهی دهركه. (باز كردن)

وه كهك : [ئاوه لئاو] به كهك؛ ههروها وه تهگه؛ به تهگه و وه بهران : به بهران. (ماده گاوگشن خواه)

وه لاداهاتن : [چاوهگهت] (۱) به پال كه- سېكدا روشتن؛ به لاداهاتن (ازكنار گذشتن). (۲) بووردنه وه، بووردنه وهی دل؛ به لادا كهوتن؛ (ب) مردن. (بیخس شدن و افتادن) وه لاشم : [ئاوه لئاو] وهك؛ گیای دووراوی نه- به سترای كووه بوو؛ پرش و بئاو و شیواو؛ به سته بهندی نه كراو. (سته نشده و بهم- ریخته؛ فله)

وه لهخ : [ناو] یاكهریم؛ قومری؛ جوریک كو تره باریكه. (قمری)

وه لیشهت : [ناو] رشوه؛ بهرتیل. (رشوه) وهم جوړه : [بهند] وهیته ور؛ بهم جوړه. (اینچنین)

وه ندیداد : [ناو] به شیکه له کتیی پیروزی

ئاو یستا. (وندیداد)

وهن سیاوهش : [ناو] خوینی سیاوهش؛ گیاییكه كه به گوله كهیشی ده لئن خوینی سیاوهش، گوله كهی هیئنده ده كولینن تا ناوه كهی ده چنریت پاش وشك بوونه وه هه جار به قهرا دنكه نوکی له ناودا ده- تویننه وه و له ده می وهردن بو عیلاجی چلک کردنی پووک (پیوره) به كه لكه. (خون- سیاوشان)

وه نه دی : [ناو] (۱) جابه (جابه به) ی له شووشه چیكرای پیش دووكان. (ویتترین). (۲) هه ر شتی شووشه تیگراو وهك ناوینه و پهنجیره و... (هر چیز با جام شیشه ای) و نه دیگ : < و نه دی

وه نییه . وهانییه؛ وانییه؛ (ب) ئایا وهانییه؟ (آیا اینطور نیست؟)

وه ور : [ناو] به فر. (برف)

وه وراو : [ناو] به فراو؛ تاواوهی به فر؛ (ب) ناوی سارد و سه هولاو؛ وه وراوان چوون سهیل دیدهی من جو شان هموموی؛ آب سرد؛ آب برف)

وه ویه جنوكانه : [ناو] بوو كه جنوكانه؛ شاییه جنوكانه؛ گیزه لووله. (گردباد) وه هابی : [ئاوه لئاو] شوپگرانی وه هابییهت. (وهابی)

وه هابییهت : [ناو] لقیك له مه زهه بی حه- نبهلی كه له سه ر بیرو پروای موحه ممه دی عه بدلوله هاب دائراوه كه قورعان و سونه- تی پیغه مبه ر به بنه پته تی پروا ده زانی و به- غه یری خودا پنا به هه ر شت بردن به شه-

ریک دانان بوّ خودا ده‌زانی. (وهاپیت)
وهی وه‌گه‌پَین : [ناو] به‌لا وه‌رگه‌پَین؛ به-
لَگه‌ردان؛ قه‌لخانی به‌لا. (بلاگردان)
ویاران : [جیناو] ئه‌وانه‌ی ویه‌ردن؛ (بوور
ین، رابوورین)؛ رابووردووگه‌ل. (گذشتگان)
ویتامین : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] هه‌رکام له
پیکهاته ئالیه‌کان له نیو خوراکدا که بوّ
ژیان پیوسته به‌لام نایته هیژ و وزه.
(ویتامین)
ویتامین ئا : [ناو] رَینۆل؛ ئه‌و ویتامینه له
نیو چه‌وریدا ده‌تویته‌وه و که‌م بوونه‌وه‌ی
ئه‌و ویتامینه له له‌شدا، ده‌بیته هوی شه‌و
کویری و زیر بوونی پیست. (ویتامین‌ا)
ویتامین ئی : [ناو] له گه‌وره بوونی ماسوو
لکه‌کانی له‌شدا ده‌ورده‌گیر و پیشگری له
زوو پیربوونی سیلولوله‌کان ده‌کا. (ویتا
مین‌ای)
ویتامین (ب ۱) : [ناو] که‌م بوونی ئه‌م
ویتامینه له له‌شدا ده‌بیته هوی نه‌خوشینی
بی‌ری‌بی‌ری؛ له ناو جهرگ و هیلکه و بیرده‌ا
زوره. (ویتامین ب ۱)
ویتامین (ب ۲) : [ناو] ئه‌م ویتامینه ده‌بیته
گه‌شه و نه‌شه‌ی له‌ش؛ له ناو شیر و جه-
رگدا زوره. (ویتامین ب ۲)
ویتامین (ب ۶) : [ناو] به‌رگری له دل به
یه‌کده‌هاتن و ڕشانه‌وه ده‌کا. (ویتامین ب ۶)
ویتامین (ب ۱۲) : [ناو] له دروستکردنی
خوین له ناو له‌شدا ده‌وری هه‌یه. (ویتامین-
ب ۱۲)
ویتامین (سی) : [ناو] له ناو سه‌وزی خواردن

و میوه‌دا زوره؛ بو به‌رگری له هه‌لامه‌ت-
باشه؛ خووش که‌رمه‌وه‌ی برینی له‌شه.
(ویتامین سی)
ویتامین (دی) : [ناو] له پته‌و بوونی
ئیسک و ددان دا رۆلی هه‌یه. (ویتامین د)
ویتامین (کا) : [ناو] له ر‌اوه‌ستانه‌وه‌ی خوینی
به‌ر‌بووی له‌ش و گرسانه‌وه‌ی خوینی‌بریندا
ده‌وری هه‌یه. (ویتامین کا)
ویترای فرد؛ فد؛ [ناو] چه‌شنی وینه‌کیشان
به‌ر‌م‌نگی خه‌ستی (هه‌ویری یان ر‌و‌نی) له-
سه‌ر شووشه. (ویترای)
ویتن : [چاوه‌گه] وتن؛ هوتن؛ خوتن؛ خه
وتن؛ نووستن؛ ر‌ازان. (خوابیدن)
ویچنه : [ناو] بیژنگ؛ ویچن؛ هیله‌ک.
(غربال)
ویدئو : اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] که‌ره‌سته‌ی تو‌مار
کردن و بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی دمنگ‌ور‌م‌نگ به
شیوه‌ی میقناتیسی. (ویدئو)
ویده‌چی : [به‌ند] (۱) له‌وانه‌یه؛ ر‌ه‌نگه‌وابییت.
(شاید؛ احتمالا). (۲) شیوه‌ده‌دا؛ له‌وده‌چی.
(شیه‌است)
ویرانکه‌ر : [ناو، بک] ویرانکه‌ر؛ خاپوورکه‌ر؛
تیکده‌ر. (ویرانگر)
ویرانکه‌رده‌ی : [چاوه‌گه‌ت] ویرانکردن؛
خاپوورکردن؛ کاولکردن. (ویرانکردن)
ویرشیه‌ی : له‌بیر چوون؛ له‌یاد بردن؛ فه-
رامو‌ش‌کردن. (فراموش کردن)
ویرمووت : ناوی جو‌ریک شه‌رابه. (نام‌نو-
عی شراب)
ویرپنی : فرد؛ فد؛ [ناو] (۱) تراویکه بو بریقه-

دار کردنی وینه و چهرم. (۲) چهرمی ویرنی
لیدراو. (۳) جوریک چهرمی دهستکردی
بریقه دار. (۱ و ۲ و ۳ ویرنی)

ویرول: [ناو] ویکول؛ ویکول؛ بیه کول؛
بنجه بی؛ گه لاکه ی ده کولینن، بو ماليجه ی
زمر دووی و ماللار یا (نوبه تی) باشه؛ سی جوره
(۱) بیه چهرمه، یان سپیه بی، (۲) سوورهبی
(۳) ره شه بی. (بید)

ویره ویر: [ناو، ت] بیره بیر؛ هه لاتن و کورته
پاوه ستانی ئاسک. (رم کردن و ایستادن و -
واپس نگریدن آهو) +

ویره ویر: [نامراز] دهنکی هه ر شت که به
تیزی رابیری وه ک بهرد و گولله؛ ویره ی
زور. (ویزویز گولله)

ویزا: فرد؛ فد: [ناو] به رای؛ ئیزنی چوونه
ناو ولاتیکی بیانی له لایهن نوینه ری ئهو
ولاته وه. (ویزا)

ویژاموور: [ناو] زنگله؛ زهنگوله. (زنگوله)
ویژامه: [ناو] پروژه؛ په خشان؛ وه ژهگ؛
نفیسیکی. {نسر یا (ت) سه نقطه}

ویژی: [ناو] باویشک؛ ئارووشک؛ هوئزین؛
باووشک. (خمیازه)

ویساندن: [چاوگه، ت] فیساندن؛ نماندن؛
خووساندن؛ ته کردن؛ خويساندن.

(خيساندن)

ویستاو: [ئاوه لئاو + بهند] له سهه دریزی
چه قاو؛ بی جووله؛ به پاوه راویستاو؛ مائل.
(ایستاده؛ بیحرکت؛ معطل)

ویستراو: [ناو بهر] داوخوازکراو؛ (ب) بانگ -
کراو له پیک خراویکی دهوله تیه وه زیاتر بو

لیرسینه وه. (خواسته شده)

ویسته ر: [ئاوه لئاو] خوازوک؛ که سیک که
دهیه ویت؛ خاتر خواز؛ خوازه ر. (خواستار)

ویسکی: [ناو] جوریک خواردنه وه ی سه ر
خوشکه ری ئالکولداره. (ویسکی)

ویسیای: [ناو بهر] فیسای؛ خویشای؛ خوو
ساو؛ نماندی. (خیس شده)

ویکھاتن: [چاوگه]، چهمین؛ چه مانه وه؛
چه مینه وه؛ هاتنه وه یه ک و نزیک
بوونه وه ی دوجه مسه ری هه ر شت. (خم -
شدن).

ویلک: [ناو] به ژن و ناوقه دی دار، له پیشه
وه هه تا جیی لق ده ر کردنی دار. (تنه درخت)

ویلکه کی: سه رگه ردان؛ تیری بی ئامانج؛ وه -
ک: گولله ی ویله کی. (بی هدف؛ سرگردان)

ویلی: [ناو] به ره لایی؛ ئاواره یی؛ سه رگه -
ردانی. (ول بودن)

+ وینه: ناوه بو ژنان. (اسم زنانه)
وینجه تاله: [ناو] وینجه که رویشک؛

خوراکی ئاژاله؛ بو شیفای برین باشه.
(یونجه وحشی)

ویهرد: [راپووردوی په دبوون] تیپه پی؛
پاپوورد؛ پویی. (گذشت)

ویهرنای: [له چاوگه ی ویهردن] (۱)
پاپووردن؛ پویی. (۲) لیخو شبوون؛ به -

خشین. (۱ و ۲ رفتن؛ گذشتن)

پیتی (و) به‌شی وشه‌ی بیانی

وات : اند؛ فد: [ناو] یه‌که‌ی پیوانی هی‌زی
کاره‌بایی به‌رانبه‌ر به یه‌ک ژوول له چرکه-
پیکدا. (وات)

وات‌بو‌رد : [ناو] ته‌خته‌ی سپی که به ره‌ش
له‌سه‌ری ده‌نووسن؛ دژی ته‌خته سیاه.
(وايت‌برد)

واتیرپروف : اند؛ فد: [ناو] ئاونه‌دز؛ به-
کاتر‌میره‌که‌مه‌وه ده‌چمه ناو ئاو، واتیرپروفه
ئاو نادزی؛ دژی ئاو. (واترپروف)

واریس : [ناو] پاگره؛ نه‌خوشینی گری‌گری
بوونی ده‌ماری له‌ش به‌تاییه‌ت له به‌له‌کدا.
(واریس)

واشیر : اند؛ فرد؛ فد: [ناو] به‌ریچ؛ ئالقه-
پیکه‌ ته‌نک، ده‌خریته نیوان پیچوموره بو
به‌رگری له‌شل‌بوونه‌وه یانمتک لی‌پین.
(واشر)

واکسه‌ن : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] هوورگی و
میکرووی لاواز‌کراوی نه‌خوشینه‌کانی جو‌ر-
به‌جو‌ر و تاییه‌ت، بو‌کردنه ناو له‌ش و در-
وست. بوونی (دژ‌هوورگی) له له‌شدا، و به-
رگه‌نه‌گرتنی هورگی‌تر به هو‌ی ئه-
(دژ‌هوورگی)‌هوه. (واکسن)

واکسیل : روسد؛ فد: [ناو] په‌لکه‌ی
هو‌نراوه له قه‌یتانی لاشانی ته‌فسه‌رانی
تاییه‌ت به هه‌ر به‌شی له ته‌رت‌ه‌ش.
(واکسیل)

واکسیناسیون : فرد؛ فد: [ناو] کاری واکسه-
ن کردنه ناو له‌ش. (واکسیناسیون)

واکمه‌ن : اند؛ فد: ناوی بازرگانی بو‌که‌ره-
سته‌ی چووکی ب‌لاو که‌ره‌وه‌ی ده‌نگ.
(واکمن)

والان : فرد؛ فد: [ناو] (۱) لیوا‌ره‌ی چینداری
سه‌ر قو‌لی کراس و خوار داوینی کراس.
(۲) کورته په‌رده‌ی چینداری ژووره‌وه‌ی په
رده‌ی په‌نجیره. (والان)

والوپ : فرد؛ فد: [ناو] پویه و گرینگایه‌تی
که‌هه‌رکه‌س له کو‌مه‌لگادا هه‌یه‌تی. (والور)
والیالیست : [ناو، بک] یاریکه‌ری والیال.
(والیالیست)

وانیت : اند؛ فد: [ناو] پیکاب؛ سه‌یاره‌ی
بچووکی بارکیش که تا دوو تو‌ن بار هه-
لده‌گری‌ت. (وانت)

وایه‌ر : اند؛ فد: [ناو] چه‌پکه‌سیمی
پوو‌پوشدار؛ چهند سیمی پوو‌پوشدار له به-
ینی مو‌توپ و دیلکو له سه‌یاره‌دا. (وایر)

ولت : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] یه‌که‌ی پیوانی
ره‌وتی کاره‌بایی. (ولت)

ولتامیتر : [ناو] ئامیری پیوانی پاده‌ی کاره-
بای پ‌ابووردوو له ته‌لیکدا. (ولتامتر)

ولت‌میتر : [ناو] ئامیری نه‌ندازه‌گرتنی
جیاوازی پوتانسییلی خالگه‌لی خولگه‌یی‌ک
به یه‌که‌ی ولت. (ولت‌متر)

ولف : [ناو] ولف؛ جیگای باتیکردنی تیوی
سه‌یاره که به تیوپه‌وه لکاوه. (ولف)

وه‌رزشی ئاماتوری : فد؛ اند؛ [ناو، ت] وه-
رزشی که پیشه‌ی سه‌ره‌کیی وه‌رزشکار نه-

بیټ. (ورزش آماتوری)

ومرهاتن : [چاوگه] په نمان؛ وهک: په نمانی
هه ویر؛ هه لاتنی هه ویر؛ هه لمسانی هه ویر.
(ورآمدن)

ومرهق هه لگه پانه وه : [چاوگه، ت] جاری
واهه یه چهند کاتژمیر قوماز بازیک له سهر
یهک ده دو پښت، له ناکاو ده ست ده گوږی
و دهستی چاکی بو دیت، یان به راوه ژووی
نه وه، به وه ده لښن ومه رق هه لگه پانه وه؛
(ب) بارودوخ گوږان. (ورق برگستن)

وټو : [ناو] خاوه نی بهرگرتنی زوردارانه؛
ده سولات به کهس یان پښخراوی دان بو
تیکدانه وهی بریاری گشتی. (وټو)
وټو کردن : [چاوگه، ت] ځټو کردن.
پووجه لکړدنه وهی بریاری کوږیکی قانونی
به هووی مافی وټووه. (وټو کردن)

ویدئو کلوپ : [ناو، ت] دامه زراوی که
فیلمی ویدئویی به کری ده دا. (ویدئو کلوپ)
ویراستار : [ناو، بک] که سیک که هه لهی
به ره می نووسراوه یی سهر راست ده کا.
(ویراستار)

ویرانگه ر: [ئاوه لئاو] که سیک یان شتی که

کاری ویرانکردنه؛ بو مبی ویرانگه ر. (ویر
انگر)

ویرانگه ری : [ناو] کاری ویرانگه ر؛ په وتی
ویرانکردن. (ویرانگری)

ویرگول : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] نیشانه -
ی(،) که دوو پاژی په سته ییک دیاری ده کا،
بو نیستیکی کهم له کاتی خویندنه وه دا.
(ویرگول)

ویرووس : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ځایروس.
(۱) گیاندارانی زور ور دیله که دهنه هووی
نه خوشین له زینده مهراندا. (۲) بهرنامه ییکی
کامپیوټیری بو تیکدانی په وتی ناسایی
کامپیوټیر. (۱۰۲. ویروس)

ویزیتور : [ناو] (ب) بازار؛ دوژ؛ که سیک که بو
کالای فابریکا یان پښخراوی موشته ری
ده دوژیته وه. (ویزیتور)

ویلچر : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] سهنده -
لیی (کورسی) ته گهردار تاییه ته بو سولربوونی
نه خوش و شه پله لیدراو. (ویلچر)

ویولونیست : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ژه نیاری
که مان. (ویولونیست)

یارمه‌ز : [ئاوه‌لناو] فیله‌باز؛ حیل‌باز؛ عوین- باز. (مکار)
 یارمه‌زی : [ناو] عوین‌بازی، حیل‌بازی؛ فیله‌بازی. (مکاری)
 یاری‌دای : [چاوه‌گه] یارمه‌تی‌دان؛ کومه‌ک- کردن؛ تاریکاری‌کردن. (کمک‌کردن)
 یاری‌گه : [ناو،ت] جیگای کایه‌کردن، گوڤه- پانی یاری. (میدان‌و‌جای‌بازی)
 یازمه : [ناو] ده‌سره یان می‌زه‌ری وه‌ک هه‌وری، که چکوله‌تره له پیچ و لاره پیچ. (دستار‌کوچک‌زنانه)
 یاس : [ئاوه‌لناو] به‌ته‌نگ هاتن؛ بی‌تاقه‌ت؛ وه‌په‌ز؛ جارس. (عاصی)+
 یاسه‌که‌وه : [ناو] پوره‌گول؛ گیاییکی به- رزه، گوله‌کانی هی‌شو ئاسایه و بوئیکی خوشی هه‌یه و په‌نگی گوله‌کانی شین و به‌نه‌وشه و له کیوه‌کانی بانه و مه‌ریوان و باکووری سه‌قز زوره‌دزی کوخه‌یه و بو میز گیرانیش به‌که‌لکه. (یاس بنفش)
 یاسه‌ی سه‌خت : [ناو،ت] گاشه به‌ردی په- ق گاشه به‌رد. (سنگ‌بزرگ‌وسخت)
 یاشتن : [چاوه‌گه] ژیان؛ بو‌ی هه‌یه له (یاش)ی تور‌کیه‌وه تیکه‌لی زاراوه‌ی کورمانجی بووی‌ت که چاوه‌که‌ی (یاشماخ)ه‌ر به‌و مانایه‌یه. (زندگی‌کردن)
 یاغله‌وی : < یه‌غلاوی

ی : یاشگریکی ناوچه‌یییه و له سابل‌اغ و بوکان دموتری و واتا ناگوپی. (لای هه- لوی به‌رزهمزی) (به‌رزهمزی) : واتا (لای هه- لوی به‌رزهمزی به‌رزهمز) لیره‌دا به‌رزهمزی حاله‌تی ته‌وه‌ی هه‌یه که بلیین بابچین بو (سابل‌اغی) (سابل‌اغی) واتا بچین بو سابل‌اغ. (پسوند)
 یابان : [ناو] ژاپون. (ژاپن)
 یاتاخ : [ناو] مه‌نزله‌گه؛ جیگه‌ی مانه‌وه. (جای‌ماندن. منزل)
 یاخیکه‌ری : فد؛ [به‌ره‌همی‌چاوه‌گه] سه- ربزیوی؛ نافرمانی؛ (ب) به‌ره‌ه‌لستی ده‌وله- ت هه‌لسان و دژایه‌تی کردن. (یاغیگری)
 یادها‌ت : [ناو] بیرها‌ت. (یادمان)
 یادچوون : بیرچوون؛ ژبیرکرن؛ فه- راموش‌کردن. (فراموش‌کردن)
 یارد : اند.فد.فرد. [ناو] یه‌که‌ی پیوانی دریزی له ئه‌م‌ریکا و ئوروپا به‌رانبه- ریه ۹۱/۴۴ سانتی‌متر. (یارد)
 یارو : (۱) [جیناو] شت؛ فلانه شت؛ فلانه که‌س؛ یاروکه‌ت برد : شته‌که‌ت برد. (چیز). (۲) ئه‌ی یار؛ دو‌ستو. (ای‌یار)+
 یارویاوه‌ر : [ناو،ت] تاریکار؛ پشت‌وپه‌نا؛ پشتیوان؛ خودا یارویاوه‌رت بی‌ت : خودا ئاگای لی‌ت بی. (یارویاور)
 یاره‌لماسی : < ئیره‌لماسی

ياقووتی شين : [ناوت،] بهردی سافير.
(ياقوت آبی)

ياکمند : [ناو] ياقووت. (ياقوت)

ياگه ئنگوس : [ناوت،] جی پهنجه؛ جيگه
قامک که له جياتی واژو به ژير نووسراوه دا
ده نريت. (جای انگشت)

ياگی : [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ ئاهير. (آتش)

يالتمهک : [ناو] يال تبهق؛ که شه فهی
دارين؛ سيني چکولهی دارين. (سینی-
چوبی)

يالغ : [ناو] له وشه ی تورکی (يال لخ) ه وه-
هاتووه؛ دهستمالی مل پيچ؛ ده سروکه ی
مل. (دستمال گردن)

يال وگوپال : [ناوت،] (۱) يال و کوپال؛
مل و کوپاره ی گاو حه یوان؛ زياتر به شان و
ملی تهستور دهوتريت. (يال و کوپال)

ياله : [ناو] ياله؛ که له شاخیک که له قه-
ديمدا شه رايبان پی ده خوارده وه و بو ی
هه يه پيال هه ر له و وشه را هاتووه. (جام-
شراب از شاخ گاو)

يانگوو : [بهند] يانکوو؛ يانی؛ واتا. (يعنی)

يانگه : [ناو] جی جيگا. (جايگاه)

يانهوان : [ناو] ژنکابه رمالی؛ کابان؛ که-
بيانوو؛ بناوانی مال. (کدبانو)

ياواي وهر : [چاوگه،ت] هاتنه پيشه وه؛ گه-
يشتن به. (رسیدن به)

ياوز : [ناو] پاکه ره شيله؛ گيايیکه بو درگا
کردنی دومه ل به که لکه. بو ئيشی گه-
روو (له وزمه ين) و ئيشی گه ده باشه؛ بهردی
زاور له به ين ده با، ۲۰ گره م ياوز له ۲۵۰

گره م ئاودا ده کولین و تاجوار پوژ لی ده-
خونه وه. (اسفرزه)

ياوکوژ : [ناوت،] دهرمانه لهرز؛ داريکه له
چين و هيندوستانه وه هاتووه له په راوی
زهريای دهر به نديخان ده ستنيژ کراوه و
دزی ياوی مالا پرايه و ماکیکی ليده گيريت
به ناوی گهنه گهنه که عيلاجی ياوی
مالا پرايه. (گنه گنه)

ياوو؛ بگات؛ بيته به رموه. (برسد)

ياپانه : [به نده،ت] خوشکانه؛ خانمانه؛
خاتوونانه؛ بانووانه. (مانندبانو)

يورتمه : [ناو] قورته؛ لوقه؛ جوړیک به-
ريگادا روپشتنی ته سپه؛ پيگا روپشتنی ته-
سب له خاومه وه تا ده گاته چوارنال هه شت
جوړه، (۱) ته راتين، گه پاندنی ته سب بو
وشک بوونه وه ی ئاره قی له شی. (۲) قه ده م،
روپشتنی ته سب له کاتی سوواريدا، له ته-
پاتين به له زتره. (۳) مه پی، شیوه ره وتی
وه ک ره وتی مه پی. (۴) يوړغه، له مه پی به-
له زتر و له يورتمه خاوتر. (۵) يورتمه،
گورگه لوق؛ لوقه؛ قورته. (۶) نهرمه غار؛
غاری هیواش له گورگه لوق به له زتر. (۷)
غار، له نهرمه غار به له زتر. (۸) چوارنال،
پړتاو؛ به له زترين غاری ته سپه. (يورتمه)

يورغه : < يورتمه

يوگا : [ناو] (۱) کومه له وه رزشيک بو
راهينان و زال بوون به سهر له ش و روح-
دا. (۲) پريازيکی دينيه له هيندوستان، که
سهر به ستی روح له ده ست به ردان له
(هه وهس و داخوازی) له ش دا ده بينی.

(یوگا)

یوگرت: [ناو] یه کگری؛ یه کگرتن. (اتحاد)
یونجه تالی: [ناوت] وینجه تالی؛ وینجه
که رویشک؛ گیاییکه خوراکی مالآته و
کولیزاوی گه لاکه ی له گه ل گه لاییدا بو
عیلاجی بیرووی وشک به که لکه که پیی
دهشون. (یونجه وحشی)

یوئو: [ناو] (۱) یاری منداالن به که رهسته-
ییکی کیشداره؛ ناوی ئه و که رهسته. (یویو).
(۲) یه که یه که. (یکی یکی)

یه پراخ: [ناو] یاپراخ؛ یاپراخ (وینده-
چی وشه ییکی تورکی بیت) دولمه. (دلمه)
یه تیمچه: (۱) [ئاوه لئاو] هه تیوی بی بایه خ؛
هه تیوه؛ یه تیم چهرک. (ولنگار). (۲) [ناو]
جوړیک خواردنه له باده مجانی رهش.
(یتیمچه)

یه تیم چهرک: [ئاوه لئاو] هه تیوه؛ په ست و
بی بایه خ. (انسان بی ارزش؛ ولنگار)
یه خاف: [ناوت] بو کوشتن و له بهین
بردنی جوو له وهر و گه را کانیان، له زستاناندا
ئاو ئازین ده که نه سهر مه زرا که بی بهستی.
(آبیاری زمستانه مزرعه برای از بین بردن-
حشرات)

یه خاو: [ناوت] (۱) ئاوی سه هوئی تاواوه.
(۲) سه هوئ و ئاوی تیکه لاو. (۳) (ب) ئاوی
زور سارد و چاییگ، به فراو؛ سه-
هولاو. (آب یخ)

یه خچال: [ناوت] له قه دیمدا چالیان هه-
لده کهند و له زستاناندا به فریان ئاویان
تیده کرد که له چله ی زستاناندا بی بهستی و

له هاویناندا ده ریان ده هیئا، نه مرؤ یه-
خچالی نه وتی و کاره بایی هه یه و به و که-
رهسته ده لین که سه هوئ دروستده کات.
(یخچال)

یه خچالی سروشتی: له هه نندی کیوی
سهر که شدا شیو و دول پردهن له به فر و
ساله وسال ده مین و ناچنه وه، به فره چالی
سروشتی. (یخچال طبیعی)

یه خدان: [ناوت] (۱) جیگای سه هوئ. (۲)
یه غدان؛ سندوقی گه وهره. (سندوق بزرگ)
یه خمال: [ناوت] شهره تی خاکشیر به
ورده سه هوئه وه. (شربت خاکشیر با قطعات -
ریز یخ)

یه خه ئیسکی: [ناوت] یه خه ی پر به مل
که به سهر خویدا دنوووشیته وه و ده وړانده-
وری مل تا نزدیک چه ناکه داده پووشیت
زیاتر به کراسی بهن (پولیوپر) ی یه خه دریژ
دهوتریت. (یقه اسکی)

یه خه ئینگلیسی: [ناوت] یه خه ی کراسی
ملیوان کورت. (یقه انگلیسی)

یه خه چلکن: (۱) [ناو] که سیک که یه خه ی
لیباسی چلکن بیت. (۲) به مروقی
شرپووشی بی که سایه تی دهوتری. (یقه
چرکین)

یه خه دادرای: [ناو] جوړیک گهنمی قه نده-
هاری. (نوعی گندم)

یه دی: کور تکرای یه دواللا. (مخفف-
یدالله)

یه راق: [ناو] زهنبری سهر و ملی ئه سپ؛
خشلی ئه سپ. (یراق)

یهراق دروو : [ناوت] کهسیک که یهراق
چیده کا. (یراق دوز. یراق باف)

یهره : سی؛ یهره شه ممه : سی شه ممه.
(سه)

یهز : [ناو] یهزدان؛ خودا؛ خولا؛ (یزدان)

یهزان پهرس : [ناو] گیاییکه زهراوییه، به-
لام پینج گرمی له گهل ۲۰ گرم گوله وه-
نهوشه و گوله هیرودا ده کولینن بو
عیلاجی نه خوشینی هه ناسه تهنگی.
(ناسم). (تاج الملوک)

یهزسن : < یهسنا

یهساخ : یاساخ؛ قهدهغه. (قدغن)

یهسنا : [ناو] یهسنه؛ یهزسن؛ بهشیکی به-
هیزه له ئاو یستا. (یسنا)

یهسه : ئه مه یه؛ ئه مه سه؛ ئه مه سه؛ ئه وه
تانی. (اینست)

یهشت : [ناو] بهشیکه له کتییی ئاو یستا. (-
بخشی از آوستا)

یهشمی : [ئاوه لئاو+ ناو] پهنگی سهوزی
توخ به پهنگی یهشم؛ ئامیته ی زهر د و
شین و قاوهیی توخ. (یشمی)

یهغلاوی : تد؛ فد: [ناو] یهغله بی؛ تاوهی
دهستکداری سهربازی. (یغلاوی)

یهک : [ناو] ییک؛ ئیک؛ له ههرسی
زاراوهی سه ره کیدا واتاییکیان هه یه (یک)
یهکانه : [ناو] یارییکی دوو یان چهند که-
سییه که مندالان به نوبه بهسه ر یه کنردا
باز ددهن. (جفتک چارکش)+

یهکبتوون : [بهند] یهک وچان؛ یهکبین
بی مهوداو پشوودان. (یکسره؛ بدون وقفه)

یهکبه رخ : مه پ؛ که جاریک زاییت.
(گوسفندی که یکبار زائیده باشد)

یهکدی : [جیناو] هه ف و دوو؛ یه کتری؛ یه-
کترین. (همدیگر)

یهک دونیا : [بهند] بهقه را دونیاییک؛ یه
کدونیا سوپاست لیده کهم : بهقه د دونیا-
ییک. (ب) گهلک. (یک دنیا؛ یک عالمه)
یهکراست : [بهند] بی لادان له جیی تر، یه-
کراست هاتم بو مالی ئیوه؛ راسته و راست.
(مستقیمان)

یهک پهنک : [ئاوه لئاو+ ناو] چاکر د نه ناو
ئیستیکان یان شهر به له قوریه وه بی شه وه
ئاوی داخی بهسه ر دابکریت. (ب) چایی
په پهنک. (یک رنگ)+

یهکری : (۱) [ئاوه لئاو] به ره وه یهک لا؛ یه-
ک بیر و باوه؛ هاو بیر هاو بیر؛ یهک پریاز.
(یک مسیر). (۲) یهکرا؛ به جاری؛ هه موو؛
به یهک جاری. (یکبار؛ یکباره)

یهکسه ری : (۱) [ئاوه لئاو] یهک لایی؛
کاره که یه کسه ری بکه وه : بیخه به -
باریکدا. (یکسره). (۲) [ناو] پهشکه کای
نیوقه د نه به ستراو. (تورگاه کشی کامل و
وسط بسته نشده)

یهک شه وه : ئه وه به فره ی دویشه و باریییت.
(له ههر کاتیکی سال دا باریییت)+
یهک شیوه : [ئاوه لئاو] یهک جوړ؛ یهک وینه.
(یک شکل)

یهک قسه : [بهند] فروشیاریک که له
موعامه له دا قسه ناگو پیت و حه و جه به
چه نا که لیدان (چهنه لیدان) نییه. (یک کلام)+

یه‌ک که‌وتوو : [ر]بور‌دووی چاو‌گه‌ی یه‌ک
که‌وتن [ر]یک که‌وتوو؛ یه‌ک گرتوو؛ ته‌با.
(به‌توافق رسیده)

یه‌ک لای: ته‌واو کردنی قسه‌ی مو‌عامه‌له
یان گرفت و گیری و کیشه، سه‌ر ر‌است
کردن و خستن به‌باریک‌دا. برینه‌وه‌ی
قسه‌وباسی په‌یمان. (یک‌طرفی؛ حل کردن-
مسئله؛ یک‌سره)

یه‌ک وچان : [به‌ند] بی‌پشودان؛ کاره‌که-
مان یه‌ک وچان ته‌واو کرد. (بدون وقفه)
یه‌کودوو کردن : پاوپا کردن؛ بیر لی‌کردنه‌وه
و هه‌ل‌سه‌نگاندن و به‌راو‌رد کردن؛ بی‌یه-
کودوو : گورج؛ به‌له‌ز. (فکر کردن و برآورد-
کردن انجام کاری)+

یه‌که‌پهل : [ئاوه‌ل‌ناو] یه‌که‌تا، ته‌نیاب‌ال؛
بی‌که‌س؛ بی‌یاریده‌ده‌ر. (تنها)

یه‌که‌له : یهل؛ گیان‌داریک که‌له‌ئه‌ندامه-
کانی جووت، ته‌نیا یه‌کیگی هه‌بی‌ت، وه-
ک(یه‌که‌له‌گون، یه‌که‌له‌چاو، یه‌که‌له‌
گوان). (حیوانی که‌از اعضا جفت فقط دارای-
یکی باشد) له‌فارسییدا هاوتای (یه‌که‌له‌م
نه‌دو‌زیه‌موه. (ته‌ک و یه‌ک) ده‌گوتری

یه‌که‌ه‌وا : یه‌ک ر‌ه‌وت؛ له‌سه‌ر ر‌ه‌وتیک؛
له‌سه‌ر نه‌زمیک؛ بی‌گو‌رینی ر‌ه‌وتی هه‌نگاو
هه‌ل‌گرتن؛ نه‌گو‌رانی ساردی و گهرمی هه-
وا. (یک‌هوا)

یه‌کیک : [ئاوه‌ل‌ناو+ناو+جیناو] تا‌قی‌ک؛
تاییک؛ دانه‌یی‌ک؛ که‌سیک؛ گله‌یک.
(یکی)

یه‌ل : (۱)[ناو] پ‌اله‌وان؛ یه‌لان : قاره‌مانان.

(یل). (۲)گهل؛ کو‌رپهل : کو‌رگهل. (ها)
یه‌ل گوان : [ئاوه‌ل‌ناو+ناو] یه‌که‌له‌گون؛
ئا‌زه‌لی که‌ته‌نیا گوانیکی هه‌بی‌ت. (تک-
پستان)

یه‌مه‌نی : [ئاوه‌ل‌ناو] سه‌ر به‌ول‌اتی یه‌مه‌ن.
(یمانی)+
یه‌ند : [به‌ند] هی‌نده؛ شه‌ونده؛ شه‌ونه.
(آنقدر)

یه‌نگو‌که‌رده‌ی : [چاو‌گه‌ت] لاسایی کردن؛
ده‌مه‌لا‌سکی کردن. (تقلید و ادا درآوردن)
یه‌وه‌تالی : [ناو] جو‌ت‌اله؛ جو‌ی کی‌وی. (جو-
صحرا‌یی، جوهرز)

یه‌وه‌دیوی : [ناو] جو‌ی هورج؛ جو‌ی ورچ؛
گی‌ایی‌که‌له‌هه‌موو کوردستان‌دا زوره‌و ده-
رمانه‌بو چلکی می‌زه‌ل‌دان و ئاته‌شه‌ک
(سو‌زاک) و بو‌شه‌کرم‌زیش به‌که‌ل‌که.
(یولاف، جووشی)

یه‌وه‌رو‌وته : < جو‌رو‌وته
یه‌وه‌رو‌می : [ناو] جو‌ی دو‌وسه‌ر؛ بو‌ئا‌زاری
زه‌ردووی به‌که‌ل‌که‌و هه‌روه‌ها بو‌ده‌له-
میزی مندالان که‌ل‌کی هه‌یه. (جودوسر)
یه‌وه‌ره : [ئاوه‌ل‌ناو] لا‌واز؛ کز؛ دال‌گو‌شت.
(لاغر)

یه‌وه‌شامی : < یه‌وه‌رو‌می
یه‌هوودی : [ئاوه‌ل‌ناو+ناو] جوو؛ مو‌وسایی؛
ئومه‌تی حه‌زرتی مو‌وسا(س). (یهودی)
یه‌هوه : [ناو] خودای جووله‌که‌کان، نه‌له‌ها.
(یهوه)

یه‌ههر : [ناو] جه‌رگ؛ جگهر. (جگر؛ کبد)
یی‌ت : [نیشانه‌ی کو‌م‌کردن] نیشانه‌ی کو؛

کان؛ گهل؛ وهک ئهسپیت سپی : ئهسپه
 سپیه کان. (علامت جمع)
 ییربه ییر : تد؛ فد: (۱) [ئاوه ئناو] پاک له-
 پاک؛ بی حیساب. (۲) جی به جی؛ (ب) ئه-
 نجام دانی کاریک. (ییر له تورکیه وه هاتوووه
 به واتای جیگا، عهرز). (یربه ییر؛ انجام دادن)

ییش : (۱) [ناو] ئیش؛ ئازار. (درد) (۲)
 [ئامرازی دهنگ] فرمانی راوهستانی ئهسپ.
 (فرمان برای ایستادن اسب)
 ییک : < یهک
 یین : (۱) دین؛ ئهوانیش یین : ئهوانیش دین.
 (می آیند). (۲) [ناو] یهکه ی پاره ی ژاپون.
 (ین) .

- (۷) پێژمانی کەسی سییەمی تاک، د. شیرکو بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنییری، سالی ۲۰۰۴، (۱۵۹ لاپەرە).
- (۸) چوارینێن خەيام، د. کاميران عالی بەدرخان، وەرگێڕانی لە لاتینیەو. د. عەبدوللا یاسین ئامیدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنییری، سالی ۲۰۰۴، (۹۴ لاپەرە).
- (۹) شیوەی سلیمانی زمانی کوردی، د. زەری یوسوپوفا، و: لە روسیەو. د. کوردستان موکریان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۲۱۶ لاپەرە).
- (۱۰) العروض في الشعر الكردي، احمد هردی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنییری، سالی ۲۰۰۴، (۲۱۸ لاپەرە).
- (۱۱) ژانەرەکانی پۆژنامەوانی و میژووی چاپخانە ۱۴۵۰ - ۱۵۰۰، د. مەغدید سەپان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۲۷۸ لاپەرە).
- (۱۲) زاراوێ پراگەیانندن، لیژنەی زاراوێ لە کۆپی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۱۰۸ لاپەرە).
- (۱۳) فەرەنگی زاراوێگەلی پراگەیانندن (ئینگلیزی - کوردی - عەرەبی)، بەئێران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۱۶۵ لاپەرە).
- (۱۴) ئەدەبی منداڵانی کورد - لیکۆلێنەو. د. میژووی سەرەلێدان، حەمە کەریم هەورامی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۴۰۶ لاپەرە).
- (۱۵) گێڕەکیێ زمانی کوردی، د. فازل عمر، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۱۳۴ لاپەرە).
- (۱۶) ل دۆر ئەدەبی کرمانجی ل سەد سالاً نۆزیدی و بیستی زایینی، تەحسین ئیبراھیم دۆسکی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۲۷۶ لاپەرە).
- (۱۷) دەنگسازی و بڕگەسازی لە زمانی کوردیدا، د. شیرکو بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۲۰۶ لاپەرە).

- ۱۸) هۆنراوہی بہرگری لہ بہرہ می چہند شاعیریکی کرمانجی سہرودا ۱۹۳۹ - ۱۹۷۰،
د. عبداللہ یاسین علی نامیدی، ھولیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی
۲۰۰۵، (۳۲۰ لاپەرە).
- ۱۹) یوسف و زولەخا، ھەکیم مەلا سالح، ھولیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە،
سالی ۲۰۰۶، (۴۰۷ لاپەرە).
- ۲۰) زمانی کوردان - چەند لیکۆلینە وە یەکی فیلۆلۆجی زمان، پ. د فریدریش موولیر
نەوانی تر، و: لہ ئەلمانییە وە د. حمید عزیز، ھولیر، چاپخانہی وەزارەتی
پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۱۹۲ لاپەرە).
- ۲۱) پێبەری بیبلۆگرافیە کوردییەکان ۱۹۳۷ - ۲۰۰۵، شوان سلیمان یابە، ھولیر،
چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۶، (۴۰۰ لاپەرە).
- ۲۲) ھەرھەنگی گەورە می. د. کوردستان موکریان، چاپی یەکەم، ھولیر، چاپخانہی
وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۶، (۸۰ لاپەرە).
- ۲۳) دیوانی عەزیز - مەھمەد علی قەرەداغی - ھولیر، چاپخانہی وەزارەتی
پەرورەدە، سالی ۲۰۰، (۱۴۴ لاپەرە).
- ۲۴) زاراوہگەلی کاروباری مین - جەمال جەلال حوسین - دلیر سابیر ئیبراھیم - دەزگای
گشتی ھەریم بۆ کاروباری مین، ھولیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی
۲۰۰۶، (۸۰ لاپەرە).
- ۲۵) زاراوہی راگەیانندن - کەمال غەمبار - ھولیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی
۲۰۰۶، (۹۶ لاپەرە).
- ۲۶) زاراوہی ئەدەبی - ئامادەکردنی: لیژنە ئەدەب لہ کۆپی زانیاری کوردستان،
ھولیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۶، (۳۸۰ لاپەرە).
- ۲۷) ئیندیکیسی گۆفاری کۆپی زانیاری کورد (۱۹۷۳ - ۲۰۰۲) - شوان سلیمان یابە -
ھولیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۶، (۲۴۰ لاپەرە).

٢٨) The Historical Roots of the National Name of the Kurds

د. جهمال رهشید، ههولیر، چاپخانه‌ی وهزاره‌تی په‌روه‌رده، سالی ٢٠٠٦، (١٠٧)

(لاپه‌ره)

٢٩) فره‌نگی کۆمه‌لناسی - عوبید خدر - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولیر، سالی

٢٠٠٧، (٨٢ لاپه‌ره).

٣٠) بزافی پژگاریخوازی نیشتمانی له کوردستانی پۆژه‌لاتدا (١٨٨٠ - ١٩٣٩) -

د. سه‌دی عوسمان هه‌روتی - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧،

(١٥٥ لاپه‌ره).

٣١) شۆرشى شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: حه‌سه‌ن

عه‌لی خانی گه‌پووسی، وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه‌ باقی - چاپخانه‌ی

ده‌زگای ئاراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (٢٠٤ لاپه‌ره).

٣٢) شۆرشى شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له به‌لگه‌نامه‌ی ئه‌رمه‌نیدا، نووسینی:

ئه‌سه‌کهنده‌ر غوریانس، وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه‌ باقی. چاپخانه‌ی

ده‌زگای ئاراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (١٢٨ لاپه‌ره).

٣٣) فره‌نگی کوردی - فارسی، وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه‌ باقی.

چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (١١٢ لاپه‌ره).

٣٤) شۆرشى شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له به‌لگه‌نامه‌ی ئینگلیزی و ئه‌مریکی دا -

نووسینی - وه‌دیع جوه‌یده. وه‌رگێرانی له عه‌ره‌بییه‌وه - محمهد حه‌مه‌ باقی.

چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (١١٦ لاپه‌ره).

٣٥) شۆرشى شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: عه‌لی خان

گۆنه‌خان ئه‌فشار. وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه‌ باقی. چاپخانه‌ی

ده‌زگای ئاراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (٤٢٦ لاپه‌ره).

٣٦) شۆرشى شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: عه‌لی

ئه‌کبه‌ر سه‌ره‌نگ. وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه: محمهد حه‌مه‌ باقی. چاپخانه‌ی

ده‌زگای ئاراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (١٩٢ لاپه‌ره).

٣٧) چه پكك له زارواه گهلى كشتوكال - ناماده كردنى - همه سائج فهرهائى - چاپخانهى دهزگای ئاراس - ههولتير، سالى ٢٠٠٧، (١٤٤ لاپهه).

٣٨) شوڤشى شينخ عوبهيدوللاى نههرى له بهلگهنامهكانى وهزارهتى كارويارى دهروهوى ئيران دا. وهرگيترانى له فارسىيهوه: محمهد همه باقى. چاپخانهى دهزگای ئاراس - ههولتير، سالى ٢٠٠٧، (٢٧٠ لاپهه).

٣٩) فهرهنگى ديوانى شاعيران (نالى، سالم، كوردى)، نووسينى - د. محمهد نوورى عارف، چاپخانهى دهزگای ئاراس - ههولتير، سالى ٢٠٠٧، (١٠٠٠ لاپهه).

٤٠) يه كه م فهرهنگى تو، وهرگيترانى: د. كوردستان موكرىانى، چاپخانهى دهزگای ئاراس، ههولتير، سالى ٢٠٠٧، (٨٦ لاپهه).

٤١) نه ده بى مندالانى كورد دواى راپهريز، نووسينى: همه كهرىم هه ورامى، چاپخانهى دهزگای ئاراس، ههولتير، سالى ٢٠٠٧، (٣٦٨ لاپهه).

٤٢) فهرهنگى ههراشان، كوكرينهوه و دارشتنى: كومه لايك ماموستا، چاپخانهى دهزگای ئاراس، ههولتير، سالى ٢٠٠٧، (٣٣٦ لاپهه).

نه كاديمياى كوردى:

٤٣) نه لىبوومى كه شكول، ب ١، دانراوى: محمهد عهلى قهره داغى، چاپخانهى خانى - دهوك، سالى ٢٠٠٨، (٣٥٢ لاپهه).

٤٤) الادب الشفاهى الكردى، على الجزيرى، چاپخانهى خانى - دهوك، سالى ٢٠٠٨، (٢٠٠ لاپهه).

٤٥) بهرگولتيكى زارواه سازى كوردى، ناماده كردنى: جهمال عهبدول، دووه م چاپ، چاپخانهى خانى - دهوك، سالى ٢٠٠٨، (٣٣٠ لاپهه).

٤٦) ديوانى قاصد، ساغكرينهوهى: شوكر مستهفا و رهيم سورخى، چاپخانهى خانى - دهوك، سالى ٢٠٠٨، (٣٥٢ لاپهه).

٤٧) چهند ليكولينه وهيهك دهريارهى ميژووى كورد له سه دهكانى ناوه راستدا، نووسينى: دكتور زرار سديق توفيق، چاپخانهى خانى - دهوك، سالى ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپهه).

- (٤٨) کیمیای ژەهەری دەستکرد. نووسینی: پ.د. عەزیز ئەحمەد ئەمین، چاپخانەی خانێ - ھۆک، سالی ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپەرە).
- (٤٩) پۆلی سەربازیی کورد لە دەوڵەت و مێرئشینە ناکوردیەکان لە سەردەمی عەبباسیدا، نووسینی: مەھدی عوسمان حسین ھەروتی، چاپخانەی خانێ - ھۆک، سالی ٢٠٠٨، (٣٦٨ لاپەرە).
- (٥٠) دور نواب السليمانية في المجلس النيابي العراقي (١٩٤٥ - ١٩٥٨)، دانانی: سالار عبدالکريم فندی الدوسکی، چاپخانەی خانێ - ھۆک، سالی ٢٠٠٨، (٣٠٤ لاپەرە).
- (٥١) عبدالله گۆران، رائداً لحركة تجديد الشعر الكوردي، دانانی: کەمال غەمبار چاپخانەی خانێ - ھۆک، سالی ٢٠٠٨، (٢٢٠ لاپەرە).
- (٥٢) وثائق بريطانية عن تشكيل دولة كوردية مستقلة ١٩٢٤ - ١٩٢٧، دانانی: د. عبدالفتاح علی البوتانی، چاپخانەی خانێ - ھۆک، سالی ٢٠٠٨، (٢٦٨ لاپەرە).
- (٥٣) سالتنامەی ئەکادیمیای کوردی، ئامادەکردنی: پروفیسور د. وریا عومەر ئەمین - چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالی ٢٠٠٩، (٥٦ لاپەرە).
- (٥٤) مەمى و زینى، ئامادەکردنی: جاسمى جەلیل، دوکتۆر عیزەدین مستەفا پەسول خستووێتیە سەر نووسینی کوردی عێراق و پێشەکی بۆ نووسیوە و لێى کۆلیوەتەو، چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٦٨ لاپەرە).
- (٥٥) ھەنگاوێک لە سەر ڕێگەی لیكۆلینەوێ (دیوانی سالم) دا، محەممەدەلی قەرەداغی، چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالی ٢٠٠٩، (٨٠ لاپەرە).
- (٥٦) کەرەسە بەتالەکان لە روانگەی تیۆری دەسلەلات و بەستەنەو (شێوەزاری کرمانجی سەرۆک)، نووسینی: فیان سلیمان حاجی، چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالی ٢٠٠٩، (٢١١ لاپەرە).
- (٥٧) ھێز و ئاواز لە دیالیکتی کوردی ژوورودا، نووسینی: عەبدولوەھاب خالید موسا، چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٤٦ لاپەرە).
- (٥٨) گەپنامەی مێرگولان، نووسینی: رەسول دەرویش، چاپخانەی حاجی هاشم - ھەولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٧٦ لاپەرە).

- ٥٩) دۆخه‌کانی ژێره‌وه لای فیلمۆرو هه‌ندی لایه‌نی پسته‌سازی کوردی، ئاماده‌کردنی: یوسف شه‌ریف سه‌عید، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٣٤ لاپه‌ره).
- ٦٠) هه‌ندی لایه‌نی رێزمانی ده‌سه‌لات و به‌ستنه‌وه (GB) له‌زمانی کوردیدا، ئاماده‌کردنی: د. سه‌باح ره‌شید قادر، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٧٢ لاپه‌ره).
- ٦١) الحياة الاجتماعية للکورد بين القرنين (٤ - ٩هـ/١٠ - ١٥م)، دانانی: دکتۆره فائزه محمهد عزه‌ت، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (٢٧٢ لاپه‌ره).
- ٦٢) العلاقات الايرانية - السوفيتية ١٩٣٩ - ١٩٤٧، دانانی: نزار ايوب حسن الغولي، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (٢٩٠ لاپه‌ره).
- ٦٣) بيبليۆگرافياي کوردناسی له‌ سه‌رچاوه‌ فه‌ره‌نسییه‌کاندا، د. نه‌جاتی عه‌بدوڵلا، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (٥٢٨).
- ٦٤) بيبليۆگرافياي کوردناسی له‌ سه‌رچاوه‌ ئینگلیزییه‌کاندا، د. نه‌جاتی عه‌بدوڵلا، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (٤٤٨).
- ٦٥) امیر امراء کردستان (ابراهيم باشا الملی ١٨٤٥ - ١٩٠٨)، دانانی: أ. د. عبدالفتاح علی البوتانی - علی صالح المیرانی، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٦٠ لاپه‌ره).
- ٦٦) دیوانا مه‌لا محمهدی سه‌یدا، به‌هه‌فکار: سه‌ید جه‌لال نزامی، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (٨٨ لاپه‌ره).
- ٦٧) داستانی هه‌یاسی خاس و سوڵتان مه‌حمود، نووسینی: محمهد سالح سه‌عید، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (٣٢٦ لاپه‌ره).
- ٦٨) کیمیای ژینگه‌، پیسه‌بوونی ئاووه‌وا، پ. د. عه‌زیز نه‌حمه‌د شه‌مین، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٦٠ لاپه‌ره).
- ٦٩) گه‌شتنامه‌ی پوژولا بۆ کوردستان ساڵی ١٨٣٧، وه‌رگێڕانی: د. نه‌جاتی عه‌بدوڵلا، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٩٨ لاپه‌ره).
- ٧٠) رێزمانی کوردی، وه‌رگێڕانی: د. نه‌جاتی عه‌بدوڵلا، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٤٤ لاپه‌ره).

- (٧١) یونانی زمان لە شیعری هاوچەرخى کوردیدا، دانانی: د. ئازاد ئەحمەد مەحمود، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠٠٩ (٢٥٨ لاپەرە).
- (٧٢) الحركة الشيوعية في تقارير مديرية الامن العامة ١٩٥٩ - ١٩٦٢، نووسینی: د. عبدالفتاح على البوتانى، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠٠٩، (٢٨٨ لاپەرە).
- (٧٣) فەرەنگى سۆفیانی دیوانى (جزیری و مەحوی)، نووسینی: د. ئیبراهیم ئەحمەد شوان، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠١٠، (٣٦٠ لاپەرە).
- (٧٤) چیرۆكى منداڵان لە ئەدەبى کوردیدا (١٩٩١ - ٢٠٠٥)، دانانی: پازاو پەشید صەبرى، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠١٠، (٢١٢ لاپەرە).
- (٧٥) هەولێر لە سەرەمى ئەتابەگياندا، نووسینی: پ. د. موحسین موحەممەد حوسێن، عثمان علی قاسر کردویه بە کوردی، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠١٠، (٤٧٣ لاپەرە).
- (٧٦) هەرومان باشتەر بناسین، نووسینی: مەمەد رەشیدی ئەمینى، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠١٠، (٩٦ لاپەرە).
- (٧٧) فەرەنگا کانى، نووسینی: مەمەد سالح پێندرووی (جگەر سۆز)، چاپخانەى سپرێز - دهۆک، ساڵى ٢٠١٠ (٦٣٩ لاپەرە).
- (٧٨) وشەنامە، نووسینی: جەمال حبیب الله (بێدار)، چاپخانەى سپرێز - دهۆک، ساڵى ٢٠١٠ (١١٤٧ لاپەرە).
- (٧٩) بېیلۆگرافىای ئەکادیمیای کوردی، ئامادەکردنى لیژنەى بېیلۆگرافىای ئەکادیمیای کوردی، چاپخانەى سپرێز - دهۆک، ساڵى ٢٠١٠ (٤٠٠ لاپەرە).
- (٨٠) ئاسووریەکانى باشوورى کوردستان، نووسینی: د. عەبدوللا غەفور، چاپخانەى سپرێز - دهۆک، ساڵى ٢٠١٠ (٢٠٨ لاپەرە).
- (٨١) جوگرافىای ئابوورى نەفت لە کوردستاندا، چاپى ستیپم، نووسینی: د. عەبدوللا غەفور، چاپخانەى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠١٠ (٣٠٥ لاپەرە).
- (٨٢) فلسفة العشق الإلهي في شعر الجزيري، تالیف محمد امين دوسكي، الطبعة الثانية، مطبعة سپرێز - دهۆک، سنە ٢٠١٠ (١٩٦) صفحە.

- ٨٣) فرههنگى كوردى - فرههنگسى، نووسهر: ئۆگست ژاڤا، بلاوكه ره وهى زانستى: فێردىناند یۆستى، وه رگێپرانى پێشهكى و دووباره له چاپدانه وهى: د-نه جاتى عهبدوللا، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠١٠ (٥٠٥) لاپه ره.
- ٨٤) فرههنگى ئابوورى، دانانى: پ.ى.د. سه لاهه ددىن كاكو خوشناو، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠١٠ (٢٥٦) لاپه ره.
- ٨٥) الوسائل التعليمية وموقاتھا في تدريس العلوم، رشيد فندی، مطبعة سپيریز - دهوك، سنة ٢٠١٠ (١٣٠) صفحة.
- ٨٦) سايكولوژى زمان
- ٨٧) الكرد في مؤلفات المقرئى التاريخى - دراسة تحليلية، الدكتور فرهاد حاجى عبوش، مطبعة سپيریز - دهوك، سنة ٢٠١٠ (٤١٨) صفحة.
- ٨٨) من معالم الحياة الكردية في سوريا / تأليف ميديا عبدالمجيد محمود، مطبعة سپيریز - دهوك ٢٠١٠، ٢١٦ صفحة.
- ٨٩) نيل و ئويجاخين كوردال كوردستانا ئيرانى، وه رگێرانا مه سعوود گولى، چاپخانا سپيریز - دهوك ٢٠١٠، ١٤٠ لاپه ره.
- ٩٠) سمكويى شكاك و شوڤه شاي د به لگه نامهيين ئيرانيه، ئاماده كرن و تويژاندن فاخر حهسەن گولى و وه رگێران و پێداجوون نزار ئه يوب گولى، چاپخانا سپيریز - دهوك ٢٠١٠، ٢٨٤ لاپه ره.
- ٩١) الفارقي ومنهجه من خلال كتابه تاريخ ميفارقين و آمد، تأليف سططان محمد سعيد كوچر، مطبعة سپيریز - دهوك ٢٠١٠، ٣٠٨ صفحة.
- ٩٢) پهندي كوردى، نووسيني حهמיד ره شاش، چاپخانهى سپيریز - دهوك ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپه ره.
- ٩٣) دوفرههنگين فهاندى نووبار و (مرصاد الاطفال) بهرهه فكرنا ته حسين ئيبراهيم دؤسكى، چاپخانهى سپيریز - دهوك ٢٠١٠، ١١٢ لاپه ره.
- ٩٤) دوفههنگين كرمانجى د علمى ته جويدى دا، بهرهه فكرنا ته حسين ئيبراهيم دؤسكى، چاپخانهى سپيریز - دهوك ٢٠١٠، ١٠٠ لاپه ره.
- ٩٥) ليكولينه وه ساغكرنه وهى به شيك له ديوانى موخليس. د. ئيبراهيم نه حمه د شوان، چاپخانهى سپيریز - دهوك ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپه ره.

- ٩٦) دیوانا نه فعی، ساخکرن و به رهه فکرن ته حسین ئیبراهیم دۆسکی و مه سعود خالد گولی، چاپخانا سپیریژ/ دهۆک ٢٠١٠، ٢٦٠ لاپه ره.
- ٩٧) بنیاتی جۆره کانی پووداو له پۆمانی کوردی باشووری کوردستان، نووسینی ریزان عوسمان (خاله دێوه)، چاپخانه ی سپیریژ/ دهۆک ٢٠١٠، ٢٧٦ لاپه ره.
- ٩٨) تورک له بولگارستان، کورد له تورکیا، نووسینی، عزیز نه سین، وه رگێران و ناماده کردنی، به کر شوانی و سیروان په حیم، چاپخانه ی حاجی هاشم/ هه ولیژ ٢٠١٠، ١٤٠ لاپه ره.
- ٩٩) الدولة الأيوبية وفق نظرية الدولة لابن خلدون، تأليف: د. حکیم عبدالرحمن البابی، مطبعة، حاجی هاشم/ أربیل ٢٠١٠، ٣٢٠ صفحه.
- ١٠٠) فرههنگی پزشکی، دانانی د. جهمال رهشید، چاپخانه ی حاجی هاشم، هه ولیژ ٢٠١٠، بهرگی یه که م ٨٤٠ لاپه ره.
- ١٠١) فرههنگی پزشکی، دانانی د. جهمال رهشید، چاپخانه ی حاجی هاشم، هه ولیژ ٢٠١٠، بهرگی دووه م ٧٩٦ لاپه ره.
- ١٠٢) فرههنگی پزشکی، دانانی د. جهمال رهشید، چاپخانه ی حاجی هاشم، هه ولیژ ٢٠١٠، بهرگی سییه م ٦٨٠ لاپه ره.
- ١٠٣) راسپارده کانی کۆنفرانسی به ره و پینووسیکی یه کگرتووی کوردی، ناماده کردنی: لیژنه ی زاراو له نه کادیمیای کوردی، هه ولیژ سالی ٢٠١٠، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولیژ، (٦٤) لاپه ره.
- ١٠٤) رۆژنامه نووسی پروفیشنال و ئیتیکسی رۆژنامه وانی، نووسینی: محمه د سالح پیتندرویی (جگه رسۆز)، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولیژ، ٢٠١٠، (١٨٤) لاپه ره.
- ١٠٥) په وتی نوێکردنه وه ی شیعی کوردی له باشووری کوردستان له سالانی (١٩٨٠- ١٩٩١) دا، نووسینی: د. حوسین غازی کاک نه مین گه لاله یی، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولیژ، سالی ٢٠١٠، (٢٣٥) لاپه ره.
- ١٠٦) فرههنگی میدیا (کوردی- کوردی)، بهرگی یه که م، نووسینی: د. نه و په حمانی حاجی مارف، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولیژ، سالی ٢٠١٠، (٢٨٩) لاپه ره.
- ١٠٧) لایه نه په وانبیریه کان له شیعی کلاسیکی کوردیدا، نووسینی: د. ئیدریس عه بدوللا مسته فا، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولیژ، سالی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپه ره.

۱۰۸) فره‌نگی زارواه‌کانی ناو، نووسینی: ناهیده تالهبانی - د.خالید به‌رزنجی - فره‌یروزه‌سه‌ن عه‌زیز، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ۲۰۱۱، (۴۲۸) لاپه‌ره.

۱۰۹) مذكرات دولة الرئيس حسني بك البرازي رئيس الوزراء السوري الأسبق (۱۸۹۵-۱۹۷۵) تقديم: الدكتور عبدالفتاح علي البوتاني، مراجعة الهوامش: علي صالح الميراني، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۱۲۴) صفحة.

۱۱۰) عه‌قیده نامه‌یی کرم‌انجی، کۆمکرن و به‌ره‌فکرین: ته‌حسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ۲۰۱۱، (۴۲۵) لاپه‌ره.

۱۱۱) المعجم التاريخي لإمارة بهدينان، تأليف: الدكتور عماد عبدالسلام رؤوف، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۴۲۳) صفحة.

۱۱۲) ما مِنْ مَّكانٍ نَخْتَبِئُ فيه، مذكرات ممرضة بريطانية في العراق ۱۹۵۴-۱۹۹۱، تأليف: سوزان فرانكس و أندرية كروفس، ترجمة: ابتسام نعيم الرومي، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۲۹۵) صفحة.

113) Aspects of the Verbal Construction in Kurdish, Auther : Dr.

Waria Omar Amin, Printed in : Haji Hashim Printing House,

Erbil- 2011, (179) page.

۱۱۴) بیره‌وه‌رییه‌کانی عه‌لی ئه‌که‌به‌رخانی سه‌نجای سه‌ردار موقته‌در، ساغ‌کردنه‌وه‌ی: دکتۆر که‌ریمی سه‌نجای، وه‌رگێپانی: دکتۆر هه‌سه‌ن جاف، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ۲۰۱۱، (۶۸۷) لاپه‌ره.

۱۱۵) شیعری شاتۆبی له‌ ئه‌ده‌بی کوردیدا (باشووری کوردستان ۱۹۲۵ - ۱۹۶۱)، نووسه‌ر: عه‌بدوللّاه‌ حه‌مان عه‌وللّاه‌، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ۲۰۱۱، (۶۹۵) لاپه‌ره.

۱۱۶) شواهد المقبرة السلطانية في العمادية (دراسة تاريخية - أثرية)، المؤلف: الدكتور عماد عبد السلام رؤوف - الدكتور نرمن علي محمد أمين، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۱۱۴) صفحة.

۱۱۷) تقسیمات کیشوری در شرق کردستان، گردآورند: دکتر عبدالله غفور، چاپ دوم، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ۲۰۱۱، (۴۴۸) لاپه‌ره.

- ١١٨) الكورد في جيش الدولة المملوكية البحرية، المؤلف: عزت سليمان حسين، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٢٠٠) صفحة.
- ١١٩) قصائد كردية مترجمة ومقالات نقدية، ترجمة وتقديم: كمال حسين غمبار، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٤٢٤) صفحة.
- ١٢٠) ئيزدياتي (جفاك، سه مبول، ريتووهل و ميت)، نووسەر: د. خاننا ئۆمه رخالي، چاپى دووهم، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير سالى ٢٠١١، (١٩٨) لاپه ره.
- ١٢١) گهشتيك به كارگهى جولايى دا، نووسيني: عهبدوللا سه مه دى، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ٢٠١١، (١٢٢) لاپه ره.
- ١٢٢) فهرهنگى ناهيد، نووسيني: محهمه د ناهيد، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ٢٠١١، (٨٢٨) لاپه ره.